3 1a
13239

ne

AVICEN.

Alpharab.

Meigret Arra.

DE

Cœl. & M.

EE.3.7.

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. 37 Tab. 7 Núm. 15

1ª
13239

1ª num. 37. cap. 7. num. 13.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SALAMANCA

(1) b15970243

Auicēne perhypatetici philosophi: ac medicorum facile primi opera in lucē redacta: ac nuper quantum ars niti potuit per canonicos emendata.

Logyca.
Sufficientia.
De celo ⁊ mundo.
De anima.
De animalibus.
De intelligentijs.
Alpharabius de intelligentijs.
Philosophia prima.

CB. Cecilius Fabrianēsis canonicus regularis lectori. S.

Nuper auicēnae correcta volumina lector
Accipe longaeuo quae iacuere situ.
Canonici fecere patres: ne tanta latinis
Condita sub putri gurgite gemma foret.
Euolet aethereas nullo prohibente per auras
Quo nullus toto pulchrior orbe labor.
Ast prius haec superum lecture inuenta parenti
Inde refer patribus: qui tribuere pijs.

Cum priuilegio.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA -

¶Idem ad eundem. S. ⁊ foelicitatem.

DElectatus quisqs phylosophandi studio aetatez consumis: canonicos regulares diui Augustini mira pietate prosequere. Qui cum alia. Tum tibi in praesentiarum nonnulla Auicēnae volumina quae sane (quod nephas dicere) pene squallentia tota: deperditaqz iacebant: vultus reparata in priores: examussim emūcta: elimataqz imprimenda denuo formatoribus tradiderunt. Sunt autem ea haec eius metaphysica. Itidem sufficientia. Tum de anima. deqz animalibus libelli perutiles bis qui ad phylosophiam aspirant. Ac sibi pariunt per gradus virtutum famam immortalem. At enim Auicēnae ingenium quale extiterit. Quātūue ad naturae secretiora speculanda descenderit: cūque magnopere Aristotile cum primo: nec eo fortassis inferiore: aemulando concertauerit: nedū ego. Sed nec quidem musarū pater vna (vt par est) suis cum pegasibus illustraret. Haec autem omnia cādido lectori palam fient. Quāobrez quicūqz es qui ⁊ legitimū sophon. Et quae vel vna est hominis dignitas: scire desideras. Haec cēprimuz auro preciosiora auro emes. In his te lector iacturaz fecisse dolebis nūqz. Illud postremo vt cum Auicēnam ipsum lectitrando degustaueris. Deo primuz qui mentem illuminat: ⁊ veritatem ostendit. Debinc qui praestiterē regularib⁹ patribus pio animo esto non ingratus. Vale.

Prima pars Logyce

¶Incipit Logyca Auicēne.

¶Capl'm de intrando apud scientias.

Intēcio phie.

DIcimus q̄ intentio phie est comprehendere veritatem omnium rerū quantum possibile est homini comprehēdere. ¶Res autez que sunt: aut habent esse nō ex nro arbitrio vel opere: vel hñt esse ex nro arbitrio ⁊ ope. Cognitio autem reruz primi membri vocatur phia speculatiua. Sz cognitio reruz secūdi membri vocatur phia actiua. Finis vero phie speculatiue non est nisi perfectio aīe, vt sciat tantū. Finis vero practice nō est vt sciat tantū: sed vt sciat quid oz agere ⁊ agat. Finis ergo speculatiue est apprehēsio sentētie que nō est opus: practice vero finis est cognitio sententie que est in ope. vñ speculatiua dignior est cōparari scientie. ¶Res autem que sunt quaz esse non est ex voluntate nostra vel opere ſm primū mēbrū diuidūtur in duo: in res que cōmiscentur motui: ⁊ res que nō cōmiscenť motui. ¶Res aūt que cōmiscentur motui diuidūtur in duo: q⁊ aut in res que nō habent esse: nisi q⁊ possibile est eas admisceri motui: sicut est būanitas ⁊ q̄dratura ⁊ bis silia. Aut in res que hñt sē absqz hoc. Ille autez que non hñt esse: nisi q⁊ possibile est eas admisceri motui ite⁊ diuidūť in duo: q⁊ aut sic sunt q̄ nec eē nec intelligi possunt absqz mā ppria. sicut forma būana aut asinina: aut sic q̄ possunt intelligi absqz mā: sed nō esse. sicut quadratura ad quā intelligendā nō est oīno necesse appropriari eā aliqua spēmāe. Nec considerari ſm aliquā dispōnem motus. Res aūt que cōmiscenť motui (⁊ hñt esse sine illo) sunt sicut idētitas ⁊ vnitas ⁊ multitudo ⁊ causalitas.

Diuisio phie p speculatiuā ⁊ actiuam.

Finis ē finis speculatiue ⁊ quis actiue.

Speculatiua dignior ē noie scie q̄ practice.

Diuisio rez ō qb⁹ est scia speculatiua.

Veritas rez que pñt denudari a motu duplex ē.

¶Rez autem que possunt denudari a motu vitas est: ⁊ h̄ est duplex: aut est veritas necessaria: vt deus ⁊ intelligētia: aut veritas eaz nō est necessaria: sz sūt sic q̄ non est hoc eis impossibile: sicut est dispositio idēritatis: ⁊ vnitas ⁊ causalitas ⁊ nūerus qui est multitudo. ¶Et h̄ aut ꝯsiderātur ſm hoc qō sunt id qō sunt ipse: ⁊ consideratio earum non variatur in hoc q̄ spoliate sunt: sed erunt tunc de tota consideratiōe que est in rebus ex hoc q̄ non sunt in materia: q⁊ hec ex hoc q̄ sunt ipsa non sunt in materia. Aut considerantur ſm hoc q̄ accidit eis non habere esse nisi in materia. ¶Sed hoc etiam diuidūtur in duo: q⁊ aut ppter hoc qō accidit: ipossibile est illas intelligi: nisi in respectu ad materiaz specialez ⁊ motum: sicut ꝯsideratio de vno: ſz q̄ est aer aut ignis: ⁊ de multis ſz q̄ sunt elemēta: ⁊ de cā ſm q̄ est calor aut frigus: ⁊ de scdo intelligibili ſm q̄ est aia. s. pncipiū motꝰ corporis. cuius separata ab eo possit existere per seipaz. ¶Et cuius hoc non accidat nisi cōparatiōe ad materiam ⁊ admixtionem motus: tamē aliquādo dispositiones eorum intelliguntur ⁊ certificantur sine cōsideratione materie proprie ⁊ motus. Consideratio vō pdicta est sic de aggregatione ⁊ segregatiōe ⁊ multitudine ⁊ diuisiōe ⁊ radicis iuentiōe: et vt in ceteris

Res q̄ pñt denudari a motu (qb⁹ tñ ñ ē ipossō mot⁹) duplr pñt cōsiderari

Logyce z

dispōnibus cōsequunť numerū: h.n. ſequūť nūez: ⁊ sunt in intellectu hominum: aut in existentib⁹ mobilibus diuisis segregatis ⁊ aggregatis. Sz intellectus bonz aliquando potest abstrahi aliquo modo: ita vt nō sit necesse eis assignari specialem materiam.

Sumati ꝛcludit ex dict̄ diuisiones speculatiue phie

¶Partes ergo scientiaz sunt aut speculatio de cōcipiēdo ea q̄ sunt cū h̄ q̄ hñt i motu eē ⁊ exñtiā ⁊ pēdent ex materys ppriarū spērū: aut speculatio ſz q̄ sūt sepata ab his in itellcū tm: aut ſz q̄ sūt sepata ab his in esse ⁊ intellectu. ¶Prima aūt pars diuisiōis est scientia naturalis. ¶Secunda est disciplinalis pura ⁊ scientia de numero. s. illa que est notior: nam cognitio de materia numeri ex hoc q̄ est numerus non pertinet ad disciplinalem. ¶Pars vero tertia est scientia diuina. Postq̄ autez ea que sunt naturaliter sumuntur bis tribus modis scientie phyce et speculatiue sunt iste. ¶Philosophia vero practica spectat vel ad scientiaz sententiarum per quas ordinatur consortiuz humanum cōmune: ⁊ vocatur gubernatio ciuitatis ⁊ est sciētia ciuilis: aut per quas ordinatur consortiuz humanū familiare ⁊ vocatur ordinatio domesticalis: aut per quas ordinať modus vnius hominis ſm honestatē anime ipsius: ⁊ vocatur sciētia moralis. ¶Veritas autem omniuz borz vniuersalr certificat probatione: ⁊ testimonio legis. Sed vnūquodq̄ bozū sigillatim certificatur ex lege diuina: finis ergo phie speculatiue est agnitio veritatis: finis vero phie practice est cognitio bonitatis. ª ¶Essentie vero rerū aut sunt in ipsis rebus: aut sunt in intellectu: vñ habēt tres respectus: vnus respectus essentie est ſm q̄ ipsa est nō relata ad aliq̄ tertium esse: nec ad id qō sequitur eaz ſm q̄ ipsa est sic. Alius respectus est ſm q̄ est in his singularibus. Et aliꝰ ſm q̄ est in itellectu. ᵇ ¶Et tūc sequūtur eam accidētia que sunt ppria istius sui esse: sicut est suppositio ⁊ predicatio ⁊ vniuersalitas ⁊ particularitas in pdicando ⁊ eēntialitas ⁊ accñtalitas in pdicando ⁊ cetera eoz que postea scies. ¶In eis aūt que sunt extra nō est essentialitas nec accidentalitas oīno: nec est aliquod cōplexum nec incomplexum: nec ppositio nec argumētatio nec cetera huiusmodi. Cuz autē volumus ꝯsiderare ad hoc vt sciamus eas necesse est eas colligere in intellectu: ⁊ tunc necessario accident illis dispositiones que sunt proprie tantuz intellectui: ⁊ precipue cum ꝓtenderimus cogitādo apprehēdere incognita ex cognitis. ¶Res autez non sunt incognite: nisi quātum ad nos. Dispositio vero ⁊ id qō accidit rebus ex eo q̄ inuitamur p eas de incognitis ad cognita est dispositio ⁊ accidēs qō accidit eis in intellectu: cuius ipse habeant esse preter hoc. ¶Ergo de necessitate opus est scientia ad cognoscendum illas dispositiones quot sunt et quales sunt: ⁊ quomodo consequatur hoc accidens: Sed (q⁊ hec consideratio non est consideratio rez ſm q̄ habent esse aliquo modo duoz modoz predictoz essendi: sed scōm hoc est vtilis ad apprehendendum dispositionem illoz duoz eē) tūc ſm q̄ fuerit phia tractans ⁊ diuidens ⁊ inquirens res ſm q̄ habent esse: ⁊ diuiduntur in duo predicta esse: scientia h̄ ſm eum non erit pars philosophie: ſz ſm q̄ prodest ad hoc: erit ſm eum instrumentum in phia. ¶Secūduz quem vero phia fuerit tractans de omni inquisitione speculatiua: ⁊ de omni mō: hec sciētia ſm eū est pars phie ⁊ instrumētū ceterarum

Necitas logyce.

Ees vel ī se vl in singularib⁹.

Quō logyca ñ ē po phie: ſz ei⁹ instrumtū capiendo phiazvno mō

Quō logyca est po phie capiēdo phiaz alio mō.

a Eēn⁹ rez tres hñt respcūs ⁊ triplr eē. ⁊ b ē qō ēnt alij per alia ꝺba q̄ sic tripliciter eē. s. añ re. in re. ⁊ post rem.

b Suppō pdicatio vltas ꝑticularitas ꝓsequūť eēntias rez put sūt in intellcū. Ex q̄ ꝓz ñ dari p pōné realez nec argumētatiōez.

Argūfita q̄ fūt circa logycā. vtr fit po phie vl nō: fūt frustra ꝛ sup flua.

Nō q̄ stoyci voluerūt logycā cē ptē phie. nā vniuersā phiā dide bāt i pticaz speculatiuā ꝛ istrale. Achademici āt dixerūt logycā ise tm cē ptez phie: vt ipsu cē oꝛganū. pipathetici āt pcedūt idē cē oꝛganū ꝛ ptē vt pz ō manu q̄ ē ps ꝛ oꝛganū corporis humani.

a Quid sit logyca.

b Perfcō hois i eo q̄ hō ē cōgscē vitaē ꝓpter se ꝛ bonū vt fiat.

c Logyce necessitas.

Res aliq̄ scitur duob⁹ mōis. vno mō simplici app hēnōe. alio⁹ cuz credulitate aut dubitatione.

Dubō nō ē ō eo q̄ ū itelligit.

Credere ꝓpponit itelligē ꝛ non ecōuerso.

Reo dr scognita duob⁹ mōis. s. fz itellm simpliciē. Alio mō fm credulitatem.

Que soleat prodesse ad sciēdū id cui⁹ itellus nescit. ꝛ q̄lr ea ñ cōuenīūt i vna rōne cōi.

Diuisio rōnis.

Logyce finis.

partium phie. Adyciemus autem postea expositionem. ¶ Et inde deceptiōes que sunt de huiusmodi questione frustra ꝛ superflue sunt: frustra q̄z non est oppositio in his dictionibus: vnusquisq; enim eoꝝ intelligit de phia aliud q̄z alius. Superflue vero q̄z sollicitudo de huiusmodi nō pdest. [a] Et ꝟ spēs speculatiōis vocatur logyca que est speculatio rerum predictarum per quas deuenitur ad cognitionez incogniti ꝛ ei⁹ qō accidit ex eis ex hoc q̄ sūt ad ꝟ tm.

QUoniam perfectio hois [b] ex hoc q̄ ē homo habens intellectū (sicut postea suo loco ostendetur) fuit cognoscere veritatem ꝓpter se ꝛ bonum ꝓpter faciendū illud ꝛ acquirendum: sed natura prima ꝛ inchoatio hominis solum: erat parum vtilis ad hoc: ꝛ q̄ plus habeē de hoc non habetur nisi acquirendo: ꝛ ꝟ acquisitio est acquisitio incogniti si acquirens incognitum est cognituz. [c] Tūc oportet vt ꝓius homo incipiat scire qualiter habeatur incognitum per cognituz: ꝛ q̄liter sit dispositio cognitorum ꝛ ordo in seipsis ita vt proficiat ad cognitionem incogniti. vz. vel cuz distincta fuerint in animo sicut dicūtur: ꝛ forme illoꝝ cognitozum quieuerint in eo ordine quo debēt: vt moueatur animus ab eis ad incognitum interrogatuz: ꝛ recognoscat illud. ¶ Sicut autem res scitur duobus modis: vno vt intelligatur tantū: ita vt (cuz nomen habeat quo appelletur) representeē animo ei⁹ intentio: q̄uis nō sit ibi veritas nec falsitas: sicut cū dicitur homo: aut cum dicitur fac hoc: cum ergo cōprehenderis intentionem eius q̄ tibi dicitur iaz intellexisti. ¶ Altero vt cum in intellectu sit credulitas: sicut cum dicitur tibi q̄ omnis albedo sit accīs ex quo non habebis intelligere huius dictionis intentionem tantuz: sed etiam credere ita esse. Cuz vō dubitaueris ita esse vel non esse iaz intellexisti quod tibi dictum est: non enim dubitas de hoc q̄ nō itelligis: nec de eo q̄ ignoras: nōdum tamen credidisti. Omnis. n. credulitas est cum intellectu ꝛ non ꝟuertitur. Intellectus eniz in huius intentione pdest tibi ad operandum in animo formaz huius compositi ꝛ eozum ex qbus componitur: sicut albedinis ꝛ accidentis. Credulitas vero de eo q̄ habetur in animo comparatio est cui⁹ forme ad illam ad quā cōcomitatur. ¶ Sed mētiri differt ab hoc sicut res est icognita duobus modis: vno fm intellectum: alio fm credulitatem: vnusquisq; aūt hoꝝ non fit cognitus: nisi acgrendo. Non autem acgritur nisi ex ꝓius cognito ꝛ ex affectione ꝛ ꝓpzietate quā habz illud cognitum: ꝓpter quaz mouetur animus a scientia cogniti ad sciendū incognitum. ¶ Est ergo hic qddaz q̄ solet prodesse ad sciendū id cuius intellectus nescitur: non est autem vsus vt intentio continens hoc (fm hoc q̄ scientia eius pdest ad scientiaz intelligē di) vocetur cōis: aut fortasse nōduz peruenit ad nos vt vna. Unum eniz eoꝝ est diffinitio: ꝛ aliud descriptio: ꝛ aliud exemplum: ꝛ aliud q̄ est signum: ꝛ aliud est nomen sicut postea declarabiē. Sz illud in quo conueniunt non habz nomen cōe. Id aūt q̄ opponiē ei fit cognitum: deinde per illud cognoscit aliud ad modū credendi illud. ¶ Qualecūq; fuerit vocatur. Rō alia est syllogismus: ꝛ alia inductio: ꝛ alia similitudo: ꝛ alia aliud. ¶ Finis aūt sciētie logyce ē prodesse oīno ad sciēdū hec duo tantū: hoc est vt bō sciat qualiter debeat esse dictio dans intellectuz qui afferat scientiam veritatis essentie rei: ꝛ qualis sit q̄ etiam ostēdit illam: q̄uis per eam non perueniatur ad veritatem essentie ipsius: ꝛ qualis sit viciosa que videtur hoc facere ꝛ nō facit: ꝛ etiaz vt sciat bō qualis sit dictio que facit fidem necessarie veritatis: ita q̄ non possit infirmari: ꝛ qualis sit faciens fidez verisimilitudinis: ꝛ qualiter sit eius modi vt puteē aliqua duozum modozum: cuz ipsa non sit ita: sed sit falsa: ꝛ qualis sit ita q̄ cogat opinari ꝛ flectat aium: ꝛ sufficiat absq; fide certissima: ꝛ qualis dictio operans in animā ad quod operatur fides. s. negationē ꝛ affirmationem ꝛ prohibitionem ꝛ dilatationem ꝛ constrictionem: non ex hoc q̄ facit fidem: sed ex hoc q̄ facit verisimilitudinem: multe enim verisimilitudines comparantur hoc modo q̄ operatur fides.

¶ Cum enim tu dixeris mel esse humoꝛez enormiter deformidat natura recipe: q̄uis non credat nullo modo: aut sic deformidaret si esset tibi fides vel similitudo que est pene fides: ꝛ que sunt differētie inter illos modos: ꝛ quare fuerunt ita. ¶ Quisquis autem discit hanc doctrinam: vt per eam tēdat ad has duas intentiones eget propositionibus per quas venit in cognitionem harum duarum intentionum: ꝛ hec doctrina est logyca. ¶ Contingit autem homini vt aliquando manifestetur ei diffinitio naturaliter dans ei intellectum: ꝛ ratio faciens fidē: ꝛ ex hoc est res non doctrinalis nec sic vera quin aliquando fallat. ¶ Si autem natura ꝛ intellectus sufficiunt ad hoc sine doctrina: sicut fit in multis: nō contingeret in sententijs tanta diuersitas ꝛ contradictio: nec vnus homo contradiceret sibiipsi aliquando: ꝛ aliquādo non: cum procederet fm intellectum suum. Natura autez humana est insufficiens ad hoc q̄ditu non acquirit doctrinā: sicut non est sufficiēs in multis aliis rōnibus: q̄uis sepe contingeret vt faciat rectam: sicut recta iaculatio ceci. ¶ Cum aūt acgierit doctrinam tota virtute humana: nō tamen est sufficiens sibi vndiq̄: ita vt nō fallatur aliquo mō: aliq̄n eniz a doctrina declinatur in multis dispositionib⁹.

¶ Ipsa enim nō est detinens ꝛ prohibēs ab errore multis de causis. Tū q̄ agēs nō est assecutus doctrinaz pfecte. Tū q̄ assecutus est eā: sed plurimū ꝓtermittit eaz ꝛ abūdat in sensu suo. Tū q̄ plurimuz accidit desidem eē ad exercēdū eā ꝛ ꝓtermittit eaz. ¶ Sz q̄uis ita sit ingrēs sciam cū habuerit eam ꝛ exercuerit eam: nō tantū errozis accidet illi q̄tum illis qui nō habent eam. ¶ Et ꝓter hoc cū sepe exercuerit actionem aliquā sue doctrine poterit corrigere errorē vbicūq; fuerit in vltimo stupore. ¶ Et q̄n ita est non ita accidet ei error circa occupationes sue doctrine quas sepi⁹ studet exercere: sicut accidit error in neglectis. ¶ Domo enim in conceptionibus suis habet aliqua de quibus plus intendit: ꝛ alia de quibus minus. Habēs autem doctrinam logycam potest studere ad certificandum veritatem illarum frequentando intentionem actionis sue: iuxta regulam suā. Per exercitia eniz doctrinalia peruenitur ad securitatez errozis. sicut qui aggregat sepe partes alicuius numeri vt fiat certioz de qōne ꝓpter retentionem totius sume. ¶ Dec ergo doctrina necessaria est ad perfectionem hominis: non eniz sufficit⁹ est ꝓpzietate per quaz excusetur ab inquisitione.

Necitas logyce.

Qz nā ꝛ intellus hūan⁹ ñ sufficiāt sine doctrina ad acgrēdā diffōē dātē sibi itellz ꝛ rōnē faciētē fidē

Quibus ex cāis doctria sepi⁹ ñ ꝓhibet nos ab errore.

Nota vtilitatem doctrine.

Min⁹ accidit error i doctria q̄ to plus i ea exercemur.

Per exercitia doctrinalia peruenit ad securitatē errozis.

Cōcludit necessitatē logyce.

Cōparatio logyce ad locutionez interiorem.

¶ Comparatio autez huius doctrine ad intellectū interiorem qui vocatur locutio interioꝛ: est sicut cōparatio grāmatici ad manifestam significationem que vocatur locutio: ꝛ sicut comparatio melodie ad metruz: sed melos non tantuz prodest ad mensuranduz metra: sensus enim excusat ab hoc q̄ ad grāmaticam arabicam sufficit aliquādo natura rusticorū. ¶ Hac autem doctrina eget homo qui acquirit scientiaz consideranda ꝛ cogitādo: nisi fuerit homo diuinitus inspiratus: cuius comparatio ad consideranda est sicut comparatio rustici arabici ad discentes arabicum.

Credulitas ꝛ fides ñ fit ab vno solo intellecto.

APossibile est animū mouēri ab vno solo intellectu ad credendum aliqd: hic enim intellectus nō est iudicium faciendi fidem essendi rem vel non essendi. Si enim fides esset: hic intellectus poneret rez esse vel non esse: ꝛ tunc ipse intellectus non valeret vllā fidem vllo modo: qō enim facit fidez causa est fidei. Sed impossibile est aliquid fidei esse causaz alteri⁹: siue haberet esse siue non. ¶ Intellectus autez sepe habetur ex vno solo verbo. Si autem vnum nō sufficit ad intelligendum illud esse vel non esse in entia sua aut dispositiōe: nec faciet fidem de alio. Cum vero addideris intellectuz esse vel nō esse iam addidisti ei ꝛ aggregasti cum eo alium intellectum: sicut postea declarabitur suo loco. Hoc aūt. s. ex vno verbo intelligere in paucis contingit: ꝛ ꝓpter hoc cum plerisq; est diminutio ꝛ malum. Qō autez in plerisq; dat intelligere sunt intellectus compositi sententie: compositum autem componitur ex multis: ꝛ inter multa sunt vna. ergo in omni cōposito sunt alīq̄ vna: vnuz autez in omni composito vocatur simplex. Et q̄ eius qō componitur ex multis impossibile est sciri naturā ignoratis eius simplicib⁹. Ideo ꝟuenientius est ꝓius cognoscere simplices q̄z compositas.

Intellectꝰ ex vno ꝟbo i paucis cōtingit.

Intellectꝰ ex vno ꝟbo

Unū i oī ꝓposito vocat simplex.

Cōpoⁿ ñ ꝓt cognosci ignat fim plicib⁹ ꝓponentibus.

Cōtra ꝑ phy. t. c. 3. tota ꝛ cōpōita fiūt nob notiora pnb⁹ ꝛ ꝓponētib⁹. ꝑ. tē. Ridet negādo ꝓnaz: loqtur. n ꝟ Aut. ō cognitiōe pfecta q̄ i ꝟbīb⁹ cāz bī p causaz: vt ināt Aute. ꝑ phy. ꝛ. ꝑ a Rō similitudine.

¶ Cognitio autē cōpositoꝛ fit duob⁹ modis: qꝛ aut cognoscūtur fm hoc q̄ apta sunt vt ex eis fiat compositio pdicta: aut cognoscūtur fm hoc q̄ sunt nāe ꝛ res gb⁹ accidit ꝟ intellect⁹. a ¶ Ad silitudinē domus que cōponīt ex lignis ꝛ alys cōponentiū: cuius opus est cognoscere simplicia domus. s. ligna ꝛ lateres ꝛ lutuz. ¶ Sed ligna ꝛ lateres ꝛ luturz bñt dispositiōes ꝓpter quas fiūt apta domui: ꝛ ei⁹ structioni: ꝛ alias dispōnes ꝓter has sicut hoc q̄ ligna sunt hui⁹ sube in qua fuit anima vegetabilis: aut q̄ nā eoꝝ est calida: aut frigida: aut q̄ opatio eoꝝ inter ea q̄ sunt est talis vel talis. Hoc aūt scire nō est necessariū artifici domozuz: sed an trabes fit mollis vel dura: aut sit sana vel putrida: aut huiꝰ necessariū est scire domoꝝ artifici. ¶ Similiter est in doctria logyca: non enim considerat incomplexa hoꝝ rerum fm q̄ sunt alicuius duozum modozum dictoruz esse: fm q̄ est in his sensibilibus: aut in intellectu: nec vt est in essentia harum rerum ex hoc q̄ sunt essentie: sed fz q̄ sunt predicata aut subiecta: ꝛ vniuersalia aut particularia: aut huiꝰ que non accidunt bis itellectibus: nisi ex hoc qō diximus in premissis. ¶ Ad considerationem autem dictionum ducit nos necessitas: logicus enim ex hoc q̄ est logycus nō habet ex hoc ꝑ. mo occupari circa verba pma: nisi quantum ad loquendum et agendum: non eni possibile esset logycum dicere solo intellectu: ita vt non considerentur aliqua eius: nisi solus itellectus tūc sufficeret. ¶ Et si doctoꝛ artis posset reuelare id qō est in anima eiꝰ alio modo: supersederet semp a verbis: sed qꝛ necessitas ducit nos ad agendum cum ꝟbis ꝓcipue (nō enim potest ratio componere intellecta quin cū illis proferat verba: imo cogitatio quasi locutio est inter ipsum hominem ꝛ cogitatum suum verbis imaginatis) sequitur vt verba habeāt diuersas dispositiones per quas differāt dispositiones intentionum que cōcomitantur esse in anima: ita q̄ fiant eis indicia que non haberētur nisi per verba. ¶ Et ideo necessarium est in doctrina logyca vt vna pars eiꝰ esset consideratio de dispositionibus verboꝝ: nisi enim esset qō diximus: non esset ei necessarium etiam habere hanc partem cum hac necessitate: loquī enī de verbis comitātibus intellectus est tāq̄ loquī de eorum intellectibus. Cōgruuz est ergo ꝓius loquī de verbis. ¶ Et ꝓpter hoc non valet qō ille dixit. s. q̄ logyca instituta est ad considerandum dictionē fm hoc q̄ significant intellecta: ꝛ q̄ doctrina logyce est loquī de verbis fm q̄ significāt intellecta. Oportet autem intelligi hoc ad modum quem diximus. Ille autem non delirauit sic: nisi qꝛ non apprehēdit certissime subm logyce ꝛ modum essendi eius ꝓpzius. Inuenit enim esse qō habent res in intellectu: ꝛ ideo posuit q̄ considerare esse qō est extra spectat ad doctrinaz vel ad doctrinas physicas. Considerare vero esse qō est in intellectu ꝛ quomodo intelligitur in eo: spectat ad doctrinam aliaz vel partem doctrine: non distinguens ꝛ nescies q̄ ea que sunt in intellectū: aut sunt res formate in intellectu apprehense extrinsecus: aut sunt res accidētes ei fz q̄ sunt in intellectu que nō fuerūt representate in aliquo extrinseco. Cognitio autem hoꝝ duoꝝ spectat ad doctrinā vnam: quoꝝ vnuz est subm doctrine logyce fm accidēs qō accidit ei. Qō autez residuum est ꝟ sunt pars. s. scība. ¶ Et qō est fm accidens qō accidit ei ꝟ. s. est qō sit deducens nos ad habēdum aliam formaz intelligibilem quā non habebamus: vel vtilis ad ducendū. Et q̄n isti vere nō cognouerūt subm logyce: nec ptē ad quā instituta est: ideo deliquerūt. ¶ Tu aūt postea clarius scies q̄ ois doctrina speculatiua habet subiectū: ꝛ q̄ non tractat nisi de dispositionib⁹ ei⁹ et accidentibus: ꝛ scies q̄ tractatus de sciētia subiecti ē vnius doctrine: ꝛ tractatus de eius accidētibus ē alterius doctrine: ꝛ similiter debes scire de dispositione logyce.

Ex hoc ꝑz logycas ñ cē ꝑmo de vocibus.

Cōcludit nēcitaz cē logycā tractare de vocib⁹.

Elicit errorē cuiusdaz q volebat logycā cē ō vocibus fz q̄ significant intellecta.

¶ Laplm dicendi verbum complexum ꝛ incomplexuz: ꝛ dicendi vniuersale ꝛ particulare: ꝛ dicēdi cēntiale ꝛ accīntale: ꝛ id qō ñdeē. ꝛ gd. ꝛ q̄ nō ñdeē.

QOstq̄ in docēdo ꝛ discēdo necessario indigemus verbis: dicemus q̄ ꝟbuz aut ē incōplexuz aut cōplexū. ¶ Cōplexū aūt est in quo iuenīt pars signātiua intellcūs q̄ est ps intellcūs signāti a tota signātōe cēntiali: sicut ē hoc qō dicimus hō scriptoꝛ. Ḃ. n. verbū hō signīat vnū intellectū: ꝛ hoc verbū scriptoꝛ signīat aliū: quoꝝ vnūqōq̄ est ps huiꝰ qō dicimus. hō ē scriptoꝛ. signātione requisita ex ꝟbo. ¶ Incōplexū aūt est cuius ps nō signīat ptē itellus totiꝰ signātōe cēntiali: sic Ḃ qō dicīm⁹ hō: q̄ bo ꝛ mo nō signīant ptes intētiōis quā signīat hō.

Vox duplex. s. Complexa. Incomplexa.

Quid ꝟbū ꝓplexū: seu vox complexa.

Quid ꝟbū icōplexū seu vox incomplexa.

Remouet dubᵐ.

¶ In hac autem doctrina non debet cõsiderari cõpositio que est fm auditum: quoniam pars eius non significat partem intellectus: sicut hoc qõ dicimus dominus: cuz non intẽdimus significare do. vel minus: be enim syllabe non sunt de verbis complexis: sed de incomplexis. ¶ Qõ autem inuenitur in doctrina antiquorum de descriptione verborum incomplexorum hoc est. s. q incomplexa sunt: quorum partes non significant aliqd. ¶ Quaz descriptionẽ multi reprehendunt dicentes debere addi ei. s. incõplexa esse: quorum partes non significant aliquid de intellectu totius: qz contingit aliquando partes incomplexorum significare aliquos intellectus: ꝫ nõ sunt partes intellectus totius. ¶ Ego autem teneo q hec reprehensio error fuit: ꝛ q hec additio nõ fuit necessaria ad supplendũ: sed ad exponẽdũ. ¶ Verbum enim ex seipso significat omnino: aliogn omni verbo debita essẽ significatio: quã nũqz variaret: nõ enim significaret ad placitum loquentis: sicut cum quis imponit verbum ad significandum aliquẽ intellectum: vt canis cũ dicitur pro latrabili: ꝛ hec est eius signãtio: deinde imponit ad significandũ aliud sicut pisces. Et hec est eius signãtio: sic etiã cũ in impositione fuerit vacuum a significatione remanebit non significans. ¶ Et fm multos auctores: nec erit verbum: verbum enĩ nõ est vox fm intellectũ multorum logycorum: nisi sit significatiuuz: ꝛ quandoquidem ita est. Et qui protulit verbum incomplexũ non voluit partem illius separate significare partez intellectus totius nature: ꝛ voluit illius partem significare aliquid aliud qz̃ significare solet: ꝛ ita placuit. Tunc pars illa non est significatiua vllo modo: cum sit pars eius in effectu. ¶ Si autez fuerit in potentia: tunc forsasse significabit aliquid: cum addiderint ei relationem aliquaz desygnatam: hoc est vt sit ibi voluntas loquentis aliquid significandi per illam: omnino autez non significabit duz fuerit pars verbi incomplexi: sed cum fuerit verbum per se. Cũ autem fuerit pars non significabit aliquid vllo modo. ¶ Uerbum autem aut est complexum: aut incõplexum. Jam autem scis q prius est considerare incomplexum qz̃ complexum. ¶ Deinde intentio incomplexi: aut talis erit q non prohibetur intellectum: ex hoc q intelligitur multa conuenire in eo equaliter: vt vnumquodqz eorum dicatur ipsum eẽ equaliter: sicut hoc quod dicimus homo habet intentionem in anima que comitatur Socratẽ ꝛ Platonem ꝛ reliquos vno modo: quoruz vnusquisqz est homo: imo sicut verbum solis ꝛ lune vnumquodqz significat intentionem in qua non prohibet intellectus multa conuenire: qz̃uis non sit in actu. ¶ Prohibetur autem hoc ex causa alia non ex hoc qõ intelligitur ex verbo ipso: vt sicut luna aut eius intentio est vna sic q non prohibetur in intellectu multa cõuenire in ea. s. in eo vno quod itelligit de ea. ¶ Sicut in hoc qõ dicimus Socrates: qz̃ cuius multi conueniant non conueniunt: nisi fm auditum eius: at intentio vna impossibile est: vt ponat vna in qua multi conueniant: vna etenim suarum intentionum est substantia vel essentia huius singularis: sed essentiã huius singularis vel substantiam prohibet intellectus attribui aly. Aliquando autem cum dicit Socrates non queritur eius essentia: sed aliqua suarum proprietatum in qua multi conueniunt. In hac autem parte diuisionis cuius non prohibentur multa conuenire quantum ad auditum eius: tamen prohibetur esse in vna eius intentione cõmuni cõmunio in qua conueniunt. ¶ Prima autem pars diuisiõis vocatur vniuersalis: secuda vo particularis. Tu scis autem multa esse in verbis ad modum partis prime ꝛ in intellectibus multis qui sunt ad moduz partis prime: ꝛ hec est intentio de qua id quod intelligit in anima non prohibetur habere comparationem similitudinis ad multa. ¶ Non cures autem fm B q̃ es logycus qualiter sit B comparatio: ꝛ an intellectus ex hoc q est vnus (in quo multa conueniunt) habeat esse in ipsis rebus que in ipso cõueniunt vel esse separatum extra per se preter esse quod habet in vno intellectu: an qualiter habet in tuo intellectu. Consideratio autem horuz alterius doctrine est: aut doctrinarum duarum. ¶ Jam igitur nosti q verbũ aliud est complexum: aliud incomplexum: ꝛ q incõplexũ: aut est vniuersale: aut particulare. Nosti etiã q debemus postponere tractatum de complexis.

¶ Scias etiaz nos non occupari circa tractatũ verborum singularium ꝛ intentionuz ipsarum: infinita enim sunt nec numerari possunt: que etiam si essent finita scire ea ꝫ q sunt particularia non confert nobis perfectionem sapientie: nec peruenimus per illa ad finem sapientie: sicut posted scies in libro sapientie. ¶ Sed qõ debemus considerare est consideratio verbi vniuersalis: scis enim q verbum vniuersale non est vniuersale: nisi habeat comparationem aliquaz: aut in esse: aut in vera opinione ad particularia de quibus predicatur. ¶ Predicatio autez fit duobus modis: qz aut vniuoce sicut hoc quod diximus q Socrates est homo: homo enim predicatur de Socrate vere ꝛ vniuoce: aut denominatiue: vt albedo de homine: dicitur enĩz homo albus ꝛ habens albedinem: nec dicitur esse albedo. Si autem contigerit dici corpus album ꝛ color albus diffinitio predicati huius non predicaꝫ de subiectis equaliter: nostra autez intentio non est hic nisi de eo qõ predicatur vniuoce. ¶ Enumerabimus ergo partes vniuersalis fm q comparaꝫ ad particularia vniuoce. ꝛ dat eis nomẽ ꝛ diffinitionem: multa autem que inuenimus facũt vocem primo non incedere solita via in diuisione verborum: sed postea redibimus ad illaz. ¶ Dicemus q. oẽ qõ est: essentiam habet qua est id quod est: ꝛ qua est eius necessitas: ꝛ qua est eius esse. Essentia aũt vniuscuiusqz rei vna est: sed qõ est vnuz absolutum non est id qõ est ex multis intellectibus: ex q̃bus coniũctis proueniat vna essentia. Exemplũ autem huius nõ inuenĩ in reb⁹ sensibilibus: debes ergo nũc credere eius esse: aliquando autẽ erũt vnũ aliquid non absolutum. cuius esse ꝛ veritas composita est ex reb⁹ ꝛ intentionibus ex q̃bus coniunctis p̃uenit essentia rei: cuius exẽplum est hõ: necesse est. n. vt hõ sit substãtia habẽs dimẽsiones in spatys in q̃bus fiat lõgitudo ꝛ latitudo ꝛ spissitudo: ꝛ ppter hoc necesse est vt sit bẽs aĩam qua vegetetur ꝛ sentiat ꝛ moueat volũtate: ꝛ preter hoc sit aptus intelligere intelligibilia: ꝛ scire artes ꝛ docere eas: nisi fuerit ꝓbẽs extrinsecũ nõ ex pte hũanitatis: cui oia q̃ cõueniũt ex quẽtu oiuz cõuenit eẽ vna: q̃ est eẽntia hois. ¶ Deinde autem admiscentur ei alie intentiones: ꝛ alie cause propter quas fit vnumquodqz singulariũ humanorum propter quas discernitur vnumquodq; singulare ab alio: sicut q̃ hoc est breue ꝛ illud lõgum: ꝛ hoc est albuz ꝛ illud nigrum: non est aliquod istorum hoc. q̃ si non bret istud singulare ꝛ bret alia vice eius: necesse esset corrumpi propter hoc. Sunt autem talia que consequuntur ꝛ que comitantur.

¶ Ueritas autem sui esse non est nisi humanitas: ergo id qõ est vnumquodqz singulare est ex eius humanitate: sed speciale acquiritur ex q̃titate ꝛ qualitate ꝛ ceteris. ¶ Et habz etiaz alias ꝓprietates preter humanitatem in quibus conueniũt homines: sicut in humanitate: si sunt vere ꝓprietates hominis cõis: sicut hoc qõ est rationalis. s. habens animaz rationalem: ꝛ sicut hoc qõ est risibilis naturaliter: ꝫ B qõ est rationalis est vnum eorum: ex quibus coniũctis conflatus est homo: q̃ autem risibilis est naturaliter est qõdam qõ cum humanitas conflata ẽ ex bis ex quibus constat fuit necesse accidere ꝛ comitari: cum enim factus est homo ex coniunctione aĩe rationalis cum materia eius fuit aptus animari: qõ animari sequitur vt sit in materia affectio ridẽdi: sicut fuit aptus ad alias affectiones verecundandi ꝛ lachrymãdi: ꝛ admirandi ꝛ percipiendi artem ꝛ sapientiam. Nullum autem horum habitus est: ꝛ per illa deinde subiectum factũ est aptum recipiendi animaz rationalem. ergo habitus anime rationalis p̃cedit: ꝛ perficitur per eum habitus humanitatis: et hec consequuntur eum. Cuz enim consideras humanitatem necessaria sunt. Jã ergo patet ex hoc q hec est vera essentia rei: ꝛ sunt hic ꝓprietates: ex q̃busdam quarum: ꝛ ex alijs constat veritas rei. ¶ Quedam ergo ex bis sunt accidentia que non comitantur in esse eius verba ꝛ vniuersalia que signiant esse vnius rei: aut multorum: ꝛ illa significant ea que respondentur ad quid non alio modo. ¶ Si autez significant ea que necesse est precedere in esse ad eẽntiam rei: ita q ex coniunctione eorum proueniat eẽ rei (quorum alterum tantum non est eẽ rei: nec verbuz qõ significat veritatem esse rei integre: sed partem eius) debet vocari verbum essentiale: qz respõdentur ad quid. Qõ autem significat ꝓprietatem que est preter illa duo: siue sit cõitas: siue non: ipsius voces accidentale: ꝛ eius intentio vocatur intentio accidentalis. ¶ De materia enim hic tractanduz: si oportet vt intentio verbi vniuersalis sit continens intentionem verbi significantis quid est esse rei (sicut cõmune qõ continet ꝓpriuz) aut non. ¶ Hoc enim qõ dicimus verbum essentiale significat verbum: cuius intentio habet comparationem ad eẽntiam rei. Essentia autem non comparatur ad essentiam rei: non enim comparatur alicui: nisi id qõ non est ipsum. Jdeo q putatur verbum substantiale conuenientius est: vt contineat intentiones constituentes esse rei: ꝛ vt verbum significans esse rei non sit substãtiale: vt homo non est substãtiale homini: sed animal ꝛ rationale sunt substãtialia homini. ¶ Si autem non ponitur hoc nomen homo substantiale homini: ex hoc q est homo sed vnicuiqz singulariũ: tunc necesse est vt aut comparetur propter substantialitatem veritati singularis: ꝛ hoc est etiam homo: aut vt dicatur collatio que sit singularis: ꝛ tunc non erit ipsum integrum: sed pars eius qõ est fm hoc q est coniunctum: ꝛ accidet vt nec animal: nec rationale: nec homo: nec quicq̃ huiusmodi sit substãtiale vnicuiqz singulari tantũ. ¶ Accidentalia etiaz si cut eius color: ꝛ q est filius Platonis ꝛ huiusmodi: aliquando erunt substantialia: quãdo erunt partes constituentes compositum: ꝛ tunc homo non plus erit substantiale singulari q̃ hoc: ꝛ iste opiniões ducent nos ad hoc: vt substantiale non sit continens quicquid significat esse. ¶ Hoc autem qõ dicimus substantiale q̃us fm naturam locutionis singularis habeat intentionem comparabilem: tamen fm placitum logicorum significat aliam intentionem. Et hoc est q verbum vniuersale est quod significat intentionem: cuius comparatio ad singularia talis est q cum putabitur non esse substantia illorum particularium: non habebit esse: non qz horum substãtia particularium debebat primum destrui: vt sic possit putari illa destrui: ꝫ quia ex illius destructione sequitur destructio istorum: idem autem est an B destructo sit veritas scientie: an B de eo quod est necessarium veritati scientie quo constituatur: nam hoc ꝛ illud substantiale dicitur. Si autem non fuerit ita: sed fuerit possibile in esse vel in opinione: vt subiectum maneat destructo predi^to. aut nõ sit possibile in esse: sed destructio eius non sit causa destructionis subiecti: ꝛ hoc non sit possibile in esse: naz illud destrui non cõtingit: nisi prius destruatur subiectum in se: ita q ipsum destrui non est causa destructionis subiecti: sed est accidens. ¶ Destructum autẽ in esse est sicut stare vel sedere que sunt de bis que cito destruuntur: vel sicut iuuentus que tãdem destruitur: vel sicut ira tranquilli que facile remouetur: ꝛ sicut mores qui facile tolluntur. ¶ Qõ autez destruitur in opinione non inesse est sicut nigredo ethyopis. ¶ Qõ autem non remouetur: nisi prius remota causa ẽ sicut hoc ad qõ homo nãliter aptus est: qõ possibile est remoueri ab homine in esse. Si autem potentia destruitur humanitas destruetur: nõ qz destructio aptitudis naturalis ad ridẽdum sit causa destructionis humanitatis: sed quia non contigit risibile destrui: nisi fuerit antea humanitas destructa. Ipsa enim risibilitas non est causa ponendi humanitatez: sed humanitas est causa ponendi illã.

¶ Patet igitur diuersitas que est iter comparationem animalis ꝛ rationalis: ꝛ etiam hominis ad singularia: ꝛ inter comparationem accidentiuz ad ista: primis enim destructis debent destrui singularia: sed propter ipsam destructionem secundorum non deberet destrui singulare. Ex bis autem sunt quedã que destruuntur: ꝛ quedam que impossibile est destrui: nisi destruatur singulare. Et quoniaz ita est in re: tunc substantiale erit continens quicquid significat esse rei. ¶ Jam autem manifestum est q verbũ incomplexum vniuersale: aliud est substantiale qõ significat esse: ꝛ aliud substantiale qõ non significat esse: ꝛ aliud accidentale.

¶ De discutiendo qõ dictum est de substantiali ꝛ accidentali.

Jam dixerunt in distinguendo substantiale ab accidentali q substantiale est constituens: accidentale vero non est constituens: sed non discernũt qualr ẽ ꝛstituẽs ꝛ q̃lr nõ ꝛstituẽs. Dixerũt ẽt q substãtiale impossibile est putari destructũ: vt remaneat subm: accidentale vo possibile est putari destructum vt remaneat subiectũ: po

Que sit defectꝰ pro vocũ icõplexaꝝ fm antiq̃s.

Reprhẽsio illius descriptiõis fm quosdam.

Defensio illi⁹ descriptionis.

Vox ex seipsa nihil signiat.

Verbuz vel vox carẽs signãto ñ est verbũ.

Pars dictiõis incõplexe vt actus nihil signiat: licet forte signiet vt pe in po⁹.

Cõsideratio simplicitũ pcedit pfectionẽ applexorum.
Jnnuit distonez vocis icõplexe i vniuocã ꝛ equiuocam.

Ex quo segꝫ q sol luna ꝛ huiusmodi sũt pdicabilia ꝺ plurib⁹.

Quasi dicat. q hoc impedi⁹ ẽ ex pte effect⁹ mãe.

Ex q̃ segꝫ q hoc nomẽ Socrates cõe plib⁹ ẽ terminus equocus.

Jnnuit distonez vocis icõplexe vniuoce i vlez ꝛ particularem.

Logycus vt sic habz curare ꝺ esse vlium.

Circa singlares voces nõ ẽ occupatio scie.

Cõsideratio habz libri est circa voces vles.

Predicat⁹ duplex vniuoca ꝛ õnominatus.

Qd eẽntia rei cõpositeq̃ ẽ ꝓposita adhuc magis ꝓpriat dum ad singlaria ꝓhit.

Qd hũanitas est eẽntia ꝺa singularis hois.

Risibilitas ꝺ necessitate pfidera tur ad hn⁹ ex q̃bus constat humanitas.

Verbũ eẽntiale quid.

Accẽntale ꝛ ſtentio accẽtalis qd.

Dubitatio.

Solutio.

Cõparatio nõ ẽ ad seipsuz.

Accẽntalia aliqñ erunt substãtialia.

Dfia inter substãtiale ꝛ vle.

Accẽntia sepabilia fm eẽ.

Accẽntia sepabilia fm opionẽ.

Prophe passiones nõ pñt remoueri fm q̃ sũt aptitudines: ꝫ solus q̃ ad actus suos.

Quo destructa po⁹ nãli alic⁹ spẽi q̃ ẽ ei⁹ passio destruit ꝛ illa spẽs

Epylogus.

Subale duplex. qõda qõ signiat esse ꝛ qõdaz qõ nõ signiat esse.

Snia alioꝝ ꝺ distõne subalis ab accidentali.

Impugnat sententiã illam.

test autem aliqs discutere veritatem ꝛ falsitatem in his. ¶ Dicemus ergo. qz hoc qđ dixerunt ꝙ substãtiale est cõstitues: non continet de substantialis natura qđ est non significans esse: constituens enĩz est continens aliud a se. Jam autem incidenter nosti ꝫ: Si autem volunt constituens intelligere qđ non intelligit ex significatione sui nominis: sed volunt intelligere idem qđ de subali: contingit eos inducere nomen multiuocũz qđ abstulerunt ab eo cui primũ imposuerunt: nec signant intentionez eius ad quod transtulerunt: ꝛ erit labor idem de constituente ꝛ de subali: quozum vnũquodq; tãta egebit expositione quanta ꝛ alterꝫ. ¶ Contra hoc autem qđ nituñ de destructione in opinione debes meminisse qđ predictum est. ſ. ꝙ intentio vniuersalis habz proprietates que sunt primo necessarie quibus postea efficit: ꝛ habet alias proprietates que cõcomitantur ꝛ sequunt eam: cum ipsa intentio fuerit habita: nihil autem potest intelligi esse remotis illis ꝓprietatib⁹ ab eo que necessarie sunt ei ad hoc vt habeat esse. ¶ Jaz enĩz in premissis diximus ꝙ res habent eé: ꝛ ꝙ esse earũz est aliquando in visibilibus: aliquãdo in intelligibilibus: ꝛ qz esse necesse vt habeat alterum duum esse non est verum nisi posq̃ hoc est id quod res est in ipso esse: ꝛ impossibile est vt non habeat alterum eé. Fortassis autez habebit aliqua que concomitantur eam in esse: sed primus erit ipsum esse: nam dualitatez comitatur ipsa paritas: ꝛ triangulũz comitatur tres angulos pares duobus rectis esse: non propter vnũ duum esse: sed ex hoc ꝙ est triangulus. ¶ Hoc ergo esse quod habent precedentia constituentia se ex hoc ꝙ est esse: non habuit esse: nisi qz illa precesserunt: cum autem esse non habuit: nec habebit esse ĩtelligibilis nec sensibilis. ergo cum habuit esse intelligibilis habebit esse cum illo intellectu id qđ constituit ſm hoc qđ in eo constituit. Cum autem hoc nõ habuerit esse in intellectu: impossibile erit ipa remoueri ab eo. ¶ Dec igitur constituentia debent intelligi cum intelligitur id quod constituitur: vt sciatur: ꝙ impossibile est ipsa ab eo remoueri: ꝛ constitui in intellectu destructis illis in intellectu: in effectu nõ. ¶ Dico autem ipsa haberi in intellectu non ipa cõsiderari in animo in effectu: multa enim de intelligibilibus non intẽdit animus: sed dico ꝙ impossibile est ea considerari in animo ꝛ esse quod constituunt ꝛ ipz intelligi esse sine illis in intellectu. ¶ Et quãdoquidem sic est: tunc proprietates que dicuñ substantiales ex intentionibus intelligibilibus debent necessarie intelligiad subiectum hoc modo: esse enĩ non intelligitur in intellectu: nisi precedat prius eorum intellectus. ¶ Accidentia vero alia intelligere non est prius q̃ intelligere ipsum esse: nec sunt etiaz cum intelligitur ipsum esse: sed sunt concomitantia ꝛ consequentia: qz non sunt constituentia esse: ſz sunt intentiones consequentes esse. ergo esse statuitur sine illis: posq̃ autem statuitur sine illis: tunc nõ est longe quin intelligatur ipsum esse: q̃uis non precesserint ipsa vel non acciderint intelligi. ¶ Jam autẽ scis ꝙ hoc intelligere non volo dicere hoc. ſ. vt cum intelligeris aliquid ꝛ cõsideraueris in effectu: ꝙ intelligas etiam partes suozum constituentium in effectu: fortassis enim non considerabis partes in tuo intellectu. Sed dico ꝙ si consideraueris constituẽs ꝛ constitutuz non erit tibi possibile remouere constitutum a constituente se: taliter vt veruz sit constitutum habere esse in intellectu non habente esse constituente se. Et quando quidem ita est: esse debet impossibile ea remoueri ab eo: imo debz habere ista sine dubio. ¶ Accidentia autem non nego: quin vere statuantur esse in intellectu: cum non intelligatur habens illa; sed intellectus remouet ista ab eo falso. Nec autem non affirmo de omnibus accidẽtibus. ¶ Accidentium enĩz quedam concomitantur esse principaliter ꝛ manifeste: non mediante alio accidẽte: ꝛ tunc impossibile est ea remoueri ab eẽ remanẽte esse: ꝛ considerans illa necesse simul cõsiderat: nõ enim est causa media inter illa: sicut hoc ꝙ triangulus est huiusmodi: ꝙ aliquod lateruz eius potest, prahi in directum in opinione: aut aliud huiusmodi qđ accidit illi. ¶ Possibile est autem ꝙ esse accidẽtis sit alio mediante: ꝙ si non attendetur poterit remoueri a subo: sicut hoc ꝙ oẽs duo anguli trianguli sunt minores duobus rectis. ¶ Si autem secunda pars diuisionis non esset vera: non essent ibi constãtia incognita: si vero pars prima non esset vera non verum esset qđ ostendimus: ſz affirmare aliquod cõmunicans esse qđ sit medium. ¶ Medium enĩz si non cessat comitari esse vel non cõstat habere ab isto: aut in infinitum: aut est de constituentibus cõmunicans: incognitum (sicut nosti) est cõmunicãs hoc: constituens etiam non est cõstituens: constituens enim constituentis est constituens: ꝛ est cõmunicans illud etiam sine medio. ¶ Ergo cuz id qđ comitatur aliud non est: manifestum est: possibile esse opinari in modo illud aliud comitãte destructo alio quo modo: ꝛ non est possibile aliquo modo. ¶ Modus vero possibilitatis est: qz põt intelligi ꝛ esse in intellectu cum remotiõe illius comitãtis ab eo in effectu. Respectus etiã huius politatis est ſm itellectũ absolutum: modus vero impolitatis est quoniã possibile est opinari tristez in sensibus illo comitante remoto ab eo: ita vt exẽpli gratia. hoc angulatũ habeat esse nõ existẽte comitatione q̃ comitata est illõ in ꝓncipio nãe: aut sicut ꝫ triangulus eẽt duozuz; ꝛ anguli eius nõ essent minores duob⁹ rectis: que oppositio falsa eẽt: qz nõ est pole: hoc esse veruz nec rationale manifestum: sicut hoc qđ dicitur triangulus est respectu huius politatis: ꝛ est ſm intellectuz qui comitatur eé. ¶ Patet ergo ex hoc ꝙ ꝓprietatum: quedaz est quã pole est negari in actu: ꝛ qđã est quã pole est in intellectu negare habere eé: ꝛ quedã quã pole est negari in intellectu abꝛ: ꝛ quedaz quã ipole est negari eé aliquo modo cum sit accñs: ꝛ qđã quã impossibile est negari cum sit subale. ¶ Differt aũt ab accidente: eo ꝙ inter subas non affirmat precedere esse aliqđ eé: aut esse subale: ſz fortassis affirmat precedere subale: accñtale vero intellectus ponit eẽ cõsequens: q̃uis ponat ꝛ nõ remoueat. ¶ Ergo iam manifestũ est qualiter non potuit occurrere intẽtioni accñtalis ꝛ substantialis ille qui noluit contẽtus esse duob⁹ modis ostensionis quos ꝓus diximus.

¶ Id qđ signãt eẽ dixerunt esse signatiuum subalis cõis q̃tũcũq; fuerit: ꝛ non puenit ad nos de ꝫ plus discussionis. ¶ Nos ergo ꝙuiramus an id qđ itelligit de hoc verbo ſm sensuz vulgarẽ sit ꝫ intentio an non: ꝛ an qđ sciunt minores ꝛ consentiunt in eo tãq̃ in autentico: significet illud: cum enĩz fecerim⁹ hoc: ostendetur nobis magna vtilitas. Jdẽ aũt itelligitur ſm sensum vulgarem: nunc significandum.

Considera hñ ꝫ dicta.

Remouet falsuz intellectum.

Proprietates multiplices.

Quid sit significatiuũ eẽ rei ſm sensum vulgarẽ.

¶ Significatiuũ. n. esse rei est id qđ signãt intẽtionez qua res est id qđ est: res aũt non fit id qđ est nisi cum omnes suas habet ꝓprietates subſtantialiter tam cões q̃ ꝓprias: hõ. n. non est id qđ est ex ꝫ ꝙ est aial: alioquin ex aialitate haberet hũanitas. Cõcedo ãt ꝙ aialitas est necessaria ad hoc. vt homo sit id qđ est: ꝛ id propter qđ habitum habet eẽ rei ꝛ gquid est: ꝛ quãdo quidez ita ẽ tunc substantiale cõe alicui cũ alio in sua diffinitione vel ꝓpriuz: non est esse rei ſz pars esse. ¶ Mix autẽ est de multis qui tenent ꝙ substantiale: ꝛ qđ signãt eẽ: sunt vnũ: ꝛ nõ ponunt ꝙ substantiale sit ꝓpriũ significatiuũ esse eius cui est substãtiale. ſ. id qđ, vocabim⁹ postea dria. Hoc aũt stultũ est. ¶ Cognitio autem dispositiõis eius: qđ signãt esse ſm positionẽ scãm: ꝛ sensuz maiozũ ꝫ est. ſ. ꝙ inuenim⁹ aial ꝛ sensibile predicari de boẽ equo ꝛ boue. Deinde iuenimus auctozes artis dicentes ꝙ sensibile ꝛ oino quicquid est huiusmodi. ex his vocanť dẽe eoz que dicũtur genera ꝛ ponũtur substantialia: ꝛ non ponũt ea esse aliquid illi⁹ totius qđ vocatur genus: ꝛ omne qđ est signãtiuũ eẽ: ꝛ ꝓtinet multa diuersa: ponunt genus. ¶ Similiter ẽ dispositio hominis rõalis cõparatione singuloz bominum. ponũt. n. ꝙ homo signãt eos essentialr: ꝛ nõ ponunt ꝙ rationale est ita: vnde ponunt hoiem speciem aialis: sed non rationale. qđ. n. dicit signiare q̃le qđ substantiale cõe: ponunt diuersuz ab eo: qđ significat esse substantiale cõe. ergo non tenent ꝛgruũ esse: vt vnum aliquid comparatione multoz sit eẽ ꝛ quale esse. ita vt ne ex eo ꝙ conueniũt in eo illa multa: sit eoz esse: ꝛ in hoc ꝙ per illud dñnt ab aliis multis sit eoz quale esse: ita vt ex hoc ꝙ dẽ de multis. ꝛ ex eo ꝙ conueniunt in eo sit genus aut species: ꝓter ꝫ erit eis dria: sed cũ inueniunt genus querunt aliud qđ sit dria que constituat genus: si est qđ habet differentiam constitutiuã: similiter cum inueniunt species querunt alia extra eaz essentiam que sunt earũ dẽe: si autẽ id non esset signãtiuũ eẽ nisi cũ eẽt gen⁹ aut spẽs: tunc cum est signãtiuũ substãtialis in quo conueniunt iudicium eius esset diuersum ab hoc.

Ponẽces ꝙ ſba le ꝛ qđ signit esse sint vnã.

Quid sit significatiuũ eẽ rei ſm sensum malo⁹.

¶ Sunt autem ꝫ quedam prohibentia verum esse qđ dixerunt. ſ. ꝙ significatiũ substãtialis cõis est signficatiũ esse: si quis autẽ boz addiderit aliquid p qđ restringatur id qđ dicitur genus vel species ab ꝫ ꝙ est significatiũ esse hoc. ſ. ꝙ id quod est cõueniẽs inter substantialia in quibus conueniunt debet contineri in signãtiõe subal'cõis: ꝛ hoc est qđ non signãt quale quid vllo modo: ita vt differentia inter illa sit ꝫ: ꝙ id qđ signãt quale qđ est idem cũ totalitate sua: ꝛ sicut est significat quale quid: id autem qđ cõtinet significationem magis cõmuniũ ex specialibus cõibus non signat quale quid nisi accidentaliter: significat enĩz illud vna parte sui tantũ: sicut aial ꝛ vegetabile q̃uis differant per illud aliqua vegetabiliuz: tamen non habent hoc ex omni eo eẽ qđ aial habz: sed ex aliquo eius: non enĩz facit animal ex hoc ꝙ ẽ corpus. Sed ex hoc qđ est sensibile: qđ principaliter significat quale quid: ꝛ propter gđ significat animal differentia ꝛ quale quid: ergo animal nõ facit differre ex sua eẽntia: sed ex parte sui sensibile: quod ex sui essentia non facit differre. ¶ Hoc autem est incertũ ꝛ non rectum. primo quia si ita esset oporteret: vt cum acciperemus cõmuniorẽ inter intentiones: sic ẽ substantia ꝛ adiungeremus ei ꝓprietatẽ magis ꝓpriam significatiuaz alicuius rei: sicut si diceremus: substantia ratõalis debet significare esse: vt esset species hominis: vel genus vl' diffinitio hominis: aut sui generis esset ꝫ substantia rationalis: sed non est ita apud eos: eius enim diffinitio ẽ animal rationale: animal vero ꝛ substantia non sunt vnum: impossibile est autem vt vna res habeat diffinitionem integram ꝛ certam nisi vnam. ¶ Si autẽ ꝓtenderint inducere: cũ ꝑmo cõi omnia ea que sunt in medio ordinis: cõficietur qđ tenemus: quia cum significat eẽ ꝺz eẽ cõtinens perfectionem qualitatis: ꝛ tunc hic labor deducet nos ad ꝫ: vt non sit necesse notare ꝫ verbum agens eẽ ab eo cui impositum fuerat ad aliud placitum. Post autem ostendemus ꝙ retinere ꝫ verbuz itez est obseruare primaz eius impositionẽ: ꝛ faciũt nobis omnes modi ꝓpter quos implicat sic res: ꝛ post ꝫ destruetur hoc totum alijs modis: ex quibus etiam est quod de sensibili. Et deide est quod de animali: ipse. n. constat ex intentiõibus cõmunibus ꝛ ꝓprijs: sed intentiones in eo cõmunes sunt: sic ꝫ ꝙ est corpus: aut aliquid aliud: ꝛ qđ est habens virtutem: aut formam aut qualitatem qua non discernitur: qz non discernitur nisi per id quod magis est ꝓpriuz q̃ ipsa: hoc est: quia corpus aut aliud est habens virtutem comprehendentem singula tali vel tali mõ: ꝛ ex illis est ꝫ ꝙ animal q̃uis non faciat differre vna parte sue intentionis que est corpus: sed alia parte q̃ est sensibile. Nos tamen scõm viam consideration is huius non incedimus: nec attendimus banc cõsiderationem: nos enim non consideramus animal nisi ſm ꝙ est animal: animal autem ex hoc ꝙ est anial vnum quidem est: ꝛ ex hoc ꝙ est hoc vnuz necesse ẽ vt faciat differre differentia que est inter ipsum ꝛ vegetabile: aut non. Si autez non facit differre ꝫ ẽdit vt vegetabile cõueniat animali in hoc ꝙ est animal qđ est impossibile. Si autem facit differre: tunc iam aduenit ex isto ſm hoc ꝙ est animal differẽtia: q̃uis aduẽiat etiaz ex vna parte eius: ꝛ fortassis ꝫ pars est causa principalis in hoc. Cum autez fuerit in aliquo causa ꝓpter quã illud sit causa alicuius dispositionis quã habet causa: non videbitur ꝓpter ꝫ. vt habeat dispositionem accidentaliter. Multa enĩz sunt huiusmõi: cũ autẽ fuerit aliquid causa ꝓpter quã sit aliud alicuius dispositionis: ꝛ causa habet illã dispositionem: non ideo debet habere accidentaliter: multa enim ex rebus sunt huiusmodi. ¶ Non nego autem ibi esse quedam que consequuntur id qđ ponitur signãns eẽ quibus differt id qđ vocatur gen⁹ vel species a differentia. Et quedam que consequuntur differentiam que habet sensibile: ꝛ non animal: sed ꝫ non est ſm primam positionẽ: nec ſm auctoritatem sumptam de hoc ab illis qui tractauerunt de istis verbis ſm primam impositionem: sed sunt necessitates ad quas nos impellunt huiusmodi repugnantia. ¶ Cum autem manifeste intelligitur de vbo aliquid quo possumus esse contenti: tũc illõ ꝓponere: ꝛ ad aliud transire: modus. n. cuagatiõis est: ꝛ pertinacie: ad quẽ adducit elatio: acquirẽdi ꝛ veritati ꝛ fo⁹. se nescire nec cogitare ex his q̃s diximus qõnibus nisi cum audiuit.

Impoſe ẽ vnius rei esse ples diffinitiões ꝓpetas.

Sic. n. habz lra. sed forte melius elatio acgescẽdi veritati ꝛ sciendi ꝛẽ.

¶ Jcemus nunc iam oñsum eẽ ꝙ verbum incõplexum vniuersale: aut est substantiale aut accidentale: ꝛ qđ est substantiale alicui: aut est aptum signiare esse aliq̃

Ille subale duplex. s. Significans eē vni⁹. Signans eē mlt⁹.

modo: aut non est aptū. Significans autem esse est: aut qđ signat esse multorum que non differunt substantialiter; aut significat eē multoruꝫ quorum eēntie differunt substantialiter. Exemplum autem pmi est nomen solis quando vocatur sol ℔ designat: aut nomen hominis quando vocatur homo Socrates: ꝛ Ypocras. Exemplum autem scōi est significatio huius nominis animal quꝫ de equo ꝛ asino simul alicui interroganti qui sunt respondebit q⁹ sunt animalia. hoc enim nomen significat veritatem eorum integre fm ℔ qđ interrogatur de collectiōe eorum: ꝛ queritur certitudo quam habent communem.

Dria inter illa vlia subalis.

¶ Differentia aūt duoꝝ modoꝝ ℔ est: qꝫ primus modus est significans eē collectionis: ꝛ tunc vniuscuiusqꝫ nomen eam nominis significat ꝛ integre veritatē substantialem quā habent Socrates ꝛ Ypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea nisi qđ proprium est vniuscuiusqꝫ de proprietatibus accidentalibus: sicut iam nosti ex predictis. ¶ De modo vero scōo tu scis q⁹ animalitas sola est significatiua eē hominis ꝛ equi vniuscuiusqꝫ per se: ex ea enim sola non est vnumqđqꝫ eorum id qđ est: nec excedunt istā accidentalibus differentys sed substantialibus. Quicquid autem habent cōmune de eē nomen animalis significat: sensibile vero significat partem totius qđ complectitur significatio huius nominis animal. est igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre: similis est dispositio rationalis comparatione hominis. ¶ Potest autem hic aliqs dicere q⁹ animal nihil significat qđ nō significet sensibile: sicut enim non est animal nisi corpus habens aiaz: ita sensibile non est nisi corpus habēs animaz.

Obiectio.

Solutio.

¶ Contra respondemus dicentes q⁹ hoc quod dicimus nomen significare aliquā intentionez non est eo modo quo intelligiť. s. vt quicquid nomen significat necessario sit idez eius significatio. Scis enīz q⁹ hoc nomen mobile quū significat necesse est ibi esse mouentem: ꝛ hoc nomen tectum quꝫ significat necesse est ibi esse fundamentum: ꝛ tamen ob hoc non dicimus q⁹ hoc nomen mobile significet: vel intelligatur ex eo mouens: nec ex hoc nomine tectuꝫ intelligatur aut significetur fundamentum: sensus enim de significatione nominis est: vt nomen sit illius intentionis que est ex prima impositiōe. vnde etiam si fuerit alia intentio adiuncta prime extrinsecus quā percipit intellectus quādo percipit primam: nō ideo nomen erit significatiuum eius fm impositionez p̄mam. Aliquādo erit vna intentio predicabilis de q̄cunqꝫ predicabiť intentio alterius nominis: sicut intentio corporis est cum intētione sensibilis: ꝛ cū intentione mobilis. Intentio enim quā significat diuisio est duobus modis: principaliter ꝛ scōario. principalis autē est: sicut hoc quod dicimus animal significare coniunctionem corporis habentis naturā sensibilis. Secūdaria est: sicut huiusmodi qđ significat corpus. intellectus. n. eius icluditur in intellectu animalitatis: necessario ergo id qđ significat animalitatem continet intellectū corporis: non q⁹ extrinsecus inuat illō. Erit ergo ℔ significatio vera ꝛ p̄ncipalis: ꝛ seūcdaria: ꝛ significatio extrinseca. Quando. n. dictio significauerit aliquid qđ significat: cognoscitur intrinsecus: ꝛ aliquid extrinsecus adherere ei: qđ nō habetur ex significatione dictionis: nec vt contentū: nec vt principale: nec vt coequale. ¶ Si autem volumus hoc totuꝫ complecti ꝛ acquirere; dicemus q⁹

Nō est necīā q⁹ qcqd nom̄ significat sit illi⁹ nois signāio.

Signātio nois ꝑtē respicit primam ipōnē.

Signatio dictionū triplex. Paralitatis ꝯtinuate. Comitantie.

significatio dictionum est tribus modis: qꝫ est significatio parilitatī hoc q⁹ est animal significat corpus habens animam sensibilem: ꝛ significatio continentie: vt significatio corporis ab animali: ꝛ significatio comitantie: vt ex tecti significatione fundamentuꝫ.

¶ Et quando quidem ita est redibimus ad id in quo eramus dicentes: quia intelligitur ex sensibili id qđ habet sensum: animal vō intelligimus q⁹ sit corpus habens animam: ergo significatio corporis ꝛ sensibilis est significatio comitantie. Aliquādo vero fm placitum logicorum interserunt q⁹ est corpus habens animam sensibilem. Est ergo signātio eius fm integram veritatem significatio paritatis: ꝛ ad eius partes significatio continentie: significatio sensibilis vero fm parilitatem non est nisi perfectū: totum vero ꝛ alias partes non significat nisi fm comitantiam. ¶ Cum ergo dicimus hic dictionem significare: non intelligimus hunc modum significationis: vt iam ostensum est: que est dictio significans eē: ex quo modo remouetur predicta questio. ¶ Dictio autem substantialis alicui que non significat eē eius cui est substātialis: nec vt genus: nec vt species: impossibile est eē id qđ est generaliūs substantialib⁹ cōmunibus: tūc enim significaret eē cōe aliq̄ modo. Est ergo minus cōmune q̄ illud: sed est aptuꝫ ad ℔: vt per illud differant contenta sub eo inter se: est ergo aptum ad quale quid: ergo esse substantiale qđ non significat esse rei est significans quale quid.

Obiectio.

¶ Si quis autem dixerit: qđ aptuꝫ est ad quale quid ipsum etiam aptuꝫ est ad quid. Sēsibile enim quāuis negatur significare esse hominis: ꝛ equi: ꝛ bouis ad modum generis vel speciei: non tamen negatur significare eē cōmune audienti ꝛ videnti ꝛ tangēti.

¶ Unde non oportet substātiale diuidi in id qđ respondetur ad quid: ꝛ in id qđ respondeť ad q̄le quid: ita vt alterum non contineat in altero: non enim cōstat: vt quicquid significauerit quid est: non significet quale quid: vnde compellunt concedere quod dixistis debere alios dicere.

Sōlo.

¶ Respondemus ad illud q⁹ p̄⁹ qđ solueť cum sciet nos non negare q⁹ illud qđ significat quid sunt aliq̄: significet quale quid sunt alia: quia cōcedimus hoc: non enim negamus nisi qz (verbi grā:) sensibile est significans esse speciale. Sensibile etenim est: sic animal in substantialitate hominī equo ꝛ bouī: quoniā sensibile substantiale cōmune est multis quibus animal est substātiale cōmune: ꝛ non negamus nisi qđdam aliud. scz dicentes q⁹ conueniant in substantialitate: differant tamen in hoc q⁹ animal est per se significans esse cōmune illis quibus vtrūqꝫ est substātiale alyi: vt corpori. ¶ Et per ℔ non debet eē contētio in hoc quod dicimus q⁹ substantiale non est accidentale: nostra enim intentio est q⁹ non est accidentale ei cui est substantiale. ¶ Qō aūt scōa soluť per℔ q⁹ non intelligim⁹ signans q̄le quid: aptū trn̄ ad q̄le qđ ablq̄ qđ: ita vt ei⁹ signātio nō sit nisi intētio intrinseca ei in nomine significante esse generale: aut speciale: sed intentio constitutiua qua differunt. cum autez dicimus significās q̄le quid intelligimus hāc itētiōez.

Nō iplicat q⁹ sīs le sit accītale re specu diuersoꝝ.

Dubitatio.

¶ Si autem quis dubitauerit ꝛ considerauerit qualis sit predicatio sensibilis de audiente vel vidente: ꝛ tangente: an sit respondēdū de eo: aut quid: aut nō: ꝛ quo modo est possibile: vt respondeatur ad qd: qm̄ hec erunt species sensibilis ꝛ aliqua diuersa differentia: tunc sensibile non predicabitur de illis: vt id qđ

Nota de diffōe.

respōdetur ad quid: animal enim est perfectionis significationis: quomodo enim non est ita: cum ipsuꝫ sit perfectius predicatū oī eo ō quo predicaťcōiter:

Solutio.

¶ Iste autem sic dubitans debet spectare radices q̄liter predicatur genus de dria: hoc enim notum erit postea: ꝛ postq̄ hoc in manifestū est: dicemus q⁹ substantiale significans eē vel quid est: vocatur id qđ respondetur ad quid: substantiale vero significans q̄le quid dicitur ad qđ respondetur ad q̄le: vt in sua eēntia: aut quale quid est. ¶ Accidentale vero aliquando est proprium nature eius de quo predicatur: ꝛ accidit illi tantum: sicut risibile ꝛ scriptor hominī: ꝛ vocatur proprium: ꝛ aliquando est illi accidēs ꝛ alyi: sicut album homini ꝛ alyi: ꝛ dicitur accidens cōmune.

Accītale duplex. s. ppriū ꝛ cōe.

¶ Unde esse substantiale vniuersale: aut significat esse minus cōmune ꝛ vocatur species: aut notat q̄le esse ꝛ vocatur differentia. sic vniuersale accidētale: aut est proprium ꝛ vocatur proprietas: aut conueniunt in ipso multa ꝛ vocatur accidēs cōmune. ¶ Ergo omne nomen vniuersale: aut genus: aut differentia: aut species: aut proprietas: aut accidēs cōmune. Hoc autem qđ est genus nō est genus in se: nec in cōparatione omnium: sed est genus eorū que cōueniūt in eo: similiter species non est species in seipsa: nec in comparatione omnium rerum: sed in comparatione eius qđ est aliquid in ipsa: preter ℔ et differētia nō ē differentia nisi comparatōe eius qđ diuiditur in sua eēntia per illam: similiter etiam proprietas non ē, proprietas nisi comparatiōe eius cuius nature accidit tantum: similiter accidens cōmune non est accidēs nisi in cōparatione eius cui accidit: ꝛ nō alr. ¶ Nūc ḡ loquamur de vnoquoqꝫ eorū per se: ꝛ deinde loq̄mur de eorum cōmunitatibus ꝛ differentys: sic habet vsus: incedentes fm viam aliorum.

Cōcludit nūerū vliū ꝛ oñdit quō nulla eoꝝ ē tale in se.

Multiplex significatū hui⁹ vocis gen⁹ ꝛc quō trālata fuerit ad genus logicū.

Descriptio gñis logici.

Jcemus q⁹ verbum significans intentionē generis prius apud eos fm primaz impositionem significabat aliud: ꝛ deide per impositionem scōam translatum est ad significandū intentionez que apud logicos vocatur genus. Jli autem intentionem in qua multi cōueniebant vocabant genus veluti genus eorum: vt cesares: aut patriam vt egypty. Quod. n. apud eos vt cesares: vocabatur apud nos genus comparatione cesaruꝫ singulorum: similiter egypty vocabantur inter eos genus comparatione singulorū qui nati sunt in egypto: aut qui in ea cōmorabantur. Unde etiam in quo cōmorabantur: ꝛ in quo conueniebant multi erat gen⁹ eorum. Cesar enim erat genus cesaꝝ: ꝛ egyptus genus egyptioꝝ: ꝛ hec pars erat conuenīētioz apud eos generalitati. Cesar enim causa est de hoc qđ cesarietas sit genus cesaꝝ: ꝛ egyptus causa ō hoc q⁹ egyptietas sit genus egyptioꝝ: ꝛ putabant q⁹ causa dignioz ē nomine q̄ causatum. Conuenit enim vtrūqꝫ in significatione nominis anteq̄ appropiquauerint sibi i eo.

¶ Uidetur etiam mihi q⁹ officia ꝛ artes vocabāt genus. ¶ Et quoniā hec intentio que nunc vocatur apud logicos genus fuit vnum in intellectu qđ habet comparationem ad multa que conueniūt in eo. Quia in lingua sua non erat ei nomē quo appellaréť ea que sunt inter se similia translulerunt adhuc ꝛ vocauerunt genus hoc. s. de quo loquuntur dialetici: ꝛ descripserunt dicentes q⁹ est: id qđ ꝑdicatur de pluribus differentibus specie in eo q⁹ quid est. ¶ Priusautem q̄ incipiamus exponere hanc descriptionem inuoluamus facile sensum diffinitionis ꝛ descriptionis: sed differem⁹ expositionez eaꝝ vsq̄ ad locū quo ostendemus quid sit sillogismus ōmōstratiu⁹. ¶ Dicamus ergo q⁹ primum qđ predicatur: ꝛ queritur in diffiniendo hoc est. s. vt nomen significet esse rei. Si autē intentio rei fuerit intentio incōplexa non composita ex multis intentionibus: tunc nō debet significari eius substantia nisi nomine qđ tātuꝫ significat ipsam substantiā: ꝛ hoc erit nomen eius tantum: nec erit aliquid quo potius significetur esse rei q̄ ppriū nomen eius. Aliquādo autem significabitur nomie multiplicato: qđ est nomen eius: qđ erit manifestius q̄ ipsa. Cum vero significatio nominis non dederit aliquid certū: erit necessaria alia significatio que nō tantū signabit eius substātiā: quibus excitabitur intellectus ad intentiones per quas perueniet ad itellectum eius: aut contētus erit signis ablq̄ esse: ꝛ nō comprehendet illud sicut tu modo. Quod ergo ē huiusmodi non habet diffinitionem: sed habet nomen quo ostenduntur ei extra ꝛ accidentia ꝛ comitantia.

Nō ō dscriptōe.

¶ Si enim intentio substantie fuerit composita ex intentionibus ex quibus est eius esse: ita q⁹ ℔ dent ei esse: quia de substantialibus magis propria sunt ei genus ꝛ differentia. (sicut debes intelligere ex pmis.) Differentia autem differentie ꝛ genus generis ꝛ qđ componitur ex illis habet mediāte alio que cōtinentur in genere vel differētia. oportet ideo: vt diffinitio sit composita ex genere ꝛ differentia: cū autez dederint genus propinquū ꝛ differentiā que est post ipsum: conficietur ex eis diffinitio: sicut ℔ qđ dicitur de diffinitione hominis q⁹ est animal rōnale. ¶ Si autē genus nō habuerit nomen dabūt ēt diffinitionem eius: sicut si animal non haberet nomē: diceretur corpus habens animam sensibilē. Deinde apponeretur rationale. Similiter de differentia: omnino ante diffinitionem comprehendit omnes intentiōes substantiales rei: ꝛ ostendit eas: aut significatiōe ꝑncipali: sicut cū ostendit intentionē vnam contractaz ex collatione ꝛ significatione cōtinentie: sicut quum ostendit partes. ¶ In descriptiōe vero nō queritur nisi: vt componatur oratio ex cōsequētibus rem que sunt ei paria que habebit quicquid cōtinetur sub ea: ꝛ nihil aliud: ita vt significet eam significatōe signi.

Qualr fit dscriptio viciosa.

¶ Cōuenientius est autez: vt prius ordinetur in ea genus: aut proximum: aut lōginquum. Et deide apponantur accidētia aut proprietates: q⁹ si ita nō fuerit: erit tūc descriptio viciosa. ¶ Exemplū autez huius boc est: quū dicitur q⁹ homo est animal latarum vnguiū erecte stature eminētium carniū: risibile: vl cum dicitur hoc totū ablq̄ animali. ¶ Ergo ꝑdicari in declaratiōe nominis generis est: sicut hoc quod vocatur genus. ¶ Predicatuꝫ aūt aliud est de multis: aliud est de vno solo: ergo predicatū de pluribus erit generi quasi genus: predicatū vero nō de pluribus nō indicat genus: predicatū vero de plurib⁹ cōtinet genus ꝛ cetera. de quinq̄ vlib⁹. ¶ Cū vo dicimus differētibus specie in eo qđ quid est. appropriatur genus. Differētia autē speciē itelligimus differētia substātialiter. ¶ Species enim aliquādo dr veritas omnis rei in suo esse ꝛ forma: ꝛ ita vt nō consideretur eius comparatio ad aliud: ꝛ precipue cum fuerit possibile in itellectu predicari de multis cōueniētibus in ipsa in effectu: aut nō in effectu: sed in potentia ꝛ ipolitate opionis. ¶ Ad ostendendum autē qđ

Predicart i diffinitōe gñis ē fic genus. s. remotū, ꝑdicart vo ō plibus ē fic gen⁹ ꝓpinquus.

Spēs ꝓfos.

fit genus:non est necesse considerare aliquid horū. Cū enim multa fuerint diuersa in eē. Et deinde predicatur de illis aliud tali predicatiōe illud aliud erit genus. ¶ Debet autē intelligi ꝫ:qō dicimus de hac re.s.q predicatur de multis ad interrogationē ꝫ per quid:quoniaꝫ ꝫ iam debet fieri nisi interrogatur de multis simul non debent quoq; eoꝝ per se:sicut iaꝫ nosti. Differentia autē non predicatur in qd vllo modo. ¶ Species quoq; ex hoc q est species nō predicatur de aliquo predicatiōe huiusmodi:sed de eo ꝑdicatur aliter. Si vero contigerit ipsam predicari taliter iam fit genus. ¶ Debes autē scire q nihil habet genus ⁊ speciem:(que pertinēt ad relationē.)nisi ex hoc q habet intentionē diffinitionis eoꝝ. Cum autē attribuimus hanc diffinitionē generi: percipim⁹ qd genus. Percipimus aliqd insuper qō indicaretur si diceremus.s.ex hoc q ita est si plenius diceremus: qō autem postea appropriatur nomie speciei postea scies q non predicatur de multis diuersis in specie: sed in numero. Accidentaliū vero nullū predicaī in quid:nullius igitur alioꝝ est hoc proprium. Omne autem genus habet hoc proprium:diligenter ergo ꝑsiderata intentio huiusmodi diffinitionis vocaī genus.

Prīa dubitatio.

¶ Contingunt autē circa ꝫ questiōes multe:quarum vna ē q si genus habet aliquid:quod sit ei quasi genus:(⁊ hoc est predicatū de multis.)tūc genus ꝑdicabitur de genere: quod est supra se.

Solo. Qūo ꝑdicari de multis ꝑdicaī ō gñe ⁊ eē. diuersi modē tñ: ⁊ nō q h oia ba sunt ex priuilegio qō hūt scōe itētiōes qō ē de se inicē ꝑdicari mutuo.

¶ Ad qō respondemus:qō predicatur de multis ꝑdicatur de genere vt genus:sed genus de eo non:vt genus:sed vt accidens. Non.n. dicitur q omni ꝑdicato de multis accidit genus:nisi aliquo respectu:sicut animali accidit generalitas aliquo respectu.s.respcū cōmunitatis.sicut in proximo ostendemus: ita q generalitas non est constituens animal vllo mō. Nos autem non negamus quin intentio minus cōmunis predicetur de magis cōmuni:ꝫ non de omni. Si autem genus predicatur de predicato de multis:sīc predicatū de multis predicatur de genere:esset impole.

Scōa dubitatō.

¶ Item queritur de hoc q accipimus nomen speciei in diffinitione generis. Cum enim volueris diffinire speciem: videtur necessario apponendū nomen generis:sicut postea ostendetur.cuꝫ dicitur q species est id quod ponitur sub genere. Sed interroganti videtur esse ignotum. Ostendere.n.ignotū per ignotum: non est ostendere: nec declarare:omnis autem diffinitio vel descriptio est declaratio. ¶ Ad hoc autez iam responderunt quidam dicentes q quia duoꝝ relatiuorum vnū non intelligitur esse nisi ꝓparatione alterius:genus autem ⁊ species relatiua sunt:ideo debet vnusquisq; eorum accipi in descriptione alterius necessario. Unumquodq; enim eorum non est id quod est nisi ex comparatione alterius.

Solō ꝺrūdā ⁊ ē porphyrij capitulo de spē.

Obiectio.

¶ Hec autem descriptio auget dubitationem in alys que sunt preter genus ⁊ speciem:in quibus est implicatum:qō in genere ⁊ specie: augmentum vero implicationis non est explicatio. ¶ Indagator etiam dicet tibi adapta diffinitionez relatiuorum:cuꝫ diffinitione generis ⁊ speciei:⁊ fac scire quomodo:(quū sint simul incognita.)scitur alterum per alterum.

Scōa.

Tertia.

¶ Item in solutione solent considerari propositiōes questionis ⁊ destrui altera vel vtraq;:in hac autē solutione quā ꝫ inducit non cōsiderauit propositiōes. Non enim dixit q genus ⁊ species vtraq; non sunt incognita apud introducendū: nec dixit cum sciaī alterꝫ ex altero:(quū ipsum sit ignotum.)Non est boc dicere ignotuꝫ per ignotuꝫ. Hoc eniꝫ negare im possibile erat eum:nec poterit etiam negare q docere ignotū per ignotū nō erat declarare. Nec dixit q ex ordine haꝫ propositionū non prouenit: qō queritur ex eis:quare ꝫ non consideravit ꝓpositiones q̄stionis:nec suum ſyllogismum in hoc fecit.

Quarta.

¶ Et etiam accidit ei maximus error ex hoc q nō potuit inuenire differentiaꝫ que est inter id qō scit cuꝫ aliquo:⁊ id ex quo scit aliud. ¶ Jd eni ex quo aliud scitur est id qō per se scitur:⁊ fit pars ostēdēdi aliud cui:quū adiūcta fuerit alia pars peruenieī ad cognitionē alterius:qō iaꝫ cognitū fuerat nunq; ante illō. Qō autem scitur cum aliquo est id qō cum perfecta fuerit cognitio rei ex conuentu ostendentiū rem: sīl sicut res etiam scietur. Et cum non illa scitur illō nū q̄ scietur:nec ex illo scieī res. Et ideo ē ps totius collationis que ostendit rem: partes enim collationis ostendentis rem:quū non conueniunt simul:nō scitur res:vna enim eaꝝ est significans partem cognitionis quā habet res tantum: ⁊ interdum partes dicuntur:⁊ nōdū sunt complete:ideo dicimus est res īcognita.Cū vero complete fuerint:sicut res.tūc ⁊ scitur id quod scitur cum re:re vera vero non sciuntur nisi simul.Cū autem sciuntur alia ex alys segī:vt cognitio vnius sit prioꝝ cognitione alteriꝰ:⁊ non cum cognitione alteriꝰ.Et ideo id qō scitur cū aliō aliō est ab eo ex quo scitur aliud. Jd eniꝫ ex quo scif aliō prius est in cognitione q̄ illud. ¶ Unde dicimus q relatiua non diffiniuntur ſm banc imperitiaꝫ: quaꝫ inuerat ille qui putat per eamsoluere huius qōnez. Sed in diffinitione relatiuoꝝ est quidā modus collationis per quez remouebitur hec perplexitas: cuiꝰ declarationis alius est locus. ¶ Sed exempluꝫ eiꝰ i proximo est hoc:q quū interrogatus fuerit quid est nihil dices. Respōdeo q ꝫ est qui habet fratrē: nisi dixerit q ille frater cuius pars ē pater alterius qui dicitur esse frater eius:⁊ tūc in duas partes declarationis quaꝝ nulla est diffinita ex altero relatiuoruꝫ. Qui autem ꝫ expedieris iam ostendisti rationez relatiuorum simul. ¶ Postq; vero iam ostēdimus illum nihil ōterminasse redibimus ad id a quo digressi sumus dicentes q diffinitio generis perfecta est:ꝫ non accipiatur in ea species:ſm hoc q species est:⁊ refertur ad ipsum:sed ſm hoc q est essentia. Cū eniꝫ intelligitur ex specie esse:⁊ veritas rei ⁊ forma:(plerumq;.n.intelligitur ex ea hoc:ſm vsum eoruꝫ.)nō erit tunc species ad genus. Cum.n.intelligitur.(differentia speciez.)differentia ineſſe ⁊ forma:iam perfecta est diffinitio generis. Cū enim dixeris q genꝰ predicatum de multis diuersis in seipsis esse ⁊ formis: ⁊ substātialibus ad interrogationē per quid sunt:iaꝫ perfecta est diffinitio generis:⁊ non est necesse ſpēm ex hoc q est relata poni in eius diffinitione:q̄uis relatio aliquo modo ꝫ intelligatur. Sed non est sic:vt propter hoc sit diffinitio que est eoruꝫ: quoꝝ vnuꝫ diffinitur ex altero:sed relatio que est ꝫ intelligiī esse hec.q quū dixeris q est predicatum de multis diuersis in esse:iaꝫ posuisti diuersa in esse predicari de ipo. ⁊ hoc est quod inuiī de relatiōe que tibi accidit.

Soluit dubiū.

¶ Qō autem non fecerit diffinitionem eorum:quoꝝ alterum diffinitur ex altero hoc est:quia pars diffinitionis est esse:sed vniuersalitas diuersa in esse nō diffinitur per genus. ¶ Ergo iaꝫ diffinisti genꝰ tali diffinitione:ex cuius fine ⁊ in potentia diffiniri speciez que refertur ad genus q̄uis non posueris:eam in effectu:(ſm q est relatiua.)partē diffinitionis generis. ¶ Sed disputare de hac ꝑtia diffinitionum q̄s habent relua:⁊ quare sic esse ōbeat:⁊ quomodo poterit considerari:id qō habet vnūquod relatiuorum per se non:vt predicetur comparatione alterius:postea declarabitur alis.

Dubitatio. Quis modꝰ spēi est vnuꝫ ex gnibus vlibus. Solo.

¶ Species autē apud grecos dicebatur ꝫ aliam intentionem preter speciem logicā: nomen eniꝫ qō transtulerunt greci pbi ad intentionez speciei logice prius iposuerant ſm primam institutionez forme vniuscuiusq;:⁊ quia postea inuenerunt q ea que sunt sub eodem genere habēt formas:⁊ esse que sunt propria vnicuiq; eoꝝ:ideo vocauerunt ea:ex hoc q sunt:ita species:⁊ sicut nomē generis continebat intentionem vulgarem ⁊ logicam: ita nomen speciei absolute continet intentionē vulgarem ⁊ logicam. ¶ Et sic nomen speciei logice continet:ſm logicos duas intentiones: quaꝝ vna est cōmunio:⁊ alia magis propria. ¶ Cōmunioꝝ autē intentio est hec qā dicit referri ad genus:⁊ diffinitur dicentes q est posita sub genere:aut de qua predicatur genus substantialiter ⁊ alia huiusmodi. ¶ Intētio vero magis propria est quā aliquando describūt ſm aliquem respectū dicētes q est species specialissima: ⁊ ꝫ est que significat esse:qō est cōmune pluribus non differentibus substantialiter. ¶ Et hec intentio vocatur species:ſm primam intentionem: qz ꝫ nūq; erit quin sit sub genere. ¶ Et dicitur species ſm intentionem scōam. ¶ Sed inter hos duos actꝰ est differentia:quum tantum ſm primam intentioez referatur ad genus:sed ⁊ ſm scōam intentionem nō referatur ad ipsum:ad hoc enim:vt ꝑdicetur de pluribus differentibus numero in quid non est necesse: vt sit aliud quid cōmunius q̄ ipsa:qō predicatur de ipsa. ¶ Jtentio autem speciei:ſm primū modū non est:sicut genus:ſm intentionez speciei:iuxta zᵐ modum constituens illam. ¶ Possibile est.n.in opinione:vt id qō est species hoc modo: primo non habeat speciem:iuxta zᵐ moduꝫ. Non prohibetur enim in intellectu intelligere vniuersale qō sit p̄ᵐ: ⁊ non esse sub eo vniuersale. Et preter hoc non diuiditur differentys:sicut punctus ſm aliquos. ¶ Et qō est possibile remoueri in opinione: etiam non erit substātiale:sicut iam nosti:qō autē non fuerit substantiale nō erit genus:sed si necesse fuerit ibi esse non erit nisi accidens comitans. Aliquando autē dicitur:vt species specialissima. ¶ Qō autem intelligitur de hoc q est species specialissima:non est id qō intelligitur de ꝫ: q est species:ſm intentionez qua dicitur de multis diuersis numero in quid:quo eteniꝫ cū ex hoc:q ē species specialissima:species sit ei:vt genus in trās in eiꝰ diffinitione: propter quā referatur ad species q̄ sunt supra eam:. ¶ Deinde certissime nescio vter eorum modoruꝫ:ſm logicos fuerit prioꝝ:nō est.n.longe q id ad qō primū transtulerūt nomen speciei sit id qō est supra singularia. Et deide propter hoc q accidit ei habere supra se aliam cōmunioꝝ:m vocauerūt:qō est sub cōmuni huiusmodi specialitatem. Nec etiaꝫ est longe q alia intentio antiquoruꝫ sit:sed qz hāc intentionez comitabatur: vt esset species specialissima: ⁊ propter suam relationem restringentē specialitatē: tantum absq; generalitate posuerunt digniorez: tūc nomine specialitatis:⁊ quia est statiꝫ post singularia vocata est species. Hoc autem est:qō ego nequeo discernere:cuius magis foueā q nomē non fuerit pius impositū speciei:ꝫ respectū quo refertur ad genus.

¶ Debemus autem scire de specie que vna est de gnibus in diuisione prima:ſm que ilstoꝝ modoꝝ est spēs. ¶ Dicamus ergo posse eē: vt ꝫ quinq; membris diuisio fiat taliter:vt includat vnum tantum duoꝝ modorum:⁊ non alium:cum.n.dicitur q nomen cōmune subſtantiale:aut dicitur significare esse: aut nō: si est significans esse:aut est significās esse cōmune differentibus nūero non specie:tūc membꝝ significās esse continebat genus ⁊ speciē que est statim post singularia:⁊ excludit respectū speciei:ſm intentionez q̄ est in relatione generis:ꝫ membꝝ primū. ¶ Et postea predicatuꝫ de multis differentibus specie in qd diuiditur in id qō est sic:de quo nō predicatur aliqd huiusmodi:⁊ hoc erit qō vocatur genus tantū:⁊ in id qō predicaī de multis de quo predicatur aliquid huiusmodi. Et ſm hunc respectū erit species:sed hec diuisio non attribuit numeꝝ specialitatis: ſm intētionem relatam absolute:sed ostendit nobis potestatez huiusmodi specialitatis:ſm hunc respectum.s.q̄ est genus:⁊ habet specialitatez:⁊ ostendit nobis naturā speciei:ſm respectum propriū saluam ⁊ integram.

¶ Et possibile ē autē diuidi taliter:vt det nobis speciem que est ſm intentionem cōmunez: ⁊ species ꝫ intentionē propriā sit in scōo membro:ita vt sit in id qō est species.aut qō est species specialissima:tamen accidit esse speciē.(ſm intentionē quā posuimus eē magis propriaz.)qō est species que sit genus. ¶ Cū autez diuiditur vniuersale:ſm qō est vle cōmunicatioꝝ cōsideratio de illo est:vt diuidatur diſione quaꝝ habet comparatione inferioꝝ sui:ꝝ ghus est vniuersale:⁊ tunc remouebitur species ꝫ intentionem cōmunē:⁊ non habebitur postea nisi ex alio respcū: ⁊ tūc species que primo percipitur erit species:ꝫ intentionem propriā. Si autem non curauerit de hoc: nec de dispositionibus vniuersaliū:⁊ de accidētibus eoꝝ que sunt inter illa:ex ꝫ q sunt vniuersalia:(sīc hoc q vnū est cōmunius vel magis propriū comparatione alterius non comparatione singulariū.)tūc proueniet tibi species relatiua:sicut in proximo ostēdemus. ¶ Non debet autē quis credere:vt ꝫ gnq; membris diuisio fit includens omne id in quo diuiditur vniuersale. Aliquando.n.aliquid diuiditur in aliqua ⁊ excluduntur ab eo alia que non includunt nisi in alia diuisione:Animal.n.cum diuidit in loquēs: ⁊ in non loquens non erit nisi bimembris differētia qua excluditur volatile ⁊ gressibile:⁊ tūc erit necessarium fieri aliam diuisionem. ¶ Non debes autez persistere in dicendo q ꝫ diuisio quiq;membris debeat includere omnē intentionem cuiuscūq; vniuersalis:⁊ respectuū eius:sed debes scire q nō ducit nos ad hoc implicitū:nisi qz duo membra discreta cōueniunt in vno nomine qō est species. ¶ Conuenientius est autem dicere q cū ꝫ gnq; habita fuerint p̄uenit ex comparatione que est inter illa aliquid aliō .s.dispositio eius qō est magis propriuz inter ea que predicantur in quid:comparatione magis ꝯmunis: ita q sit specialitas magis propria:sicut ante accidit. hec etiaꝫ singularitas ⁊ indiuidualitas quas preter miserunt sic currentes de eis. ¶ Si autem volueris facere diuisionem ex qua detur nobis species: ꝫ intentionem relatam que est cōmunioꝝ:tunc conuenit dici q nomen substantiale:aut predicatur in qd:aut

Recusat se.

Quarta.

Dñia iter scitum cū alio ⁊ scitum ex alio.

Multiplex significatū spēi ſm analogiam.

Spēs logica duplex .s. cōis ⁊ propria seu spālissima.

Spēs cōis qd.

Species spālissima quid.

Dñia iter spēm cōem ⁊ spēz spālissimā.

Quis mōz spēi sit prior.

Solo. ꝓpria ad scōaz dubitatō.

Soluit dubiū.

non;id autem qō predicatur in quid intelligitur cō/mune id qd conuenit reſponderi ad interrogationē factaz de multis quid ſint. Deinde dicemus q ea q̄ predicantur in quid differant in cōmunitate ⁊ pro/prietate. Quedam enim eoz ſunt cōmunia ⁊ quedā cōmunioza:ex predicabilibus autez in quid id qō ē cōmunius eſt genus minus cōmunis: ⁊ minus com/mune eſt ſpecies cōmuniozis:inuenta autem ſpecie diuidem⁹ alr dicentes: neceſſe eē aut vt ſpecies fiat genus alq ſpeciei aut non. Et hec diuiſio oſtendit no bis quinq manifeſte:⁊ natura ſpeciei ſm intentōez cōmunez continetur in ea. Species vero z̄ intētio/nem ſecūdā includetur in ea aliquo modo:ſed in di/uiſione prima non fuit ita. ¶ Vulgata autē diuiſio bozuz quinq̄ affinioz eſt prime diuiſioni. Diuiditur enim ſic:omne nomen incomplexum ſingulare: aut ſignificat vnū aut multa. Significans autem vnuz eſt nomen ſingulare:ſignans autez multa:aut ſigni/ficat multa differentia ſpecie:aut nūero. Signās ve/ro multa differentia ſpecie:aut eſt ſubſtantiale:aut ē accidentale. Si autem eſt ſubſtantiale: aut predica/tur in quid:aut in quale quid. Signans autez multa differentia ſpecie in quid ponitur genus:ſignificans quale quid eſt differentia:accidentale vero eſt acci/dens cōmune. Deide dicitur q id qō ſignificat mul/ta differentia nūero:aut predicatur in quid:⁊ eſt ſpe/cies:aut predicatur in quale quid:⁊ ſic ē proprietas.

Diuiſio vulga/ta quinq̄ vniū.

Reprehēſio iſtius diſtōis vulgate.

¶ Hec autē eoz diuiſio non includit ſpeciē ſz intē/tionem relatiuam: nec differentiaz ſm q eſt differē/tia:non enim continetur in ea de differentijs niſi qō predicatur de multis ſpeciebus. Non eſt autez b̄ na/tura dr̄ie:aut b̄ ex b̄ q eſt differentia:non enim om/nis differentia eſt ita ſicut poſtea oſtendetur. ¶ Si autem conſideraremt qō tu poſtea ſcies non poſſent reprehendi:ſed ſcies eos:nec conſideraſſe:nec perce piſſe:⁊ ideo non poſſumus eos excuſare:fortaſſis au tem doctoꝝ primus conſideravit. ¶ Et in hac di ſtiſione non diſtinxerunt inter proprietatē ⁊ differē/tiā quā non habet niſi ſpecies. ¶ Et excluſerunt p/prietatez que eſt proprietas ſpeciei medie ⁊ compar eius. Non enim aſſignaverunt proprietatē ſm q eſt proprietas ſpeciei:ſed ſz q eſt proprietas ſpeciei ſpe/cialiſſime:ſicut non aſſignaverunt ſpeciem niſi ſpe/cialiſſimam.

Diffō ſpēi ſpāliſſime vulgata.

¶ Artificemus nunc vulga/tas deſcri/ptiones ſpeciei dicētes q ſpeciei. (ſm q ſpecies non refertur ad gen⁹.) per/ſpicitur diffinitio talis: q ipſa ē que predicatur de pluribus nūero differe/ntibus in quid:in qua non conue/nit cū ea:nec genus:nec accidens cōmune:vnūqōq enim eoz predicatur de multis differētibus ſpecie: non autē multis differentibus numero. ¶ Doc ät qō dr̄ predicari de multis differentibus nūero de/bet intelligi.ſ.de numero tantū. Niſi enim ſic intelli/gatur:ex hoc q predicatur de multis differentibus numero non prohiberetur predicari de multis diffe/rentibus ſpecie:predicatur enim de multis differen/tibus ſpecie aliqñ qō predicatur de multis differen/tibus numero:quare proprietas huius nominis nō eſt ſpeciez:ſed tātuz eius qō predicatur:niſi ſic exclu/datur id qō predicaſ de multis differentibus ſpecie ab eo quod intelligitur de hoc:⁊ hoc eſt per qō diffe/runt a ſpecie genus ⁊ accidens; aut per qō diſcernit

Sz ſ, accīs cō/plānū ñ p̄dicak ō dīnnd⁹ ſpē:vt cri/ſpinulo ſimuas ⁊ huiuſmōi. q̄re ſc̄. ſolue tu.

Nota limitatio/nē diffōnis ſpēi ſpāliſſime:cui⁹ li/mitatōis fuit au/ctor Auicē. ḃ. vt narrat Alber. in vlibus.

ab ea differre que predicantur de multis differenti/bus ſpecie. ¶ Huius autem dr̄ie exemplū eſt id qō diuiditur in duo equalia:ē enim differentia paris ſz numez:ſed aliquando dicitur de linea ⁊ ſuperficie ⁊ coꝛpoꝛe:non enim par eſt tantū qō diuiditur in duo equalia:ſed cū additū fuerit numero qō eſt ei quaſi genus erit proprium paris. ¶ Sed non diſcernit per hoc ſpecies a differentia que eſt proprium ſpeciei:ſicut eſt rationale.ſ.habens virtutē diſcurrendi. hoc enim ſolus homo habet. Quod enim de angelo predicatur hoc eſt alterius intentionis:in qua non conuenit hō cuz angelo. ¶ Aliqui autē verboſi poſſunt exclude re ab hac diffinitione. (ſm hunc modum diſcernen/di.) ſpeciem a differētia. Modus vero dicendi eſt: vt di/catur ex natura ſpeciei ſm hanc intentionem debet non predicari niſi de multis differentibus numero: ſed nature differentie non debeꝛ hoc. Et dic modus eſt exceptus: ſed per b̄ q predicatur in quid ſpecies a differentia abſoluitur:⁊ etiaz differt a proprietate: proprietas enim non predicatur in quid. ¶ Ergo b̄ deſcriptio eſt recte aſſignata que non comitatur niſi intentionez que dicit ſpecies ſpecialiſſima. ¶ Spe/cies vero ſm q refertur ad genus habet duas deſcri/ptiones: quarum vna eſt b̄:qua dicitur q eſt poſita ſub genere:altera vero q ē id de quo predicatur ge/nus in quid. ¶ Debemus autem b̄ conſiderare dice/tes q ſi ex. (poſita ſub genere.) itelligitur q ſit ma/gis propria q̄ ipſum in predicatione:ſicut qō predi/catur de parte eius de qua predicatur dicitur eſſe id ſub quo b̄ eſt:ſi inq̄ ita eſt tūc ſingulare ⁊ ſpecies ⁊ differentia ⁊ proprietas cōueniunt in hoc. ¶ Si vo intelligatur. (poſitum ſub genere.) de eo qō vle eſt tantū:⁊ non ſingulare:tūc intelligitur q non datur ex ſignificatione nominis:⁊ preter b̄ differētia ⁊ ſpe/cies ⁊ proprium conueniunt in hoc. ¶ Si vero itel/ligatur ex poſito ſub genere qō eſt propinquius ſibi coniunctū in illo ſine medio:tunc excluditur ſingu/lare:ſed non proprīū ⁊ differentia. ¶ Si vero intel/ligatur q eſt ſibi coniunctuz non in oꝛdine cōmuni/tatis tantum:ſed in oꝛdine intentiōis:etiam exclude tur proprietas:ſed non differentia. ¶ Si vero itelligitur q eſt in cuius natura eſt cōmune.ſ.id qō eſt ſu/periꝰ eſt contentū in ſignificatione eius:appropria bitur hec deſcriptio ſpeciei:genus eniz non eſt in na/tura dr̄ie:nec proprietatis:ſed eſt quaſi ſemen eoz:⁊ non eſt intra eſſentiaz eoz:⁊ eſt comparatio eius ad illa:ſicut cōparatio rei conſequentis neceſſario:⁊ nō comparatio eius qō intrat ſubſtantiam eoz: ſicut iā noſti. Doc autez nomen. (poſitū ſub genere.) nō ſi/gnificat hanc intentionē expoſitaz tot modis:nec ſz impoſitionem nec ſm vſum:non enim memini me aliquo loco libꝛoꝝ auctoꝝ huius artis inueniſſe hoc nomē ſic debere intelligi. ¶ Deſcriptio vero ſcōa b̄ eſt q ſpecies eſt de qua predicatur genus eius i qd: aut ſic dicitur:q eſt id ō quo predicatur genus eius in quid. ¶ Contra tūc ſi intelligiē predicari in quid quod iam oſtendimus: oportet aliqd addi qō eſt de quo ⁊ aliō predicatur genus eius in quid: ⁊ erit hoc proprium ſpeciei:de differentia etenim non predica tur genus in quid vllo modo:ſicut nec de proprieta/te ⁊ accidente:eſſe autez indiuidui non perficitur ge/nere tantum. ¶ Si autem ex hoc qō intelligiē inter eam ⁊ differentiam ⁊ ꝓprietatē ⁊ accidens differētia intelligitur:inter eam ⁊ ſingulare non eſt differētia niſi contineatur in ea q ſit vniuerſale huiuſmodi.

Genus duplex.

Spēs duplex.

Per quid dr̄ie ſpēs ſpāliſſim a dr̄ia ſpēi ſua aliox.

Genus triplex.ſ. Suprēmū. Medium. Infimum.

Opi. ꝑpa ⁊ ꝑ.

Spēs triplex.ſ. Suprema. Media. Infima.

Deſcriptiōe ſpē cōis q̄ refert ad genus.

Loordinatio p̄dicamēi inde.

Nō intelligēdū ſit illa deſcriptio ſpēs ē q̄ ponit ſub genere.

Hoc dictū ē ſm viā Platonico/rūquā et pōphyrius i hoc ſequu tus eſt.ſm hoc dictū in fine capi/tis moderabuur ab Auicen.

Genus intelleꝛ illo⁹ deſcriptiōi.

Genus ē q̄ſi ſe/mē differētie ⁊ ꝓpriꝰ: nō n̄ intrat ſubam eoz.

Quō intelligēda ſit 2ª diffō ſpēi cōis vbi excludi/tur multi inelle ctus falſi.

Spēs ē equoca ad illos ires mo dos ſpēi.

Rēonet dubia. Sub ſpē ſpāliſſi/ma ſunt ſubſa vlia.

¶ Tamen adhuc inter eam ⁊ dr̄iā generis non erit dr̄ia. ¶ Qui aūt diffinit dicēs q ſpēs eſt id qō ē ma/gis ꝓpriū de duobus vlibus predicabilibus in quid: neſciunt diffinire ſpēm. Non.n.ꝙenit dici niſi ſic.ſ. q eſt vle magis ꝓpriū de duobus vlibus p̄dicabili/bus in quid. Ex quibus aūt ſcies b̄? Niſi exercueris p̄ncipia ⁊ locos que ſunt ꝓpria diffinitionū. ¶ Dice mus aūt nūc q genus aliō eſt genus qō ipoſſe ē fieri ſpēm:qñ ſupza illud nō eſt aliud cōius genus: ⁊ aliō ē qō ſm aliū reſpectū poteſt fieri ſpēs:qz bz ſupza ſe genus cōius q̄ ſit ipſum. Et ſilr ſpēs:qz alia eſt ſpēs quā ipoſſe eſt fieri genus:nā non eſt ſpēs minus cōis q̄ ipſa:⁊ alia eſt que alio reſpectu pōt fieri genus:nā ſub ipſa eſt alia ſpēs minus cōis q̄ ipſa. ¶ Oꝛdina/bitur ergo genus multis modis:qz aliud eſt ſuꝑmuz genus:qō non eſt ſpēs vllo modo.⁊ genus mediū qō eſt ſpecies:⁊ genus:ſub quo eſt ſpecies ⁊ ſupra qō eſt aliud genus:⁊ genus infimuz:qō eſt ſpecies ⁊ genus: ſub quo non eſt genus. ¶ Silr ⁊ ſpēs:qz alia eſt infi ma ſub qua non eſt ſpecies vllo modo: nec ē genus aliquo modo:⁊ ē ſpecies ſuprema ſub generaliſſimo genere:⁊ ſupza eā nō eſt ſpēs aliquo mō. ⁊ eſt ſpecies media que eſt ſpēs ⁊ genus:ſed nō vnius eſt genus ⁊ ſpecies. ¶ Vulgatū ät exēplū huius eſt cathegoꝛia ſubē:ſubſtantia etenim non habet gen⁹ ſupza ſe:ſub qua eſt coꝛpus:ſub coꝛpoꝛe vero coꝛpus aiatum:ſub coꝛpoꝛe animato animal:ſub aiali: aīal rōale moꝛta/le:ſub aīali aūt rōali eſt homo ſub hoīe vero eſt. So cra.⁊ Plato ⁊ ſiliꝛa. ¶ Soꝛtes q̄ ⁊ Plato ⁊ ſiliꝛa ſunt ſingularia:⁊ ſuba eſt genus gn̄aliſſimū:nā non eſt ſu pra eam genus:hō vero eſt ſpēs ſpāliſſima:nā nō eſt ſub eo ſpēs. Que aūt ſunt inter b̄ ſunt genera ⁊ ſpēs: ⁊ media reſpectu inferioꝝ genera:reſpcū ſuꝑioꝝ ſpe cies:vt coꝛpus ſpecies eſt ſube:⁊ eſt genus aiati: aia/tum aūt eſt ſpecies coꝛpoꝛis ⁊ ſpēs aialis:in quo con ueniunt vegetabilia ⁊ aīalia:aīal vero eſt ſpēs aiati: ⁊ eſt genus rōalis aialis:in quo ꝙueniunt aialia irra/tionalia ⁊ hō:aīal vero rōale eſt ſpēs aialis ⁊ genus hoīs. Conueniunt.n.homo ⁊ angelus in eo. ¶ Ergo aīal rōale erit genus ifimū.⁊ ſuba genus ſuꝑemū. Coꝛpus vero ⁊ qcqd eſt inter illa eſt genus mediuz: ſed coꝛpus eſt ſpecies ſuꝑema:⁊ homo eſt ſpēs infi/ma:aiatū vero qō eſt inter ea eſt ſpēs media:ſuba vo reſpectu eius qō ſub ipſa:eſt genus gn̄aliſſimū ⁊ ſuꝑ/mum:⁊ qñ non bz reſpectuz ad aliquid qō ſit ſupza eā eſt id qō nō eſt ſpēs:hō vero reſpectu coꝛ que ſu/pra eā ſunt erit ſpēs ſpāliſſima ⁊ ſpēs ifima:ſed reſpe ctu inferioꝝ eſt duobus modis.ſ.in reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ſub ipſa:ſm hoc q non ſunt ſpēs. Et ēt ſm q ō illis p̄dicaſ:reſpectus vo qué bz ad id qō eſt ſub ipſa ſm p̄dicationē:attribuit ei intentionē ſpālitatis non relatiue ad genus. Et b̄ eſt intētio ſcōa eius qō dcīn eſt. Alius vero reſpectus attribuit ei q eſt ſpēs ⁊ nō genus:⁊ q eſt ſpēs ſpāliſſima:ſpēs aūt non eſt genus ⁊ eſt ſpēs eo modo quo diximus. ¶ Intellectus aūt eoꝝ triū q̄uis ſint comitantes ſe:ſunt tñ diuerſi. Si aūt ſpēs dr̄ vnaquaq̄ iſtaꝝ intentionū: dicēt de his tribus ſola p̄ticipatione noīs:ſed diffōes ipſoꝝ intel lectu erunt diuerſe. Si vero vnus tñ eoꝝ ſpēs ſunt ipſa dictio dicēt quā habebit vnus erit diffō eius: ⁊ dꝰ alterius erit deſcriptio eius que non intelligiē ex hoc noīe:non vt ſignum comitās illā. ¶ Sicut aūt ſub ſpē ſpāliſſima ſunt ſubta vlia q̄uis nō ſint ſpēs: ſic ſcriptoꝝ nauta:ethyops ſūt ſub hoīe. ¶ Silr nō ē longe quin ſupza genus gn̄aliſſimū ſint p̄dicabilia q̄

Sup̄ gen⁹ gn̄a liſſimū ſunt aliq̄ p̄dicata.

Moderat ſupe rius poſita i exē plo coordinatio/nis p̄dicamenti ſubē qz illa non ſunt ꝓpatheticē dicta.

non ſunt genus:ſed intētiones comſtantes in qb⁹cō ueniunt genera ⁊ geneꝝ gn̄a ſicut accīᵗᵃᵉ: ⁊ ſic alia que p̄dicanē de mltis gn̄aliſſimis. ſic poſtea cogſce/tur. ¶ Illa aūt dr̄ia quā attribuerūt ſube ꝓueniens vſq ad hoiez nō eſt recta:q̄uis nō ipediat intelligi id qō intendiē:coꝛpus.n.bñs aiaz cū ꝓplectiē vege/tabilia cū ſenſibilibus:nō ꝓplectiē angelos niſi ſola p̄ticipatiōe noīs:q̄ coꝛpus bñs aiam nō erit ꝓtinens angelos. ¶ Silr aūt quū dr̄ rōale hō ⁊ angelus: nō erit hoc niſi ſola p̄ticipatione noīs. Rōnale.n. qō eſt dr̄ia p̄dicata de hoīe nō p̄dicaē de angelis: ⁊ qñ qdē ita eſt: tunc aīal rōale nō eſt genꝰ hoīuz ⁊ angelozū: nec coꝛpus bñs aiaz eſt genus hoīuz ⁊ angeloꝝ: nec coꝛpus bñs aiaz eſt genus vegetabiliū ⁊ angeloꝝ ⁊ aialiū:⁊ qñ qdem ita eſt moꝛtale non eſt dr̄ia quam neēe ſit poniin diffōne aialis rationalis per hoiem ⁊ non hominem.

Dr̄ia ipoſitio ge neris ⁊ ſpēi fuit fcā a vulgo⁹ ꝓ ma ipoſitio dr̄ie fuit fcā a ſapien/tibus.

Ex quo ꝑz q̄ dif fcrētia eſt analo ga ad tria ſignifi cata.

Dr̄ia cōis qd.

Dr̄ia ꝓpria qd.

q̄ dr̄ia ꝓprie dcā nō poſſit eſſe mu tua reſpcū extre/morum.

Ex quo ꝑz q̄ dif ferēta ꝓpe dcā ē duoꝝ modoꝝ.

Diſtinguit inter vnū moduz dr̄ie ꝓprie:⁊ dr̄iā cō/munem.

Diſtinguit iter dif ferētiā cōez ⁊ ꝓ/priā ſcōi mōi ex vna parte:⁊ dr̄iam ꝓpriā ꝑmi modi ex alia.

Differentie nomen ſm logi/cos intentionez ꝓmā ſignāt ⁊ ſcōam. ¶ De autem intentiones nō ſunt:ſicut intentiōes gn̄iis ⁊ ſpēi. Prima.n.poſitio generis non fuit niſi a vulgo:trāſlatio vo fuit a maioꝛibus: ſed dr̄ie nomē p̄mū lo/gici ipoſuerunt:⁊ deinde trāſtulerūt. ¶ Cuius ꝓma poſitio eſt b̄ cū dr̄ q dr̄ia eſt qua differt aliqd ab ali quo ſubalr. ¶ Poſtq̄ igiē ſic factū eſt dz dr̄ia p̄dica ri de tribus ſz ꝓmis ⁊ poſteꝛius.ita.ſ.vt dr̄ia alia eēt cōis ⁊ alia ꝓpria ⁊ alia magis ꝓpria. ¶ Cōis ät dr̄ia eſt id per qō ꝑt aliqd differre ab aliq̄:qō itez pōt dif ferre per illud ab ipſo:⁊ per quā aliqd pōt differre a ſeipſo in duobus tpibus:cuius exēplū ſunt accīa ſe/pabilia:vt ſtare ſedeē. Socra.n.aliq̄ differt ab Ty/po.p hoc q̄ ille eſt ſedens ⁊ nō iſte:⁊ poſtea aliq̄ fit eō. Dec g̃ dr̄ie ipoſitio cōis ē vtriq̄. Silr ſoꝛtes ali/q̄ differt a ſeipſo duabus hoꝛis in q̄ꝝ vna eſt ſedēs ⁊ altera nō ſedens. Et hec eſt dr̄ia cōis. ¶ Propꝛa vo dr̄ia eſt id qō accīſtibus eſt p̄dicabile comitans. Luz eni dr̄ aliqd differre accidēte iſepabili ab eo qō per ipſum differt:ſp erit dr̄ia ꝓpria:vt dr̄ia hoīs ab equo hoc q̄ eſt carnis nitide. ¶ Dec.n.dr̄ia eſt ꝓpa hoīs cōp̄one equi:per quā itez̄ nō pōt equus differre ab hoīe:neēe eſt.n.vt aut nullo mō ſit poſſe equū habe/re hanc ꝓprietatē:aut vt ſit poſſe. Si ipoſſe fuerit b̄re aliq̄ mō:tunc ipoſſe erat hanc dr̄iaz eſſe inter eos niſi fixam. Si vo poſſibile fuerit vt equus bēat eā:nō dif feret per eā equus ab hoīe:ſed cōueniet. B̄ igiē dr̄ia ē qua nō bz niſi alterꝝ duū trū. ¶ Sūt aūt q̄daz per q̄ ſp ſit dr̄ia:ſicut exēplū qō poſuim⁹:⁊ b̄ eſt ꝓpetas: ⁊ ſunt q̄da que ſunt ſubti ſui gbus fit dr̄ia: ſed nō ſem/per:ſic nigredo qua differt ethyops ab alio hoīe: ab ethyope.n.nō ſepaē nigredo:illū vo aliū hoīem poſſe ē fieri nigꝝ: ⁊ tūc nigredo nō erit iter eos differētia. ¶ Lū aūt nigredo fuerit dr̄ia erit ꝓpa ethyopis trū: cū vo nō fuerit ei⁹ ꝓpa:tūc nō erit eius dr̄ia. Cōis ät nō eſt ita:per ipſam.n.aliq̄n illud differt ab hoc:⁊ b̄ ab illo aliq̄n. ¶ Per dr̄iaz vero cōem ⁊ ꝓpriā aliq̄n dr̄nt ſingularia eiuſdē ſpēi:per p̄m vo membꝝ diſtio/nis ꝓprie dr̄ie non dr̄nt ſingularia eiuſdē ſpēi inter ſe:comitanē.n.näz ſpēi:p hoc.n. qō accidit alicui ſin/gulariū:⁊ ſic nō ſp dr̄t per eā. Si ät accideret cui ac/cidit in p̄ eſſe:ſic bñt hoīes a p̄n⁹ natiuitat q̄ poſtea ipoſſe eſt accidere:tunc poſſe eſt eſſe in hac dr̄ia aliqd quo differat ab alio ſingulari:⁊ eſt ipoſſe nō differre vllo mō ab hoīe:etenim ſingulari poſt eſſe ſuū cā dī

Dria magis ppria qd.

Quo dfat dria magis ppa ab alijs.

Alie diuisiones differentie.

Quo differāt ab ere aliud.

Risibile ñ differt subalr a ñ risibili inqntū risibile ist inqntū rōnale.

Quid sit differē tia q̄ ē ynum ex quinq; vlīb⁹.

Supplet descriptiões differēcie q̄ ē ternū p̄dicabile.

sceslit p̄ncipiū eēndi:hoc igit erit id per qō differūt singularia ipsius spēi. ¶ Dria vero que vocāt magis ppria est ꝺstitutiua spēi que cū adungit nāe generis efficit illud spēm:ꝛ deinde comitatur ꝛ accidit quicqd comitat ꝛ accidit:ꝛ h̄ est subalis nature generis qō ꝺstituitur in eē spēi:ꝛ h̄ dat esse ꝛ distinguit ꝛ designat:sicut est rōnalitas homini que differt a ceteris que ꝓueniunt cū ea; ppria.n.non primus ꝓcurrit nature generis:ꝛ accurrit ꝛ pficit:cetere vero nō adueniunt nāe cōi:nisi post q̄ aduenit h;ꝛ adaptat ꝛ preparat ad oia que accidūt ꝛ comitant. Nec eni nō aduenīunt nec accidūt:nisi post hanc ppriētatē q̄ est sicut rōnalitas homini. ¶ Uirtus.n.que vocāt alia rōnalis ex hoc q̄ cōiungitur māe alal fit rōnale ꝛ p̄ceptibile sciētie ꝛ artiū:vt nauigationis ꝛ agriculture:ꝛ adaptatur etiā ad mirandū ꝛ respiciendus ꝓpter miraz:ꝛ lachrymādum ꝛ erubescendū ꝛ faciendum cetera que h̄z hō:non q; ex ꝓiunctiōe alicuius horum cū alalitate h̄z anal aptitudiné qua fiat rōnale:sed q; aptitudo cōis ꝛ virtus cōis humana est ꝓpter quā vocāt rōnalis. Illa aūt sunt accidētia eiꝰ ꝛ ꝓsequentia eaz. ¶ Hoc aūt sciri potest facile ꝛ certificari:nā si non inueniret in hoīe virtus p̄ma apta ad cognoscēdum ꝛ ad intelligēdum:nō haberet has singulas aptitudines.que virtus est illa q̄ vocāt rōnalitas:ꝓpter quā fit rōnale:que est dria ꝺstitutiua subst̄ātialis nāe speciei. Qō aūt est album vel nigrū vel aliquid h̄ non est de eis q̄ aduenīūt nature spēi aut generis:ꝛ separāt ꝛ efficiunt ex eo qddā qō ꝺtingit esse hō. Debes aūt scire certissime:quia dria iter driam magis ppria ꝛ illas dias h̄ est. ¶ Uñ p̄t dici q̄ dria ꝛ alie sunt sepabiles alie insepabiles. Inseparabiliū vero:alia est subalis:alia est accidentalis. ¶ Itez pōt dici q̄ dria ꝛ alia facit aliud:alia altera tuz. Aliud vo est id cuiꝰ nā est alia:alteratum vo est cōiuz q̄ illud. Omne.n.qō differt ab alio est alteratuz:nō aūt omne qō differt ab alio est aliud si intelligaī aliud id qō est diuersuz subalr. ¶ Itez driaruz alia est faciens alteratū tm̄:siue sit separabilis vt sedere ꝛ stare:siue inseparabilis:sicut risibile ꝛ lativn guis:risibile eteni q̄uis necesse subalr differat a nō risibili:tm̄ h̄ diuersitas non ꝺtingit in suba:ex hoc q̄ risibile:q; risibile accidit secundario.post q̄ diuersitas ꝺtingit in suba sine eo:ꝛ deinde accidit illō. Primuz autez qō diuersitatē efficit est rōnalitas tantū; impossibile est autē vt risibile faciat differre subalr id de quo p̄dicaī ab eo de quo nō p̄dicaī:ꝛ h̄ q̄ differāt subalr nō est ex risibili:sed ex alio qō est rōnale. Dria ergo que est magis ppria est cā eēntialis differētie facientis aliud ſm placitū auctoꝝ huius artis imponētiū hoc nomē aliud. ¶ Nostra autez intentio hic est ꝺsiderare hāc driam tm̄ que est vna ex quinq; a nō alias:cuiꝰ certa descriptio est hec:q̄ est vle simplex p̄dicatū de spē:in quale qd est ſm essentiaz generis sui. ¶ Et hoc ēt qō p̄dicaī de spē in q̄le quid.h̄z etiā multas descriptões diuulgatas: sicut h̄ qō dicīt q̄ dria est qua differt a genere spēs:ꝛ etiam qua abūdat spēs a genere:ꝛ etiā qua differūt que cōueniunt in genere:ꝛ que p̄dicatur de plurib⁹ differētibus spē in quale qd. ¶ Debemus aūt diligēter cōsiderare has descriptiões ꝛ certificare eas. Dicemꝰ ergo q̄ cū addiderint vnicuiq; haꝝ descriptionum aliquid erit par:h̄ aūt est vt dicatur subalis:ꝛ h̄ substantiale est id per qō differt substātialiter spēs a genere:proprietas.n. (q̄uis per eaz spēs differat) non est taliū subalr. ¶ Silr dz dici de eo quo differt spēs a gñe in sua essentia:ꝛ de hoc q̄ dr̄nt subalr ea q̄ non differunt gñe:ꝛ de h̄ q̄ p̄dicatur essentialr de pluribus in quale qd est. ¶ Descriptiones vo tres pozes q̄uis sint pares cuz dria: nō tñ includūt id qō est in dria:vt genꝰ eius:quo.s.ꝓplex diffinitio q̄uis sine eo posset haberi figuratio subalis equalis:sicut si aliquis diceret q̄ homo est rōnale mortale:figuraret.n.naturam hois:ꝛ eēt ei equalis:sed non pficeret nisi noiaret id qō est ei quasi genus qō est alal. Sed cur aut quō est hoc postea diceī in suo loco. ¶ Qō aūt ē q̄si genus dr̄ie hoc est vle:dz q̄ addi illi. ¶ In descriptōe vo iā noiaī vle cū dr̄ p̄dicari de multis: predicari.n. de multis est descriptio vlis:q̄ iam attribuit ei descriptio aliq̄ que est q̄si genus:q̄uis nō designet ex nomine. ¶ Hoc aūt qō dr̄ de pluribus differētib⁹ spē: hz tres intellectus:vnū quē nō pcipit qui vult perlege bunc libz:quē postea ostendemus in suo loco. ¶ Leteri vero duo ꝓpe manifeste sunt q̄z vnus est: vt nā dr̄ie cōtineat p̄dicatiōe plures spēs sine dubio preter vnā illā spēm a qua differt. ¶ Alius vero est q; nā dr̄ie ꝺ p̄dicari quale qd est vnūqō; multoꝝ differentiū spē iter se:q̄si dicaī ex ipsa: p̄dicaī in q̄le qd nō ꝺ oib⁹ fil:ꝛ ꝺ vnoq; eoz p se:veluti si diceret q̄ ensis ē q̄ pcutiūt hoies:ñ q̄ hoies oēs illo pcutiāt:sed quicūq;. ¶ Dec aūt expō aliēa ē ꝛ nō recta. ¶ Si aūt pole fuerit hoc intelligi ex ea nisi qō p̄mū intellectū est:tunc h̄ descriptio h̄ modo itellecta erit uiciosa.nā.n.dr̄ie ex h̄ q̄ est dria nō dz. (sic tu scis.) nō esse ꝑa vnius spēi:hoc.n.contingit:aliquādo.n. accidit h̄ aliq̄ⁿ:accidit.n.h̄ accīs nāe dr̄ie:ꝛ nō vlr dicte dr̄ie. Et ꝓp hoc nō est accīs cōe oibus dr̄ys:ita vt h̄ sit in descriptoīb⁹ sicut dria in diffōnibus:hoc q̄ uiciosum est. ¶ Est aūt qō in hoc q̄ dr̄ p̄dicari in q̄le quid:hec aūt differamus vsq; ad illū locuz q̄ loq̄mur de dr̄ys ist⁹ q;z. ¶ Quāuis si intellexerimꝰ descriptionē ſm nra p̄ncipia.ꝛ ꝛ hoc qō expositumꝰ als:pficietur descriptio:ꝛ erit descriptio multoꝝ. ¶ Nos aūt non pscrutamur hāc descriptionē in h̄ loco nisi ſm hoc qō intelligūt hi qui tractant de ea. ¶ Debet ēt sciri q̄ nulla dria cōstituit de spēbus q̄s ꝺtinet genus nisi vna tm̄. ¶ Deide dr̄ie duas habēt ꝓpationes:vnaz ad id qō diuidunt.s.genus:ꝛ aliam ad id in qō diuidunt. Rōale etenim diuidit aīal i homineꝝ ꝺstituit hoiem:q̄ est diuisiuū generis ꝛ ꝺstituiū speciei. Si aūt genꝰ fuerit gñalissimū nō habebit drias nisi diuisiuas:si vo fuerit sub gñalissimo hēbit differentias diuisiuas ꝛ ꝺstitutiuas. Et dr̄ie diuisiue ꝺstitutiue:sunt que diuidūt genus eius ꝛ ꝺstituunt spēm ex eo:genus.n.cū diuidit dr̄ys gñas spēs sub gñe. Diuisiue vo sunt que diuidunt ist⁹ ꝛ cōstituunt spēm sub eo. ¶ Constitutiue vo gñis non sunt minus cōes q̄z ipsiuz:sed eius diuisiue sunt minꝰ cōes q̄z ipsum. ¶ Genus gñalissimū h̄z drias diuisiuas:sed non ꝺstitutiuas:spēs vero spālissima h̄z ꝺstitutiuas: sed nō diuisiuas. ¶ Nulla aūt cōstitutiua est nisi diuisiua. Diuisiuaruꝫ aūt (ſm q̄ videī) aliqua est non constitutiua.hoc aūt nō est nisi in dr̄ys negatiuis siue p̄uatoꝝ q̄ vere nō sunt dr̄ie. Cū eni dicimus. q̄ aīal aliud est rōnale aliud ē irrationale. irrōnale nō stabiliuit spēm aliquā oppositaz rationali:nisi forte contingeret q̄ qcqd est irrōnale esset vna spēs:sicut id qō non diuidit in equalia sub nūero est spēs vna: ꝛ est impar:aut si homo non erubesceret ponere animal irrōale genus bruto;ꝛ spēm aīalis. ¶ Sed q̄uis hoc aliqs faceret:adhuc tm̄ ostēdemꝰ q̄ irrōnale vere nō est dria:sed ē quedā cōitas. Silr de oib⁹ p̄uatiuis:p̄uatiue eni comitantes sunt rez:cōparatione intentionum;qbus carent. Irrōnale eni non itelligitur nisi respectu rōnalis. ¶ Spēs ergo habz itētionē suā ꝛ driam suaz que est aliqd existens in eēntia sua:ꝛ deinde consequtur vt non predicetur de alio. ¶ Aliquādo autem cogimur nomē p̄uatoꝝ ponere pro itentiōe quaz habet res in sua essentia cū non fuerit eius nomen;ꝓpter hoc autez nō oportet q; negatio h̄ sit ppriuz eius nomen:sed est nomē cōicans illā;qō trāsferī ab eo cui iditum est ad h̄. ¶ Si aūt ex aialibus non eēt preter hoiem nisi binibile: binibile eēt dria eius. Deinde si eēt hoc nomē ꝛ dicereī irrōnale ꝛ itelligeretur ex eo binibile:tunc irrōnale habebit dr̄ias nō dat alicui nomē suū vel diffinitionem suam:hoc autem si vocāt dria:sit dria:sed alterius itētiōis ab ea itētiōe de q̄ logmur: ¶ Silr itellige ꝓpetatē ꝛ accīs:h̄.n.q̄nq; debēt p̄dicari ad modū p̄dicatiōis generis ꝛ spēi fz h̄ q; est p̄dicatio:q̄uis ñ sit ita q̄ ad silitudinē i accītalitate.

Proprietas autē dr̄ fz logycos duob⁹ modis:vno modo q; dr̄ de oi intentione que est ꝑa alicui? siue absolute siue cōparatiōe alicui⁹.alio mō q; dr̄ ō aliquo qō ē ꝑa alicui? spēi p se ꝛ ñ alteri⁹. Aliq̄n etiā ꝑa dr̄ qō ē spēi ois ꝛ semp. ¶ Propriū aūt qō est hic vnus de q̄nq; ſm logicos vtputa id quod est medium ipsoruz est quod predicatur de indiuiduis vnius speciei in quale quid non substantialiter:siue sit cōe semper: siue non. ¶ Qō enim est cōe semper (siue sit spēs spāliss

Zuic. b

Dria nihil phibz:q; aliq̄ si dria ispabiles p accidēs q̄ ñ pnt suscipere magis ꝛ minus i eodē subo nō:vt similitas: hz respcū diuisoz suscipiat magis ꝛ minus.
a Removet dubium.
b Dirt⁹ rōnal:ꝛ p ꝺnō rōnale nō suscipit magis ꝛ minus.
c Si quō ꝑtus rōnalis ñ suscipit magis ꝛ minus.
d Lectōes variāt fz diuersitatē patientiū.

Considera h̄:q; vbi vis q; rationale sit dria:ñ ät rōnalitas:magn.facē differre rōnalitas q̄z rōale: tō h̄ dcm videt dubitabile.

Rōnalitas ē differētia fz ñ fz q; dria ꝓsideraī h̄. q.d. q; ē dria q̄z tū ad facē differreī aūt q̄z ad ꝑri.ex qb⁹ soluit rō supi⁹ tacta.
Quasi.d.q; ōbet ꝑri ō ꝑtib⁹:sicut g⁹ ꝛ spēs:n tñ q̄ ad ꝑri accītalr cōuenīūt cū gñe ꝛ spē.

Quid sit ꝑpriuz qō ē vnū ō quq; ꝑtib⁹ ſm logycos.

Dria nō dat duas ꝓpationes.

Dria gñis gñalissimi nō hz niā vnā ꝓpationez.

Ex q̄ pz q; absolute loquēdo de dria ñ ꝑt dici q; ipa sit magis cōmunis vl minus q̄ illō cui⁹ ē dria.

Nec genꝰ gñalissimum:nec spēs spālissima habz vtrāq; dr̄iaz.s.diuisiuā ꝛ ꝺstituam.

Qō ois dria cōstitutiua ē diuisiua ſz non e⁹.

Impugnatio illoz intellectuū.

Dr̄ie vre sunt q̄ si ꝺstitutiue quū diuidunt.
Op.quoūdā.

Impugnatio illius.

Ppriatio n.ñ intelligit:nisi q̄ sub habitum.

Quēz cogimur reb⁹ iponē nōia p̄uatiua.

Cōsidera dr̄ias conditionales.

Cōcludit q; irrationale ñ sit dria ꝺstitutiua hui⁹.

Pr̄uationes vt sic ñ sūt ꝺstituc rez.

Auctor ysagogarum.

Prima pars

uis hoc aliqs faceret:adhuc tm̄ ostēdemꝰ q̄ irrōnale vere nō est dria:sed ē quedā cōitas. Silr de oib⁹ p̄uatiuis:p̄uatiue eni comitantes sunt rez:cōparatione intentionum;qbus carent. Irrōnale eni non itelligitur nisi respectu rōnalis. ¶ Spēs ergo habz itētionē suā ꝛ driam suaz que est aliqd existens in eēntia sua:ꝛ deinde consequtur vt non predicetur de alio. ¶ Aliquādo autem cogimur nomē p̄uatoꝝ ponere pro itentiōe quaz habet res in sua essentia cū non fuerit eius nomen;ꝓpter hoc autez nō oportet q; negatio h̄ sit ppriuz eius nomen:sed est nomē cōicans illā;qō trāsferī ab eo cui iditum est ad h̄. ¶ Si aūt ex aialibus non eēt preter hoiem nisi binibile: binibile eēt dria eius. Deinde si eēt hoc nomē ꝛ dicereī irrōnale ꝛ itelligeretur ex eo binibile:tunc irrōnale habebit drias nisi diuisiuas:si vo fuerit sub gñalissimo hēbit differentias diuisiuas ꝛ ꝺstitutiuas. Et dr̄ie diuisiue ꝺstitutiue:sunt que diuidūt genus eius ꝛ ꝺstituunt spēm ex eo:genus.n.cū diuidit dr̄ys gñas spēs sub gñe. Diuisiue vo sunt que diuidunt ist⁹ ꝛ cōstituunt spēm sub eo. ¶ Constitutiue vo gñis non sunt minus cōes q̄z ipsiuz:sed eius diuisiue sunt minꝰ cōes q̄z ipsum. ¶ Genus gñalissimū h̄z drias diuisiuas:sed non ꝺstitutiuas:spēs vero spālissima h̄z ꝺstitutiuas: sed nō diuisiuas. ¶ Nulla aūt cōstitutiua est nisi diuisiua. Diuisiuaruꝫ aūt (ſm q̄ videī) aliqua est non constitutiua.hoc aūt nō est nisi in dr̄ys negatiuis siue p̄uatoꝝ q̄ vere nō sunt dr̄ie. Cū eni dicimus. q̄ aīal aliud est rōnale aliud ē irrationale. irrōnale nō stabiliuit spēm aliquā oppositaz rationali:nisi forte contingeret q̄ qcqd est irrōnale esset vna spēs:sicut id qō non diuidit in equalia sub nūero est spēs vna: ꝛ est impar:aut si homo non erubesceret ponere animal irrōale genus bruto;ꝛ spēm aīalis. ¶ Sed q̄

sima:siue media)magis ꝓprium est ꝯ̄ B. ¶ Si aũt hoc esset ꝓprietas que cẽt vna de quinq;:tũc maioꝛ esset diuisio ꝯ̄ in qnq;:sed quãuis hoc approprietur spẽi:aly tñ ꝓter hoc ꝟueniẽtius est nomen ꝓpꝛy:ꝛ alia intẽtio est magis ꝓꝑa ꝯ̄ illa:possibile ẽ autẽ vt omne accñs qõ est ꝓprium cuilibꝫ vlt dicaꝫ ꝓprium:siue illud vle sit genus gnãlissimuꝫ:siue genus subalternũ:siue spẽs spãlissima. ¶ Usus aũt fuit ꝓprium accipi id qõ est ꝓprium spẽi ꝛ ꝑs ꝛ dria. Et ꝓpꝛietas que est vna de qnq; est id qõ predicaꝫ de indiuiduis alicui⁹ spẽi tñ ꝛ non de alijs:siue sit cõe illis oĩbus: siue nõ sit cõe oĩb⁹:siue spẽs sit media: siue specialissima. ¶ Quidã aũt voluerũt oĩa alia ꝓter ꝓpꝛium ponere inter accidẽtia cõia:ita vt si nõ sit nisi vnius spẽi tñ:sed nõ omni:aut alicui eius parti ꝛ sit possibile illã partẽ illud non bꝛe:sit B accñs cõe:ita vt accidẽs sit vni⁹ spẽi ꝛ ois ꝛ semꝑ:ꝛ sit B ꝓprietas vel nõ sit ita:sed sit multaꝝ speciez vel vnius:ꝫ non eo mõ quo diximus ꝛ sit accidens cõe. ¶ Sed hec dictio est viciosa non signans rem vel cõitatem eius ꝛ ꝓprietatẽ eius ꝛ vnitatem eius:sed ꝑm aliud: nomẽ enim accidẽtis cõis ponunt opponi ꝓprio: posteã aũt non ꝛtingit appellare ꝓpꝛius:nisi ꝑm hoc qõ est vnius spẽi:ergo tũc cõe nõ ꝟuenit dici nisi qz est vnius spẽi:ergo quũ dicimus hoc nomẽ ꝓprium nõ ꝛtingit vt ponamus id qõ est magis ꝓꝑ ius de tribus modis significare intentionez que est vna de quinq;. ¶ Que acceptio cõioꝛ facit ꝓprietates diuidi in quatuoꝛ.s.in ꝓprietatẽ que conuenit alicui speciei:sed non soli vt bipes comparatione equi:ꝛ in eam que est digniꝛ.s.in eam que cõtingit omni speciei:ꝛ in eam que ꝟuenit soli speciei:sed vel cuiqꝫ vel non omni:vt nauigatio agricultura homini:ꝛ in eaꝫ que ꝟuenit omni ꝛ ſp vt risibile vel bipes: nãꝫ autem animo semꝑ vt iuuẽtus homini. ¶ Proprietas autem que digniꝛ est esse vna de qnq; est illa quaꝫ diximus:que.n.cõuententioꝛ est esse ꝓprietas est cõmunicans semper ꝛ ꝟuenies spẽi ꝛ omni ꝛ semper. ¶ Hoc aũt qõ dicimus ꝙ sic ꝛ sic semper est ꝓprietas vera que appꝛopꝛiatur spẽs ꝛ non est vna de diuisione quiqꝫ:nam cõtradicit ad B qõ dicimus.s.qz id qõ est de diuisione quinq;:qz vero ꝓprietas ꝫ B:non ꝙ ipsa sit vera ꝓprietas ꝯ̄ conueniat esse ꝓprius speciei. ¶ Debes autẽ scire ꝙ proprietas que est vna de quinq; est risibile nõ risibilitas:ꝛ nauigabile nõ nauigabilitas ꝛ alia hꝫ:sicut diximus in differẽtia:aliquãdo tamẽ concedimus in ꝟbis ꝛ accipimus risibilitatez loco risibilis. ¶ Accidẽs vero cõe est id qõ est predicabile de pluribus differentib⁹ spẽ non subaliter vt album non vt albedo. ¶ Non est autẽ hoc accñs illud qõ est oppositũ subẽ.sicut multi putant:ipm.n.non ꝑdicatur de suo subto sic vt sit ipm:sed denoiatur ab eo nomẽ:B aũt gnq; predicãtur vno modo:sicut iam sepe diximus. ¶ Accñs aũt cõe qõ est hic:est sicut album:ꝛ sicut vnuꝫ:ꝛ alia hꝫ. dicitur enim socrates est albus.i.soc.est aliquid ꝛ albedo:res autem hñs albedinez est id quod predicaꝫ de soc.predicatione vera:sed res hñs albedinem nõ est accidens eo modo quo est oppositũ subẽtie:sed est ꝓprius accidens ꝑm hanc intẽtionem:ꝓpter B etiã quũ dicimus ꝙ coꝛpus aut est creatũ aut est eternũ: eternũ aut creatũ:nec est genus:nec dria:nec ꝓpꝛiũ: nec spẽs coꝛpis:ꝫ ẽ de collectione ꝑdicabiliũ B mõ. creatũ aũt nõ ẽ accñs ꝑm hãc itẽtionẽ. Si.n.ita eẽt tunc accñs predicareꝫ de coꝛpoꝛe nõ denoiatione:ꝛ sic coꝛpus eẽt accñs. ¶ Accñs aũt intelligiꝫ ꝺ ꝙ accidentali:ꝯ̄uis nõ sit accidens ꝑm verã intẽtionem. Accñtale aũt aliud est ꝓpꝛiũ aliud cõe:accñtale aũt est oppositũ subali ꝛ eẽntiali:accñs vero oppositũ ẽ subẽ. Essentiale vero aliq̃ est accñs:vt genus accidẽtis sicut coloꝛ albedini:aliq̃ est ſuba:accñtale similr aliq̃ est accñs:aliquando ẽ ſuba:hic aũt accñs non intelligiꝫ nisi accñtale:ꝯ̄uis nõduꝫ ostẽdimus diſpõem accidẽtis qõ est oppositũ ſubstãtie. ¶ Et hoc est qõ primũ non consideraũit qui ꝓpuit assignationẽ gnq; hoꝛum añ logycaꝫ. ¶ Deinde accñs cõe habꝫ descriptiones diuulgatas:sicut ꝺ que dicit ꝙ accñs est qõ adest ꝛ abest ꝓter ſubiecti coꝛruptionez:ꝛ sicut qõ dicitur ꝙ accidens est qõ potest idem habere ꝛ non habere:ꝛ qõ est:nec genus:nec species: nec differẽtia:nec ꝓprium:semꝑ autem in ſubiecto ſubſistens. ¶ Consideremus ergo hꝫ descriptiones diuulgatas:ꝑma autẽ multis modis viciosa est. Tũ qz non nominatur in ea intẽtio que est ei ꝙſi genus. Jam autẽ inuimus ſimile huic in aligbus diffõnib⁹ dria. ¶ Tuꝫ qz si intelligiꝫ ex adesse ꝛ abesse fieri ꝛ destruĩ:tunc accñtia cõia inſeparabilia non sunt ita. Jſti aũt concedunt ꝙ accidẽs cõmune aliud est ſeparabile aliud inſeparabile. ¶ Si B aũt itelligiꝫ ex hoc ꝙ est tnesse eẽ in opiniõe in vtroq;:tũc iaꝫ datur nomen qõ ꝑm eos est tñ voce cõe.hoc enim qõ hoc nomine(adesse)dꝛ ineẽ:ꝛ ab opinione:dꝛ equiuoce ꝑm vocis participationez tñ:sed hoc est de bis que iam ꝓbibita sunt:sicut postea manifeſtabitur hoc. ¶ Post B autem.accidẽtalia que non sunt essentialia:quedaꝫ sunt quibus remotis in opiniõe impoſſibile est remanere id qõ est:non coꝛruptum:sicut iaꝫ ostẽdimus in ꝓdictis:ꝛ quedã post que nõ est ipoſſibile in opiniõe remanere:non coꝛruptum. De bis autez oĩbus non fit mentio in hac descriptione:ꝙ oĩa inueniuntur in secũda descriptione:multa enĩ ex accidentibus sunt semꝑ permanẽtia:semꝑ aũt permanens nõ est poſe nõ esse:nisi in opione tñ:ipse autez non noꝛauit opinionẽ. Si autez noꝛaret seꝛetur qõ diximus. ¶ In descriptiõe aũt per negationẽ tertia singularia accñtium ꝟueniũt. ¶ Si aũt addiderint ei ꝙ ẽ vle hꝫ appꝛopꝛiabiꝛ accñti cõi. Auctoꝛ autem huius artis addidit ei ꝙ ẽ in ſubto ſubſistẽs:B autez nõ addidit:nisi qz putauit ex B accñs qõ est hic vnũ de gnq; esse accñs qõ est oppm ſubẽ. ¶ Jã aũt dꝛ ꝙ vtilitas huiꝰ additiõis nõ ẽ:nisi vt distinguaꝛ iter illud ꝛ nomẽ qõ nihil signãt:sic ẽ dubm. ¶ Sz ẽ fabulosũ. Jpe.n.ex B qõ dixit ñ eẽ genꝰñ itellexit: nisi no mẽ qõ signãt itẽtionẽ vle ꝙ nec ẽ itẽtio generis:nec spẽi:nec dria:nec ꝓpꝛy.ꝙ i B ñ ꝟuenit cũ eo vbũ ñ signians:B.n.ꝫ ꝙ audiꝛ ñ diffinit accñs:ita vt cũ dꝛ: ꝙ ñ ẽ genꝰ.nec spẽs:nec dria nec ꝓpꝛiũ:ꝟueniat cuꝫ eo i B aliõ noñ qõ nihil signãt:vñ opoꝛteat apponi dria ꝙ ẽ iter B ꝛ illõ:si.n.B dictio ñ signãt: nisi ꝫ qõ audiꝛ:ꝟueniẽt i ea alia noꝛa audita ꝙ ſi signian⁹:nec sunt genus:nec species:nec dria:nec ꝓpꝛiuꝫ.

¶ Expleta est pars ꝑma libꝛi collectionis ꝓme:ꝛ deo cui nihil est simile sint gꝛe infinite.

Quo capitur accñs hic.

Larpit latenter porphy.

Descriptiones vulgate accñtis cõis:ꝛ he capitũ a porphyrio.c.ꝺ accñte.

Primus arm ꝫ ꝑmã descriptioꝛ accñtis cõis.

Scõm.

Tertium.

Sp manẽs nõ pt ñ eẽ nãꝫ g ſcia lectum.

Impugnatio 3ꝫ diffõnis accñtis

Usus libꝛoꝝ introductoꝛioꝝ fuit agere ꝺ cõitatib⁹ ꝛ differẽtijs.

Risibilitas ñ ẽ ꝓpꝛiuꝫ ſ risibile ꝛ hoc itellige sic ꝙ ñ ẽ ꝓpꝛiũ ꝺ ꝺicabile.

Oz accñs qõ est genũ vle ñ sit illõ qõ ꝺicitur ad subam.

Innuit ꝺ exꝑsse cõcretũ accñtale signãre vtrũq;.s. formã ꝛ ſubm.

Obs.qrũdã ꝺ ꝓpꝛio qõ ẽ quartũ ꝑbile qd sit.

Impugnatio opinionis.

Dria cõitas generis ꝛ dric.

Dãnat exẽplũ Porphyrij.

Obio quã ñ soluit.

Posſz dici ꝙ gꝺ ꝺ ꝓlib⁹ ꝓtr q̃ accñs:qz nulla ẽ genꝰ qꝺ ñ possit ꝑri ad min⁹ ꝺ ou ab⁹ſpẽb⁹.ſz bñ ẽ aliqꝺ accñs qꝺ ñ ꝑt ꝑri nñ ꝺ vna ſola ſpẽ:vt ꝑs ꝺ ſimilitate ꝛ gbus dã aliꝭ accñtib⁹ copulatis.

2ª cõitas gñis ꝛ differẽtie.

3ª cõitas cõiũcte.

Pria ꝓpetas generis ꝛ dric.

3ª ꝓpetas gñis ꝛ differẽtie.

Dubitatio.

Quarta ꝓpetas gñis ꝛ dric. Primũ arm cõtra ꝓprietatem.

Obiectio.

Soluti⁹.

Alis ẽ ꝑri i qã ꝛ alis ẽ ꝑri qualis in qd.

cipiemus a cõitatibus dicentes ꝙ cõitas in qua conueniunt hec quinq;:est B.s.ꝙ nulla sint.s.predicabilia de pluribus:sed oĩa conueniant in alio.ꝟs.qz quid predicatur de predicato eoꝝ vt de ſubiecto: illud idem predicaꝫ de subiecto eoꝝ. Natura enim generis gnãlissimi predicaꝫ de omni eo de quo ꝑdicatur genus ſubalternuꝫ:ſilr genus differẽtie ꝛ dria dric:similr id quod ꝑdicatur de ꝓpꝛio ꝛ accñte: coloratum enĩ qõ est genus albi predicaꝫ de socrate albo.Silr visibile qõ est accidens albo predicatur de socrate albo:qñ ꝑdicaꝫ de eius accidente cõi:dꝛ enĩ omne album visibile.silr autem mutatio que est genus risibilis:oĩa enim B predicanꝫ vniuoce:etenim de quo predicãtur attribuunt nomẽ suum ꝛ diffiniti onem. ¶ Genus autez ꝛ differentia conueniunt in vulgato:natura enĩ generis dꝫ predicari de ſpẽbus: sed si nõ fuerit necesse:non tamẽ erit impoſſibile:silr nõ est impoſſibile naturaꝫ dric predicari de pluribꝰ speciebus:sed est qõdam ꝛtrariũ huic qõ iam expediuimus in ꝓdictis. ¶ Exẽplum autẽ huius posuerunt rõnale qõ contineat multas ſpẽs:ꝛ tu nosti gd sit in hoc:qꝛ sicut nosti non bene fecerũt:in ponẽdo hoc exemplum rõnale:ꝯ̄uis.n.ꝛtineat plures ſpẽs: non tamẽ ille ſpẽs propinque sunt illius:sed sũt species vnius speciei quã ꝛstituit rõnale quum adiungitur aĩali. ¶ Si aũt nolunt hoc dicere de ſpẽb⁹ ꝓpinquis:sed de ſpẽbus quibuſcũq;:tũc opoꝛteꝛyt nõ obliuiſcantur huius cũ assignant cõitatem inter genus ꝛ speciem:aliqua enĩ ſpẽrum est que cõtinet plures species. Ipſi vero non ponũt hꝫ cõitatem eẽ iter genus ꝛ ſpẽm. ¶ Cõitas autez ſcõa ꝙ assignaꝫ iter ſpẽs ꝛ dria ꝟ ꝺ ꝙ genꝰ ꝛtinet dria in poꝰ. Cũ.n. ꝛsideraueris nãm ſubtaꝫ gnãlitati:driaꝫ esse nõ est necesse:nec ꝛpole:sed eis eẽ est pole:cui⁹ politas ẽ possibilitas ꝙ nõ est eꝙlis nãe generis:ſz in nã generis remanat ei opp̃:ꝛ politas alteri⁹ dric:ꝛ B ẽ intentio ꝛtinẽtie:ꝛtinens.n.ꝺz adeq̃ri totireĩ: ꝛ superẽdere parteꝫ. ¶ Dria vero tertia est ꝙ genꝰ pius est dria:generis.n.aliq̃ ꝟ eniẽ dria desĩgnata:aliq̃ vero dria non hꝫ eẽ nisi in genere:ꝛ ꝓpter B destructa nõ destruit nãm generis. ¶ In bis aũt duab⁹ differẽtijs est q̃da dubietas:ꝙ q̃da dria ꝫ est extra generis naturaꝫ:ſic diſio in eq̃lia q̃ est dria paris:sicut putaꝛ ẽ extra nũeꝝ. ¶ Ad diſionẽ aũt ad B postea mãifestabiꝛ als. ¶ Quarta aũt dria est:ꝙ dria ꝑdicaꝫ in q̃le qꝺ: genus vo in qꝺ. ¶ Sz B solũ dcm non ponit driaꝫ: duob⁹ eni attribuere duas ꝓpietates diuersas nõ ẽ hoc signare driaꝫ q̃ est iter ea:si qs eni diceret ꝙ differẽtia iter platonẽ ꝛ socratẽ ẽ ꝙ B est ſensibilis:ille rõnalis:ꝛ B est nauta:ille vo artifex:nõ ſufficit B ad differẽdũ. Due eni ꝓpietates q̃ ſunt diuerſe in itellectu fortaſſis eidẽ ꝟenire pñt:nec ẽ lõge gn plato sit ſensibilis. Uñ q̃uis itellectus hꝫ diuersus sit ab hoc ꝙ socrates ẽ rõnalis:non tñ iccirco opꝛ vt plato differat ab eo non eni ipole est ꝙ vnusquisq; eoꝝ cũ hoc ꝙ est ſensibilis sit ẽt rõnalis:ꝓpietates enĩz possibiles in intellectu:aliquãdo ꝟeniũt in aliquo bñte ꝓprietatem:sicut nauta ꝛ artifex:sed debꝫ iter illas vis eẽ negationis:ita vt ſensibile conueniat esse rõnale:ꝛ rõnale non eẽ ſensibile. ¶ Deide B ꝙ genus ꝑdicatur in qd non ꝓhibet predicari in quale quid ꝑm ꝓncipia ſtoꝝ:nec ꝑm eos est hic vis negationis:per id eni qõ ꝛstituit esse rei nõ est impole rẽ differre ab eo qõ non hꝫ illud eẽ:ita vt ꝛ ꝫ B quo in eo ꝟenit ꝑdicẽt in qd:ꝛ ꝑm hoc ꝛ per illud quo diſtinguitur ꝑdicetur in quale qd. Uñ non est impoſſibile genus alicuius eẽ driam etiã:duob⁹ respectib⁹: si dria que queritur fuerit hec. Non aũt ꝟenit impoſſibile ex hoc ꝙ genus alicuius sit eius dria:seu ꝙ dria alicuius sit genus alterius:hoc non est impole ꝑm ꝙ itelligo:sicut ſensibile quod est genus aliquo mõ audictis ꝛ vidẽtis ꝛ ẽ dria alr. ¶ Si qs aũt dixerit ꝙ vnũ aliqd aliq̃ ẽ genꝰ ꝛ dria alicui⁹:ſz q̃uis sit genus ꝛ dria alicui⁹:tñ respectus quo est genus est respectus quo est dria:ꝛ dixerit nos non velle, nisi ostẽdere driam que est iter duos respectus: quoꝝ vnus vocaꝫ gnãlitas:ꝛ aliꝰ differẽtialitas:non aduersabimur ei:nec ꝓtendemus cũ eo de appellatione:alius est eni bic ab eo cũ quo nobis sermo est: noster eni sermo cũ eo est ꝙ dicit ꝙ nomẽ generis ꝛ dric signiaꝫ duas naturas diuersas:ita vt nihil vnuꝫ sit appꝛopꝛiatũ duabus naturis ꝑm vnũ ſubm:ſz ponit vnã duaꝝ naturaꝝ competentẽ vni duaꝝ predicationũ:ꝛ alteram alij ꝑdicationi. ¶ Modus autẽ ꝑm quẽ pꝛocessimus in ostẽdẽdo id qõ est ꝑdicabile in qd ꝛ ꝑdicabile in q̃le qd ostẽdet tibi ꝙ ꝑdicabile in qd nõ ẽ ꝑdicabile in q̃le qd. Hꝫ ꝙ diffõ nõ ẽ eo mõ stabilis. ¶ Põt aũt aliqs dicere nobis:vos iaꝫ sepe apte dixistis ꝙ dria aliq̃ ꝑdicaꝫ i qd:ꝛ ꝓcipue i li⁹. ꝺmõstratiõis. ¶ Cõtra quẽ dicem⁹ q̃n intereſt inter B qõ dicim⁹ aliqd ꝑdicari i qd.ꝛ aliqd ꝑdicari q̃ſi in qd:ſic intereſt iter B qõ dicim⁹ eẽ.ꝛ B qõ dicim⁹ cõtineri in eẽ. ¶ Predicabile.n.q̃ſi in qd est oẽ id qõ cõtinet in intẽtiõe facta de eẽ:ꝛ illud ſolum nõ signiaꝛ esse. ¶ Predicabile in quid est id ſoluꝫ quod rñdeꝛ ad quid. Differentia vero ꝛtinet in esse ꝛ q̃ſi in qd: quoniam est pars eius quod rẽſpondetur ad quid: ſed in quibuſdam ꝛ non in alijs: genus vero ſemper ſignificat quid est:ſemper enim monſtrat ꝓpꝛi-

cipium rei essentie. ¶ Differētie vero forte alis sunt cōparatiōes ⁊ relones ad actiones ⁊ passiones ⁊ ad alia: ⁊ pp hoc ponit genus cōueniētius istis responsioni ad qd. ¶ In quibus verbis duplex est error: vnus q̄ dīe que sunt hȝ nō sunt cōstitutiue: sed comitātes. Alius. qz cū aliqd differt ab alio: oȝ vt illō habeat dīam illam tm̄ ⁊ non aliud. Si aūt dīa ponitur solo vbo vno maioze ⁊ melioze parte verbi: vt verbi gr̄a. dicaī genus esse cōuenientius responderi ad quid q̄ dīa: tunc diuersitas nō erit fm̄ ꝟ: ſz fm̄ aptitudinem que est in vno eoȝ ⁊ nō in altero. Si autez hoc fecerint erit hic deuiatio a constitutione ꝺ mōstrandi ad aliud aliqd relm̄ accidētale. Si autē hoc nō fecerint erit inter genus ⁊ aliquas illarū differentia in diffone. ¶ Dīa autē que est post hāc est hec: q̄ de generibus spēs non habent nisi vnum.

Quinta ꝓpietas gñis ⁊ differēcie

Obiectio.

¶ In hoc aūt dicto absolute error est: nam si accipiī modo qualicūq̄ genus nō ꝓpinquum ⁊ ꝓximum tantū: inueniūtur etiā vni spēi genera multa: genera eniz diuersa cōitate aliquādo sunt multa vnius.

Solutio.

¶ Sed non oia sunt vere genera illius: qz quedā illoruz sunt genera generis sui. Silr aliqñ inueniuntur dīe multe diuerse in ordie: sed vere nō sunt differētie alicuius: naz quedā eaz sunt differētie sui generis. ¶ Sicut exēplum q̄ posuerunt. ſ. rōnale nō est ꝓpinqua dīa hois: fm̄ q̄ ordinauerunt diuisionē suā: sed est dīa sui generis: ⁊ fm̄ hāc ſnjam non ē ei⁹ dīa ꝓpinqua nisi mortale. ¶ Hoc aūt fm̄ exēplū eoz vnū est. sicut eni genus ꝓpinquuz q̄ nō est generalissimū (fm̄ eius exēplum) est vnū: ita ⁊ dīa ꝓpinqua (que non est dīa generis) fm̄ eoz exēplū ē vna q̄ est mortale. Sed i his locis pōt iueniri alia exēpla: sicut sensibile ⁊ mortale. volūtate autē sunt fm̄ q̄ videī due dīe ꝓpinque: aialis ergo genus ꝓpinquuz non est nisi vnū: ⁊ differentie ꝓpinque aliquādo sunt plures q̄ vna. ¶ Jtē est hic alius error: ſz qz plura sunt genera: quoz alia ꝓtinenī in alys: donec vltimū habeaī vnum genus: plures aūt dīe segregate sunt: nec ꝓtinētur alie in alys: sed sufficere verbis in hoc alteri⁹ est doctrine. ¶ Dīa vero que est post hāc est: q̄ genus est sicut mā: dīa vero sicut forma.

Sexta ꝓpietas gñis ⁊ differēcie

Qz gen⁹ nō sit mā ſz sit sē mā. vide Aucr. ꝓ meta. c. 17.

¶ Plenior aūt sensus huius est vt dicaī q̄ idē est: sicut mā ⁊ non mā: mā. n. non predicaī de composito qō ꝓpositum sit ipsa: genus vero ꝑdicaī de spē: ita q̄ spēs ē ipm̄: mā etiā subiectis duab⁹ formis diuersis non cōparaī ad vtraſq̄: nisi in duob⁹ tēporib⁹: genus vo ꝓtinet vtraſq̄ dīas oppositas in eodē tēpore. ¶ Sūt aūt hic alie dīe: que nunc differuntur als dicēde: qñquidem genus non est mā: nec dīa est forma: sed ē sicut mā: eo q̄ nā ei⁹ in intellcū est recipiens dīam cui quū aduenit dīa fit ipm̄ aliquid exñs in actu: qualis ē dispō māe ⁊ forc. ¶ Qñ aūt est genus dīe sicut ē mā forme: ⁊ differentia est generi sicut forma materie patet.

Prima cōitas gñis ⁊ differēcie

2ª cōitas.

RIma diuulgata iter genus et spēm est cōitas quā habebat cū dīa: qñ vtraq̄ ꝓiora sūt eis de qb⁹ ꝑdicanī. ſ. eis quoꝝ sūt genus ⁊ spēs. ¶ Scōa ē cōitas gnālis: ſz vnūq̄q̄ eoz ē vniuersale: ⁊ qui hanc cōitatem assignant indicant q̄ h cōitas est generalis quā iteruz repetit. Si autem hic aliter voluit accipi vniuersale: tunc debz intelligi preter vniuersale absolutum. ſ. q̄ est cōe esse suoꝝ singularium. ¶ Prima quoz differentia ē illa quā habebat aūz differentia. ſ. qz spēs ꝓtinetur sub genere: genus autem non continet sub spē. ¶ Item alia dīa in qua est sensus idem est: qz natura generis est ꝓior natura spēi: ⁊ hoc qz posita natura generis non ponit natura spēi: sed destructa destruit nāz spēi: destructa vero nā spēi non destruit nām generis: ſz posita ponit. ¶ Jtez alia dīa affinis istis ē: qz gen⁹ ꝑdicaī de spē vniuoce ⁊ vniuersalr: spēs vero nō ꝑdicatur de nā generis vniuersalr. ¶ Sed h differentia includitur in dīa continendi ⁊ non ꝓtinendi: nec est de differentys que sunt in vi negandi ⁊ affirmandi ꝓncipalr: hoc eniz esset si diceret q̄ genus ꝑdicatur de spē vniuoce ⁊ vniuersalr: ⁊ deinde h ꝓprietas remoueret a spē: h autem non negatur a spē fm̄ hunc modum: sed aliter: sed qz nō predicatur de genere vniuoce ⁊ vniuersalr: hoc autez negatiū nō est illud affirmatū. forma vero huius dīe h est: q̄ spēs nō est pars generis in eo q̄ hȝ genus erga speciem. ¶ Item alia differētia est q̄ vnūquodq̄ generis ⁊ spēi excedit alteruz eo modo quo alterz non excedit alterum: genus eniz excedit spēm vniuersalitate: cōtinet autem multa alia subiecta preter subiecta spēi. Species vero excedit genus in intētione: ꝓtinet eni in se intētionem generis ⁊ insuper intētiones dīe: sicut eniz aial ꝓtinet sub sua vniuersalitate hominē ⁊ qō non est homo: vt qō est preter humanitatez. Si milr homo ꝓtinet in sua intētione aialitatē ⁊ aliam intentionē vltra animalitatē. ſ. rationalitatē. ¶ Jtē alia dīa quasi exorta ab illa est q̄ inter spēs non ē genus gnālissimuz: nec inter genera ē specialissimū: q̄uis in vnoquoq̄ sit mediū. ¶ Henus vo ⁊ ꝓpriuz ꝓueniunt in hoc q̄ predicanī de spē ⁊ ꝓsequunī eam: qñ posita spē ponit ꝓprium. h autez conuenientia aliquādo est cū alio preter ꝓpriuz: ꝓuenit eni in h cū ꝓpio cōi. ¶ Jtē alia cōitas ē q̄ nā generis ꝑdicaī de spēbus sub se ꝓtentis equalr: spēs eniz aialis equaliter sunt aialia: nec recipiūt magis ⁊ minus. Silr etiā ꝓpriuz vt risibile de singulis hoium. ¶ Dec aūt cōitas si designaretur in cōitate que est inter genus ⁊ speciē ⁊ dīam melius essz: sed ibi prętermissum ponit hic. ¶ Quātuis non ꝓueniat omni ꝓprio. Uerecūdia eniz in effectu ꝓpria est hoi que non ē equalr i illis. Silr multa alia in alys. ¶ Quā aūt rationē ꝓposuit hic hō: vel quā inductionem ad demōstrādū q̄ ꝓpriuz ē ita considera: nec posuit nisi vnū exēplū de h: qui modus demōstratiōis nō ē doctrinalis in declarādo id qō nō ē p se notuz. ¶ Doc tñ certe vez ē in aliqb⁹ ꝓprys nō in oib⁹ q̄ sunt ꝓpria aptātia ⁊ pātia formas: ⁊ q̄ hāt spēs oēs ⁊ semper. Propria vo subalia que ꝓsequunī mās pluriuz recipiūt magis ⁊ minus. ¶ Sz qui h dixit: q̄si oblitus huiꝰ: in sequētib⁹ ꝓtrariū ponit eius: cuz assignat propriū eius modi cui nō ꝓuenit h dīa sicut postea scies. ¶ Jtez ē alia cōitas. ſ. q̄ vnūquodq̄ eoz ꝑdicatur de suis inferioribus vniuoce ⁊ nomine ⁊ diffinitione: ⁊ etiaz posset dici de alys preter ipa. Quisq̄s autem audierit h ⁊ intellexerit ⁊ cōnexerit: debebit non obliuisci eius qō dicitur in libro cathegoriarū: cum putatur q̄ predicatum vniuoce est substantiale tm̄. ¶ Prima aūt dīa h est q̄ genus ꝓrius ē ēntialiter: ꝓprium vero posterius: ꝓpriuz. n. nō fit nisi cū fit spēs: ⁊ ꝓuenit aut ex mā: fit latitudo vngulum vel aliud huiusmodi: aut ex forma sicut perceptibile doctrine: aut ex vtroq̄ vt risibile. ¶ Scōa vero dīa est q̄ genus continet multas spēs: ꝓprium vero non nisi vnā certā. ¶ Tertia dīa est q̄ gen⁹ ꝑdicatur de vnaq̄q̄ spē vlr ⁊ non ꝓuertit: nō eniz dī q̄ oē aial est hō: sicut dī q̄ ois hō est aial: proprium vo ꝓuertit: ois. n. homo aptus natus est ridere: ⁊ omne aptū ad ridendū est homo: h aūt dīa est inter genus ⁊ ꝓpriū cōe subale. ¶ Post hanc aūt sequit alia dīa que ꝓtinet in ea. ſ. q̄ cuius ꝓpriū hēat spēz: ⁊ ip hȝ genus: non tñ hȝ illō alia spēs: sicut hȝ gen⁹.

2ª dīa.

3ª dīa.

4ª dīa.

5ª dīa.

¶ Item alia dīa que elicit ex ꝓma. ſ. q̄ ex gñe ōstructo destruit ꝓpriū: sed non ꝓuertit. ¶ Si quis autē voluerit accipere hāc dīā ꝑter dīaz que est fz pri⁹ ⁊ posteriꝰ non deerit ei rō: sed erit ei laboziosum.

Dīa ꝓueniēcia gñis ⁊ accñs.

¶ Henus vero ⁊ accñs cōueniunt in hoc q̄ vnūqōq̄ eoz ꝑdicaī de pluribus. ¶ Sed h cōicatio est gnālis: q̄ si saltē diceret plurib⁹ dīntibus spē assignaret cōitatē ꝓpriā iter genus ⁊ accñs tm̄: licz non assignaret aliā cōitatē. ¶ Prima vo dīa est q̄ genus ꝑtes ē spē: sicut iaz nostī: spēs vo ꝑtes est eo qō ei accidit. Si eniz qō ei accidit ꝓuenit ab ei⁹ ipalitate: tūc ipalitas iam ꝓstituta est ex dīa: ⁊ deinde accidit ei gcḡd accidit qō iā apte exposuimus. Si ergo fuerit de accñtibus extrinsecus: spēs ꝑtes erit iam facta subm̄ ⁊ apta ad recipiendū ipsum accñs extrinsecus. h aūt dīa ē etiam iter genus ⁊ ꝓpriū. ¶ Jtē alia dīa est. ſ. q̄ ea que sunt sub gñe ꝓueniunt in eo eq̄lr: que vero sunt sub accñte nō ꝓueniunt in eo equalr. ¶ Dec autem assignatio deformata est: ostendimus. n. dīā que est iter suba eoz: ⁊ est iteꝝ opus oīdere dīā iter ipsa.

Dīa dīa gñis ⁊ accñs.

Scōa dīa.

¶ Cōuenientius aūt esset dicere q̄ genus nō ꝑdicatur de suis inferioribus nisi causalr: accñs vero eq̄liter: ⁊ esset dīa cognita in ꝓma assignatōe: deberet. n. dīe q̄ accidentia aliqñ predicanī ineq̄lr: vel si non q̄ oia accña ꝑdicenī ineq̄lr: sicut q̄drangulus ⁊ triāgulus ⁊ silia: cuius lectio facit opīari q̄ omne accñs ꝑdicet ineq̄lr. ¶ Considera q̄ ex hoc q̄ posiq̄ accidentiū aliqua pōt ꝑdicari ieq̄lr: ga phibebit etiaz h fieri in ꝓpriis. ¶ Et fortassis ꝓp hoc q̄ accñs ē communius: ꝓpriū vo par: attribuit ilsti qō non attribuitur illi. ¶ Post hāc vo segī dīa. ſ. q̄ accñtia existūt in indiuiduis ꝓncipalr: gña vero ⁊ spēs sunt ꝓza indiuiduis. ¶ Dec q̄q̄ dīa obliq̄ ē ⁊ inoluta: ōueret eni dicere q̄ accña sunt in indiuiduis ꝓncipalr: gña vero ⁊ spēs nō sunt in idiuiduis ꝓncipalr: aut dicere q̄ gña sunt ꝓzora spēbus: accñtia aūt non. Quis. n. phibet qñ aliqd sit ꝓmū: vt habeat eē ꝓncipaliter:

Obo.

Solo.

3. dīa gñis ⁊ accidens.

4. dīa gñis ⁊ accñs.

¶ Jtē alia dīa est q̄ accidentia predicanī de individuis nullo mediāte in quo ꝓueniant: vt est spēs: gen⁹ vo fortassis non ita predicaī. nomē aūt spēi nō erat ei neče. Ipse. n. non intendebat dīaz assignare nisi inter genus ⁊ accñs. ¶ Post hāc aūt est dīa q̄ gña predicanī in quid est: accidētia vo nō. h ēt dīa ē inter genus ⁊ ꝓprium quam illic prętermisit.

5. dīa.

Cōueniētia dīe ⁊ spēi.

¶ Differentia aūt ⁊ spēs ꝓueniūt i hoc q̄ ꝑdicanī de sub se ꝓtentis eq̄lr: ⁊ in hoc q̄ sunt subalia: sed h conuenientia est inter genus ⁊ dīā quā ibi prętermisit.

Dīa dīa inter dīaz ⁊ spēm. Hō q̄ñs rñdeī ad qle ō aialū⁹ ⁊ sed ꝑ accñs.

2. dīa.

Nota limitatōez hāc: qz absolute loquendo h dīa esset falsa: ⁊ fic intelligе porphyrium.

3. dīa.

¶ Differunt aūt in hoc q̄ spēs ꝑdicaī in qd: dīa vo i quale qd. hō. n. q̄uis ꝛgrue respondeaī ad q̄le ex animalibus: h tm̄ nō habet ꝑncipalr: nec ex seipso: ſz cā rationalis. qō iam dudū pertractatum est. ¶ Differentia scōa est. q̄ spēs non ꝑdicaī nisi de plurib⁹ differentibus nūero tm̄: dīa vero plurimū: aut frequē tius predicaī de plurib⁹ dīntibus spē. ¶ Que discrepātia ē iter dīā ⁊ spēz spālim̄: ñ iter dīā ⁊ spēz absolute. ¶ 3ª vo discrepā ē q̄ dīa ē ꝑz spē: ⁊ posuit exēm huius fm̄ destructionē dicens q̄ rōnale sublatū removet hoiem: sed non remouet sublato hoie: angel⁹ enim rationalis. ¶ Nec posuit dīam ⁊ spēm q̄ sunt simul: sed accepit dīā gñis hois ⁊ ꝓpauit hoi. Sz si aliqs diceret q̄ spēs est ꝓzior dīa que est rōale: esset deuius a veritate. ¶ Silr si hic poneret dīaz ⁊ spēz que sunt eq̄les: dīa est ꝓzior spē fm̄ hoc q̄ est causa eius: pp quā hz hīe esse: cuius ꝓparatio ad spēz est sicut ꝓparatio forme ad cōpositū. ¶ Item assignauit aliā dīam dicens q̄ due dīe aliquādo cōueniūt ad ꝓstituendā ynam spēm: sed due spēs non cōueniunt ad ꝓstituendā tertia spēm: ⁊ posuit exemplū duaruz dīaz rōalis ⁊ mortalis. Constat aūt has non esse eq̄les in ordine: sicut iam exposuimus. ¶ Dec aūt discrepantia dī ex vno duoꝝ respectuū. ſ. aut vt quum ponanī due dīe ad modū dictū. ſ. sensibilis ⁊ mobil⁹ volūtate: aut vt dicaī q̄ due dīe diuerse in ordine quū ꝓueniunt ex eaz ꝓuētu cū eo cū quo ꝓueniunt ꝓuenit alia spēs diuersa ab vnaq̄q̄ illaz. Due vo species diuerse in ordine non ꝓueniūt: vt ex eis ꝓueniat spēs alia ꝑter vnāquāq̄ illaz. cōioz. n. ex illis est ꝓs minus cōis: comitatū vo nō est aliqō ꝓfatum ex earum ꝓcursu: sed id qō est ex vna eaz: due vero spēs diuerse que non sunt diuerse in ordine non ꝓueniūt vllo modo. ¶ Potest aūt aliqs dicere q̄ rationale ⁊ mortale sunt in se due spēs aliq̄z rez: q̄uis non sint due spēs hois: ꝓuenienter vero fecerunt speciem.

Nota declatōez quia expositor a porphyrio. aliter exponūt hoc.

4. dīa.

Duplex itellcūs h⁹ dīe.

Obo ꝓma.

¶ Silr multe nāe diuerse spē cū ꝓueniūt prouenit ex eaz cōuentu tertia spēs: sicut ex dualitatis: ⁊ ternalitatis ꝓuentu fit gnarietas: que est spēs tertia ab illis.

Scōa.

¶ Ad h rñdemus qñ intentio ꝓsiderādi h⁹ discrepātiam alia est ab hac nr̄a: etenīz intētio est h de aliys q̄ ꝑdicanī de alys gbus sunt cōia. Lū aūt fuerint dīe vt rōale mortale que ꝑdicaī de aliqb⁹ ſubtis: ⁊ cū venerint faciant qōdā tertiū qō erit vnū ex spēbus illarum rez. Ille aūt res erunt illis: sicut indiuidua sūt subta spē: est aūt sic rōale aial intra esse illoz indiuiduoꝝ: sed non est intra esse rōale: vel mortale. Un rōale ⁊ mortale nō sunt due spēs cōparatione illoz: q̄uis ꝑdicenī de illis: aliogn essent media inter ipsa indiuidua ⁊ genus qō est aial: etenim due spēs subales non due dīe diuisiue. ¶ Jam q̄ in dīys inueniūtur due dīe ꝓstituētes vnā spēm cōem subtis qō nō inueniī in spēbus. ¶ Sed q̄ sint spēs diuerse ex q̄uz ꝓcursu fiat spēs: cuius subm sit preter subta illaz: h non negaī. ¶ Dīa vero ⁊ ꝓpriū ꝓueniunt in h q̄ ꝑdicanī de sub se ꝓtentis equalr. Debes aūt scire hoc non ꝓtingere nisi in aligbus ꝓprys: ex quibus est ꝓpriū cōe qō est sp ⁊ formale. Risibilia etenim oia risibilia sunt equalr: sicut rōalia sunt equalr rōalia.

Innuit solonem scōe.

Dīa ꝓueniēcia dīe ⁊ ꝓpriꝰ.

¶ Et ꝓueniunt in hoc q̄ oia hāt illa ⁊ semper. h. n. ēt hz ꝓpriū cōe sp inherens. ¶ Differunt aūt in hoc q̄ ꝓpriū vez non est nisi vnius spēi. Dīa vero aliqñ multaz: tu aūt iam nosti hoc. ¶ Post hāc sequitur alia dīa quasi eadē vel ꝛsilis. ſ. q̄ dīa aliq̄ nō ꝑdicatur ꝓuersim: non enim dī q̄ esse rōale est hō: vera aūt ꝓprietas ꝓuertit. ¶ Conueniunt aūt dīa ⁊ accidens inſepabile in hoc q̄ subm sp hz illa. ¶ Sz differunt in hoc: q̄ dīa sp ꝓtinet id cuius est dīa: ſz non ꝓtinet ab eo. ¶ Dixit ēt vir ille: q̄ accña ꝓtinēt alia ꝑter illa que hāt: ex hoc q̄ sunt cōia: ⁊ ꝓtinētur ab illis: eo q̄ subm non est ꝓprie receptibile alicui⁹ eoꝝ q̄ est in illo: sed est subz alterius: ⁊ iō ꝓtinet illud: sicut ꝓtinet accñs qō nō hz ꝓprie predicari de vno tm̄ suoꝝ subtoꝝ: sed accidit alys. ¶ Oblitus ā fuit hȝ qō dixerat. ſ. q̄ vnū subm aliqñ multas hz dīas que

Scōa ꝓueniētia dīe ⁊ ꝓpriꝰ. Dīa dīa ꝓpriꝰ ⁊ dīe. Scōa dīa.

Cōueniētia dīe cū accñte iſepabili. Dīa dīa iter dīaz ⁊ accñs.

Latenter carpit porphyrium.

Corrigit dubiū po:pphriū.

2. dria accīs & dīe. Cōtra porphy.

3. dria.

Cōuenientia spēi & uptis. Pria dria spēi & ppriū. Carpit porphy.

Corrigit dubiū po:pphriū.

2. dria spēi & p priū. 3. dria. Cōtra porphy.

4. dria.

Cōueniētia spēi & accīdis.

Dīe spēi & accidentis. Prima. Secda. Tertia. Quarta.

Cōueniētia pprij & accīdis iſepabilis. Dria ppriū & accidēs iſepabili.

uenſunt in illo. ¶ Nomen aūt ꝓtinendi est nomē ambiguū nō doctrinale: nec oꝫ agere de illo. ¶ Qō aūt itelligīt ō mō ꝓtinēdi qui attribuīt accīdi & gnī: diuersum est a mō qui negat ab eis. ¶ Erat aūt ali⁹ modus quē dicere melⁱ⁹ fuerat. s. q accīs aliqn ꝓtinetur & aliqn ꝓtinet: subm enīz fm aligd est cōius & fz aligd minus cōe. sicut albū qō sicut ꝑdicat ō alio ꝑter boiez: & sic bō ꝑdicat de alio ꝑter albū. Un nec ois bō est albus: nec oē albū est bō: sed aligd hȝ est illud: & aliquid illiusmōi est hoc. ¶ Dec aūt discrepātia est ab aligb⁹ accīdibus non ab oibus. Attende g̃ qūo posuit accīs rei cui nō est cōe extra vniuersitatem accidentis: qō in ꝑdictis videbat eē i ea & ex ea: hoc autē iō sic posuit qm accīdi: a quo distīguit differentiam: attribuit necio uenire spēm & aliquid amplius: fortassis aūt noluit hanc discrepātiā esse ab oi accīte sed ab aliq̃. ¶ Itē alia ē: q nulla dria recipit magis & mīus. ¶ Nō. n. dīe, ꝓhibent recipere magis & mīus: qō. n. est accīs non, ꝓhibēt hre hoc. hic aūt bō absolute dixit q accidentia recipiunt magi & mīus & dria non. ¶ Itē alia discrepantia est: q differentia ultas, ꝓhibet oppositas drias hēri in vno subiecto: ita vt idē sit rōale & irrōale. accidentalitas aūt nō ꝓhibz hoc. Dia. n. de accīdentalibus sepabilibus aliqn hīt subm vnū. ¶ Conuenit aūt spes cū ꝺo ꝓpio in hoc q de se uersm ꝑdicatur: & in hoc q vtrūq; spēs hz esse. ¶ Dīnt ātem in hoc q id qō est spes alīc⁹ fit genus alterius: ꝓpriū ꝺo nō fit ꝓpriū alterī⁹. ¶ Dec aūt dria minus dissoluta est: p⁹ quide in ꝓmissis non ꝓsideraūt drias que est inter spēm quē est sub gñe: & aliud: sed sp intēdit de spē spālissima: nunc aūt ꝓtermittit illud & intendit de spē q̃ est sub gñe qō adhuc pāz erat. ¶ Sz si diceret q spes alicuius aliqn fit ꝓpriū alteri⁹: ꝓpriū vero nō fit spes: ꝺuenīens eēt dria: sed iudiciū de spē esset falsum. ¶ Si ꝺo diceret q spes alicuius fit genus alterius: ꝓpriuz aūt nulli⁹ fit genus. Congrue diceret hoc: sed iudiciū de ꝓpio esset falsum: sed sicut spes nō spālissima fit genus: similiter ꝓprietas spēi non spālissime fit genus. Est. n. ꝓprietas supioris spēi: & est genus suaꝫ spēz: sic color qui est ꝑpetas & genus. ¶ Si aūt ꝺret q species alicuius aliqn fit ꝓpriū alterius: ꝑpetas vero alicuius nō fit ꝓprietas alterius esset ꝺuenīēs. ¶ Alia dria est q spes ꝓior est & esse: ꝓprietas ꝺo posterior: & hoc est itelligibile & ꝺcededū. ¶ Deinde subiūrit aliā driaz. s. qz spes sp est in actu: ꝓpriū aliqn. ¶ Sz hic est ꝺubitas. Si. n. vult dicere ꝓpriuz: vt qui est in effectu: tunc iam declinabit a via per quā incedebat vsqz mō: si ꝺo dixerit ꝓprietatē aptitudinē hālem: h sp est in actu. ¶ Silr h dria. (si ita ē.) deberet ēt poni inter genus & driā cū ꝓpio. ¶ Itē alia dria q̃ eorum diffones sunt diuerse. ¶ Sed h dria cōis est oibus: & non ē ꝓpria tm iter spēm & ꝓpriū. ¶ Spes ꝺo & accīs ꝺuenīunt in hoc q sunt vtia. Et dixit nō esse multa in ꝙbus ꝺueniūt eo q sunt nimis distantia.

¶ Dria ꝺo h est: q illa est in esse: hoc aūt nō. ¶ Et q vniuscuiusqz subē spēs vna est: accīs ꝺo non ē vnuz. ¶ Sed h dria inuenitur inter genus & accīs: & inter spēm & ꝓpriū. ¶ Et q spes ꝓior est accidente in eē intellecto. ¶ Et q spēs subta eius eāl⁹ ꝑticipant: accidente ꝺo nō: ꝙuis sit iſepabile: vt nigredo ethiopis. ¶ Proꝓriū ꝺo & accīs iſepabile cōueniunt in h q sp hītur a subtis. ¶ Sed dria nō debuerat ꝓtermitti inter spēm & accīs iſepabile. ¶ Dīnt ātem in hoc: q ꝓprietas est vnius tiⁿ spēi: accīs ꝺo iſepabile ē pluſq̃ vnius spēi: sicut nigredo ethiopis & coruī. Debebaūt hic reminisci eius qō dixit i p⁹ pte. ¶ Itē alia dria q accidens inſepabile eāl⁹ non ꝑticipat: ꝓpriuz vero eāl⁹. tu autē icis quid sit causa in h. ¶ De sunt cōitates & dīe diuulgate ꝙs posuit qui gnaꝫ vlibus ꝓimus libꝫ fecit: ꝙbus nos ꝓtenti sumus iuxta ordinē ipsius. ¶ Quicquid aūt dixit de dīys que non sunt cōes ꝑt corrigi: sicvt dicaī. v. g. q dria nō solet sic eē: & erit h corruptio siue lectionis: sed h non semper.

¶ Si. n. recte incepisset ꝺbuerat assignare cōitates q̃ sunt inter gnaꝫ: & deinde que sunt iter q̃terna & q̃ter na. Et deinde inter terna & terna. & deide inter bina & bina. ¶ Silr debuerat pus assignare drias vniuscuiusqz ad reliqua q̃tuoꝫ: & deinde duoꝫ ad tria. Et deinde vniuscuiusqz ad aliud ꝓprie. Et si diligenter iuisset: vt debuit non esset ibi cōitas vel dria iter aliqua duo q̃s ꝓtermitteret indifinite & nō assignaret eas iter alia duo: q̃si fortasse assignāt: vbi ꝓtermisit: ꝺuenientius esset.

Ostquam iam ostdim⁹ h quicq vlia debemus scire: qm id qō ex illis est genus nō est genus vniuscuiusqz rei: sed solius sue spēi. Silr & dria nō est dria vniuscuiusqz rei: sed fm hoc qō est diuisiua est vnius gñis: & fz h q est ꝓstitutiua est dria spēi illius gñis. ¶ Debes ēt scire q vnūqōq; istoꝝ: ꝑt esse genus vel q̃si genus: & dria: & spēs: & ꝓpriū: & accīs. ¶ Sensibile etenim est q̃si spēs appbendentis: & est genus audientis & videntis: & est dria ialis. Benerabile q̃s ē genus bipedis & q̃drupedis: & est spēs mobilis: & ꝑpetas ialis: & est cōe nois boiuz. ¶ Aliqn ego illa gnaꝫ cōueniunt in vno. ¶ Henus ātem nō est genus dīe vllo mō: nec differentia est spēs gñis: si. n. ita eēt: tūc dīe eēt alia differentia: dria. n. est intentio extra nām gñis. ¶ Bōale etenim nō est aial hūs rōez: sed quādā hūs rōem: q̃uis comitet illō eē aial: aial. n. hūs rōnē hō ē. ¶ Si aūt aial esset intra intentionē rōalis: tunc cū diceret aial rōale eēt q̃si diceret aial qō est aial: hūs. n. rōez & rōabile idē est. ¶ Cū aūt genus ꝑdicat de dria est. sicut cū ꝑdicat accīs inſepable de eo de quo ꝑdicatur: & non est intra eē ei⁹: is gen⁹ē dīe q̃si mā: cuiⁿ⁹ cōparatio ad ipz q̃dā mō est. sic ꝺo ꝓpy qō non est: ois dria ꝓstituit & dat ei eē in effectu q̃uis insit itra diffonē ei⁹ & ei⁹ eē. sic est itra q̃le eē rez ei⁹: & sic māe forma: sed h est si fuerat dria gñis absolute: & nō fuerit extra eē ei⁹ vllo mō. Si ꝺo diligēter attēdit vnūqōq; eoꝝ ve nō nisi ō spē ꝑdicat. Dec ät oia addisces in ꝓbia p⁹. ¶ Sz ꝺpō gñis ad dria: est sic ꝺpō accīs cōis. ¶ Accīs ꝺo cōe aliqn ꝺpōe gñis ē ꝑpetas: & aliqn ꝺpōne spēi accīs cōe: sic mouerivolutate: qō est ꝑpetas ialis: & cōe accīs hoiuz. ¶ Aliqn ē ꝑpetas gñis supioris: sic albedo q̃ est de ꝑpetatib⁹ corporis ꝺpositi: & est cōe accīs hoiuz: & aliqn ē de ꝑpetatibus gñis gñalissimi. ¶ Aliqn accīs cōe nō est ꝓpetas alic⁹ gñis: accidit. n. aliq extra cathegoriā illaz. sic non recipe magis & mīn qō est ō cōitatib⁹ subē. & est cōe illi & aliq: nec est ꝑpetas alic⁹ gñis: postea. n. scies qn alia ēt gñalissima hīt h. ¶ Lōpatio ialis ad h aial: fm q est aial: & addit ei designatio: nō ꝓsiderata in eo rōalitate: & sic ꝺpō gñis ad idiuidua: q̃uq; ēt ꝑdicat de eo: vt spēs: q̃ est spēs reⁱ idiuiduoꝝ: de idiuiduis: non ät vt gen⁹. Nō est. n. gen⁹ in ꝺpōne singuloꝝ ialiū fm q fcā sunt rōalia vl ꝺpōe b⁹ rōalis nō

q gen⁹ nō fit g[illegible] n⁹ dīe: nec diu[illegible] fit spēs gñis.

q gen⁹ nō fit i[illegible] tra itellectū dīe diuisiue.

Quō ꝑdicet g[illegible] nus de sua diffe[illegible] rētia diuisiua. Que sit ꝺpō dīe diuisiue ad genus & ecouerso.

Quō aliqd ē ꝑ[illegible] ꝓpriū gñis & acci[illegible] dēs cōe spēi.

Dare aliqs acci[illegible] dēs cōe qō nō ē ꝓpriū alicuius.

Quō aial ht cō[illegible] pari ad hoc am[illegible] mal: vt genus: & vt spēs.

Aial in se ē aial tm.

Quō gen⁹ misce tur cū dria.

Quō gen⁹ misce tur cū accīte

Permixtio generis cū ꝓpio.

Permixtō dīe cuz gñe ꝓꝓpio & accīte.

Permixtio ꝓpriī cū gñe dria & accīte.

Permixtio accidētis cū aliꝺ.

consīderata in eo aialitate. est. n. vt spēs fm intētōez quā diximⁿ. ¶ Et idē ē. vt dria spēs & ꝓpriuz. ē. n. dria singuloꝝ ialiū. risibile ēt est vt spēs huic risibili nō ꝓsiderato fm hoc q est hō: non ē. n. ꝓpriū nisi hois & idiuiduoꝝ hois. ¶ Silr ēt albū huic albo: (reⁿ cuius ē albū ō signatū.) ēt spēs: accīs q̃q; cōe ni ē cōe nisi rei q̃ est subz: vt sit h albū: non huic albo fz q ē hoc albū. ¶ Debet ēt sciri q h q̃nq; aliqn comiscētur inter se multis modis: genus. n. cū dria: apphendens. n. est q̃si genus dīe hois q̃ est rōale: aut habēs aiaz qō est genus rōalis: & sic est genus dīe. Jā aūtē accidit ei: vt sit dria gñis: hīs. n. aiaz dria est alic⁹ generis medioꝝ que hz hō. ¶ Aliqn aūtē cōmiscetur genus cū accīte: sic color qui ē genus accītiuz hois que sunt albedo & nigredo. ¶ Dec ät ꝺpō dīt a p⁹: nā. n. dz vt genus dīe ꝓstitutiue esse genus spēi: & pōt vt genus esse accīs ad ipsaz. ¶ Concedo aūt q genus dīe aliqn est dria ꝓstitutiua gñis aut spēi: & pp h genus accītis est accīs gñi & spēi. ¶ Permixtio aūtē gñis cū ꝓpriete est: sic admirans in actu qō ē. vt genus ridentis in actu quod est ꝓpriū: & vociferās ē genus binibilis qō est ꝓpriuz. ¶ Dria ēt aliqn miscet cuz gñe: sicut sensibile qō est dria & genⁿ hois. ¶ Et miscet cuz ꝓpriete: sicut ꝺpō ad duos rectos angulos eius cuius tres anguli dicunt eqles duob⁹ rect]. Est. n. dria & ꝑpetas triāguli. ¶ Aliqn ät miscet cum accīte sic ꝺisgregatiuū visus qō est dria accīt] visui. ¶ Proꝑpetas aliqn miscet cū gñe: gressibile. n. ē ꝑpetas cōis hois. ¶ Et aliqn miscet cū dria: & plerūq; ñ desinit eē ꝑpetas spēi: aliqn est cōioz ꝓprietate spēi: hoc aūt est cū dria fuerit cōis: sicut diuidi in duo eāl⁹ qō est dria paris: hīs. n. mediū q̃si ꝑpetas est huius dīe. ¶ Aliqn ät miscet cū accīte cōi: visibile est enim est ꝑpetas colorati. Coloratū aūt est accīs cōe hoi. ¶ Accīs aūt aliqn miscet cū gñe: nec desinit eē accīs spēi. Est. n. accīs spēi: sed est de nūero accītiū spēi: nec est cōe accīs gñi: sed est ꝓprietas eius. Est ät aligd qō est accīs cōe vtriq; & cū h ēt silr est accīs differentie & ꝓprietatis.

¶ Cōpleta est scda pars libri primi & ei qui dedit scire sint gratie infinite.

Sus fuit vt cū gnq; h distīgueret: diceret fm hoc q vno reⁿ sunt nālia: & alio reⁿ logicalia: & alio itellectualia: & fortassis ēt diceret q vno reⁿ sunt absq; multiplicitate & alio cū mltiplicitate: & fuit vsus: vt tractatus de his ponerēt ꝓtinuus cū tractatu gñis & spēi. q̃uis h cōe sit gnq; vlibus. ¶ Dicemus q̃ limitātes ꝓzes q vnūqōq; eoꝝ que ponunt exēpla ꝓ aliq̃ istoꝝ gnq; est in se aligd aliud: & in h q est genus: aut spēs: aut dria: aut ꝓprietas: aut accīs cōe est aliud aligd. ¶ Ponam⁹ aūt in h exēplū gñis dicētes: q aial est in se qōdā: & idē est vt sit sensibile: aut sit intellectū in aia. In se ät bius: nec est vle: nec est singulare. Si. n. in se esset vle: ita q aialitas ex h q ē aialitas est vlis: oporteret nullum aial esse singulare: sed oē aial esset vle. Si autez aial ex h q est aial eēt singulare: ipole eēt esse pluſq̃ vnū singulare. s. ip̄s singulare cui ōbeī aialitas: & eēt ipole aliꝺ singulare esse aial. ¶ Aial ät in se ē qōdaz itellectū in mēte qō sit aial: & fz h q itelligīt ē aial nō ē nisi aial tm. Si ät ꝑter h itelligīt eē vle: aut singulaī: aut aligd aliꝺ: iā itelligīt ꝑter h qōdā. s. id qō ē aial qō accidit aialitati. ¶ Aialitas. n. nō fit singularis ꝺesignata nisi: qz adiūgīt ei aligd qō facit illaz. Silr est in itellectu: qz nō fit singl'aris nisi addiderit intellectus aligd per qō fiat singularis. ¶ Deide nō accidit extrinsecus: vt sit vle: ita vt sit vna eēntia verissime que est aial cui accit in vlib⁹ extrinsecus: vt ipsa eadē bēat esse in multis: sed in mēte accidit huic forme aialitati itellecte: vt ponaī ꝺpō ad multa: & vt ipsius vnius forme sit ꝺpō certa ad multa q̃ similantur in illa: intellectus. n. ꝑdicat illā de vnoq; illoꝝ.

¶ Sed q̃'r sit h vlterius attende: qz ita sicut ō figuravel de alys: aut sicut pānus albus: pānus ät albⁿ i se est qōdā: & albedo aliud que ꝺiungīt: sic qōdā aliud est ex vtriq; ꝺpositū. ¶ Silr aial i itellectu qōdaz est: & eius vlitas siue gñalitas aliud qddā: & hoc qō est aial gñale aliō qōdā. ¶ Et gñalitas vocat genus logicū: de qua itelligīt q ꝑdicet de multis dīn̄tibus spē ad interrogationē factā per gd: & nō exꝑimit vel designat aligd qō sit aial vel aliud aliquid.

¶ Sicut albū qō in se ē aligd itellectū. Sed q sit hō aut lapis esset ꝑter id qō itelligīt de illo: sed ꝺsequitur ad illud: & putaī esse vnū: & genus logicū ē hoc. ¶ Nāle aūt genus est aial fm q est aial: qō est aptū ad h: vt ei qō itelligīt de illo ponaī ꝺpō gñalitatis. Lū. n. iam intellectū est in aia fit aptū: vt intelligaī ei gñalitas: cui nō est aptū id qō itelligīt de Socra. nec qō i: telligīt de hoie. ¶ Ergo nā aialitatis que hz eē i sensibilib⁹: ꝺrt p h accīs a nā hūanitatis & a nā Socratis: iō qz est eius modi: q cū itelligīt fit apta: vt ꝺsequitur eā vlitas. s. gñalitas que est cū ipsa: & nō hz extra nisi aptitudinez: vñ ꝺr. ¶ Ergo h qō ꝺr genus. (qō vult in intelligi res nālis que fit apta in itellectu eē genus: & in naturalibus nō est genus: sed qz admiscētur ei que sunt aligd ceteroꝝ nālū.) nō est longe vt appropriet ei nomē b⁹ itētiōis: & vt denoiet h nomē ab eo qō accidit ei aliq̃ mō: qō est gñalitas. Lū autez gñale ē i intellectu: h est qō intelligīt de gñe nāli. sc̄z ꝺpositū. Hñalitas ät intellecta p se. (fm h q est per se sola in intellectu: & est gen⁹ itellcūz: fz q ē aligd ō eis p q̃ tractat logicus.) est gen⁹ logicū. ¶ Doc autē gen⁹ logicū q̃uis nō bēat eē nisi in intellectu: non tñ oz: vt id qō itelligīt ex h qō ē itellectuale: sit id qō itelligīt ex h vt est logicū. & nō ē idē: cū gñalitas sit diuersitas vtriusq; respectus. ¶ Jté infra gen⁹ logicū duo sunt: vnū. s. ꝑs ei⁹ ex hoc q est gen⁹: alterz subta sua gb⁹ accidit. Spēs aūt eius sunt qz gen⁹ absolute & vniuersalius q̃ genus gñalissimū. ¶ Genus subalternum. Ergo ipsum attribuit vnicuiq; eoꝝ gñuz determinatoꝝ q̃ sūt sub ipso: diffōnē suā & nomē: & vnūqōq; eoruz dr eē gen⁹: & diffinīt diffōne gñis: spēb⁹ vo subtoꝝ eius nō attribuit diffōnē suā. nec nomē. hō. n. (q est spēs aialis fm h q est aial.) nō ꝑdicaī de eo cū aialitate gñalitas q̃ accidit aialitati. nec noie. nec diffinitione. hoiez. n. non oz fieri genus: nec noie: nec diffinitione fm h q ꝑdicaī de eo aialitas. ¶ Si autez aliq̃ spēz sit genus h non hz ex pte sue gñalitatis q̃ est supra eā: sed ex pte eoꝝ q̃ sunt sub ea. Hen⁹ aūt nāle attribuit ei qō est sub se nomē suū & diffōnē ex pte sue nālitatis. s. ex h. v. g. q aial ē aial: nō ex h q ē genus nāle. s. aligd qō cū intellectū fuerit appetet fieri gen⁹ ex h q est ita: ipole. n. ē vt h nō bēatid qō ē ifra illud. ¶ Et oio cū ꝺr q gen⁹ nāle dat ei qō est sub se nomē suū & diffōnē: h nō est satis ve: nisi accītal'r. nō. n. dat ex h q est gen⁹ nāle: sic ēt nō dedit ei h qō est gen⁹ logicū: qz nō dedit nisi nāz q̃ est apta eē gen⁹ nāle: h ät nā p seipsam nō est genus nāle. sic nō ē ge-

Quō aial stat vle p itellcūz.

Gen⁹ logicū gd.

Hen⁹ nāle gd.

Nes gen⁹ logicū ꝑdicet de spēb⁹ suis noie & diffinitiōe. nō tñ ꝑdicab⁹ spēb⁹ subiectoꝝ suoꝝ hoc modo.

Quō itelligēdū illud q gen⁹ nāle dat ei qō & sub se nomē & diffōez.

nus logicū. ¶ Si aūt nō vult itelligi genus nāle nisi nā ꝑ ꝑ se q̄ est apta gnālitati: ꝛ nō itelligit genꝰ nāle qō nos itelligimus: tūc ꝓgruū est dicere q̄ genꝰ nāle ei qō est sub se attribuit suū nomē ꝛ diffonē: ꝛ tūc qāl nō est genꝰ nāle ȳe: nisi qz est aīal tm̄. ¶ Attēde ḡ si est rectū ꝟ itellectuale esse subz ꝛ hr̄e gnālitatez vel ꝓpositionē: hoꝛ aūt oiuz iudiciū i intellectu ē. sicut iudiciū nāl'. ¶ Cōuenientꝰ aūt est: vt aīalitas in se aliqñ vocet forma gnāl: ꝛ aliqñ forma itelligibil: sed ex ꝟ q̄ est aīalitas: nō est genꝰ vllo mō: nec in intellectu: nec extra itellectū: qz nō fit genꝰ nisi cū adiū gīt ei aligs respectus: aut in itellectu aut ex̄. Jā autē inuenimus hos duos respectus. ¶ Jā āt itellectū ē q̄ nā gnis est duobꝰ modis: aliqñ. n. est in itellectu ꝑ: ꝛ deinde existit in sensibilibus: ꝛ existit in multiplicitate extrinseca: sic cū gs itelligit ꝑius aligd artificiale: ꝛ postea efficit illud in actu: aliqñ ꝑ hz esse in sensibilib': ꝛ deinde formaī in intellectu: sic cū alicui ꝓtigit videre aliqs hoies: ꝛ ex eis ymimī forma hūana in eo. ¶ Et oio aliqñ forma itellecta est cā existendi in sensibilibus formas q̄ sunt in eis: ꝛ aliqñ forme q̄ hñt esse in sensibilib' sunt cā aliq̄ mō essendi formaz intellectuā. s. q̄ existit in itellectu: posteq̄ ia habuit eē in sensibilib'. Sz qz oiuz que sunt ꝑpō ad deuz ꝛ ad angelos est: sic ꝑpō artificialiū que sunt apō nos ad aīaz artificē: iō id qō est in sapiētia creatoris ꝛ angelox ꝛ de vitate cogniti ꝛ ꝓhensi ex rebꝰ nālibꝰ hz esse añ multitudinē. qcgd aūt itelligit de illis est aliqua intētio. Et deide acgrit eē eis qō est in multiplicitate: ꝛ cū sunt in mltiplicitate nō sunt ynū vllo mō. In sensibilibus. n. foz in sec nō est aligd cōe nisi tātū discretio ꝛ diſpsio. Deide itex hūtur itelligētie apō nos posteq̄ fuerit in mltiplicitate. ¶ Doc aūt. q̄ sūt añ mltiplicitatez: ꝛ q̄lr itelligētie sunt vniꝰ eēntie: an ꝛ ꝟ multiplicaī ꝑ illas: aut nō cuius silitudines existūt ꝟ nr̄ tractatus nō sufficit ad ꝟ: qz ad aliū tractatum sapie ptinet. ¶ Debes aūt scire: qz hoc qō dicimus de gñe: exꝑlū est spēi ꝛ dr̄ie ꝛ ꝑpetal' ꝛ accūl': qō deducet te ad vīa cōprehēdēdi q̄lr ꝟ sunt intellectualia ꝛ logica ꝛ nālia: ꝛ qō ex eis est in mltiplicitate: ꝛ añ: ꝛ post multiplicitatē. ¶ Debes ét scire ex te q̄ que in nā sunt gnā genex sunt plura q̄ ynū ꝛ sunt finita: sic postea ꝺclarabim̄. Ea vo q̄ sunt spēs spēx: que sunt seruate ꝛ in nā: sunt finite: ipse vo in se infinite sunt in pōa. Spēs. n. spēx multax cathegoriax q̄ sequunt post: nō finiunt: sic spēs spēx q̄titatis ꝛ q̄litatis ꝛ situs ꝛ aliox. ¶ Jndiuidua vo sunt ifinita fz gnātionē ꝛ pozitatē ꝛ posteriozitatē ꝛ sensatōez ꝛ collocationē de eis in tpe terminato finituz est diuisio. ¶ Jndiuiduū āt nō fit indiuiduū nisi cū adiungūt nāe spēi ꝑpetates extranee cōicātes: aut ñ cōicātes: ꝛ designat ei aliq̄ mā ꝟ vel illa. ¶ Jmpole ē āt adiū gi spēi ꝑpetates itellectas q̄tāt fuerint: qz ad vltimū non erit eax demōstrare intētionē indiuiduanté pp q̄ indiuiduū constituat in itellectu. Si. n. diceres q̄ Plato est longus: scriptoꝛ pulcher talis ꝛ talis: q̄tāt ꝑpetates apposueris: nō tm̄ describeī per illas in intellectu indiuidualitas Platonis. Possibile est. n. vt intentio que cōponit ex his oibus bēatur a pluribꝰ q̄ ab vno: non aūt demōstrat tibi eū nisi eē: ꝛ oīsio intentionis indiuidualis: velut si dicereī q̄ est filius illius ꝛ est in tali hoza longus pōs: ꝓtigeret illa hoza nullū aliū ꝓuenire cū eo in illis ꝓprietatibus: ꝛ ꝓtingeret te scire hunc visum: tūc scires eius indiuidualitatē: quēadmodū scires id qō ē sensibile si digito oīderet tibi: veluti si oīdereī Plato hoza tertia: tc̄. n. certificareī tibi indiuidualitas illius: ꝛ hoc esset tibi oīdens idiuidualitatē eius. ¶ Nā aūt gñis tm̄: (nisi aligd aliud in sup adiūgat ei:) ipole est ꝓtingere in eā multitudinē: hoc. n. q̄ dicim̄ Platonē seu Socratem eē idiuiduū nō est nomē equocū: sicut multi putant: nisi intelligat idiuiduū aliqō designatū: indiuiduū. n. absolutū nō signat nisi ynā intentionē cōez. Cū. n. Socra. dr eē idiuiduū: nec volum̄ dicer q̄ sit Socra. sed qz hoc est q̄ id qō intelligit de eo nō pōt ꝓuenire alꝰ: ꝛ in hac intētioe ꝓueniūt alꝰ ꝓter ipz. ¶ Ergo idiuidualitas est de diſpōnib' que accidunt naturis subtis gnālitati ꝛ spālitati: sic accidit ei gnālitas ꝛ spālitas. ¶ Dria āt que ē iter hoiez q̄ ē spēs: ꝛ indiuiduū hois: qō est cōe nō tm̄ noie: sed ét ꝑdicatione de multis: ꝟ est. Dicimus. n. q̄ intellectus ō homine: qui est spēs: est q̄ fit aīal rōale: q̄ aūt dicimus de hoie indiuiduo est q̄ ꝟ nā accepta cuz accīte: qō accidit ei: ꝓiuncta est alicui māe designate: ꝛ ꝟ est sic cū dicimus hō gdā. s. aligs aīal rōale: ḡ aīal rōale est cōius q̄ hoc: aligs. n. est spēs aliqs idiuiduū. s. ꝟ ynū noiatū: spēs. n. est aīal rōale: sic aīal rōale idiuiduus est aīal rōale. ¶ Cōio aūt dr̄ i rebus cōibus: qz q̄dā est ꝼm subta ptes ptes: sic cōitas q̄ aīal cōius est homine: ꝛ q̄dā est fz respectus ꝓtingētes: sic ꝟ qō ē animal: est cōius q̄ aīal cū accipit genus: ꝛ q̄ aīal cū accipitur spēs: ꝛ q̄ aīal cū accipit indiuiduū. Hnālitas ḡ ꝛ spālitas ꝛ ididualitas nō sunt subtox ꝑticulariū q̄x ynū sit sub altero: sed sunt respectꝰ qui ꝓtigunt ei: ꝛ appꝛopriant illud: ꝛ sic hō aligs accipit cū aliq̄ accidente: sic hō risibilis: ꝛ ꝑdicat de ꝑticularib' subtis de qbuscūq; hō tm̄: sic ꝛ hō singularis. Unitas. n. est de his q̄ comitant rē: de qb' postea oīdem q̄ nō sūt ꝓstituentia eēntiā rei. ¶ Ergo cū vnitas ꝓiūgit būanitati fit hō singularis vel indiuiduū: in q̄ ꝓueniunt oīa indiuidua: nec tm̄ iō est spēs: qz est ꝓiunctio ex nā ꝛ accīte vel nō comitante vel comitante: sed nō ꝓstituente: ꝛ que sunt hꝺ nō ꝓstituūt spēs: sic hō cū risibili ꝛ lachrymabili ꝛ mobili ꝛ gescenti tertius cū recepti bili pulchritudis: ꝛ vniꝰ nō est alia spēs: qz hō ꝑ se est spēs: qm̄ ꝓsequūt accītia que sunt accīa spēi nō ꝓtenta sub spē ꝑ q̄bus debeat esse alia spēs noua: ꝛ ꝟ postea certificabitur in ꝑhia ꝑma.

¶ Pricipis Auicēne ꝑhi ogica auctoꝛe deo explicit.

Mā gñis q̄ñq̄ hz eē ꝓmo i itellectu: deide i sensibilibꝰ ꝛ q̄ñq̄ econuerso.

Quē sit ꝺfia hoiez qui ē spēs ꝛ idiuiduū hois q̄ ē cōe mltis.

Tāgit triplex eē vlis. s. añ rēi ꝛc. ꝛ post rem.

Cōitas ūt rebus duplex.

In singlaribus extra itellcūz nō ē aliq̄d cōe.

Nota de nuō genex gñalissimox spēx spālissimax ꝛ indiuiduox.

Spēs spālissime mltox ꝑdicamēox sunt ifinite.

Mō possum⁹ intelligeī q̄t sint fz nāex ꝑpetates ꝺ hēres spēs ad eē indiuiduale.

Quare hoc cē (idiuiduū hois) nō ē spēs singlariū hoiuz. Iz i eo ꝓueniāt oīa illa.

Et Aꝛ. ꝑ ꝓpi. ca. 9.

¶ Jncippit ꝛobemium in sufficientia Auicēne.

Dsquaz expediuimus nos auxilio dei ab eo qō opus fuit ꝓponere huic nostro libꝛo. s. de doctrina paruitatis logyce artis: debemus nunc aperire sermonez de doctrina scientie naturalis: fz moduz nostri prefixi cōsiliy: ad quem iaz nostra speculatio puenit: qz vt ponamus ozdinē in ipo: ad similitudinem ozdinis: quem consuetuit phylosophia perꝑpatheticoꝛū: ꝛ accingamus nos in id quod remotius est a manifestatione ꝛ a prima speculatione: ꝛ in quo aduersarius longius videtur esse a perfidia. Remittamur aūt ē in eo in quo veritas detegit faciem suam: ꝛ conuincit aduersariū in hoc de sua falsitate ꝛ mendacio: ꝛ non consumamus vitā nostram in destruendo qualibet sententiā: nec declinemus a breuitate obuiando eis aliquantulum. Quā multuz ꝑ termiserunt tractatoꝛes scientiarum: eo q̄ laboꝛauerūt in destruendo verbuz debile: ꝛ fuerunt diligentissimi in explanatione eius questionis: cuius veritas per se patebat: enumerantes omnem vim: ꝛ certificantes qualibet diuisionem: ꝛ perscrutati sunt ynamquāq; assertionem. Quādo autem fluctuauerunt in intricato ꝛ peruenerūt ad partem ambiguam pertransierunt transcurrendo.

¶ Nos autem confidimus q̄ in hoc erimus in via illis opposita: ꝛ in semita illoꝛum semite contraria: ꝛ studebimus ꝓ posse: vt explicemus rectum eoꝛum qui preceſſerunt nos: ꝛ ꝑtermittemus transcurrendo id in quo credimus eos errasse. Et hoc est quod nos ꝓhibuit elucidare libꝛos eoꝛum: ꝛ exponere auctoꝛitates eoꝛum. Timui enim ꝛ peruenire ad ea: in quibus crederem eos errasse: ne forte esset necesse aut excusare eos: ꝛ induere rationem que videretur esse ꝓ eis: aut manifeste aduersari eis. Sed deus liberauit nos ab hoc: q̄ destinauit illis homines qui omnem vim suam apposuerunt in hoc ꝛ exposuerunt libꝛos eoꝛum. Quisq; autez desideraverit scire dicta eoꝛum: expositiones docebunt euz ꝛ sufficient ei. Sed qui appetit scientiam ꝛ intellectum: inueniet ea coaceruata. scom̄ q̄ cōquisiuit modus nostre inquisitionis cum. breuitate nostri tēpoꝛis in his libꝛis quos fecimus: ꝛ appellauimus libꝛos sufficientie. Et deus sit datoꝛ auxily. ¶ Explicit ꝛobemium.

¶ Jncipit liber ꝑimus. Capl'm. 1. De causis ꝛ principijs naturalium: ꝛ de assignanda via qua peruenitur ad sciētiam naturalium ꝑ principia causarum.

Subiectū scie nālis.

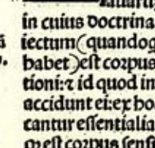

Am scisti ex tractatu in quo est scientia ꝓbationis quā abbreuiauimus q̄ scientiarum alie sunt vniuersales alie particulares: ꝛ scisti comparationes aliaruz ad alias. Et nūc debes scire: qz sciētia in cuius doctrina sumus est sciētia naturalis ꝛ eius subiectum (quandoqdem scisti q̄ omnis scientia subiectum habet) est coꝛpus sensibile: ꝼm hoc q̄ subiacet permutationi: ꝛ id quod inquirit de eo in illa sunt accidentia que accidunt ei: ex hoc q̄ tale est. Et ea sunt accidētia que vocantur essentialia: ꝛ sunt coherentia: qz ei coherent ex eo q̄ est coꝛpus sensibile: siue sint fozme: siue sint accidētia: siue coniuncta ex illis: sicut intellexisti: ꝛ res naturales sunt hec coꝛpoꝛa scōm hunc modum: ꝛ quicquid accidit eis ex eo q̄ sunt huiusmodi. Et vocantur omnia naturalia ꝓpter comparationem que est inter illa ꝛ virtutem que dicitur natura: quā tu scies postea. ¶ Quoꝛum quedam sunt subiecta illius: quedam vero sunt impressiōes ꝛ motus: ꝛ dispositiones que emanant ex illa. ¶ Si res naturales habent principia vel occasiones ꝛ causas: nō certificatur scientia naturalis: nisi ex illis: qz iam expressum est in scientia ꝓbationis q̄ non est via ad certitudinem cognitionis reruz que habent principia: nisi per comprehensionem suoꝛum principioꝛum: ꝛ per comprehensionem principioꝛum habetur cognitio earuz. Quia hoc genus doctrine est docere quomō peruenitur per illud ad certitudinem cognitionis rerū: que habent ꝑncipia. ¶ Jtem si res naturales sunt habentes principia: non potest esse quin ipsa principia sint: aut singula singulis particularium: ꝛ omnia non cōmunicāt in principijs: ꝛ tunc oportet: vt scientia naturalis vtilis sit simul: ꝛ ad affirmandum quia sunt hec principia: ꝛ ad certificanduz quid sunt: aut si res naturales cōmunicant in principijs primis que omnibus sunt cōmunia: ꝛ sunt principia sto subiecto cōmuni ꝛ dispositionibus cōmunibus: sine dubio non erit affirmatio hoꝛum principioꝛum si eguerint ꝓbatione in arte naturalium: sicut cognitum est ex tractatu scripto de scientia ꝓbationis: sed in altera arte. Jmo concedendum erit ponendo q̄z sunt: ꝛ sciendum imaginando quid veraciter sunt: et hec erit naturalis.

¶ Jtem si res naturales habuerint principia cōmunia omnium earum: aut habent principia ꝓpria: sicut est genus earum: vt animatum: aut habent principia ꝓpꝛia ꝓpꝛioꝛa ꝓpꝛioꝛ: que sunt alique species suarum specieꝛ: vt principia speciei hominis earum. Si autez habuerint accidentia essentialia cōmunia omnium illaruz: ꝛ hec. s. alia cōmunia vni generi: ꝛ alia cōmunia vni speciei: erit in his forma docendi ꝛ discendi rationabiliter. hoc sc̄z vt incipiatur ab eo quod magis cōmune est: ꝛ perueniatur ad id quod magis ꝓpꝛiuz est. Jam enim scis q̄z genus pars est diffinitionis speciei. ergo debet vt cognitio generis sit ꝓioꝛ cognitione speciei. Oꝛ cognitio partis diffinitionis ꝓioꝛ est q̄ cognitio totius diffinitionis: ꝛ cognitio diffinitiōis ꝓioꝛ est q̄ cognitio diffiniti: qz cognitione diffinitionis cognoscitur quid sit diffinitus. ¶ Oꝛ ergo sic est: debent cognosci ꝑncipia rerum cōmunium ꝑiusq̄ res cōmunes: ꝛ res cōmunes ꝑiusq̄ res minus cōmunes. ¶ Debemus ergo incipere in docendo a ꝑncipijs rerum cōmuniū: qz res cōmunes magis note sunt quantum ad rationes nostras: q̄uis non sint note quantum ad naturam: hoc est quia non sunt res quas natura intendit: vt perficiat esse in ipsis. ¶ Non enim exigitur a natura facere animal absolute: vel coꝛpus absolute: sed vt sint nature specialium: ꝛ cum natura specialiuz habuerit esse in singularibus fiet aliquod indiuiduum. Ergo hoc intenditur: vt nature specialium faciant esse aliqua indiuidua in sensibilibus: non autem intenditur hoc indiuiduum exp̄esse signatum: sed in natura particulari que ꝓpria est ipsi indiuiduo. Quia si intenderetur hoc indiuiduum exp̄essum: destrueretur esse ꝛ ordo eius: quando destrueretur indiuiduum: vel quando desineret esse. Jterum si intenderetur natura cōmunis ꝛ generalis esse ꝛ ordo eius perficeretur cum fieret: sicut cū fieret coꝛpus qualicūq; mō: vel animal qualicūq; modo. Ergo iaz pene mānifestū est: qz hoc exigitur: vt nā spēi opeī indiuiduū: nō ꝓpie designatū: ꝛ ꝟ ē pfectio ꝛ finis ꝟlis: ꝛ qō est ꝓius ꝛ magis notū q̄tū ad nāz: ꝟ est: ꝛ nō ē

Ar. circa ꝑncipiū ꝓmi li. ꝑi. t. 2. ꝑh. 27. ꝛ vbiq; lo. poste. c. 4.

Ordo doctrine ꝑ phy. i. pbe. ꝛ. text. 57.

Oꝛdo nā ite idiuiduū vagū: nō aūt signatum.

R eo nāles sc̄ hñt aliq̄ nō ad nām.

Hec diſio de ꝑtalitate ꝑncipioꝛ ē ꝓmo phy. text. 6.

Pricipia nō ꝓbdt i scia. ꝑ phyſi. ꝛ. t. 4. meta.

L Et sile dicit Aꝛ. ꝑ ō gnb⁹ aialiuz. ca ꝑ.

Aꝛ. ꝑ phy. t. cō. 2.

ꝑ metaph. q̄ act⁹ ſt ſuppoſitoꝛ i. phe.

.f.i post ẽmẽ tis fr illo a q̃ ducrit ẽſia. D

Iſtã oſtã po nit phus. 2. meta. te. 14.

In porphyr° c. de ſpe.

Et hoc Ar. tex. 2.3.

Et hoc Ar. tex. cõ. 4.

Nota.

2. de aia, t. 34

Et hoc Ar. tex. cõ. 5. E

Exẽplum.

p. phy. te. c. 5.

hoc prius nã: ſi intelligimus prius ſicut deñ ẽ in cathegorys: ſed intelligimus prius pro fine. ¶ Et omnes homines ſunt quaſi conuenientes in cognitione naturarum cõmunium ⁊ generalium: ſed differunt: q̃ quidam illorum ſciunt ſpecialia ⁊ pertingunt ad illa ⁊ perſcrutantur diuiſionem. Aly vero perdurant in ſcientia generalium: aly. n. ſciunt aialitatẽ: aly hũanitatẽ. Et cũ ſcia ꝙuenerit ad nãs ſpãles ⁊ ad ea q̃ accidũt eis: ceſſabit ingſitio: ⁊ nõ curabit ꝙ deſit ei ſciẽtia ſingulariũ: nec diuertet ad illã. ¶ Notum eſt autẽ ꝙ ſi comparauerimus inter res cõmunes ⁊ nõ cõmunes: ⁊ contulerimus eas inter ſe quãtum ad intellectum: inueniemus res cõmunes notiores quantum ad intellectum. Sed cum contulerimus eas inter ſe quantum ad ordinez eſſendi qui requiritur a natura vniuerſali: inueniemus res ſpeciales notiores quãtum ad naturam. Quãdo autem comparauerimus inter ſingularia deſignata ⁊ res ſpeciales: ⁊ cõſideraverimus quomõ ſunt quantum ad intellectum: non inueniemus ſingularia deſignata quantum ad intellectus: nec poſterioza nec prioza niſi interuenerit vis ſenſibilis interior: q̃ tunc ſingularia erunt notioza q̃ vniuerſalia. Singularia enim depinguntur in vi ſenſibili interiore: ⁊ poſt ex illis ſ intellectus abſtrahit cõmunitates ⁊ diuerſitates: et abſtrahit naturas cõmunium ſpecialium: ⁊ cum comparauerimus ea quantum ad naturam inueniemus cõmunia ſpecialia notioza: q̃uis initium abſtractionis eorum eſt a ſingularibus deſignatis. ¶ Natura eteniz non appetit facere corpus: niſi vt per illud perueniat ad faciendum hominem vel aliud eiuſdem generis: ⁊ appetit facere ſingulare ſignatum: generatũ ⁊ corruptibile: vt natura ſpeciei habeat eſſe: ⁊ cum potuerit habere q̃ appetit in aliquo ſingulari q̃ tale eſt: cuius materia non eſt ſubiecta corruptioni ⁊ mutationi: non eſt neceſſe vt faciat ſpeciei aliud ſingulare: qualia ſunt ſol ⁊ luna ⁊c. q̃uis ſenſus ⁊ imaginatio in ſuis comprehenſionibus particularium incipiunt primum ab imaginatione ſingulari que magis habet ſimilitudinem cuz intellectu cõmuni: donec perueniat ad imaginationem perſonalem que eſt indiuiduum purum ex omni parte. ¶ Sed declaratio huius qualiter eſt: hec eſt ꝙ corpus eſt intellectus cõmunis: ⁊ ex eo vnde eſt corpus: poteſt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc corpus. Iterum animal eſt intellectus cõmunis et magis ꝓprius q̃ corpus: ⁊ vnde eſt animal: põt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc animal. Iterũ homo eſt intellectus cõmunis: ⁊ magis ꝓprius q̃ animal: ⁊ vnde eſt homo põt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hic homo. Et quuz cõparauerimus hos ordines virtuti comprehendenti: ⁊ conſideraverimus in illis duas ſpecies ordinatiõis: inueniemus ꝙ illud q̃ ſimilius eſt cõmuni ⁊ propinquius ſimilitudini: illud notius eſt. q̃ non poteſt apprehendi ſenſu ⁊ imaginatione ꝙ hoc eſt iſtud animal niſi ante apꝓhenderit q̃ eſt hoc corpus. Et non apprehenditur ꝙ hic eſt hic homo: niſi prius apprehẽdatur ꝙ eſt hoc animal ⁊ hoc corpus. Aliquando autem apprehendit ꝙ hoc eſt corpus: cum viderit a longe: ⁊ non apprehendit ꝙ eſt hic homo. Jam ergo declaratum eſt ⁊ ratuz ꝙ diſpoſitio ſenſus eſt in ſecunda diſpoſitione rationis: q̃ quod magis ſimilat cõmune: notius eſt in ſeipſo quantum ad ſenſum: ſed in tẽpore imaginatio acquirit per ſenſum indiuiduuz ſpeciei: non ſignatum proprietate: primum enim quod depingitur in imaginatione infantis ex forma quaz ſentit ſcõm affectionem ex ea imaginatione: illud eſt ſingularis forma viri: aut ſingularis forma mulieris: niſi q̃ nõ diſcernit inter virum qui eſt pater eius: ⁊ viruz qui non eſt pater eius: ⁊ mulierem que eſt mater eius: ⁊ mulierem que non eſt mater eius. Sed poſtea diſcernitur ab eo vir qui eſt pater eius: ⁊ vir qui non eſt pater eius: ⁊ mulier que eſt mater eius: ⁊ mulier que nõ eſt mater eius. Et ſic deinceps non deſiſtit diſcernere paulatim hec ſingularia. Et hec imaginatio que depingitur in eo ex indiuiduo humano abſoluto non ꝓpriato: eſt imaginatio ſtellectus qui vocatur: incertus vel vagus: vnde dicitur dupliciter ſingulare vagum: quando formatur in ſenſu de ſingulari eminus apparenti: ⁊ quando imaginatur ꝙ eſt corpus abſq̃ apprehenſione animalitatis vel humanitatis: conuenit vtriſq̃ nomen ſingularis vagi vnuoce: quia quod intelligitur de verbo ſingularis vagi in ſtellectu primo: hoc eſt ꝙ eſt vnum ſingulare ex ſingularibus ſpeciei ex qua procedit non ſignatum: quomodo eſt vel quale ſingulare eſt. Si autem ſit aliquis vir vel aliqua mulier: erit quaſi intellectus ſingularis. i. non cõmunis multis qui eius participant diffinitionem quaſi adunans intellectum nature ſubiecte ſpecialitati aut diuerſitati: ſed fit ex illis vnus intellectus: qui vocatur ſingulare vagum vel incertum: non ſignatum: ſicut hoc quod ſignificatur cum dicimus animal rationale eſt vnum: ⁊ non dicitur de multis: ⁊ diffinitur hac diffinitione. Ergo diffinitio ſingularis erit vnum cum diffinitione nature ſpecialis: ⁊ omnino hoc eſt ſingulare non ſignatuz. Sed aliud eſt hoc ſingulare corpozale expreſſe deſignatum: ⁊ non eſt aptum vt ſit aliud. Sed quantum ad intellectum aptuz eſt: vt adunetur ei intellectus animalitatis ⁊ inanimalitatis: non ꝙ res in ſeipſa ſit apta: vt vniatur eius corporalitati quilibet horum duorum intellectuum. Singulare autem vagum vel incertum in primo intellectu aptum eſt quantum ad ſenſum: vt ſit in eſſe. Singulare quodlibet eius generis ⁊ eius vnius ſpeciei: ⁊ in intellectu ſecundo: non eſt aptuz ſenſui: vt ſit quodlibet ſingulare ipſius ſpeciei: quia non erit niſi hoc ſingulare ſignatum: ⁊ fit tamen aptum quantum ad ſenſum aptitudine incertitudinis vtriuslibet vt aſſignetur animalitati ſignate tantum abſq̃ inanimalitate: aut inanimalitati ſignate tantuz abſq̃ animalitate: ſignatione quantum ad ſe: poſtq̃ eius iudicium eſt: quod in ſe non poteſt eſſe aptum ad vtrũlibet: ſed vnum tantum ſignatum. ¶ Intelleximus etiam comparationes inter cauſas ⁊ cauſata: ⁊ comparationes inter partes ſimplices ⁊ compoſitas: ⁊ cum fuerint cauſe intellecte in eſſe cauſatorum ſicut partes eorum: ſicut ligna ⁊ eorũ figura quãtum ad lectum: erit comparatio eorum ad cauſata: ſicut comparatio ſimplicium ad compoſita. Sed cum fuerint cauſe remote a cauſatis: ſicut carpentarius a lecto: erit ibi alia conſideratio: ⁊ vtreq̃ comparationes habẽt comparationem quantum ad ſenſum et quantum ad intellectum ⁊ quantum ad naturam. Sed comparatio quantum ad ſenſum inter cauſam et cauſata hec eſt: ꝙ quando cauſe ſunt remote: ſi fuerint cauſe ⁊ cauſata ſenſibilia: nõ erit ibi magna prioritas vel poſterioritas aliorum ad alia ſenſibilia. Et ſi fuerint non ſenſibilia: nulla illorum habebunt comparationem quantum ad ſenſuz. Similiter etiam eſt iudicium de imaginatione: ſed quãtum ad intellectum: fortaſſis cauſa poteſt cognoſci prius q̃ cauſatum: ⁊ ratio procedit a cauſa ad cauſatum: ſicuti cum homo videt lunam coniunctam ſtelle cuius gradus eſt in dracone: ⁊ ſol fuerit ei oppoſitus per dyametrum; iudicabit ratio ꝙ eclypſis erit. Similiter cum ſcierit ꝙ materia eſt mota ad putrefcendum: cognoſcet ꝙ febzis erit. Fortaſſis autez aliquando cognoſcet cauſatũ

Sigulaꝛ vagũ dꝛ plex. E

H

priuſq̃ cauſam: ⁊ procedet de cauſato ad cauſam. Aliquando autem per cauſatum ſciet cauſam: nunc ſignificatione: nunc ſenſu. Fortaſſe quandoq̃ ſciet prius cauſatum: ⁊ ex eo perueniet ad cauſam: ⁊ iterum ex ea cauſa ad aliud cauſatum. Sed iam declarauimus has omnes conſiderationes: in doctrina noſtra qua docuimus artẽ probandi. Sed comparatio harum cauſarum remotarum a ſuis cauſatis: hec eſt: ꝙ ſcõm comparationem eorum quantum ad naturam: quodcũq̃ eoruz fuerit cauſa finalis: ipſum eſt notius quantum ad naturam. Et qõcũq̃ illorum fuerit cauſa efficiens: non quod eſſe illius eſt vt ſit cauſa efficiens eius quod facit ipſuz eſſe erit notius q̃ cauſatum quantum ad naturaz. Et cuius eſſe fuerit quantum ad naturam: non propter ſeipſum: ſed vt faciat qõ habet eſſe per illud: donec factum ſit finis eius: non ſolum in faciendo: ſed etiam in eſſe: ſi fuerit in natura res huius modi: non erit illud notius q̃ cauſatũ: ſimo cauſatum notius erit illo quantum ad naturam. Sed comparatio partium compoſitorum ad ea que ſunt cõpoſita ex illis: hec eſt: ꝙ compoſitum notius eſt quantũ ad ſenſum: q̃ ſenſus prius ſentit ⁊ comprehendit totum: deinde diſcernit: ⁊ quando comprehendit totum: apprehendit illud intentione cõmuniori quod eſt corpus aut qõ eſt animal: deinde diſcernit illud. Sed quantum ad intellectum: ſimplex eſt anteq̃ compoſitum: q̃ non ſcitur naturã compoſiti: niſi priuſq̃ cognoſcimus ſimplicia eius. Et qui non cognouerit eius ſimplicia: fortaſſis tamen iam cognouit illud per aliquod accidens ſuorum accidentium: aut per genus ſuorum generum: ⁊ tamen non peruenit ad eſſe illius tãq̃ ſi nouiſſet corpus rotundum: aut graue: aut bis ſimilia: ⁊ non nouiſſet eẽ ſue ſubſtantie. Sed quantum ad naturam: compoſitum eſt qõ appetitur in pluribus rebus: ⁊ partes appetũtur: vt fiat ex eis perfectio compoſiti. Sed quod eſt notius quantũ ad intellectum: ex rebus cõmunibus ⁊ ꝓpriis: ⁊ ex rebus ſimplicib⁹ ⁊ compoſitis: ſunt cõmunia ⁊ ſimplicia. Sed quantum ad naturam ꝓpria ⁊ ſpecialia ⁊ ea que ſunt compoſita. Sed tamen ſicut natura in dando eſſe: incipit a cõmunibus ⁊ ſimplicib⁹: ⁊ de illis facit eẽ partes ſpeciales ⁊ compoſita: ſimiliter diſciplina a cõmunibus ⁊ ſimplicibus: ⁊ ex illis ſapiens ſumit ſcientiam ſpecialium ⁊ compoſitorum: ⁊ de vtraq̃ illarum ceſſat ingſitio prima: quando inueniunt ſpecialia ⁊ compoſita.

¶ Caplm. II. De diſponendis principys naturaliũ ſm legem preponendi ⁊ conſtituendi.

A De coꝛpe

DEinceps poſtquã res naturales habent principia: enumerabo ⁊ ordinabo illa ſicut exigit ordo illorum: ⁊ demonſtrabo quid ſunt: et dicam. ¶ Oꝛ corpus naturale eſt ſubſtantia in qua poſſibile eſt intelligi lineam vnam: ⁊ aliam lineaz ſecantem illam ſuper rectos angulos: ⁊ tertiam aliaz interſecantem ambas illas ſuper rectos angulos: ⁊ ex hoc eſt ꝙ huiuſmodi eſt forma. qua corpus eſt corpus: ⁊ corpus non eſt corpus: ex eo ꝙ habet tres dimenſiones deſignatas: q̃ corpus habet eſſe corpus conſtitutuz: q̃uis maneant dimenſiones que ſunt in eo in effectu: quia cera aut pars aque aliquando habet dimenſiones in effectu. ſ. longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ ſpiſſitudinem definitas ſuis terminis. Sed quãdo cõmutatur figura: corrumpitur vnaquęq; illarum dimenſionum deſignataꝝ: ⁊ ſuccedunt loco illaruz alie dimenſiones ⁊ extenſiones: ⁊ corpus remanet in ſua coꝛpoꝛeitate: nec permutatum: nec corruptum. Forma autem quã aſſignauimus. ſcz ꝙ ipſum eſt eius modi in quo poſſibile eſt intelligi has dimenſiones: nec eſt permutata nec corrupta. Sed iaz de his als innuimus: ⁊ cognouiſti ꝙ he dimenſiones deſignate ſunt quantitas extremorum eius que adueniunt ei ⁊ permutantur: ſed forma ſue ſubſtantie non permutatur: ⁊ hec quantitas ſequitur permutationem accidentium in eo: aut formarum ſicut aqua cum calefcit augetur capacitas. ¶ Ex hoc corpus naturale vnde eſt corpus naturale habet principia: ſed vnde eſt generatur ⁊ corruptibile ⁊ omnino permutabile habet etiã amplius ſupra principia. Sed principia quibus apprehendit eius coꝛpoꝛeitas: quedam ſunt partes eſſentie eius ⁊ demonſtrant eſſentiaz eius: ⁊ hec digniora ſunt apud eos vocari principia: hec autem duo ſunt: quorum vnum ſic eſt coꝛpoꝛi ſicut materies lecto: aliud vero ſicut forma lectitas abſtracta a lecto: ⁊ quod eſt in eo tãq̃ materies in lecto. vocatur yle ſubiectum: materia: oꝛigo: ⁊ elementum: ſed diuerſis reſpectibus: ⁊ quod eſt in eo ſicut forma lectitas in lecto: vocatur forma. Sed poſtq̃ forma coꝛpoꝛeitatis: aut eſt prioꝛ ceteris formis que ſunt naturaliũ: ⁊ generibus ⁊ ſpeciebus eoꝛ: aut ſimul iuncta cum illis: ita ꝙ non poſſunt ſeparari ab ea: tunc hoc quod eſt coꝛpoꝛi qõ eſt materies lecto: ipſum etiam eſt alius que habent has formas in hoc ordine: q̃ omnia habent eſſe cũ coꝛpoꝛeitate: ⁊ hoc eſt ſubſtantia. Qõ quum conſideratum fuerit in ſe non relatum ad alia: inuenietur in ſe vacuum ab hac forma in actu: ⁊ erit eius aptitudo recipiẽdi has formas ⁊ coherendi eis: Sed ex aptitudine nature ſue abſolute vniuerſalis eſt quaſi genus duarum ſpecierum quarum vniuſcuiuſq̃ ꝓpriũ eſt recipere quaſdam formas tantuz: ⁊ nõ alias poſt coꝛpoꝛeitatem. Sed ex aptitudine ꝓprie ſue nature eſt cõmunis omnibus: ⁊ ipſum totum eſt potens recipere omnes has formas: quaſdam ſimul: quaſdam vero viciſſim tantuz: ⁊ habebit in natura ſua comparationem aliquam cum formis: vt ſit receptibile illarum. Et erit hec comparatio quaſi eſſet in illa: pictura vel ymbza vel imaginatione formaruz: ⁊ erit forma ipſa perficiens hanc ſubſtantiã in actu. ¶ Ponatur ergo naturaliter: ꝙ corpus ex eo ꝙ eſt coꝛpus habet principium quod eſt yle: ⁊ principium qõ eſt forma: ſiue forma coꝛpoꝛalis cõmunis: ſiue forma ſpecialis aliqua ex formis coꝛpoꝛum: ſiue forma accidentalis: cum acceperis coꝛpus ſcõm ꝙ eſt albus vel coꝛpus vel ſanum: ⁊ ponatur iterum: q̃ hoc qõ eſt yle: non denudatur a formis: vt exiſtat per ſe vllo modo: q̃ non habet in ſe eſſe in effectu: niſi fuerit in ea forma per quaz habeat eſſe in actu: ⁊ ſit ſine forma que diſcedit ab ea. Ex diſceſſio eius non fit niſi ſucceſſione alterius que excuſet eam ⁊ exiſtat vice eius. Alioquin coꝛꝛumperetur yle in actu: ⁊ hec yle ſcõm hoc quod eſt in potentia receptibilis forme aut formarum vocatur yle: ⁊ ſcõm hoc ꝙ eſt in actu ſuſtinens formam vocatur ſubiectum. ¶ Non autẽ hic accipimus ſubiectum ſicut in logyca quando diffinieba-tur ſubſtantia: q̃ yle non eſt ſubiectum ex hoc intellectu vllo modo. Et ſcõz hoc ꝙ eſt cõmunis omnibus formatis: vocatur materia vel maſſa: ⁊ ſcõm hoc ꝙ omnia reſoluuntur in illã: ⁊ eſt ipſa pars ſimplex receptibilis forme totius compoſiti: vocatur elementum. ¶ Similiter etiam quicquid eſt ſicut illud: ⁊ ſcõm hoc ꝙ ab illa incipit compoſitio: vocatur oꝛigo. ¶ Similiter etiam quicquid eſt aliud quod eſt ſicut illa: fortaſſe eſt quando incipitur ab ea oꝛigo: quando autem incipitur a compoſito: ⁊ peruenitur ad illam: vocaꝫ ẽ hꝫ: q̃ ẽ tũ eſt ſimplicioꝛ pars compoſiti. Et hec ſunt principia que ſunt de eſ-

In b carpſit ab Aũ. ꝑ ph.

Materia.

Elemẽtuz.

Oꝛigo.

5. metha. t. 3.

Nõ dant diffiões ſm Aluic.

In phe°. phyſi.

ꝑ phyſic. tex. 35.

7. metaph.

Subm yle.

D

De fine ⁊ efficiēte.

se corporis. Sed corpus habet alia principia:efficiens ⁊ finale. Efficiens autem est quod imprimit formam que est in corporibus in materia eorum:⁊ perficit materiam per formam:⁊ ex vtrisq; constituit compositum quod agit per formam:⁊ patitur per materiam. Finalis est ,ppter quaz impesse sunt forme in materys:⁊ qz noster sermo est de principys cōmunibus:tunc erit efficiēs sicut hic accipimus cōmuniter:⁊ finis qui hic intēditur cōmunis. Cōmune autem hic intelligitur duobus modis; vno enim modo efficiens cōmunis est ille qui facit primum opus:ex quo cetera opera habent ordinem. Sicut ille qui attribuit prime materie primam formam corporalē:si est ibi res que sic est:sicut scies suo loco. ¶ Et hic est qui dat originem primam ex qua completur generatio quecūq; est post eam;⁊ erit finis cōmunis: finis qui intenditur:naturalibus omnibus:si est ibi qui sic est sicut scies suo loco:⁊ hic est vnus modus. Alius autē modus est cōmunis q participatur ad moduz vniuersalis: sicut efficiens cōmune est id quod predicatur de omnibus factoribus particularibus rerum particularium: et finis vniuersalis est ille qui predicatur de omnibus particularibus finibus rerum particulariuz. Et differentia que est inter duos modos hec est.ſ.q cōmune scōm primum intellectum est in esse essentia vna numero:⁊ intuit intellectus q ipsa est:⁊ non competit ei:vt dicatur de pluribus. Cōmune autem secundo modo non habet in esse essentiam vnam:imo est res intellecta complectens essentias multas conuenientes in intellectu scōm quod sunt efficientes aut finales:ergo hoc cōmune dicetur de multis. ¶ Sed principium efficiens cōmune omni secūdum modum primum:si res naturales habent principium huiusmodi:non erit naturale:qz omne naturale est post hoc principium:⁊ ipsum habet ad omnia relationem:eo q est principium eorum:non q sit naturale: qz si principium esset naturale:tunc esset principiuz sui ipsius:quod est impossibile. Aut primum principium efficiens eēt aliud preter hoc:⁊ hoc est impossibile:⁊ quādo quidez hoc sic est:naturalis non habet vllo modo tractare de eo:qz non cōmiscetur cum naturalib⁹ vllo modo. Fortasse autem principium erit hoc naturalibus et nō naturalibus:⁊ eius causalitas habebit cōmunius esse q̄ causalitas eius:qō proprie est causa rerū naturaliū:⁊ rerum que habent relationem ad res naturales:si est ibi res que sic est. Concedo autem posse esse:q vniuersitatis rerum naturalium sit ipse principium efficiēs omnia naturalia preter se:non principium efficiens naturalia absolute. ¶ De principio autez efficiente cōmuni in secundo modo:non est mirum si tractat naturalis scōm suam dispositionem. Modus autez tractandi de eo hic est:vt sciat dispositionem omnis eius qō est principium efficiens aliquod rerum naturaliū:⁊ quomodo debeat esse in eius potentia:⁊ quomō debeat esse relatio eius ad suum causatum prope ⁊ longe:⁊ equidistantia ⁊ oppositio ⁊ cetera:⁊ q probet. Lūq; fecerit hoc: sciet naturam cōmunis factoris naturalium hoc modo:postq̄ sciuerit dispositionem que propria est ei quod est naturale efficiens naturaliū:⁊ hoc modo cognoscet dispositionem principy cōmunis. Sed qz hec principia sunt quatuor:de illis adhuc sigillatiz tractabimus in q̄tū sunt in substantia naturali:vt probatum est in phylosophia prima. Sed corpus ex hoc q est mutabile:⁊ ex hoc q est perfectibile:aut cepit esse:aut generatum:habet insuper aliud principium.qz ex hoc q est mutabile aliud est q̄ ex hoc q est perfectibile:⁊ ex hoc q cepit esse: aut est generatum:aliud est q̄ ex hoc q est hec duo. Quia quod intelligitur ex hoc q est mutabile: hoc est scōm q erat alicuius proprietatis habite qua destructa successit alia. Est ergo ibi res stabilis que est mutabilis. Sed affectio que habebat esse priuatur:⁊ que aberat cepit esse. Jam ergo omnino declaratum est:qz ex hoc q est mutabile: habet aptitudinem recipiendi id quod remotum est ab illo:scilz rem receptibilem eius quod mutatum est de illo:⁊ eius quod permutauit illud: ⁊ forma habita:⁊ priuatio eius erat cum forma permutata. Sicut pānus q permutatur de albedine in nigredinem.nigredo priuatur:cum albedo incipit esse. Qō autē intelligitur ex hoc q est perfectibile hoc est:qz contingit res que non erat in eo absq; remotione alicuius ab eo:vt quiescens cum mouetur:qz dum quiescebat non erat nisi priuatio motus qui est in illo possibilitate ⁊ potentia. Postq̄ autem motum est:non est ab eo aliquid remotum:nisi priuatio tantuz:sicut tabula munda quando scribitur in ea sicut perfectibili:necesse est vt habeat essentiaz que fuit priusimperfecta:⁊ postea completa est:⁊ rem que accesit ei ⁊ priuationem que precessit.qz priuatione opus est propter quaz res fit mutabilis aut perfectibilis. Si eniz nō esset ibi priuatio:non posset esse perfectibile aut mutabile:imo perfectio ⁊ forma essent in eo semper. Ergo mutabile ⁊ perfectibile necesse est: vt habeat antea priuationem quouisq; certificetur q fit mutabile vel perfectibile. Priuatio autem non habet opus inquantum est priuatio:vt fit ibi perfectio ⁊ permutatio. Remota eniz priuatione:necesse est:vt remoueatur mutabile ⁊ perfectibile scōm hoc q est mutabile ⁊ perfectibile. Remoto autem mutabili ⁊ perfectibili:non est necesse vt remoueatur priuatio:ergo priuatio scōm hoc prius est: ergo est principium:quia si quid est necessarium:vt habeat esse qualecūq; ad hoc vt aliud habeat esse: sed non econuerso.tunc erit principium. Aut si hoc non sufficit q res sit principium quicquid necessarium est: vt habeat esse qualecūq;:nisi q necessarium est:vt habeat esse a re que est ei principium sine priozitate ⁊ posteriozitate: ⁊ tunc priuatio non erit principium. Sed non est vtile:vt contendamus de nomine. vnde mittamus nomen principy: ⁊ dicamus q opus est sine conuersione. Inuenimus ergo receptibile mutationis ⁊ perfectionis:⁊ inuenimus priuationem:⁊ inuenimus formā: que omnia opus sunt: vt corpus sit mutabile ⁊ perfectibile:⁊ hoc clarescet nobis cuz parua inspectione. Sed quod intelligitur ex hoc q corpus est generatum:aut cepit esse facit necessariuz affirmare rez que fit:⁊ priuationē p̄cedere. ¶ Sed res generata ⁊ que cepit si habet necesse q precedat suum initium ⁊ suam generationem esse substantie quod habebat coniunctionem cum priuatione forme generati. Postea diuisit se:⁊ corrupta est ab ea p̄uatio:hec est res que tam cito non clarescit sicut illud. Imo prius debet poni naturali positione.⁊ sufficienti inductione:⁊ probari in phylosophia:⁊ fortasse poterit ars thopicorum satisfacere voluntati discipuli:⁊ faciet eum quiescere. Sed doctrina probationis non miscetur cuz arte thopice disputationis. Ergo corpus habet de principys que non separantur ab eo:nec etiam ab eo qō venit in illud post essentiam:⁊ ipsa sunt que non proprie designamus nomine principiorum. Sed ex hoc q est corpus absolute: vle est ⁊ forma corporalis signata quā comitāt q̄titates accidentales aut forma specialis que ea pficit. Sz ex hoc q est permutabile:aut perfectibile:aut generatuz: addimus ei comparationem priuationis que habz conueni-

Ar. primo phy. 1. cō. 64.

5. ph. 1. 6.

5. ph. 1. 81

Duplex passio phi cima ⁊ corruptiua. 2. de ai.

Mecinas puantoia.

p phy. nō ex pfectō fit pmo. p. phyſi.

B

7. phy.

Ar. primo phy. 1 cō. 58.

5. meta.

p̄ phyſic. vol. 8.

4. ph. 1. 7

C

p̄ ⁊ 2. phyſi.

Lōtra eos q dicūt efficiēs nō hīe cām efficientem,

E

De pricipijs

entiam cum sua yle anteq̄ existeret:⁊ erit hoc principiū sicut dictum est. Sed si acceperimus scōm q est cōmune permutabili:perfectibili:⁊ generato:erunt principia yle:⁊ affectio ⁊ priuatio. Si vero scōm qō proprium est permutabili:erunt principia yle:⁊ cōtrarietas:qz ad medium non mutatur:nec de medio:nisi ex hoc q est in eo aliqua contrarietas. Et videtur esse differentia inter cōtrarietatem ⁊ affectionem ⁊ priuationem quā tu iam dicisti:⁊ substantia ex hoc q est substantia:affectio eius est forma:⁊ iam te fecimus scire differentiam que est inter formam ⁊ affectiones. Sed mutabilium ⁊ perfectibilium non in substātialitate:affectio eorum est accidens: sed iam vsus fuit:vt in hoc loco omnis affectio vocetur forma. Ergo vocemus nos omnez affectionem formaz: scz vt ,ppter omne qō fit in receptibili: receptibile fiat designatum proprietate. Et yle differt ab vnaquaq; istarum:qz inuenitur cum vnaquaq; illarum aliquo modo. Et forma differt a priuatione:qz forma est essentia per seipsam.ſ.est addituz esse super esse:qō habet yle. Priuatio vero non addit esse super esse quod habet yle:sed comitatur eam ad moduz comparationis eius ad hanc formam:cuz non habuerit esse:nisi in potentia ad recipiendum illam. Et hec priuatio non est priuatio absolute:sz est priuatio habens aliquem moduz essendi:qz est priuatio rei cum preparatione ⁊ aptitudine ad illam in materia designata. Domo eniz non fit homo ex non humanitate:sed ex inhumanitate receptibili humanitatis:⁊ generatio fit per formam:non per priuationez:⁊ corruptio fit per priuationem:non per formam. Et dicitur q res fit ex yle ⁊ priuatione:⁊ nō dicitur q fiat ex forma: sicut dicitur q lectus fit ex yle ⁊ ex priuatione:⁊ nō dicitur q fiat ex forma.qz cum dicitur lectus fieri ex yle ⁊ priuatiōe:intelligitur.ſ.ex lignis ⁊ ex non lecto:⁊ multis locis certum est dici q fit ex yle:⁊ in multis non est certum. ¶ Semper autem dicitur q sit ex priuatione. Non.n. dicitur q ex homine fiat scriptoz:sed dicitur q homo fit scriptoz:⁊ dicitur q ex spermate fit homo: ⁊ dicitur q ex lignis fit lectus. Causa autem eius qō dicitur ex spermate hoc.ſ.ē:qz expoliatur forma ispermalitatis: qz prepositio ex. habet hic intellectum de post:sicut significat in locutionibus eorum ex priuatione:sicut cuz dicitur:qz ex non homine fit homo.i.post non humanitatem. Sed ex materialiter:vt cuz dicitur ex lignis fit lectus:quia ligna ⁊ si non fiant absq; forma ligneitatis:fiūt tamen iaz cum ipso absq; forma quadam.quia nisi mutentur ligna scōm aliquem modozum ⁊ aliquam figurarum eradendo ⁊ dolando non fiet ex eis lectus:nec figurabitur eius figura. Ergo assimilantur spermati aliquo modo:eo q vnūquodq; eorum mutatum est a sua dispositione:⁊ dicunt ibi etiam prepositionem ex. ¶ Ergo in his duobus modis subiectorum ⁊ materierum ex dicitur ex intellectu post:⁊ in vno modo subiectorum: dicitur prepositio ex:⁊ de ex alio sensu. Verbi gratia.qz quādo aliqua fiūt subiecta alicui formarum:⁊ fiunt subiecta illi cōmixtione aut compositiōe aliquali:dicitur aliquid generari ex illis:⁊ significat tunc prepositio.ex.aut.de.hoc scz q generatum constitutū est ex illis:sicut ex galla ⁊ attramēto fit incaustrum. ¶ Et videtur adhuc etiaz q in primo modo dicitur ex prepositio intellectu composito ex post: ⁊ ex hoc intellectu. Sicut in spermate vel materie cum fit ex illis qō fit ex hoc intellectu:scilz quia qō est:prius erat in dispositione aliqua:deinde mutatum est ex ea aliquid:⁊ constitutum est ex eo generatum quod dicitur fuisse ex illis. Ergo q fuit quasi sperma vel atramentuz: non dicitur q fiat ex eo res generata:nec dicitur q sper-

Et qō materieo fit lect⁹.

Dā ē icorruptibil fm eēntiā p̄ phyſi. in fine.

D

p̄ phy. 61.

ma fiat homo:nec attramentum incaustrum: sicut dicitur q homo scriptoz fit:nisi aliquo modo transumptionis:aut modo quo dicitur aliquid alteratum est.i.corruptum. Et ex eo q est sicut materies. Aliquando dicūtur bi duo modi:quia dicitur q ex materie fit lectus:qz materies non corrumpitur ad modum corruptiōis spermatis. ¶ Unde assimilatur homini scōz hoc q percipit scientiam scribendi. Sed qz si non amiserit figuram:nō recipiet figuram lecti:inde assimilatur spermati scōm q mutatur ad humanitatem. Et scōm q hoc non conuenit vt dicatur de illo ex. Sed cum adiungitur ei priuatio:affirmatur:sicut cum dicitur. Ex homine non scriptoze fit scriptoz. Et ipsa priuatio non conuenit ei vllo modo:nisi vt dicatur cum prepositione.ex. Non eniz dicitur q nō scriptoz est scriptoz:quiatunc esset scriptoz non scriptoz. ¶ Certuz est autem q si non intelligitur ex non scriptore:ipsemet non scriptoz. Sed subiectum de quo predicatur non scriptoz:fortasse tūc dicetur illud:sed prepositio ex.potest dici de eo semper:q̄uis hoc omnino non affirmo:nec cetera huiusmodi:quia fortasse lingue diuersificantur in vsu dicendi hec ⁊ non dicendi. imo dico q cuz intellexerint de prepositione ex.duos modos quos diximus:recipientur vbi recipimus:⁊ non recipientur vbi non recipimus. ¶ Dicunt autem in hoc loco yle affici desiderio forme:⁊ yle assimilant femine:formam autem assimilant masculo:⁊ hoc est qō ego non intelligo. Et desiderium animalis nemo est qui non remoueat ab yle: desiderium autem naturale quo trahitur res sicut lapis deorsum:vt perficiatur post imperfectionem quā habebat sui loci naturalis. Illud etiam desiderium longe est ab ea:posset autez hoc concedi q yle est desiderans formam:si ipsa esset vacua ab omnibus formis:aut esset affecta fastidio forme que adiuncta est ei:aut si non esset contenta formis que perficiunt eam ⁊ faciunt eam esse speciem:aut si posset ipsa moueri perse ad suscipiendam formam:sicut lapis ad consequendum locum:aut etiaz si esset in ea virtus mouens. Sed non est vacua ab omnibus formis:nec conuenit ei fastidire formam habitaz vt studeat eam excutere ⁊ abycere a se:qz si propter acgsitionem alterius forme;venit fastidium habite forme: iccirco q habet eam:tunc debet vt non desideret eam. Si autem fastidit eam propter longeuitatem temporis: tunc desiderium accidet illi scōm tempus:⁊ non erit de sua substātia:sed erit hic causa que hoc facit debere. Sz non conceditur vt sit non cōtenta eo qō habet:quasi desideret vt cōiungantur contraria in se:qz hoc est inconueniens:qz inconueniens est fortasse qō putatur desiderare desiderio animalis:⁊ desiderium vehemens non est: nisi ad finem in natura perficiente:⁊ fines naturales nō sunt inconuenientes. Cum hoc igitur quo mō conceditur:q yle moueatur ad formam:cum forma non adueniat ei:nisi ex causa que prius remouet eius formaz que erat:non qz ipsa acquirat eam sibi suo motu:⁊ etiam si non acciperent hoc desiderium esse formarum constituentium que sunt prime constitutionis: sed secūdarum constituentium que consequūtur:acceptio huius desiderij adhuc esset difficilis:neduz cum attribuerint ei desiderium formarum constituentium: vnde propter hec omnia:difficilis est mihi intellectus huius verbi:qz magis vī hoc esse dictio figurate loquētiū q̄ phylosophoz. Fortasse poterit aliius hoc intelligere recto itellectu:vī in hoc cōuertatur ad illum. Sed si esset loco yle simpliciter:aliqua yle iam cōstituta a forma naturali:⁊ contingeret ex ipsa forma naturali que est in ea:motus ad perfectiones illius forme:sicut terra in descensu:⁊ ignis in

ascensu: forrassis hec locutio adhuc eet possibilis: q̄uis illud desiderium nō attribueretur: nisi forme agēti. Sed in yle simpliciter desiderium nō intelligo.

¶ Caplm. III. qualiter hec pncipia sunt cōia.

A QUoniam nostra speculatio fuit hic ō cōibus pncipys: debemus considerare in his pncipys tria cōia: fm quē duoz predictoz modoz sunt cōia. postmodum autem declarabitur q̄ corpoz quedā sunt receptibilia generatiōis ⁊ corruptionis: hoc est quia quedaz sunt quoz yle renouat formam ⁊ amittit formas. Et quedam sunt que non sunt receptibilia generationis ⁊ corruptionis: sed esse eoz est perpetuum: ⁊ q̄i quidem hoc sic est: non erit yle cōmunis fm primū duoz predictoz modoz: q2 nō potest yle cum sit vna: vt aliquādo recipiat formas generatoz ⁊ corruptibiliz: ⁊ aliquādo recipiat formam eius qō non corrumpitur in sua natura: nec habz generationem materialē: q2 hoc esset impossibile. Sed forrassis ꝺceditur q̄ sit yle cōis aliquibus corporibus. i. corporib⁹ generatis corruptibilib⁹ quoz̄m alia generātur ex alijs ⁊ corrumpunt alia: sicut declarabitur ex dispositione quatuor que vocantur elementa. ¶ Forrassis autez ponitur materia subiecti forme que nō corrumpitur: ⁊ subiecti forme que corrumpit̄ materia vna in se apta recipere omnez formam. Sed ei qō nō corrumpitur contingit illud: q2 adiūctum est forme que nō habet cōtraria. ergo causa q̄ non generatur ⁊ non corrumpitur: erit ex parte sue forme que prohibet eius materiaz ab eo qō est in natura eius: non ex pte materie obedientialis. ¶ Luz ergo sic fuerit: imo postq̄ sic est: sicut postea apparebit: tunc erit yle cōis fm hūc modum: ⁊ si sit cōis omnibus naturalibus: aut generatis ex corruptibilibus ex illis: est tamē de numero perpetuoz: eo q̄ nō est ex re que mutetur in aliud. ¶ Si enim ita esset: opus haberet alia yle: ⁊ illa alia esset prior ea ⁊ cōis.

¶ Sed si naturalia habēt pncipium formale cōe fm primū modum: non inuenitur in formis q̄ putemus sic esse: nisi corporeitatez. Qz si permutatio corporum in generatione ⁊ corruptiōe non fit nisi post formaz corporeitatis: vbi gratia: sicut forma corporeitatis que est in aq̄: quādo mutatur in aerez remanet sicut erat in aqua: tūc erit pncipium corporuz formale cōe illis oibus fm hūc modū: q2 post hoc pncipiuz: adhuc erunt illis pncipia formalia: quoz vnūquodq̄ erit proprium vniuscuiusq̄ illoruz. Sed si res nō ita est: sed cuz corrumpitur aqueitas: corrūpitur corporeitas que erat in yle eius: ꝑpter cō sortium corruptionis aqueitatis: ⁊ generata est corporeitas alia numero similis illi in specie: tunc non habebunt corpora quale hoc est pncipium formale commune: postea autem apparebit loco suo veritas horum duoꝝ rum modoz. Si haberent corpora pncipium formale huiusmodi: cuz quedam ex eis habeant formaz que nō separatur: tunc illud pncipiuz formale esset semper cōiunctuz sue materie: ⁊ non esset ex illis que generātur et corrumpūtur: sed de perpetuis. ¶ Sed de priuatiōe ex sua dispositione claret q̄ ex omnib⁹ priuationibus: non conceditur aliqua esse cōmunis fm primuz modum: q2 hec priuatio est priuatio alterius rei que potest generari: ⁊ q2 potest generari: non est longe quin generet. Ergo tunc non remanebit ipsa priuatio: nō ergo tunc erit cōis. Sed cōmune secūdo modo ex duobus potest inueniri in vnaquaq̄ manerie horum pncipioruz: scz q̄ sit cōmune omnib⁹ generatis ⁊ mutabilibus: q2 omnia cōueniūt in hoc: q̄ vnūquodq̄ eoruz habet formam ⁊ materiam ⁊ priuationez. Et hoc cōmune dicunt q̄ non generatur: nec corrumpitur, ꝑpter hoc q̄ vniuersalia nō dicuntur generari nec corrumpi. Sed vniuersalia dicūtur nec generari nec corrūpi duob⁹ modis. Intellectus vnius modi q̄ vniuersale nō generatur nec corrumpitur est hic. s. q2 nō fuit hora in mūdo prima in qua habuit esse primū singulare: aut prima singularia: in qua non predicaretur de illis aliquod vniuersale: ⁊ fuit hora ante illud in qua nulluz eoruz habuit esse: ⁊ in corruptione contrarium. Ergo huius modi sūt aliqui qui dicūt: q̄ hec pncipia cōmunia nec generātur nec corrūpuntur: ⁊ isti fuerunt homines qui dicerent q̄ in mūdo semper est generatio et corruptio ⁊ motus: ⁊ q̄diu mundus eē habuerit. ¶ Secundi autez modi hic est. s. vt considerētur quid sunt: sicut quid est homo: ⁊ vt consideretur: an homo ex hoc q̄ est homo: generatur ⁊ corrumpitur: ⁊ inuenietur q̄ intellectus quo est generatus: ⁊ intellectus quo est corruptus non est intellectus quo homo est homo: imo est quoddā qō concomitatur eum: ⁊ non est de substātia eius. Ergo sic dicūtur hec pncipia cōmunia iuxta scōm moduz ex duobus modis predicte cōmunitatis: ⁊ nostra speculatio de pncipys est hic hoc modo. Non enim loquimur hic de primo modo. Sed cū accesserimus ad singularia que habēt esse ex illis: inueniemus materias que generātur ⁊ corrumpūtur: sicut ligna ad lectum: ⁊ galle ad encaustruz: ⁊ yle prime de qua inuimus, q̄ non generatur nec corrumpitur esse eius est perpetuuz. ¶ Sed formarum alie sunt que generantur ⁊ corrumpūtur: ⁊ ipse sunt que sunt in generatis ⁊ corruptibilib⁹: ⁊ alie sunt que nec generātur nec corrumpūtur: ⁊ ipse sunt que habent esse in sempiternis. Aliquādo autez dicūtur nec generari: nec corrumpi alia ratione: q2 forrasse dicit q̄ forme que sunt in generatis ⁊ corruptibilibus: nec generantur: nec corrumpūtur hac ratione. s. q2 nō sūt composite ex materia ⁊ forma: vt generentur ⁊ corrumpātur. Uolunt et. n. generationez esse aduentuz forme ad subiectuz: ⁊ esse generatuz composituz ex illis. Et corruptionem que est eiopposita. sed ꝓuationis generatio: si ipsa habz generationē: hoc est. s. vt sit postq̄ non fuerit: ⁊ esse eius ⁊ accessus nō est esse qō habeat esse in se: sed est esse p accidēs: q2 ꝓuatio est priuatio rei designate in re designata in qua est illa in potentia. Ergo habet aliquem moduz generationis etiam accidētaliter: ⁊ corruptionis accidentaliter. Ergo generatio eius est cuz separat forma a materia: ⁊ fit priuatio hoc modo. Sed corruptio eius est cuz recipit forma: ⁊ tunc ꝓuatio que est huiusmodi nō habet esse: q2 ita hec priuatio est priuatio accidentaliter: sicut esse eius est accidēta liter qō est corruptio forme: ⁊ eius ꝓuatio est eē forme. Sz perfectio forme ⁊ esse non est nisi ex comparatione priuationis que cōtingit ei aliquo respectu. Constitutio autē priuationis ⁊ esse: est ex cōparatione ipsius ad formaz. Ergo priuatio ꝓuatiōis est respectus aliquis qui cōtingit forme ex respectibus relatiuis ex quib⁹ forrassis aliquis accidit ei aliquando vsq̄ in infinitum: ⁊ potentia priuationis est hoc ordine: q2 potentia vera est in comparatione effectus ⁊ pfectionis. Et nō est pfectio in priuatione. ergo non habet verum effectum. ¶ Debes etiaz scire adhuc hec tria pncipia cōmunia quomō fm comparationez eoruz conueniant vnicuiq̄ illoz̄ que cōtinentur sub eis. q2 piget nos quod dicunt. scz. q̄ nomen vniuscuiusq̄ illoruz est translatiuū: q2 si ita fuerit: labor, philosophoz̄ erit irritus: qui imposuerunt multis pncipys tria nomina: quoz̄ vnūquodq̄ contineat multitudinez aliquaz pncipioruz: ⁊ tria nomina contineant oia pncipia: q2 satis poteramus excusari in hoc: vt iter nos cōueniremus in oibus: ⁊ vniuocaremur in eis. Et si hoc

Ut corruptibile ⁊ incorruptibile dicat pluſq̄ genere.

Ut ꝫ phm p celi ⁊ cōme, ibidem.

2. meta. ⁊ p phyſi.

B

Dō⁹ dic̄ oz dine ad actū

f. celi. ⁊ 1 phyſi.

Diffō ma teria. p. phy. te. cō. 82.

Ulia ſi p petua pa uantur.

Etū. ſimo phy. 2. p.

D

Quā vo cāt alij ō ſtitutē lo gr cam,

In p phi. ⁊ alibi. p metha. 3. celi.

7. meta. ſi gñatur ſpa: ſi ſpe ra enea,

5. phyſi.

E

faceremus aut nō faceremus: sed reciperemus: qō fecerunt ipsi non essent in manib⁹ nostris: nisi tria nomia: ⁊ ignoraremus itellectus pncipioruz vllo mō: vnde male fecit qui hoc tantū contētus esse voluit. Nō possumus etiaz dicere q̄ vnūquodq̄ eoruz predicetur de contentis sub vnoquoq̄ illoruz diuersi modi diuerse predicatiōis: qui diuersificātur in ītellectu pncipalitatis fm prioritatē ⁊ posterioritatez. Sz pōt: imo dz: vt signatio eoz̄ sit signatio quasi equoca: sicut significatio esse est pncipy ⁊ vnius. Jam vero didicisti differentiaz inter vniuoca ⁊ equiuoca: ⁊ quasi equiuoca in logyca. ¶ Ergo quicq̄ dicitur esse yle habet naturaz que generaliter itelligitur q̄ est res que solet recipere aliaz rem in sua essentia quā prius non habebat. Et hoc est vnde est quicq̄ est: ⁊ est hoc in illa non accidentaliter: ⁊ aliquādo est simplex: aliquādo composita post simplices: sicut materies lecti. Et receptuz aliquādo est forma substātialis: aliquando est affectio accidentalis: et quicq̄ dicitur esse forma hoc est affectio recepta in ma re predicta: ex quibus fit aliqua reruz hoc modo compositionis: ⁊ quicq̄ dicitur ꝓuatio: est non esse id qō vocamus formaz in suo susceptibili. Et tota nostra speculatio de forma: ⁊ de eius pncipalitate ad id perducitur. scz qō est pncipium ex intellectu: qō est yna ex duabus partibus generati: non q̄ sit efficiens. ¶ Si autem concediꝫ q̄ forma sit efficiens: iam declarauimus q̄ naturalis non habet tractare de pncipio efficiente: ⁊ pncipio finali cōmuni fm moduz primuz omnibus naturalibus. Ergo debemus tractare de pncipio efficiēte cōmuni naturalib⁹ que sunt post eus. Quādoquidez iam explicauimus de pncipys que magis debēt vocari pncipia. i. constituentia generatū siue corpus naturale. ¶ Debemus ergo tractare de pncipys que magis digna sunt vocari cause: ⁊ ex illis notuz faciemus pncipiuz efficiens cōmune naturalibus: qō est natura.

¶ Caplm 4.m. De improbatione eoruz que dixerunt Parmenides ⁊ Melissus de pncipys essendi.

RStquā autez ad hoc peruenimus: ro gauerūt nos aliqui de socys nostris: vt loqueremur de sentētys quas adinuenerunt antiq de pncipys naturalibus. Jam enim fuit vsus nominādi eas in ingressu scientie naturalis: ⁊ vt induceremus verbum de natura: ⁊ ipse sentētie sunt sicut sententia que dicta est Melissi ⁊ Parmenidis. s. q̄ ens est vnum nō mobile.

p. phy. te. cō. 7.

¶ Dixit enim Melissus: q̄ est infinituz: sed Parmenides q̄ finituz: q2 sicut sentētia eius qui dixit: q̄ ens vnuz infinituz receptibile motus: aut est aer: aut aqua: aut cetera ex his. Et sicut sentētia eius qui posuit pncipiuz infinitum numero. s. q̄ aut sunt atomi dispērse per inania aut minima corpora similia ei que generātur ex eis in aqueitate: ⁊ carneitate ⁊ aeritate ⁊ ceteris: omnia cōmixta in oi: ⁊ cetere sentētie que enumerātur in libris perhypateticoruz: q2 etiaz q̄ loqueremur de eis fm modum quo illi destruxerunt sentētias eoruz. Sed dicemus q̄ sentētias Melissi ⁊ Parmenidis nos nō ꝓprehendimus: nec possumus intelligere intentiones eoruz: nec putamus eos adeo fuisse imperitos: sicut videtur in verbis eoruz. Ipsi enim etiam tractauerunt de naturalibus: ⁊ de multitudine pncipioruz eoruz: sicut Parmenides concedit terrā ⁊ ignez: ⁊ q̄ omnia generata componūtur ex illis. Unde videtur inuere: q̄ ens ipsum est: qō habet verum esse: sicut scies suo loco: ⁊ q̄ est infinitū non mobile: ⁊ q̄ est infinite potentie: ⁊ q̄ est finituz intellectu fm q̄ finis est: ad quez omnia perueniunt: ⁊ in hoc q̄ peruenitur ad illum. Aut videtur q̄ intentio eoruz sit alia: scz q̄ natura entis: vnde est natura essendi sit yna in intellectu: diffinitiōe aut descriptione: ⁊ q̄ cetera entia sunt aliud a natura ipsius eē: q2 sunt talia quib⁹ aduenit esse: ⁊ comitatur ea: sicut humanitas in ens: ⁊ nō est ipsum esse: nec esse est diffinitio eius: sed esse est extra diffinitionez eius: ⁊ aduenit eēntie eius: sicut declaratum est alꝫ. Uidetur ergo q̄ is qui dixit finituz: noluit intelligere terminatuz esse in seipso: nō naturas eūtes in multitudine in infinituz. Et qui dixit infinituz: intellexit ideo q̄ aduenit rebus infinitis. Et hoc non erit tibi obscurum ex eis que dīsces alꝫ: q2 homo in eo q̄ est homo: nō est ens: inquātum est ens. Sed intellectus eius est extra illuz: ⁊ ꝑpter hoc est distributio vniuscuiusq̄ rerum que cōtinentur in predicamentis: eo q̄ vnaquęq̄ illarum est subiectum entis: ⁊ ens comitatur illaz. Aut si hoc noluerunt: sed potius proteruierūt: tunc nō est mihi posse aduersandi eis. Quia argumētatio qua improbetur eoruz sentētia: erit sine dubio composita ex propositionibus quas oportet in se esse manifestiores cōclusione. ¶ Sed nihil inuenio manifestius hac conclusione: aut vt sint concesse ab aduersario: sed non possum scire quā ex ipsis propositionibus concederēt: q2 si ipsi concesserint hoc absurduz: quis promittet q̄ ipsi audeant negare aliquaz ex propositionib⁹ que posite sunt in argumētatione contra illos. Et etiaz q2 inuenio propositiōes multas quibus opponitur: illis minus notas q̄ sit conclusio ꝑpter quas volumus illas īducere. Sicut dicitur: q2 si ens est substātia tantuz: non erit finitum nec infinitum. Nec enim duo accessibilia sunt quātitati: ⁊ quantitas accessibilis substātie: tunc ergo substātia ens: ⁊ q̄ titas ens. ergo ens erit pluſq̄ duo. Sed cum attenderis: inuenies finitati aut infinitati opus esse ad certitudinez sui esse: vt sit quātitas continua. s. mēsura certa. Sz multum opus est exponere: q̄ quātitas certa non est existēs: nisi in materia ⁊ in subiecto: q2 B nō est ens: nisi in subiecto: q2 hoc non potest exponi per se: sz eget ad expositionem sui nō modico studio. ¶ Quomō ergo accipiemus ꝫ propositiones ad concludendū qō patet per se: Similiter ⁊ illud dixerūt. s. q̄ infinituz est diffinituz partibus sue diffinitiōis ⁊c. ¶ Sed sentētiarum ceteroruz hominuz inuenietur destructiones in hoc loco: aliqua facili significatiōe. Nos enim iaz disposuimus verbum de his que postea sequūtur per qō cognosces reuelationez sue tortitudinis cognitione sufficiēti. ¶ Et dicemus nūc q̄ bis qui dixerunt pncipiuz vnuz esse: possumus opponere duobus modis. vno q2 dixerunt pncipiuz vnum esse: altero q2 viderunt q̄ hoc pncipiū erat: aut aqua: aut aer. Sed opponere illis qui dixerūt: q̄ pncipiuz est: aut aq̄: aut aer: ibi erit melius: vbi loquemur de pncipys generatoruz corruptibilium: nō vbi loquimur de pncipys cōibus: q2 illi posuerunt illud pncipiuz generatis ⁊ corruptibilibus. Sed destructio dictiōis q̄ pncipiuz vnū est: hec est: q2 eorum sententia ponit omnes res conuenire in substantia: ⁊ differre in accītibus: ⁊ negant esse diuersitatez in corporibus ex specificis dīys. sed in sequentib⁹ declarabit̄ q̄ corpora differunt specificis differentijs. Qui aūt dicunt q̄ pncipia ex q̄bus gñantur hec generata: infinita sunt: iā cognoscūtur ignorare gñata: iō q̄ dicūt pncipia eoz̄ infinita esse. vnde nō cōprehēdunt ea scientia: nec cōprehendunt q̄ gñatur ex eis. Postq̄ ergo non sunt in via sciēdi gñata: quomō ergo scire poterunt: q̄ pncipia eoz̄ ifinita sunt. Sed opponere illis qui dixerunt pncipia illa ifinita esse ex q̄ inania: aut posita in cōmixtione: melius erit ibi: vbi loq̄mur

2. phy. te. 6. In metha. nō aliqd ē notū ꝫ phy. tex. 13.

ꝫ phy. t. c. 15.

p. phy. 35.

Auic. c 4.

de ꝑncipijs gnātoꝝ corruptibiliuꝫ:postq̄ autem ꝓuenimus ad hunc finē:terminemus hoc caplm. Capitulū autem hoc incidens est in hoc nostro libro Uñ si quis voluerit iterserere:iterserat.q aūt noluerit:nō iterserat.

¶ Caplm quintū.de notificatiōe nāe quid sit.

A DIcemus ꝙ corporibus que apud nos sunt.aduenīūt actiōes ⁊ motus:⁊ inueniemus ꝙ quedā eoꝝ veniūt ex causis q̄ sunt extra ea:ex ḡbus fiūt i eis ipe actiones ⁊ motus:sicut caliditas aq̄ ⁊ ascēsus lapidis:⁊ inueniemus ꝙ ḡbusdaꝫ eoꝝ aduenīūt actiōes ⁊ motus ex seipsis:nō ex cā extrīseca:sicut aq̄ calefacta:cum dimittit ꝙ se frigefit ex sua natura:⁊ lapis in altum ꝓpter cuius:cū relinqtur descēdit ex sua nā. Et fortassis nra opinio de ꝓuersione seminū in alia:⁊ spermatū in aialia erit ſm hanc opionē:⁊ inueniemus ēt ꝙ aialia aguntur in oēs suos motus sua ꝓponte:⁊ nō videmus ꝙ ipellentem habeāt extrīsecus:qui agitet ea illis motib⁹.Per B ergo formabit in nris aiabus opinio:ꝙ motus ⁊ oīno omnes actiōes ⁊ passiones q̄ eueniūt corpoꝝib⁹;aliquādo sūt ex causa extrīseca ⁊ peregrina:aliqñ ex seipsis:nō ex causa extrīseca:sed eoꝝ q̄ sunt ex seipsis nō ab extrīsecis: nos in ꝓma speculatiōe ꝓcedimus:ꝙ quedaꝫ sunt īstituta ad vnū aliqd:⁊ non declinant ab eo.Et q̄daꝫ sunt īstituta ad multa:⁊ iſuper ad varios modos:⁊ ꝓcedemus ꝙ oīnꝫ hoꝝ modoꝝ. aly aduenīunt ſpōte:aly nō ſpōte:sicut aduentus leſiōis ex cadente lapide:⁊ cōbustio ex igne vēte:⁊ hoc est qđ formaī in nris aiabus. ꝓpost hoc autē gs faciet scire ꝙ hec corpora quoꝝ nō inuenimus motorē extrinsecuꝫ:moueanī ⁊ aganī ex ꝓncipio extrīseco qđ nos non cōprehendimus neq; sentimus.Sꝫ fortassis angeli dicūtur mouere firmamētū:aut ꝓ firmamētū remotuꝫ est ⁊ nō sentitur:aut fortassis est sensibile in sua essentia: ⁊ nō in actiōe:hoc est qz nō est sensibilis habitudo que ē inter ipsuꝫ ⁊ patiens ab ipso q̄ significet ꝙ ex ea fiat ista actio:sicut bō qui non vidit magnetem attrahētem ferruꝫ sensibiliter:nec cognouit intelligibiliter ꝙ sit attrahēs ferrum:qz difficilis est hec cōprehensio sue itelligentie. Cuꝫ viderit ferrum moueri ad ipm:nō erit lōge ipsuꝫ putare ꝙ moueaī ex seipso:sed faciemus pōneꝫ quā concedat nālis:⁊ probet diuinus.ſ.ꝙ corpora que mouenī his motibus;quotiēscūq; mouenī ex virib⁹ que sunt in eis: que sunt.ſ.ꝓncipia suoꝝ motuū ⁊ suaꝫ actionū. Illarum viriū q̄daꝫ vis est que mutat ⁊ ꝙuertit:⁊ venit ex ea actio vno mō non ſponte.Et est q̄dam alia ſponte:⁊ est alia vis variaꝝ motuum ⁊ actionuꝫ silis nō ſponte:⁊ est alia vis similis ſponte.Similr est diuisio in quiete.Prima ergo diuisionum est sicut vis lapidis in suo descensu: ⁊ quies eius in centro.Et hec vis vocaī natura.Secūda vis est sicut solis in circuitu suo apud sapientiores pborum: et vocatur anima angelica.Tertia est sicut vis herbarum in nascēdo ⁊ crescendo ⁊ quiescendo:qz ipse mouenī nō ſponte:⁊ diuersis motibus.ſ.erigendo:radicando:dilatādo:elongando.Et vocatur aia vegetalis.Quarta est vis animaliū:⁊ vocaī anima sensibilis:⁊ fortassis omnis vis ex qua venit actio nō ſponte:vocatur natura.Unde aia vegetabilis:natura vocaī. ¶ Et fortassis vocatur natura omnis vis, ex qua venit sua actio sine cogitatiōe ⁊ discretiōe:sicut aranea dicīt texere ex natura:sicut ⁊ similia aialia.Sed natura est qua corpora nālia sunt nālia:⁊ qñ volumus hic ingrere est natura ſm primū modum.

z.phy.t.p.6. ¶ Miruꝫ est autem illud qđ dicunt.ſ.ꝙ qui inquirit:an ipsa est:certe deridēdus sit:sed puto hoc eos noluisse intelligere:ꝙ nālis si ingrit an natura est:deridendus est. Ideo qz vult ex ipsa sua arte ꝓbare ꝓncipia eius.Si aūt hoc voluerūt:aut aliquid aliud hō:sed voluerūt hoc:sciꝫ qz esse huius vtutis manifestū est per se:hoc ego non audiam nec dicam quo mō hoc dicam:cum difficile sit inuenire motorē vniuscuiuscq; rei mote:cū iam etiaꝫ in B diu laborauerit ipse qui bāc ſniam dedit. Quo ergo deridebitur ꝙ motuꝫ videt:⁊ querit rōnem:an habeat motorē.⁊ Et querit ab eo vt cōcedat esse motorē:⁊ ꝙ sit extra. Sꝫ vez est:qz dictio de esse nāe ꝓncipium est scientie nāliū ⁊ nālis non dꝫ respondere negāti eaꝫ.Sꝫ eius diffinitio pertinet ad tractatores pḥie prime:nālis autē debꝫ scire certitudinem qđ est.sed iā diffinierunt nām dicentes ꝙ ipsa est primū ꝓncipiuꝫ motus rei in qua est ⁊ getis eius per seipsam:nō per accns. Non qz necesse est:vt omni rei nāli simul sit ꝓncipiū vtriusq;.ſ.motus ⁊ getis:sed vt per se sit principium aut motus ſi fuerit:aut quietis si fuerit. Sꝫ postea visuꝫ fuit cuidam q successit ꝙ hec descriptio esset imperfecta;vñ ⁊ voluit ei addere dicētis;qz hec descriptio effectuꝫ nature significat:non substātiā : nō.n.significat nisi habitudinē eius ad id qđ venit ex illa:⁊ iō oportet:vt addatur eius descriptiō:⁊ dicaī ꝙ nā est virtus diffusa per corpora que attribuit eis formas ⁊ figuras. Et est ꝓncipiū sic:⁊ sic. Nos autē incipiemus declarare intētionē descriptiōis posite ab auctore primo:⁊ postea redibimus ad refellendā hui⁹ garruli supfluam additionē huic descriptiont demōstrātes:qz qđ dixit:pessimuꝫ est ⁊ falsum:⁊ nō est opus eo:nec etiaꝫ ad cōmutandum. Et dicemus ꝙ itellectus hui⁹ qđ dicitur ꝓncipium motus hic est.ſ.ꝓncipiuꝫ efficiens:ex quo venit motus in aliū a se.ſ.corpus mobile. Et qđ dictum est primū:intelleximus ꝓpinquū.ſ.vt inter illud ⁊ mobile non sit mediū. Fortassis anima.n.ꝓncipium est aliquoꝝ motuuꝫ corporum in ḡbus est:sed mediāte alio. Jam.n.opinati sūt aliqui hoīum;ꝙ anima facit motuꝫ locoꝝ mediante natura. Sed non video ꝙ nā conuertat motum mēboꝝ cōtra seipsam ꝓpter obediētiam sui ad aiaꝫ. Et si sic natura ꝙerteret:non ꝓtingeret lassitudo:quando cōpellit illam aiaꝫ ad id qđ nāe nō conuenit:⁊ officium aie non attraheret ad se officiū nāe. Si aūt voluit dicere:ꝙ anima facit appetere:⁊ ex illo appetitu moueī.similr etiā natura facit hoc:sicut postea declarabiī. Et fortassis iste appetitus nō est motor:sed est res per quā mouet motor. Et si anima habuerit mediū in mouendo:nō erit ille iter motus locales:sed iter motus gnātionis ⁊ vegetatiōis. Uñ qz voluerunt ꝙ diffinitio hec esset cōis oibus motibus: ideo addūt ei primū.qz aia aliquādo ē in remobili:⁊ mouet aiaꝫ id in quo ipsa ē motu vegetatiōis ⁊ alterationis:ſz non ꝓmo:imo cum administratiōe nārum ⁊ qualitatuꝫ: ⁊ hoc declarabiī postea:sed qđ dictū est rei in qua ē:hoc dicīt ad dīam nāe ab artificiali ⁊ violēto:sed qđ dictuꝫ est per se:hic iā itelligitur duob⁹ modis:vno in comparatiōe eius ad rem mobilē:⁊ altero in cōparatione eius ad mouentē:⁊ in ꝓmo mō sic itelligitur:ꝙ nā mouet per seipsaꝫ qñ est in dispōne:vt ipsa moueat:qz non est possibile:vt ipsa nō moueat:nisi ipediatur aliquo motu contrario:sicut est motus cogens.Scōo autē mō itelligīt ꝙ nā mouet gcgd ipsius mouet per eēntiaꝫ nō extrīsecus. Et qđ dcīt est non per accns:itelligīt etiā duob⁹ modis:vno in cōparatione nāe.scōo autē in cōparatione mobilis. In cōparatione aūt nāe sic:qz nā est ꝓncipiū eius qđ moueī certe per se:nō per accns. Et motus accītalis ē sicut motus gescentis in naui ex motu nauis. ¶ Scōs autē modus est:ꝙ quādo nā mouet statuam:nō mouet nisi accidentalr:qz nō mouet essentialr nisi es:non autē statuaꝫ: qz statua vnde est statua:nō mouet a nā sicut lapis. Et iō medicus non erit nā:cū ipse sibi medeī. Et phyſica mo-

tuet qđ in ipsa est:qz est in eo:nō vñ est infirmus:sed vnde ē medicus. Quia cū medicus medeī sibi ⁊ curaī: nō curaī vñ est medicus:sed vnde medicatus. Quia vñ est medicatus est alius:⁊ vñ medicus alius:qz vnde est medicus est efficiens medicinā ⁊ cōponens. vñ aūt medicatus:est recipiens medicinā ⁊ infirmus. Sed additio illa quā voluit addere ille qui voluit corrigere primos:est inanis:qz virtus quā posuit quasi genus in descriptione nāe:hoc est vis efficiens:⁊ cū ea diffinierit:diffinīet ꝙ est ꝓncipiū motus vnius in aliud:vnde est aliud. Et itellcūs vtutis non est alius:nisi qz est ꝓncipiuꝫ motus qui est in re:⁊ nō est intellectus penetrantis:sed qz est in re:⁊ non est intellectus formantis aut figurātis:sed potius ex intellectu mouentis.Et nō est intellectus custodiendi formas ⁊ figuras:sed ex intellectu quietandi illas. Et si hic bō diceret:ꝙ nā est ꝓncipiū existēs in corporibus ad mouendum ea ad suos profectus:⁊ quietandū ea in eis:⁊ ꝙ est ꝓmuꝫ ꝓncipiū motus rei in qua est:⁊ quietis eius per se ipsam:non per accidens: ipse non esset nisi iterans verba quibus opus non est. Silr si cōmutaret aliquaꝫ partem sue loquutionis per vbū qđ esset multūocū ad illā: repeteret verbū:nec putaret se repetisse:⁊ per hoc corrector ille iperfecte dscriptionis sicut existimat:putauit ꝙ cū dixit virtutē:iam significauit essentiā non relatiuam ad aliū:ꝙ non vtiq; fecit:qz qđ intelligit virtus hoc ꝓncipium motus ⁊ getis ⁊ nihil aliud:⁊ virtus nō describitur:nisi ex cōparatione relationis:vñ non recessit ab ea: qñ dixit virtutē. Quicqd ḡ hic homo dixit:nō fuit nisi vanuꝫ ⁊ falsum. Intellectus ergo eius qđ dixit diffinitor ꝓmus.ſ.ꝙ ē ꝓncipiū motus ⁊ quietis:non voluit dicere:ꝙ sit ꝓnᵐ motus localis tñ:ita ꝙ non sit ꝓnᵐ motus ſz q̄litatem:sed voluit dicere:ꝙ qcquid fuerit ꝓnᵐ cuiuscunq; motus per seipsum:hoc est nā. Sicut ꝓnᵐ motus qui est in q̄titate:⁊ qui est in q̄litate:⁊ qui est in loco ⁊ in ceteris; si fuerit aliquis motus. Sed postea declarabunt manies motuū. Sed ꝓnᵐ motus quo mō est in q̄titate(hoc est).ſ.dispō nāe ex qua venit augmētū dilatatōis in spacio:aut actio ꝓstrictionis in spacio: qz hoc est moueri de q̄titate ad q̄titatē. Et si volueris intelligere crescere ex nā tñ ⁊ extendere:⁊ acceperis nām ex intellectu vnius intentionū predictaꝝ tñ:fac. Sed qđo est ꝓnᵐ motus in qualitate:hoc est sicut.ſ.dispō nāe aque:cuꝫ acciderit ei: vt recipiat qualitatē extraneā quā non habet per nām.

Cōtra sē ipm cōmē. ¶ Frigiditatē etenim bꝫ per nāꝫ:vñ cū coactio remota fuerit:nā sua conuertet aquā in suā q̄litatez: ⁊ quietabit eā in illa. Silr corpoꝝ cū corrumpunt complexiōes postea nititur nā:⁊ reuocat eā complexionē conuenientez. Sed in loco manifestū est:qz hoc est sicut dispositio nāe lapidis:quū mouet eū deorsum:⁊ dispō nāe ignis:quum mouet eū sursuꝫ. Sed qđo est ꝓnᵐ motus in substātys b est:sicut dispō nāe:quū mouet ⁊ preparat ad formā māꝫ cū apparatu q̄titatis ⁊ q̄litatis: sicut scies postea. Sed formam ei fortassis nā nō attribuit:sed ꝓparat ei:⁊ bꝫ eā aliūde. Unde melius est:vt cognoscaī hoc ex alia sciētia.

¶ Ergo b ē diffō nāe que ē ei gnālis ⁊ ꝙuertibilis:⁊ dat vnicuiq; nāꝫ que sunt sub ea:intellectū eius.

A ¶ Caplꝫ sextū.de cōpōe nāe ad māꝫ ⁊ formā ⁊ ad motū.

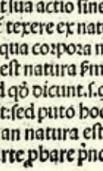

Uscis ꝙ vnūqđq; corpo bꝫ nām: māꝫ ⁊ formā:⁊ accña. Nā eius est vis ex qua venit motus eius:⁊ ꝓmutatio;que sunt in eēntia eius: silr ges eius ⁊ status.forma eius est essentia eius ex qua est id qđ est:mā eius:est id qđ intelligīt:subm esse sue forme. Accña sunt ea que qñ mā coꝝ fuit informata forma coꝝ:⁊ ꝓstituta fuerit eoꝝ spālitas:aut simul concreanī;aut accidūt extrīsecus:⁊ fortassis nā rei aliqñ erit ipsa forma:aliquando non erit.Sed in simplicibus nā est ipa forma:⁊ natura aque est ipsa forma qua aqua est aqua.Sed nā ē vno respectu:⁊ forma alio respectu.Cum.n.ꝓsideraī fꝫ actiones ⁊ motus que veniunt ex illa:vocaī nā. Qñ vero cōsideratur ſm hoc ꝙ ꝓstituit spēm aque:⁊ non attenditur motus ⁊ ꝓpassiones que veniunt ex ea:forma vocaī. Unde forma aque:fortassis est vis que ex mā aque constituit spēm que est aqua.Et hoc est non sensibile:ex qua veniunt passiōes sensibiles:vt frigiditas sensibilis: ⁊ pōderositas sui descensus que est inclinatio in actu que nō est corpi:qñ ē in suo termio nāli. ¶ Ergo actio nāe sicuti in suba aque est:aut respectu patiētis ab ea frigiditas; aut respectu agentis in illa būiditas:aut respectu locī nō ꝓpꝛy motus:aut comparatione loci ꝓpꝛy:quies:⁊ hec frigiditas ⁊ būiditas sunt accidentia que comitāt naturā:quū non fuerit qđ ꝓhibeat. Nō aūt oīa accidentia sequuntur formā in corpore:qz forma aliqñ est ꝓparās mām ad patiendū a re extrīseca que accidit: sicut cum ꝓparat ad recipiendū accidentia artificialia:⁊ multa ex accidentibus nālibus.Sed in corporibus compositi nā est sicut aliquid forme:⁊ non est ipsa forma:qz corpa cōposita non sunt id qđ sunt ex sola virtute que mouet ea essentialiter alicubi:q̄uis neciū est:vt qñ fuerint qđ sunt sint in eis ipse virtutes.Sed veluti ipsa virtus sit ps sue forme:⁊ tanq̄ forma eoꝝ sit ꝓiuncta ex multis intētionibus ⁊ adūata:sicut būanitas que retinet in se vires nature ⁊ vires aie:qz qñ ꝓiunguntur aliquo modo ꝓiūctionis hec oīa constituunt essentiā humanā3. Sed quis sit hic modus coniunctionis:melius est vt declarcī in pḥia ꝓma.Si qui aūt voluerint appellare nām:nō id qđ nos diffinimus:sed id ex quocūq; veniunt actiones rei q̄cūq; modo:siue sit ille modus qué nos ō nā diximus:siue nō sit:fortassis nā cuiuscūq; rei:erit tunc forma eius.Sꝫ rō nrī ꝓpositi exigit:vt nomē nāe ei ponamus qđ diffinuimus. ¶ Doꝝ aūt accidentiū quedā sunt que accidunt extrīsecus:quedā sunt que accidunt ex subā rei.Sūt.n. quedam que ꝓsequunī mām:vt nigredo ethyopis:⁊ cicatrices vulnez:⁊ extensio statureSunt ēt quedā que cōsequunī formā:sicut spes ⁊ gaudiū ⁊ potentia scīendi ⁊ cetera in hoibus.Quia b q̄uis ad esse suū necessario exigant:vt mā habeat eē:nō ozigo eoꝝ ⁊ pn̄ᵐ ex forma ē:qz ēt inuenies accidentia que comitanī formā: ⁊ oziunī ex ea:⁊ accidit ei alio modo:⁊ non egent participatōe māe. Et hoc scies qñ declarabitur tibi scientia de aia. Sūt iterum accidentia que egent mā ⁊ formā.⁊ oziunī ex vtraq; eaꝝ:sicut dormitio ⁊ vigilatio: q̄uis ex illis quedam sunt ꝓpinquioza forme:vt vigilatio:quedā vo ꝓpinquora māe:vt dormitio.Que vero ꝓsequunī ex parte māe: aliqñ remanēt post formā:sicut cicatrices vulnez:⁊ nigredo ethyopis post mortē.Ergo nā vera est illa quam inuimus.Et differentia inter ipsam ⁊ formā est illa quā inuimus.Et dīa inter ipsam ⁊ motū:multo manifestioꝝ est.hoc aūt nomen nāe iam accipiī ex multis itellectib⁹: sed qui magis digni ⁊ ꝓpꝛy sunt;tres sunt:dī.n.nā:ꝓncipᵐ qđ predximus.Dicitur nā: qua ꝓstituīt suba cuiuscūq; rei:dī nā:essentia cuiuscūq; rei.Qui āt dicūt nāz:id q̄ cōstituitur suba cuiuscūq; rei:merito diuersificanī in eo fꝫ diuersitatē suaꝝ sententiaꝝ ⁊ intētionū. Quia qui diuertit ad dōm ꝙ pars que dignioꝝ est ad ꝓstruendū omnes subas:illa est mā eaꝝ ⁊ yle.dicit ꝙ nā cuiuscunq; rei: est mā eius. Qui aūt dicit:ꝙ forma hic magis mereī ponit eam nām rei:fortassis aūt inter tractatores fuerunt aliq ꝙ putauerunt:ꝙ motus est ꝓmū ꝓnᵐ qđ acgrit substātys

Et discors ab Auic. z. phyſico.

stus perfectiones: ꝛ ꝓstituerunt illuꝫ: nām cuiuscūq; rei. Qui vero dicit nām cuiuscūq; rei formā eius: ponit eaꝫ in simplicibus: essentiā illoꝝ: ꝛ in compositis eoꝝ cōplexionem. Sed postea ſcies quid sit cōplexio: nunc tñ interim aliquid dicemus de ea. ¶ Dicimus ergo ꝙ complexio est qualitas veniens ex reciꝓoca passione qualitatū ꝺriaꝝ in corporibus sibi permixtis. Antiqui āt ꝓres solebāt nimis cōmendare ꝛ ꝓferre mām: ꝛ dicere ꝙ ipsa erat nā. ¶ Ex quibus erat antiphon quē noīat doctorū ꝓimus: de quo dicit: ꝙ constituerat ꝛ ratam habebat ꝙ mā erat nā: ꝛ illa cōstituebat substantias: ꝛ dicebat: ꝙ si forma esset nā rei: lectus cum putresceret: ꝺuerteretur in id qō faceret ramuꝫ: ꝛ eius ramus fieret lectus. Sed nō est ita. ímo redit in suam nām ligneale: ꝛ nascitur lignū. Quasi hic homo vidisset: ꝙ nā est mā: ꝛ non ois mā: sed mā cuius essentia ꝛseruata est in ynaq̄q; permutatione: ꝛ tāq̄ non diſceneret inter formā artificialē ꝛ nālē. Sed non discernit inter id qō accidit: ꝛ formā: nec sciuit: ꝙ cōstituens rez: necesse est: ꝛt sit de esse eius rei que non est necesse in ꝓuatiōe eius: ꝛt permaneat cuꝫ fuerit ꝓuata. Quia quid ꝓdest nobis: ꝛt res sit permanens in dispositionibus ꝛ esse eius: cū non sufficiat ad hoc: ꝛt res hēat esse in actu: sicut hoc qō est yle: que nō dat rei esse in effectu: nisi hoc qō ei tribuit potentiā sui esse. Sz forma est que ducit ad effectū. Nōne. n. vides: ꝙ quū ligna ꝛ lapides siue lateres habuerint esse: domus erit in potentia? Sed eius eē in effectu: habetur ex forma sua: ꝛ si possibile esset formam esse sine mā: mā non esset necessaria. Qz ꝟ homo ignorauit: ꝙ ligneitas forma ē que seruaꝫ: etiaꝫ tunc qñ nascitur. ¶ Ergo si qō necessariū est intelligere esse nām: hoc est qō dat rei substantialitatē suā: tunc forma adhuc dignioꝛ ē. Et qñ corpora simplicia sunt id qō sunt in actu ex suis formis: ꝛ nō sunt id qō sūt ex suis materys. Alioquin non diuersificarenť. tunc claꝫ est: qz nā non est mā. Sed in simplicibus est forma: ꝛ ipsa in se est forma formaꝝ: non mā māꝝ. Sed in compositis nō telatet: ꝙ nā diffinita sola non dat eis eēntias eoꝝ: nisi cuꝫ adiuncta fuerit alys additiōibus quousq; auoceť forma eoꝝ perfecta: nā: ad modum multitudinis. Et tunc de ꝟ ꝛ de primo: dicetur nā cōiter. Sed motus hoc est ꝙ magis lōge est: ꝛt fit natura rez. Quia ille est: ꝛt manifestabitur postea: qui aduenit ex dispōne imperfectionis: ꝛ est peregrinus a substantia.

¶ Caplm septimuꝫ. de verbis denominatiuis a natura: ꝛ declaratione significationum suaꝝ.

A .z. phy. tc. cō. 4. t. 5.

Hec sunt verba que ponūt ꝛ dicūt. ſ. natura naturale: ꝛ qō habz nām: ꝛ qō ē ex nā ꝛ naturaľ: ꝛ qō currit cursu naturali. ¶ Sed nāle est: quicquid ē cōparatum nāe: ꝛ cōparatū nāe est: aut in quo est nā: aut qō est per nām: ꝛ in quo est nā: ꝟ est ꝙ formatur nā: aut cuius nā ē: ꝛt pars sue forme. Sz qō est per nāz: hoc est. ſ. impressiones ꝛ motus: ꝛ quicqd est eiusdem generis cuꝫ illis: ꝛt locus ꝛ tempus ꝛ cetera alia. Sed qō habet nām: hoc est qō habet in se hoc ꝑm: ꝛ hoc ē corpus mobile ex sua nā: ꝛ quietū ex sua natura. ¶ Sed qō est ex nā: hoc est cuius eē est in actu: aut sua existentia in actu ex nā: siue sit esse ꝓmū: sicut indiuidua nālia: siue sit esse zm: sicut species nāles. Sed qō dicitur naturaľ: hoc ē qō imitatur nām quocūq; mō: siue sit qō ab ea exigitur: sicut indiuidua ꝛ species substantiales: siue sint comitantia illā: sic accidentia comitātia: aut subsequentia. Sed qō currit cursu naturali: hoc est sicut motus ꝛ quietes quas facit nā per seipsam ꝛ per suā eēntiā: ꝛ nō ꝓter solitū: qz qō est ꝓter solitū: aliqñ est ex causa extranea: aliqñ est per seipsam: ex causa recipiēti actionem eius: hoc est materia. Quia caput latum ꝛ digitꝰ superfluus: non sunt currentes cursu nāli: sed sunt naturaliter ꝛ ex natura: qz causa eoꝝ natura est: sed nō ꝓpter se: sed ꝓp recipiens: hoc est quia materia est in tali dispositione sue quātitatis ꝛ q̄litatis sue: ꝛt recipiat istō. Et natura dicitur ad modū particularis: ꝛ ad modū vniuersalis. Sed que dicitur ad modū particularis: hoc est natura ꝓpria vniuscuiusq; indiuidui. Sed que dr ad modū vniuersalis: fortassis aut erit vniuersal: ꝺsiderata ꝛt species: ꝛt erit vniuersalis absolute: ꝛ ambe non habent eē in signatis indiuiduis: nec sunt essentie existentes: nisi in intellectu. ¶ Dico. n. ꝙ nō bñt esse nisi particulare: vnū autez eoꝝ est qō intelligimus. ſ. ꝙ ꝓncipio eius modi qō dat oibus singularibus sue speciei esse illoꝝ. Scōm autē est qō itelligimus de ꝓncipio qō ꝛtinet oia q̄ in suo ordine: ꝛ iaz putauerunt aliqui: ꝙ vnūqōq; eoꝝ est virtus habens esse. Sed ꝓma est diffusa in singularibus spēi: ꝛ altera est diffusa i oibus. Et quidaz eoꝝ putauerunt ꝙ vniuscuiusq; boꝝ: iuū esse ꝛ sua ozigo a ꝓmo ꝓncipio est vnū: sed diuiditur ſm diuisionez totius: ꝛ diuersificať in recipientibus. Sed nihil boꝝ debet audiri: qz nō habēt esse: nisi vires diuerse que sunt in recipientibus: ꝛ nunq̄z fuerunt vnū: qō postea diuidereť. Sed cōcedo ꝙ bñt cōparationē ad vnū: ꝛ illa cōparatio quā habent ad vnuz qō est ꝓncipiū: non aufert diuersitatē eaꝝ quā habēt ex rebus: nec facit eas comparatas nudas vł abstractas in se esse. Quia nā non habet esse ex ꝟ intellectu: nec in eēntia ꝓmi ꝓncipy. inconueniens est. n. ꝛt habeat in sua eēntia aliqd qō sit extraneum a sua eēntia: sicut scies postea. Nec sunt vnū in via veniēdi ad res: ad moduz alicuius fluentis anteq̄ perueniant: nec habent esse vnū aliqō in rebus sine diuersitate. ¶ Esset nā cuiuscūq; rei: aliō est in specie ꝛ numero: nec etiā exemplū qō dant de apparitione solis: est ita: quia a sole non ꝺscendit aliquid qō cōstituat vnū aliqō: nec corpus: nec accidēs: sed eius radiꝰ: fit in recipiente: ꝛ fit in ynoquoq; recipientiū alius nūero. Et ille radius non habet esse in nō recipiente: nec est aliquid qō fit ex collectione rady substantie solis q ꝺscēdit a sole ad mās: vel degit ꝛ vestit eas. Sed ꝺcedo ꝙ si non variareť recipiens: ꝛ esset vnuz: impressio esset yna ꝟ illud tunc. Sed certitudo huiꝰ declarabiť in alia scia: tamen si fuerit nā que fit vniuersalis hoc modo: nō erit vniuersalis: iō qz est nā. Sed qz aut est intellecta apō ꝓmos qui sunt ꝓncipia a quibus descēdit dispositio oiuz: aut qz est nā alicuius ꝑmi corporis ex celestibus corporibus: gbus mediantibus seruaꝫ ozdo. Et non erit oio yna nā que sit yna in essentia: diffusa in alia corpora. Sic aūt debes intelligere nām vniuersalē ꝛ particlarē. ¶ Post hoc āt scire debes: qz multa sunt extra cursum naturalez particularē que non sunt extra cursum naturalez vlem: qz mozs q̄tus nō est ex lege nāe particularis: que ē Socratis: est tñ ex lege nāe vniuersalis: ꝟ multis modis: tū ſ. ꝛt anima exuatur a corpore ad felicitatē beatoꝝ: que est causa ꝓpter quā creatus est homo. Sed si degenerauerit: hoc non sit causa nature: sed causa male electionis. Tuz ꝛt aly homines habeāt esse qui tantuz debent habere esse: quātū ꝛ bi qui modo sunt. Quia bi si semper vniuerēt: ceteros nō caperet locus: nec sufficeret eis victꝰ: nec in potentia materia eēt sufficiētia alioꝝ cū ꝛ ipsis debeatur esse quale est boꝝ esse: ꝛ nec illi mererentur ꝓbationem semper: nec isti vitaz semper. ¶ Ergo ꝟ ꝛ cetera alia: acquiruntur ex nā vniuersali. Similiter digitus superfluus acquisitus ē ex natura vniuersali que dat vnicuiq; materie gcquid forme ꝓparatū est ei sine super-

fluitate. Si autē superfluitas fuerit in materia que meretur formaz digitalē: non ꝓhibet nec diminuit.

¶ Caplm. VIII. de quibus debet intendere scia nālis: ꝛ in gbus ꝓueniat cū alys scientys: si ꝓuenit.

A

Postq̄ iam scis nāz: ꝛ scis ea q̄ sunt naturalia: tunc iaz ōclaratus est tibi apertissime de quibus tractat ꝟ scia naturalis. Et qz q̄titas diffinita est: vna ex his que comitāť hoc corpus nāle: ꝛ ex suis accētibus essentialibus. ſ. longitudine ꝛ latitudine ꝛ ſpisſitudine designatis: ꝛ figura est vna ex his que comitantur q̄titatē: tunc figura est yna de comitantibus corpus nāle. Et qz geometrie subiectū est q̄titas: tunc subiectū eius est vnū ex accidentibus huius corporis naturalis: ꝛ qz accidentia de quibus tractat geometra accidentia sūt huius accidentis. ¶ Ergo ꝼz hoc ꝟ geometria fit particularis aliq̄ modo apud scientiā naturalē. Sed geometria pura non conuenit cū scientia naturali in questionibus. Sed scia numeri est remotioꝛ a cōuenientia cū nā: ꝛ est maioꝛis simplicitatis. Sz sunt alie scie sub bis. sicut scia de pōderibꝰ: ꝛ scia musice: ꝛ scia ō spis mobilibꝰ ꝛ scia de aspectibꝰ: ꝛ scia ō astrologia: ꝛ ille sūt ꝓpīgozes ꝺuētie scie nāli. Sed sciētia de speris mobilibus: simplicioꝛ est omnibus illis: ꝛ eius subiectū est spera cuꝫ motu: ꝛ motꝰ multā habet conuenientiā cū q̄titatibus propter suā cōtinuationē: q̄uis suā continuatōez nō habeat ex sua eēntia: sed ex causa cōtinui cursus aut temporis: sicut postea declarabimus: ꝛ ēt probatiōibus quas inducunt in scia de speris mobilibus: non ponunt ꝓpōnes naturales vllo modo. Scie vero musice subiectuz sunt tboni ꝛ tēpoꝛa: ꝛ habz ꝓncipia a scia naturaliū ꝛ scia numeroꝝ. ¶ Silr scie de aspectibus: ꝛ scie de pōderibus subiectū sunt q̄tites comparate ad aliquē situz visus: ꝛ habent ꝓncipia a naturalibus: ꝛ a geometria: ꝛ be omnes scientie non conueniunt cū scia naturali in questionibus vllo modo. Sed oēs tractant de bis que sunt sibi subiecta ꝼz ꝟ bñt q̄titatē: ꝛ ſm ꝙ accidunt eis coaccidētia q̄titati. Necqz intelligūtur accidere q̄titati: debet idcirco poni q̄titas in corpoꝛe naturali in quo est ꝑm motus ꝛ quietis: qz nō est necesse. Sed scie astrologie subiectū ē maxima pars subiecti scie naturaliū: ꝛ ꝓncipia eius sunt nālia ꝛ geometrica. Sz naturalia sunt sicut boc qō dr: ꝙ motus corporum celestiū: necesse est: ꝛt sit semper vnius modi: ꝛ cetera similia bis de quo multa dixerūt in ꝓmo libꝛo Almagesti. Sed geometrica nō sunt occulta. Et geometria differt ab alys sciētys in hoc ꝙ participat cū scientia naturali in qōnibꝰ ēt. ¶ Ergo subiectū suaꝝ questionum est aliquid de subiectis questionū scie naturalis: ꝛ etiam ꝓdicatum in illis est aliqō accidens ex accidētibus corporis naturalis: qō est etiam ꝓdicatū in questionibꝰ scie naturalis. Sicut terra est ſperica: ꝛ celū ē ſpericū ꝛ similia. ¶ Ergo hec scia est quasi sit mixta ex naturali ꝛ disciplinali. Cum disciplinalis pura sit abstracta nō in materia vllo modo. Et hoc quasi sit ponens hāc abstractaz in materia designata. Sed ꝓpositiones quibus ꝓbantur questiones que sunt cōmunes tractatoribus sciētie: astrologie ꝛ naturalis: sunt diuerse. Quia ꝓpōnes disciplinales sunt inuestigatrices speculatiue vel geometrice. Sed ꝓpositiones naturales sumpte sunt ab eo: ꝓp cuius eē est natura corporis nālis: ꝛ aliquādo cōmiscet naturali: ꝛ recipiet ꝓpositiones disciplinales in suis ꝓbationibus: ꝛ eō. Silr cōmiscet disciplinalis: ꝛ recipit ꝓpositiones nāles in suis ꝓbationibus. Et cū audieris ꝙ nālis dicit: ꝙ si terra non esset ſperica: qō remanet de lunari eclypsi: non esset actuale. Scias quia iam cōmiscuit: ꝛ cum audieris: ꝙ disciplinalis dicit: qz ex corporibus illō est dignius qō est dignioꝛis figure que est rotunda: ꝛ qō partes terre mouent ad illud in directū: ꝛ silia bis: scias qz iam cōmiscuit. ¶ Attēde ergo qūo disciplinalis ꝛ naturalis differunt in ꝓbatione huius. ſ. ꝙ aliqō ex corporibus simplicibus est ſpericū: qz disciplialis sumit ad declarationem huius qō inuenit in dispositione planctaꝝ: in ortu. ſ. eoꝝ ꝛ occasu: ꝛ recessione ab hemiſperio: ꝛ accessione ad illud. Non. n. ꝟ esset possibile: nisi terra esset ſperica. Et naturalis dicit ꝙ terra est corpus simpleꝝ: q̄ figura eius nālis quā debet habere ex natura sua: ē in toto sibi cōsimilis: ergo est incōueniens: ꝛt sit in ea diuersitas. Qz sit in yna eius parte angulus ꝛ in alia parte recta linea: aut ꝙ i alia parte eius sit aliquis modus curuitatis: ꝛ in alia diuersus ab ea. ¶ Primus ergo ducit ꝓbatiōes sumptas ex comparatione oppositionū ꝛ situū: ꝛ ꝺstantiaꝝ: ita ꝛt non sit ei opus aliquo intellectu virtutis naturalis: ꝛt per eam ꝓbet intentionē suā. Et inuenimus ꝙ scōs induxit ꝓbationes sumptas ab eo qō debet natura corporis naturalis: vnde est naturale. ¶ Ergo ꝑmus dixit: ꝙ est. a. ꝛ non dixit cām: ꝛ alius dixit cām: ꝛ quare est. Numeris aūt ex quo sunt nūeri: aliquādo inueniunť ea que sunt nālia: cū inuenitur par eis vnū: ꝛ aliud vnū. Et boc ꝙ vnūqōq; eoꝝ est vnū: nō est boc ex sua eēntia. v. g. Unde ē aqua: aut ignis: aut terra: aut arbor: aut cetera. Sed vnitas est que comitatur illud extra essentiaz eius: ꝛ hec ratio illoꝝ duoꝝ vnoꝝ. vnde sunt aliquo mō essendi simul: est forma dualitatis in illo esse: ꝛ silr in ceteris nūeris: ꝛ ꝟ est numerus nūeratus qui silr etiam inuenitur in essentys non nālibus: que postea declarabuntur tibi habere essentiā ꝛ existētias. ¶ Ergo nūerus nō continetur sub scia naturali: quia non est ꝑs eius: nec species sui subiecti: nec est. ꝓriū accidens eius: qz esse eiꝰ nō est necesse: ꝛt pendeat ex nālibus: neq; ex non naturalibus. Ratio. n. pendendi hec est: ꝛt ꝓriū esse eius qō dꝰ pendere: sit ex illo: ꝛ debeat se ei. Immo est oppositꝰ vnicuiq; illoꝝ existentia ꝛ diffinitō. Sed si pendere ab aliquo necessariū est: tūc ab esse cōi: qz est ex illis que comitantur illud. ¶ Ergo nā nūeri. vnde est apta intelligi: ꝟ est. ſ. nuda vel abstracta: ꝛ oio absq; materia: ꝛ tractatꝰ ō ea: ſm boc qō est natura nūeri. Et de eo qō accidit ei ex hac parte: est tractatus nudus absq; mā. Sed postea iaz accidunt dispositiones de quibus tractet arithmeticus. De dispositiones non accidunt ei: nisi qz iaz debuit suū pendere existentie in mā: q̄uis non debet suū pēdere cū illis materie in diffinitiōe: nec materie signate. ¶ Ergo speculatio de natura numeri erit ſm ꝙ est speculatio disciplinalis. Sed q̄titates ꝓueniunt cuꝫ pendentibus ex mā: ꝛ differunt ab eis. Sed ꝓuenientia eaꝝ cū pendentibus ex materia: hec est: ꝙ q̄titates sunt de bis que intelliguntur subsistere in materia. pculdubio. Sed ꝺria eaꝝ est multis modis. Uno qz formaꝝ naturaliū quedaz est que statim per se intelligiť non esse apta accidere cuilibz materie: sicut forma que est aque qua est aqua. Impossibile etenim est: ꝛt inueniatur in mā lapidis quādiu fuerit in cōplexione illa: non sicut rotūditas que poteſt esse in qualibet duaꝝ materiaꝝ: ꝛ in quauis alia. Sed sicut forma būanitatis ꝛ eius natura que ipossibile est esse i materia ligneali: ꝛ hec est loquutio quā certissime intelligere non est difficile: qz ad manū sunt exempla eius: altero qz sunt quedā ex formis naturalibus quas nō est ipossibile accidere cuiuis māe: sicut ē albedo ꝛ nigredo ꝛ alia huius generis. Intellectus etenim nō curat q̄uis ponat eas in q̄libet materia: si ratio ꝛ diligens ꝛsideratio facit postea cognosci ꝙ mā albedinis ꝛ nigredinis nō ꝓ acci-

dere nisi complexioni ⁊ preparationi ppie. Qđ.n.aptus est nigredini ſm intellectū colorandi nō tingendi: nō est receptibile albedinis ea ratiōe propter aliqd.ſ. qđ est in sua cōplexione ⁊ nā. ¶ Sed q̄tis hec ita sint: tñ non potest aliqua illaꝝ intelligi: nisi coniuncta cū alio ab ipsa: qđ est superficies ⁊ q̄titas que in intellectu diuersa sunt a colore: deinde conueniunt hi duo predicti modi in vno .ſ. q: intellectus nō percipit aliquā illaꝝ: nisi q: iaz accesserat ꝓprietas comparationis eius ad aliud: que cōiūcta est cū essentia eius sicut subiectū. Intellectus etenim cuz perceperit formā humanā: ꝓñs est: vt percipiat etiaz cū ea cōparationē eius ad māz propriā. Quia non percipit nisi sic: silr etiam albedinē: cū perceperit intellectus: cōsequenter etiaz percipiet latitudinē in qua est necessario. Quia nō vult intelligi albedo: nisi intelligat cū q̄titate. Et notū est: q: albedo aliō est a q̄titate: vñ cōparatio albedinis ad q̄titatē similis est cōparatiōi quā habet res ad id qđ est subiectuz eius. Deinde q̄titas differt ab his duobus modis in quibus cōueniunt. Qz intellectus ꝑcipit q̄titatē nudā. quo modo.n.non ꝑcipit sic: cū itellcūs multa egeat inquisitōe in tractando: donec pateat q̄ q̄titas non inuenitur nisi in mā. Et differt a p̄ modo: i vno qđ est ꝓpriū. ſ. q: intellectus qñ intelligit cōparationē q̄titatis ad mām: non est necessariū: vt assignet ei mām propriā: ⁊ differt a scđo mō in hoc: q̄ sicut intellectui nō est necessariū ad intelligendū q̄titatem: vt assignaret ei mām propriā: ita ratio ⁊ intellectus nō egent hoc. Quia ratio ad intelligendā ipsam q̄titatē: non eget: vt eā intelligat in mā. ⁊ ratio etiam non iudicat q̄ q̄titas bēat ꝓpriam mām ſpecialē designatā: qz q̄titas non ſeparatur ab aliqua māꝝ. Ergo nō est ꝓpria vni soli māe: ⁊ tñ cum hoc ē non eget in intellectu ⁊ diffinitione mā. Jaz autē quidā putauerunt q̄ albedinis ⁊ nigredinis idē est iudicium: sed nō est tta: qz nec intellectus imaginans nec diffinitiones nec descriptiones q̄s assignant eis: pñt efficere: vt non egeant mā: cuz multū inquisierint ⁊ diligēter tractauerint. Sed non denudant a mā nisi alio itellcū: hoc est: qz forma non est pars existentie eaꝝ: sicut est ps existentie compositi. Sed est pars in eaꝝ diffinitione: ⁊ multa sunt pars diffinitionis aliculus que nō sunt pars essentie eius: cū in diffinitione eius aliquid fuerit: qđ habet cōparationē ad aliud: qđ ē extra eēntiā diffiniti. Jā etiam declaratū est tibi hoc in libris probationis. Ergo doctrina nūeri ⁊ doctrina geometrie: sunt due doctrine: que non habent opus in suis ꝓbationibus attendere ad mām nālem: aut vt assumant ꝓpositiones: que ꝓueniant māe vllo modo. Sed doctrina ſpere mobilis: ⁊ et plusq̄ illa: doctrina musice: ⁊ plusq̄ et illa: doctrina de aspectibus: ⁊ plusq̄ oēs ille: doctrina astrologie: assumunt materiam: aut aliq̄ suoꝝ accidentiū materie. ſ. qz inquirūt dispositiones eius. Unde necesse est: vt assumant māz. Quia he doctrine: aut tractant de nuō rei: aut de q̄titate: aut ō figura que est in re. Et nūerus ⁊ q̄titas ⁊ figura sunt accidentia rebus nālibus ⁊ accidūt cū nūero ⁊ q̄titate ꝓsequutiones essentiales: et numeri ⁊ q̄titates: ⁊ cū voluerint vt tractemus de his que accidunt dispōnibus numeri ⁊ q̄titatis que accidunt vnicuiq; rez naturaliū: consequitur oīno: vt necessario ꝓsideremus illā rem naturalem: quasi doctrina naturalis sit cōposita: ⁊ geometrica sit ſimplex: ⁊ nascunt ex illis alie doctrine: q̄z subz est vnius doctrine: ⁊ predicata suaꝝ q̄nū in illis: sunt alterius doctrine. Et qñ quidem in aliqbus scientys q̄ cōparant disciplinali: opus habet intellectus respicere ad mām: pp comparationez que est inter illas ⁊ mālia: quāto magis ipsa sciētia naturalis: ¶ Ergo falsa est opinio

illius qui putauit: q̄ forma tñ est id qđ debet tractari in scientia naturali: ⁊ nullo modo mā.

¶ Capl'm. IX. de assignādo quid ē de quo potius dz intēdere naturalis in tractatu suo.

A Contra antippā.

Jam neglexerunt omnino aliq nālium de q̄bus erat Antiphon: attendere formā rei: ⁊ putauerunt q̄ mā sola est quā oēs debent ingrere ⁊ cognoscere. Que cū assequuta fuerit cetera que cōsequunt eam: accidētia ⁊ coherentia sunt infinita: que non comprehendunt. Et ꝙ mihi q̄ hec mā cui obligauerunt tractatū suū: ē mā corporea in formata: nō aūt prima tanq̄ sint oblīti prime. Fortasſis.n.aliqui eoꝝ confirmabunt hoc ex artibus artificialibus: faciēt q̄ cōparationē inter nālia ⁊ artificialia: ⁊ dicent: q̄ qui extrahit ferꝝ: intentio eius est de ferro habendo: nec curat cuius forme sit. ¶ Et qui descendit in ꝓfundū maris: intētio eius est acquirendi preciosum lapidem: non curat cuius forme sit: ⁊ q̄ magis nobis detegit infirmitatē huius ſnie hoc est. ſ. q̄ priuaremur cognitione ꝓpriatū rerū nāliū ⁊ specialitatuz eaꝝ que sunt forme eoꝝ. Et q̄ etiā auctor huius ſnie fieret sibi ꝺ̄tus. Quia si sufficeret ei cognitio māe non formate: tunc sufficeret ei ad omnē sciētiam cognitio rei in se nō habentis esse in actu: sed sic est res que est in potentia. deinde vnde ꝑcedet ad cognoscēdum: postq̄ neglexerit formas ⁊ accītia reſpuerit: accītia etenim ⁊ forme sunt que trahunt intellectus nostros ad apprehēdēdā sapiētiā. Sed ⁊ si forte nō ſufficerit sibi cognitio māe non formate: ⁊ contenderit cognoscere q̄ mā habet formā: sicut forma aqueitatis ⁊ aereitat ⁊ cetera: tunc ergo nō ꝑtermiſit attendere formas: ⁊ hoc qđ putauit. ſ. q̄ qui ferꝝ extrahit: formaz nō attendit: est opinio falſa: q̄ eius qui ferꝝ extrahit: nō est subiectū sui artificij ferꝝ: sed finis. Quia subiectū sue artis: sunt corpora metallina que intēdit fodere ⁊ fundere. Et ꝺ̄ opus est forma sui artificij: ⁊ ꝑmo acgsitio ferri est finis sui artificij. Deinde fit ēt subiectū aliozꝝ artificioz: quibus nō ſufficit acquisitio ferri: nisi vt laborent in dando formaz ⁊ accidens. ¶ Et iam fuerunt ēt alij cōtrarij ex tractatoribus ſcientie nālis: qui ꝓtempſerunt mām oīno dicentes: q: non fuit necessariū opus ad esse: nisi vt appareret in ea forma cū suis impreſſiōibus. Et q: ꝑm opus nō fuerit nisi forma. vnde qui plene habuerit cognitionem formē: non ei est opus intendere ad mām: nisi velit intēdere ad rem que non est opus. Et isti fuerunt nimis ꝓſumptuosi in hoc q̄ ꝑtermiſerunt mām: sicut illi fuerunt extra viam in ꝑtermittendo formā. Et ꝑter hoc difficile qđ dicūt in ſcientys naturalibus sicut inuimus in capto ꝑcedente: adhuc ēt nō ſuffecit his hoc q̄ postposuerunt cōparationes que sunt inter formas ⁊ mās: qz nō omnis forma ꝓuenit omni māe: nec ois mā ē in receptibilis omnis forme. Quia forme ſpāles nāles ad acgsitionē suaꝝ essentiaꝝ: habent opus: vt habeant mās ſpāles proprias formis: q̄bus constitutū est esse eaꝝ ad hanc formā: quā multa.n.accidentia sunt que non veniunt ex forma: sed ex mā: ⁊ qñ quidem perfecta ſcientia: ⁊ vera cōprehēsio non est nisi de eo qđ est: sicut est: ⁊ qđ comitat illđ. Essentia aūt forme specialis eget mā propria: ⁊ suum ē comitatur māz ꝓpriā. Tunc qūo perficiet ſcia numeri ex sciētia forme tñ: cum non fuerit hec dispō cognita apō nos vere. Et qūo erit hec dispositio certa apud nos: cū nō attenderim⁹ ad mām: cū in materys non est aliqd magis cōe: nec magis remotū a forma q̄s mā ꝑma: Sed ex cognitione nāe eius: ⁊ q̄ in potētia ipsa est oia: inde acgrimus sapientiā. qz forme que in ꝺ̄s mā existunt: aut ē ne-

cessarium vt remoueantur qñ mutantur alie pro ipsis: aut est possibile: ⁊ non credibile. Unde que intētio ē melioz inter ea que sciri debent q̄s intentio dispōnis rei in ipso suo esse: an sit forma: an mutabilis. Sed naturalis i suis ꝓbationibus ⁊ in perfectione doctrine sue: opus ꝺ̄: vt retineat omnē cōprehensionē māe ⁊ forme simul. Et forma confert sibi ſcientiā. ſ. quid sit ipsa res in actu: ma giſq̄ mā. Et materia confert sibi sciam potentie essendi in pluribus dispositiōibus: ⁊ ex vtrisq̄ perficit cognitio de substantia rei.

¶ Capl'm. X. de assignanda proprietate vniuſcuiuſq̄ q̄tuoz causarum.

A Jam premiſſimus in predictis intētiones ſignificantes esse cām mālem: ⁊ cām efficientem: ⁊ cām formalē: ⁊ cām finalē. Nūc aūt debemus cognoscere dispositiones baꝝcārum: per quas in subſequentib⁹ habebimus facilitatem ꝓueniendi ad cognitionē causatoꝝ naturaliū. Sz q̄ omne generatū ⁊ corruptibile: ⁊ q̄ omne subiacēs motui: ⁊ omne cōpositū ex mā ⁊ forma: hñt causas inuentas que sunt he q̄tuoz ⁊ non plures. In hoc non debet fatigari tractatus nālis: q: hoc diuini est. Sed certitudiné earuz quid sunt ⁊ ſignificationē suaꝝ dispositionū ponere: ꝺ̄ ē a quo naturalis non potest excusari. ¶ Dicemus igit: q̄ cause essentiales rez naturaliū sunt quatuor. Efficiens: materia: forma ⁊ finis. Et efficiens in rebus nālibus aliquando dicitur ꝑm⁹ motus in alio a se: ſm hoc qđ ē aliđ. Sed intelligatur motus hic: ois exitus de potentia ad effectū per formā in materia. Et hoc ꝑm⁹ est causa conuertendi in aliud: ⁊ mouendi de potentia ad effectū. Sic̄ me dicus cū sanat seipsum: ꝑm⁹ est motus in aliū: vñ ē alius: q: ipse non mouet nisi ifirmū: ⁊ infirmus aliud est a me dico ſm hoc q̄ est infirmus. Et ipse non sanat: nisi ſm ꝺ̄ q̄ est id qđ est. ſ. vnde est medicus. Sed curatio eius ⁊ receptio sua curatiōis: ⁊ eius motus ad illā: non est ex hoc q̄ est: id qđ est. ſ. vnde est medicus: sed ex parte qua ē infirmus. ¶ Principiū autē motus: aut est preparās: aut est perficiens. Sed preparans est id qđ preparat mām: sicut motus ſpermatis in permutationibus preparantibus. Et perficiens est id qđ tribuit formā constituentez ſpecies naturales: ⁊ est extra naturalia. Et non pertinet ad nālem scire hoc veriſſime: sed tñ: vt ponat q̄ hoc est preparans ⁊ attribuens formā: ⁊ nō dubitet q̄ preparatoz sit ꝑncipiū motus: ⁊ q̄ perficiens est etiam ꝑncipiuz motus. Quia ipsum est vere qđ trahit de potentia ad effectum. Jam aūt aliquādo enūeratur consiliatoz ⁊ adiutoz inter principia motus: sicut ſi esset ꝑncipiū motus exercitus regis: ⁊ adiutoz pars eius: sed dīa inter regē ⁊ adiutorez ꝺ̄ est: qz rex mouet propter finē qui est suus: ⁊ adiutoz mouet ꝓp finē qui non est suus finis propter aliū finē: q nō est ipsi finis: sed regi acquisitus ex motu. Immo ē finis aliius: vt gratitudo aut remuneratio: aut honorificatio: ſz consiliatoz est ꝑncipiū motus aliquo mediāte: qz est causa forme in aliis que est ꝑncipiū motus pmū ad rem volitam. Et est ꝑncipiū principy. Nocergo est ꝑm⁹ efficiēs respectu rez naturaliū. Sed quū accipitur ꝑncipiū efficiens non in respectu rez naturaliū tantū: ſz respcū ipsi⁹ esse: erit cōioris intentionis q̄s sit hoc: ⁊ erit hec quicqd est cā essendi: sed remotū a sua essentia. Unde aūt est remotum: ⁊ vnde non est illō esse ꝓp ipsum cā est efficiēs.

¶ Dicamus autē nunc de ꝑncipio materiali: qz ꝑncipia mālia conueniunt in vno intellectu: hoc est: qz illa in naturis suis sunt acgsitiua rez extraneaꝝ: ⁊ habent habitudinem ad cōpositū ex illis essentys extraneis: ⁊ habent habitudinē ad ipsas essentias. sicut corpus habet comparationē ad ꝓpositū. ſ. albū: ⁊ comparationē ad ſimplex. ſ. albedinem. Et cōparatio eius ad cōpositū est: sicut comparatio cause semp: qz est pars ꝓstitutionis compositi: ⁊ pars in seipsa prioz est tota: qz constituit essentiam eius. Sed cōparatio eius ad illā non intelligit nisi tribus modis. vno. ſ. q̄ nec precedit: nec sequit eā in esse. i. non eget eo in constitutione. Et alio q̄ mā eget tali quale hoc est in constitutione in effectu: qđ sit prius ea in esse essentiali: quasi esse suū nō pendeat ex mā: sed ex alys ꝑncipys: Sed comitatur illū cū inuentū fuerit: vt perficiat mām eius: ⁊ ducat ad effectū: sicut sunt multa quoꝝ ꝓstitutio est cū aliquo: ⁊ comitat illud post constitutionē suam: vt constituat aliud. Sed fortasse cōstituet illud aliud dicendo a sua essentia: ⁊ aliquādo ꝓstituet aliō per cōmixtionē sue essentie: ⁊ hꝰ vocatur forma: ⁊ aut habet ꝑte in perficiendo mām ꝓstitutione sue essentie: aut ipsum est constituens proximū. Et declaratio huius est in prima doctrina. Tertius aūt modus ē: vt mā sit cōstituta i sua essentia: ⁊ ducta ad actū: ⁊ precedat rem: ⁊ ꝓstituat eaz: ⁊ hoc est qđ vocamus accidens proprie: q̄tus aliquādo vocemus accidens oēs affectiones: ergo erit ꝑmus modus ſm relationem essendi simul. Et duo alij modi ſm relationem prioris ⁊ posterioris. Sed in ꝑmo hoꝝ duoꝝ poritas est eius qđ est in mā: ⁊ in scđo eoꝝ est ꝓpositas māe: ⁊ modi ꝑmi non manifestatur esse. Sed si exempluz ꝺ̄: sit anima: ⁊ materia ꝑma: qñ coniunguntur ad ꝓstituendū hoiem: sed de duobus alys modis iaz sepe diximus: sed materia cū generato ex ea cuius ipsa est pars esse: habet ⁊ aliū modū respectus comparationis. Et dignū est: vt ꝺ̄ comparatio adaptetur forme: ⁊ mā aliquādo sufficit per se sola: vt sit ipsa pars mālis eius qđ habet mām: ⁊ ꝺ̄ sit in aliqua mā rez: ⁊ aliquando non sufficit: nisi adiuncta fuerit ei alia mā ex qua: ⁊ ex ipsa cōfletur quasi vna mā ad perficiendū formā rei. ⁊ hoc sit in alia materia rerū: sicut herbe ad electuariū: ⁊ sicut humores ad corpus. Et quū fuerit materia ex qua res nō ꝓuenit: nisi alia materia fuerit ei adiuncta: aliqñ erit ex cōmixtione tñ: sicut singularia hoiuz in exercitu: ⁊ domus in ciuitate. Aliqñ erit ex coniunctione ⁊ cōpositiōe simul tñ: sicut lateres ⁊ trabes domui. Aliquādo erit ex coniunctione ⁊ cōpositione ⁊ cōuersione: sicut elemēta generatis. Quibus elementoꝝ non ſufficit sola cōiunctio: nec sola cōpositio cōtingendi se: vl obuiandi sibi: ⁊ recipiendi figurā: vt ex ꝺ̄ habeant esse gnāta: nisi ⁊ alia agant in alia: ⁊ alia patiantur ab alys: quousq; ex eis quiescentibus in coniūctione ꝓueniat qualitas vniformis que dr complexio: ⁊ tunc coaptabitur forme ſpeciali: ⁊ pp hoc ē triacha: ⁊ quicqd est ſimile illi: q: q̄uis cōmixte fuerint ſpecies eius: ⁊ coniuncte ⁊ composite: non tñ adhuc erit triacha: nec hēbit formā triachitatis: nisi cū mora temporis quoalie agant in alys q̄litatibus suis: ⁊ ꝓueniat ex eis vna qualitas tā q̄s ſimilis illis omnibus: ⁊ sic ꝓuenict opus ex eaꝝ participatione. Et haꝝ forme essentiales sunt fixe ⁊ ꝑmanētes: sed accidentia eaꝝ ex q̄bus patiant possionē

maior terminus 7 minor cõueniunt. prouenit inde cõclusio: 7 iam erat ante hoc in argumentatione. Accidit eis ꝟ opinio: q3 in argumentatiõe est subiectũ cõclusionis: adycientes etiã est ipsa argumẽtatio est subiectũ cõclusiõis. Sed terminoꝝ maioris 7 minoris natura est: vt vterq3 sit subiectus forme cõclusionis: 7 non sunt tunc termiⁿ maior nec minor: sed sunt subiecti: vt sunt termini maior: nec sunt tunc subiecti cõclusionis: q2 vnusquisq3 eoꝝ qñ fuerit aliquis modus habitudinis vnius ad alterꝝ: tunc erit terminus maior 7 terminus minor. Et iste est modⁿ ſm quẽ cõparanť ambo in effectu habitudine ꝓpria ad mediũ: habẽtq3 habitudinẽ ad cõclusionẽ: sicut ad id qõ est in potentia. Sed qñ fuerint alio mõ considerati: erũt subiecti cõclusionis in actu: qui modus est: vt vnus cõiungatur alteri ſm habitudinẽ prędicãdi 7 subiẽdi: aut antecedendi 7 ꝟsequendi ꝓter habitudinẽ: etiam quaꝫ ꝓius habebant. Ac per hoc qui est in argumentatõe terminus minor aut maior: non est ipsemet qui est in potentia terminus cõclusionis: sed alius eiusdẽ speciei: q2 nõ ē possibile: vt dicatur q3 rei vne in nũero accidat: vt sit terminus maior aut minor 7 subiectus partis cõclusionis. Nec intelligo qũo debeant poni propositiones subiectũ conclusionis. Ut aũt comparauimus ad mãz: 7 id qõ ꝓuenit ex ea: aliquãdo materia erit mã ad recipiendũ generationẽ: 7 aliquando erit ad recipiendũ compositiõez 7 conuersiõnẽ simul. Et hoc est qõ dicimus de causa materiali: sed 7 forma dicitur eẽntia que quãdo fuerit habita in mã ſtituet spẽm. Et dicitur forma ipsamet species: 7 ďr forma: figura 7 depictio: 7 ďr forma: dispositio ꝯgregationis: sicut forma exercitus 7 forma ꝓpositionũ ordinataꝝ: 7 ďr forma: ordo viuendi sicut lex: 7 ďr forma oĩs affectio quecũq3 fuerit: 7 ďr forma certitudo cuiuscunq3 rei: siue sit substãtia: siue sit accidens. Sed differt a spẽ: q2 ꝟ aliqñ ďr genⁿ gnãlissimu: aliqñ ďr ꝟ forᵃ itellcũs abstractus a mã: 7 forma que accipiť ꝓ vno ex principys ẽ Fz cõparationẽ eius qõ est compositũ ex ipsa 7 materia: q2 est pars eius qõ ipa ſstituit in actu qualecũq3 sit illõ. Et materia est pars que non cõstituit in actu: q2 esse materie non sufficit: vt sit in actu res: sed vt sit in potẽtia. Ergo res non est id qõ est ex sua mã: sed ex eẽ forme fit res in actu. sed ſstitutio mãe per formã fit alio modo. Cause eteniz formalis aliquãdo est respectu generis: aut speciei 7 hec est forma que constituit numeꝝ: aliquãdo ẽ respectu alius modi: 7 ꝟ est forma sine qua mã fit species: quia ipsa superueniens est: sicut forma figure ad lectum 7 albedo respectu corporis albi. sed hic finis est intentio ꝓpter quã venit forma ad mãz: 7 hec est pars vera 7 ꝓpter quam putatur vera: 7 ꝓpter hũc finẽ est motus qui ꝓuenit ab efficiente non accidentaliť: sed eẽntialiť. Et efficiẽs contẽdit efficere qõ est bonũ respectu illius: 7 aliqñ erit vere: aliquãdo vero erit in opiniõe: quia ipse aut sic erit: aut sic putabitur.

¶ Caplm. XI. de cõparationibus causaꝝ inter se.

Efficiens quodã respectu est cã finis. Quomodo. n. non erit sic: cũ efficiens sit qõ facit finẽ esse? Et finis aĺo respectu est causa efficientis. Qũo non erit sic: cũ efficiens nil faciat nisi ꝓpter eum faceret aliquid. Ergo finis mouet efficientẽ: vt sit efficiẽs. Unde cũ dicitur: quare exercitaris? 7 dico: q2 vt saner: erit hec rñsio: sicut si diceret. Quare sanⁿ factⁿ es? 7 diceré: q2 exercitaui me: esset rñsio: q2 exercitatio ẽ causa efficiens sanitatis: 7 sanitas est causa finalis exercitationis. Sz si diceretur. Cur queris sanitatẽ? 7 diceré: vt exerciter: non esset vera rñsio: nec ꝓbabilis. Deinde cum queritur. Cur queris exercitiũ. 7 respondeo: q2 vt saner: erit rñsio certa. ¶ Efficiens aũt non est causa efficiendi finẽ esse finez: nec vt finis habeat esse in se: imo est cã: vt sit finis ꝓpius: q2 ďria est inter esse aliquid: 7 esse sicut dicitur. Et finis est cã ꝓpter quaꝫ efficiens habet esse efficiens. Ergo ipse est ei causa: vt ille sit causa. 7 efficiẽs non est causa finis: vt finis sit causa. Et hoc declarabiť ꝑ hãc ꝓma. Deinde efficiens 7 finis: ambo sunt quasi duo ꝓncipia: non ꝓxima composito causato. Et efficiens: aut erit preparator mãe: 7 tunc erit causa faciendi esse mãm ꝓpinq3 causati: non causa propinq3 causati. Aut erit attribuens formã: 7 tunc erit causa faciendi esse formã, ꝓpinq3. Et finis est causa efficientis inq3tũ est efficiens: 7 ẽ cã forme 7 materie mediante motu quo mouet efficiẽs cõpositũ. Sed ꝓncipia propinq3 rei sunt ple 7 forma: 7 nõ est mediũ inter illa 7 cõpositũ: sed sunt due cause eius q3 sunt due partes eius ſstituentes illud sine medio. q3uis differat ſstitutio eius vniuscuiusq3 illaꝝ: cum ꝟ sit causa que non est illa. Sed aliqñ accidit: vt forᵃ 7 materia sint causa cũ medio 7 sine medio simul duobus modis: sz qñ ꝓpositũ non fuerit ſpẽs: sed ps: 7 fuerit forᵃ: nõ q3 ꝓpe nomiať forᵃ: sz affectio accñtaliť: tũc erit mã ſstituẽs eẽntiã illius accidentis qõ perfecit partẽ illam ſm q3 est pars. Ergo erit aliqua causa cause: 7 cũ ita sit: tunc vnde mã ẽ pars compositi: 7 causa materialis: inde non est inter ea mediũ. Sz forma qñ fuerit vera forma: 7 de predicamẽto substãtie: 7 fuerit pfectiua mãe in effectu: 7 mã fuerit causa compositi: tunc hec forma erit causa cause compositi: 7 cũ hec ita sint: tunc ex hoc q3 forma est pars cõpositi: 7 causa formalis: inde non est iter ea mediũ. Ergo materia quãdo fuerit causa cause compositi: non est hec vñ ipsa est causa materie compositi. Sed forma quãdo fuerit causa cause cõpositi: non est ꝟ vnde ipsa est causa formalis compositi: 7 aliqñ contingit: vt essentia efficientis 7 forme 7 finis sit vna. Et erit ipsa essentia cui accidit: vt sit ipsa efficiẽs 7 forma 7 finis. q2 in patre ꝓncipiũ est generationis forme hũane ex spermate: 7 non est hoc totũ qõ est patris: sed tantũ sua forma humana: 7 qõ est in sperm̃ate non est nisi forma humana: 7 non est finis ad quez mouetur sperma: nisi forma humana. Sed vnde constituit cũ materia speciem bois: est forma: 7 vnde finitur in ea motus spermatis: est finis. Et vnde incipit ab ea compositio eius: est efficiens. Sed quãdo comparať materie 7 compositioni: est forma: 7 quãdo cõparatur motui: aliqñ est finis: aliquãdo efficiẽs. Sed finis respectu terminationũ motus: 7 hec est forma que est in filio. Efficiens autez respectu inchoationis motus: 7 hec est forma que est in patre.

¶ Caplm. XII. de differentys causarum.

Vaqueꝫ causaꝝ aliquando est eẽntialiť: aliquãdo accidẽtaliť. Aliquãdo est ꝓpinq3: aliquãdo est remota: aliquãdo ꝓpria: aliquãdo cõis: aliquãdo particulariť: aliquãdo vniuersalis: aliqñ simplex: aliquãdo cõposita: aliquãdo in potẽtia: aliquãdo in effectu: aliquãdo cõmiscentur inter se cum alys. Sed bas diuersitates ꝓius assignemus in causa efficiente: dicemus igitur: q3 causa efficiens essentialiť est sicut medicus curat: aut sicut ignis cum calefacit. ꝟ est vt causa sit ꝓncipium essentie illius operis: 7 accipiatur ſm q3 est ꝓncipium illius. Et causa efficiẽs accidentaliť est id qõ differt ab hoc: 7 est multoꝝ modoꝝ: ex quibus est vnus quãdo efficiens est qui operatur opus. Qõ cũ remouet contrarium probibens suum cõtrarium: confortatur aliud cõtrarium: 7 tunc ascribitur ei effectus alterius contrarij.

Sicut scamonea dicitur infrigidare quando expellit coleram rubeã. Jtez alio modo efficiens est: qõ ꝓhibz aliõ a suo actu naturali. Quãuis prohibitio non sit ex cõtrarietate: sicut quũ quis remouet aliquid cui aliõ mitteb tur: cũq3 ꝟ ceciderit: dicit ille hoc deiecisse. Jtez alio mõ: cum vna res accipitur multis respectibus que bz multas proprietates: 7 ex vna illaꝝ aliquid erit ꝓncipiũ essentia liter alicui actui: 7 tamen non referetur ad illam: sed ad aliqõ alioꝝ que coherent ei: sicut cũ dicitur: q3 medicⁿ fabricat. s. qõ est subiectũ medici est fabricans. Fabricat ḡ vnde est fabricator: non vnde est medicus. Aut accipiet subiectũ solũ non coniunctum illi prędicato: 7 dicet: homo fabricat. Jtez alius modus est: vt cũ efficiens fit: aut natura: aut voluntate iens ad aliquẽ finem: ad quez: aut perueniet: aut nõ: sed cũ eo accidet alius finis: sicut lapis cum vulnerat: hoc non accidit: nisi q2 ipse per seipz ceciditꝫ vt aliqõ caput esset illi obuiũ super qõ cecidit suo põdere: 7 vulnerauit. Et aliquãdo dicitur res efficiens accidentaliter: q3uis ipa nihil fecerit. Jõ q3 accidit sepius: vt sequatur aliquid laudabile: aut vt fugiat terribile: 7 cũ ꝟ scierit: volz illũ applicari sibi: si fuerit res laudabilis: aut elongari a se: si fuerit terribilis. Et putabiť q3 ipsius ꝓsentia fuerit causa illius boni aut mali. Sed efficiens ꝓpinquum est illud inter qõ 7 factum non est mediũ: sicut lacertus ad mouendũ membra: 7 remotũ est illõ inter qõ 7 factũ est mediũ: sicut aĩa ad mouendũ membra. Sz efficiens ꝓpriũ est illud a quo non patitur nisi vnũ solũz singulare: sicut species quã sumit ypões: opať in solo corpore eius. Et efficiens cõe est illud quo participanť multa ad patiendũ ab eo: sicut aer qui conuertit mlta: q3uis sint sine medio. Sed particulare est illõ qõ est cã singularis causati singularis: sicut medicus huius curationis: aut vt sit causa spãlis causati specialis: equalis illi in ordine cõitatis aut ꝓprietatis: sicut medicus curationis: sz vniuersale est: vt ipsum sit materia: non attributa illi tãtum causato qõ refertur ad ipsum: sed cõioz: sicut medicus huic curationi: aut efficiẽs huic artificio. sz simplex est cum opus prouenit ex vna tñ virtute vt attrahere 7 expellere a virtutibus corporalibus. Sed compositum est cũ opus prouenit ex multis virtutibus que sunt vna in specie: vt multi boues cũ mouent nauiz: aut diuersa in specie: sicut fames que fit ex virtute attractiua 7 sentiente: sed qõ est in actu: est sicut ignis respectu rei accense: sz in potentia est sicut ignis respectu rei in qua nõdũ est accensus: sed potest accendi in ea: 7 potentia aliqñ est ꝓpinqua: aliquãdo remota. ¶ Remota aũt ẽ. sicut potentia pueri ad scribendũ. ¶ Propinqua aũt est: sicut potẽtia scriptoris qui adeptus est habitũ scribendi ad scribendum. Jã ergo possibile est: vt tn cõmisceas eas: sed relinquimⁿ ea tuo ingenio: 7 assignabimus bos respectus etiã in ꝓncipio materiali. Sed mã eẽntialiter est illa que ꝓpseipam recipit rem: sicut vnctũ inflãmationẽ. Sed que est accñtaliter est multoꝝ modoꝝ in bocyno: cum materia ẽ cũ forma cõtraria alij forme que remota aduentu ↄtrarie: accipi ꝓ materia forme acquisite: sicut dicitur: q3 aqua est materia aeris: 7 sperma mã hominis: sed sperma non est materia eius: iquãtũ est sperma: q2 spermalitas amittitur in generatione bois. Aut cum accipitur suba cũ forma que non efficit subiectũ esse subiectũ: sed q3uis nõ est contraria alij forme habite: tamen fit subiectũ: sicut dicitur q3 medicus medetur sibi: q2 non sibi medetur: vñ est medicus: sed vnde est infirmus. Ergo subiectũ curatõis infirmus est non medicus. Sed materia ꝓpinqua ẽ: sic membra corpori: remota sicut bũores: 7 adhuc etiaz elementa. Materia aũt propria sicut corpus bois cũ com-

fabricatoris non est nisi mouere partes fabrice ad iunctionē: r hoc non remanet post eum. Sed stabilitas coniunctionis r positio figure stabiliuntur causatis pmanētibus: que quādo corrūpuntur: corrumpit fabrica: ſz certitudinē huius sententie: r alias ſimiliuz quas premisimus ꝓmittimus philosophie prime. Ergo supsedeamus ab eis vsq; illuc.

¶ Capl'm. XIII. de fato r casu: r de diuersitate sentiendi de eis: r declaranda veritate in eis.

A

Rosc̄ autem iam loquuti fuim⁹ de causis: sed r fatū r casus: r qcqd accidit ex se: a quibusdaz computantur inter causas; non est ꝓtermittēdū considerare de his: vt ꝛ sint inter causas: aut non sint: r si sunt: quomodo sunt inter causas. Sed antiquissimi antiquoꝛ olim dissenserunt in intellectu de fato r casu. Nā quedaz secta fuit que negauit fatū r casus esse de numero causaꝛ: r negauit ea itelligi esse vllo modo: dicens: q̄ posc̄ inuenimus vniuersis rebus causas ex quibus eueniunt r videmus eas: inconueniens est: vt prętermittamus: r postponamus eas quasi nō sint cāe: r incipiamus querere causas ignotas: fatū simul r casus. Fossor eteniz cum thesaurꝛ subito inuenit: dicunt impiti: q̄ omnino fatū felix sibi accidit. Sed quādo offendit in aliq̄: r ledit: dicunt absolute: q̄ fatū infelix illi accidit: cum fatū nullo modo cōsequutū est: q̄ omnis qui fodit: suffossuz inuenit: r omnis qui incedit: preceps ruit. Et dicunt q̄ aliquis: q̄ iuit ad foꝛ ad sedendum in meritorio suo vidit suū debitorē: r consequutus est ab illo ius suū: r hoc fuit opus fati: sed non est ita: imo potius: quia iuit ad locum vbi erat debitoꝛ suus: r q̄ habebat sensum videndi: vidit eum. Et quātus finis sui exitus ad foꝛum nō fuerit, hic finis: tamen non debet dici exitū ad foꝛū non fuisse veram cām ꝓsequendi ius suum a debitore suo: q̄ possibile est: vt vnū opus habeat multos fines: r plā talia sunt. Sed quādo accidit: vt actoꝛ illius operis ꝓpōat sibi vnū ex illis finibus finem: r prętermittat aliū c̄tuz in se est: non c̄tum in re est. Quia in ipsa re alius finis ē: quē similiter vtile esset proponere r aliuz prętermittere. Nōne enim vides q̄ si bic homo prescisset debitorē suū esse in foro: r ideo exisset: vt inueniret r apprehenderet: tunc non diceret fato hoc accidisse: sed ꝓpter aliud a fato r casu: ¶ Ergo iā videtur eis q̄ q̄ proposuit ille sibi finem ynam ex rebus quā possibile erat cōsequi ex suo exitu ad foꝛum: idcirco negetur exitus non esse in seipso causa rei cuius est causa: quādo opinati sunt q̄ hoc mouebatur suo ꝓposito huius ꝓpositoris. Et bec fuit vna secta. ¶ Item fuit alioꝛ secta huic ſria: que nimis extulit fatū: q̄ viuisi sunt in plres sectas. ¶ Quidā. n. eoꝛū dixerunt q̄ fatum est causa diuina occulta quā non apprehendit intellectus: adeo q̄ quidā eoꝛ posuerunt fatū eē cui omnes deberent adherere vt deo: sed per cultū fati: r instituerunt ei templū: r ad honorē eius idolū cui deseruirent ad modū idolatrie. ¶ Item fuit q̄rūdā secta que ſm aliquid ꝓposuit r ꝓfecit fatū rebus naturalib⁹ dicens q̄ mundus fato conditus fuit. Et hic fuit Democritus: r ḃ eius secta. dicebat. n. q̄ ꝓncipiū omniū sunt minima corpora indiuisibilia pre duritie sua r priuatione inanitatis que sunt infinita nūero r dispersa per inane infinitum spacio: r q̄ substantia eoꝛ in natura sua figurabilis est: sed figuratio eoꝛ diuersa: r sunt semp mobilia p inane: r cū contigerit vt obuient sibi multa simul: r cōiungantur inter se. ſm affectionē aliquam: tunc prouenit ex eis mundus: q̄ in esse multi mūdi sunt sicut iste infiniti numero: r ꝓpter hoc dixerūt: q̄ res particulares sic sen-

sibilia r vegetabilia sunt generata non casu. ¶ Itē aliorum secta fuit qui non fuerunt ausi dicere mundū cum vniuersitate sua generatū casu: sed generata ex ꝓncipiis elementalibus posuerunt generata casu. Sed q̄ contingit ex affectione sue coniunctionis esse aptum ad permanendū r ad ꝓpagandū: remāsit r generauit: r q̄ nō fuit sic: non generauit: q̄ in ꝓma creatione generabant alia diuersoꝛ mēbroꝛ r diuersaꝛ specieꝛ. r generabatur animal q̄ dimidius erat vitulus: r dimidius caper: r q̄ mēbra animalium: ita vt sunt in suis dimensionibus r affectionibus r qualitatibus non sunt ex intentione alicuⁱ vtilitatis: sed causaliter. v.g. Secūdary dētes non sunt acuti ad incidendā: nec molares sunt plani ad molēduz: nisi q̄ causalr materia coniuncta est in bāc formā: r cāliter accidit: vt bec forma esset vtilis ad aptitudinē pmanendi: vt per boc. s. ipsa res permaneret: r per boc singulare haberet vitaz: r q̄ habuit genit alia, p creauit filios: non vt species eius remaneret: sed casu. ¶ Dicemus igit q̄ rex quedam sunt semper: quedā vero sepe vel frequēter. Et que sunt sepe: sunt vt ignis qui sepiⁿ cōburit ligna cū coniungitur illis: r ficut qui egressus: vt eat ad oztuz: sepius peruenit ad illum. Quedā vero non sunt sp nec sepe, sed que sunt sepe illa sunt que non sunt raro. ¶ Ergo esse eoꝛ posc̄ non pōte esse quin sit: aut erit ex consuetudine solitus sue nature rei: aut non erit sic: r cū non fuerit sic: aut causa egebit alia pari causa: aut participe: aut remouente prohibens: aut nō indigebit. sed cū causa nō indiguerit pari ex illa pari causa: non debet magis eē: q̄ non esse: non magis debet esse ex causa q̄ non esse: q̄ nō est in ipsa: nec in illa sola: nec in illa cōpari: vt debeat magis esse q̄ non esse. Ideo vt bec res ex illa causa potius habeat esse q̄ non esse: ergo ex illa sepius non est. Sz cū non eguerit pari: aut participe q̄ diximus: oporet vt sepius sit per se: nisi, ꝓhibeat aliquid: aut aduersē sibi aliquid: q̄ ꝓpter boc fallitur raro. Quaꝓpter oportet: vt cū nihil ꝓhibuerit: nec repugnauerit aligd: r seruauerit nām suam: tunc, pueniat solito cursu. Et bec est differentia inter semper r sepe: eo q̄ ei q̄ō est semper: non aduersatur aliquid cōtrariū. Unde sequitur: vt q̄ō est sepe cū ditione removendi cōtraria r ꝓpotentia fiat necessarium: r boc in nālibus manifestū est: r in rebus voluntaryo. Quia voluntas quū firma fuerit r perfecta: r membra fuerint apta motui r obedientia: r non fuerit ibi causa que ꝓhibeat: ne causa que minuat velle: r fuerit illō q̄ō appetitur possibile: vt ad illud perueniatur: tūc claꝛ est impossibile esse non inuenire ad illō: r quādo quidē id q̄ō est semper: vnde est semper nō dicī: q̄ fato est. tūc boc etiam q̄ō est sepe: eiusdem generis est: r eidē iudicio subiacet. Concedo aūt q̄ si apponitur aliquid: aut remouetur: fortassis ex remotione eius q̄ō adeē solebat: dicetur fieri fato vel casu. Et tu scis q̄ boies non dicunt: q̄ō est sepe ex vna causa ꝓpria: aut vt q̄ō est semper: fiat casu vel fato. Restat ergo q̄ō est vtrumlibet: r q̄ō est raro. ¶ Dubitari aūt potest de eo q̄ō est vtrūlibꝫ an ḃeat dici casu r fato: an non debeat. ¶ Jam aliqui ꝓstituerunt posteriores perhipatheticī: vt q̄ō est casu vel fato nō sit nisi boc q̄ō raro accidit ex suis causis: ſz qui prefignauit hanc viā non sic instituit. sed vt non fit sp: nec sepe q̄ō est casu vel fato: r q̄ō induxit posteriores: vt ponerent casuz pendentē ex rebus raris: r non ex vtrūlibet: sunt forme dispōnis: r boc claret in rebus voluntaryo. Qz isti posteriores dixerunt. q̄ comedere: r non comedere: r ambulare: r nō ambulare: sunt ex rebus que ad vtrūlibꝫ veniūt ex suis ꝓncipiis. Sz posc̄ ambulauerit ambulator: aut comederit comestor: volūtate sua; non dicemus ḃ casua-

le esse. Sed nobis nō videtur recta additio huius cōstitutionis: super boc q̄ō constituit magister. Et declarabimus iudiciū huius sentētie paucis verbis: boc est q̄ vna r eadem res aliquando ex vno respectu r sepe: sed necessaria: r alio respectu est vtrūlibet. sed raro. Sed quando perfecte considerata fuerit. r assignate fuerint oēs eius dispositiones: fiet necessaria. Sicut quuz consideratur q̄ materia ex qua gnātur manus concepti: abūdauit supra id q̄ō expensuz est de ea in quinq; digitis. Et q̄ virt⁹ diuina que fluit in corpora iuenit aptitudinem vel habilitatem sufficientem in mā naturali ad formaz debitā: q̄ ipsa quādo tale quid inuenit: non permittit esse ociosum: erit tūc necessariū: vt creetur digitus superfluus. Ergo erit ḃ: quātis eius possibilitas sit rara et inusitata comparatione nāe cōis: non tantū rarum vel insolitum comparatione causarum quas nominauimus: sed etiam necessarium. Et fortassis ingsitio tractatus declarabit nobis q̄ res cū non debuerit existere ex suis causis: nec excedere nām possibilitatis: non existet per illas. Sed declaratio huius r cōsimiliuz retardata est ad ꝓhiam ꝓmaz. ¶ Ergo posc̄ sic est res: nō est longe: vt sit yna natura in cōparatione vnius rei sepissima: r in cōparatione alterius rei vtrūlibet: q̄ distantia que est inter esse sepe: r eē vtrūlibet: magis ꝓpinqua est q̄ distantia que est iter necessarium r raꝛ. Un comedere r ambulare q̄ comparantur voluntati: r ponit voluntas ibi eē: transeūt de diffinitione possibilitatis que est vtrūlibet ad sepe. r cum de boc exierint. non erit cōueniēs vllo modo vt dicanē casu fieri vel fato. Sed cū non comparantur vel referuntur ad voluntatem: sed considerātur in seipsis quādo. s. eque est possibile: vt sit comedere: verisimile est tunc: vt dicaē intantū ad illuz: r casu accidit. vt comederet. Sz boc in cōparatiōe dicīē introitus nō volūtatis. Similiter cum dixerit aliquis obuiaui illi: r casu accidit vt ambularet: vel obuiaui illi: r casu accidit vt sederet: q̄ boc totum vsitatum est r familiare: ideo est firmuz. Ad sūmam autē cuz res fuerit in se nec sperata nec formidata: q̄ non est semper nec sepe: tūc est conueniens dicere q̄ causa que ducit ad esse: sit casus vel fatuz. Et ḃ sit: cum possibile esset ex ea euenire q̄ō non solet ex ea euenire: nec semp nec sepe. sed cū nō potuerit ex ea euenire: nec debuerit eē ex illa: sicut ex ꝓsentia alicuius eclypsis lune: tūc non dz dici q̄ presentia illius casu accidit: vt eēt cā eclypsis lune. Sz potest dici q̄ casu accidit. vt essent simul. ergo ꝓsentia illius non erit causa eclypsis lune: sed cā accidentaliter essendi ꝓsente eclypsi. q̄ esse simul cū eclypsi non est eclypsis. ¶ Sed ad sūmam cum fuerit res talis ex qua oino non possit ꝓuenire alia res: ipsa tunc nō erit causa illius casualis: q̄ nō erit illius causa casualis: nisi cuz potuerit prouenire ex ea q̄ō nec fuerit semper nec sepe. Et si prescisceret agens quomō dicūtur motⁿ oium: r firmissime vellet r eligeret casus: certissimus sibi fieret finis. Sicut si exiens ad foꝛum prescisceret q̄ eius debitoꝛ est in via: boc sibi certū ꝓponeret finez. Et exiret tunc a diffone vtrūlibet r rari. Sz exitus illius qui prescit debitoꝛ suū eē in partem sui exitus: ducit eum sepius ad obuiandum illi. Sed exitus nō prescientis ſm q̄ est iscius fortassis ducit eum: fortassis nō: r tunc est casus comparatione exitⁿ sine conditione addita: r est nō casus comparatiōe exitus habita conditione. Un manifestum est ex boc q̄ cāe casuales sunt: cū sunt, ꝓpter aliquid: sed sunt cause efficientes coꝛ per accidens. ergo casus est causa reꝛ naturalium: r volūtariaꝛ per accidens: nec semp eueniens nec sepe: r est in quocūq; est per aligd: r non est causa eēntialis que illud iduxerit, Aliquādo autez accidūt res nō voluntarie: nec, fuit casu vt impressio vestigy in terra: cum egreditur ad capiēdum debitorem suuz: q̄ boc q̄uis nō fiat ex volūtate: tamē necessariū est volito. Sed poterit aliqs dicere: q̄ aliq̄do dicimus. sic r sic accidit casu: q̄uis res sit frequētissima: sicut cum dicīē q̄ iui ad illū ex negocio aliquo: r casu accidit q̄ inueni illū in palatio: et nō frustraē in boc ybo: eo q̄ ille soleat esse in palatio sepissime. ¶ Sed respōsio ad boc est q̄ hic nō dixit ḃ fz q̄ res ē in se: ſz ſm q̄ opinaⁿ est. Si eni magis putauerit q̄ ille debeat eē in domo: nō dicet tūc ḃ casu accidisse: ſz si nō iuenerit dicet q̄ casu accidit sic. Imo dicet ḃ quuz eque fuerit in putatiōe eius in ipsa boza r in ipsa dispōne q̄ sit in domo vel nō sit in domo: r erit tūc iua putatio in ipsa boza in iudicio vtriuslibꝫ: nō i iudicio essendi sepius aut necio: q̄uis in cōparatiōe boze solite ē sepⁱ. Aliq̄do aūt putaē de multis reꝛ nāliū q̄ rarissime solent eē: sicut auꝛ q̄ō nascit magni pōderis: aut byacintus que excedit mēsurā solitā: q̄ iueniaē casu: eo q̄ hoc fiat rarissime: sed nō ē ita: q̄ nō ponit rez sub casu cū ꝓferē eē absoluto. Sz cū ꝓferē cāe efficiēti eē rarissime: ꝓtigit eā ēt eē ex illa rarissime. Si eni auꝛ vel ḃ byacintⁿ nō ꝓueniūt ex cā efficiente ea: imo ex vtute sua r pp abūdātiam multe māe. Et q̄ gdē dic sic ē: tūc hⁱ opus nō euenit nisi ex scipo semp aut sepe euētu nāli. Et dicemⁿ q̄ cā casualis pole ē vt p ueniat ad sui finē eēntialē: r possibile ē: vt nō ꝓueniat: sicut qui vadit ad mercimonia sua: r iuenit debitoꝛē suuz casu: fortassis retrahiē per ḃ a suo fine eēntiali: fortassis nō retrahiē: ſz vadit ad illū: r pueniet ad illū. Aut sic lapis dicēdes q̄ vulnerat caput aliq̄: fortassis stabit: fortassis descēdet suo descēsu. Et si puenerit ad istū finē nālem in cōparatiōe eiⁿ. erit cā eēntialis: r in cōparatiōe finis accidentalis: causa casualis. ¶ Sz cū nō puenerit ad illum cōparatione finis accītalis: erit cā casualis: r i cōparatiōe finis eēntialis: frustra. sicut dī q̄ bibit potionez assellandi: r nō assellauit: r fuit eius bibere frustra: r i cōparatione finis accītalis: erit cā casualis. ¶ Item putauerunt fieri r accidere res nō ꝓpter finē sed leuitate: nec tamē fieri casu: sicut q̄ ignoranter apprehēdit barbā suā r cetera bⁱ. Sed nō est ita sicut postea declarabimus in phia ꝓma certitudinem rei in illis. Deinceps autez dicemus q̄ casus cōioz est q̄ō fatum in hac nostra lingua: q̄ omne fatū est casus: sed nō ois casus est fatum. Isti enim fortassis nō dicunt fatum: nisi q̄ō ducit ad rem alicui⁹ p cy: r eius initiuz est volūtas dñi arbitry qui sit de rōnabilibus adultis: q̄uis dicatur fatum aliud etiam ꝓter hoc: sicut lignum quod diuiditur: r eius pars vna dicaē bonestis ysib⁹ r alia ps cloace: r illa dī fortunata: ḃ autē infortunata: sed hoc transumptiue eo dicitur. Sed cuius initium est naturale non dicitur fuisse ex fato: sed fortassis attribuunt ei nomen eius q̄ō est ex seipso: nisi cum cōparantur aly principio voluntario. Res autez casuales adueniunt ex concursu duarum rerum: aut plurium. Sz in omni concursu duo concurrentia: aut erunt ambo mobilia: vt sibi concurrant: aut erit vnum quietum r altez mobile ad illud. ¶ Qz si ambo geuerint: ambo restabūt in dispōne nō ꝛcurrēdi in q̄ erāt ꝓus: r nō iteruenient aliqs ꝛcursus iter illa. Et q̄q̄dē ḃ sic ē. tūc pole ē: vt q̄ ꝛtigāt duo motⁿ ex duob⁹ ꝓncipys: vno nāli: r altero voluntario: r ꝛcurrūt ad vnū finē q̄ ī ꝓpōne volūtary: aut erit bonū ꝓciosuz: aut malū ꝓciosuz: r erit tūc fatū illi⁹. Sz in ꝛparatōe motⁿ ꝓncipy nālis nō erit fatū: q̄ dīa iter ifortuniū r malū ꝓsiliū ḃ ē: q̄ malū ꝓsiliū ē eligere cāz q̄ sepⁱ ducit ad malū finē: r ifortuniū ḃ ē q̄ cū nō ducit sepⁱ ad finē malū: ſz illū ifortunatū q facit illō educit ad illū. Et fortuna est ex qua multa bona prouenium sepe fato

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

quando ipsa habetur. Infortunium autē ex quo sepe accidunt multa mala fato: quando ipsius habetur. Ergo ex habito primo suspicātur q̄ aduenier cū ea bonum quod solet euenire. Et suspicantur ex habito secūdo q̄ euenier cuz eo malum qđ solet euenire. Et aliquando vna causa casualis habebit fines casuales indefinitos. Unde non possunt custodiri a casu: sicut custodiūt se boies a causis essentialib⁹: sed orant deū: vt liberet eos ab his malis.

¶ Caplm. XIIII. De conuincendo eos qui errauerunt in fato ꝛ in casu: ꝛ destruendo sententias eorum.

A POstquā iaz declarauimus quid sit casus: ꝛ an sit. debemus inuenire destructiones rōnū falsaz de casu: q̄uis melius esset differre hunc tractatum post naturam in phīa prima. q̄z propositiones quas sumimus ad hunc tractatum: plures ex eis sunt quasi positiones: sed q̄z volumus placere in hoc ꝛ in alys: sicut fuit vsus: dicemus ꝛra intēdionē eius q oīno negauit casum: argumentās q̄ gcgd est bz cām cognitaz: ꝛ ideo non esse opus ingrere eius causam que est casus. Rō eius nō cōcludit qđ querit. Non est eniz veruz q̄ q̄ inueniunt singulis rebus causaz: ideo casus nō habeat eē. Sed fortasis ipsa que est causa rei ex qua res non ꝓuenit semp nec sepe. est causa casualis vnde sic est. Sed qui dixit q̄ vna res habz multos fines simul: falsitas subintrauit in eum ꝓpter cōionem nois finis: q̄z finis ꝙ id ad qđ res peruenit quocūq; mō q̄ dicitur finis: id qđ querit ex opere: q̄ autez q̄ritur ex motu nāli est diffinitū ꝛ questitum ex voluntate; est etiaz diffinitum: q̄z nos nō intēdimus hic nisi de fine essentiali. Sed cōtra eum qui dixit q̄ finis non bz conuerti in non finez ꝓpter positionez. vz. q̄ cum posuerit finem capere debito: ez: erit res nō fatalis: ꝛ cū posuerit finez extrum de merito: io: erit res fatalis. Respōsio erit hec: q̄z qui dixit q̄ positio nō conuertit disponez huiusmodi nō est credendus. Nōne enim vides q̄ positio in vno facit rē sepius: in alio raro: q̄z qui suspicatur q̄ suus debito: in via est: ꝛ exit ad illum capiēduz: vnde b̄ sic est sepe capit. Et qui suspicat: erit demeritorio suo: sz non capit eū sepe. ¶ Ergo si ꝓpter positionem diuersaz variatur iudiciū rei in sepe. Similr variat iudiciū rei in hoc q̄ est casuale vel nō casuale. Sed Democritus q̄ posuit creationez mundi casu: ꝛ videt q̄ generata sunt natura: q̄ manifestat falsitatez sue snie: hoc est vt ostendam⁹ ei qđ sit casus: ꝛ q̄ ipse est finis accītalis nō solum rei naturalis aut volūtarie: sed etiā violente: q̄z violētia termi natur nā aut voluntate: qđ postea declarabitur. vñ violentia vel coactio post coactionez non potest procedere in infinitū. Ergo natura aut volūtas in se p̄io: est casu. Ergo p̄ma causa mūdi est natura aut volūtas. q̄uis corpora de gbus dicit ꝛ videt q̄ sunt dura ꝛ ꝓueniētia i substantia: sed diuersa in figuris: ꝛ videt q̄ sunt mobilia ex seipsa per inane: que cū ꝓiungūtur sibi ꝛ contingūt se: sed fm ipsius non est aliqua vis neq; forma: nisi figura tātuz conūctio eoz: ꝛ figure eoz: non consolidant ea iter se: q̄ possibile sit illa dispergi: ita vt semp sint in suo motu: quē habent ex seipsis. Debēt ergo ex sua eēntia semp illa moueri ꝛ diuidi: ita vt nō maneat in eis cōtinuatio. Oō si ita esset: non esset celū cuius eē, pcedit vno mō in tractatib⁹ subsequentib⁹ inter duo extrema tēporis. ¶ Sed si dicret q̄ in substātys boz corpoz sūt diuerse: vires ꝛ q̄ accidit eis vt ꝓcurrant ꝛ constringātur inter se sed q̄ debile ex eis sit inter duo constringētia. ꝛ constrictio vtriusq; cōstringentiū adequaē fm equalitatem duaz virium: ꝛ b̄ esset sic. Fortasis estumaret dicere aligd donec declaremus: q̄z nec hic qui est: nec cōtinget sicut inueniemus

z. physic.

B

C

D

Opio. Contra.

De pluuia.

Ethica.

E

F

Ob. Aui.

postea: miruz est autem q̄ rem que est semp cui nō accidit excedere ordiné: nec est res cui accidit gnāri fati aut casu vllo modo: ponit casualē: ꝛ ponit rebus particularibus finem: ꝛ in illis videtur esse casus. Sed abendedir ꝛ consimiles posuerunt particularia casu: ꝛ etiā miscuerūt casum cuz necessario: ꝛ posuerunt casu habitum materie ꝛ formationē eius ex sua forma necessario non ꝓpter finez. U. g. dixerunt q̄ dentes non sunt acuti ꝓpter incidēdum: sed casualiter. q̄z sic habita fuit mā: vt nō reciperēt: nisi hanc formaz. ergo fuerunt acuti necessario. Jam vo in hoc ꝓsenserunt rationibus dicentes q̄uo esset natura que fecit ꝓpter aliquid. naz si sic esset. nō essent deformitates ꝛ superfluitates ꝛ mors in nā vllo modo. De enim dispositiones nō intēduntur. sed casu fiūt: q̄z materia ei⁹ modi est. vt sequātur eam hmōi dispositiones. ¶ Quia silr est iudicium de alys rebus naturalibus preteritis q̄ fuerunt eius modi. vt in eis eēt vti itas. ꝛ nō comparauerūt ea casui nec necessitati materie. ¶ Sz putauerūt q̄ ipsa non eueniunt nisi ex efficiēte qđ facit ꝓpter aligd. ¶ Et si sic esset: nō esset nisi semp ꝛ eternū: ꝛ nō diuersificarēt. ꝛ hoc est sicut pluuia quā sciunt certe gnārā eē ex necessitate māe: q̄z sol quum euaporat ꝛ ascendit vapoz ad spaciū frigiduz: infrigidaē ꝛ conuertit in aquā pondero. sam: ꝛ descendit necessario: ꝛ casu accidit: vt prosit. Ideo putauerūt q̄ ille pluuie intendūtur a nā ꝓpter illas cōmoditates dicentes. q̄ nō attenduntur corruptiones q̄s raro faciunt. ꝛ dixerūt q̄ accidit in b̄ tractatu aliud. s. q̄ ordo inuētus in gnātione rez naturalium: ꝛ eaz processus est ad id ad qđ debet necessitas q̄ est in materys. Sz non est id qđ debeamus appreciari: q̄z si adhuc ꝓcesserimus q̄ vegetabilitas ꝛ gnātio habent ordinē: similr deteriorari ꝛ ire ad corruptionem: suū habēt ordinem nō inferio: ez illo: qui est sicut ordo ethice febrīs a suo pncipio vsq; ad finē eius contrarius ordini vegetabilitat. Ergo ꝓpter hoc deberēt etiā putare: q̄ ethica ꝓpter aliquid est qđ est moz. Deinde si nā facit ꝓpter aligd: adhuc questio restat de illo aligd: quare illō natura fecit sic vt est: ꝛ sequentur interrogatiōes in infinitum. ¶ Dixerūt ergo quomō natura erit efficiens ꝓpter aligd q̄z cuz natura sit vna: diuersificātur eius opera ꝓpter diuersitatem materiaz: sicut calor qui soluit aliquid: vt ceram: ꝛ indurat aliquid vt sal ꝛ ouа: ergo miruz est q̄ calor ē efficiens cōbustionem ꝓpter aliquid: sed comitaē b̄ necessario quia materia est eius modi: vt quicq; eam calor tetigerit debeat ipsa cōburi. Silr est iudiciū de alys viribus naturalibus. ¶ Oz autez nos debemus dicere in b̄ tractatu ꝛ sentire: hoc est. s. q̄ non est opus disserere an casus sit intra gnātionem rerum nālium. s. in comparatione suoz singulariuz: q̄z habitus huius celsitis in hac pte huius terre: ꝛ habitus hui⁹ grani tritice i b̄ nouali terre: ꝛ habitus hui⁹ spermatis in hac vulua: nec est semper nec sepe. Sed satis facimus concedentes q̄ b̄ ꝛ quicqd est consimile sit casuale. Assignabimus autem hoc qđ dicimus in generatione spice grani tritice per attractionem alimenti a terra. ꝛ concepti ex spermate per attractionem alimenti a matrice. post casum illum: ꝛ inueniemus. q̄z non est casuale: sed est res quam natura facit: et vis adducit. ¶ Similiter consentimus cū eis in hoc qđ dicunt q̄ materia que est in dentib⁹ non recipit: nisi hāc formā. Sed scimus q̄ hec materia non habuit hanc formam: eo q̄ non potuit accipere nisi hanc formam. Sed hec forma habuit hāc materiam: ideo q̄ non potuit materia recipere: nisi hanc formaz. In domo eteniz nō subsedit lapis in imo ꝛ trabes i sūmo: eo q̄ b̄ ē grauior ꝛ illa leuior: sz q̄z b̄ ē op⁹ artificis cui placuit magis. vt ꝓuctio

lignoz ex suo opere eēt tali modo: ꝛ ideo cōiunxit ea sic. Sed certus tractatus declarabit certitudinez huius qđ dicimus: q̄z vna pars terre cū ceciderit in ea granū tritici faciet nasci spicaz tritice: ꝛ si fuerit granum ordei faciet nasci spicā ordei. Et incōueniens est vt dicaē q̄ ptes terre ꝛ aque moueanē per se: ꝛ diffundanē in substātia grani ꝛ augmentent: qđ postea declarabiē q̄ motus eaz ex suis locis nō est ex seipsis. q̄ mor⁹ quos bīt ex seipsis iā cogniti sunt. Ergo motus eaz non sunt nisi attractiones virtutū latentiū in granis attrabētium ex licētia creatoris qui est excelsus. Deide nō potest eē quin sit in imo nouali terre: aut alie partes q̄ sunt apte gnātioni grani tritice: ꝛ alie apte gnātioni ordei: aut vt qđ est aptum generatiōi tritici: idē sit etiā ipm aptum gnātioni ordei. Sed si id, qđ est aptum vtriq; eaz est vna pars: tūc iaz remota est necessitas cōparata māe: ꝛ uersa est res. s. q̄ necessitas nouiter aduenit māe ex formatore qui attribuit ei illā formā: ꝛ mouet eam ad illā formā. Ille eni aut semper aut sepe hoc facit. ¶ Jaz ergo declaratū est q̄ gcgd sic est: opus ē q̄ veniat ex ipsa re tēdēte ad illud: aut semper quādo nō habuerit impedimētum: aut sepe qñ habuerit impedimētū. Et b̄ est qđ intelligimus: cū dicimus finem in reb⁹ nālibus. Si aūt partes fuerint diuerse: tunc silitudinē que est iter vtutez que est in grano: ꝛ iter illaz mām: granum attrabit mām ipsaz: ꝛ attrabit eā ad ptem proprziaz semp aut sepe: vbi attribuiē ei aliq̄ forma. Erit igit etiā virtus que est i grano mouēs per se hāc māz ad illā formaz substantie: ꝛ q̄litatis ꝛ figure: ꝛ vbi: ꝛ nō erit hoc necessitate māe: q̄uis necessariū est māz cē eius modi: vt moueaē ad hāc formā. ¶ Ponamus aūt. gra exēpli. hoc qđ nā māe exigit hanc formā: ꝛ q̄ non est receptibilis nisi hui⁹ forme. Nō tñ est necesse: vt sit ei⁹ mot⁹ illuc vbi acgrat ipsaz forma quā ꝓius nō habuit necessitate que sit in ea: imo ex alia cā que mouet illam: ꝛ attribuit ei id qđ ipsa tantū apta est recipere ꝛ nihil aliud. Ex his ergo oibus mānifestū est. q̄ motiones māruz a nā sūt ex lege nālis appetitus vsq; ad extremū definitū: ꝛ b̄ est semp aut sepe: ꝛ hoc ē qđ itelligimus cū dicimus nomen finis. ¶ Post b̄ etiā manifestū ē. q̄ fines qui ex mā, pueniūt qñ natura est cuius modi: vt nō ipeditur: nec ei repugnatur: oēs sunt bonitates. Sz cū puenerit ad finē q̄ malus est: illud puenire nō est ex ea: nec semp: nec sepe. Jta vt nostra aīa quādoq; admirans incipiat ꝙquirere eius cām accītez. Et dicamus qđ cause fuit: q̄ hec planta sic aruit: aut qđ cause fuit q̄ hec mulier abortiuz fecit. Et quādoquidē sic est: tūc nā moueē ꝓpter bonitatez ꝛ nō est b̄ in ipso aiali tātuz: aut vegetabili tantū: sed ēt in motib⁹ corpoz simpliciū ꝛ suoz opez que fluunt ab eis naturalr: q̄z illa semp tendūt ad finē: interiz dū nō impeditur suus motus ab ordine, ꝓprio: nec trā sgrediūtur illuz nisi cā repugnante. Silr sagacitates ꝛ igenia q̄ sunt i animab⁹ aialium, ꝓpria nidificādi ꝛ texendi ꝛ silius: imitātur res nāles: ꝛ fiūt, ꝓpter aliquē finē. Si aūt res casu accidūt cur de grano tritice nō nascīt ordeum: Et cū non nascīt arboz cōposita de ficulnea ꝛ oliua: sicut apud eos accidit casu bircocerius: ꝛ cur nō redeunt illa extranea: vel renouanē mira: sed remanēt species seruate sepius. ¶ Sed qđ significat nobis q̄ res nāles sunt, ꝓpter finē: b̄ est q̄ qñ sentimus impediri aut debilitari nām: adiuuamus eaz arte: sicut physicus facit qui scit q̄ qñ removeē ōrium: aut adiuuaē virtus: nā, pficit ad sanitatem ꝛ ad bonū: q̄z q̄uis nā careat discretione: nō tñ iccirco dz iudicari q̄ opus qđ ex ea pcedit: non tēdit ad finē: q̄z discretio non est: vt efficiat opus bñe finem: sed vt assignet opus qđ paucis debeat eligi inter cetera opera ex quib⁹

K

L

M

postibile est illud eligi vnūquodq; quoz habet finez ꝓpriuz sibīpsi. Ergo discretio est, ꝓpter designandū opus: non, ꝓpter faciendū illi finem: etsi ania esset immunis ab omnibus affectiōibus diuersis ꝛ a succedētibus desideriys. nō procederet ex ea nisi vna actio vniformis q̄ semper fm vnū ordinē discurreret sine deliberatiōe. Si aūt hoc per aliud cōprobare volueris: attende disponez horum artificioz. Non enī dubitamus quin artificiuz fiat ꝓpter finē: ꝛ artificiū cum uersum fuerit in habitū: non erit opus deliberatione: ad exercēdū illud. Imo contrario continget: q̄z si deliberationē ibi adhibuerit: turbabī tur peritissimus: ꝛ bebetabit in agēdo qđ solebat. Sicut qui scribit: aut qui tāgit cythară: si icipit discernere vnāquāq; lrarum: aut vnūquēq; tbonozum: ꝛ voluerit scire numerum eoz. bebetabiē ꝛ impediē ꝛ nō procedet suo ordine in singulis que icepit agere: nisi in eo qđ facit sine deliberatione: q̄uis initium illius operis ꝛ appetitus eius nō fuerit nisi ex deliberatiōe: sed exercere illud primuz in ꝓncipio est fine deliberatiōe. ¶ Similr est quuz aliquis bibens subito adheret ad aligd ne cadat: ꝛ velociter recurrens manus ad scalpendū mēbrū pruriens sine cogitatu ꝛ deliberatiōe: ita q̄ formā eius qđ agit non ꝓius habuerit in imaginatiōe. ꝛ qđ est clarius boc est: scz q̄ virtus aīalis que qñ mouet mēbrum: manifestū est q̄ eligit ad mouēduz: ꝛ cognoscit q̄ mouet: non mouet illō per seipsaz nec fine medio: q̄z qđ mouet, ꝓpie caro est la certi: ꝛ motus mēbri segtur boc: ꝛ aīa nō pcipit q̄ carnez moueat: q̄uis hec actio est volūtaria ꝛ ꝓma. Sz rō de formitatis rez ꝛ ꝓsilium hec est: q̄ qđam sunt ex diminutione ꝛ breuitate cursus nālis. Quedā vero sunt ex superfluitate. Oō aūt est diminutio ꝛ turpitudo est ex ꝓuatione operis, ꝓpter inobediētiā materie. Nos autem nō cogimur dicere q̄ nature semp est possibile mouere oēz materiam ad suum finem: nec concedimus q̄ ꝓuatiōes suarum actionum habeant fines. Sed ꝓcedimus q̄ eius opera in materys sibi obediētibus sunt, ꝓpter fines: ꝛ b̄ non est contrariuz illi. Sed mors ꝛ ethica sunt, ꝓpter defectuz nature corpozalis in comitādo in materia formā eius: ꝛ conseruando eam in illa per restitutionez eius qđ resolutum est ex ea. ¶ Ordo autem ethice nō est ut omnino non tendat ad finem: q̄z ordo ethice habet causam ꝓeter naturaz corpozi imperantez: que causa est calor: sz causa calozis est natura. ergo causa ethice est nā: sed accidentaliter: vnicuiq; autem harum finis est: sed finis calozis ēyt moueat humiditatez ꝛ conuertat eam: ꝛ afferat ei nutrimētuz ordinate. Et hic est eius finis. Nature autem que est in corpore finis est conseruare corpus q̄diu possibile fuerit cum nutrimento post nutrimentum. Sz cum scōm nutrimentuz accesserit: secūdum nutrimentū minus erit q̄ primus, ꝓpter causas quas postea dicem⁹ in scientys particularib⁹. Illud alimentuz erit causa accidentalis ordinis ethice. Ergo ethica scōm q̄ ordinata est ꝛ tendit ad finez est opus nature: q̄uis nō est opus nature corpozis. Nos autē non concessimus quodcūq; fuerit in rebus naturalibus: debeat esse finis nature que est in ipsa: sed diximus q̄ omnis natura agit suuz opus ꝓpter finez quem bz. Sed opus alterius potest esse nō ꝓpter finem quē habeat. Moz autem ꝛ dissolutio ꝛ ethica ꝛ oē huiusmodi q̄uis nō sint finis vtilis q̄tuz ad corpus illi⁹ q̄ hec patiē: sunt tñ finis q̄ dz eē q̄tū ad ordinez vniuersitatis. Et iā inuimus b̄ ieo qđ ꝓcessit. ¶ Cū aūt scieris disponez anie: euigilabis ad finē qui est morti necessarius: ꝛ ad fines qui sunt debilitati necessary. Sed superfluitates sunt etiā generate ꝓpter aliquē finē: q̄z materia quādo fuerit supabūdans: mouebit eaz nā: ꝛ ducet

eam ad formā ad quā dz ex ea aptitudine que est in illa: nō enīz permittit cā ociari. Ergo erit in ea opus nāe propter finē: cuius id qō duxit ad hunc finē: illud est id quod casu accidit: cā. ſ. non nālis. Sed illud qō dicūt de pluuia nō debemus cōcedere: sed dicimus q ꝓpingtas solis et remotio eius: ⁊ accessus caloris ꝓpter ꝓpinquitatez ei⁹: ⁊ frigiditatis eius ꝓpter remotionē: sicut postea scies: est cā ⁊ ordo multarum rez que sunt bonoꝝ finium in natura: qz ex descensu solis appropinquātis: ⁊ eius motib⁹ inclinatis, puenit euaporatio que ascēdit illuc vbi infrigidaſ: ⁊ descēdit necessario. Ergo nō sufficit ad hoc necessitas māe: sed est ℔ opus diuinū qō facit mām peruenire ad suam necessitatē: ac per hoc ꝓsequtur eam finis. Oēm eteniz finē aut plures ex finib⁹ comitaſ necessitas i mā: sed causa mouens ingrit mām ⁊ facit eam eius modi: vt coniungatur forme necessitate que est in ipsa q̄ erat finis appetitus: q̄re ℔ cōsidera in artificys: qz dicemus eis adhuc q qz motus bz finem: ⁊ opus finē: nō iō opz vt ois finis habeat finem. vt nō restet iterrogatio de quare: qz finis verus est q̄ itendiſ ꝓpter se, ꝓpter quē ⁊ cetere res appetūtur. De eo aūt qō appetiſ ꝓpter aliqd debz interrogari quare. ⁊ regri respōsio de fine. ¶ Sed de eo qō appetitur ꝓpter se: nō cōuenit iterrogari: quare appetiſ. qz non dī cur queris sanitatē: aut cur queris bonitatez: aut quare fugis ifirmitatē: aut cur fugis malū: si autem motui vniuersali eēt finis quare est: aut q̄re est finis: oportēret tūc vt ois finis haberet finem. Sed est ei finis fm q est ibi remotio ⁊ renouatio que venit ex cā materiali aut volūtaria: ⁊ non opz mirari q calor operet alicuius cōbustionē: qz vez est q calor operatur ad cōburendu⁊ et ad destruendū cōbustum: ⁊ cōuertendum in sillitudinez sui: aut in sillitudinem substātie in qua est. qz nō est casus ⁊ finis accidētalis: nisi inq̄ntum cōburit pānos alicuius pauperis: ⁊ hic nō est ei finis oīno: qz nō cōburit illos: qz sunt pāni pauperis: nec qz sit in igne hec vtus cōburens: sz ꝓpter hoc: sed vt cōuertat qō tāgit in substātiam suā: ⁊ dissoluat qō est aptum dissolui: ⁊ iduret qō est aptū induratī. ¶ Hūc autem casu accidit: vt ilti pāni tetigerint illum. Ergo opus ignis in nā finem habet: q̄uis non fuerit eius obuiatio huic patiēti: nisi accītaliter. Nec tamen ideo dz negari eē finis essentialis: qz finis essentialis est dignior fine accītali. Igitur iā declaratum est ex his oībus q mā ꝓpter formaz est: ⁊ qz ipsa preparaſ ad recipiendū eam: ⁊ aduenit ei forma. Sed gcūq; attendit vtilitates mēbrorum alialium, ⁊ partes vegetabiliū: nam dubitat quin res nāles sint ꝓpter finem. Sed postea faciemus te olere de hoc aliqd in fine nostroꝝ verboꝝ de naturalibus. ſ. q ꝓpter hoc nō debz negari in reb⁹ naturalibus eē res necessarias. ſ. quaꝝ quibuſdam egent ꝓpter finem: ⁊ quedam comitantur finem.

¶ Capl'm. XV. Quomodo pertineant iſte cause ad iterrogationes factas per quare. ⁊ ad responsa.

A POstquaz declaratus est numerus cārum ⁊ earum dispositio: dicemus q nālis debet intendere: vt vltratez earum comprehendat: ⁊ maxime formarum: donec perficiaſ in eo cōprehensio etiā causaſ. Sed ad res disciplinales nō pertinet principium motus. qz nō habent motum: ⁊ similr non pertinet ad eas finis mottus: nec mā vllo mō. Sed opz considerare in illis causas formales tantū: qz debes scire: qz in interrogatione de reb⁹ mālibus sicuti in quare: fortassis itelligiſ aliq̄ causarum. Sed si itelligatur in ea efficiens sicut quuz dicitur: quare litigauit ille cū illo: ¶ Possibile est: vt responsio sit finis. sicut cū respondeſ: vt vindicaret se ab illo: qz possibile est vt respōdeatur Consiliator: aut efficiēs ꝓpter efficiente. Et hic est q duxit ad effectum: sicut cū dicit q ille ꝓfuluit: aut qz auferebat sibi ius suū. qz hic est efficiens forma electionis ex qua ꝓcessit vltima actio. ¶ Sz si respōderi debeat formalis aut mālis: hoc adhuc discutiendū est. qz forma est forma opis. i. litis. ⁊ nō ē iterrogatio nisi de causa sui esse ex efficiēte: vnde nō est aptuz respondere illam. qz ipsa nō est cā sui esse ex efficiente. nisi fuerit illa forma que est finis finiū. Ergo erit ex seipa: nō ex causa que moueat efficiētez vt sit efficiens fm modū quem inuimus in declaratione cōparationis que est inter efficiētem ⁊ finem. qz per hoc nō erit cā ꝓpinqua essendi ipsaz in ipsa mā ex efficiente: sed est cā efficiēdi ipz essendi efficiētem: qz ex hoc q hz esse in materia non est causa litis. sed vñ est essentia ⁊ intellectus. Sz cū fuerit interrogatio de illa si hz esse: non debet esse responsio de illa vnde hz eē: sz vnde est itellectus ⁊ essentia: ⁊ fortassis forma de qua interrogaſ: erit ipsemet intellectus cōtentus in illa vel accīs illi: ⁊ incedēs fm eam. Et erit aptuz vt sitipse intellectus respōsio sicut cū dī. Quare ille faſ iustitiā. respōdetur. qz iustitia pulchra est: ⁊ pulchritudo erit qualitas institie ad sūtitudinem forme: ⁊ ipsa forma non erit respōsio pro qua facta est iterrogatio: sz alia forma ab ea que est aut pars diffōnis: aut accidēs ei. qz pulchritudo cōmunionis itellectus est q̄ iustitia: ⁊ aut ē accidens comitās: aut est pars diffōnis substātialis. Sed cuz apta fuerit forma ad respōdendum eam hic tunc fm q sic est iā continet in collocutiōe dicentis ⁊ mouentis ad electionem: qz de materia idem est iudiciū: qz cū dī. quare dolauit ille hec ligna ⁊ fecit ex eis lectū: Respondeſ. qz habebat ligna: nō est sufficiens: nisi addiderit ei dicēs: qz habebat ligna firma ⁊ apta ad faciēdum ex eis lectū: ⁊ non erāt ei opus ad aliud. ¶ Sz in reb⁹ volūtarys difficile est assignare cām sufficientē: qz voluntas ēt adhuc mouet: postq̄ complete sunt res quas difficile est numerare: ⁊ fortassis multas ex eis nō pcipiet vt enumeret: sed in reb⁹ naturalibus sufficit aptitudo māe ⁊ ꝓcursus virtutis efficientis. Erit ergo de ea responsio sola habituo cōparationis materie in illis quādo nōata fuerit in iterrogatione ꝓsentia efficiētis. Sz qñ iterrogatio fuerit ō fine: sicut cū dī. q̄re curatus est ille: Lōgrua erit responsio de ꝓn⁹ efficiēte: sicut cū respōdeſ. qz bibit medicinā: ⁊ est congruū vt respōdeaſ ꝓn⁹ male adiūctū efficiēti. ſ. dicatur. qz cōplexio sui corporis ē fortis nāe: ⁊ sufficit nōare solā mām. Sz forme solius nōatio paz sufficit ad soluē duz q̄stionē. vt dicaſ. qz eius ꝓpio tēperata fuit. vñ transibit ad aliā iterrogationē que ducit nos ad mām aut efficiētē. Sz cū fuerit iterrogatio de aptitudine māe: sicut fortassis cū dī. cur ē corpus hois receptibile mortis: possibile est vt respōdeaſ cā finalis: ⁊ dicaſ. qz sic factū ē: vt cū pfecta fuerit aia: euadat a corpore qz ē possibile: vt respōdeaſ cā mālis ⁊ dicaſ: qz est cōpositū ex ꝛrarys. Et nō est possibile vt efficiēs respōdeaſ ad iterrogationez factam de aptitudie: qz nō ē possibile: vt efficiēs det māe aptitudinē. vt qz si nō dederit: non sit apta. ¶ Sz si aptitudo itelligiſ aptitudo pfecta: fortassis dabit eā efficiēs: vt cū dī de speculo. cur recipit formā: ⁊ respōdeſ. qz politor poliuit. Sed aptitudo originalis comitaſ mām: ⁊ est possibile: vt respōdeaſ forma: cū ipsa fuerit pfectrix aptitudinis. sicut cū dicit de speculo. qz est politum ⁊ tersuz: qz omnino interrogationi non ꝓuenit materia: nisi quādo cōprehēditur cum forma: ⁊ iterrogatur de causa essendi formam in mā. Sed cum iterrogatio fuerit de forma. mā sola nō sufficit: vt respondeatur pro ea: sed opz vt adiūgatur ei aptitudo ⁊ cōparetur efficienti ⁊ fini: vt re-

spōdeaſ ꝓ illa. Et cuz volueris posponere qcqd minus plene dī. vt dicas rem certam. Scias q responsio certa nō est: nisi noies oēs causas que nō fuerint cōtente in interrogatiōe. qz cum noiate fuerint ⁊ cōsumate certo fine: cessabit iterrogatio. Lōpletur tractatus de naturalibus auxilio dei ⁊ gratia.

¶ Incipit liber secundus de motu ⁊ cōsimilibus.

¶ Capl'm primum. De motu.

A Quies. OStquā perfecimus librū de ꝑncipys cōmunibus reruz nālium: debemus ꝓcedere ad loquēdū de eaꝝ accītibus cōibus: sed nulla sunt magis cōia q̄ motus ⁊ qes. ¶ Et quies sicut postea declarabimus dispōnē eius: est ꝑuatio motus. Debemus g̃ ꝓus agere de motu: ⁊ dicemus. q eoꝝ q̄ sunt. q̄dam sunt in actu omni mō. q̄dam vo sunt in actu fm aliqd: fm aliqd in potentia: ⁊ ipossibile est: vt aliqua res sit in potētia oī mō: q̄ non habeat eē in actu aliquo mō. Credatur ℔ ⁊ cōcedaſ sic positum: q̄uis in ꝓximo possit cognosci: deide qcqd ē in potentia solet exire de ea ad effectum q est oppositus ei. Qz aūt ipossibile est exire ad effectum. nō est ei potentia ad illū. Sz exitus de potētia ad effectū: aliūs fit subito: ⁊ aliūs a nō subito. sed q est gnāliter vtroq; istoꝝ fm q est gnālioz: est res que accidit oibus predicamentis.

B Antiq̄rū opinio de motu.

¶ Nulla eni cathegoria est q̄ nō habeat exitū de potentia sua ad suū effectū: aut in subia: sicut exit⁹ bois ad effectuz. postq̄ fuerit in potētia aut i q̄litate: sicut exitus nigredinis ad effectū de potētia: aut i aliqō. vt exitus pris de potētia ad effectū. aut in vbi. sicut eleuaſ surſuz in effectuz post potentiā. aut in qn̄: sicut exitus antiq ad effectuz de potētia. aut in situ. sicut exit⁹ stātis ad effectū de potētia. silr in hre: silr in agere ⁊ pati. ¶ Sed intellīs in quo ꝓueneruṫ antiq in vsu appellandi motū: nō ē ille in quo ꝓueniunt oēs isti modi exeūdi de potētia ad effectū. Sed ille q est motus exeūdi nō subito: sz gradatiz. ⁊ hic nō ꝓuenit nisi certis cathegoryis. sicut q̄litati: qz his q̄litatez in potētia. possibile ē vt ꝓcedat ad effectū paulatiz donec ꝓueniat ad illum. Silr his q̄titatem i potētia. Et nos declarabim⁹ postea q̄ sunt cathegorie: ī gb⁹ pole est cadere hūc exituz de potētia ad effectū. ⁊ in gb⁹ nō ē possibile cadere. Sz nisi ℔ eēt q in diffōne tēporis: necessarium ē ponere motū: ⁊ q cōtinuatio ⁊ ordinatio recipiūt tēpus in sui diffōne: subituz ēt recipiunt instās in sui diffinitiōe. Qñ dicit q subitus est id qō est in istāti: ⁊ q instans recipit tēpus in sui diffōne: qz ipm est extremitas tēporis: ⁊ q tēpus recipiſ in diffōne mot⁹: facile eēt dicere q motus est exitus de po⁹ ad effectuz in tēpore continuo ⁊ nō subito. Sed in oibus istis descriptiōib⁹ est ōclaratio circularis implicita.

In qb⁹ ꝑ dicamtis recipit motus.

Una via incessit Arist.

¶ Jō neciuz fuit: vt q hāc doctrinā nobis tradidit icederet alia via. Lōsiderauit eniz dispōnem mobilis: qñ ē mobile in se. ⁊ ꝓsiderauit modū exēndi q ꝓpius ē motui in se: ⁊ ipoſuit ei nomē pfectionē ⁊ actionē supra gnātionē in effectu: cui⁹ opp⁹ est potētia. Aliqñ eniz res est mobilis in po⁹. ⁊ aliqñ est mobilis in effectu ⁊ pfectiōe: qz tunc ei⁹ effectus ⁊ ei⁹ pfectio ē motus. Ergo motus participat ⁊ ꝓuenit cū aliis pfectiōibus fm hūc modū. Et differt ab aliis pfectiōibus fm alium. qz cū alie perfectiōes hñtur. res est cū illis i effectu: ⁊ nō est amplius in po⁹ aliqd de eo qō habeť i effectu. ¶ Nigrū eteni cū fit nigrum in actu: nō restat in po⁹ aliqd de tota nigredie quā hz. Et quadratū cū fit quadratū in effectu: nō restat in po⁹ aliqd de tota q̄dratura quā habet.

C ¶ Sed mobile qñ fit in effectu mobile: putaſ q adhuc sit in po⁹ mobile pp vltratez totius ꝓtinui mot⁹ et hz eē in illo in po⁹ ēt alius motus ꝓter hūc quo moueť. pp quā est mobile. Et iueniť illud in po⁹: etiā aliud ꝓter ℔ qō est mobile i effectu. qz eēntia mobilis in effectu si nō fuerit in po⁹ aliqd ad qō moueaſ: ⁊ ad qō p motuz applicetur: tūc qñ ē in motu nō ē eius dispositio ⁊ eius cōparatio ad aliud qō ē ei in potētia: sicut ē ei añ motū. ¶ Qz in hora quietis añ motū est illud in po⁹ absoluta. imo habz duas potētias. vnā iā in illo: alterā pueniēdi ad illud. Ergo hz tūc duas pfectiōes: ⁊ hz ad eas duas cōparatiōes. Sed postq̄ acq̄sierit perfectionē vnius potētiaz: restat adhuc in po⁹ in illa re: que appetiť a duab⁹ potētijs: sed in vtrisq; ⁊ q̄uis vnā iā habeat in effectu q ē vna de pfectionibus ⁊ ꝓtoz. tñ nōdū ē liberat⁹ ab eēndo in po⁹ i vtrisq; vna ad quā itur p motuz: ⁊ altera ipse motus: qz motus sicut apparet nō cōpletur mobili q̄n restet i po⁹ vllo mō: vnde motus ē pfectio ꝓma eius qō ē in po⁹: sed nō ex oi parte: qz pole est: vt qō ē in po⁹ habeat aliā pfectionem: sicut pfectio humanitatis aut caballitatis nō pendet ex essendo in po⁹ fm q adhuc est in po⁹. Quo. n. pederet: cū illa nō liberetur a po⁹ dum hz eē: nec ēt in pfectiōe: postq̄ habita fuerit: ¶ Ergo motus ē pfectio ꝓma eius qō ē in potētia: fm q est adhuc in potētia. ¶ Jā aūt diffinierunt motum diffōnibus diuersis ⁊ ambiguis: ⁊ ℔ accidit ꝓpter mutabilitatē rei in nā sua: cui⁹ nā est vt nō iueniantur dispōnes eius stabiles in actu ⁊ eē eius: sicut vī est inter id qō iam ꝓteritum est: ⁊ id qō futuꝝ est. ¶ Quidam aūt ex eis diffinierunt eū per alteritatē: eo q faciat alteritatē dispōnis ⁊ inducat alterā que nō erat: qz et hic nesciuit: q qz iducit alteritatē: nō ideo dz ipse in se eē alteritas: qz qō inducit aliqd: non debet eē illud aliqd: et si alteritas eēt motus: tūc qcqd est altez: eēt mobile: sed nō est ita. ¶ Et dixerūt alij q motus ē nā idiffinita. Qō bene posset ita esse: si hec ꝓprietas eēt illi nō conueniens alij ꝓter motum. ¶ Sed est aliqd aliud qō est bō. sicut infinitas ⁊ tēpus. ¶ Et dixerūt alij q motus est exit⁹ ab equalitate: fortassis. n. status rei: vno mō equalitas ē cōparatiōe totius sui status in quo pficit. ¶ Sed cōparatio partiū motus ⁊ dispōnuz eius: nō est eq̄lis rei q mouet in tēpozib⁹ diuersis: qz mobile in loco in̄ vnoquoq; momēto hz aliud vbi: ⁊ alterabile in vnoquoq; momento hz aliā qualitatē: qz ad has descriptiones non induxit eos: nisi necessitas ⁊ angustia vie. ¶ Nō est autez nobis opus repetere eas ⁊ destruere: qz sano ingenio sufficit ad falsificādum eas. id qō diximus. ¶ Sed qō dixerūt in diffōne motus q est discessio a dispōne in dispositiōem: aut ꝓcessio de potētia ad effectum: est error. Qz habitudo discessionis: aut ꝓcessionis ad motū: nō est sicut habitudo generis: aut q̄si generis. sed sicut habitudo nominū multiuocoꝝ. Nec eni duo noīa ⁊ nomen motus oēs ipoſuerūt q nā mutationi de loco. ⁊ postea transumpserunt ad dispositiones. Qō aūt hic scire debes hoc est: q cum de motu scieris quātum scire debes: iuenies q est nomē duoꝝ itellectuuz. ¶ Unus est q nō est possibile vt habeat esse in actu stabile in signatis: ⁊ alius q pole est vt habeat eē in actu stabile in signatis in idiuiduis vel sensibilib⁹. Motus eteni si itelligiť eē res continua quam intelligunt in mobili de ꝑn⁹ ad fines. Nec ē res que non acquiritur mobili vnq̄: duz est inter ꝓncipiū ⁊ finē. Sz putant q iam acq̄sierit aliquem modū acq̄sitionis cum fuerit mobile in fine: ⁊ ibi est hoc continuum itellectum annichilatuz ex parte esse. Qūo ergo poterit habere verum esse: cū hec res non habeat certissime cēntiaz stabilem in signatis in sensibilib⁹? ¶ Sed describitur forma eius stabilis in itellectu ꝓpter comparationem mobilis ad duo loca: vnū quem dimisit: ⁊ alium ad quē peruenit.

Po⁹ duplex añ motū.

Mobile cū mouet ē i duplici po⁹.

Mobile est ꝓfectio ꝓma et q̄ in po⁹.

Mobile ōne ḡre diffōnib⁹ diffiniatur.

Diffō aliq̄.

Cōtra.

Aliter diffō.

Contra. Aliter diffō.

Contra

Allis diffō.

Contra

Motus hz duplicē itellectum.

Aut describitur in imaginatiõe allo modo. ſ.q̃ forma rei mobilis: cũ ipſa res habet eẽ in loco: ⁊ habꝫ ꝓpinquitatẽ ⁊ remotionẽ ꝫ cozpozuꝫ: iaꝫ impſſa eſt in illa: ⁊ poſtea aduenit ei ſcõm ſenſum alia forma ꝓpter aliaꝫ occupationem alterius loci: ⁊ ꝓpter aliam ꝓpingtatem ⁊ aliam elongationeꝫ. Et ipſa percipiet vtraſq; formas quaſi ſint vna forma motus: ſed nõ bꝫ in eſſe occupationẽ ſtabileꝫ in itellectu: q̃ mobile non bꝫ ſtabile eẽ in duobus extremis ſimul: nec diſpoſitio que eſt iter vtrũq; bꝫ ſtabile eẽ.

¶ Intellectus vo quo bꝫ eſſe in actu cui nomen accidit vt ſit motus q̃ eſt in mobili ipſe eſt diſpoſitio eius media q̃diu nõ eſt in ꝑncipio motiõis: nec ꝓuenit adhuc ad finez eius: ſꝫ eſt in ſpatio medio ſic q̃ in illo ſpatio nõ ẽ in aliquo iſtantiũ qõ habuit in tempoze ſui exitus ad effectum. Ergo ſuũ eſſe quãdocũq; notaueris: erit ꝓteriẽs locum q̃diu fuerit in trãſitu. ⁊ hec eſt forma motꝰ que ẽ in mobili: ⁊ hec eſt medietas iter ꝑnm̃ propoſitũ ⁊ finem. ſ. vt in quo pũcto poſueris: nõ ſit in eo amplius ſicut nec antea: nec poſt. nõ ſicut duo termini extremitatiũ: q̃ hec medietas eſt forma motus: ⁊ eſt ꝓprietas vna que comitat mobile: ⁊ nõ diſcedit ab eo q̃diu eſt mobile. Lõcedo autez q̃ permutant termini medietatis accñtal'r: ⁊ mobile nõ eſt bñs medietatẽ: q̃ eſt in hoc pũcto: ⁊ nõ i alio: ſed eſt in medio: q̃ eſt illius ꝓprietatis quã diximus. ſ. in quocũq; pũcto ſignaueris i eo: nec fuit antea: nec erit poſtea: q̃ qõ eſt bꝫ eſt qõdaꝫ qõ comitatur ſemꝑ in quocũq; pũcto fuerit: ⁊ non ꝑdicatur de eo ꝓpter vnũ inſtans ſine alio: ⁊ hec eſt certiſſime perfectio ꝓma.

¶ Sed cum iaꝫ ꝓterierit iſtãs. erit hec adeptio perfectionis ſcõe: et hec eadẽ forma iuenit in mobili: cuꝫ eſt in ipſo iſtanti: q̃ in quocũq; iſtanti poſitũ fuerit. conuenit dici q̃ eſt i pũcto medio in quo: nec fuit antea: nec erit poſtea.

¶ Illõ autem qõ dr̃ q̃ ois motus eſt in tẽpoze: ſi motum volunt intelligi diſpõnem quã bꝫ res iter ꝑnm̃ ⁊ finem. ad quez peruenit: ſiue in eo fuerit: ſiue nõ. ipſa diſpoſitio diſtenſa eſt in tẽpoze: q̃ huius diſpõnis eſſe eſt ſicut eſſe rei: q̃ ꝓtereunt: ⁊ differt ab eis alio mõ. q̃ res que fuerũt in ꝓterito: iaꝫ habuerũt eẽ in iſtanti ꝓterito qõ tũc fuit ꝑſens. Sed hoc nõ eſt ita. ergo hic motus eſt trãſitus. ſed ſi motus ſtelligit ꝑfectio ꝓma quã diximus: ⁊ eſt eẽ ei⁹ in tpe: non ex hoc itellectu. ſ. vt tẽpus comitetur illuꝫ ꝑficatione.

¶ Sed q̃ nõ põt eſſe quin ſit in trãſitu ⁊ huic tranſitui coequet tẽpus. Ergo nõ põt eẽ: quin ſit tẽpus. q̃ trãſitus eſt ſtans in vnoquoq; iſtanti illius temporis eũtis cum eo. Si q̃s autem dixerit nobis qõ eſſe in loco in quo nec antea nec poſtea fuit. ſiliter relatio ad illũ ⁊ qõ vocamus iſtans: eſt res vliter itellecta que non bꝫ eẽ in actu: q̃ non bꝫ eſſe in actu: niſi q̃ eſt in hoc loco i quo nec antea fuit: nec poſtea erit. Simil'r ⁊ relatio ad illud eſſe: ſed res vlis nõ habet eẽ niſi in idiuiduis. Illud autez nõ eſt aliquod vnuꝫ ſingulare: ſicut cõuenerunt in hoc doctores doctrine hui⁹: dicemus q̃ eẽ in loco ſm q̃ dr̃ de locatis multis. ſine dubio ita eſt vt dixerũt. Sed ſm q̃ dr̃ de vno locato in multis nõ ſimul. Bꝫ eſt dubiũ. q̃ nõ eſt lõge: vt vnus itellectus ſit generalis: ⁊ dicaꝫ de vna re duobus tẽpozibus. q̃uis nõ habeat eſſe. niſi vnuꝫ ſingulare: ſicut cozpus nigruꝫ quãdo albificaꝫ. q̃ cozpus cum ẽ nigruꝫ: eſt in eo nigredo que eſt color: ⁊ color eſt ſicut pars nigredinis ꝓpter ꝓprietatẽ ex qua eſt nigredo: q̃ poſtq̃ fuerit album: nõ poſſumus dicere q̃ ipſa res cui acceſſit ꝓiunctio ꝓprietatis ſit remanẽs. ⁊ acceſſit ei poſtea ꝓprietas alia: ſicut ligno. exẽpli gr̃a. q̃ eſt in domo cũ tali ꝓprietate q̃ eſt pars parietis. ⁊ poſtea ipſ̃ ſit pars tecti. Sed illud nõ eſt ſic. imo eſt ſicut ſi deſtrueret paries et lignũ q̃ eſt in illo. Et poſtea fieret in domo alius paries ⁊ aliud lignũ in eo q̃le illud. Et bꝫ eſt. q̃ nigredis non ſic deſtruit dr̃ntia. vt reſtet ipſa poztio nãe generis eius que eſt adiũcta cũ ipſa: aliogn non eſſet dr̃ntia ſpecifica: ſꝫ eẽt accidẽs nõ ſpecificuꝫ. Doc autẽ iam cognituꝫ eſt ex aliis locis.

¶ Et quãdogdem hoc ſic eſt. cõſiderabimus. ſi iudiciũ eſſendi in loco in quo eſt locatũ aliquãdo adiũctuꝫ ꝓprietati eſſendi in bꝫ loco. ⁊ aliquãdo adiũctum alu ꝓprietati ſi eſt ſicut iudiciũ colozis aut nõ eſt. ſed iudiciuꝫ eius eſt ſicut calozis iudiciũ q̃ calor aliq̃do operat in bꝫ: aliquando in illo. Aut ſicut humiditatis que aliq̃n patit ab illo: aliquãdo ab iſto: cũ ſit ipſa vna ⁊ eadez. Aut ſicut alicuius alterius accidẽtis qõ remanet vnum ⁊ idẽ. ⁊ accidit ei ꝓprietas poſt ꝓprietatem. Vñ dicemus nũc q̃ hec ꝓprietas eſſendi hic aut ibi ex itellectu loci: nõ ẽ res que habeat eſſe i actu ipſamet: ſicut poſtea mãifeſtabit.

¶ Lõtinuum non bꝫ partes in actu. ſed accidit ei vt interſeceꝛ ꝓpter cauſas que iterrũpũt tranſitum: ⁊ de illo fiũt in actu trãſitus multi ſm aliquẽ modũ iterruptiõis: ⁊ inter termios illius iciſionis. ite ꝫ ſunt tranſitus q̃ non poſſunt colligi ſub vno iſtanti: aut ſub vno motu ꝑꝫ modus quo diximus q̃ motus eſt in iſtãti. Bꝫ motu qui eſt ꝑꝫ modũ trãſeundi cui coequat tẽpus. ſ. itẽtio quã appellamus iſtans. nõ eſt multiplicata in effectu in illo: q̃ illõ nõ multiplicatur in actu: niſi ꝓpter multitudinẽ trãſitus in actu. Et quãdogdem nõ multiplicaꝫ in actu. ⁊ motus eſt in vno ſubto. ſ. tranſitu q̃ veriſſime eſt. ⁊ nõ eſt plures numero. tũc neceſſario eſt vnus numero.

¶ Nõ eſt autẽ quemadmodũ color ⁊ eius diſpoſitio ſunt in ſubto: cum ipm̃ eſt in diſpõne nigreſcẽdi vel albeſcendi. q̃ motꝰ nõ facit debere eẽ interruptiones in actu. ſed ꝑmanet ei⁹ cõtinuatio talis: q̃ ex ea nõ debꝫ eẽ mutatio huius diſpõnis cõparatione ſubti: donec deſtruatur in ea res. que eſt ſtabilis idiuidual'r. q̃ cõparatio in actu nõ diuerſificaꝫ: niſi diuerſis in actu. ⁊ nõ multiplicatur vnum in actu. niſi cum multiplicato ꝓpter cõparationem. quãdo. ſ. cõparatio fuerit multiplicata in actu. Et q̃n tranſitus eſt vnus: tũc in cõtinuatiõe nõ eſt diuerſitas. ſed poſtea diuerſificatur cõparatione ad illum: nec ꝓpter hoc diuerſificaꝫ nũerus vnius rei.

¶ Poſtea vero cũ acciderit tranſitui diuiſio aliq̃. ⁊ diuerſitas. ⁊ hec ſi pẽdeat ex motu. nec motus ex illa: nec vnuꝫ eoꝝ ponit aliud. erit dualitas q̃ accidit ex illo nõ multiplicata ex ſeipſa. ſed ꝑ accñs. ⁊ ꝓpter cõparationẽ vnius ad plura. Et ꝓparatio erit extrinſeca: nõ de eſſentia rei vllo mõ. Et oĩno nõ erit hec diſpoſitio ſicut diſpõ colozis: q̃ eſt certe: nõ ꝓpter cõparationẽ rei extrinſece: que diuerſificaꝫ. ſed ex adiũctiõe differẽtie nigredinis ⁊ albedis. Unde eẽ mobile in loco abſoluto nõ fiet plura q̃ ſunt eẽ in bꝫ loco ⁊ in illo: q̃ in trãſitu motus nõ eſt diſcõtinuatio in actu. nec locus hic ſignatus tãtuꝫ ⁊ nõ alius. Ut ideo ſit poſſe q̃ locus abſolutus ſit gnãlis aut ſpãlis: q̃ ſpecificeꝫ aut idiuiduetur cã ſue cõparatiõis ad loca multa in actu.

¶ Ops aũt ſcire q̃ motus pendet ex ſex reb⁹. q̃ ſũt motũ ⁊ mouẽs: ⁊ i quo eſt: ⁊ a quo eſt: ⁊ ad qõ eſt: ⁊ tps. Sꝫ q̃ motus pẽdeat ex moto: nõ ẽ dubm̃: ſed q̃ pẽdeat ex mouẽte: q̃ qõ eſt motũ: aut habebit motuꝫ ex ſe ex bꝫ q̃ ẽ cozpus nãle. aut habebit ex alia cã. Si aũt bñret motũ ex ſeipſo. ⁊ nõ ex alia cã vllo mõ: motꝰ nõ ꝓuareꝛ vnq̃: q̃diu fuerit eẽntia cozporis nãlis qõ moueꝛ ꝑ illũ: ſꝫ motꝰ ſepe ꝓuaꝫ a cozporib⁹ ꝑmanẽte eẽntia corꝑis.

¶ Itẽ ſi eẽntia mobilis eẽt cã motꝰ. ita q̃ idem eẽt motum ⁊ mouens: tunc motus deberet eſſe ex ſeipſo. ſed nõ ẽ ex ſeipſo: q̃ inuenitur eẽntia cozporis naturalis quod non eſt mobile. Ergo ſi inuenitur cozpus naturale ſemꝑ mobile: hoc eſt ꝓpter ꝓprietatem quã babꝫ ꝓpter ſuã cozporalitatem nãleꝫ in ſeipſo: ſi motus nõ eſt

ab extrinſeco: aut eſt extra ipm̃ ſi motus eſt ab extrinſeco. Oĩno autez non eſt poſſibile vt eſſentia rei ſit cã ſui motus. ſ. vt idem ſit motuꝫ ⁊ mouens: niſi ſit ipſamet mouẽs per ſuam formã: ⁊ mota per ſuuꝫ ſubm. Aut mouens accepta vno mõ: ⁊ mota accepta alio mõ. Et per hoc declaraꝫ: q̃ nulla res põt mouere ſeipſaꝫ: hoc eſt q̃ omne mouens cum mouerit: aut mouebit: ita q̃ ſe nõ moueat: aut mouebit: ita q̃ ſe moueat. Sed ſi mouens mouerit ita q̃ ſe nõ moueat: tunc ipoſſibile eſt: vt mouens ſeipſum moueat: ſed extra eſt qõ mouet. Si autem cum mouerit mouet ſe: ⁊ motu quem habet in actu mouet: ſed intellectus mouendi non eſt niſi vt in aliquo mobili in potentia faciat motuꝫ eſſe in actu: tunc non mouet aliquid de potẽtia ad effectum: niſi ex motu qui eſt in ipſo in actu. Ergo impoſſibile eſt: vt idẽ motus ſit in illo in actu ⁊ in potentia quã ſit ei neceſſe acgrere. Uerbi gr̃a. Sicut ſi eẽt calidum qũo calefaceret ſeipm̃ ſuo caloze. ſ. ſi eſt caliduꝫ in effectu: quomõ erit calidũ in potentia: vt acgrat calorem ſibiipſi: Sic eniz eſſet calidũ in effectu ⁊ in potentia ſil'.

¶ Oĩno aũt nã cozporeitatis bꝫ ẽ. ſ. nã ſube bñtis lõgitudinez ⁊ latitudinez ⁊ ſpiſſitudinẽ. Sed hic terminus res vniuerſalis eſt ex qua non prouenit motus: alioquin deberẽt cozpora conuenire in illo. Sed ſi addiderint ſuper hũc terminuꝫ aliquaꝫ aliam intentionez ex qua cozpus comitet motus: ita vt ſit ſuba habens longitudinez ⁊ latitudinem ⁊ ſpiſſitudinez: ⁊ aliam ꝓprietatem cum illis predictis ꝓpter quã moueaꝛ: tunc ꝓncipiũ motus erit additio que eſt ſupra cõditionem que cuꝫ fuerit generabitur per illaꝫ cozpus. Si vo fuerit extra: erit hoc manifeſtius. Jam autez dixerũt in ſtabiliendo: q̃ omne motũ habet mouentez: dictionez veriſimilẽ: q̃ qõ accõmodatius dici poteſt de illo hoc eſt. ſ. q̃ omne quod moueꝛ: ſicut poſtea declarabitur: eſt diuiſibile habens ꝑtes quas non prohibet opinari quietas natura cozporeitatis quã habẽt: q̃ ſi hoc ꝓhibuerit: prohibebit etiam aliud ꝓeter hoc. Sed omnis opinio de re quã non prohibet natura: eſt opinio poſſibilis q̃tum ad illam naturam. Ergo opinari partem mobilis getam ex hoc q̃ eſt cozpus: eſt opinio que nõ eſt impoſſibilis niſi cum dictione: ⁊ ipſa pars non eſt illud totũ. Sed omne qõ eſt mobile ex ſeipſo ponere q̃ nõ eſt ipſum. ſed aliud eſſe quietuꝫ: ⁊ ꝑcipue cuꝫ fuerit non ipoſſibile in ſe: non prouenieꝛ ex eo in opinione quietum eſſe: q̃ ex poſitione q̃ oẽs partes cozporis ſunt quiete nõ ponitur quies totius: ſicut ex cauſa ꝓuenit cauſatuꝫ: quies enĩ totius ſicut poſtea declarabiꝛ: eſt cõiunctio getuꝫ partiũ: cũ fuerit partes actu vel potẽtia. Ergo nullum cozpus eſt mobile ex ſeipſo.

¶ Si autez dixerit aliquis hec noſtra dictio. ſ. mobile ex ſeipſo nõ geſcit: cuꝫ aliud ab ipſo poſuerint getum: non erit vera: niſi cuꝫ geſcere illud aliud fuerit impoſſibile: ⁊ nõ fuerit poſſibile: ⁊ tunc ſignificabit hoc q̃ quieſcere illud qõ cum eo debet quieſcere: eſt ipoſſibile: ⁊ nõ eſt poſſibile. Sed cuꝫ quieté illius fuerit ipoſſibile eſſe: tunc ex poſitiõe quietis hui⁹ prouenieꝛ quies illius qõ eſt mobile ex ſeipſo. q̃uis ſit bꝫ impoſſibile: ſicut multa impoſſibilia veniũt ex alijs impoſſibilibus. Ergo poſſibilitas quietis mobilis ex ſeipſo nõ poteſt eẽ: ſed ſi poſuerit aliud impoſſibile poſſibile ẽ: vt comitetur illud ges eius impoſſibilr. q̃ nõ eſt impoſſibile: niſi cuius quies eſt in eſſe: ſed nomiate getez eius: quãdo poſuerint impoſſibile qõ non poteſt eſſe. ⁊ quãdo poſuerint etiam quod remouet ab eo q̃ ſit mobile ex ſeipſo: hoc eſt q̃ non deſtruit illud verum: q̃ illa eſt cathegorica: ⁊ hec eſt hypothetica: q̃ bꝫ eſt: ſicut ſi poneremus q̃ centum pars ſunt denary: nõne decem tunc eſſent cẽtum ⁊ aliud: Sed hoc non eſt. non eniz debet ꝓpter hoc ꝓpter noſtra dictio q̃ decem non ſunt plures q̃ centum ſit falſa: ſimiliter de mobili ex ſeipſo.

¶ Si poſſibil' eſt opinio de quiete ſue partis ex hoc q̃ cozpus eſt. tamẽ poſſibilis non eſt ex hoc q̃ eſt pars mobilis ex ſeipſo ⁊ ex natura ſua. ſ. q̃ q̃uis poſſibilis eſt ex natura ſui generis: impoſſibilis tamẽ eſt ex natura ſua ꝓpzia. ſed non poteſt poni ſic. Sicut homo ex hoc q̃ eſt animal non eſt impoſſibile vt ſit auis: ſed eſt impoſſibile ex hoc q̃ eſt homo. Ergo quandogdem hoc eſt impoſſibile: iaꝫ concluſuꝫ eſt ex poſitione ipoſſibili poſitio impoſſibilis.

¶ Nos autẽ non concedimus hoc q̃ mobile ex ſeipſo non geſcit ꝓpter getem alterius: niſi cum quies alterius fuerit in eẽ: aut in opinione opinatozis. Alio vero modo dicimus ſequi: vt mobile ex ſeipſo geſcat cum poſuerint quietẽ impoſſibilez in alio: ⁊ dicemus reſponſionez huius: q̃ pars cozporis ex hoc q̃ eſt cozpus nõ prohibetur a gete: ſꝫ ex alia intẽtione que accidit ꝓeter cozporeitatẽ. Oõ ſi ita ẽ tunc cauſa motus in vnaquaq; parte eſt aligd additus: ⁊ in hoc conſentiẽt Sed poterit quis dicere nobis: q̃ neceſſitas nos cõpulit inducere partem: poſtq̃ via ratiocinationis talis eſt: cur non ꝓmum induxiſtis de toto: Oz q̃uis putetur quietum ex eo q̃ eſt cozpus: non tamẽ eſt poſſibile ex hoc q̃ accidit ei aliqua additio ſupra cozporeitatem: ꝓpter quã factum eſt mobile ex ſeipſo: ⁊ neceſſarium mouendi. ⁊ ipoſſibile quieſcendi. Et ſi illa rõ ſufficit hec magis ſufficere debet. Si autez id qõ in illis rationibus intelligere volunt. aliud eſt q̃. hoc. ſ. q̃ primus auctoꝛ nec voluit intelligere: nec dicere vllo modo: ſꝫ eſt potius decozatio quedam quã apponunt verbis eius: cũ ille non putauerit poſſibilitatem hanc ponendam in eo ex hoc q̃ eſt cozpus: nec attendit poſſibilitatez: ſed dixit: q̃ quicquid eſt ꝓeter qõ putatur aliquid aliud quietuꝫ: ex quo ſegtur illud eſſe getum: non eſt mobile ex ſeipſo. Doc non eſt concedendum: q̃ id eſt ſicut iaꝫ declarauimus in conſenſu ꝓme dubitatiõis quũ diximus q̃ poſſibile eſt: vt ſit aligd mobile ex ſeipſo: ⁊ deinde ſi putatur de eo aliquid impoſſibile: accidit ex ea opinione illud eẽ non mobile ex ſeipſo. Et nõ ſequitur illud impoſſibile: vt permuteẽ eius iudiciũ ad impoſſibile qõ ſecutum eſt ex illo impoſſibili. Sed poſſibile eſt vt mobile ex ſemetipo cum putatur eius pars geta: non ſit quietum: ſed tunc dꝫ vt deſtruatur. Et ſi dixerint q̃ hoc eſt impoſſibile: dicemus ita eſſe: q̃ iam conſecutum eſt aliud impoſſibile qõ ante hoc poſuerunt. Sed huius dictionis reſponſio: non eſt ad manuꝫ: ⁊ fortaſſis alius ꝓeter me poterit ad hec reſpondere. Exiſtimo eniz q̃ ratio huius diſputationis non faciet nos indigere his: hoc eſt: q̃ ꝓpoſitio hec ſi conceſſa fuerit: erit geſcere aut impoſſibile: aut non ipoſſibile: ⁊ complebiꝫ ratio. Propoſitio ſiquidẽ que eſt hec dictio. ſ. q̃ omne id cuius motus ipoſſibilis eſt. ꝓpter poſitionez getis in alio qõ eſt ꝓeter illud: eſt ipoſſibile aut non ipoſſibile: quaſi diceremus. q̃ gcgd ipoſſibile ẽ moueri. ꝓpter poſitionẽ poſſibilitatis in alio ab ipſo: nõ eſt mobile ex ſeipſo. Et ſi ꝓceſſerint hoc: iaꝫ pfecta ẽ dictio ⁊ argumẽtatio: ſed totus labor eſt in certificãdo hãc ꝓpõnez. Ergo ſtudeat aliis ꝓter nos ex auctoꝛib⁹ hui⁹ rõis in certificatiõe hui⁹ ꝓpõnis: ⁊ fortaſſis fiet ei facilius qõ nobis eſt difficile.

¶ Sꝫ in hac rõne alia ẽ dubitatio: q̃ continuo q̃uis poſſibile eſt vt aſſignẽtur partes: tñ ipoſe eſt vt putenẽ ille partes: aut mobiles: aut gete: niſi accidental'r: q̃ nõ ſunt bñtes ſitũ: niſi q̃diu ſunt partes cõtinui: niſi accñtaliter. Nec ſunt bñtes ſitum: ⁊ hoc ẽ qõ poſtea declarabitur. Ergo quando quidem opinio quietis partis eſt opinio que nõ poteſt certificari niſi diuidatur in actu: tunc hec diſputatio facilis erit: niſi ſententia ali-

Mõo intellige is motꝰ eẽ i tempoze.

Trãſitꝰ ⁊ motus diꝛnt. .

Inſtãs nõ bꝫ eẽ in actu.

Res vlis nõ bꝫ cẽ niſi i ĩduiduis.

Lõtinuꝫ nõ bꝫ ꝑtes in actu.

Intentio iſtãs quo multiplicatur.

Motꝰ pẽdet ex ſex rebus.

cuius fuerit: q opinio separatiõis ꝛ quietis est simul. Si aũt tu putaueris in ppositia parte getem: ꝛ illa fuerit cõtinua: nõ putasti nisi itellectũ qui ꝓuenit geti solo nomine: qz vera diffinitio getis nõ potest putari in illa parte: sicut nõ possunt putari res impossibiles in itellectu ꝛ magnitudie simul. Ergo aly qui cõprehẽdent hãc rõnẽ: sint nostri vicary in illa. Sed q motus pendeat ex hoc. ſ. de quo est: ꝛ ex hoc ad qõ est: colligimus ex eius diffõne: qz ipse est ꝑma perfectio que acgritur rei habẽti perfectionem incedẽtem secũ ad illã que hz dispõnem potẽtie añ vtrãq; perfectionẽ. Et hec dispositio que est pfectio prima: est derelinquere eã. ſ. potẽtiam: ꝛ tendere ad secũdaz perfectionem. ¶ Et aliq̃do id de quo est: ꝛ ad quod est: erũt duo cõtraria: ꝛ aliq̃do erũt inter duo contraria. Sz vnum eorũ est ꝓpingus alteri contrario ꝛ: ꝛ alterũ alteri. Et aliquãdo nec̃ erunt duo contraria: nec inter duo contraria: sed erũt de rebus que habẽt cõparationem ad contraria: aut ad oppositia aliquo modo: ꝛ tũc nõ conuenient simul: sicut est dispositio firmamẽti: cui⁹ motus ꝑncipiũ nõ aduersatur fini eius: nec tamẽ simul conĩugentur. Et aliquãdo id de quo est: ꝛ ad qõ est tale q permanebit in eẽ aliquo tẽpore: ita q hz etiã in extremis quietem. Et aliquãdo nõ permanet in eo statu: nec est ei stat⁹ in illo cũ posuerint ei quasi terminũ in actu: momẽtũ: sicut celũ in cuius motu est relinquere ꝑncipiuz: ꝛ tendere ad finẽ: sed nõ hz in aliquo illoz statũ. ¶ Deinde potest nobis aliqs dicere: q termini in cõtinuo ſm itellectum nostrũ: nõ hñt esse in actu: sed in potẽtia: qz nõ fiũt i actu: nisi in incisiõe: aut aliqua termini designatiõe: aut tactu: aut equidistãtia: aut accidẽti: aut positiõe: sicut postea dicemus. Unde vbi nulla haz causaz fuerit in actu: non erit ibi ꝑncipiũ nec finis: ꝛ vbi nõ fuerit ꝑncipium nec finis designatus a quo icipiat motus: ꝛ ad quẽ nõ erit motus. Ergo celuz si nõ habuerit cãm terminalem: non erit mobile: qõ est impossibile. Nõ autem ad hoc respõdebimus: hoc est q motus hz ꝑncipiũ ꝛ finem ſm potẽtiã: et ſm effectum. Sed potẽtia est duob⁹ modis: qz ꝛ ſm ꝓpinquitatem ad effectũ: ꝛ ſm elõgationez ab effectu. Exẽpli gratia. Mobile cũ moueꝫ habz in potẽtia ꝓpinqua terminũ: qz tu potes ponere illud iam ꝓuenisse ad illum in quocũq; pũcto posueris. Et tunc erũt ℔ illi certissime in potẽtia. Sz nõ fiet terminus in effectu: nisi cum i actu fuerit vbi posuerimus vel vbi incideritus in actu. Et cũ hoc tamẽ nõ cessabit: sed ꝓcedet inter terminũ quem reliquit: ꝛ terminũ ad quẽ accedit. Et ſm hoc q est terminus motus: nõ est possibile: vt fiat in actu terminus motus ꝑpter positionẽ: aut ꝑpter cãm terminatam in actu. Sed hz necesse: vt perficiat trãsitũ vsq; ad illum: donec fiat hꝫ. ſ. vt sit ibi aliqd qõ possibile sit poni ꝑncipium: et possit poni finis: ꝛ oĩno vt designatio termini quã ponis in motu in vnoquoq; motuũ celi quaz inuimus in hora certa ꝛ tenemus: hoc ponaꝫ. Aliq̃do eniz ponimus in eo ꝑn^m ꝛ finem separatim respectu duoz pũctoz diuersoz que sunt duo termini illius mẽsurati per motũ in ea hora in qua signauimus. Aliq̃do est vnũ pũctum qõ idem ipm est ꝑncipiũ ꝛ finis. ¶ Sed ꝑn^m est q motus est ex illo: ꝛ est finis: qz motus est ad illũ: ꝛ est ℔ ei in duob⁹ tẽporibus: vnde q motus localis aut situalis habz esse ex ꝑncipio ꝛ fine: ex ℔ est q cũ tu signaueris motũ ꝛ trãsitum signabiꝫ cum hoc ꝑn^m ꝛ finis stabilis ꝑ seipm. Sed q mobile localiter pẽdet ex ꝑncipio ꝛ fine: ex ℔ ẽ vt hoc sit in effectu ei: aut in potẽtia ꝓxima effectui: ℔ quocũq; mõ fuerit: ꝛcedemus. qz nos nõ ꝓstituimus vnũ ex illis: ꝛ modũ ꝓpriũ: sed oĩno qz ambo pendent ex ꝑncipio ꝛ fine ſm hãc formam ꝛ ꝓstitutionem ꝓnotatã: non q vtraq; sit in actu. Post hec aũt verisimile est: q motus ꝛ mouere ꝛ motio sunt vna essentia. Sz cuz accipitur in respectu suiipsius est motus. Cũ autẽ accipiꝫ in respectu eius in quo est: noiatur motio. Cum aũt accipiꝫ in cõparatione eius a quo est: vocaꝫ mouere: ꝛ nos oz istud certificare hic: ꝛ distinguere consideratione subtilioꝛ e q̃s fit illis verisimile. ¶ Ergo dicemus: q veritas est ꝓtra hãc formã. ſ. qz motio dispositio est mobilis: ꝛ q motᵒ cõfertur mobili ſm q in eo est. dispositio est motus nõ mobilis. qz ꝓparatio motus ad ſubiectũ est alia ab itellectu cõparationis ſubiecti ad motũ. q̃uis se comitenꝫ in eẽ. Silr mouere dispositio est mouẽtis non motus. Et ꝓparatio motus ad mouentẽ: dispositio est motus nõ mouẽtis: Ergo q̃do qdẽ hoc sic est: motio erit cõparatio ſubiecti ad motũ: non motus cõparatus ad ſubm. Uñ non est motio ipse motus qui est ꝑpter ſubm. ¶ Sicut nec mouere est ipse motus qui est in ſubiecto. Et nõ multum instabimus: q motus cõparatus ſubto sit intentio intellecta: sicut cõparatus motoꝛi. Sz he due intẽtiones nõ ſignificabũtur bis duob⁹ noibus. Motum aũt pẽdere, ab eo in quo est: ſm q est in aliquo ꝑdicamẽto ꝓxime non concedimus esse ſubm eius: nec id qõ itẽdiꝫ acgri per motũ: qz mobile cũ moueꝫ: dr esse in medio duaꝝ reruz. ſ. inter id qõ relinquit: ꝛ id ad qõ tendit: aut vbi: aut qualitatẽ: aut cetera alioꝛ: cum motus est mutatio rei nõ ſubito. Ergo erit hoc mediũ inter duos termios: qz erunt alicuius cathegorie. ſ. aut vbi: aut qualitatis: aut ceteroꝛ: ꝛ tunc dicetur motus esse in illo ꝑdicamẽto: postea aũt argumentabitur huius rei declaratio: cum scieris comparationez motus ad predicamenta.

¶ Capl'm. II. De collatione motus ad cathegorias.

TAm dissenserunt in collatiõe motus ad cathegorias. Quidam enĩ dixerunt q motus ẽ predicamẽtuz patiendi. Aly vero dixerunt q hoc nomen motus cadit ſuper maneries que sunt in illo: ſola casuali participatione noĩs. Quidam eteniz dixerũt q hoc nomẽ motus est nomẽ cõe: sicut vbũ esse ꝛ accidentis qõ ꝓtinet multa non vniuoce nec equoce: sed participatione casuali: sed manerie que ꝓtinentur sub esse ꝛ accidẽte ꝑma continentia: sunt ipse cathegorie. Manerie vero que ꝓtinentur sub noĩe motus sunt spẽs: aut manerie predicamentoꝝ: qz de vbi qõdam est getum: ꝛ qõdã est pertrãsiens: qui est motus in loco. Et de quali qõdam est quietuz ꝛ qõdaz pertransiens: ꝛ hic est motus alteratiõis. ¶ Et de q̃to quoddã est quietum: ꝛ qõdam est diffluens: ꝛ hic est motus in quanto qui est augmẽti ꝛ diminutionis. Et fortassis aliquis eoꝝ perdurabit in ſnia sua: ita vt dicat q substãtia ſimilr quedã est quieta: ꝛ qdam diffluens: ꝛ hic est motus in substãtia. ſ. generatio ꝛ corruptio. Et dixerunt q hec q̃titas diffluens: vna est ex ſpecieb⁹ quãti continui ꝑpter possibilitatem inueniendi terminũ cõem in ea. Sed differũt in ℔: q hoc nõ hz situm: ꝛ ꝓtinuuꝫ hz situm ꝛ quietem: ꝛ dixerunt q nigrescere ꝛ nigredo unũ genus sunt: sed nigredo est quieta: nigrescere vo est non quietum. Et oĩno ptransitio in vnoquoq; predicto genere est motui. Sz quidaz ex bis dixerunt: q quãdo motus refertur ad id in quo ẽ: est predicamẽtum patiendi: cum vero ad id a quo ẽ: est predicamẽtum agendi. Quidã autem ex eis appropinq̃uerunt hũc respectum qualitati pertrãseunti: ꝛ remouerunt motũ a duobus predicamẽtis agendi ꝛ patiendi. Et discordauerũt auctores in hoc noĩe pertrãseũdi. qz qdaz ex eis diuersificauerunt inter nigredinẽ ꝛ nigrescere diuersitate differẽtie ſpecifice. Quidã aũt ex eis diuersificauerunt non diuersitate differentie specifice: sed quia ẽ sicut additio que additur linee que fit maioꝛ: ꝛ tamen ꝑpter hoc non exit a ſua specie. Primi aũt dixerunt q nigrescere ꝛz hoc q est nigrescere: est nigredo pertrãsiens: qõ non est ei aliquid ꝓter esse ipsius ex hoc q est nigrescere. Ergo distat a nigredine permanenti per differẽtiã.

¶ Possumus aũt declarare falsitatem vtriusq; sententie: sed ꝑma destruitur per nũeꝛ: ꝛ scõa per albedinẽ cuz sit res que non est ꝓter esse albi ex hoc q est albũ sine vlla dria. Est autẽ adhuc hic tertia sententia quã dicũt: q nomen motus ꝙuis sit cõmune sicut dictũ est: tamẽ manerie que sunt sub ipso: nõ sunt species predicamẽtorum ſm modũ quẽ dixerunt. Quia nigrescere non ẽ species qualitatis: nec adire spẽs vbi: qz motus non cõtinetur sub qualitate: ideo q qualitas sit genus eiꝰ. ¶ Nec etiam qz sit ſubiectũ eius: ꝛ ſm hanc intentionẽ: nõ ẽ discrepantia in eis: sed cũ ꝑmutatur eius substãtialitas: dicetur illa permutatio q̃diu permutatur motus i substãtia. Si autem fuerit in vbi: dr motus in vbi: ꝛ omnino si fuerit id de quo est: ꝛ ad qõ est qualitas: motus est in q̃litate. Si vero fuerit q̃titas: motus est in q̃titate: ꝛ de omnibus ilis motibus predicatur motus vniuoce. Qz ꝑfectio quã accipimus in eius descriptiõe quasi genus: ẽ de nũero verboꝛ. ſ. ens ꝛ vnitas. Et tu scis q q̃titas ꝛ qualitas: ꝛ vbi non sunt ſub vno gñe. Ergo quãdo quidez ℔ predicamenta non cõtinenꝫ ſub vno genere: tunc nec cõparatio perfectionis ꝑme: erit eis aliquid qõ cõtineat ea continẽtia generis. Et sic non habemus rationẽ accipiẽdi motũ in intellectu generali: qz hec descriptio dat intelligi q non signiaꝫ de illis nisi noie tantum cõmuni.

¶ Snie igitur que magis attendunꝫ in hac inquisitõe: he tres sunt: sed media non mihi placet. Non abhoꝛreo: qõ dicunt in ea. ſ. q nigrescere sit qualitas. ꝛ augeri q̃titas: ꝛ precipue hoc q nigrescere sit nigredo que intenditur: qz intensio nigredinis est: imo intensio est ſubiecti in sua nigredine: hoc est: qz cũ posuerimus nigredinez intẽdi: necesse est: vt aut ipsa nigredo habeat esse: ꝛ accidat ei cũ intensione augmentũ: aut non habeat esse. Si aũt nõ habuerit esse: tunc impossibile est: vt id qõ ꝓtinatũ est ꝛ annihilatũ: dicatur esse qũo intenditur. Quia q ꝑdicaꝫ esse: oportet vt sit res habẽs esse: ꝛ stabilis ẽntie. ¶ Si vero fuerit nigredo stabilis essentie: tunc non est pertrãsiens sicut opinati sunt q sit qualitas ptransiens. Sed ẽ semper stabilis: ꝛ accidit ei augmentũ: propter qõ nõ est stabilis in sua mensura. sed in vnoq̃q; momẽto hz aliam mensurã. Et hec augmentatio continua est motus. nõ nigredo. ¶ Ergo intensio nigredinis ꝛ eius fluxus: aut intensio ſubiecti in sua nigredine: ꝛ eius pertrãsitio in ea: motus est: non nigredo intensa: ꝛ ꝓpter hoc etiam adhuc declarabiꝫ hoc etiaz. Quia intẽsio nigredinis exhibit eam a ſua ꝓxima specie. Qz impole est: vt discernam⁹ inter id qõ habet esse de illa: ꝛ inter id qõ postea est illi additum ꝛ adiũctũ: sed ad quẽcũq; terminũ peruenerit: q̃litas est simplex vna. homines autez oẽs terminos g sunt similes termino nigredinis vocant nigredinẽ: ꝛ oẽs qui sunt similes termino albedinis. ſ. qui sunt propiquiores ei: vocãt albedinẽ: sed nigredo absoluta est vna: ꝛ est extremitas vera. ꝛ albedo silr. ceteri aũt ab eis sunt: vt comixti: ꝛ cõmixtũ non est vnũ extremoꝛ: nec conueniunt cũ eo in certitudine intellectus: sed nomie. Species enĩ diuerse nõ sunt nisi in medio. Sed alicui qõ est circa aliqõ extremoꝛ: accidit vt conferaꝫ ei. ¶ Et qz sensus aliquãdo non discernit inter illos: estimat eos vnã speciez: ꝛ tñ non est ita. Certitudo aũt huius rei est in sciẽtys vniuersalibus. Alia autẽ snia est validioꝛ q̃ ista que nõ comitatur eam nisi in vno qõ cõmune est vtrisq; sentẽtys. Cuius fundamẽtũ tale est q qui imposuerũt ꝑdicamẽtis hunc numeꝛ: cogunt ad vnũ ex duob⁹. vt aut concedant q motus est vnũ de generibus gñalissimis: aut vt addatur numero predicamentoꝛ additio necessaria: qz manerie motuũ nõ intrãt ſub aliqõ illoꝛ generũ in ꝑdicamento patiendi: q̃uis ille sint ꝛtellectus vniuersales: ꝑdicati de multis predicatione geneꝛ: sed si contenti volũt esse denario predicamentoꝛ: debẽt permittere. vt ponamus predicamentũ patiendi ipsium motũ: ꝛ non querãt in predicamento patiendi purã vniuocationẽ: cuius videmus eos hic esse fautores: ꝛ eã in alys non obseruant.

¶ Jam. n. fecerunt in predicamẽto hñditãtã pmissiõez quã magis deberent permittere fieri in motu. q̃uis non est longe q verbũ perfectionis ꝛ affect⁹ sit cadẽs in substantia: ꝛ in reliquis nouẽ casu dubietatis. sed eoz casus super manerias motus non est aperta dubietate. Qz dubietas est: cũ verbũ est vnuz ſm intellectũ: sed res quas significat ille intellectus diuersificanꝫ ſm ꝓpositatem ꝛ posterioritatẽ in illo. Sicut ens ꝓius est substãtiarum: ꝛ postmodũ accidẽtiũ: sed intellectus motus qui est perfectio prima eius qõ est in potentia ſm q est in potẽtia. non est. ſ. q illam perfectionẽ aliquis qui dicitur motus habeat ex alio. Naz qz motus localis est huiusmodi: nõ est hec causa, ꝑpter quã alteratio sit huiusmodi. Sed est possibile: vt esse motũ localez: sit causa essendi alterationem. ¶ Ergo ꝓsitas ꝛ posterioritas erunt ꝛz intellectũ. verbi esse: non ꝛz intellectũ verbi motus: sicut dualitas que est ꝓioꝛ ternarietate ſm intellectũ essendi: ꝛ nõ est ꝓioꝛ ea: sed ſm intellectum numerãdi. Qz numeralitas vtriusq; illaꝝ est simul: sed numeralitas nõ est ternarietati ſm q est dualitati: qz esse ternarietatis pendet ex eẽ dualitatis. Quod eniz intelligiꝫ de esse: aliud est q̃s qõ intelligitur de nũero: ꝛ tu iam scisti hanc intẽtionẽ in alys locis. ¶ Ergo nõ est longe: vt pfectio q̃uis sit quasi equoca in cõparatione aliaꝝ rerũ: sit vniuoca in compõne aliaꝝ: ꝛ vnica in cõparatione haꝝ: sicut non est longe. vt sit quasi equiuoca in cõparatione aliquaꝝ rez: ꝛ vniuoca in cõparatione eius qõ est sub aliqua illaꝝ. Sed redibimus ad id in quo eramus: ꝛ obuiciem⁹ duab⁹ sectis sic. Quid dicitis de ꝑdicamẽto patiendi: Est ne ipsuz ipe motus: An est ꝓparatio motus ad ſubiectũ sicut dicitis. Si. n. fuerit ipse motus absolute: tunc motus est vnũ de generibus: aut si est aliquis vnus ex motibus. v. g. Sicut motus localis: aut alteratiõis: tunc oportet vt addãt nũero geneꝛ. Si. n. motus localis fuerit genus: alteratio similiter genus erit: ꝛ motus augmenti genus. ¶ Singulorum. n. hoꝝ tñ debetur vni q̃tũ ꝛ alteri. Aut si fuerit motus localis non genus: imo nomen ambiguũ: tunc inuenietur sub illo intellectus qui est genus: q̃uis sit minꝰ vniuersale: q̃ suũ continens. ¶ Si aũt predicamentum patiendi non fuerit ipse motus simplr: sed est cõparatio motus ad ſubiectũ: tunc non põt esse. Quin ipsuz sit aut motus simplr: aut aliquis motus: ꝛz si fuerit motus simpliciter: tunc non potest esse: quin motus simplr predicetur de suis manerys vniuoce: ꝛ tunc motus respectu sue essentie: erit genus. Et genera erunt plura q̃s decẽ. Sed ipsuz esse generis respectu sue essentie multo melius est q̃s vt cõparatio eius ad ſubiectũ suũ sit genus: aut si non est melius: non tñ minus õbet vt sit. Si aũt fuerit dict⁹ ambigue: silr predicamentũ patiendi qõ est cõpõ huius cuius nomen est ambiguũ ad ſubiectũ: dicetur quasi equoce: ꝛ sic non est genus. sed si predicamentũ est comparatio alicuius manerie motus: tunc silr ℔ debent habere alie manerie: ꝛ sic erit per se vnũ genus. Et in compa-

Quid sit motus.

6. phyſic. ꝛ ꝑ phyſic. cõtra Anaxagoꝛã.

2. de aia. 55.

Ex ℔ dicitur ſm Scotũ q actio nõ ẽ formaliter idẽ qõ motᵒ.

Motᵒ dr a ſubto ꝛ accidẽte ꝑ cõi. cõ. 1.

3 Arist 3 phy. 4. 19

6. phy. 32

3. physic. tex. 4.

Abstracta dicit a ꝑcte infinitum. 7. meta. t. 3. ꝛ i ꝑnẽ. 6 ꝺ relatio.

Ꝺ ꝑ. Sã Tho.

3. phi. t. 5.

ratione sui ad subiectū:erit aliud genus:ꝛ augebunt̄ genera multa augmentatione. Silr etiam debent interrogari de causa:quare.s.ipsam qualitatē posuerunt genus:ꝛ non cōparationē eius ad subiectum posuerunt gen⁹:qz illic acceperunt cōparationē motus simplr:aut alicuius motus quā fecerunt genus:ꝛ ipsum motū non fecerunt genus:sed si qō sumunt est natura rez:ꝛ essentia earum abstracta nō cū accidētibus comparationū quas habz: aut aliqua alioz:tunc debent ponere predicamentū patiendi ipsam eandē dispositionē patiendi:nō id qō est cōparatio eius ad aliud. Et totus hic sermo nō certificabit̄ tibi:nisi posteā scieris illud qō diximus olim de dispōne agendi ꝛ patiendi ꝛ mouendi ꝛ motionis. ¶ Unde melius est eis:vt predicamentū passiōis:ꝛ motū:ponāt vni⁹ continentie siue vnius equipollentie. Nos.n. non cogimur obseruare hanc regulam famosam qua dicit̄ q̄ decem sunt genera:q̄z vniuscuiusq; est certissima generalitas:ꝛ q̄ nihil est extra ipsa. ¶ Pōt aūt declarari hec ratio ei qui ponit motui nomen ambiguū absolute. Sed posteā distincte sunt sententie quas posuimus:ꝛ non recepimus eas:remanſit veritas vna.s.sentētia prima: sed posteā iam declarauim⁹ ꝛparationē motus ad predicamentum. Et mānifestauimus intellectū nostri dicti.s. motum esse in predicamento quid sit.declaremus āmodo i quot predicamentis cadat.

D

ℂ Contra Arist. 5.meta.

A

¶ Caplm. III. de eodem.

PRonemus fundamentum:cuius oporteat aliqd repetere de his que diximus. Et dicemus q̄ dictū nostrum q̄ diximus in hac vel in illa cathegoria motum esse:potest itelligi quatuor modis. Unus est q̄ predicamentū cuius non est subiectū motus per se:est tñ subiectū eius cum medio:sicut extremitas corporis q̄ mediāte accidit corpori superficies. ¶ Scōs modus nō inuenitur in libris. ¶ Tertius est: q̄ predicamētū gen⁹ est motus:ꝛ motus est species eius. ¶ Quartus aūt est q̄ substantia mouetur de vna specie que est in vna cathegoria ad aliam:ꝛ de vno modo ad aliū. Quia intentio q̄ nostra est inia ē hec vltima:ꝛ dicemus q̄ hoc qō dicim⁹: q̄ in suba est motus ē dictio ipropria.qz in hac cathegoria non cadit motus. Natura.n. substātialis cū destruit̄: destruit̄ subito. Et quādo generat̄:generat̄ subito:ꝛ non est inter eius potentiā puram:ꝛ eius effectus puz:perfectio media. Qz forma substātialis nō recipit magis ꝛ minus. ¶ Si.n. reciperet magis ꝛ min⁹:necessario:cū suba esset iter magis ꝛ minus:aut remaneret eius species:aut non remaneret. Si aūt remaneret:nō mutaretur forma substantialis aliquo modo:sed q̄ mutaret̄ esset accidēs forme tantū:qz qō esset magis ꝛ minus destruerēt:suba autem non destruerēt:qz tunc esset alteratio: aut alia ex eis:non aūt generatio. Si vero suba non remanet cū magis.tunc magis induxit aliam subam. Similr in vnoq; puncto quo fit magis:generabitur alia substātia:ꝛ pma destruetur. Et erit inter substantiā ꝛ substantiā possibilitas specieꝝ substantialiū infinitaꝝ in potētia:sicut in q̄litatibus. ¶ Sed iam nosti q̄ veritas aliud est ab hoc.

Contra Arist. 3.celi 3.67. 5.phy. te. 10.

B

p̄ phy. 23.

¶ Ergo forma substātialis generat̄ ꝛ corrūpit̄ subito.ꝛ cuius talis est,pprietas non est inter eius potentiā ꝛ effectum mediū qō sit motus. Iteꝝ dicemus adhuc: q̄ subaz formaꝝ substantialiū non cōstituitur in effectu nisi per receptionē forme sicut scisti. ¶ Et ipsum in se non hz eē: nisi res tantū que sit in potētia ꝛ essentia:non habens eē in actu. ¶ Ergo impossibile est:vt moueatur de alio ad aliud.sed si motus substantialis habuerit cē:ꝛ mobile illud habuerit formā per quā est in actu:tunc erit substantia iam perfecta:q̄ si illa substātia fuerit illa que erat antea:tunc iam habet esse in hora acquirendi illā aliā substantiam:nec corrupta nec permutata a sua substātialitate:sed tantū a suis dispositionibus: sed si fuerit substātia alia preter eam que est a qua ꝛ ad quā:tunc erit substantia iam corrupta in substantia media. Quia sic gnāta est substantia in effectu:qz dictio de hac erit: sicut dictio de substātia a qua diximus fuisse motū. Qz aut erit i toto illo tempore in nā substātie ad quā mutatā ē: aut nō erit: sed si fuerit in natura substātie ad quā mutatū ē:aut fuit mutatio ad substātiaz subito:aut fuit in aliqua pte illius temporis seruans suā spēm pmam:ꝛ in alia parte illi⁹ tēporis cadens in aliā subam sine medio. Nō si ita fuerit: sequet̄ q̄ diximus.s.motuz de specie ad speciē subito eē: ꝛ erit illud tempus parificatū motibus alys a motibus specialitatis substātie. Qz iam fuerunt motus in substantialitate:non in tempore. ¶ Sed nō pōt dici q̄ hanc dictionem sequatur etiā motus alterationis. Vle etenī q̄tum ad hoc in quo modo sum⁹ necessariū est sue substantie:formā esse in actu:ꝛ cū foꝛ⁹ habuerit esse in actu:subz eius fiet species. ¶ Ergo substantia que est inter duas subas:est res habens esse in actu:non per accidens. Non est autē:ita in speciebus quas estimant inter duas qualitates:qz non sunt necessarie ad constituendū subiectū in actu. ¶ Item affirmant q̄ in substantia non est motus: eo q̄ eius natura non habet ↄtrariū:qz posteā eius natura non habet cōtrariū:impossibile est:vt permuteť a sua natura ad aliam nām ſm modū augendi:aut minuendi. ita vt dispositio in qua ē in hora motus:sit dispositio media inter duo extrema que non ↄueniunt:sicut inter duo vltima distantia inter que est ↄtrietas. Et quia debemus nos discutere hoc iudiciū dicemus: q̄ necessariū est nobis ponere mām vel subiectū in diffōne contrary. Sive accipitur subiectū yez habens esse in actu speciez.s. receptibilez accidentiū que habet illa species: tunc foꝛ⁹ substantialis non habebit cōtrariū:qz ipsa est in materia nō in subiecto. Aut si subiectū accipitur quodlibz subsistēs: videť q̄ forma focalis cōtraria est forme aqueali:nō earum q̄litates tātū:qz in hoc nulla est dubitatio. q̄a forma descendunt qualitates quas habz. Due.n.forme participant vnū subiectū:ꝛ vicissitudinantur in ea.ꝛ est iter illas maxima distantia. Et hoc ēt declarat amplius ille qui dixit:q̄ celū nō est generatū eo q̄ forma eius nō habet cōtrariū:quasi ponens:q̄ omnis generati forma habeat cōtrariū:ꝛ ad illud mutetur. Unde ponit ignis ꝛ aeris ꝛ aque ꝛ terre formas ↄtrarias. Quare ergo negauit formam substantialē habere ↄtrariū vllo modo:¶ Videtur āt mihi q̄ ↄtrariū q̄ hic nominauit sit id inter qō: ꝛ aliud est vltima distantia. Nec est inter illud ꝛ aliō vltima distantia:nisi cum fuerit tertia res que distet ab ea minusq̄ illa alia:ꝛ sit media:sic vt possibile sit subiectuz permutari in illa distantia:sicut qō discurrit inter distātiam duaꝝ rez. ¶ Sed inter formas substantiales in q̄bus ē p̄ⁿ pmutatio:nō ē mediū ad hūc modū: sic iter ignē ꝛ aerē nō ē me^m:aut vť ei⁹ inia cē:q̄ vicissitudo quā pōit i diffinitione contrary:boc est vicissitudo duaꝝ rez inter quas est maxima distantia:sicut diximus. Possibile est: vt sit sine medio:ergo possibile est:vt remoto vno cōtrariorum:accedat aliud sine alio medio. Quātus etiā possibile est:vt sit distantia cū vicissitudine medy:si fuerit ibi mediū. ¶ Ergo mutatio est progressus inter duo extrema cōtinuus. Deinde nō videtur ei q̄ subiectuz:recipiat formam focalē statim post aqualē:ita vt non prius recipiat formaz aeris medy sine progressione continua: sed affirmat q̄ quiescit sine dubio i forma aerali. Tūc ergo

Mānō ē hoc aliqd. 7. meta. 5. phy. te. 6. p̄ō gnōne.

Scōm .s. Tho. silr iter da Zriaē motꝰ ꝓtinuꝰ.

forma aḡalis non est contraria forme focali: qz permutatio non tendit de vna ad aliaz:sed de focali ad aerialē. Nec forma focalis ↄtraria est forme aeriali: qz nō est inter illas vltima distantia. Unde si eius intentio fuit hec intentio:tunc hec inquisitio de hoc redit in declarationē primā quā tractauim⁹. Dec.s.est q̄ natura subalis nō denudatur paulatiz. Qz nō recipit foꝛtitudinē ꝛ debilitatē: sic vt foꝛtitudo ꝛ debilitas sint duo extrema que ꝓprie appellenť nomie forme. ¶ Postea vero declarabimus in pbia pma q̄ forme substātiales nō recipiunt magis ꝛ minus declaratione manifestiozi. Sed qz videtur q̄ spma fit animal paulatim:ꝛ granū fit aiatū:putaꝝ q̄ fit ibi motus. Qō aūt de hoc scire debes boc est.s.q̄ spma q̄uis q̄ genereť animal:accidunt eialie generatiōes: quas cōtinuant permutationes ſm q̄litatē ꝛ q̄titatē:ꝛ spma nō cessat permutari paulatim:cū sit adhuc sperma quousq; perueniat ad terminū quo denudeť a forma spermali:ꝛ ytatur in coaglatū. Et est eius dispositio sic quousq; vertitur in duꝝ:deinde in ossa:ꝛ nervos ꝛ venas ꝛ alia que nos non perpendimus. ¶ Silr etiam q̄usq; recipiat foꝛmam vitalē:ꝛ deinde etiam silr alteratur ꝛ permutatur q̄usq; cozroboratur ꝛ separat̄:sed apparātia dispositiōis facit putari:q̄ hoc sit yna progressio de forma substantiali ad aliam formaz substantialē:qz putatur ꝓpter hoc q̄ in substātia sit motus:sed non est. Immo sunt ibi mīti motus ꝛ quietes multe.

5 5.phy.t.18

¶ De qualitate.

SEd motum esse in qualitate: hoc manifestū est. Sūt ātem inter boies aliqui qui dicunt:q̄ motus nō est in oībus speciebus q̄litatis: sed i visibilibus visui subiacentibus tantuz. Et dicunt q̄ spēs dispositionis ꝛ habitus in anima habet esse:ꝛ corpus naturale non est eoꝝ subm:sed potentia ꝛ impotētia: ꝛ duritiez ꝛ mollitiez:ꝛ silia bis cōsequuntur accidētia que accidunt subiecto. ꝓpter quoꝝ accidentiū aliquod subz fit subiectū eaꝝ. Et tunc subiectū potentie non est ipsuz qō est subiectū ympotentie. Silr autem contingit res in duritie ꝛ mollitie:sed figure ꝛ cōsimilia iueniuntur subito in materia que recipit eas:ꝛ non recipiunt magis ꝛ minus. Nescio autem quid dicunt de curuitate ꝛ rectitudine ꝛ ceteris:sed apud me non est ita vt dicunt. Qz i subiecto dispositionis ꝛ habitus sine sit anima: siue sit corpus:siue vtrūq; simul:ſm dispositionē participationis:ē perfectio eius:qō est in potētia ſm q̄ est in potētia in alia suba. ¶ Et hoc qō dixerūt q̄ duritiei ꝛ mollitiei nō est vnū subiectū:ꝛ potentie ꝛ impotētie: destruitur in augmento ꝛ diminutione:qz foꝛ⁹ dictionē oporteret nō esse motū:sed in his rebus non dicimus suba: nisi nām speciei receptibilis accidentiū:qua durante natura:non permutabitur species:nec corrūpeť forma substātialis: qz subiectū est permanens. Et nō curamus si ꝓpter accidens qō accidit ei:aut ꝓpter augmētū qō accessit ei:fit subiectū ꝓpriū dispositionis:ꝛ eēntie eius in qua ē motus. Cōcedo aūt q̄ figuraꝝ iudiciū videtur eē aliud a iudicio aliaꝝ qualitatum in quas cadit alteratio.s.in B q̄ subito generantur.

¶ De quātitate.

D 5.phy.t.18

QUa quātitate est etiā motus: ꝛ hoc duobus modis: vn⁹ est ſm augmentū additū quo augetur suba: ꝛ ſm diminutionē ex dissolutione qua minuitur suba: sed eius forma in vtroq; ꝓmanet: ꝛ hoc vocatur augmentū ꝛ diminutio. Alius est sine augmento sibi addito:ꝛ sine diminutione sibi subtracta:cū subiectū ipsum recipit mensurā maiozem ꝛ minoreꝝ ex dissolutione vel restauratione sine separatione suaꝝ partium. Et hoc q̄tus comitetur permutationez essentie q̄ est ex qualitate:tamen aliud est ab augmento ꝛ diminutione que sunt in quantitate:ꝛ qz hec dispositio.s.,pgredi de potentia ad effectū paulatim:est perfectio eius qō est in potentia:ergo est motus. ¶ Sed iam dubitať q̄ magnum ꝛ paruum nō sunt cōtraria:cū motus omnes sint inter ↄtraria:ꝛ dicemus ad hoc. ¶ Qz nos nō cogimur affirmare q̄ omnes motus sint inter cōtraria trīz:ꝛ nōin alys. Cum.n.fuerint aliqua opposita que nō cōueniant simul:ꝛ processerit res de vno ad aliud paulatim: vocamus illam rem mobilē:cuius nō sit ibi ↄtrarietas. Magnum aūt ꝛ paruū iter que mouetur vegetabile ꝛ arescibile:non est ipsuz paruū ꝛ magnū absolute:sed quasi natura posuerit speciebus sensibilibus ꝛ vegetabilibus terminos in magnitudine: ꝛ terminos in paruitate qs non excedunt:ꝛ mouentur inter eos. Ergo magnum ibi erit magnū absolute: ꝛ non erit paruū cōparatione alterius magni in eadem specie. Silr paruuz erit paruum absolute:ꝛ quādo quidē hoc sic est:iam longe est:vt sint similia cōtraryz:sed sunt cōtraria. ¶ Si aūt aliquis dixerit q̄ vegetari motus est localis:nam locus mutatur ꝓpter illū. Erit responsio hec:q̄ nos cū dicimus vegetari motum esse ſm quātitatē:non prohibemus quin etiam motus localis ibi sit. Non.n.negamus quin in subiecto vegetationis sint due mutationes: yna quātitatis: ꝛ altera vbi. Ergo in eo duo motus simul. Sed in predicamento relationis videtur q̄ plures ex motibus non sint nisi ex yna dispōne ad aliam subito. Aut si diuersificantur i aliquibus locis:mutatio certissima ꝓius erit in alio predicamento cui accidit relatio. Relatio.n. soleť cōtingere in alys predicamentis: ꝛ non certificať per seipsam. qz cum predicamentū fuerit de bis que recipiunt magis ꝛ minus:subiectū relationis recipiet: ꝛ comitabitur illud receptione ꝓioze:ꝛ erit motus in re cui accidit relatio p seipsuz:ꝛ ꝓximo ꝛ in relatione ꝛ accidentaliter ꝛ scōario: ¶ Sed in predicamento vbi:motum esse manifestū est. sed in predicamēto quādo:videť q̄ mutatio de re ad rē fit subito:sicut mutatio de anno ad annū. ꝛ de mense ad mensez. Aut videť q̄ dispositio de quādo sit sicut dispositio relationis:in hoc q̄ in ipso quādo non mutatur ō res ad rez:nisi mutatio ꝓius fiat in qātitate aut qualitate: ꝛ sit tempus comes illius mutationis. ꝛ causa illius accidat in quādo mutatio. sed id in quo non est mutatio. posteā scies. qz non est in tempoze. qūo ergo habebit motū in tempoze: ¶ Sed in predicamento situs. iaz dixerūt q̄ non est mot⁹ vllo modo. qz non est in situ cōtrarietas. Cum.n.moueť res a stando ad sedendū. semper est in iudicio stādi. quousq; fiat sedens subito. silr ꝛ cum moueť a sedendo ad standū. nō.n. cessat esse in iudicio sedentis. donec fiat stans subito. Et veritas affirmat q̄ in situ motus est. ꝛ q̄ non est multū necesse. vt sit vera cōtrarietas inter duo extrema motus. Et hoc declarabiť tibi: quum consideraueris motū celi. cuius in predicamento sit⁹ nō est longe. quin sint cōtraria. sicut resupinus ↄtrarius est ꝓcumbēti. Et B dixerūt q̄ mutatio ad sedēdū ē subito. si voluerint intelligere sedere q̄ est extremū. qz ista acquiritur subito. silr nigredo extrema. ꝛ ybi extremū acquiruntur. Et si omnis situs ex quo mouetur ad sedendum sit paulatim q̄usq; perueniat ad extremū. qō est sedere. ¶ Silr dispositio hec est. sicut dispositio mutandi desursum ad deoꝛsuz. Sed qualr motus habeat esse in situ. B ē. s. vt omnis qui mutat sitū. nō discedat cū omni totalitate sua a loco. sed vt habitudo suaꝝ partiū que erat ad

5.phy.tex.16a

Dubitatio.

Responsio.

5.phy.tex.10.

Jn qñ nō est ↄtrietas: nec ē motus.

K

Auctoꝛ sex ꝓncipioꝝ.

partes sui loci:mutet ad partes alias:hoc est mobile esse in situ sine dubio.qz locus eius non est mutatus.sed mutatus est situs eius in suo loco:z locus est idē ipse qui primus. vnde cū pmutatio fuerit in situ:z in ea fuerit,pgressio paulatim:erit illa pmutatio:motus in situ. qz omnis motus est pmutatio dispositionis ad būc modū:z reuersio:silr erit relata dispositioni ad quā mutata est:non ad aliud ad qō nō est mutata. Nolo ăt hic dicere: q oē mobile in situ sit stabile in loco suo. Non.n. habeť ex meo verbo qō dixi.ſ.omne fixū in suo loco mutans situ suum gradatim:hoc est mobile in situ sit ita. Non.n.nego q tē

4.phy.t.45 poralis res nō mutat situ: nisi cuz mutauerit locū suum. Mea.n.intētio hec est:stabilire.ſ.mobile esse in situ stabiliendo mobile aliqō in situ.sed si possibile ē vt res mutet solus situ suū nō mutando locū suū:debes scire hanc possibilitatē esse motus celi. ¶ Quia aut erit: sic firmamentum qō nō est in loco ex intellectu termini circūdātis illud z cōtinentis:z equale ſm q intelligimus locuz. Aut erit in suo loco:z nō discedet a totalitate sui loci: sed permutantur habitudines suaz partiū ad alias ptes sui loci quibus occurrit.Et cū nō fuerit ibi nisi hec pmutatio z locus est idem:z hec mutatio est mutatio huius habitudinis.z hec habitudo est situs:tunc nō est ibi: nisi ħ motus qui est in situ:sed q motus celi est localis: cōstat apud eos:sed hic motus nō est in q̄titate: nec in qualitate:nec subali:nec in alio predicamento nisi in situ. qz cuz in singulis cathegoryz pergscris:non inuenies:qō conueniat huic motui:nisi situs z vbi.sed non est in vbi: tūc remanſit in situ. ¶ Si aūt dixerit aliquis: q omnis ps

Dubitatio. firmamēti est mobilis localiter:z omne cuius omnis ps mobilis est localr:ipsum totū est mobile localr. Rēspō-

Respōsio. sio ad hec est q veritas aliud est ab hoc:qz firmamentū nō habet partē in actu que moueatur:sed si ponerem⁹ ei partes:tamen non discedunt a loco suo:sed vnaquecz illarū partiū discedit a parte loci qui est totius:si totū habet locum. Non enim est locus partis: pars loci qui est totius.sed foztassis pars loci qui est totius:est pars.qz ps loci qui est totius nō circūscribit partē: z locus sicut scis est circūdans.sed foztassis continuū non habet ptes i loco nisi in potentia:sed iam diuulgauerunt istud in suis libris:q q̄uis omnis pars discesserit a suo loco: non oportet tamē vt totū discedat a suo loco,ppzio:qz differentia est in dictione nostra qua dicimus oēm partē z oēs partes.qz omnis pars foztassis erit alicuius modi: z totū nō erit illius modi.Qz totalitatis certitudo vel diffinitio,ppria:est diuersa a certitudine singulaz partiū.Et non vides primū:qz omnis pars:pars est totius: z totū non est pars: z omnis pars decē est vnū. z decē non sunt vnū.sed redibimus ad inquisitionē nostrā:z dicemus q possibile est. vt locus circūdet aliquid qō habet partes in actu: sicut arenā z similia:z vnaquecz illius pars discedit a loco suo.z totū non discedit a loco suo,sed de hoc in q̄ modo sumus nō dubitamus.q̄uis credimus: q omnis ps eius discedit a suo loco,ppzio: z ipsum totū non discedit a suo loco,ppzio.Qz non est dubitatio: q totū non ē mobile localiter:q̄uis ois pars eius sit mobil. ¶ Uidetur ergo mihi q omnis qui ꝓsiderauerit qō diximus z dyudicauerit iuste:dyudicabit certissime q in situ ē motus.

Dubitatio. ¶ Foztassis si aliquis dixerit:q intellectus de motu in loco:non est:vt mobile discedat a loco: sed vt sit mobile; z tamē ipsum in loco:q̄uis nō discedat ab eo. Diceť tūc: q hoc qō est mobile z mutabile:debet intelligi: vz. vt si ħ qō est mobile z mutabile:non est iō q discedat ab vno z eat ad aliud:tunc hoc nō est motus certissime.nec permutatio:sed motus z permutatio que dicis sunt i comunione solius noīs. Si aūt est ideo qō permutatur: z non in loco:tunc est ibi dispositio aliqua que permutať.z ē in ea motus ꝓprie.q̄uis res sit in loco. ¶ Erit ergo res pmutata:z tñ ipsa in loco. Unde nō oportet. vt pmutatio sit permutatio localis.q̄uis fiat in loco.z nostra opinio de motu qō sic est.non est intellectus q mobile sic ē:sed ita vt tu scis. ¶ Predicamentū habendi ego vsq modo non certissime cōprehendi.sed si ita est.vt dixerunt q ħ predicamentuz dicitur esse cōparatio corporis ad id qō circūdat illud z comitať in motu: tunc permutatio huiꝰ cōparationis ſm moduz primū non est nisi in superficie circūdanda:z in loco.z ſm totā meā opinionem:non ē in eo per seipsum z primo motus. ¶ Sz in pdicamento agēdi z patiendi fortassis putabit esse motus multis modis. Quia aliq̄n res erit sic q negz aget negz patietur.sed postea disponetur paulatim: quouscz fiat agens z patiens. Et tunc qō aget z patieť erit finis illius dispositionis ad similitudinē nigredinis que est finis nigrescēdi. Et ideo putatur q in illis duobus predicamentis est motus. Aliquādo aūt mouetur res que nec patitur calorē nec agit: z sit postea patiens caloreˉ:aut agens.z fit hec paulatim. z putatur ideo q sit hic motus. Aliq̄n passio erit cū motu paulatim.z postea paulatim ordinabiť q̄uscz fiat velox z intendatur:aut ecōuerso:z tunc putať q hic sit motus velocitati.sed dicam q in primo modo nō est motus ad agendū z patiendū.sed ad acquirendū affectionez z formā ex qua possit consequi actio aut passio. ¶ Sz secundum modū soluit id qō postea declarabimus.ſ.q nō potest ꝓtinuari cursus calefaciēdi ad frigefscendū vl' ecōuerso:nisi interrumpať: z sit in medio status aut mora. ¶ Sed intentio mō non est q quis ponat permutationem paulatim de velocitate in potentia ad velocitatē in effectu motū. q̄uis sit perfectio eius qō est in potētia fz q est in potentia.Sed hoc est in velocitate z tarditate.z hec nō sunt motus.nec actōes:nec passiones: sed duo accidentia:aut due qualitates;aut due affectiōes mot⁹.aut actionis.aut passionis. ¶ Et oino impossibile est: vt natura agēdi:aut patiendi sit motus ſm modū quo motus dicitur esse in predicamento.Et si possibile est: vt sit motus inter frigefscere z calefscere paulatim: tunc impossibile est quin sit hoc calescere:aut dum frigescit: aut postq̄ desinit frigefscere:qz si fuerit hoc calescere dum frigescit z cōstat:qz motus ad calescendū iam habet in se aliqd ō natura calescendi:z nā calescendi habet in se aliquid de natura calozis:tunc cū frigescit calescit.z cum moueť ad frigefscere moueť ad calefscere:qō est falsum.Si aūtē est hoc calefscere:postq̄ desinit frigefscere:tunc est in statu q est post frigefscere.ſicut postea scies. Et cū ħ etiaz necesse erit tunc aut vt motus sit ipsum calefscere:aut motꝰ ad calescendum. Si aūt fuerit motus ipsuz calefscere:tūc nō erit inter frigefscere z calefscere:nisi tēpus quietis:aut nec erit ibi motus nec quies:ſicut postea scies. ¶ Si vo motus fuerit ad calescendū:impossibile erit: tunc cū moueˉtur:quin aut habeat in se aliqd calozis:aut non hēat. Si aūt non habuerit:tunc non est hic pmutatio aliqua vllo modo.Si aūt habuerit:tunc sine dubio est ibi aliq̄ participatio nature calozis:z hoc ē calefscere. ¶ Ergo cū mouetur ad calescendū:iam habet in se calefscere.Si ăt forte posuerimus calefscere.id qō est in fine.f.extremū z motum ad illud:id qō est remissius q̄z sit illud:tūc ōbes scire q calor ipse.z omnis motus diuidunť tempore.sic postea scies.Qz cum calor perficiť in momento: iam nō est ibi calefscere.Si.n.calefscere ibi esset:esset per successiōez: aut per partes.z omnis pars calescendi esset calefscere.z pars prior esset remissior.z sic nō esset finis, nec esset calefscere ſm hanc rationem.Sed iam posuimus illō calefscere:ergo hoc est inconueniēs.sed si fuerit calefscere nō diuisibile vllo modo:tunc nō erit motus calefscere.fz calor.Si aūt fuerit diuisibile:tunc nihil erit calescendi qō sit finis.ergo nō ē necesse in calefscere:vt ipsum sit finis. sed vt paulatim calefscat:z accipiat aliquid calozis:z nūq̄ perfecte caleat.Sed postq̄z iaz scis ħ de vbo calescendi q est passio:iam etiā ex hoc scis de verbo calefaciēdi q ē agere.z hoc tibi sufficiat.Et dimitte quicquid ħ incipimus:iam enim ex pmissis patuit q motus nō cadit nisi in quatuor predicamentis:que sunt q̄titas z q̄litas:z vbi z situs. ¶ Jam aūt cognouisti collationē motus ad predicamenta. sed postq̄z iam nouisti naturam motus: debes scire.

¶ Capl'z. IIII. ō assignatiōe oppositōis iter motū z getē.

Tres Alū. 4.phi.2.45.

Atellectus de quiete perplexus ē. Quia diuulgata sūt natura liū est:q oppositio que est inter motuz z quietē:est oppositio pziuationis z habitus:nō oppositio ꝓprioz. Manifestū est aūt q iter illa non debet esse alia oppositio:nisi vna istaz oppositionum.ſ.aut pziuationis:aut ꝓprietatis. ¶ Jam aūt accepimus nomen motus ex intellectu verbi formalis nō pziuatoru:cū diximus q motus est perfectio prima. Si autem oppositio fuerit oppositius pziuationis z habitus: tunc impossibile erit quin alter eoz modus sit pziuatio. ¶ Dicemus ergo q corpus cū fuerit pziuatū motu q solebat moueri:diceť quietū. ¶ Intellectus aūtē huiꝰ qō dicimus.ſ.q solebat moueri hic est.ſ.vt aut sit id ex quo pendet motus qui est in illo:aut vt sit in loco z in tempore etiam:qz cū habuerit esse in vno loco aliquo tpe:dicetur q est quietū. Dic ergo due snie sunt habite de gete. Una est pziuatio motus eius qō solebat moueri: altera vbi:in quo habet esse aliquo tpe. Unde si fuerit quies pᵃ istaz:z alia comitatur eam:erit tunc quies pziuatio. Si aūt quies fuerit scōa z prima comitatur eam:tunc nō erit quies pziuatio. ¶ Ponamus ergo q quies que ē opposita motui:est intentio formalis:qz diffinitio eius signat q foral'ē.Et cū voluerimꝰ facere collatōez iter hāc diffinitionem z diffōnē motus:oportet: vt possimus elicere: aut diffinitionē motus ex hac diffinitōe quietis: aut hāc diffinitionez a diffinitione motus:ſicut docet regla,pbationis de eliciendo diffinitionez vnius cōtrary a diffōne alterius. Non autē dico:q regula diffiniendi vnū ꝓziuz: fit vt sumať eius diffinitio a diffinitione sui cōtrary: qz hec est res quā prohibuimꝰ: cū docuimus analeticha: z soluimus ea aliquo mō: cū docuimus topica. ¶ Sz dicimus q hoc q̄uis non est necessariū:nec est regula ſueniendi diffōnem:tamen possibie est.ſ.vt diffinitio vnius cōtrary sit distans a diffinitione alterius contrary. z probatio hz viā ad illō. ¶ Et si supradicte due diffōnes fuerint sibi contrarie z opposite. Possibile est tunc:vt quies sit habitus. Si aūt ille due diffinitiones non opponunť sibi:non erit tunc huius intentiōis quies:qz quies opposita est motui.sed erit eius intentionis que comitať intētionem quietis:z quies est quā significat diffinitio pziationis. ¶ Primo ergo dicemus q hec descriptio nō est opposita predicte descriptioni motus que est data fz ħ nomen motus.Quia illud qō diximus q motus est perfectio prima eius qō est in potētia ſm q est in potētia.Cū voluerimus aptare motui localiꝰ conuertemus dicentes sic.q motus est perfectio prima in vbi eius qō est in potētia in vbi ſm q est in potētia. ¶ Et hec diffinitio nō opponitur diffinitioi quietis quā posuimus.sed foztassis comitatur eam aliquid qō est oppositū illi. Et hoc non negamus: qz concedimus q sensus vniuscuiuscz duarum descriptionū quas assignauimus quieti: vnus comitatur alium:z non sunt idē. ¶ Si aūtē voluerimus elicere diffinitionē quietis ex diffinitione motus: sic vt intellectus quietis sit intellectus formalis:tunc necesse est: aut dicamus q sit perfectio prima eius qō est in effectu in vbi fz q est in effectu i vbi:aut dicamus q sit perfectio secūda eius:qō est in potentia in vbi fz qō est in potentia i vbi. Sed primū horz non erit diffinitio comitans quietez:z qz quies vnde est quies:non eget vt sit pfectio prima:z res habeat perfectionē scōam:qz possibile est: vt intelligať quies esse quies:cū res non habeat in se perfectionē:nisi id tantū qō habet in se.Sed descriptio scōa signat q necessarium est adesse:vnde quies est quies:vt precedat illud motus:sed hoc non est necesse.Et si remouerimꝰ verbum primi z scōi non seruabimus legē oppositōis in diffinitione:z si mutauerimus aliter:non erit intellectꝰ certus vllo modo.Si aūt voluerimus inducere oppositōez perfectionis:erit tunc in potentia:z quies erit certissime de rebus pziuatoruz. ¶ Ergo iam manifestū est q impossibile est elicere de diffinitione motus diffinitionē parem diffinitioni quietis:vt z quies sit opposita illi.Et cū hoc quiescit habitus.Si aūt posuerimus primā diffōnē quietis quā diximus:primū cadet in illa tempus:aut qō pendet ex tempore:z sic diffinieť per motū:z erit ges diffinita per motū. ¶ Sed cōtrarioz non est vnū pars in descriptione alterius. Et adhuc etiā tpe erit in ōscriptiōe motus:qui est cadens in descriptione ipsius. ¶ Et motus est prioz tempore in intellectu: z nō erit possibile tūc: vt motus sit pziuatio:si fuerit quies habitꝰ:qz pziatio nō continetur in intellectu habitus:sed ecōtrario fit:qz motus continetur in diffinitione temporis qō cōtinetur in diffinitione quietis prenominate intentionis formalis. ¶ Ergo claz est iposibile esse.ſ.vt dicamus de hoc elicere q motus est cū corpus nō habet vnū vbi in aliquo tempore. videamus ergo si hoc elicere possit dici vl fieri alio modo. ¶ Et dicemus q id qō pōt melius dici: ħ ē. q quies est existentia in vno vbi aliquo tempore añ qō z post qō est in illo.Motus aūt est existentia in vno vbi, ita q nec antea:nec postea fuerit in illo. Ergo in notificatione huius rei:posuimus ante temporale z post tēporale:cū ipsa non terminetur nisi tpe:z tempus terminať per motum:ergo motus acceptus est in notificatiōe sui. Ergo ꝓstat q motus non potest itelligi hoc modo: ergo non ē descriptio.Et q est adhuc debilius. hoc est qō est qō large accipientes dicunt.q quis est existentia in vno vbi aliquo tpe:z motus est existentia in vbi non aliquo tpe. Quia ad hoc consequiť qō diximus ante:z consequetiam aliud:dispositio.ſ.mobilis in principio motus z fine:qō est existere in vno vbi nō aliquo tempore:cū ipsuz nec sit motus nec tps. ¶ Jaz ḡ manifestū est: q nullus modus est certificandi oppositionē diffinitionis motꝰ z diffinitionis quietis:ita vt diffinitio quietis sit ex intellectu habitus. ¶ Restat ergo vt diffinitio quietis sit ex intellectu pziationis:z scias q vnicuiq manerie motꝰ est quies que est opposita.Ergo z vegetationi est quies que est opposita. ¶ Silr z alterationi:z sicut quies que ē opposita alterationi:non est qualitas que habet esse in aliquo tempore.fz est quies in ipsa qualitate. ¶ Similiter quies que est opposita motioni:non est vbi aliqō:fz ges in ipso vbi.Ergo quies est pziuatio motus. ¶ Ergo postq̄z loquuti sumus de motu z quiete:opus est nobis:vt assignemus certitudinem intellectus de eo qō dicitur locus:z de eo quod dicitur tempus:quia hec duo sunt que multam habent affinitatem cum motu.

¶ Capiz. V. In principio loquendi de loco: designande sunt rationes eorum qui ipsum negauerunt: ⁊ rones eoꝝ qui ipsum esse affirmauerunt.

A PRimum qđ de ipso tractare ꝺbem⁹ hoc est. ſ. ipsius esse ſi est locus: aut ſi loc⁹ non habet esse vllo modo: q̃uis nos ex noie loci: non intelligamus ei⁹ eẽntiam: niſi cõparationẽ tãtũ quã habet ad coꝝ pus qđ mouatur in eo: ⁊ discedit ab eo: ⁊ ad illuꝝ accedit p motũ. Quia tractatus de esse rei aliquando est postq̃ certificaꝝ eius eẽntia: ⁊ aliquãdo est anteq̃ certificetur eius essentia. v. g. ¶ Cum ꝺigerit hoc qđ iam cognitum sit aliqđ accidens eius. Sed nos iaꝝ cognouimus q⁹ hic est res que habet hanc cõparationẽ predictã: nec scimus quid sit ipsa res. Ergo habemus opus scire quid sit ipsa res: ⁊ tunc cũ cognouerimus suam essentiã: oꝑtebit vt declaremus eius esse: deinde si non constiterit cõpõnes illam habere esse: erit necesse vt declaremus: que est eẽntia cui appropriatur illa cõparatio: ⁊ hoc est qđ iaꝝ ꝺclaratum est tibi alꝫs. ¶ Dicemus ergo: quia fuerunt hoies qui negauerũt locũ habere esse omnino: ⁊ fuerunt alꝫ q affirmauerunt illum esse. ¶ Sed illi qui negauerũt: ratiocinati sunt hoc multis ratiõibus: q̃ꝝ interpretationes nos manifestabimus. Doc est q⁹ si locus habet esse: neꝯe est: vt aut sit substãtia aut accidens. Si aũt fuerit substãtia: aut ſuba ſenſibilis aut intelligibil. Si aũt fuerit ſuba ſenſibilis: ⁊ oĩs ſuba ſenſibilis habet locũ: tunc locus habet locũ: ⁊ ſic in infinitũ. Si aũt fuerit ſubſtantia intelligibilis: inconueniens est: vt ꝺicaꝝ q⁹ ſuba ſenſibilis accedit ad illam: aut ꝺiscedit ab illa: qꝝ intelligibiles ſube nõ ſunt ꝺemõſtrabiles viſui: ⁊ non habent ſitum. Sed quicquid accidit ad ſubam ſenſibilez vel ꝺiscedit ab ea: ẽ mõſtrabile ⁊ habet ſitum. Si vero fuerit accidens: tũc id in quo est hoc accidẽs est: ſicut id in quo est albedo. ¶ Jd autem in quo est albedo denominaꝝ ab albedine: ⁊ ꝺicitur albescens aut albũ. Ergo ſuba in qua est locus: ꝺz nominari a loco: vt ſit ipſa locata. ¶ Sed locus locati ẽ accidẽs ei: ergo ꝺebet comitari illuꝺ in motu: vt eat cũ illo quocũq; ierit. Et cũ hoc fuerit: non erit locus. vnde mouetur: ſed cũ quo mouetur. Uos aũt ꝺicitis q⁹ locus est: vnde res mouet: non cũ quo mouet. ¶ Jtez necesse est: vt locus aut ſit corpus: aut nõ corpus. Si aũt fuerit corpus: ⁊ locatũ est in illo: tunc locatũ penetrat illuꝺ. ſz corpus penetrare corpus est impossibile. Tũc ergo q̃o erit corpus: cum ipse nõ ſit vnũ ex corporibus ſimplicib⁹ neq; ex cõpoſitis: Si aũt non fuerit corpus: quomodo coaptabitur corpori: ⁊ parificatur ei: ꝯquid enim est eq̃le corpori: corpus est. ¶ Jtez motus nihil ẽ: niſi cõmutatio a propiore ad remotius: ⁊ hec mutatio. ſicut accidit corpori: ſic etiam accidit ſuperficiei: ⁊ linee ⁊ puncto. Sed ſi pp huiuſmꝺi mutationẽ: mutabile ꝺebet mutare locũ: tunc ſuperficies ꝺebet mutare locũ: ⁊ linea locũ: ⁊ etiam punctus locũ. Et manifestum est: qꝝ locus puncti ꝺz esse equalis ei: quãꝺo quiꝺẽ iam poſuiſtis: q⁹ locus equalis ẽ locato: eo q⁹ non capit aliuꝺ preter illuꝺ. Sed qđ equale est puncto: punctus est: ergo locus puncti: punctus ẽ. Ergo quare est vnũ eoꝝ locus: ⁊ alterꝝ locatum: Sed fortaſſis vnũqđq; eoꝝ locus est ⁊ locatum. Et vnũqđq; eoꝝ ex reſpectu illius ad aliuꝺ est locatũ: ⁊ ex reſpectu illius ad hoc est locus. ſed hoc iam negaſtis: poſtq̃ non vultis: vt locus ſit locatus in eo qđ locatũ est in ipſo. ¶ Jtez ẽt adiecerunt ꝺicentes: ſi punctus habuerit locũ: q̃to magis ꝺebetis ei attribuere ponderositatẽ aut leuitatẽ: Et hoc etiaꝝ intenderunt illi qui negauerunt motũ ꝺicẽtes: q⁹ ex nullo intellectu ꝺicetur corpus habere locũ ⁊ motum ex quo non ſimiliter affirmet punctus hñe locuꝝ ⁊ motum. Unde ſi attribueritis puncto motũ: tunc iaꝝ attribuiſtis ei: ⁊ attribuiſtis ei pondus aut leuitatẽ: ⁊ ſtat hoc esse falſuꝝ. ¶ Jtẽ qz punctus nõ est niſi extremitas linee: ſz extremitas linee ẽ itellcũs p̃uatiõis: qz h̃ itellcũs p̃uatiõis quomodo habebit locũ: aut motuꝝ: ⁊ punctus vo est extremitas linee: qz est finis: ſz finis est in quo terminatur res: vltra qđ non remanet ex ea aliquiꝺ. Uñ cuꝝ punctus non habuerit locũ: nec corpus habebit locum. Et qui affirmat corpori locũ: affirmat etiã ⁊ puncto locũ. ¶ Jtem locus apud vos necessarius motui: qz ꝺicit⁹ motum egere eo: ergo est vna ex cauſis motus: ſed nõ ẽ efficiens cauſa motus: quomodo enim esset: cũ omnis mot⁹ quẽ localem ꝺicitis habeat p̃ncipiũ efficiens cognitũ p̃ter locũ. Nec etiam est p̃ncipiũ materiale alterius: nam motus existentia non est niſi in mobili: nõ autez in loco. Nec est p̃ncipiuꝝ formale: quia locus non est forma motus. Nec est p̃ncipiũ finale: qz apud nos egent eo: anteq̃ perueniaꝝ ad finem ⁊ ad perfectionẽ: ſicut egent in ptione. ¶ Si aũt locus fuerit finis non erit finis ideo qz est locus: ſed qz est locus in aliqua ꝺiſpoſitione. Sed noſter ſermo non est ꝺe loco: niſi ſm q⁹ est locus abſolute. Si aũt locus erit perfectio: ideo q⁹ illũ ꝺeſiderat mobile: aut natura: aut voluntate: esſet ẽtyna ꝺe perfectionib⁹ hominis: vt esſet in locis que ꝺeſiderat. q̃uis perfectio q̃ꝺam est, ppria: ⁊ quedã cõis. Et propria est forma rei: locus aũt nec est forma mobilis: nec forma motus. Loem autem pfectionẽ habet vna res ⁊ alia: locus vero non est niſi prop: ius. Si vero corpus esſet in loco: tunc corpora vegetabilia eſſent in loco: ⁊ ſi in loco eſſent: locus augere tur cuꝝ eis: ⁊ eſſet eoꝝ locus mobilis: ⁊ locus haberet locum. ſed vos negatis hec omnia. Qui aũt affirmãt locuꝝ eſſe: probant hoc ex eo q⁹ ꝺident motum ꝺicentes. q⁹ motus ſine ꝺubio est ꝺiſceſſio ab alio ad aliuꝺ. Sed non ſit ꝺiſceſſio a ſubſtantia: nec a qualitate: nec a q̃titate eſſentialiter: nec ab alys intellectibus. Quia oĩa hec remanẽt cum motu. Motus etenim non est in ſe ꝺiſceſſio a re in qua coꝝ⁹ erat quã postea permutat: ⁊ hoc est cui nomẽ imponim⁹ locum. ¶ Jtẽ etiam ratiocinati ſunt hoc ex vicissitudine quã videbant ꝺicentes. Uidemus. n. q⁹ coꝝ⁹ mecũ est: ⁊ postea videmus q⁹ ꝺiſcedit: ⁊ videmus q⁹ aliꝺ corpus ſuccedit in loco vbi illuꝺ erat. Expli gra. vrce⁹ i quo priꝰ ẽ aqua ⁊ postea refunꝺitur in eo aer aut oleũ: ratio ꝺyuꝺicat: q⁹ hec alteratio permutauit hanc rem: ⁊ ſucceſſit aliuꝺ i re in qua alteꝝ erat antea: qz primũ erat propriatũ in ea: ſed modo iam abest ab ea: ⁊ quãtitas ⁊ q̃litas non est in eſſentia alicuius eoꝝ: nec ſubſtantia: ſz in locũ in quo erat primũ ſucceſſit ⁊c. ¶ Omnes aũt homines cognoſcunt q⁹ est hic ꝺeorſum ⁊ ſurſum non ferẽt res in ſurſum ⁊ ꝺeorſum ꝓpter ſubaz quã bẽat: aut propter q̃titatẽ: aut propter qualitatẽ: aut propter cetera aliozũ. ¶ Sed ꝓpter id qđ vocamus locuꝝ: vſq; adeo q⁹ figure ꝺiſciplinales non imaginantur: niſi attribuantur eis ſit⁹ ⁊ locus. Quia niſi esſet hoc qđ locus non habet esse niſi in corpore cũ ſuo esſe ⁊ ſua ſingularitate ⁊ ſpalitate ⁊ p, pryz ⁊ differentyz: non eſſent aliqua corpora quoꝝ alia ex natura ſua mouerenꝫ ſurſum: ⁊ alia ꝺeorſum. ¶ Jaz autem tractum inoleuit locus q⁹ imaginatio multitudinis negat esse aliquiꝺ qđ nõ ſit in loco. Et affirmat q⁹ locus est res per ſe ſubſiſtẽs: ⁊ neceſſe est: vt paratus ſit ad exiſtẽꝺũ corpora in eo. ¶ Unde ẽt Homerus verſificator cum voluit ꝺicere verſus in quibus loquebaꝝ ꝺe ordine creature nõ vidit aliquiꝺ qđ poneret ante esse loci: ⁊ ideo ꝺixit: q⁹ primũ qđ ꝺeus creauit loc⁹ est: ⁊ postea hãc terram aꝺeo latã. Sed ꝺiſſoluere rones quas iꝺixerũt

A

Finis.

4. phi. te. 34.

B

Perfectio duplex.

C

Z. topi. 2. ca.

β metaphi.

4. phi. tex. 6.

Z. topi. c. 21

Democ⁹.

negantes locuꝝ: postponemus vſq; in horã qua cõprehẽꝺemus essentiam loci. Ergo notificemus p⁹m eẽntiã loci. ¶ Capim. VI. Jn quo enumerantur ꝺiuersitates hoiuꝝ in sentiendo ꝺe loco ⁊ inducunt rones eoꝝ.

A NOmen loci vulgus accipit ꝺuobus modis. Alꝫ. n. intelligunt locuꝝ id in quo res ſita est: q⁹ postea non ꝺiſtinguũt an locus ſit corpus qđ est inferi⁹: an ſuperficies ſuperior corporis inferioris. Alꝫ vero ꝺe vulgo quaſi animaꝺuertentes putant q⁹ locus est ſola ſuperficies ſuperior corporis inferioris ſine alys. Alꝫ aũt itelligunt locũ esse rem continentẽ aliã: ſicut lagenã vinuꝝ: ⁊ ꝺomũ homines: ⁊ omnino iꝺ in quocũq; res est: q̃uis nõ reſiꝺeat in eo: ⁊ hoc est vſitatius apꝺ eos: q̃uis illuꝺ nõ ſatis intelligãt: qz maior pars eoꝝ affirmat q⁹ ſagitta locuꝝ penetrat. ⁊ celũ ⁊ terra q̃tũ aꝺ eos qui intelligũt formam mundi: ſita ſunt in loco: q̃uis nulli imitantur. Sꝫ ſapientiores deprehenderunt: q⁹ iꝺ cui attribuiꝫ hoc nomen loci ſm intentionem ſcõaz habet has ꝓprietates. ſ. vt ſit iꝺ in quo est res: ⁊ a quo ꝺiſcedit per motũ. ⁊ quod nõ capit aliuꝺ cũ illa: ⁊ recipit ea que mouentur aꝺ ſe: q̃ postea proceſſerunt paulatim quouſq; putauerunt q⁹ locus est ꝺtinens: cũ locatũ ꝺicit esse in eo. Deinde postq̃ voluerunt ſcire eſſentiam huius rei ⁊ esse: quaſi ꝺiſtixerunt in coꝝꝺibus ſuis ꝺicentes: q⁹ quicqꝺ est ꝓpriũ vni⁹ rei: q⁹ non est alterius: neceſſe est: vt aut ſit ꝺe eſſentia ei⁹ aut exẽ eſſentiã eius: ſi aũt fuerit ꝺe eẽntia ei⁹. aut erit materia: aut forma eius. Si aũt fuerit extra eſſentia eius: ⁊ fuerit ei par ⁊ appropriet ei: tunc aut est terminus. i. ſuperficies que applicaꝝ ei: ⁊ circũſcribit illuꝺ tñ: ⁊ non aliuꝺ: aut est circũſcriptũ ⁊ circũſcribens qõlibz eoꝝ: aut ẽ ſpacium qđ aꝺequaꝝ ꝺimenſiõibus eius ⁊ circũſcribit illõ: nec permittit occupari ab alio q̃ꝺiu est in illo. Alꝫ vero putauerunt q⁹ locus est ꝓle: quomodo. n. nõ: cũ ꝓle ſit receptibilis viciſſitudinis. Alꝫ aũt putauerunt locum esſe ſpacia ꝺicentes: q⁹ inter extremitates vaſis continentis ſunt ſpacia infinita permanentia: ⁊ viciſſitudinanꝫ i eis coꝝpora ꝓtenta in vaſe: qz proceſſit res vſq; aꝺeo. vt ꝺicetur hec esse opinio cõis. ¶ Sed qz naturalis est ei rõ: ideo omnes iꝺicant: q⁹ aqua que est inter terminos vaſis: cum ipſa remoueꝫ ⁊ ſeparatur: recipitur aer in eoꝺez ſpacio. Quia rationi tant ſunt iſti etiam multis modis rationum cõtra eos qui tenent ſniaz ꝺe ſuperficiebus ꝺicẽtes. Qz ſi locus esſet ſuperficies rei: tunc motus eẽt diſcẽꝺere ab vna ſuperficie ⁊ ire aꝺ aliam. Tũc g̃ volatile qđ est exiſtens in aere ⁊ lapis qui exiſtit in aqua: cũ aer ⁊ aq̃ mutãꝫ circa ea: ⁊ volatile: ⁊ lapis mutanꝫ ꝺe ſupficie aꝺ ſupficiẽ: ꝺebent localr eẽ mutata: qz hic q̃ꝺ vocatis locum: iam permutatus est circa ea. Si aũt fuerint geta: i quo loco ſunt quieta: Quia quieti ꝺbitũ est: vt pmaneat in ſuo loco aliquo tempoze. ⁊ ꝺe geto vera est hec ꝺictio. Ergo quãꝺo quiꝺẽ non comitatur ea ipa ſuperficies: gꝺ est qđ comitatur ea: niſi ſpaciũ quo circũſcribunꝫ: quod nec auferꝫ: nec mutaꝫ. ſed ſemper est vnũ ⁊ iꝺẽ. ¶ Dixerunt etiam q⁹ aꝺ res ſimplices non ꝺucit nos niſi reſolutio ⁊ intellectus abſtrahendi ⁊ diſtũgendi vnũqđq; eorum que ſimul cõiuncta ſunt: ⁊ poſt abſtractionẽ ſingulo: id qđ remanet in intellectu: ipſuz est ſimplex qđ habet esse in ſe: q̃uis per ſe ſolum non habeat exiſtere. Et ꝓpter hoc cognoſcimus mãm ⁊ formaz ⁊ ſimplicia que ſunt vnũ in rebus compoſitis. ſicut cũ putauerim⁹ aquã ⁊ cetera coꝝpora remota non exiſtentia in vaſe: ſegꝝ hoc: vt ſpaciũ ſit ſtabile hñs esse inter eius extremitates. Ergo ⁊ hoc etiaz haber esse: qñ illa habuerint esse cum illo.

B

C ¶ Dixerunt ẽt. qz hoc q⁹ corpus est in loco: non habz ex ſuis ſuperficiebus: ſed ex ſua ſpiſſitudine ⁊ ſua q̃titate: vñ neceſſariũ est: vt id in quo est cũ ſua coꝝpozcitate: ſit eq̃le ei. Ergo erit hoc ſpaciũ locus: qz locus ꝺbet esse eq̃lis locato. ⁊ locatũ est coꝝpus qđ habet tres ꝺimenſiões: ergo locus est habens tres ꝺimenſiones. ¶ Dixerũt etiaz q⁹ locus ꝺebet esse res que non permuteꝫ vnq̃: nec remoueatur vllo modo. Sed fines continentis aliquãꝺo mutantur aliquo mõ: aliquãꝺo remouenꝫ. ¶ Dixerũt ẽt q⁹ homines ꝺicunt locũ aliqñ esse vacuũ: aliquãꝺo esse plenuz: ⁊ non ꝺant q⁹ ſuperficies aliquãꝺo est vacua: aliqñ plena. ¶ Dixerunt etiã q⁹ tenere hanc ſniam ꝺe ſpacys: ponit q⁹ vnũqđq; coꝝpus est in loco: ſnia autem coꝝ que est ꝺe ſuperficie cõtinente affirmat q⁹ aliqđ coꝝpoꝝ non est in loco. ¶ Dixerunt etiã q⁹ ignis cuius motus est ſurſum: ⁊ terra cuius motus est ꝺeorſuz: querunt locũ totaliter: ⁊ incõueniens est: vt querant extremitatẽ coꝝpoꝝ qđ est ſurſum aut ꝺeorſuz: qz impoſe est: vt coꝝpus totaliter ſuperficiẽ tangat. ergo querit graꝺũ oꝺinis in ſpacio. De ſunt rationes doctoꝝ ꝺe ſpacio abſoluto: ſed doctoꝝ huius ſpacy ſunt ꝺue ſententie. Quiꝺam. n. coꝝ nõ conſentiunt: vt hoc ſpaciũ remaneat vnq̃ vacuũ ſine implẽte: ſed affirmant q⁹ nũq̃ ſeparatur ab occupante: niſi ſuperueniat aliuꝺ occupans. Et quiꝺaz eoꝝ non ſentiũt ita: ſed ita q⁹ poſſibile est: vt hoc ſpaciuz aliquãꝺo ſit plenum: aliquãꝺo vero vacuũ: ⁊ iſti ſunt doctores ſententie ꝺe inani. ¶ Sꝫ ex his qui ſunt doctores ſnie ꝺe inani q⁹ ꝺam ſunt qui putant: q⁹ hoc vacuũ non est ſpacium: ſed est non res: quaſi non ſit res niſi coꝝpus. ¶ Primũ aũt ꝓpter qđ viſum fuit eis tenere ſniam ꝺe inani: fuit ꝺ. ſ. aer. Quia opinio prima vulgaris hec est. q⁹ iꝺ qđ non est coꝝpus: nec est in coꝝpore: illuꝺ non est. Postea coꝝ pria opinio ꝺe esse coꝝpus hec fuit: q⁹ nõ ſunt coꝝpora: niſi tñ viſibilia: ⁊ qđ non ſentiꝫ viſu putatur non esse coꝝp⁹: vñ iuꝺicant q⁹ non est aliquiꝺ. ¶ Jꝺeo iuꝺicãt ꝺe esse aer: q⁹ nõ est aliquiꝺ: ſed nihil. Qz fortaſſis vas in quo ẽ aer non putatur ſm primã ſniam: q⁹ ſit in eo aliqꝺ: ſed putatur q⁹ ſint ibi ſpacia vacua. Sꝫ primo aꝺ hoc icitauit eos per hoc q⁹ oſtendit eis vtres inflatos qui reſiſtunt tangẽti: ⁊ per tactum ꝺocuit eos aerẽ esse coꝝpus: ſicut cetera coꝝpora: inq̃tum coꝝpus est. ⁊ ex his qui hoc viderũt gꝺam cõuerſi ſunt: vt nõ tenerent amplius ſniam q⁹ inane ſit Ƀ aliquiꝺ: qz hoc qđ putabatur esse inane. ſ. aer: viſum est eis plenum. ¶ Fuerunt aũt alꝫ qui cõceſſerũt: q⁹ aer non est inanis: ſed plenus: ſed cõmixtus cũ inani: ⁊ nõ ſeparatus ab inani. Jnuenerunt etenim ratiões ⁊ argumentationes ex quibus cõcluſerunt: q⁹ inane est. ⁊ rõnes eoꝝ ꝺe hoc ſunt hẽ. ¶ Dixerunt. n. nõne vides quomodo coꝝpora diſſoluuntur ⁊ cõſtringunꝫ nihilo intrante aut exeunte. vnde diſperſio est elongatio partiũ a ſe taliter: vt remaneant inter illas loca vacua. Et cõſtrictio vl ꝺenſatio est reditus illaꝝ partiũ per illuꝺ inane diſpſuz. Et ꝺixerunt: nos videmus vas plenũ cinere. cum quo tñ tãtum colligiꝫ in eo ꝺ aqua: q̃tũ ſolum impleret illõ. ꝺixerunt etiam q⁹ cũ lagena impletur vino. Deiꝺe ſi ponatur illuꝺ vinuz in vtre: ⁊ vtrũq; postea in lagena: lagena cõtinebit vinũ ⁊ vtrem ſimul: ⁊ niſi ꝓpter hoc q⁹ in vino est inane iuxta capacitatẽ vtris: impoſſibile eſſet vinum ⁊ vtrẽ ſimul capi in lagena quã ſolũ implebat prius vinũ. ¶ Dixerunt ẽt q⁹ vegetabile non vegetatur niſi ꝓpter aliquiꝺ qđ diffunꝺitur aliqꝺ in pleno ſed inani. Quiꝺaz aũt eoꝝ posuerunt hanc rationem generalẽ ꝺicentes: q⁹ neceſſe est: vt mobile moueatur: aut per inane. aut p plenum. Sed ſi mouetur per plenũ plenũ itrat in plenũ: reſtat ergo vt moueatur per inane. ¶ Quiꝺam aũt eoꝝ conati ſunt ꝓbare hoc per barũꝺinẽ per quã cũ aqua

C

sugatur: mox aqua sequif & subitrat que si plena eet aliquid non colligeret qđ in eam ingredi posset. ¶ Dixerūt et q mobile qđ moueat: nece e: vt aut ipellat plenū & moueat illđ: aut vt penetret illđ. Sz penetrař nō pt. ¶ Restat ergo vt impellat & moueat illud: & sitr faciet id quod impellitur. inq̄tū mouetur. sequitur ergo vt cū aliquod mobile motū fuerit: moueatur totus mūdus: & cū aliqđ mobile motum fuerit motu vehementi: sequif vt totus mundus vacillet fortiter ad instar prioris motus vehementis. sed hoc qđ dixerunt locū esse id in quo res sita e accipiunt a vulgo: qđ appellat sedes suas loca sua: & nos non curamus si huiusmodi appellanť loca. Non eni op⁹ est nunc certificare hunc locū in quo locatū est. Sed q dixerunt locū esse ꝛtinens & equale: est necessariū omni mobili quocūq; modo fuerit: q̄uis nō initatur sup cū. Sed qui dixerunt q locus est superficies quocūq; modo fuerit: dixerunt q sicut superficies vrcei est locus aq̄: sitr superficies aque est locus vrcei. Quia superficies aq̄ est supficies que tangit totā superficiez alterius rei que cōiungitur sibi. ¶ Et dixerunt q firmamentū est mobile: sed oē mobile locum habet: ergo & firmamentuz habet locum. sed non est superficies alicuius circūscribentis que illum contineat. locus aūt eius est exterior superficies celi: qđ sub ipso est. Ergo nō est ois locus superficies circūscribentis continens. sed eoꝝ qui dixerunt: q loc⁹ est superficies cōtinens: postea nominabimus sniam: & certifi: abimus eam: prius aūt debemus destruere has snias: & persequi eos: & ōtegere fallacias que sunt in argumentationibus eorum.

¶ Capim. VII. De destructione sententie eius qui putauit q locus est materia aut forma: aut quelibet superficies contingens aliam aut spacium.

A Sed declaratio destructiōis sententie eius q vidit q yle aut forma est locus: hec est. vt sciať q locus est a quo discedit ur & acceditur per motū. Ad yle aūt vel ad formā non est mot⁹ vllo modo: & qcqd generať: quādo generatur mutat locum suum nālē: sicut aqua cum fit aer. sed nō mutat materiam suam nālē. ¶ In ꝓncipio aūt generationis res prius est in loco q̄in forma sua. Et dicit q ligna fiunt lectus. & dicit q ex aqua fit vapor: & ex spirnate homo: & nō dicit q locus fiat a liqđ corpus: nec ex loco fiat corpus.

¶ Illos aūt qui dixerunt q locus est quelibz superficies contingens aliā superficiē: siue sit ꝛtenta siue continens: ꝛsequitur vt ponant vnū corpus in duobus locis. Segť enim ex eoꝝ sententia: vt vrceus habeat duo loca: locuz .s. qui est superficies aque que est in eo: & locū. s. superficiez aeris qui circūdat eum. sed iam cognitū est q vnū corp⁹ non potest esse simul in duobus locis: & vnū locatuz non habet nisi vnū locum: & non cōpulit eos B dicere: nisi q ignari fuerunt motus celi: & putauerunt eū esse localem. Et adinuenerunt q vltimū corpus non est in loco q̄ circūscribať mobile: & q est exterius motu locali. sz post q̄ cognita fuerit intentio nostra de motu situali: liberabuntur ab hac coactōe & euadent banc necessitatē. ¶ Sz ex his qui dixerunt q locus est spaciū existēs inter extremitates cōprehendentis & cōprehensi: illi qui dicunt ee impossibile: vt hoc spaciū sit vacuū a locato: coniunctunť p hoc q necesse est: vt hoc spaciū: aut habeat esse cū corpore contento vel occupante: vel non habeat esse. Si autē non habuerit esse: tunc non erit locus locato existēte in loco. Quia locatū est B corpus cōtentū: & locus est B spacium qđ non habet esse cū hac occupatione corporis cōtenti aliud nūero. & tunc discretū est ab illo recipiens prietates: & accidentia que sunt alia nūero ab his cōsimilibus eoꝝ que sunt corporis contenti: aut vt non sit aliđ ab illo: sed si vniatur cū eo. & fiat idem ipsum. Si aūt fuerit aliud ab illo: tunc est ibi vnū spaciū iter extremitates continentis qđ est locus: & aliđ et in locali qđ est iter extrema continentis aliud numero ab illo. sed intellectus nostre dictionis de spacio singulari qđ est inter hec duo: hic est. s. q̄ hec res continua que recipit inter ea hāc destructionē: sit yna singularis. Quicqd ergo e iter hāc extremitatē & illā: est hoc spaciuz qđ est inter duo extrema terminata: ergo sine dubio est vnū indiuiduū nō aliud & aliud. Ergo quicqd est inter banc extremitatē & illaz est spaciū vnū singulare: non spaciū & spaciū. Et quādo qdē hoc sic est: non erit inter hoc extremū & illud: spaciū corpozi vnū & aliud. sed spaciū corꝑis qđ est in corꝑe bz esse. ergo illud aliud spaciuz non habet esse ꝓter hoc. Si ātē idem ipsum fuerit: tunc nō est ibi spaciū ꝓeter hoc. Sitr cum accesserit aliud corpus. nō erit ibi aliud spaciū: nisi qđ habebat ꝓmū corpus: ergo non habebit eē illo modo inter extrema continentis spaciū qđ sit aliđ a spacio contenti. sed non est ꝓssibile apđ eos: vt sit vaciū aliqđ a locato. Ergo spaciū nō habet esse solum: nisi cū consequutione inconuenientiū. v.g. sicut si putares remanere ipsum corpus cōtinens non cōtingens extremitates inferioꝛes: alias cū alijs nullo corꝑe coexistēte in eo: & hoc est tāq̄ si diceretur. q cōputauerimus quinq; diuisa in duas equales partes: erunt tunc augmētate super imparem adiectionē vnius. ¶ Sed postq̄ hoc qđ sequť reputatur inconueniens: non oꝑtet vt illa duo spacia habeant certitudinē eēndi. Quomodo. n. est possibile: vt sint duo spacia simul: cū cōstet q omnia duo spacia plā sunt q̄ vnū spaciū: q: sunt duo et ꝓiuncta nō respectu alteri⁹. & omnis adiunctio spacy & spacy: maioꝛ est q̄ vni⁹. Maius enim est id cū additur super mensurā alterius aliqđ ꝓter illaz: & maius in q̄titate est: sicut plus in numero: & qđ est pluriū mensuraꝝ inter mensuras: illud est maiꝰ: ergo cum spaciū intrauerit intra spaciū: si id qđ intrat annihilatur. tunc spacium qđ habet esse intrat in annihilatum. Si autē permanserit id & qđ intrat in illud coniuncta: & duo cōiuncta maioꝛa sunt q̄ vnūqđq; eoꝝ: tunc duo spacia erūt maioꝛa q̄ vnuz. Sed nō ita se habz res. q: adiunctum qđ est inter duo extrema ipsum est mēsura vniuscuiusq; illoꝝ: & tunc adiunctum nō est maiꝰ vno. ꝓtest aūt aliquis hic ꝛrogare de linea duplicata: sic vt yna medietas iungať alij medietati: & fiant due linee q ex duplicatione lōgitudinis eaꝝ non additur alicui latitudini alicuius eaꝝ. sed hoc falsum est: q: necesse est: vt aut vnaquaq; medietas separeť ab alia in situ: & cōiunctio vtrarūq; linearum faciat aliam dimensionez maiorem q̄ sit dimensio vnius eaꝝ. Sed si nō fuerit in rectitudinem duplicatio vnius: dimensio non erit receptibil⁹ coniunctionis: sed separabitur dimensio a dimensione. aut vt fiat vnum: & si possibile est hoc: tunc non erūt due linee: sed yna. ¶ Sed hoc q corpora prohibētur ingredi vnum in aliud: non ꝓhibet hoc corpus intrare in illō collectio totius que est in corꝑe. s. tam formaꝝ q̄ qualitatum & aliorū huiusmodi. Quia hec siue sint siue non sint: dum corpus habuerit esse: ingressio vnius in aliō sp erit prohibita. Nec yle est qđ probibz intrare in yle alia numero. quia cū dixerimus q yle prohibetur intrare in aliam yle: aut dicemus hoc ad modum negandi: sicut dicimus q vox non videt se: aut cuz dicimus q anime nō accidit motus: quoniam non soleat vnq̄ de duabus materys dici: q possibile sit alteram in alteraz nigredi: aut non ex hoc intellectu: sed potius ex intellectu oppositionis qui est oppositus ingressioni oppositiōe ꝓpria. Intellectus enim ingressiōis hic est: q cū qualibet vnā duarum rez in se intrantiū assumpseris: aliquid de altera: habebit esse in situ cū alia: qz non separať vna illaz in situ ab alia. Similr qđ est oppositum huic hoc est: vt eēntia huius sit separata in situ ab eēntia illius: & partes huius sint separate a partib⁹ illius: vnde si dixerint q mā ꝓhibetur ad ingressionē ex intellectu negādi qui est ꝓna intētio: nō est nūc nobis sermo de hoc. Sit aūt nunc ꝓcessum hoc: qz yle in se bz est. Noster aūt sermo est de intētione secūda: & hic sensus secūdus nō intelligiť in yle: nisi cum attribuitur ei situs: hoc aūt non fit sic: nisi per accīs. scz ꝓpter causaz dimēsiōis que accidit ei ꝓpter quā sit apta ad separandū & diuidēdū. ¶ Qz aptitudo. yle. s. vt dicatur de ea oppositio hec que est ingredi & nō ingredi: qđ ē oppositū illi. Res est que accidit ei ex parte dimēsionis que dimēsio est causa ꝓpter quā accidit ei oppositio: & ꝓmiť in ea. Et ipsa est cā ꝓpter quā yle non ingrediť in yle. Sed si dimēsioni hoc eēt possibile: & in sola nā yle nō esset alia ꝓhibitio opposita huic ingressioni. Non tamen prohibereť yle ab hac ingressiōe. Undē q̄uis est possibile vt hec yle in qua est dimēsio ꝓhibeat ab hoc ꝓpter set & nō ꝓpter ꝓhibitionē dimensionis corporalis que prohibet vt essentia eius nō recipiat aliam dimēsionē corporalem: qz non est yle bz: vt nō recipiat nām dimensionis & retineat: nec etiam vt non recipiat nām dimensionis & augmētuz. Naz q recipiat: hoc declarabitur tibi vel ingressio vel infusio: cuz ea certificauerimus & notificauerim⁹. Ergo si dimēsio non ꝓhibetur recipere aliam dimensionem in se: & yle apta est ad suscipiendū dimēsionē: & in nā sua q̄ ē yle nō ē vt seoꝛsuz accipiať sola q̄si opp⁹ ifusiōi: tē bz vt ifusio vni⁹ corꝑis i aliō sit polis. qz oē ꝓpo⁹ ex duob⁹: nō ē nisi ipa ꝓiucta: nisi accidat ibi alteratio & passio q̄ sit forma tertia: & intellectus tertius ab illis: & iudiciū de vnoquoq; illoꝝ: idem est qđ de composito. Cuz aūt non prohibuerit illud vnūquodq; illoꝝ: nec prohibebit composituz. Sed totalitas corꝑis ꝓhibet infundi aliō corpus in se. ergo vez est qđ in suis partib⁹ habeť qđ hoc ꝓhibet. Et qz non sunt oēs non prohibentes: yle aūt nō est causa prohibēs hoc: nec est illa ꝓhibitio ex actione eius ꝓpria aut passiōe ꝓpria. ¶ Restat ergo q nā dimensionis nō patiatur infundi. Sz si ex hoc debz vt yle ifoꝛmata dimēsione nō infundať in alia dimensionē. tūc impossibile est: vt corpus infundať in dimensionē yllo mō. ¶ Itez locatuz qđ est in vase & implet illud. necesse ē vt materia eius & yle: aut ifundať in illud spaciū infinitum: aut non. Si aūt seoꝛsum est: & non intrat in illud: corpus quod habet illaz yle nō intrauit in illud vas: nec implenit illud: qz spaciū infinitū solum est per se existens: & nō est adiunctū materie vel corꝑi qđ intret in illud. Quia corꝑis qđ intrat in illud: nō est eēntia vacua a sua materia: sed si illud spaciū penetrauerit essentiaz materie cū dimēsione que est in materia continget hoc q in mā iaz penetrauerunt due dimēsiones equales conuenientes in natura. ¶ Sz iaz notū est q res ꝓuenientes in nā q̄ non specificatur differentys substātialib⁹: non multiplicanť ex esse: sed ex materys sustinētibus: vnde cū materia eorū fuerit vna: nō multiplicanť vllo modo: vnde nō sunt due dimensiones. Si autē ꝓsuerimus q dimensio multiplicatur in materia: cum sint in ea due dimensiones: & q hoc sit ex ꝓprietate dimēsionali: & q hoc habet materia ex hoc q yna dimēsio penetrat illam: & qz habz suā ꝓprietatem per quā alia dimensio penetrat illam: nos tamen non inuenimus in materia: nisi vnum modū continuitatis: & vnū modū diuisionis: ita q si dimēsio fuerit in ea yna tantū: forma erit eadez. Hoc est autem qđ dicimus ad destruēdū eē b⁹ spacy infiniti. Jā aūt dixerūt ad destructiōez ei⁹ qđđā cōpositū sup B: scz q ipole ē vt spacia habeāt eē i spacys sine fine. Et nos vsq; mō ñ potuimus B intelligere nec certificare: & tñ debem⁹ adherere eis. Sz i sequētib⁹ aut nos dicemus B: aut aliūs ꝓ nobis.

¶ Ca^m. VIII. De quicēdis illis q tenent snias de inani.

B Primum qđ debemus eis ostēdere B est. s. q̄ inane nō est nihil absolute: sicut putant multi ex illis. Et si inane omnino nihil esset: non eēt bic contentio vlla inter nos & illos. Ergo sit inane aliqd qđ habeat esse: & ꝓcedamus eis hoc. Et ꝓprietates quas attribuunt inani: probant q̄ inane bz esse: & q̄ est quantitas: & q̄ est suba: & bz potētiā efficientē. Impossibile est etenī vt nihil sit qđ est inter duo magis & minus. Inane autē aliquādo est inter duo corꝑa magis & minus. Et inane qđ mensurať inter celū & terram maius est: q̄ qđ mensurať inter duas ciuitates in terra. Et est iter illa aliqua cōparatio: & vnūquodq; eoꝝ inueniť habere mēsuraz. Erit ergo vnū inane mille cubitoꝝ: & aliud decem cubitoruz: & vnum inane terminabiť pleno: & aliud ferēt in infinituz. Et impossibile est vt be omnes dispōnes dicant esse eius qđ omnino nihil est absolute. Sz qz recipit has oēs ꝓprietates: & he ꝓprietates eēntialiter sunt q̄titatis: quia mediāte sunt etiā alioꝝ ab illa: tunc necesse est vt inane recipiat has ꝓprietates aut essentialiter aut accidentaliter. Si aūt receperit essentialr est q̄titas. si vero accidentaliter est res que bz q̄titatem: aut accidēs bñs q̄titatē: aut substātia habēs q̄titatem: sed accidēs non potest habere quantitatē: nisi qz bz esse in subiecto habenti quantitatez. Segtur ergo vt inane semp sit coniūctū substantie habēti q̄titatem. Hoc aūt nō erit nisi quantitas continua receptibilis diuisionis in trib⁹ dimensionib⁹. Ergo si vnaquaq; subaꝝ aut q̄titatū habuerit eē i eēntia inanis: & ois suba q̄ ē bz ē corꝑ⁹: q̄ inane ē corꝑ⁹. ¶ Si ātē fuerint extrinsec⁹ ei adiūcta: & ñ ꝓstituētia ipz: tūc erit illđ accidēs i corꝑe. Accīs ātē qđ ē i corꝑe. ñ recipit ītra se corꝑ⁹ q̄ nō recipit corꝑ⁹ inane. Si ātē recipit eēntialr: sine dubio ē q̄titas eēntialr. Et nāle ē q̄titatī q̄ ē q̄titas eēntialr & q̄ distēdit trib⁹ dimēsiōib⁹ vt iformet ꝑ eā mā: & vt sit cōtinēs: & affectio corꝑis sēsibil. Si ātē ñ iformať ꝑ eaz mā: B nō bz ex B q̄ ē q̄titas: sz ex eo q̄ sibi accidit. Et B accīs neēe ē vt aut soleat eē ñ i subo: aut ñ soleat. Si ātē solet eē nō i subto: & ita ꝓiuctū ē cū spacio: tē B spaciū neēe ē vt sit ꝓiuctū rei exīti ñ i subto ꝑter illđ: & id cui adiūgiť spaciū & existit i eo exīti ꝑ se ē subz i q̄ existit spa^m iane. Et subm spacy & ñ alioꝝ ē ꝑ se ñ i subo: & adiūgiť ei spa^m & ꝑtiť illđ. Si ātē ñ solet eē ñ i subo: ñ bebit eē cū eo qđ ē secū nisi in subo. q̄ qūd erit spa^m ꝑ illđ exīs ñ i subo: cū ipz ñ possit eē sine subo. Si ātē dixerit q subz ei⁹ spaciū ē. qđ quū ē i tuo subo: facꝛ vt subz suū ñ sit i subo. Intellis b⁹ dictiōis erit: q id qđ ñ bz exñ⁹ p se: cū accidit ei qđ ñ existit ꝑ se: sz i subo fać illđ existeť ꝑ se: ñ i subo. Et tē erūt aliq̄ q̄ & ex nā sua accīa: & accit eis: vt fiāt sube. Et erit balitas aliqd qđ accidit aliqb naturis. Sz b⁹ mā^m ē icōueniēs: & ꝓpe i pbia ꝑ⁹: & oio spa^m qđ inuiť receptil^e vtriusq; rei: ē nā yna i nuō: & ñ ꝓtineť ipa nisi subyno gñe. q̄ erit ipa nā aut ens: c⁹ eē ē i subo: aut ens c⁹ eē ñ ē i subo ¶ Itē si aliqñ ip̄m fuerit suba: & aliqñ fuerit ñ suba. qñ fit ñ suba iā ois dstructa ē i eo ipi⁹ eēn^a itātū q̄ recessit a gñe gnāli^o qđ ē subalitas: & tē sine dubio ē dstructa. qz adhuc ēt si sua spes ꝑuareť: & ñ gen⁹ ei⁹ gnāli^m: ñ trī remāeret ei⁹ suba: q̄to magi nē: cū ꝑuat ei⁹ gen⁹ gnālissi^m. Uides q ꝓt remāere ei⁹ spēs: vñ est suba. Si autē fuerit hec intentio accidens inseparabile: tunc necesse est: vt aut non separeť ab inani eo q̄ inane ē spaciū distēsuz trib⁹ dimēsiō: b⁹: & tūc nō sepabiť ab

ēi spacio:ꝛ sic oē spaciū erit expers mā'é.q; ē icōueniens: aut nō separet iō q; segt illō postq; ē spaciū distēsū dimē sīōib⁹.Ergo eadē dictio erit de ℔ q; de supiozi:ꝛ erit ℔ ifinitū.Et ℔ ꝓsecutio nō ē sic ꝓsecutio itellcūs differētialis ad itellcm gnālē:q; nā spacy cū fuerit diuisibilis trib⁹ dimēsīōib⁹:tūc erit nā spālis mensure vel q̄titatis:sic ē nā linee:ꝛ sic ē nā supficiei.q; dria iter nām gnālē ꝛ qō ꝓsequit ex accītib⁹:ꝛ iter gnālē:ꝛ qō ꝓsegt ex dīntys.℔ ē: q; nā gnālis diuidit p dīas q̄ ꝓsequunt nāz fm q; ē nā.

D ¶ Sz et si nō ꝓsequunt:itellcūs tn pcipit q; debeāt ꝓsequi:ꝛ imaginat ea:ꝛ sic possunt apō eū. Illa bñe eē ꝛ oīno dria ei⁹ est id ex quo est:q; quū dr spaciū absolutus.s.qō recipit diuisionē vndiq; absq; ōsignatiōe alicui⁹.Dria q̄ ꝓsequit ℔ é.s.q̄ ē in vna pte:aut in duab⁹ aut i oib⁹ ptib⁹. Et ℔ dria q̄ iformat q; itelligit de spacio:ꝛ fac illō bñ in eē ꝛ itellectu:ꝛ itellcūs eget ea ad itelligēdū illō eē in intellectu pfecto.Sz ℔ q; spaciū aliō ē qō ꝓuīgit albedini aut nigredini:ꝛ aliō ē isepabile a mā.ꝛ aliō ē exīs absq; mā.Doc nō discernit suā spālitatē:nec eget eo ad cognoscēdū qd sit spaciū ꝛ ostituēdū.Sz sunt talia q̄ ꝓsequunt illō ex ℔ q; ē i mā.ꝛ ex ℔ q; bz eē.Et distīguūt ei⁹ eēntiaz extrīsecus. Nā dīe sunt gb⁹ ostituīt eēntia rei:siue beāt eē in idiuiduo.siue nō.ꝛ dīe sūt gb⁹ sit q̄le eē rei:siue resbeāt eē vna nūero.siue nō. Dui⁹ aūt rei pficiet scīa i alia doctrina.Sz nā spacy efficīt spaciū i suo eē:cū habuerit aliqué modū diuersitatis ꝛ distēsiōis.Et pter ℔ erūt accidētia aduenīētia illi q̄ nō sūt ei necessaria ad eē spaciū.

E ¶ Sz postq̄ ponīt q; bz eē iā nō ē opus itellectui apphēdere aligd aliō q; qō bēat eē ei⁹ spālitas.Sīc non ē op⁹ postq̄ color bz eē:aut aīal bz eē.vt fiat aliquo mō spēs q̄ bēat eē:ꝛ iō nō ē pole apud itellectū si dria certa destruatur ꝛ spēs q̄ remaneat ei portio sui generis.Sz ℔ ōclarabīt als.Et q̄dogdē ℔ sic ē.tūc hec diuersitas q̄ ē iter spaciū qō ē in mā:ꝛ spaciuz qō nō ē in mā nō erit diuersitas dīe specifice:sz dria accītiū isepabiliū q̄ sunt extra cōstitutionē nāe spacy ꝛ specificationē ei⁹.Rez eniz q̄ ꝓueniunt in nā:nō ē ipole:vt accīs vni⁹ attribuat alteri. Sed fortassis erit ipole aliquo ꝓhibēte.s.aut tpe:aut cā extrinseca. Ur aūt mihi q; nūc digressi sum⁹ extra tractatuz de quo erat nra itētio log:q tractat⁹ ē silr⁹ verbis nālibus.

¶ Dicem⁹ g̃ q; si aliq̄ spaciū fuerit diuisuz a mā:neēe ē: vt aut sit finītū:aut nō finītū.Sz nā inanis ꝑz oēs q affirmāt ei⁹ eē:est q; nō finiat:nisi penes plenū.si aūt illō plenū fuerit finituz:finiet et illō penes inane.Ops g̃ vt fm eos sit aliq̄ spaciū ifinitū ℔ mō sicut post declarabím⁹. Ergo ipole ē vt sit inane sicut dicūt. ¶ Itē si inane fuerit:neēe ē vt plenū itret i illō:aut nō itret.Si aūt plenum itrauerit i illō:neēe ē:vt spaciū inanis aut remaneat in itroitu illi⁹ bñs eē:aut destruat.Si aūt destruīt nō bz illud appellari loc⁹:id.s.qō de inani circūdat corp⁹ qō ē cōtūctū illi:ꝛ qō ī ipso ē tātū. Destructū ē.n.iaz qō erat itra illō de spacio inanis: q; totū ēt illō nō erit locus:sz extremitas ei⁹ q̄ ē circa locatū.q; si totū illō putaret destructū ꝓeter ℔ extremū.tūc locatū eēt in tali:q; si moueret discederet ab eo:ꝛ relinq̄ret illō paratū ad recipiēdu⁹ aliud corp⁹ qō sibi succederet. ¶ Itē qcqd est ꝓter ℔ extremū: mozant i eo corpora multa:ꝛ loc⁹ rei nō capit cū eo aliō corpus.Et ꝓter ℔ si ℔ spaciū aliq̄n ostruīt:ꝛ aliq̄n bz eē: tūc aliq̄n ē in potētia.ꝛ aliq̄n ē in effectu.Sz oē qō sic ē: id qō est in po⁹ ē itellcūs:q ēan eē illi⁹ in nā recipiēte eē eius.

ℵ ¶ Credāt ℔ nāles ꝛ teneāt q̄si fundamētū positū. Ergo erit inane cōpositū ex spacio ꝛ mā q̄ infozmat illo spacio:ꝛ erit bñs sitū:ꝛ erit demōstrabile.ꝛ ℔ ē corpus.q̄ inane erit corp⁹.Si aūt remanet bñs eē itroeūte altero: tunc erit spaciū qō itrat in spaciū:ꝛ bui⁹ ipolitatē iaz destruximus. ¶ Itē dicimus q; impossibile est vt in inani sit motus aut ges.Sed in omni loco est mot⁹ ꝛ ges.ergo inane nō est locus.Sz q; in eo nō est mot⁹.ex ℔ est q; oīs motus aut est violētus aut nālis:Et dicimus q; in inani nō est motus nālis:q; motus nālis aut est circularis aut rectus:q̄re impossibile est:vt in inani sit motus circularis:q; inanis nā est:vt non finiat nec terminet:nisi fuerit post illud corpus infinitū qō ꝓhibeat illud extendi in infinitū.Ergo ponamus corpus qō moueat circulariter super rotaz que est a.b.c.d.ꝛ sit rota ipa volubilis:ꝛ sit ei⁹ centruz t.ꝛ ponam⁹ extra eā lineā rectā que sit b.r.infinitaz equidistātē a.c.a.aut in inani:aut in pleno:aut i vtroq;:ꝛ sit linea t.c.que cōtineat itra centrū ꝛ pūctū c.qō est volubile:quocūq; mō volueris circūferre:ꝛ q; linea t.c. est perpēdicularis:aut quasi perpēdicularis sup d.b.nō versus z.cū ptraxeris a puncto c.in ifinitum:nō ocurret cū z.q; sine dubio pūctuz t.bz partē que nō ē ad partem. b.z.finita quā circūdat vndiq; rota a.b.c.d.Sz nos non posueramus sic.voluat ergo tūc linea aut lōgitudo q̄ nō concurrit cū b.z.duz est in ea parte quoūcq; cadat sup lineā a.t.ꝛ deīde ꝑtereat:ꝛ tūc sine dubio intersecabit b.z. ꝛ qñ fuerit in ꝑte b.z.ꝛ fuerit ꝑpendicularis aut nō ꝑpendicularis sup a.c.si ptrahaī in ifinitū intersecabit b.c.sine dubio in pūcto aliquo b.z.sed ℔ nō est vnū pūctum desīgnatū:q; potes ponere in linea b.z.pūcta multa ꝛ continuare ea ad centrū t.lineis multis.Et quotiēs cōuenerit linea t.c.sup aliquā illaz ponet in rectitudinem icisiōis pūcti:vñ ptracta est illa linea.Et q; rectitudo ē post nō rectitudinē:ops vt sit in ꝓmo momēto tpis rectitudinis qō est in distātia iter duo tēpora in rectitudine alicuius pūcti.Sit g̃ pūctuz l.ꝛ ponamus pūctū t.ꝛ possum⁹ continuare iter t.r.q.per lineā que est t.q.sed linea t.c.cum in circuiēdo puenerit quoūcq; obuiet linee q̄ erit in rectitudine linee q.sed linea b.z.est ꝓioz pūcto b.ꝛ ꝓioz momēto b.qō ē ꝓmū pūctū añ rectitudinē linee b.z.ꝛ ℔ est ipossibile.Ergo nō ē mot⁹ circularis in inani qō ponerunt.

ℷ ¶ Itez dicemus q; nec mot⁹ nālis rectus:q; mot⁹ nālis recti est discedere a loco ꝛ ire ad locū.Et ops vt id a quo discedit sit discretū in nā sua ab eo ad qō itur.q; si id qō relinquit fuerit in oib⁹ suis ꝓprietatib⁹ q̄le est illud ad qō itur:frustra relinq̄ret nā ynū:ꝛ iret ad aliō sīle illi:q; nāle relinq̄ret.℔ est fuga nālis:ꝛ ipole est vt fugiat ab eo ad qō itur nāliter.Sz repetem⁹ a ꝓn⁹ dicētes q; mot⁹ naturalis necesse ē vt aut tēdat ad locū:aut nō tēdat ad locuz.Sz impossibile ē:vt mot⁹ nālis nō tendat ad locū ꝓpriū.Si aūt tendit ad locū:necesse ē vt locus ille aut habeat eē:aut nō bēat eē.Si aūt nō habuerit eē:ipole ē:vt discedat ab eo vel eat ad illū.Si autem habuerit eē:aut erit res itelligibilis:cui⁹ eēntia nō bz sitū.neq; ē demōstrabilis:aut bēbit sitū:ꝛ erit res dmōstrabilis. Impole est aūt:vt sit res itelligibilis nō bñs sitū:q; ad hoc nihil nō mouet.Restat g̃ vt bēat sitū:q; tūc nēce ē:vt aut sit res q̄ nō diuidat ꝓp ℔ q; paulati itur ad gescēdū i eo.aut vt diuidat.Si aūt diuidit tūc aliq̄ ps illi⁹ erit magis ꝓpa mobili qō mouet ad illū:ad quā cū mobile puenerit:ꝛ iā fuerit in parte illa:tunc ps illa est locus ad quē tendit:et qō remansit est ꝓter illū. ¶ Si aūt nōdum fuerit in loco ad quē tendit:sed ops ꝓpterire illū:tunc illud via ē ei ad locū.non pars loci.Et hoc iudiciū erit similr de eo qō restat post illū.Si autē non diuidit ex hoc:q; ad illū tendit:tunc necesse est:vt hoc qō nō diuidit:aut nō habeat oino qō ex nā sua impossibile est poni in ea diuisio:q; ex nā sua est q; tale nō frangit sicut diximus de celo:aut vt sit res que non diuidit vllo mō.Si aūt non diuidit fractiōe.sed positione:tunc est corpus extra inane:ꝛ motus non est tantū in solo inani absolute.sz in corpore. Et hoc corpus etiā necesse est:vt aut sit tantū alicubi ꝛ nō alibi aut nō alicubi tantū.Si aūt fuerit alicubi tantū.tūc aliqua pars inanis diuersa est ab alia per nām:iō q; est magis alicubi q̄ alibi:si aūt non est potius alicubi tātū tūc: possibile est tūc vt ab eo discedat.Et cū discesserit ab illa parte inanis.necesse est vt illud corpus ad qō ponimus moueri:aut moueat suo motu nāli ad partē primaz inanis in qua est corpus.Aut vt moueat ad aliā partez in q̄ est corpus.Sz non moueī ad primā partez.aliogn mot⁹ eius ad illā partē esset motus nālis quem bz essentialr: q; illi corpori qō in ea est.ipsa accītaliter est. Nec ē possibile:vt nāliter moueat ad aliaz partē.Corpus.n.mobile nisi perceperit aliquo mō:q; corpus ad qō ībat ꝛ erat i illa:iam motū est de loco ad locū:quomō cōtinget vt dimittat partē quā appetebat suo motu.ꝛ eat ad illā ptem nāliter.nisi fuerit illud corpus tale ex quo procedat affectio aut vtus que sit principiū motus corporis ad quod moueī nāliter:sicut illa que est inter magnetē ꝛ ferrū.et tunc motus erit violētus nō nālis.Si aūt perceperit:erit ibi adiscere:ꝛ erit motus volūtarius non nālis. ¶ Sz ℔ totū falsum est:q̄uis locutio de motu illius corporis an sit natura:aut non nā.redit ad id qō destruimus ꝛ negamus.Si aūt id ad qō tendit non diuidit ex hoc q; ad illud tendit vllo mō.ꝛ bz situm:tunc est aut pūctum:aut linea.aut superficies.Et tunc necesse est vt oñes partes sint consimiles in q̄tum sunt pūcta:aut linee.aut superficies:aut vt sit vna pars pūctum.ꝛ alia linea:ꝛ alia superficies.Si aūt partes fuerint puncta.aut linee.aut superficies.puncta aūt ꝛ linee ꝛ superficies non diuersificant: nisi aut accītibus que illis accidūt:aut accītib⁹ ꝓprys quibus illa talia sunt.aut extraneis ab illis.ꝛ oīa hec comitant punctū:lineā.superficiez ꝓpter res quaz figure sunt diuersaz nārum que sunt extremitates earuz.Sed inane nō est ita:ergo ipossibile est vt sit in eo diuersitas: ita q; sit vna ei⁹ pars pūctuz.ꝛ alia linea.ꝛ alia superficies.aut alio aliquo mō vnde possit diuidi.Qūo eniz ē possibile vt sit in inani in vna parte pūctuz tantū in effectu: ꝛ in alia linea:aut supficies aut aliud.Inane autē totum vnuz cōtinuum est in quo nō est incisio:eo q; nō bz māz ꝓpter quā recipiat has dispōnes.Jam autē dixim⁹:q; ℔ non est nisi causa corporis:qñ illud declarauimus.Ergo in inani nō est diuersitas partiū.ꝛ postq̄ non est in eo diuersitas partiū ꝛ loco:tunc ipossibile est.vt sit in eo locus qui nāliter dimittat:ꝛ locus ad quem nāliter tēdat. ergo nō est in inani quies nālis.q; non est in inani locus in quo poti⁹ quiescat naturalr q̄ in alio. ¶ Item eēntie isto⁹ corpo⁹ mouent nāliter ad aliquas partes.ꝛ diuersificant ex hoc in cito ꝛ paulatiz ꝓpter aliquid qō est in mobili.aut ꝓpter aliq̄ qō est in transitu. ¶ Sed qō est in mobili:fortassis est ꝓpter diuersitatē virtutis que ē in consimili:q; qō plus bz pōderositatis descendentis:aut leuitatis ascēdentis ex sua vtute.aut ex maiore magnitudine illud est citius.ꝛ qō minus.illud ē tardius. Aliōdo aūt fit ex diuersitate sue figure.U.g.quadratū cum inciderit spaciū suo acumine.nō ita incidit ꝓpter suaz supficiem:sicut toznatile acutum incidit spaciū acumine suo. Ozdo est.q; hoc necesse est vt multa moueat.ꝛ hec sunt cuicūq; obuiauerit primū. Huic aūt non est necesse mouere multa. Ergo semp est in cā velocitatis potētia ꝛ vis impellēdi id qō prohibet rez:ꝛ resistit ei aliq̄ obiectione ꝛ virtute irrūpendi:q; qō potentius est ad dirūpendum: hoc est citius:ꝛ qō est debilius:hoc est tardi⁹. Et hoc totum nō intelligit in inani.Sz dimittamus nūc hūc moduz:q; non est in eo magna vtilitas q̄tuz ad hoc de quo modo tractamus.Sed tarditas ꝛ velocitas que est ꝓpter spaciū hec est:q; q̄to fuerit tenuius incidit citius:ꝛ

qō ē grossius incidit tardius. ¶ Et oīno cā eius hec est: scz potētia resistendi ipellenti ꝛ interrūpenti:aut debilitas.q; tenue magis pōt impelli ꝛ interrūpi. Hrosius vo ꝛ spissius est magis obstās.Et ꝓpter ℔ non est penetratio rei mobilis in aere.sicut est penetratio ei⁹ in terra vl in lapidib⁹.ꝛ eius penetratio iter vtraq;.Sed tenuitas ꝛ spissitudo diuersificant in magis ꝛ minus. Nos aūt certissime scimus q; cā bui⁹ ē resistentia:que q̄to maioz fuerit:fiet citius.ꝛ q̄to maioz fuerit.fiet tardius. Ergo tarditas ꝛ velocitas ꝛ citatio mobilis diuersificant fm diuersitatez resistētie.q; q̄to minus obstaculi posterim⁹: motus dz esse citioz.ꝛ q̄to plus.dz esse tardioz. Ergo cuz mouet aliqd in inani:necesse est vt iterrūpat spaciuz vacuū motu in tēpore.aut nō in tpe.Sed ipole est vt sit nō in tēpore:q; prius icidit partē spacy q̄ totū spaciū. Ergo ops:vt sit in tēpore.Sed oz.vt illud tēpus sine dubio habeat cōparationez aliquā ad tempus motus q; est in pleno refrenanti.Et vt cōparatio duuz tempoz sit cōparatio refrenatiōis:si esset in inani ad obstaculū pleni.Sed impossibile est vt tps motus vbi nō est refrenatio.habeat cōparationē ad tēpus in quo est refrenatio aliq̄. Sed ops vt tps non refrenationis nō habeat aliquā cōparationē ad tps refrenationis aliquo mō.Ergo ops vt mot⁹ sit non in tēpore.sed iā erat in tēpore.Ergo hoc est ipossibile. Non est aūt necesse:vt in hac nra declaratiōe:ponamus banc refrenationē cui⁹ est hec ꝑdicta cōparatio debere eē:aut non eē. ¶ Sz dicimus q; tēpus hui⁹ motus qui est in inani:est eq̄le tēpori motus alicui⁹ refrenationis si eēt.Et hec ꝓpositio vera est.Jam enim declarauimus eā esse verā.Sed ois motus q; est ī inani:est motus rei in qua nō ē refrenatio.Et hec itez ꝓpositio vera est. Et ois motus q; est in ꝓtione refrenatiōis:nō est equalis vllo mō motui qui est in aliq̄ refrenatiōe aliq̄ cōparatione si haberet eē.ergo segtur ex bis ꝓpnib⁹:vt nullus motus sit inani:cui⁹ tēpus sit equale tēpori motus q; est in pleno refrenāti ꝛ resistēti aliq̄ cōparatione si bñt eē:ꝛ sequit ex hac ꝛ ex prima.q; nullus mot⁹ est in inani: ꝛ q; motus est in inani:qō est ipole. ¶ Pōt autē ℔ aliqs dicere:q; oēz viz mouētē q̄ ē in corpore:dz comitari tps iuxta mēsurā corporis i sua magnitudie:ꝛ iuxta mēsuraz illi⁹ in sua fortitudie ꝛ debilitate:q̄uis nō sit ibi obstaculuz vllo mō.Et post ℔ fortassis angebūt tēpora fm augmētū aliquoz obstaculoz.Sz nō ops:vt q̄cūq; refrenatio fuerit:bēat aliq̄ affectionē in corpore. Nō.n.oz vt cū aliq̄ refrenatio afficit corp⁹:ei⁹ vna medietas efficiat vnā medietatē:ꝛ altera medietas afficiat aliā medietatē:q; si ops cū aliquot boies mouēt aliquā molē ꝛ mutāt eā:earū sola medietas moueat aligd ei⁹.Aliogn cū gutte multe ꝑerāt id sup qō cadūt.vna eaz faceret aliq̄ affectionē.Ergo pole ē:vt obstaculū cui⁹ tps ē q̄tū tps obstaculi inanis.nō bēat aliq̄ affectionē.Nec ē affectio:nisi alteri⁹ refrenatiōis si bñt eē. ¶ Rōsum aūt ad hec ℔ ē.qñ nos accepim⁹ refrenationē ꝑz q; ē refrenatio afficiēs:cui⁹ tps ē tps motus in nō irrefrenatiōe.Si nō opus fuerit dicere refrenationē afficiētē.q; cū refrenatio dr nō afficiēs.idē ē tāq̄ si diceret refrenatio nō refrenatio. Sensus eni refrenatiōis:affectio ē.ꝛ nihil aliō.Sz ℔ affectio fit duob⁹ modis. Unus ē diminutio vtutis loci ꝛ vtutis pueniēdi huc vel illuc.Scōs aūt ē.vt obstaculum faciat quietem:ꝛ non cessent fieri quietes in singulis obstaculis.sicut nulla earum per se.sed collectio omnium sentiatur sicut affectio guttarum. Tu autē postea scies q; nulla est affectio fm aliquē duoz̄um modoz̄um de qua non sit in nā mobilis posse recipe min⁹ ea:si afficiēs sit ibi:qz afficiat. Ergo segtur ex ℔:vt aliquaz illaz refrenationū

quas recipit nã corpozis: sit tps eğle tẽpozi non refrenatiõis: g ẽ ipole. Jã g manifestũ ẽ: g in inani nõ ẽ motꝰ naturalis vllo mõ. Dicemꝰ ẽt g nec motꝰ coactus. aut ẽ cũ ꝯiũctiõe mouẽtis: aut ſeparatiõe. Si aũt fuerit cũ ꝯiunctiõe mouẽtis: filr mouẽs eſt motus: ꝛ ipſe ẽt eſt motꝰ aut per violẽtiã: aut p aiaz: aut p nãm. Si aũt fuerit p violẽtiam: tunc tãdiu pcedet ſermo quousq; terminet motus in aĩa vel nã. Si aũt fuerit per aiam: aiam aia mouet appetitu qui diuerſificaꝛ debilitate ꝛ fortitudie. ¶ Et debemus de hoc dicere idẽ qõ de motu nãli. Si aũt fuerit nãlis: opz ſequi qõ diximus. Si autẽ aialis aut nãlis motus nõ fuerit in inani: tunc nõ erit in inani motus coactꝰ per quẽ mouens ꝯiungaꝛ cũ moto. Si autez mouens remotus eſt cũ facit motũ: ꝯſequtur tunc diuerſitas ex eo in quo fit motio: ꝛ continget ꝙcquid diximus de motu nãli.

¶ Jteꝛ motus coactus g eſt ſeparatus a mouẽte fortaſſis habebit eẽ motoꝛe eius abſente. Et incõueniens ẽ vt habeat eẽ ipſe motus qui pficit renouãdo continue eius cã nõ exiſtente. Ergo opz vt ſit ibi cã que facit motũ ſuperesſe: ꝛ vt ipſa cã ſit in moto efficiens illud. Et hec eſt aut virtus accẽtalis que venit in rez motã a mouente: ſicut caloꝛ in aquaz ex igne: aut affectio eiꝰ cui obuiat res mota ꝛ penetrat illud. Et hec affectio itelligiꝫ duobꝰ modis. ſ. aut vt pars ꝑma eiꝰ in quo ẽ motus: qz ipulſa eſt a motoꝛe per motũ ꝯtingẽtem illaz. Ipſa impulit qõ erat ante ſe: ꝛ pceſſit ſic vſq; ad finẽ partiuz: ꝛ hec res impulſa ꝛ imiſſa: qz erat ſita in illo medio: oportebat vt moueꝛetur ad inſtar illaꝛ partiũ impulſaꝛ que mouebanꝫ citius q̃ motus huiꝰ rei imiſſe quã impulit motoꝛ: eo g faciliozes ſunt ad impellendũ q̃ res illa imiſſa: aut vt ſit interruptio impellẽtis illud coꝛpus mediũ per ipulſaz rez: que cogit rem: vt conſtringaꝫ ꝛ ꝑhaꝫ retro. ꝛ ꝯiungaꝫ: ꝛ ſegtur ex hac ꝯiunctione vt ipellaꝫ coꝛpus. Et erat vlteriꝰ: ꝛ hoc totũ nõ formatur in inani. Et he diuiſiões nõ fiunt tot: niſi qz motus aut eſt exꝑtute: aut ex coꝛpoꝛe: qõ mouet tãgendo. ¶ Sz de eo qõ mouet tangẽdo: idẽ ẽ iudiciũ qõ eſt de eo qui portat. Si aũt motus fuerit coactꝰ in vniuerſo ex virtute que eſt in inani: oz vt ſuperſit motus: ꝛ nõ ceſſet vllo mõ: nec interrũpaꝫ. qz virtus cũ fuerit in coꝛpoꝛe: neceſſe eſt vt aut ſemp maneat in coꝛpoꝛe: aut vt ꝓueꝫ. Si autẽ remanſerit: tunc motus ſemp erit. Si autẽ ꝓuabiliꝫ aut debilitabiliꝫ: neceſſe eſt vt ꝓueꝫ aut debilitetur aliqua cã: aut ꝓueꝫ vel debiliteꝫ ex ſua eſſentia. Dictio autẽ de ꝓuatione docebit te regulam dictionis de debilitate. Dicemus ergo g ipoſſibile ẽ vt ꝓuetur ex ſua eẽtia: qz qõ debet eſſe ꝓuatũ ex ſua eſſentia: ipoſſibile eſt vt habeat eẽ aliquo tẽpoꝛe. Si autẽ ꝓuatur ex alia cã: illa cauſa: aut erit in coꝛpoꝛe mobili: aut erit extra illud. Si autẽ fuerit in coꝛpoꝛe mobili: ſed iam erat nõ cã illius in effectu cuz ceperit motus: qz erat iuncta: ꝛ poſtea fit cã: tunc vt ſit ſic aliquã aliã cãm habz: et res in hoc tẽdet in ifinitũ. Si aũt fuerit cauſa extra coꝛpus: aut adiutoꝛ cauſe que eſt in coꝛpoꝛe fuerit extra coꝛpus: oportebit vt illa efficiens: aut adiutoꝛ efficiat tãgendo. aut non tangendo. Si autẽ fecerit tangẽdo: tunc coꝛpus eſt qõ tangit mobile: ſed in puro inani nõ eſt hec cã. Ergo motus cogẽs in puro inani nec ceſſat nec geſcit. Si autez facit nõ tangendo: ſed aliq̃ cauſaꝫ efficit que ẽ ſeparata: tunc qd cauſe fuerit qõ ꝑmũ ipſa nõ afficit illud. Et erit dictio de hoc eadẽ que de cã que eſt in coꝛpoꝛe: ſz melius eſt vt conſecutio refrenationuz cõtinua ſit id qõ debilitat hãc violẽtiã: ꝛ ꝓuat eã. qõ eſt ipoſſibile: ſi motus fuerit in puro inani: ꝛ hoc eſt ſi cã motus fuerit coactio. Si autẽ cauſa motus fuerit coꝛpus tangẽs qõ mouet ad moduz poꝛtandi. aut ſiſtendi: redibit dictio de cã que coniũcta mobili cõmouet illud. De qua iã dcm ẽ qꝫ dicendũ fuerat. q̃ iã claꝫ eſt qꝫ nõ eſt motꝰ cogẽs i inani puro: ſiue ſit adiunctus mobili: ſiue ſit ſeparatus ab eo. Ex his ergo que diximus iã manifeſtuz eſt qꝫ in inani nõ eſt aliqs motus nec nãlis: nec cogẽs: ꝛ ẽt dicemus adhuc qꝫ nec quies eſt in eo. Sicut. n. id qõ quieſcit eſt id qõ non hz motũ: ꝛ ſolet hr̃e ſic in inani: ſicut nõ ſolet eẽ motꝰ: ita nec ges. ¶ Jaz aũt puenit erroꝛ eoꝝ q tenẽt ſ̃niaz õinani ad ℔: vt ponẽt illud eẽ vim attrahẽtẽ aut mouentẽ. dicentes qꝫ retẽtio aq̃ in vaſis q̃ dicunt̃ furariaquã nõ eſt: niſi ex attractiõe inanis qõ ꝓmum attrahit id qõ ẽ ſpiſſius: ꝛ deinde qõ eſt tenuius. Dixerũt etiam aly qꝫ inane mouet coꝛpoꝛa verſus ſurſuz. qz cuz diſpergiꝫ coꝛpꝰ ꝓp motũ inanis qõ in ipſo penetrat: fit leuiꝰ. ꝛ citius aſcẽdit ſurſum. ¶ Lõtra qõ dicim⁹. qꝫ ſi inani ineſſet vis attrahẽs: impoſſibile eẽt diuerſificari ꝓtes inanis. vt eaz alia eẽt fortior: ꝛ alia debilioꝛ. qz vnaquecq; ꝑs inanis ita eẽt attrahens ſicut alia: ꝛ tũc nõ poꝛteret. vt plus attraheꝛet ab vna pte q̃ ab alia. ſed ſi id qõ detinet aquã in vaſe furãte aquã: inane eſt qõ implet illud: cur tũc cũ relingẽ vas: deſcendit aq̃: qz poꝛteret: vt retineret aquã in ſe et cuſtodiret ꝛ nõ ꝑmitteret egredi. nec ꝑmitteret etiã vas in quo eſt deſcẽdere ꝓp aquã que retinetur in eo. Tũc g retinere dz ẽt ſimul ꝛ vas. Quid ãt diceret de vaſe: ſi illõ faceremus leuiꝰ q̃ ſit aq̃: ¶ Silr illõ qõ dicũt de eleuatiõe coꝛpoꝛ ꝓp inane: nec ẽ vt aut inane diſpergẽs ꝓtes coꝛpoꝛis ſparſi ſit id quo motꝰ ferr̃ ſurſuz: ſz id ex quo res eſt vt ſepabile ẽ ab ea: ꝛ tũc illõ inane erit ſ̃ſepabile ab eo in motu eiꝰ. ꝛ tũc erit iens cũ eo: ꝛ ẽt egebit loco: ſi fuerit mutatũ hñs dimẽſiões ꝛ ſtatutũ i ſita: aut vt nõ ſit ſepabile ab eo: ſz vt ſit non ceſſans mutare inane poſt inane. Si aũt ſic fuerit: in quocũq; inani poſuerim⁹ tãget illud in momẽto. ſz in momẽto nihil mouet illõ. ꝛ poſt motuz nõ erit tãgẽs illõ. Sz fortaſſis dabit ei ỽtutẽ aliquã: ꝛ illa virtus ꝯſueſcet remanere i eo. ꝛ mouere illud. U. g. ſic ſi calefaceret: aut ſi fieret i eo aliq̃ affectio q̃ remaneret in eo: ꝛ alia affectio eẽt mouẽs ꝛ non ceſſaret: ꝛ illa affectio addẽdo: ꝛ motꝰ feſtinãdo. Sz g illa affectio debeat magis ad vnã ptẽ inanis q̃ ad aliã: cũ inane totũ ſit ſ̃ile ſue vniforme ẽ icõueniẽs. Sz miz ẽ g ex diſperſiõe inanis inter partes aque pueniat affectio in ꝯiũctiõe ptiuz: que nõ veniat ſ̃igillatim in vnaquaq; eaz: qz incõueniẽs eſt vt ſint partes ſepate. quaꝫ vna nõ moueatur a cauſa mouente. ꝛ tota cõiunctio eaꝫ moueat ab illa. Sz oporteret vt eſſet ꝯiunctio cõpoſita ex partibꝰ ſepatis aut cõtingẽtibꝰ ſe: que nõ mouerenꝫ niſi ꝓpter eẽntiaz motus qui afficit vnãquãq; partiũ. Et tunc diſperſum cui⁹ partes ſunt diſperſe ꝓpter inane nõ moueꝛeꝫ niſi ꝓpter inane: ꝛ pueniret antea ſurſuz vnaquecq; ſigillatiz pars eiꝰ: ſed vnaquecq; illaꝫ partiũ nõ eſt diuerſitas: cũ acceperimus ea ſm ſimplicitatẽ partiũ ꝑſ̃iuz. Ergo non ſit eius aſcẽdere ꝓpter diſperſionẽ inanis: ſed ꝓp ꝓtientiaz inanis qõ circũdat illud: ꝛ tũc videreꝫ g cũ quo adunatum fuerit: ꝛ fuerit multũ: non patieꝫ ꝓpter inane. ¶ Cuz aũt diſperſum fuerit: ꝛ diminute fuerint ꝓtes eius patientur partes eiꝰ paruiſſime ab inani: ꝛ ꝯinget ex hoc g qcqd ẽ moueꝫ ſurſuz. Et cũ ℔ ñ oĩa coꝛpoꝛa patieꝫ hãc paſſiõez: ſz coꝛpoꝛa tñ q̃ hñt nãs. ꝓpas ꝓp q̃s ỏbẽt ſpargi ꝓp inane: ꝛ certitudo huius eſt hec: g nã aliquoꝛ coꝛpoꝛ eſt vt partes elongate ſint a ſeipſis poſtq̃ recipit dimenſionez illaz inanis ꝓpter diſperſiones. Et nã alioꝛ coꝛpoꝛ eſt remotioꝛ ab hoc. ꝛ mirabile eſt imaginari fugã iſtarum partiũ que ſunt vnius generis a ſeipſis quousq; ſeparentur: quõ contingat ꝛ quõ vna pars nãliter fugiat ſurſum. ꝛ alia deoꝛſuz: ꝛ alia dextroꝛſuz: ꝛ alia ſiniſtroꝛſuz quousq; accidat diſperſio. videꝫ tibi g oĩbus his partibꝰ accidet hec fuga: aut g vna earuz eſt geta permanens: ꝛ alie fugientes nõ permanẽtes. Sed mirabile eſt qꝫ vna earũ non fugiat: alie fugiant: cuz oẽs partes ſint conſimiles: et inane qõ in eis eſt ſit conſile. Et iteꝝ mirabile eſt: g vna pars vadit dextroꝛſuz. ꝛ alia ſiniſtroꝛſuz: cũ vtriuſq; vnũ ſit iudiciũ in nã ꝛ in eo in quo mouẽt non ſit diuerſitas.

Ergo ex his manifeſtũ eſt qꝫ inane nihil eſt. ¶ Sz in vaſis ꝓdictis: ſiue in illis que vulgo dicunt̃ cedaqua nõ accidit aliqd qõ videꝫ eſſe extra nãm: niſi qz ipoſſibile ẽ qꝫ inane habeat eſſe. Et qz ſuperficies coꝛpoꝛ debẽt ſe contingere: cũ fuerit ibi ex contactu coactio ex qua eſt ꝓpter tangentẽ viciſſitudo deſcẽdentis ſubito: ꝛ tũc ſeparaꝫ ſuperficies vna ab alia que ꝯingebat eam. Et qz ſuperficies aque que eſt in vaſe furante aquã: debet nãliter tangi ſuperficie alteriꝰ coꝛpoꝛis: ſicut ſuperficie digiti: iccirco dz vt ſit retenta ꝛ nõ deſcendat: cuz ſuperficies illa retinuerit ſe in ſua: vt non deſcẽdat cũ ea. Jdeo oportet neceſſario: vt reſtet. Si autez poſſibile eſt eſſe inane: ꝛ ſuperficies coꝛpoꝛ diſſũgi: poſſibile eſſet tũc attrahi aquã nõ ſm viciſſitudinẽ. Sed attrahiꝫ aqua in vaſe per ſuxionez eo qꝫ extremitas eiꝰ qõ deſcendit tangit extremitatem alteriꝰ: ꝛ ꝓpter ipoſſibilitatez interruptionis ꝛ ſeparationis que aduenit ꝓpter eẽ inanis: ꝛ ꝓpter obedientiã attracti fugendo a trahenti. Et iõ eſt poſſibile eleuari magnũ põdus ꝓpter vaſculũ paruũ qõ artificioſe ſit poſituz ſup illud: ꝛ alia multa ex operibꝰ miris que fiũt ꝓpter impoſſibilitatem eſſendi inane.

¶ Capl'm. IX. De certificando qd ſit locus: ꝛ de deſtruendo ſententias eoꝝ qui dixerũt locũ nihil eſſe: ꝛ dixerunt nihil de eo.

Poſtquaz locus eſt id in quo eſt ſoluz coꝛpus: ꝛ in quo ipoſſibile ẽ eſſe cũ eo aliud ꝓter ipm: qz eſt ei eğle: ꝛ eſt qõ renouaꝫ ꝛ qõ ſeparaꝫ: ꝛ in vno illiꝰ viciſſitudinanꝫ multa locata: ꝛ be oẽs ꝓprietates aut aliqua illaꝫ non hñt eẽ niſi in yle aut forma aut inani: aut ſuperficie ꝯtingente quocũq; mõ. Sed oẽs nõ ineniunt̃ in yle nec in forma. Jnane autẽ non habeat eſſe nec vacuũ: ſuperficies vo non vacua nõ eſt locus: nec de illa eſt aliqd ꝯtinens: niſi que eſt finis coꝛpoꝛis continẽtis: tũc ergo locus eſt ſuperficies que eſt finis coꝛpoꝛis cõtinẽtis. ꝛ nõ in alia: qz ipſe eſt continẽs ꝛ equalis ꝛ ꝑmanens locatis. ꝛ eã implent locata: ꝛ nihil plus: ꝛ diſcedit ab ea in motu: ꝛ accedit ad eaz: cũ locatũ tendit ad eaz: ꝛ impoſſibile eſt eẽ in ea duo coꝛpoꝛa ſimul. Ergo iã declaratũ eſt locũ habere eẽ: ꝛ qd ſit. Sz aliq̃do contingit vt locus ſit vna ſuperficies: aut multe ſuperficies ex qbus ſit vnus locus: ſicut locus aque in flumine: ꝛ aliq̃do cõtingit vt alique iſtaꝫ ſuperficieꝫ ſint mobiles accidẽtal̃r. ꝛ alique ſint quiete. Et aliq̃do ꝯingit vt oẽs ſint mobiles circulariter ſup mobile: cũ ipſuz ſit quietum: ꝛ aliquãdo continẽs ꝛ contentũ diuerſificãt in cõiũctiõe ſicut multi celoꝝ. Et debemus cõſiderare cũ fuerit. exẽpli gratia. aqua in vaſeo. ꝛ in medio aq̃ aliqd aliud qõ circũdet aq̃. Sed iaz ſcimus qꝫ locus aque eſt ſuperficies cõcaua vaſcei. Ergo ipſa ſola eſt locus eiꝰ: aut ipſa: ꝛ ſuperficies exteriοꝛ tumida coꝛpoꝛis qõ eſt in aq̃ ſimul ſũt locus aque: ſicut ſi eẽt aqua in tali figura: qꝫ ꝯineret eaz ſuperficies exteriοꝛ tumida: ꝛ alia ſuperficies ꝯcaua: ꝛ alie due ſuperficies hoc mõ. Supficies. n. concaua ꝯtinentis ſola nõ eſt locꝰ eius. ſz adiũctio ſuperficieꝫ que tangũt oẽs partes eius. Ergo vſ qꝫ adiũctio ſuperficieꝫ que tangũt aquã in oibꝰ partibꝰ eius. ſ. concaue vaſcei ꝛ tumentis exterioris q̃ eſt coꝛpoꝛis qõ eſt intus in aq̃ ſit locus eius. ¶ Sed ℔ ẽ qõ daz. ſ. qꝫ concauitas figure quã preſignauimus nõ continet illã ſola: ſed continent eaz ſupficies adiũcte q̃ ſunt ſicut vna ſuperficies. Et illic nõ eſt ita res. ſz ꝯcauitas ſuficiebat ad ꝯinendũ: ſiue eẽt ibi ſupficies tumens exterioꝛ: ſiue nõ. Ex duabꝰ aũt ſuperficiebus diſſiũctis nõ cõponiꝫ vnũ aliqd qõ ſit locus hoc modo ⊙ Sed in ꝑdicta figura componiꝫ ex duabꝰ ſuperficiebꝰ contingentibus ſe vna ſupficies que tangit vnã ſuperficiem q̃ eſt aq̃. Videꝫ ergo qꝫ q̃do ex coniũctione fit vnũ: ipm vnũ coniũctũ ſit vnus locus: ꝛ partes coniũcti ſint partes loci: et non ſit aliq̃ illaꝫ locus totiꝰ. vbi aũt oĩno componuntur nõ ſit ℔ ſicut in iſta. ⊖ Sed ℑ rõnez ꝑmã negantiũ locũ eſſe: nos ſic dicimus: g locus accidẽs eſt: ꝛ poſſibile eſt ab eo denominari nomẽ eiꝰ in quo eſt. Sed non denominauerũt ab eo: qz non cõprehenderũt illuz: ꝛ multa talia ſunt. Si aũt denominauerũt non opz vt ſit nomẽ eius hoc nomẽ qõ eſt locatũ: qz locatũ denominatum eſt a locatione. Nõ eſt aũt locatio g res habeat accidens qõ ſit locus eius. Poſſibile eſt. n. vt in re ſit accidens: ꝛ ab eo denominẽt nomẽ alteriꝰ rei: ſicut generatio que eſt in patre: aut ſicut ſapiẽtia q̃ eſt in ſapiente a q̃ denominaꝫ nomẽ rei ſapite in qua nõ eſt ſapientia. Ergo poſſibile eſt vt a loco denominẽt nomẽ locati: cuius locꝰ non ſit in eo: ſed ipſe in loco. Sz hoc qꝫ coꝛpus ꝯinet aliõ coꝛpus: ita qꝫ ſupficies eius iterioꝛ ſit locus eius: hec ẽ intentio intellecta: ꝛ poſſibile eſt vt ſapiente aliquo ſic intellecta: ꝛ poſſibile eſt vt denominẽt ab ea nomẽ illius continentis. ¶ Sz ſi denominareꝫ ab ea nomen eẽt verbũ ſicut locare: locus aũt non eſt ỽbum: nec congruit ligue vt ꝑponereꝫ ei nomen hꝰ. Nec tñ ideo minus debet locus eſſe accidẽs. ¶ Sed ꝛtra rõnem ſcõam reſponſum hoc eſt: qꝫ locus nec eſt coꝛpus: nec eſt eğle coꝛpoꝛi. Sz recipit illud ex hoc intellectu. ſ. qꝫ coaptaꝫ ſuis extremitatibꝰ ꝑma coaptatione. Hoc aũt qõ dicimus qꝫ locus eğlis eſt locato eſt dictio ỉmpꝛopria: qz enim volumus dicere qꝫ locus ꝓprius eſt locati: vſum fuit certe qꝫ eſſet ei equalis extremitati eius extrinſece: iõ ꝓprius eſt ei certiſſime: qz impoſſibile eſt vt ſit intus coꝛpus ꝓter coꝛpus: cuiꝰ extremitas exterioꝛ eğlis eſt illi extremitati que eſt locus. Et cũ id qõ dixerũt de equalitate loci ad locatus: non ſit ꝑbabile qõ credi debeat: nec ꝑ ſe ſatis notũ qõ ꝑbatiõe nõ egeat: tũc nulla ẽ dubitatio. ¶ Sz dubitationẽ tertiã nõ deberemus dr̃e: niſi diceremus: qꝫ oĩs motꝰ qualiſcũq; fuerit. ſiue eſſential̃r: ſiue accẽtal̃r: debz ſtabilire locuz. Sed nos nõ dicimus hoc: imo dicimus qꝫ motus rei eẽntial̃r eſt vt ſepareꝫ ab omni qõ eſt cũ illa: ꝛ ꝯineat illam ſeparatione eſſentie ſue non cauſe comitãtis. Et hoc eſt ꝓpter qõ ſtabilitur locus. ¶ Supficies aũt ꝛ linea ꝛ punctũ comitanꝫ coꝛpus in quo ſunt: ꝛ non ſeparanꝫ ab eo vllo mõ. Sed coꝛpus aliq̃do ſeparatur ab omni eo qõ eſt cũ eo: ꝛ apud ipm eſt: ꝛ qõ circũſcribit illud. Uñ opz vt linea ſeparet a linea. ꝛ ſuperficies a ſuperficie: qz ſi poſſibile eſſet vt linea ꝛ ſuperficies ꝛ punctuz ſepararenꝫ eẽntialiter ꝛ motu ſui. tunc eẽt idez iudiciũ qõ dixerunt. Sz qõ dixerunt qꝫ punctũ eſt ꝓpatio diſcutiendi eſt: ſed als. nec pertinet ad preſens: qz iaz diſcuſſum eſt. ¶ Sed ratio quarta nõ deberet eẽ: niſi ratuz eẽt: qꝫ qcqd neceſſariũ eſt: eſt cauſa. Sz non eſt ita. qz cã indiget cauſato ꝛ comitantibꝰ cauſatuz: q̃ tamẽ nõ ſũt cãe. Sicut cauſatũ indiget cã ꝛ comitãtibꝰ cãm. ꝛ tñ nulluz eoꝝ eſt cã cauſe. ¶ Qz cã eſt que neceſſario eſt p ſe ꝛ non ꝑ aliud: ꝛ illa ẽ ꝓioꝛ. ¶ Locus aũt eſt de his que neceſſaria ſũt motui. Sz locus nõ ẽ ꝓioꝛ motu cãlitate: ſed eſt ꝓioꝛ eo nã: ita qꝫ ſi fuerit motus: erit locus. Non aũt ſi fuerit locus: erit motus. Sed hec ꝓioꝛitas alia eſt a cauſalitate: qz opz: vt eẽ illiꝰ fit cũ eẽ iſti⁹: ꝛ ſtituat eſſe

Cauſa
Locus

illi⁹:quēadmodū nō bz eē causatū nisi fuerit cā:ꝛ B certificabit tibi in alia doctria. Ergo pole ē:vt locus gnāliꝰ sit q̄ motus:ꝛ comitet motuꝫ:nec tñ sit cā ei⁹:itez q motus habeat eē in mobili. Doc nō negaꝫ ita vt locus ēt sit ei⁹ cā mālis. Multa.n.ex reb⁹ bñt eē in duob⁹ subiectis mālib⁹ fm multos hoīum.qz mot⁹ ē separatio:ꝛ nō est lōge vt habeat eē ꝛa separato.ꝛab eo a quo separaf: ꝛ vtrūq; sit subiectū ei⁹. Ergo erit motus ī mobili ꝛī loco. E

¶ Si aūt hoc destruit alio sigdez mō destruit nō ꝓpter hāc certitudinē q mot⁹ bz esse ī mobili.ꝛ oīno loc⁹ ē id qō comitaf subiectū motus.qz subiectū motus ex hoc q est in effectu subiectū motus.ſ.ex B q mot⁹ bz eē in illo tātū est in loco sine dubio:q̄uis eius qō ē in loco nō ē cā. Ergo locus est comitās cām mālez motus. ¶ Sz ratio quinta nō deberet eē nisi vegetabile qō est in loco eēt permanēs semp in eodē loco. Sz qz semp mutat locum post locū:sicut mutat q̄titatē post q̄titatē:ió non curamus qō dixerūt. Destruamus ergo sñias eoꝝ q male,senserūt de eēntia ei⁹. Argumētatio aūt eoꝝ q dixerūt q ꝫ in loco vicissitudinaf res.ꝛ in yle vicissitudinaf:iam scis qz B nō est aliqd cōcludens. Si eniꝫ dixerint q id ī quo cūq; vicissitudinaf:locus est.nō ꝫcedimus B:qz loc⁹ nō est nisi aliqd in quo vicissitudinaf.ſ.corpora locata. Similr ꝛ cōtra id qō dixerūt q locus ē pmū.ꝫtinens ꝛ circūscribens.ꝛ ió est forma B.qz locus nō est qcqd ē pmuꝫ ꝫtinens.sed id qō continet aliqd discretū a se:ꝛ ēt forma non ꝫtinet itra se aliqd:qz ꝫtinens discretū est a ꝫtento: yle aūt non est separata forma. ¶ Jtē si circūscribēs volunt appellare extremitatē qua res terminaf.nō ē auctoritas q locus sit bz:ꝛ q nō est vez iā claruit. ¶ Si autē circūscribens volūt itelligere id qō est ꝫtinens:tūc ē nomen denoīatiuū ꝫtinentis:ꝛ sensus huiꝰ est sensus illius. F

¶ Jtē locus est id qō ꝫtinet locatū ꝛ circūscribit:id aūt qō est locatū corpus est:forme aūt ꝫtinēt mām:ꝛ nō ē in eis corp⁹. Sz rōnes eoꝝ q tenent sñiam de spacio cuius fundamētū est B.ſ.q supficies ē pmutabilis. Locati aūt locus nō pmutaf:iz nō est ibi aliqd pmanēs nisi spaciū: dicemus nos nō ꝫcedere q locatū nō mutet locū suum: est enī cōmutās locū suū:sed ex B q ē corp⁹.nec est mobile nec getuꝫ. Jdeo aūt fm nos nō ē getuꝫ:qz nō est in yno loco omni tēpore. Si aūt cū dr getū nō itelligūt hoc:sed id potiꝰ cui⁹ cōparatio ad res fixas in eo nō pmutaf:tūc quietū est B mō. Aut si id qō si dimitteret in sua dispōne ꝛ in suo loco:teneret suū locū:ꝛ nō mutaret eū p seipsum: sed semp teneret vnū locū. Nos mō nō accipimus getū ex pmo sensu nec ex isto. Si.n.accipemus ex yno istoꝝ duoꝝ sensuū esset getū. Nō mobile etenī est id a quo nō est pn⁹ motionis. Mobile eteniz certe B est a quo ē pncipiū motionis.ſ.in quo ē pfectio pma ei⁹ qō est in potentia ex seipsa:itaꝫ si oīa q̄ sunt:ita vt sint oia apud ipz maneāt in sua dispōne.ei⁹ tñ dispō est vt mutef.ſ.vt q̄uis ea que circūscribūt ipm.ꝛ sunt adiūcta illi. Oia sint permanētia ita vt sunt:ꝛ nihil,accideret eis.tñ q accideret ipsi: eēt pmutatio cōparationis in eis. ¶ Doc aūt nō est ita: qz nō est necesse:vt corpus sine dubio sit getū aut mobile. Corpus.n.bz dispōnes q̄bus nec est mobile nec getū in loco:ꝛ alias qb⁹ nō bz locū ppriū.ꝛ alias q̄bus bz locū ppriū.qz bz locū.sed non bz ipm eūdez in oi tēpore. vñ ipm non est pn⁹ discedēti ab eo.ꝛ alias qb⁹ bz locū quē bz aliquo tēpore:nō in oi tēpore. Nos aūt non accipim⁹ in tēpore nisi fm B q̄ est in momēto. Ergo corp⁹ erit nec quietū nec mobile. ¶ Sed cōtra hoc qō dixerūt de resolutiōe B est:qz nō est resolutio eo mō quo ipsi dixerunt. ¶ Resoluere eteni est separare in intellectu ynāquāq; partiū rei que sunt in illa. Et hec separatio ostēdit nobis Resoluere. yle: pbat eni q ibi est forma.ꝛ qz forma nō existit per se. sed in mā. Ergo probatur q in hac re sensibili est forma ꝛ mā. Sed spaciū qō dixerūt:nos vero accepim⁹ eo mō: qz spaciū non pcipit intellectu:nisi remoto locato ꝛ pduato:qz fortassis tūc cuz remotū ꝛ pduatū fuerit locatuz: oportebit in opiniōe spaciū itelligi. Sz mā nō cōprehendit:nisi cū itellectu cōprehēdi formā:non aūt cuz itellectu remouēdi vel abstrahendi. ¶ Si aūt resolutiones accipiunt ex alio sensu.ꝫtinget tūc error ꝓpter cōionem nois.qz resolonem hāc accipimus nos ex intellectu opinādi rez pduatam.ꝛ cū bz opinionē habuerimus de foꝛ⁹: seqtur tūc destructio māe.non cōprehensio. Ex remotione aūt locati non puenit nec destructio spacy neq; positio. Sed id ex quo nō puenit destructio spacy.nobis nō est opus.qz plocutoꝛ noster nō dixit. Sz nec positio illius:qz ex ipsa sola destructione locati:nō puenit spatiū eē:nisi addiderint aliqd:hoc.ſ.q corpora retinētia locatuz habēt esse pmanēcia in sua dispōne. Sz si fuerit vnū corpus tantū qō pureꝫ pduatum ex pduatiōe sue primationis:non seqtur intelligi tale spaciū. qō si non eēt. putatio pduationis corporis nō intelligeret. Sed intellectus semp seqtur resolutionē ad cōprehendēdū spaciū infinituz. siue sit ibi corpus qō remouea:f:siue nō. Sed spaciū esse fm sensuz mēsurandi:non est itellectus mēsurare pduationez corporis:nisi in regula seruādi corpora retinentia illud que mensurabat spaciū terminatuz. Et nisi esset propter mēsurare.non esset opus pduatione corporis ad intelligendū spacium. Et pp hoc totuz concedamus iaz q B spaciū contingit in intellectu:cū pnatur corpus.aut corpora. ¶ Sz vñ sciemus q hec opinio nō ē falsa.quouslqz ei⁹ assecutio nō sit falsa. Et si vez est hoc qō posuim⁹ eē possibile:ideo vt B qō seqtur non sit absurdū. fortassis aliqs iudicabit q itellectus discernit.ꝛ qcqd cōprehendit:cōprehensuz est:sed nō est ita. Multe eniz sunt ex dispositionib⁹ que bñt esse:ꝛ sunt diuerse ab intellectu. Et iō redibimus iaz ad initiū sermonis ꝛ dicemus:q resolutio distīguit res:quaꝝ certificat esse in cōposito. sed sunt pmixta apud rōnez:ꝛ discernit alias ab alys cōstituēdo ꝛ terminādo. Et sunt aliq̄ eoꝝ quaꝝ vna significat eē alteri⁹:qō cū inspectū fuerit:per vnā cognoscef alta:ꝛ erit tunc resoluere ex sensu relinquēdi ꝛ discedendi ab eo ad aliud:non ex intellectu pānādi. ¶ Sed ꝫtra rōnez que banc seqtur responsuz hoc est.ſ.q dictio huius q dicit q corpus eget loco nō ꝓpter superficiez suā:sed locus eget eo ꝓpter corporeitatē ei⁹? si vult dicere q ex hoc q ē corpus bz esse in loco:dictio vera est:nō tñ oportet vt iō locus ei⁹ sit corpus. Non.n.opz vt quotiēs aliq̄ res habuerit aliqd ꝓrie que bz aliquā relationem ad aliud,ppter aliquā proprietatez quā habz:vt illud ad qō refertur habeat eandē proprietatem. Non eniz oportet:vt qz corp⁹ eget principijs quibus sit corpus non qbus habeat esse: iccirco oporteat etiaz principia eius esse corpora. Nec qz accidens indiget subiecto ex hoc q est accidens:ideo debeat subiectū eius esse accidens. Sed si voluit dicere q omnis dimensio corporeitatis debz habere dimensionē in qua sit:hec est repetitio questionis ꝑme:ꝛ oīno ad corpus debz habere locū:nō iccirco dz ꝫtingere locuz tota sua corporeitate. Sicut ꝛ si deberet habere cōtinens ꝓpter suam corporeitatez:non tamē ideo deberet contingere continens tota sua corporeitate:ꝛ omnino nondum est concessum q corpus debeat bñe locuz propter suam corporeitatē:nisi q̄tum concessuz est q ꝓpter suaz corporeitatez dz habere ꝫtinens. Sensus autez vtriusq; dictionis hic est:q totū corpus:qō itelligimus in aliq̄ re:dicimus q est ip loco.ꝛ q est in ꝫtinēti. ¶ Sz qz res cum K

sua totalitate eē in aliquo:nō est ipsuz tāgere illud sua totalitate:dicimus eniz q tota hec aqua ꝛ tota eius collectio est in hoc vaso.sed nō volumus dicere.q eius totalitas tāgat vasuz. ¶ Sz contra rōnem que seqtur post hanc que est de qualitate loci ad locatum iam expediuimus responsuz. Sed de ea que est post hāc que tenet hoc q locus nō moueī:concessuz est q locus nō mouetur p ipm. Sed q nō moueaf accidentalr:hoc non est concessum:nec diuulgatū:qz vulgus nō negat q locus rei non moueaf:vident eniz q vasa:locus est:ꝛ pōt fm eos sine dubio moueri. ¶ Sz contra rationē que est post hāc: ꝛ inititur vsibus vulgi.ꝓmo dicemus q nō est illa rō in reb⁹ intelligibilib⁹.ſcdo q̄ sicut nō timent dicere spaciū infinituz qō est in vasa:aliq̄do esse plenū:aliq̄n vacuū. Sillr non verenf dicere q superficies vasi concaua:aliquādo est plena:aliqn vacua. Sed hoc si vulgus intellexerit vtrūq; sensuz:qz illi nō debent diiudicare ybi:quoruz sensum intelligere nō consueuerint. Videf aūt q facilius itelligerent locū esse superficiē concauam q̄ aliqd aliud:plenuz eniz in vsu eoꝝ hoc est:qō cōtinet rez totaz cum sua mole vel corpulentia:ita vt yndiq; ꝫtigat illā. Nōne eniz vides dici iter eos q vasa plenus est:ꝛ vter plenus est. Sz de spacio qō illi dixerūt:nescīut aliqd esse in vasa:nisi q cōtinens ꝓprie significat hac ꝓprietate. Continēs aūt magis videf esse supficies q̄ spaciū. Spaciuz enim nihil ꝫtinet:sed fortassis res que implet illud: cōtineret illud:si bñt esse:ꝛ ideo ꝫtinuit vulgus dicere: q vasa est plenus:ꝛ renuūt dicere q spatiuz qō est intus sit plenuz. Sed vasa est nomē substātie terrestris fabricate fm figurā supficiei interioris cōtinētis. Et si b superficies posset existere per se:ipsa eēt vice vasi:ꝛ dicerē de supficie qcqd nūc dr de vasa. Ergo iā manifestuz est:q cū illi dixerit vasuz esse vacuū vel plenuz:ꝛ acceperint hoc ex eo sensu quo dr aliqs locus est vacuus vel plenus:q ꝓ ꝫtinēte hoc dicūt. Loncedo aūt eos nolle dicere de supficie absolute q sit plena vel vacua. Supficies eniz absolute nō est locus:sed locus est supficies ex intellectu circūscribentis. Sed cum acceperint superficiem absolutā ex itellectu supficiei circūscribentis:nō negabunt hoc. ¶ Sed ratio que est post hāc que dicit q cuz posuerimus spaciū esse locū:tunc oē corpus habebit locū. Et dixerunt hoc esse rōnabile ꝛ ratū:hec ratio inanis est. Si eniz nō fuerit necessariuz omne corpus esse in loco necessitate suiipsius:tunc noster labor in affirmādo hoc erit cassus. Fortassis aūt verius est:q aliqō corpoꝛ est qō nō est in loco. Si autem fuerit hoc nō eget nr̄o ingenio siue cōsilio. Si autē hec ꝓpositio fuerit euidēs q omne corpus est in loco.ꝛ non fuerit possibile.vt oē corpus circūscribens.aut aliqō aliud opinabile habeat locū nō spaciū.nisi spaciū ifinitū.ꝛ spaciū ifinituz habuerit esse:tūc erit necesse vt spaciū infinitū sit locus. Nulla autē istaꝝ est necessaria. Videsn.q̄ta ē hec seductio qua labozamus.vt omne corpus sit in loco. Cōcedamus autez q omne corpus sit in loco:nō eni iccirco oporteat.vt spaciuz sit locus:fortassis eniz spaciū nō bz eē. Cōcedamus itē q oē corpus sit in loco.ꝛ q spaciū habeat esse.non tñ ideo seqtur:vt locus ipse sit spaciū:possibile est eniz vt in hoc spaciū nō sit locus:sed sit comitās locum.ꝛ sit cōe oī corpori ꝓpter cōitatē loci. Si autez voluerint dicere:q magis vr̄ multitudini.ſ.q oē corpus est in loco:nō ē hec ratio:vt auctoritatē huius sñie sumāt ex opione multitudinis ꝛ vulgi. Non.n.bene stabiliūt sñiam quā tenēt ex hoc q tenēt ꝛ dicunt:ficat est in rumoze ꝛ existimatiōe. Nos autē possumus attribuere illis aliā sñiaz.ſ.qz oē qō est:est in loco:ꝛ designaf. Et be due sñie equales sunt in L

quātum tenet eas vulgus:sed possumus eos auertere ab eis cōuertendo ꝛ docēdo per creaturā itellectualem ꝛ rationalem. Jaz eniz docui te modos istaꝝ.ꝓpēnuz quādo locuti fuimus in dyaletica.ꝛ declarauimus q opiabiles sunt nō itelligibiles.ꝛ ió non debemus curare de eis:q̄uis hoc qō iudicāt omne corpus eē in loco:nō est fz eos ita ratum sicut hoc q omne quod est:est in loco designatum. Ipsi enim non intelligunt de locatione aliud: nisi quod intelligunt de situ. Sed licz hoc esset verum:non tamē quod dixerunt de spacio debet esse veruz:sicut declarauimus.qz possibile est vt aliud sit locus qō habeat eē ꝛ nō spaciū.ꝛ q vnūquodq; eoꝝ sit in vnoquoq; corpoze. vnde hoc q spaciū est ꝫtingens vnūquodq; corp⁹: non est rō vt ꝓpter hoc sit locus ei⁹. Possibile est eniz vt omne corpus habeat duo quoꝝ vnū sit locus ei⁹ ꝛ non aliud. Sed q tenent rōnē que est post hāc. debent scire:q extremū querere fit duob⁹ modis. qz aut q̄riī qō est possibile querere:aut qō nō est possibile. querere aūt qō nō est possibile boc est vt corpulentū querat intrare cū tota mole ꝛ corpulētia sua in supficiē ꝛ in extremū corporis. Querere duob⁹ mōis. M

¶ Querere aūt qō est possibile. B est vt querat contigere illud tantū:quēadmodum tangit circūscriptum suum circūscribens. Et hic sensus verus est:cū superficies posuerint locū. Deinde si nō querit extremū.non tñ debet ꝓpter hoc q̄rere locū vel ordinem in spacys ordinatis. Sed fortassis quereret ordinem in situ terre: cuius non esset necesse.vt ois situs esset in spacio.sed tūs eēt relatio vnius corporis ad aliud corpus:qō est sub ipso in aliqua parte:ita q nō eēt ibi spaciū:nisi dimēsiones corporuz ꝫtingentiū se. ¶ Sed ꝫtra rōnes auctoꝝ sñie ōinani responsuz cōtra eā que est de raritate ꝛ densitate:B ē: q densitas fit duob⁹ modis. Una enim densitas est q fit ex ꝺuctione partiū dispersaꝝ in aere q est inter eas qui quū exit de iter eas ipse redeūt in locū suuz:ita vt non sit inter ea inane. cui opposita est raritas. Et alia dēsitas est: nō qz partes dispersę ꝺungūtur:sed qz ipsa mā aliqn recipit maiozē corpulētia:aliqn minozē corpulētia. Utreq; enim sunt due res accidētales. Nō est eniz vni earum mā magis debita q̄ alty. Cum aūt recipit maiozē corpulentia de q fiat densum:cui⁹ oppositū est raz. Et hoc est qō in alia doctrina declarabīf:qō q̄uis hic nō dicaf:nō obest. Intētio eniz bui⁹ ē q hec ps destruaf.ꝛ remaneat illa alia pars de qua locuti sumus. Sz locutio de vase ceneris oīno falsa est.qz si eēt vera:esset totū vas vacuū:et nō cinis in eo. Densitas fit duob⁹ mōis.

¶ Sz cōtra locutionē de vtre ꝛ vino:possibile est vt mēsure quā bz vter nō appareat distātia ab alia sensibilr.ꝛ possibile est ꝫtingere:vt vinū minuaf:cū exit ex eo vapoꝛ aut aer ꝛ fiat min⁹. Et possibile ē vt fiat min⁹ ꝓpp strictionē nālē aut violentā:sicut postea scies.

¶ Sz ꝺ locutionē de vegetabili:cui⁹ nutrimētū diffundit iter duas q̄slibz ptes corpoꝛ contigētes se:ꝛ extēdit eas pp mutationē sui ꝛ remāet iter illas:ꝛ dilataf earum corpulētia. Si aūt nutrimētū penetraret inane añq; penetraret:ꝛ postq̄ penetraret:eēt vna ꝛ eadē corpulentia sine augmēto. ¶ Sz ꝺ locutionē de vase per flatū attrahēte aquā respōsuz initit ei qō diximus de dēsitate ꝛ raritate. Uī q possibile ē:vt corp⁹ recipiat maiozez corpulētia ꝛ miozē:ꝛ ei⁹ alia fiat p nāz:alia p vi. Sic ē possibile vt corp⁹ calefiat ꝛ frigescat:ꝛ calozis ꝛ frigozis aliō sit per nāz:aliud q vi. Silr ē dispō in magnitudie ꝛ quitate:ꝛ q̄ndē B possibile ē:tūc quotiēs minuerit aliq̄ pars corporis:nō ē necesse:vt qō remāsit remaneat in sua pma copulētia. Nec cuz accipiē aliqua pars aeris que implebat vas:est necesse vt quod remansit remaneat in sua ꝓpria corpulentia;ꝛ sit inane quod est post illam. Et cum

hoc non fuerit necesse:tunc non coget nos illud. ¶ Luz autem aliud ab hoc fuerit:possibile est vt aer debeat habere naturaliter aliquam corpulentiaz:ꝛ postea erit necesse vt in alia dispositiõe fiat maior.ideo qz sumitur de eo aliqua pars per vim:ita vt non possit attrahi corpus aliud in loco vel cõmutatiõe eius vel.vice eius quod sumitur ex eo ꝛ de eius corpulẽtia. Et potꝫ assumi de eo hanc partẽ non est possibile:nisi sic vt dispergatur.et rediat quod remansit in priorem quantitatem:qz negatur ibi esse inane:ꝛ qz debet esse plenũ. Et hec dispersio erat possibilis:ideo conatum est ingenium educere hoc possibile ad effectum. Et qz trabit se in vnam partem:ꝛ superficies eius cõtingit id qõ est ante illud in alia parte:ꝛ sit hoc sicut si diffunderetur ꝛ cresceret per vim qõ obedit cogenti.ꝛ diffunditur diffusiõe magna.ꝛ ex illo quod dilatatur aliud est extra vas.ꝛ hoc est quod suxum est:ꝛ est qõ remanet in pleno vasis quod impleuit sua dilatatione que necesse est propter attractionem ꝛ suxionem. Et cum remota fuerit hec suxio:ꝛ fuerit possibile vt redeat ad suam habitudinem priorem:ideo qz attrahit aquam aut aerem qui existit in loco vnde est motum:contrahetur ꝛ redibit in suam quantitatem. ¶ Nos autem cum sufflauerimus in vas:ꝛ imiserimus illud in aquã:exibit ex ea ventus multus qui disperget aquam: ꝛ postea rediens aqua subintrabit in illud. Ergo scimus sine dubio q̃ iam misimus in vas aliquid per vim:quod remota vi egressum est. Et hoc necesse est vt introitus eius quod imisimus per vim sit aut penetratio per inane aut p densitatem eius quod erat ibi:que cessit ingredienti per viz. Sed illa densitas sicut diximus ꝛ innuimus.qz est per vim:redit in naturam suam remoto cogente. Si autem fuerit propter penetrandum per inane quousq; perueniat ad locum eius:locus non est potens nec abhorrẽs corpus aeris quo impleb atur quem remouit a se ꝛ repulit. Nec est ex natura aeris vt descendat deorsum propter inane quod sit in eo de scẽsu tali qui ipellit aquã. Oportet ergo vt non sit necesse aerem discedere ab eo ꝛ remoueri. Si autem inane est qõ abhorret euz:cur non abhorret alium aerem:¶ Si autem abhorret:cur cuz fortiter sugitur ꝛ dimittitur:donec ingrediatur aeris tantũ quantũ solet egredi:ꝛ mittitur subito in aquam:cuz subintrat aq̃ in eum:¶ Si autem inane abhorret aerem ꝛ expellit euz: plus deberet abhorrere aquam. fortassis autem si inane abhorret aerem naturaliter:ꝛ attrahit aquam: cur permittit aquam sparsam in aere que erat in vacuo vt descendat:¶ Si autem ponderositas eius est que vincit suxionem inanis:cur mouet aquam cum ponitur vas super eaz:ꝛ aqua non vincit inane:sed attrahitur:¶ Retinere autem ponderosum qõ erat contentum in eo:non est difficilius q̃ eleuare ponderosum quod erat dispersum. D

¶ Postq̃ autem declaratum est inconueniens huius partis;remansit ostendere q̃ causa huius hec est: q̃ necesse est vt aer habeat quantitatem minorez propter cõstrictionem qua remota dispergitur ꝛ redit in quantitatem suam. Et qz est ibi alia causa propter quaz debet habere maiorem quantitatez que est calefactio ꝛ tenuitas propter constrictionem motus sufflationis. Ideo nõ potuit esse quantum debeat esse:propter densationem constringentem que habet maiorem vim q̃ tenuitas huius. Jam autem accessit prohibitio ꝛ propter calefactionem que accidit debuit fieri aer maioris quantitatis q̃ habebat ante sufflationem. Et qz ipsa calefactio est accidentalis quiesceret:ꝛ contraberetur aer ad suam quantitatem quã debet habere naturaliter:nisi esset ibi illa calefactio ꝛ inciperet aqua ingredi:ideo qz impossibile est vt sit ibi inane ꝛ propter hoc videmus:qz id quod inflatur per viz:prius egreditur ab eo aer:ꝛ postea attrahitur aq̃ ad se:sicut si clauderetur os vasis digito:aut si calefaceret ad ignem qui illud calefaceret ꝛ non frangeret:ꝛ postea mitteretur super aquaz:contigit pus vt refugiat aliquid ex aere:ꝛ postea sugatur aqua in vase. ¶ Sed responsum contra rõnem que est post hanc simile est huic .s.q̃ mobile impellit quicquid est aeris ante se:ꝛ extẽdit hoc vsq; ad partem in qua non habebit aer impulsionẽ: ꝛ contrabitur discurrens inter impulsum ꝛ non impulsum:ꝛ habet necesse recipere minorem quantitatem. Qõ autem est post illum est econuerso:qz quedaz est de illo qõ trabitur cum ipso:ꝛ quoddam est quod non repugnat ꝛ non trabitur:sed dispergitur quod est inter illa: ꝛ fit maioris quantitatis:ꝛ contingit ex hoc existentia cõgrua in habitudine temperata. Ergo sufficiat nobis hoc qõ locuti sumus de loco.ꝛ loquamur ãmodo de tpe.

¶ Caplm. X. Jnitium loquendi de tempore ꝛ de diuersitate sentiendi de eo ꝛ de bis que opponunt errãtib9 in eo. A

Tractatus de tempore comparatur tractatui de loco.qz ipsum est de rebus que comitantur motũ:ꝛ diuersitas hominum in sentiendo de esse ꝛ de essentia eius est sicut diuersitas sentiendi de loco. Fuerunt enim aliqui qui negauerunt btempus haere esse vllo modo. Quidam autez attribuerunt ei esse:nõ qz sit de sensibilibus exterius vllo modo: sed qz est aliquid opinabile. Alij autem attribuerunt ei esse:non q̃ sit aliquid vnum in se:sed qz est aliqua comparatio aliquo modo ad aliquas res qualescũq; fuerint. Dixerunt enim q̃ tempus est aggregatio horarum. Et hora est accidens causatum cuius esse ponitur ex esse alterius accidentis:tunc est hora alterius accidentis qualecũq; creatum fuerit. Quidam autem attribuerunt tẽpori esse ꝛ existentiam stabilem. ¶ Quidam autem posuerunt illud esse substantiam existentem per seipsam. Sed qui negauerunt esse temporis inituntur ex multis rationibus:quarum quedam est q̃ tẽpus si habuerit eẽ: aut erit diuisibile:aut indiuisibile. Si autem fuerit indiuisibile:impossibile est vt aliquid eius sit annus ꝛ mensis:ꝛ dies ꝛ hora:ꝛ preteritum ꝛ futurum. Si autem fuerit res diuisibilis:habebit esse cuz omnibus partib9 suis: ꝛ oportebit vt preteritum de illo ꝛ futurum habeat esse simul. Si autem alique eius partes habuerint esse:ꝛ alique nõ:necesse est vt aut sit hec diuisio quã diximus cõtinens preteritum:presens ꝛ futurum:aut continens tãtuz horas ꝛ dies ꝛ his similia. Sed preteritum ꝛ futurũ nihil sunt auctoritate omnium qui affirmãt tempus eẽ. Presens vero si sit diuisibile: redit ipsa eadem questio. Si autem fuerit indiuisibile tempus:erit id quod appellatur instans qõ non est tempus. Et preter hoc etiaz impossibile est vt habeat esse in effectu:qz si haberet esse in actu:necesse esset vt aut remaneret aut destrueretur. Si autem remaneret aliquid eius esset prius ꝛ aliquid posterius:ꝛ totum non esset instans:preteritum autem ꝛ futurum esset simul in instanti.qõ totum est impossibile. Si autem destruitur:necesse est vt destruatur ꝛ desinat eẽ in instanti cõsequenti:inter quod ꝛ ipz est tempus: oportet vt existat aliquo tempore. Jam autem destruximus hoc. Si autẽ desinit esse in instanti:qõ sequitur post ipz: erit instans post instans continue:ita q̃ tempus non intendat inter illa. Sed hoc negant affirmatores temporis:deinde oino quomodo tempus habebit esse:qz quantũcũq; temporis posuerimus fm eum qui posuerit: ter- B

minabitur duobus instantibus:instanti.s.preterito:ꝛ instanti qõ comparatione preteriti est futuruz. Nunc̃ autem potest esse:vt sint simul:sed vnum eorum erit nihil. Cum autem nihil fuerit:quomodo potest esse: vt sit res que eget extremo qõ nihil est:¶ Aut quomodo res habet extremuz qõ est nihil:ꝛ omnino quomodo erit aliquid continuãs inter id qõ est aliquid ꝛ inter id qõ est nihil:¶ Et hec est fortis ratio ex qua pendent negãtes tempus.

¶ Dixerunt adhuc etiam:q̃ si necesse est motui inc̃tuz est motus alicuius. vt habeat tempus:non tamen est necesse huic motui inc̃tum esse motus: vt aliud etiam corpus moueatur nisi corpus eius. ¶ Sed fortassis B erit L necessarium in aliquibus:non vt sit motus:sed vt quia q̃ facit motum:habet necesse cum mouet vt moueatur. Et hoc non est causa motus ex hoc qõ est motus:nec est de numero comitantium motum. Et quando quidem sic ẽ qualemcũq; motum posuerimus esse:sequitur ex hoc q̃ est motus:vt habeat tempus. Non autem sequitur ex B q̃ est motus:vt sit ibi alius motus. Et postq̃ sic est: omnis motus comitabitur tempus per se qõ nõ pertinet ad alium motum:sicut comitatur locum per se. Non habẽt autem omnia vnum tempus:nisi quemadmodum omnia habent vnum locum.s.vnuz communione de quo modo non loquimur. Cum autez fuerint motus simul:tempora eoruz sine dubio erunt simul:ꝛ tunc necesse erit. vt sint simul aut in loco:aut in subiecto:aut i dignitate: aut in natura:aut in alio preter simul tempore. Sed de omnibus modis simul impossibile est:vt sit aliquis por vel posterior.s.aliquis qui habeat esse:ꝛ aliquis qui non habeat esse. Remanet ergo vt eoruz simul sit illud simul qõ est tempore:hoc est vt multa sint in vno tempore:aut in vno instãti qõ est extremitas temporis. ¶ Sequitur ergo ex hoc:vt multa tempora habeant vnum tempus: ꝛ erit dictio de toto illo tempore cuz illis:eius sensus cuius dictio de illis q̃ cõueniunt in illo. Oportebit ergo vt sint infinita tempora simul. vestra autem sententia ẽ q̃ tempora comitatur motus. Erunt ergo tunc motus infiniti simul. Erũt ergo ibi mobilia infinita simul. Erũt ergo ibi corpora infinita simul. Et hoc est illud impossibile qõ negatis.ꝛ prohibetis habere esse:ꝛ propter has rationes:ꝛ qz opus est:vt tempus habeat esse: fuerunt necessary multi homines qui attribuerent tempori alium modum essendi.s.esse qõ est in intellectu. Ea autem que sunt in intellectu sunt ea que comprehendunt intellect9 cum intelligunt ipsa ꝛ ordinant;inter quos generanꝫ forme comparationum que non habent esse nisi in intellectũ tantum. ¶ Dixerunt ergo tempus esse quoddam quod formatur in intellectu de comparatõe mobilis ad duos terminos transitus qõ est circa vnum eorum in effectu: ꝛ non est circa alteruz in effectu: quia hoc qõ est illic nõ habet esse cum hoc qõ est hic. ¶ In sensibilibus aũt habet esse in anima.habet enim esse in anima simul:ꝛ imaginatio vtriusq;:ꝛ imaginatio medy qõ est inter illos simul.non habet autez esse in sensibilibus aliquid existẽs inter illos. ¶ Est autẽ in intellectu aliquid qõ imaginaꝫ in ratione.s.qõ interim dum mobile est hic ꝛ illic: est aliquid ad cuius mensuraz perficitur transitus:aut in hoc cito:aut in hoc tarde:que habent isti motus: aut quia habent istos ex motibus multis ꝛ quietibus compositos. Ergo tempus est mensura cursus motus que non habz: nisi quia ratio depingit eaz in se:cum formanꝫ in ea vtrq; termini motus in effectu simul. Sicut p̃dicare ꝛ subycere ꝛ ppositio ꝛ his similia que sunt talia que ratio adinuenit in rebus intellectis:ꝛ comparatiões quas ponit inter illas quorum nullum est de numero existentium. C

¶ Dixit autem sententia quã prenominauimus:q̃ tempus non est nisi aggregatio momentorum. Cum enim tu ordinaueris momenta sibi succedentia ꝛ cõiunxeris nõ dubitabis quin illorum aggregatio sit tempus. Et quando quidem sic est:tunc cum cognouerimus momẽta:cognoscemus ꝛ tempus. Sed non est momentuz nisi quãtum concessit momentator:hoc est.s.vt signet initiuz alicuius accidentis quod accidit illi:ꝛ dicat. v.g. erit sic ꝛ sic post duos dies. Cuius sensus est.s.q̃ erit cum eleuatione solis post duas eleuationes. Ergo momentum est eleuatio solis. Ergo eleuatio solis non fit momentum: nisi ꝓpter assignationem illius qui hoc dixit. Si enim voluisset:aliud signuz posuisset: sed eleuatio solis est cõmunior ꝛ notabilior ꝛ diuulgatior.ꝛ ideo elegit hoc: ꝛ aly huiusmodi ad determinandum tempus. Ergo tempus est collectio rerum que sunt momenta designata:aut que solẽt poni momenta designata. Et dixerunt q̃ tempus nõ habet esse aliter nisi hoc modo. Scitur autem hoc ex rõnibus prepositis. ¶ Dixit autem alia secta q̃ tempus est E substantia eterna. Quo modo enim non erit substantia: cum sit necessarium esse. Tanta enim est necessitas sui esse q̃ non eget probari ratione:quia quo magis studueris destruere tempus: iuenieris affirmare tempus esse. ¶ Remouebis enim tempus esse:aut ante aliquid: aut post aliquid. Cum autem fic feceris:iam fecisti esse cum remotione eius prioritatem ꝛ posterioritatem:ꝛ idcirco posuisti tempus remouẽdo tempus. Nec enim prioritas aut posterioritas que est huiusmodi nõ est nisi in tempore.ꝛ cum tempore. Ergo tempus est necessariũ esse. Omne autem qõ necessarium est esse:impossibile est non eẽ. Omne autem qõ impossibile est non esse:non est accñs. Omne autem qõ est:ꝛ non est accidens:est substãtia. vñ postq̃ tempus est substantia:ꝛ necessarium est quid tũc impossibile est:vt esse eius pendeat ex motu. Ergo possibile est:vt tẽpus sit:ꝛ si non sit motus. Ergo fm eos aliquando tempus est cum motu:ꝛ mensurat motum. Aliquando est sine motu:ꝛ tunc vocatur Arabice adhar:qõ nos possumus:ꝛ si non satis proprie:dicere sempiternuz. De sunt opiniões habite de tempore. ¶ Melius est autem nobis:vt prius ostendam9 tempus habere esse:ꝛ qd sit:ꝛ vt assignemus viam ad cognoscendum ipsum esse per essentiam eius. Deinde redeamus ad rationes illas ꝛ soluamus eas. ¶ Dicemus ergo: q̃ qui concesserũt q̃ tempus habere esse:est vnius intellectus:dissenserunt et inter se:quia quidam eorum dixerunt:q̃ motus est tempus. ¶ Quidam vero dixerunt q̃ motus celi est temp9: non aly motus. Aly vero dixerunt q̃ recursus celi est tẽpus.i. vna reuolutio. Aly vero posuerunt tempus ipsum celum. Sed qui posuerunt motum esse ipsuz tempus dixerunt q̃ inter omnia que videntur esse:ipse motus tantum est qui recipit in se preteritum ꝛ presens:ꝛ q̃ natura eius est:vt habeat semper duas partes ad hunc motum. Et quicquid est sic:est tempus. ¶ Nos enim non putamus esse tempus:nisi cum sentimus motũ. Jnfirmo enim vel dolenti elongatur tempus:ꝛ abbreuiatur voluptuoso:ideo q̃ motus diuersi retinentur memoriter in mentibus illorum duorũ. sed dolenꝫ de memoria voluptuosi propter voluptatem eius. ¶ Qui autẽ nõ percipit motum:non percipit tempus. Sicut dormientes in cauerna. quia qui non perceperunt motus qui fuerunt inter principium recũbendi ꝛ dormiendi ꝛ inter horam expergescendi:nescierunt se nisi vna die:dormiuisse. Auctor autẽ primus significauit q̃ aliquibus hominibus diuinis cõtigit simile huic. Et significat hora q̃ isti antea fuerunt q̃ dormitores cauerne. De sunt dictiões antique de cer- 4. phi. te. cõ. 92.

tificatione esse temporis. Nulle autē istarum vere sunt. Sed q̄ motus non est tempus hec est ratio:quia aliquā do est motus velox:aliquando tardus. Tempus autem non est velocius nec tardius tempore:sed breuius aut lōgius. Amplius etiam aliquando duo motus sunt simul: sed duo tempora non sunt simul. Tu scis autez q̄ aliq̄ duo motus diuersi sunt in vno tempore:cuz tempus eorum non sit diuersum. ¶ Differentie autem motus alie sunt a differentys temporis:que autem comparant̄ tempori sunt sicut:ecce subito ⁊ momentū ⁊ paulo ante: que non sunt de essentia motus vllo modo. Tempus autem potest accipi in diffinitione motus velocis pars differentie. Motus vero non ita accipitur:sed accipitur ideo:q̄ est pars prioz:potest enim dici q̄ subitum vel velox est: qō pertransit cursum suum in breuiore tempore: ⁊ non est ratio:vt dicatur in motu breuiore vl' vt dicat̄ qō pertransit cursum longiorez in motu breuiore. ¶ Judiciū autem de motu celesti est hoc idem iudicium. Ratio.n. exigit vt dicatur:q̄ ipse est velocior omnibus motibus: quia tempore quo ille perficit cursum suum: nihil est qō tantum in eo peragere possit:imo minus: de quo postea loquemur in cōsequētibus. Et hoc tempus significat aliquid preter duos motus:significat enim intellectū cui cō parantur ambo motus ⁊ adequantur in eo:sed differunt in mensura cursus:sed hoc qō hic intelligitur:nō est cēntia alicuius eoz. vnus.n.eoz non cōicat cū alio i eēntia. cōicāt āt ambo in re in qua sunt. ¶ Pōt aūt ex B apparere destructio sententie eius qui posuit mometa accidētia que fiunt momenta alijs accidentibus. ¶ Ipsi enim non ponunt momentum ipsum accidens qō cōtingit ꝼz q̄ ipsum accidēs est motus aut generatiōis ⁊ corruptionis:aut albedinis ⁊ nigredinis aut alioz. Immo necesse est:vt dicatur q̄ momentum fit ex designatione: ⁊ est necesse vt ponatur esse aliud cuz essentia momenti:⁊ de hac coniunctione:⁊ de hoc simul hoc intelligitur omnino qō designat vnūqōq; accidentium. Sed omnia duo coniuncta in aliquo cōiunguntur:⁊ omnia duo que sunt simul:in aliquo sunt simul. Ergo cum eoz esse fuerit simul:sed esse vnius eoz est determinare id qō habet esse cum esse alterius. Tunc intellectus huius simul sine dubio non est id qō intelligitur de quolibz illoz. Sed hoc simul est oppositū intellectui quo vnuz preponitur:⁊ alterus postponitur:⁊ hoc in quo est simul est hora que cōiungit illa duo quoz vnumquodq; potest poni in simul quasi aliquid aliud:preter illa cōtingeret in illa hora. Et si hoc ipsum determinare horam esset hora: tunc quō restaret aliquod tempus:qō esset vnum ⁊ idem: oporteret: vt tempus remanendi ⁊ initiū eius esset vna hora. Nos autem scimus q̄ hora designata est terminus inter pus ⁊ posterius:qui non diuersificatur. Et ꝼz hoc q̄ est mot⁹ aut quies: aut aliō diuersificatur. Ergo hoc quod est accidens:⁊ qō est motus:aut quies non est hoc qō est pus: aut posterius aut simul. Sz certitudo prioris aut posterioris aut simul aliud est que ē dispositio temporis. Sz ratio eorum qui posuerunt tempus esse motuz initiū p positioni non probabili. Dictum etenim est q̄ quicquid debet habere in natura sua aliquod preteritū ⁊ aliquod futurum illud est tempus. Hoc autez non est concessuz. Multa eniz que non sunt tempus:sunt preterita ⁊ futura:sicut diluuiū ⁊ dies vltimus. Unde oporteret:vt sit p ter hoc alia conditio.ſ.q̄ quicqd ex seipso est aliquid ei⁹ est preteritū ⁊ aliquid futurum:ita vt tempus sit natura rei que comparatur alij: hoc est per seipsum preteritum aut futurū. Motus autem cum preteryt: non est ipsum esse motum qō esse preteritum:sed est coniunctus cū preterito. Et ideo potest dici motus in tempore preteritor non potest dici motus idest in motu preterito. ¶ Si aut̄ volunt dicere vnum motum ex preteritis:de hoc non est nūc nostra intentio:ſz vt motus sit adequatus esse rei in qua est. Sed qui dixerunt q̄ tempus ē vna reuolutio firmamenti:ostēditur impossibile per hoc q̄ omnis pars temporis tempus est:pars autem reuolutionis non est reuolutio. Que autem remotio: est anno: est opinio eorum q̄ putauerunt q̄ tempus est celum propter syllogismuz q̄ constat ex duabus affirmatiuis in figura secunda: q̄ quis vna ex illis propositōibus falsa est: dixerūt eteniz q̄ omne corpus est in tempore ⁊ omne corpus est in celo:hoc autem non est ita. Uerum est autem q̄ omne corpus quod non est celuz:est in celo:sed q̄ in tempore fortassis est omne corpus est in tempore: fortassis est omne corpus absolute. Celum enim ipsum etiaz in loco est eo modo quo corpora sunt in tempore. Sed postq̄ iā inuimus sententias falsas de esse temporis:debemus nunc inuere essentiam temporis:ex quo etiam declarabimus nobis esse tempus. ⁊ declarabimus etiam ex solutione rationū prenominatarum esse eius.

¶ Capitulum. XI. De certificare quid sit tempus:⁊ stabilire illud.

A

DIcemus autem claz esse: q̄ possibile est. vt duo mobilia simul incipiant moueri:⁊ perficiāt cursum simul. vnū autem perficiat minorem cursum: ⁊ alterum maiorem. Et fiat hoc aut propter diuersitatez velocitatis ⁊ prioritatis: aut propter diuersitatem quietum permixtaz. sicut multi opinantur. Possibile est ēt: vt incipiant duo:⁊ perficiant duos cursus equales. Sed cum vnus peruenerit ad finem cursus:alius nonduz peruenerit:⁊ hoc fiat propter diuersitatem prenominatam. Sed inter principiū omnis motus vsq; ad eius finē semper est possibilitas perficiendi cursuz ipsuz ipso motu cuius velocitas ⁊ tarditas designata sunt:aut compositio eius cū quietibus:⁊ possibilitas perficiendi cursum aliū maiorem ipso propter velocitatem eiusdem motus: aut propter minorem admixtionem quietū. Et possibilitas perficiendi cursum minorez illo propter motū tardiorē illo:aut propter maiorem admixtionez quietū. Et ipossibile est hoc aliter esse. Ergo inter principiū motus ⁊ finē ei⁹ iā probatū est esse possibilitatez rei terminate ꝼz comparationem motus ⁊ velocitatis. Cum autem dimidiauerimus cursum ipsum:⁊ posuerimus eandem velocitatem aut tarditatem:erit ibi alia possibilitas inter principium illius cursus:⁊ finē sue medietatis. Quia in illa tarditate siue velocitate non perficietur nisi medietas cursus. ¶ Similiter etiam inter hunc finez dimidiatū modo positum:⁊ inter finem primū. Ergo possibilitas ad finem:⁊ a fine erit equalis:⁊ vnaquez; illaz est medietas possibilitatis quā posueramus antea. Erit ergo possibilitas quā antea posuimus diuisibilis. Nūc autem non cures:vtrū hoc mobile ponas esse rem que certissime moueatur in loco:an locuz quem assignes mobili in situ:qō videtur esse mobile localiter. Discedit eniz a tactu alicuius propter tactus aliozum continuos aut ab equidistātia vnius propter equidistantias aliozū continuas:⁊ finitur qō pertransit aliquo cursu qualicūq; modo. Non enim propter hoc diuersitatez iudiciū de hoc in quo modo sumus. ¶ Dicemus ergo iam probatū esse q̄ hec possibilitas est diuisibilis. Sed omne diuisibile mensura est:aut aliquid habens mensuram. Nec ergo possibilitas nō est extra mensuram: necesse est ergo vt sit mensura cursus: aut alia mensura. Si autem fuerit mensura cursus:tunc

B

eq̄lia in cursu:erūt eq̄lia in hac possibilitate:sed nō ē ita. Ergo mensura est alterius rei.ſ.q; aut est mēsura mobilis aut non:sed non est mensura mobilis. Si enim mēsura mobilis esset:mobile maius:esset mains hoc modo:ſz non est ita. Ergo est mēsura:nec cursus nec mobilis. Lōstat aūt q̄ motus ipse non est hec eadē mensura nec velocitas nec tarditas. Motus eniz inq̄tū sunt motus cōueniunt in motu:⁊ aliquādo in velocitate ⁊ tarditate:q̄uis differant in hac mensura. Aliquādo aūt diuersificatur motus in velocitate ⁊ tarditate:⁊ conueniunt in hac mensura. Ergo iam ratū est esse mensurā:possibilitatem cadendi motum iter prius ⁊ posterius:ex qua prouenīūt cursus terminati:que non est mobilis nec cursus:nec est ipse motus. Et impossibile est:vt hec mēsura existat per se. Quomodo enim existeret per se cū ipsa destruatur cū eo qō mensuratur. Omne aūt qō definit esse ⁊ corrūpit̄ est in subiecto:aut est causa subiecti: hec igitur mensura habet esse propter subiectū:⁊ possibile est:vt subiectū ei⁹ primū sit materia mobilis propter hoc qō diximus.ſ. si esset q̄titas materie sine medio:materia propter eā: aut fieret maior aut minor. Est igit̄ in subiecto mediāte alia affectione. Et impossibile est:vt sit in subiecto mediante affectione permanenti. sicut est albedo ⁊ nigredo. Si.n. ita esset:illa affectio ponēret in materia aliā mensuram permanentez. ¶ Relinquitur ergo q̄ mensura est affectionis non stabilis que est motus de loco ad locū:aut ō situ ad situm:inter quos est spaciū in quo fiat motus situalis. Et hoc ē qō vocamus tempus. Tu scis aūt q̄ motui accidit diuidi in prius ⁊ posterius:⁊ non est in eo pus nisi qō est vterius in cursu ⁊ posterius: ⁊ posterius nisi qō est circa finē cursus. Et cōsequit̄ hoc:q̄ qō est pri⁹ in motu:non est cū posteriore in eo: sicut prior ⁊ posterior i cursu sunt quādoq; simul. Nec est possibile. vt id de motu qō est comes ⁊ par prioris in cursu:fiat posterius. nec vt qō est comes posterioris:fiat prius. Sed hoc est possibile in cursu. Ergo prioritas ⁊ posteriozitas in cursu proprietas sunt que accidunt ei ex hoc q̄ sunt motus: nō ex hoc q̄ sunt cursus. Et numerant̄ per motū. Motus eni per partes suas numerat prius ⁊ posteri⁹. Motus ergo non nūerat ex hoc qō ipse habet in trāsitu prius ⁊ posterius. Motus etiaz habet mensurā proprie mensurā trāsitus. ¶ Tempus aūt est hic nūerus ⁊ hec mensura. ergo tempus ē nūerus motus: cū diuisus fuerit motus in prius ⁊ posterius non tempore sed transitu. Alioqn esset in hac declaratiōe diffinitio circularis. Sicut putauit aliquis ex discipulis:⁊ errauit. Et hoc tempus est ēt id qō p seipsuz est mensura omnis eius qō ex se ipso habet pri⁹ ⁊ posterius:⁊ cuius posterius nō est cū prioze ipsius: sicut inuenitur in alijs rebus propter ipsum quasdaz priores: quasdā vero posteriores. ¶ Res enim in quibus est prius ⁊ posterius:ex hoc intellectu.ſ.q̄ prius desijt esse:⁊ posterius non est cū prioze. Non sunt ita ex seipsis: nisi q; habent esse cū aliqua ex partibus huius temporis. Ergo id qō comitat partē posteriorē:dicitur posterius. Cōstat autez q̄ he res sunt mutabiles:in quo enim non est mutabilitas:ei nihil preteryt nec futuz ē. ¶ Et B tempus nō est prius ⁊ posterius propter aliud. Si enim ita esset:id eius qō est prius:non esset prius:nisi q; habuit esse in prioritate alterius rei. ¶ Ergo illa res:aut aliqua alia res i qua finiretur ordo in vltio rei:esset ex seipsa prior ⁊ posterior: videlicz ex seipsa reciperet relationez ꝼm quā est prius ⁊ posterius. Et constat quoniaz ipsum est res in qua pmo cadit possibilitas permutationū quēadmodū diximus:⁊ deinde cadit in aliud ab illo propter illud. Erit ergo illō mensura que mensurat possibilitatez prenominataz per seipsam. ¶ Illud ergo ē in quo sumus:⁊ nihil aliō. Nos enim non posuimus hoc nomen temporis nisi rei que ex seipsa est mensura possibilitat̄:in qua cadit primitus possibilitas predicta. ¶ Manifestū est ergo ex hoc q̄ mensura predicta est que per seipsaz recipit relationē prioris ⁊ posterioris:imo que diuiditur in prius ⁊ posterius. Et non dico q̄ tempus est prius relatiue: sed dico q̄ temp⁹ propter seipsum comitat̄ hec relatio:⁊ ēt comitatur aliō propter tempus:quia cū aliquid dicitur esse prius:⁊ illō nō fuit tempus:sed motus aut quies:aut aliquid hō: erit tūc intellectus eius hic.ſ.q̄ est cū re que est in tali dispositione quā comitat̄ cū comparata fuerit dispositioni alterius rei habentis prius per seipsaz: hec comitantia per seipsaz. ¶ Illud aute qō precedit aliud anteq̄ sit. hoc ē qō habet esse cū priuatōe alterius rei que non est ipo habente esse. Est ergo prius eo respectu priuationis eius: ⁊ est cū eo respectu esse ipsius tātū:q; in aliqua dispositōe est cū illo:ergo nō est prius eo: ideo q̄ illud habeat ee in duabus illis dispositionibus:q; dispositio eius quo erat prius:non est eadez que est eius cū quo est. Ergo sine dubio ostructū est aliquid:id.ſ.qō habebat prioritatis:quādo sit cū illo. ¶ Dec igitur precessio ⁊ poritas intellect⁹ est quē habet non per seipsaz:nec permanentē cū existētia siue essentie existentie:⁊ impossibile est:vt ꝟ intellect⁹ remaneat cū dispositione alia aliquo modo propter impossibilitatē sui ipsius. ¶ Impossibile est.n. vt sit pri⁹ ⁊ cū eo:sed in eo qō habet hunc intellectū: non est hoc impossibile:quia aliquādo habet esse prius:aliquādo habz esse cum eo ⁊ aliquādo post:cuz ipsum sit vnum ⁊ idem. ¶ Sed ipsa res que est ante:⁊ post per seipsaz: q̄uis sit in comparatione:impossibile est tamen vt remaneat ipa eadem: ⁊ sit posteaquā erat antea:q; sensus de post non contingit:nisi cū definit esse qō erat antea. Et id qō habet istud est remanens cū destructiōe eius qō est antea. Et hoc.ſ.tempus impossibile ē:vt sit comparatio ad priuationem tantū:aut ad esse tantū:q; comparatio esse rei ad nō esse rei fortassis:ita est propter prioritatē: sicut per posteriozitatē. Similiter etiā est q̄tū ad esse:sed est comparatio ad non esse:q; coberet aliq; rei:qō cū adiunctum fuerit ei fiet prius:⁊ cū aliq; fiet posterius. ¶ Priuatio aūt in vtraq; dispositione est priuatio.ſ.nō esse. Similr etiaz esse:similiter eius oppositū adiungit̄ ei qō sibi cōparat̄: q; cōparatuz etiā comparatur ei retrograde:⁊ hz idē iudicium:q; est tempus vel comparatio ad tempus. Si aūt tempus est:tunc est qō dicimus. Si vero comparatio est ad tempus:erit eius prioritas propter tempus:⁊ redibit prioz dictio.ſ.q̄ huius prioritatis:aut posteriozitatis primum subiectū est tempus. Tempus est eniz id cui ex seipso accidit ante ⁊ post. imo id cui accidit ex seipso ante ⁊ post tempus est. ¶ Jam.n. declarauimus q̄ ipm per seipsum est mensura possibilitatis designate. Et postq̄ cōstat q̄ tempus non est aliquid existēs per se. Quomodo eniz existeret per se:cū non habeat essentiā: tūc est qō fit ⁊ desinit esse:sed omne qō est hz esse eius pendet ex materia. Erit ergo tempus materiale:⁊ preter hoc q̄ est materiale: non habet esse in materia nisi mediante motu. Si.n. non esset motus ⁊ mutatio: nō esset tempus. Quo enim esset tempus:cū non esset ante ⁊ post:quomodo āt esset ante ⁊ post:cū non fieret res corruptibilis? Non.n. sunt simul ante ⁊ post:nisi desinat esse res prior ꝼm hoc q̄ est prior ad hoc q̄ vt sit res posterior ꝼm hoc qō ē posterior. ¶ Ergo si nō fuerit ibi diuersitas ⁊ mutabilitas: vt desinat esse aliquid:⁊ fiat aliud. non erit ibi post: quia non fuit antea. Nec erit ibi antea:quia non fuit ibi post.

D

Phis dis simo. 4. phi. te, cō. 101.

E

Ergo tempus non hz esse nisi fuerit renouatio dispõnis
in qua oportet: vt semper eat: alioquin non erit tempus:
qz si aliquid fuerit subito: cũ non sit aligd vllo modo: q̃
uisqz fiat aliud subito: necesse est. vt aut sit inter illa possi
M bilitas renouationis aliquaz rez: aut non. ¶ Si autez
fuerit iter illa positas renouatõis rez. tc̃ erit iter illa an
te z post. Ante aũt z post non certificanr̃ nisi propter re
nouationẽ aliquaz rez. Jaz aũt posueramus: q̃ non est
ibi renouatio aliquaz rez: qz hoc est icõueniens. Si ãt
non fuerit inter illa hec possibilitas: tunc erunt cõiũcta:
z necesse est: vt illa adiunctio fit succedẽdo continue aut
non. Si aũt fuerit succedendo: tunc iam adepti sum⁹ qõ
proposuimus: cuius sit inconueniens. Et post declarabi
N tur eius inconuenientia. ¶ Si autẽ fuerit interruptum:
redibit prima dictio itez. Ergo oportet necessario: vt si
tempus fuerit: sit renouatio dispositionũ aut coniũctiz:
aut continue. Unde si non fuerit motus: non erit tẽpus:
z qñ tempus: sicut diximus est mensura z cõtinuũ z pa
riter comitans continuationes motuũ z cursuũ: tũc tps
sine dubio hz distinctionẽ putatã que vocat instãs.
¶ Capl'm. XII. De declaratione instantis.
A DIcemus q̃ cognitio instãtis habetur
ex cognitione temporis. Nã
qz tempus est cõtinuũ sine dubio habet distĩ
ctionem opinatã: z hec vocat instans. Hoc ãt
instans non habet esse in actu vllo modo: sed
in intellectu z in cõparatione ipsius temporis. Alioquin
interrumperetur continuatio temporis. Sed non est ei⁹
esse: nisi in q̃tũ accipit in intellectu cõtinuans distensio
B nez in directũ. ¶ Continuans aũt nõ habet esse in actu
in eo q̃ habet distensionem rectã: fm q̃ est continuans.
Alioqn essent multa continentia z infinita: sicut postea
declarabimus. Non.n. haberent esse in actu: nisi iterũ
peretur tempus aliquo modo interruptionis: falsum est
aũt q̃ interrũpat̃ continuatio tpis: qz si ponit̃ interruptio
C in tempore: necesse est q̃ illa interruptio sit: aut in pncipio
tempozis: aut in eius fine. ¶ Si aũt fuerit in pncipio
tpis: oportebit. vt illud tempus non habeat ante. z si nõ
habuerit ante: oportebit q̃ de non esse: nõ peruenerit ad
esse. Si aũt post non esse ceperit eẽ: erit eius esse post nõ
esse. ergo eius nõ esse precedit eius esse. ergo habebit an
te necessario: z erit illud ante intellectus aliũs a pnatiõe
propter quã predicatum est de illo quo mõ diximus alꝫs.
D ¶ Res ergo que recipit hũc modũ anteriozitatis habe
bit esse non existẽte tempore. Ergo ante hoc tempus erit
tempus: qõ erit continuũ cũ illo: illõ ante: z hoc post. Et
E hec distinctio. s. instans coniunget illa. ¶ Jam aũt pone
batur distinguens: ergo hoc est falsum. Similr si põitur
distinguẽs quẽadmodũ finis dicitur: necesse ẽ. vt post il
lud sit possibilitas essendi aliquã rem: aut non. Si autez
impossibile est: vt post illõ aliquid habeat esse: nec neces
sariũ esse: ita vt ipossibile sit aliquid esse cũ pnatione
finis ad quẽ peruenit: tunc iam destructũ est: vt sit eius
esse necesse: postq̃z destructa est possibilitas: esse autẽ ne
cessariũ z possibilitas absoluta nũq̃z destruunr̃. Si ãt
post illud fuerit hec: tunc habet post. Ergo est illud ante:
ergo instans cõtinuans est non distinguens. Tẽpus igit̃
non habet esse in actu in instanti comparatiõe sui: sed in
potentia. s. potentia propinqua effectu: hoc est qz contin
git: vt in tpe fiat instans semper: aut actu alicuius ponen
tis: aut vt motus perueniat ad ipsum: z faciat illud distĩ
ctionẽ cõez inuisibilẽ: sicut pncipiũ ascendendi ad oziẽ
tez: aut descendendi ad occidentẽ: aut aliud aliquid. z B
vere non est facere distinctionẽ in eẽntia temporis: ipsi⁹
sed in reuelatione eius ad motus: sicut contingit ex diffe
rentys relationũ in q̃titatibus multis: cũ vna pars coz
pozis separat̃ ab alia parte cozporis: aut per egdistãtiã:
aut contactũ: aut propter õsignationẽ alicuius: ita tñ vt
non fiat separatio in actu aliqua in ipso. Sed fit in eo di
stinctio aliqua cũ accipit̃ in comparatiõe alterius: z illõ
equidistans cũ fuerit habituz comparatione hꝰ: nõ erit
eius pnatio hec in omni tpe: qõ est post illud. ¶ Dictio
aũt illius qui dixit: q̃ necesse est: vt pnatio eius sit: aut
in instanti qõ consequitur illud: aut in ipsũti qõ non cõ
sequitur: B esset si concederet ẽ q̃ eius pnatio habet pn
cipium z instans: sed non est ita: imo pncipiũ pnatiõis ei⁹
est extremitas temporis: in quo toto ipsum non est. Nõ
eniz ex pnatione intelligitur: nisi vt res desinat eẽ post
q̃ habuerit esse. Esse aũt instantis in hoc loco: hoc est vt
sit extremitas temporis in quo toto ipsum nõ est. Pnatio aũt eius non habet pncipiũ a pnatiõe que sit poz
instanti in quo desijt eẽ. Inter eẽ.n. illius z eius pnatiõez
non est nisi distinctio que est eẽ: z nihil aliud. Tu autem
postea scies q̃ quietũ z mobile: z generatũ z cozruptum:
nullũ eoz habet pmũ instãs in quo fuerit mobile aut
quietũ: aut generatũ aut cozruptũ. Tempus.n. diuidit̃ in
potentia infinite. sed qui putauerũt posse dici q̃ instans
aut destruit̃ paulatim z extẽdit̃ finis eius cũ eo ad nihi
lum: aut destruit̃ subito. Et tũc eius destructio fiet in in
stanti. Uuius dictiõis nos debemus declarare falsitatẽ.
¶ Dicimus igit̃ q̃ subito destrui vel subito fieri. s. i vno
instanti: non est oino oppositũ ad paulatim destrui z ad
paulatim fieri: sed est minus q̃ oppositũ. Nam huic op
positũ est qõ non tendit ad eẽ vel ad nõ eẽ: aut ad permu
tationem vel ad cetera paulatim: qõ est vez de eo in qõ
cadit subito: z est ẽt vez de eo: qõ est in aliquo toto tem
pore nihil: z cũ extremitate ipsius qõ non est tempus hz
esse: z ẽt de eo qõ in toto aliq̃ tpe habet eẽ: z in extremo
ipsius qõ non est tps: fit nihil. ¶ Quia hec duo nõ fiunt
nec desinunt eẽ paulatiz: pmũ etiam filr: hoc est cuius eẽ
vel non eẽ est in instanti: sed fm differt a pmo: qz in pmo
ponitur iudiciũ de instanti q̃ sit extremitas tpis essẽtialiter: sicut iudiciũ totius tpis. Sed in scõo ponit̃ iudi
cium instantis diuersum a iudicio tpis: ita q̃ non ponat̃
instans post instans diuersum ab illo. Aliogn cõtingeret
ẽtas iter instantia: z illõ instans esset extremitas eẽn
tialiter. Nõ est aũt nostra loquutio de hoc scõo mõ: si af
firmatur eius eẽ aut non. Nos.n. non logmur de eo fꝫ q̃
est vez: sed fm q̃ dicitur negatiue. Nec aũt negatio est
hec. s. q̃ nec sit nec destruit̃ paulatim: z itelligit̃ nihil fie
ri vel destrui subito que est generalioz q̃ negatio. Hnã
lioz aũt non comitatur magis ppriã: nec oz. vt id qõ in
telligitur predicatũ: aut subiectũ habeat eẽ vez aut nõ.
Jam aũt cognitũ est hoc in doctrina dyaletice. ¶ Ergo
postq̃z hec quã dicimus. s. non fieri nec destrui paulatiz:
ẽ generalioz q̃ hec: cũ dicimus fieri aut dstrui subito: qz
qõ habet hec incipit eẽ in instanti: tũc dictio eius qui di
xit q̃ esse: aut subito aut paulatim eo mõ non est verum
quo modo est veritas cõtradictoriaz quaz vna existen
te vera: altera nõ est vera. qz oppositũ eius qõ fit subito:
est id cuius pncipiũ nõ intuenit̃ in instanti: z sine dubio
non sequit̃. vt fiat vel vt esse desinat paulatiz: sed aliq̃
est vez cũ illo ad moduz quo diximus. Si aũt voluerit
dicere de eo: qõ habet eẽ subito. q̃ non est instans in quo
non habeat esse: nec est aliq̃ instans in quo eat proficiẽ
do. ¶ Silr in destructo subito: sed si bocvoluerint. tunc
hoc comitabitur oppositũ. z affirmabit̃ illoz iudicium.
Non oportebit aũt. vt eẽ illius fit inceptũ subito. aut de
structum subito. Est aũt hic quoddã. cuius nõ pertinebat
ad hunc locũ. qõ debemus nominare. vt sit nobis via ad

certificanduz qõ diximus. hoc. s. qz scire debemus. q̃ in
stanti qõ est cõe inter duo tempora in quoz vno res est
vno modo. z in alio est alio modo. si in illo instãti res est
in nullo illoz modoz. aut est in aliquo illoz tantũ. z nõ
in alio. Si autem sunt hec duo in vi contradictoriaz. si
cut tangere z non tangere. z esse z non esse. tunc impossi
bile est. vt remoueantur a re illa duo in illo instanti posi
ta. ¶ Oportet ergo sine dubio. vt sit in illo instanti aliq̃
3 illoz modoz. scz quis scit quo illoz modoz sit: ¶ Dici
mus etiam q̃ ad id qõ est sine dubio aduenit aliquid z
destruit illud: z necesse est illam rem que aduenit posse
aduenire in instanti: z hec est res cuius dispositio nõ va
riatur in quocũq̃ instanti acceperis temporis sui esse. z
non est necesse: vt in q̃tum fit comitetur eam tempus. z
q̃ ita est. ipsum in instanti cõi approprietur per ipsuz. si
cut tangere z quadratura z ceteris de affectionibus per
manentibus: quoz esse idem est in vno quocũq̃ instan
ti sui esse. sed qõ differt ab hoc est illud cuius eẽ est in in
stanti z in tempore z futuro tantũ. Jnstans autem distĩ
guens inter illa: non patitur hoc. Ergo erit ibi oppositus
eius. sicut discessio: z non tangere: z non mouere. Sũt ãt
quedam quoz consimilis est dispositio in aliquibus in
stantibus sui temporis: z non in omni huius propter pn
cipium qõ accidit ibi. Et sunt quedã quorum dispositio
nem impossibile est esse consimilez aliquo modo. Qõ ãt
est possibile est. sicut non tãgere qõ est separatio. Hoc.n.
non contingit nisi motu z diuersitate dispositionis. z est
stabile in hac pprietate. qõ est non tangens. imo separa
tum. Sed quoz dispositiones consimiles sunt. q̃tus eo
rum dispositiones fuerint aliũde: non est hoc ex eo q̃ est
separatio vel non contactus: sed id in quo est. hoc impos
sibile: B est. sicut motus cuius dispositionũ vna non ẽ si
milis alij in aliquo instanti: sed in ynaquaq̃ renouatiõe
est propinquitas z elongatio noua inter dispositiões mo
tus. Qõ autem est non mobile cum motum fuerit: z tan
gens cuz non tetigerit in instanti distinguenti inter duo
tempora illius postq̃ non est pncipiuz distinctionis nec
motus: tunc est in eo tactus z priuatio motus: sed hoc q̃
uis est preter nostraz intentionẽ: prodest tamen ad illõ:
z ad alias multas questiones. Sed hoc de quo logmur
est instans: circũdatuz preterito z futuro qõ est accidẽs
tempori. z accidit ei propter esse suum. Et hoc instans for
tassis si voluerint possunt accipere alio modo: tãq̃ si ex
tremitas mobilis sit aliqõ punctum qõ faciat suo motu:
z suo impetu aliquẽ cursum: imo aliquã lineam: sicut si
dicerez q̃ sola extremitas ẽ mobile: deinde in illa linea
possunt poni puncta non que faciunt lineam. sed que pu
tantur continentia in illa. Silr videtur q̃ in tempore z
in motu sit aliquid. sicut hoc qõ suo cursu lineam facit: z
aliud. sicut puncta que continentur in linea: sed non effi
ciunt eam: quia si putatur mobile z terminus in cursu z
in tempore est sicut mobile: tunc efficiet motũ continuũ
in cursu continuo z comitabitur tempus cõtinuũ. Silr
tudo huius ẽ hec: q̃ mobile ante dispositionẽ que comi
tatur illud in motu est extremitas iuisibilis efficiẽs suo
cursu continuationẽ: z comitatur illud de cursu punctũ:
z de tempore momentũ. Non enim est cum illo longitu
do cursus quã transyt. nec motus quẽ intẽdit perficere.
qz iam pertransyt: nec tempus. qz tã preteryt. z nihil ba
rum erit cum illo nisi extremitas inuisibilis. ¶ Ergo õ
tempore nihil erit cum eo nisi instans. z de trãsitu nihil:
nisi id qõ declarauimus esse vere. s. motum qui est dum
res mouetur. Et de cursu pars: aut pũctũ aut aliqd aliõ.
Et vnumqõq̃ istoz est finis z mobile: etiã finis ẽ suyp
sius fm hoc q̃ mouetur. Sicut si esset aliquid qõ exten
ditur a pncipio cursus vsq̃ ad locum ad quem perue
nit: ipsum ex hoc. qõ mobile tendit a pncipio vsq̃ ad fi
nem: z essentia eius que modo est continua: est termin⁹
z finis suypsius ex hoc q̃ iam motum est ad hunc termi
num. ¶ Debemus ergo discutere. q̃ sicut mobile ẽ eẽn L
tia vna. z suus cursus qui fecit q̃ ipse ẽ terminus z finis.
fecit etiam cursuz. Similiter est in tempore aliquid qõ
est modo fluens: z facit tempus suo fluxu: qõ est aliqd i
uisibile. vnde ipsum est ipsum. z ipsum est instans vnde
est ipsum: z est non permanens ex hoc q̃ est instans: z nõ
est permanens nisi cum terminauerit tempus: sicut illõ
non est mobile: nisi cũ terminat qõ terminat. qz ipsuz in
se est punctum vel aliquid aliud. Et sicut mobili accidit
ex hoc q̃ est mobile: vt impossibile sit esse bis: destruitur
enim in destructione sui motus. ¶ Similiter instãs. vñ M
est instans. non potest esse bis. sed id qõ possibile est esse
bis: non est vnum mobile ex hoc q̃ est aliquid cui acci
dit motus. Qõ si ita fuerit: cõstat q̃ instans suo fluxu fa
cit tempus: z non est hoc instãs qõ ponitur inter duo tẽ
pora: vt continet illa: sicut punctum qõ putatur suo mo
tu efficere cursum: nec est hoc punctum: illud qõ putat̃
in cursu. Si autem ℔ instans habuerit esse: illud erit esse
rei coniuncte cũ intellectu: quem certificauimus in pre
missis q̃ fit motus: cum quo non iuenitur nec prius nec
posterius. similiter est sicut hoc qõ habet locũ cum tran
sit in cursu facit motum sicut etiaz hoc qõ est huius intẽ
tionis: quã appellamus instans: cum procedit in cursu in
priozitate z posteriozitate motus: faciet tempus. ergo cõ
paratio huius ad priozitatem z posteriozitatem est hoc
instans qõ in se est id qõ facit tempus: z numerat tps p
pter distinctiones quas facit in eo. Cum accipit̃ vt istãs.
z facit pozitates z posteriozitates nũeratas: sicut puncta
que lineam numerant: eo q̃ vnũqõq̃ illoz punctoz est
cõmune inter duas lineas relatiue. Numeratoz aũt veri
simus est id qõ primum attribuit reiynitatẽ z multitudi
nem in numero itez z itez. ¶ Jnstãs autẽ qõ est hꝰ nu N
merat tempus. Si. n. non esset instans: nõ numeraretur
tempus. Prius quoq̃ z posterius numerãt tempus alio
mõ fm q̃ est pars eius. z acquirit ei partem propter esse
instantis: z postq̃z ante z post sunt partes temporis: z ois
pars potest diuidi sicut partes linee: tunc vnitas magis
conuenit instanti: z numerare magis conuenit vnitati.
Jnstans aũt numerat quẽadmodum z punctum: z non
diuiditur. Motus quoq̃ numerat tempus: ideo qz facit
numez temporis quo est prius z posterius. Tps autez
numerat motum: ideo q̃ ipsuz est numerus motus. v. g.
Quia. n. homines sunt causa. vt sit numerus. v. g. Decez:
tunc propter esse hominũ: habet esse denareitas: z eoz
denareitas non fecit homines esse homines: sed nũera
tos. s. habentes numez. Unde anima cum numerat ho
mines: numerari nõ est natura hominis: sed est denarei
tas que accessit nature homis. ¶ Anima ergo ꝑpter ho O
minem numerat decem: silr pp motum numerat temp⁹
ex intellectu predicto: z nisi esset propter motum z pro
pter id qõ facit in cursu terminum priozitatis z posterio
ritatis: tempus non haberet numez. sed tempus mensu
rat motum. z motus mensurat tempus. Tps aũt mensu
rat motum duobus modis. vno quidem modo facit euz
habere mensurã: alius qz sua q̃titate ostendit q̃titatem
sue mensure. Motus autẽ mensurat tempus: eo q̃ indi
cat mensuraz eius per id qõ fit in eo prius z posterius. z
est differẽtia inter vtrũq̃ modoz: qz indicare mensuraz
aliquando est: sicut mensura iudicat mensuratũ: z aliq̃
sicut cum mensuratum iudicat mẽsuram. ¶ Silr aliq̃ P
cursus indicat mensuram motus: z aliquãdo motus in-

dicat mensuram cursus: qz aliquãdo dicitur. Iter octo miliariorꝫ: z aliquãdo iter vnius diei. Sed qõ attribuit mensurazꝫ alyz alterꝫ eorꝫ est hoc.s. qõ per seipsuz est mẽsura. Unde qz tempus est continuum: huius nature ẽ qꝫ põt dici longũ z breue. z qz est numerus cõparatõe porꝭ z posteriorꝭ. sicut pdiximus: ꝫtingit dici mltũ z paucum. Silr z motus cui accidit cõtinuatio z discontinuatio. ergo dicunt̃ de eo ꝓprietates continui z discontinui: sed hoc accidit ei aliũde. Qõ autez appropriatur ei. B ẽ. s. cito z paulatim. Jam ergo ostendimus modũ inueniendi instans in effectu si est instãs in effectu: z modum sui esse in potentia.

¶ Capl'm. XIII. De soluendis dubitationibus dictis de tempore: z de formandis interrogationibus temporalibus. sicut de eo qõ est in tempore: aut qõ est nõ in tpe. z ĩ sempiternũ. z semper z subito: z ecce z paulo ante z paulo post z eternalr.

A NO cautem qõ dicitur de tempore qꝫ nihil est. z qꝫ nõ habz eẽ: ex hoc intellectu dicit̃. s. qꝫ nõ habet esse in B instanti. Interest aũt an dicatur nõ esse absolute: an dicatur non esse in instanti qõ mõ est. Nos aũt concedimus z affirmamus: qꝫ tempus non habet esse hoc mõ: nisi in anima z in intellectu. sed eẽ absolute: qõ est oppositum ad non esse absolute. hoc est verũ esse: qz si hoc esse non fuerit verꝫ: eius negatio erit vera. Erit igitur verꝫ. vt dicatur qꝫ iter duo extrema alicuius spacy: non est mensura possibilitatis motus ad aliquem terminũ quem certissime perficiat vel pertranseat. z cũ hec negatio fuerit falsa. s. qꝫ motus habet in illo tantillo citissimo mensuram aliquã in qua potest ꝑficere vl ꝑtranſire tantũ spaciũ: z põt transire minus de illo ꝓpter magis paulatim: z plus de illo. ꝓpter citius: sicut iaz declarauimus: tũc affirmatio que est huic opposita erit vã. B est: qz ineſse est mẽsura huius possibilitatis: z affirmatio ostendit esse rei absolute: cuius non ostendat illõ habere esse in hoc instanti: aut alio modo: sed hoc eẽ nõ habet propter intellectũ: qz licz nõ hoc intelligeretur: tamẽ haberet hunc modum essendi: z hunc modũ affirmandi esse. B ¶ Preter hoc aũt debes etiam scire: qꝫ eorꝫ que sũt quedã sunt que habent esse verissime: z quedã sunt debiliora in esse. Tempus aũt videtur esse debilius in esse cuius motus. qz eius esse videt̃ esse rerꝫ que sunt ex cõparatiõe aliarꝫ: cuius tempus ex hoc qꝫ est tempus non est relatiuum: sed comitatur illud relatio. Et qz spaciũ est: fuit id qõ solet esse in illo: aut comitans illud: aut qõ solet ptrãsire: aut qõ solet esse mensura pertranseũdi eẽ occultius cuius esse spacy. Si autẽ dixerint: qꝫ non habet esse vllo modo: erit falsum. Si aũt voluerint attribuere tempori esse huiusmodi: non erit nisi in intellectu. Ergo ꝓpositio quã posuerunt qꝫ tempus non habet verꝫ esse. s. non hz eẽ in vno instanti: est propositio vera. Et hec non negat tẽpus habere esse: nõ in instanti: sed eius esse est ad modum generationis: qz quecũqꝫ duo instantia posueris: erit inter illa id qõ vocatur tempus: z hoc non est in aliquo instantium aliquo modo. Et oino qui inquirit qꝫ si tempus habuerit esse: eius esse erit in instãti: aut in tempore: aut in boc qõ querit quãdo habet esse: hoc negligendũ est: z nõ debemus curare de illo. C Quia tps habet esse. nec in instanti. nec in tempore: nec habet quando: hz habet eẽ absolute. Quo enim haberet esse in tempore cum ipsum sit tempus? Ergo hoc qõ dicitur qꝫ tempus aut non hz esse in instanti: aut habet esse permanens in tempore: nõ est verꝫ: qz id qõ non habet esse nõ est oppositũ ei. qõ habet esse in instanti: aut qõ habet esse permanens in tempore.

Sed tempus habet esse: z non est vnuꝫ illorꝫ duorꝫ esse. Non enim est hoc nisi. sicut si diceret qꝫ aut locus non habet esse: aut habet esse in loco: aut in extremitate loci. Non enim necesse est: vt aut habeat esse in loco aut termino loci: aut nõ habeat esse: qz aliqꝫ sunt rerꝫ que nullo modo habent esse in loco: de quibus locus est vnus: z aliqua sunt que non habent esse in tempore de quib⁹ tps est vnum. sicut postea scies. C Contra hoc aũt qõ dixerunt: qꝫ si tempus habet eẽ oportet. vt omne motũ cometur tempus: respõsio hec est: qz multũ interest an dicatur qꝫ tempus est mensura oĩs motus: z an dicatur qꝫ ei⁹ esse pendet ex omni motu. i. nullus motus est qui per se non habeat tempus. Et etiam interest an dicatur qꝫ eẽntia temporis pendet ex motu ad modũ accidẽtis ei: z an dicatur qꝫ de essentia motus pendet tempus ad modum quo tempus accidit illi. Sed ꝺ primã dicimus hoc: qꝫ id qõ mensurat aliud: non debet esse accidẽs illi: z existere in illo: qz aliquãdo separatũ mensurat id qõ est separatũ ab illo equalitate aut equidistantia. Sed cõtra scdam: qꝫ cũ essentia alicuius rei pendet de natura alterius rei: nõ est necesse. vt natura illius nõ separetur ab illa: z nos nõ probauimus de tempore: nisi qz pendet ex motu: z est affectio eius: nec de motu: nisi qz omnis motus mensuratur tempore: z propter has probationes non oportet. vt vnũquẽqꝫ motum comitetur per se tempus proprium: nec vt quicquid mensurat aliquid sit accidens illi: ita vt ois motus habeat tempus proprium. qõ accidit illi tantum per se. sed ex motibus omnibus qui habent ꝓncipiũ z finem non pendet ex eis tempus. Quomodo. n. pendet ex eis tempus? Si. n. haberẽt tempus: ipsuz terminaretur duobus instantibus. sed iam negauimus hoc. C Concedo autem qꝫ cũ fuerit tempus motui qui est huiusmodi qꝫ ex eo debet pendere esse temporis: z mensurentur per illud aly motus. Et hic motus de quovere dicitur qꝫ est pertransiens: z non terminant̃ eius extremitates i actu. Si aũt quis dixerit qꝫ si nõ esset ille motus: non eẽt tps. ita qꝫ in omnibus motibus alys ꝓter illum: nõ eẽt pus z posterius. Et sicut diximus in opinioibus. z corꝓ non habet necesse. vt sit corpus mobile ad motuz alteri⁹ corporis. Erit ergo possibile. vt moneatur: z nõ sit tempus. Respõsio ad hoc hec ẽ: qz postea õclarabimus: qꝫ si nõ esset motus circularis corporis sperici: motus recti non haberẽt loca: nec essent motus recti naturales: nec eẽnt motus per viz. Ergo posse esse motũ vnius corporis tantum absq; alys corporibus est impossibile. Quãuis hec impossibilitas nõdum est manifesta. Non. n. omnis impossibilis impossibilitas manifesta est. Multorꝫ eteniz impossibiliũ non manifestatur impossibilitas: nisi õclaratione probatiõis. C Sed si cõtenti fuerimus sola opinione: z remouerimus motum circulare: z affirmauerimus motũ rectũ finitum in opinione: silr poterimus affirmare in opinione tempus terminatũ. C Opinio eniz non negabit hoc: z nos nõ attendimus hoc nisi id ꝓpter qõ affirmatur esse tempus. Ergo eius esse pendet ex vno motu: z mensurat illum: z mensurat etiaz ceteros mot⁹: quos impossibile est esse absq; motu corporis efficiẽtis tempus suo motu nisi intellectu: qz hoc est. sicut mẽsura que est in vno corpore: z mensurat etiam qõ est ei oppositum z equidistãs ei. Sed qz mensurat duo corpora cũ ipsum sit vnũ singulare: non oportet tamẽ ob hoc. vt pẽdeat a duobus corporibus. Sed possibile est. vt pẽdeat ab vno qõ mensurat: z mensuret aliud etiam a quo non pendet. Motus etiã non habet mẽsurare nisi pp spaciũ qõ est continuum. C Et qz continuitas spacy fit cã eẽndi prius z posterius in motu: z propter hec duo fit motꝰ

causa essendi numeruz eius: z hic numerus est tempus. Ergo motus cõtinuus est ex duabus partibus. s. fm spacium z fz tempus: sed ipse in se non est nisi perfectio eiꝰ qõ est in potentia: z non continetur in hoc intellectu continuatio neqꝫ mensuratio. Non enim in perfectione est: qõ est in potentia: nec in mutatiõe alicuius ad aliud: nec in exitu de potentia ad effectũ: intelligitur vt inter principium z finem sit aliquid receptibile diuisionis quã recipit continuũ: sed hoc intelligitur ex alio modo considerandi. s. quo intelligitur qꝫ hic intellectus non est nisi de q̃titate continua z nõ de alio. Si. n. putarem⁹ tres athomos in quoꝫ medio moueretur mobile: tunc cũ moueret̃ de primo ad tertiũ: esset in eo perfectio eius qõ est in potentia: q̃uis non esset hic motus in continuo. C Ergo ꝓpter hoc qꝫ ipse est certitudo perfectionis illius qõ est in potentia: non oportet. vt motus diuidatur. Et ideo dum nesciẽrimus alia nesciemus qꝫ hoc esse oporteat. Nõ. n. est diuisio nisi continui receptibilis diuisiõis. Unde manifestum est qꝫ cõtinuatio est qõdã accidẽs qõ comitat̃ motũ pp spaciũ z pp tps: z oio si ñ attẽderim⁹ spaꝫ i tpe ñ iuenierꝫ⁹ i motu ꝓtinuatõez: z B cũ neẽ fuit mẽsurat̃ motũ necesse erit nominare spaciũ aut tempus. Hz causa continuationis temporis simílis est cõtinuationi motus in spacio. Non est enim causa cõtinuationis temporis continuatio motus tantũ: qz propter continuationez spacy solũmodo: si non esset ibi motus: non contingeret continuatio temporis: sicut possibile ẽ moueri aliqꝺ mobile in aliquo spacio: z postea quiescat: deinde sciptat inde moueri z moueatur quouscqꝫ perficiat spaciũ: tũc erit continuũ: z tempus non erit continuũ. sed oportet: vt cã continuationis temporis sit continuatio spacy: ita qꝫ nõ sit ibi quies. C Causa ergo ꝓtinuationis temporis ẽ ꝓtinuatio motus fm hoc qꝫ est cõtinuatio motus: z hoc nõ est nisi continuatio spacy collata motui: B est: vt non sit ibi quies. Et hec continuatio non est causa qua tps sit cõtinuum: sed est causa vnitatis temporis. Non eniz ẽ tps aliquid cui accidat cõtinuatio propria illi: imo ipsuz est ipsa continuatio: z si aliquid daret tempori cõtinuationem nõ ex intellectu vnitatis essentie temporis cõtinui: tunc continuatio esset accidens tpi: non essentia. Et sicut diximus qꝫ aliquis calor est causa alterius caloris: z aliquis calor sit causa alterius caloris. s. qz sit causa essendi aliũ calorem aut colorem: non vt qualitas sit calor. C Similiter dicimus qꝫ aliqua continuatio est cã essendi aliã continuationẽ que non est cã ꝓpter quã illa cõtinuatio sit continuatio. Quia illa cõtinuatio per se ẽ ꝓtinuatio. sicut ille calor est calor per se. Unde nullus põt dicere nobis sic. Ego nõ intelligo in motu ꝓtinuationẽ: nisi ex causa spacy vel temporis. Tu aũt non vis vt cõtinuatio spacy sit causa temporis. Nec est possibile. vt dicas qꝫ continuatio temporis est cã tpis: z postea dicis qꝫ cõtinuatio motus est causa tpis: cũ non sint ibi continuationes: nisi iste due. Ad ꝺ respõdebimus dicẽtes qꝫ nos cõtinuitatẽ spacy non ponimus causa temporis absolute: nisi fm qꝫ est motui: z motus sit per illam cõtinuus. C Respectus. n. cõtinuationis spacy in se est vnũ quid: z eius respect⁹ adiuncte cũ motu est aliud. Intellige nũc qz continuatio spacy fm qꝫ est motui est causa qua ẽ eẽntia tpis: qõ est per seipsum continuũ: non causa qua essentia tpis sit continua. hec est. n. res que non habet causaz: z ideo demonstrat̃ qꝫ tempus res accidẽtalis est motui: qõ non est ei genus. nec ꝺria: nec vlla suaꝫ causarꝫ: hz est res q̃ comitat̃ eũ: z mẽsurat̃ p ipz. C De qõib⁹ aũt tpalib⁹ q̃ fiũt: vt sciat̃ qũo ẽ res in tpe. C Dicimus qꝫ res nõ ẽ i tpe: hz principia que ꝓponim⁹ nisi ex intellectu hũdi prius z posterius: z omne qõ habet in se intellectũ prioris z posteriozis: aut est motus: aut habẽs motũ. Sed motus habet B ex seipso. Mobile vero habet hoc ex motu: sed hz hoc qꝫ dicũtur spes rei z eius partes z eius fines q sunt aliquid in aliquo fm B prius z posterius: z instans etiã: z hore z menses z anni dicuntur esse in tempore. Hz instans est in tempore. sicut vnitas in nũero: prius autez z posterius in tempore: sic par z impar in nũero: hore autez z tẽ z dies: z menses: z anni: sicut duo z tres z quatuor: z decẽ in nũero. Motus autẽ in tpe. sicut decẽ accidentia in ꝺnarietate. Mobile vero in tpe. sicut subiectũ decem accidentium in denarietate. C Quies aũt aut putatur per seuerans: stabilis semper: aut putat̃ accidisse illi prius z posterius accidentaliter: z hoc prius z post habet ex causa duoꝫ motuum: qz laterales sunt ei. Nam quies ẽ priatio motus in illo qõ solet moueri: nõ priuatio motus absolute: z ideo non est longe: vt quies sit inter duos mot⁹. Et quies huiusmodi habet aliquo mõ prius z posterius: z propter hoc qꝫ est duobus modis quietũ: hoc ꝓtinet in tempore accidentaliter. Unde ideo ꝓmutationes q̃ sunt similes motui locali in hoc qꝫ incipiunt a sũmo vsq; ad sũmũ continentur in tpe ob hoc qꝫ habent prius z posterius: z cũ aliqua permutatio subito occupauerit totuz ꝓmutabile: z inceperit minui vel augeri de cõtinuatione nihil habet: nisi continuationẽ temporis tãtũ: ideo qꝫ prius z posterius: non est nisi in tpe tantum: z qz ipsa nõ est efficiens tempus continuatio motus in spacio: aut in eo qõ videtur spaciũ: z cũ hoc est habens prius z posteri⁹: ꝺ pendet ex tempore: ergo esse ipsius est post esse cãe tpis que est motus ex quo ẽ mutatio localis. Et be mutationes conueniunt cũ motibus qui fiunt in spacys ex B qꝫ mensurantur tpe: z non conueniunt cum eis ex hoc qꝫ eẽ tpis pendet ex motibus qui fiunt in spacys: z est causatũ eorꝫ. Et hoc tantum est in motibus qui fiunt in spacys. C Jam aũt nosti quid velimus intelligere: cuz dicimus motus qui fiunt in spacys: sed res in quibus non est prꝰ aut posterius vllo modo: non sunt in tpe: q̃uis sint cum tpe sicut mundus est cũ grano sinapis: sed nõ est in grano sinapis. Si aũt aliquid habuerit prius z posteri⁹ aliq̃ modo ex hoc. s. qꝫ est mobile: z alio modo nõ fuerit receptibile prioris z posteriozis ex hoc. s. qꝫ est essentia. Illud ex hoc qꝫ non recipit prius z posterius: non est in tpe: sed ex alio modo est in tpe. Illud aũt qõ est cum tpe. z non est in tpe. s. cuius esse est cũ diuturnitate totius tpis: hoc est sempiternũ: z omne diuturnũ cuius esse vnuz ẽ. Illõ est sempiternum. s. qõ in hac diuturnitate habet esse vnũ z idem. sic est in omnibus horis cõtinue quasi sempiternum sit comparatio stabilitatis ad nõ stabilitatẽ: z comparatio huius comitãtie tpis cũ sempiterno est: sicut cõparatio habitus mobilis ad tempus: z cõparatio permanentiũ rerꝫ inter se z coeuitas quã habent hoc modo: est intellectus super sempiternũ. videt̃ aũt mihi qꝫ melio⁹ nomen illi qõ ꝑt imponi semp est: z qꝫ omne diuturnuz est sine omni ꝓmutatione absolute: z sine aliqua cõpatione horе post horã: hoc est semp. C Miror aũ de hoc qõ dicũt. s. qꝫ sempiternũ ẽ diuturnitas get⁹: aut qꝫ ẽ tps ñ nũeratũ motu. Quo. n. ñ: cũ ñ itelligaꝫ etas vl tps: nisi id i eẽn⁹ ẽ pꝰ z posteri⁹. z cũ fuit ibi pꝰ z posteri⁹: debebit renouari aliq̃ ei⁹ diſpõ. sic dixim⁹. q̃ neci⁹ ẽ ei mot⁹. In gete aũt iuenit pꝰ z posteri⁹. sic dixim⁹. Tps vo ñ ẽ cã alic⁹ rei. Hz qz intra diuturnitatẽ tpis gñant̃ multa z corrũpunt̃: qꝫ non apparet causa manifesta: ideo in putauerũt hoc homines tpi. qz nõ inueniunt ibi aliqd aliud adiunctũ nisi tps: nec ꝓpiunt. Uñ cũ res bona est: laudant tps. Cum vo mala est: accusant: z tñ rerꝫ que bñ esse plerũqꝫ cause manifeste sunt priuationis vero z corruptiõis cãe occulte sunt. Causa. n. fabricandi cognita est: cã vero ruine z de-

structionis plerūq; non intelligit. ¶ Silr est ēt si volueris inducere multa particularia. Cōtingit ḡ ex hoc: vt q; sepius cooperaī tpī id qō est de rebus priuatorum ⁊ corruptorum. sicut obliuio ⁊ labefactatio ⁊ dōstructio ⁊ annihilatio māe ⁊ cetera: idcirco hoies accusant tps ⁊ loquūtur male de eo. Tempus vo habet accidentia multa que significanī aligbus noibus que debemus noiare ⁊ nūe rare: de quibus est instans qō aliqū intelligit esse termi nus cōis: qui est inter pteritū ⁊ futurū: de quo iaz loquuti fuimus. De his ēt verbis est illud: qō dr̄ paulo post: ⁊ hoc est qō signāt instans futurū primū pītī: cum non facile pcipit q̄titas spacy inter illa pp breuitatē ei⁹. De his ēt est id qō dr̄ paulo añ: ⁊ hoc ē: qō signāt ꝓparationem instantis pteriti primi instāti pītī. ¶ Sz tps qō est inter illa non pcipit. Ergo paulopost oppositū est in futuro ad paulo ante in pterito: ⁊ qō est primus: sz in pterito signāt id qō remotius est ab instāti pītī: ⁊ qō est posterius signāt qō est oppositū huic. sed qō est primus: sz in futuro: signāt qō est ꝓpinquius pītī: posterius aūt est id qō est remotius a pītī. Quām est tps qō dr̄ longum inter ipsum ⁊ hoc instans pīs cōparatōe oppositorū termioꝝ tpis. Quām etiazin tempore absolute ⁊ verissime est illō: cuius tempus non habet initium.

¶ Completa est pars scōa partis ꝑme: de collectōe nāliū. Et ei q ōdit itelligere gre sint infinite. Incip ps 3ª. Caᵐ. I.

DE his q̄ būt nālia ex ḃ q; būt q̄titates. ꝓlog⁹ō q̄litate tractādi, ꝑpe in hoc lib⁹. Nālia sunt corpa ⁊ dispōes corpoꝝ. Quātitas aūt pmixta est cū vtrisq; q̄titas aūt que est corpoꝝ: sunt diuisiones: sz q̄titas dispositionū corpoꝝ ē: sicut tps ⁊ cetera q̄ comitār corpa: aut accītalr: aut eēntialr. ¶ Dispōes āt corpoꝝ comitat q̄titas: aut pp q̄titatē corpoꝝ in qb⁹ sunt: ⁊ cū qb⁹: aut pp tps: sicut tps comitat motū. Aut pp ꝑpōne alīᵐ nūeri qui puenit ex illis: aut pp aliquā q̄titatē. Sz ex oīb⁹ modis comitātie q̄titatis hic est remotior: ⁊ ḃ est q; dr̄ ifinita: sz varietates respectuū gbus ꝓsiderant q̄titates; sunt aut dispōnes q̄s corpa pūt hre per se sola: sic est finitas: ⁊ ifinitas in magnitudine: ⁊ sic finitas ⁊ ifinitas in diuisione vel sectiōe ptiū. Aut in cōpōne vnius ad aliā: vt comitantia ⁊ ꝓtactus ⁊ ꝓtinuatio ⁊ his silia. ¶ Sed dispōes corpoꝝ sunt motus ⁊ tps. Qō āt ꝓsiderat de dispōe q̄titatum eoꝝ ḃ est. s. si hūt ꝑmᵐ aut finē: aut si nō sunt ita. s. nō hūt finē: sed vires eoꝝ ꝓsiderant ex dispōnib⁹ q̄titatū q̄ sunt in illis: si appetent reb⁹ hūtib⁹ finē: aut non hūtib⁹: qui quo modo ḃ potest esse in illis.

¶ Capl̄z. II. de comitātia ⁊ ꝓtactu ⁊ pmixtione ⁊ ꝓiūctōe ⁊ diſiūctione ⁊ medio ⁊ extremo: ⁊ simul ⁊ sepatim.

ANteq̄ loq̄mur de finitate corpoꝝ: ⁊ de dispōe eoꝝ in magnitudie: debemus pus log de eoꝝ finibilitate ⁊ ifinibilitate in puitate ⁊ in sectiōe. Sz añ ḃ ōbemᵒ scire comitātia ⁊ tactione ⁊ penetrabilitatē ⁊ ꝯglutinationē ⁊ ꝓtinuationē: ⁊ qd ē medietas vl extremitas: ⁊ vt sciamᵒ sil i loco ⁊ sepatiz. ¶ Dicemᵒ ḡ q; duo ꝑña sūt illa iter q̄ ꝑmᵐ ⁊ zᵐ nō ē aligd sui gñis: sic dom⁹ ꝑñtes se: qz q̄ ꝓsegr̄ ꝑmaz ē illa iter quā ⁊ ꝑmā nō ē aliq sui gñis. ¶ Sz aliq̄ ꝓueniūt in spē: vt bō ⁊ equus: ⁊ mons ⁊ arbor: ⁊ tūc nō accipiunt ꝑña fz ḃ: q; sunt duersa in spē: sz fz ḃ q; vniunt in aliq̄ cōi aut eēntiali: vt ē corpeitas: aut accītali: vt ē albedo: ⁊ statio i acie: ⁊ ituitᵒ ad vnā ptē. Cū āt n fuerit iter illa aligd ō ḃ qō hūt cōe: tē qōcūq; eoꝝ accepit zᵐ: dicer ē ꝑña alterᵒ. v. g. Sic si accipēt pdcā fz ḃ q; sūt corpa exña: equᵘ eēt ꝑña boi: ⁊ postea mōs ⁊ arbor: si āt accipēt ea fz q; sūt a ialia: equᵘ eēt ꝑña boi: ⁊ n mons: nec arbor. Si āt accipēt fz q; boies sūt: nō eēt ibi aligd qō ꝓsegret singlarē boiez: nisi eēt ibi aliᵘ bō. ¶ Sz ꝓtigēs est id iter ē extremitatē ⁊ extremitatē ei⁹ qō tāgit ab eo: n capit aligd qō bēat situ. Ergo duo ꝓtigētia sr ea q̄ duę extremitates sr̄ sit: n i loco: sz i situ q; pt inui. Extremitatez eteni n sr̄ i loco vllo⁹. sz hūt aliquē situ. Puctū. n. hz aliquē situ. sit āt quē hz ē ḃ. s. vt pole sit ofidi eē alicᵒ ptl ꝑpe: ꝓtigēti bᵘ āt ꝓueīt talr ofidi i duab⁹ suis extremitatib⁹ sil. Cū āt fuerit duo: q̄ę extrēitates n solū se ꝓtingūt. sz eēntia vni⁹ ꝓtigit totā eēntia alteri⁹: n erit ḃ tāger sz pmisceri. ꝑmisceri eteni n ē nisi cū tota eēnᵃ vni⁹ ifūdit i totā eēntiā alteri⁹. ⁊ ḃ ifūdi n ē nisi cū vnū tāgit gcgd dr̄ ifūdi i illō. Si āt fuerit eq̄lia: n erit vniᵒ aligd. qō n tāgat aliō. Si āt vnū excesserit: n erit toᵐ itrās i illō. nisi fz ḃ trā. qō eq̄le ē ei. ¶ Certitudo āt pmixtōi⁹ē. vt nihil sit ō eēnᵃ vni⁹ qō n tāgat eēntiā alī i⁹: nec remāeat aligd ō vno qō n tāgat alterz: sz q; duo pmixta sint illa q̄ sr̄ i eodē loco p ḃ id qō ꝓsegr̄ pmixtōez: itellig̃ n qd sit ipa. ⁊ qō itellig̃ eē ipa ḃ ē. s. tactᵘ tōlr. qz cū aligd tetigerit aliō tōlr. ⁊ aliō n excedit illō. tē gcgd tetigerit vnū coz. illō idē tāget aliō. Aliogn pᵗ tactū iueīret i aliq illoz aligd vacuū ab aliō. nos āt dixeram⁹ q; vnū tāgeret toᵐ aliō. ⁊ n eēt aligd supexcedēs i vno qō n sit i alio. ⁊ ḃ ē pole. ḡ cū duo ꝓtigerit se tōlr. tē gcgd ꝓtigerit vnū tāget ⁊ reliquū. ⁊ vnū nō, phibz ꝓtigi aliud. nec crescit moles additione milliū exeis. sicut ēt si mille pūcta ꝯugerēt. ¶ Cū āt aligd tetigerit aliō: ⁊ illud ⁊ illō tāgēs tetigerit alia res q̄ n tetigit pᵐ. tē hz i sua eēnᵃ aligd apliᵘ ꝑter id qō tetigit pᵐ. ⁊ illō apliᵘ fuit illō. qō iueīt aliō ꝓtigés vacuū a tactu pᵗ. ⁊ illō fuit ḃ qō tetigit. ⁊ n potuit tāger pᵐ. ⁊ ḃ ofa clara sr̄ itellcūi. silr cū aligd occupar i tāgē aliō. pp qō dū tāgit, phibeī tāger aligd aliō. tē āt erit occupatū totū. aut aligd ō illo. si āt totū fuīt occupatū. tē n poterit illō tāger ꝓtigēr aligd aliō zᵐ vllo⁹. Si āt aligd ō illo. tē occupatio. ⁊ tact⁹ n erit occupatio tōlr. nec tactᵘ tōlr. Et he ꝑpōnes p se note sunt.

¶ Explic suffiª. Auic. optie castigata ⁊ emēdª p can. regla res. diui Augᵘ. i mōaste⁹ diui Joā. o yridario ꝓmozātes.

¶ Incipit liber Auic. de celo ⁊ mundo.

¶ Collectiones expositionum ab antiquis grecis in libro Arist. de mundo qui dicit liber celi ⁊ mundi. Expositiones istein. 16. continentur capl̄is.

¶ Capl̄m. I. Oz corpus perfectius est omni quātitate ⁊ q; mundus posterius est omni corpore.

Differentia corpus ⁊ quālibet alia magnitudine hec est: q; corpus diffundit ad oēs dimēsiones: sed magnitudo que hz vnā dimensionē vocat linea: ⁊ que duas dimensiones vocat supficies: que vero hz tria spacia vocat corpus: ⁊ post tria spacia nō restat alia quarta dimēsio. Scientia aūt hui⁹ rei hz esse in natura intelligentiaz: qz intellectu nō pōt imaginari aliquid aliud ad qō imutetur vr addaī ei alia dimensio: sic mutaī linea ad plānitiez cū addit longitudini eius aliq̄ latitudo: ⁊ sicut etiā mutaī supficies ad corpus: quādo in intellectu addit eius longitudini ⁊ latitudini altitudo.

¶ Cōstat igit ex ḃ q; rebus q̄titatē hūtib⁹ corpᵒ perfectius est: eo q; ꝓtinet in se oēs dimensiones. ¶ Et vnūqōq; ex corporib⁹ que sunt in mūdo perfectus est ḃ mō: sed nō est pfectum eo q; nō terminet penes aliud corpus: totus vero mūdus pfectus est vtroq; mō: qz hz longitudinem ⁊ latitudinē ⁊ pfundum: ⁊ qz terminatio eiⁿ nō ē penes aliud corpus. ¶ Posztea vo demōstrauimus nō ee possibile. vt celum sit infinitum: ⁊ q; non est possibile: vt vltra illud sit aliquid aliud.

¶ Capl̄m. II. Oz natura celi est preter quattuor naturas: ⁊ q; est corpus simplex.

Quod autez non est possibile vt motus sensibilis sit alteri⁹: nisi corporis rō hec est: q; oē qō mouet ē necē vt sit in loco: motus eteni nō ē nisi mutatio ō loco ad locum: ⁊ nō occupat vel iplet locū: nisi corpus. Opz ḡ ex ḃ vt motus nō sit nisi corporis fz subtipprietate. ¶ Et q̄ndez hoc sic est. dico q; nō pōt corpᵒ nō hre motū sibi nālē. qz cū fuerit due res. quaz vnius nā ꝓuenit cū nā alterius ꝑm aligd: ⁊ differt ab ea ꝑm aliquid: ⁊ ꝓueniunt in actiōe ꝑm aligd: ⁊ differūt in actione ꝑm aligd. Opz vr cā actiōis in qua ꝓueniūt sit ipsa nā in qua cōueniūt: ⁊ vt cā actionis in qua differunt sit ipsa nā in qua differunt. Licz qdem nālis vigor motus mouētis semp ꝓrius sit motui ꝓpositorum: ⁊ postq̄ ꝓuenim⁹ vnū qōq; corpus pp dispōnes que in eo sunt in corpeitate habere motuz diuersum a motu quē habet aliūde ꝑter ipsas dispōnes: tunc necesse ē vt cā diuersitatis in motib⁹ corpoꝝ sit diuersitas suaz dispōnum nālium: ⁊ motus ipse in quo ꝓueniūt ex eo ē in quo ꝓueniunt. Segtur ḡ ex hoc necessario. vt oē qō est corpus bēat motū nālez. ¶ Sed motuū alij sunt simplices: alij cōpositi: motus aūt simplices sunt duo: circularis ⁊ rectus: ⁊ motus ꝓpositus ē ex duob⁹ motib⁹. ¶ Probatio aūt q; vnus q̄z motus simplex: aut est rectus. aut circularis hec ē. q; ipole ē motuz eē: nisi ꝑm lineā: sz linee simplices sunt circularis ⁊ recta: nec itelligit motᵘ alius ab his. ¶ Qō ēt māifestat p visuz. Inuenim⁹ eteniz ex qb⁹ nālez sibi quēdā motū ꝓsegr̄ corpus motū oīs corporis qō est i mūdo: aut ad suū medīū: aut circa suū medīū. ¶ Et motᵘ q; ē circa suū medīū circularis ē. Duo aūt motᵘ q̄ sūt ad mediū ⁊ a medio recti sūt: sz q; sūt a suo meᵒ sūt vsus sursū. ¶ Corpoꝝ āt q̄dā sūt simplicia. ⁊ q̄dā ꝓposita. eius āt qō est simplr: motᵘ dz eē simplex ⁊ purus: ⁊ eius qō est cōpᵐ dz eē ꝑm ofantez in eo q̄litatē: ⁊ vt in motu sit (pg rez ex qua est ꝓpositᵘ) diuersitas: sic ē motus ligni in quo accēdit ignis cū mouet deorsuz mouet sicut illō lignū in quo nō ē accēsus ignis. ¶ Sz cū fuerit motus circularis i mūdo. ⁊ nō ē pole vt motᵘ circularis sit accītalis. oporteret. n. tūc vt eēt poz eo motᵘ nālis circularis: ḃ ē qz res q̄ mouet circulr. ⁊ p accīs non mouet nisi ex re q̄ mouet circulr ⁊ p nām ad quietē. opz vr sit in mūdo motᵘ circularis circa getē ⁊ circa reuolutionē ꝑpetuus. Sz ois motᵘ ē corpoziz: ⁊ cuius motᵘ nāliter diuersus fuerit a motu ceteroꝝ corpoꝝ: eiᵘ etiā nā est ꝑter eoꝝ nām. ¶ Opz ḡ vt sit in mūdo corpᵒ diuersuz in nā sua ab alys corpozib⁹ qō moueatur motu circulari p nāz suā. ¶ Si aūt dr̄ q; est vna ex q̄ttuor naturis q̄ mouet motu circulari: dicim⁹. q; vnaqueq; q̄tuoꝝ nāz motū nālē hz sibi ꝓpriū ⁊ i directū. ⁊ nō ē vt vnū corpᵒ bēat duos motᵘ nāles. Ergo ipole est vt vnaqueq; q̄tuoꝝ nārū: moueaī motu circulari: nisi p viz. ⁊ ḃ motᵘ ē ꝑter nāz suā. Ergo neče ē. vt sit aliud corpᵒ qō moueaī motu circulari ex sua nā. Cū aūt motᵘ circularis. sic dixim⁹: fuerit sube simplicis. ⁊ motᵘ simplex non ē nisi corpozis simplicis: oportebit tūc vt motᵘ circularis sit corpis simplicis. ¶ Si āt dr̄ q; ē corpis ꝓpositi. motᵘ āt corpis ꝓpositi: sic dixim⁹: ē fz dñantē i eo: tūc opz vt corpᵒ i quo nihil dñaī sit sine dubio corpᵒ simplr. ¶ Māi⁹ est ḡ ex his q̄ dixim⁹. q; mobilis circulr cū suis ꝑtis. i. celi nā est ꝑter q̄tuoꝝ corpa q̄ sūt ḃ corpᵒ simplex. ⁊ q; motᵘ circularis ē illi nālis. qz si nō eēt ei nālis ꝓfecto hret sine dubio aliū ab illo motū nālē. qz iā declarauim⁹ si posse eē corpᵒ sine motu nāli: vñ si hret motū nālē ꝑter circulare: hret duos motᵘ sibi nāles: qō iupius repudiatū est.

¶ Capl̄m. III. Oz corpus celi non recipit augmentū.

Augmentū est incremētū qō corpus recipit in suis tribᵒ dimēsiōib⁹: q̄ sūt latitudo longitudo ⁊ pfundū: ⁊ q; sit eq̄le in oīb⁹ suis ptib⁹: ita vt nō iueniatur maius in vno loco q̄ in alio: nec plus in interiori eiᵒ q̄ in exteriori: ⁊ q; sit sr̄ sine dria hui⁹. ⁊ illius: ⁊ sine ꝑmutatione corporis qō creuit a sua dispōne. ¶ Oz si nos cogitauerimus corpᵒ ꝓgelatū qō resolutuz ⁊ inueniemus augmētū in suis tribᵒ dyametris. ⁊ inueniemus oēs eius ptes ꝓsiles: ⁊ augmētuz in eis eq̄le: sed est a ꝑna dispōne ꝑmutatū: ⁊ iō qō erat ꝓgelatū iā dissolutū ē. ḡ ḃ nō dr̄ augmentū: eo q; cū aligd crescit. sicut diximus dz eē vt remaneat in sua dispōne non mutatū. ¶ Itē si cogitauerimus vltimū neruuz q; extendiī: inueniemus q; creuit: ⁊ nō inueniemus ipm incremētū in aliquo loco lōgitudinis chorde pluſq̄ in alio: sz inueniemus latitudinez ⁊ pfundū decreuisse ꝑm q; creuit lōgitudo: ⁊ inueniem⁹ q; neruus mutatus est a sua dispōne. vz. qz inuenimus eū induruisse: ⁊ in chordā ꝑmutatū. ḡ nō vocaī ḃ augmētum: qz augmētū. sicut diximus est incremētū ⁊ latitudis ⁊ pfunditatis. Augmētū nerui q; extendiī nō ē nisi lōgitudinis trīs: ex quo ēt in latitudie ⁊ pfunditate ꝓsequuta ē diminutio. ¶ Et qz creseens sic dixim⁹ remāet in sua dispositione. Neruus vo cuz extenditur inducaī ⁊ fit chorda. ¶ Item si cogitauerimus vesicaz que inflaī inueniem⁹ eius lōgitudinē ⁊ latitudinē creuisse: sed inueniemus eiᵒ altitudinē ꝑm spissitudinē sui corporis diminutaz: qz illa quāto magis extendiī attenuaī: ⁊ iō ex hoc nō dicim⁹ eaz creuisse. ¶ Dum aūt cogitauerimus neruos: aut venas: aut ossa de ceteris membris corporis creuisse: inueniemus

Ptide ꝑmo celi ab Alꝛ a text. 9. 2. vsq; ad. t. 7. 4. celū siue. vbi hūtur oīa tradita in hoc. c. ḃ

Proceſſus hᵘ capli hᵘ ꝑ celi a. t. 9. 5. vsq; ad. t. cō. 16.

Oz omne cōpᵘ bēat motū sibi nālem.

Oz oīs motᵘ simplex sit rectus vl circularis.

Cōcludit ne cessarū esse dari gnum cōpᵘ simplex: qō oz quinta essentia.

Augmentuz quid.

In augmēto tantoe dz illō qō augeī remāe te idē. ⁊ d hoc vide ꝑ ō gñatoe. te. cō. 33.

In augmentatoe dz fieri cremētū ꝑm oēz dimēsionem.

augmẽtum nisi fuerit a sua dispositione remotum: quia cum neruus extenditur attenuatur:⁊ ideo ex hoc nõ dicemus cum creuisse:cum autem contemplemus corpus qõdam vel membruz equale;quod eneraticuz dicimus: constans ex neruis ⁊ venis carne ⁊ osse:creuisse inuenimus augmentum in sua longitudine latitudie ⁊ profundo augmentatione equali:ita q̃ si ante augmentũ signatuissemus signa in longitudine ⁊ latitudie ⁊ pfundo mẽbris:⁊ postea consideraremus quantuz interesset inter illa signa:postq̃ creuit inueniemus augmẽtum inter quelibet duo signa mẽbri:⁊ q̃ creuit equali proportione ad totũ augmẽtũ:qõ est inter queq; duo signa ipsius membri:⁊ inueniemus q̃ ipsum augmentuz non fecit in mẽbro qõ creuit diuersitatem in suis partibus:⁊ inueniem? q̃ totum non est mutatuz a sua dispositione:sicut mutatur congelatum cum resoluitur:⁊ conglobatum cũ spargitur:⁊ contractum cum extendit:sed inueniemus illud in sua dispositiõe in qua erat anteq̃ cresceret. ¶ Et quãdo quidez hoc sic est:tunc necesse est vt aliquod infundatur ei qõ non erat in eo:⁊ qõ sit de natura eius. Illud autem qõ infunditur non potest esse quin sit: aut de natura illius corporis qõ creuit:sed erat in alio loco ab illo; sed motum est ad illud:aut vt sit aliquid preter naturaz eius:sed permutatum est ⁊ conuersum in naturam illius corporis qõ creuit;tale autem crescere potest dici:magis tamen ſm quantitates;qz nibilominus manens idẽ substantialiter crescit. ¶ Ad hoc ergo vt fiat augmentum: vt diximus oportet vt fundatur rei augmentande aliqd qõ sit de eius natura:vel conuertatur in eãdem naturã. ¶ Illi eniz duo modi non possunt conuenire celo:si enim dixerimus q̃ illud est de natura eius celi ⁊ motum est ad illud ⁊ infusuz est ei:tunc non potest esse quin illud moueatur ad illud:aut per seipsuz;aut ab alio mouente illõ: si autez dixerimus q̃ mouet ad illud per semetipsuz:tũc necesse est q̃ aut sit sursum:⁊ moueatur deorsum:⁊ tunc est ponderosuz;aut sit deorsum ⁊ moueatur sursuz:⁊ tũc est leue. Sed nos declarabimus q̃ in natura celi nõ est ponderositas nec leuitas.ergo non est possibile:vt moueatur ad illud motu suiipsius. ¶ Si autem dixerimus q̃ mouetur ad illud ab alio mouente illud:tũc non oportet vt infundatur:sed vt adiungatur tantuz eius superficici:hoc autez nõ est:qz ponderosuz;aut leue non põt habere motum in celo:⁊ nibil est quo sit leuius:aut ponderosius:corpus autem cum mouetur ad corpus:si mouetur sursum:est leuius eo:si vero mouetur ad medium:est ponderosius eo:celum autem non habz aliquid ponderositatis,aut leuitatis,aut ꝓterea sit aliquid ponderosius,aut leuius eo.ergo non potest esse vt infundatur aliquid vnde fuit augmentũ eius per motuz alteri⁹. ¶ Et cũ hoc sit:non est possibile vt diffundatur illud per oẽs partes eius equaliter:sed iã determinauimus q̃ augmẽtum in crescente sit in omnibus partibus eius equaliter; ⁊ postq̃ non est possibile vt id vnde celum cresceret moueatur ad illud:nec motu suiipsi⁹:nec motu alterius:tũc iam destructum est:vt sit aliquid de natura eius qõ moueatur ad illud:ideo vt per illud fiat augmentum eius. ¶ Restat ergo vt consideremus si est possibile esse aliqõ extra illud:cuius natura permutata cõuertatur in naturaz celi:⁊ infundat ei sicut humor permutatus fit cum venis:vena cuz ossibus:os cum neruis,neruus autez in cartilaginibus. ¶ De celo dicaz etiã illud nõ ee possibile:qz iam declarauimus q̃ conuersio nõ est nisi de contrario in contrariũ.Celũ autẽ non bz cõtrarium.ergo nõ est possibile vt aliquid conuertatur in nãm celi:vt ex eo fiat augmentũ eius. ¶ Si aũt dixerit quis q̃ per motũ alicuius qõ mouet ad sursum:movetur aliquid qõ est de natura celi quouscz iungatur ei:⁊ cũ adiunctum fuerit ei attrahit illud ad se:qz est cõsimile quouscz infundat ei:sicut nutrienduz attrahit sibi cibũ quouscz infundatur ei. ¶ Dicemus q̃ receptibile nutrimẽti non attrahit cibũ quouscz infundat ei nisi vt restauret qõ diminutum est de eo.Celuz autẽ non minuit:sicut postea declarabim⁹. ergo celuz non attrahit ad se qõ coniũgitur illi quouscz infundat ei:cuius sit de natura eius.

¶ Caplm. IIII. Qz celum non recipit generationem: nec corruptionem in natura sua.

Alind reãstũ ad veram augmtatiõz.

Qd celũ non ht augeri vide et Az p̃ celi.t.cõ.20. t.24.

Qne quod incipit eẽ vel fieri:ei? effectio est ex duabus causis:vna est mã ex qua fit:altera est ꝓpriatio.Similr eius qõ desinit esse non fit ꝺstructio.nisi cũ ex dispositiõe sua imutatur in suũ contrariuz:⁊ omne qõ fit ex reb⁹ contrarys sibiipsis eius destructio similr fit ex rebus ꝓtrarys sibiipsis:sed postq̃ celum est corpus quãtuz sicut diximus.preter q̃tuor elemẽta:⁊ non inuenitur aliud corpus qõ sit contrariuz illi:quia motui circulari sicut diximus non est possibile; vt aliquis motus sit contrarius:tunc iam manifestum ex hoc q̃ celum non recipit generationẽ:nec corruptionem:⁊ quandoquidem hoc sic est:tunc iam manifestum est q̃ non est mutabile ab vna dispositione ad aliam qõ sempiternum est.

Ats Az. p celi.b.3. zo.

¶ Caplm. V. Qz celum est finitum.

Am declarauimus in pmissis celuz esse corpus.ſz diffinitio corporis est vt habeat longitudinem latitudinẽz ⁊ profunditatẽ: sed lõgitudo ⁊ latitudo est superficies:superficies autez est finis corporis.ergo oportet ex hoc vt corpus sit finitum necessario:ideo q̃ corpori est necessariũ: vt habeat longitudinem latitudines ⁊ spissitudinem; sed superficies non est aliqd nisi longitudo ⁊ latitudo. ergo sequit ex hoc q̃ omne corpus habet superficiem:qz non est possibile vt corpus sit sine superficie:sed supficies est finis corporis.ergo omne corpus sine dubio habet finẽ. ergo non est possibile vt corpus sit sine fine:sed celuz est corpus.ergo celum sine dubio est finitum. ¶ Dico etiaz q̃ corpus non potest esse sine lõgitudine latitudine et profunditate.ergo nõ est aliqua pars corporis quã non mẽsuret lõgitudo latitudo ⁊ profunditas. Unde postq̃ nõ est aliqua pars corporis quã non mensuret longitudo latitudo ⁊ profunditas:tunc non potest eẽ corpus sine extremitate:eo q̃ si extremitatem non haberet: oporteret tunc vt vltra id cuius partez mensurãt lõgitudo latitudo ⁊ profunditas : esset aliquid qõ non simiter mensurãt longitudo latitudo ⁊ profunditas:⁊ hoc est falsuz:qz qui cogitant q̃ celuz mensurant longitudo latitudo ⁊ profunditas:si mensurant illud primũ cum alio ꝓter ipm: tũc cõtinentur in eo qõ metitur longitudo latitudo ⁊ profunditas sed non metiũ illud longũ latum ⁊ profunduz. ¶ Primũ ergo est aliquid qõ est additũ super id qõ mẽsurat longuz latum ⁊ profundũ:q̃ si ita fuerit tũc q̃ primuz mensurat longũ latuz ⁊ pfundum qõ erat priuz:est infinitum:sed iam erat finituz ꝓpter suam receptionem additionis. Jam ergo manifestũ est ex hoc q̃ omne corpus qõ circũscripsit lõgitudo latitudo ⁊ profunditas finituz est:sed oẽ corpus mẽsurãt lõgitudo latitudo ⁊ pfunditas.g̃ nõ est possibile vt corp⁹ sit ifi⁹. ¶ Dico ẽt q̃ non põt opinari qs celũ eẽ ifi⁹:qz si celũ mẽte ꝯcipit statiz cogitat corpus.Corpus aũt iducit supficiẽ: supficies vo infert finẽ:⁊ sic nullũ corp⁹ excogitari põt infinitũ. ¶ Uñ

Od celuz sit finitus magnitudine. p⁹ró.

De finita te celi quo ad magnitudiné vt de Az p̃ celi a t.2. 33. vsq; ad te.cõ.43.

2ª ró.

6ª ró. Oz celuz ñ sit infi⁹ magnitudine,

3ª ró.

4ª ró.

Eſo comitat motũ ab infinito.

etiam magis approbari põt q̃ celũ finitũ ẽ ex B qõ dicã: ſz q̃ cũ aliqd mouet ⁊ tps in quo mouet est finitũ:tunc motus in quo mouet in ipso tpe finitus est:eo q̃ tps comitat motũ ẽt ab initio tpis:⁊ finis ei⁹ cũ fine ipsius est: vñ postq̃ mot⁹ finitus ẽ.tũc lõgitudo spacy (in quo motus est) finita ẽ:eo q̃ mẽsura mot⁹ ꝺsequit mẽsuraz lõgitudinis spacy:in quo ẽ mot⁹. Si aũt tps in quo mouet celũ est finitũ:sicut spaciũ vni⁹ diei:tũc motus q̃ ẽ in eo finit⁹ est:eo q̃ hz ꝑm⁹.ſ.initiũ diei:⁊ finẽ.ſ.terminũ diei. Si ãt B motus fuerit finitus:tũc lõgitudo spacy ẽ finita. Si ãt lõgitudo spacy ẽ finita.tũc corp⁹ cui⁹ (ẽ ipsa lõgitudo).ſ.celum ẽ finitũ. ¶ Et certificabiť illõ ẽt B exẽplo. Cui⁹ oẽs partes finite sunt:ipm totũ finitũ ẽ:sed oẽs ptes mot⁹ firmamẽti (q̃ distinguunť singlis reuolutiõib⁹) finite sunt pro spacio vni⁹ diei finito.g̃ mot⁹ firmamẽti finit⁹ ẽ.⁊ ipm firmamẽtũ finitũ. ¶ Ponam⁹ igr circulũ ⁊ ei? cẽtruz a. a quo ꝓtrahať linea:vsq; dũ tãgat fere superiorẽ ptẽ circũferẽtie in q̃ ẽ b. qz si accipiať linea circuli supra cẽtrũ a.⁊ ꝓtinue mouetur:tũc oz b.necessario ad eundẽ

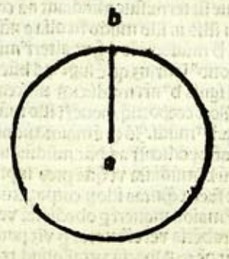

punctũ redire vñ exiuit. ¶ Amplius aliqd nõ bre finem oꝺ duob⁹ modis.aut ſm potẽtiã agẽdi (cui nihil põt resistere) aut ſz q̃litatẽ:cũ ei⁹ distensio ⁊ lõgitudo ⁊ magnitudo ⁊ rotũditas ñ hz terminũ penes quẽ termiať. Illuc aũt ad pñs nõ ẽ nec̃iuz illõ qõ ẽ ifinim ſz potm. Illi ãt q̃ dixerũt q̃ mũdus ifinit⁹ ẽ nõ volũt itelligere ifim.nisi q̃ ſm q̃titatẽ corpis:aut ſz q̃titatẽ sui tpis ẽ ifi⁹. ¶ Et nihil põt B excogitare nisi trib⁹ modis:qz aut cogitabit id qõ hz eẽ vel fuit vel ẽ pole fore:aut id qõ ñ hz ee:nec fuit pole fuisse:nec ẽ pole foze. ¶ Si ãt dixerim⁹ q̃ q̃titas ifinita hz eẽ incurremus icõueniens. vz.qz oĩs q̃titas q̃ hz esse:q̃ qd est eius necesse est vt habeat eẽ:q̃ ipm totũ hz esse:qz si ipm nõ totuz hz esse:tunc aut aliqd eius hz esse: aut aliqd eius nõ hz esse:aut nihil eius hz esse:neutra aũt harum dictionum est vera. Jdeo q̃ nihil est eius qõ non existat ⁊ habeat esse.qõ aũt infinitũ est nõ hz totũ.qõ ãt non hz totum:nõ hz esse:qz totũ nõ est nisi cõprehensio oium partiũ rei.g̃ iã mãifestũ ẽ q̃ q̃titatẽ ifinitã nõ põt qs opinari bre eẽ. ¶ Et postq̃ nõ ẽ pole opinari q̃titatẽ ifi⁹ bre eẽ:tũc magis ipole ẽ opinari illã habuisse eẽ. Qõ aũt habuit eẽ:⁊ mõ nõ hz;aut non habebit:⁊ q̃ desinit esse.aut desinet bre:⁊ ꝓteritum ⁊ finitũ ẽ:q̃ aũt infinitũ ẽ nũq̃ põt ꝓterire. Nulla nãq; ps eternitatis trãsit: ⁊ sicut nõ põt ptransire ifinitũ:nec põt ꝓterire motu suo spaciũ qõ ẽ ifinituz;ita nõ ẽ pole ptransire ⁊ ꝓterire qõlibet aliud ifinitũ:qz nec initiũ nec terminũ hz. ¶ Et hoc mõ ꝑz ẽt:qm nõ ẽ pole vt q̃titas habuisset aliq̃do:⁊ mõ nõ hz esse ifinitũ:⁊ cũ B fuisset:qõ futuꝛ est.silr ptransibit ⁊ ꝓteribit. ¶ Jam g̃ ostat q̃ q̃titas ifinita : nõ ẽ ẽ rebus q̃s boies possunt opinari vel bre esse.vel eẽ pole habuisse vel habituras eẽ:nõ ẽ ergo itellcũs nre dictionis õ oꝑatiõe q̃titat ifinite.ſ.vt sit q̃titas ex mãifesto q̃titatibus finitis.

Et nõ dek ifinitũ ẽ nũq̃

7ª ró.

Vide de hoc Az. p̃ celi.a text.cõ.44. vsq; ad.54.

8ª ró.

oportebit vt totum habeat esse ⁊ plus: ⁊ istud sit aliqd aliud; ⁊ hoc falsum est. qz g dixit q aliqd eius habet esse postremuz si q ꝑus est fuerit ɔtinuū cuz alio: tunc istud ɔtinuabile in eo q ꝑus erat ɔti cū reliquo corpis. g̃ iam cepit addi ei qō ꝑ fuit ɔti: ⁊ qñ qdē B sic ē: tunc q ꝑmū erat ɔti: ⁊ dicebaꝫ ifi suo toti cui qlibz ps ɔtinuaꝫ aly: ⁊ postq̃ sic est necesse ē vt corpus ɔtinuuz bēat extremitatē: eo q ɔtinuatio p totum descēdat: ⁊ rursus conuertatur. ergo iaz manifestuz est q omne corpus ɔtinuū habz extremuz ⁊ finez. g̃ corpus infinitū nō est continuum.

¶ Si autē dr esse discretuz dicemus q ptes ei nō pnt eē nisi bis trib modis. s. aut vt vnaquecz eaꝝ sit finita: aut vt vnaquecz eaꝝ sit ifinita: aut vt q̃dā eaꝝ sint ifinite: ⁊ q̃dāz finite: nō pōt ā vnaquecz ptium eē ifinita. aliogn post vnū infinitū eēt aliud illi additū: nec pōt ēt vnaquecz partiū eē finita. qz si partes eēnt finite ēt nūero. oportēret vt totū eēt finitū. ¶ Si aūt dr q ifinitus sit nūer? partiū. dicemus q diuisio corporis in illas ptes nō pt eē: quin sit aut itegre cōpleta: aut nō itegre cōpleta: si aūt dr q itegre cōpleta est: tunc ptes eius finite sūt nūero: si āt dr q nōduz integre cōpleta est tūc ptes que iā diuise sūt: finite nūero sunt: ⁊ illud corporis qō nōdū diuisuz est adhuc tale est q silr pōt eē diuidi: sicut ⁊ cetere ptes. quōcūqz aūt ɔtingat vt in diuidēdo ꝓcedaꝫ semp ptes finite erūt nūero. ergo nō ē pōt vt partiū corporis ifiniti ifinitus sit nūerus. ¶ Postq̃ autē nō pōt eē corpus q̃ sit contin⁹: aut discretuz. Corp aūt infinituz nō pōt eē continuuz nec discretū: tunc nō est pōt q corpus sit ifinitū. g̃ celū finituz est: ⁊ B est qō ꝓponimus demfare. ¶ Ex q̃ aūt pōt ꝓbari q mundus vnus est: ⁊ q hic solus ē in quo sumus: ⁊ nō alius: ⁊ q post ipm nō erit aliud corp. ¶ Et hoc est q vnūqōqz corpoꝝ hz motū ⁊ quietez aut nāliter aut p viz: vnicuiqz aūt corpori locus (ad quez mouetur) est nālis: sed motus p viz est mot de loco ad quem mouet corpus nāliter: ad ɔriuz eius loci vñ motū fuit: qz in quocūqz loco geuerit motus corporis: motus ei nālis nō est nisi ad illuz locuz: ad cuius ɔrium est motus eius violētus. ¶ Si qs aūt dixerit q nō pōt eē gn terra moueaꝫ: aut nāliter: aut p viz nisi in mūdo tñ in quo ē mō: sed ab illo mundo ad istuz nō ē pōt vt moueaꝫ. aut nāliter: aut per vim. Dicemus q si B nō ē pōt: et tamen possibile eā moueri ad hunc mundū qō si ita fuerit ⁊ manifestum fuerit q pp nullam istaꝝ qnqz cārum. phibeꝫ moueri terrā in mundo in quo ē gn moueaꝫ ad hūc mūduz. aut nāliter. aut per viz tūc mālfestabiꝫ q pōt est vt terra moueaꝫ in mūdo in quo est ad hūc mūduz. aut nāliter: aut p viz. pp qō autē manifestabiꝫ q nulla istarum qnqz cārum phibet terraz moueri de mūdo in quo ē ad hunc mūdū. hoc est qō dicaz. s. q nō pōt dici q nā corporis qō moueꝫ. siue sit terra. siue sit aliō. aut nā corporis q̃ mouet ⁊ moueꝫ in illis ī illo mūdo sit alia a nā corporis qō moueꝫ ⁊ corporis in gbus moueꝫ in B mundo: q̃ q ille mūdus cōposit sit ex corporib simplicib aliys a corporib ex gbus ꝓsit ē hic mūdus. sicut iā ꝓdiximus ⁊ adhuc ⁊ ampli dicemus in sequētib B nō ē pōt eē: qz ñ est cōpositus ex corporib: tūc non cōicat cū B mūdo: nisi in solo noīe: ⁊ absurdū sit vt dicaꝫ mūdus ille g ē post hūc mūduz ꝓsit ex nō corporib: non. n. appellaꝫ ꝓpe hoc noīe: nisi qō est corpus. Nos aūt nō intēdimus hic ifirmare nisi sniam ei q dixit q mundus ē ali pter hunc mūduz: q est sine dubio cōpositus ex corporib: nō autē ē pōt excogitare corpora simplicia alia pter hec ex gb ē cōpositio b mundi. g̃ nō ē nā mobilis. vt moueaꝫ in illo mūdo ⁊ nō moueaꝫ ad hūc munduz nec decet nā corporuz que mouet mobile: ⁊ in gb moueꝫ in illo mūdo vt sit

M. l. capt. sequētis s. 6 s. determinādū

p̄ celi. 103.

ꝓter nām corꝑ q̃ ē in B mundo q̃si moueat illa ⁊ ꝓbibeanꝫ moueꝛe ista: ⁊ moueri in istis.

¶ Caplin. VI. Qz mundus est tantuz vnus.

DEterminanduz aūt ēnūc q mūdus vnus ē: ⁊ q hic solus est in quo sum⁹: ⁊ nō alius. ¶ Si so alius est ꝓpōnē hz: qz si nō ē ꝓpositus ex corporib⁹: tūc nō cōicat cū B mūdo nisi ī solo nomie: que cuz ita se bēant opz vnūqōqz corp⁹ alteri⁹ mūdi ad suā nām ꝓperare: qō si ita nō ē. neēe ē vt ɔtigat ex aliquo istoꝝ qnqz modoꝝ. s. aut ꝓp diuersitatē nāe eius: aut ꝓp diuersitatē nālium corꝑoꝝ q̃ mouēt mobilia ⁊ in gbus moueꝫ. aut ꝓp diuersitatē mensuraꝝ illaꝝ: aut ꝓp diuersitatē mensure ei⁹: aut ꝓp diuersitatē mēsure spacy in quo ē mot⁹: nullus aūt excogitare pt aliā cāz ꝑter hasꝫ qua pōle sit terrā moueri ī mūdo in quo ē absqz B q moueaꝫ ad hūc munduz: aut nāl. aut p vim. ¶ Manifestablē aūt q nulla istaꝝ cārum phibet terrā moueri ō mūdo in quo ē ad hūc mūdum. Qz nec potest dici q nā corpis: siue sit terra: siue aliud: aut nā corꝑoꝝ q̃ mouet ⁊ moueꝫ in illis in illo mūdo sit alia a nā corpis qō habet moueri ī B mūdo: neēe ē g vt alteri⁹ mūdi corpora moueanꝫ motib⁹ ī. similr qō ē supi ad hūc mūdū: ⁊ qñqz tāgat sperā ignis b nri mūdi: eiqz misceaꝫ. ¶ Si āt dr q mēsure illoꝝ corꝑoꝝ: q̃ mouēt ī illo mūdo: nō sūt mēsure corꝑoꝝ h mūdi. Jō q ē maioz. tūc nihil phibet si terra moueaꝫ ꝑpēdiculr ad hūc mūdū: qn occupet ⁊ oppimat cētrū h mūdi: ita vt q̃dā ptes supfluāt ⁊ excedāt: si aūt mioz fuerit q̃titas illoꝝ corꝑoꝝ: tūc nō erit icōueniens min⁹ maioꝛi moueri p obediētiā vel excessionē postq̃ nā attrabētis vel ei⁹ motoꝝ p viz potest illud moueꝛe.

¶ Si aūt dr q p spaciū vetaꝫ aliqd trāsire ad hūc mūdū. Dicem⁹ q lōgitudo spacy nō phibet aliquid moueri suo motu nāli. Sic. n. videm⁹ leue ⁊ graue moueri: siue sit remotū. siue sit ꝓpinquū: nec ēt phibet moueri si sit motoꝛ q mouere possit ⁊ tps bēat. g̃ nulla ē q̃ttuoꝛ cāꝝ q̃ p bibeat aliqd illi⁹ mūdi moueri ad hūc mundū: aut nālr. aut p viz: qz nec spaciū. nec tps vetat: cū oīs mot⁹ corpis penes id vel aliō corp⁹ bēat finiri. ¶ Māi ē ēt q nec diuersitas mēsure mobilis prohibet de mūdo illo moueri aliqd ad mūdū hūc. qz si dixerim⁹ B eē pp mēsurā ei⁹: tē erit B. aut pp magnitudinē. aut paruitatē. ¶ Si dr q de mūdo illo terra nō pōt moueri ad hūc mūdū pp suā magnitudinē: tūc sumam⁹ aliquā ptē ei⁹ quā pōle sit moueri ad hūc mūdū: ⁊ ō illa sit nobis ꝓma. ¶ Si āt dr q pp puitatē suā pōderosuz aliqd ⁊ sī sit puissimū: hz trī aliqd pōderositatis: sīc ⁊ leue cū fuerit puissimū. hz trī ptē aliquā leuitatis: qcgd. n. ptē hz leuitatis aut ponderositatis sine dubio moueꝫ ꝑ ā: q̃uis tardeꝫ mot⁹ ei⁹. Nos. n. iueniⁿ B māⁱᵐ ī q̃lz ꝑte terre: cū eā eleuam⁹ ⁊ dimittim⁹: q̃uis sit puissima. ¶ Si āt dr q mēsure corꝑoꝝ q̃ mouerēt mobile: ⁊ ī gb⁹ moueꝫ ī mūdo illo: nō sīt mēsure horū corꝑoꝝ q̃ mouerēt mobile. ⁊ in gb⁹ moueꝫ in B mūdo: ⁊ iō moueꝫ in illo mūdo ⁊ nō moueꝫ ad hūc mūduz. Sz si B dr iō eē q mēsura illoꝝ corꝑoꝝ ē maioz. tūc nō. phibz corp⁹ (cū ō nā ipsi⁹ fuerit moueri in corꝑe) vt moueaꝫ in maioꝛi se: sīc moueꝫ in mioꝛi. g̃ illō (siue nālr. siue ex coactiōe fuerit mot ei⁹) pōle ē vt moueat ⁊ moueaꝫ in quo ⁊ in magno: postq̃ motoꝛ ei⁹ p viz pōt illō mouere. ¶ Si aūt dr q spaciū in quo moueꝫ ī illo mūdo: ē ꝑter spaciuz in quo moueꝫ ī B mūdo. eo q spaciū ī q̃ moueꝫ ī illo mūdo ⁊ ptransīt: maius est spacio in quo moueꝫ in B mundo: ⁊ propterea nō mouetur. Dicemus q longitudo spacy non prohibet eam moueri suo motu naturali. Videmus enim leue ⁊ pōderosum moueri de loco suo: siue sit

p⁹ rō q vn⁹ nūs sit mūd⁹ ꝛc q̃ māvide Arꝛ. p cōli a. tc cō. 76. vsq ad. tc. cō. 98.

Remouet falsaz cuasionem.

Et mundo 39

remotū. siue ꝓpinquū: nec phibeꝫ moueri per vim: si sit motoꝛ qui mouere possit ⁊ tps habuerit. ¶ Ergo nulla est cā que phibeat aliqd illius mundi moueri de illo ad hūc mūdū: aut nāliter. aut per viz. Jdeo q diuersitas inter motum in illo mundo. ⁊ motuz in hoc mundo: nō potest excogitari ex alia cā: nisi ex vna istaꝝ quinqz cāruz. Jaz aūt nulla istaꝝ cāruz, phibet aliqd de illo mūdo moueri ad hunc mundum: aut naturaliter. aut per vim.

Remouet q̃dam falsaꝫ euasiones.

¶ Jtē si dicaꝫ q terra ⁊ vnūqōqz alioꝝ triū nō pōt moueri ī celo: ⁊ iō nō pōt eē vt terra ⁊ vnūqōqz alioꝝ triuz moueaꝫ de illo mūdo vsqz ad hūc mūduz. Dicem⁹ qz B qō celū ꝓbibet terrā ⁊ vnūqōqz alioꝝ triū moueri in se nō pōt eē nisi qz aut mot⁹ ei⁹ ɔriuz ē motui ei⁹: aut qz nō est ɔriuz. Jā aūt videmus terrā moueri ī re. cū mot⁹ ē ɔriuz motui ei⁹: sicut ignis: ⁊ in re cum motus non est contrari⁹ motui ei⁹: sīc aq̃. g̃ celū nō, phibet terrā nec aliqō triū moueri in se ꝑ B. ¶ Si aūt dr q aq̃ aer ⁊ ignis nō ꝓhibēt terrā moueri in se. nisi qz aq̃ ē pōderosa: ⁊ aer ⁊ ignis leuia: celū autē, phibet. iō: qz nō est graue nec leue.

¶ Dicemus q magis ɔgruit rē leuez moueri in se. eo q motus grauis ɔri ē motui leuis: ⁊ grauj magis ɔgruit ꝓbere graue moueri in se ꝑ vim: eo q mot⁹ grauis ɔrius est motui eius ꝑ viz: ei aūt qō ē nec leue nec graue: magis cōpetit nō, phibere moueri in se: aut nālr. aut per vim id qō hz aliqd grauitatis aut leuitatis. ¶ Jtez si dr q non ēst pōle aliqd graue aut leue moueri de B mundo ad aliū. sicut nō est pōle aliqd pōderosuz aut leue moueri de alio ad istuz. ¶ Dicemus qz pōle dr multis modis quos post enumerabim⁹. ſz sufficiat mō vt ad pīs qdem dicamus: qz nō pōle aliqd ē nō pōle ex seipso: aut ex alia cā. qō aūt nō est pōle ex seipo ponere. po est quā ꝺsequūtur multa absurda. id aūt qō est non pōle ponere ex alia cā: po ē quā non ꝺsequunt aliqua absurda. Exēpli grā. q dixerit aliquē stātez sedere nō ex dispōne. sed ex seipso: ē impōle. ⁊ posito hoc sequent multa icōueniētia: si autem dixerit qs aliquē portare centū milia talenta. boc nō ē ī possibile ex seipso: eo q centū milia talēta portabilia sint in se: sed ex alia cā nō portant aut qz nō inuent aliqs illaꝝ viriuz q portare possit. aut qz non vadit ad portādū: si aūt posuerimus cētū milia talenta posse portare aliquē: ⁊ venisse ad portandū ea: nō sequitur ꝟllum incōueniēs.

¶ Ergo q dixim⁹ eē ipōle: vt aliquis de B mundo moueat in celuz: aut nāliter aut p vim: istud ipōle nō est de ꝑmo mō. ſz de ſcdo. s. qñ si ponerem⁹ rez aliquā eē tante virtutis que posset leuare terrā quouſqz mitteret eaz in celū ⁊ ptransīret. seqretur tūc terrā moueri vsqz ad celum: ⁊ tūc non eēt boc icōueniens neqz absurduz. Dictio eniz nēa q terra est in alio mūdo qō est non pōle moueri ad hūc mūduz: est de ꝑmo mō. q est ñ possibile ex se: qñ sequereꝫ terrā moueri ad surſuz nāliter: qō si ponerim⁹ segtur incōueniens ⁊ absurditas B. s. qñ sequit terrā moueri ad surſuz nāliter. ¶ Ergo iā manifestū est possibile eē terrā moueri scdo mō ab illo mundo ad istū munduz: si sit aliqd tante virtutis qō eam possit impellere vel leuare. ¶ Si aūt dr q in nā illi⁹ terre nō ē nisi ges. ⁊ in nā ei⁹ nō ē motus. Dicem⁹: qō nō bz motū nālez nō moueꝫ per viz. Qd aūt nō moueꝫ nec per nāz: nec p vim nō moueꝫ vllo mō. Si aūt oē id cui nā est nō moueri pōle est moueri. ergo linea supficies locus ⁊ tps sciētia phia ⁊ qcquid est ei nā nō moueri possūt nisi per viz: sed B est absurdū: dicere corp eē. ⁊ nō moueri posse. ¶ Jam ēt dicamus subtilius. quia si esset mūdus extra hunc munduz. cui firmamētū moueꝛeꝫ: tūc eius eēt mot contrarius: B aūt idē cū eo: quoꝛ vtruz concedaꝫ ad icōueniēs ducꝫ tūc oporteret q ꝑ ꝓflictuz vtriuſq ſphere nūq̃ mo-

2ª rō q vn⁹ tñ sit mūdus.

5ª rō.

4ª rō

Jnuenit ī celo mot q nō est nālis.

uerenꝫ stelle fixe: aut vt per ɔueniētiā motuuz duplo citius rapenꝫ planetis. ¶ Dicemus ēt adhuc q si cōcediꝫ esse aliū mūduz in cui medio est terra qualis ē ista: cōcediꝫ etiā vere aduētus illi terre de medio illi mundi ad hūc mūdū p obedientiā aut p viz. s. qz post q̃ aliqua corpora sunt (quoꝝ vnūqōqz in se pōt moueri) moueꝫ nālr aut p vim: tūc nō erit icōueniens opinari q vterq mundoꝝ totus posſit moueri aut nāliter aut p vim. Ponam⁹ ergo q alter eoꝝ totus moueaꝫ ad partē alteri⁹ nāliter: aut p viz: ita vt pūctū centri vtriuſq mūdi tangat ſupficiem ɔtinētez aliū: qō cū fuerit: tūc ſim vtrāq positionē idez mouebiꝫ nālr. ⁊ p vim. nālr iō: qz. n. nālr ō extremo h mūdi terra mota ē ad mediū illi mūdi: mouebiꝫ nec ad suū centrū. Per viz aūt iō: qz de medio illi mūdi mota est ad extremū hui. ⁊ B est icōueniens: icōm mūdū eē qui putaꝫ moueri. ita vt aliqd ei itret in aliqd isti: cuz p fectus sit in se: ⁊ in eo nihil sit vacuū. icōueniēs est q putare aliū mūdū eē ꝑter hūc. ¶ Si autez dr q opz q ois terra moueaꝫ ad cētrū mūdi in q ē: ita q ē ps ei. ſimilr ⁊ ignis dz moueri ad supficiē que ɔtinet hūc mūduz. iō q est ps ei ⁊ ē in eo. ¶ Dicemus q si ita res ē: tūc superioritas ⁊ iferioritas nō sunt diffinita nec ɔria. nec motus ad supius ⁊ mot ad iferi sunt diuersa mō diffiniti. aut etiā ɔry: sed pōt ꝺcedi q supius sit ad iferi: ⁊ mot ad iferius sit motus ad supius. qz si nos putauerimus q aliūs mūdus ē sup hūc mundū: ⁊ putauerimus in eo ignē moueri nāliter: tūc motus ei nō magis ɔuenit: vt dicaꝫ ad inferius q̃ ad supius: eo q si ē a medio illius mūdi. iaz etiā ē ad mediū isti mūdi. Silr supficies q̃ ɔtinet hūc mūdū huic mūdo est ſuprema: ⁊ illi mūdo ē infima: B aūt ē falſuz ⁊ absurdū: oīs. n. motus nālis q ē de vno ad aliud necesse est vt iter id a quo est mot: ⁊ id ad qō est motus: sit ɔrietas: duo aūt iter que sit ɔrietas: icōueniens ē vt vnū eoꝝ sit aliud. q̃ necesse ē vt vnūqōqz eoꝝ sit diffinitū diffinitiōe: in qua nō cōicet alterꝝ. U. g. curari est mutari de languoꝛe ad sanitatē ⁊ nō ꝺcediꝫ q̃ lāguoꝛ sit sanitas: necesse est aūt vt lāguoꝛi diffinitio sit ꝓpria q̃ nō sit cōis sanitati. Silr cū motus sit ō loco ꝑ⁹ locū aliū: tunc neēe est vt sit ɔrietas iter vtrūq locū. s. iter supius ⁊ iferius: ⁊ nō ꝺcediꝫ q vnus eoꝝ sit alius. vel q diffinitio vni⁹ conueniat alteri: qz motus corporis nūq̃ est ad nō ɔriū: nisi in circulari tm: qō cū ita sit. opz iuenire diffōnē oio terre ɔriā: qō est icōueniēs. ¶ Jā ēt monſtratū est in lib⁹ q est post ſcias nāliuz: q nō ē mūdus ꝑter hunc mūdū: ⁊ ꝓbationē inde sumpſimus: qz iueniꝫ in celo mot q nō ē nālis. Jnueniꝫ. n. q vnūquodq celoꝝ planetaꝝ discurrentiū moueꝫ motu sibi ꝓpio de occidēte in oriētez: ⁊ mouētur cū circulo stellaꝝ fixaꝝ oēs duobus motib cōibus oibus celis: qui eēles sunt in oibus illis: quoꝛū vnus est versus occidēte. alter ad oriēte. Dicemus ergo. q postq̃ sic iueniꝫ vt dixim⁹. tūc opz vt motus ꝓprius quo moueꝫ vnūqōqz celoꝝ planetaꝝ currētiū sit ei motus nāl: ⁊ q vnus duoꝝ motuū (q̃bus moueꝫ circulus stellaruz fixaꝝ: qui. s. est de occidēte ad oriēte) ipse sit ei nālis: necesse est. n. vt vnus duoꝝ motuū q̃bus moueꝫ sit ei motus nālis. ergo ɔueniētius est vt motus de occidēte ad oriētez sit ei nālis: nā qz nā celi est vna nā: motus aūt oīuz celoꝝ qui est ei nālis erat motus ab occidēte ad oriēte: opz tūc vt motus celi naturalis esset de occidēte ad oriēte.

¶ Postq̃ aūt motus vniuſculuſqz celoꝝ velociꝛ ē motu celi circūdantis illos: celū autez stellaꝝ fixaꝝ est circūdans oēs celos: oportuit tunc etiā vt eius mot eēt tardioꝛ motibus illoꝝuz: ⁊ motus qui in celo est tardioꝛ: hic motus est. Motus autez qui in celo est velociꝛ: B mot est g est de oriente ad occidēte. ¶ Ergo iā manifestū est

bis duob⁹ modis:q̄ de bis duob⁹ motib⁹ nullus est cōuenientior vt sit nālis celo stellaꝝ fixaꝝ:q̄ motus quo mouet occidēte ad orientez. ¶ Postq̄ aūt ℔ mot⁹ ē nālis celo stellaꝝ fixaꝝ. tūc ceteri celi nō mouentur ℔ motu nisi pp motū ℔ celi. Nō ē aūt iconueniēs vt celū stellaꝝ fixaꝝ (postq̄ ipz mouet ceteros celos ℔ motu) vt moueat eos nō tāgēdo vnūq̄q; eoꝝ:sed vt moueat vnū eoꝝ tāgendo:q̄ tactū moueat aliud tāgēdo:ꝛ sic relīq reliquos cōsequunt. q̄ nō ē pole vt moueant ēt ceteri singli celorum motu celi stellaꝝ fixaꝝ. ¶ Sīlr mot⁹ vniuscuiusq; celorū eēt mior motu stellaꝝ fixaꝝ:sīlr mot⁹ vniuscuiusq; celoꝝ eēt mior motu celi circūdātis illū. ſ. q; nulla res ē q̄ moueat motu alteri⁹ rei (quaꝝ altera nō sit ifixa i alia) cui⁹ mot⁹ possit eq̄ri motui mouētis se. Mot⁹ n. mouēti mior ē motu rei q̄ moueꝫ ab ipo. Nos āt inuenim⁹ q̄ oēs celi mouent motu celi stellaꝝ fixaꝝ eq̄lr:ꝛ in nullo celorū ē ℔ mot⁹ mioꝛ q̄ in alio. ergo sequit ex ℔ vt aliqd celi stellaꝝ fixaꝝ tangat vnūquodq; celorum:ꝛ vt illud q̄ impleat inter distantias celoꝝ posq̄ sūt oēs diuersarū circūferentiaruꝝ sit de natura spere aut planete:ꝛ ió moueꝫ stellas suo motu:eo q̄ vnumquodq; illorum occupatū est ab illa:ꝛ quando gdē ℔ sic est:celi tñ oēs moueꝫ alio motu:q̄ est ab oriēte ad occidētē:tūc nō pōt accedi vt iste secundus motus sit naturalis celo:q̄ si esset oporteret tūc vt vnūquodq; celoꝝ haberet duos mot⁹ naturales: ꝛ hoc nō erat possibile. ¶ Non est etiā possibile vt sit ℔ motus a corpore alio p̄ter aliq̄ istoꝝ celoꝝ: si. n. ℔ esset motus ab alio corpore:oporteret vt ipsuꝫ corpus firmamēti tangeret vnūquodq; celoꝝ. Impossibile est aūt vt sit aliud corpus q̄ moueaꝫ ab oriente in occidētē q̄ tāgat circulos ꝛ moueat illos suo motu:si aūt tangantur a duobus corporibus:quoꝝ vnum niteretur eos mouere de oriēte ad occidentē. ꝛ alteꝝ de occidēte ad orientem: tūc nō moueꝛētur ipsi. nec corpora que viderenꝫ moueri ipsos. nec iteruꝫ motu supraꝝ volantis corporis poterūt citari: cum visu ipso percipiamus q̄ firmamentū cū suis contentis in se habeat moueri. ¶ Determinandū autez etiā nunc est q̄ (illi qui dixerūt firmamentuꝫ esse extra hūc munduꝫ mobile) intellexerunt. Dicebāt aūt omnez motū ex trib⁹ causis pueniꝛe:aut a ppietate:aut a corpore:aut ab aia. q̄ si ita est tunc idez incessanter ꝛ nūq̄ moueri:neceſſe est vt concedāt:q; abusuꝫ est firmamentum dicere ꝛ aliquo istoꝝ motuū posse moueri. ¶ Qō. n. fm dominātez ppietatē moueꝫ linearuꝫ segtur motum. q̄ vero a corpore fortiori violētiā patiꝫ:q̄ vero ab aia voluntarie moueꝫ:ꝛ ad quietē sese bꝫ:sic eni videmus moueri boīs corpus ꝛ belluaꝝ. ¶ Qui aūt dicunt q̄ aialis est celi motus:tunc si alius mundus fuerit opꝫ vt ipsius celum habeat aliū motorem:sicut eni non pōt esse vt nā huius anialis moueat corpus alterius aialis:nec vt ania istius animalis moueat corpus alteri⁹ aialis. ¶ Simil⁹ non potest esse q̄ si aligd moueat celum:sicut aia ꝛ natura mouet corpus:vt moueat celuꝫ alteri⁹ mūdi. ¶ Sequitur ergo ex hoc q̄ si alius mūdus est:q̄ habeat aliuꝫ motorem p̄ter motorē istius mūdi:q̄ est impossibile. iō q̄ motoꝛ celi (sicut narrauimus) nō est corpus:ꝛ q̄ nō est corpus nō bꝫ mām:que autē ⁊tingit in nā eoꝝ diuersitas nō est nisi ex mā. ¶ Si autez nāe ois eius q̄ est in illo alio mūdo sunt ꝛnenientes cum naturis ois eius q̄ est in hoc mūdo ꝛ be non sunt diuerse ab illis:nisi q; mā vniuscuiusq; eaꝝ est p̄ter mām haꝝ:tunc opꝫ vt nā motoris celi illius mūdi sit ipsa eadem que nā motoris celi istius mundi. q; nō est diuersitas p̄ter illā q̄ mā bui⁹ ē p̄ter mām illius. Jaz autē monstrauimus q̄ motoꝛ h⁹ celi nō bꝫ mām. iō q; nō est corpus:ꝛ q; nihil bꝫ māz nisi corpus. ¶ Si aūt motoꝛ celi moueat illud sua voluntate oportebit ēt ex hoc vt nō sit alius mundus:q̄n si est alius mūdus ꝛ hoies hui⁹ mundi non habēt opus hoib⁹ illius mūdi:nec hoies illius mundi ꝛeniunt ad istuz:neq; inueniꝛ in aliquo mundoꝝ nisi q̄ inueniꝛ in alio. possibile aūt erat vt ciues vtriusq; mundi ꝛenirent in vnū mundū:ꝛ tunc egtas diuine volūtatis fecit videre vt nō esset nisi vnus mūdus. ¶ Ergo iā patēs est ex ꝑbatiōe theologica ꝛ ex ꝑbatiōe demonstrata naturali nō eē possibile vt sit alius mundus.

¶ Laplm. VII. Oꝛ motus circuli stellaꝝ fixaruꝫ ab oriēte in occidentez non potest esse a corpore.

Dico q̄ corpus mouet corpus duob⁹ modis. ſ. aut motu nāli sicut aq̄ suo motu nāli mouet rotā:aut motu aīe que est i eo: sicut hō ꝛ cetera aialia mouent molendinuꝫ. ¶ Cū autem corpus mouet corpus vt natura sua. aut aīa que est in eo:tūc motio mouētis nō pōt fieri nisi trib⁹ modis. q; aut erit impellēdo:aut attrahendo: vel vehendo. impellendo sicut aq̄ ipellit rotam:attrahēdo sicut lapis magnetis attrahit ferrū. vehēdo fic aq̄ vehit ratez ꝛ rectoꝛe eius. ¶ Nō est aūt pole vt motus celi stellaꝝ fixaꝝ de oriēte ad occidētē fit a re que ipellat illud:vel a re que attrahat illō supra cētrū illi⁹ mot⁹ q̄n vicat aliū motū ꝛ destruat. Jaz aūt videm⁹ celū stellaꝝ fixaꝝ moueri vtroq; illoꝝ motuū. q̄ falsificatū ē. q̄ mot⁹ quo moueꝫ ab oriēte ad occidentem sit ex motu corpis qō pellat illō vel attrahat vel nālr vel alr:ꝛ q̄ faciat cētrū mutare. ¶ Dicem⁹ ēt q̄ nō est pole vt mot⁹ quo moueꝫ de oriēte ad occidētē fit a corpe qō illud vehat motu nāe sue vel aīe q̄ ē in eo: Corpora. n. que vebūt alia motu nāe:nō vebūt alia nisi ꝼz ꝓpōne vni⁹ ad aliō:quā bꝫ in leuitate;aut i pōderositate:ꝼz nō ē pole vt celū sit alicuius grauitatis aut leuitatis. q̄ segꝫ ex ℔ vt motus celi ab oriente in occidētē nō sit ex vehitiōe corpis qō moueaꝫ nāliter. ¶ Dico ēt q̄ mot⁹ firmaměti nō pōt eē ex vehitiōe corporis qō moueaꝫ ab aia q̄ sit i eo. Corp⁹ eteni q̄ mot⁹ ab aia:q̄ ē in eo:necesse ē vt bēat motū nālē aliū p̄ter motuz aialez:sicut corpus aialis:qō mouet aia motu voluntario:ꝛ moueꝫ nālr motu quo moueri solet violēter i suo casu ꝺozsuz qñ dimittiꝫ de sursuz. ¶ Si ēt dr q̄ corp⁹ vebit celuz motu aīe q̄ ē in eo. Dicem⁹ q̄ nālis mot⁹ illius corporis nō pōt eē gn sit aut circularis aut rect⁹:nō ē aūt pole vt moueat illō motoꝛ q̄ moueꝫ p aiaz:c⁹ mot⁹ nālis sit circularis mot⁹:eteni p aiaz gcgd moueꝫ:eget vt initiaꝫ quodāmō vni p̄ti ei⁹ cū mouet alia ptē eius ad locuz aliū:cui postea initaꝫ itez. ꝛ ⁊tigit ex ℔ mutari ei⁹ mot⁹ figurā. Nō ē aūt pole vt ꝑmuteꝫ figura rei c⁹ mot⁹ nālis ē circularis q̄n ōstruaꝫ ei⁹ mot⁹ nālis. Nō aūt ōstruit ania motū nālē corpis in quo ē ipa:ꝼz ꝛseruat i eo motuz ipsi⁹ nālē. ꝛ attribuit ei aliū motū p̄ter ipz. ¶ Ergo iā manif⁹ē nō eē pole vt id q̄ mouet celū sit corp⁹ aiale:cui⁹ motus aialis sit circularis. Restat g̃ vt motoꝛ celi sit corp⁹ aiale cui⁹ mot⁹ nālis sit rect⁹. Nō ē aūt pole (sicut supi⁹ claruit) vt illō corp⁹ tangat circulū celi stellaꝝ fixaꝝ nec subtus nec supra:eo q̄ māifestū ē nō eē pole vt post celuz sit corp⁹ qō moueaꝫ recte:nec supi⁹:eo q̄ finis corporꝝ. que mouenꝫ recte ē iferi⁹ extremū sub circulo celi. ¶ Si aūt q̄s dixerit q̄ corp⁹ aiale qō mouet celū:post celū ē. ōstruitur ex ℔ q̄ si mot⁹ ei⁹ nālis fuerit circularis erit ps celi. ꝛ tūc nō erit pole vt vebat celū:eo q̄ circularis nō ꝑmutat locū suū nec initiaꝫ ei circularis. ¶ Si autē dixerit q̄ nā ei⁹ ē moueri recte:icōueniēs erit:eo q̄ nā corporꝝ (quoꝝ mot⁹ ē rect⁹) ē vt sint itra celū. ¶ Ergo iā māi⁹ē q̄ motus celi de oriēte ad occidētē nō ē pole vt sit a corpe.

z.ce. a te. cō. z.z. vſq; ad. 35. practath materia ab Ari.

q̄ figura sperica sit ꝛueniētioꝛ celo.

ꝑ .rō. z.rō. 93. ꝛ ifra.

mēsurāt hꝫ rōnez mioris re spū mē surati.

.3. rō ad idem.

4.rō.

q̄ celo nō ꝓuenit conuēire alia figa q̄ sph̄a ꝓpter rō tacta .z. celi te. 2. 27.

4. phȳsi.

z.celi 51.

4. phȳsi. 45.

¶ Laplm. VIII. Oꝛ figura celi spherica est.

Primo debem⁹ oſidere q̄ ex oib⁹ figurꝭ nulla ē ꝛueniētioꝛ celo q̄ spherica:ꝛ deiñ oſidem⁹ ñ eē pole. vt aliaꝫ bēat nisi spicā. ¶ Dicem⁹ q̄ q̄ ex oib⁹ figurꝭ nulla ē cō uēiētioꝛ celo q̄ spica. Jō q; celū positū ē sic. vt ⁊tineat q̄cq̄d ē i mūdo:figura āt spica oib⁹ figurꝭ superficiē sphēricā. ¶ Ité q; tp̄s mot⁹ celi necessario ē mēsura oiuz motuū. sic patefecit ℔ Ari. i. 4. li⁹ ō auditu nāli:q̄ noiauit tp̄s. Jō q̄ mot⁹ celi ē min⁹ oib⁹ reb⁹. ꝛ ē eq̄l mot⁹ ꝛ ⁊tinuꝰ ꝛ sp̄. Jn oi. n. gñe rez q̄ mensuranꝫ oz. vt id q̄ mēsurāt sit min⁹ oib⁹ q̄ mēsurāt:sic ē minus i nuō vnitas:dragma i pōdere. cyat⁹ i mēsura. ergo oportuit ex ℔. vt tp̄s mot⁹ celi. (eo q̄ p illō mēsuraꝫ tp̄s oiuz rez:) sit min⁹ oib⁹ illis. Min⁹ āt tp̄s corpoꝝ hñtiū eq̄lē motū ē eoꝝ q̄ sunt velociozis mot⁹:opꝫ q̄ ex ℔. vt celū sit velociozis mot⁹ q̄ cēteri mot⁹ rez q̄ mēsuranꝫ per motū celi:corpa ēt eq̄lia i magnitudie ꝛ diuersa i figura cū mēsura qō ptrāseūt de spacio vno tpe fuerit eadē:tūc qō fuit vni⁹ linee aut qō fuerit pauciorꝝ linearꝝ circūdātū se erit velociozis mot⁹:ꝛ ex corpib⁹ eq̄lib⁹ magnitudine ifd ē pauciorꝝ linearꝝ:qō q̄ corp⁹ circulare:q̄ segt ex ℔ vt figura ꝛueniētioꝛ celo sit spica. ¶ Dicem⁹ ēt q̄ mltis modis figura spica ē ꝛueniētioꝛ celo q̄ alia. vn⁹ ex eis est q̄ celū erat corp⁹ simplex. vni⁹ nāe:ꝛ neče fuit. vt bñt figurā q̄ eēt finita ꝛ pfcā. Talꝫ āt ē figura spica. als. n. figuras supficiales p̄ter circlm ambiūt mlte linee ꝛ mlte supficies. spica āt sola ē iter oēs figuras corpales quā ābit vna supficies. circls. ſ. q̄ solus ē iter figuras bñtes supficiez que ambiat vna linea: vnū aūt. ppigus ē simplici q̄ id qō ē ap̄li⁹ vno: nulla āt figuraꝝ ē quā termiet vnū nisi circls ꝛ spa. (sic iā pdixim⁹.) Celo q̄ nulla figuraꝝ ꝛueniētiō ē. ¶ Ex ptib⁹ sibi ꝛsilib⁹ ēt nēcia erat ei figa tal:q; erat corp⁹ finitū. tūc ex oib⁹ figurꝭ spica fuit ei ꝛueniētioꝛ. Jō q̄ ex oib⁹ corpib⁹ figura spica ē magis ꝛsiliū ptiū. sic ex figuris alys bñtib⁹ supficiē circls ē ptiū magis ꝛsiliū. Ceteraꝝ aūt figuraꝝ corpeaꝝ aut supficialiū nulla congruit celo. Jō q̄ oēs diuersaꝝ sunt ptiuz ꝛ nō ꝛsiliū. q̄ ex bis q̄ dixim⁹ pz. q̄ ex oib⁹ figuris spica ē ꝛueniētioꝛ celo.

¶ Restat g̃ vt mōstrem⁹ nō eē pole aliquā aliaꝝ hr̃e ni si spicā. Dicem⁹ g̃ q̄ gnā figuraꝝ z⁹ sunt. q; q̄dā sūt leares rectaꝝ aut circūflexaꝝ:q̄dāꝰ o rectaꝝ ꝛ circūflexaꝝ: q̄dā ꝰo sunt vni⁹ linee ambiēt⁹ vndiq; figure āt mltarū linearꝝ oēs bñt anglos ad ptē supeminētes. si āt figa celi eēt vna illaꝝ q̄ sunt mltaꝝ linearꝝ. tē cū mouereꝫ circulariter vl volubilr. neče eēt. vt p⁹ ips eēt loc⁹ vacu⁹ quez aliqñ occuparēt angli ꝛ ptes supeminētes. ꝛ aliqñ dimit tereť:ꝼz tñ determiatū ē ab Ari. i li⁹. de auditu nāli nihil eē vacuū posq̄. āt post celū nō ē locus vacu⁹ nō est pole vt mot⁹ celi sit nisi reuolubilis. Celi āt si eēt figura spica: post ips eēt inanitas. Segt̃ ex ℔ q̄ nō bz figurā q̄ bēat mltas lineas. ¶ Figure āt q̄ vni⁹ sūt linee: ꝛ nō sunt nāe rotūde:sic figura oui ꝛ lēticule:cū nos cognouerim⁹ eas reuolui:nō erit eaꝝ reuolutio vnifozmis:q; plib⁹ eaꝝ ⁊tigeret qō ⁊tigit figuris hñtib⁹ ples lineas:ꝛ ēt q̄uis eo mō nō seq̄reť reuolutiōez ei⁹. vt esset vacuitas:q̄ mō seq̄bať reuolutōez figuraꝝ mltas lineas hñtiū:segt̃ tñ aliō ipossibile. ℔ ē:q; accīt ifinitū:ex reuolutōe āt spe nō segt̃. vt p⁹ ei⁹ ābitū sit vacuitas vllo⁹. sic ex reuolutōe oiuz figurā mlti linearꝝ alteri⁹ modi. ¶ Figure vo q̄ sūt vni⁹ linee ꝛ nō sūt nāe rotūde cū reuoluunt segt̃ q̄ seq̄bať ex reuolutiōe figuraꝝ mltilineaꝝ. ¶ Sz oio seq̄reť ꝛ aliō ipole: q̄ opōteret vnū eē ex duob⁹. ſ. aut vt nō moueret firmamentū. sic iuenim⁹ illō moueri sup duas axes diuersas:ꝛ ōstrueŕēt ei⁹ mot⁹ ꝛeq̄les:cū nō ⁊tinuareť sibyplis. aut aū

mundo 40

obuiarēt sibyplis:aut ꝓcedēdū erit. vt moueaꝫ sup vnaz axez:ꝛ tc ōstrueŕei⁹ rō ꝛ itētio pp quā positi sūt ples celi: vtrūq; ātistoꝝ ē icōueniēs. ¶ Oēs igr figurꝭ sūt iste. aut figa mltaꝝ linearꝝ ꝛ mltaꝝ supficieꝝ:aut ē vni⁹ linee:ꝛ nō ē vē rotūda. Aut q̄ ē vni⁹ superficiei. ꝛ ēt rotūda:ꝛ pter has nō ē aliq̄ alia figura:nō erat āt pole. vt figa celi esset figura:q̄ ē mltaꝝ supficieꝝ:nec figura q̄ ē vni⁹ supficiei: ꝛ nō ē vē rotūda:oportuit g̃ ex ℔: vt nō eēt figa rotūda:pz g̃ ex suprādcis qō ñ ē figa celi nisi figa rotūda. Si aūt alr eēt:nihil aliō dicem⁹. aut ꝺzio. q; si quiꝭ dicat sup. z. axeꝫ ieq̄les firmaꝰ ab oriēte i occidētē volui. Axis g̃ oriētalis. (cū brevioꝛ sit.) pp maioꝛē ābituz ōstrueť. si ꝺo supvnā axē latent ignis mouereť:neciū eēt nālē ordinē plr: ꝛ vices tēpoꝝ variari q̄ ceteri bozis recurs̄ib⁹ sideꝝ ad eadē loca videm⁹ euenire. ¶ Dico ēt q̄ tp̄s mot⁹ celi:est mensura oiuz motuū:q; ꝺo mot⁹ celi vn⁹ ē ceteri q̄ mouētur ℔ motu. Jō q̄ mot⁹ circlar est. ꝛ ⁊tinuꝰ ꝛ sp̄. Jn oi. n. gñe rez q̄ mēsuranꝫ oz. vt id q̄ mēsuranꝫ sit min⁹ oib⁹ illꝰ q̄ ꝼz modū mēsurāt:sic vn⁹ i nuō:dragma i pōder. cyat⁹ i mēsura:g̃ oportuit ex ℔. vt tp̄s mot⁹ celi eo q̄ p illō mēsurať tp̄s oiuz rez sit min⁹ oib⁹ illꝰ. ¶ Min⁹ āt tp̄s cōporū hñtiū eq̄lē motū:eoꝝ q̄ (ſ velociozis mot⁹. opōtebit g̃ ex ℔. vt celū eēt:nō eēt alteri⁹ figa q̄ spice:q; tūc eēt tardiozis mot⁹. Corpa. n. eq̄lia i magnitudie ꝛ diuersa i figa cū mēsura ei⁹ quā ptrāseūt ō spacio vno tpe fuit eadē tūc q̄ si fuit vni⁹ linee circūdāt se erit velociozis mot⁹. Illō āt q̄ bz ē circlar. g̃ se ex ℔. vt figa ꝛueniētiō celo sit sphēca.

¶ Laplm. IX. Oꝛ figura totius mundi est sperica.

Ap premissis oñdim⁹ figurā celi spicā eē:ꝛ ex ℔ pz: q̄ figa toti⁹ mūdi spica ē. Jō q̄ celū ꝓhēdit q̄cq̄d i mūdo ē:ꝛ spice coercz itra se. nihil. n. sperā cōplet nisi spicū. ¶ Reliq̄t g̃. vt ostendam⁹ q̄ vnūqōq; corpoꝝ ꝑncipaliū q̄ sť itra celū. sit spicū. Cum. n. ℔ oñderim⁹:ꝛ ℔ segt̃ q̄ figa celi iteriꝛ spica ē. ¶ Dico g̃ q̄ corpoꝝ q̄ mouentꝰ a nāis simplicib⁹:aut pp leuitatē. aut pp grauitatē. aut pp aliō grauitat⁹:aut leuitat⁹. oz vt figure eoꝝ exteriozes spice sint. Corpa vo q̄ mouēť a nāis simplicib⁹ sť ignis aer aq̄ ꝛ terra. ¶ Incipiam⁹ aūt ꝓbať ab eo c⁹ ꝓbatio ē euidētioꝛ. ſ. ab aq̄. ¶ Dico igr q̄ figa aq̄ ē tal:q; ō nā aq̄ ē. vt cū ꝓfūdioꝛē locū iuenerit q̄ sit loc⁹ i q̄ ē. vt ōfluat i illū. Alia vo ꝓpō ē q̄ loc⁹ ꝓfūdioꝛ cētro ē ꝓpiqō. qō spicū itelligim⁹. Nē āt ex ℔. (quocūq; accipis ℔ qō vocauī cētr.) ōcet vt tñ sit vnū ex p̄ct⁹. ꝓbam⁹ g̃ ℔ cētr. a. ꝛ tc q̄ dr aduertať illo. ¶ Aliaꝰo q̄ batio ē q̄ pyrā pticulā terre gnālr oñdem⁹ aq̄ nās:q; si q̄lz aq̄ planā iuenerit supficiē terr. spaz faĉ. si ꝺo rotūdā saltē circūeūdo ad mo⁹ spe se bz:nisi fōte ꝓhibeat loci situ⁹. ¶ Pōam⁹ g̃ ℔ cētr. a. ꝛ ptrabam⁹ ab eo. z. lieaꝫ eq̄les:q̄ sint. a. b. ꝛ. a. c. ꝛ ⁊tinuem⁹ extrēa eaꝝ p lineā. c. b. ita vt sit figa triāgula:ꝛ deide a pūcto. a. ptrabam⁹ rursuz lineā rectā ad. c. b. lineā vsq; ad pūctū. d. me⁹, g̃ liea. a. d. q̄

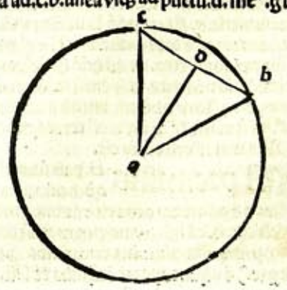

Rō ad idez tacta .z. celi te. có. 29.

.x. metaphy.

Vide .z. celi te. 2. 30.

q̄ aq̄ sit rotūda.

ꝑ rō q̄ tāgit a pho. z. celi te. 2. 31.

.z. rō.

Cōplemētuz ꝓme rōnis.

erit a cẽtro.a.vſq; ad lineã.c.b.erit mio; vna q̃q; linea; q̃ ſt.a.b.r.a.c.r ꝓbatio ei⁹ b ẽ: q; facim⁹ circlus ſup cẽt; .a. ꝓtigẽte extremũ alic⁹ linea; q̃ ſt.a.b.vl.a.c.r tc vtreq; linee q̃ ſt.a.b.r.a.c. ꝓtigũt circũferẽtiã, ꝓpoſiti circli. Linea ãt.a.d.nõ ptigit ad circũferẽtiã, ſũt g tres linee q̃ ſũt .a.b.a.c.r.a.d.exeũtes ab eodẽ cẽtro: q̃; due q̃ ſũt .a.b.r .a.c.ptigũt vſq; ad circũferẽtiã. Tertia ãt reliq̃ q̃ ẽ.a.d.ñ ptigit. g̃ liea q̃ ẽ.a.d.mio; ẽvna q̃q; linea; q̃ ſt.a.b.r.a.c. g̃ps.d.ẽ.ppio; cẽtro r pfundio; : qõ eſt.a.q̃ ptes.c.r.d. Jã ãt dixim⁹ q; aq̃ ocurrit ad locũ, pfũdio; ẽ. g̃ opz vt aq̃ ocurrat ad pt̃e linee.a.d.oẽc extremitas linee.a.d.adeq̃et extremitatib⁹ linea; .a.b.r.a.c.r cũ adeq̃bit illũ. tũc ñ erit ipa ps iferio; illꝰ. nec ãpliꝰ ofluet aq̃, ſi addiderim⁹ linee q̃ ẽ.a.d.oẽc fiat eq̃l vtriſq; lineiꝫ q̃ ſt.a.b.r.a.c. Et qñ gdẽ ſic ẽ: neẽe ẽ tẽ vt ſupficies aq̃ ſit ſpica: b ẽ. q; liea quã ꝓtigũt vna pte extremitates linea; eq̃liu q̃ ſt ples q̃; due circlꝰ ẽ ab vno medio exeũtiu. Silr ẽt ſupficies ſquã ꝓtigũt ples linee pdcõ mõ ſpica ẽ. r ita mãifeſtꝫ ẽ q; ſupficies aq̃ exterio; ſpica ẽ. ¶ Dico q; fig⁹ aq̃ nõ obuit eẽ ſpica nãlr niſi pp ſuũ motũ ex põderoſitate ab oi loco i q̃ ẽ ad, ppigoẽ cẽtro: cũ ñ iueãt illũ occupa⁹ ab aliq̃ fibi ſilꝰ: vl ab alio põderoſioꝛe ſe: terra q̃q; motũ bz ẽt eq̃lẽ.

¶ Laplm. X. Oꝛ figura terre ſpica eſt.

Dico q; terra motũ bz eq̃lẽ: r aq̃ ẽt moueꝫ õ loco i q̃ ẽ ad aliũ locũ, ppigoẽ centro. ſi nõ fuit occupat⁹ ab alio ſibi ſilꝰ: r ſi ſi, pbiduerit durities r ꝓtinuatio. ¶ Durities r.n. r ꝓtinuatio ꝫ, phibẽt aliquã ptẽ terre ꝺſcẽdere ad locũ, ppigoẽ cẽtro q̃; ſit ille i q̃ eſt: q̃uis ille nõ ſit occupat⁹ ab alio ſibi ſilꝰ: ſic mõtes. Cũ ãt nõ fuit durities r ꝓtinuatio. tũc ei⁹ diſpõ erit. ſic diſpõ aq̃. ¶ Durities vo r ꝓtinuatio nõ pñt totalitaẽ terre phibere gn ſit fig⁹ ſpice: ſz id terre qõ ẽ vltra rotũditaẽ ei⁹: põderoſitas ei⁹ egpollet durities r ꝓtinuatõi ei⁹. Cũ ãt eminentia pti q̃ excedit terre rotũditaẽ pua fuit ꝓpõne dyametri terre: durities vo ei⁹ r ꝓtinuatio foꝛtes fuerit: ꝓtigit idcirco. vt remãeat eẽ rotũditaẽ ei⁹. Si ãt putarem⁹ eminẽtiã pti q̃ excedit rotũditaẽ terre magnã ꝓpõne dyametri terre: r ei⁹ durities r ꝓtinuatio q̃tũcũq; foꝛtiozes eẽnt: nõ possent retinere pt̃e illã gn moueꝛeꝫ pp põderoſitaẽ ſuã a loco q eſt ei polis: r ꝑpoꝛ ẽ cẽtro: oẽ. n. qõ excedit q̃titaẽ terre pl⁹ bz grauitaẽ q̃; qõ ẽ ppiq⁹ cẽtro. Cũ. n. currẽtes ptes q̃ excedũt terre rotũditaẽ fuerit pue ꝓpõne toti⁹ terre: durities tñ r ꝓtinuatio fõtes ſ̃ r iobediẽtes: qõ ñ ptigit. vt remaneãt eẽ rotũditaẽ ei⁹: oẽ ãt terre id qõ ẽ duri⁹ ẽ põderoſi⁹. Nõ ãt ſueniem⁹ viz durities ptiũ terre mltipl⁹ foꝛtioꝛe eẽ põderoſitate: vis ãt durities r ꝓtinuatiõis. r ſi ſit foꝛtioꝛ põderoſitate: nõ ẽ tñ ita foꝛtioꝛ gn aliq̃ ꝓpõ ſit iter illa cognita: ſz ẽ iter illa in exceſſu vtut ꝓpõ cognita. Cũ g̃ ſuppoſite fuerit ſup vnã pt̃e tot ptes: q̃; q̃titas vtut põderoſitat⁹ vicat vtutẽ durities ipſi⁹ pt̃ i fine: opoꝛtebit tẽ vt vt⁹ põderoſitat⁹ vicat vtutẽ durities r ꝓtinuationis illi⁹ oẽc ſubſedeat. Et qñ gdẽ b ſic ẽ: oz vt illa pes q̃; excedit rotũditaẽ terre tota cadat: r fiat i loc⁹ pximioꝛibus ſibi q̃ ſũt, ppigoꝛa cẽtro. Et qñ gdẽ ſic ẽ tẽ. vz. vt tota terra ſit ſpica: q̃uis nõ ſit ita. vt ſpera q̃ ex cera cerea: nec tal. vt ſupficies aq̃. Jõ q; phibuit durities r ꝓtinuatio aliq̃; ptiũ ei⁹. Jã g̃ mãifeſtꝫ ẽ q; fig⁹ toti⁹ terre ſpica ẽ nãlr.

¶ Laplm. XI. Oꝛ mot⁹ celi eq̃lis eſt.

De hac mã. vide .z. celi. a tex. p. 35. vſq; ad. 41.

IN premiſſis iã patefecim⁹ q; vnũ qõq; celoꝛ bz mo⁹ nãlez q ẽ ꝑpus: r q; oẽs celi bñt duos mot⁹ i gb⁹ cõicãt. Dicã igr q; vnuſq; q; motũ celoꝛ g ſt ꝑpzy: r vnuſq; q; oĩuz duoꝛ motuũ. (cũ cõſideraꝛ fuit p ſe.) ẽ eq̃l: nec putaꝫ ieq̃litas eẽ i ill. niſi q; i vno celo ſũt mlti mot⁹ ieq̃les: q̃s q; nõ cogñit: r nõ ſciuit reuolutões vniuſcuiuſq; eoꝛ p ſe: putauit eoꝛ mot⁹ eẽ i eq̃les. Qõ ãt teſtaꝫ motũ celi eq̃lẽ eẽ: b ẽ. ſ. q; cũ ꝺſideraꝛ mot⁹ celoꝛ: iueniẽs q; vn⁹ eoꝛ velociõ ẽ altero: q̃ nõ ꝑt eẽ gn. aut reuoluanꝫ i ipa ſua velocitate aut tarditate ſpe: aut õ velo⁹ ad tarditaẽ. r õ tarditate ad velocitateꝫ ſpe. ¶ Põam⁹ ãt p⁹ q; ſp reuoluunꝫ velocitate ſua r tarditate: r vocem⁹ id qõ ẽ veloci⁹ i motu terminũ ei⁹. r dicã q; ñ ꝑt eẽ gn ẽ min⁹ mot⁹. aut ſit i ei⁹ pn⁹. aut i ei⁹ fi⁹: aut i ei⁹ medio. Si ãt ter⁹ ei⁹ mot⁹ fuit i ei⁹ pn⁹. tẽ qõ ſeq̃ remiſſ ſitus ẽ: ſi ãt i medio: tẽ qõ ꝑcedit itẽdiſ r qõ ſeq̃ remittiſ. Mot⁹ ãt duob⁹ modis ẽ: q; vn⁹ mot⁹ ẽ mutatiõis õ loco ad locũ: r alꝰ ẽ mot⁹ ꝑmutatõis õ poſitõe ad poſitõez: ea ãt q̃ mouẽ õ loco ad locũ diuerſo motu duob⁹ mõis mouenẽ: q; aut nãlr. aut ꝓviz: nãlr ad locũ: ꝓ viz õ loco. qne ãt mouẽ nãlr tñ: ter⁹ mot⁹ eoꝛ ẽ i vltꝰ. ſic mot⁹ lapidis ꝺoꝛſuz: r mot⁹ ignis ſurſũ. Lapis. n. cũ ab alio dimittiꝫ q̃ magl ꝺſcẽderit ipetuoſioꝛ erit: g̃ ter⁹ mot⁹ ei⁹ ẽ i fine ipi⁹: ſilr ignis cũ ſurſuz mouẽ. Que ãt mouẽ ꝓ viz ter⁹ motus eoũ ẽ i pn⁹ eoũ: q̃ ꝓpto remotioꝛa fuerit a ſuo motore: erũt ꝺbiliozis mot⁹. Et iõ pn⁹ mot⁹ eoꝛ ẽ veloci⁹. Dei de lateſcit oẽc pficiaꝫ tot⁹ ille mot⁹: q; vehemẽtia iactus nõ tñ velocitat⁹ potuit ei ꝺaꝛ i pn⁹. ne lateſceret: vñ qõ miuiꝫ aliq̃ ꝺ illo cũ elõgaꝫ a motore: pl⁹ ẽ q̃; q; ꝺdit ipetus imiſſiõis: r iõ nõ appz i actu veſtigiũ augmti. ¶ Que ãt mouẽ motu nãli vno⁹: r p viz alio⁹ b ſt 4.⁰ mãe hñtes mot⁹ nãles: ex ſpẽb⁹ ãt q̃s recipiũt i ipis materys bñt alios mot⁹ nãles. ſic aſialia r beſtie. Aial eteni ingẽtũ eſt cõpeũ bz aliq̃ grauitat⁹: pp quã moueaꝫ ꝺoꝛſuz: pp aiationẽ ãt q̃ ẽ i coꝛpe ei⁹ bz alios mot⁹ ꝑter motũ q̃ mouẽ ex coꝛpe ſuo: itm̃ q; aliq̃n mouẽ motu q̃ ẽ ꝓꝛ motui ſui coꝛpis. ſ. aut ſurſuz. aut ſaltãdo: q̃ b mot⁹ nãl ẽ aialia iq̃tũ ẽ aial: r ẽ p viz iq̃tũ coꝛp⁹ aial mouẽ eo. g̃ gcgd mouẽ aliq̃ motu ꝓſili iſtis termis: mot⁹ ei⁹ ẽ i me⁹ ei⁹: q; i pn⁹. cũ icipit: nõ mouẽ niſi ex vtute aiationis tñ q̃ ei eo. r q̃ magl ꝑceſſerit: aut ꝓſus acgrit ſibi augm⁹ vtut⁹: r ꝓtaꝫ ẽt mot⁹ ei⁹ pp exercitiũ: g̃ mot⁹ ei⁹ pp illa duo augm̃tabiliꝫ: r cũ ꝑſeueꝛauerit b duo: laſſabiꝫ coꝛp⁹ p viz qõ fuit mo⁹ ꝺ mo⁹ ſuũ nãlẽ: r icipiet mot⁹ minui: finis ãt i q̃ ſtetit augmẽtatio: r a q̃ icepit ꝺminutio ipe ẽ ter⁹ mot⁹ ei⁹: r ẽ ſic ꝺixim⁹ mot⁹ ei⁹ i medio. ¶ Jã ãt videm⁹: r b ẽt mãifeſte i volãdo r luctãdo r recalcitrãdo: r i alys motib⁹ ẽt ſilibus his: be ſt igiꝫ diſpões motuũ localiũ. Mot⁹ ãt pmutatiõis q̃uis ſint: aut nãles: aut p viz: aut nãles vno⁹: r p viz alio⁹: duob⁹ mõis ꝺiduꝛ tñ: q; aut ſt ſubito: aut gradatiz: ſi ãt fuerit gradatiz: aut id qõ agit p⁹ ipediet velocitatẽ actõis q̃ ſeq̃: aut nõ ipediet. Si nõ ipedit. tẽ erit ꝑmutatio i augmtũ r ei⁹ tres termi erũt i fine ei⁹: ſic ꝑmutatio erit i ꝺcremtũ: r ter⁹ ei⁹ erit i pn⁹ ei⁹: ſic ꝑmutata gnõnis r coꝛruptõis vl vegetatõis. Mã. n. dũ mollis ẽ magis ẽ apta gnõni ei⁹ qõ gñaꝫ aut vegetaꝫ ex ea ex q̃to: eo q; ea q̃to magl appꝛopinq̃uerit ſiccitati lõgioꝛ ẽ ab hac aptitudie. Jõ q; calor agit i mãs hũidã: vñ fit gnõ r vegetatio: r ſine dubio minuiꝫ ei⁹ hũiditas: r pp b ẽt minuiꝫ ei⁹ aptitudo ꝑmutatiõis r tardaꝫ. Et ꝺcirco in pueris r adoleſcẽtib⁹ vegeta⁹ r augmtatio velocioꝛ eſt q̃ poſtea: he g̃ ſt motuũ diſpões. Jã g̃ ꝑs q; oĩs mot⁹ icq̃l q; fit gradatiz terminũ bz: oĩs ãt ter⁹: aut ẽ i pn⁹ mot⁹ aut i fi⁹: aut i medio ei⁹: r nõ ſt termini niſi i aliq̃ iſtoꝛ triũ. ¶ Poſtq̃; ãt mot⁹ celi ſpic⁹ ẽ: tẽ ñ ẽ i eo nec pn⁹ nec finis: nec medũ. Jn fig⁹. n. ſpica nõ ẽ loc⁹ q̃ ſit ꝓueniẽtioꝛ eẽ pm⁹ vl vltimus: vl medi⁹. Jõ q; nõ ẽ ſic res q̃ bz duo extrema: aut pla: vt ꝺcirco ſit pn⁹ mot⁹ ei⁹ i vno extremoꝛ ei⁹: r i altero finis mot⁹: r iter vtrũq; extremoꝛ ei⁹ mediũ: nec ẽ ſic

Que ſunt illa q̃ mouẽt motu nãli vno mo⁹ r per vim alio modo.

Quã tumorositates r eminẽtie parti terre nõ potuerũt eẽ i tota terra.

res q̃; extremitates ꝺiũgunt. ſic fig⁹ ꝺiũgunt ãgl⁹: r iõ diſpõ vni⁹ loci ipſi⁹ fit ꝑter diſpõẽ alicui⁹ loci ipſi⁹. r ppea puteꝫ initiũ mot⁹ ei⁹ i vno loco r finis i alio ei⁹. ſz ẽ ꝺuctũ r nõ ẽ i eo fractio vl diuerſitas. Oz g̃ eꝛ b. vt nõ ſit in eo pn⁹. nec finis nec me⁹: quũ ãt nõ ḃuerit pn⁹ nec medũ: nec finẽ. tẽ ter⁹ mot⁹ ei⁹ ñ erit i pn⁹ ei⁹. nec me⁹: nec i fi⁹ ei⁹. Cõſtat q; aliqs mot⁹ celi nõ bz terminũ. ¶ Jã ãt narrauim⁹ q; oĩs mot⁹ ieq̃l bz terminũ: r mot⁹ celi ñ bz terminũ. Segr g̃: vt ñ ſit ieq̃l. r b dictio õſtruit ei⁹ ſniaz q; dic motũ celi eẽ ieq̃lẽ pp reuolutões ſui celi õ velo⁹ ad tarditatẽ. Jõ q; iã patefecim⁹ ex nra dictõe ñ eẽ ieq̃lẽ: r q; mot⁹ ñ ẽ ieq̃l. tẽ q̃lẽ vl vnikõmis. Et ex õſtructõe ſnie iſtoꝝ õſtruit ẽt dictio eoꝛ: g̃ dixeꝛũt q; mot⁹ celi ẽ õ tarditate ad velo⁹ r eꝛ: q; diuerſitas cõis ẽ trib⁹ ſententijs. Jaz g̃ mãifeſt ẽſt q; ſunt equales vel inequales diuerſi.

¶ La⁰. XII. Oꝛ op⁹ fuit diuer⁹ motuũ celi r eoꝛ mltꝫ.

POſtq̃ g̃ ñ fuit poſle. vt id qõ adhibz cauſe ei qõ ẽ ppiq⁹ nre terre eẽt getũ: r ñ fuit op⁹. vt caloꝛ eẽt ſup faciẽ ter⁹ vno⁹ i oĩb⁹ tpib⁹ ſp: q̃m hũtia vitã op⁹ bñt caloꝛ aliq̃ ñ fridi⁹ aliq̃n. Jõ neẽe fuit: vt ipz eẽt mobile: nõ fuit ãt poſle: vt ipz eẽt mobile i ꝺirectũ: q; ſt ipſuz eẽt mobile i ꝺirectũ: tẽ ei⁹ vtilitas iterrũpeꝫ r nõ pmaneret. Nõ ãt ẽ poſlis vtilitas pmanẽtie: niſi ex motu circlari. Mot⁹ ãt circa rẽ circul⁹ põit: vt ei⁹ lõgitudo fit eq̃l: r nõ ptigit ad locũ me⁹ aliõ aliq̃ ei⁹ q̃ ẽ i circuitu ei⁹ niſi p mo⁹ ꝺirectũ. vñ neẽe fuit aliq̃ eẽ q̃ mouereꝫ ꝺirecte. pp b g̃ poſitũ ẽ in loco ei⁹ q̃ circũdat ignis aliq̃ q̃ mouear circul⁹: r vt ſit i eo vis q̃ mouear i ꝺirectũ: r ipz ẽ celũ: ſz vis ei⁹ q̃ mouẽ i ꝺirectũ radi⁹ ẽ: r mot⁹ ei⁹ circul⁹ eſt po⁰: r tñ vtut⁹ r velocitat⁹ in eo eſt: vt augeat vtutẽ aduẽt⁹ radꝰ ei⁹ r velo⁰. Poſtq̃ ãt tã ẽ i aliõ loco ceſi radi⁹ r ignis ẽt bz radiũ: ei⁹ radi⁹ ẽ ꝓtinuꝰ cũ caloꝛ radꝰ celi: q; aliogn ñ eẽt tãt⁹ caloꝛ i illo: ſplẽdoꝛ ãt ignis ñ bñt tñ vtutis. vt ptigat ad terrã: nec ꝑt vis radꝰ illoꝛ. locoꝛ celi puenire ad terrã: niſi p⁹ ꝺiũganꝫ igni: g; q; ẽ ãt ꝺiũgiꝫ ſuo gñi. Jõ ꝓtinuat⁹ ẽ radi⁹ celi cũ radio ignis: r ũct⁹ ẽ cũ illo ad vtilitatẽ boiuz pp pmanẽtiã vite: r q; i diſpõib⁹ ꝺiuerſis op⁹ bũerũt ꝺiuerſis meſur⁹: caloꝝ. ſ. r frigoꝝ: r alys q̃ ſequuntur bz. ¶ Si. n. eẽt vnum ſolũ celuz: qõ mouereꝫ vno motu: r flueret tñ vn⁹ radi⁹ ab vno tñ loco ipſi⁹: homies ñ bẽret illas ꝺiuerſas meſuras gb⁹ egẽt: r iõ pleꝛ celi poſitiſ⁹: g; oẽs mot⁹ mouẽt motu circlari: ſz ꝺiuerſi meſur⁹ r magnitudib⁹ r meſur⁹ ꝺiuerſis i magni⁰. Jõ vt id radꝰ ptigat ad loca cõpoꝛ bñtiũ vitã ꝺiuerſaꝝ meſurarũ i ꝺiuerſis ꝺiſpõib⁹. ¶ Jã ẽt pateſeꝫ Arii. i li⁰. õ ſenſu r ſenſato q̃lr fit applicatio radꝰ: r ſplẽdoꝛ] ad loca remota a loco vñ fluit: r q; fluꝝ ẽ ꝛ aliq̃ modũ ꝑmutatõis directe: r p viz puenit ad terminũ ſpicũ: vñ nõ ẽ nob neciũ appõere b aliq̃ ad b i b nr̃o li⁰. Nec oz oĩdeꝝ q; loca ſt celo bñtia ſplẽdoꝛe r radiũ: q; b vſus teſtaꝫ. Si. n. ſplendoz quẽ nos videm⁹ ſoli r vnicuiq; ſtellaꝝ eẽt: i eo q; eſt ifra celũ: tẽ viſio ipſi⁹ ꝺiuerſa eẽt i climatib⁹ mũdi: ſic viſio eclypſis ſol⁹: r q; appz ꝺ receptione lumis lune a ſole ſigñat ſplẽdoꝛ ei ipo celo eẽ: ñ i eo q̃ ẽ ifra ipm. ¶ Redeam⁹ g̃ ad dictõez nr̃az. ſ. q; celi ñ ſũt poſiti mlti: niſi vt moueanꝫ ꝺiuerſis motib⁹: nec poſite ſt i eis ſtelle mltẽ: niſi vt id ꝺ radio. (qõ puenit ad loca cõpoꝛ bñtiũ vitã.) ſit ꝺiuerſaꝝ meſuraꝝ i diſpõib⁹ ꝺiuerſis: r id ꝺ radio qõ puenit: poſitũ ẽ meſuraꝝ ꝺiuerſaꝝ i diſpõib⁹ ꝺiuerſis: vt b ꝑficiaꝫ gnõ cõpoꝛ q̃ gnãñ i mũdo r vegetaẽ r alũ: r vt recipiat augmtũ r ꝺinutõez ynũqõq; illoꝛ qñ egerit b r b. ¶ Et q̃ ſeq̃ nec̃io fieri qõ ꝺixim⁹ õ gnõne coꝛpoꝝ r vegetatõe r icremtõ ignis: r id pp qõ poſit⁹ ẽ ignis r reliq̃. Terra ãt ẽ: ſic poſita: vt ſit i mũ⁰ cõp⁹ ſtabile ge-

De hac mẽ. vide .z. ce. a te. p. 41. vſq; ad te. p. 43.

Rõ dicẽtiꝫ ſtellas eẽ nãe ignee.

Impugnatõ opionis illi⁹ r ſolõ rẽnta ei⁹: r q̃r nõ oẽ ſplẽdes r calefactiõ eſt nãe ignee.

Nõe ſplendoré nãlr nõ argumt aliq̃d eẽ nãe ignee: ni ſi cũ b ẽat caloꝛe nãlr.

q; ſtelle non ſint nature ignee. ꝓma rõ.

Solõ falſa.

Impugnatõ ſolonis. Ellia rõ ꝺ dicẽs ſtellas eẽ nãe ignee.

Falſa imagination: r eꝝ impugnatio.

Ellia ſſa imagination.

Opio ꝓpa ẽ nã ſtellaꝝ.

ex motu sagitte li quescit plūbū qō in ea est: ferr̄ autem ⁊ lapis corpora animalium calefaciunt suo motu ⁊ alia.

¶ Post q̄ aūt hec dictio de stellis conueniētior est visui suo: eo q̄ iueniemus qō id qō mouet aliō calefaciē id: ⁊ ēt conueniētior cursui naturar̄: eo q̄ stelle circūferunt̄: ⁊ natura ear̄ est circūuolubilis. Dico aūt q̄ ear̄ nā q̄ ē motus ⁊ quies. que sunt intra reuolui: diuersa est a cursu naturar̄. Ideo q̄ si stelle essent ignee moueretur motu cōtrario sue nāe: ⁊ est etiā ꝛia visui. Ideo q̄ non inuenim⁹ ignem impellentē ⁊ q̄ calor ignis q̄tūcūq; calidus fuerit: nō erit talis qualis calor solis: tūc nostra dictio pma ex duabus ꝛuenientior est vt vera sit.

¶ Post q̄ aūt diximus in hoc caplo qō sufficit trāseamus ad aliud.

¶ Caplm. XIIII. Cur celū non calefacit nos: ⁊ sol ⁊ cetere planete calefactiōes hic agunt: ⁊ qūo pōt esse: vt actio solis pertingat ad id qō est infra celū.

PRimū autem qō debemus accipere in hac qōne hoc est: oē. s. qō potest obyci eis qui dicunt q̄ celum non calefacit nos. sed sol ⁊ ceteri planete calefactiōes agūt hic. ⁊ omne id ēt qō excogitari pōt ab illo qui vult falsificare dictionē eius qui dixit q̄ actio solis ptingit ad iferiora celi. vt. s. per hoc possit dici q̄ si sol nō calefacit nos sua natura sed motu. tunc celū in quo est. (vt cetera pretermittam⁹.) ꝛueniētius ē. vt calefaciat nos q̄ corpus celi: eo q̄ celū eius multiplr maius est q̄ corpus eius. Similr ē. ⁊ dispositio vniuscuiusq; celor̄ aliorum cōparatiōe stellar̄ que sunt in eis: q̄ omne corpus celor̄ simul oīno incōparabilr maius est q̄ omne corp⁹ stellar̄ simul. vnusquisq; aūt motuū. (qui sunt simul ꝓpꝛy vniuscuiusq; celor̄.) ē equalis in omnib⁹ partib⁹ suis: ⁊ stelle nō hñt in illis plus motus q̄ cetere partes ear̄. Duo vero motus in quib⁹ ꝛueniūt stelle. s. motus de oriēte ad occidentē: ⁊ motus tardior qui est de occidente ad oriētē sunt in oibus celis: ⁊ in singulis partibus vniuscuiusq; celor̄ equalr. vnde stelle non hñt de motu aliquid plusq̄ cetere partes celi. ergo segr̄ ex .B. q̄ stella nō agat motu aliquid in quo actio celi nō sit vehementior: qō si ita esset. tunc illō qō pertingit ad nos de calore celi semper esset equale: ⁊ nō calefaceret nos sol. nisi sicut calefaceret aliqua pars sui celi qñ est super capita nostra in nocte: ⁊ ꝓpter hoc ꝛo. (sicut diximus.) nos q̄rere cām ꝓpter quā sol calefacit nos: ⁊ non celū. sicut sol. ¶ Potest āt quis dicer̄ q̄ si ꝛcedit̄ q̄ sol motu suo calefaciat id qō ꝓpinquius est nobis: nō ei⁹ celū nec ceteros celor̄: sequit̄ tunc vnū ex duobus. s. vt dicat̄ aut q̄ celū calefacit: aut vt ꝛcedatur saltus. Si dicat̄ q̄ calefacit celus: sequit̄ ex hoc q̄ celū est frigidū naturalr: q̄ nihil calefit nisi frigidus: omne. n. qō permutat̄ nō permutat̄ nisi de ⁊trario i ⁊trariū. Si autez dr̄ esse frigidū necesse est: vt eius frigiditas: aut sit simplex: aut mixta cū calore. Si ē simplr. tunc est in vltimo frigiditatis: sed si celū tale esset: mundus destrueret̄ frigiditate eius: eo q̄ calor ignis ⁊ act⁹ nō possent ei resistere: q̄ magnitudo eius longe ⁊ incōparabiliter maior ē q̄ magnitudo ignis ⁊ aeris: quare vis frigiditatis non est simplex: q̄ sic esset in eo. sicut vis caloris in igne. Si aūt frigiditas celi est cōmixta. tunc celus non est vnius nature. sicut vos dicitis: sed est cōpositum ex ⁊trarys naturis. ⁊ quicquid est huiusmodi auger̄ ⁊ minuit̄: ⁊ mutat̄ de dispositione in dispositionē ⁊ corrūpitur.

Si celo eēt fridditas i eo eēt ḡuitas.

¶ Sequitur etiā si dixeritis in celo esse frigiditatem q̄ sit in eo grauitas. ⁊ tunc erunt in eo duo motus naturales vnus ad deorsum ꝓpter grauitatē: ⁊ ali⁹ circularis quē videm⁹. Motus ergo eius deorsum frustra erit in eo qō non mouetur in eo: ⁊ hoc totū absurdus est.

¶ Si aūt dixeritis q̄ celū non calefacit: sequitur etiaz qō est absurdius. s. qō permutatio sit. ⁊ saltus: vt perueniat de alio ad aliud qō non tangit: ita vt non perueniat ante ad id qō est inter illa duo: ⁊ hec est demētia.

¶ Qō autem intelligitur de permutatiōe hoc est. s. q̄ non peruenit ꝓius ad aliquid. nisi ad id qō tangit. Et deinde ab eo qō tangit peruenit ad id qō non tangit. sed peruenire de alio ad aliud. ita vt perueniat ante ad id qō non tāgit hoc est ꝓeter intellectū. sicut Arist. ait lib⁹ de sensu ⁊ sensato.

¶ Qō si inter ipsuz ⁊ inter calores esset corpus. qō non reciperet permutationē luminis: nullū calorē sentiret visus: permutatio. n. non est nisi cū cōiungitur radi⁹ visus cū lumine exteriori: ⁊ lumen exterius cōiungit̄ cuz coloribus. Applicatio aūt splendoris non est nisi expermutatione: permutatio aūt non fit nisi in corpore. ergo non est possibile. vt coniungat̄ radius visus cum coloribus. si inter illa fuerit inanitas. q̄ propter hoc nō est possibile. vt apprehendat eos.

¶ Similr etiam dico q̄ segr̄ tur nō esse possibile. vt perueniat ad id qō est infra celū aliquid de corpore celi: qō nō recipiat calefactionē. Ēq̄le enim est. vt inter permutātē ⁊ permutatū sit inanitas siue corpus. qō non recipiat permutationez.

¶ Ergo ex his sequitur sicut diximus: oportere ostendere qualiter est possibile. vt id qō est infra celū ex motu solis recipiat calorem. ⁊ oportet etiam. sicut diximus ante: vt inquiramus quare celū non calefacit nos: sicut sol.

¶ Dico igit̄ q̄ omnes celi conueniunt in hoc q̄ omnes mouētur motu circulari. ⁊ inueniemus inter celos diuersitatē esse in velocitate eoruz ⁊ tarditate. vnde sequitur q̄ omnes celi habeant vnā naturaz in qua cōuenīūt: ex qua est motus circularis. ⁊ vt sit vnicuiq; celorum alia natura qua differāt a ceteris celis: que tribuit q̄titatez velocitatis. Natura autez vniuscuiusq; sperar̄ celestiuz est reuolui circa centrū suum.

¶ Post q̄ autez vnusquisq; planetarum habet celū. ⁊ natura eius est de natura sui celi: oportet tunc vt vnusquisq; planetaruz habeat motum circa centrum suum. Quātitas autem velocitatis que conuenientior est motui vniuscuiusq; planetarū est q̄titas velocitatis celi in quo est.

¶ Jam autem patefecit Aristo. in libro. de sensu ⁊ sensato. q̄ celum de natura sua habet splendorem. sed differentiā est inter partes eius ꝛm maius ⁊ minus. quia in stellis ē plus: ⁊ in reliquis partibus celi est minus: ⁊ idcirco videtur lumen stellarum: ⁊ non videtur lumen corporis celi: sicut non videt̄ lumē ignis qui est infra celuz.

¶ Stelle etiam differunt ab alys in q̄titate luminis. ⁊ hoc constat per hoc q̄ sol est maioris splēdoris q̄ cetere omnes stelle: ⁊ luna: quia recipit splēdorē a sole plusq̄ cetere omnes stelle.

¶ Similiter etiā patefecit Aristo. in libro. de sensu ⁊ sensato. q̄ lumen nō peruenit de loco ad locum nisi permutatione: non motu de loco ad alium locum. Motus autem de alio loco ad alium locum est duobus modis. Un⁹ eorum est motus corporis de loco ad alium locum. Et alius est motus ois positionis corporis ad alium locum corporis.

¶ Cum enim cogitauerimus speram ferricalefactam reuolui in aere. Inueniemus eā permutare partes suas de loco ad locum: ⁊ cum permutat locum vniuscuiusq; suarum partiuz loco alio: ⁊ in aere qui est in circuitu ipsius spere inueniemus modū permutationis per calefactionem que aduenit ei ex spera certe calefieri que reuoluitur i eo ex parte ipsius vna ad aliam.

¶ Quod aūt probat hoc est q̄ si cogitauerimus vnamquāq; partem spere calide calidiorem ceteris suis partibus: inueniemus calorem qui accidit aeri: qui est circa partem calidiorem moueri ⁊ reuolui i circuitu spere: quia pars calidior spere nihil calefacit: nisi illum aerem qui est ei oppositus: ⁊ ꝛm maiorem calefactionem eius fiet etber calidior sibi oppositus.

¶ Dico ergo q̄ est contra vnamquamq; stellarum de corpore celi: q̄ de his que sunt infra celū recipit stellarum illarum lumen: que sunt sibi opposite ꝛm permutationem. ⁊ quia vnaquez stellarum reuoluitur supra centrum suum: ⁊ mouentur partes eius motu motionis de loco ad locum. Contingit propter hoc q̄ lumen recipit mutatio luminis: qō recipiet similiter. sicut mutatur de loco ad locum. quāuis ille motus sit preter naturam eius: ⁊ non moueatur motu ad instar motus stellarum: ⁊ ꝛm quātitatez velocitatis earuz. Omne autem cui accidit motus de loco ad locum: quāuis ille motus sit preter naturam eius: ⁊ non moueatur eo motu: nisi ab alio est calor: hoc autem videmus manifeste in omnibus que mouentur.

¶ Post quā autem lumen celi non pertingit ad nos: sed lumen stellarum. Ideo a celo non recipimus calorem sed a stellis.

¶ Sed quia in sole coniuncta sunt hec. scilicz q̄ est propinquior nobis: ⁊ est velocioris motus: ⁊ in celo non est stella equalis corpori eius ⁊ pre ceteris est luminosior: quia que supra ipsum sunt: ⁊ si sunt velocioris motus q̄ ille: sed tamē remotiora a nobis: ⁊ que sunt infra euz: ⁊ si sint propiquiora nobis sunt tardioris motus q̄ ille sit: oportet q̄ maiorem calorez a sole q̄ ab alys stellis habeamus.

¶ Caplm. XV. Qz celum mouetur hoc motu quez videmus: non stelle.

IDcam q̄ si stelle reuoluūtur necesse est earum reuolutionez fieri bis tribus modis: aut vt celum totum: ⁊ stelle omnes vtraq; reuoluantur simul: aut vt celum sit quietum ⁊ stelle reuoluantur: aut vt stellis quietis celum reuoluatur.

¶ Dictio autem eoū qui dixerunt q̄ quietis stellis: celū reuoluat̄: ⁊ stelle moueā̄tur simul: patet per se esse falsa: quia contingeret q̄titatem velocitatis vniuscuiusq; stellaruz esse tantam: q̄ta est quātitas velocitatis rote celi in qua est ipsa. itaq; rediret stelle ad eundem locuz stelle rote in qua reuoluitur: ⁊ cursus ipsius rote in qua est stella per totus spaciū ipsius: esset in vno tempore: ⁊ cuz hoc ita esset postea cogitaremus duas quaruz vna esset in rota equinoctij: ⁊ altera in vna rota alicuius revolubilium. ¶ Profecto enim comparatio velocitatis vnius stellarum ad aliam esset qualis est comparatio spacy vnius rote ad aliam: similiter etiam in ceteris stellis.

¶ Non est autem possibile: vt comparatio velocitatis motus rotaruz vnius ad aliā fit ꝛm comparationem magnitudinis vnius ad aliam. Sed hoc posset sequi si poneremus omnes stellas redire simul ad locum vnde ceperunt: ⁊ hoc esset si omnes haberent vnum centrum continuum; ⁊ si hoc ita esset: tunc necesse esset velocitatem vniuscuiusq; motus rotarum esse ꝛm magnitudinem earum.

¶ Sed manifestū est q̄ velocitas motus stellarum sit ꝛm quātitatez magnitudinis rotarum in quibus mouerentur. scilicet quia si diximus stellas non debere moueri velocius. nisi quia sunt in rotis maioribus: ⁊ q̄ ipsam velocitatem nō habet stella nisi per rotaz: ⁊ quia non mouetur motu velociori. nisi quia est in rota maiori: ⁊ q̄ ipsam velocitatē non habet ex se: si hoc mquā dixerimus ⁊ putauerimus q̄ stella que est in rota maiori mutaretur ad rotam parua: ⁊ stella que erat in rota parua mutaretur ad rotaz maximam: diuersificarentur earum motus eo q̄ quātitas velocitatis motus earum non erat. nisi ꝛm quātitatem magnitudinis rote: ⁊ oporteret ex hoc q̄ motus nō esset stellarum: sed rote in qua sunt.

¶ Si autem stelle que est in rota maiori nō debuit motus esse velocioz motu stelle que est in parua rota ꝓpter magnitudinem illius ⁊ puitatez huius. tunc non inuenitur causa alia ꝓpter quā debuit augmentū velocitatis vniuscuiusq; stellarum esse ꝛm rotaz in qua mouetur.

¶ Non potest autez concedi casu accidisse hoc q̄ vniuscuiusq; planetarū augeatur velocitas sui motus ꝛm augmentum magnitudinis sue rote: ita vt q̄titas temporis in quo perficit planeta motum suum. (quouisq; redeat ad locum suum.) sit ipsa quātitas temporis i quo perficit ipsa rota: in qua est ipse planeta: quouisq; perueniat ad locum vnde incepit.

¶ Si autem hoc contigisset: aut in duabus: aut in trib⁹ stellis posset quis dicere casu contigisse hoc: ⁊ nō ex causa necessaria que illum cogat esse. Sed post q̄ hoc inuenitur in omnibus stellis. tunc non conuenit dici casu accidisse ⁊ non sine ratione.

¶ Constat igitur celum ⁊ stellas non esse possibile simul reuolui.

¶ Si quis autem dixerit stellas reuolui celo existente quieto: sequitur illud inconueniens qō sequebatur illum qui dixit vtraq; reuolui simul: hoc est: quia sequitur necessario motum stellarum esse velociorē motu rotarum in quibus sunt. ⁊ hoc contingit casu.

¶ Post q̄ autē motus non est stellis ⁊ celo simul: nec stelle mouentur celo existente quieto: tunc restat q̄ celum non moueatur stellis remanentibus fixis in eo: qō est causa ꝓpter quaz non corrumpitur celum: ⁊ vt sit continuū vnum cuz alio: ⁊ vt sit equalium partium: ⁊ etiam patuit ex premissis q̄ figura stelle sperica est. Ideo q̄ in seipsam non mouetur. ex omnibus enim figuris sperica est conuenientior ei qō mouet super vnum centrum: ⁊ in eodem loco.

¶ Capitulum. XVI. De generatione quatuor elemētorum: ⁊ quid opus fuerit eis.

AD probandum generationez quatuor elementorum: ⁊ quid opus fuit eis: debemus ꝓponere propositiones per se notas apud omnes gentes: quas non sit necesse probare alicui hominum.

¶ In omni enim probatione certissima alicuius rei necessarie sunt propositiōes per se note quales prediximus. Inuenimus enim q̄ Geometra anteqū probet figuras suas proponit talia que sunt communes animi conceptiones. ⁊ ideo non est necesse probare eas. sicut hoc qō ibi dicitur q̄ punctus est cuius pars nō est: ⁊ q̄ linea est longitudo sine latitudine: ⁊ quecunq; sunt eidem equalia ⁊ iter se: ⁊ bis similia.

¶ Dicā igitur. q̄ inuenimus sensibiliter ⁊ est per se notū q̄ ex motu fit calor: ⁊ qō ex quiete fit frigiditas. Inuenimus etiam q̄ calor emollit materias ⁊ dissoluit eas. Frigiditas autez cōstringit. Sed emollitio materiez ⁊ dissolutio: aut erit talis. vt dispergantur partes materie vsq; adeo q̄ dispositio que accidit appelletur siccitas: eo q̄ vltra modus fines excedit mollitiei: aut erit talis q̄ non multū dispersē sint partes. Sed adhuc sunt continue: quāuis resolute: ⁊ cuius fuerit talis dispositio vocatur humidum.

¶ Constrictio autem materiei: aut est in vltimo: ita q̄ partes eius sunt in vltimo continuationis aliarum partium cum alys: ⁊ in multa constrictione: ⁊ vocabitur tunc ipa dispositio siccitas: aut erit continuatio partium aliarum ⁊ coniunctio non in vltimo. sed erunt sparse bincinde: ⁊ cuius fuerit talis dispositio vocatur humidū: ⁊ hoc ē qō debemus proponere ad probandum generationem elementorum.

¶ Dicemus igitur q̄ post q̄ celi motus est perpetuus. sicut iaz declarauimus ⁊ sine fine: ⁊ ꝓpter

Quare nō recipim⁹ calorez a celo sed a stellis: ⁊ q̄re sol plꝰ calefacit nos q̄ alie stelle.

Alio hāc mā. z. celus te. cō. 43. vsq; ad te. cō. 52.

q̄ celus ⁊ stelle nō reuoluant simul.

Cōtra tenentes stellas moueri celo stante.

q̄ celū nō moueat stellis stātibus.

In ꝓbatiōe certissima necessarie sunt ꝓpōnes q̄ se note.

Siccitas qd

Humiditas quid.

Qnō elemēti genus.

boc etiam est contingens corpus materiale. ¶ Sequitur ergo ex hoc necessario: vt qđ tangitur ab eo moueatur motu eius semper sine fine: ⁊ quia corpus materiale receptibile est passionis in sui natura. Sequitur ex hoc ꝙ motus calefacit illud: ⁊ qđ sit maior vis calozis: in eo ꝙ tangit celum: ⁊ est propinquius: ⁊ ob hanc causaz ipa pars dissoluitur vltra modum: quousqz perueniat ad vltimuz siccitatis: erit ergo ignis corpus materiale. scilicz ꝙ natura ignis est: ꝙ sit calidus ⁊ siccus. ¶ Sed pars illa corporis recipientis passionem que continuatur cuz illa parte eius. (que facta est ignis.) Quoniam in comparatione ignis: ⁊ ꝑm elongationem eius a motu celi: habet minus motus ꝙ ignis: Oportet ꝙ sit minus receptibilis calozis: ⁊ propter hoc eius resolutio erit miozꝫ resolutio partis prime. vnde factus est ignis ⁊ erit pmanens in continuatione suarum partium aliaruz cũ aliis.

Bnũ elemẽti aque.

¶ Ergo ex eo fiet aer: quia natura aeris est esse caliduz ⁊ humidum.

Bnũ elementi terre.

¶ Sed pars tertia. (eo ꝙ motus debilitatur in illa.) oportet vt in illa appeat frigiditas sensu occultoz: ⁊ propter hoc constringitur sed non in vltimo: ⁊ fiet ex ea aqua: quia natura sua aqua est frigida ⁊ humida. ¶ Sed pars quarta: que est vltima partium. (⁊ que est in medio celi distãs equali longitudine ab omni parte.) Quoniaz motus celi omnino destructus est apud illam: ⁊ dominatur in ea quies in vltimo. ¶ Sequitur vt frigiditas in vltimo dominetur in ea: ergo constringetur pars illa in vltimo ꝓstrictionis: ⁊ tunc fiet terra: quoniaz terra natura sua est frigida ⁊ sicca. ¶ Sed id quod primum intendebatur in generatione terre fuit: sicut iã predixim⁹: hoc est quia opus fuit ei esse in medio celi corpus quietum: ⁊ in circuitu eius reuoluitur celum reuolutione perenni: ⁊ vt ipsum corpus esset in mundo: qđ est centrum rote. Leterozum autem elementozum generationis intentio: fuit intentio secunda. Jdeo ꝙ terra egnitis: vt custodiretur per elemẽta alia: quia si terra tangeretur ab illo corpore: qđ semper moueretur. scilicet celuz: moueretur motu eius ⁊ calesceret: ⁊ cuz calesceret dissolueretur: ⁊ non permaneret in loco suo: sed moueretur ⁊ destrueretur omne viuens in ea propter calorez motus. Ut hoc autem non contingeret posita fuerũt cetera elementa media inter celum ⁊ terrã. Et idcirco: vt terra pmaneret quiescens ⁊ perẽnis in quiete ⁊ nõ moueret.

¶ Explicit liber de celo ⁊ mundo.

Qđo generatõ terre ꝓncipaliꝫ intendebatur ꝙ gnõ aliozꝫ elementoꝝ.

Qđo terra idiguit aliis elementis vt contraria.

¶ Incipit opus egregium de aia: qui sextus naturalium Auicene dicitur. ¶ Prohemiũ.

Hic recapitulat an tedicta i libris aliis aiã, ⁊ de ordine dicẽdi.

Primus

Secũdus

Tertius

Quartus

Quintus

Sextus

Septim⁹

Amplectuim⁹ i prio libro verbũ de his q̃ sunt cõia nãlib⁹: cui ꝓximus adiungimus libruz se cũdũ: q̃ est de cognitione corporuz: ⁊ formaruz: ⁊ ꝓmoruz motuũ: in mundo nãe: ⁊ certificauim⁹ dispõnes corporuz q̃ nõ corrũpũt ⁊ eoz q̃ corrũpũt: post hũc ordinatiõ⁹ tractatũ ō gnõne ⁊ corruptiõe: ⁊ de earũ subis: deide adnexim⁹ libruz de elẽntis. deinde adnexim⁹ verbũ de actionibus primaz qualitatũ: ⁊ de earũ passionib⁹: ⁊ de cõplonib⁹ que generant ex eis. Remãsit aũt vt post hec loquaremur de rebus gñatis. Sed qz res cõgelate: ⁊ insensibiles: ⁊ q̃ non hñt motũ voluntariũ sunt ꝓpozes ⁊ aptiozes generari ex elẽntis: iõ de his locuti fuim⁹ in libro gnto: post hec aute remãsit de scia nãli: vt ꝓsiderem⁹ de reb⁹ vegetabilib⁹ ⁊ sensibilib⁹. Sz qz vegetabilia ⁊ sensibilia sũt ea: q̃z ꝓstituũt eẽntie ex foꝝ: q̃ est aia: ⁊ exima q̃ est corp⁹ ⁊ mẽbra. Sed cognitio q̃ melioz hr̃ de eis est illa que hr̃ de forma corꝝ: iõ eligimus ꝑius log de aia. Nolumus aũt iterrũpere tractatũ de aia loquẽdo. s. ꝑius de aia vegetabili: ⁊ de vegetabilibus: ⁊ postea de aia sensibili: ⁊ de sensibilib⁹: ⁊ deide de aia humana ⁊ de hoib⁹. Nõ eni sic dispositurus. Si eni hãc iterruptionẽ facerem⁹ fieret nobis arduũ ac difficile apprehẽdere sciaz de aia. Primo ꝙ eius ptes cõnectunt sibi ipsis iter se. Scõo qz vegetabile cõuenit cũ aiali in aia: q̃ hz affectionẽ vegetãdi: ⁊ nutriẽdi: ⁊ generandi: quãuis sine dubio differat ab eo in viribus aialibus: que sunt ꝑpe generũ eius: ⁊ deinde appropriatur spẽb⁹ ei⁹. Jdeoqz pole est nobis loqui de eo qõ ptinet ad aiaz vegetabile: h̃ est. s. id in quo conuenit cũ aiali. Nõ eni adeo pcepimus dr̃ias specificas huius itẽtionis gñalis in vegetabilibus: ⁊ qñ qdẽ sic est: tũc tractatus huius ptis nõ est poti⁹ dicẽdus tractatus de vegetabilib⁹ q̃z de aialibus: qz cõparatio aialiũ ad hãc aiam: eadez est que cõparatio vegetabiliũ. Similiter etiaz est dispositio anime aialis ad cõparationẽ hois ⁊ ceteroꝝ aialium. Nos eni nõ itendimus loqui hic de aia aiali: ⁊ vegetabili: nisi fm hoc in quo conuenerit. Nõ eni scim⁹ ꝑticulariter: nisi postq̃ sciuerim⁹ cõe: nec multũ curam⁹ de dr̃ijs subalib⁹ vniuscuiusqz aie vegetabilis ⁊ cuiusqz aialis: hoc eni difficillimũ. fuit q̃ cõmodi⁹ log de aia in vno libro: deide si pouerimus loqui de vegetabilibus ⁊ aialibus ꝑticularia verba faciem⁹. Qđ aũt poterimus plus facere de hoc pẽdebit ex corpibus eoꝝ ⁊ ꝑpetatib⁹ suaꝝ affectionũ corporaliũ. Ergo ꝑponere doctrinã scie de aia: ⁊ postponere doctrinã de scia corpis: est via cõpendiosioꝝ: ⁊ notioꝝ ad discendũ: q̃z ꝓponere doctrinã de corpore: ⁊ postponere doctrinã sciendi aiam. Sciẽtia eni de aia maius adminiculũ est ad cognoscendas dispositiones corporales q̃z adminiculũ corpis ad cognoscẽdas dispositiões aiales: q̃uis vnũqõqz eoꝝ est adminiculũ ad alterũ. Nõ enim semp necesse est alterũ extremoꝝ ꝓponere. Nos autẽ eligimus ꝑponere verbũ de aia ꝑpter excusationẽ quã demõstrauimus. Si quis autẽ voluerit mutare hũc ordinem: faciat. Nos autez nõ calũniabimus illũ. ⁊ hic est sextus liber: cui ãnectemus septimuz qui est de tractatu dispositionũ vegetabiliũ: post hunc sequet liber octau⁹. in quo tractabit de dispositionibus aialium: ⁊ ibi perficiet scia nãlis. deide ꝓsequẽter adyciemus scias disciplinales distinctas in quattuoꝝ libris: post hec oia cõsequetur liber de scia diuina: deide adnectemus aligd de scia de moribus: ⁊ ibi perficietur hic totus noster liber.

Aristo prio de pribus aialium. capo ꝓ.

Octauus

¶ Partis prime capitulus primum in quo affirmat esse anime ⁊ diffinitur: fm ꝙ est anima.

Dicemus igitur ꝙ primũ debemus cõsiderare de his: hoc ẽ. s. affirmare esse huius qõ vocat aia: deinde loqmur de eo qđ sequit post hoc. Et dicem⁹ qz noscimus corpa qdã q̃ nõ nutriunt nec augentant nec generant: ⁊ videmus alia corpa que nutriunt: ⁊ augmentãtur: ⁊ generant sibi similia: ⁊ videmus alia corpa que sentiunt: ⁊ mouent voluntarie. Sed non hñt hec ex sua corporeitate. Restat igit vt sit in essentia eoꝝ principiũ: ꝓpter huiꝰ corporeitatẽ. Et id a quo emanãt iste actiões dr̃ aia: ⁊ oio qcqd est pn̄m emanãdi a se actiones q̃ nõ sunt vni⁹ modi ⁊ sunt voluntarie: iponimus ei h̃ nom̃ aia: ⁊ h̃ nom̃ ẽ nomẽ hui⁹ rei nõ ex ei⁹ eẽntia: nec ex predicamento in quo cõtinet postea. Nunc autez nõ affirmamus nisi esse rei que est pn̄m eius qđ diximus. ⁊ affirmamus esse rei ex hoc qđ habet aliqđ accidẽs. Opz autẽ vt p h̃ accidens qđ hz: accedamus ad certificandũ eius essentiã: ⁊ ad cognoscendũ quid sit. fortassis eni iaz didicimus: ꝙ id qđ mouet hz motoꝝ: nec tamẽ ꝑpter h̃ scimus essentiã huius motoris quid sit. Dicemus igitur ꝙ postq̃ h̃ in quibus videmus esse aiaz sunt corpa: ⁊ nõ ꝑficitur esse eoruz fm ꝙ sunt vegetabilia: vel aialia: nisi ꝑpter existentiã huius rei in illis: tunc hec res: pars est in cõstitutione eoꝝ: partes aũt cõstitutionis: sicut alis dicisti: due sunt: vna pars est id vnde res est id qđ est in actu: altera vero pars est id vnde res est id qđ est in potẽtia: qđ est illi sicut subim. Si aũt fuerit aia vt pars sc̃da: sine dubio autẽ corpus est de gñe eius partis. tũc nõ cõstituet aiale vel vegetabile nec ex corpe nec ex aia: g̃ opus erit alio cõstituẽte: qđ sit ꝓncipiũ in effectu ꝑ id qđ diximus: ⁊ hoc est aia. ⁊ ipsa est h̃ de quo loquimur. Sed opz vt aia sit id ꝑ qđ vegetabile: ⁊ aiale est in effectu vegetabile ⁊ aiale. Si aũt id fuerit corpus: ⁊ sit corꝑ⁹ cui⁹ formatũ sit sicut diximus. Si aũt fuerit corpus cum forma alia: tñ ipsius nõ est ꝓncipiũ ex h̃ qz est corpus: sz erit ꝓncipiũ ꝑ illã formã: ⁊ emanatio illaruz dispositionum erit ab essentia illius forme: quãuis mediãte hoc corpe: ⁊ erit hoc corpus pars corpis aialis. Sed id erit prima pars vnde pendet illud ꝓncipiũ: ⁊ nõ erit ipsum fm qz est corpus: nisi tñ aliquid de tota collectiõe subi. Cõstat ergo ꝙ eẽntia aie nõ est corpus: sed pars aialis aut vegetabilis: que est ei forma: aut q̃si forma: aut q̃si pfectio vel virtus: vel potẽtia. Dicemus igit nũc: qz aia põt dici vis vel potẽtia: cõparatione affectionũ: que emanant ab ea. Similr põt dici vis ex alio intellectu: cõparatione. s. formaruz sensibilium ⁊ intelligibiliũ quas recipit: ⁊ põt dici etiã forma cõparatione mãe in qua existit: ex quibus vtrisqz cõstituit subа vegetabilis aut aialis: põt etiã dici pfectio: hac cõparatione. s. qz perficitur gen⁹ ꝑ illam ⁊ hz esse species per illã siue sit de supioꝝ⁹ speciebus: siue de iferioꝝ⁹. Natura eteni generis imperfecta est ⁊ interminata: nisi perficiat eam natura differẽtie simplicis aut non simplicis adiuncte illi: cum autem aduenit ei cõstituitur species. (¶ Differentia eniz est perfectio speciei ex hoc qz est species: vnaquezqz aũt spẽs nõ hz differentiã simplicẽ. Jã scisti hoc: q̃ nõ hñt nisi spẽs quarũ eẽntie sunt cõposite ex forma ⁊ materia: ⁊ forma in illis est

Bis

Corporũ multiplicitas.

Alia non est nomẽ eẽntie.

Ari. ꝑ de aia t. cõ. xi.

Ari. 7. phy. texiu ꝑ.

£

Ari. scõo de aia. t. cõ. 26.

D

£

Ari. 6. topi. ca. 7.

differentia simpler eius qō cōstituit ex illa. deinde dicimus q̄ ois forma est pfectio: iz nō ois pfectio for⁹. Magister eni fabricandi pfectio est ciuitatis: z carpētarius ignoꝝ perfectio est nauis: nec tamē sunt forme ciuitatis vel nauis. Et cuiuscūq; perfectionis est essentia separata per se ipsa: certe nō ē forma materie: nec in mā: forma eteni que est in materia est forma ipressa in illa: z existēs ꝓpter illā: nisi forte consenserint vt perfectio speciei vocetur forma speciei. Sed iam consenserūt in hoc. vt hec res. scz aia cōparatione materie sit forma: cōparatiōe vo totius collectionis sit finis z perfectio. Et cōparatōe mouendi sit principiū efficiens z vis mouens. Et quādo quidem sic est: tunc forma significat cōparationē ad rem remotissimā ab essentia substantie que habet esse per illaz z ad rem ꝓpter quā substātia habet eē qō ipsa est: z ad rem que ꝓpter ipsaz est in potētia: z ad rē cui nō cōparātur actiones que est materia. Anima eni forma est ex B respectu. s.q̄ habz esse in materia. Perfectio aūt significat cōparationē ad rem perfectā: ex qua emanāt actiones: qz perfectio est respectu ipēi. Clarū igit est q̄ cuz in doctrina de anima dr q̄ ipsa est pfectio: hoc plus significat intellectū: z etiā hoc plus comprehendit omnes ipecies aīe vndiq;. Et hoc necesse est oīe separate a materia. vnde si dixerimus etiā q̄ aia est perfectio: hoc mlto melius est q̄ si dixerimus aiam esse vim. aut virtutem aut potentiaz. Ea aūt que adueniunt ex aia: quedā sunt quēadmodū motus: z quedā sunt quēadmodū sentire: z apprehendere. Apprehendere aūt habet nō ex hoc qō habet virtutē que est ꝓncipiū efficiendi: sed principiū recipiēdi. Mouere aūt habz nō ex hoc qō habz in potētia ꝑn^m recipiendi: sed ꝓncipiū agendi. Nec debet vnuz sibi magis attribui: q̄ aliud. ideo est vt magis sit potētia vnius: q̄ alterius. Nā si cū dicit potētia vel vis volunt significare vtrūq;: habebit hec tunc cuz equiuocatione nois. Si autem cū dicitur potētia voluerint significare vnum tātum: z non aliud accidet hoc qō diximus. ¶ Jtē ēt significatio huius nois potentia vel vis vel virtus: nō apprehendit absolute eēntiaz aīe ex hoc qō est aia nisi ex vna tantū parte: z nō ex alia. Jā aūt declarauimus in libris logicis q̄ hoc nō est conueniēs neq; rectū. Cum aūt diximus q̄ aia est perfectio: cōprehendit vteq; itellect⁹: q̄ anima est potētia qua perficitur in aiali: cōprehensio rei est perfectio ex potentia ex qua emanant affectiones etiam est pfectio: aia etiam separata est pfectio: z anima que nondū est separata est perfectio. Ex hoc aūt q̄ nos vocamus eā perfectionē nondū itelligitur adhuc: an sit suba. Sensus eni pfectionis hic est. scz id ꝓpter cuius eē fit aial in actu aial: z vegetabile in effectu vegetabile: ex hoc aūt nondū itellígitur: an sit suba an nō. Dicim⁹: igit nos nō dubitare: hanc rē non esse subam ex intellectu q̄ mā est suba: nec etiā ex eo intellectu: quo cōpositum est substantia. Sed an sit substātia ex intellectu forme, hoc videndū est. Si quis aūt dixerit q̄ cum ego dico aiam subam. s. formam: non ex intellectu qui sit generalioz q̄ forma. hoc dico. Sed ex intellectu quo suba idem qō forma est: hoc eni iam ex eis multi dixerunt: non est hic locus cōsiderandi nec diuersitatis: vllo mō: qz intellectus hic quo aia dicit esse substātia idem est cū hoc qō est forma: imo hoc qō dicit forma est suba idem est qō forma est forma vel pfectio: sicut bō est bō: vel aliqs de vniuersitate hominū: sed hoc vanū est. Si aūt dicit forma. Jd qō nō est in subiecto vllo modo. s.q̄ non habet existere vllo mō in eo qō appellauimus subm: tūc non erit ois pfectio suba: multe eni ex perfectionibus sunt in subo sine dubio: quāuis multe ille cōparatione cōpositi: z ex hꝫ q̄ sunt pars illius non prohibet eas esse in subo: neq; ex hꝫ q̄ sunt in illo: non sicut aliquid in subiecto sunt suba: sic putauit aliquis illoz. Non eniz est suba qō ex aliqua cōparatione nō est in subiecto. Jta q̄ id qō ex hoc nō est in hac re: vt in subiecto sit suba: quia nō est suba nisi cuz in nullo fuerit vt in subiecto. Et hic intellectus non ꝓhibz illud esse in aliquo: sicut qō nō est vt in subo. qz nō habz hoc ex oibus cōparationibus. Cū aūt cōparatuz fuerit ad aliquid in quo est non vt aliquid est in subiecto: tunc est substātia: z cū cōparatur ad aliqd est accidens: z est etiā respectu sui ipsius in se: qz cū aliqd attenderis per se z cōsideratū fuerit in seipso: z non inueneris ei subm aliquo mō erit in se suba. Si aūt inueneris accidens qō est in aliquo nō vt in subiecto. Et postq̄ inueneris illud in aliquo ad modū essendi in subiecto: in se accidens est: nō eni necesse est: vt cū nō fuerit accidens in aliquo: sit substātia in illo: possibile est eni vt aliquid sit in aliquo nec vt accidens: nec vt substantia: sicut possibile est: vt aliquid sit in aliquo: nec vt multa: nec vt vnum: qō trī in se aut est vnū: aut multa. Substantiale autez z substātia non est vnū: nec accidens ex intellectu accidentalis qō est in ꝓsagogis: est accidens qō est in categoriis. Jā aūt declarauimus in doctrina artis logice: hoc ergo manifestum est ꝓ ab aia non remouebiť accidentalitas: ꝓpter hoc q̄ in cōposito est sicut pars: sed vt opz vt in se sit vt nō in subo vllo modo. Jam autem scisti quid est subz: g̃ si ois aia hz esse non in subo. g̃ ois aia est substantia. Si autem aliqua aia fuerit existens per se: z vnaquęq; illarum fuerit in materia nō vt in subiecto. tunc omnis aia est substantia. Si autem fuerit aliqua anima existens in subiecto: quāuis cuz hoc etiam sit pars compositi: tunc est accidens: quia hoc totum est perfectio: vnde nonduz declaratum est nobis vtrū aia sit substātia: an nō substātia: ex hoc qō ponimus eā esse perfectionē. Errauit igit qui putauit hoc sufficere ad eā esse subam: sicut ad eam esse formam. Dicemus igitur q̄ cū scierimus aiam esse perfectionē quacūq; declaratione aut dīa designauerimus perfectionē: nō dicemus tamē nos ad hec ꝓpter hꝫ scire aiam quid sit: sed sciemus eam ſm hoc qō est anima: hoc eni nomē aia non est indictū ei ex substātia sua: sed ex hoc q̄ regit corpora z refertur ad illa: z idcirco recipitur corpus in sui diffinitione. exempli gra: sicut opus accipitur in diffinitione opificis: quāuis nō accipiat in diffinitione eius ſm q̄ est homo: z ideo tractatus de aia fuit de scia nāli. Quia tractare de anima ſm q̄ ē anima est tractare de ea ſm q̄ habz comparationē ad materiā z ad motū: vnde opz ad sciendū essentiā aie facere aliuz tractatū per se solū. Cum enim scierimus eēntiaz aie nō impediemur scire in quo p̄dicameto sit. qui eni scit z cognoscit essentiā rei: z prie mēte tenet nām rei que est eēntialis ei non impeditur scire: qz eius est. ¶ Perfectio aūt est duob⁹ modis: perfectio p̄a z pfectio scōa. pfectio aūt prima est ꝓpter quā species fit species in effectu: sicut figura ensis: perfectio aūt scōa est aliquid ex eis que consequuntur speciem rei: aut ex actionibus eius. aut ex passionibus sicut incidere est ensi: z sicut cognoscere z cogitare z sentire z mot⁹ homini: hec eni sine dubio pfectiones sunt speciei: sed non prime. Non enim ad hoc vt species sit id qō est in effectu habet opus habere hoc in effectu. Sed cum habuerit principiuz hoz in effectu. ita vt hec fiant in potētia: que ante nō erant ei in potentia. nisi in remota potētia que eget vt aliqua alia res ꝑcedat eaz quouscq; fiat ipsa ei certissima potētia: tunc aial fiet aial in effectu: ergo aia est perfectio prima: iz qz perfectio est perfectio alicuius rei: que est corpus. Jdeo opz vt corpus accipiatur in intellectu generali z equali: sicut didicisti in doctrina ꝓbandi. Non eniz hoc corpus cuius aia est pfectio est oē corpus. Nō eni est perfectio corpis artificialis sicut scāni aut scabelli: z buiꝰ: sed perfectio corporis naturalis: nec ois corpis naturalis. Nō ē eni anima pfectio ignis aut terre: sed est in hoc nostro mūdo perfectio corpis nālis: ex quo emanant eius perfectiones secūde: ꝓpter instrumenta quibus iuuatur ad opera vite: quoꝝ primū est nutrimentū z augmentū. ió aia quā inuenimus in aiali z vegetabili est perfectio prima corporis nālis instrumētalis babētis opera vite. ¶ Sed dubitať in hoc loco a quibusdā. s.qz aliquis dicere poteſt hic quó in hac diffinitione non contineť aia celi que operatur sine instrumētis: qō si dimiserimus nominare istrumēta z suffecerit nobis nominare vitā nō, pderit nobis: qz aia quā habēt celi non est nutrienti vel augendi: nec etiā sentiendi: quā nos itelligimus per vitā: sed tamē aia quā nos ponimus in hac diffinitione hz hoc. Si aūt volueris ꝓ vitā itelligere id qō habet aia celoz. vbi gra. de cognoscendo: z imaginādo intelligibiliter: z mouēdo ad finē voluntarie. excipiemus corpus vegetabilū ab vniuersitate habentū animā. Jtem etiā si nutrimentuz est vita: cur nō imponimus nomen vegetabilibus vita sue animalia. ¶ Item etiaz pōt quis dicere: q̄ opus fuit affirmare aiam: z cur nō sufficit nobis dicere: q̄ ipsa vita est perfectio hec ex qua emanat id qō attribuim⁹ necessario anime. Incipiemus aūt respōdere cōtra vnam. quāq; istarū oppositionū z soluemus eas. Dicemus igitur q̄ de corporibus celestibus due sunt inie. Snia vna est eius. s.q̄ dicit q̄ vis vel virtus vniuscuiusq; stelle cōficitur ex ipsa: z ex multis que reguntur: sicut quoddaz aial. Opus igitur earū perficitur ex alys que habēt motum: z sunt hec sicut instrumenta. Sed B dictio non curit per oēs stellas. Sententia etiā eius qui vidit: q̄ in oī spera est anima solitaria ꝓpria: z vidit q̄ ibi est nouum corpus: qō est vnū in effectu: nō habēs in se multiplicitatem. Jsti omnes vidēt q̄ nomen aie: cuz dicit de anima celorū: z de aia vegetabili cōuenit eis quasi equiuoce: qz hec diffinitio nō est nisi aie que est in cōpositis. Et cuz fecerint vt cōueniant aialia cum celo in intellectu nominis aie: excludūtur itellectus vegetabiliū ab illa vniuersitate: q̄uis hoc facere difficile sit: qz aialia z celū nō cōueniunt in intellectu nois vite: nec etiā in intellectu nominis rationalitatis. Rationalitas eteni que est hic cōuenit aie habēti duos itellectus māles: hoc aūt non est possibile esse illis sicut postea videbis. Jntellectus eteni illic est intellectus in effectu. Jntellectus aute in effectu non est cōstituens aiam que est pars diffinitionis aialis rationalis. Simil⁹ etiā sensus hic dicit vis qui apprehēdit sensibilia ad modum recipiendi similitudines eoꝝ: z patiendi ab eis: hoc autez non potest esse illic: sicut postea scies. deinde si studuerint: z posuerint aiaz eē ꝑmaz pfectionē eius qō est mobile volūtate: z docile ex omnibus corpozib⁹: ita vt diffinitio cōplectatur aialia z aiaz celoz: excludentur vegetabilia ab eoz vniuersitate. hec dictio est rata. ¶ Cōtra id qō dī de vita z aia respōsio ē: sicut moz dicemus: qz iam constat q̄ in corpozibus: opz esse in effectu ꝓncipiū dispositionum cognitarū z comparatarū ad vitaz: sicut est incedens. Si quis aūt huic principio imposuerit nomen vita: non erit nobis cū illo cōtentio: qz qō itelligiť apud hoes de nomine vite cum dicitur de animalibus est duo: vnū. s. vt in specie sit principiū a quo emanant ille dispositiones: z alterū. s. vt corpus sit aptū ad hoc vt emanēt ab illo iste actiones. Sed de primo cōstat: qz illud nō intelligitur de aia vllo modo. Secunduz aute signat intentionem que non est anima: quia ad hoc q̄ aligd sit aptū ad emanāduz ex eo aliquid: aut vt fiat alicuius ꝓprietatis: est duobus modis. Unꝰ est vt iesse sit aliquid ꝓter aptitudiné ipsaz ex qua emanat: sicut nauis que est apta ad hoc vt perueniāt ex ea cōmoda naualia: z hoc etiā indiget rectore quo perficiatur ista aptitudo. Rectoz eteni: z hec aptitudo: nō sūt vnū i subo. Et scōus est vt nō sit in subo aligd aliud ꝓter hanc aptitudiné sicut corpus qō est ita aptū vt proueniat ex eo cōbustio: ſm eum qui ponit hanc aptitudinez caloze: ita vt caloze esse in corpore idē sit qō ee in eo⁹ hac aptitudiné sicut videť: sed hoc in aia non cōcediť. Non eni idē est qō intelligitur de aia: z de hac aptitudine designata: quomō eni nō est sic: cū id qō itelligiť de hac aptitudine designata: non prohibeat: quin precedat eaz eēntialiter aliqua perfectio: z aliqō ꝓncipiū in corpore: in q̄ est hec aptitudo: q̄ autē itelligiť de perfectiōe ꝑma quā descripsimus: ꝓhibet vt precedat eā essentialiter alia pfectio: pfectio eteni p̄⁹ nō hz p̄n^m nec pfectōez ꝑmā: g̃ qō itelligiť de vita: z de aia nō ē vnū z idē: si qō dicim⁹ aiaz volum⁹ itelligere qō oēs itelligūt. si āt volum⁹ q̄ vita sit nomē mūtuoꝝ ad aiaz in significando pfectionē p⁹, nō cōtendimus sup hoc: quin vita sit nomē eius q̄ volum⁹ affirmarmare de hac ꝑma pfectione: ergo iā cognouimus nūc intellectū nois: quo appellať hec res que vocatur aia ex relatione quā hz. ¶ Debemus aūt nūc laborare ad cōprehēdendum quid sit hec res: que. s. ex respectu predicto est aia: z debemus innuere in B loco aligd quo affirmeť esse aie quā habem⁹ ad similitudiné euigilandi z reminiscendi: vt hoc multū ꝓfit ei in quo est virtus inspiciendi veritatē per se ipsaz: adeo vt nō egeat dirigi: z ad viā cōuerti: z separi ab errozib⁹. ¶ Dicemus igitur q̄ aliquis ex nobis putare debet quasi subito creatus eēt z pfectus. Sed velato viiu suo: ne videat exteriora: z creatus esset sic quasi moueretur in aere: aut inani; ita vt eū non tāgeret ipissitudo aeris: quā ipe sentire posset: z quasi eēnt disiuncta mēbra eius: ita vt nō concurrent sibi: nec contingerent sese. deinde vt videat si affirmet esse sue eēntie. Non eni dubitabit affirmare se esse: non tamē affirmabit exteriora suoꝝ mēbroꝝ: nec occulta suoꝝ interioꝝ: nec animū: nec cerebꝝ: nec aliquid talium: sed extrinsecus affirmabit se esse. Cuius non affirmabit longitudiné nec latitudiné nec ꝑissitudinem. Si autem in illa hora: z in hoc statu possibile esset ei imaginari manū: aut aliquod membroꝝ: nō tamē illud imaginaretur esse partē sui: nec necessariū sue essentie. Tu scis q̄ id qō affirmatur aliud est ab eo qō nō affirmať: z concessum aliud est ab eo qō non conceditur: z quoniā essentia quā affirmabat eē est ꝓpria illi: eo q̄ illa est ipsamet: z est ꝓter corpus eius: z membra eius quehon affirmabat esse: ideo expergefactus habz viam euigilandi ad iciendum q̄ esse anime est aliud q̄ esse corpis. imo non eget corpore ad hoc vt sciat anima z percipiat eam. Si autem fuerit stupidus: opus habet cōuerti ad viam.

¶ Capitulū scōm de numerando ea que dixerunt antiq̄ de anima z eius essentia.

Dicemus igitur q̄ antiqui dixerunt in hoc. ideo quia dissenserunt in via perueniendi ad illud: quidam enim illoꝝ contendere apprehendere scientiam anime ꝑ motum: quidam aut̄ per intellectū: quidam vero per vtrūq;: quidam vero per vitam indifferenté. Qui autem voluit peruenire ad scientiaz anime per motum videbatur ei: q̄ moueri non venit nisi ex mouente: z q̄ motoz primus oportet sine dubio: vt sit mobilis ex

Arist. z. de aia t. co. 36. 4. 37.

Arist. z. de aia t. co. z. t. 25.

Arist. scdo de aia. t. c. 4. t. 7.

Diffinitio anime.

Questio

Ex libro ꝑ sufficientie, cap. 2.

Respōsio

Arist. ꝑ de aia. t. cō. 15.

Arist. z. de aia. t. c. 5.

Effectō creationis. Arist. ꝑ de aia. t. cō. 32.

seipso:sed aia est motor primus instrumentalis que habet instrumenta apta ad mouendū membra musculis ⁊ neruis:⁊ posuit aiam mobilem ex seipsa:vnde posuit eaz substantiā imortalem.put auit eniz qđ qcquid mouetur ex seipso impossibile est moueri:dicens q corpora celestia ideo non corrumpuntur q eius rei causa est perpetuitas sui motus.Quidam autē ex eis negauit animam esse corpus:sed posuit eam substantiā incorporeā mobilem ex seipsa.Alij posuerunt eā esse corpus adnuenientes q ipsa est corpus mobile ex seipso.Et ex eis fuere aliqui qui posuere aiam athomos:vt ppter hoc esset babilior in perpetuitate sui motus:dicentes qđ aial attrabit istos spirando:⁊ quia spirare est nutrimentū anime:qñ spirare facit aiam permanere ppter restitutionē aliorū eiusdem generis.loco eorū athomorū qui emissi sunt:q̄ sunt corpora indiuisibilia:⁊ que sunt pncipia:⁊ dixit eos esse mobiles ex seipsis:sicut videmus motū eor semper in spatio aeris:⁊ ideo fuere apta ad mouēdū aliud. Quidam vero dixere eos nō esse aiam:sed mouente eos que est in eis ⁊ intrat corpus ipsis intrātibus.Quidā autem posuit animā esse ignem:videbat eni ignem esse sempiternum motum.Quidam voluere peruenire ad scientiā aie per apprehensionem siue per intellectuz.Ex quibus quidaz putauere:q aia nō apprehendit aliquid qđ est extra illā:nisi quia ipsa est prior eo:⁊ principiū eius est: vnde oportuit aiam esse principiū:⁊ posuit eam eē eius generis:cuius est principiū.s.vt ignis:aut aer:aut terra:aut aqua. Alius autē visum fuit eā esse aquā ,pter multum humiditatis que est in spermate q est principiū generationis. Alij autē posuere eam corpus esse vaporabile:videbant eteni vaporē esse principiū oium rerū:⁊ fuerunt multe alie sententie:sicut ille quas scisti:omnes autem isti dicebant q aia nō scit omnia:nisi ex hoc q est essentia principy oium rerum. Similiter etiā sententia eius est:qui vidit q principia sunt numeri:⁊ posuit aiaz numerū. Quidā eni eor videre q anima nō apprehendit in actu:nisi id de quo in ipsa est aliquid:tūc ergo posuit animā cōpositā ex bis que vidit eē elemēta. Et B est auēdidem:qui posuit aiam esse compositā ex q̄ttuor elementis:⁊ ex victoria ⁊ amore.dixit enim q aia nō apprehēdit quicquid est nisi per similitudinē eius quā habet in se.Sed qui per vtrunq̄z est:sicut illi qui dixere q aia est numerus mouens seipsam:sed est numerus ex B qđ est apprehendens:⁊ est mouens seipsaz ex hoc qđ est primū mouens.Sed qui consideraverunt p vitā indifferentē:sunt quidam qui dixerunt q anima est calor naturalis.ideo quia cum ipso est vita.Alij vero dixerūt q est frigiditas.aia eteni denoiata est ab anhelitu:⁊ anhelit? est infrigidans:⁊ ideo infrigidamur per attractiones ad custodiendā substantiā anime. Quidaz autē dixerūt q anima est cōplexio:cōplexio eteni quādiu fuerit stabilis:non mouebitur sanitas vite. Quidā autē dixerūt aiam esse sanguinē:cum eni sanguis effunditur vita destruitur.Quidam aūt dixerunt q anima est cōpositio ⁊ cōparatio inter elementa.scimus eteni q cōpositio aliqua est necessaria ad B vt ex entis fiat aial:⁊ quia aia est cōpositio:ideo diligit res cōpositas ex athomis ⁊ olpatibus ⁊ saporibus in quibus delectatur. Quidā putauere aūt q aia est deus q est sublimis sup oē qđ de illo dicunt heretici:dicunt etenim q ipse in aliquibus est natura ⁊ in aliquibus est aia ⁊ in aliquibus est intellectus qui est sublimior ⁊ mirabilior supra esse omne in quo ipsum faciunt cōmune. De autez sunt sententie antiquissimorū de anima:que omnes false sunt:sed qui eam apprehendere voluerunt per motū primū incōueniens q eos sequit̄ B est.scilicz q obliti sunt quietis. Si eniz anima mouet ex hoc:q ipsa mouetur.sic enim posuerunt:tunc quies prouenit ex ea quiescente:ergo nō est mobilis ex seipsa. Tu scis autem ex premissis q nullus mobile movetur:nisi ex mouente:⁊ q nihil mouetur ex seipso:aia igitur non est res mobilis ex seipsa. Item hic motus quo mouet aia;neče est vt aut sit fm locū:aut fm quātitatē:aut fm q̄litatē;aut fm aliō. Si āt fuerit localis nec̄se est vt sit aut naturalis:aut violentus;aut animalis. Si autem fuerit naturalis sine dubio erit tm̄ ad vnam partem:erit ergo motio anime ad vnam partem tantū. Si autem fuerit violentus:tunc non erit mobilis ex seipsa:nec erit eius intentio ex seipsa. Sed melius est vt dicatur creator esse primus principium:q̄ q sit anima: si autem fuerit animalis:tunc anima prior est anima:⁊ fit sine voluntate:⁊ erit aut vnus q nun varietur:cuius motio erit tantuz ad vnam partem:aut erunt diuersi:⁊ erunt inter illos:sicut scisti quietes sine dubio:⁊ tunc nō erit mobilis ex seipsa:si sit fm quantitatem:sed motum fm quantitatem:non habet mobile ex seipso: nisi ex infusione alicuius qđ penetrat illud ⁊ conuertitur in eius essentiaz. Motus vero fm permutationē aut erit ex hoc qđ est anima:⁊ tunc anima cuz mouerit desinet esse anima:aut erit motus fm aliqđ accidentium:que accidunt ei ex hoc qđ est anima:primum autem horum est: quia hoc q ipsa mouetur non est ad modum q ipsa movet:quia ipsa est quieta in loco cū mouet in loco.scōz est q permutationis fm accidentia finis est habere illud accidens:qđ cum habitū fuerit cessabit permutatio. Jā etiam demonstratum est tibi q anima non debet eē corpus:⁊ q movens in loco sic vt moueatur ad modū quo mouetur est corpus sine dubio. Si autem anima haberet motum localem possibile esset animam separari ab aliquo corpore:⁊ postea redire ad illud.⁊ isti ponūt animam:sicut argentum vivum in vtre:q cum voluitur voluitur ⁊ vter:⁊ negant motum eius esse motū electionis. Jam etiam scisti q sententia de inani:delira est ⁊ vana. Similiter etiam scisti:q sententia de principio vno elementari fabula est. Deinde inconueniens est illō q dixerunt.scilicz q res debet esse principiū sciendi ea: que sequuntur postea:nos etenim scimus:⁊ comprehendimus animabus nostris multa:quorum nos non sumus principium. Sed destructio sententie eius qui putauit q principium vnum elementorum est:hec est.scz quia nos scimus multa que non sunt elementa:sicut B q omnis res aut habet esse:aut non:⁊ omnia equalia eidez inter se sunt equalia:sed impossibile est:vt ignis;aut aqua:aut aliquod aliorū dicatur esse principiuz istorum: qđ docuerit nos hoc ita esse:aut econuerso. Item sententia anime de hoc qđ ipsa est principiū eius:aut est vt cognoscat principium ipsum:aut vt cognoscat ea que accidunt ex principio;⁊ non sunt principium;aut vtrunq̄z. Si autem cognoscit principium aut vtrūq̄. Sed scientem debet esse principiuz eius:tunc anima est principiū principy;quia ipsa est principium sui ipsius:vt sciat seipsam. Si autem non scit principium:sed dispositiones q ei accidunt:tūc quis iudicat q aqua aut ignis aut aliqđ alioz esse pn̄m. Sed q posuerunt eaz apprehendi per numerum dixerunt q principium omnis rei numerus est. immo dixerunt q essentia omnis rei numerus est:⁊ q eius differentia numerus est;quāuis als iam ostendim? destructionem sententie eorū de principio:⁊ adhuc postea in doctrina prime philosophie ostendimus etiā dissolutionē sententie eorum ⁊ consimilium:tamē destruitur hic;⁊ hec illorum sententia quantū pertinet ad tracta-

Diogenes

Democritus ⁊ leucippus ⁊ Pytago. vt Arist de aia t.cō.22.

Democritus vt dicit Arist. p̄ de anima. t.cō.20.

Hyppus vt dicit Arist. p̄ de aia.t.c.32

Et dicit arist. p̄ de aia t.cō. 28.

Empedocles vt arist. dicit p̄ de aia.t.c.25

Xenocrates.

Peryander corinthius.

Thilon lacedemonius.

Galenus.

Critias vt arist. p̄ ō aia t.c.42.

B

Reprehēsio aliquorum.

Circa finē suū.

Dnia si mitte posita est ab arist. p̄ de anima per mitos tertios.

Contra hereticos.

Ex sūm libro.2. capi.9.

L

Liborū tracta.3. capi.5.

Nota de aialibus annulosis

Secdo de aia.t.c.20

d

Ex his que sūt in ea sicut osseitas:⁊ carneitas:⁊ humanitas:⁊ asineitas ⁊c.ergo hec necesse est vt nesciantur ab anima: quia hec non sunt in illa:eo q non sunt in ea:nisi partes principiorum tantum. Si autem posuerint q in coniunctione anime est homo:aut equus:aut elefas:sicut est in ea ignis:⁊ terra:⁊ victoria:⁊ amor:magnam certe putauerunt stulticiam. Si enim fuerit in anima homo:tunc in anima est anima:⁊ in eadem iterum est homo ⁊ elefas:⁊ hoc erit in infinitum:hoc etiā absurdum est:⁊ ex alia parte.scilicet quia oportet fm hanc positionem:vt aut deus nihil sciat aut sit compositus ex omnibus:vtrūq̄ autem horuz heresis est:⁊ cum hoc etiam oportet vt sit ignarus victorie: victy ⁊ contrarietatis:q victoria non est in eo. Ex victoria eteniz fm eos prouenit dissolutio ⁊ corruptio eius in quo est:ergo scientia creatoris de principys erit imperfecta:⁊ hec magna ⁊ absurda est heresis. Deinde terra oz vt sciat terram:⁊ aqua aquam:sed vt terra nō sciat aquā: nec aqua terram. Et calidum sciat calidum,⁊ non sciat frigidum. Et oportet vt membra in quibus est multuz terre nitatis sint multum sentientia terraz:qđ non est ita:quia sunt nō sentientia terraz;nec aliquid aliud:⁊ hec sunt vt vnguis:⁊ os. Melius est autem vt res patiatur:⁊ affi ciatur a suo contrario:q̄ vt afficiatur a suo simili. Tu autem scis q sensus est aliqua affectio:vel aliqua passio:⁊ oportet fm eos vt non hic sit aliqua vis que apprehēdat cōtraria. Et oportet vt albedo ⁊ nigredo non apprehendatur vno sensu:sed apprehendat albedo pte visus que est alba:⁊ nigredo parte eius que est nigra. Et quia colores habent compositiones infinitas:oportet vt attribuā tur visui partes infinite ⁊ diuersorum colorum. Si autē medy colores non sunt certi:⁊ non sint nisi cōmixtio cōtrariorum fm magis ⁊ minus absq̄ alia diuersitate: tunc oportet vt apprehensor albi apprehendat album purum ⁊ apprehensor nigri apprehendat nigrū purum:quia impossibile est ei apprehendere aliud ab ipso:⁊ oportet vt non impediatur scire principia simplicia compositorum ⁊ non cognoscat media eorum in quibus non apparet albedo:⁊ nigredo in effectu. Similiter etiaz oportet vt apprehendat triangulum per triangulum:⁊ rotundum per rotundum;⁊ alias figuras infinitas;⁊ numeros etiā per similitudinem eorum. Erunt igitur in sensu figure infinite:q̄ totum est impossibile. Tu scis autem q vnus sufficit ad probationem contrariorū ⁊ ad cognitionem eorū per illud. Sicut regula recta per quā deprehēdimus rectum ⁊ curuū simul. Non enim oportet vt quicquid sciatur sciatur per id qđ est eis proprium. Sed eorum qui posuerunt animā apprehendentē res per motum suum circularem vt eo moueatur ad apprehendum res per illuz postea declarabimus destructionē siue dictionis:cum declarauerimus q apprehensio intelligibilis:impossibile est vt fiat per corpus. Sed qui posuerunt aiam cōplexionem:ex predictis patet destructio sententie ipsorum. Non eniz omne ad quo destructo:vita destruitur:est anima. Multa enim ex rebus ⁊ ex membris;⁊ ex humoribꝰ ⁊ alys sunt huiusmodi:⁊ nō negatur aliquid esse necessarium ad colligendam animā cum corpore:qđ tamē non est anima ,pter hoc. Ex hoc etiam scies errorem illius qui putauit animā esse sanguinem:quomodo enim esset sanguis mouens ⁊ sentiens. Qui autem dixit animā esse collectionem iam posuit animā cōparatione rerum intellectaz:quomodo autē anima inter cōtraria erit mouens ⁊ apprehendēs. Coniunctio eni semp eget coniungente sine dubio ⁊ melius est:vt ipsum sit anima. Ipsuz enim est quo discedente destruetur coniunctio. postea

Prio de aia t.cō.85.

autez declarabitur tibi per id qđ disces de anima destructio omnium haruz dictionum alijs modis. Nunc autē debemus inquirere naturam anime. Jam autem dixerunt in destruendo has dictiones multa alia non multū necessaria: z ideo pertransimus illa.

¶ Capitulum tertiuz qđ anima continetur in predicamēto substantie.

A DIcemus qđ iam scis ex premissis aiam non esse corpus. Si autez cōstituit qđ aliquā animam possibile est per seipsam solam existere non dubitabis ipsam esse substantiam: hoc autez non declarabitur tibi: nisi in aliquo eius qđ dicitur anima: sed in ceteris sunt sicut in anima vegetabili: aut i anima animalis hoc nō cōstabit: quia materia propria in qua existūt iste anime nō est id qđ est nisi ex complexione propria z affectione propria: z non remanet existens cum illa complexione propria in effectu: nisi quādiu fuerit anima in illa. Alia enim est que facit eam illius complexionis. Anima enim sine dubio est causa qua vegetabile z animale sunt illius cōplexionis quā habent. Anima etenim est principium generationis z vegetationis sicut diximus: ergo propriū subiectuz anime impossibile est esse id in effectu nisi per animaz: z anima est causa: vnde est sic. Et impossibile est dici qđ subiectum propriuz habet esse in natura sua: z qđ hoc fiat causa alterius rei que non est anima: cui postea adueniat anima: sicut pars aliqua que non habet postea partem in eius diffinitione: nec in eius destructione vel eius ordine: sicut dispositio accidentium: quoruz esse cōsequitur esse subiecti sui consecutione necessaria: z non sunt constituentia subiectum in effectu. Sed anima est constituens suū propriū subiectum: z dat ei esse in effectu: sicut scies postea hanc dispositionem cum locuti fuerimus de animalibus. Sed inter subiectum remotum z animam sunt alie forme: que non perficiunt z constituūt illud. Cum autem separatur anima: sequitur necessario vt accidat ei cuz separatione eius forma inanimalitatis que est sicut opposita forme cōplexioni que est congrua anime. Et hec forma: z hec materia: quā habebat anima non remansit post animam in sua specie aliquo modo: sz destruitur eius species: z eius suba qte erat subiectum anime: z anima substituit in eo aliam formam propter quā remaneat materia in effectu in sui natura. Illud ergo corpus naturale non erit iaz sicut erat. Sed habebit aliam formam z alia accidentia. Et aliquando peribunt alique eius partes z separabūtur a substantia postq̄ mutatum est totum: z non erit seruata essentia materie post separationem anime. Sed que erat subiectum anime: fit nunc subiectuz alterius ab illa: ergo animā esse in corpore non est id qđ accidens in subiecto esse: ergo anima substantia est: quia est forma que non est in subiecto. Potest autē aliquis dicere: concedimus qđ anime vegetabili hec est forma. scilicz qđ est causa perficiendi suam materiam propriam vel constituendi suum subiectum proprium. Sed de sensibili non est ita: videtur enim qđ vegetabilis perficiat eius materiam ad quā postea consequēter adueniat anima animalis: ergo anima animalis aduenit in materia que iam prius est constituta ab illa que est causa perficiendi materiam in quā adueniat anima. scilicet animalis: ergo nō est animalis nisi existens in subiecto.

Utruz in aīa sint plures fōme.

Resolutio in quitur pic.

Anima ē substantia.

Questio

C Contra hoc autem sic respondemus qđ ex anima vegetabili: fm qđ est anima vegetabilis non prouenit nisi corp⁹ vegetabile absolute: z anima vegetabilis absolute non habet esse nisi esse qđ est itellectus generalis: z hoc est tātum in intellectu: esse autem sensibile est in suis specieb⁹ qđ ergo dici oportet: hoc est: quia anima vegetabilis causa est que habet etiam subiectū cōmune vniuersale non habens esse. vz. corpus vegetabile augmentabile absolutum: ergo non specificatum. Sed corpus habens instrumenta sentiendi: z cognoscendi: z motus voluntary non prouenit ex anima vegetabili fm qđ est anima vegetabilis: vel fm qđ facit tantū vegetationem: sed ex hoc qđ aduenit ei alia differentia propter quā fit alia natura. scilz anima sensibilis. ¶ Debemus autem super hoc apponere expositiones dicentes qđ per animā vegetabilem: aut volunt intelligi animā specialem quā ppzie designet vegetabilis sine sensibili: aut volunt intelligi intellectum cōmunem quo vniuntur anima vegetabilis z sensibilis: fm qđ vegetat: z generat: z augmentat. Ђ enim aliquādo dicitur anima vegetabilis. Sed hec dictio est ipropria. Anima eni vegetabilis non est nisi in rebus vegetabilibus: z intellectus in quo conueniunt anima vegetabilis z anima sensibilis: sic est in vegetabilibus: sicut est in animalibus: z esse eius est: sicut eē rei vniuersalis in rebus: aut volunt intelligi vnaz ex viribus anime sensibilis ex qua prouenuint actiones vegetandi: z augmētandi z generandi. Si autem volunt intelligi per hoc animam vegetabilem que est specialis comparatione facientis vegetationem hec in solis vegetabilibus est: z non in sensibilibus. Si autem volunt per hoc intelligi intellectum cōmunem: tunc non debet ei comparari intellectus vel nō debet accipi fm effectum specialem intellectus effectus specialis. efficiens enim singulare designatum ipsum est cui debet comparari effectus singularis designatus: z Ђ iam in premissis demonstratum est. Corpus autem qđ debet comparari anime vegetabili vniuersali. hoc est. scilicet qđ est imperfectum cōmune. Sed qđ est perfectuz aptū ad recipiendum sensibilitatem: aut non aptum: hoc non comparatur anime vegetabili. fm qđ est communis: nec iste intellectus consequitur eaz. Sed modus tertius nō potest esse vt putant. scilicz qđ vis vegetandi aduenies sola efficiat per se corpus animale. Si eni Ђ sola vis eēt recto: sola perficeret corpus vegetabile. Sed nō est ita. non eniz facit. scilicet in animali: nisi corpus animale cū instrumentis sentiendi z motus: ergo ipsa est vis anime habentis alias vires: quarū vna hec est: que omnes operantur ad hoc vt perueniat aptitudo instrumento: uz ad perfectiones secundas ipsius anime: cuius vis hec est: z Ђ anima est animalis. ¶ Postea autem declarabitur tibi qđ anima vna est ex qua defluunt he vires in membra sed precedit actio aliquarum: z consequitur aliaruz fm aptitudinem instrumēti: ergo anima que est in omni animali ipsa est congregans principia siue materias sui corporis: z coniungens z componens eas eo modo quo mereantur fieri corpus eius: z ipsa est seruans hoc corpus. fm ordinem quo decet: z propter eam non dissoluunt illud extrinseca permutantia: quamdiu anima fuerit in illo. Alioquin nō remanet in propria sanitate. sed propter dominium qđ anima habet in illis. contingit qđ vis vegetabilis roboretur aut debilitetur cum percipit anima que respuit vel appetit odio vel amore quinon est corporis vllo modo: z hoc contingit cum id qđ percipit anima est credulitas que non est afficiens corpus ex hoc qđ est credulitas: sed consequitur eam passio gaudy aut doloris: z hoc etiam est de apprehēsionibus animalibus: z nō est de his que accidunt corpori ex hoc qđ est corpus: z Ђ afficit virtutem vegetabilem z nutribilem. ita vt ex accidente qđ primum accidit anime: sicut gaudium rationabile contingat in ea robur z velocitas in actione sua. Sz ex accidente illi contrario. scilicet dolore rationabili cuz

quo nihil est doloris corporalis. cōtingat in ea debilitas z desideria: ita vt deterioretur eius actio: z aliquādo destruitur eius complexio omnino. Etiaz hoc sufficiet tibi ad sciendum qđ anima est continens in se vires sentiendi z vegetandi: cum ipsa sit vna: z qđ be non sunt sine illa. Constat ergo qđ anima est perfectiua corporis in quo est: z conseruatiua eius iuxta ordinez ipsius qđ debet naturaliter dissolui z dispergi: vnaquaq; enim pars corporis habet debitum loci: cuius nō habet alia: z debet disiungi alicui coniuncta: Ђ autem non est ita: nisi vt conseruet rem que est preter naturam eius: z hec res est anima in animali. Anima ergo perfectio est subiecti: qđ est cōstitutum ab ea. est etiam constituens speciem z perficiens eam. Res enim habētes animas diuersas fiunt propter eas diuersarum specierum: z fit earum altereitas specie non singularitate: ergo anima non est de accidētibus quibus non specificantur species: nec recipiuntur in constitutione subiecti. Anima enim est perfectio substantie nō vt accidens nec sequitur ex hoc vt sit separata: aut non separata: non enim est omnis substantia separata: quia illa non est separata: nec forma: tu autem scis rem ita esse. Demonstremus ergo summati vires aie: z eius actiones: z deinde exequemur singula perquirendo.

¶ Capitulum quartum de declarādo qđ diuersitas actionum aie est ex diuersitate suarum virium.

A DIcemus igitur qđ anima habet actiones distantes multis modis, quedam enim differunt in fortitudine z debilitate: quedam in velocitate z tarditate: quoniam opinio aliquis sensus est: sed differunt a fortitudine in firmitudine z comprehēsione. Et subtilis differt ab hebete in cito discendo. z aliquando differunt in priuatione z habitu. Sicut dubitatio differt a scientia in hoc qđ dubitatio est priuatio cōprehensionis alterius contradictoziarum. Scientia vero est certa comprehensio vnius contradictoziarum: z sicut mouere z quiescere. Aliqñ enim differunt comparatione sui ad ꝛria: vt sentire albū: z sentire nigrū: z gustare dulce. z gustare amaz. Aliquando autem differunt in genere: vt attingere colorem: z attingere sapozem. imo sicut attingere z mouere. intentio autem nostra est nunc vt sciamus vires ex quibus prouenuint iste actiones: z an debeat vnaquaq; ispecies actionis habere vim sibi propriam. an non. ¶ Dicemus igitur qđ actionū que differunt in fortitudine: z debilitate: principium vna vis est. Sed aliquando actio est perfectior aliquādo diminutior. Si autez per diminutionem oporteret diminutum habere vim aliam preter virtutē: que est in perfecto: tunc oporteret qđ numerus virium esset tantus quātus est numerus ordinum diminutionis z augmenti: que pene infinite sunt: sed vni virtuti accidet vt faciat suam actionē fortiorem vel debiliorem: aliquādo fm qđ fuerit operatio: aliquando fm euentum instrumenti: aliquando fm prohibentia extrinsecuz que erunt: aut non erunt: z que addent aut minuent. Sed faciendi z eius priuationis iam patuit ex predictis in dictionibus communibus: qđ principium vna vis est. Sed de differentia in genere actionuz anime que sunt ad modū habitus: sicut comprehendere z mouere: aut sicut vnum apprehendere aut aliud: z apprehendere: bonum est eniz vt pertractet aliquis tractatorum: z vt videat exempli gratia: an omnes vires apprehendētes sint vna vis: z an ipsa habeat apprehensiones per seipsam: que sunt intelligibiles: z alias apprehensiones per instrumenta que sunt diuerse scōm diuersitatem instrumentorum. Si autem intelligibiles: z sensibiles fuerint quasi ex pluribus viribus. An omnes sensibiles que intus imaginantur: z que apprehendentur extrinsecus sint exvna vi. Si autem que intus sunt fuerint ex vna vi: aut ex multis viribus. An exteriozes sint ex vna vi que facit diuersis instrumentis actiones diuersas: non enim prohibetur vna vis apprehendere res diuersas genere z specie: sicut diuulgatum est de dispositione intellectus. z dispositione imaginationis apud sapientes. Sensata etenim cōmunia que dicunt magnitudo z numerus: z motus: z quies: z figura. Aliquando sentiunt ynoquoq; sensuum: aliquādo aliquibus ex illis: quamuis hoc fiat mediāte alio sensato. Demum an vis mouendi ipsa sit vis apprehendendi. cur enim hoc non est possibile. Et an vis concupiscendi sit ipsa vis irascendi: quia cum presentatur aliquid qđ delectat patitur aliquo modo. Cum vero representat qđ molestat patitur alio modo: z an vegetabilis z nutribilis: z generans sint aliqua istaruz virium. Aut si nō sunt. an ipse sint aliqua vna vis: que in re nondū perfecta forma moueat nutrimentum ad extremitates eius fm aliquā affectionem: z aliquā figuram: z in ea perfecta moueat eodem motu: sed quia figura iam perfecta est. ideo non accidit aliqua alia figura: cum augmentum iam peruenit ad hoc: vt vis illa non possit plus nutrimenti inferre: nisi quantū resoluitur ex eo: z ob hoc stet. Remaneat autem ibi de nutrimento superfluitas: que fit apta generationi: z vis diffundat illam per membra generantis: sicut nutrimentum diffunditur per instrumenta eius: ad nutriendum ea. deinde remaneat tantum nutrimenti. Supra id qđ opus est membris generati: superfluitas que sit apta ad id qđ vis ipsa conuertat illam. Sicut facit de multis superfluitatibus membrorum. deinde ipsa vis cesset in fine vite ab inferendo aliquid pro restitutione eius qđ soluit qđ sit eqle ei qđ soluitur: z accidat synthesis. Et sicut appellamus vim vegetandi: cur non similiter appellamus vim per sintbesim deficiendi. Et quia diuersitas actionum non iudicat diuersitatē viriuz: vna enim z eadem vis operatur contraria: z vna vis mouet voluptatibus diuersis. Immo vna vis facit in diuersis materys diuersas actiones. harum omnium dubitationuz solutio: oportet vt in promptu sit apud nos: quonsqp possumus affirmare vires anime: z vt affirmemus hūc esse numerum earum: z qđ alie eoz sunt diuerse ab alys: quia ita constat numeruz esse apud nos. ¶ Dicemus igitur primuz: qđ vis ex hoc qđ ēvis essentialiter: z primo est vis ad aliud: z possibile est eam esse principium alterius rei a illo: qz ex hoc qđ est vis ad aliud principium est illius. Si autem fuerit principium alterius ab illo nō est ex hoc qđ est principiuz essentialiter illius primi. ergo vires ex hoc qđ sunt vires non sunt nisi principia actionuz designatarum principaliter: possibile est tamen vt vna vis sit principium multarum actionum: secundario que sint eius quasi rami: z non sit principiū earum principaliter. Sicut visus qui non est nisi prima vis apprehendēdi qualitatem que est color albus aut niger per quā corpus est huiusmodi: vt cum interpositum fuerit inter corpus receptibile luminis z illuminans: illuminās non faciet in eo lumen. Vis etiam imaginatiua imprimit sibi formas rerum materialium fm qđ sunt materiales: sed nudas a materia: aliquo modo abstractionis non perfecte: sicut dicemus postea: quas contingit esse: aut colorē: aut sapozem. aut sonum: aut magnitudinem: aut cetera huiusmodi. Vis autem: intellectiua est illa que apprehendit z tenet in se formas rerum fm qđ sunt seperate a materia: z ab omnibus appenditys eius quas accidit eē aut figura: aut numerus. ¶ Possibile est aūt vt vis sit apta

B Arist. scdo de aia. t. 64.

C

Vis imaginatiua.

Vis intellectiua.

ad vnam actionem tantum designatam. Sed sit ei necesse aliquid aliud sibi adiungi ad hoc: vt habeat in effectu qđ prius habebat in potentia. Si autem non habuerit illud aliud non operabitur. B ergo vis aliquãdo erit principium actionis in effectu: aliquando non principiũ eius in effectu. Sicut vis motiua: quã cum vehementer optauerit vis desiderativa, ppter aliquid virtutis imaginative aut intellectiue qđ eaz impellit ad B mouebit sine dubio aliter non. Ex vna vi autẽ mouente vnũ instrumẽtum non prouenit nisi vnus motus. Multi etiaz motꝰ fiunt ppter instrumenta motuum multa que sunt in nobis vt musculi. Et in vnoquoq; musculo est vis mouẽs singularis: que non mouet nisi vno motu singulari: aliquando etiam vnius virtutis diuerse sunt actiones ſm diuersa receptacula: ꝛ B manifestum est. ¶ Dicemus g̃ nunc q̃ prime diuisiones actionuz anime sunt tres actiones. scilicet in quibus cõueniunt vegetabilia: ꝛ animalia sicut sunt nutrire: ꝛ generare: ꝛ actiones in quibus cõueniunt animalia omnia: aut plura ex eis: in quibus nõ cõmunicant vegetabilia: sicut sentire ꝛ imaginari: ꝛ mouere voluntarie: ꝛ actiones que proprie sunt hominũ: sicut percipere intelligibilia: ꝛ adinuenire artes: ꝛ meditari de creaturis: ꝛ discernere iter pulchruz ꝛ fedum. Si autem vires animales essent vna. actiones vegetabiles prouenirent ex ea vi: ex qua proueniunt vitales sensibiles pncipaliter: ꝛ esset possibilis priuatio corporum vegetabilium vt epar ꝛ stomacus. ¶ In membris etiam animalium que nutriuntur ꝛ non sentiunt qđ est duruz: vel est molle, priuatio enim sentiendi: aut est causa priuationis virtutis: aut causa materie que non patitur ex caloze vel frigoze: nec afficitur eis. Et quia non afficitur eis non debet nutriri: quia non afficitur sapozibus validis aut olfactibus fortissimis: afficitur autem illis. ergo non habet B ex materia non recipiente; sed ex priuatione virtutis sensificantis. Inuenimus autez in illis vim nutriendi. ergo he due vires diuerse sunt. ¶ Item motio anime que mouet aut erit ad modum mutationis absolute: sed omne corpus est recipiens motuz absolute. Aut erit motus ad modum contrahendi ꝛ extendendi. Sed in corporibus nostris sunt membra que magis recipient hoc q̃ musculi in quibus est vita ꝛ nutrimentum. Sed non possumus ea mouere. ergo causa huius non est ex ipsis: sed ex priuatione virtutis. Similiter in aliquibus neruis vis iest sentiendi tantuz absq; motu. In alijs vero vis est mouendi nec est inter eos tanta distantia: quia aliquando inuenitur qđ id cui ineſt sentire est simile ei: cui ineſt mouere: ꝛ habet plus minusue qualitatis q̃z illud. nec tamẽ ineſt ei motus: aliquando inuenitur qđ est sic: nec tamẽ ineſt ei vis sentiendi sic etiam potes scire q̃ oculus non est minus q̃z lingua. in potendo pati ex sapozibus adhibitis: ꝛ oculus non sentit sapozes ex hoc q̃ est qualitas. nõ dico autem ex hoc qđ est gustatum: sed nec etiam sonuz: sed constat: quia vis humana ex seipsa non potest ipzimi in materia. ꝛ constat q̃ omnes actiones attribute anime necesse est vt habeat instrumenta: ergo sensus ꝛ imaginationes sunt ex alia vi materiali: que nõ est vis mouẽs: quãuis vires mouentis etiam pendeant ex viribus imaginandi ꝛ sentiendi aliquo modo. sicut postea declarabimus: cum autem intellexeris B ꝛ principia que posuim⁹: facile erit scire differentiam que est inter vires quas intendimus numerare: ꝛ ordinare: ꝛ scies q̃ omnis vis habet actionem primam: in qua non conuenit cum alia vi. que bz actionem primã diuersam ab eius actione pma.

¶ Capitulum .V. De numerando vires anime ad modum ponendi eas.

Capi.

Numerabimus nũc vires anime quasi pondo. deinde procedemus ad declarandus vnamquãq; illarũ. Dicemus igitur q̃ vires animales. primo diuiduntur in tres partes. Una est vegetabilis que est ꝑma perfectio corpozis naturalis instrumentalis ex hoc qđ generatur ꝛ augmentatur ꝛ nutritur. Nutrimentum autem est corpus qđ solet assimiliari nature corpozis cuius dicitur eẽ nutrimentum: ꝛ resturat ei quantũ resolutum est de illo: aut plus: aut minus. ¶ Secunda est anima sensibilis q̃ est perfectio prima corpozis naturalis instrumentaliz. ſm q̃ apprehendit particularia: ꝛ mouet voluntate. ¶ Tertia est anima humana que est perfectio prima corpozis naturalis instrumentalis: ſm B q̃ attribuitur ei agere actiones electione deliberationis: ꝛ adinuenire meditando: ꝛ ſm hoc q̃ apprehendit vniuersalia. nisi autem esset pp vsum: melius esset non accipere perfectionẽ ꝑmã necessariam tantũ in descriptione secũda. cum volum⁹ describere animã: non vim animalẽ quã habet anima ſm illam actionem. perfectio etenim accipitur in diffinitione anime. non autem in diffinitione virtutis anime. Tu autem postea scies differentiã inter animaz sensibilem. ꝛ vim mouendi. ꝛ apprehendendi. ꝛ inter animaz rationalem: ꝛ inter vim eozum que predicta sunt de cognitione: ꝛ alys cũ aũt volueris altius scrutari vtiq; melius est vt vegetabilis accipiatur genus sensibilis: ꝛ sensibilis genus humane: ꝛ q̃ est cõmunius accipiaſ in diffõne min⁹ cõis. silr si inspexeris alias ſm vires que sunt eis ꝑprie in earũ sensibilitate: ꝛ earũ humanitate: fortassis cõsequeris qđ diximus. Anima aũt vegetabilis habz tres vires. vnã nutritiuã. que est vis cõuertens corpus a corpozeita te in qua erat in similitudine corpis in quo est: ꝛ vnit ei pro restitutione eius qđ solutũ est ex illo. Aliam augmẽtatiuã que est vis augẽs corpus in quo est ex corpore: q̃ ipsa assimilat illi augmẽto ꝑportionali in omnibus suis dimensionibus; que sunt lõgitudo, latitudo. ꝛ spissitudo. vt perducat rem ad pfectionẽ. Tertiã generatiuaz q̃ est vis accipiens de corpore in quo est partem illi similez in potẽtia: ꝛ operaẽ in ea per attractionẽ aliorũ corpoꝝ: q̃ illi assimilat generari: ꝛ cõmisceri: ꝛ ꝑuertit eã in similitudiné ipsius in effectu. Anima aũt sensibilis: vl vitalis ꝛ modũ primũ. bz duas vires: motiuã. ſ. ꝛ apprehendentẽ. Sed motiua est duobus modis: qđ aũt est mouẽs. iõ q̃ imperat motui. aut est mouens: ideo qz est efficiẽs motũ. Motiua autem ſm q̃ est imperans motui est vis appetitiua ꝛ desideratiua: que vis cum imaginetur imaginatione: de qua postea dicem⁹: forma que appetitur aut respuitur imperat alij virtuti mouenti vt moueat que habet duas partes vna que dicit[ur] vis cõcupiscibilis: que est vis imperans moueri: vt ap[prehe]opinquatur ad ea que putantur necessaria: aut vtilia appetitui delectamenti: aliam que vocatur irascibilis: q[uae] vis imperans moueri ad repellẽdũ id qđ putatur nocumentum. aut corrũpens appetitum vincendi. Sed vis motiua ſm q̃ est efficiẽs. est vis infusa neruis ꝛ musculis: contrahẽs chordas: ꝛ ligamenta coniuncta membris versus principium aut relaxans ꝛ extendens in longum: ꝛ cõuertens chordas: ꝛ ligamenta. econuerso. contra principiũ. Sed vis apprehẽdens duplex est. alia enim est vis que apprehendit a foris: alia que apprehendit ab intus. apprehendens a foris: aut sunt gnq; sensus: aut octo. Ex q[uib]us est visus que est vis ordinata in neruo obtico ad apprehẽdẽdũ formã eius qđ formaſ in humore cristalinuz ex subtilitudinibus corporum habentium colorẽ q̃ eueniunt p corpa radio-

A

Animare vegetabile.

Alia sensibilis.

Anima humana. Arist. scdo de aia. t.6.

B

Prima

Secunda

Tertia

Auditus

sa in effectu ad superficies corporum tersorum. Ex illis etiam auditus que est vis ordinata in neruo expanso in superficie nerui obtici ad apprehendendus formã eius qđ sibi aduenit: ꝛ commotione aeris qui constringiſ inter percutiens ꝛ percussus. resistens ei constrictiõe exacta ex qua prouenit sonus. ꝛ prouenit eius cõmotio ad aerem collectum quietum qui est in concauitate nerui obtici mouens illum ad instar sui motus: ꝛ cõmotiones illius motus tangunt neruum. ¶ Et ex illis est olphatus qui est vis ordinata in duabus caruncullis anterioris partis cerebri similibus mamillaruz capitibus: ad apprehendenduz id qđ offert ei aer attractus de odore qui est in vapore permixto cum aere. aut de odore impresso in illo. ex permutatione que fit ex corpore odorifero. ¶ Et ex illis est gustus qui est vis ordinata in neruo expanso super corpus lingue ad comprehendendum sapores solutos ex corporibus contingentibus ipsum cum permiscentur humori vnctuoso lingue permixtione permutãti. ¶ Et ex illis est tactus qui est vis ordinata in neruis cutis totius corpozis. ꝛ eius carnibus ad apprehendendum id qđ tangit illuz: ꝛ afficit contrarietate permutãte complexionem. ꝛ affectionem corpozis. ¶ Videt aũt aliquibus hec vis non esse species specialissima. Sed genus quattuoz viriu m. aut etiam plurium diffusarum simul in toto corpore: quarum vna discernit contrarietatẽ que est inter calidum ꝛ frigidum. Alia discernit contrarietatem que est inter humidus ꝛ siccuz. tertia est discernens contrarietatem que est inter durum ꝛ molle. quarta vero est discernens contrarietatem que est inter aspe rum ꝛ lene. ¶ Sed quia collectio illarum est in vno instrumento scilicet cute. ideo putant esse vna in essentia.

¶ Sed virium apprehendentiuz ab intus quedaz apprehendunt formas sensibiles. quedam vero apprehendunt intentiones sensibilium: apprehendentium autem quedam sunt que apprehendunt ꝛ operantur simul: q̃dam vero apprehendunt ꝛ non operantur. quedam apprehendunt principaliter. ꝛ quedaz secundario. ¶ Differentia autem inter apprehendere formas. ꝛ apprehendere intentionem. hec est q̃ forma est illa quã apprehẽdit sensus interior. ꝛ sensus exterior simul. Sed sensus exterior primo apprehendit eam. ꝛ postea reddit eaz sensui interiori. Sicut cum ouis apprehendit formaz lupi .ſ. figuram eius. ꝛ affectionez ꝛ colorez. Sed sensus exterior ouis primo apprehendit eam: ꝛ deinde sensus interior: intentio autez est id qđ apprehendit anima de sensibili. quamuis non prius apprehendit illud sensus exterior. sicut ouis apprehendit intentionẽ quã habet de lupo: que. ſ. est quare debeat eum timere ꝛ fugere. quãuis hoc sensus non apprehendit vllo modo. Id autez qđ de lupo apprehendit sensus exterior primo. ꝛ postea interior. vocatur hic propr[ie] nomine forme. Quod autem apprehendit vires occulte absq; sensu vocatur in hoc loco proprie nomine intentionis. ¶ Differentia autẽ que est inter apprehend[ere] operando. ꝛ apprehendere non operando hec est q̃ de actionibus alicuius virium interiorum est componere aliquas formarum. ꝛ intentionum apprehensarum cuz alijs. ꝛ separare ab aliquibus. habet ergo apprehendere ꝛ operari etiam in eo qđ apprehendit. Sed apprehendere non operando hoc est: cum forma aut intentio describitur in vitantuz. ita vt non possit agere in eum aliquid vllo modo. ¶ Differentia autem inter apprehendere principaliter. ꝛ apprehendere secũdario hec est. q̃ apprehendere principaliter est cuz forma acquiritur aliquo modo acquisitiõis qđ accidit rei p se: apprehendere secundario est acquisitio rei ex alio qđ eam induxerit. ¶ Virium autem apprehendentiuz occultarum vitalium. prima est fantasia: que est sensus cõmunis: que est vis ordinata in prima concauitate cerebri recipiens per seipsam formas omnes que imprimũtur quinq; sensibus ꝛ reddunt ei. ¶ Post hãc est imaginatio. vel que est etiam formans: que est vis ordinata in extremo anteriorus concauitatis cerebri retinens qđ recipit sensus cõmunis a quinq; sensibus ꝛ remanet in ea post remotionem illorum sensibilium. ¶ Debes aũt scire q̃ recipere est ex vna vi. que est alia ab ea ex qua est retinere. ꝛ hoc considera in aqua que habet potentiã recipiendi insculptiones ꝛ depictiones ꝛ omnino figurã: ꝛ non habet potentiam retinendi. quamuis postea etiaz addemus certitudinem huius. ¶ Cum autez volueris scire differentiam iter opus sensus exteriozis. ꝛ opus sensus cõmunis. ꝛ opus formantis. attende dispositionem vnius gutte cadentis de pluuia. ꝛ videbis rectam lineã. ꝛ attende dispositionem huius recti: cuius sumitas moueatur in circuitu. ꝛ videbitur circulus impossibile autẽ est vt apprehendas rem aut lineam. aut circulum nisi illam sepe inspexeris. Sed impossibile est vt sensus exterior videat eam bis. sed videt eam vbi est: cum autẽ describitur in sensu communi. ꝛ remouetur anteq̃ deleaẽ forma sensus communis apprehendit eam sensus exterior illic vbi est: quia apprehendit eaz sensus communis quasi esset illic vbi fuit. ꝛ quasi esset illic vbi est. ꝛ videt distensionem circularem aut rectam. hoc autem impossibile est comparari sensui exteriozi vllo modo. sed formans apprehendit illa duo. ꝛ formaz ea. quamuis sit destructa res que iam abyt. Post hanc est vis que vocaẽ imaginatiua comparatione anime vitalis. ꝛ cogitatiua cõparatione anime humane. que est vis ordinata in media concauitate cerebri vbi est neruus. ꝛ solet componere aliquid de eo qđ est in imagnatione cum alio ꝛ deinde aliquid ab alio ſm q̃ vult. ¶ Deinde est vis extimatiua. que est vis ordinata in summo medie concauitatis cerebri. apprehendens intentiones nõ sensatas: que sunt in singulis sensibilibus. sicut vis que est in oue diiudicãs q̃ ab B lupo est fugiendus. ꝛ q̃ huius agni est miserẽdũ. videtur etiam hec vis operari in imaginatis compositionem ꝛ diuisionem. ¶ Deinde est vis memorialis. ꝛ reminiscibilis que est vis ordinata in posteriore concauitate cerebri. retinens qđ apprehendit vis extimatiõis de intẽtionibus non sensatis singulorum sensibiliũ. ¶ Cõparatio autem virtutis memorialis ad virtutez extimationis talis est qualis comparatio virtutis que vocatur imaginatio ad sensum communem. Et comparatio huius virtutis ad intẽtiones est qualis cõparatio illius virtutis ad formas sensibiles. he sunt vires anime vitalis vel sensibilis. ¶ Sed anime rationalis humane vires diuiduntur in virtute sciendi ꝛ virtute agendi: ꝛ vnaquaq; istarum virium vocatur intellectus equiuoce aut propter similitudinem. ¶ Vis autem actiua est que est principium mouens corpus bominis ad actiones singulas que sunt proprie cogitationis secundum q̃ intentionibus conuenit ad placitum que appropriantur ei. Et habet respectum in comparatione virtutis vitalis appetitiue. ꝛ respectum in comparatiõe virtutis imaginabilis. ꝛ extimabilis ꝛ respectum in comparatione ipsius ad se. ¶ Respectus autem eius secundum comparationem ad virtutem vitalem appetitiuaz est mo-

D

Fantasia

Imaginatio

Extimatiua

E

Rie rõnalis vires

Vis actiua.

dus:propter quez accidunt in ea affectiones que appropriantur homini.quibus afficitur cito siue sit actio. siue passio: sicut confusio ⁊ erubescentia ⁊ risus. aut huiusmodi: respectus autem eius fm comparationem virtutis vitalis extimabilis aut imaginabilis. est modus ad quem tendit cum contendit adinuenire mādata rerum generatarum ⁊ corruptarum ⁊ aduenire artes humanas. respectus autem quem habet comparatione sui ad se.est modus qui generat in ea actionem ⁊ intellectū contemplantem.⁊ be sunt intentiones que pendent ex actionibus ⁊ diuulgantur famose.sicut hoc q̄ mētiri turpe est.⁊ iniuriari turpe est nō quasi probata:⁊ quicquid simile est huic de proportionibus quarum differētia a p se notis primis.ſ. intelligibilibus diffinita est in libris logicis.quamuis comprobate fuerint: fient etiam per se note.sicut iam didicistī in eisdem libris. ¶ Opz autem vt hec virtus imperet ceteris virtutibus corporis. sicut oportet pro iudicio alterius virtutis quā postea nominabimus.ita vt hec non patiatur ab illis vllo modo. ſz ipse patiatur ab ea: ⁊ sunt omnino substrate sub ea.ne forte contingant in ea affectiones post se trahentes eaz ꝑ uenientes ex rebus naturalibus que vocantur peruersi mores:quia oportet vt ipsa non sit passibilis vllo modo. nec trabilis.sed imperās.⁊ tūc habet mores optimos. possibile est autem vt mores comparent virtutibus corporalibus.sed cum illa fuerit dominās habebit affectionem efficientem:⁊ ex intellectu habebit affectionem patientem:nominemus autez omnem affectionem morez. erit ergo vnū ꝓpter q̄ contingunt mores in ℔. ⁊ in alio contingunt mores.propter hoc alium. si autem ipsa fuerit iuncta habebit affectionem passibilem.⁊ similiter affectionem actiuam non extraneam:que etiam erūt due actiones ⁊ duo mores.⁊ mos quidem erit vnus. sed habebit duas comparationes.mores autem qui in nobis sunt nō comparātur huic virtuti. nisi quia anima humana: sicut postea scies est vna substātia:bñs cōparationē ad duo.quorum vnum est supra eam.⁊ altera infra eaz. sed fm vnūquodq; istorum habet vim per quā ordinat habitus qui est inter ipsam ⁊ illud:hec autez virtus actiua est illa virtus quam habet anima propter debitum q̄ debet ei q̄ est infra eam.ſ.corpus ad regendum aliquid.sed virtus cōtemplatiua est illa virtus qua habet anima ꝓpter debitum q̄ debet ei.q̄ est supra ipsaz. vt patiatur ab eo ⁊ perficiat per illud ⁊ recipiat ex illo tāq; anima nostra habeat duas facies.faciem.ſ. deorsum ad corpus:quā oportet nullatenus recipere aliquā affectionem generis debiti nature corporis. Et aliam faciē sursuz versus principia altissima quā oportet semper recipere aliquid ab eo: q̄ est illic ⁊ affici ab illo. ex eo autē q̄ est infra eam generantur mores.sed ex eo q̄ est supra eam generantur sapientie.⁊ ℔ est virtus actiua. ¶ Sed virtus contemplatiua est virtus que solet informari a forma vniuersali nuda a materia. si autem fuerit nuda in se:apprehendere suam formā in se facilius erit. si aūt non fuerit nuda. fiet tamē nuda.quia ipsa denudabit eā. ita vt de omnibus affectionibus eius.cuz materia nihil remaneat in ea.sed qualr hoc fiat postea declarabimus. hec aūt vtus cōtēplatiua bz ad bas formas cōparationē diuersaz.qz id q̄ solet aligd recipe aliq̄n est receptibile eiꝰ in potētia:aliq̄n est receptibile eiꝰ in effectu. potētia autē tribus modis dicitur fm prius ⁊ posterius. dicitur enim potentia.aptitudo absoluta.a qua non exiuit aliquid ad hoc in effectu.nec etiam habetur aliquid proꝑ pter q̄ exeat:sicut potentia infantis ad scribendum.dicitur etiam potentia hec aptitudo quādiu non habet res nisi id ꝓpter q̄ sit possibile eam peruenire ad effectū sine medio sicut potentia infantis ad scribendum cum fuerit adultus.⁊ cum cognouerit encaustrum.⁊ calamū ⁊ simplicia elementa.⁊ dicitur potentia aptitudo cuz ꝑfecta fuerint instrumenta.⁊ ex instrumentis acciderit ꝑfectio aptitudinis vt fiat potens faciendi quando libuerit.ita vt non sit ei necesse adiscere.sed sufficiat ei vt tantum appetat.sicut est potentia.scriptoris perfecti in arte sua cum non scripsit.potentia autem prima vocatur absoluta materialis.secunda autem vocatur potentia facilis vel possibilis potentia vero tertia est perfectio. perfectionis autem contemplatiue comparatio ad formas nudas quas prenominauimus.aliquando est sicut comparatio eius q̄ est in potentia.absoluta.⁊ hoc est cū hec potentia.anime nondum recepit aliquid de eo q̄ est ꝑfectio.quantum ad eam ⁊ tunc vocatur intellectus materialis ad similitudinem aptitudinis materie ꝑme:que ex se non habet aliquam formarum. sed est subiectum omnium formarum.aliquando est comparatio eius q̄ est in potentia potentiali:hoc est cum impotentia materiali habentur de intelligibilibus prima per se nota. ex quibus ⁊ cum quibus acceditur ad intelligibilia secunda.sed prima intelligibilia sunt propositiones quas contingit credere non aliunde.nec quia auditor percipit vllo modo esse possibile eas aliquando non credere. sicut sentimus hoc:q̄ totum maius est sua parte.⁊ q̄ eidem equalia.inter se sunt equalia.⁊ interim dum non acquiritur ei adhuc intentio eius q̄ est in effectu nisi hoc modo:tunc vocatur intellectus in habitu.⁊ potest hic intellectus vocari intellectus in effectu.comparatiōe primi: potentia etenim.prima non potest intelligere aliquid in effectu.sed hec potest intelligere aliquid cum inquisierit.aliquando est sicut comparatio eius q̄ est in potentia perfecta.hoc est cum inceperint in ea consistere forme intelligibiles adepte post per se nota.siue intelligibilia prima.sed non considerat illa nec conuertitur ad illā in effectu.nisi veluti sint reposite apud eum vt cum voluerit consideret illas formas ⁊ intelligat eas.⁊ intelligat eas se intelligere:⁊ vocatur hic itellectus in habitu. est enim hic intellectus qui intelligit quotiens vult intelligere sine labore acquirendi quamuis hic etiaz possit vocari intellectus in potentia.comparatione eius q̄ sequitur post ipsum.aliquando autem eius comparatio est sicut comparatio eius q̄ est in effectu absoluto.hoc est cum forma intellecta nunc in presenti est in eo.⁊ ipse considerat eam in effectu.⁊ intelligit in effectu.⁊ intelligit se intelligere in effectu.⁊ q̄ tunc habet esse in eo. est intellectus accommodatus ab alio qui vocatur intellectus accommodatus per hoc q̄ declarabitur nobis: qz intellectus in potentia non erit ad effectum nisi per intellectum qui semper est in actu.⁊ quia cum coniunctus fuerit intellectus qui est in potentia cum illo intellectu. qui est in actu:aliquo modo coniunctionis imprimetur in eo.fm aliquem modum formandi.ille qui est accommodatus ab extrinsecis : bi sunt ordines virtutum. qui nominantur intellectus.⁊ contemplatiui.⁊ in intellectu accōmodato finitur genus sensibile ⁊ humana spēs eius ⁊ illic virtus humana ꝼirmatur primis principys oīs eius q̄ est. ¶ Considera ergo nunc ⁊ inspice dispositiones istaz virtutuz.qualiter alie imperant alijs.⁊ qualiter alie famulant alijs:⁊ inuenies intellectuz accōmoda-

Intelligibilia prima ⁊ secūda.

Hec ea dē alfarabi⁹ tractatu de intellectu.

Virtus actiua.

Virtus cōtēplatiua.

Potētia dr trib⁹ modis.

Virtutuz graduatio.

tuz preesse.⁊ omnia alia subesse illi: qui est vltimus finis. deinde intellectui in habitu deseruit intellectus in effectu:⁊ intellectus materialis cuz aptitudine que est in eo deseruit intellectui in effectu deinde intellectus efficiēs deseruit bis oibus. ¶ Obligatio enim aie cuz corpore sicut postea adhuc declarabit. est ꝓpter hoc vt ꝑficiat intellectus contemplatiuus ⁊ sanctificet.⁊ mūdet: intellectus aūt efficiēs est rector illius colligatiōis anime cū corpore:intellectui aūt efficiēti deseruit extimatio: extimationi aūt deseruiūt due virtutes.virtus posterior ea: ⁊ virtus prior ea.virtus aūt posterior est virtus.que retinet q̄ reddit extimatio memoriali. virtus aūt prior est sup omnes virtutes vitales.deinde virtuti imaginatiue deseruiunt due virtutes diuersaz actionū:virtus autem appetitiua deseruit ei cū obedientia:qz extimatiua iperat ei moueri aliquo modo ꝑceptionis.virtus aūt imaginatiua seruit extimatiue:ꝓ hoc q̄ ostēdit ei formas retētas in ea:q̄ sunt apte ad recipiēdū; compositionē ⁊ diuisionē.deide hec dñantur alijs.virtuti aūt imaginatiue seruit fantasia:fantasie vero seruiūt gnāz sensus:virtuti aūt appetitiue seruiūt cōcupiscibilis ⁊ irascibilis. ſz concupiscibili ⁊ irascibili seruit virtus mouens q̄ est in lacertis. ⁊ hic terminātur virtutes vitales vel sensibiles. ¶ Deinde virtutibus vitalibus vel sensibilibus seruiunt vegetabiles:quaz ꝓma ⁊ caput est generatiua.deide augumentatiua seruit generatiue:post nutritiua seruit augmētatiue:deide quattuor vtutes naturales seruiūt istis: ſz digestiue que est vna eaz que seruiūt:retētiua ex vna parte.⁊ attractiua ex alia pte. expulsiua vero seruit vnicuiq; istaz.deinde quattuor qualitates seruiūt bis omnibus.sed caloꝛi seruit frigiditas. ꝓparat enim ei materiā: vt seruet eius essentiā.frigiditas aūt nō bz ordinē in virtutibus:que ꝓueniunt appetitibus naturalibus nisi q̄si seruitiuz vtilis obsequētis:⁊ bis duabus seruiūt siccitas ⁊ humiditas.⁊ hic est finis graduū virtutum.

¶ Expleta est pars prima sexti de naturalibus. ¶ Incipit pars scōa eius capitulū primū de certificando virtutes que sunt propie anime vegetabilis.

A

Digestiua.

Nutritiua

Accipiemus nūc significare singillatim virtutes quas diximus ⁊ demōstrabimus eas ex suis actionibus.⁊ ꝓmo ex actionibus virtutū vegetabiliū.sed primo oium dispositionē virtutis nutritiue.dicemus igit q̄ ex ꝓmissis cognouisti cōparationē nutrimēti ad nutritū ⁊ diffinitionē vniuscuiusq; illoz ⁊ ꝓprietatem. dicemus nūc q̄ nutrimētū nō semper permutatur in naturaz nutriti subito. ſz primo permutatur aliquātuluz a sua qualitate.⁊ aptatur ꝓmutationi in substātia nutriēdi. in quo operat vna ex virtutibus seruientibus virtuti nutritiue: que est digestiua:⁊ hec est que dissoluit nutrimētū in animalibus.⁊ ꝓparat illud ad hoc vt diffundat equaliter Deinde virtus nutritiua deducit illud in aial ꝓmo sanguineū ꝓmutādo in sanguine.⁊ humores ex quibus est ꝛstitutio corporis.sicut iam ostēdimus alīs. ſz omne membrum habet virtutē ꝓpriā nutritiuam.que est in eo que ꝓmutat nutrimētū.in similitudinē eius ꝓpriā ⁊ vnit ei. ergo virtus nutritiua restaurat q̄ solutū est:⁊ assimilat ⁊ vnit.nutrimētū aūt quāuis plures eius vtilitates sint ex hoc q̄ fit restitutio eius q̄ solutū est.nō tñ ad hoc solū est necessariū. ſz quia natura primo eget eo ad augmētanduz:que postea nō eget eo nisi ad ponendū illud tñ loco eius q̄ dissolutum est.ergo virtus nutritiua ex viribus aie vegetabilis opatur omni tēpore vite singularis que dū ꝑmanserit exercens suas actiones. vegetabile ⁊ animale erunt viua:cū aūt destructa fuerit vegetabile ⁊ aial non erunt viua. non aūt est talis dispositio aliaz virium vegetabiliū: augumētatiua eteniz opat primo cū generat aial.actionē que nō est tm nutritiue: finis enim nutritiue est id q̄ diximus.sed hec virtus distribuit nutrimentū diuerso modo : q̄z virtus nutritiua.q̄ eni debet virtus nutritiua ex se hoc est. vt det vnicuiq; mēbro de nutrimēto fm eius magnitudinē.⁊ paritatē ⁊ de nutrimēto vnit ei scōm mēsurā quā bz equaliter.augmētatiua vero tollit ab vna pte corporis nutrimētum quo indigebat:⁊ addit alij pti.⁊ vnit ei vt illa ps augeatur potētius q̄z alia.ministrāte sibi nutritiua in ℔. si eniz esset dominū nutritiue adequaret illas.aut etiaz plus largiretur parti.cui augmētatiua subtrahit: verbi gratia.qz nutritiua cū sola fuerit ⁊ eius actio fortioz.⁊ q̄ restituitur fuerit amplius q̄z q̄ resolnitur: ipsa apponit in latitudine mēbroz ⁊ ꝓfūditate eoꝝ augumētum manifestuz in grossitie:longitudini aūt eius nō addit augumētuz q̄ appareat:augumētuz autez addit multo plus longitudini. q̄z latitudini: sed addere longitudini difficilius est q̄z addere latitudini : in augumentatione etenim longitudinis necesse est nutrimētuz diffundi in mēbris duris.vt ossibus ⁊ neruis:per oēs partes eorum in longum.⁊ ꝓpagādo.⁊ elongando inter eoꝝ extremitates:in augmento aūt latitudinis aliquando sufficit carnes augeri.⁊ ossa etiam nutriri in latitudine.ita vt non sit necesse multuz infundi in eo ⁊ moueri. aliquando autē mēbra aliqua in principio vegetationis erūt parua:⁊ alia mēbra in ꝓncipio vegetatōis magna: postea vero in fine vegetationis eius necesse vt id q̄ est maius fiat minus.⁊ q̄ est minus fiat maius. Si aūt dominiū esset nutritiue boc semp procederet eadem ꝓportione.nutritiua aūt fm q̄ est nutritiua afficit nutrimētuz ⁊ vnit corpori equali modo.aut pene equali.sicut oz fieri in natura eius vt in grossicie. Sz augmētatiua imperat nutritiue vt distribuat nutrimētuz ⁊ diffundat illud illic vbi debet augumētatiua diuerso mō ab hoc q̄ debet nutritiua.nutritiua aūt deseruit augmētatiue. in ℔ q̄ nutritiua sine dubio est vniens:⁊ est operans ad nutū virtutis augmētatiue.virtus vero augmētatiua non appetit nisi augumētare rē. ¶ Sz generatiua habet duas actiones.quaz vna est creare corpus ⁊ figurare ⁊ formare.altera vero est attribuere partibus eius in ꝓmutatione scōa formas eaz.ſ.virtutes ⁊ dimēsiones ⁊ numeros. ⁊ figuras.asperitatē ⁊ lenitatē ⁊ bis adherentia:subiecta gubernatōi eius q̄ solus oia pōt:nutritiua vo seruit huic nutriēdo:ſz augmētatiua seruit ei augēdo ꝑz q̄ res mertur.hec aūt actio ꝑficit in ꝓncipio gnātiōis rei: deide remanet gubernatio cōmodata augmētatiue ⁊ nutritiue: cū aūt opaī augmētatiua q̄si circa ꝑfectionē.tūc gnātia iterū excitaī cū duabus ministris suis ad gnandū semē ⁊ sperma in quo gescat vtus:q̄ est eundē sui gnis. oino aūt vtus nutritiua appetit ℔ vt ꝓ eā ꝓseruet suba cuiusꝛz singularis.⁊ augmētatiua appetit.vt ꝓ eā ꝑficiat suba singularis.ſz gnātiua appetit vt ꝓ eā remaneat spēs:qz appetere ꝑmanere:ē res q̄ venit ex deo in oi q̄ est: ⁊ in singulari q̄ nō est aptū ad ꝑmanēdū.ſz est aptū vt spēs eiꝰ remaneat.excitaī virtus ad reparādū aligd vice eius. vt ꝓ ℔ seruet eius spēs nutritiua.q̄ restaurat q̄ resoluitur ō singulari. ⁊ gnātiua restaurat q̄ resoluitur de spē. ¶ Fuerunt autem multi: ex quibus aliquis putauit q̄ nutritiua est ignis:quia ignis nutritur ⁊ augetur. ⁊ erauit duobus modis.vno quia nutritiua nō nutrit:ſz nu-

B

Nutritiua ⁊ augmētatiua sunt circa singulare ⁊ gnātiua inendit speciez.

Art.3.de aia ter.59.t.2.t.46. Augmitativa Nutritiue sunt.

trit et auget corpus. ignis vero ⁊ si nutriat. non nutrit vel auget nisi se alio: quia ignis non nutritur. sed fitin eo aliquid post aliud. ⁊ extinguit ꝙ pceſſit. si enim nutriretur: ⁊ eius nutrimentum fieret ſm nutrimētuz corpozetum non deberet nutrimētum corpori cessare sicut nutrimētum ignis non cessat: quādiu inuenit materiaz. ſz augetur semper sine fine. ¶ Sz mirabilius est ꝙ dixit auctor huius sentētie. ſ. ꝙ arbozes ideo radicant deorsum: quia terrenitas mouet eas deorsum ⁊ attenuant in ramis superius. primus autē error ipsius fuit hic. ſ. ꝙ multozum vegetabilium grauiozes sunt rami. ꝯ radix. secundus autem ꝙ propter hunc motum. cur non separantur partes ⁊ discedit graue a leui. si bocautem est ex actione anime attribuamus etiam similiter radicare. ⁊ ramificare anime: quāuis videt ꝙ in vegetabilibus sursum est. vbi est caput eozum. sed caput vegetabiliuz est radix eozum: quia inde oziuntur: deinde primum instrumentuz huius virtutis est calor naturalis calor enim est aptus ad mouenduz materias. post hec sequitur frigiditas ad faciendum eas quiescere in suis perfectionibus creaturarum ⁊ consumat eas. ¶ Sed qualitatuz passiuaruz instrumētum primum est humiditas. ⁊ B est que recipit figuram. quaz sequitur siccitas: que conseruat figuraz. ⁊ iuuat ad retētionem forme. ¶ Uirtus autē vegetabilis que est in animali. non generat nisi corpus animale: quia est animatiua ex qua pēdet virtus animationis: que est differētia inter ipsam ⁊ eaz: cum qua cōuenit in hoc ꝙ est virtus nutrīdi ⁊ augmētandi. ⁊ complexatur angulos: ⁊ electa. complexione que est congrua animali. ꝙ autez facit hanc complexionē. est. virtus cōmunis vegetabili ⁊ animali. ſm ꝙ est cōmunis. hoc enim scōm ꝙ est cōmunis non debet facere cōplexionē propriaz. non enim dz facere complexionē propriam nisi inipſis: in ipſis enim ꝓter hoc ꝙ est nutritiua est etiaz animalis ⁊ habet in sua natura vt sensificet: ⁊ moueat cum habuerit instrumētuz ⁊ ipsa est conseruans illam coniunctionem ⁊ complexionē sicut cuz relata fuerit ad habētia coniunctionez fit coniungens. non enim est de natura elemētoruz ⁊ corporum cōtrariozum coniungi per se. sed de natura habēt ire in partes diuersas. que non coniungit nisi anima propria. Exēpli gratia. vt in palma est anima palmifica. ⁊ in vua anima vuifica. ⁊ omnino anima que est forma ipsius materie. Anima enim cum fit palmifica supra hoc ꝙ est anima augendi. habet etiam esse anima palmifica. ⁊ in vua anima vuifica: palma aūt non eget anima vegetabili. ⁊ alia anima ꝓpter quā fiat palma: non enim habet actiones ꝓter quaz vegetabiles. sed eius anima vegetabilis habet in sua vegetabilitate qua est palmifica. sed anima vegetabilis que est in animali post creationē animalis habet actiones. ꝓter quas actiones agit sola secundū qō est vegetabilis tantum: qz est regēs animaz animalē. imo est certissime ꝓter animaz vegetabilem: si voluerint appellare animam vegetabilez ex intellectu quo diximus. ſ. generali. ¶ Ex differētia vero constituēte non puenit vlla anima vegetabilium. sed ex differentijs quas habet vuūquodqz vegetabile per se ⁊ non aliud: quia non est principium actionis vegetabile ꝓprium tantum. sed anime vegetabili animalis differentia qua separatur ⁊ constituitur vnaquaqz species sub ipsa. est virtus anime animalis adiūcta illi que aptat illi corpus. ⁊ est differentia ad modum differētiarum quas habent simplicia non quas habent cōposita. anima autez humana non pēdet ex corpore: ſz habet se ad corpus vt forma: sicut postea ostēdimus. nec eget vt sibi preparetur membrum. concedo autez ꝙ anima

Ari. 2° de aia. t. 4.

Ari. 2. de aia. t. 39.

matio eius differt ab alijs animationibus. similiter etiā membra apta sunt eius animationi.

¶ Capitulū scōm de certificando modos apprehensionū que sunt in nobis.

A

Dstract. multiplex.

Sequamur nunc de virtutibus sensibilibus. ⁊ apprehēdētibus. ſz loquamur de eis verba generalia. dicētes: qz videtur ꝙ apprehēdere non sit nisi apprehēdere formaz apprehēsi aliquo modouz. sed si apprehēdere est apprehēdere rem naturalem. tunc apprehēdere est apprehēdere formaz. alicuius abstracti a materia aliqua abstractione: species autem abstractionis diuerse sunt. ⁊ gradus earum multum distantes: formis eteniz materialibus propter materiam accidunt dispositiones. ⁊ alia que non habent ex sua essentia. ex boc. ſ. ꝙ ipse sunt forme. ergo illarum abstractio a materia: aliquando est abstractio non sine illis appenditys. vel aliquibus earuz: aliquando illa est pfecta abstractio que abstrahit intellectam rem a materia: ab alijs appenditys in materia earum: exempli gratia. forma etenim humana. ⁊ substantia est natura sine dubio: in qua conueniunt omnia singularia speciei equaliter: cuius est vna diffinitio. sed quia accidit ei vt existeret in hoc singulari ⁊ in illo. ideo multiplicata est: hoc autē nō habet ex natura sua. si enim ex natura humana esset. vna deberet multiplicari: tunc nō predicaretur homo de aliquo numero vno. si vero humanitas esset ex boc ꝙ est humanitas petri. tunc humanitas non esset alteritas: ergo vnum ex accidētibus que accidunt humanitati ex materia: est species hec multiplicationis ⁊ dimissionis: accidunt autem ei alia ꝓter ꝯ hec accidentia. ſ. quia cum fuerit in materia acquireturei aliquis modus quāti. ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs. que omnia sunt extranea a natura ipsius: quia si hoc ꝙ est humanitas esset ex hoc predicto modo: vel alio modo quāti ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs: tunc ex boc ꝙ est humanitas oporteret vnumquemqz hominuz conuenire cum alio in his intētionibus. ſ. aut hoc qō est humanitas esset ex alio aliquo modo quanti. ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs: oporteret vt omnes homines cōuenirent in illo modo: ergo forma humana ex sui essentia non debet habere accidētia hec: que solent ei accidere. sed ꝓpter materiaz habetur cum illis accidētibus. ⁊ propter accidētia comparationis que est inter eā ⁊ materiaz: que comparatio cuz remota fuerit destructur apprehēsio ipsa. visus autem indiget his accidentibus. cuz apprehēdit formaz eo ꝙ non abstrahit formaz a materia abstractione vera. sed est necessarium materiam adesse: ad hoc vt forma hec apprehēdatur in illa: sed imaginatio siue imaginari. est cuz abstrahitur forma a materia maiori abstractiōe: eteniz formaz capit sine materia: ita ꝙ ad hoc vt hoc subsistat in ista nō est necesse existere māz: qz mā siue sit absens: siue destructa: eētū forme stabile erit in imaginatōe. ⁊ tūc apphēsio ipsius erit abstrahēs eā a colligatiōe. quā hz cū mā abstractione pfecta: ſz imaginatio nō denudat eā ab accitibus mālib⁹. sensus etiā nō denudat eā a mā denudatiōe pfecta: neqz denudat ab accitibus materie: ſz imagiatio denudat eā a mā denudatiōe vera: ſz nō denudat eā vllo mō ab accidētibus materie: forme eteniz q sūt in imaginatiōe sunt ſz ℔ q sūt sensibiles ⁊ scōz q̄litatē ⁊ q̄titatē aliquā ⁊ situ: nō est possibile imaginatiōi aliquo mō imaginari formā in tali dispōne in qua possibile sit ꝙuenire oia idiuidua illi⁹ spēi: hō. n. imaginatus est sicut vnus ex boibus: possibile est autem homines esse qui sunt imaginati: nō illo modo quo imaginatio imaginauit hominez illum.

Visus

Imaginatiua.

Estimatiua.

¶ Sed estimatio parum transcendit hunc ordinez abstractionis: eo ꝙ apprehendit intentiones immateriales. que non sunt in suis materijs: quamuis accidat illis esse in materia: quia figura. ⁊ color. ⁊ situs. ⁊ bis similia sunt res quas non est possibile haberi nisi a materijs corpozalibus: bonitas vero ⁊ malicia. ⁊ conueniens. ⁊ inconueniens. ⁊ bis similia sunt in se res non materiales. quibus tamen accidit esse materialis. ratio autem ꝙ be non sunt materiales. bec est. ſ. ꝙ si be essent materiales ex se ipsis. non intelligerentur bonitas vel malicia vel conueniens vel inconueniens. nisi accidens corpori. intelligūtur autem sine corpore: constat ergo ꝙ be in se nō sunt materiales. sed accidit eis esse in rebus materialibus. extimatio autem non apprehendit. neqz assequitur nisi similia horum. ergo extimatio apprehendit res materiales ⁊ abstrahit eas a materia. sicut apprehendit etiaz intentiones non sensibiles: quamuis sint materiales. ergo bec abstractio purior ⁊ vicinior est simplicitati ꝯ due prime. sed cum boc tamen non expoliat formam banc ab accidentibus materie: eo ꝙ particulariter apprehendit eam ſm propriam materiam. ⁊ ſm comparationez eius ad illam ⁊ ligataz cum forma sensibili. ⁊ stipatam accidentibus materie. ⁊ est ꝓueniētia imaginatiōis cū illa. ¶ Sed virtus in qua forme existes nō sunt materiales vllo modo nec accidit eis eē materiatas. nec forme sunt rerum materialiuz: sed denudate ab omni collīgatione est materia constat: quia comprehendit formas apprehensione nuda a materia omni modo: in eo autez ꝙ ex seipso nudum est a materia. res manifesta est. ſz id qō habet esse cum materia. aut cuius est esse materiale aut cui boc accidit. abstrahit a materia. ⁊ ab omnibus appēditys ex materia que sunt cum ipsa. sed apprehendit id apprehensione nuda. ita ꝙ sit exempli gratia sicut homo qui predicatur de pluribus. ⁊ ita ꝙ apprehēdit multa in vnam naturaz ⁊ sequestrat illud ab omni quantitate. ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊ situ materialibus. nisi enim denudaretur ab hoc non esset aptū dici de omnibus. ⁊ in boc differunt apphēsio iudicantis sensibilis: ⁊ apphensio iudicantis imaginabilis. ⁊ apphēsio iudicantis extimabilis: ⁊ apprehēsio iudicantis intelligibilis. ⁊ ad banc intētionem duximus hoc verbuz in boc capitulo. ¶ Dicemus autem ꝙ sentiens habet in sua potentia finali. sicut sensatum in effectu. sentire eteniz est recipere formaz rei nudam a sua materia. ita vt infozmetur per eaz sentiēs. videns ideſt mutari a formis sensibilibus que sunt extra in rebus subiectis. est sicut visum in potentia. similiter palpatum. ⁊ gustatum ⁊c. primum enim sensatū certissime est id qō describitur in instrumento sensus. ⁊ id apprehendit: videtur autem ꝙ cum dicitur sentiri ꝙ est extrinsecus intellectus eius est ꝓter intellectum sentiēdi in anima. intellectus eniz huius qō dicitur sentiri extrinsecus est qō eius forma assimilata est in ipso sensu. sed intellectus sentiendi in anima non est ꝙ ipsa forma eius effigiata sit in proprio sensu. ⁊ ꝓpter boc difficile est constituere esse qualitatum sensibilium in corporibus. sed certissime scimus ꝙ cum aliquod corpus afficit sensum: sed ipsum non afficitur. qō in ipso est propria qualitas: que est principium permutandi sensum sensu nō permutante ipsum. ¶ Sed democritus ⁊ alia secta naturalium. non posuerunt ilstis qualitatibus esse vllo modo. sed figuras quas ponunt in atbomis posuerunt causas diuersitatis eius: quo afficiūtur sensus. ꝓpter diuersitatē ordinis ⁊ situum earum: dicētes ꝙ ꝓpter boc vnus homo sentit pannum vnum duoz̄um diuersoz̄um colorum ſm duos intuitus eius: propter quos variantur

B

comparationes eius que sunt ad situs vnius rei in se. sicut colum colūbe: qō aliquādo videtur cerulei: aliqñ rubicundi. aliquando coloris aurei ſm diuersitatem situū. ⁊ ob boc vna ⁊ eadem res est homini sano dulcis: ⁊ infirmo amara. ⁊ isti sunt qui posuerunt ꝙ qualitates sensibiles non habent certitudinem in se: ⁊ ꝙ non sunt nisi figure. ¶ Fuerunt autem alij qui non tenuerunt hāc sententiam. nec posuerunt istis qualitatibus certitudinem in corporibus. sed dixerunt ꝙ be qualitates non sunt nisi passiones tantum sensuum. ita ꝙ in sensibilibus nihil est de eis. iam autem ostendimus destructionem huius sentētie. ⁊ ostēdimus ꝙ in aliquibus corporibus ꝓprietas est que afficit ꝓprietatem lingue. exempli gratia. id. ſ. qō vocamus dulcedinem cum gustamus. ⁊ alia corpora habent aliam ꝓprietatem certissime quam vocamus gustum. ⁊ nihil aliud. sed sentētie auctozum de figuris iam destruximus fundamentuz in premissis. sed ad huc etiam patefiet destructio eius: si enim sensatuz esset figura. oporteret vt cuz tangeremus figuram. ⁊ apprehēderemus eam per se non cum pupilla. videremus etiam colorem eius: ymum enim sentiēs ex vna parte apprehēdit vnum quid. sed cum apprehēsio fuerit ex vna parte id qō de illo non apprehēditur: aliud est ab eo ꝙ apprehēditur: color igitur aliud est a figura. si autem dicitur ꝙ vna res afficit duo duabus affectionibus diuersis: cuius vna affectio in vno sit tactus. ⁊ eius affectio in alio visio. si ita fuerit ipsa figura non erit sensata. sed figura erit affectio diuersa per quam afficit in diuersis sensibus aliū ꝯ illa. sensibile etiam corpus est. quod sicut ipsi tenēt nō afficitur nisi ex figura. erit ergo vt sensibile non afficiatur nisi ex figura. vna ergo eadem res afficitur in vno instrumēto vna figura. ⁊ in alio alia: sed ſm eos nulla figura est que non possit tangi: ergo boc visibile etiaz possibile est tangi. constat autē ꝙ in colore contrarietas est: ⁊ ꝓter boc etiaz in sapore. ⁊ ꝓter boc etiā in alijs. in nulla autem figurarum est aliquid contrarietatis: isti etiam certissime ponunt ꝙ omne sensatum est tactum. ipsi etiaz ponunt ꝙ de visu aliquid emittitur: qō tangit idem. sed si ita esset oporteret. vt qō tāgitur duobus sensibus esset tantuz figura. miruz est autem ꝙ obliti sunt figuras non apprehendi nisi cum fuerint ibi colores aut sapores. aut odores. aut alie qualitates. ⁊ ꝙ nullo modo sentitur figura nuda. si autem fuerit boc. tunc ex boc ꝙ figura nuda cum sit sensibilis afficit sensum aliqua ista rum affectionum. ⁊ ꝓter figuralitatem affirmatum est esse istarum affectionum: ⁊ quia non est ipsamet figura. ⁊ constat quia sensus non sentit figuram nudaz. nisi sentiat cum ea aliud. ¶ Dixerunt etiam aliqui antiquoruz qō possibile est: vt anima alio modo sentiat sensibilia. sine medijs. ⁊ sine instrumētis. sed media sunt sicut aer. exempli gratia. visus: instrumēta vero sunt sicut oculus visui. vnde bi procul sunt a veritate. ¶ Si enim sentire haberet anima p se ipsam sine instrumentis. tunc bec instrumenta essent ociosa in creatura ⁊ inutilia. Jtez cum anima ſm eos aliud sit a corpore non habens situz: impossibile est tunc aliqua corpora esse. ꝓpinquiora ei. ⁊ accidētia ad ipsam. ⁊ alia remotiora ab ea ⁊ occultata: que non sentiat. ⁊ omnino oportet vt nō sit diuersitas in situ corpoꝝ quātuz ad ipsam. nec occultatio nec manifestatio: be. n. dispositiones corpoꝝ sunt. ⁊ circa corpora. ⁊ oz vt aia aut sit apprehēdens oium sensibiliū aut nullius. ita vt nō possit abesse aliqō sensatū ab eius apphēsiōe. Jō eni absentia est alicuius rei q̄ est diuersa a ꝓsentia ei⁹ ⁊ hec res aliqn est absens aie. aliqñ ꝓis qō fit ex loco situali: oz ergo vt aia sit corpus. isti autem nō tenent boc.

C

¶ Postea aũt declarabimus. q̄ forme apprehense que non possunt separari a materia. ⁊ a colligatione cuius materia. impossibile est imprimi sine instrumento corporali. Sed si anima non egeret medijs ad apprehendendum res. oporteret vt visus non egeret lumine. nec medio claro. ⁊ applicatio visi ad oculum non prohiberet visum. ⁊ obturatio auris nõ phiberet sonũ. ⁊ langores q̄ accidũt huiusmodi instrumẽtis nõ phiberẽt sentire. ¶ Fuerũt autem aliqui qui posuerunt mediũ disturbans dicentes q̄ mediũs quanto fuerit tenuius. magis erit pervium. vnde si esset purum perfectior esset visio. ⁊ res amplius videretur q̄ modo videatur. ⁊ esset possibile videri tũc quicquid est in celo: hec autem dictio falsa est. non enim oportet vt si ꝑpter attenuationem prouenit augmentus visus. ideo ꝑpter priuationem aeris proueniat maĩ augmentum videndi: attenuatio autem non est via. vel causa attenuandi corpus. sed inane ꝓm eos est priuatio corporis. si autem inane haberet esse aliquid: tunc inter sensatum ⁊ sentiens remota non esset continuitas vllo modo. nec esset ibi actio nec passio. ¶ Fuerunt etiã alij qui putauerunt. illud. s. q̄ sentiens generaliter. vt anima: pendet ex spiritu: qui est corpus acute penetrans. cuius postea exponemus dispositionem. quia ipsum est instrumentum apprehendendi. ⁊ quia hic solum potest extendi ad sensibilia ⁊ obulare illis. ⁊ eque distare ab illis. ⁊ habere ad illa aliquem situm ex quo prouenit apprehẽdere. hec autem sententia etiam falsa est. huius enĩ speciei non retinetur essentia. nisi per hec nutrimenta que illum circũualant. si autem admisceatur ei aliquid extrinsecus complexionaliter aut ꝓm compositionez: destruitur eius substantia: deinde non habet motum localem. quem si haberet possibile esset ipsum seperari ab homine: ⁊ postea redire ad ipsum. ⁊ possibile esset hominem mori ⁊ viuere secundum suam propriam voluntatem vno tempore. si autem species esset huius. non indigeret instrumentis corporalibus. ergo verum est q̄ sensibus necessaria sunt instrumenta corporalia. ⁊ aliquibus eoꝝ media. ¶ Quia sentire est passio aliqua que est receptio forme. sensati. ⁊ permutatio in similitudinem sensati in effectu. ⁊ sentiens in effectu est sicut sensatum in effectu. ⁊ sentiens in potentia sicut sensatum in potentia. sensatum etenim certissime ⁊ propinquum hoc est per q̄ informatur sentiens ex forma sensati. ergo sentiens est aliquo modo sentiens seipsum non corpus sensatum. ipsius enim est q̄ informatur forma. que est propinquus sensatum. sed extrinsecum informatum est forma. que est sensatum procul: ergo illud sentit seipsum non viuere. ⁊ sentit seipsum non corrui: cum voluerimus dicere propinquiorem sensum. ⁊ in quo iam non est medium. sed passio sentientis ex sensato. non est ad modum motus nec est illi affectio cõtrary ad contrarium: sed est perfectio. s. quia perfectio que est in potentia. ideo fit in effectu. sine conuersione effectus in potentia. ¶ Postq̄ autem locuti sumus de apprehendere q̄ est generalius q̄ sentire. ⁊ locuti sumus de qualitate sentiẽdi: generaliter. dicemus nunc q̄ omne sentiens apprehendit suum sensatum: ⁊ apprehendit etiã priuationem sui sensati: sed sensatum apprehendit per seipsum priuationem sui sensati. sicut tenebras oculus: ⁊ silentium auditus. ⁊ huiusmodi. quia illa in potentia sunt: non in effectu: sed apprehendere q̄ vnumquodq̄ horum est apprehendere. nõ pertinet ad sentientem. apprehendere etenim hic nõ est q̄ videatur nec sonus qui audiatur. vnde non apprehẽditur nisi actione intelligibili. aut extimabili. sicut postea declarabitur ex earum dispositione.

Capitulũ .III.

¶ Capitulum tertium de sensu tactibili.

A

RUrus sensuum propter quem animal est animal est tactus: sicut enim omne q̄ habet terrenam animam habet virtutem nutritiuam. ⁊ possibile est vt nõ habeat aliquam aliarum. sed non conuertitur: sic omne q̄ habet animam sensibilem habet sensum: tangendi: ⁊ possibile est vt nõ habeat aliquem aliorum: sed non conuertitur. dispositio etenim nutritiue comperatione virtutum aliarum anime terrene: est qualis dispositio tactus comperatione aliarum virtutum anime sensibilis: hic est q̄ prima compositio animalis est ex q̄litatibus tactibilibus: ⁊ ex quibus est cõplexio eius: destructio eius fit ex earum diuersitate: ergo sentire est natura anime. ⁊ oz vt sit prima natura illud q̄ iudicat. vnde prouenit destructio: ⁊ id propter q̄ conseruatur: q̄ prodest ⁊ est prior alijs speculationibus que iudicãt ea que prosunt. sed non ad ꝓstituendum: aut nocent. ſz nõ ad destruendum. ¶ Tactus autem quamuis inter gustata iudicet id propter q̄ permanet vita. tamen possibile est vt destructo gustu animal remaneat animal. ¶ Alij enim sensus fortassis cooperant ad inquirendũ nutrimentum conueniens. ⁊ ad discedendum a nociuo. ¶ Alij etiam sensus non iuuant ad sentiendum q̄ aer continens vel circundans corpus exẽpli gratia est aduerens vel congelans. Et q̄ omnino fames est desiderium sicci ⁊ calidi. ⁊ sitis est desiderium frigidi ⁊ humidi. nutrimentum etenim certum est q̄ est huiusmodi qualitatum quas apprehendit tactus. Tactus etiam est delectatio: vnde sepe destruitur sensus gustus: cum infirmatur ⁊ remanet animal. ergo tactus est primus sensuum qui est necessarius omni animali terreno. De motu aũt potest quis dicere q̄ cognatus est sensui in animali. sicut in sensibus vna est spes prior. Similiter videtur inter virtutes motus species aliqua esse prior. sed diuulgatum est q̄ animalium quoddam est habens sensum tangendi ⁊ non habet virtutem mouendi sicut species conchilium. Dicemus q̄ motus voluntarius duplex est: q̄ ⁊ est motus localis de loco ad locum. ⁊ est motus cõtrahendi. ⁊ extendendi membra animalis: ex quo non prouent motus totius de loco suo. Impossibile est autẽ vt animal habeat sensum tangendi. ⁊ nõ habeat in se virtutem motus aliquo modo. quomodo enim sciretur habere sensum tangendi. nisi videretur in eo aliquis modus refugiendi contactum vnum ⁊ appetendi alium: vnde exemplum. de conchilibus q̄ inducũt ⁊ de alijs. nihil valet: quoniam nos videmus conchilium. in suis contractionibus motus constrictionis. ⁊ dilatationis. ⁊ reflexionis. ⁊ extensionis in partibus eorum: quamuis non discedant a loco suo. ¶ Et ex hoc cognoscimus q̄ sentiũt tactum. videtur ergo. q̄ quicquid habet tactum habet in seipso aliquẽ motũ voluntarium. aut in se toto. aut in ptibus suis. ¶ Ea autem que tanguntur diuulgatum est q̄ sunt calor. ⁊ frigiditas humiditas ⁊ siccitas. asperitas ⁊ lenitas ⁊ grauitas ⁊ leuitas. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ viscositas. ⁊ solubilitas. ⁊ huiusmodi non sentiuntur: nisi consequentes eas quas prediximus. Caliditas etenim ⁊ frigiditas vnaquęq; per se ipsam sentitur ꝓpter hoc q̄ accidit instrumento patiabili eis. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ humiditas ⁊ siccitas putantur nõ sentiri per se ipsas: quia accidit ex mollicie vt obediatur omni volenti penetrare in corpus suum: ⁊ ex siccitate accidit vt resistatur: quia cum coniungitur ei membrũ sentiens reprimit illud. Ex asperitate etiam accidit simile huic: q̄ ex partibus superminentibus accidit repu-

Arist. 2. de aia. t. 46.

C

Arist. 2. de aia. t. 25. ⁊ .88.

Arist 6 de aia. t. 2

De ethica febre.

Differentia sensuũ

B

mere. ex subsistẽtib⁹ vo nõ accidit aligd. Ex lehi quoq; accidit lenitas. ⁊ equalitas. Sz ex grauitate accidit tendere deorsũz. ⁊ ex leuitate ɔrũz huius. Dicemus g̃ ꝓtra auctorẽ huius dictionis. non est necesse vt sensatum p se ipsum sentiat sine passione accidente ex se ipso. Caliduꝫ enim quã diu nõ calefecerit non sentiet: qm̃ non sentit q̄ est in sensato. sed id q̄ accidit sentienti ex illo. ita vt quãdiu illud nõ accidit ei ipsuꝫ nõ sentit: q̄z sensatũ per se ipsum est. id ꝓpter q̄ accidit instrumẽto sentiẽti. q̃litas similis ei. que in illo est. ⁊ tũc sentit: silr est reꝑhensio que fit ex sicco. ⁊ aspero. ⁊ lenitas ex leni. ⁊ tendere ad locũ ꝓpriũ ex graui ⁊ leui. Grauitas etenim ⁊ leuitas sunt due iclinationes. ⁊ extẽsio etiã est inclinatio ad aliquã ptẽ. be dispositiones cũ acciderint instrumẽtis sentiunt sine medio caliditatis aut frigiditatis aut coloris. aut saporis aut alioꝝ sensibiliũ: ita vt si nõ eẽt illud mediũ: nõ illud esset sensatũ ꝑmo. nec sensatum p se ipsum. ſz eẽt sensatũ scõo ⁊ accitalr. ¶ Est aũt ꝺ alius modus de eo q̄ sentit. sicut solutio ɔtinuitatis q̃ venit ex vbere vel ex alio. ⁊ nõ est ex calore. vel ex frigore. nec ex humore. nec ex siccitate. nec ex duritie. nec ex mollitie. nec ex aliqua ꝑdictaꝝ. Silr etiã sentire voluptates tactibiles. sicut voluptas coytus. ⁊ similia oz ꝓsiderare qualr fiat. ⁊ quo mõ attribuant virtuti tactiue ꝓprie. ¶ Jaz autẽ putauerũt aliqui hoies q̄ nulle qualitates sentiunt nisi mediãte eo q̄ accidit ex solutione ɔtinuitatis. sed nõ est ita. Caliduꝫ eteniz ⁊ frigiduꝫ. scõz q̄ ex eis mutat complexio. sentiunt equalr. Solutio aũt ɔtinuitatis nec ẽ equalis. nec ɔsilis in toto corpe. vñ nos dicimus q̄ sicut aial generat ex mixtiõe elemẽtoꝝ. ⁊ ex cõpositiõe. sic etiã sanitas ⁊ infirmitas q̃dã cõparant cõploni. ⁊ q̃dã officialiũ coequalitati ⁊ cõpõni. ⁊ sicut in corruptiõe cõplonis est aligd q̄ est noxiũ: sic etiã in corruptiõe cõpõnis est aliqd q̄ est mortifer: ⁊ sicut est tactus sensus. quo deꝑhẽdit q̄ corruptũ est de cõplexione. sic etiã est sensus quo cognoscit q̄ corruptũ de cõpositione. g̃ ⁊ tactu deꝑhendit etiã solutio cõtinui. ⁊ eius ɔriuz q̄ est eius restauratio in cõtinuitate. ¶ Dicem⁹ etiã q̄ ois dispositio q̃ est ɔria dispositioni corpis. sentit in permutatione ⁊ motu ad illã. ⁊ nõ sentit postq̄ habet ⁊ residet: sensus ⁊ enim aut passio est. aut adiũctus passioni passio aũt nõ est nisi cuꝫ aligd remouet ⁊ aliquid aduenit: vnde inquieto non est passio. ⁊ hoc est in malis ⁊ in bonis cõplexionib⁹ simul. cõplexiones etenim male cũ quiescant postq̄ corruperunt cõplexiones nãles. ita q̄ be male facte sint quasi naturales nõ sentiunt: ⁊ ob hoc etiã nõ sentit calor etbi coꝝ: quãuis multo fortior sit q̃ calor tertianoꝝ. Sed si naturales adhuc habuerunt esse: iste extranee q̃ aduersant sentient: ⁊ hoc nominat infirmitas cõplexionis diuerse: ⁊ istud quietũ vocat infirmitas cõplonis ɔueniẽtis. g̃ dolor. ⁊ remedium doloris etiam sunt de sensibus tactibilibus. Sed differt tactus secundũ banc intẽtionẽ ab alijs sensibus. Alioꝝ etenim sensuum quidã sunt qui nõ brit voluptatem nec dolorem. ⁊ quidam sunt qui delectant ⁊ dolent mediantibus alijs sensibus. Sz ille in quo non est voluptas est visus qui non delectat nec dolet. Sed aia est que delectatur intus ꝓpter illud aut dolet. ¶ Similiter etiaz est dispositio auditus: qz auditus non dolet ex forti sono. sicut visus ex forti colore sicut est lumen. nec dolet ex hoc q̄ audit aut videt. ſz ex hoc q̄ tangit. ⁊ accidit ei dolor tactibilis. ⁊ sic aduentus huius afficit illum constrictione tactibili. ¶ Sed olfatus ⁊ gustus. dolent. ⁊ delectant cum afficiuntur conueniẽti qualitate aut inconuenienti. Tactus vero aliquando dolet ꝓpter qualitatem tactiuaz. aut delectat. aliquando dolet aut delectat. nõ mediante alia qualitate que sit primus sensatũ. Sz ꝓpter solutionẽ ɔtinuitatis. ⁊ ꝓpter suam cõtinuitatẽ. Ex ꝓprietatibus autez tactus est q̄ hz instrumentuz naturale q̄ est caro neruosa ex hoc q̄ sentit: aut caro ⁊ neruus sentit ex tactu: quamuis non sit ibi mediũ aliquo modo. Ipse enim sine medio ꝑmutat ꝓpter tangentia habentia qualitatẽ. ⁊ cuꝫ ꝑmutat sentit. non est autẽ ista dispositio omnis sensus cum suis sensatis. nec debet putari q̄ sentiens est neruus tantuz: ſz neruus reddit certe sensum tactibilẽ alij mẽbro q̄ est caro Si enim sentiens esset ipse neruus tantũ: oporteret esse sentiens in tota cute hominis ⁊ eius carne aliquid expãsum sicut sunt pãniculi. aut sensus eius esset. non in omnibus partibus eius. sed in aliquibus partibus que sũt in eo. neruus aũt qui est sensus tangendi est reddẽs ⁊ recipiens simul: Neruus vero cõcauus est reddẽs visum. sed non est recipiens. non enim est recipiens. nisi ille cui reddit. qui est cristallinus humor: ⁊ qui ambit illũ spũs ergo manifestuz est q̄ natura carnis est recipere sensuz. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliũde. ⁊ ex virtute alterius membri: mediantibus aũt neruis. Si vero ꝓncipium fuerit in illa. erit sentiens per se ipsam. quãuis sit caro sicut est coꝛ: licet enim separarẽtur in corde fila neruoꝝ: non est tamen longe: quin excipiãt ab eo sensum. ⁊ reddant vni origini. ⁊ ab ea origine reddatur cerebro. ⁊ alijs membris: sicut postea demonstrabimus: ⁊ qualiter sit dispositio epatis ex hoc q̄ dispergunt in eo vene capiliares: que ex eo recipiunt ⁊ reddũt aly. possibile est autem vt hoc q̄ disperguntur in eo capillares vene sit potius ad roborandũ essentiã suam. ⁊ ad ɔstringendum carnem suaz. ¶ De bis autem alis disputamus postmodũ. Ex proprietatibus etiaz tactus ẽ q̄ tota cutis que circundat corpus: est sentiens p tactũ. ⁊ non vna sola pars eius est. qz enim sensus iste est natura conseruans corpus. ab accidentibus que multuz nocent si consisterent in aliquo mẽbroꝝ cui acciderent: oportuit idcirco vt totum corpus poneretur sentiens p tactum. ⁊ quia alijs sensibus reddunt res non contingẽtes. ⁊ de procul sufficit vt coꝛ instrumentum esset vnuz membrum: cui cum sensatum tactibile aly mẽbro q̄ est caro Si enim sentiens esset ipse neruus tantũ: oporteret esse sentiens in tota cute hominis ⁊ eius carne aliquid expãsum sicut sunt pãniculi. aut sensus eius esset. non in omnibus partibus eius. sed in aliquibus partibus que sũt in eo. neruus aũt qui est sensus tangendi est reddẽs ⁊ recipiens simul: Neruus vero cõcauus est reddẽs visum. sed non est recipiens. non enim est recipiens. nisi ille cui reddit. qui est cristallinus humor: ⁊ qui ambit illũ spũs ergo manifestuz est q̄ natura carnis est recipere sensuz. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliũde. ⁊ ex virtute alterius membri: mediantibus aũt neruis. Si vero ꝓncipium fuerit in illa. erit sentiens per se ipsam. quãuis sit caro sicut est coꝛ: licet enim separarẽtur in corde fila neruoꝝ: non est tamen longe: quin excipiãt ab eo sensum. ⁊ reddant vni origini. ⁊ ab ea origine reddatur cerebro. ⁊ alijs membris: sicut postea demonstrabimus: ⁊ qualiter sit dispositio epatis ex hoc q̄ disperguntur

pet eas.sed equaliter.ita vt nec calidū nec frigidū.sz tēperatum vel equale mediū. Impossibile aūt erat vt instrumentū tangendi esset vacuuz ab his ql̄itatibus oio. Ex illis.n.cōpositū est:oportuit ergo esse vacuū ab vltimitatibus cā complexionis ꝛ equalitatis ad sentiendū id qō est dist̄peratum:qz qō ex cōplexiōibus tangentibus est vicinius equalitati illud est subtiliozis sensus. Et qz homo ex omnibus aialibus ꝓpinquior est equalitati. ideo est subtiliozis tactus:qui est primus ꝛ cap̄ sensuuz. Et quia animal est terenū.iō impossibile est separari ab eo qui non fit nisi ex cōpositione equali que iudicet inter ctraria.ergo manifestum est ex hoc.q simplicia ꝛ illis prima.nec habent sensuz nec vitam. nec augmentū.qō est in aliquo.qō est ꝓpinquū simplicibus.Sufficiat autē qō locuti sumus de tactu.

Arī.de sensu ꝛ sen. Tec.9

Arī.tertio ō aia.tex.63. ꝛ.66.

¶ Capitulum quartū de gustu.

A Gustus sequit̄ post tactuz.cui⁹ vtilitas est in actione p quā pficit̄ corpus que facit desiderare nutrimentū. ꝛ experiri. Conuenit autem cū tactu in vno. q̄ gustatū frequētius tactu dep̄hendit̄.sed differt ab eo in eo q̄ ipse tactus non reddit sapozē sicut tactus calidi reddit calozē sed quasi eget medio qō recipiat sapozē ꝛ fit in se non habēs sapozē:q est humoz saliue:qui puenit ex instrumentis salinalibus.Si vero hic humoz fuerit expers sapozum reddet sapozes firmiter.Si autē admixtus fuerit ei aliquis sapoz ficut est in amaritudinarys.aut in illo qui habet in stomaco suo humozē acetosuz:manifeste ꝛfundet qō reddit cum sapoze qui est in eo ꝛ assimilabit illud amaro aut acido. ¶ Est autē ḃ locus ꝛsiderandi hoc.s.an hic humoz nō fiat medius nisi qz cōmiscenť ei partes babētes sapozem cū mixtiōe diffusa p eū.ꝛ deinde penetret ꝛ diffundať in lingua. quouscz cōmisceať cū lingua.ꝛ sentiať.an ipse humoz pmutetur ad recipiendū sapozē sine cōmixtione hoc eniz cōsiderandū est.Si enim sensatuz est ipsum cōmixtū. tūc humoz nō est medius absolute.sed est medius ad facilius ꝛtinuandā substantiā sensatā habentē qualitatem ꝛsentientē. Ipsum aūt sentire nō fit nisi tactu sentientis sensatū sine medio.Si aūt humoz fuerit qui sapozē recipit.ꝛ fit alicuius qualitatis p ipsum sensatum certissime erit humoz.ꝛ fiet hoc sine medio.ꝛ sapoz cum offenderit instrumentū gustādi sentietur.Sensatuz vero qō venit ab intrinsecus si posset habere hūc tactū accidentē sine medio.esset gustus nō sicut visus.qui non pōt offendere instrumentū videndi sine medio.Si enim instrumentuz tetigerit visum nihil ap̄hēdet.Melius est aūt vt ḃ humoz sit faciendi facile.ꝛ fit alterius qualitatis.ꝛ ꝛfundatur simul.Si enim posset. tangi subtiliter sine humoze esset gustus.Si aūt dicit̄ quomō ponticū ꝛ stipticū gustanť cum ipsa oppilent ꝛ ꝓhibeant penetrare. Dicem⁹ q̄ primū cōmiscenť cuz lingua mediante hoc humoze: deinde afficiunt ipsum alia qualitate p quā cōmiscenť. Sapozes aūt quos ap̄prehendit gustus.sunt dulcedo.ꝛ amaritudo.ꝛ acetositas.ꝛ stipticitas.ꝛ ponticitas.ꝛ acuitas.ꝛ vnctuositas.ꝛ salsedo.ꝛ insipiditas. Insipiditas aūt videť quasi quod non ḃz sapozem.ꝛ est sicut quod gustatur de aqua.ꝛ de albumine oui. Sed ceteri multiplicati sunt ꝓpter hoc q̄ sunt medy : quia ꝓter hoc q̄ afficiunt gustū.sunt quidam eoꝝ qui afficiunt ꝛ tactuz. Sed cōponiť ex natura sapozatiua.ꝛ affectiōe tactiua. vnū quiddā qō non discerniť vno sensu.ꝛ fit illud.quasi sapoz purus ꝛ discretus. ¶ Videť aūt q̄ vni ex sapozibus qui sunt medy inter extrema adiungať solutio ꝛ calefactio ꝛ vocať ḃ compositio acuitas. Alij aūt adiūgiť sapoz ꝛ solutio sine calozē.ꝛ hoc est acredo. Alij aūt cuz sapoze ꝛiūgunť siccare ꝛ spissare.ꝛ hec est pōticitas. Similiter ét est in alijs que exposita sunt in libzis ꝓbicis.

¶ Capitulum quintū de olphatu.

A Quamuis homo maiozis igenij est in olfaciēdo q̄ omnia aialia.ꝛ in ꝓpalādo odozes occultos cōfricatiōe qō nō brīt cetera.ꝛ attenuat eos ad sentiēdū olfaciendo.in quo conueniunt cetera cū eo.tñ cum hoc non recipit odozes fortiter.ita vt ex eis afficiātur imaginationibus eius similitudines firme. Sicut acquirunť ex tactis ꝛ gustatis. vnde videtur q̄ discreti oēs odoꝛ in aia ipsius sunt debiles.ꝛ ideo odozes apud eum nō habent noīa nisi duobus modis.vno mō ꝑz modum placendi ꝛ displicendi: sicut dicitur redolens ꝛ fetēs:ꝛ sicut si diceret sapoz sapidus.ꝛ insipiduz sine discretione differentie ꝛ appellatione.Alio vero mō cū denominať eius nomē secūdū similitudinē eius ad sapozē vt dicať odoz dulcas.ꝛ odoz accidus.quasi odozes qui solēt ꝛiungi cum sapozibus nō cōparanť nisi illis. nec cognoscunť sine illis.Videtur aūt q̄ dispositio apprehendi odozes in hoie est sicut dispositio ap̄hēdēdi cozpora rez ꝛ odozes eaꝝ in aialibus habētibus oculos duros.videnť etenim nō apprehendere nisi quasi similitudines incertas sicut cum debilis visus.ap̄hēdit cozpus eminus. ¶ Multa vero animaliū habentium oculos duros bñt maximā virtutez ap̄hendendi odozes sicut apis.ꝛ q̄ est simile illi:cui non est necesse olfacere.sz reddunť ei odozes in aere. Mediū aūt odorandi est cozpus non habens odorez sicut aer ꝛ aqua que deferunt odores odoratoꝝ. ¶ Jam aūt dissenserunt hoies in odoratu.quidam eoꝝ enim dixerunt q̄ odoꝛ reddiť ꝓpter pmutationē medy ex resolutione partiū cozporis sensati. Quidam vero dixerunt q̄ non reddiť nisi ꝓpter pmutationē medy.ita vt nō pmisceať in eo aliqd cozporis odoriferi quod resoluať ex eo.Quidā aūt dixerunt q̄ redditur sine pmutatione alicuius de cozpoze eius.ꝛ sine permutatione medy.s.q̄ cozpus odoriferuꝝ operať in cozpus non odorifez.inter que cozpa est mediū cozpus nō odorifez in quo nō operať.sed mediū est deferens actionez istius in illuz: sicut dicit̄ in principijs sonoꝝ ꝛ colozum: debemus aūt nos hoc ꝛsiderare ꝛ certificare. Sz vnusquisq; vsurpantiū aliquam haꝝ sentēnaꝝ rōnē bz. Qui enim dicunt vapozē ꝛ fumū ratiocinanť dicētes. q̄ nisi odoꝛ diffunderet ex dissolutione alicuius.caloꝛ ꝛ q̄cquid calozē excitat ex ꝛfricatione.vel euapozatione ꝛ ꝛsimilibus non excitaret odozes neq; frigiditas occultaret. Clarum est igitur q̄ odoꝛ non venit ad odoratum nisi ꝓpter vapozē qui euapozat ex odorifero ꝛ pmisceť aeri ꝛ diffundit̄ p illū.ꝛ ideo cū diu odoraueris pomū marcescit ꝓpter multū qō resoluit̄ ex illo. Qui aūt dixerūt de pmutatione ratiocinati sunt dicentes.q̄ si odozes q̄ replent spacia magna fierent ex resolutione alicuius oporteret vt odorifez minozis ponderis fieret. ꝛ fieret parua eius q̄ntitas. ꝓpter resolutionē eius qō resoluit̄ ex illo. Qui aūt dixerūt de redditu.p̄cipue ratiocinati sūt dicētes nō posse dici q̄ vapoꝛ resoluať ex odorifero ꝛ diffundať longe vsq; ad.c.leucas vel plures. Nec pōt ét iudicari q̄ odoriferum sit magis permutans cozpora q̄ ignis ex sua calefactione. Ignis.n.magnus non calefacit nisi id qō est circa se.sed si calefecerit vsq; ad tactū vnius lapidis magnū qd erit. Jnuenimus aūt odozes ptingere vsq; ad lōginquas partes ex quo auferť nobis dubitatio:qz ḃ qō tam lōge diffundit̄ nō ex vapoze diffuso. nec ex facta pmutatione. Notū est.n.q̄ in terra grecoꝝ occidentaliū non fuit vnq; visa auis tigris.ꝛ inter eos ꝛ terrā in qua est auis illa:est magna distantia pene quantū diximus. Cōtingit aūt aliquo tēpoze fieri bella in partibus illis ꝛ aduenisse illuc aues tigrides: cū ducē nullus baberent nisi odozē.ergo odoz indicat nō posse dici q̄ p tā longū spatium vapozes aut permutationes aeris peruenerint illuc. ¶ Nos aūt dicimus possibile esse.vt odoratū sit vapoꝛ.ꝛ possibile est vt vapoꝛ permuteť ꝓpter odoriferū.ꝛ fiat odoꝛ:ꝛ fiat idē qō vapoꝛ:qz q̄cqd ḥz partes subtiles.ꝛ solet diffundi cū attigerit instrumētū odorandi:ꝛ offenderit in illū siue sit vapoꝛ siue aer permutatur in odozē.ꝛ per ipsuz sentieť odoꝛ. Jam autez nosti q̄ omne mediū ex permutatione apprehendit̄. Sensatum etenim si posset occurrere sentienti:sentireť etiā sine medio. Qō aūt idicat pmutationē ꝓtineri sub hoc modo:ḃ est q̄ si nos euapozaremus.exēpli gratia.camphoraz.ita vt tota eius suba resolueret̄.ꝛ peruenireť ex ea odoꝛ qui diffundit̄ vsq; ad aliquē terminū:possibile eēt ét diffundi odozē illū in duplū illius loci ꝓpter permutationē:ꝛ positionē partiū singulariū eius in singulis partib⁹ illius loci totius.ita vt ex illo redoleret singule partes illi⁹ duplī odoze qualis ille fuerat. Sed cū ex vnaquaq; illaruz partiū minimaꝝ euaporat aliquid:cōiunctio illoꝝ vapozū:qui resoluti sunt ex camphora in omnib⁹ illis partib⁹ que sunt pius q̄ ꝓdictus terminus.duplus est totius vapozis ꝓme euapozationis cōparatus illi:ergo oꝫ vt defectus qui accidit ei in hoc sit pene illū:aut conuenibile illi. Manifestū igitur est q̄ permutatio nō excludit̄ ab hoc. ¶ Sed id qō dixerunt de redditu ꝓdicto est ímpole.qz redditus nō fit nisi cōparatione aliqua ꝛ situ aliquo qui fit inter reddēs ꝛ cui reddit̄. Corpus aūt odoriferuz non eget aliquo istoꝝ.Si enim cogitares camphoraꝫ iā mutatā vel delataz alꝫs. Usi non pōt reddiibi odoꝛ eius.imo iā est annihilata oīno:nō tñ ꝓhiberetur odoꝛ eius remanere in aere:ꝛ hoc sine dubio fit ex pmutatiōe aut pmixtione:sed id qō induxerunt de predictis duibus pōt esse: q̄ venti validi cōmouerūt odozes vapoꝛ qui soluti sunt ex cadueribus vsq; ad ꝓdictū spatiū altitudinis etheris ꝛ sentit qui est fortiozis sensus q̄z hō:rab altioꝛ loco: sic ꝓdicte aues ꝛ fistes.Tu aūt nosti q̄ sicut odozes pueniūt ad multa ex aialibus multo plus q̄z ad hoies. Similiter reddunť eis visibilia a lōginquis spatijs ꝛ vltra montes altissimos. Ipse enim circūuolant in aere.ꝛ puenit visus eaꝝ in longinquū vltra modū quouscz eleuanť multum supra montes altissimos. Jā enim videmus vultures circūuolantes eleuari supra montes altissimos.ꝛ tu postea disces in geometria causas elongationū ꝓpter quas videtur magis ꝛ magis.ergo pōt ee q̄ aues ille eleuate fuerint in aere quouscz apparuit illis lōgitudo illius spatij. ꝛ viderūt cadauera. ¶ Si aūt negauerint colozes cadauerū reddi eis:plus debēt negare odozes reddi: quozum redditio est debilioꝛ. Et sicut non omni aiali est necesse mouere palpebrā ꝛ oculū ad hoc vt videat: similiter nō omni aiali est necesse olfacere ad hoc vt odoret. Multis enim ex illis accidit odorare nō olfaciendo.

¶ Capitulū sextū de sensu audiendi.

A Postq̄ iā locuti sumus de tactu ꝛ de gustu.ꝛ olfatu;puenit vt loquamur de auditu. Dicemus igit̄ q̄ ad loquēdū de auditu oportet ꝑus loqui de sono.ꝛ de eius eētia.ꝛ puenit etiaz in hoc loqui de tinitu. Dicemus igit̄ q̄ sonus nō est aliquid stabilis cēntie.nec habz fixū esse:ita vt possit stabiliri eē eius:sicut ꝛoquēdū de albedine ꝛ nigredine ꝛ figura:que habēt esse stabilituz.ita vt possit sinu eē stabiliri.qō quasi enim nō habet principiuz essendi.ꝛ adueniendi.nec dicit̄ nisi ad aliquid. Manifestū est aūt q̄ sonus quiddā est qō accidit.sz nō accidit nisi ex scissione vel pcussiōe. Percussio aūt est sicut cū pcutitur lapis aut trabs.ꝛ contingit inde sonus. Scissio vero est separatio partiū vnius scissi a partibus alterius sicut in trabe cuius aufertur spissitudo cuz separantur partes eius alie ab alijs in longū. Nō autē ex omni percussione accidit sonus. Si enim percusseris cozpus qō est sicut lana molle non senties sonū. vnde oportet vt cozpus qō percutis habeat aligd soliditatis.ꝛ vt motus eius cū quo percutitur reuerberetur a pcusso:ꝛ sic sentiať. Similiter si inciderīs rem paruā aut rem nō habentē duritiē scissio nō faciet sonū vllo modo. ¶ Percussio aūt ex hoc q̄ est percussio nō est diuersa:qz scissio ex hoc qō est scissio non diuersificať:qz vnū est qō facit tāgi.ꝛ aliud est incidere ꝛ scisio ex ḃ q̄ est incidere:sz facere tangi differt a facere tangi in fortutidine ꝛ debilitate. Similiter etiā incidere. differt ab icidere ad similitudinē huius. oē aūt qō ꝛcurrit ad tangendū illud oportet vt euacuet sibi locū cozporis alterius q̄ se tangebat.ꝛ muteť ad illū. Omne aūt abscissuz ab alio iā euacuauit locū suū.ꝛ querit aliū ad quez pueniat. Sed hoc in quo fit iste motus:est res mobilis.ꝛ ꝑpetuosa sine dubio.vt aqua aut aer.ergo in vnaquaq; pcussione:ꝛ scissione.fit motus aeris aut alteri⁹ ḥ⁹.aut paulatim aut subito.ad modū cōmonēdi ꝛ attrahēdi p vim. oportet igitur hoc eē rē que necessaria est ad hoc:vt contingat sonus qui est motus aeris fortis aut confimilis. ¶ Debemus autē notificare si aut est sonus ipsa pcussio vel scissio aut est motus cōmotionis qui accidit aeri ex ḃ Aut est aliquid tertiū qō fit ex hoc vel cōiungitur illi. Sz scissio ꝛ percussio sentiunť visu mediante colozē. Nullus autē sonoꝝ sentit̄ mediante colozē.ergo percussio ꝛ scissio nō est sonus. Sic vero necesse est vt sint sicut cause soni. Sed de motu aliquādo dubitať ꝛ putať q̄ sonus est ipa cōmotio aeris.sed nō est ita. Benus est motus:sentiť etiā alijs sensibus,quāuis fiat hoc mediātibus alijs sensatis. Specificans aūt efficiēs sonū aliquando sentiť vsq; ad dolozē:sicut ex sonitu tonitrui. Aliq̄ ꝛtingit mōtes subuerti.ꝛ fortassis nocent aialī.ꝛ destruunt. Sepe iuuantur hoies sonitu tubaꝝ ad subuertendas turres excelsas.sed sensus tangēdi:sicut iā innuimus aliquādo patiť ex hoc motu:secūdū q̄ est motus.ꝛ nō sentit sonitū.nec etiā qui intelligit se ab aliquo moueri intelligit sonitū.Si aūt sonitus certissime esset ipse motus.nec esset ꝛsequens aut cōcomitans.tunc cū sciret̄ motus sciret̄ ꝛ sonus.hoc aūt non est ita.vnū enim ꝛ idē nō pōt sciri ꝛ nesciri simul nisi ex duabus partib⁹ aut ex duab⁹ dispositionibus.ergo id ex quo est sonus in sua eētia ꝛ specialitate.nō est id exq̄ est motus essentialiter ꝛ specialiter.ergo sonus accidens est qō accidit ex ꝓdicto motu quē ꝛsequit̄.ꝛ est cū illo. Cū aūt cōmotio aeris aut aque puenit ad neruū expansum intus in aure receptibile soni.ante que est cōcauitas in qua est aer quietus mouet̄ motu eius qui peruenit ad ipsum.ꝛ postq̄ est quasi paries sup quē est neruus expānsus sentiens sonitū.tunc sentit̄ sonus.Ex aūt impedimur scire de sonitu:ḃ est.s.an fit aliqd qō habeat esse in se cōsequens per se essentiā motus.vel adiūctū aly:an nō accidit sonus nisi cū fuerit ibi auditus. Quilibet aūt hoc sentire pōt:q̄ sonus nō habet esse per se.nec accidit sensui nisi tactu cōmoti aeris.imo ex omnib⁹ que tangunt locum ꝓdictū ꝓpter tactū accidit sonus in illo. Et an ipse son⁹ cōtingat ex cōmotione aeris qui est in neruo receptibili sonitus.an cōtingat per ipsuz tactū.hec enim discernere difficile est.qz eoꝝ qui negāt sonitū habere eē per se.sententia nō est a deo infirma:sicut eoꝝ qui negant relictua

Opio aut⁹

Bonus.

Percussio. Scissio.

sensata. Jsti enim possunt attribuere sensato sonabili p̄o-
prietatē cognitā que facit sonitū que est cōmotio aeris. ⁊
cōparatio cōmotionis ad sonitū est: sicut cōparatio qua-
litatis que est in melle ad id qđ afficit illo in sensu. Sed
differentia est hec: q2 affectio acquisita ex melle in instru
mento sentiēte. ⁊ ex igne in instrumēto sentiēte est illius
generis qđ est in illis: cū hoc etiā aliquādo qui sentit calo
rē calefacit aliud cū existit in eo affectio. Sed dispositio
sonitus ⁊ cōmotionis aeris. nō est ita: q2 cōmotio est vnū
quid. ⁊ sonitus est aliud. Cōmotio enim sentiť in vno in-
strumento. ⁊ sonitus in alio. Ipsa aūt qualitas non sentiť
alio instrumēto. Nec oportet etiā q̄ gcgd afficit aliquid
aliqua affectione habeat eā in se. Debemus aūt scire cer-
titudinē qualiter sit hoc. ¶ Dicemus igiť q̄ illud qđ iu-
uat nos ad sciendū q̄ accidens afficiens auditū habet eē
in se. hoc est q̄ si nō contingeret nisi in ipso neruo neces-
se esset. vt cōmotio aeris aut sentiret auditu ex hoc q̄ est
cōmotio. aut nō. Si autez cōmotio aeris ex hoc q̄ est cō-
motio sentiret auditu. nō dico aūt q̄ sentiat tactu instru
menti auditus. aut audiret primo. aut mediante sonitu.
Si aūt sentiret primo. primū aūt sensatū auditus sonit⁹
est: in hoc enim nulla est dubitatio. tūc cōmotio aeris ex
hoc q̄ est cōmotio esset sonitus. Jaz aūt destruximus ȝ.
Si autē sentiret mediāte sonitu: quisquis audiret sonitū.
sciret ibi esse cōmotionē: sicut quisquis videt colorē qua-
drati mediante quadrato scit ibi esse quadratū. ſz nō est
ita si aūt nō sentiret nisi tactu accideret q̄ diximus. ergo
non oz vt sentiatur cōmotio audito sonitu. ¶ Cōsidere-
mus aūt quid sit dicendū post hoc: ⁊ dicemus q̄ sonitus
cū auditur: auditur ex parte: ⁊ necesse est. vt aut pars audia
tur: eo q̄ p̄ncipiū soni ⁊ eē inde est: ⁊ inde venit. aut ſō q̄
mobile debitū auri: in quo nōdū est sonus ſz facit sonuz:
cū puenit ad aurē ex illa parte mouet: ⁊ ex illa percutit: ⁊
circo videť q̄ sonus ex illa parte veniat. aut vtrūq; il-
loz. Si autē hec fiat ꝓpter hoc q̄ ipsuz mobile est sensi-
bile. Si aūt hec nō esset hoc sensibile non ꝑcipere⁊ pars
sui principy. tūc oportet vt sentiat auditu cōmotio aeris:
quo apprehendit pars soni: qđ iā ostendimus eē impole.
Si aūt fuerit ꝓpter vtrūq; illoz. ꝓtinget ex hoc illō im-
possibile etiā. ⁊ ex hoc affirmabit sonus comitari cōmo-
tionē aeris. Restat ergo vt fiat hoc ꝓpter B q̄ ipse son⁹
illic efficiatur: ⁊ inde venit. Si. n. sonus nō accideret nisi
auri tantū nihil distaret an causa ei⁹ veniret a dextro. vel
a sinistro: precipue cū causa eius nō audiat: q2 est hic ali-
quid. ſ. cōmotio aeris afficiens ad similitudinē sui aerez
qui est in aure. Aliquando tn̄ eius pars nō apprehendiť.
nō enim apprehendiť nisi cuz peruenit. ergo qūo appre-
hendiť sonus qui non accidit nisi cū puenit eius causa. q̄
iā manifestū est q̄ sonus habet eē aliqd per se. nō ex hoc
q̄ audiť in actu. sed ex hoc q̄ est audibilis in potentia: ⁊
est quiddā qđ est: sicut aliqua ex affectionib⁹ cōmotiōis
aeris ꝓter ipsaz cōmotionē. ¶ Debemus aūt certifica
re nūc verbū de percutiente ⁊ percusso. Dicemus igiť q̄
ad p̄cutiēdū est necesse vt aliquis motus p̄cedat. ⁊ aliqs
sequať. Motus aūt qui p̄cedit percussionē aliquādo est
ex vno corpoz occurrente alteri. aliquādo est ex vtroq;
illoz. ⁊ necesse est vt vnū eoz aut vtrūq; resistat sibi sen-
sibiliter. Si enim alterū impelliť aut percutiť. nō sic vt
sentiať. sed cū mora que nō sentiať nō est ibi sonus: pcu-
tiens aūt ⁊ pcussum vtrūq; est efficiens sonū. Sed illud
amplius efficit qđ est durius. ⁊ quod magis resistit alteri.
ipsuz etenim habet ibi maiorē partē. Motus aūt secun-
dus est cessio aeris aut fuga. ⁊ eius inter illa ꝓstrictio. Du
rities autē iuuat ad cōstringendū fortiter aerē: ⁊ leuitas
silr ne recipiať aer in ꝓcuitatib⁹ asperi. aliquādo vo cor

D De pcutiēte ⁊ percusso.

pus ꝑcussuz est multe mollitiei ⁊ humiditatis: sed cū for-
titer motū fuerit. ⁊ coactus fuerit aer qui est in medio: pe
netrare ipsuz. ⁊ coangustus inter illa: tūc ipsuz corpus nō
pmittit aerē penetrare in se. nec scindere se i breui tēpore
Sed resistet aeri qui est in medio: ⁊ nō cedet ei: ⁊ resistet
etiā pcutiēti qui cogit ipsuz multū irrumpi in breui tpe.
⁊ nō irrumpeť. sed resistet pcutiēti. ⁊ cū illo ꝓstringet ae-
rē mediū. q̄uis nō sit hoc ex potentia recipientis. nec ex
potentia efficientis pcutientis. ⁊ ipsuz resistere sit ei loco
duritiei. Tu aūt scies hoc cū attenderis q̄ quādo bacu-
lo paulatiz aquā pcutis. poteris scindere sine labore. Si
aūt cito percusseris resistet tibi. ⁊ ꝓpter hoc etiā aer resi-
ster. Sed pōt esse vt ipsius aeris q̄dā pars sit resistens. ⁊
quedā cōstricta inter ipsaz: ⁊ pcutiens qō facit ꝓstrictio-
nez. imo pōt esse vt aer fiat tres partes. vna est pcutiens
sicut ventus: altera resistens: ⁊ altera ꝓstricta inter illas.
Secundū aliquā affectionez cōmotionis. Duritiez vo vel
ꝓstrictio nō est p̄ma causa accidendi hāc cōmotionē. ſz
habent hoc ex hoc qđ iuuat resistere. resistentia eteni est
p̄ma cā. ergo sonus accidit ex cōmotione molis corporis
impetuosi ꝓstricti. inter duo corpa ꝓtraria sibi resistētia
sm q̄ sic est: ⁊ sicut aq̄ ⁊ aer. ⁊ celuz ꝓueniūt in nā reddē
di colorez. que nā vocať claritas. sic aqua ⁊ aer ꝓueniūt
in hoc q̄ accidit eis sonus. cui⁹ nomē sit receptio cōmo-
tionis. nō sit aūt hoc: eo q̄ aqua aut aer sint mediū sicut
claritas nō est ex hoc q̄ est mediū celū aut aer. vť aūt q̄
aqua aut aer ex hoc q̄ reddunt odorē aut saporē. hñt silr
aliqd in quo ꝓueniūt. q̄ nō hz nomē. Sz humiditas que
reddit saporē est sapiditas: illud vero in quo ꝓuenit cū co
redditio odoris nō hz nomē. Sz tinitus accidit ex cōmo
tione. quā facit hec cōmotio. cū. n. huic cōmotioni resistit
aliqd sicut mons aut paries. ita vt faciat eaz stare. Acci-
dit tūc etiā inter hāc cōmotionē que mouet ad pcutiēdū
parietē aut montē. ⁊ inter id qđ pcutit ⁊ ꝓstringit aliū ae-
rē qui reuerberat hūc. ⁊ repellat retro ꝓstringēdo. cuius
figura est sicut figura p̄ma ⁊ affectio eius. sicut cū pila p-
cutit parietez necessario inter illa. aer cōmouet⁊ illa re-
dit retro. Jā aūt declarauimus cām ꝓpter quā pila resi-
lit retro. ergo ipsa fit cā repercussionis aeris. Remanſit
autē vt ꝓsideremus si tinitus est sonus qui accidit ex cō-
motione secūdi aeris cōmoti motu p̄mi. aut si est comes
cōmotionis aeris primi itez reuertētis. videť aūt tinit⁹
esse cōmotio p̄mi aeris ad nos itez reuersi. vñ est ꝓprie-
tas illius. ⁊ affectionis eius. ⁊ q̄ pcussio huius aeris non
efficiat sonū ex leuissima pcussione huius aeris secundi.
pcussio enim aeris secūdi. nō est fortis. Si. n. adeoleet for
tis. vt ex ea accideret sonus. noceret auditui. videť aūt q̄
ois sonus tinitū hz: ſz nō audiť: omne aut lumē reuerbe-
rať. videť aūt etiā q̄ de hoc q̄ tinitus nō audiť in domi
bus ⁊ in māsionib⁹: causa hec est: q̄ cū spatiuz fuerit p̄xi-
mū inter sonū ⁊ reuerberātē sonū: nō audiunť in discre-
tis duob⁹ tēpozib⁹. ſz simul: sicut audiunť sonus ⁊ pcussio
qui est cū illa. q̄uis certe est post illā. Si aūt reuerberās
fuerit. pcul. videbiť esse in tēpore: qō est inter duos sonos
diuersitas sensibilis. Si aūt pcussuz fuerit duz ⁊ planū.
ex hoc q̄ resultat multa recipzocatione pmanet lōgo tē-
pore sicut fit i balneis. Videť aūt q̄ causa quare resonat
in planis beremis debilius. ⁊ sub tectis resonat fortius.
hoc est. ſ. q2 duplicať cū tinitu qui sentiť cuz eo in tēpore
quasi vno: debes aūt scire q̄ cōmotio aeris nō est: motus
localis sicut vnius ⁊ eiusdē aeris. ſz sicut dispositio cōmo
tionis aque que accidit ex vicissitudine percussionū sibi
succedentiū: cū quiete p̄cedēte quietē. Dec aūt cōmotio
que facit sonū facit cito: ſz nō multū pcutit. Poterit aūt
hic aliqs dubitare dicēs q̄ sicut dubitātes de tactu. assi-

E

gnauimus ei multas vtutes: eo q̄ apprehēdit multa ꝓtra
ria. sic etiā auditus apprehēdit ꝓtrarietatē: que est inter
sonū acutū ⁊ graue. ⁊ ꝓtrarietatē que est iter debilē ⁊ for-
tē: ⁊ ꝓtrarietatez que est inter durū ⁊ molle: ⁊ inter leue ⁊
asperū ⁊ ceteras. cur ergo nō assignauimus ei multas vir
tutes: Sic respondemus ad hoc q̄ primū sensibile audi
tus est sonus. Accidentia aūt que accidūt ei primo sensi-
bili postq̄ est sonus hec sunt. Jllic vo. ſ. in tactu vnūqđq;
contrarioz sentitur per se non causa alterius. Ergo suffi-
ciat hoc de doctrina soni ⁊ sentiendi.

¶ Explicit pars secunda sexti de naturalibus.

¶ Jncipit pars tertia capitulū primū de visu.

A Debemus nunc loqui de visu. Sz ad loquendū de eo ne-
cesse est p̄ius loqui de lumine: ⁊ de lumi
noso: ⁊ de trāslucēte: ⁊ de colore: ⁊ de qua-
litate ꝓtinuitatis: que cadit inter sentiens
⁊ sensatū visibile: loquemur aūt p̄ius de
lumine dicentes: q̄ cū dicit lumen. ⁊ dici
tur lux: ⁊ dicit radius: videť quātū ad impositionē nomi
nū nō esse inter illa maxima distantia. vnde nobis neces-
se est vt p̄iusq̄ de eis loquamur: distinguamus ea inter
se. Sunt aūt hic tres intentiones differētes iter se: quaz
vna est q̄litas quaz apprehēdit visus in sole ⁊ igne. ita vt
nō discernatur eē albedo: aut nigredo: aut rubor: aut ali-
quis alioz. Secūda est id qđ resplendet ex eis. ſ. splēdor
qui videť cadere sup corpora ⁊ detegiť in eis albedo: aut
nigredo: aut viriditas. Tertia est que apparet sup corpo-
ra: veluti si disgregentur: ⁊ veluti tegat colorē eoz: ⁊ qua-
si sit aliquid emanans ab eis. Si aūt hoc fuerit in corpo
re acquirenti hoc ex alio corpore: vocabitur radiositas.
Si autē fuerit in corpore qō habet ex seipso: vocabiť ra-
dius. nunc aūt nō sunt nobis necessaria radiositas vel ra
dius. Sed due p̄me. sit aūt vna eoz. ſ. ea que habet illō
ex seipsa lux: ⁊ vtilitas eius sit lumen. Hoc autē q̄ voca-
mus lucē: sicut id quod habet sol ⁊ luna: est id qō videtur
per seipsuz. Corpus aūt qō gerit hanc qualitatē: cū fuerit
inter ipsuz ⁊ visuz aliquid sicut est aer ⁊ aqua videbiť ne-
cessario. ita vt nō egeat: sicut eget id cui nō sufficit ad B vt
fit esse eius visibile: sicut est eē aerē aut aquā aut silia eo
rū inter ipsuz ⁊ visuz. ⁊ inde eget: vt id quod vocamus lu-
mē p̄ius illustrauerit illud ad hoc vt appareat tūc: ⁊ hoc
lumen erit in eo affectio corporis babētis lucē cū oppo-
sitū fuerit illi: ⁊ fuerit inter ea corpus q̄ non solet regere
affectionē lucēdi: ⁊ receptibilis lumē sic aer ⁊ aqua: que
adiuuant ⁊ nō impediunt. ¶ Corpora aūt secūdū primā
diuisionē sunt duob⁹ modis. ſ. corpus q̄ nō solet obtege-
re: sicut p̄edictū est: qō vocať trāslucēs: ⁊ corpus qō solet
obtegere sicut mons ⁊ paries: eius autē qō solet obtegere
quoddā est qō solet videri: ita q̄ ad B nō eget alio: postq̄
fuerit ibi mediū trāslucēs: ⁊ hoc est lucidū sicut est sol ⁊
ignis: ⁊ quoddā est non translucens: sed obscurans q̄ est
post ipsuz: attende boc in cādela cū supuenit cādele: qm̄
vna eaz phibet operari alterā in eo q̄ est mediū iter il-
las: silr etiā ipedit visuz ne videať qō est post illā: ⁊ qōdā
eoz est qō eget: vt sit ibi aliqd qō faciat illud eē alicuius
p̄prietatis: ⁊ hoc est coloratū. ¶ Lumē aūt est qualitas
p̄mi mēbri diuisionis: sm q̄ est sic. ¶ Color aūt est qua-
litas secundi mēbri diuisionis: ex hoc q̄ sic est. paries eni
non pmittit lucidū illuminare aliquid qō post ipsuz est.
nec est ipse ex seipso lucens: qui est corpus coloratū in po
tentia. color enim in effectu: nō accidit nisi ex causa lumi-
nis. lumen enim cū illustrauerit aliquod corpus: accidit
in eo albedo i effectu: aut nigredo aut viriditas ⁊ cetera
hz. si vero non illustrauerit est tenebrosuz tm̄: aut fuscuz.

B Color nō est actu nisi q̄ lumē. Ari. scdo de anima tcxm. 67.

sed in potētia est coloratū. si voluerimus dicere colorē in
effectu. hoc est albedo: aut nigredo: aut rubor: aut palor:
aut bis silia. Non. n. albedo est albedo. nec rubedo est ru
bedo nisi sm̄ qōlibet qō videmus: nō aūt fit B vt videa-
mus nisi fuerit illustratū. nō putes aūt q̄ albedo que nō
est hoc modo: vt eā videamus: aut rubedo aut cetera hz.
habeāt esse in corporibus in effectu. vſi cū aer obscurus
,phibet nos a videndo. ipse aer nō est obscurat⁹. nō enim
est obscuratū: nisi. qō erat illuminatū. aer aūt quāuis non
est in eo aliquod lucidū: tn̄ nō ,phibet apprehendi illumi
natū: nec obtegit colorē qui est in effectu in aliquo. atten-
di hz in aqua ,pfunda cū fuerit in ea aer totus hui⁹ ,pprie-
tatis quē tu putas obscurū cū lumen illustrauerit corpz⁹:
qō est extra positū in aere quē tu putas illuminatū: vide-
bit illud: ⁊ aer obscurus qui est inter te ⁊ ipsuz nō ,phibe-
bit: ſz aer sm̄ se in vtraq; dispositiōe est quasi nihil. ergo
obscuritas nō est nisi dispositio nihil videndi. q2 qualita
tes que sunt in corpozib⁹ nō trāslucentibus nōdū sunt il-
luminate: sed sunt tenebrose. in potētia aūt visibiles: sed
nō videntur nec videť aer. ergo videť qō videtur tibi si
clauderes oculos: q̄ obscuritas esset equalis: ⁊ q̄ videres
eā quasi esset dispositio tua si esses in aere obscuro: ſz nō
est ita: nō enim cū claudis oculos vides aerē obscur: nec
qō vides de obscuratione est aliqd in oculis tuis: nisi hoc
tm̄: q2 nō vides: ⁊ omnino non est nisi ꝑuatio luminis ab
eo qō solet illuminari. ſ. q̄ aliquādo videtur: lumen enim
visibile est: ⁊ illud in quo est lumē: est visibile: trāslucēs
aūt nō est visibile vllo mō: obscuritas autē est in subo lu
minis: ⁊ vtrūq; est i corpore: qō nō est trāslucēs. ergo cor
pus cuius color solet videri: cū nō fuerit illuminatū fiet
obscur: ⁊ tūc nō erit certissime in eo color in effectu. Qō
aūt putanť isti colores esse: ſz occulti hoc nihil est. aer. n.
nō tegit eos: quāuis sit obscurus: cum colores fuerint in
effectu: si aūt homo appellet colores aptitudines diuer-
sas que sunt in corpozibus: que cū illuminantur vna eaz
est albedo: ⁊ alia rubedo. hoc pōt eē: ſz fiet ,pter equino-
cationē nominis. albedo etenim certissime nō est nisi cu-
ius est ,pprii videri: ⁊ hoc non pōt esse cū est inter te ⁊ ip-
saz aliquid peruiū: qō vehit visus: ipsa tn̄ nō videt: peruiū
aūt aliquādo est peruiū in effectu. aliquādo in potētia: ſz
ad hoc vt sit in potētia peruiū nō est necesse ipsuz ꝓmuta
ri in se. ſz ꝓmutari in aliud ⁊ moueri in aliud: ⁊ hoc est co
meabile ⁊ peruiū: ad hoc aūt vt fit oino i effectu: nō eget
in se alio: sed ad existendū comeatiōe ⁊ ꝓiatione in effe-
ctu: permutatio vo qua eget puiū in po⁹ ad B vt sit puiuz
in effectu: est ꝓmutatio corporis colorati: ad B vt illumi
net. ⁊ vt color ei⁹ habeať in effectu. motus vo est vt cor-
pus lucidū moueať ad aliud fine ꝓmutatione illi⁹. ¶ Jā
aūt in ꝓmissis cognouisti certitudinē ei⁹: cū aūt acquirit
vnū istoz redditur visibile: ⁊ fit hoc puiū in effectu. pp eē
alteri⁹ ab ipso. ¶ Debemus aūt certificare hūc redditū
ſz differemus B q̄uis enumeremus dubitationes q̄ ꝓtin
gunt in eo qō diximus. ⁊ ex solutione earum fiet facilius
affirmare qō diximus.

¶ Capitulū secundus q̄ radius non est corpus: ⁊ de enu-
meratione diuersitatū in hoc.

A Quidam putauerūt q̄ lumē descēdens ex lucido sup corpa nō est q̄li-
tas que ꝓtingit in eis. sed sunt corpa ꝓuissima
separata a lucido corpore circūquaq; comitātia
lōgitudinē lucidi designata que mouent⁊ mo-
tu illi⁹: ⁊ cū cadūt sup corpora illuminanť ex eis. Quidā
vo dixerunt q̄ hoc lumē nihil est: nec est aliqd aliud nisi
manifestatio coloratū: imo quidā fuerūt putantes q̄ lu-
men qō est in sole nō est nisi multa apparentia sui colozis

Ari. scdo de aia. tc. 70.

Ari. scdo de aia. tc. 68.

Ari. scdo de aia. tc. 68.

que superat visum. ¶ Nos autē debemus primū attendere veritatē in his sententys dicētes q̄ impossibile est vt hoc lumen: ꝛ hic radius solis ꝛ ignis qui cadit sup corpora: sint corpora in quibus sit h̄ qualitas que sentitur: aut enim erūt puia: ꝛ tūc est necesse vt remoueat eorum quietas: cū multa in vnū densant: sicut paruissime ptes cristalli sunt cristalline: ꝛ densatū ex eis nō est puius: aut erūt puia: quoꝝ nō admittat quietas: ꝛ tūc non erūt lucida. ¶ Jā autē distinximus iter lucidū ꝛ puiū. Si autē pp densationē fuerint non puie densatio eoꝝ obteget q̄ō est inter illas: ꝛ quāto maior fuerit densatio: tāto maior erit obiectio. lumen vero quanto magis densat: si esset aligd: q̄ō posset densari tanto magis reuelat visibile. similiter si ista ab initio lumināte eēnt luminate nō puie. sic ignis ꝛ h̄. ergo manifestū est q̄ radius in coloribus nō est corpus. ¶ Itē impossibile est corpus moueri nāliter ad diuersa loca. ¶ Itē etiā si ille partes fuerint corpa que separant a lucido: ꝛ obuiāt luminato: tunc cū obnubilata fuerit spera: necesse est eis ꝛtingere vt adnihilent aut ꝙmutentur aut superexcedat nubes. Hoc autē q̄ nubes superexcedat nimis incredibile est: q̄ hec res est que aduenit subito. adnichilatio autē ꝓpter obnubilationes est huius generis. quomodo enim iudicabit q̄ corpus cū penetrauerit inter duo corpora. adnichileꝫ alteꝝ eoꝝ: ex permutatione autē accidit q̄ō diximus. ſ. q̄ illuminaꝫ ex oppositione lucidi. cū autē obnubilaꝫ ꝙmutaꝫ. ꝛ q̄ quidē sic est q̄ō fuit necesse: vt corpora paruissima recte aduenirēt ex parte lucidi: ꝛ cū hec corpora nō permutanꝫ per seipa ex permutatione lucidi. Sed ratio a qua pendent auctoꝝ sententie de radio: quedā est quā dicunt. q̄ radius sine dubio descendit a parte solis: ꝛ aduenit ex parte ignis. ꝛ hic est motus. nullus autē motus est nisi corporis. ¶ Itē radius moueꝫ motu locali: locali motu lucidi. motū autez localē nō habet nisi corpus. ¶ Itē radius offendit in aliq̄ ꝛ reuerberaꝫ ab illo ad aliud. reuerberatio autē motus corporalis est sine dubio. ¶ De autē oēs argumentationes false sunt: ꝛ ꝓpositiones oēs false sunt. Hoc enim q̄ dicimus radiū descendere aut exire aut intrare: nomina sunt transumptiua. q̄ nihil de hoc habet. q̄ enim accidit ab alto putatur descendere: ꝛ est ad modū accedēdi quātū apparet ex eius dispositione. Hoc autē nō est descendere. nō enim videtur aliq̄ modo in via: nec eget tēpore sensibili: ꝛ necesse est vt aut ꝑbatio iudicet q̄ō descēdit. quomodo autē hanc habere poterunt: aut sensus iudicet hoc eius cui inituntur: Quomodo autē sensus iudicabit motū mobilem: cuius tempus non sentit: Nec sentit in medio spatio eius. sed verbū de locali motu radij nō est potiꝰ q̄ de motu locali ymbre. q̄ oportet vt ymbra sit corpus q̄ō mouetur locali motu. nullus autē motus eoꝝ est motus localis. sed tantū destructio ꝛ renouatio. cū enim renouaꝫ equidistantia. renouantur ꝛ hec. Si autē aliquis stulte insteterit dicens q̄ ymbra moueꝫ localiter. necesse est tūc vt ymbra moueaꝫ localiter ꝓpter lucē: aut lux moueaꝫ localiter ante ipsam ꝛ post ipsaz. Si autē moueꝫ ꝓpter lucez: ꝛ occupat locū alterius lucis. Ponamus lucē occupare totā terrā: ꝛ tunc lux nō habebit motū localem quē non cooperit nisi ymbra. ꝛ tūc est falsus de motu ymbre. hoc. ſ. q̄ lux moueaꝫ ante ymbram. sic vt moueatur ymbra. Ponamus ergo lucidū consistere: ꝛ constat: q̄ cū exiterit: stabit etiā cū eo lux: ꝛ hoc inducit nos ad hoc. vt motus habentis ymbrā sit causa exterminandi lucem. ¶ Possibile est autē vt multi illoꝝ putent lucē moueri ex diuersis partibus lucido existente: ꝛ obscuratur tūc aliq̄s locus: aut cū lux fugit: ymbra resiliat retro. ꝛ redeat illuc vbi discesit ab ymbra: sed hec ſoia fabule

B

tentiam: ꝛ ramos eius predictos.

¶ Capitulum. III. de his que debent dici de hoc.

A Dicemus q̄ de apparētia coloris: duo intelliguntur in hoc loco: vnū est forma coloris in effectu. aliud est apparētia coloris habentis in se esse in effectu visui. Prima autē sententia significat accidentia coloris: ꝛ esse eius. Secunda vero iudicat cōparationez coloris: aut esse ipsius comparationis. Cuius autē secunde manifesta est falsitas. Si enim putatur q̄ ipsum lumen est cōparatio coloris ad visum. oportet vt lumen sit cōparatio: aut essentia cōparationis: ꝛ nō habeat in se stabile esse. Si autez volunt dicere q̄ lumen est factura coloris huius: q̄ō esset visus: videretur tunc quicquid est h̄: aut est ipse color: aut aliquid q̄ō accidit cū aliquid extra remoueꝫ: sicut cum aufertur obnubilatio aut similia. Si autē fuerit ipse color: erit. hoc ipso modus primus. Si autē fuerit dispositio que accidit propter quā apparet: tunc lumen erit preter colorē: sed de intentione prima necesse est vt aut dicaꝫ q̄ apparentia est exitus de potentia ad effectum: ꝛ tunc sol non est lucens post ipsum vnū momentū: aut volunt q̄ ipsa est color: ꝛ tunc id quod dicitur de apparentia nihil est: sed oportet dici: q̄ lumen est color: aut volunt dicere q̄ est dispositio adiuncta colori: aut semper aut aliquando: ita vt sit color cui accidit: aliquādo lumē: ꝛ aliquando obscuritas. Color vero in vtraq̄ dispositione habet esse in effectu. Si autē fuerit ipsa cōparatio ad id quod videt habere. redibit secūda sententia. Si vero fuerit aliud: redibit etiā illud idē. Si autē concesserimus q̄ lux: quāuis sit ipse color: sit color qui est in effectu: necesse est tunc vt aut lux predicetur de omni colore qui est in effectu: aut vt albedo tantū sit color: ꝛ nigredo sit tenebra: ꝛ erit impossibile: tunc vt color niger illustretur a luce: sed hoc impossibile non est: q̄ñ nigrū illustratur ꝛ illustrat aliquid: ergo lux non est tantū albedo. Si autez lux non fuerit solū modo albedo: sed omnis color. tunc aliqd q̄ō est lux erit contrariū alij: q̄ō non est lux: sed luci non est oppositū nisi tenebra. ergo illud est impossibile. ¶ Intentio qua nigrū est lucidum: est ꝓpter nigredinē eius sine dubio: ꝛ ob hoc etiā est ꝓpter albedinem. Color autē scilicet natura generis eius q̄ō est in nigredine est nigredo: ꝛ color qui est in albedine: est ipsa albedo non accidēs illi. ergo color absolutus generalis nō est ipsa lux. ¶ Itē aliquando ex luce manifestatur translucens sicut aqua aut cristallus. Cum autē fuerit in tenebris ꝛ ceciderit super ea lux solūmodo: deteget ea ꝛ translucent: ꝛ hec est lux non color. ¶ Item aliquid est lucidus: ꝛ coloratum: ex quo tantū aliquando aduenit lux alij: sicut apparet in aqua aut in pariete. Aliquando autē cū fortior fuerit apparet lux cum colore simul: ita q̄ quandoq̄ rubescit aut palescit paries: aut aqua in qua apparet. Si autē lux esset detectio coloris: ꝛ tenebra esset tectio coloris: tūc affectio coloris rubei in oppositio sibi esset rubor: nō illuminatio sola. Si autē fuerit hec ostensio alterius coloris: cui cuiz fortius est facit in sibi oppositum occultari colorez eius: ꝛ de hoc fortī colore vehit colorem ad illum: quāuis sententia huius rationis dicat q̄ rubor aut viriditas aut ceteri h̄ sunt permixti ex manifestationibus alboꝝ: ꝛ occultationibus nigroꝝ. Sequitur ergo ex hoc: vt cū color alicuius corporis fuerit manifestatus ex radio qui illum irradiauerit: ꝛ deinde corruscauerit super intentionē que intelligiē de illo lux alterius corporis habentis colorem: vt color eius non appareat super illū. necesse est etenim vt huiꝰ illuminati q̄ō illuminat aliud: manifeste partes dent colorē per se sole aut cū alio. Si autez sole tunc ipse non debent manifestare colorē: qui est in illis: ꝛ vt albificarent. Nō autē tegerēt colorē eius cū rubificarēt aut viridarent. Si autē fuerit cū alijs: ita vt habentes colorem manifestū: ꝛ habentes colorē abconditū operent vtraq̄z ille detectionē. iste vero occultationē: tunc occultatio coloris habebit affectionē in sibi oppositō: ſz occultatio coloris nō habet hanc affectionē. non enim vides q̄ cū sola fuerit occultatio coloris: non afficiet sibi oppositū: sicut afficit manifestatio coloris quā dicunt cū est sola. Si autē dixerint q̄ color est manifestatio: ꝛ rubor etiā ꝛ viriditas ꝛ illa bis: ex hoc q̄ sunt rubor aut viriditas. q̄z rubor aut viriditas cū multū manifesta fuerint operant qualia ipsa sunt: ꝛ faciūt viriditatē aut rubedinē. dicemus quidē ergo q̄ cū parua est manifestatio: apparet color eiꝰ qui est illi oppositū sicut est: ꝛ ſm intellectū qui est lux sola tātū operaꝫ quātū operaꝫ ꝛ luces q̄ō nō habet colorē. Cū autē vehemēs fuerit eius manifestatio destruit illud: ꝛ obteget ꝓpter aliū colorē quo inuestiꝫ. Oportet autē primuz vt nō operēt in eo nisi parū de colore suo: ꝛ postea cū augerēt operarēt in eo amplius: ꝛ vt quācūq̄z affectionē facit nō esset nisi occultare colorē eius: ꝛ admiscere suo colori; non autē sic est: sed primuz apparet color eius multa euidētia: ꝛ nō apparet in eo nisi color qui est in eiꝰ aptitudine. q̄ si lucidū aliq̄ō ibi eēt viridaret aut ruberet ꝓpter eius actionē. postea vero cū fit manifestius: redit ad destruendū colorē suū: ꝛ ad occultādū ꝛ inuestiēdū cū alio colore quē nō habet ex nā. vna ergo ista actionū est ex aliqua causa q̄ alia. Altera eteniz venit ex luce. Corpus eteniz si nō haberet colorē: ꝛ haberet lucē hoc faceret sicut cristallus trāslucens. Alia vo est ex colore eius. Cum multū manifestaꝫ ꝓpter hāc lucē. ita vt resultet in aliō. Nos eniz quāuis dicimus: q̄ lux nō est manifestatio coloris: non negamus tñ lucē esse causaz manifestandi colorē ꝛ causam resultandi in alio. ¶ Dicemus igitē q̄ cū lux est pars cōpositionis huius visibilis: qō vocamus colorē: ꝛ est quiddā q̄ō cū admixtū fuerit colori g est in potētia: tūc ex vtroq̄z ꝓuenient id q̄ō est color in effectu: ꝓpter cōmisicibilitatē. Si autē nō fuerit hec aptitudo erit lumen ꝛ splēdor per se tm̄: lux enim est sicut pars eius q̄ō est color ꝛ cōmixtio eius: sicut albedo ꝛ nigredo habent cōmixtiones: ex quibꝰ accidūt alij colores medij: sed dictio eiꝰ qui dixit q̄ lux ꝛ lumen non sunt nisi manifestatio coloris: ꝛ id q̄ō dixit postea de his que lucent in nocte. destruit ex hoc q̄ candela ꝛ luna sepe opprimūt lumen illoꝝ: ꝛ manifestant colorē eoꝝ: ſz oporteret vt lumē candele magis esset manifestās colorē: ꝛ oporteret vt ei⁹ cuius ꝓpter cādelā manifestatur color nō appareret color in tenebris. Hoc autē nō est ita. nec est sicut dixerunt. ¶ Sed hoc q̄ dicitur q̄ sol: ꝛ stelle habent colores: ꝛ q̄ lux obtegit colores illoꝝ videtur esse verū. q̄ aliq̄ hnt in ipsis colorē que cū refulgēt augmentatur coꝝ fulgor. ita q̄ supat visum: ꝛ nō sentiē color. Quedā vo habent ex colore lucē: ꝛ h̄ est res cui lux est nālis comes nō aduenies aliunde. Quedaz vo sunt subē cōmixte aut cōmixtione cōpositionis expartibꝰ alijs luminosis ꝛ alijs hūtibꝰ colorē: aut cōmixtione cōplexionis ex q̄litatibꝰ sicut mars ꝛ saturnus. Nō autē est mihi possibile iudicare de sole aliq̄d. ¶ Jā g̃ etiā cognouimus dispositionez lucis ꝛ luminis: ꝛ coloris etiā trāslucentis. Lux. n. est q̄litas que ex sua ēntia est pfectio trāslucētis: ſm q̄ est trāslucēs: est etiā aliq̄ qualitas in eo q̄ est visibile ex sua ēntia: ꝛ nō per aliō: ꝛ sine dubio visibile ex sua ēntia: ꝛ bibet videri id q̄ō est ꝓpter ipsum. Lumen vo est qualitas quā mittit corpus nō trāslucens a lucido: ꝛ trāslucens efficit p̄ eā translucens in effectu. Color autē est qualitas que perficit ex luce: ꝛ facit

B Lux est pars coloris.

C Lucis diffō.

penetrare corpus ꝓhibens affectione lucentis ab eo: inter qđ ⁊ lucens fuerit ipsum corpus mediꝰ. ergo corpora sunt lucida ⁊ colorata ⁊ pua. Fuerunt aũt multi qui dixerunt q̄ corpꝰ quedã videñ ꝑpter q̄litatẽ que est in essentia eoꝝ; ⁊ quedã videñ ꝑpter qualitatẽ alienam: que dixerunt esse translucentia: sed ꝑmus mẽbꝝ diuisit ꝑmũ in duo: quoꝝ vnũ est id qđ apparet in trãslucenti eẽntialiter cũ fuerit habitũ qđ est lucidũ: scdꝫ est q̄ eget ad hoc vt sit visibile tenebꝛis ⁊ ꝙuictate: sicut aialia nocte lucentia: ex ℔ q̄ lucent sicut noctiluca: ⁊ sicut frusta quercus putride: ⁊ aliqui vermes: iã vidi ego ouũ galline hꝫ; ⁊ locustã mortuã hꝫ: ⁊ grillũ mortuũ hꝫ: non est aũt hec diuisio receptibilis nec recta: nã lucidũ videt per se ipsum in tenebꝛis ⁊ in luce simul: si enim lumini qđ reddit fuerit alys ꝑsens ei: qui videat videbit: si vero nõ fuerit ꝑsens ei: tũ videbit etiã: sicut ignis qđ videt homo in luce siue sit lux eius siue alterius; ⁊ videt in tenebꝛis: ꝫ sol non põt videri in tenebꝛis: eo q̄ est in opposito visui videntis. Cũ aũt eleuat implet mũdũ luce: ⁊ nõ ꝑmittit locũ tenebꝛosum: sed stelle non videñ nisi in tenebꝛis: qm̃ lumẽ eaꝝ multo minus est q̄ lumen solis. ⁊ ideo nõ illustrãt res: neq; illuminãt eas: neq; tm̃ ꝓhibent eas videri. Et pole est vt cũ tenebꝛe fuerit videañ ī tenebꝛis: nõ q̄ tenebꝛa sit cã q̄re ipse videã ꝑ se. Oꝫ aũt ſciri q̄ de luminibus quedã sunt que supant in tãtũ q̄ nõ videñ: sicut lux solis que sepat lucẽ ignis debilis: ⁊ lucẽ stellaꝝ: ita vt nõ videañ lucere coã luce solis: non ꝑpter hoc q̄ tenebꝛa necessaria est ad hoc vt videañ: ꝫ qz necesse est vt in se sint lucentes nõ tenebꝛose cõparatione nostri visus: cũ vero sol fit absens: apparẽt ⁊ videñ: eo q̄ sunt lucentes cõparatiõe nostri visus: ꝑ dispositionẽ que est in nostris visibus. Fortassis aũt iudiciũ de igne ⁊ de luna cõtra lumen: qđ est debilius ipsis: ℔ idẽ est iudiciũ: ⁊ oportebit vt ipsa lux nõ sit comparatione nostri: cũ apparuerint ignis aut luna: ꝫ oportebit esse tenebꝛas: ⁊ sic apparebunt: sed oportebit vt nõ sit ibi aliqd vincens lumẽ: ⁊ sic videbuntur: ⁊ visus poterit illas apꝑhendere. Tu scis aũt q̄ athomi qui sunt in aere nõ sunt huiꝰ generis vt illuminata ab illis nõ videañ nisi in tenebꝛis: ꝫ cũ fuerit homo in tenebꝛa: ⁊ radius solis illustrauerit illa: poterunt videri. Si aũt hõ fuerit in radio nequaq̄: ⁊ hoc fit ꝑ id qđ est in luce athomoꝝ: visus enim hois cũ vincit multa luce nõ videbit eos: cũ vero nõ fuerit victus videbit eos. Silr ea q̄ lucẽt in nocte: nõ sunt alterius generis: nisi generis lucẽtũ: ꝫ differunt non diuersitate nature: ꝫ in debilitate: sicut aũt ℔ differũt a lucẽtib⁹ i generalitate nature: ⁊ stelle silr. Hec aũt diuisio non est vera nisi dicatur q̄ lucẽtiꝫ quedã sunt que vincũt alia: ⁊ quedã vincunt ab alys. intellectus aũt hui⁹ nõ est q̄ vnũ afficiat aliud. ꝫ potius in nostro visu: sicut duroꝝ q̄dã sunt duriora ⁊ q̄dam minus dura. ergo nõ debet dici q̄ ea que in nocte lucẽt sint species aut genus aliquod per se ꝓter gen⁹ colorator aut lucentiũ: sed qz sunt de vniuersitate lucentiũ que vincũtur ab alys excedẽtibus ea in relucẽdo. vnde nõ videñ esse simul cũ eis ꝑpter debilitatẽ nr̃i visus: nostri etenim visus non possunt ea apꝓhẽdere nisi cũ remoueñ claritas refulgentiũ superantiũ nostros visus. Si autez hanc sniaz tenuerit: diuisio bona est: ꝫ nõ tenẽt hãc sniaz: imo putãt q̄ lucẽtia sunt vnũ genꝰ: ⁊ colorata aliꝰ: ⁊ hec aliꝰ.

¶ Capitulum. IIII. de considerando sentẽtias dictas de coloribus ⁊ eoꝝ accidentia.

A DE his aũt que expedire debemus vnuꝫ est. ſ. ꝓsiderare aliã sentẽtiã de coloribus ⁊ de luce: que nisi expedita fuerit non poterit ostendi firmitudo nostre sententie ſm

Arist. scdo de aia. 16. 72.

diuisionẽ. ¶ Dicemus igiť q̄ de sentẽtys colorꝝ vna est sentẽtia eius qui tenet q̄ color albꝰ nõ fit nisi ex aere ⁊ luce vel splendore: ⁊ color niger ex huius ꝛrio. Color enim albus nõ fit nisi ex trãsluceti cũ ipsuꝫ diuidit in partes minutissimas: que postea ꝺdensantur. ex hoc enim accidit ei vt eius superficies recipiat lumen: ⁊ luceant: ⁊ qz sunt trãslucẽtes reddunt lumẽ alie alys: ⁊ qz sunt parui ſſime fit hoc in eis: quasi ꝓtinuũ: ⁊ qz trãslucens nõ videtur nisi per colorẽ alienũ. ideo eaꝝ peruietas nõ videtur: ſꝫ reuerberationes condensaꝝ superficiẽ illaꝝ videñ continue: ⁊ videtur totũ albũ. vnde dixerunt q̄ ꝑpter ℔ spuma aque videť alba: ⁊ nix alba: qm̃ sunt parui ſſime partes inanimate trãslucentes quib⁹ cõmixtus est aer: ⁊ diffusa est in eis luxꝫ cristallus vero ⁊ vitrũ grauia non trãslucent: sed cuiuscũq; eoꝝ cũ ꝓtinuate fuerint superficies destruetur eoꝝ peruietas: sed cũ ynaquecq; eius pars fuerit per se sola fiet trãslucens: in translucente vero qđ est magni coloris; cũ ꝓtingit scissio: locus ille scissionis videtur albus. ¶ Dixerũt etiã q̄ nigredo faciť putari ꝑmutationẽ ꝑfunditatis corporis ⁊ luminis ⁊ quietatis simul. Quidã autem posuit ex eis aquã causam nigredinis dicens. qz cũ humectanť ista videtur habere aliquid nigredinis: ⁊ dixerunt hoc fieri eo q̄ aqua extrahit aerez que non translucet sicut aer: nec penetrat per eã lumẽ ad superficies. ⁊ ideo remanent tenebꝛose. Quidã autem volunt q̄ nigredo est certissime color ⁊ ozigo colorꝝ: eo q̄ non separatur. vnde impossibile est eã tingi: albedo vero accidit translucenti ꝑpter diuersitatẽ eius: nõ est aũt lõge: vt sententia ꝑma de nigredine: ducat etiaz ad hanc: posuit enim nigredinẽ certificationẽ eius qđ nõ translucet ex hoc q̄ non translucet: ⁊ hoc est certificatio colorꝝ qui reuerberať ex illa. ¶ Dixerunt aũt q̄ elementa oĩa sunt trãslucẽtia: ⁊ cũ cõponũť accidit ex eis albedo: quẽadmodũ dixim⁹: vt id qđ est oppositũ visui sit superficies equales translucentes ad hoc vt penetret eas visus: ⁊ qz nigredo accidit cũ id qđ de corpore opponiť visui fuerit angulosum: ita vt ꝓhibeat trãslucere extrema que attingit visum: tũc anguli illi q̄ꝰ illuminanť: nõ tm̃ satis penetrat eos lumẽ: ⁊ obscuranť ꝑpter hoc. ¶ De tota enim hac collectione sententiaꝝ: id qđ mihi difficilius est diffinire: hoc est. ſ. albedinem fieri ex lumine: ⁊ q̄ nigredo est color vertus. Nos enim scimus q̄ trãslucentia albescũt cũ rediguñť in puluerẽ: ⁊ admiscenť aeri: sicut scimus qđ albescit eo q̄ admisceť ei retentio aeris in se cũ quiete que est in nã eius. Scimus etiã q̄ nigredo non recipit aliũ colorẽ vllo modo: sicut albũ recipit aliũ colorẽ loco albedinis ꝑpter suã quietatẽ: ⁊ qz est subm nondũ aptũ: qđ nõdũ aũt est a qualitatib⁹ ipsũ est receptibile illaꝝ. ita q̄ nõ est necesse ei ad hoc dimittere aliqd: qđ enim occupatũ est ab yna nõ recipit aliã nisi ꝑ remotionẽ illius: ⁊ isti sunt qui posuerũt ꝑmozdiũ colorũ quietatẽ aut nõ quietatẽ. Fuerũt aũt alij ⁊ contrarij istis qui quietatẽ negłere dicẽtes q̄ oia corpora sunt colorata: ⁊ impole est aliquod corpus eẽ sine colore: ſꝫ pozri ⁊ vacuitates cũ fuerint multe in corporibus penetrabit in eis radius qui venit ex lucido ysq; ad aliã partẽ: ⁊ penetrabit in eis radius visus: ⁊ videbiť q̄ est post illa. Sentẽtia ꝑma dicemus ita esse: ꝫ nõ in corpore ꝓtinuo ⁊ ꝙuncto. nõ enim apparet color nisi in densitate eius. Cũ enim ꝙungiť ⁊ humectatur: albedo auferť ab eo in ꝙunctione ⁊ siccitate. Hiplus eteniz nõ albescit, ꝑpter ꝓtritionẽ tm̃: quo redditť in partissimas partes: ꝫ qz decoctio facit illũ hꝫ: vt cũ humectatũ fuerit: ⁊ postea exiccatũ albescat fortiter ꝑpter cõplexionẽ ex qua hoc accidit illi. Oz aũt nobis demõstrat illũ: hoc est q̄ ſi actio ignis in gipso nihil aliũ faceret nisi

albũ quo transit in nigrum.

facilitatem contritionis: tunc multa facilitas attritionis que ducit partes in minutissima efficeret ipsam attritionẽ in gipso ⁊ calce ⁊ similibus: ⁊ quicquid ita attereretur redigeret in puluerem: ⁊ postea cũ aqua inspissaret albesceret sicut gipsum: sed nõ est ita. Efficere etenim ita rez facilẽad conterendũ aliquando ducit nos ad effectionẽ quã diximus que nõ est causa q̄re albedo sit. ¶ Itez ponamus q̄ in gipso fiat hoc: quẽadmodũ dixerũt. sed non ois albedo fit hoc modo. Dua etenim cũ coquũtur albugo eoꝝ puia fit ⁊ alba: ⁊ impole est dici q̄ ignis addiderit ei raritatẽ ⁊ diſgregationez: nihil enim addidit ei: nisi constrictionẽ aliq̄ modo: nec q̄ acciderit ei aer ⁊ permiscetur ei. Primũ etenim cum ouũ coquitur fit ponderosius: ⁊ hoc etiã fit ꝓpter aerẽ qui separatur ab eo. Secũdo q̄ si aer ibi eẽt ⁊ infunderetur in humorẽ eius: ⁊ faceret illud albescere egeret loco maioꝛe. ¶ Itẽ medicina quã faciunt deceptoꝛes: ⁊ vocatur lac virginis: fit ex aceto: in quo coquitur litargirũ: quoniq̄ diſſoluitur in eo: ⁊ postea colatur quousq; acetum fiat translucentius: ⁊ albius ⁊ miscetur cum aqua in qua decoctum fuit alumen vetus: ⁊ colatur multuz quousq; fiat quasi lachrima. Si aũt negligentius fit non prouenit confectio que queritur: cũ vero permiscentur he due aque coagulatur litargirũ trãslucens diſſolutũ: ⁊ albescit multũ sicut lac acidũ: deinde exiccatur: ⁊ non fit hoc: ideo q̄ translucẽs ibi fit: cui accidit diuisio. litargirũ etenim diſperſuz ⁊ diſſolutum erat in aceto: nec fuerunt ibi particule multum translucentes: que conuenientes constringuntur: sed est necesse vt maioꝛ fiat diſperſio ꝓpter aquã veteris aluminis: nec fuit ꝑmixtus etiã cũ eis aer exterius vllo modo. Non enim contingit hoc nisi ex aliquo modo permutationis. ergo secundũ meũ intellectũ: nõ fit ois albedo: sicut dixerunt. Si autẽ albedo non esset nisi lux: nec nigredo: nisi id quod dixerunt: tunc non componeretur albedo ⁊ nigredo semp nisi vno modo. Manifestatio aũt huius est q̄ album transit paulatim in nigrum tribus vijs: yna est ꝑmũ in subpalidũ: ⁊ hec ꝓgressio est pura. Cum enim fuerit ꝓgressio pura ꝓius ꝓueniet ad subpalidũ: deinde ad palidũ: ⁊ tandiu sic quousq; fiat nigrũ. qz sic ꝓcedẽs ℔ vno modo: nõ cessat paulatim intẽdi nigredo sola: quousq; fiat pura nigredo. Alia autẽ via est ad subrubeũ: deinde ad rubeũ postea ad nigredinez. Tertia vero via est qua itur ad viriditatẽ. deinde ad indicũ postea ad nigredinẽ. Et in istis modis nõ põt esse diuersitas: nisi ex diuersitate ei⁹ ex quo cõponunť colores medꝰ: si enim nõ fuerit ibi nisi albedo ⁊ nigredo: ⁊ nõ fuerit ozigo albedinis nisi lux: tũc impole est vt differãt illi modi aut ꝓcedať in cõpositione albedinis ⁊ nigredinis nisi secũdũ viã vnã in qua nõ sit vlla diuersitas: ⁊ nisi secũdũ plus vel minus tantũ: ⁊ be nõ erũt diuerse vie. Nã si essent diuerse vie: oporteret vt eẽt ibi aut ꝑmixtio alicuius: qđ nec est albedo nec nigredo: ⁊ oporteret vt eẽt permixtio rei visibilis. Nõ est aũt in reb⁹ res que putat esse visibilis que nõ sit albedo nec nigredo: vel cõposita ex illis nisi lux: secũdũ eũ qui ponit lucẽ aliud ab ipsis: cuius sententia si nõ destruit: nõ poterit fieri ꝑmutatio colorũ in diuersos modos. Si autẽ possibilis fuerit hec ꝑmutatio oportebit vt sit ibi tertiũ visibile ꝓter albedinẽ ⁊ nigredinẽ. Hoc aũt visibile nõ põt eẽ: nisi ponerimus lucẽ ꝓter colorẽ: ⁊ secũdũ hoc possibile est cõponi colores: ⁊ vt cũ albedo ⁊ nigredo ꝑmixte fuerint ꝑ se ꝓcedẽt secũdum viã subpalidi. Cũ aũt lux permiscet nigredini: ⁊ fuerit quasi nubes sup quã reuerberať quasi niger fumus: qui admixtꝰ est igni: erit rubor: si nigredo fuerit supans: aut erit citrinus; si nigredo fuerit victa; ⁊ fuerit ibi super

abundantia albedinis resplẽdentis. Si vero fuerit citrinus ꝑmixtus nigredini: ⁊ nõ fuerit in eaꝝ partibus splẽdoꝛ cõtinget viriditas: ⁊ omnino cũ nigredo fuerit occultioꝛ: ⁊ albedo manifestioꝛ ruboꝛ fiet ecõuerso. Deinde nigredo si fuerit supans in ꝓmis erit coloꝛ fuscus. Si vo nigredo fuerit supans secũdario: erit coloꝛ pozri. Si autẽ fuerit magis ⁊ magis: erit illa viriditas intensa que caret nomine. Si aũt admisceatur hec albedo: erit coloꝛ yari. Si aũt ad hoc yaro admisceť nigredo cũ paruo rubedinis erit indicus. Si autẽ ruboꝛi admisceť indicus erit carminiũ: ⁊ sic possunt colores cõponi: ⁊ idẽ est qualitates admisceri: siue corpora cõpleri. ¶ Jã autẽ notuz est q̄ ex coloꝛe nigro ꝑ reuerberationẽ nõ reddiť aliꝰ coꝛ poꝛi lumẽ vllo mõ. Oportet. n. q̄ ex coloꝛibus viridibus aut rubeis: nõ reuerberať nisi albedo: ⁊ ex ꝓtibus nigris nihil resultaret maxime cũ sint debiles ⁊ attrite. Si aũt dixerint se videre eas resplẽdere ꝑmixtim: respondio ad hoc erit q̄ ex ꝑmixtione ꝓuenit actio ⁊ passio: ⁊ causa illius ꝑmixtiõis ꝓuenit q̄litas: ⁊ nil refert an faciat hoc ars an natura: cuius natura põt efficere complexionẽ que est ad modũ ꝑmutationis. Ars vero nõ põt nisi coniunctionẽ: ⁊ fortassis ꝓter ℔ natura operatur aliquã ꝑmutationẽ. Natura etenim põt attenuare cõplexionẽ que est ad modũ ꝑmixtionis ⁊ cõtritionis in minutissima. Ars vero non põt tantũ indagare. Nature etenim infinite sunt actiones in diuidendo: ⁊ operando in potentia ⁊ effectu. Ars vero nõ põt elicere quicquid est latens illaz ad effectũ. ergo iam manifestũ est ex hoc: q̄ albedo certissime nõ est lux. Non autem negamus aerẽ non habere actionẽ aliquam in albificando: sed nõ quẽadmodũ dixerũt: nisi qđ efficit complexionem albificantez: similiter non possumus dicere q̄ albedo scisami tota est quẽadmodũ dixerunt: sed de complexione. Aer enim facit coloꝛẽ albũ nõ ꝓpter cõmixtionem tantũ: sed etiã ꝓpter permutationẽ. Si autez firma esset eoꝝ sententia posset esse q̄ res alba aut colorata paulatim attenuaret quousq; auferreť eius diuersitas: ita vt translucꝛet aut pene translucꝛet. Hoc autẽ nõ est ita. Sed hoc q̄ dixerunt q̄ nigrũ nõ est receptibile alterius coloris: aut volunt dicere ex intellectu ꝑmutandi aut tingẽdi. Si aũt voluerit dicere ex intellectu ꝑmutandi mentiti sunt. Oz enim ꝙuincit eos est iuuentus ⁊ canities. Si aũt ex intellectu tingendi hoc est ex dispositione vicinitatis nõ qualitatis. Nõ aũt est longe vt id qđ est nigrũ nõ fiat nigrũ: nisi cũ ibi fuerit virtus penetrabilitatis: ⁊ retentionis: ⁊ ꝓstrictionis. ſ. vt permisceať ⁊ penetret ⁊ inhereat: ⁊ vt albedo que est in rebus sit diuersa ad ℔ in natura sua: ⁊ ideo albedo non põt inuestire nigrũ: ⁊ penetrare in illũ ⁊ adherere ei: quãuis hoc etiã nõ sit impole. Cũ. n. elaborauerũt in ceruſa vel in ꝓsili aliquo modo penetrãdi: ⁊ diſſoluẽdi nigredinẽ que in eo fiet albũ. Sz sententiã secundã nõ est facile tenere: nisi posuerimus eẽ inane: pozri etenim quos dixerunt necesse est vt aut sint pleni coꝛpoꝛe aut vacui. Si aũt fuerint pleni coꝛpoꝛe: ipsum coꝛpus aut trãslucebit ꝓpter pozos quos habet: aut erit sine pozis: ⁊ nõ terminabitur hoc nisi in translucẽti: qđ fit sine pozis: ⁊ hoc est diuersũ ab hoc qđ dicit: aut terminabiť in inani: ⁊ erit eoꝝ ententia q̄ necessario inane habeat eẽ: ꝫ inane nõ habet esse. Deinde ipsi dicũt q̄ nõ oẽs pozi sunt apti ad trãslucẽdũ: nisi fuerint situs eoꝝ recti sine obliquitate: ad hoc vt recte ingrediant ꝑ eos radꝰ. Faciamus ergo pilã nigrã vel de cristallo: vel de iacinto albo trãslucẽti: ⁊ ipsos pozos qui sunt in ea: translucentes recti: dicamus esse in longitudinẽ: ⁊ aliꝰ ita in latitudinẽ: ⁊ sic erunt in trãsluersum: aut ex quacũq; parte volueris: qũcergo erunt pozi

Dicitur. B 4

Obiectio. Soluuo.

Albedo non est lux.

recti in trāsuersuz:alioz pozoz rectoz:ita vt nō appareat in eis toztuositas ex qua parte ispexeris.ergo necessario accidit ex aliquibus partib⁹ diuersitas rectitudinis: ⁊ existentia partiū non habentiū pozos in rectitudine lineaz:que putaꝝ existere recte ab oculo:aut vt totū corpus sit inane:⁊ hoc est impossibile. Oportet ergo vt cū situs diuersi fuerint in trāslucente varietur etiā ibi eoz pietas omnino. Deide quomodo erit dispositio corporis: in quo tantum est pozoz ⁊ vacuitatū ꝙ occultaꝝ eius colozita vt appareat quasi sine colore cū ipsum habeat in se colorē:⁊ non obnubilet colorē alterius rei que est post ipsum:imo certissime reddit id qđ post ipsum est. Si aūt ipsum obtegit colorē suū non facit hoc:nisi per id qđ est quasi nihil.ergo pozri qui sunt in eo sunt multo plus q̄ plenū qđ est in illo. Quo ergo potent habere hanc ꝓstrictionē iacinti:cū ipsum nihil sit nisi vacuitas. Si autē bō faceret in iacinto tria:aut quatuoz fozamina:⁊ postea cōtereret minoze vi infringere posset:hec igit sententia falsa est.ergo colores habent eē:⁊ non est esse eoz ex hoc ꝙ sunt luz:nec luz est apparētia eoz::quāuis ex hoc ꝙ sunt in effectu:nō sunt in luce:trāslucens enim habet esse:⁊ B est ꝙ demōstrare intendimus vsq; ad būc locuz. Restat adhuc dicere:quo fiat dispositis videndi:ex quo pendet etiā certificare:qualiter reddaꝝ luz a translucente.

¶ Caplm. V. de diuersitate sententiaz de visu:⁊ de destructione pzuaz sniaz:secundū ꝙ est in ipsa re.

A Dicemus ergo ꝙ famose sententie de hoc tres sunt:quāuis vnaq̄q; eaz habeat subdiuisiones: vna enim est sententia eoz qui tenent ꝙ rady lineares exeunt de pupilla ad modum piramidis:cuius caput est versus oculū:⁊ eī⁹ basis ad partē rei vise; ꝓpter quod aūt fit minoz visio:est id qđ dicit sagitta: que est linea medy rady:equidistās ab extremis:⁊ aliquid videre est in illō hāc sagittā mouere. Alia vero sententia est eius qui tenet ꝙ radius exit de pupilla:sed de toto eo nō ꝓuenit tamen ꝙ tāgat hemisperiū celi:nisi ꝓpter disgregationē ex qua ꝓuenit dilatatio visus:ꝛ cū egredit ⁊ ꝓungitur aeri lucido fit ei aer instrumentū ⁊ apprehendit per illud. Tertia aūt sententia eius qui tenet ꝙ sicut alia sensibilia nō apꝛhebendunt ex hoc ꝙ aliquis sensuū ꝓtingat ad illa vel offendat in illa vel ꝓiungat eis:aut transmutat nunciuꝫ ad illa:sic ergo visio non fit:ideo ꝙ radius exeat aliquo modo:⁊ occurrat viso:sed qz forma visi ꝓuenit ad visum trāslucente reddēte ipsaz. Ratiocinate aūt sunt duo ꝓme sententie:dicentes:qz nō fuit necesse alys sensib⁹ vt sensibilia aduenirēt eis:nisi qz nō certificaꝝ eoz apprehensio nisi tāgendo:sicut est gustus ⁊ tactus:⁊ sicut odozat⁹ qui attractione cogit odozē obuiare sibi:vt patiaꝝ ab illo: ⁊ sicut sonus qđ ꝓducit cōmotio ad auditū. In visu aūt non pōt hoc eē:visuz etenim remotū est.⁊ ideo nō videt qō sibi adiunctū est:nec etiaz pōt offendere in illud accidens:qō habet esse in corpore visibili.ſ.colōz eius aut figura:accidentia etenim non offendunt ei quando quidē est sicut res oportet vt virtus sentiendi pertingat vsq; ad locum sensati ad hoc vt offendat in illud. Non pōt autez virtus sentiendi moueri motu locali nisi mediante corpore:qō eam prouebat illuc. Hoc aūt corpus est subtile buius generis cuius est radius ⁊ spūs:⁊ ideo vocamus illō radiū:⁊ qz in oculo est corpus hūmideo videt hominin tenebzis:ꝙ lumē descēdat ab oculo suo:⁊ resplēdet sup nasuz suū:aut sup aliqd qō est circa illō oppositū illi. ¶ Itē in mane bō exꝛgefactus:cuz aperit oculos videt videre radios corā oculis suis. ¶ Itē fozamē vuee implet lumine alterius oculi:cū claudit alter. Cū aūt fortiter intuet: tunc dubiū nō est corpus eē qō trālferr in aliud. Secūda aūt negauit ꝙ corpus quale est oculus nō capit de radio tantū:de quo yna linea ꝓtinuet inter visuz:⁊ stellas fixas:nedū tot alie linee que dispergunt ad oia que videntur in mundo p̄cipue cū quicquid videt de eo nō videaꝝ nisi ꝓtinuū qualiter. Oportet ergo vt id ꝓpter qō videtur sit continuū. Negauit adhuc etiā ꝙ hic radius exies nō mouet in tempore nō sensato ab oculo vsq; ad stellas fixas. ¶ Dixerunt etiā oportere vt cōparatio tēporis tui mot⁹ ad rē iter quā ⁊ te sit duo cubiti ad tps mot⁹ ꝙ ēvsq; ad stellas fixas:sit cōpatio duoz ꝓpatioz. Oz ꝙ vt inter duo tpa appeat diuersitas. ¶ Ptolomeus aūt auctores tertie ſnie ratiocinant secūdū hoc:⁊ tra auctores de radio lineari:nesciētes qm hoc friuolū est:posunt etenim ponere tps non sensatū:eo ꝙ est breuissimū:in quo motus est radius vsq; ad stellas fixas. deinde pōt diuidi hoc tēpus infinite:⁊ posunt de eo sumere partē:aut partē partis:cuius cōparatio ad totū illud sit:sicut cōparatio breuis spatij ad longū:q̄uis duo tpa ⁊triusq; longitudinis.⁊traq; nō sunt sensata:eo ꝙ sunt breuissima. ¶ Sz auctores de radys habēt rationē:quā destruere difficile est:hoc est.n. qō dicunt:ꝙ specula testant esse radioz ⁊ splēdoꝛē eoz: necesse est eteniz vt visui reddaꝝ forma speculi postq̄ est reddita speculo forma visi opposita effigiata in eo:aut vt sit sicut dicemus nos. Radius eniz egreditur ⁊ offendit in speculū. deinde repcutit ad offendendū in illuz:a quo reuerberaꝝ secundū aliquē angulū ꝓpziū. Cū autē fuerit destructa ꝓima dictio remanebit secūda: ꝓpter qō aūt declarabit destructio ꝓme dictionis:hoc est qō beforme si essent effigiate in speculo:sine dubio effigies illeeēnt in loco aliquo supficiei:sicut cū color ⁊ luz reuerberantur simul a trāslucente extra ꝓmū subiectum:⁊ cuz inspicit illa redditio splendozis in yno eodēq; loco videtur varie diuersitates situū intuētū. Effigies aūt que est in speculo nō est bꝫ:imo mouetur localiter:ꝓpter motū localē intuētis. Si enim nō mouereť localiter nisi localī motu visibilis tantū:nō esset hic difficultas. Sz hoc ꝙ motu locali mouetur intuētis:significat ꝙ locus ver⁹ nō est ibi in quo imꝓmaꝝ forma:ꝫ cū intuens formā mouetur:etiā directio linee mouetur: que cū reuerbereť ad visum facit ꝓpium anguluz:⁊ videntur per ipsam eandē lineam visibilia:⁊ per ipsam etiā videtur alia pars speculi in qua videntur esse ipsa visibilia.⁊ sic nō cessat moueri. Dixerunt etiā:qz qō significat certitudinē hui⁹ est hoc: ꝙ in visu hominis aliquando impꝛimunť simulacra visibiliū:⁊ reuerberanť inde ad visuz alterius videntis:ita vt videat illud hic secūdū videś:⁊ nō videat illō dūs pupille in qua assimilatū est hoc simulacrū ad instar imaginationis. Si aūt hec impꝛessio esset certa in visu ei⁹:oporteret secundū auctores sententie de simulacris:vt vtercq; equaliter apprehēderet illud simulacrū. Ipsi etenim tenent ꝙ certitudo videndi est:vt simulacrū rei appareat in visu. vnde cuiuscūq; visu apparuerit simulacrū debet illō videre. ¶ Dixere etiā se ex hoc iudicare ꝙ inspiciēs speculū videt videre formā suā:sed non est ita. Radius etenim cū offendit in speculū:⁊ apprehendit illud reuerberatur repercussus ⁊ offendit in formā intuentis:⁊ apꝛhendit eā:⁊ qz videt speculuz:⁊ se yna rectitudine exitus linee radialis: videtur ei ꝙ alter sit in altero. Dixere ēt: qz significat bꝫ nō esse impꝛessuz in speculo:bꝫ est ꝙ cū videt bꝫ nō dubitaꝝ nō eē in supficie speculi:ꝫ q̄si in imo:⁊ quasi longinquū ab ea:⁊ bꝫ lōginquitas necesse est:vt aut sit in imo speculi:sed speculū non habet tantam ꝓfunditatem:nec etiā si haberet tantam ꝓfunditatē redderetur nobis qō effigiatur in eo. Restat ergo vt illa longinquitas sit longinquitas econuerso aperte ꝓfunditatis speculi:⁊ vez est ꝙ non apꝛehenditur ipsa:nisi in illa lōginquitate que est inter illū ⁊ speculū:qz eius effigies nō fuit impꝛessa in speculo. Nos autem debemus destruere ꝓmum duas ꝓmas sententias:⁊ affirmare veritatem tertie sententie que nostra est. deinde redibimus ad hāc B oppositionē:⁊ soluemus eaz. ¶ Dicemus ergo ꝓius:qz id quod egredit de visu necesse est vt aut sit aliquid stabile esse habens situz:⁊ sit substantia corporea:aut vt sit aliquid qō non habet exīstere per seipsum nec habet esse nisi ꝓpter rē translucentem que est inter visum ⁊ visibile. Oz autem est huiusmodi nature:ꝙ nō debet dici ꝙ sit egrediens de visu:sed deberet dici: qz est passio aeris ꝓpter visum:⁊ aer ꝓpter passionē illā fit āminiculuz videndi. Hoc aūt fit duobus modis:aut ad modū āminiculi medy:aut ad modū āminiculi instrumenti. Ꝓius autem q̄ exequamur diuisionē iudicabo ego iudiciū generale:ꝙ videre non sit ex ꝓmutatione aeris secundum dispositionē que adiuuet visum aliquo modo. Ipsa enim dispositio sine dubio fieret affectio in aere nō intentio relata quantū ad vnum videntē ⁊ non ad aliū. Nos autez non negamus esse hanc diuisionē:sed dicimus necesse eē vt sit relatio inter aerē ⁊ videntem cū viderit:⁊ ꝓpter hanc relationē fiet visio:sed negamus dispositionē ⁊ affectionē firmā ⁊ stabilē esse in ipso aere:⁊ in eēntia eius:ꝓpter quā fiet aer alicuius qualitatis:aut ꝓprietatis in se: quāuis non permaneret in se:nec eēt in eo cū remouereť efficiens. bꝫ etenim non habet affectionē aer in cōparatione vnius visus ⁊ non alterius:sed est ei in cōparatione ois ꝙ sicut est albū non est albū in cōparatione vnius:⁊ non alterius:ꝫ est in seipso albū:⁊ albuz cōparatione ois qō est:quāuis non remaneat albū remota causa albificāte. vnde necesse est vt illa affectio aut recipiat intensionē ⁊ remissionē:vt aliquādo.ſ.sit debilioz:⁊ aliquādo fortioz:aut sit semp yno modo. Si autē fuerit yno modo:necesse est vt causa eius recipiat magis ⁊ minus:aut vt non recipiat. Si aūt natura cū receperit intēsionē ⁊ remissionē:⁊ illa nō fuerit causa per seipsaz. Oportebit vt sequaťeā causatū in recipiēdo intēsionē ⁊ remissionē. Impossibile est aūt vt recipiat remissionē ⁊ actionē:quā facit ipe fortis:cū ei⁹ intēsio ⁊ remissio fuerit aliqd in nā sua ꝓpter quā fit causa. ergo sequit vt vtutes agētes in aere:cū multe fuerint ⁊ frequētes:actio huius dispositionis:⁊ huius affectionis sit in aere fortioz:⁊ vt virtutes visus ⁊ dispositio aeris in hac affectiōe minuāt debilitatē visus:ꝓcipue cū nō sit bꝫ ex bꝫ:qō nō recipit intensionē ⁊ remissionē:imo est ex modo virtutū ⁊ dispositionib⁹ virtutis. Nō est aūt vtus eius sicut dixim⁹ in cōparatione vnius visus:⁊ nō alterius:ꝫ ex seipsa. Sequit ergo vt qui sunt debiles visu cū ꝓuenerint videāt fortius:⁊ cū diuisi fuerint videāt debilius:⁊ vt debilis visu cū fuerit itra latus fortiter videntis videat fortius:ꝫ aer ꝓpter illā affectionē ꝓmutatur fortius quocūq; modo fuerit:siue ex ꝓiunctione causaz multaz aut fortiū:eo ꝙ ad resciendū formaz:⁊ adiuuādū visum sit fortioz:quāuis etiā debilitas visus operetur defectū in hoc. Cōiunctio etenim multoz debiliuz simul nō est:sicut cū est ynus debilis tantū:quēadmodū eius qui est debilis visu:nō est dispositio sui visus equalis in aere claro ⁊ in aere spisso:debilis eteniz cū inuenerit aliqđ āminiculū extrinsecus sine dubio actio ei⁹ erit fortioz. Nos aūt videm⁹ ꝙ debilis visu nō iuuať aliquātulū in suo visu ex ꝓfortio videtiū fortiter:nec ex coniunctione debiliū visu multoz simul. ergo claz est boc esse falsum. Redeamus autē nunc ad diuisionem q̄ premisimus dicētes necesse eē vt aer aut sit mediū aut instrumentū. Si autē fuerit instrumentū:aut erit sentiens aut reddens. Non pōt autē aliquis dicere aerē sic permutari vt fiat sentiēs:ita ꝙ sentiat stellas:⁊ reddat visui id qō sentit. deinde aer nō tangit quicquid videť. Uidenť eniz stelle fixe quas aer non contingit. Absurdū est enim dicere ꝙ celi:qui sunt in medio patianť ex nostro visu:⁊ fiant eius instrumentū sicut aer fit ei instrumentū. Doc enim nullus ꝓzudentiū recipit:aut dicemus ꝙ luz est corpus dispersuz in aere ⁊ in celo vnita nostris visibus:⁊ fit instrumentū ipsoz:adhuc etiaz si ꝛcederimus absurdum hoc: oporteret vt videremus totū corpus stelle:⁊ vt ꝛcederemus aliā absurditatē. ſ. ꝙ in celo sunt pozi:qui nō possunt parificari medietati corporis celi:⁊ oporteret ꝙ quecūq; stella inspiceretur eius non tantuz yna pars videreť:sed oēs. deinde adeo ⁊ valida virtus nostroz visuuz:ꝙ permutaret totum aerē ⁊ lucem que est diffusa in corporib⁹ celoz::sicut ipsi dicunt:⁊ totum fieret virtus sentiēs:aut quelibet alia. deinde aer ⁊ luz non sunt coniuncta yni vi sui tantū:⁊ non alij. Cur ergo cōsentiunt ꝙ reddunť yni visui:⁊ non alij. Si autē necessarium est visui cū videt vt sit in opposito visi:ita vt aer reddat ei qō sentit:tunc ip⁹ sentire aeris non est causa qua ipsa sensibilia reddantur anime. sed vt visus cadat in aliquā oppositionē visi:⁊ inter illa fieret aer mediꝰ. Si autē aer sentit per seipsum: ⁊ reddit etiā:que cura nobis si sentiat in se: Quia ꝙ nobis confert ad sentiendū:boc est.ſ.ꝙ aer reddit nobis:id quod videtur:⁊ non curamus an ipse sentiat in se an nō. Si autē volunt dicere ꝙ eius sentire est nostrum sentire: tunc celum ⁊ aer:⁊ omnia sentiunt ꝓpter nos. Si vero non ponitur instrumentum:sed mediū ꝙ patitur ꝓximo a visu:⁊ postea perficitur vt sit mediuz. debemus cōsiderare quali passione patiatur:ad boc vt reddat. videlicet si boc est.ideo ꝙ recipit a visu virtutem vite:cum ipsum sit elementum simplex. boc est impossibile:aut sit puius in effectu ꝓpter visum. Sol autē efficacioz est ad efficiendū eū puium in effectu:⁊ sufficiētioz. ¶ Utinā sciret quid efficiat visus in boc aere. Si enim calefacit cum oportet vt cum infrigidatur aer prohibeatur videre. Si autē infrigidat:oportet vt cū aer caluerit ꝓhibeatur videre:similiter de ceteris contrarys. Omnia eniz contraria in que permutatur aer habēt causas ꝓeter visuz:que cum habite fuerint:non erit necesse ipsum permutari ꝓpter visum:sicut cū habentur eius cōtraria nō est necesse vt ꝓmuteť ꝓpter visum:⁊ foztasse nō accidit ꝓpter visum quietas nec qualitas habens contrariam aliā de cognitis:sed accidit ꝓpter cū ꝓprietas que caret nomine. quomodo ergo potuerunt eam scire auctores huius sententie:⁊ quomodo apꝛehenderūt eā. Nos autē ꝓponimus iam propositionē cōmunē:que ꝓhibet bas omnes permutationes:⁊ idē est an compararentur ꝓprietati: an nature habenti nomen. Deinde putamus ꝙ cuz aer fuerit transflucens in effectu ⁊ colozes fuerint colozes in effectu: non sit necesse esse aliud ad habendum visum. Ponamus autem nunc ꝙ egrediens ab oculo sit substātia corporea:radialis sicut volūt plures ex illis. Dicem⁹ ergo ꝙ eius dispositio: necesse est vt sit bis quatuoz modis:scilicet vt aut sit coniuncta cum toto viso:⁊ non separata a videntē:aut sit ꝓiuncta cū toto viso:⁊ sit separata a videte:aut ꝓiuncta cū yna parte visi:⁊ nō cuz alia:quocūq; modo fuerit eius dispositio cum videntē. aut vt sit separata a viso:⁊ videntē. ſz pars ꝓxima falsissima est. vz. vt de oculo exeat corpus continuum qō implet ynū hemisperium mūdi:⁊ cōtingat celestia corpora. deinde cū clauserit palpebras:⁊ aperuerit iteꝛ egrediatur aliō corpus quantum ⁊ ꝓximum: aut cum clauserit redeat tota illa

collectio ad oculū: vt cū iterū apertus fuerit egrediatur tota ab eo: quasi hoc stet ad arbitriuz claudentis. deinde cū nō videtur aliquid: eminus in sua figura: ⁊ magnitudine si visus ꝓtingat ad illud ⁊ ꝓtingit. Magnitudo eteniz magis deberet pfecte apprehendi tactu q̄z color. Radius enim fortassis digregatur ⁊ rarificaꝫ ⁊ videtur color quasi confusus color: ſz dimensio videtur quasi incerta dimēsio. Incertitudo aūt dimensionis nihil diminuit de eius tota magnitudine: ⁊ q̄ est digregat⁹: est quasi sit cōpositus ex corporali dimensione ⁊ nihilo: aut nō corpore: ⁊ in hoc nō confert nobis angulus qui est in visu: sed confert auctoribus de simulacris qui dicunt q̄ simulacrum resultās in speculo apparet in parte piramidis putate pennes superficiē cristallinā: aut cuius caput est intra eam. Si enim angulus fuerit maior eo q̄ res ꝓpinquior est: erit tunc illa pars maior: ⁊ effigies que in ea apparet minor. Si aut̄ angulus fuerit minor: eo q̄ res est remotior erit pars minor: ⁊ effigies que apparet in ea maior. Sed secundū sententiā eoꝝ qui ponunt q̄ res visa est illa que tangit instrumento videndi: hic angulus nō conferet eis. Pars vero scōa est manifestatioris incōuenientis. ſ. q̄ si B egrediens de oculo sepatur a videte: ⁊ puenit vsq̄ ad visam minorē: ⁊ ꝓtingit eā etiā nulla existente ꝓtinuatione inter ipsaz ⁊ videte: ⁊ videns sentit id qō sentit ipsuz: erit hoc quasi diceret: q̄ aliqs pōt aliqd tangere manu abscisa: aut q̄ suo corporis serpentis reddit id qō tangit cauda et⁹ que est abscissa ab ea p̄ sensuz qui remanet in cauda: nisi dicaꝫ q̄ egrediens ꝓmutat mediū: ⁊ per ipsuz trā fit aliquid visui: ⁊ tunc erit reddēs: ⁊ ꝓmutatū simul. Jaz aūt diximus de hoc qō sufficit. Si aut̄ fuerit ꝓtinuus cū aliq̄ parte visi: oportet vt nō videaꝫ totū nisi id tm̄ in qō offendit. Si aūt ponit visuz ꝓmutatū in natura exeuntis rady ⁊ fuerit quasi vnū: quid dicemus de celo cū videri mus illud: poterimus ne dicere q̄ celū ꝓmutatur in natura illius exeuntis rady vt fiat cū eo sentiens: quasi sint vnū aliud: ita vt offendat in stellā saturni: ⁊ videat eā totā: silr ⁊ iouē ⁊ ceteras magnas stellas. Vnius aūt manifesta est falsitas. deinde iā ostendimus hāc ꝓmutationē aeris esse non posse in eis que ꝓmisimus. Si aut̄ dicitur q̄ aer trāslucens nō vniť cū eo ad vnū: ſz ꝓmutať in natura reddēte: ⁊ ei qō tangit radius: ⁊ qō nō tāgit reddit aer formā eius: ꝓpter ꝓmutationē que accidit ei. ꝓma respō sio ad hoc est: q̄ aer cū nō ꝓmutatur ꝓpter pupillā tm̄ ⁊ reddit ei cui reddere soleť: ita vt non egeat corpore egrediēte. Scōa vero est. qz declarauimus impossibilitatē ista rū ꝓmutationū. Tertia vero est q̄ aer medius qui est inter duas lineas egredientes debet reddere vniciq̄ illa rū qō reddit alteri: ⁊ ad vltimū collectioni rady: ex collectione aeris intrantis inter lineas reddeť forma sensati: bis aut multotiens: ⁊ tunc oportet videri sensatū bis aut sepius: pcipue si fuerit sicut est sententia aliquoꝝ ex his qui dicūt q̄ linee nō apprehendūt p se nisi qō reddit eis aer: deinde si pupille reddiť ab omnib⁹. ſ. lincis ⁊ aere simul: tūc est reddens simulacrū sicut dixit auctor ꝓmus. Qz aūt scierit q̄ in his que sunt nō est inane: ⁊ q̄ corpora celoꝝ solida sunt ⁊ in eis non sunt vacuitates vel ꝓcauitates: sciet hoc esse impossibile: ⁊ q̄ B egrediēs nō potest penetrare i illa: ſz qualiter pōt hoc exiēs penetrare aquā nisi fuerit in ea inane: ita vt offendat in terrā totā: que est sub ea: ⁊ videat eā: cū ipsa terra sit ꝓtinua cū aq̄: ⁊ nō crescat ei⁹ moles ꝓpter id qō admisceť ei. Si aūt fuerit ibi inane quāta erit magnitudo baz inaniū vacuitatū que sunt in aq̄: quāuis aqua sit grauis descēdens in vacuitates: ⁊ ipleat eas: ⁊ videť tibi q̄ tota aq̄ sit vacuitates: aut maior pars eius: aut medietas: ita vt hoc exiēs possit penetrare vsq̄ ad totū id qō est sub aqua: ⁊ offendat in illō ⁊ ꝓtingit illud cū ipsuz nō sit separatū a visu: si enim separareť esset mirabilius. ¶ Si aut̄ quis dixerit videmus q̄ res parua penetrat aquā multā: ita q̄ colorat eā sicut crocus: de quo paz qd tingit multū aque dicemus q̄ colorātio multe aque a croco pauco necesse est fieri aliquo duoꝝ modoꝝ. ſ. vt aut infectio que accidit aque nō sit nisi in partibus croci: ⁊ partes aque sint ita vt erant: aut vt partes aque permutate sint in se ꝓpter infectionez sicut permutanť ꝓpter caliditatē: ⁊ frigiditatē: ⁊ odorez: non q̄ substantia aliq̄ permisceať eis: ⁊ huius permutatio fit aut secundū permutationem vere infectionis: aut fm permutationē infectionis similitudinarie: similitudinaria dico: sicut cū apparet super aquā effigies alicui⁹ latentis in ea: ⁊ non opposita visui: aut sicut videť q̄ aq̄ est eiusdē coloris: cuius est etiā vas suū. Hoc aūt cum fuerit multū apparebit superficies aq̄ fm illā infectionē: q̄uis de illo sit paruz in ea. Si aūt h̄ infectio fuerit secūdi modi: hec apparitio nō ꝓderit huic intentioni: aqua eteniz permutata ⁊ effigiata est: paruz enim croci penetrauit in illā totā: qz aliqñ ꝓmutať id qō est magne molis ab eo qō est magne ꝓtutis ⁊ parue molis: ⁊ oino si aer fuerit huius dispositionis q̄ permuteť ꝓpter radios: incidemus in id qō negauimus ante: qz oportebit vt cū rady fuerint multi: fiat aeris multa ꝓmutatio: ⁊ ꝓfit multū advidēdū. Si aūt fuerit ad modū redditus sine permutatione: tunc natura aeris est que reddit simulacrū recipientib⁹: vt etiā reddat visibus. Si aut̄ non fuerit ad modū secūdi membri diuisionis sed ꝓmi: tunc nō possumus dubitare q̄ aque minima sunt permixta per minima croci: ⁊ econuerso: cum minima aque sine dubio maioris quantitatis sint q̄z minima croci: ⁊ q̄ inter queq̄z duo minima croci sit aqua pura: ⁊ q̄ ille aque pure que sunt inter duo queq̄z minima croci sint maiores: q̄z minime partes croci: ita vt comparatio minimorum ad minima: cum colata fuerint sibiūpsis: sit sicut comparatio totius ad totum: cūq; ita fiunt quantitates maioris minimoꝝ croci: erūt paruissime: ⁊ erit ipossibile illas diffundi per totā aquaz: ⁊ tunc non poterunt aquam contingere totaliter: sed hic modus falsus est. Tota enim aqua tincta videť: ⁊ fit hoc ex vna duarum causarum: aut qz queq̄z minima croci: ⁊ aque sunt adeo minima: q̄ non apprehenduntur sensu diuisa: sed hoc non probibet alia esse multo maiora aliis: corpora enim diuiduntur in infinitum: ⁊ possibile est vt minimum aque sit milies tantū quā sit minimum croci: ⁊ tamen tante paruitatis est q̄ non sentitur per se separatim: cūq; ita fuerit non poterit visus discernere inter minima croci: ⁊ minima aque: sed videbitur ex eis vna colorātio diffusa inter rubeū ⁊ trāslucens: ⁊ hic est vnus modus: aut vt minima sensibilia croci: non sint in sitib⁹ oppositis: ⁊ equidistantibus: sed cum duo minima croci habuerint ordinem super vnum sensibile minimū aque: aut minima croci sint inferius taliter vt si eleuentur cuz aliis cooperiant superficiem aque: ⁊ sint quedam illaruz que videantur in superficie superiore: ⁊ quedam que trāsmutant simulacra superficiei superioris; ⁊ concurrant omnia in simulacris fm vnuz colorem: aqua nō reddat colorem vniuscuiusq; illorum ꝓpter suam perspicuitatem: ⁊ videatur totum continuum in vna superficie: ⁊ videatur q̄ diffusus est vel discurrit per totam aquam: sed non est ita. Certificatio autez huius membri est paucitas infecti visi in tenui: qō nulli⁹ est ꝑfiitudinis: ⁊ multitudo eius qō videtur in profundo: quāuis comparatio similis est. Comparatio enim croci qui est in tenui ad tenue est sic cōparatio croci qui est in ꝓfundo ad ꝓfundū:

⁊ bis duobus modis potest id quod paruum est vincere vel infficere id quod est multū. sed certe paruz non vincit multū in quātitate: sed fortassis in qualitate apparendi. Si aūt posuerint q̄ hic exiens parum penetret in aerē ⁊ non peruenit ad rē visam: ⁊ postea aer remotus reddit ei: ⁊ ipse visui aut q̄ aer reddit ei ꝓpter suaz perspicuitatem tantū sine permutatione. cur ergo ipse nō reddit pupille: ⁊ excusat laborē egrediendi spiritū ad aerez: qui est expositus nocumētis? Si vero fuerit ꝓpter permutationem: iam diximus de hoc qō dicendū fuit. deinde aer pupille cui nō permutatur: ita q̄ nō egeat spiritu.

A ¶ Capitulum. VI. de destruendo sententias eoꝝ per ea que dicta sunt de sententys ipsoꝝ.

Accedamus nunc ad euacuandum aliqua inconuenientia que sequuntur ex positionibus eoꝝ ex quib⁹ est id quod dixerunt: q̄ partes exeūtes de visu reuerberantur ab alys corporibus ad alia: ⁊ cum viderint vnū corpus reuerberantur inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud aliud corpus: ad quod reuerberātur: exempli gratia: cum peruenerint ad speculum resultant inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud etiā. ergo videntur ea simul. ergo vnū quid videtur duo simul: ⁊ videtur q̄ vnum eoꝝ videat se in altero. Dane aut̄ positionem consequuntur obiectiones. Quarum vna est q̄ reuerberatio bui⁹ rady aut est ex duro: aut ex leni: aut ex vtroq;: sed hec reuerberatio aliquādo videtur ex leni: qō nō est durum sicut aqua. ergo duricies non est causa. restat ergo vt eius causa sit lenitas: aut postq̄ causa est lenitas necesse est vt sufficiat ad hoc qualiscunq; lenis superficies fuerit: aut vbi egeat superficie leni: que sit partium continuarum. Si aut̄ hoc membū fuerit necesse: impossibile est illum reuerberari ex aqua: eius enim superficies secundū eos: non habet continuitatem ꝓpter multos poros quos ponunt esse in illa: qui sunt causa ꝓpter quaz potest videri perfecte qō est post illam. Si aut̄ non est necessaria continuitas: oportet vt hec reuerberatio sit in omnibus corporibus: quāuis sint aspera: naz causa asperitatis est angulus: aut qō videtur angulis eius qō est cōcatum ante pupillam. Omne autez angulosum necessario habet aliquam superficiem: in qua non est angulus: ⁊ est lenis: alioquin anguli tenderēt in infinitum: aut diuisio corporum terminabitur in partibus non habentib⁹ superficies: ⁊ hec vtraq; falsa est. ergo omnes corporis superficies composite sunt ex superficiebus lenibus. oportet ergo vt in vnaquaq; superficie fiat reuerberatio: aut vt dicatur vnum de duobus. ſ. q̄ aut in superficieb⁹ paruissimis non reuerberaturradius: aut q̄ in superficiebus diuersorum situuz reuerberatur radius ad partes diuersas: ⁊ disgregatur illud reuerberatum: ⁊ non apprehendi tur de illo aliquid ꝓpter ꝓuationem coniunctionis: sed ꝓma pars diuisionis falsa est. notum est enim q̄ si de visu exit corpus qō subito diffundať per hemisperiū mundi: illud qō ꝓmum exit: exit vnitum: ⁊ quo magis elongatur vertitur in minores partes: ⁊ magis disgregatas: ⁊ vt cum reuerberatur vnaquaq; pars eius: ⁊ vnaquaq; ſimitas subtilis linee eius: sine dubio non offendit nisi in partem que est equalis ei: ⁊ reuerberetur ab illa: ⁊ ad hoc nec ꝓdest nec obest id quod est ꝓeter illam: sed fortassis si superficies lenis in quā offendit fuerit minor ea non reuerberatur in ea. Nos aūt cum considerāmus hoc non inuenimus q̄ causa ⁊ necessitas probibendi reuerberationem in rebus existentibus apud nos sit hoc: qō paruissime superficies eaz sunt multo minores ſimitatibus linearum rady offendentibus in ipsas: ali quando enim accidit vt aliquid sit asperuz: ⁊ scimus certissime q̄ partes eius que habent superficies lenes: habent quantitates quas nō dubitamus esse maiores quātitatibus ſimitatum exeuntiuz radioꝝ: ⁊ ꝓpter hoc non reuerberantur in illis: ⁊ hoc est sicut vitrum contritum: ⁊ sal ⁊ cristallus confracta ad modum simille: quoꝝ partium superficies scimus verissime esse lenes: ⁊ non sunt adeo paruissime: vt sint minores ſimitatibus exeūtis rady: que cū coniunguntur nō reuerberatur in eis radius: imo etiam nec in alys maioribus q̄z sint hec. deinde impossibile est vt corpora contrita terrena recipiant diuisionem in partes que sint minores partibus quas recipit corpus radiale: cum diuidatur in illas: ita vt pars constricti sit minor ea in quā diuiditur dissolutiuz. Deinde si causa reuerberationis in leni est ꝓuatio penetrabilitatis ⁊ repercussio retro. hoc totum est in aspero. Si autem nō est repercussio: nisi ꝓuatio penetrabilitatis. tūc non debet reuerberari ab alio: corpus etenim non habet ex natura motus diuersos: sed ex violentia. Tu scis autē q̄ cum lucidum receperit illud naturaliter non repercutiet retro nisi per violentiam. ¶ Deinde lenitas non est de affectionibus agentibus in corpora vt mutet naturaz eius qō offendit in eam: nec est de virtutibus repellentibus a suis corporibus aliquid: ita vt elongare faciat corpora a se: si enim lenitas esset causa elongādi corpora. tūc elongaret qō est inter illa: in quocūq; situ esset ⁊ oporteret visum reuerberari a speculo: qō tangeret radius exiens lineatus in eo: non cum offenderet in illud ſimitate tantum. Si autem causa reuerberationis est repercussio retro aut tumor: sicut accidit pille: deberet reuerberari ab omni corpore: qō non penetrat: quātuis nō esset lene. ¶ Sed fm sententiam auctoꝝ de simulacro poterit hoc dici. ipsi enim ponunt lenitatem causam reddendi simulacrum: ⁊ q̄ omnis lenitas siue sit parua: siue sit magna: causa est reddendi simulacrum aliquod: sed simulacra que reddunt paruissime superficies sunt adeo parua: q̄ non cognoscit ea visus: ⁊ ideo non sentiuntur. Ponunt etiam q̄ in corpore aspero permiscetur obscuritas cum lumine ⁊ obscuratur quicquid subsistit in eo: ⁊ quicquid supereminet est adeo paruum q̄ nō potest reddere simulacrum visui. Si autem esset planum non contingeret illud. ¶ Sed auctores reuerberationis ꝓpter huiusmodi paruitatem non excusantur a ꝓuatione reuerberationis. Si autem causam huius non ponunt paruitatez: sed disgregationem: ipsa disgregatio inuenitur etiam in speculis signatis talibus figuris: q̄ radius reuerberatur ex illis ad hemisperium mūdi perfecte: sicut scitur in scientia de speculis: ⁊ fortassis reuerberatio ex aspero: nō tantū disgregat radium: quantum illa specula figurata: sed fortassis concurrūt linee multe ad vnū punctū. Dec est vna de obiectionibus. ¶ Secunda vero obiectio est q̄ quomodo aliquando reuerberatur ab aqua ⁊ aliquādo penetrat eaz: oportet enim tunc vt in altero istoꝝ defectus contingat ꝓpter alterum: scilicet vt aut visum sub aqua non videatur integre: sed videantur de eo puncta penes sensum distincta: non habentia perfectam formam: aut vt reuerberans in illud: nō videatur omnino: sed videantur de eo puncta penes sensum distincta que non habeant integram formam: quātuis vnum videatur perfectius: ⁊ forma alterius comparatione huius videatur imperfectior. Non autem ita se habet res. ¶ Obiectio autem tertia est: q̄ reuerberatum ab aliquo: a quo descendit: ⁊ continuatur aly per quod videntur postea due eoruz forme simul: necesse est vt aut ꝓpter separationem rady reuerberati: non debeat forma sensati: sepa-

rarĩa radio:aut vt debeat.Si aũt nõ debet tunc cur non videmus cũ auertũtur speculum a quo discessit radius. ne scimus enim causam huius.nisi qz iactus rady:mutatus est als.Si aũt propter separationem forma debet separari a radio:tunc quomodo videtur forma ⁊ speculuz simul in yna boza.Si aũt id qõ de radio existit in speculo ipsiuz est qõ videt formã speculi.⁊ id qõ de illo discẽdit ab eo:ipsiuz est qõ videt formã alterius rei.tunc iã appropriata est vnicuiqz visoꝝ aliq̃ pars rady.oportet ergo vt non videanť simul.sicut cũ radius iactatur in platonẽ:⁊ radius in socratẽ:yna oculi apertione videnť simul.nec oportet ꝓpter illum:vt qõ videtur de platone videať nõ diuersum ab eo qõ videtur de socrate.Si autez dixerunt causam huius esse q̃ radius reddit formaz ſm vnam lineam:⁊ reddit formam animeductu illius linee:q̃ vna tantũ linea est que simul reddit hoc ⁊ illiõ:⁊ quicquid videtur yna linea totum videtur vnũ in loco.dicemus primo destructã esse hanc sententiam:cum negabatur q̃ linea exiens sit videns exterius .sed tantum reddens.secundo qõ non negatur egredi linea que offendat in lineã reuerberatam ⁊ continuetur ei.Si aũt ipsa reddit per id quod ꝓtinuatur ei de lineis.⁊ virtus que est in oculo sentit. Non autez exiens:tunc oportet vt videatur res duabus lineis simul:⁊ vt videatur forma cũ speculo:⁊ cum alya:⁊ oportet vt multotiens accidat videri rem geminatam:non ꝓpter causaz que sit in visu.sed ꝓpter cõtinuitatem linearũ rady quo videntur ad vnam lineaz Hoc aũt non est.nec cõtingit:non est enim possibile nobis videre aliquid in speculo:⁊ per se nisi cum oppositus fuerit visui.Si vero non fuerit oppositum : videbimus illud sicut speculum tñ.Sit autẽ secundum sententiam eoꝝ a.punctum visus:⁊ b.locus speculi.⁊ linea b.c.egrediatur de oculo.⁊ reuerbereť a corpore qõ est contra c.⁊ alia linea a.d.egrediatur:⁊ intersecet lineã b.c.in puncto e.⁊ illic coniungatur ei.dicemus ergo q̃ ſm sententiã eorum oportet vt forma d.videatur cum forma d.c.⁊ vt videatur forma c.a duabus sumitatibus e.⁊ b.⁊ duabus lineis e.a.⁊ b.a.partes enim harum lineaz que egrediuntur ab oculis aut erunt continue:aut contingentes se.Si aũt fuerit continue:⁊ quedã eaz solent recipere affectionem aliquaz sicut diximus ita q̃ambe reddunt pupille:⁊ affectio fuerit in toto ipso corpore:⁊ non fuerit in alia eius superficie que sit ꝓpria alicuius partis.nec fuerit redditio illa volũtaria:nec artificialis:sed naturalis.tũc patiens cũ offenderit in agens qõ agit offendendo debet pati ex eo.iudicium enim de exitu aptitudinũ naturaliuz que sunt in substantys reꝝ ad effectũ est:vt natura aptitudinis sit in essentia patiẽtis:cuius non sit ꝓpter causaz alicuius:qõ sit de natura agentis:⁊ vt res ex qua est actio sit in natura agentis:quãuis patiens quasi non sit:⁊ cum hoc ita fuerit exitus ad effectũ non erit nisi quantum de vno coniungitur alteri.Cũ aũt agens peruenerit ad patiens,⁊ remota fuerit media.⁊ hoc ſ.in quo est virt⁹ agentis.⁊ hoc in quo virtus patiendi:oportet vt actio ⁊ passio que est inter illa ꝓueniat naturaliter quocũqz modo fuerit continuitas.angulus eteniz qui est ibi aliquo modo.si est nõ ꝑdest illi quicq̃.nec priuatio penetrabilitatis.nec finibilitas translucentis.ſ.aeris apud speculuz efficit ibi aliquid:qz tantũ deest vt finiatur penetrabilitas.⁊ continuenť ei linee quantũ si sit infinita ⁊ ꝓtinuẽtur ei linee.

B Agens etenim debet agere:⁊ patiens debet pati . ¶ Si aũt forma ⁊ quasi affectio non fuerint in toto ipso corpore rady:qui diffunditur:sed in yna tñ eius superficie:aut in puncto qui est finis eius ⁊ terminus:⁊ non ad partem ꝑfius linee.ſ.e.d.ad hoc vt ex ea parte ꝓtinuetur ei ⁊ patiatur ab ea.sed nõ in extẽsione illius linee: oportebit tñc vt non patiatur inter principiũ linee:⁊ eius sumitatẽ:⁊ vt forma cadat subito a superficie ꝓtingente eã in aliã superficiẽ sine passione partiũ mediaz:in continuo etenim nõ est incisio in effectu:aut oportebit vt redditio fiat per lineã directã:que est a.b.⁊ non fiat per angulũ qui est ante e.punctũ etenim siue angulus accidentia sunt rectitudini.⁊ hoc est qõ nunquã dictũ fuit.ergo manifestũ est:qz passio linee e.a.a linea c.e.est sicut passio linee b.a.a linea e.b.sed tanto oportet amplius:quanto ꝓpinquius est.ergo forma c.debet reddi vtriq̃ lineis que sunt e.a ⁊ b.e. oportet ergo videri c.nõ vnũ tñ:ſz duo.oportet etiã reddi forma d.cũ forma c.Ꝫpsi aũt ponũt q̃ forma b.reddiť cũ forma c.ergo oportet videri tres formas que sunt d.c. b.simul.hoc aũt totũ nõ est ita.silr etiã si cẽnt ꝓtingẽtes: nã si vnaquaeq̃ partiũ ipsiuz lineaz reciperet affectionẽ in toto suo coꝝpore:sequereť ex tactu vt actio ⁊ passio trãsiret ab yna parte ad aliquã:que est añ se . Si aũt nõ est ita:ſz in superficiebus que sunt opposite viso.tũc nõ oz vt suz reddi visui per aliquẽ angulo:ꝝ:qui sunt extra illã superficiẽ.Si aũt,interrogauerint nos dicentes cur ꝓcẽditis q̃ redditio buiꝰ forme cadat in rectitudinẽ ſm aliquã affectionẽ alioꝝ visuũ tangentiũ eã:⁊ nõ alioꝝ:? Dicem⁹ qz certe nos nõ dicemus q̃ lux sit:ideo q̃ est recipies aliquid de descriptionib⁹:⁊ de formis ad trãsferẽdũ eas ad aliud vllo modo.ſz dicemus q̃ illuminatũ solet reddere formã suã sibi opposito:nisi fuerit inter ea aliqd interpositũ:qõ est colozatũ.ſz si mediũ fuerit translucens.si vo mediũ ꝑius est recipiens:⁊ postea reddens:redderet oibus visibus quocũq; modo esset situs eius:sicut reddiť calor oibus tactib⁹ quocũq; modo sit situs eius . ¶ De bis aũt que debent queri in hoc loco est q̃ sepe videmus formã ⁊ dimensionẽ forme simul vna boza .⁊ videmus ea sepata.ſ.qz videmus in speculo simulacrũ alicui⁹ rei.⁊ ipsa videmus ꝑ se sepatim:⁊ hoc totũ simul:⁊ fortassis ħ nõ ꝓtingit nisi ex duabus lineis rady:quaz vna dirigiť ad ipsuz in directũ ⁊ alia ꝑ angulũ reuerberationis:ꝓsideramus ergo hoc si est pole:an ipossibile.dicemus ergo q̃ ꝓpter iactũ duaz lineaz rady in rẽ visaz nõ deberet res duo videri.rady eteniz ſm eos quo magis ꝓuenerit ptes sup rẽ visaz.⁊ densate fuerint certi⁹ deprehẽdẽtur.⁊ lõgi⁹ ab erroze numeri:precipui etenim ex illis ꝓcedunt boc:⁊ nõ ꝓcedũt q̃ cũ vnus radius viderit vnã rẽ tñ sit yna.⁊ cũ alius radius ceciderit sup eũ ⁊ coniunctus fuerit ei.sit ꝓpter hoc erroz in visu:q̃uis ꝑole est esse vt vnã rẽ ꝓtingant duo rady sil:situe sint duo rady p̃ncipaliter:situe sint duo rady:p̃ncipal⁹ vnus:⁊ alius ex reuerberatiõe.radi⁹ etenim ſm eos coꝝp⁹ est.coꝝp⁹ aũt nõ penetrat coꝝpus:ſz est pole vt radius cadat sup radiũ:⁊ si incesserimus hac via nõ erit visio illoꝝ vtrozũq;.ſ.formerei cuiꝰ est forma ad modũ tãgendi:ſz videbiť vnũ ꝑ tactũ:⁊ aliud ꝓp receptionẽ ex illo:⁊ nihil iteresť an vtriq; rady sint extremitates lineaz exeuntiũ in directũ aut vn⁹ sit sic:⁊ alius ex latere ꝑ reuerberationẽ.q̃ si aliq̃ cã est hec:nõ est idcirco q̃ duo rady cadãt sup vnã rẽ absolute.sed hoc pacto q̃ vnus radius solus cecidit sup ipsiuz:⁊ alius cecidit super ipsiuz:⁊ super aliud etiã. Dec aũt diuisio destruiť ex duobus speculis sibi oppositis.rady.n.bi non diuidunť ſm hũc modũ:ſz si fuerint ibi ptes rady erũt cadentes super vtrũq; eoꝝ simul:⁊ cũ hoc visus videbit vnũq̃q; speculũ:⁊ eiꝰ simulacrũ:yna via ſz duo rady hic nõ diuidunť. nec est pole vt vnus radius reddat vnũ simulacrũ:⁊ aliud.vnuiq̃q;.n.eoꝝ apprehẽdit id qõ alter:⁊ apprehendẽs est vn⁹.oportet q̃d apprehendens:⁊ hoc nõ sint duo.qz oportet vt visus apprehendat formam, vniuscuiusq; ex

culi semel.⁊ nõ multotiẽs. Si aũt frequẽtatur ꝓpter reuerberationẽ:⁊ potuerimus excusare illud alia leui excusatione violẽtie ⁊ sustinuerimus illud credere:non oportet ꝓpter hoc eẽ ibi iterationẽ.ergo cur ex vnoquoq; speculo redduntur simulacra multa:ita vt vnũ speculuz videať multotiẽs:cũ ipsum videať semel:sicut est ⁊ multotiens eius simulacrũ.Si aũt dicit⁹ q̃ qz radius reuerberať ab hoc speculo in illud.ideo videtur illud speculũ in isto.⁊ deinde qz iterez reuerberať ab illo in istõ idcirco illud videť in isto:cur quũ iterũ reuerberatus fuerit nõ videtur:sicut primo visuz fuit. Si aũt dicit q̃ primo visum fuerit yna parte rady.⁊ scõdo alia parte rady.si ptes fuerint reddẽtes.⁊ nõ videtes nõ reddet aliud nisi ipsuz idẽ simulacrũ:⁊ ex diuersitate iactuũ ipsoꝝ sup illud:cũ ipm sit vnũ nõ ꝓueniet diuersitas in visu. Doc aũt iã declaratũ est.ipsi.n.tenẽt q̃ partes reuerberati ptrãseunt super visuz a quo reuerberãtur.⁊ tũc oportet vt ad partes illas trãsferať forma eius.⁊ cũ hoc non oportet ꝓp suã mutationẽ sup illas vt augeať numerus ei⁹ qõ apprehenditur primo:⁊ qõ apprehendiť sicõario.qõ.n.ex forma redditur vnũ est.si aũt partes fuerint ꝑse videntes sequeť q̃ diximus:cũ negauerimus videri simulacrũ reuerberatũ super illas. deide oportebit vt nõ videatur simulacra paulopost cũ ipsa fuerint minora. ¶ Et fortassis dicẽt q̃ radius postq̃ sepe repcutitur:longius sit eius spatiũ.⁊ ꝓpter hoc in vnaquaq; vice videť minus ⁊ differt primũ a scõ in paruitate.oportet ergo primũ vt linee radiales cũ densate fuerint ex reuerberatiõe nõ sint quasi vna linea que est grossior ⁊ fortior q̃ ꝑma.sed vt remaneant linee recuruate alie posite circa alia seruata existentia eoꝝ in eo q̃ sunt vnite.sed ħ iudiciũ incredibile est:⁊ cũ hoc nõ concediť apud eos q̃ paruitas in longitudine ſm angulum recuruata sit quanta est in longitudine directa deinde quid dicent de ipso eodẽ viso:cũ elongata fuerint specula a se in duplũ illius spatij qõ est inter reuerberatões: nõ videbitur paruissimũ exempli gratia:sicut si reuerberaretur visus a speculo a.ad speculuz b.videť forma b.in speculo a.deinde visus reuerberatur a speculo b.ad speculũ a.⁊ forma speculi a.videť in speculo b.⁊ deide reuerberatur visus a speculo a.ad speculũ b.⁊ videret formã a.⁊ postea cũ hoc videret formã b.in speculo a.⁊ longitudo que erat inter illa duoꝝ palmoꝝ necessario ꝓpter id qõ percutit radius de spatio recuruato qõ est inter oculum: ⁊ vnũ speculoꝝ fieret octo palmorum. Si autẽ nos elõgaremus speculum b.a loco suo decẽ palmis nõ videremus speculũ in ipsa paruitate.quãuis mirum est qõ dixi mus de differentia forme que apprehenditur per sciplã: ⁊ que apprehenditur ex reuerberatione eius:⁊ que apphenditur ab illa duabus reuerberationibus . Doc enim totum distinctum est penes visum. qz due forme apprehense sunt vnius materie.⁊ in vno recipiente . Differentia autem formaz aut est ex disiunctionibus ⁊ intentionibus.aut est ex recipientibus. De aũt due forme in seipsis yna sunt:⁊ subiectum eaz primũ est vnũ:⁊ recipiens eaz secundũ est vnum.cur ergo debent esse due forme? Sed scõm nostraz sententiã de hac absurditate nihil ad nos.due etenim forme scõm nos sunt vse a duobus recipientibus:quoꝝ vnum est eius subiectũ primũ:⁊ alterũ est corpus tersum qõ est recipiens simulacrũ subiecti primi aliquo modo receptionis:⁊ efficiens formã simulacri in oculo aliquo modo. ¶ Deinde contra illud mirabile de radio post radiũ boc est dicendũ:q̃ si res ita est vt diximus.ſ.q̃ radius secundus nõ debet penetrare primuz. sed vt contingat exterius:quomodo tangit radius reuerberatus visibile:⁊ videt illud ⁊ non tangit nisi quantum

deditei contingens precedens:si autez videt id quod ille videt secundũ q̃ patitur ab illo:⁊ receptio eius qõ recipit fit causa continuitatis sue cum illo : destruitur debitum patiendi per angulum designatũ.nec etiaz apprehendet aliquid aliud numero ab eo qõ apprehẽdit primus vllo modo.Si aũt tetigerit alias partes rei ꝓter illas quas tetigit alius nullus eoꝝ apprehẽdit certissime.nec ambo apprehendunt aliquid vnũ.

¶ Capitulum .VII. de dissoluenda questione quam induxerunt de complendo verbo de visibilibus inter que ⁊ translucentia ⁊ tersa sunt situs diuersi.

A Soluemus nunc questiunculã predictaz:que fallit eos ob hoc q̃ ꝓpinquitas ꝓhibet videre:⁊ q̃ impossibile est colozes ⁊ figuras moueri a suis subiectis motu locali. Doc enim nõ facit pro eis:nisi diceremus q̃ visus aut alicui⁹ sensuũ est abstrahere formã a materia hoc modo.vt formã ipsaz assumat a sua materia:⁊ mutet eã motu locali ad virtutez sentientem . Doc autẽ nullus dixit:sed dicimus hoc fieri ad modũ patiendi.Passio enim non fit vt patiens abstrahat virtutẽ egẽtis aut qualitatem eius. sed vt recipiat ab eo consimile eius . sed alterius generis q̃ sit illa . vnde non dicimus q̃ visus recipit a viso formam similem ei que in illo est: sed aliã:qz in hoc etiã q̃ non sentitur nisi ꝓpter ꝓpinquitatem:sicut odozatum ⁊ tactũ:sentiens non abstrahit formaz eius.sed fit in eo similis forme eius. Sunt enim quedã rerum que non patiuntur nisi offendendo:⁊ sunt quedã que cuz offenderint discedit ab eis aliquid:qõ est necessarium ad hoc vt afficiat eoꝝ affectum.⁊ hoc est in hoc loco radius:quẽ necesse est continuari cuz forma visibili:ad hoc vt habens formã iactet ex sua forma simulacrum in aliud qõ est similitudo eius:qõ videtur iactare suũ simulacrũ:deinde cũ intẽditur super illud lux:ita vt inficiat suo colore id quod est illi oppositum.⁊ transierat in illud certissime:cum id quod est ei oppositum:fuerit receptibile huius:quãuis hoc sit mediante speculo.⁊ ꝓpter hoc q̃ eget luce visibili. eget etiam medio velut instrumento qõ adiuuet apprehẽdere.⁊ hoc est pernicias:⁊ vt mensura eius habeat terminum determinatum quo nullus minoz potest apprehendi . Qui autem apprehendens apprehendit simulacrum apprehensi : significat id qõ remanet in imaginatione de forma visi.ita q̃ imaginať illud quando vult.⁊ putat imaginatũ esse formã rei vise.⁊ q̃ translatũ est ad imaginationẽ ⁊ motuz: sed mouetur res sua forma:imo est aliquid extra illã cõsimile illi. Doc etiã q̃ forma remanet in oculo multo tẽpore cum inspexeris solẽ:⁊ postea quereris te ab illo significat tibi q̃ oculus recipit simulacrum:similiter imaginatio cadentis gutte videtur linea:⁊ gutta que mouetur circulariter videtur circulus aliquis. Impossibile est autem videri distensionem gutte mote in tempore.quin imaginetur res in duobus locis.Oportet ergo vt de hoc q̃ gutta prius est sursum:⁊ postea deoꝛsuz:⁊ distenditur in medio: ⁊ de hoc q̃ gutta est in vno extremo spatij:in quo reuoluitur:⁊ deinde in alio extremo eius:⁊ distenditur in medio simulacruz huius:velut sit imaginatuz penes te. Doc autem non fit in vno momento. Oportet ergo vt simulacrum eius qõ precessit:fit certissim.e post ipsum ⁊ remanens post ipsum:⁊ eius qõ sensimus posteriꝰ:⁊ fiat ex illis distensio q̃si sensata:ſz hoc fit ꝓpter hoc q̃ forma ei⁹ impssa est:q̃uis gutta iã mota est a termino in quocũq; posueris eã:⁊ nõ remãsit in illo termino:suis duobus tempoꝛibus. ¶ Sed in hoc q̃ dixerunt de lumine apparente ante oculos:causa erroꝛis sui hoc est q̃

hoc non fit: secundū eos nisi vno modo qui putauerunt non esse concedendū: q oculus est quiddā habēs in sua substantia aliquid: quēadmodū lucentia: de quibus prediximus in pmissis: qui in tenebris lucet ⁊ illuminat qō est corā ipso per qualitatē quā in se efficit: nō per aliquid qō discedat ab eo: quasi non sit etiā possibile ex confricatione ⁊ tactu contingere aliquando in tenebris igneos radios tenues: sicut contingit ex confricatis superficiebus pupillarū: ⁊ ex manu confricante puluinaria ⁊ barbam.

B ¶ Jam autez patebit tibi q ipsa pupilla pōt esse de bis que in nocte lucent ⁊ illuminant ⁊ iactāt radios super id quod est oppositū illis. Oculi etenim multoꝝ animaliū sunt hꝫ. sicut oculus leonis ⁊ serpentis: ⁊ quando quidez sic est: pōt illuminare tenebrosuz. Unde mlta ex animalibus vident in tenebris: qn illuminant rē luce procedēte ex oculis virtute suoꝝ oculoruz. ¶ Sed de verbo qō vna pupilla impletur: cū altera claudit̄: quis negat: q in neruo concauo sit corpus subtile qō est vehiculuz virtutis videntis: qō appellaꝫ spiritus: qui moueꝫ aliquādo occultando se: ⁊ subterfugiēdo: aliquādo apparēdo ⁊ intuendo: qui cū clausus fuerit alter oculoꝝ fugit ociū ⁊ tenebras naturaliter: ⁊ vadit ad aliū oculuz: eo q ꝓcauitas cōmunis est eis: sicut nouerunt auctores cyrurgie: ꝓpter hoc autē q vna res impleꝫ ex alia: non oportet vt in nā implētis sit emissio ⁊ exitus ⁊ progressio in terra: ⁊ discessio vsq; ad terminos mūdi. ¶ Sed oppositio de verbo speculi tangit oēs tenētes q in speculo formaꝫ forma sensibilis. Ea autē que contra hec possunt respōderi sunt tria: vnū quoꝝ quasi initiut auctoritati. videlicet q forma nō impmiꝫ in speculo eo modo: quo forma materialis impzimiꝫ in suis materijs: eo q nō ꝓiungiꝫ in illis cōtrarie. Sed hec forma ⁊ eius cōtraria impzimunt̄ ambe in toto speculo. Nō enim est turpe ꝓuenire in eo simul similitudinē albedinis ⁊ nigredinis: sunt enim in eo nō vt fiat quale ꝑpter illas. sed sicut fit intellectibus qui intelligunt albedinē ⁊ nigredinē sine participatione sui. Deinde qō reddiꝫ videnti: est quiddā qō est alicuius operationis inter tria. ſ. videns ⁊ qō videt: ⁊ speculū: ⁊ cōparatio boꝝ trium nō cōcurrit: in vnāquāq; partē speculi. qz vna pars eius reddit ipsaz albedinē. ⁊ alia ipsaz nigredinē ⁊ est distinctio eoꝝ in visu. Coniunctio aūt redditus ⁊ distinctionis acquirit visui q̄le ipsiuz ⁊ visuz. Doc aūt responsum ego non teneo nec intelligo. Nec intelligo quomodo forma est impressa in corpore materiali. ſ. speculi cū ipsa nō sit in eo: ⁊ aliquādo vacueꝫ corpus ab eo: cum ipsa sit impressa in eo: quomodo ergo corpus est non vacuatū ab ea: cū ipsa nō appareat in illo: Sed appareat in eo forma quā habet. quāuis ipsum soleat videri: aut quomodo erat nostra dispositio in comparatione stātis post stantē. Dic aūt est ꝓlixus labor. labor enim qui est in B: hic est: q qz nō ponit̄ figura impzimi in speculo: ponitur figura nō terminata. ⁊ labor etiā qui est hic: hoc est q ponit̄ forma nigredinis in corpore. ita vt ipsa non sit nigredo corporis: ⁊ concediꝫ q albedo ꝓiungaꝫ ei in corpore simul: ⁊ ponit̄ forma nigredinis alia nigredine. silr forma albedinis ꝓeter albedinē. ¶ Sed verbū de intellectu ⁊ intellecto differimus vsq; ad tps suū. ¶ Duozum autē que possunt responderi: vnuz respondebimus affirmantes illud: ⁊ aliud dicemus quasi verisimile. Qō autē affirmamus hoc est: q primo dicimus non oportere cū aliquid necessariū fuerit ad hoc. vt aligd operet̄ in aliō: erit illud necessariū: velut speculuz ⁊ transiens patiaꝫ a primo id quod patitur ab eo tertiū: alioquin teneremus q cū dolaretur cū ense dolaret ⁊ ipse: ⁊ cū in nocte incederetur secundū ducatū alicuius signi incederet ⁊ ipsuz.

Secundo q nō est per se notū nec omnino manifestuz. vt omne corpus efficiēs debeat offendere in patiēs. quāuis enim hoc inueniatur per inductionē in plerisq; corporū: non tn̄ est necesse: vt ois actio ⁊ passio fiat per offensionē ⁊ contactū: possibile est enim vt actiones aliquoꝝ in aliqua fiāt sine offensione: sicut est possibile: vt nō corpus agat in corpus sine offensiōe: sicut deus: ⁊ intellectꝰ ⁊ anima. ergo non est mirū si vnum corpus agat in aliud corpus sine offensione. ⁊ si quedā corpora agāt offendēdo: ⁊ alia nō offendendo. Nemo aūt probare pōt hoc nō esse possibile. neq; q ꝑpter distantiā ⁊ situ: que sunt iter duo corpora: sit impossibile operari vnū eoꝝ in aliō sine offensione. Nō enim superesset. hic nisi aliquis modus admirationis: quasi oia corpora non soleant operari alia in alia: nisi ꝓpter hꝫ distantiā separationis. Luz enim ei ꝓtingeret videri corpus agens qō ageret nō offendendo: mireꝫ de illo: sicut modo miraꝫ de agente absq; offensione: ⁊ quādo quidē hoc est: tūc nō est impossibile: quātū ad intellectum q nostra sentētia approbata ꝓfirmat: ⁊ nō est argumentatio que destruat eā. Dicemus ergo q corpus lucēs ex se ipso: ⁊ illuminatū coloratū solet agere in corpus sibi oppositū: cum fuerit receptibile, simulacri sicut visus est receptibilis: ⁊ fuerit iter ea corpus qō non hꝫ colorē actionē: que est forma q̄lis est eiꝰ forma. ita vt nil agat in id qō est mediū: qz nō est receptibile: eo q est trāslucens. postq; aūt nō est ꝑ se notū: neq; ꝑbatū demōstratione: q nullū corpus operaꝫ in sibi oppositū mediante translucente vllo modo. Hoc autē fuerat primo intellectum. Sed iā est affirmatuz per id quod probauimus de qualitate apprehendendi: tūc est possibile. Similiter etiam cum non est impossibile: vt loco vnius medy sint duo media. ſ. medium: ⁊ aliud mediuz: ⁊ loco vnius situs ⁊ vnius distantie sint duo situs ⁊ due distantie: ⁊ distantia ⁊ situs predicta cum alia distantia ⁊ situ alio. Et loco huius solius medy translucentis sit medium qō est coloris tersi cū translucente. Et in loco distantie oppositiōis inter ipsum: ⁊ hoc translucens illuminatū: sit distantia ⁊ oppositio cū illo terso habente distantiā ⁊ situ ꝓdictū: cū lucenti illuminato visibili. ergo hoc corpus: cuius oppositū habet duo media. ſ. tersuz ⁊ translucens: solet agere in omne qō opponitur sibi oppositū ⁊ tersuz: cū omne oppositū habet consimilē peruietatē: quāuis sit tersum post tersum in infinitū. Cū autē fuerit vtrūq; in situ diffinito actione que est qualis eius forma. ita vt nō agat aliquid in translucente vllo modo. ergo translucens ⁊ tersum sunt duo necessaria ad hoc vt vnū operetur in aliud qō nō fit in illa duo. Et cū ita fuerit ⁊ contigerit vt simulacrū tersi veniat ad visum cū simulacro alterius simul: ⁊ visum fuerit vtrūq; in vna parte videntis: putabimus q simulacrum appareat in terso: ⁊ ꝺ est econtrario ei qō dicitur de radus. Modus autem ad quē accedimus. hic est: sc̄z q non oportet: vt omne impzimens impzimat in aliud similitudinem sui. qz sicut est possibile impzimere in aliquid similitudinez sui: sic est possibile vt non impzimat in aliud similitudinē sui. possibile est autē vt lucens impzimat aeri aliquā impressionē que non est ex hoc q formeꝫ forma similis forme lucētis ⁊ illuminati. Sz vt impzimat aeri tale qd: qō nō apprehenditur sensu visibili: neq; vllo alioꝝ sensuū: nisi in supficie aeris: que finitur apud lucēs: ⁊ opponiꝫ parti in qua est bn̄s simulacruz: ⁊ ꝑpter hoc possibile est vt ipzimat terso aliquā impressionē: aut mediante nō translucente: aut nō mediāte: postea translucens aut tersum operentur in instrumētū videndi: aut principaliter aut mediāte sua impressione in superficiē aeris: qui est ad partem eius: ipressionē que est qualis forma eius: q exigit vnūqōq; illorum principaliter. ergo vnūqōq; agentiū agit actionē diuersaz ab eo q est in eo. ſ. agens visibile qō agit in trāslucēs aut tersum. ⁊ trāslucens aut tersum qō agit in visum. Et mlta sunt hꝫ. ſ. vt aliquid agat actionē diuersaz ante suā. Et deide ipsuz in qō agit operetur in aliō tale q̄lis est nā primi. sicut est motus ex quo accidit in aliqō corpus calor: qō cuz incaluerit ex calore illius: accidet alius motus a primo motu numero: sed ei consimilis in specie. Contingit autē videre reuerberari a speculo formā ⁊ colorē in pariete. tanq; sita sint in pariete que nō mouentur secundū situ videntis neq; sunt sita aliquo modo in speculo. sed sciunt̄ venire a speculo ad parietē: que si videant̄ in speculo: nō tn̄ videntur sita in eo. ergo speculum impressionē impressit qualis nō existit in eo. silr dispositio visus. Sed de verbo repercussionis ex aqua iaz dixerunt aliqui auctores. scientie de radus. q radius cū cadit sup eā expanditur. ⁊ refrangitur primū: ⁊ occupat maiorē locū. deinde videt in maiore q̄ id quod oppon̄iꝫ illi. Sed de auctoribus de simulacris: aliqui dixerunt q causa in hoc. hec est. ſ. q aliqua pars eius qō est oppositū, ꝑpter quod est speculū. ⁊ alia eius pars reddit. ꝑpter hoc qō penetrat oppositū. Et non est longe putarā q totum reddit. ideo qz est speculum. sed speculū qō est intꝰ diuersuz est a speculo visibili qō est extra. Dixit vnus ex antiquis expositoribus. q qz visui deest subtilitas videndi. contingit ei videre longius ⁊ sparsi visum ex inspectione: ⁊ augeri simulacruz. Pōt autē h dictio cōfirmari sic: vt dicatur q id qō solet videri alicuius elongationis. ⁊ alicuius mēsure cū putaꝫ longius q̄ sit ⁊ nō fuerit visa eius mensura: que debet videri, ꝑpter elongationē illā. sed maior illa cū certe ꝓinquius fuerit: videbitur eius mensura maior q̄ mensura debita sue elongationi. videretur ergo maior solito. deinde eget multa consideratione. vt certificatoꝝ originum percipiat hoc. ⁊ fiat eius modi. ne sibi in hoc veritas obscuretur. ergo hec questiuncula nō est magis ꝓpria vni sententie q̄ alteri⁹. Nā disgregatio quā dixerūt auctores disgregationis vel fractionis: si est ex pcussione: cū remanet in sua dispositione. ⁊ cū iterū repercutitur dirigiꝫ. nō enim radus est penetrare in directū. Si aūt hoc est impossibile. quid est in radio qui penetrat illud. cū offendit in illō: ⁊ postea augeꝫ res in ꝓfundo. cur accidit ei: vt cū eius ꝓfunditate augeaꝫ fractio: Et cur cū extēsione eius non augeꝫ rectitudo: Qz quātū ad intellectū oporteret: vt accideret ei ꝓpter extensionē repcuti. ⁊ nō expandi. Et omnino quā bonuz est id qō dixit auctor primus. ſ. vt visibile veniat a latitudine ad coangustationē: ⁊ colligaꝫ sibi. hoc enim est plus adiuuans ad certificādū eiꝰ formā q̄ vt videns egrediens sit ab oculo. ⁊ diffundaꝫ in latitudinē. Quod autē debet ānecti huic loco est id quod dicemus de sitibus visi. ⁊ videntis ⁊ speculi. Dicemus igitur q aliquādo accidit: vt visum ⁊ vidēs. ⁊ lucidū sint in vno trāslucēti. aliquādo aūt cōtingit vt lucidū ⁊ visum sint in trāslucētib⁹: iter que sunt supficies. Si aūt fuerit situs supficiei in oppositione que est iter vidēs ⁊ efficiēs lumē nō videbiꝫ illa supficies sicut superficies celi ⁊ aeris. Si vero supficies fuerit eꝫ hec: sicut supficies aque ⁊ nubiū in aere: ⁊ lucidū nō est in hac oppositione in ipsa supficie: reuerberabiꝫ lux que venit a lucido ad visuz. ⁊ videbiꝫ separata. Jam autē scisti quid sit reuerberatio. Si vero infra supficiē in qua reuerberatū fuerit visibile in quo est: eo q est trāslucēs. ⁊ demonstrabit illud ꝑpter hoc q est speculū: speculū aūt ibi erit parificatū ei qō opponiꝫ visibilis fuerit directū videnti. Si vero rectū fuerit erit speculuz in loco in quo offendit: sed linea que exit de visu. ⁊ perpēdicularis erit exiēs de viso: qō est in aqua per qō reddiꝫ eius simulacrū in rectitudinē. Si enī pieceris anulū in peluī: in qua non pōt videri: cū illā postea impleueris aqua videbitur. Si vero visum fuerit extra transiens mediū ꝓeter transiens in quo est videns lucidū. transiens mediū demonstrabit illud. Si aūt nō fuerit ita. ſz fuerit ex parte videtis supficies illius trāslucentis nō ostendet nisi fecerit ei colorez extraneū ꝓp aliquid qō imponiꝫ ex altera parte ad hoc vt videaꝫ.

¶ Capitulū octauū qualiter vnū videt̄ duo.

A Jcemus q hoc q vnū videtur quasi duo nimis est cōsiderādū: ex eo enim pēdent auctores de radys dicētes q qz visio fit, ꝑpter aliquid qō egrediꝫ de visu: ⁊ offendit in rē visaz: ⁊ deide ꝓtingit refrangi eius situ penes visuz. Oportet vt id qō est vnū videatur quasi duo discreta. ⁊ videaꝫ duo. ⁊ nesciunt q ex hoc sequitur eos absurditas magna. Si enī videre fieret tactu sūmitatū radioꝝ qui ꝓueniunt super id. tunc deberet videri in vnaquaq; dispōne vnū. qō nō impediret refractio sūmitatū radioꝝ refractoꝝ. Uerū est autē q simulacrū visi reddiꝫ mediante translucente membro receptibili apto: leni illuminato: ita vt non recipiat illud substantia translucentis aliquo modo secūdū q est ipsa forma. sed cadit in illud. secundū oppositionē non in tempore. primū aūt cui impzimitur simulacrū visi est humor cristalloides: penes quē nō cōsistit certe videre. Alioquin vnū videreꝫ duo. duo enim simulacra sunt in cristaloidis. sicut cū tangitur ab vtraq; manu sunt duo tactus. Sz hoc simulacrū redditur a duobus neruis concauis vbi conjunguntur in modum crucis qui sunt duo nerui quorum dispositionē assignabimus cū loquemur de cyrurgia: q̄si enim ex forma exteriori venit in extimationem piramis rotūda. ita vt iactet angulū suū vltra superficiē cristaloidos. Silr simulacrū in quo est cristaloides mediante spiritu reddente qui est in neruis contingentibus se reddit̄ effectioni piramidis. ⁊ offendunt se due piramides: ⁊ cancelantur ibi ⁊ vnitur ex eis forma similitudinaria vna penes partē spiritus qui gestat virtutē videndi: deinde q est post hoc est spiritus reddens qō videtur non apprehendens iterū. Si autē diuidereꝫ iterū apprehensio ꝓpter diuisionē neruoꝝ: ⁊ iste reddens est aliquid de substantia videntis: ⁊ penetrat in spūm qui est repositus in primo ventriculo cerebri: ⁊ impzimitur itez forma visa in ipso spiritu. qui est gerens virtutē sensus cōmunis: ⁊ sensus cōmunis recipit illam formaz: ⁊ hec est perfectio videndi. ¶ Uirtus autem visibilis est extra sensum cōmunem: quāuis emanet ab eo. Uolo autē dicere q virtus visibilis videt: ⁊ non audit. neq; olfacit neq; tangit. neq; gustat. virtꝰ vero sensus cōmunis. videt ⁊ audit ⁊c. Sicut scies postea: deinde hec virtus que est sensus cōmunis reddit formam alij spiritus: que est in continua cum parte spiritus que vehit ipsum: ⁊ impzimit in illā formā ipsam. ⁊ reponit eā ibi apud virtutē formalem que est imaginatiua: sicut postea scies que recipit formā. ⁊ conseruat eam. Sensus etenim cōmunis est recipiens formā. sed non retinens. imaginatiua vero retinet q recipitille. Causa autem hec est q in spiritu in quo est sensus cōmunis nō existit impssa forma exterius apphensa. nisi quādiu cōparatio ꝓdicta inter illā ⁊ rē visam fuerit pfia. aut statim futura. cū autē absens fuerit visuz. delebiꝫ de eo forma: ⁊ nō existit tāto tempore q attendi debeat. sed in spiritu in quo imaginatiue forme sunt existētes. q̄: quis a longo tēpore absentate fuerint. sic in primo manifestabitur tibi: forma autē cū fuerit in sensu cōmuni erit in eo

sensata certissime:ita vt si ipsimereꝫ ibi forma non veri
eē.nō sentieꝫ.sicut in amaritudinarys. Cum aūt fuerit in
imaginatione erit imaginata non sensata:deinde forma
que est in imaginatione penetret posteriozē ventriculū.
cū voluerit virtus extimatiua:ꝛ eleuauerit neruum ꝛ de
duob⁹ mēbris que terminanꝫ penes neruū fecerit vnū:ꝛ
ꝯiungeꝫ forma cū ſpiritu.qui gerit virtutē extimatiuam
mediante ſpiritu qui gerit vtutē imaginatiuā que vocaꝫ
in hominib⁹ vtus cogitationis:ꝛ forma que erit in imagi
natiua impimeꝫ in ſpiritu vtutis extimationis.ꝛ virtus
imaginationis deseruit vtuti extimationis reddēs ei qō
est in imaginatiua. Sed hoc nō retineꝫ in effectu in vtu
te extimationis.niſi quādiu fuerit aptus trāſitus:vt duo
ſpiritus offendant in ſe.ꝛ due vtutes occurrāt ſibi. Sed
cū reſpuerit eū virtus extimationis.delebiꝫ ex ea forma
illa. ¶ Probatio aūt certitudinis huius rei.ſ.q̄ exiſtenꝫ
tia huius forme in extimationē est extra exiſtētiā eius in
imaginatione.hoc est aūt q̄ imaginatio est quaſi ꝓſerua
trix:ꝛ fox que sunt in ea nō sunt semp imaginate ab aia
in effectu. Si.n. ita esset imaginatio:ſimul deberet imagi
nari multas formas qualiſcūq; forma eēt in imaginatio
ne.ſed neq; hec forma in imaginatione est admodū eius
qō est in potētia. Si.n. ita eēt oporteret vt creature exte
riores reddirēt ad eā itez. Sed sunt repoſite in illa. Ex
timatio vero mediāte vtute cognitionis aut imaginatiue
oſtdit eas aīe.ꝛ penes eā cōſiſtit redditio formaꝝ ſenſibi
liū. Sed memoralis est ꝑpter aliud:ſicut poſtea oſtēde
mus. ¶ Ista fundamenta oportet vt ſint in promptu pe
nes te.ꝛ deinde redibimus ad noſtꝝ ꝓpoſituꝫ dicentes
q̄ cauſa videndi vnū duo:q̄drupleꝫ est. vna enim est cō
tor:ſio inſtrumēti qō reddit ſimulacrū qō est in criſtaloi
de duoꝝ neruoꝝ:ita q̄ duo ſimulacra nō reddunꝫ vni lo
co in directū. ſed vnūqōque illoꝝ tendit ad ꝑtē virtu
tis viſibilis per ſe:due enim linee duoꝝ ſimulacroꝝ non
trāſeunt eo tranſitu qui ſolet cancelari.cū per tranſeunt
ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ. Oportet ergo ex hoc:vt ex vnoq̄q;
ſimulacro.qō venit ex criſtaloide impimaꝫ ſimilitudo
per ſe.ꝛ in ꝑtē viſibilis ſpiritus per ſe. Erūt ergo quaſi
duo ſimulacra ex duab⁹ cauſis diſcretis extriſecus. ideo
q̄ nō vniuntur due linee egredientes ex eis ad centrum
duoꝝ criſtaloidū:que ſunt penetrātes duos neruos cōiu
ctos.ꝛ ꝑpter hāc cauſaꝫ res apparēt multe diſpſe. ¶ Se
cunda aūt cauſa est motus viſibilis ſpiritus:ꝛ ei⁹ cōmo
tio ad interioꝛa dextroꝛſum ꝛ ſiniſtroꝛſum. ita q̄ ps ap
ꝓhendens ptranſit terminū ſuiꝫ qui est ei deſignatus
nāliter.ꝛ tendit verſus ꝑtē duaꝝ criſtaloidū motu fluc
tuante ꝛ vacillante ad hoc:vt deſcribaꝫ in illa ſimula
crū:ꝛ ſimilitudo anteq̄ cancelenꝫ due piramides.ꝛ tunc
ꝑpter ħ apparent duo ſimulacra.ꝛ hoc est ſicut ſimula
crū qō ſemel deſcribiꝫ a ſole in aqua ſtagnante ꝛ quieta.
ꝛ q̄ deſcribiꝫ ex ſole fluctuāte deſcriptione iterata. Quia
anguluſ qui habeꝫ inter lineā viſus directi in aquā ꝛ li
neā ſolis directā in aqua:penes quē angulū ꝓſiſtit noſtꝝ
videre.ad modū quo de ſpeculo reddiꝫ nobis aliqd non
remanet vnus.qꝛ mouet eū cōmotio ad multa.ꝛ multipli
cabiꝫ ſte angulus.ꝛ impimeꝫ in eo ſimulacrum pluſq̄
vnū. ¶ Cauſa aūt tertia est ex ꝓcuſſione motus ſpiritus
latētis qui est vltra bifurcationē ante ꝛ retro.ita q̄ habz
duos motus ad duas ptes ꝯtrarias. vnū motū ad ſenſuz
cōmunē.ꝛ aliū motū ad ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ ad hoc:vt
forma ſenſibilis reddaꝫ ei itez anteq̄ deleaꝫ id qō red
diꝫ ſenſui cōmuni.ꝛ quaſi ſtatim cū reddiderit formā ſen
ſui cōmuni redeat aliqua ps eius ad recipiendū q̄ red
dit vtus viſibilis:qō fit ꝑ velocitatē motus.quaſi enim
deſcribiꝫ in ſpiritu recedēte forma.ꝛ ipſe dat eam ſenſui

Prima. Cā videndi vnū duo quadruplex.

Secunda.

Tertia.

cōmuni. Omne aūt deſcriptū hz aliqō tps exiſtēdi quo
uſq̄ deleaꝫ. Cū autē mota fuerit a ſuo termino recipiens
ꝑma pars ſpiritus ex ꝓcuſſione ſui motus. ſequiꝫ alia ps
que recipiaꝫ:ſicut ꝛ ꝑma.anteq̄ deleaꝫ de ꝑma.ꝛ mouet
ſpiritꝰ ꝑ ꝓcuſſionē ad ꝑtē anterioꝛē:que erat in oppoſi
to viſibilis:ꝛ apprehēdit illud:deinde mouet ꝛ nō remo
uet ab eo forma ſubito. ſz est in eo vſus aliā ptē:que est ēt
forme receptibilis. deide apprehēdit etiā formā alia ps:
eo q̄ habeꝫ in oppoſito ꝑpter qō apprehēdit formā ſuc
cedente parte ꝑma:cuius cauſa est ꝓcuſſio:ꝛ cū ita fuerit
erit in vnaq̄q; ea:ꝛ forma viſibilis. ¶ Prima eteni foꝛª nō
dū delera est a ꝑma parte recipiēte que reddit ſenſui cōi:
aut que nō reddit ei.quouſq̄ impmaꝫ in ſecūda. ¶ Dif
ferentia aūt inter hāc cām ꝛ ꝑē hec est:q̄ hic motꝰ cō
cuſſionis est ante ꝛ retro:ille aūt erat dextroꝛſum ꝛ ſinī
ſtroꝛſum.ꝛ ꝑpter hꝰ cām id qō est velocis motꝰ ad duas
partes videꝫ quaſi duo:anteq̄ enim deleaꝫ eius forma
a ſenſu cōmuni:cū ipſuz ſit ad vnā ptē:videt ipſuz viſus:
cū ipſuz ſit in altera parte:ꝛ cōcurrūt ſimul due eius ap
ꝓhenſiones que fiūt in duab⁹ partib⁹:ꝛ ob hoc cū mo
ueꝫ punctuz ſupaliqō circūuolubile videꝫ linea circula
ris. Cū vero extendiꝫ punctū ſubito in directū. videꝫ q̄ſi
linea directa. Silituđo aūt huius motus est ỽtigo. ¶ Cū
enim contigerit aliqua cauſaruz que ſcripte ſunt in libris
phyſice:que moueat ſpiritū qui est in anterioꝛe ventricu
lo cerebꝛi circulariter.ꝛ vtus viſibilis reddiderit illic foꝛ
mā ſenſatā ꝑpter ſpiritū qui est receptibilis eius vtutis,
non quieſcit in loco ſuo.ſed mouet ꝛ ſuccedet alia ps que
recipiet ipſaz formā poſt receptionē illius anteq̄ deleaꝫ
de illa.ꝛ fit circulariter:ꝛ ob ħ videnꝫ viſibilia circūfer
ri:ꝛ permutari apud videntē. Oꝛ aūt circūferꝛ nō est niſi
videꝫ qō variaꝫ circa id qō videꝫ. Cū aūt recipiēs fuerit
fixum ꝛ motū fuerit viſum. citiſſime mouebiꝫ ſine dubio
eius ſimilitudo interioꝛ ab vna parte recipiētis ad aliaz.
Si enim ſimilitudo cōſiſteret in ipſa vna parte cōpara
tio recipientis cū recepto eēt vna ꝛ eadē. ¶ Cū igit acci
derit gerēti ſimulacrū moueri a loco ſuo mouebiꝫ ſimu
lacrū ſine dubio.ꝛ mutabiꝫ eius comparatio ad coꝛpus,
qō est extra:ꝛ cōtinget illud qō cōtingeret ſi id qō est ex
trinſecus moueꝛeꝫ. ¶ Ite qui inſpicit aquā cito defluē
tē videt ei ipſa moueri ad vnā ꝑtē.ꝛ cadit in aliā. Cauſa aūt huius est.qm̄ videt ei qō oia moueanꝫ ꝯtra motū
aque. Ex vehementia quoq; motus ꝑpter quā ꝓpuenit
velocitas ſeparationis. videt q̄ ſeparatio fiat ex duab⁹
partib⁹. ¶ Cauſa huius est motus ſimulacri in recipien
te:ꝛ q̄ fixum est in omni parte in qua ponit fixuz aliquo
tempoze. ¶ Debes aūt ſcire q̄ ꝓeter has cauſas eſt ibi
alia cauſa mālis adiuuans illas que est huiuſ ſcs q̄ ſuba
ſpiritus est ſuba vltima ſubtilitatis.ꝛ velocis obedientie
ad recipiendū motū:ita vt cū ꝯtingerit in eo cauſa ꝑpter
quā debeat mutari ſimulacrū ab vna ꝑte ad aliā:ſequeꝫ
moueri ſuba ſpiritus in aliquo motu in directū illius par
tis:quāuis ſit paruiſſimus ille motus. ¶ Cauſa aūt huiꝰ
est:qm̄ vnaquēq; vtutū apprehendentiuz impelliꝫ nāli
ter ad ſuū cōprehenſibile:ita vt quaſi delectet cū illo. Cū
vero impelliꝫ ad illud inclinaꝫ gerulus ei⁹ ad illud.ꝛ ꝑ
hoc ſpiritus viſibilis totus impelliꝫ ad lucē.ꝛ retrahitur
a tenebꝛis nāliter. ¶ Cū aūt ſimulacrū impelliꝫ ad vnā
ꝑtē ſpiritus:ꝛ nō ad aliā:vtus quaſi ipelliꝫ cū ſuo inſtru
mento ad ꝑtē inclinationis ſimulacri. Inſtrumentum
etenim obedit illi ad ꝑtez quā petit virtus.ꝛ ꝑpter hoc
ꝯtingit in ſpiritu motio ad illā ꝑtē ꝑpter ſubtilitatē ſibi
ꝛ ſuā velocitatē ad recipiēdū motū tanq̄ ſequaꝫ motum
ſimulacri.ꝛ ꝑpter hāc cauſaz cū incepit homo inſpicere
aliquid qō circumuoluiꝫ:videnꝫ ei oia alia circūuolui:eo

Secunda.

Tertia.

Quarte

q̄ ꝯtingit in ſpū motus circularis ex hoc q̄ ſequiꝫ motū
ſimulacri:ꝛ ꝑpter ħ cū inſpexerit q̄ cito moueꝫ in dire
ctū ꝯtingit in ſpū motus rectus:ꝛ ecōtrario illius motꝰ
ꝯtis:ps enī motus rei est ꝓria ꝑti motꝰ hiſtis ſimulacrū.
Oz q̄ videri oīa moueri ꝺ illā ptē. ſimulacra enīz rerum
nō ſunt fixa. ¶ Quarta aūt cā est ꝓcuſſio motꝰ q̄ ꝯtingit
i foꝛamine vue:tunica enī vuea est facile moueri taliter
q̄ dilataꝫ ꝑ eā foꝛamē. aut coangulaꝫ aliqn̄ foꝛis aliqn̄
itus:ꝛ i directū. vel in obliquū.ꝛ ex ei⁹ expulſione foꝛis:
oz vt ꝯtingat angustatio ꝛ dilatatio foꝛaminis:ꝛ ex eius
expulſiōe itus oz vt ꝯtingat ꝓſtrictio ꝛ ꝓtio foꝛaminis.
cū aūt ꝯtingit foꝛamē angustari videt res maioꝛ. ¶ Cū
vo dilataꝫ vr minoꝛ. aut ꝯtinget cū iclinabiꝫ ad vnam
ptē videri in aliquo loco.ꝛ ꝯtinget q̄ſi ꝑmū viſum fit ꝑ
ter viſuz z^m:ſz ꝑcipue cuz apparuerit alia foꝛma. anteq̄
deſtruaꝫ ꝑma. ¶ Pōt aūt hic aliqs dicere. cū nō exiſtit
foꝛma eadē cū motu recipiētis:ſicut lucis foꝛma manet
eadē cū motu recipiētis:vt cū recipiēs declinauerit ab
oppōne deſtruaꝫ foꝛma in ipſo.ꝛ ꝯtingat foꝛma in eo qō
ſuccedit loco ei⁹.ꝛ nō ſint due foꝛme nec duo viſus. nec
ꝯtinueꝫ linea puncto. nec videanꝫ res circulr moueri.
¶ Dicemus qm̄ nō lōge est qō ipſe q̄ ē cōis ſenſus non
ſolet tenere foꝛmā ꝑ oppōnē trī. quā non retineat poſt
oppōnē magno tpe. vñ nō est ſicut retētio luminis ab il
luminato ꝑ lucē q̄ deſtruiꝫ ſubito:nec ſicut retētio ſcul
ꝑture in lapide q̄ durat lōgo tpe. ſed est iter vtrūq;.ꝛ ei⁹
cālitas q̄tū est ad foꝛmā est cā quā adiuuat ꝛ ꝓfortant
poſt oppōnē aliquo tpe. cauſe q̄s iuenies ꝑdictas in eo
q̄ adiuuat motū ei⁹.ꝛ reuocat ad nāz ſuā colloq̄mur de
his:ꝛ ex ħ ſcieꝫ. q̄ ħ qō ſpūs latēs recipit ſilitudies viſi
biles nō est ſicut receptio ſimulacri ſimplicis qō auferꝫ
tur cū remotiōe oppōnis. ¶ Uez est aūt ſenſus eē hos
diuulgatos. ꝛ q̄ nā nō moueꝫ ab vno gradu aialitatis
ad aliū gradū ſupioꝛē niſi poſtq̄ ꝑfecerit gcqd ē in gra
du illo. ex quo ſequiꝫ oēs hīi apud nos. ſz q̄ ꝓdit declaꝛ
re ħ ſillogiſmo neceſſario:laboꝛauit in ſupfluū:qz gcqd
dixerūt de ħ nō est ꝓbatū:nec ego itelligo illud q̄ſi ꝓba
tū. ſi aūt alius itelligit diſcaꝫ ab eo ex̄ tractatū noſtruz:
ſenſus enīz ſinguli ꝛ ſenſibilia ſūt illud qō diximus. ſunt
aūt ħ ſenſus cōes ꝛ ſenſibilia cōia. loq̄mur aūt de ſenſibi
libus cōibus dicētes. qō nr̄i ſenſus aliqn̄ ſentiūt cum eo
qō ſentiūt alia. q̄ ſi eēnt ſola ꝑse. nō ſentirenꝫ. ¶ Hoc āt
ſunt dimēſiōes: numeri ſitus ꝛ motus ꝛ getes ꝛ ꝓpingꝫ
tas ꝛ elōgatio ꝛ ꝓtact⁹ ꝛ cetera ab his q̄ ꝓtinenꝫ cū iſtis.
ħ eni nō ſentiunꝫ accītalr. ſenſatū eteniz accītalr est id
qō nō ſentiꝫ certiſſime. ſz est ꝓiūctū cū eo qō ſentiꝫ cer
tiſſime. ſicut ħ qō ſentim⁹ ꝑez platōis. ꝛ fratrem ſocra
tis. ſenſibile eteniz est color ꝛ figura. ſz qz ꝓtigit ħ eē cō
iūctū cū alio ab ipſo relatiue. iō dixim⁹ nos ſenſiſſe re
latiuū. cū nos nō ſenſerim⁹ illud vllo mō: negz.n. est in
aīa nr̄a imaginatio ꝛ deſcriptio pr̄is platonis. ex ħ qō ē
pr̄ illi⁹. q̄ſi ipſa imaginatio ꝛ deſcriptio ſit acq̄ſita ꝑ ſen
ſuz aliquo mō:ſz figura ꝛ numerus. ꝛc. ex eis q̄tus non
ſentiunꝫ ꝑ ſe ſola. trī eoꝝ deſcriptio ꝛ imaginatio ſegtur
imaginationē ei⁹ qō ſentiꝫ vel apꝓhēdit ex ħ q̄ ē color
aut calor aut frigiditas. ita q̄ deſcriptio eoꝝ q̄ſi ſunt hꝫ
in imaginatiōe nō pōteꝫ ſine illis etiā:nō oz aūt vt cum
aliqd fuerit apparēs vel apꝓhēſuz ab alio in aliquo me
diāte aliquo ꝑpter hoc ſit vt apꝓhēſuz vere. multa eniz
ex rebus q̄ſi ſunt certe.ꝛ nō accītalr. nō ſunt niſi mediāti
bus aliꝭ. hec aūt ſenſibilia cōia:qz ab his ſenſibus poſſi
bilia ſunt apꝓhēdi. iō nō eguerūt alio ſenſu. imo:qz app
hēdi ſine medio fuit ipoſſibile fuit etiā ipoſſibile eē aliū
ſenſuz ꝑſe. ¶ Uiſus āt apꝓhēdit magnitudinē ꝛ nume
rū ꝛ figurā ꝛ ſitū ꝛ motū ꝛ getē mediāte coloꝛe:ꝛ vr qō

Quarta

Dubitatio

Arist. de aia. 64.

Arist. de aia. 65.

Uisus

apꝓhēſio motus ꝛ getis ꝓpriaꝫ virtute alia ꝑter ſenſuz.
¶ Tactus aūt apꝓhēdit hoc totū mediāte duritie aut
mollicie:in pleriſq; vero fit aliqn̄ mediāte caloꝛe ꝛ frigi
ditate. ¶ Guſtus quoq; apꝓhēdit ſapoꝛe cū guſtauerit
guſtū multū diffuſuz ꝛ apꝓhēdit numeꝛ cū iuenit plu
res guſtus in coꝛpibus. ſz motū ꝛ quietē.ꝛ figurā q̄ſi ap
ꝓhēdit etiā ſed debilr. ſz iuuaꝫ ad ħ tactu. ¶ Sz ꝓ olfa
tū q̄uis nō apꝓhēdaꝫ magnitudo neq; figura neq; mo
tus neq; quies tali apꝓhēſiōe q̄ videaꝫ olfaciēti. trī apꝓ
hēdiꝫ ꝓ ipſuz numerus:ꝛ vr olfaciēti:aīa aūt est q̄ apꝓ
hēdit alio mō argumētatiōis ꝛ extimatiōis:ſcit.n. q̄ id
cuius odoꝛ deficit ſubito iaz abyt.ꝛ id cuius odoꝛ ſupest
adhuc ꝑmanet. ¶ Auditus vo nō apꝓhēdit magnitudi
nē:ſz oſtēdit eā aīe oſtēſiōe aliqn̄ fallaci: qō fit ex ħ q̄
ſonos maximos cōparat magnis coꝛpibus:q̄ ſepe ꝯtigūt
ex puis coꝛpibus vel eō:aliqn̄ apꝓhēdit numeꝛ.ꝛ aliqn̄
apꝓhēdit motū ꝛ getē ꝑ tenoꝛē vel defectū:q̄ accidit ſo
no ꝓtracto.ꝛ qō diuerſitas ſui defectꝰ est ex ħ qō renoꝛ
uaꝫ ſibi illa ꝓtractio. ſz hec apꝓhēſio fit ꝑpter ħ q̄ aia ſo
let apꝓhēdere q̄dā q̄ viſu nouit. falliꝫ trī multotiens:ꝛ
poſſibile est vt audiaꝫ ſonus getis rei. eo mō quo audiꝫ
ſonus mobilis:ꝛ ſonus mobilis queadmodū audiꝫ quie
tis ſonus. q̄ nō oz credi huic oſtēſiōi. q̄ nō est neceſſaria:
niſi q; ita ꝯtingit in pleriſq;. figurā vo nō apꝓhēdit audi
tus niſi figurā ſoni nō coꝛpis. qō aūt audiꝫ de ꝓcuo.ꝛ
ſciꝫ ꝑpter hoc eius ꝓcuitas. hoc est qō accidit aīe.ꝛ co
gnoſcit aia ſm modū conſideradi ꝛ diſcēdi: qualr vſus est
in illo. ¶ Uidet aūt q̄ diſpō viſus in multis q̄ apꝓhen
dit est etiā q̄lis est huius diſpō. ſz apꝓhenſio viſus in eo
qō apꝓhēdit de hoc est manifeſtio:ꝛ ħ ſunt ſenſibilia q̄
vocanꝫ cōia. eo q̄ ꝓueniūt in illis plures ex ſenſib⁹: nu
merus aūt est q̄ magis oz vocari cōis: oēs eniz ſenſus cō
ueniūt in illo. ¶ Jā aūt putauerunt alīq hominū q̄ hec
ſenſibilia cōia hñt ſenſuz exñtē in aialibus in quo ꝓue
niūt:ꝛ a quo apꝓhēdūtur. ſed nō est ita. tu eniz ſcis q̄ q̄
dā ex his apꝓhēdunꝫ ꝑ coloꝛē:q̄ ſi nō eēt:nō apꝓhēdereꝫ
tur.ꝛ q̄dā apꝓhendunꝫ ꝑ tactū. q̄ ſi nō eēt nō apꝓhēde
renꝫ. ſi aūt poſſibile eēt aliq̄ iſtoꝝ apꝓhēdi ſine medi
ante q̄litate q̄ est ꝑmū apꝓhēſuz ab alio iſtoꝝ ſenſuz.
tūc eēt hoc poſſibile. ſed vti nobis ſit ipoſſibile apꝓhen
dere illud niſi mediāte apꝓhēdente q̄ apꝓhēdit ſen
ſu cognito. aut ſignificatiōe ſiue mediante ſenſu. hoc nō
habet ſenſuz cōmunem vllo modo.

¶ Expleta est pars tertia ſexti de naturalibus. ¶ Inci
pit pars quarta. Capituluz ꝑmū: in quo est verbuz cō
mune de ſenſibus exterioꝛibus quos hñt aialia.

Tactus

Gustus

Olfatus

Auditus

A

Sēſus cōis quid eſt.

Sensus aūt q̄ est cōis: aliꝰ est ab
eo quē tenēt illi: q̄ putaue
rūt q̄ ſenſibilia cōia haberēt ſenſum cō
munē. nā ſenſus cōis est vis cui reddū
tur oia ſenſata. ſi.n. non eēt hec virtus q̄
apꝓhēderet coloꝛatū ꝛ tactū: nos nō poſ
ſemus diſcernere iter illa: negz dicere q̄
hoc nō est illud. dicamus aūt q̄ hec diſtinctio ꝛ ſi nō fi
at ab itellectu. trī oz ꝑculdubio vt itellectus iueniat ea
ſimul: quouſq; diſcernat ea iter ſe. ſz eni q̄ ſunt ſenſata.
ꝛ ſz q̄ reddunꝫ a ſenſatis nō apꝓhēdit ea itellectus. ſic
poſtea declarabimus. aliq̄ aūt nos diſcernimus iter illa.
oz q̄ vt ꝓiūcta ſint apud diſcernētē aut in ſua eēntia. aut
extra eā. ipoſſibile est ār ħ fieri itellectu ſic poſtea ſcies.
oz q̄ vt ſit ħ in alia virtute: ſi enī nō ꝓuigereꝫ in imagi
natiōe aialiū q̄ carēt itellectu. nō iclinareꝫ deſiderio ꝑ
ꝓio ad dulcedinē. ſ. q̄ res q̄ est buius forme est dulcis:
eū videret eā: nō appeteret ad comedēdū:ꝛ ꝑter ħ ſi nō
eſſet apud nos virtus: q̄ hic hō albus est minimus: eo q̄

audiuimus eū canētē:nō ꝓbareꝫ nobis eius iocularitas ex sua albedine ⁊ eꝝ.si aūt nō cēt in aialib⁹ virtus inq̄ ꝓsugerent forme sensatoꝝ:difficilis eēt eius vita.si olfatus nō oñderet sapozē:⁊ si sonꝰ nō oñderet sapozē.⁊ si forma baculi nō rememozaret formā dolozis.ita ꝙ fugiaꝫ ab eo:ꝫ q̄ sine dubio vt forme iste habeāt vnū aliqd in quo ꝓsugant extrinsecus.iā aūt oñdit nobis eē bꝰ vtutis ꝓsideratio respectus rei ꝙ oñdit se hre istrumētū ꝑter sensus exteriozes:sicut videmus ꝙ ei q in circuitu volui:vī qcqd est in circuitu moueri:qđ aut est accīs qđ accidit visibilibus.aut est accīs qđ accidit instrumēto quo ꝑficit visus.ſz nō est accīs qđ accidit visibilibus postq̄ nō est ī visibilibus:ꝑculdubio in alio est.vertigo aūt nō ē nisi cā motꝰ vapozis q̄ ē in cerebzo.⁊ in spū qui ibi est cū accidit spūi circūuolui.ḡ vtuti q̄ est ibi: accidit id qđ iā expediuimꝰ.Silr ꝓtigit boiez ispicere aliqd velociter circūuolui sicut ꝓdiximus.B aūt nō fit ꝑter aliqd qđ sit in alia pte oculi neq; in spū ibi expāso. ¶ Huiusmodi est silitudo velocitatis mobilis pūctalis q̄ vī directa vel circularis:sicut iā ꝓdictū est:⁊ ꝑter B assimilatio falsaꝫ imaginū.⁊ audit⁹ falsoꝝ sonoꝝ aliq̄n accidit eis in qbus nō est lesus istrumētū sentiēdi:aut ei q quasi clausos bz oculos:cā aūt bꝰ nō est nisi qz apparet ī B ꝓncipio imagines:que aut videntur in somnis aut fiunt ex descriptiōe forme in thesauro: retinēte formas.ſ. aut ex alia.ſz si ita eēt oporteret. ꝙ gcqd ibi custodiē eēt ꝑsens aie nō pars eiꝰ tm̄.ita vt q̄si ps illa sit sola visa vel audita.aut ꝓtingit ex alia vtute.q̄ est aut sensus exterioz.aut ĩteriozſz sensus exterioz nō ꝓdest in somnis:qz aliq̄n ꝙ imaginat colozes est ꝓuatus oculis.restat ḡ vt B fiat in sensu ĩteriozē.ipossibile est aūt B fieri nisi in ꝓncipio sensuū ĩteriozꝫ:ꝙ qđ iperat vtus extimatiua:⁊ vult ꝓpalare ꝙ est in thesauro.ſz fiat in vigilāte etiā.in quo cū firmiter fiūt stabilita sensata erūt q̄si ꝑsentata:⁊ hec vtus est: q̄ vocaꝫ sensus cōis:q̄ est cētrū cōe oīuz sensuū:⁊ a q̄ deriuant nerui.⁊ cui reddunt sensus ⁊ ipsa est vere q̄ sentit.ſz retinere ea q̄ hec apphēdit:est illiꝰ vtutis q̄ vocaꝫ imaginatio:⁊ vocaꝫ formalis:⁊ vocaꝫ fantasia. ⁊ fortaſsis diſtinguūt iter imaginationē ⁊ fantasiā ad placitum. ⁊ nos sumus de illis q B faciūt.forme aūt q̄ sunt in sensu cōi:⁊ sensus cōis ⁊ imaginatio ⁊ fantasia sunt q̄si vna virtus:⁊ q̄si nō diuersificant in subo.ſz in forma:B est quia qđ recipit nō est qđ retinet.formā eni sensibilē retinet illa q̄ vocaꝫ formalis fantasia ⁊ imaginatio:⁊ nō discernit illā vllo mō:nisi qz tm̄ nō retinet:sensus eniz cōis ⁊ sensus exteriozes discernūt:aliquo mō ⁊ diiudicant: dicunt eniz B mobile esse nigrū.⁊ B rubicūdū eē accidit: ꝓbāc aūt retinēte nihil discernīt de oi qđ est nisi tm̄ de eo qđ est in ipsa.ſ.qđ bz bāc vel illā formā. ¶ Iā aūt scimꝰ verissime in nra nā eē.vt cōponamus sensibilia iter se ⁊ diuidamus ea iter se ꝑz formā quā vidimꝰ eē.q̄uis nō credamus ea eē vel nō eē..oz ḡ vt in nobis sit virtus q̄ hoc opaī:⁊ hec est virtus q̄ cū ītellectus ei iperat vocaī cogitās.ſz cū vtus aialis illi iperat vocaī imaginatiua.deinde aliq̄n diiudicamꝰ de sensibilibus ꝑ ītētiōes: q̄s nō sentimus: aut iō ꝙ in nā sua nō sunt sensibiles vllo mō: aut iō qz sunt sensibiles.ſz nos nō sentimus in boza iudicy:ſz q̄ nō sūt sensibiles ex nā sua.sunt sicut inimicicie.⁊ malitie.⁊ que se diffugiūt.quā apꝑhendit ouis de forma lupi.⁊ oino ītētio q̄ facit eā fugere ab illo.⁊ ꝓcordia quā apꝑhēdit de sua socia.⁊ oino ītētio q̄ gratulaī cū illa: sūt res q̄s apꝑhēdit aia sensibiliter.ita ꝙ sensus nō doceat eā aliqd de eis.ḡ vtus q̄ hec apꝑhēdunt est alia vtus ⁊ vocaī extimatiua:aut sunt sensibiles sic.exꝑli gra cū videmus aliqd ceruleū:iudicamus eē mel ⁊ dulce.B enim nō reddit nobis sensus in ipsa boza.cū ipꝫ sit de gne sensatoꝝ:quāuis iudiciū eiꝰ nō sentiaī vllo mō:⁊ q̄tus partes eius sint de gne sensati:nō tm̄ apꝑhēdit in pūcti:sed est iudiciū qđ iudicat:qđ forte est in eo.⁊ ipm etiā fit ex alia virtute:extimatio aūt opaī in hoīe iudicia ꝓpria:ex q̄bus est illud cū aia ꝓtinaciter negat eē res q̄ nō imaginātur neq; describunt in ea.⁊ oio nō vult eas credere eē.⁊ hec virtus sine dubio ꝓsistit in nobis q̄ est diiudicās in aiali iudiciū nō diffinitū:sicut ē iudiciū ītellectuale. imo iudiciū imaginabile ꝓiūctū cū singularitate ⁊ forma sensibili.⁊ ex hac emanāt quāplures actiōes aialiū. ¶ Usus aūt est:vt id qđ apꝑhēdit sensus vocet forma:⁊ qđ apꝑhēdit extimatio vocet ītētio. ¶ Sꝫ vnaquęq; istaꝝ hz thesauꝝ suū.thesaurus aūt eiꝰ qđ apꝑhēdit sensus ē vtus imaginatiua:cuius locus est anterioꝛ ps cerebzi:vñ cuz ꝓtigit in ea ifirmitas cozrūpit hic modus formalis:aut ex imaginatiōe formaꝝ q̄ nō sunt:aut qđ ē difficile ei ſtabilire id qđ est in illa.thesaurus vero apꝑhēdētis ītētionē est virtus custoditiua:cuius locus ē posterioꝛ ps cerebzi.⁊ iō cū ꝓtingit ifirmitas:cozrūpit id cuius ꝓprium est custodire bas ītētiones:q̄ virtus vocaī etiā memozialis. ⁊ etiā retinēs.ſz retinēs ob B ꝙ id qđ est in ea beret firmiter.⁊ ē memozialis.ꝑter velocitatē sue aptitudinis ad recōdādū:ꝓ qđ formaī cū memozaī post oblitionē.qđ fit cū extimatio ꝓuertit ad suā virtutē estimatiuā ⁊ reꝑsentat vnāquāq; formaꝫ q̄ sunt in imaginatiōe. ita vt q̄si mō videat ꝙ ipse sint forme eius:cū vero oñsa fuerit forma que apprehendit intētionē que deleta erat. apparebit ei intentio sicut ꝙpparuerat extra: ⁊ stabiliet eam virtus memozialis in se:sicut stabilierat ꝑus.⁊ fiet memoria:⁊ aliq̄n ꝓueniet ab ītētiōe ad formā.⁊ memoria tūc habita nō habebit cōparationē ad id qđ ē in thesauro retinēdi:sed ad id qđ est in thesauro imaginādi.⁊ eiꝰ ꝓuersio erit aut ex B ꝙ ꝓuertit ad ītētiones q̄ sunt in retētiōe.ita vt ītētio faciat sibi formā necessario apparere.⁊ ꝓuertet itez cōparatio ad id qđ est in imaginatiōe: aut ꝑter ꝓuersionē ad sensuz. exꝑlū aūt ꝑmuz est: ꝙ cū oblitus fueris cōparatiōis tue ad aliquā formā q̄s iā tu scieras:ꝓsiderabis actionē.q̄ apparebat ꝑ illā.⁊ cum scieris actionē.⁊ ſueneris eā.scies qđ sapozē aut quā figurā.aut qđ colozē debeat hre.⁊ renouabit cōparatio tui ad formā.⁊ cū posueris B acgret comparatio ad formā q̄ in imaginatiōe est:⁊ restitues cōparationē in memoriā.thesaurus.n.ītellectus memozia est: que retinet ītētionē.si ꝑ iplicitū fuerit tibi B ex hac ꝑte:vt nō facile itelligaī.⁊ sensus reddiderit formā rei: renouabit ⁊ restituet in imaginatiōe. ⁊ redibit cōparatio tui ad illud. ⁊ residebit in memoria.⁊ hec virtus q̄ cōpōit iter formaꝫ ⁊ formā. ⁊ iter formā ⁊ ītētionē.est quasi virtus estimatiua:⁊ B ꝑter locū:nō ꝙ B qđ iudicat.imo qz facit ꝙuenire ad iudiciū. ¶ Iā aūt posuerūt locū eiꝰ medetiate cerebzi.iō vt bēat ꝓtinuitatē cū ītētiōe ⁊ cū forꝰ:vī aūt ꝙ vtus estimatiua sit vtus cogitatiua ⁊ imaginatiua ⁊ memozialis.⁊ ꝙ ipsa est diiudicās.ſz ꝑ seipsaz est diiudicās ꝙ motus vo suos ⁊ actiones suas.est imaginatiua:⁊ memozialis.ſz ē imaginatiua ꝑ id qđ opaī in formis.⁊ memozialis.ꝑ id qđ eiꝰ vltima actio.ſz retētiua ē vtus sui thesauri:⁊ vī ꝙ formalis ⁊ cogitatiua hꝫ sit memozia.q̄ ꝓuenit ex intentione ipsa.que intelligitur hominis.

¶ Capſz 2m̄ ō actiōib⁹ formal'.⁊ cogitatiue hoꝫ sensuū iteriozꝫ i q̄ tractaī ō sono.⁊ vigilys.⁊ de sono falaci.⁊ vo ⁊ aliq̄ntulū de ꝑpetate ꝓpetādi.

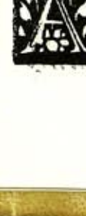

Demus ꝓius de vtute formali dicēndum: tes ꝙ vtus formalis q̄ ē imaginatio.⁊ ipa ē vltia in q̄ residēt forme sensibilium.⁊ facies eius quam ad sensibilia habet est sensus cōmunis:sensus eniz cōmunis reddit virtuti formali q̄si ad reponēdū gcqd ei reddūt sensus exteriozes ⁊ ipsa reponit:⁊ aliq̄n virtus formalis reponit q̄dā q̄ nō sūt apꝑhēsa sensu:vtus vo cogitatiua ꝓuertit ad formas q̄ sunt in hac vtute formali ad cōponēdū eas:⁊ resoluēdū: q̄n sunt suba ipsius.⁊ cū eis cōposuerit formā aut diuiserit.ꝓssibile est vt reponat in illa:illa enī nō est thesaurꝰ huius forme.ſz ꝙ hec forma cōpaī ad aliqd: aut scōm ꝙ est aduenies ab itus vel de foris:ſz ē thesaurus eius: iō ꝙ ipsa est forma abstracta B mō abstractiōis: ſ autē hec forma eo mō quo est cōpositiōis vel diuisiōis adueniret de foris hec vtus retineret eā:ꝑter B etiā si appareret huic vtuti ex alia cā:cū aūt ꝓtigerit ex alia cā. aut ex imaginatiōe aut ex cogitatiōe.aut ex aliqua figuraꝫ celestiū. vt appareat in formali alia forma:⁊ intellectus fuerit absens:aut cessans ab ispiciēdo:ꝓssibile ē tūc describi in ipso sensu cōi.quē oñdimus:aut audiat ⁊ videat colozes ⁊ sonos q̄ nō bñt eē exī.neq; aliqd de illis est exī. ⁊ sepius ꝓtingit B.cū negligēs est vtus itelligibilis:q; cū alia rōnalis occupaī aliꝰ.⁊ nō oñdit estimationē.⁊ imaginationē.tūc ꝓfortaī imaginatiua ⁊ formativa in suis ꝓprijs actiōib⁹.ita vt forme q̄ imaginanī videanī ei.q̄si sensate. ¶ Ad maiozē aūt bꝰ declarationē dicemus nos isequētibus demōstratiōes:ꝙ oēs be vtutes sunt vnius aie deseruiētes ei:crede B nūc sic positū:⁊ scias ꝙ occupatio aie circa aliquā istaꝝ retinet eā ne aduiuet alias: ⁊ ne conseruet eas ab erroze ipsarum.⁊ ducat eas ad viā rectitudinis.anima enim cum occupata fuerit circa interioza non solet curare de exterioribus:quantuz deberet. ⁊ cum occupata fuerit circa exterioza. ꝓtermittit gubernare virtutes interiozes.ipsa enim cum intente considerat sensibilia exteri⁹ ea boza qua de his tractat: debilitatur eius imaginatio ⁊ memozia.cū vo obedit actionibus vtutis ꝓcupiscibilis debilitanī actiones vtutis irascibilis.sed cū obedierit actiōib⁹ vtutis irascibilis debilitanī actiones vtutis ꝓcupiscibilis:⁊ oio cū obedierit dispositioni actionū motiuaꝝ debilitanī actiones apꝑhēsiue ⁊ ecōtrario.cū vo aia nō occupata fuerit actionibus huius vel illi⁹.ſz fuerit trāquilla: veluti eēt sepata : accidit fortioꝛi iter vtutes ⁊ opationes vt opeī ⁊ supet:cū vo occupata fuerit vna vtute: ⁊ ob B ꝑmisserit cōpescere aliā vtutē nō retrahit a suis actionib⁹ supfluis.nisi ꝑ custodiā aie.⁊ extimatiōis circa se:tūc ꝓfortabit illa vtus: ⁊ discurret ꝑ actiones suas quas bz nāl'r:sic illud vulgi.iā vacuus est:aer subaudis ab accipitre. egredere colūba ⁊ discurre.B āt qđ accidit aie nō occupari actiōe alterius vtutis.aliq̄n fit ex ꝓbilitate q̄ ipedit ⁊ retrahit a ꝑfectione.sic fit in lāgoribꝰ ⁊ ĩteriozibꝰ:aliq̄n ī gete sicut in dormitiōe.⁊ tūc id de quo curiosioz est nihil aliud est.nisi iperare vtuti de qua magis curat. ¶ Deinde vtus imaginatiua est vtus quā aliq̄n retrahit aia a sua actiōe,ꝓpia duobus modis.vno cū occupaī aia sensibus exteriozibus.⁊ ꝓuertit vtutē formalē ad operādū in suis exteriozibus.⁊ mouet eā ꝑ id qđ reddit ei de illis. ita ꝙ non ꝑmittit imaginatiuā cogitare.ſz vt imaginatiua ipediaī a sua ꝓpria actiōe.⁊ formalis etā ipediaī:ne possit ꝓsugere imaginatiue:⁊ id quo vtraq; eget de sensu cōi est ꝓtinax ad ipediēdū sensus exteriozes:⁊ hic ē vnus modus. Aliq̄n aūt aia ꝑualet supeā in suis actiōibus q̄ ꝓtinaī eidē cognitiōe ⁊ cogitatiōe.⁊ B duobus modis. vno cū oñat imaginatiue ⁊ subycit eā sibi.⁊ sensuz cōez cū ea ad cōponēdū formas aliqs ⁊ diſsugēdū:ſz qđ appetit aia vehemēter.vñ ñ licz imagiatiue agere ꝙ ōbebat agere nāl'r. ſz trahit ad ꝓtē ad quā trahit eā aia rōnalis.alio cū reuocat eā ab imaginatiōib⁹ q̄ nō assimilanī rebus extrinsecis.⁊ retrahit eā ab his falsificādo eas.vñ nō multū licz ei effigiare eas ⁊ reꝑsentare. ¶ Si aūt imagiatiua ipedita fuerit vtroq; mō debilitaī actio.ſz remoto vtroq; ipedimēto:sicut fit in boza dormiēdi. aut vno mō sic in ifirmitatib⁹ q̄ debilitāt cozꝑ ⁊ ipediūt aias ne habeat intellectū ⁊ cognitionē:⁊ sicut fit ī terroze cū debilitaī aia: ⁊ q̄si dissoluiī ꝑter id qđ timet ⁊ retrahit oino ab itellectu ꝑter suā debilitatē.⁊ qz timet ne accidāt res cozporales:⁊ sic q̄si discedet ab itellectu.⁊ ab eius oñio.tūc pōt imaginatio niti.⁊ ꝓuerti ad formalē ꝓiūgere.⁊ opari:⁊ eaꝫ adunatio ꝓfortaī simul.⁊ actio formalis fit manifestioꝛ:⁊ forme q̄ sūt in formali ꝑsentanī in sensu cōi:⁊ videnī q̄si habeāt eē extrinsecus:opatio eteniz apꝑhensa ex eo qđ venit ab exterioribus:⁊ ex eo qđ venit ab interioꝛibꝰ est id qđ ꝓtaī in formali.⁊ nō differt nisi in cōparatiōe.ſz cū sensatū vere est id qđ appet ī ea:tūc id qđ appet itus.est tale q̄le ē qđ appet foris.⁊ ꝑter B videt epilēticus.⁊ ꝑteritus.⁊ dissolutꝰ ⁊ sopozatꝰ imagiatiōes exītes:q̄les vere videt in tpe salutis:⁊ etiā audit sonos. si aūt cogitatio ⁊ itellectꝰ iubuenerit ei in aliquo istoꝝ ⁊ reuocauerit ad se vtutē imaginatiuā excitādo eā delebūtur forme ille falsē ⁊ imaginatiōes. ¶ Cōtingit aūt aliqbus boibꝰ ꝙ vtus imaginatiua sit creata in illis fortissima.⁊ ꝓuales:ita vt nō oñenī ei sensus neq; formal' resistat ei.⁊ ꝙ aia eoꝝ fit fortissima.ita vt ꝑter B ꝙ contēplaī itellectū:⁊ id qđ ē sup itellectū nō destruaī ei⁹ ōscīsio ad sensus.isti bñt in vigilys qđ alij in somnis:sic postea dicem⁹.hec.n. disp̄ō dormiētis dū apꝑhēdit visiones vt certificē ei aut ita vt sunt:aut ꝑter imagies q̄s bñt. istis quoq; accidit talia in vigilys.sepe.n.inter vtrumq; istoꝝ ꝓtingit eas in vltio absentari a sensibus. ⁊ accidit eis q̄si dormitatio.⁊ multotiēs nō accidit.⁊ multotiens videt rē sicut ē:⁊ multotiēs appet eis imago. ꝙ ꝑter cāz eniz:q̄ maginaī in dormiēte:imago rei videt: sic postea declarabim⁹:multotiēs appet eis silitudo. ⁊ vī eis qđ id qđ apꝑhēdit sit locutio illi⁹ imaginatiōis.veluti vba audita q̄ tenēt ⁊ legūt.⁊ hec est,ꝑpa ꝓpria vtutis imaginatiue.sunt aūt hic alie,ppie q̄ declarabunt. ¶ Nullus aūt hoiuz est q nō bēat ꝓtionē in somnis.⁊ apꝑhēsiōibus q̄ fiūt in vigilātibus:isꝑirationū.n.q̄ subito in aia cadūt.nō est cā nisi aliq̄ ꝓtinuitates q̄ nō ꝓcipiunt.neq; id cui ꝓtinuaī.nec aī illas nec post illas.⁊ mouet aia ab illis ad aliud ab eo in quo fuerat:⁊ B ē aliq̄n oīs gñis.q̄n aliq̄n est ab itellectib⁹.⁊ aliq̄n est ab imaginatiōibus:⁊ aliq̄n est ex sensib⁹. ¶ Et fit B scōz aptitudinē ⁊ vitez.⁊ mozes.ille aūt ispirationes sunt ex causis q̄ adiuuēt aiam,plerūq; cognoscere ⁊ plerūq; sunt sic appitiones subite q̄ nō sūt residētes.ita vt memozari queāt. nisi eis succurrerit aia cū retētiōe appetitiua.qz qđ potiꝰ agit aia.B est .ſ.retinere imaginationē circa genus diuisibile ab eo in quo erat.hec aūt vtus imaginatiua solet semper rimari duos thesauros formal' ⁊ memozialis:⁊ semp reꝑsentare formas.⁊ icipiēs a forma sensata:aut memozata ꝓcedit ab ea ad ꝛriā.vel ad similē.vel ad aliqd iter qđ ⁊ illā sit aliq̄ cōparatio.⁊ hec est nā ei⁹.ſz ꝑpetas motus eiꝰ de vno ad ꝛriū ei⁹.⁊ nō ad ꝛimile.vel ad ꝛimile ⁊ non ad ꝛriū ei⁹.fit ex reb⁹ singularibus:q̄ nō numerant: oio aūt oz vt oꝛigo rei in B sit B.ſ.qz cū aia ꝛsiderat simul ītētiones ⁊ formas mutaī ab ītētiōe ad formā q̄ est ꝓioꝛ. aut absolute.aut qz ꝓtigit ꝙ paulo aī viderat ꝛiūctionē illi⁹ forme.⁊ illi⁹ ītētiōis.vel sensu.vel extimatione.⁊ mutaī iō a forma ad ītētionē. ¶ Sꝫ prima cā q̄ appꝛopriat vnā formā ⁊ nō aliā.⁊ vnā ītētionē ⁊ nō aliā ē aliqd.aut aduenies a sensu qđ appꝛopat eā.aut ab itellectu.vel ab

Extimatio quid operetur.

L

Impedimēta aie.

Cogitatiua

Extimatiua

B

D

extimatione q̄ appropriat eā aut ab aliquo celesti: ⁊ qz appropriata ē huic ei⁹ pgressio ⁊ eius motus fit appropriatus ꝓprietate ꝓpria ex disponib⁹ q̄ ꝯiungūt ex visu ⁊ paulo ante aligbus formis: ⁊ itētionib⁹ ⁊ aliq̄n etiā ille dispones sunt celestes. aliq̄n sūt ex puisiõe intellect⁹ ⁊ sensus q̄ ꝯiungūt ei post pmā ꝓpetatē. ¶ Debes aūt scire qđ cogitatio rōnabilis est ꝑpter hāc vtutē in maxio cruciatu. ¶ Et ꝑpter nāz h⁹ vtutis est in occupatione laboriosa. ¶ Cū enim iniūgit ei aliquā formā p quā tendit ad aliq̄đ ꝓpositū. ipsa mouet cito ad illud dissimile. ⁊ exillo ad aliud tertiū. ⁊ obliuiscit pmū a quo iceperat. itayt ne cessario cogat aīa recordari. ⁊ ꝓfugere ad resolutionē. ⁊ ꝓuersionē: quousq; redeat ad pncipiū. Cū aūt ꝓtingit in hoza vigilādi vt aīa cōprehēdat aliq̄d. aut in hoza somni ꝯiūgat celestibus talr sicut postea dicem⁹. tūc si hec vtus pmiserit eā. aut qz ē geta: aut qz nō retrahit eā a cōtēplādo. neq; vincit eā. neq; abbreuiat ei tps ꝓtēplandi ꝑpter repsentationē sua ꝑ imaginū illi defigeť illa forma in memoria tenaciter sicuti est. Si aūt fuerit in vigilāte nō erit corpus recordari. ⁊ si fuerit i somnis nō erit opus significatiõe. Si vo fuerit diuinatio. nō erit opus interptatiõe. Significatio ⁊ interpetratio est hic qđ illic recordari. Si aūt id qđ videť de illo nō firmiter imprimit aīa in vtute memorie sicut dz. Sz vtus imaginatiua opponit singulis eoꝝ q̄ videnť in somnys imaginē simplicē aut cōpositā aut opponit cōposito: qđ vr in somnys imaginē simplicē aut cōpositā: neq; cessat opponere oi ei qđ vr illic ꝓformationē cōpositā ex forma ⁊ itētionibus. tunc erit retētio aīe in se de eo qđ vidit debilioꝝ: q̄ retētio formalis ⁊ memorialis de eo qđ reddidit imaginatio: ⁊ iō nō stabilit in memoria id qđ visuꝝ fuit de celestib⁹. sz stabilit qđ formatū est illi. Sepe etiā ꝓtingit q̄ id qđ vr de celestibus sit veluti caput ⁊ pncipiū. Sz postea ꝑualet imaginatio sup aīaz sic q̄ retrahat eaz ab exequēdo qđ vidit: ⁊ mouet motu post motū q̄ motus in nullo assimilat ei qđ vr de celestibus: illud enim iaz abyt. ⁊ ꝑ genus ē maneries somny in quo pua iterpretatio necessaria est. aliud aūt illusio ē. Illud vo somniū qđ est illi⁹ gñis illi in quo ꝑualet imaginatio necessario eget iterpretatiõe. Sepe enim videt hō interpretationē sui somny in somnio suo: ⁊ est illud vere recordatio: qz vtus recordatiōis sicut mota est pmū ab ipsa re ad ꝓformationē. ꝑpter cōparationē q̄ ē iter illas sílr nō ē lōge vt moueat a ꝓformatiõe ad ipsaz rē: sepe aūt ꝓtingit vt ipa ei⁹ actio imagineť ei itez ⁊ videat ei q̄si aliqs loq̄tur ei p illā. ⁊ aliq̄n nō est ita. sz q̄si videť res firmiter absq; cōiūctiõe aīe cū celestib⁹: imaginatiua vo repesentat ꝓformationē suā. ⁊ reddit ad veritatē rei. Et ꝫ modus veri somny. aliq̄n ꝓtigit ex imagiatiua fine ope alteri⁹ vtutis. q̄uis vitas rei fuerit illō. ⁊ redit ad illā. Et aliq̄n repūtat hāc ꝓformationē p aliā ꝓformationē. ⁊ ē itez op⁹ interptatiõe interptis. sz hec etiā res. ⁊ dispones sūt q̄ nō apphēdūtur. ¶ Dominū aūt gdā sunt veroꝝ somnioꝝ: qđ fit cū aia ei⁹ ꝓsueuit dicere vez ⁊ vicere fallacē imaginationē. pluribus aūt ꝓtingit pcipe ⁊ alegorizare somniū suū in somnys illis. s. quoꝝ aīa sollicita fuit circa id qđ vidit: ⁊ cū dormiūt remanet illa sollicitudo in ea sicut erat. ⁊ vtus imaginatiua icipit repsentare ecōtrario ei⁹ qđ repsentauerat antea. Jā aūt dr rex hercules vidisse somniū qđ nimis terruerat eū. ⁊ nō iueniebat ante interptes: qui solueret illud: q̄ postq̄ dormiuit interpretatū est ei suum somniū in somnys. in quo ꝓtinebant q̄dā q̄ futura erāt in mūdo. ⁊ pcipe in ei⁹ ciuitate. ⁊ regno: deide cū rescirpsissent ea q̄ ꝑdicta fuerāt. ipleta sunt sicut interptatū illi fuerat in somnys. Jā ēt ꝫ expti sum⁹ in alys. Eoꝝ autē

q̄ hoc videt: vigilātes quidē videt sic est. ꝑpter nobilitatē aīe sue. ⁊ qz ei⁹ aīa est fortis. ⁊ ꝑpter fortitudinem sue imaginatiōis. ⁊ memorie que nō ꝑdiuit sensibilia a suis ꝓprys actiõib⁹. ¶ Quidā vo videt ꝑpter absentationē sue discretiõis: ⁊ qz aīa quaz bñt alienata est a sua rōne. Sed cū hec imaginatio est fortis. ⁊ est potēs recipe absentia dū vigilat. Aie aūt necessarie sūt vtutes interiores ad recipiēdū ozigies absentiū duob⁹ modis. vno vt imagineť in illis itētio visa stabilr: alio vt sint vt iuuātes: ⁊ deseruiētes ei ad libitū ei⁹: nō ipediētes eā neq; trahentes eā post se. Est igit necesse cōparationē eē iter absentiā. ⁊ iter aīaz. ⁊ iter vtutē interioꝝ imaginatiuā. ¶ Si vero sensus ipedierit eā aut itellectus ipedierit p modū intelligibilē quē ꝓdixim⁹: nō vacabit aliꝰ. sicut speculum cū occupatū fuerit ex vna ꝑte. multe formaꝝ q̄ solebant describi in speculo illo depereūt: pibit cōparatio q̄ erat iter illa. ⁊ nō describunť. ⁊ idē est hāc occupationē fieri sensu. aut retētiõe itellectus. ¶ Cū vero aliq̄ horꝝ remouebiť. cito aderit cōparatio q̄ est necessaria inter absentiā ⁊ aiaz. ⁊ iter vtutē imaginatiuā. ⁊ videbiť subito visuz. ¶ Sz qz de vbo imaginatiōis iā puenim⁹ ad somnia. bonū est vt oñdamus paz pncipiū ex quo prouenit aliq̄ puidere in somnys ex bis q̄ ponemus: nō enim firmiter mōstrabunť nisi in phylosophia ꝓria. ¶ Dicem⁹ g̃ qđ oia q̄ in mūdo sunt ꝑterita ꝑsentia ⁊ futura bñt eē. in sapia creatoris. ⁊ angelorꝝ itellectualiū scdz aliqd. ⁊ in aiabus: q̄ sunt angeli celorꝝ bñt eē scdz aliud. postea aūt declarabunť ilsti duo modi alꝰ. ⁊ demonstrabiť tibi q̄ aie humane maiorē bñt cōparationē cū substātys angelicis q̄ cuz corpibus sensibilib⁹. ⁊ nō est illic occultatio aliqua neq; auaritia. ¶ Sz occultatio est scdz receptibilia. aut qz sunt ifusa corpibus. aut qz sunt inquinata ab bis gbus depmunť deorsuz. Cū aūt ocianť ab bis actionibus merenť videre qđ est illic. pmū āt qđ vr est id qđ ꝑtinet ad illū boiez. vel ad suos vel ad suā terrā: vel ad suā ciuitatē vel ad suū clima. Et iō pleraq; somnioꝝ ꝑdicto ꝓpria sūt boi somniāti. vel ptinēti ad ipz. qz ci⁹ meditatio fuerit ō itellectib⁹ appebūt. ⁊ ille cui⁹ meditatio fuerit de gubernatiõe mūdi videbit ⁊ ilsť inducatu ei⁹. ⁊ silr oia ad hūc modū. ¶ Hō sunt aūt oia somnia vera. neq; sunt hō q̄: multū sit curādū de eis: vtus enim imaginatiua. nō semp repsentat qđ emanat a celestib⁹. sz tñ ꝫ sepi⁹ agit cū ipsa vt⁹ cessat repsentare ea. q̄ sunt sibi ꝓpinquioza eoꝝ aut q̄ sūt. illi. ꝓpinquioza: q̄dā sunt nālia: q̄dā vo volūtaria. Nālia aūt sunt q̄ veniunt ex tēperātia vtutū humoꝝ. cū ipū gñante vtutē formalē ⁊ imaginatiuā. pmū enim nō repsentat. neq; occupat nisi ꝑpter ꝫ. Et aliq̄n ēt repsentat id qđ est i corpe. ⁊ qđ est illi accis. sicut cū vtus expulsiua spmatis mouet ad expellēdū. vtus vo imaginatiua repsentat tūc formam. quā aīa solet diligere. ⁊ cōmisceri cū ea: būti enim famē repsentat fercula: ⁊ cui fuerit necesse expellere iupfluitatē repsentat locū ipsi⁹. ⁊ cui accident qđ aliq̄ membrū eius calescat aut frigideť caloze aut frigiditate repsentat ei qđ illō mēbrū mittiť in ignē aut i aquā frigidā. ¶ Mirū est aūt q̄ sicut accidit ex motu nature ad expellendū spma imaginatio aliq̄. sic aliq̄n accidet imaginatio aliq̄ forme desiderate ꝑpter aliquā cāz. ⁊ mouet nā ad ꝯiūgēdū spma. ⁊ pcipit ipū q̄ solet extēdere mēbrū coeūdi. ⁊ aliq̄n emittit spma. ⁊ aliq̄n ꝓtingit ꝫ in somnys. aliq̄n in vigilia. q̄uis nō fuerit curiosus de ꝫ. ¶ Voluntaria aūt sunt cū cogitatio aie fuerit ꝓuersans vigilia ad ꝓsiderādū aliq̄d ⁊ gubernādū illud. ¶ Cū vero dormierit imaginatiua repsentat ei illō. aut qđ est de gñe illi⁹ rei. Et be sunt reliquie cogitationis diurne. Sed ꝫ oia sunt

illusiones in somnys. ¶ Aliq̄n vero fiūt ex opatiõibus celestiū corpoꝝ. q̄ aliq̄n opant formā. ⁊ imaginationem scdz cōparationē eoꝝ. ⁊ cōparationē aiaꝝ ipsaꝝ. ⁊ scdm aptitudinē. ¶ Nō sunt aūt ille forme sílitudo alicuius rei q̄ ē in seculo absentatiõis. neq; fuit ex puisiõe. ¶ Sz q̄ egēt interptatiõe sunt ea q̄ nō bñt aliquā cōparationez ad illa oia: ⁊ scit qz ꝯtingūt ex cā extrīseca q̄ bñt aliquā significationē. ⁊ idcirco nō sūt vera pleraq; somnia vificatis ⁊ mēdacis ⁊ malicios⁹ ⁊ ebzy. ⁊ ifirmi. ⁊ tristis. ⁊ in quo ꝑualet mala cōplo aut sollicitudo. ꝑter ꝫ etiam nō sunt vera somnia pleraq; nisi q̄ videnť in mane. Oēs. n. cogitatiões hac hora gescūt: ⁊ motus humoꝝ sunt finiti. Cū vero virtus imaginatiua fuerit in tali hora. q̄ nō ipedit. ꝑpter corp⁹. nō est separata a memoriali. neq; a forma li. sz est cōpos illaꝝ: tūc seruitiū imaginatiue quo seruit aīe est q̄le meli⁹ eē pōt. Necesse est enim sine dubio vt forma q̄ aduenit illi describať in illis vtutibus firmiter. aut ita est aut ꝑ ꝓformationē. ¶ Illi aūt sunt boies veroꝝ somnioꝝ q̄ magis sunt tēperate cōplexiõis. ⁊ q̄ est sicce cōplonis: q̄uis bene retineat: nō tñ bene recipit. ¶ Qui vo est humide cōplonis q̄uis cito recipiat. tñ cito amittit. ⁊ fit ei tāq̄ nō recepisset. ⁊ ¶ Qui vo est calide cōplexionis est agilis in suis motibus. ⁊ q̄ est frigide cōplexionis est piger. ¶ Ex illis aūt ille est ꝫior q̄ ꝓsueuit dicere vez. ¶ Usus enim meriēdi in malis cogitationib⁹ facit imaginationē maloꝝ motuū. ⁊ inobediētē cozrectioni vtutis rōnalis. ⁊ eius dispō est sicut dispō imaginationis eius cuius cōplo cozrupta est. ⁊ ꝓuersa est in agilem. Sz qz pēdet hoc ex somno ⁊ vigilys debemus ꝫ oñdere cōpēdiose. qđ sit somnus. ⁊ vigilia. ¶ Dicemus igit q̄ vigilia dispō est in qua aīa iperat sensibus. ⁊ vtutib⁹ mouētibus exteri⁹ volūtarie cui nō ē necessitas. ¶ Sōnus vo est ꝑuatio huius dispōnis in quo aīa ab exterioribus ꝓuertiť ad interioza. sz ꝫ qđ ꝓuertiť necesse est fieri aliquo istoꝝ modoꝝ: scilicet aut ꝑpter lassitudinez q̄ ꝓtigit exteriorib⁹: aut ꝑpter lassitudinē q̄ venit ex illis. aut qz istrumēta nō illi sunt obediētia. Qui vero ex lassitudine est. ꝑpter id. qz id qđ vocať spūs. de quo postea scies loco suo: dissolutus ⁊ debilitatus est. ⁊ refugit ad interioza: ⁊ sequunť eū vtutes aiales. ⁊ hec lassitudo aliq̄n ꝓtingit ex motibus corpalibus. aliq̄n ex curis: aliq̄n ex pauoꝛe: ex pauoꝛe ꝛenim aliq̄n accidit somnus. ⁊ etiam moꝛs. Aliq̄n vo cure faciūt somnū nō eo mō. sz q̄ calefaciūt cerebꝛū. ⁊ humoꝛes attrahunť ad illud. ⁊ cuz ipleť cerebꝛū fit dozmitatio. ꝑpter humoꝛē. q̄ aūt ex curis est fit ꝑpter ꝫ q̄ cibaria ⁊ humoꝛes cū ꝯiungunť intus: indigēt vt aduenīāt ei spūs cū toto nāli caloꝛe. ad ꝫ vt possit caloꝛ efficere digestionē pfectā. ⁊ relinquat exterioza. ¶ Sz q̄ est ex in obediētia istrumēntoꝝ fit cū nerui ibibūtur ⁊ opilanť ex vaporib⁹ ⁊ cibis. q̄ diffundunť in eis. ita vt digrediant. ⁊ spūs refugit mouere. ꝑpter multā humiditatē. vigilia vo fit ex causis oppositis sic ex caliditate ⁊ siccitate. ⁊ de his causis ē recreatio. ⁊ ges habita: ⁊ ex bis pfectio digestiõis. ⁊ diffusio spūs: ⁊ ex bis ē dispō mala q̄ ipedit aīaz. ⁊ nō ꝑmittit eā itus. sz cuocat eā ad exterioza. sicut ira: aut pauoꝛ ex re ꝓpinqua. aut cruciatus ex veneno gñante doloꝛē. ꝫ aūt nūc adiectus ē. accīdit alr ei in quo eramus. q̄uis oporteat loqui de somno ⁊ vigilia. cum loquemur de accidentibus habētis sensuz.

¶ Capl̃z 3ⁱᵐ de actiõib⁹ vtutis memorialis ⁊ extimatie. ⁊ q̄ actiões oiuz ha ꝑ vtutē fiūt in istrumētis corpalibus.

Vigilia quid est.

Somnus quid est.

A Postquā iaz pscrutati sumus dictionē de dispōne imaginatiue ⁊ formalis: debemus nūc log de dispōne memorialis. ⁊ qđ iterſit iter ipsaz ⁊ cogitatiuā in ho-

Arī 6 meno. ⁊ reminlec. 7.

tionis.ſz que decorat̃ rõnalitate. Reliqua.n.aialia ſi memorãt:memorãt tñ. Si vero nõ memorãt memorare nõ deſiderãt neq; cogitãt inde. Immo ℔ deſiderĩũ ⁊ hic appetitus ſolius hois eſt. Recordatio vo eſt relatio ad aliqd qõ habuit eẽ in aia in preterito. ⁊ imitat̃ diſcere ſcõm aliqd ⁊ nõ imitat̃ ſcõz aliud:recordatio etenim eſt motus a rebus apphẽſis exteriorib⁹ ad alias. Silr diſcere eſt mot⁹ a cognitis ad icognita ad ℔ vt ſcianť. Recordatio vo eſt ingſitio vt habeat̃ in futuro q̃le habebatur in preterito.diſcere vo nõ eſt niſi vt habeat̃ aliqd i futuro. Itẽ i recordatõe nõ itur ad id qõ itẽdit̃ p aliqua q̃ ſequr acqſitio itẽtionis neceſſario.ſz ad modũ ſignor. Cũ eniz iã br̃ id qõ eſt ppinquus itẽtioni:mouet̃ aia ad itẽtionẽ tali diſpõne q̃le ipſa erit. Si aũt fuerit diſpõ diuerſa q̃uis ſubeat mẽtẽ forma ppinqua aut eĩ⁹ itẽtio.nõ tñ oportebit.pper ℔ moueri:fiẽ ille cui⁹ mentẽ ſubyt liber aliqs: p quẽ recordat̃ magiſtri q ſe docuit eã. Nõ tñ eſt neceſſe vt cũ recordat̃ libri ⁊ itẽtionis eius.recordet̃ etiã magiſtri ſui ois hõ.via aũt que ducit ad diſcere. neceſſario ducit nos.⁊ hic eſt ſilloglſmus ⁊ diffõ. Sunt aũt plerique hoies q̃bus facilius eſt diſcere q̃z recordari. Iſti.n.nãlr bñt cognoſcere neceſſaria motus:q̃buſdã vero fit cõtrario. Quidã.n.ex illis ẽ fortis i memoziter retinẽdo.ſz debilis in recordãdo:eo q̃ ẽ ſicce cõplonis q̃ retinet qõ apphẽdit:ſz mã cũ mouet̃ aia nõ eſt obediens actiõibus imaginatiõis. ⁊ eĩ⁹ repſentatiõibus. alius vo ℑrius eſt illi. Qui eniz citius recordanť ſunt hi q magis ꝓcipiũt nutus.nutus etenĩ opanť motũ ſenſibiliũ ad alias itẽtiões. Et q fuerit ꝓceptibilior nutuũ:erit citius recordabis. Alius vo ẽ fortis in diſcẽdo.ſz debilis in memorando. q̃ſi enim iter diſcere ⁊ memorare ℑrietas eſt. Ad diſcẽdũz eteniz neceſſe ẽ vt mã forme iteriozis ſit multũ facile ad ipzimẽdũ ei.ad qõ nõ iuuat niſi humor. Memozie vo neceſſaria eſt mã.a qua difficulter deleat̃ qõ ipreſſuz eſt in illa.⁊ ad ℔ opus eſt ſicca mã.⁊ iõ ẽ difficile br̃ illa duo ſimul. Illi vo ſunt memoziores quoz aie nõ bñt multos motus.neq; diſpgunť cogitationes eorum. Ille enĩ cuius aia multos bz motus ⁊ multiplices cogitatus nõ bñ memorat̃.g̃ memoria cũ ſicca mã eget vt aia ſit velox ad formã ⁊ ad mãz ſtudio.⁊ vt bñs illã non occupeť circa alia. vñ pueri q̃uis ſint humidi. tñ firmiter retinẽt. Aie.n.eoz nõ occupanť circa q̃ occupanť aie maioz:neq; mouenť ab eo in quo ſtant ad aliud. Iuuenũ aũt ꝓpter calorẽ ſuũ.⁊ ꝓpter motus ſuos agiles quãnis cõplo ſit ſicca:tñ memoria eoz nõ eſt ſicut memoria ĩfantiũ ⁊ pueroz. Senibus vo accidit ꝓpter humorẽ q ꝓualet in eis nõ memorare ea q̃ vidẽr. ℑz aliqñ ex dolore aut ira.aut ceteris bz̃.accidit cuz memoria aliqd ſile diſpõni rei.qualr acciderit. Cã vo doloris ⁊ ire.⁊ triſtitie nõ eſt niſi q: eoz q̃ pterierũt forma ipreſſa ſenſib⁹ interioribus:q̃ cũ reddit facit illud aut ſile illius:deſideriuz quoq; ⁊ ſpes faciunt hoc etiã. Spes aũt aliud eſt q̃ deſideriũ. Spes eni eſt imaginatio alicuius rei cũ affirmatiõe aut opiniõe q: erit. Deſideriũ vo ẽ imaginatio rei. ⁊ ꝛcupiſcẽtia ei⁹. ⁊ iudicare qõ delectabile in illa ſi adfuerit. Timoz aũt eſt oppoſitus ſpei ad modũ ℑrietatis. ℑz diffidẽtia vel deſpatio.eſt eius ꝓuatio.⁊ hec oĩa ſunt iudicia extimatiõis. Judicemus.g̃ nũc de bis q̃ dixim⁹ de vtutibus apphẽdẽtibus aialibus.⁊ oñdamus q oẽs agũt actiões ſuas cũ iſtrumẽtis dicẽtes. q ex oibus vtutibus id qõ eſt apphẽdẽs formas ſingulares exteriores ſcõz affectionẽ impfecte abſtractiõis ⁊ ſepationis a materia: neq; abſtracte aliquo modo ab appenditys materiã:ſicut apphẽdũt ſenſus exteriores:qõ egeant inſtrumẽtis coꝛpalibus manifeſtũ eſt:hec eniz, forma nõ apphẽdit niſi quãdiu materie pmãſerint ⁊ extiterint p̃ſentes. Corpus vo pñs nõ ẽ exñs pñs niſi apud aliquod corpus. Nõ eniz ẽ pſens aliqñ.⁊ abſens aliqñ apud non coꝛpus:neq; hz cõparationẽ ad vtutẽ ſimplicẽ ſcõz pſentiã ab abſentia. Eteniz q nõ ẽ in loco res localis nõ cõparanť ſcõz pſentiã illi vel abſentiã ab illo:q: pñtia non cadit i ſitu:⁊ ſepatio pñtis niſi ad id cui pſentat̃. Bũ aũt impoſſibile ẽ.niſi cũ pñte coꝛpe id cui pſentat̃.⁊ fuerit coꝛpus vel in coꝛpe. ℑz apphẽdẽdi formas ſingulas ſecũdũ abſtractionẽ pfectã a mã.⁊ ℑz ꝓuationẽ abſtractionis vllo mõ ab appẽdityo mãlib⁹: ſicut eſt imaginatio: neceſſariũ eſt etiã iſtrumẽtũ coꝛpale. imaginatio eteniz nõ põt imaginari niſi forma imaginabilis deſcripta fuerit in eo coꝛpe:ideſt cerebꝛo deſcriptiõe q̃ fit cõis vtuti ⁊ coꝛpori.forma enim ſocratis que deſcribit̃ imaginatiõe. ſcõm eius figuram: ⁊ eius liniamenta ⁊ ſm ſitum ſuoz membroz alioꝛum circa alia.que apparent in imaginatiõe:ſicut q videanť:ipoſſibile ẽ imaginari ſicut ẽ: niſi ille ptes ⁊ dimẽſiões ſuoz mẽbroz fuerint deſcripte in coꝛpe.ita vt dimẽſiões illius forme ſint in dimẽſionib⁹ illi⁹ coꝛpis:ideſt cerebri.⁊ ptes ei⁹ in ptib⁹ illius. Remoueamus aũt formã ſocratis.⁊ ponam⁹ formã q̃drati a.b.c.d.q̃ bñt dimẽſionẽ finitã ⁊ locũ.⁊ q̃litatẽ ⁊ dimẽſionẽ.⁊ diuerſitatẽ angulor̃ numero.⁊ cũ anglis eius q ſũt.a.b.ℑũgãt duo q̃drata iter ſe eq̃lia:quoz vnũq̃q; habeat locũ deſignatũ.ſz ſint ſilia in forma.⁊ ex tota cõſtitutiõe q̃dratoz deſcribat̃ q̃ſi allata figura.℔ mõ ſingularis.vna numero exñs imaginatõe. Dicemus q̃ quadratũ.a.e.z.u.ẽ aliud numero a q̃drato.b.t.h.i.⁊ cecidit imaginatiõe.z.u.ad dextrã ptẽ ei⁹ ſepatũ ab eo ſitu imaginatiõis aliquo in imaginatiõe. Neceſſe ẽ aũt vt hec diſpoſitio ipſoz ſit.aut ꝓpter formã.c.d.q̃drature:aut ꝓpter accñs q̃drature qõ eſt, ppriũ illi:aut ꝓpter mãz cui ipzimit̃. Impoſſibile eſt aũt alteritatẽ eoz ẽ ſcõm formã q̃drature. Jã eniz poſuimus ea ſilia.⁊ eq̃lia.⁊ ꝓformia. Impoſſibile ẽ etiã ℔ ẽ ex accñti qõ ſit ei, ppriũ. primo q: ad imaginãdũ illud dextroꝛuz nõ ẽ neceſſe cadere aliqõ accñs in ea:q: nõ fit ℔ niſi ꝓpter ptes materie. Scõo q:ipz accñs aut eẽt aliqd in ipſa eſſentialr:aut eẽt aliqd qõ bꝛet eẽ ex cõparatiõe ſui ad illud.cui⁹ figura eſſet figura abſtracta ab aliquo bñte bz̃ imagiationẽ: aut eẽt aliqd qõ bꝛet eẽ ex cõparatiõe recepte materie. Impoſſibile eſt aũt aliqd eius eẽ in ſeipſa ex accñtibus que ſũt ei ppria. Nã id eẽ aut ſepabile:aut ſepabile:ipoſſibile ẽ aũt ſepabile eẽ eẽntialr:niſi fuerit ſepabile ab oi eo qõ cõicat cũ eo in ſpẽ. Duo aũt q̃drata poſuimus eq̃lia i ſpẽ:g̃ nullũ eoz bz accñs ſepabile qõ nõ habeat alter. Itẽ ipoſſibile ẽ vt in vtute indiuiſa ſicut eſt diuiſio vtutũ coꝛpaliũ.accidat accñs alicui:qõ nõ bẽat aliõ: qõ eſt illi⁹ forme cũ eoz ſubz ſit vnũ indiuiſuz qõ eſt vtus. Impoſſibile eſt etiã eẽ ſepabile. Oporteret eniz vt cũ remouereť illud ſepabile mutareť ei⁹ forma in imaginatiõe.⁊ imaginatio nõ imaginareť. ipz vt eſt niſi cũ eo cõiungereť illud. Cũ vo remouereť mutareť imaginatio:aut nõ ſic imaginat̃ illud cã alicui⁹ qõ adiũgit illi. ſz imaginat̃ illud ſic quocũq; mõ fuerit eius diſpõ:imagnatio quoq; nõ põt ponere ipz accñs in altero vt fiat ſic ꝑmũ. ſz quãdiu fuerit in illo erit ſic:⁊ imaginatio videbit illud. ſic ita vt nõ attẽdat ad aliud qõ adiũgat illi. Impoſſibile ẽ aũt. vt q̃le ℔ dicat̃ de intellectu. ſz ℔ differeť ꝑbũ ꝑq; ad ei⁹ diſpõnẽ. Dicat̃ g̃ qd ẽ qõ fecit diſpõnes: q: appropꝛiauit illud hac diſpõne. ſ. ponẽdo ſepatum ab alio. ℑz vli aliqd ẽ qõ adiũgit intellect⁹ qõ eſt diffõ dextri ⁊ ſiniſtri. Quia cũ ꝛiũxerit q̃drato. diffõnez dextroꝛuz. fiet poſtea dextrũ. Non bz aũt bãc diffõnẽ niſi

Recordatio

Spes

Deſiderium

Timor

res itelligibilis vlis: ⁊ in bz̃ eſt impoſſibile. eſt enĩ; res poſita q̃ ſequr poſitionẽ in formãdo. ſz ℔ ſingularis qõ non eſt ex poſitione. neq; formať in imaginatõe: niſi forma apphẽſa ex ſenſato aut ex diuerſitate ſitus. ⁊ defigit viſa imaginata illa eadẽ eẽ ipoſſibile eſt dici hãc eẽ diffinitionẽ. ⁊ nõ alterius. ⁊ nõ poti⁹ ꝓpter aliqd. ꝓpter qõ oz bñe additionẽ huius diffinitiõis ſine altero. neq; imaginatio ponit eã ſic ꝓpter ℔. ſz imaginat̃ ſic ſubito:eo q ita eſt in ſe.nõ ꝓpter poſitionẽ ei⁹. ⁊ imaginat ℔ q̃dratũ a dextro. ⁊ illud a ſiniſtro nõ ꝓpter aliqd qõ ſit adiũctũ iſti vel illi. poſtq̃ aduenit eis:fiat hoc ſiniſtrũ ⁊ illõ dextrũ. ſz in actiõe itellectus diſſõ ſiniſtri ⁊ diſſõ dextri aduenĩũt q̃drato. cũ ipſuz ẽ iã q̃dratũ cui nõ accidit aliud. ſicut vnũ vle aly. ipoſſibile eſt eni vt ſtabiliat̃ in itellectu. g̃ ſicut vle adiũgit̃ aly vlĩ. ſic ⁊ dextrũ ⁊ ſiniſtruz. ⁊ alias appẽditias addit itellect⁹ vlĩ p diffões: ita abſq; aliquo qõ accidit illi. ⁊ vt ſit aptũ ad accidendũ ſibi aliqd in imaginatiõe vo niſi itẽtio fuerit ſingularis cũ eo p qõ fit ſingularis nõ apparebit imaginatiõi. ⁊ ꝓpter hoc poſſibile eſt potẽtie itellectus. ꝛiũgere vnã itẽtionẽ cuz alia ad modũ ponẽdi. ſz niſi ꝑmũ qõ appet in imaginatiõe habuerit ſitũ terminatũ aliquẽ cũ deſcribit̃ in ea: nõ poterit ei poni terminus. g̃ iã deſtructũ eſt hãc ſepationẽ eẽ ꝓpter accñs iſepabile p ſeipſuz. aut ſepabile p ſeipſuz poſitũ. Dicemus etiã q ipoſſibile eſt ℔ eẽ ex cõparatiõe ſui ad aliqd. cuius hec ſit imaginatio. multotiẽs eniz imaginat̃ qõ nõ ẽ itẽ ſi vnũ q̃dratoz imaginatoz cõparationez habuerit ad aliqõ quadratũ fozinſecoz. q̃ ad aliud: niſi ℔ ꝛtigerit ex cõparatiõe coꝛpis. qõ eſt ſubz illius. ⁊ ſuſtinẽtis illud. in qõ nõ cadat aliqd. ⁊ tũc ſubz illius erit ꝓter ſubz iſtius. g̃ vtus erit diuiſa q̃ nõ diuidit̃ in ſeipſa. niſi diuiſione ei⁹ in quo eſt. erit g̃ coꝛpalis. ⁊ forma erit deſcripta in coꝛpe. g̃ ipoſſibile eſt duo q̃drata ſepari in imagiatione ꝓpter ſepationẽ duoz q̃dratoz q̃ ſunt extra: ⁊ ꝓpter cõparationẽ eoz: reſtat g̃ vt ſit ℔ aũt cã ſepatiõis duaz ꝓtiũ q̃ ſunt in vtute recipiete. aut duaz partiũ q̃ ſunt in iſtrumẽto quo opat̃ vtus. ſz quomodocũq; ſit qõ de ℔ itelligimus ℔ eſt: q:. ſ. hic modus apphẽdẽdi nõ ꝑficitur niſi vtute q̃ pẽdet ex mã coꝛpali. g̃ oñſuz eſt q ꝓpbensio imaginabilis nõ niſi coꝛpe ꝑficit̃. Doc etiam fiet manifeſtius. q ℔ q: nos imaginamur formã imaginabilẽ. exẽpli gra. formã hois maiorẽ aut minorẽ quã iſpice remus. ⁊ ſine dubio maioꝛ deſcribit̃ in aliquo. ⁊ minoꝛ i alio. qõ nõ eſt illi ſile. ſi eniz deſcribereť in eo. q nõ eſt illi ſile. tunc diſſimilitudo in maioꝛitate ⁊ minoꝛitate aut eſſet ex cõparatiõe ei⁹ quo apphẽdit̃ forma aut ex comparatiõe apphẽdẽtis. aut ex cõparatiõe duaz formaz. ꝛpoſſibile eſt aũt eẽ ex cõparatiõe ei⁹. ꝓpter qõ apphẽdit̃ forma: multe eniz ex formis imaginabilibus ſunt appreheſe nõ p aliqõ vllo mõ: aliqñ aũt maius ⁊ minus ẽ forma vni⁹ ſingularis. ipoſſibile eſt aũt eẽ p cãz ipſaz duarũ formaz. ꝛueniũt aũt in diffõne ⁊ eẽntia. ſz differũt in maioꝛitate ⁊ minoꝛitate. g̃ nõ ẽ illud ex ipſis: reſtat g̃ vt ſit ex cõparatiõe recipiẽtis. nã forma aliqñ deſcribit̃ in pte ei⁹ maioꝛe. ⁊ aliqñ deſcribit̃ in pte ei⁹ minoꝛe. Itẽ ipoſſibile eſt nobis imaginari albedinẽ ⁊ nigredinez in vna forma imaginabili ita vt vtraq; illaz ſit ifuſa in ea ſimul. ſz ẽ poſſibile in duab⁹ ptibus ei⁹ quas apphendit imaginatio diſcretas. ſi aũt due ptes nõ ſeparan ť loco. ſz due imaginatões deſcribunť in aliquo idiuiſibili. tũc nõ differũt in ipoſſibili ⁊ vol. g̃ due ptes differunt ſitu. aut imaginatio imaginat̃ eas cũ ſint diſcrete in duabus ptibus. ſi vo aliqs dixerit ℔ ⁊ ꝓter ℬ etiã itellectus. rñdebimus dicẽtes q itellectus apphẽdit nigredinẽ ⁊ albedinẽ ſimul in vno tpe ad modũ credẽdi. ⁊ negat ſubz earũ eẽ vnũ: imaginatio vo nõ imaginat̃ eas ſimul ad modũ formãdi neq; ad modũ credẽdi. q̃uis actio imaginatiõis. nõ ẽ niſi ad modũ formãdi. ⁊ nõ alr:q: nõ bz actionẽ alr. cũ aũt cognoueris ℔ in imaginatiõe iã cognouiſti hec in eſtimatiõe q̃ qcgd apphẽdit nõ apphẽdit illud nõ niſi in forma ſingulari imaginabili ſicut oſtẽdimus.

Caplm 4.m de diſpoſitionibus virtutũ motiuaz ⁊ de ꝓbetia que fit virtutibus ſenſibilibus.

POſtquã aũt iam locuti ſumus de vtutib⁹ apphẽdẽtibus aie ſenſibilis. oz loqui de vtute ei⁹ motiua. dicem⁹ igit̃ q aial cuz vult aliqd ꝓcipit ſe velle: aut imaginat̃ id: ſi enĩ nõ ꝓciperet nõ itẽderet illõ q̃rere p motũ. Nõ aũt ℔ velle bz ex aliqua vtutũ apphendẽtiũ: vtutes enĩ apphẽdẽtes nihil aliud faciũt niſi iudicare vel apphẽdere ſenſu aut eſtimatiõe: cũ vo iudicant vel apphẽdũt ſenſu aut extimatiõe: nõ neceſſe eſt ex ℔ illud velle: hoies enĩ ꝛueniũt in apphẽdẽdo qõ ſentiunt ⁊ imaginanť. ℑz ℔ ſentiũt ⁊ imaginanť illud: ſz differũt in velle illud qõ ſentiũt ⁊ imaginanť. Diſpõ aũt vnĩ⁹ hois etiã differt in ℔: imaginat̃ eniz cibũ ⁊ vult illuz in hora famis. ſz nõ vult illũ in hora ſatietatis. Itẽ q eſt bonoꝛ: imagiat̃ ꝛupiſcẽtias turpes. nõ tñ vult illas. aliũs aũt vult: ⁊ he due diſpões nõ ſunt ſolius hois. ſed etiã oiuz aialiũ. differt aũt volũtas: q: q̃dã eſt adhuc debilis: q̃dã vo iã ita robozata. q nõ deeſt ei niſi effectus. volũtas aũt nõ eſt deſideriũ: q: aliqñ robozat̃ volũtas. ſz deſideriũ nõ aduenit motui aliquo mõ. ſicut imaginatio firma ẽ: neq; tñ optat̃ qõ imaginat̃. cũ aũt firmat̃ deſideriũ. obediũt ei vtutes motiue. q̃ nõ faciũt aliud niſi ℨbere muſculos ⁊ extẽdere. nõ ẽ aũt ℔ ipa volũtas. neq; ipſuz deſideriũ. nõ. n. gcgd. phibeť a motu. phibeť a vehemẽtia volũtatis. vel a deſiderio: neq; tñ hz obediẽtiã aliaz vtutũ: q̃ tñ mouere ſolẽt q̃ ſũt in muſculis: h⁹ autẽ vtutis volũtatis rami. ſũt vtus iraſcibilis ⁊ vtus ꝛcupiſcibilis. illa aũt q̃ vult delectabile. ⁊ qõ putatur vtile ad acgrẽdũ eſt ꝛcupiſcibilis. q̃ vo vult vicere. ⁊ id qõ putat̃ nociuũ repellere eſt iraſcibil. aliqñ ãt ſuenim⁹ in aialib⁹ affect⁹ nõ ad ꝛcupiſcẽtias ſuas: ſz ſicut affect⁹ ei⁹ q̃ꝛepit circa filiũ ſuũ. ⁊ vxoris circa vir ſuũ. ſilr ẽ id qõ affectat exire a caueis vel a cõpedibus. hec.n. q̃uis nõ eſt cupiditas vtutis ꝛcupiſcibilis: eſt tñ aliqs affect⁹ ꝛcupiſcentie vtutis imaginatiue. vtuti aũt apphẽdẽti appropꝛiat̃ in eo qõ apphẽdit: ⁊ qõ agitat de eis q̃ ſemp renouanť. aut de formis delectamẽtũ ꝓpriũ. Cũ aũt dolet: q: amiſit illud: cupit illud nãliter: deſiderat enĩ vtus deſideratiua mouere ad illud iſtrumẽta: ſic deſiderat ex ꝛcupiſcẽtia ⁊ ira ad id qõ ẽ pulchꝛũ iter itelligibilia: hr̃ g̃ ex ꝛcupiſcẽtia itẽtio volũtatis ad delectatiõnẽ. ⁊ ex vtute affectãdi deſideriũ. ⁊ ex ira br̃ itẽtio volũtatis ad victoziã. ℑz ex vtute affectãte br̃ deſideriũ. Silr etiã ex imaginatiõe q ꝓpriũ eſt ei ⁊ ex vtute affectãte deſideriũ. Timoz aũt ⁊ dolor ⁊ triſtitia ſunt de accñtibus iraſcibilis. ꝓpter commotionẽ quã bñt vtutes apphẽdẽtes. Cũ. n. mouenť ſequẽtes formationẽ itelligibilẽ aut imaginabilẽ fit timoz cũ vo nõ timet ꝛoztat̃ ⁊ accidit ei ide dolor. vñ venit ira cũ nõ põt repellere illõ: aut cũ timet aduẽtũ ei⁹: gaudiũ aũt qõ ẽ ex mõ ſepatiõis ẽ finis b⁹ vtutis: ſz pecuniã cupe ⁊ cibos appetere ⁊ ꝛcupiſcere coitũ. his ſilia ſunt ex vtute beſtiali ꝛcupiſcibili. Solatiũ aũt ⁊ gaudiũz ſũt de accñtib⁹ vtutũ apphẽdẽtiũ. vtutib⁹ aũt humanis accidũt diſpões q̃ ſunt eis ꝓpe de qb⁹ poſtea loq̃mur.

¶ Uirtus aut̄ desideratiua sequit̄ has vtutes ꝓdictas. Cū eniz itēdit̄ eius vis ōsiderat. he aūt oēs sequunt̄ virtutes estimatiuas: nō eni appetit aliquo mō nisi ꝓstq̄ estimauerint volitū. aliq̄ aūt est extimatio: ſz nō est ibi volūtas: ꝙ igit aliq̄ ex rebꝰ corpalibus ad q̄ repellenda moueā: vt illos motus sequat̄ estimatio: ⁊ vt ille vtutes sint ꝑtes estimatiōe in actiōe sua: sicut plerūq; estimatio ducit vtutes ad estimationē. Estimatio etenīz hz ōnīuz iter vtutes apphēdētes in aīa lib⁹: cupiditas aūt ⁊ ira hūt ōnīuz iter vtutes mouētes quas sequunt̄ vtutes desideratiue. ⁊ deīde vtutes motiue q̄ sunt in musculis.

¶ Dicemus nūc q̄ actiōes iste ⁊ q̄ accūtia ista sūt ex accidētib⁹ q̄ accidūt aīe: ſz dū ēi corpe: q̄ nō accidūt ei nisi ꝑpter ꝓortiū corpis: ⁊ iō trabūt secū cōplones corꝓz: accidūt ēt ipsa cū accidūt cōplones in corpibus: q̄sdā eni cōplones sequit̄ aptitudo irascēdi: ⁊ q̄sdā aptitudo cōcupiscēdi: ⁊ q̄sdā pauor ⁊ timor. Quoꝝūdā eniz boiuz facies est facies irascibilis. q ꝓstant̄ faciei sue: qz cito irascuntur. Quidā aūt vr timidus ⁊ formidolosus q formidat ⁊ cito terreꝰ. De igr oēs dispōnes nō sūt nisi ex ꝓportio corꝓis: ſz diuersis modis: q̄sdā eniz p̄cipa ir hz corpus: ſz ex B q ē bñs aīaz. q̄sdā. n. p̄ncipalr hz aīa: ſz ex B q ē corꝓe. q̄sdā vo hz equalr. ¶ Sōn⁹. n. ⁊ vigilia ⁊ egritudo ⁊ sanitas sūt dispōnes corꝓis: quoꝝ p̄ncipia in ꝓpo sūt. sed nō hz ea corꝓ nisi ex B q ē bñs aīaz: imaginatio vo ⁊ cō cupiscētia ⁊ ira ⁊ hꝺ sūt aīe: ſz ex B q ē bñs corꝓis ⁊ sunt cōpis ex B q p̄ncipalr sūt aīe ipsi⁹ cōpis: q̄uis sint aīe ex B q ē bñs corꝓ⁹: nō dico ex corꝓe. Sīlr solicitudo dolor tristitia ⁊ memoria: hoꝝ nullū ē accūs corꝓis ex B q est corꝓ⁹: ſz sūt dispōnes rei ꝓiucte cū corꝓe: neq; sūt nisi cuiꝫ est ꝓiunctio cū corꝓe: hz q̄ ea corꝓ⁹. ſz ꝑpter aiam: aīa. n. hz ea p̄ncipalr: q̄uis hēat illa ex B q ē bñs corꝓ⁹: nō dico aūt q hēat illa ex corꝓe: ſz dolorē hz ꝑpter vbera ⁊ ꝑpter ꝓmutatiōnē cōplonis: q̄ B accūs hz ex ē i corꝓe. Solutio aūt ꝓtinuatiōis. ⁊ cōplo sūt dispōes corꝓis ex B q est corꝓ⁹ ⁊ etiā B dolor hz eē in sensu sentiētis: ſcōz q ē sentiēs ſz cā corꝓis: vr āt fames ⁊ cupiditas eēh⁹ maneriei. ſz ex imaginatōe ⁊ timore ⁊ dolore ⁊ ira p̄ncipalr accidit passio aīe. Nō. n. ira vl dolor ſcōz q ēira vl dolor ē passio aliq̄ ex passionib⁹: q̄ dolorē iferūt corꝓi: q̄uis sequat̄ eas passio corꝓalis dolorē iferēs corꝓi: sīc accēsio calorīs aut extinctio ei⁹ ⁊ hꝺ. B. n. nō ē ipsa ira vel dolor. ſz quoddā quod ꝓsequit̄ irā vel dolorē: nos āt nō negam⁹ eē meli⁹ vt habeat aliq̄ aīa ex B q ē i corꝓe: q̄ postea sequant̄ passiones i corꝓe: q̄ sūt ꝑꝑe corꝓis: imagiatio. n. ex B q ē apphēsio nō ē de passiōib⁹: q̄s hz corꝓ⁹ p̄ncipalr: q̄uis postea ex imaginatiōe accidat vt tēdat aliq̄ mēbroꝝ. B. n. non hz ex cā nāli. ꝑpter quā debeat cōplo ꝑmutari: vel calor augeri: vel vapor gñari: q diffundat̄ in mēbrū: ita vt extēdāt. Sz qz forma bñ in estimatiōe: secuta ē ꝑmutatio i cōplone ⁊ calor ⁊ būiditas ⁊ spūs. Et nisi esset illa forma nō bñet nā qd moueret eā. Nō aūt dicim⁹ ad sūmā q ex aia solet ꝓtigere i mā corꝓali ꝑmutatio cōplonis: q̄ acgrit̄ sine actōe ⁊ passiōe corꝓali. ita q calor accidat nō ex calo. ⁊ frigiditas nō ex frigido. Cū. n. imaginat̄ aia aliquā imaginationē ⁊ corroborāt i ea: stati mā corꝓalis recipit formā bñtē cōpationē ad illā aut q̄litatē: qō fit ob B: q aia aut ē ex ſuba alīcui⁹ p̄ncipioꝝ q̄ vestiūt māz formis: q̄ sūt i eis dñantiū ipsis. aut hz ꝓzē cōparationē ad ipsam ſubam q̄ ad aliā. ⁊ B fit cū pficit eaꝝ aptitudo. ſz q̄ plus hēant aptitudis. nō fit nisi ex ꝑmutatiōe q̄litatis sīc ꝑdiximus. plerūq; aūt nō ꝑmutant̄ nisi p ꝓpria q̄ subsistūt in eis: ⁊ q̄n qdē B p̄ncipia vestiūt māz. forma ꝓstituēte spēz nāle. nō est lōge gn vestiāt eas q̄litatib⁹: ita vt ad B nō sit ibi necessarius tactus: neq; actio neq; passio corꝓalis: q̄ ꝓueniat ex ꝓximitate: vñ forma q̄ est in aīa p̄ncipiū est eiꝰ qō ꝓtigit in mā: sicut forma sanitatis q̄ ē i aīa medici q̄ ē p̄ncipiū sanitatis: q̄ accidit ⁊ in alio ꝑter B: sīc forma scāni i aīa carpētary: ſz B nō adducūt ad illud qō ꝓuenit ex illis nisi p istrumēta ⁊ alia media q̄ nō egēt istrumentis his: ꝑpter debilitatē. ⁊ ꝑpter ociositatē. Attēde diſponez ikirmi cū credit se ꝓualescere: aut sani cū credit se egrotare multotiēs ꝓtingit ex B vt cū corꝓe corroborāt forma in aia eius: patiāt̄ ex ea ipsi⁹ mā: ⁊ p̄ueniāt ex B sanitas aut ikirmitas: ⁊ est actio hec efficaciꝰ. ⁊ q̄z id qō agit medicus istrumētis suis. ⁊ medys. ⁊ ꝑpter B bō pōt ambulare sup trabē q̄ est in media via: ſz si posita fuerit pons sup aquā ꝓfundā nō audebit ambulare sup eā: eo q imaginat̄ in aīa eiꝰ forma cadēdi vehemēter ipressa: cui obedit nā eiꝰ ⁊ virtus mēbroꝝ eius. ⁊ obediūt eius ꝓrio. ſ. ad exigēduz ⁊ ad ambulādū: q̄ cū eē formaꝝ ipressaꝝ fuerit in aīa ⁊ cō stat aīe q hūt eē: ꝓtinget sepe māz pati ex eis q̄ solet pati ex eis. ⁊ vt habeāt eē. Si aūt B fuerit in aīa cōi q̄ est celi ⁊ mūdi. pole est tūc vt eius opatio sit ad nāz toti⁹. Si vo fuerit in aīa particulari poterit opari in nā particulari. Multotiēs aūt aīa opat̄ in corꝓe alieno sicut in ꝓprio: quēadmodū ē opus oculi fascinātis: ⁊ estimatiōis opantis. Immo cū aīa fuerit ꝓstās nobilis filis p̄ncipys obediet ei mā q̄ est in mūdo. ⁊ patiſ ex ea. ⁊ iuenīſ in mā qd formabiſ i illa: qō fit, ꝑpter B q aīa humana: sicut postea oñdemus: nō est ipressa in mā sua: sed ē puidēs ei. Et qñ qdē ꝑpter hūc modū colligatiōis pōt ipsa permutare māz corꝓalē. ab eo qō expetebat mā eiꝰ: tūc nō est mirū si aīa nobilis ⁊ fortissima trāsecēdat opationē suam in corꝓe, pꝓo: vt cū nō fuerit demersa i affectū illius corꝓis vehemēter: ⁊ ꝑter hoc fuerit nature ꝓualētis ꝓstātis i habitu suo sanet ikirmos. ⁊ debiliter ꝓuos. ⁊ ꝓtigat ꝓuari nās. ⁊ ꝑmutari sibi ela. ita vt q̄ non est ignis fiat ei ignis: ⁊ qō nō est terra fiat ei terra. ⁊ ꝓo volūtate eiꝰ ꝓtigāt pluuie ⁊ fertilitas. sicut ꝓtingit absorbitio a terra ⁊ mortalitas. ⁊ B totū, ꝓueniat ꝑz virtutē itelligibilē. oio eni possibile est vt cōmitek eiꝰ velle eē id qō pendet ex ꝑmutatione materie in ꝓria. Nā mā obedit ei nālr. ⁊ fit ex ea ꝑz q̄ vī eius volūtati: mā reniz oio est obediēs aie: ⁊ multo plus obedit aie q̄ ꝓrys agētibus in se. Et hec est eriaz vna de ꝑpetatibus vtutū, ꝑphaliū: an B aūt iā dixim⁹ ꝑpetatē q̄ pēdet ex vtutibus ei⁹ imaginabilib⁹. q̄ ē ꝑpetas ꝑphalis pēdēs ex vtutibus sensibilibus apphēdētib⁹. Hꝺ aūt est ꝑ pietas pēdēs ex vtute sensibili motiua desideratiua. q̄ ꝑ uenit ex aia ꝑphe digniozis ꝑphie. Dicem⁹ aūt q̄ post q̄ ostēdim⁹ oēs vtutes sensibiles nō bñe actionē nisi ꝑpter corꝓ⁹ ⁊ eē vtutū: ē eas sic ee: vt openť. tūc vtutes sensibiles nō sūt sic vt openť. nisi dū sūt corꝓales. q̄ eē eaꝝ ē eē corꝓale. q̄ nō remanet̄ post corꝓ⁹. ¶ Jā aūt locutisumus in nr̄is libꝛis pḃycis de cā aptitudinū singulariū. quarū diuerse sūt imaginatiōes. ⁊ ſz diuersitatē suaꝝ dispōnuz ad gaudiū. ⁊ dolorē ⁊ irā ⁊ trāq̄litatē ⁊ odiū. ⁊ benignitatē. ⁊c. huius vbū. cui nō iueniť apud antiquos ꝓsimile in distinctiōe ⁊ declatiōe. ⁊ sumaꝝ inde. ¶ Jnuenim⁹ aūt in exemplari. vnde transcripsimus folia que non sunt de exēplari. ⁊ trāscripsimus ide sicut iuenimus. ⁊ hec sunt.

¶ Caplm 5m de editione auobauetb.

Dric auobauetb iurganus: he sunt distinctiōes extra hūc libz̄ quas ego trāstuli in eū a libꝛis pḃycis in qbus est qō ꝑcipit actoꝛ ꝑcipu⁹. Et plures eꝛ eis sunt ex epistola quaꝫ fecit de ſpēbus coꝛdium ad vnum amicoꝫ suoꝫ introducentium: dicens nec vita nec vlla pfectionuz aut bonitatū est retenta apud p̄imū p̄ncipiū in p̄ima genitura. Sz receptibilia quādoq; sunt carētia

aptitudīe recipiēdi ea. Nō eni oē receptibile est receptibile ois rei: ⁊ iō ipole ē lanā recipe foꝛ⁹ensis: ipa exīte lana: neq; aq̄ veritatē humanitatis ipsa existente aqua. Corꝑa aūt mundana nō recipiūt vitam exceptis paucis nuō ⁊ mēsura. Sed nuō: qz corꝑa: nō viua sunt elnta q̄tuoꝛ: ⁊ qō est eis ꝓpinquius in nā: ⁊ mēsura: qz collectio q̄tuoꝛ elntoꝛ nō hz quātū ad totū mēsurā sensibile. Nō est aūt lōge iter stellas fixas eē aliqd qō est maius eis. ſ. collectio: que est sub celo. Sȳllogīsmus autez affirmat q̄ hec collectio in cōparatione circuli saturni est q̄si pūctū in circulo: quāto eni magis in cōpatione eius qō est supra circulū saturni. Deide demōstratoꝛes tenēt q̄ cā ꝓpter quā hec corꝑa nō recipiūt vite formaz: hec est. ſ. qz diuersa fuerūt ab alys corꝑib⁹ simplicibus ⁊ cōpositis vīuis: hoc est: qz sūt nārū ꝓriarū: nā eni vniuscuiusq; eorū hz ꝓriā nām: ⁊ ob hoc fuerūt remotissima a corꝑibus celestibus. Corꝑa vo celestia fuerūt apta nobiliozi modo vite corꝑalis: hec aūt elnta sunt nimis remota a vita.

¶ Jncōpositis vero ꝓplexio frāgit ⁊ debilitat veritatez ꝓriatis: ⁊ operať in eis formā cōplexionis. Cōplexio āt est mediū iter ꝓria: mediū vero nō hz ꝓria. Et iō adaptatur plus ad recipiēdū vitā: vñ cōplexio quo magꝭ accesserit ad mediū cōplexionatū aptius fiet ad recipiēdum augmētū pfectionis vite. Cū vo tēperatissimū fuerit. ita vt ꝓria eq̄lia sint in eo: ⁊ operenť equalr: coaptabiť pfectioni vite rōnalis: silis vite celestis. hec aūt aptitudo est in spū humano. Spūs vo buman⁹ oio est qddā qō gñať ex elntis: ⁊ ꝑgigiat vultus ad silitudinē celestiū corꝑoꝛ. vñ iudicāt de eo dicētes: q̄ sit ſuba lucida: ⁊ iō spūs visibilis vocať radius: ⁊ lux: vñ ⁊ aīa gratulať cū videt lucē ⁊ molestať in tenebꝛis. Ipsa eni lux est cōparata eiꝰ vehiculo: ⁊ ꝓfortať pp eā vehiculū eiꝰ: qō est spūs. cui tenebꝛa est ꝓria. ¶ Ur aūt q̄ sapiētes ⁊ sequaces eoꝛ ꝓsenserūt in hoc: q̄ gaudiū: ⁊ timoꝛ: ⁊ doloꝛ: ⁊ ira sunt ex passionibus, ꝓprys spūs q̄ est in corde. vñ ois passio que intendit ⁊ remittit nō ex cā extriseca: non cōmitať in sua itensione ⁊ remissione: nisi aptitudinē subē patiēt̄: aut eiꝰ ōbilitatē. Sapiētes āt distīxerūt iter potētiā ⁊ aptitudinē: qz potētia est sup ꝓria equalr. Aptitudo vero nō est sup ꝓria eq̄liter: ois eni bō pōt gaudere: ⁊ tristari. Sed eoꝛ gdaz sunt aptiozes gaudio: aut trīsticie: silr etiā est iudiciuz de ira ⁊ timore: ⁊ alys passionibus. Manifestū est igit̄ q̄ B q̄ spūs est gaudēs aut dolens in potentia: aliud est q̄ B q̄ est aptioꝛ ad vnū eoꝛ: vñ vr aptitudo esse pfectio eiꝰ qō est in potētia ín cōpatione vniꝰ ꝓpositoꝛ. ¶ Cōstat igit̄ ex hoc q̄ spūs: quāuis ex hoc q̄ est spūs in potētia. simul hz dolere ⁊ gaudere: nō tn̄ est ei de eo: qō intelligiť de aptitudine: nisi vnū eoꝛ. ¶ Deide manifestuz est q̄ potentia vtriusq; istoꝛ concomitať aiaz cū subyciať: ⁊ q̄ aptitudo signata ad vnū eoꝛ nō cōcomitať eā: sed accidit ei ex alia cā. Gaudiū eni est delitia: ois aūt delitia ē apprehensio pfecte acq̄sitionis, ꝓprie virtuti apprehendenti: sicut sentire dulce: ⁊ odoꝛē bonū sensu: pcipere vīdictā virtuti irascibili: ⁊ pcipe spez vtuti cogitatiue ⁊ estimatiue. Ois aūt pfectio ē res nālis: ⁊ eꝰ. Ois aūt pfectio rei que est nālis vtuti: est delitia: ⁊ eꝰ. Fortassis accidit aliquibus virtutib⁹ nō delectari nisi cū dīcedit a dispositione nō nāli: ex q̄ putať q̄ delectatio sit excessus a dispositione nō nāli: ex q̄ putať q̄ delectatio sit q̄si ꝑmanētia in dispōne nāli nō possit eē delectabilis. ¶ Dic aute error nō accidit nisi ꝑp acceptionē accidētaleꝫ, ꝑ subali: Apprehēsoꝛ eni q̄dā sūt q̄ nō apprehēdūť nisi ex ꝑmutatiōe sīc tactibilia. Qualitas. n. nō sentiť nisi dū mēbrū tāgens fuerit ꝓriū illi q̄litati ex q̄ patiť. Cū āt ptulerit q̄ generit passio: q̄litas fiet cōplexio mēbri: ⁊ tc nō sentieť.

Ois. n. sensus aliq̄ ꝑmutatio ē. Nihil āt ꝑmutať ex seipo. ⁊ iō hīs ethicā nō dolet ex caloꝛe vehemēti. q̄ vehemētioꝛ est caloꝛe febꝛis acute: dolet aūt hīs febꝛē acutā. ex mīnoꝛe caloꝛe q̄ sit ille. Caloꝛ. n. ethice ifinitus ē mēbris q̄si ꝓplo illoꝛ. Caloꝛ vo fe. acute eſne⁹ ē mēbꝛ⁹: ⁊ dťa cōplone mēbroꝛ. medici āt ꝓponūt non ꝓpriū ei qō ē: sīc ethica q̄ne malā eq̄lē: ⁊ ei qō est sīc fe. acuta ꝓne malā diuersaz. manifm ē igit̄ q̄ cā nō sentiēdi id qō ē q̄tū de pfectionib⁹ sensibilib⁹ est puatio apprehēdēdi. Cā vo delectationis i ꝑn⁹ exit⁹ ad dispōnē nālē ē bñe apphēsionē: ſz qz bñe apphēsionē fit i exitu a dispōne nō nāli. iō ꝓtigit eē delectationē i exitu ab illa: ⁊ putať B eē ei⁹ cā: ſz nō est ita. Nā cā ē bñe pfectionē: ⁊ nihil aliōꝛ: ⁊ B ē cā delectationis: ſz cā aptitudis ad illā. B est. vt delitiosus sit i sua melioꝛi dispōne i q̄to ⁊ q̄li: ⁊ vt nō sit ei⁹ suba defect⁹: neq; dispō nō nālis ei⁹ qō ē i illo: ſz ín q̄to B ē. vt spūs ōlectās sit mlte q̄titat̄ pp B roborať vr⁹ ei⁹. Ex augmto. n. subē in q̄titate, ꝓuenit augmētū vtut̄ in roboꝛe suo. sīc declatū est in ꝓncipys nāliū. ¶ Jtē pp B q̄ spūs est multus: magna ps ei⁹ stat in ꝑn⁹: ⁊ ei⁹ magna ps dilatať: sīc fit in gaudio ⁊ in delitys: paucū. n. spūs restringit nā. ⁊ remouet in ꝑn⁹: ⁊ nō ꝑmittit dilatari. Sz in q̄litate B est vt cōplexio ei⁹ sit optima. ⁊ lux ei⁹ sit maxia: ⁊ simillima subē celi. De aūt cāe sunt aptitudinis ad gaudium ⁊ delicias.

¶ Cōtrarie āt boꝛ sunt cāe aptitudinis ad doloꝛē ⁊ meſtitiā: que cū cognite fuerit in delectatiōe q̄ est q̄si gen⁹: sciēť ēt i gaudio. qō est vt spēs. q̄ spūs q est in corde cum fuerit multꝰ: ⁊ mlta mā: ex q̄ fit: fuerit ꝓprim⁹ ꝓtinuitati. ⁊ tēperate ꝓnis. in tenuitate: ⁊ spissitudine: ⁊ lux ei⁹ fuerit resplēdēs: erit aptissim⁹ gaudio. Cū āt fuerit pue quātitatis: ⁊ mā fuerit pauca sīc i ꝓualescētib⁹ q graciles sūt ex ifirmitatib⁹: ⁊ i senibus: ⁊ nō fuerit tēperate ꝓnis: sīc ē in egris: ſz si fuerit nimis spissus ⁊ grossus: sīc ē i melicis ⁊ senib⁹ nō dilatabiť. eo q̄ ē grossus: aut fuerit tenuissim⁹ sīc i macilēt̄. nō erit i eo tñ q̄ possit dilatari: aut fuerit obscur⁹: sīc i melicis: erit aptissim⁹ trīsticie. Et aute qō aptū ē ad aliqd suffiť q̄lz cā: sīc sulpburi accēsio q̄ icēdit q̄ibz igne: cū mlto maioꝛe ligna ñ accēdāt. q̄ cū aīa fuerit bñs ispñ aptū pati ex letis: letabiť q̄lz cā. vñ cū letificať nimis potatoꝛ vini putať letari ex se: ſz nō ē ita. Jmpole ē. n. fieri actionē in aliq̄ sine agēte: ſz vinū cuz bibit, mediocriter gñat ispñ mltū: ⁊ tēpate ꝓnis iter grossitudinē: ⁊ tenuitatē: ⁊ mlte luci rſplēdēt̄: ⁊ aptať spūs gaudio: ⁊ gaudet ex q̄lz cāꝛ vtiliū. Sz opatio cāꝛ vtiliū pñtiuz: est efficaciꝰ q̄ opatio cāꝛ vtiliuz futuraꝛ. Sīlr opatio ei⁹ ex causis vtilib⁹ ad ōlectādū ē efficaciꝰ q̄ opatio ei⁹ ex cāis vtilib⁹ honestatis. silr ei⁹ opatio ex B q̄ ē ſz opinē: ē efficaciꝰ: q̄ q̄ ē ſm rōnē. ¶ Cā āt b⁹ ē h: q̄ vtutes aiales q̄ sunt in cerebꝛo: q̄ egēt tēperamento humoꝛis ad B vt ipse obediāt motui cogitatiōis: ⁊ imperio itells: sunt multi humoꝛis: ⁊ nō subdūť itellectui: ꝑter B ēt hñt motū multū ꝑp vapoꝛes ascēdētes cōmotos q admisceť ei: ⁊ ꝑp hūoꝛē suū nō obtēpatū motui: nisi motui violēto cōpali: ⁊ tc̄ fit difficile cogitatōi obedire eis. vtuti āt itelligibili accidūt ex eis accūtia: ſz B q̄ exigit eoꝛ dispō. ita q̄ tēpať eoꝛ ꝓplo: ⁊ gescit eoꝛ ꝓmotio. Deideꝛť spūalis q̄ ē i corde i boza ebꝛietat̄ ē aptissima ad gaudiū. cui reddūť leta cogitabilia ꝑp B qō dixim⁹: ſz reddunť ei leta q̄ ferūť iter sensuz ⁊ estimatiōē: q̄ seꝰ eū ⁊ ꝓfortať ꝑp eū: aut sensus ⁊ cogitatio q̄ adiuuāt illū ad obediēdū sibi virtutes aiales ꝓfortāť ꝑ eū. Sēsus. n. plus ꝑualet sup ispñ occultū: ⁊ plus pōt mouere eū q̄ itells. Jntellectꝰ aūt cū restiterit ei spūs occult⁹ apiuuať ex sensu: ⁊ vicit eū sicut fit in scīa geometrica: ⁊ in aliys ēt: ⁊ q̄n ita ē. iō defecerūt opationes letificātiū futuroꝛ honestoꝛ itelligibiliū: ⁊ pua-

fuerūt opationes letoꝝ delectantiuꝫ ꝓtiū:ꝛ cuiꝰ fuerit multa aptitudo sufficit ei paꝝ ex cāis:ſic puero. Lausaꝝ aūt gaudy:ꝛ trīſticie:q̄dā ē debil':ꝛ q̄dā eſt fortis:ꝛ q̄daꝫ eſt cognita:q̄dā vo icognita:ſꝫ ō icognit' ē illud qō adeo inoleuit qꝫ nō ꝓcipiť. Lausaꝝ aūt leticie ꝛ trīſticie ea q̄ eſt validiſſima:nō neče ē noiare. Reliq̄ aūt ſūt vt cuagatio ſenſus ꝓmūdū.qō aūt oñdit nobis B̄ eē delectationē eſt Ꝺriū eiꝰ.ſ.nō delectans:qꝫ eſt ſedere in tenebꝛis:ſic qꝫ oñdit nobis eē delectationē bñe ſociū:eſt triſticia ex ſolitudine:ꝛ ſic obtinere cupidū in eadē boꝛa:ꝛ eē cōpotem deſideratī ſine ipedimēto ē voluntas:ꝛ log de ꝓteritis:ꝛ ſperare de futuro ꝛ adulari aīe ꝑ ſpes ꝛ ṽba:ꝛ ꝑ admirationē ꝛ inenire attētū auditoꝛē:ꝛ ꝛcordari ꝛ blādiri:ꝛ ꝓualere in q̄libꝫ ꝛ cetera q̄ noiauim⁹ in rethoꝛicis.B̄ aūt dñt ſm volūtates ꝛ vſus. ſine qb⁹ bō nūq̄ eſt aliq̄ mō: neq; etiā ſine cauſis triſtātib⁹ qb⁹ ſūt in boīb⁹ debilibus ꝛſiles. ¶ Sꝫ cū aptitudo magis fuerit ꝑꝑa ad vnā ꝓtez nō patiēť ex cauſis alterius ꝓtis niſi fortiſſime fuerint. patiēť trī ex ſuis cāis q̄uis ſint ōbiles. Haudiū aūt ebꝛy durat ex qualibet iſtarū cāꝝ:bñtis aūt ꝛplonē melācolicā q eſt tenebꝛoſi ſpūs.durat triſticia ꝑꝑ id qō eſt oppm iſtis cāis:de cāis triſticie ꝛ ſollicitudinū:ſic eſt reminiſci doloꝝ q contigerit ꝛ ifirmitatū q̄ ꝓterierūt:ꝛ inimicitiarū:ꝛ ꝛtumeliaꝝ ꝛ iniuriaꝝ illataꝝ:ꝛ ſic eſtimāť terꝛoꝛes futuros:ꝛ ꝓcipue diſceſſionez ab boc ſeculo:a q̄ auertit meditatio ſapiētis ad aligd aliō:ex bis que ꝺꝫ facere.de quo potiꝰ ꝺꝫ curare:ꝛ ſicut ſollicitudo:ꝛ B̄ q; non pōt bñe qō vult:ꝛ multa alia q̄ nō nūeranť ſūt de accīntib⁹ q̄ aduenūt aīe apte ad triſtā⁹:ꝛ reddūt eā triſtē.imaginatio vo eo qꝫ ē fortioꝛ i melīco iuuat ad B̄:qm̄ reddit res reputātes:qō ꝓtriſtat ꝛ moleſtat ꝛ tabeſcat.imaginatio.n.ꝺfoꝛtať i melīco ex ſiccitate ſpūꝫ q ē ſubꝫ imaginatōis:ꝛ ꝑꝑ B̄ ſunt leuioꝛes motus ei⁹:eo qꝫ ſteiſs nō cogitat de vtutibus ſteriozib⁹:ꝛ exteriozib⁹ ſenſus ꝛ eſtimationis ꝑꝑ vicīū ꝛnis ſpūs in q̄ ſunt. Et qz motꝰ earū appꝛopꝛiant ad id qō debēt:ꝛ ad qō apti ſunt:qō eſt cōplo ꝛ q̄litas mala ꝛ tenebꝛoſa. Nō aūt oēs cāe aptitudinis ad gaudiū ꝛ triſtitiā ſunt cāe ꝛiuncte ſube ſpūs in ei⁹ q̄ſtitate ꝛ q̄litate. Aliq̄n̄ enī accidūt alie cāe aīales que ꝑꝑāť ſpūꝫ ad alterū duoꝝ:ꝛ vť qꝫ hec ꝑꝑāť ſpīꝫ ad B̄ vt ſit ex ꝛiunctione eaꝝ cū ipſis cāis:que ꝛtinenť in qualitate ſpūs ꝛ ei⁹ quātitate.ſ.vt tēpereť ꝑ illas cōplexio ſpūs:ꝛ ei⁹ groſſitudo: ꝛ tenuitas:ꝛ augeať mēſura ei⁹:ꝛ ſplēdeat ei⁹ nā ꝛ apteť gaudio. Aut accidat aliq̄ ꝛriaꝛiuꝫ cāꝝ iſtis:ꝛ apteť triſticie. Sed ille cāe extrīſece erūt ꝑncipales cāe. De aūt cāe ſubales que accidūt.ſ.ſube ſpūs:erūt cāe ſecūdarie:ꝛ proxime. De aūt cāe accītales remote aut nō cōprehēdunť nuō.aut difficile eſt eas numerare. Sꝫ oēs ſicut puto cōprehenduntť ſub vno ſtellectu.ſ.qz ꝑ oē qō frequentaťur:vtus roborať:ex oi āt vtute q̄ roborať fit aptitudo. Meliꝰ eſt aūt vt oſtēdam⁹ ſtellectū buiꝰ ꝑ inductionē.dicētes:qz cū cozꝰ frequēter caleſcit aptiꝰ fit ad cito caleſcēdū. Similr cū frigeſcit:ſilr cū diſſoluit:ſilr cū ꝛſtringit:vtutes vo ſteriozes cū frequētauerint ſuas actiōes:fit eaꝝ fortl habit⁹. ¶ Mozes ēt nō acgrūť niſi ꝑ hoc. ¶ Lāvo bꝰ q̄ſi ħ ē qꝫ paſſio aptās rē:cū acciderit ē ꝛſilis ſ be ei⁹:ꝛſile aūt bꝰ rei eſt repugnās ei⁹ ꝛrio.repugnās aūt ꝛrio cū cō fortať:minuiť aptitudo vtutis ad illō:ꝛ augeť aptitudo ꝛry eius:qō eſt illi ꝛſile:ꝛ ħ eſt declaratio huius intētionis ſductiue ꝑ ſductionē:ꝛ ꝑ ſyllm ſumptū ex autenticis. Sed ỽbū de ꝓbatione buiꝰ ꝑ demſtrationē ꝓliꝛuꝫ eſt. Oꝛ aūt magis ꝛuenit ſpeculationi nāli ꝛſiderare:B̄ ē qꝫ gaudio duo debenť:vnū eſt ꝺfortatio vtutis nālis: alterum eſt ꝺſeruatio ſpūs a diſſolutiōe:eo qꝫ cogit eum gaudiuꝫ dilatari. Sed ꝺfortationē vtutuꝫ nālium:ſequunť tria.ſ. temperantia cōplexionis ſpūs:ꝛ largitas reparandi loco eius:qō diſſolutū eſt:ꝛ cōſeruatio ſpūs a vi diſſolutionis Diſſolutionē aūt ſpiritus ſequunť duo:vnū eſt aptitudo eiꝰ ad motū ꝛ ad dilatationē ſubtilis nāe:aliud attractio materie nutrictis ad eum motu ſue dilatationis exiſtente ad aliā partē:ad quā nō eſt motꝰ nutrimēti. Oēm aūt motū qui eſt buiꝰ:ſolet ſequi qō ē poſt eū:ex cauſis: quas non eſt neceſſe noiare:exempli gꝛa.aque ſequēteſ ſucceduntꝛ loco precedentiū:ꝛ ſilr.ꝛ vēti:ꝛ vētoſe:ꝛ ſimiliter aque in cantaploza.Sed cū triſtitia frequētať:prevalet ſuper eū:triſtitiā aūt duo ſequunť:debilitas virtutis nālis:ꝛ ſpiſſitudo ſpiritus ex frigoꝛe:qō accidit eo qꝫ icipit extīgui in eo caloꝛ nālis;ꝑꝑ multā retractōez ꝛ cōſtrictionē ſpiritus:ſequiť hic aūt cōfoꝛtatio eoꝝ q̄ dixim⁹. ¶ Manifeſtū eſt igiť qꝫ frequentatio gaudy adaptat ſpiritum gaudio:ꝛ frequētatio triſticie aptat ſpiritū triſticie:ſed in eo qui illaris eſt inter boies:non operatur niſi fortiſſima triſticia:ꝛ operanť in eo minima leta.Cui aūt in ſita eſt triſticia:diſpoſitio eſt Ꝺria huic.

¶ Capitulum. VI. De additione auobauetb.

Ha ex diſpoſitionibus que ſunt coꝛdis.bominis eſt debilitas:ꝛ alia eſt triſticia: ꝛ coanguſtatio pectoꝛis:inter quas eſt filitudo ꝛ ꝺria:ꝛ ꝑter hec eſt ibi diſpoſitio q̄ eſt vigoꝛ coꝛdis:ꝛ alia que ē amplitudo ꝛ dilatatio pectoꝛis:iteꝛ q̄s eſt ꝺria. Sꝫ ꝺria eſt minꝰ euidēs : eo qꝫ cōcomitanť ſe tm̄:due aūt ꝑncipales putanť eſſe diſpoſitiones paſſibiles ꝛ due ſcōarie putanť.eē diſpōnes actiue. Sed iter duo extrema vniuſcuiuſq; ꝓtis:manifeſta ē ꝺria:ꝑmo:qz nō ſunt cōcomitāria. Non enī ois q bꝫ coꝛ debile eſt triſtis:neq; ois triſtis bꝫ coꝛ debile. ¶ Jtē nō ois q bꝫ coꝛ forte eſt letus:neq; ois q eſt letus bꝫ coꝛ forte.Scōo:qz diffōnes eoꝝ ſunt diuerſe. ¶ Debilitas enī coꝛdis eſt ex cōparatione rei formidate: ſm qꝫ tolerari nō pōt:augmētatio vo pectoꝛis eſt ex cōpatione rei ꝓtriſtātis:ſm B̄ qꝫ nō pōt tolerari:formidatū aūt eſt nocens nāliter.cōtriſtans aūt eſt nocēs aīaliter. Tertio qz ea q̄ ꝛcomitanť has aīales diſpōnes,ſunt diuerſa. Debilitas enī coꝛdis mouet ad fugiēdū.triſtitia ꝛ coangustatio ad reſiſtendū ꝛ repellendū:ꝛ facit vt coꝛ magis amet ꝺriuꝫ fugiēdi. Debilitas etenī cū accidit cōdi:ſegť vt remittať vtus motiua. Et angustatio pectoꝛis facit eaꝝ ebullire:ꝛ moueri. Jn debilitate vero coꝛdis eſt paſſio ex nocumēto ꝛ alia paſſio ex deſiderio motꝰ elōgādi. Et in coangustatione eſt vna paſſio q̄ eſt ex nocumento. Si aūt fuerit ibi paſſio ex motu:nō ſegť boc nāliter:ſed fortaſſis eliget illud alio appetitu:ꝑter deſideriū elōgationis : ꝛ tūc erit illud deſideriū volūtariū:ꝛ non aīale:fortaſis aūt eliget reſiſtere:ꝛ aggredi. Quarto qꝫ cōcomitantia coꝛpalia ſūt diuerſa. Debilitas eteni coꝛdis cū bť nocumētū eiꝰ ꝓpriū:ſegť remiſſio caloꝛis nālis:ꝛ ꝺriū friditatis. Coangustationē vero pectoꝛis ſegť plerūq; cū ꝛtingit ꝓpriuꝫ nocumētū accēſio caloꝛis nālis. Quito qꝫ cāe aptātes ſūt diuerſe. Debilitas coꝛdis:ſe ſine dubio tenuitatē ſpūs minꝰ ꝛ frigiditatē ſue cōplexionis. Coangustatio vero pectoꝛis.ſegtur ſpiſſitudinē ſpūs:ꝛ caloꝛē ſue cōplexionis.

¶ De cauſis accidentium anime.

Anguis aūt mꝛius clarꝰ tēpatꝰ iter tenuitatē:ꝛ groſſitudinē.ꝑꝑ abundātiā ſpūs ſplēdētis puri tēperate ꝛnis ꝛ iter tenuitatē ꝛ groſſitudinē gñati ex eo aptat ani mā gaudio. Sāguis vero clarus diſtēpatus ī calore ꝑꝑ multā eiꝰ accēſionē:ꝛ velocitatē ſui motꝰ aptat eā iracūdie. Sāguis āt tenuis aq̄ſus frīdus clarus:aptat eā ōbilitati cōdis:ꝛ formidini.ſpūs.n.q fit ex eo:ē grauiꝫ ad mouēdū exteriꝰ:ꝛ eſt pue accēſionis:qz eſt frīdus. g̃ adaptatio ad gaudiū:ꝛ ad iraꝫ eſt in pauco:eſt etiā ex ſua tenuitate facilis ad diſſoluēdū:ꝛ ex ſua frigiditate fit puus. ¶ Sanguis vo groſſus turbidus diſtēperatꝰ ī caloꝛe:aptat triſtitie:ꝛ iracundie ꝓinaci. Sꝫ triſtitia fit ꝑꝑ ſpīm turbidū q gñať ex eo. Jra vo ꝑꝑ velocitatē accēſionis ſue ex caloꝛe:ꝓtinaci ire aūt fit ex B̄ qꝫ eſt ſpiſſus : qz ſpiſſuꝫ cū caleſcit nō cito frigeſcit. Jra aūt ex ſanguīe ſtenui citiꝰ accēdiť:ꝛ citius extīguiť. Spūs.n.q gñať ex ſanguīe illo eſt maioꝛis caloꝛis:ꝛ ꝑter B̄ ē non ſpiſſus. ¶ Dñs ſanguīnē groſſuꝫ nō turbidū:cū fuerit mꝛti caloꝛis qō fit rariſſime:ꝛ erit nō ꝓtriſtabilis:ꝛ audaciſſimꝰ:ꝛ fortis aio:ꝛ ira eiꝰ erit minoꝛ:letitia.n.ꝛſtrigit irā. Triſticia vo adaptat ire. Jra.n.ē motꝰ ad repellēdū:leticia vo ē cōpata delectatiōi. ¶ Modus aūt delectatōis ē ad modū attrahēdi ꝛ appetēdi:buius aūt boīs:ira non fit niſi ex magnis rebꝰ:ꝛ ē rigidus ꝑꝑ ſpiſſitudinē ſui ſpūs:ꝛ ꝑꝑ B̄ ē qui timoꝛis. ¶ Dñs aūt nō turbidū groſſuꝫ diſtēperatū ſanguinē in friditate erit:neq; ꝓtriſtabilis:neq; letꝰ. neq; verecūdus:ſꝫ erit timoꝛ eiꝰ nō multꝰ ī oib⁹.ꝛ erit ſtolidus. Spūs.n.eiꝰ filis eſt ſanguini eiꝰ. ¶ Dñs autē ſanguīnē groſſuꝫ turbidū ꝛ diſtēpatuꝫ in frigiditate erit triſtis:ꝛ ſolitariꝰ ꝛ qete ire:niſi ex re magna:ꝛ ira eiꝰ erit ꝑmanēs minꝰ q̄ ira : g eſt caleꝰ cōplonis:q̄ eſt ſilis ei in oībus alys:ꝛ amplius q̄ ira illiꝰ g bꝫ ſpūs tenuē:ꝛ erit memoꝛ iniuriarū. qō ꝓtigit ꝑꝑ firmā ipſſionē foꝛ naſcētis ī eſtimatiōe:ꝛ ꝑꝑ firmā ipſſionē deſideꝛy vidicte de eo qō fit : qm̄ aliq̄n̄ erit ira eiꝰ nō ꝑmanēs. Jra.n.aliq̄n̄ ē pſeueras:ſꝫ motꝰ eiꝰ ad imaginatiōis vidictā nō eſt nimis. Jra eteni cū cito recedit:foꝛ eiꝰ nō geſcit in imaginatione:ſꝫ deleť:ꝛ nō accidit ei memoꝛia iniurie. Cū āt deſideriū ꝛ motꝰ ad vidictā fortis eſt:accidūt ex B̄ duo ꝓbibētia recoꝛdari mꝛtū iniuriarū. Quoꝝ vnū eſt attractio totius aie ad ꝑt motꝰ itēdētis ad vidictā ꝛ ipedimētū imaginationis reuoluēdi itētionē nocētis:ꝛ repſentādi ea q̄ ꝛſecuta ſūt:ꝛ ipſimēdo memozie:vtutes.n.motiue ſolēt retrahere aiaꝫ a vtutib⁹ appꝛehēdētib⁹.ꝛ eꝫ.ꝛ exteriozꝫ ſolet retrahere ab iteriozꝫ:ꝛ eꝫ. ¶ Alterū eſt qꝫ cū motꝰ intēdiť ad vidictā:ꝛ nihil obſtat illi:eiꝰ ipet⁹ reputať apud imaginationē q̄ſi obtinuerit cū voluerit:formā eteni ad quā ītēdiť motꝰ ꝛ,ꝑperat imaginatio ſic imaginať q̄ſi ia ſit. Cū.n.ꝺſcribiť ī imagina⁹foꝛ⁹ eiꝰ:qō appetiť q̄ſi foꝛ⁹ eiꝰ ꝛ bꝫ eē foꝛ³⁵ ī imagina⁹:ſic foꝛ⁹ rei penes quā finiť motꝰ: ōlet rē deſideriū imaginatiōis:ꝛ ñ appet in eo foꝛ⁹ eiꝰ:nꝫ regeſcit in memoꝛia:nec ē ibi recoꝛdatio iniuriarū. Sed de nocēte maxio:quē aīa formidat:ſic reges ꝛ filia:deſpꝛatio:ꝛ pauoꝛ;ꝑbibēt figi formā deſideꝛy vidicte in aīabus:neq; ꝑmittūt eā ibi ꝑſeuerare:ꝛ tūc neq; deſideriū. neq; foꝛ⁹ nocētis appet in eſtimatione:vel in imaginatione:niſi timoꝛ:tm̄:g facit potꝰ deſiderare fugere q̄ ſuade re:ꝛ tūc foꝛ⁹ iniuriarū nō defigiť in aīa. Sed de ꝑueris:ꝛ debilib⁹ ꝑꝑ facilitatē vlciſcēdi ab eis:ꝛ paucitatē timēdi eos:ira eſt vidicta q̄ſi ſumpta ſit:qō eni facillimū eſt apō imaginationē:ita eſt q̄ſi iā eſſet:qō aūt eſt in imaginatione nō icidit:ſicut vere eſt in re:ſed ſicut vť ei:vñ qz facile apud eū eſt q̄ſi habitū.iō vindicta debilib⁹ reputať:q̄ſi iā ſit.vñ deſideriū deleť de ea ꝑ ꝛ nō appet vbi non eſt. ¶ Qō aūt indicat diſpōnē imaginationis initi cū formatis:ꝛ nō veris boc eſt:qꝫ bō aliqn̄ reputat ſoꝛdidū qō mūdū eſt:ꝛ delectabile eo qō eſt ſile abhoꝛabili.ſicut ſepe refugit habētia ſapoꝛes bonos:cū coloꝛes coꝛpoꝛ ſuoꝝ ꝛ figure fuerint ſiles coloꝛib⁹:ꝛ figuris coꝛpoꝛ ſoꝛdidoꝛū. quāuis nō ꝓtingat ħ credere:ꝛ ꝑter ħ cuꝫ id qō diſplicet fuerit ſile ei qō placet:vñ facilis eſt ꝛiuctio eius qō fit ꝛ bť:eo qō ex vehemētia motꝰ deſideꝛy patiť imaginatio.

ſicut pateret ex iā habito ꝛ exīte. Manifeſtuꝫ eſt qꝫ cōplexio vltima ꝑdictaꝝ cōplexionuꝫ.eſt apta ad id qō nimis ꝓtriſtat. Et hic eſt finis eius qō trāſtulit auobauetb ex capitulis illius libꝛi ad hunc locū buiꝰ libꝛi de aīa.

¶ Jncipit pars quinta ſexti libꝛi de naturalibus.

¶ Capitulū.I. de ꝓprietatibus actionū ꝛ paſſionū boīs:ꝛ de aſſignatione contemplationis actionis.

Uia iā expleuim⁹ tractatū de vtutibus ſenſibilib⁹:debem⁹ nūc log de vtutib⁹ humanis. ¶ Dicem⁹ q̄ꝫ bō bꝫ ꝑꝑetates actionū ꝓcedentiū ab aīa eiꝰ q̄ nō iueniunť in alys aialib⁹. Quaꝝ ꝑma eſt qꝫ eē bois in quo creatꝰ eſt non poſſꝫ ꝑmanere ſine ſocietate in ſua vita. Nō eni eſt ſicut cetera aialia:quoꝝ vnūq̄q; ſufficit ſibi in ordine vite ſue:ꝛ ea que ſunt in nā eius:vnus aūt bō ſi nō eēt niſi ipſe ſolus:ꝛ ea que ſunt eius nāliter.morereť: aut vita eius eēt mala.ꝛ peioꝛ q̄ eē poſſet.boc aūt eſt ꝑꝑ nobilitatē eiꝰ:ꝛ ꝑꝑ ignobilitatē alioꝝ aialiū:ſicut poſſea ſcies als.boi aūt neceſſariū eſt q̄dā addere nāe:ſicut nutrimentū paratū.ꝛ veſtes paratas. Nutrimēta eteni que bñt eſſe naturalr.ꝛ nō artificio:nō ꝛgruunt ei:neq; ex illis eſt vita eiꝰ bona:vñ ea que bñt eſſe nāliter. gꝰ idui pōt:neceſſariū eſt ei taliter ꝑparare:vt fiant apta ad iduē dū. ¶ Ceteroꝝ aūt aialiū veſtimētū cū illis eſt naturaliter.vñ ꝑmū eget bō agricultura:ſic ꝛ relīqs artib⁹.vnus aūt bō ſolus nō pōt ꝑ ſe acgrere gcgd eſt ſibi neceſſariuꝫ de bis:ſed ex cōſoꝛtio.ita vt bic panez ꝓpareť illi. ꝛ ille texat iſti:ꝛ iſte afferat illi aliquid mercimony de peregrinis regionibus:ꝛ iſte ꝓo illo det ſibi aligd in ꝓximo. Ex bis g̃ cauſis:ꝛ alys minꝰ euidētib⁹:ſed plib⁹ nuō.neciuꝫ fuit boi bñe nāliter potētiā docēdi aliū ſociū ſibi q̄ eſt,in aīa eius:ſigno aut ope. ¶ Ad hoc aūt fuit cōmodioꝛ vox que diuidiť in elnta:ex gbus fiunt multe cōpoſitiōes ſine laboꝛe coꝛpis:ꝛ ſūt tales q̄ nō ꝑmanēt:ꝛ ſecrete ei qui nō ꝺꝫ eas ꝓcipe.poſt vocē aut nutꝰ ei⁹ ē:q ē eiꝰ:ſꝫ vox magis idicat q̄ nutꝰ. Nutꝰ.n.nō idicat niſi fꝫ B̄ qꝫ ſubiacet viſui qō fit ex q̄dā ꝑꝑtate ei⁹:qz cū qs voluerit aligd indicare aly.neče eſt mouere oculum ad ꝑt ꝑꝑia multis motib⁹:gbꝰ nutꝰ itelligať:vox aūt ſibi ſufficit:neq; eſt ei neče ex aliq̄ ꝑꝑtate ſua idicare moꝛib⁹.ꝑter B̄ etiā non eget medio ad B̄ vt appꝛehēdať:ſic nō eget eo qꝫ eſt coloꝛ.qō neciuꝫ eſt nutib⁹:g̃ nā fecit vt aia ex ſonis cōponeret aligd ꝑ qō poſſet docere aliū. Reliq̄ q̄ꝫ aialia bñt ſonos gbꝰ ſciūt alia.diſpōnē eiꝰ qō ē in coꝛdib⁹ eoꝝ. ¶ Jpſi āt ſoni nō ſigñant:niſi nālr.ꝛ ꝛfuſe qō appetiť:aut qō reſpuiť idiſcrete.qō aūt bꝫ hō de hoc eſt ad placituꝫ: eo qꝫ humani appetiť q̄ſi ifiniti ſunt:vñ homo nō potuit bñe nālr ſonos ſine fine. ¶ Ex ꝑꝑetatib⁹ g̃ bois eſt ipſa neceſſitas q̄ eū iduxit ad diſcēdū:ꝛ docēdū:ꝛ alia nečitas q̄ eū iduxit ad q̄dū ꝛ accipiēdū ſm mēſurā iuſtīcie:ꝛ dei de alie neceſſitates.veluti facere ꝛuētus.ꝛ adiuenire artes. ¶ Ceteraꝝ vo aialia.ꝛ ꝓcipue aues bñt artes. Coſtituunt.n.caſas vel nidos.ꝛ ꝓcipue aues. Sꝫ nō fit adiuenie do:neq; ī meditādo.ſꝫ iſtictu iſito.vñ nō variať nꝫ ꝺrt. ¶ Plura.n.ex bis fiūt ad melioꝛādū diſpōnes ſuas:aut ꝑꝑ nečitatē ſpāle:nō ꝑꝑ nečitatē ſingulare. Jn bis aūt q̄ faciūt boies.plā fiūt ꝑꝑ nečitatē ſingulare:ꝛ plā ad melioꝛādū diſpōnē ſuā ipſi⁹ ſingular. ¶ De ꝑꝑetatib⁹ aūt bois eſt vt cū appꝛēderit aliqd qō rariſſimū ē:ſeq̄ť paſſio q̄ vocať admiratio:quā ſegť riſus. Sꝫ cum appꝛehenderit aliqd qō ē noxiū:ſeq̄ť paſſio q̄ vocať anxietas:quā ſegtur luctꝰ. ¶ Et ꝑꝑ vtilitatē ſocietatꝰ ē ei ꝓpriū vt ex oibus actionib⁹ quas ſolet agere:ſint q̄dā actiōes:quas nō licet agere:qō doceť dū eſt puer:ꝛ ꝓualeſcit in eo:ꝛ a

Platoꝝ epiſtola nona.

Ari. ꝑ ethi. c. 8. ꝛ ꝑ polit. coꝛ. c. ꝑ.

Et ipſe Aui. to. ſue meta. c. ſcōo.

Platoꝝ i thimeo.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

pueritia sua ꝓsuescit audire q̄ has actiões nō licz agere: ita q̄ ꝓceptio hoꝝ sit ei q̄si nālis:ꝛ sūt alie actiões diuerse ab his:ſz ꝑmas appellāt turpes ꝛ has honestas. Cetera vo aialia non hñt ħ:quāuis aliq̄n ꝑtermittant agere actiões suas sic leo domit⁹:g nō comedit dñm suū:neq; filiū suū. Cā hui⁹ nō ē cōceptio q̄ sit in aia:neq; scia: sed est alia affectio aialis.ſ.q̄ oē aial amat nāl'r esse id q̄ delectat:ꝛ eius ꝑmanentiā. Sz qui eū nutrit ꝛ pascit: delectās efficit:eo q̄ oē vtile delectat natural'r quātū ad euz cui ꝑdest. Et vtilitates sunt ꝑp aliqd nō ꝑp cōceptionē: sed ꝑp affectionē:ꝛ aliud accīs aiale. Aliq̄n aūt cōtingit hoc accīs in nā ĩstinctu ĩsito:sicut amoꝛ ois aialis circa filiū suū nō ex ꝓceptione aliquo mō:sed ad modū imaginationis.imaginat' etiā alicui boiuz res vtilis:aut delectans:quā tñ refugit:cū fuerit �means formā eius qō refugit'. hoc aūt q̄ hō ꝓcipit se ꝓcipere aliū fecisse aliqd:ex his q̄ illicitū est facere:sequit' passio aialis que vocat' verecundia. Et hoc etiā de humanis ꝓprietatib⁹. ¶ Aliq̄n etiaz accidit boi passio aialis ex hoc q̄ putat aliqd futurū sibi nociturū:ꝛ hoc vocat' timoꝛ. Cetera vo aialia nō hñt ħ. nisi in nocumēto plerūq;:vel cōtinuo post nocumentuz hō ā̄t hz oppositū timoꝛi ſpez. quā nō hñt alia aialia:nisi tñ in momēto:neq; ſperāt tps q̄ remotū est ab ipo mo mēto. Sed hoc q̄ sibi ꝓuidet:nō hñt ex hoc q̄ ꝓcipiant tēpus:vel q̄ futurum est in eo: sed hoc fit ĩstinctu nāe. hoc eni q̄ citiſſime dū formica cibū ad caueā ꝓducit:ꝓdicit pluuiā:fit q̄ imaginat' hoc futuruz in ipsa boza:sic fugit aial ꝑiū suū:cū imaginat' ipm sibi nociturū in eadem boza. ¶ Ad hec etiā adycit illud.ſ.q̄ homo habet ꝓuidere futura:que debet facere:ꝛ que non debet facere:ꝛ que debet facere aliquibus hozis:ꝛ non alys. Cetera vero aialia.nihil hñt de his ꝓuidentys.in futurū. nisi vnū modū:qui nāliter iest eis:siue sit eius finis bonus: siue nō sit. ¶ Que aūt est magis ꝓpria ex ꝓprietatibus hois est hec.ſ.formare ītentiones vles itelligibiles. oīno abstractas a mā:sicut iā declarauim⁹:ꝛ ꝓcedere ad sciendū icognita:ex cognitis itelligibilib⁹:credendo ꝛ formādo. De aūt actiones ꝛ dispōnes ꝓdicte sunt ex his que sūt hois:ſz plures ex illis sunt ꝓpe hois:quāuis illaꝝ q̄dam sunt cozpales. Sed hñt eē in cozpe hois. cā aie humane: quā nō hñt cetera aialia. ¶ Dicem⁹ aūt q̄ nō hz agere de reb⁹ ꝑticularib⁹:ꝛ de reb⁹ vlibus:vlia aūt nō sūt nisi cōceptiones tñ:quāuis sint de actione. q̄ eni tz cōem cōceptionē qualr' dz edificari domus:ex hac tñ cōceptione nō ꝓueniet aliquā domū esse in actu ꝑncipal'r. Actiones eni egēt rebus particularib⁹:ꝛ ꝓueniūt ex ītentionib⁹ particularibus q̄ fit ex hoc q̄ totū ex hoc q̄ nō est totū:nō appꝛopriat' huic ꝛ nō ĩsti. Differam⁹ aūt hoc exponere vsq; ad doctrinā ſapiētie in fine libꝛoꝝ:hō ergo hz virtutē que ꝓpria est cōceptionū vniuerſaliū:ꝛ alia que est ꝓpa ad cogitandū de reb⁹ ſingularib⁹ de eo q̄ dz fieri ꝛ dimitti:ꝛ q̄ ꝓdest:ꝛ q̄ obest:ꝛ q̄ honestū est:ꝛ ihonestū: ꝛ q̄ bonū:ꝛ malū. Et hz fit ad modū ſyllogiſmi:aut ꝓsiderationis vere.aut false. Cuius finis est dare sentētiam de re particulari futura ex reb⁹ possibilibus. De necessarys:ꝛ impossibilibus nō cogitant an habeāt esse:aut nō. de ꝓeterito etiā nō cogitāt an habeat esse q̄ ē ꝓteritū. Et cū hec actiua virtus iudicauerit:sequet' eius iudiciuz motus vtutū desideratiuaꝝ ad mouendū cozpus:sic̄ sequet' illud iudicia aliaꝝ virtutū in aialib⁹. Et hz virtus trāsumit ex vtute iudicāte de vlibus. Inde eni trāsumit ꝓpōnes maxias.ad id q̄ ꝓcludit ꝛ cogitat de ꝑticularibus.igit' ꝑ⁹ vtus humāe aīe:est vtus q̄ cōpat cōtēplationi:ꝛ vocat' itell⁹ cōtēplatiuus q̄ est iudex veri ꝛ falsi. de vlib⁹. Nec aūt vt⁹ actiua ē de bono ꝛ malo.ſ.i ꝑticlarib⁹.

Ille aūt iudex de necio ꝛ poli ꝛ ipoli.h aūt actiua de honesto ꝛ ihonesto ꝛ licito ꝛ inlicito:ꝑn⁹ aūt cōtēplatiui:sūt ex ꝓpositionibus p se notis.ꝑn⁹ vero actiui sunt ex ꝓbabilibus ꝛ ex anctozitatib⁹ ꝛ famosis.experimēta aūt debilia q̄ sunt ex opinionib⁹:sunt aliud ab experimentis certis. ¶ Unaquecz aūt haꝝ virtutū hz ſniaz ꝛ opionem. scia aūt est conceptio distincta vel certiſſima. Opio vo est cōceptio:ad quā accedit cū formidine alterius ptis. Nō autē ois q̄ putat iā cōcepit. Sicut nō ois q̄ sentit iā itelligit.aut qui imaginat⁹ est.iā putauit aut cōcepit:aut ꝓsen sit:ergo est in hoie iudicās sensibilis:ꝛ iudicans imaginatiua:ꝛ iudicās estimatiua:ꝛ iudicās cogitatiua:ꝛ iudicās actiua:principia aūt que imperant vtuti desideratiue ad mouēdū mēbra sunt estimatio imaginatiua:ꝛ estimatio actiua:ꝛ cupiditas:ꝛ ira. Cetera vero aialia hñt virtutez desideratiuā ex trib⁹ ĩstaꝝ. Intellectus vo actiuus eget cozpe:ꝛ vtutib⁹ cozpalib⁹ ad oēs actiões suas. Contēplatiuus vo itellectus eget cozpe:ꝛ virtutibus eius:sed neq; semp:neq; o modo. Sufficit eni ipse sibi ꝓseipsum. nihil aūt hoꝝ aia est humana. ſz aīa est id q̄ hz alias vtutes. ꝛ est sicut postea declarabim⁹ ſuba ſolitaria. i.p se que hz aptitudinē ad actiones:quaꝝ q̄dā sunt que nō ꝑficiunt nisi p instrā:ꝛ p vsuz cozis aliquo mō:q̄dā vo sunt q̄b⁹ non sunt necia instra aliquo mō. hoc aūt totū declarabimus postea. Sed suba humane aīe ex seipsa est apta ꝑfici aliq̄ mō ꝑfectiōis:ita vt nō sit ei aliqd necessariū extra ipsaz. hāc autē aptitudinē hz ab illo qui vocat' itellectus cōtēplatiuus. Et iterū est apta ad ꝓseruādū se ab impedimētis sibi accītib⁹ ex ꝓsortio:sicut postea suo loco ōclarabim⁹. ꝛ vt in ꝓsortio sic agat:put meli⁹ poterit. hāc aūt aptitudinē hz ex itellectu qui vocat' actiu⁹:q̄ est ꝑncipalis iter alias vtutes:q̄s hz circa cozp⁹. Infra hāc aūt sūt vtutes fluētes ab ipsa:eo q̄ cozpus aptū est recipe alias ꝛ pfice re p illas. Modes q̄z hz aīa ex hac vtute.ſ.itellectu actiuo sic inuimus in ꝑmissis. Unaquecz aūt haꝝ duaꝝ vtutū.ſ.actiui ꝛ cōtēplatiui itells hz aptitudinē ꝛ pfectionē. Sz aptitudo pura vniuscuiuscz illaꝝ vocat' itell⁹ mālis sive sit actiui sive cōtēplatiui. ꝛ deinde ex hoc accidit q̄ vnicuiq; illaꝝ habēt ꝑncipia q̄b⁹ ꝑficiunt eoꝝ actiões: sed itellectu ꝓtēplatiuo p se nota ꝛ cetera hz ꝛ actiuo ꝓponēs ꝓbabiles:ꝛ alie affectiones:tūc vnusq;z eoꝝ fit itellectus in habitu. deide acgrit' vnicuiq; istoꝝ ꝑfectio adepta. Hāc aūt iā expoſueramus antea. Opz āt añ oia declarare q̄ hec aīa:q̄ est apta recipe itelligibilia ex itellectu mālī:nō est cozp⁹ neq; forma existēs in cozpe.

¶ Caplm. II. De affirmanda existentia anime rationalis non impressa in materia cozpozali.

Ide q̄ nulla est dubitatio. Hē ē. q̄ in hoie ē aliq̄ suba q̄ apphēdit itelligibilia ꝛcipiēdo. ¶ Dicem⁹ g̃ q̄ suba q̄ est subm intelligibiliū nō est cozp⁹:neq; hñs cē ꝑp cozp⁹ vllo mō. eo q̄ ē vtus in eo aut foꝛ⁹ ei⁹. Si eni subm itelligibiliū eēt cozp⁹:aut aliq̄ ex mēsuris:nec̄ eēt vt aut forma itellecta subsisteret p se sola i aliq̄ illi⁹ idiuisibili:aut in aliq̄ ei⁹ diuisibili. Illō aūt cozpis q̄ nō diuidit est extremitas pūctalis sine dubio: pbem⁹ ā̄t ꝑus si ē pole illō subz eē extremitatē idiuisibile. ¶ Dicem⁹ g̃ hē ipole pūct⁹. n. ē aliqs finis q nō sepat' a linea in situ. neq; a mēsura diffinita in illa. tali sepatiōe:ꝑp quā pūct⁹ sit aliqd:i quo aliud subsistat. ita vt nihil subsistat in aliq̄ illi⁹ mēsure. Sz sic̄ pūct⁹ nō ꝑt eē p se solū:nz ē nisi termin⁹ ēntial' ei⁹ q̄ ēntialr' ē mēsura. Silr' nō ē pole dici vllo q̄ subsistat in eo:nisi terminus rei que subsistit in mensura. cuius terminus punctus est. Illud autez q̄ subsistit in ea: est mensuratū illa mensura accidentalr. Et sic̄ mēsurat'

per illā accidentalr:simil'r terminat' puncto accidēt al'r. ergo finis q̄ est accidēt al'r est cū fine q̄ est ēntial'r:sic̄ mēsura accītalis est:cū mēsura ēntiali:si aūt punctus eēt p se sepatus q̄ recipet aliqd rerū:cogiscereť hre eē:ꝛ punct⁹ esset hñs duas ptes:vnā vsus linea a qua separatus est:ꝛ aliā diuersaz ab ea ꝛ oppositā ei:ꝛ tūc pūctus eēt separatus a linea p seipsuz:ꝛ linea a qua separet' sine dubio haberet aliū finē vsus punctū:ꝛ iste alius punctus eēt finis linee ꝛ nō ille. Dictio aute de ħ:ꝛ de illo pūcto eadē est:ꝛ ꝓueniret ex ħ pūcta ordinata ad faciēdā lineā:hec autē est cui⁹ ipositas iā declarata est alīs. declaratū ē. n. ex cōiunctione pūctoꝝ cozpus nō posse cōponi. Onisuz est etiā q̄ punctus nō cogiscit hre situ ꝓpriū. Nō grauat aūt innuere aliqd ſummati de illo dicētes. q̄ due linee cū fuerint:collaterales vni linee:necesse est vt aut media diuidat iter illas:ita vt se nō cōtingāt. ꝛ tūc oporebit vt diuidat media fm ꝑn⁹ q̄ iā nosti q̄ est impole:aut vt media nō diuidat laterales q̄n se ꝓtingāt:ꝛ tūc foꝛ⁹ itellecta de linea erit subsistēs in oib⁹ pūctis:ꝛ oia pūcta erūt q̄si pūctū vnū. Jā aūt posueram⁹ ħ vnū pūctū separatū a linea ergo fm q̄ separatus ē ab ea linea hz linea aliā extremitatē ꝑter eū q̄ sepat' ab eo. q̄ pūctus diuisus est in situ ab illo alio. Jā aūt posueram⁹ oēs pūctos ptic̄ipates situ:tē est illud ipole. q̄ iā destructū est subm itelligibiliū eē aliqd cozpis idiuisibilis. Restat q̄ vt cozp⁹ subz sit aliqd cozpoꝛis idiuisibilis:si subm eoꝝ est cozp⁹:ponam⁹ q̄ forma itellectā in aliquo diuisibili. Cū aūt posuerim⁹ eā in aliq̄ qō diuidit' in ptes. accidet tūc forme vt diuidat':ꝛ erit necesse vt due ptes ei⁹ sint ſiles:aut dissimiles. Si aūt fuerint ſiles. quo cōiungeť ex eis aliqd qō nō est ille:nisi totū fuerit aliqd ꝓueniēs ex illis fm augmentū in mēsura. vel in nuō:nō fm formā. tūc q̄ forma intellecta. erit aliq̄ figura:aut aliqs nūerus:nō est aūt ois forma itellecta figura aut nūerus. q̄ forma erit imaginabilis nō itelligibilis. Oē aūt totū ex ħ q̄ est totū. non est ps. Cu eni nosti qō impole est dici q̄ vna q̄libet ptiū sit suū totū cū altera contineat' in toto:ꝛ sit ꝑter itentionē ipsius. q̄ clarū est q̄ vnaquecz illarū vna est:ꝛ nō significat itētionē totī⁹. Si aūt fuerint dissimiles attendam⁹ nūc quo mō pōt eē vt forma itellecta hēat ptes dissimiles. nō eniz in forma itellecta pñt eē ptes dissimiles:nisi partes diffōnis q̄ sūt gen⁹ ꝛ dr̄ie. Ex hoc aūt q̄ genus ꝛ dr̄ie sint in subo cozpali. ꝓueniūt multa ipoſia:ex quib⁹ est hoc q̄ ois ps cozporis recipit ēt diuisionē in ifinitū in po⁸. oportebit q̄ vt genus ꝛ dr̄ie sint infinita in mēsura:q̄ est apta recipe itelligibilia ex itellectu mālī:nō est cozp⁹ neq; forma existēs in cozpe.

¶ Caplm. II. De affirmanda existentia anime rationalis non impressa in materia cozpozali.

Ide q̄ nulla est dubitatio. Hē ē. q̄ in hoie ē aliq̄ suba q̄ apphēdit itelligibilia ꝛcipiēdo. ¶ Dicem⁹ g̃ q̄ suba q̄ est subm intelligibiliū nō est cozp⁹:neq; hñs cē ꝑp cozp⁹ vllo mō. eo q̄ ē vtus in eo aut foꝛ⁹ ei⁹. Si eni subm itelligibiliū eēt cozp⁹:aut aliq̄ ex mēsuris:nec̄ eēt vt aut forma itellecta subsisteret p se sola i aliq̄ illi⁹ idiuisibili:aut in aliq̄ ei⁹ diuisibili. Illō aūt cozpis q̄ nō diuidit est extremitas pūctalis sine dubio: pbem⁹ ā̄t ꝑus si ē pole illō subz eē extremitatē idiuisibile. ¶ Dicem⁹ g̃ hē ipole pūct⁹. n. ē aliqs finis q nō sepat' a linea in situ. neq; a mēsura diffinita in illa. tali sepatiōe:ꝑp quā pūct⁹ sit aliqd:i quo aliud subsistat. ita vt nihil subsistat in aliq̄ illi⁹ mēsure. Sz sic̄ pūct⁹ nō ꝑt eē p se solū:nz ē nisi termin⁹ ēntial' ei⁹ q̄ ēntialr' ē mēsura. Silr' nō ē pole dici vllo q̄ subsistat in eo:nisi terminus rei que subsistit in mensura. cuius terminus punctus est. Illud autez q̄ subsistit in ea: est mensuratū illa mensura accidentalr. Et sic̄ mēsurat'

¶ Jteꝛ nō oē itell⁹ pōt diuidi in itelligibilia simplicia.
¶ Jteꝛ ea eni q̄ sunt:sūt itelligibilia q̄ sunt ꝑn⁹ oppositiōis alioꝝ itelligibiliū:q̄ nō hñt genꝰ ꝛ dr̄ias:neq; sunt diuisibilia in quātitate:neq; in itellectu:q̄ est ipole vt ptes posite sunt ſiles:quarū ynaquecz ꝓtineat in toto:qō totuz nō hz esse nisi ex earū ꝓiunctiōe. Impole est etiā vt sint dissimiles. q̄ impole est diuidi in formā intellectā. Oñ q̄ dē aūt impole est diuidi formā itellectā: ꝛ impole est vt subm eius sit terminus mēsurarū idiuisibilis:cū ipsa necessario egeat receptibili:tē oio neče est iudicare q̄ subm itelligibiliū suba est que nō est cozp⁹:neq; est etiā diuisibilis:neq; est vtus que sit in cozpe. Cōsequereť eni eā qō ꝓsequit' cozpus:ex diuisione. ꝛ deinde ꝓsequerenť cetera impolia. Sed receptibilis formarū itelligibiliū aliq̄ substātia est ex nobis nō cozpozalis. ¶ Qō posiumus etiaz ꝓbare alia demōstratione:dicētes q̄ virtus itellectiua abstrahit intelligibilia a quātitate designata ꝛ ab vbi:ꝛ a situ:ꝛ a ceteris oibus que ꝑdiximus. Debem⁹ ꝓsiderare eēntiaz huius forme denudate a situ:qūo est nuda ab eo. ſ. si boc sit cōparatione rei a qua sumpta est:aut cōparatione eius rei que assumpsit. vz. esse huius forme itellecte denudate a situ:si est ita in esse extriseco. aut ita i esse formantis in suba agēti. Impole aūt est dici q̄ hēat esse sic. in esse extriseco. Restat q̄ dici nō eē separatā a situ ꝛ vbi. nisi cū hz eē in itellectu:ꝛ q̄ cū hz eē in itellectu:non est hñs situ:neq; pōt minui:neq; separatim oñdi:neq; diuidi':neq; hz aliqd eoꝝ que sunt hz. q̄ impole est eaz eē in cozpe. ¶ Jteꝛ forma vniēs inuisibilis quā hñt ea que sunt inuisibilia in intellectu:cū ipsimi' in mā visibili. dimensiones habēt:necesse est vt aut nulla suaꝝ partiuz. que in ea assignanť:fm aliquā dimēsionē suaꝝ hēat cōparationē ad rē intellectā que est vnius essentie inuisibilis abstracte a mā:aut vt oēs ptes eius que assignanť in ea:habeāt eā:aut vt aliq̄ habeāt:ꝛ aliq̄ nō. Si aūt nulla illaꝝ habuerit eā:neq; ipsa tota habebit eā. A q̄cūq; eniz separanť ea. ex quibus aliqd cōponit':ꝛ ipsuz totū separatur ab eo. Si aute quedā habuerint:ꝛ q̄dā nō:ille q̄ non hñt ipsaz cōparationē nihil hñt de itellectu eius. Si vo vnaquecz partiū que ponūť in ea habuerint aliquā cōparationē:aut vnaquecz partiū que ponunť in ea. hz eādā cōparationē ad eēntiā quā alia hz ad eēntiā:aut nō. Si aūt vnaquecz partiū que ponunť in ea habuerit aliquā cōparationē:aut vnaquecz ptiū que ponūť in ea eādem cōparationē ad eēntiā quā hz ad alia ad eēntiā aut nō habeat. Si aūt vnaquecz ptiū que ponūť in ea habuerint eādē cōparationē ad essentiā quā hz alia. tunc partes nō sunt ptes itentionis itellecte:sed vnaquecz eaꝝ est itellecta p se sepatiz. ¶ Si aūt vnaquecz earū hūerit cōparationē ad essentiā diuersaz ab alia:tūc cōstat:q̄ eēntia est visibilis in itellectu. Jaz aūt posueramus eā inuisibilē q̄ hoc est ipole. Si vero vna illaꝝ habuerit cōparationez ad aliqd essentie:ꝛ alia ad aliud eēntie habuerit cōparationē:tūc diuisio essentie erit manifestior. ¶ Cōstat igit' q̄ forma ipressa in mā cozpali nō est nisi aliqd subsistēs in reb⁹ ſingularib⁹ visibilibus:ꝛ q̄ vnaquecz ps eaꝝ hz cōparationē in effectu:aut in potētia ad vnāquāq; ptiuz forme. ¶ Jteꝛ q̄ est multiplex in partib⁹ diffōnis ħ ꝑfectionē hz aliquā vnitatē in qua nō diuidit'. Opz aūt cōsiderare esse buius vnietis:fm q̄ est vnū:quo mō describat' in inuisibili. Et vbū de eo:ꝛ de illo q̄ nō diuidit' diffōte sit vnū. ¶ Jteꝛ iā ꝓbatū est q̄ intelligibilia posita:que vtus rōnalis solet itelligere sigilati sunt infinita in potētia. ¶ Jam aūt ꝓbatum est q̄ id q̄ ꝓualet rebus infinitis in potētia. impossibile est esse cozpus aut vtutez q̄ sit in cozpe. Jā eni ꝓbauim⁹ hoc in ꝓcedētib⁹ libꝛis. Jm-

possibile igit̄ est vt eēntia q̄ formaī itelligibilia sit exīs in corpe aliquo mō: vel eius actio sit in corpe: vel ex corpore. Nemo aūt dicere pōt ista esse imaginabilia: hic enī error est. Vtus enī aialis nō pōt imaginari qōlibz ifinitū qualicūq; boza: nisi cū iperat ei vtus rōnalis: neq; potest aliqs dicere hāc virtutē eē recipiētē nō agentē. Vos aūt dixistis vtutē agētē actiones infinitas esse infinitam. homines aūt nō dubitāt esse virtutē receptibilē ifinitā: sic est hyle. ¶ Nos ergo dicemus id qō ē postea. s. q̄ B qō aīal rōnale recepit multa ex reb⁹ ifinitis: fit post ingstitio nē actiuā. Oñdim⁹ aūt hoc verbis illis q̄bus considerat suba aie rōnalis ⁊ ppietatib⁹ suarū actionū: ⁊ ex assignationib⁹ aliarū actionū: que bñt cōparationē ad id qō prenominauimus. ¶ Dicemus ergo q̄ virtus intellectiua. si itelligeret instrō corpali: oportet vt nō itelligeret seipsaz: vt nō itelligeret instrm suū: neq; intelligeret se itelligere. Inter ipsam enī ⁊ itelligētiā suā nō est instrm: nec inter ipsam ⁊ id qō intelligit est instrm: sed intelligit seipsaz ⁊ instrz q̄ ascribit ei: ⁊ itelligit se itelligere: ergo intelligit p seipsaz non per instrumentū. Sed probabimus B dicentes: quia hoc qō intelligit instrumentū suū; necesse est: vt aut habeat ex eēntia forme instrumenti sui: aut ex esse alteri⁹ forme que est diuersa ab illa in numero: ⁊ est etiā illa in instrumēto eius: aut ex esse alteri⁹ forme: preter formā ipsius instrī diuersaz ab illa in specie. Si aūt habet hoc ex forma instrumēti sui. forma aūt sui instrī in instrō est semp: ⁊ in illa ex cōsortio: tūc deberet semper intelligere instrumentū suum: sed intelligit illud per hoc q̄ forma eius coniungit̄ illi. Si autez est hoc ex esse forme quā hz instrz suū aliā ab illo nuō. hoc falsuz ē. ¶ Alteritas enī nō cadit iter reruz singula nisi aut ex diuersitate materierū: aut accidentiū ⁊ dispositionū: aut ex diuersitate que est iter vsiē ⁊ pticulare: aut iter abstractū a mā ⁊ acceptū in mā. Nō ē aūt hic diuersitas ex materys: neq; ex accidētibus. Mā enī vna est: ⁊ accīa que sunt in ea eadē sunt. Neq; est hic diuersitas abstrahēdi vel existendi in mā: neq; est hic diuersitas vltatis ⁊ singularitatis: vnaquaq; enī ea z si habuerit pticularitatē nō bēbit eaz nisi cā māe pticularis: aut cā eoz que pēdēt ex ea pp materiā in qua est. Nec aūt oia nō magis sunt ,ppria vnius q̄ alteri⁹. nihil hoz ds nobis obycias hoc vt aia apprehendat seipsaz. Anima. n. apprehēdit eēntiā suā semper: quāuis plerūq; apprehēdat eā separatā a cozpib⁹: cū qb⁹ est ipsa: sic iā oñdim⁹. tu scis aūt eē impōle q̄ habeat illō ex eē forme alteri⁹ a forma instrumēti sui. hoc. n. impoīus est: forma aūt itellecta cū subsistit in suba itelligēte facit illud itelligi. cuius forma est forma: ⁊ cui ,ppe ,ferī hec forma. ergo forma relatiui cōtinet in hac forma: hec aūt forma itellecta nō est forma alicui⁹: ad qō referat hec forma per ipsaz. Essentia aūt huius instrī est suba: ⁊ nō inuenimus nos: neq; cōsideram⁹: nisi formā sue essentie. Suba aūt ex seipsa nō refert ad aligd vllo mō. hec aūt ,pbatio manifesta est. Impōle est aūt vt qcqd apprehendit p instrumētū apprehendat instrm suū quo apphēdit. ¶ Itē sensus nō sentit nisi aligd extrīsecū neq; sentit seipsum. neq; instrm suū nisi qō sentiat. Simīr imaginatio non imaginat seipsaz: neq; actionē suā vllo modo. si enī imaginauerit instrm suū imaginabit nō ad modū quo est ei⁹ ,ppriū: ⁊ sine dubio eius ⁊ nō alterius: sed qui sensus reddit ei formā sui instrumēti: si hoc sit impōle: ⁊ tūc nō representabit imaginationē sumptā a sensu nō cōparatuz ab illo ad aliud. si vō hoc nō fuerit instrm eius nō imaginabitur illud. ¶ Itē q̄ hoc probat sufficienter. hoc ē: q̄ virtutibus apprehendentibus per instrumentum: accidit ex perseuerantia operis fatigari. Instrumenta enī fa-

Arist. 2ª meta. t.17.

tigantur ex iugi motu: ⁊ dissoluitur eoruz complexio que est eis substantialis ⁊ nāt̄is. Ea aūt que fortia ⁊ difficilia sunt apphendi. debilitant instrumēta: ⁊ aliquādo destruunt: ita q̄ postea nō apprehendant debiliora ipsis. eo q̄ nimis penetrauerit illa passio a difficili: sic̄ est dispositio sensus quā sensibilia difficilia ⁊ assidua obtinēt: ⁊ aliquā do destruunt: sicut ipsi dox visuz: tonitruū maximū audiū. Ita vt sensus postq̄ apprehenderit difficile nequeat apprehēdere debile. Qui enī ituer nimiū splēdorē nō videt cū illo: neq; mox post ipsuz debiliorē lucē. Et q̄ audit sonitū maximū: nō audit cum illo: neq; ilico post illum sonū debilē. Et qui degustat nimiā dulcedinē non sentit post illā debilē. In re aūt intellibili ecōtrario fit. Assiduitas enī sue actionis ⁊ fozmandi ea que sunt difficilia: acq̄rit ei virtutē facilius apprehendēdi id qō est post illā debilius illis: quāuis accidat ei aliqñ mutabilitas ⁊ defectus: qō bz ex hoc q̄ intellectus iuuat imaginatione operante instrumento deficienti: ⁊ non seruit intellectui. Si aūt hoc non esset aut semp accideret: aut plerūq; econtrario autem fit. ¶ Item omniū partiū cozporis debilitanī virtutes in fine etatis inuenilis: q̄ fit circiter quadraginta ānos. Dec aūt vtus apphēdēs itelligibilia plerūq; nō cozoborazī nisi vltra hāc etatē. Vñ si eēt de vtutibus cozpalib⁹ deberet ita debilitari: sz tūc nō debilitaī nisi pp dispōnes: ⁊ euentū ,pbientiū: non aūt ,pter oēs dispositiones: ergo non est de virtutibus cozpoalibus. ¶ Ex his etiam manifestū est q̄ omnis virtus apprehēdens per instrumentū: non apprehendit essentiam suaz: neq; instrumentum suum: neq; quia apprehēdit quā debilitat exercitium: nec apprehendit debile post forte: qz forte eneruat eā: ⁊ debilitat eius operationē. Instrā enīz sue actionis debilitat. Virtus autem intelligibilis est cōtraria huic. ¶ Dō aūt facit nos dubitare de h̄ q̄ aīa obuiscitur suozū intellectozū: ⁊ non exercet opationes suas cozpore infirmante est opinio: neq; necessaria: neq; vera: possibile est enim hec duo coniungi: ⁊ vt hanc actionem ex seipsa interim duz, nihil ipedit vel obstitit ei: ⁊ q̄ ponat suā actionē propriā: cum aliqua dispositio ,tingat in cozpe: ⁊ tūc nō exerceat actionē suā: sed declinet ab illa: ⁊ tūc erūt simul due vere dictiones: ⁊ altera nō removebit alterā. Cū aūt illa fuit: nō oportebit attēdi illa ,dictio. ¶ Dicemus ergo q̄ substātia aie habet duas actiones: vnam actionē cōparatione cozporis que vocat̄ practica: ⁊ aliā comparationē sui ⁊ principiozū suoz: q̄ est apprehēsio per intellectū: ⁊ vtreq; sunt dissidētes se ⁊ impedientes. Vñ cū occupata fuerit circa vnā: retrahet̄ ab alia: difficile est enī cōuenire vtraq; simul: occupationes aūt eius circa cozpus: sunt sentire. ⁊ imaginari: ⁊ cōcupiscere: ⁊ irasci: ⁊ timere: ⁊ tristari: ⁊ dolere. Tu aūt scis q̄ cū cogitaueris de itellecto postpones hec oia. nisi fuerint hec pualētia sup aīaz: ⁊ subegerint eā. ⁊ querierint eā ad ptē suā; tu scis etiā q̄ sensus retrahit ab itellectu: aia enī cū est intēta sensibilibus retrahet̄ ab itellectu: quāuis ipsi instrō itelligēdi nō accidat ifirmitas vllo mō: tu etiā scis q̄ cā hoz hec est q̄ aīa retrahit̄ ab vna actōe ,pter aliaz. sicut est dispositio: ⁊ causa cū contingit q̄ actiones sensuum nō proponuntur ,pter infirmitatē: sed pp occupationē cozporis: sed si habit⁹ itellectiuus adeptus destrueret causa instrī: tūc cū instrumētū rediret in suā dispositionē esset. necesse iterū acquirere: sed non est ita: aliquādo enīz reddit omnia in habitum suū: ⁊ affectionē suā itelligens quicquid prius intelligebat cuz cozpus recuperat suam salutez. ergo quicquid acquisierat habebat esse in illa aliquo modo. sed erat impedita in eo. ¶ Retractio aūt aie ab actionib⁹ suis nō ,pcnit ex diuersitate vtrarūq; p-

rtium actionuz aīe tantū: sed ex multitudine actionū suarū ad vnā partē: timoz enīz retrahit a doloze: ⁊ concupiscētia ab ira: ⁊ ira a timoze. Causa aūt huius totius ēyna. sz qō aīa totā se cōuertit ad vnū qōliber: manifestuz est igit̄ cum aliquis non exercuerit suas actiones eo qō impeditur ab alio non possit agere actiones suas duz illud qō impedit habuerit esse: possemus autem hoc latius exponere: nisi qz postq̄ hoc sufficit: videremur superfluī. pz ergo ex predictis: q̄ aīa nō est impressa in cozpore: neq; habz eē p cozpus. Et quia opz q̄ ppietas anime in cozpore sit quasi affectio quedā in eo: occupans illā circa gubernationē sui cozporis: ⁊ curā ipsius: que est in ea ,pter debitum cozporis. Cuius cure aīa est cā: que non bz esse. nisi cū bz esse eius cozpus ,ppriū cū officio suo. ⁊ ,plone.

¶ Capitulum. III. In quo continent due qōnes: quaruz vna est qualiter ,psunt sensus aie humane: ⁊ altera affirmare q̄ cepit esse.

A Virtutes aīales adiuuant aiaz rōnalē in multis ex q̄bus est h. sensus reddit ei singularia: ex quibus singularibus acquirunt̄ ei quattuoz. ¶ Unū qō ratio separat vnūqōq; vniuersaliū a singularibus: abstrahendo itentiones eorū a mā ⁊ ab appenditys māe: ⁊ a cōsequētib⁹ eā: ⁊ cōsiderat in quo cōueniūt: ⁊ in quo differunt. ⁊ cuius esse est essentiale: ⁊ cuius accidentale. Ex quo accidit aie hr̄e ,pncipia intelligendi: auxilio secū agentiū imaginationis: ⁊ estimationis. ¶ Secūdū est q̄ anima ponit habitudines inter quecq; vniuersalia ,fm affirmationē ⁊ negationē: ⁊ id de quo affirmatio ⁊ negatio fuerit per se nota p capiet. qō aūt nō fuerit ita: dimittit quousq; inueniat medium terminū. ¶ Tertiū est acquirere ,ppositiones experimentis. sz vt inueniat per sensum q̄ aligs predicatus comitat̄ aliquod subm affirmando vel negādo cōsequēdo: vel affirmādo coniunctionē: ⁊ negando cōtradictionem. Et non fit hoc quibusdaz bozis: ⁊ non in alys: neq; indifferenter: sed semp fit quousq; quiescat. Et q̄ iter naturaz huius predicati: ⁊ huius subiecti est hec habitudo. aut natura huius consequētis comitatur naturaz huius antecedentis. aut remouetur essentialr non casu. Et tūc hec conceptio erit adepta ex sensu: ⁊ syllo. sicut iaz declarauimus i libris logicis. ¶ Quartū vero est verba quibus facile credunt̄: eo q̄ probabilia sunt: aia aūt humana inuiat̄ cozpore: ad acquirendū ,ncipia illa consentiendi. ⁊ intelligendi. deinde cum acquisierit redibit ad seipsam. Si aūt obstiterint alique virtutū que sunt ifra eaz ⁊ impedierint eam aliquibus dispositionib⁹ coīa positis retrahent eā a sua actione. Si vero impedita non fuerit nō egebit eo postea in suis ,pprys actionibus: nisi in aligbus tñ in quibus opus est redire vtutes imaginatiuas ⁊ cōsiderare ea iterū ad hoc vt percipiat ,ncipiū aliō. ab est qō habuerat: ⁊ adiuuent representare id qō appetitur in imaginatione: ⁊ representatio eius in imaginatione fiet̄ auxilio intellectus: hoc aūt contingit in ,ncipio tā tū nō postea nisi parū. Cū aūt perficitur aīa ⁊ roboratur sola per se operatur actiones suas absolute. Virtutes autem sensibiles: ⁊ imaginatiue ⁊ cetere virtutes cozpales retrahunt eam a sua actione. vbi gra. sicut homo qui aliquando indiget iumento ⁊ eius apparatu quo perueniat eo quo ,proponit quo cum accesserit: sed si ex illis causis acciderit non peruenire: causa que fuit peruenīdi eadez est prohibendi. ¶ Dicemus aūt q̄ anima humana nō fuit prius existens per se: ⁊ inde venerit in cozpus: anime enim humane ynum sunt in specie ⁊ diffinitione. Si aūt posuerimus q̄ prius habuerunt esse per se: ⁊ nō incepe-

B

Dubi.

Respō.

tentionē ex qua fiat singularis aliq̄ de itentionibus que cōsequunt̄ in creatione: ꝛ comitant̄: siue nos sciam⁹ eas siue nō. ¶ Nos scimus etiā q⁹ hec aia nō est vna in oib⁹ corpib⁹. Si eni esset vna in oibus illis: ꝛ essent multe pp relonē: tūc aut esset sapiēs in oibus illis: aut insipiens in oib⁹ illis: ꝛ nō lateret vnus gcgd videret in aia alterius. vnū eni qō ad multa referr̄: pole est differre fm relationē. Sed in eis nō differt q̄ hīt eē in eentia ei⁹ pp illa: Cū eni vn⁹ pr̄ fuerit multoꝝ filioꝝ: cū ipse sit iuuenis nō est iuuenis fm oēs illos. Iuuentutē eni hz in seipso: ꝛ ptinetur vnaquaq; relone. Silr prudētia: ꝛ stultitia; ꝛ opio: ꝛ alia his silia: non sunt nisi in eentia aie ꝛ ptinēt̄ cū aia in vnaquaq; relone: g̃ aia nō est vna: sed est multe nuō. Et spēs ei⁹ vna est: ꝛ est creata. sicut postea declarabim⁹: sed sine dubio aliqd est. pp qō singularis effecta est. Illō ät nō est ipressio aie in mā. Jā eni destruxim⁹ hoc. Immo illud est aliq̄ de affectionib⁹: ꝛ aliq̄ de ỹtutib⁹: ꝛ aliqō ex accñtibus spūalib⁹: aut cōpositū ex illis: pp qō singulare fit aia: quāuis illud nesciam⁹: post q̄ aūt fit singularis p se: est impole vt sit aia alia nuō: ꝛ vt sit vna eentia. Jā ät mlta diximꝰ als ad negādū hꝫ. Sz demōstrabim⁹ q⁹ aia cū creat̄ cū creatiōe alic⁹ cōplonis: pole ē vt creet̄ post illā affectio aliq̄ i actiōib⁹ rōnabilib⁹ ꝛ in passionib⁹ rōnabilib⁹ pp collationē q̄ꝝ differat ab actiōe q̄ ē ei silis cū alia. Et vt affectio acgsita: que vocat̄ itellectus in effectu sit in vna talis diſſōnis: vt p eā differat ab alia aia. Et qz accidit ei pcipe eentiā suā singularē: qō hz ex eo qō pcipit aliquā affectionē q̄ est ei⁹ ꝓpria: ꝛ nō alteri⁹: pole est etiā cōtingere in eā ex ỹtutib⁹ corpalib⁹ affectionē ꝓpāz. q̄ pēdeat ex affectiōib⁹ moralib⁹: aut sint ipe eedē: aut vt sint ibi ēt alie ꝓpetates nobis occulte: que ꝛsequunt̄ aias cū creanē: ꝛ post q̄ creant̄. Qualia sequūt̄ singularia spērū corporaliū: q⁹ differūt: ꝛ vt aie sint ita: sed dſnt suis pprietatib⁹. pp q̄s corpa creata fuerūt: siue sciam⁹ illas dispositiones: siue nō: aut aliquas illarum.

¶ Capitulum. IIII. Qz anima non desinit esse: neq; trāsformatur in alia corpora.

B Quod aia non moriat̄ in morte corpis. ratio hec est. Quia qcgd destruit̄ ad destructionē alterius: pendet ex eo aliquo mō. Sed qcgd pendet ex aliquo: necesse est: vt aut sit eo posterius: aut sit eo pus: eentia nō tēpore: aut habeat cū eo eē simul. Si aūt aia sic pēdet ex corpore. sicut ex eo cū quo hz esse simul: ꝛ hoc fuerit ei essentiale: ꝛ nō accidentale. tūc vniuſcuiuſq; eoꝝ eentia relatiua est ad alterū: ꝛ sic neq; corpus: neq; aia est suba. Sz est vtrūq; suba. Si aūt eis est hoc accidentale ꝛ non subale: tunc destructo vno illoꝝ destruet̄ relatio que accidit alteri ꝛ non destruet̄ ad destructionē alteri⁹: quāuis sic pēdeat ex eo. Si aūt sic aia pendet ex corpe: veluti eo posteriꝰ: tūc corpus cā est eē aie. Cause aūt ḡttuoꝝ sunt. Corpus g̃ aut erit cā efficies aie ꝛ dans ei esse: aut erit causa receptibilis eius ad modū cōpositionis: sicut elemēta recipiūt corpa: aut ad modū simplicitatis vt es imaginis: aut erit causa formalis: aut causa pfecta. Impole est aūt vt corpus sit cā efficiēs. Corp⁹ eni ex hoc q⁹ est corp⁹ nō agit aliqd: nō facit eni nisi p ỹtutē. Si eniꝫ ageret per seipsuꝫ: ꝛ nō p ỹtutes suas: tūc oē corpus ageret illā actionē. deide omnes ỹtutes corpales aut sunt accidētes aut sunt forme materiales. Impossibile est autez vt accidentia: ꝛ forme existentes in materys tribuant esse existenti substātie p se. nō in mā: ꝛ eē subē absolute. Impole est ēt corpus eē cām recipiēte. Jā eni ꝓbauimus ꝛ oñdimus q⁹ aia. nō est impressa in corpe aliquo mō. g̃ corpus non est formatū. forma aie rōnalis. neq; ad modū cōpositio-

In parte hac capi. scdo per totum.

nis: neq; ad modū simplicitatis: ad hoc vt aliq̄ pars corporis cōponat̄ ꝛ cōplexionet̄ aliq̄ cōpositiōe: vel aliqua cōplexione. in q̄ imprimat̄ aia. Impole est etiā corp⁹ eē formalē cām aie: aut pfectionē pfectā. Melius est enim hoc esse eꝰ. g̃ nō pendet aia ex corpe vt causatū: ex sua cā eentiali: quāuis cōplexio ꝛ corpus cāe sint aie accidentales. Cū eni creat̄ mā corpis: qō fit dignū fieri instrm aie. ꝛ eius regnū: tūc cāe separate que solent dare ynāquāq; aiam: creant aiam. g̃ vt aias creent sine corporib⁹ quib⁹ ꝓpria fit creatio vnius nō alterius est impole. Et preter hoc etiā negauimus in premissis aias ante corpa eē multas nuō: ꝛ pter hoc etiā qō necesse est qō quicqd icipit eē ꝑcedet illud mā que sit apta recipe illud: aut apta cōparari ad illud: sicut oñdimus als. ꝛ preter hoc ēt q⁹ si pole eēt ynāquāq; aiaz creari ꝛ nō creret̄ id in quo perficit ꝛ operat̄: ociosuz eēt eius eē. Nihil autē ociosuz aut superfluū est in nā. Quādo qdē g̃ hoc est ipole. tunc in eis que sunt nō est possibilitas hꝫ. sed cū sit aptitudo recipiendi aiam: ꝛ aptitudo instrōz comitat̄: tūc creat̄ a causis separatis illud qō est aia: hoc aūt nō cōtingit in aia tīn: sed in oibus formis habētibus initiū. quarū esse nō ꝓponderat supra earū nō esse: nisi q; mā aptioꝛ est quantū ad illas: ꝛ dignioꝛ illis. Sed qz creato vno creat̄ ꝛ aliud: nō iō opz vt vno destructo destruat̄ alterū: nō eni hoc cōtigit nisi cū esse vnius fuerit ꝓpter esse alterius: aut in altero. Sepe eni cōtingunt aliq̄ pp alia q̄bus destructis remanent illa: q; eē illoꝝ nō habuit eē ex illis. Et precipue cū id qō dat eis esse fuerit aliud ab illo: ex quo ytraq; habēt esse simul. ¶ Attribuens aūt aie esse nō est corpus: neq; virtus corpalis: sed sine dubio eentia exīs nuda a materys ꝛ mēsuris. Et qñ qdē aia hz esse ab illa: ꝛ nō hz ex corpore nisi debitū hore que hz esse tīn. tūc nō pendet eius esse ex corpe tīn. Neq; est corp⁹ cā nisi accidētalis. g̃ nō cōcedit̄ dici qō sic pendeat aia ex corpe. vt corp⁹ debeat eē prius aia prioritate cālitatis. Sed pars tertia ꝛ q⁹ diximus in pncipio. hoc est q⁹ aia pendet ex corpe. sicut id qō est prius. Sed hec prioritas. si fuerit tēporalis. impossibile est vt eē aie pendeat ex corpe. post q̄ prius est in eo in tēpore. Si aūt eius ꝓpositus fuerit inesse nō in tpe: qui modus ꝓpositis est: vt cū cēntia ꝓpis fuerit: comitet̄ eā esse id qō est posterius: ꝛ tunc hoc ꝑius nō hz esse: cum ponit̄ destrui id qō est posterius. Nō vt qz posterius posuimus destructū. iō opz destrui id qō est prius. Sz ob hꝫ q⁹ posterius nō pōt destrui. nisi qz prius accidit ꝓpri aliqd in nā sua: qō destruxit illud: ꝛ tunc destruit̄ posteri⁹. g̃ ex positione destructionis posterioris. non ꝓuenit destructio prioris. Sed positio destructionis ipsius prioris ponit posterius destrui post q̄ accidit priori destrui i se. Et qñ quidē ita est: opz vt cā destructiua ꝛtingat in substantiam aie: pp quā destruat̄ corpus: ꝛ vt corpus nullo modo destruat̄ pp cām: que est eius ꝓpria. Sed corpus destruit̄ ex causis que sunt eius ꝓpe ex pmutatione cōplexionis ꝛ cōpositionis. ergo impole est vt aia pendeat ex corpe. sicut prius nā: ꝛ postea destruat̄ corpus aliquo modo cā sui ipsius: ergo nō est iter illa hic modus pēdēdi. Et quādo qdē ita est in re. tē oēs modi pēdēdi destructi sūt. Restat g̃ vt nullius eoꝝ eē pēdeat ex altero. Esse aūt aie pēdet a pncipys alys que nō pmutant̄: neq; destruunt̄. ¶ Dicemus g̃ q⁹ nulla cā destruit aiam aliquo modo. Quicqd solet destrui ex aliq̄ cā que fit in eo in illo est potētia destruēdi. in quo est ante destructionē effect⁹ permanēdi. Aptitudo autē eius ad destructionē non est ex suo effectu pmanēdi. Intentio eni potentie: alia est ab intentione effectus: ꝛ relatio huius potentie. alia est a relatione huius effectus. Relatio eni huius potētie est ad

B

destruendum: ꝛ relatio huius effectus ad permanendū ergo ex duabus causis diuersis sunt in re hec due intentiones. ¶ Dicemus igit̄ q⁹ in omnibus compositis ꝛ simplicibus existentibus in cōpositis: possunt coniungi effectus permanendi: ꝛ potentia destruendi. In rebus autez simplicibus separatis per se: impossibile est hec duo coniungi. ¶ Et absolute dicimus q⁹ impossibile est coniungi in aliquo vnius eēntie: has duas intentiones. Quicqd aūt permanet: ꝛ habet posse destrui: permanendi habet posse: permanentia autem eius non est oino necessaria: ꝛ quia necessaria non est: est possibilis: possibilitas autem que hz duo extrema est natura potentie: ergo est in substantia eius potentia permanēdi: ꝛ effectus permanēdi. Jam autem constat q⁹ effectus permanentie illius: sine dubio non est potentia permentie illius: ꝛ hoc constat. g̃ effectus permanentie illius est aliquid qō accidit habenti potentiam permanendi. Ipsaz autē potentiā nō habz essentia permanendi que est in effectu. Sed habet eam id cui accidit in sua essentia permanere in effectu: que est veritas sue essentie. Sequitur ergo ex hoc vt eius eēntia sit composita ex aliquo qō cū habuerit eēntia eius sit in effectu que est forma in vnaquaq; re: ꝛ ex aliquo habēti hunc effectū quod habebat in natura sua potentiā eius: que est mā eius: ergo si aia est simplex absolute non diuidit̄ in formā ꝛ materiā: ꝛ sic semp: qō est impossibile: aut nō destruetur id qō est substātia: ꝛ radix. Nostra autē locutio est de hoc qō est substantia ꝛ radix: qō vocamus animā. Non enim est locutio nostra de re composita ex ipsa ꝛ alio. ¶ Manifestuz est igitur q⁹ in eo qō est simplex nō compositum: aut radix compositi: non conueniunt effectus permanendi: ꝛ potentia destruendi compositione sue essentie. Si igitur fuerit in eo potentia destructionis impossibile est esse in eo effectum permanendi. Si autē fuerit in eo effectus permanendi ꝛ habuerit esse: tunc nō est in eo potentia destruendi: ergo manifestū est q⁹ in substantia aie nō est potentia corrumpendi: sed generatorū corruptibiliū. Corrumpit̄ enim qō est compositū ꝛ coiūctum: potentia vero destruendi non est in intentione fm quā vnū compositū est: sed in materia que est potētia receptibilis: ytroꝝq; ꝛ trariorꝝ ergo in destructo composito non est potentia permanendi vel destruendi: neq; cōiunguntur in eo. Materia autē aut est permanēs nō ꝓpter potentiā ex qua apta est ad permanendū: sicut qdā putauerunt: aut est permanens ꝓpter potentiaz ex qua permanet: que non est potentia destruendi. nam in potētia destruendi habet aliud qō contingit in eam. ¶ Potentia vero destructionis simpliciuz: que sunt in materia est in substantia quā habet materia: nō in substātia eoꝝ. Probatio autē que affirmat omne generatū esse corruptibile fm hoc q⁹ finitur virtus permanendi: ꝛ ob hꝫ corruptio ei sit necessaria per hoc q⁹ est compositū vel generatū ex materia ꝛ forma: in cuius materia est virtus permanendi ipsam formam: ꝛ virtus corrumpendi: ex quibus duobus constat simul: sicut iam didicisti: ergo ostensum est animā humanā non corrumpi vllo modo. Et ad hoc perduximus nostrum verbum nutu diuino. ¶ Jaz enim ostendimus q⁹ anime non fuerunt create ꝛ multiplicitate nisi cum aptitudine corporum: eo q⁹ fm aptitudines corporū: opz attribui esse aie a causis separatis. Et patuit etiā q⁹ hoc non sit casu vel fato ita vt anima creata non fuerit creata: nisi qz per cōplexionē debebat creari anima que eam regeret. Sed aia habuit esse: ꝛ casu accidit: aut corpus haberet esse cū illa a quo penderet: hec enim non est causa eēntialis multiplicitatis vllo modo. sed est fortasse causa accidentalis. Jam enim docuimus q⁹ cause essentiales debent prius creari: ꝛ post illas accidentales. Et quādo qdē ita est. tunc omnis corporis cuz creata fuerit sue materie cōplexio: opz creari animā: hoc autē nō opz in vno corpore tantum ꝛ non in alio. Singularia eni spērū non differunt in eis ex quibus cōstituūt: neq; est possibile vt vnū corpus humanū debeat habere animam qua perficiatur: ꝛ aliud corpus eiusdem cōplexionis in specie non debeat hoc idem: sed si casu accideret hoc esset. Si vero non accideret hoc non esset illius speciei: cuius illud est. Si autem posuerimus q⁹ vna anima transferatur ad multa corpora: vnicuiq; autē corpori per se debet anima creari: que pendeat ex ipso: tūc vnū corpus habebit duas animas simul. deinde non sic anima pendet ex corpore: quasi impressa in eo: sicut iam sepe ostēdimus: sed sic pendet ex eo: sicut circa qō occupatur ꝛ cognoscit: ꝛ qō patitur ex illa. ¶ Omne autez animal cognoscit ꝛ percipit animam suam vnaz esse que est imperans: ꝛ regens suum corpus qō habet. Si autez est ibi alia anīa quā non percipit animal: neq; occupat̄ circa suum corpus: tunc non pendet ex illo corpore. Nō eni anima pendet ex corpore nisi hoc modo: ergo nullo modo transfertur anima ad aliud corpus: ꝛ hoc sufficiat ei. qui huius rei summam querit. Debes autez scire hoc multis modis posse exponi.

Quō aia pēdet ex corpe.

¶ Capitulum. V. De intelligētia agente: ꝛ de patiente in nostris animabus.

DJcemus q⁹ anima humana prius est intelligens in potentia. deinde fit intelligens in effectu. ¶ Omne aūt qō exit de potentia ad effectum: non exit nisi per causam: que habet illud in effectu: ꝛ extrahit ad illum: ergo hec est causa per quā anime nostre in reb⁹ intelligibilibus exeunt de potentia ad effectuz. Sed causa dandi formam intelligibilem non est nisi intelligētia in effectu: penes quā sunt principia formarum intelligibilium abstractaruz. Cuius comparatio ad aias nostras est sicut comparatio solis ad visus nostros: qz sicut sol vr per se in effectu: ꝛ videt̄ luce ipsius in effectu: qō non videbat̄ in effectu: sic est dispositio huius intelligētie quātū ad nostras animas: virtus eni rationalis cuz considerat singula: que sunt in imaginatiōe: ꝛ illuminat̄ luce intelligentie agētis in nos: quā pdiximus: fiunt nuda a materia. ꝛ ab eius penditus ꝛ imprimunt̄ in anima rationali. nō q̄si ipsa de imaginatiōe muteꝰ ad itellm nr̄m: neq; qz intētio pendēs ex multis. cū ipsa in se sit ꝛsiderata nuda: per se faciat simile sibi. Sed qz ex cōsideratione eoꝝ aptatur anima: vt emanet in eam ab intelligētia agente abstractio. Cogitationes eni ꝛ cōsiderationes motus sūt aptantes aiam ad recipiēdū emanationez: sicut termini medy ꝓparāt ad recipiēdū ꝓnez nescio: quāuis illud fiat vno modo: ꝛ hoc alio: sicut postea scies. Cuz autē accidit anime rationali comparari ad hāc formam nudam mediante luce intelligentie agentis: ꝛtingit in aia ex forma quiddam qō fm aliquid est sui generis: ꝛ fm aliud non est sui generis. Sicut cum lux cadit super colorata: ꝛ fit in visu ex illa luce operatio que nō est similis ei ex omni parte: imaginabilia vo sunt intelligibilia in potētia: ꝛ fiūt itelligibilia in effectu: nō ipsa eadē: sed que excipiunt̄ ex illis. imo sicut operatio que apparet ex formis sensibilibus: nō ipe forme mediāte luce: sz aliud. qō hz cōparationē ad illas: qō fit mediāte luce i ꝛceptibili ꝛcte opposito.

Auic. D

¶ Qualiter intellectus innascitur in aia.

B SIc anima rationalis cū coniungit fōrmis aliquo modo coniunctionis aptā ad B vt cōtingant in ea ex luce itelligentie agentis ipse forme nude ab omni permixtione: p̄mus autē q̄ō percipit de eis humanus intellectus est id q̄ō de eis est essentiale ⁊ accidētale: ⁊ id cuius causa sunt similes imaginationes ille ⁊ differūt. Sed intentiones quibus non differunt ipse forme sumit vna intentio in essentia itellectus cōparatione similitudinis. Sed cōparatione eius in quo differunt fiunt multe: ergo intellectus potestatē habet multiplicādi de intētionibus: q̄ sūt vna: ⁊ adunādi que sunt multe. Sed adunatio multorū. fit duobus modis. vno vt itentiões que sunt multe ⁊ differentes dimensionibus ⁊ imaginationibus fiāt vna intētio: cū nō differunt in diffinitione: alio vt de intentionibus generū: ⁊ differētiarū cōponāt intentio vna: in diffinitione. ¶ Modi aūt multiplicādi fiunt ecōuersio istorū. Isti aūt modi sunt de p̄prietatibus humani itellectus: quos nō habet alia vtus. Alie enī virtutes apprehēdunt: q̄ est multū sicut est multū: ⁊ vnum sicut est vnū. Cū aūt apphendūt vnū q̄ō est p̄iunctū ⁊ cōpositū ex aliq̄bus: ⁊ eoꝝ accidentibus: nō p̄nt separe accidentalia eoꝝ ab essentialibus coꝝ. Cuꝝ autē aliquā formā representat sensus imaginationi: ⁊ imaginatio intellectui: ⁊ intellect⁹ excipit ex illa intentionē. ſꝫ postea repesentauerit ei aliā formā eiusdē speciei: que non est alia nisi numero. iaꝫ nō excipiet intellectus ex ea aliā formā p̄ter quā accepat vllo modo: nisi fm accidēs: q̄ō est illius p̄p̄riū: ex hoc q̄ō est illud accidens: ita vt aliq̄n accipiat illā nudā: aliquādo cū illo accidente: ⁊ p̄pter hoc dicit: q̄ socrates ⁊ plato sunt vna intētio in humanitate. Non q̄ humanitas q̄ est coniuncta p̄prietatibus socratis: ipsa eadē sit cōiuncta p̄prietatibus platonis: quasi ambo haberent vnaꝫ essentiā: sicut fit in amicicia: ⁊ in aliꝫ relationibus. Sed q̄ humanitas multiplicata est in esse: humanitas. n. vna nō est in qua cōueniāt que representēt esse extrinsecum. ita vt ipsa eadē sit humanitas platonis ⁊ socratis: B aūt declarabitur in doctrina sapiētie. Q̄ō aūt de hoc intelligitur hoc est q̄ō p̄ma forma humana que precedit: ipsa p̄odest tantū anime ad cognoscendū formā humanaꝫ. Secūda vero nihil p̄dest. Intentio enī impressa anime est vna: que nō est nisi imaginatio p̄ma: ⁊ imaginatio secūda nihil operat. Potuit aūt vnaquaeq̄ p̄cedere ⁊ operari. illud idē in aia: non sicut hic homo singularis: ⁊ hic equus. ¶ Intellectus aūt cū apprehēdit aliqua inter q̄ est p̄ius ⁊ posteriꝰ: solet itelligere cū illis tēpore nēcio. non in tpe. sed in momēto. ¶ Intell⁹ enī itelligit tēpus in p̄ne ⁊ in terminis: ⁊ hoc subito. ¶ Q̄ō aūt itell⁹ nō p̄t formare ea que sunt in vltimo itelligibilitatis: ⁊ abstractionis a mā: hoc nō hꝫ ex aliquo q̄ō sit in essentia illaꝫ rerū: nec ex aliquo q̄ sit in nā intell⁹: ſꝫ ex B q̄ aia ipedita est in corpe ⁊ ex corpe:: ⁊ q̄ in multis eget corpe. Sed corpus elōgat eā a dignioribus suis perfectionib⁹. Noc enīꝫ q̄ oculus nō p̄t intueri solē: nō hꝫ ex aliquo q̄ō sit in sole: neq̄ ex hoc q̄ sol nō appeat: ſꝫ ex ifirmitate oculi. Sed cū auferē de nostra aia ipsa aggrauatio ⁊ ipedimētū: tunc intelligētia aie de his est melioꝫ q̄ hꝫ aia: ⁊ q̄ est purioꝫ ⁊ delectabilioꝫ. Sed quia noster sermo hic nō est de aia: nisi fm q̄ est aia. ſ. fm q̄ est iuncta māe huic. tūc non debemus loqui qd erit de aia post mortē: cū loquamur de nā. donec p̄ueniamus ad doctrinā sapiētie: ⁊ speculemur res separatas: q̄ doctrine nālis nō est p̄p̄rium specularī: nisi q̄ est rerū naturaliū: ⁊ que habet cōparationē ad materiā ⁊ motū. Sed dicem⁹ q̄ formatio itellectus differt fm esse rerū. Res enī subtilissimas nō p̄t aliq̄n itellectus apprehēdere: q̄ excedūt eū: que vo sunt debilis esse: vt motus ⁊ tēpus: ⁊ materia: aliq̄n est difficile intelligi. eo q̄ sunt debilis esse. ¶ P̄riuationes autē nō apprehendit intellectus in effectu absoluto: p̄riuationē enī apprehendit per hoc q̄ apprehendit habituꝫ ei⁹. Sed intellectus apprehendit p̄riuationē ex hoc q̄ ipse fuit habens p̄riuationē. Malū ergo ex hoc q̄ est malū. ⁊ impotētia. ⁊ est p̄riuatio p̄uationū si apprehendit itellectus nō apprehendit: nisi ex hoc q̄ō est similitudo inter hūc ⁊ illam potentiā. Intelligentia enī cui nihil potētie annexū est: nō intelligit p̄uationē: neq̄ malum: fm q̄ est p̄riuatio ⁊ malū: nec formanē in ea: q̄ in eis que sunt: nō est aliq̄ō malū absolute.

¶ Capitulū. VI. de gradibus actionū intellectus: ⁊ de actione graduū eius qui est sensus intellectus.

A DIcemus de anima intelligit eo q̄ apprehendit in se ipsa formā intellectoꝝ nudoꝝ a mā: sed hoc q̄ forma ē nuda: aut ideo est: q̄ intellectus eā denudat: aut q̄ forma in seipsa nuda est a mā: ⁊ nō est op⁹ aie denudare eā. Anima aūt intelligit seipsaꝫ: ⁊ hoc q̄ intelligit seipsaꝫ: facit eā itelligere se eē: ⁊ intelligentē ⁊ rez intellectā: ⁊ intellectū. In eo vero q̄ itelligit ceteras formas nō facit ita. Ipse enī per se in corpe sunt semp: ⁊ in po⁹ ⁊ in intellectu: quāuis in aliqbus reb⁹ exeant ad effectū. Illud aūt q̄ dicit. q̄ ipa anima fit ipe res intellecte: impose est fm me: B enī nō itelligo q̄ō dr. q̄ vna res fiat alia: neq̄ intelligo q̄liter hoc eē possit. Quicq̄ enī deponit vnā formā ⁊ iduit aliā: ipm est cū p̄ma forma aliq̄d: ⁊ cū scōa aliud. p̄imū verissime nō fit scōm. nisi p̄imū destruaē: ⁊ nō remāserit nisi eius subm vel aliqua ps eius. Si aūt nō fit ita ingramus qualiter fit. ¶ Dicemuꝰ q̄ q̄ cū aliq̄d fit aliud. illud p̄mū aut hꝫ eē: aut nō: ⁊ scōm: aut hꝫ esse: aut nō. Si aūt habuerint esse: tunc duo eēntia sūt nō vnū. Si aūt p̄imū nō habuerit esse: tunc hoc q̄ō erat aliq̄d fit nihil: ⁊ q̄ō erat nihil fit aliquid: hoc aūt nō ē itelligibile: p̄imū etenī ⁊ si destruit: nō tn fit aliud: nisi quū destruit ipsuꝫ: attribuit esse alteri rei. Aia q̄ quo fit forma aliarū rerū: Q̄ō aūt magis decipit hoies in hoc. est ille qui cōposuit libꝝ ysagogarū qui amabat log verisilia: ⁊ p̄babilia: satisfaciēs sibi ⁊ alys verisimilitudine: q̄ possunt perpendere docti hoies: ex libris ei⁹ q̄ intitulant de intellectu ⁊ de intellectis: ⁊ de anima. Concedo autē formas rerum subsistere in anima: decorantes: ⁊ nobilitantes eā: quarū quasi locus est aia: mediante intellectu materiali. Si aūt aia sit forma aliquarū rerū q̄ sunt in effectu: forma aūt est effectus: imo ipsa est effectus. In essentia vero forme nō est virtus recipiendi aliq̄d: neq̄ vtus recipiēdi aliq̄d est nisi in receptibili rei: tūc opꝫ vt aia nō sit vtus recipiēdi aliā formā: vel aliq̄d aliud. Sed nos vidēmus eā recipe aliā formā p̄ter illā: vn si illa nō recipitur: postq̄ nō fuerit diuersa ab hac: erit mirū: q̄ recipiēs ⁊ nō recipiens erūt vnū. Si aūt fuerit diuersa ab ea: tūc aia sine dubio fiet alia a seipsa. si ipsa est forma itellecta. hoc aūt totū nihil est. Aia enīꝫ est intelligens. Intellect⁹ vo aut vocabit virtus eius qua intelligit. Aut vocabit ipsa sua forma intellectoꝝ suoꝝ: que q̄ sunt in aia intellecta sunt. ergo intellectus ⁊ intelligens: ⁊ intellectū: nō sunt vnū in nostris aiabus. Concedo autē hoc posse esse in aliquo: sicut significabit suo loco. ¶ Similiter intellectum materiale. si volunt appellare aptitudinē aie absolutā in nobis: ſp est p̄manēs dū sumus in hoc corpore. Si autē volumus appellare intellectū mālē aptitudinē anime fm vnamquamq̄ rem: aptitudo destruitur cum

B habet esse effectus. ¶ Postq̄ igit iam hoc cōprehendisti: dicem⁹ q̄ formari intelligibilia fit tribus modis. vno cū aliquid formaē in aia in effectu distincte ⁊ ordinate. Sed aliq̄n illa distinctio ⁊ ordinatio nō est nēcia: sed cō mutabilis. exempli grā. cum ordinaueris in anima intētiones verboꝝ significantium hoc q̄ō dicit: q̄ ois hō est aial: inuenies intellectū vniuscuiusq̄ hoꝝ vlem: qui nō formaē nisi in suba incorporea. ¶ Ad hoc aūt vt formetur in ea: necesse est ibi p̄ius ⁊ posterius. Si aūt cū mutaueris hoc ⁊ ordinaueris aliter intentiones formatas: sicut cum dicis q̄ aial predicaē de omni hoīe: non dubitabis hunc ordinez: fm q̄ est ordo itētionū vniuersaliū nō esse ordinatū nisi in substātia nō corporea: quamuis alius sit hic ordo q̄ primus. Sed hoc fm auditū nō fm intellectū. Di enī duo ordines sunt diuersi: sed intellect⁹ purus idem est. ¶ Secūdo cū intellectus rei iam acquisitus est fm operationes: sed aia auertit ab eis: ⁊ non respicit ad id q̄ō iam intellexerit: sed est mutata ab illo intellecto ad aliud. Non enī est in potētia animarū nostrarū: vt omnia intelligant simul subito. ¶ Tertio cuꝝ aliq̄ō dubium a te querit de bis que iam scisti: vel que scire potes: sed hesitas respōdere in illa hora: securus inde verissime te posse respōdere: quāuis postea non sit apud te adhuc ordinata responsio aliquo modo. Sed incipis p̄ordinare in tua aia vt reddendo responsuꝝ q̄ō prouenit ex illa certitudine sciendi illud q̄ō habes ante distinctionē ⁊ ordinationē eius. Differētia autē inter p̄mā formationē ⁊ haꝫ manifesta est. p̄ima enī est sicut id q̄ō de thesauro educis: ⁊ aliqd de eo agis. Scōa sicut id q̄ō habes in thesauro: ⁊ nō agis aliquid de eo. tertia vo a p̄ma differt in B q̄ō nō est aliquid ordinatū in cogitatione aliquo mō: sed est sicut ichoatio ordinis cū adiunctiōe certitudinis. Et differt a secunda: quia non est q̄ō respicia-tur: sed respicitur aliquo modo considerandi in actu verisimili cui p̄pria est cōparatio ad aliquid q̄ō est quasi repositū. Si quis aūt dixerit q̄ hec sciētia est in potētia sed potētia p̄pinqua effectui. B falsuꝝ est. habēs enim B habet certitudinē in effectu acquisitā: quā nō est necesse acquirere: neq̄ per potētiā remotā: neq̄ per propinquā. Ipsa aūt certitudo: certitudo est habēdi hoc q̄ō hꝫ apud se hoc: ⁊ vt cum voluerit illud scire: sciat: ⁊ sic certitudo eius in effectu est quasi bec iam acquisitio est: que vocatur in effectu: acquisitio enī alicuius acquisitio est. B igitur q̄ inuimus quo ꝓtinet in se. ſ. cognitū i effectu: ⁊ certitudinē in effectu habēdi penes se hoc repositū: sed illō simplr est cognitū apud eū: hoc aūt q̄ō vult facere cognitū alteri. Mirū est aūt q̄ō hic respōdēs ordinet q̄ in ei⁹ aia subito venit: qui cū docet aliū incipit ipse adiscere doctrinā que est secundi modi. In quo ordinaē ipsa forma fm ordinē quo ordinaē penes illū qui ab eo recipit. vn⁹ aūt istoꝝ modoꝝ est scia cogitabilis: cuius vltima perfectio nō cōpleē: nisi cū ordo ei⁹ cōponit: alius aūt est scia simplex: in qua nō solet gñari forma post formaꝫ: sed est vna ex q̄ forme p̄ueniūt in receptibili eaꝝ: ⁊ hec scia est efficiens id q̄ō vocam⁹ sciaꝫ cogitabile: ⁊ est p̄incipium eius. ⁊ ipsa est vtus aie intellectiua absoluta: que est sine intelligētibus agentib⁹: ordinare aūt non hꝫ aia nisi ex hoc q̄ō est aia: q̄ō si nō hret: nō bret sciam aialē. ¶ Aia enīꝫ rōnalis quomō hꝫ p̄n⁹ ex aia: q̄ō p̄n⁹ hꝫ sciam p̄ter sapiētiā aie: hoc est cōsiderandū: hoc aūt debes ex tua aia itelligere. ¶ Debes etiā scire q̄ in nostro puro itellectu nō est multitudo vllo modo: neq̄ ordo formarum. ¶ Ipse enī est p̄incipiū ois forme emanātis ab eo in aia. ¶ Debes etiā tenere similiter esse dispositionē separatorū pure: in hoc q̄ō intelligūt aliqua. ¶ Intellectus enī noster est intellectus intelligens formas: ⁊ creans illas nō cui⁹ est formare: aut q̄ est i forma anime: formare enī aie sapientis hois fm q̄ est anima nō est nisi formare ordinate ⁊ distincte: vnde ipsa anima non est simplex omnino. Ois autem apprehensio intelligibilis est similitudo alicuius ad formā separatā a materia: ⁊ ab eius accidentibus materialibus: sicut predixim⁹: sed aia habet B ex B q̄ō est substātia recipiens impressa ab eo. Intelligētia vero habet B ex hoc q̄ō est p̄incipiū ⁊ substantia agens: ⁊ creans: q̄ō autē p̄priū est eius ex p̄ncipalitate eius ad animā: est eius intelligibilitas in effectu: q̄ō vero p̄priū est anime ex B q̄ō informaē ex ea: ⁊ recipit ab ea est eius intelligibilitas in effectu. Q̄ō aūt debes scire de dispositione formarū que sunt in aia: B est q̄ō dicemus. scꝫ q̄ imaginata: ⁊ quecūq̄ adherēt eis. cū aia auertitur ab eis sūt reposita in vtutibus cōseruatiuis eoꝝ: que vere nō sunt apprehendentes. Si enī B esset: essent apprehendentes: ⁊ cōseruātes simul: sed sunt thesaurus ad quē cū conuertit se virtus apprehendēs iudicās. imo estimatio: aut aia aut intellectus inueniet eaiam haberi. Si autez non inuenerit ea necesse habebit redire ad perquirenduꝝ ⁊ reminiscendū: q̄ō si non fieret necesse esset nobis dubitare de omni anima occupata ab aliqua forma: an ipa forma haberet in se: an nō haberet eē nisi in potētia. ¶ Et dubitaremus quo mō memorareē: ⁊ cum non fuit apud aiaꝫ in quo fuit ⁊ anima cui adhesit: quousq̄ reuocareē hec forma. Animalis aūt aie discrete sunt vtutes: ⁊ vnicuiq̄ virtuti per se separati attributa sunt istrumēta: ⁊ formis assignatus est thesaurus: quas aliq̄n nō cōtēplatur estimatio: ⁊ assignatus est itentionibus thesaurus: q̄s aliq̄n nō ꝓsiderat estimatio. Nō enī estimatio est locus in quo stabilianē ista: sed est iudicans. Et ꝓpter hoc dicimus q̄ extimatio aliq̄n respicit formas ⁊ intentiones repositas in bis duabus virtutibus: ⁊ aliq̄n auertit ab eis. ¶ Dicemus nunc de humanis animabus an ipsa intelligentia: intelligibilia que apprehendūt: ⁊ deinde cōuentunē ab illis ad alia non sint in illis perfecte in effectu: ⁊ ideo ipse nō intelligunt ea perfecte in effectu: an habeāt thesaurū in quo reponāt. Sed bic thesaurus aut est essentia earū: aut corpus earū: aut aliqd corpale earū. ¶ Iaꝫ aūt diximus q̄ corpus earū: ⁊ q̄ō pēdet ex corpe earū nō est dignū ad hoc: neq̄ est dignū: vt fit subm intelligibilium: q̄ nō est dignū: vt forme intellecte sint fitum habentes. sed coiunctio earū cū corpore faciet eas habere situs. Si aūt eēnt in corpore habentes situm: nō essent intelligibiles. Aut dicimus q̄ ipse forme intelligibiles: sunt res q̄ se existentes: quarū vnaquaeq̄ est spēs: ⁊ res per se existēs. sed intellectus aliq̄n aspicit illas. ⁊ aliq̄n auertit ab illis. ⁊ postea cōuertit ad illas. Et est anima quasi speculum. ipse vero quasi res exirinsece: que aliq̄n apparent in ea: ⁊ aliquādo non apparent. Et hoc fiat fm comparationes que sunt inter eas ⁊ animā. Aut ex p̄incipio agente emanet in anima forma post formā: fm petitionē anime. a q̄ p̄incipio postea cum auertitur cessat emanatio: q̄ō si ita esset: eēt necesse omnibus hoīs adiscere sicut p̄mitus. ¶ Dicem⁹ q̄ vltima ptē huius diuisionis esse verā. Impossibile est enī dici hanc formā esse in aia in effectu pfecte: ⁊ nō intelligi ab ea in effectu pfecte. Sensus enīꝫ de hoc q̄ eam intelligit nō est nisi q̄ forma existit in ea: vñ impoſe est corpus esse thesaurū eius: ⁊ impoſe est etiam essentiaꝫ anime esse eius thesaurū: hoc enī q̄ō est thesau-

rus eius:nihil aliquid est:nisi q; forma itellecta existit in ea. Et nos sic intelligimus. Nō est aūt sic apprehēsio formē. Apprehēdere eteni formā nō est thesauri:sed tm retinere. Alterius eteni vtutis est apprehēdere:formas autē memoratas ⁊ formatas cē in aliq̄:nō est sensus ipsas apprehēdere:sicut formas sensibiles cē in aliquo nō est sensus. Uñ corpa:in gb⁹ sunt for⁹ sensibiliū nō sunt apprehēdētia. Apprehēsionē vo fm q; est vtus apprehēdētis neēe est fieri ab eo:a quo solet ipzimi ipsa forma aliquo mō impressionis. In memoriali aūt ⁊ formali nō ipzimūt formē nisi fm q; sunt instra:⁊ hūt corp⁹ retinēs ipsas formas nisi ꝓpinquas gerēti ipsaz vtutē apphēdētē:q̄ è sic imaginatio ⁊ extimatio:ita vt cōsideret eas cū vult:sicut retinēt formā sensatā circa sensuz:ad hoc vt inquirat eaz sensus cū voluerit:hoc aūt pōt itelligi in memoriali ⁊ formali:nō in aia:formā eni itellectā cē in aia.hoc idez ē qō apphēdi eā. ¶ Idē postea declarabimus adhuc in sapia pma: q; hec for⁹ nō est p se exns. Restat g̃ vt vltia pars sit va:⁊ vt discere nō sit nisi acgrere pfectā aptitudinē cōiungēdi se itelligentie agēti:quousq; fiat ex ea itells:q; est simplex a q̄ emanēt for⁹ ordinate mediāte aia in cogitatione. ¶ Aptitudo aūt q̄ pcedit discere ē impfecta:postq̄ aūt discit est itegra. ¶ Cū eni trāsit in mēte eius q discit id qō coheret cū itellecto ingsito:⁊ ꝛuertit se ania ad inspiciēdū. Ipsa aūt inspectio est cōuersio aie ad ꝑncipiū dans itellm cū eni aia cōiungit itelligentie emanat ab ea vtus itells simplicis:quā segt emanatio ordinādi. ¶ Si vo auertit a ꝑ fiūt ipse for⁹ in po⁹:sed po⁹ ꝓxima. g̃ p̄m discere est sicut oculi curatio:q; factus sanus:cū vult aspicit aliqd vñ sumat aliquā formā. ¶ Luz vo auertit ab illo:fit illud sibi in po⁹ ꝓxima effectui. Dū aūt aia humana g̃naliter est in corpe:nō pōt recipe subito itelligētiaz. Sed eius dispō est sic dicim⁹. ¶ Cū.n. dr̄ plato est sciēs itelligibilia:hic sensus est:vt cū voluerit reuocet formas ad mētē suā. ¶ Cuius ēt sensus est:vt cū voluerit possit cōiungi itelligētie agēti.ita vt ab ea in ipsuz formet ipm itellm. Nō q; intellm sit pñs sue mēti:⁊ formatū in suo itellectu i effectu sp;neq; sic erat ꝑus q̄s disceret. ¶ Dic eni modus itelligēdi in po⁹:est vtus q̄ acgrit aie itelligere cū voluerit ꝓiungt itelligentie a qua emanat in eam forma itellecta:que forma est itellectus adeptus verissime. Et hec vtus est itells in effectu:fz qō est pfectio. Sz formatio imaginabiliū est respectio aie ad thesauros:sensibiliū. Sed primū est inspicere:qō est superius:hoc aūt est inspicere qō est iferius. ¶ Cū aūt aia liberabit a corpore:⁊ ab accñtibus corpis:tūc poterit cōiungi itelligentie agenti:⁊ tūc inueniet in ea pulchritudinē itelligibilē:⁊ delectatione perennem:sicut dicemus postea suo loco. ¶ Debes aūt scire q; sapia siue habeat ex doctrina siue nō:nō equalr hr̄. Sunt eteni quidā discentium qui sunt aptiores ad intelligendū:quoz aptitudo que est prior ea aptitudine quā prediximus est fortior. Luz vo hz hoc in seipso nō aliunde. vocat hec aptitudo subtilitas:que aptitudo aliqñ in aliq⁹ hoib⁹.ita prevalet:q; ad cōiungēdū se itelligētie nō idiget multis:neq; exercitio:neq; disciplina:qz est in eo aptitudo fa.immo qz qcqd est per se scit. Qui gradus est altior oib⁹ alys gradib⁹ aptitudis. H aūt dispō itells mālz vocari itells scōs q̄ ē illi⁹ gñis:cui⁹ est itellectus in habitu. Sed hic est supremus in quo nō oēs hoies ꝓueniūt:nō est aūt longe vt ab his actionibus cōparatis ad intellectū fm ptātē earū ⁊ virtutē emanet aliquid in imaginatiuā:qō imaginatiua representet etiā fz exēpla visa vel audita ōba:eo mō quo prediximus. q; qō aūt fit h̄ certius:h̄ est:qm manifestū est q; itelligibilia. q̄ studet bō acgrere nō acquirit nisi cū habuerit terminuz

mediū in syllogismo. Dic aūt medius terminus inuenit duobus modis. Aliquādo eni ꝓpio ingenio. Ingeniū aūt est actus rationis:cuius ꝓpria ꝓpria vi inuenitur medius terminus. Subtilitas aūt est supra ingeniū. Aliqñ aūt habet ex doctrina:principiū aūt doctrine est ingeniū. Res aūt sine dubio terminantur apud ingenia quas adinuenerunt hoies ingeniosi. deinde tradiderūt eas discipulis. pole est ergo:vt hō in seipso habeat ingeniū ⁊ ex ratione sua sine doctrina faciat syllogismū. Sed differunt hoies in hoc in quātitate ⁊ qualitate. In quātitate eo q; aliqui hominū habēt ingeniū ad inueniendū medios terminos plures numero in qualitate:eo q; aliquis hoium est velocioris ingeny. ⁊ qz h̄ equalitas nō pōt terminari. sed semp recipit maius ⁊ minus:tunc dz diffiniri in vltio defectus:penes eū qui nullius est ingeny:aut in vltimo augmēti:penes eū qui hz ingeniū oiuz questionū:aut plurimū ex his.aut qui habet velocius ingeniū:pole est ergo vt alicuius hois aia eo q; est clara:⁊ coherens ꝑncipys itelligibilibus.ita sit inspirata vt accendat ingenio ad accipiēdū oēs questiones ab intelligentia agente:aut subito:aut pene subito firmiter impressas:nō probabiliter:sz cū ordine q; apprehendit medios terminos:ꝑhata autē que sciuntur ex suis causis non sunt intelligibilia:⁊ h̄ est vnus modus ꝓphie qui oibus virtutib⁹ ꝓphie altior ē. Unde cōgrue vocat vtus sancta:qz est altior gradus in virtutes humanas.

¶ Capitulū. VII. In quo enumerant sentētie ꝓbabiles antiquorum de anima ⁊ eius actionibus:⁊ an sit vna:an multe:⁊ certificare ⁊ stabilire virtutem rei in hoc.

Sententie de essentia aie ⁊ eius actionibus sunt diuerse:quedā eniz ex illis est dictio illius qui putauit q; ania est vna entia que facit oēs actiones suas per se diuersitate instroz. Ex his etiā est ille q; putauit q; aia sapiens est per seipsaz:⁊ scit oia. Sed nō agit sensibus:⁊ istris attrahētibus apprehēsa ab ipsa:nisi ad hoc vt ipsa excitet p illa ad id qō hz in seipsa. ¶ Ally vo dixerūt q; hoc fiat q̄si reminiscēdo:qz aliqñ accidit ei obliuisci. Et de pma secta fuit q; dixit q; aia non est vna:sed multe:⁊ q; aia q̄ est in vno corpe:est collectio aiaz. s. aie vegetātis ⁊ apprehendētis:⁊ aie irascibilis:⁊ ꝯcupiscibilis aie. Ex istis ēt est ille q; tenet q; aia cōcupiscibilis ē nutritiua:⁊ dixit locū ei⁹ cor eē cui attribuit cōcupiscentiaz nutriēdi:⁊ generādi simul. Ex his etiā est ille qui tenuit q; gñare est ex q̄dā vtute cuiusdā ptis aie emanāte in testiculos maris ⁊ femie. Ex his est etiā ille, q; tenuit q; aia est vna entia ex q̄ vtutes iste emanāt:quarū vnaq̄q hz ꝓpria actões:⁊ q; ipa nihil facit nisi mediātib⁹ his vtutib⁹. ¶ Qui āt dixerūt aiaz eē vnā:⁊ agētē p seipsaz:conati sūt h̄ astruere p id quo astruit sīnia vitima q; postea assignabim⁹. ¶ Dixerūt ēt. postq̄ vna est:⁊ vnuz corpus ipole est eā diuidi per istra ⁊ multiplicari:fieret eni tūc forma mālis. Cōstat aūt apud eos q; aia suba ē separata ex syllis: quos nō est hic opus iducere:dixerūt g̃ q; ipsa p seipsam facit gcqd facit istris diuersis. ¶ Qui aūt ex his dixerūt q; anima est sapiēs per seipsaz:conati sunt hoc astruere dicentes. q; si esset insipiens ꝓuata scientys:aut haberet hoc ex sua essentia:aut ex accidente. Si aūt hr̄et hoc ex sua essentia:nos ꝓsset ipsa scire aliqd vllo mō. Si vo hr̄et h̄ ex accñte:fz accñs nō accit rei:nisi q̄ est:tūc aia hz essentiaz cognoscendi res. Sed cōtingit eā fieri insipientez ex aliqua causa:ergo causa illa nō est eā sapiēte:sed insipiente. Sed remotis causis accidentalib⁹ remanet id qō est eēntiale:postq̄z igit essentiale est ei scire. qūo pōt ei ac-

cidere ex aliqua causa vt fiat nesciens. cū ipsa sit simplex spiritualis impassibilis:pōt autē hr̄e sciam in se:⁊ auerti ab ea ⁊ impediri. sed cū euigilant cognoscit. ¶ Sensus vero euigilandi est ipsaz ad seipsaz reuocari:⁊ ad dispositionē nature sue:⁊ tūc inuenit se scientē quicqd est. ¶ Sed actores sentētie de reminiscēdo ratiocinant dicētes. q; si aia nō sciuisset aliquādo qō mō nescit:⁊ inquirit cognoscere:cū assequere nō cognosceret id esse qō quesierat. Sicut qui querit captiuum qui fugit. Doc autem izz destruximus als. Qui autem dixerunt animas esse multas:ratiocinati sunt dicētes:quomodo possimus dicere oēs aias esse vnā aiam:cū inueniamus vegetabilia non hr̄e aiam cōcupiscibilē. i. quā prediximus in hoc capitulo:neq; habere animā apprehendētē vel sentientē vl cognoscentē. g̃ h̄ aia essentialiter est aliud ab illa. ¶ Itē inuenimus aiaī habere banc aiam sensibilē ⁊ irascibilem: neq; hz aiaz rationalem vllo modo. Dec ergo aia bestialis alia aia est per se. Sed qz he oēs cōiungunt cū hoīe. scimus in eo esse cōiunctas aias a seipsis alias:⁊ diuersarū sententiaz:quaruz vnaqueq; differt ab alia:⁊ iō vnaqueq; habz locū propriū:qz rationalis hz cerebrū ⁊ irascibilis anima hz cor:⁊ ꝯcupiscibilis habz epar. De sunt famose sentētie de aia. Nulla autē harū vera est nisi vltima eaz quā prediximus. Unde ostēdem⁹ primo eius firmitudinē:⁊ deinde redibim⁹ ad soluendas questiūculas quas induxerunt. ¶ Dicemus igit ex premissis manifestum esse actiones diuersas ex diuersis virtutibus esse:⁊ q; ois virtus ex eo qō est virtus:nihil est nisi ad qō ex ea proueniat actio:quā hz principalr:⁊ q; vtus irascibilis nō patit ex delicys:neq; cōcupiscibilis ex nocumētis: neq; in virtute apprehendente fit qō fit in illis duabus:neq; aliqua illarū duaz ex hoc qō est id qō recipit formā apprehensaz:⁊ intelligit eā. Dis ergo ꝓpositis dicem⁹ oportere vt oēs be virtutes habeant vinculū aliqō in quo cōiunganť oēs. Cui⁹ cōparatio ad oēs has virtutes:sit sicut cōparatio cōmunis sensus ad sensus extrahentes. Uerissime eni scimus q; harū virtutū altera impedit alteraz:⁊ altera imperat alteri:qō cōstat ex predictis. Si autem nō haberēt vinculū in quo ꝓiungerent:⁊ qō eis domina ret:⁊ qō pp alias ipedirēt regere alias:⁊ dominari alys. Alie nō retraherent alias a ꝓpria actione:qūlibet eni virtus si nō haberet aliqō in quo cōiungeret aly:nō ꝓhiberet aliā virtutē a sua actione. s. si istrumētū nō eēt cōmune:neq; subm cōmune:neq; aliquid aliud in quo coniungerent eēt cōe. Quomodo eni hoc esset cū nos videam⁹ q; sensus aliquādo dilatet cōcupiditatē:⁊ virtus cōcupiscibilis nō patiat a sensato:sed qō est sensatū. ¶ Si autē nō patit ex hoc qō est sensatū. Tunc ipsa passio nō est ex ꝯcupiscentia illius sensati. ¶ Ops ergo sine dubio vt cōcupiscibilis sit que sentit. ¶ Impossibile est autez duas virtutes eē vnā. ¶ Manifestū est igit q; aliquid vnuz est habēs duas virtutes. Unū verū est dici: qō qz sensimus cōcupiuimus. ¶ Et qz vidimus hoc ⁊ hoc offensi sumus. ¶ Illud autē vnū in quo coniunguntur he virtutes:est id per qō cognoscit vnusquisq; que sit sua sententia. Ita vt sit verum dicere:q; quia sensimus concupiuimus. ¶ Doc aūt impole est esse corpus. ¶ Lorpus eni ex hoc q; est corpus:nō pōt esse id in quo coniunguntur he virtutes. Alioquin. omne corpus haberet has virtutes. Sed ex aliquo ꝓpter qō fit aptum ad hoc qō primo est coniungens:⁊ est perfectio corpis:fm hoc q; est coniungens:⁊ est aliud a corpore:ergo coniungens est aliqd aliud a corpore. ¶ Secundo:qz iā manifestū est aliquā virtutū istarū esse quā nō est possibile esse corporeaz vel subsistentem in corpore. ¶ Si quis autem dubitauerit

dicēs. q; si possibile est aliquid vnum has habere virtutes:quāuis nō cōiungant in eo simul:quarū quedam sunt nō subsistentes in corporibus:quedaz subsistentes. ¶ Et quāuis sint separate. cōparant tamē ad vnū qddā cū non sint vnuismodi tunc modo nō sunt sic:vt aut sint omnes comparate corpori:aut corporales. ¶ Dicemus qz hoc q; nō est corpus:pōt esse in quo coniungant virtutes:ex quo quedā emanent ad instrumēta:⁊ quedā sint ꝓprie essentie ipsius:⁊ cui oēs reddant aliquo mō. Que autē exercentur in instrumento cōiunguntur in principio: qō cōiungit eas in instrumento:qō principiū ꝓcedit ab aia in istrumētū:sicut postea declarabimus eius dispositionē in soluendo questiunculam. Impossibile est autē omnes virtutes has emanare ex corpore. Comparationes enim virtutū ad corpus:nō sunt ad modū emanādi:sed recipiendi. Emanatio aūt pōt esse separatio emanantis ab eo a quo emanat. Receptio aūt nō pōt esse separatio talis:neq; potest fieri eodez modo. Tertio:q; h̄ corpus:aut eēt totū corpus:⁊ tunc cū aliquid illius deesset:nō esset hoc qō percipim⁹ nō esse:nō est autē ita sicut als ostendimus. Ego eni sum ego ipse:quāuis nesciaz me habere manū:vel pedē:vel aliqō alioz membroz:puto ātq; hec membra exerceo in vsibus meis:qui nō eēnt:nō essent necessaria:⁊ ego essem ego quāuis non essent illa. ¶ Repetamus aūt id qō prediximⁿ. s. q; si subito crearet homo. expansis eius manibus ⁊ pedib⁹:que ipse nō videret neq; contingeret:neq; ipsa se cōtingerēt:neq; audiret sonū:nesciret quidē esse aliqō suoz membroz:⁊ tamen sciret se esse.⁊ quia vnū aliqd est. quāuis non scire illa oīa:qō aūt nō scit nō est id qō scit. H aūt membra non sunt vere nisi sicut vestes:que quia diu est q; adherēt nobis putauimus nos esse illa aut q; sunt sicut ptes nr̄i. Cū eni imaginamur nr̄as aias nō imaginamur eas nudas:sz imaginamur eas nudas cōpib⁹. Cui⁹ rei cā ē diuturnitas adherentie. Cōsueuimus autē exuere vestes ⁊ proycere. qō oino non ꝓsueuimus in membris. Uñ opio q; membra sunt partes nostri firmioz est nobis:q̄s opio q; vestes sūt partes nr̄i. ¶ Si aūt totū corpus nō fuerit id in quo ꝓiunguntur:sed aliqō membrū proprīū:tunc aut illud membrū erit id qō teneo:qz essentialr est ego:aut itentio ei⁹:de q̄ teneo:q; essentialiter sit ego. nō est ipsius membrū:quāuis ipm sit ei necīuz. Si āt ipz membrū. s. aut cerebrū aut cor. aut aliqd aliud:aut mlta simul membra hz sint idē. aut cooz cōiunctio sit idipz de q̄ pcipio q; sit ego:tc oz vt pceptio q̄ ipz ego pcipio sit pceptio illi⁹ rei. Uñ eni nō pōt pcipi fm vnā eādē ptē. nō est aūtita in re. Nescio eniz me hr̄e cerebrū vel cor nisi sensu:⁊ auditu ⁊ experimēto:nō q; cognoscā ipsuz esse ego. vñ ipz membrū eēntialr nō est id qō pcipio ipm eē ego eēntialr:sz accñtalr. Intētio aūt de eo qō cognosco:q; sit ego:est id qō designo i ea dictiōe cū dico:sensi. cognoui. feci. q̄. p̄petates cōiuncte sunt in vno qō est ego. Si qs aūt dixerit nescis:qz hec est aia dicam me sp scire:⁊ qz hec ē itētio quā voco aiaz:sz fortassis nescio illā appellari aiaz. Cū aūt itellexero illō in te vocari aiaz itelligā illud eē hoc:⁊ qz ipz ē regēs istra mouētia:⁊ apprehendētia. Uñ nescio q; illud ego sit aia. dū nesciuero qd sit aia:nō ē aūt sic dispō cordis aut cerebri. Intelligo eni qd sit cor:vel cerebrū:sz nō itelligo q; ipz sit ego. Cū eni itelligo. q; ipsa aia est ꝑn⁹ motuū ⁊ apprehēsionū q̄s habeo ⁊ finis earum:ex his omnibus cognosco q; aut ipsa est ego verissime. Aut q; ipsa est ego regens hoc corpus:fortassis autem non possum modo percipere per se separatim:sine pmixtione pceptionis: q; est regēs corp⁹. ⁊ coniunctū corpi:sed an sit corpus:an nō:si queraī fm me:nō opz esse corpus:neq; imaginar mihi q; sit aliqō

eoꝝ:sed imaginaꝝ mihi esse sine corpeitate eius.ḡ iā itellexi ex aliq̄ pte q̄ non est corpus:eo q̄ nō itellexi ei corpeitatē cū itellexi illud. deide cōsidero: q̄ ex ℔ q̄ ego ponā corpeitatē huic rei que est principiū istarū actionū:nō est neꝯe illud esse corpus:p̄cipue cū videaꝝ mihi illud esse diuersus ab his sensib⁹:quāuis me nō fallat cōiunctio eius cū instrumētis:ꝛ qz video illa:ꝛ video actiones emanare ab illis:puto illa eē q̄si ptes mei:sed hoc q̄ erro in aliquo nō dꝫ esse iudiciū:sic iudiciuꝫ de eo qō dꝫ fieri:ꝛ qz inquiro esse eius:ꝛ an sit nō corpus:nō ideo suꝫ ignarus eius ignorātia absoluta:q̄uis negligā illud. plerūq̄ enī cognitio rei in primo est:sed qz negligīt fit ignota:ꝛ postea requirīt ex locis remotioribus. Aliquādo aūt ad cognoscendā rem sufficit exercitari. Sed qz est facile: hō illud negligit:ꝛ eius ingeniū nō auertit illud:ꝛ postea fit ei difficilius ad intelligendū ꝛ remotius ad cōprehendendū. ¶ Manifestū est ḡ q̄ be virtutes hīt in quo cōiunguntꝫ cū oēs reddūt:ꝛ q̄ est nō corpus:siue sit comes corpis siue nō. ¶ Postq̄ aūt tā demōstrauimus certitudinē huius. debemus soluere questiones p̄dictas. dicēteꝫ q̄ qz aīa vna est eēntialr. non ideo dꝫ nō emanare aliqd ab ea in mēbra diuersa:sed pōt eē:vt p̄mū qō emanat ab ea in sperma ꝛ semē sit virtus generās que gīnat mēbra ℔m vnāquāq̄ virtutē cōgruā actioni illius. Et vnūqōq̄ membrū sit aptum ad recipiendū ꝓpriā virtutē que apparet in eo:qō nisi'ita esset gīnatio corporis esset ociosa.

D

¶ Sed ratio eius qui posuit aiaꝫ scientē ex seipsa nulla est. Non enī necesse est vt cuꝫ substantia aīe fuerit essentialiter vacua scientia:impossibile sit esse scientiaꝫ in ea. Multū enī itereſt an dicaꝝ qō subſtātia rei respectu sue essentie:nō dꝫ scire:ꝛ an dicaꝝ q̄ eius suba eodē respectu debet nō scire. ¶ Comitantia enī nō sciendi cū vtraq̄ dictione est diuersa:ꝓpter boc enīꝫ q̄ cōcedimus aliam ex sua essentia esse nesciā:nō itelligimus:nisi qz eius substātia cū per se sola fuerit nihilo extrinseco sibi adiuncto comitabitur eā ignorantia:ꝛ hoc qz est sola:ꝛ suba:nō qz est sola substātia. Nō enī intelligo ex ℔ q̄ eius substātia sit substātia qō nūquā separeꝫ ad ignorantiā. si aūt cōcesserimus q̄ hoc nō habꝫ ex suba:sed ex aliquo qō accidit illi. tūc nō opꝫ accidēs hoc accidere rei nāli. ¶ Cū enīꝫ diximus mām eē vacuā a forma lecti ipsaꝫ vacuitatē nō bꝫ ex suba:sed est quiddā qō accidit illi:ꝛ ī primo ab ea remouebiꝫ:hec enī est dictio:quasi diceremus iaꝫ fuisse in ea formā lecti que ōstructa est. ¶ Impossibile etiā est id qō dicīꝫ q̄ aliqd redeat ad suaꝫ eēntiā:nihil autē absentaꝝ ab essentia sua. Sed fortassis dī eo qō aliqñ absentaꝝ ab actionibus que sunt ꝓpriæ ipsius:ꝛ que pficiuntur ab ipsa sola. vñ hoc nō dī large:qz actiones non sunt vllo mō. Sed eius essentia quo mō nō eēt in se ꝓpria:sed certe de eius actionibus non debet dici q̄ absentenť ab illa: absens enī est in se:sed nō apud aliud: he aūt actiones nō sunt vllo modo nisi ea hora qua dat eis esse: non sunt ḡ absentes ab ea. Essentia aūt alicuius nō absentaꝝ ab eo: neq̄ redit ad illud. Auctoꝝ vero de reminiscēdo iaꝫ destruximus rationes in diuina doctrina. ¶ Rō aūt eorū qui diuidūt aīaꝫ assumpsit ad hoc ꝓpōnes falsas. Dicunt enī q̄ aīa vegetabilis inueniť separata a sensibili:ꝛ qz opꝫ esse in hoīe quiddā aliud ab illis. ¶ Sed hec propositio sophistica est. Separatio enī multis modis fieri putaťur. sed qui bi necessarij sunt duo sunt: vnus est q̄ aliquādo separatio est vt coloris ab albedine:ꝛ aīalis ab homine. Inueniť enī hec nā in nō hīte albedinem ꝛ illa in nō hoīe: vt differat ab oī alio differēte. Aliqñ aūt est separatio vt dulcedinis cōiuncte cū albedie in aliquo corpe: que aliqñ inueniť separata ab ea: sed dulcedo ꝛ albedo sūt

E

due qualitates separate:cū eas nihil vnū cōſūgit. Separatio autē que magis vr eē iter aiaꝫ vegetabilē ꝛ sensibilē est prima pars. Aīa enī vegetabilis nō est coniuncta cū aīa humana aliquo mō:neq̄ vtus vegetabilis que est in aīali est verū vt coniungaťur cū aīa que est in eo. sed cōiungūtur in vna intētione. ſ. qz vnaquēq̄ earū nutrit:ꝛ augmētat ꝛ gīnat: quāuis postea differat ꝺria ſpecifica ꝛ cōstitutiua nō accidēti trī. Intētio aūt q̄ in illis est vtriſq̄ est genus vtutis vegetabilis que est in hoīe: ſz differt ab eo: eo mō quo differt ab eo ītētio gīnalis: nos aūt nō negamus genꝰ barū vtutū iueniri in alijs: ex quo nō bť nos negare q̄ vna aīa bꝫ bas vtutes in hoīe: neq̄ pp ℔ opꝫ vt aīa vegetabiliſque est in aīali nō p̄dicēť de aīa aīali: quā bꝫ: ita vt ipsa aīa aīalis quā habet sit ipsa virtus. Sicut bō qui nō est nisi sua ps gīnis aialitatis nedū aliud. ℔ aūt certificauimus in logica: ex quo nō opꝫ vt aīa vegetabilis que est in hoīe sit ꝓpter aīaꝫ aialē que est in eo: nedū sint vtutes illius aīe. Aīa ḡ vegetabilis q̄ est in hoīe non iueniť vllo mō: cū sua ſpālitate separata ab hoīe: vñ rōnes illorum nihil prosunt: vtus eni nō separaťur cū ſpālitate sua: sed gīnalitate sua: q̄ sunt diuerſe. ꝓter ℔ etiā ponām⁹ q̄ virtus vegetabilis que est in aīali: diuersa est a vtute aīali: q̄ est in eo: vtpote quarū vnaquēq̄ est spēs p se separatiꝫ ꝛ vnāq̄ nō est altera: neq̄ p̄dicaťur de altera. Quid ḡ est ℔ qō ꝓbi beat in aīali vtriſq̄ vtutes bři ab aīa aīali: Sic cū inueniꝫ humorē extra aerē nō separatū a caloꝛe nō est neꝯe ſō. vt hūorē ꝛ caloꝛē q̄ sūt i aere: nō bēat vna forꝰ: aut vna mā. Cū āt iueniť caloꝛ q̄ nō ꝓuenit ex motu: ſz ex alio caloꝛe: nō ſō oꝫ vt caloꝛ in alio loco nō seq̄ť motū. ¶ Dicemus ḡ nos nō negare has vtutes eē diuersas spē. ꝛ cōpari vni eēntie in q̄ sunt. ¶ Modus aūt itelligēdi ℔ est. q̄ vltimitas ℑrietaſ ꝓbiꝫ corpa elmtaria recipe vitā. ℑz quo minor fuerit ℑrietas: ꝛ magis accesserint ad tēperātiā q̄ nō bꝫ ℑriū: icipiēt assimilari corpib⁹ celestib⁹: pp qō debēt recipe vtutē viuificātē a suba separata regēti. Qō āt fuerit ꝓpinqus tēperātie: fiet receptibilī⁹ vite: donec perueniať ad finē quo nihil pōt eē ꝓpinqus tēperātie: neq̄ remotius ab vtriſq̄ extremis ℑrys: ꝛ tūc recipit subaz q̄ est simillima subē separate aliq̄ mō: sic sube celestes: ꝛ tūc id qō accidebat in aliō ꝓter illō a separato: accidat in illud ex ipsa bac suba recepta: cū q̄ iungiť suba separata. Cui⁹ rei ponam⁹ exēplū in nālib⁹: loco subē separate cogitem⁹ ignē aut solē: ꝛ loco corpis aliq̄ corpꝰ qō patiať ex igne: ꝛ sit spericū: loco aūt aīe vegetabilis sit ipm calefieri ex igne: ꝛ loco aīe aialis sit ipsuꝫ illuminari ab illo: ꝛ loco aīe humane sit in eo ignē accēdi. ¶ Dicem⁹ ḡ q̄ hoc corpꝰ spericū patiēs: si ignis agētis in illud nō fuerit situs talis: vt paulati recipiat in se ignē accēdi: nꝫ lucē ei⁹ ꝛ lumē: ſz sitꝰ talis vt recipiat ab eo caloꝛē: ꝛ nō recipiat amplī⁹: si vero fuerit sitꝰ ei⁹ talis vt recipiat caloꝛē ab ipso: ꝛ ꝓter ℔ fuerit ꝓpe positū: aut puiū: aut alio aliq̄ mō illumineť ab eo fortiter: tūc sil cū eo calefiet ꝛ illuminabiť: ꝛ lux cadēs ī illud ex ipso erit ꝑn⁹ cū separato calefaciēdi illud. Sol. n. nō calefacit nisi radio. deinde si aptitudo fuerit maior: ꝛ fuerit ibi aliqd qō solet accēdi ab agēte qō solet vreť sua vtute aut radio: accēdeť ꝛ fiet flāma. ſ. corpꝰ sile separato aliq̄ mō. q̄ flāma ēt erit cū separato cā calefaciēdi. ꝛ illuminādi sil. ita vt q̄uis sola eēt: tū pficereť ealefactio. ꝛ illuminatio. Et ꝓter ℔ ēt poterit calefactio iueniri p se sola. aut calefactio ꝛ illuminatio p se sola: quoꝝ posteri⁹ non eēt ꝑn⁹ a quo emanarat ꝑus. Cū āt oīa sil cōcurrūt: tc id qō fuerat posteriꝰ fit ꝑn⁹ etiā ꝑozis ꝛ emanat ab eo id qō erat ꝑius. Sic debet intelligi dispositio virtutū aialiuꝫ. postea in libꝫ posterioribus sequeť per qō istud clariꝰ fiet: cum loquemur de generatione animalium.

Nota pū chyū ext plum.

¶ Capitulum. VIII. de ostensione instrōrū anime.

A

Ongruū est loqui de instrumentis q̄ bꝫ aīa: sed dicemus q̄ multū p̄sumpserūt quidā de mēbris ex quibus pendent principales virtutes aīe p̄sumptione duplicis perfidie: sequētes arrogantiā maloꝝ auctoꝝ. In hoc enī lapsa est vtraq̄ duarū sectaruꝫ. ita q̄ exceſſerunt modū. Alle aūt potius errauit q̄ posuit aiam vnā eēntiā: ꝛ preter ℔ iudicauit mēbra p̄incipalia esse multa. Cū enī discesſit a ꝑhis tenētib⁹ multitudinez partiū aīe: ꝛ cōsensit tenētibus eā eēvnā: nesciuit q: ex ℔ sequiť ponere vnū mēbroꝝ primū ex quo principaliter pēdeat. Qui aūt ptes aīe multiplicauerūt nō curauerūt vnicuiq̄ ptī ponere eius ꝓpriū locū ꝛ sedē p se: primo q̄ dicem⁹ q̄ virtutū aialiū corporaliū vehiculū est corpus subtile ſpirituale diffusuꝫ in cōcauitatibus qō ē spiritus. Si enī vtutes aīe pendentes ex corpe diffunderenť non enīxe corpoze opilatio viarū nō prohiberet diffundi virtutes motiuas ꝛ sentientes: ꝛ etiā imaginabiles. Sed ꝓbibet manifeste ſm eū qui cognouit experimenta philosophica. ¶ Cōparatio aūt buius corpis ad subtilitatē humoꝝ ꝛ euaporationē est sicut comparatio membroꝝ ad spissitudinē humoꝝ: habet aūt ꝓplexionē ꝓpriā que mutať etiā ꝓut necesse est in eo esse diuersitatem: pp quā sit vehemēs virtutes diuersas. Complexio enim qua cōcupiscitur non est apta vt per eā sentiať. Neq̄ cōplexio que est apta visibili spiritui: est apta spiritui mouenti. Si aūt cōplexio vna esset virtutes que sunt in spiritu eēnt vna: ꝛ actiones earū vna: vnde si anima vna est: oporteret membrū esse vnū: per qō principaliter ex corpe pendeat: ꝛ ex quo regat corpus. ꝛ augmentet. Et fiat hoc mediāte hoc spiritu. Et hoc vt ꝓria actio: quā facit ipsa anima sit ipsiuꝫ membrū: quo mediante diffundunť eius virtutes in alia membra. Et vt ipsum mēbrū sit generatū ante alia mēbra oīa: ꝛ sit primus locus vbi generať spūs: hoc autē est coꝛ: sicut nobis ostendit qui certificauit hec cirurgia ꝑa.

B

¶ Postea autē hec clarius faciemus in libꝛo qui est de aīalibus. Oportet ergo vt aīa p̄incipaliter pendeat ex corde. Impossibile est autē ꝓius eaꝫ pendere a corde. ꝛ postea a cerebꝛo. Cum enī pendet a primo membꝛo: fit corpus aīal. ¶ In secūdo autē nō operať nisi mediante primo. Anima autē viuificat animal ex corde. ¶ Possunt autē virtutes aliarū actionuꝫ emanare a corde ad reliq̄ mēbra. Emanatio aūt debet emanare ꝓius ab eo a quo pendet p̄incipaliter. ¶ In cerebꝛo autē perficitur complexio spiritus: qui est aptus ad vehēdū virtutes sensus ꝛ motus ad corpora: ad hoc vt fiant apta ad exercendus suas actiones. Sic etiā est dispositio epatis comparatione virtutis nutritiue: quāuis coꝛ sit primū p̄incipiū ex q̄ p̄incipaliter pendeat: ꝛ a quo diffundiť ad alia: ꝛ fiunt actiones in reliquis membris sicut p̄incipiū sensus: ſm eos qui dissentiunt ab hac dictione nō est nisi cerebꝛum. sed actiones sensus non sunt in eo: neq̄ ex eo: sed ex alijs membris: sicut ex cute ꝛ oculo ꝛ aure. Neq̄ ꝓp hoc necesse est cerebꝛū nō esse p̄incipiuꝫ. Similr coꝛ potest esse p̄incipiū virtutū nutritiuarū: quarū actiones sunt in epate: ꝛ virtutū imaginatiōis ꝛ memorialis ꝛ formalis: quaruꝫ actiones sunt in cerebꝛo. Immo opꝫ vt p̄incipiū diuersarū virtutū non sit aptum ad hoc vt emanent ex ℔ loco eius oēs actiones earū: sed opꝫ vt deriueńť per istrumenta diuersa que creanť post illud mēbrū: ex quo emanet ad illa virtus digna cōplexione illius mēbri ꝛ aptitudine eius: sicut postea scies in libꝛo de aialib⁹: ita vt mēbrū qō est p̄incipiū non gignereť. ¶ Quapropter creati sunt nerui in cerebꝛo ꝛ vene ī epate: siue cerebrū: ꝛ epar

sint duo prima principia sentiendi: ꝛ mouendi ꝛ nutriendi: siue sint duo principia secundaria. ¶ Cū aūt emanauerit a corde virtus creandi ꝛ generādi ad cerebꝛuꝫ non erit magnū si cerebrū trāsmittat ex se instrumentū p qō trāsumatur ad eū sensus ꝛ motꝰ a corde: aut coꝛ transmitat ei ex se instrm: quo mediante diffundať ad eū sensus ꝛ motus: nō debet aūt hic nos cōstringere ad generatione neruoꝝ an sit eoꝝ p̄incipium a corde vel a cerebꝛo. Sed cōcedemus eos esse a cerebꝛo: ꝛ q̄ trāsmittunť a corde sicut epar: qō transmittit ad stomacum per qō suggat ab illo: ꝛ habet etiā venas attribuentes aly. ergo non opꝫ vt in membꝛo qō est p̄incipiū alicuius virtutis sint p̄incipales actiones ipsius virtutis: ꝛ vt sit istrumētum actionū ipsius virtutis. ¶ Possibile est aūt vt instrumentū sit creatum ad transeundum ex alio: ꝛ q̄ non transumit nisi postq̄ est generatuꝫ: ita vt de cerebꝛo id qō primo est creatū non sit p̄incipiū sensus ꝛ motus in effectu: sed sit aptum fieri aliqō p̄incipiū mēbroꝝ q̄ sūt post illud cum transumpserit ab alio. ¶ Et postquā generatū fuerit ei instrumentū transumendi ab alio. vnde cum creati sunt nerui pertingentes ad coꝛ: coꝛ transumit sensū ꝛ motū a billo: potuit autē cum ipso cerebꝛo generari boc ptingens ad coꝛ sine ꝓximitate: ergo de eo qō a cerebꝛo pertingit ad coꝛ: neq̄ est ratio: neq̄ vr esse. Luꝫ enī creať cerebrū creať cū eo ex materia eius aligd pertingens ad coꝛ. Alienū quidez a corde per qō transumatur sensus ꝛ motus: quāuis ortus eoꝝ a cerebꝛo ꝛ peruentio eoꝝ ad coꝛ nō sit adeo manifesta: vt putauit ille q̄ ꝑsumpsit dicere q̄ ortus neruoꝝ qui sunt iter cerebrū ꝛ coꝛ. sunt a cerebꝛo ad coꝛ: ꝛ non a corde ad cerebrū: sicut suo loco ostendem⁹ cū loquemur de naturis animaliuꝫ. vbi ꝓlixius faciem⁹ verbū qō posſit sufficere. ¶ Redibimus aūt ad aliud dicentes nō eē impossibile vt p̄incipiū essendi aliquā virtutez sit in vno membꝛo a quo eat ad aliud in quo illa virtus perficiať. deide redeat ad primū membrū: ꝛ iuuet illud. Nutrimentū enī non pueniť ad epar nisi a stomaco: ꝛ deinde cum sit ibi alicuius modi redit ꝛ nutrit stomacū: similiter pōt nutrire coꝛ p venas que q̄ si nascunť ex corde. Sed qz virtus non perficitur in corde non nutrit coꝛ nisi postq̄ perficiť in alio membꝛo. Similiter est etiam dispositio sensus cōmunis ex q̄ est p̄incipiuꝫ cuiuslibet virtutis sensibilis: ꝛ ad quā postea redit cum lucro. Sensus aūt ipsius cordis: ꝛ precipue tactus maioꝛ est q̄ sensus ipsius cerebꝛi: vnde intelligibiles ꝛ fortiores sunt coꝛ dolores. Sed quāuiſ nō sit illicitū virtutes fieri validiores ꝛ fortiores extra p̄incipia sua: eo q̄ fortiuntur materias per quas fiunt buiꝰ. videť tamen q̄ extremitatū chordarum maioꝛ est potentia ad contrahendum q̄ potentia suoꝝ p̄incipiorum: q̄ sunt versus partem neruoꝝ: ergo coꝛ est p̄incipium p̄mū: ꝛ ab ipso virtutes emanant ad cerebꝛum: quarum quedā suas actiones perficiunt in cerebꝛo ꝛ in partibus eiꝰ. sicut imaginatio ꝛ formalis ꝛ cetere: quedam vero emanant a cerebꝛo ad alia membra: que sunt extra illud: sic ad pupilam ꝛ ad musculos mouentes. Et a corde emanat ad epar virtus nutriendi. deinde ab epate emanat ad totū corpus mediantibus venis: ꝛ nutrit etiaꝫ coꝛ. virtutis enim p̄incipium est ex corde: sed materie p̄incipium est ab epate. ¶ De virtutibus autem cerebꝛi: visus perficitur humore cristaloide qui est sicut aqua limpida: q̄ recipit formas visibilium: ꝛ reddit eas spiritui visibili: ꝛ fit perfectio videndi in contractu neruoꝝ concauoꝝ. sicut cognituꝫ est ex eius cirurgia: ꝛ ostēsione dispositionis sue. ¶ Olfatus autem fit a duabus caruculis. que sunt in prima parte cerebꝛi silibus mamilaꝝ capitibus.

¶ Hustus vero fit a neruis cerebri ptingētibus ad linguam: ⁊ palatum: ⁊ dantibus eis virtutem sensus: ⁊ motus. ¶ Auditus etiam fit a neruis cerebri qui pertingūt ad cartilaginem: ⁊ expandūtur in superficie eius. ¶ Tactus quoq; fit a neruis cerebri. ⁊ musculis diffusis: p totum corpus: plures autem nerui sentiendi nascuntur ex prima parte cerebri. Anteriorq; enim pars cerebri mollior est: ⁊ mollities est vtilior ad sentiendum: pars vero cerebri que fuit posterior ⁊ vicinior spine fuit durior: vt paulatim duricies accedat ad spinā. Cuius tenuitas debet iuuari a duricie: plures aūt nerui motus qui sūt cerebro nō nascuntur nisi a posteriore parte cerebri que est durior: ⁊ duricies est vtilior motui: ⁊ plus ꝑferēs ad hoc. Ex plexisq; autē neruis motus generāt musculi. ¶ Sed cuz perträseūt musculos ex illis: ⁊ ligamētis generāt chordę: extremitates aūt eoꝝ plures continuant cuz ossibus. ¶ Et aliquādo continuant alicubi nō cū ossibus. ¶ Et aliquādo continuant musculi cuz membro moto: nulla chorda mediāte. Nucha aūt est sicut pars cerebri penetrans foramina spondilium ad ß vt id qđ fit exterius nō elongetur a membris. Sed ex nucca generāt nerui: ⁊ transmutant ad propinqua loca: que debent moueri per illos. ¶ Uirtus vero formalis ⁊ cōmunis sensus fiunt in prima parte cerebri: spiritu replente ipsum ventriculū: que oia nō fiunt ita: nisi vt respiciant super sensus: quoꝝ plures nō deviantur nisi ex prioze parte cerebri. ¶ Cogitatio vero ⁊ memoria sunt in alys duobus ventriculis. Sed memorie locus est posterior: iō vt spūs cogitationis sit in medio. ſ. inter thesaurū formarū ⁊ thesaurus intentionū. Et spatiū qō est iter vtrūq; est q̄le: ⁊ vt ille: ⁊ estimatio dominēť in toto cerebro. ¶ Pōt aūt hic aliquis opponere dicens: quomodo forma vnius montis: imo forma totius mundi pōt describi in instrumēto parui ssimo portāte virtutē formatiuā. Cōtra quā dicimus: scientia qꝝ corpa possunt diuidi per infinitū nos excusat ab hoc labore: sicut mundus describiť in paruo speculo: ⁊ in pupilla: ⁊ diuidiť: qō ibi describiť ſm diuisionē illius.

Obiectio.

Rēspōsio

Corpus enī paruissimū sic diuidiť: sic diuidiť ⁊ maximū in numero ⁊ figura: quāuis diuisio vnius differat a diuisione alterius in mēsura. Similiter est dispositio forme imaginabilis in suis materys: sic enī est cōparatio eī in quo describitur forma imaginabilis vnius ad aliū quātum ad magnitudinez eius qō describiť: sicut cōparatio duoꝝ extrisecoꝝ in sua magnitudine: ⁊ paruitate seruata similitudine in spatio. Uirtus aūt irascibilis: ⁊ qō pendet ex ea non eguit mēbro ꝑter ꝑn^m. Actio enī eius vna ē: ⁊ congruit cōplexioni calidissime ⁊ eget ea. Nō enim est eius operatio qꝝ aliquādo operať. sic operatio eius qꝝ assidue operať. ita qꝝ timeť ne multū accendať. Ira enim non accidit nisi aliquādo: que aute assidue operant sunt comitantia nos: sicut intellectus: ⁊ cogitatio ⁊ silia: que necesse est in nobis permanere vel recipere: vnde membrum aptum recipere ista debuit esse humidum ⁊ frigidū: ⁊ boc est cerebrum: qō nō multū accendiť caloze naturali: sed resistit accensioni que venit ex motu. ¶ Nutricatio autē debuit necessario fieri cozpe non sensibili. ideo vt cum impleretur nutrimento: ⁊ euacuereť nō doleret neqꝝ noceret ei qō penetraret in ipsum: ⁊ ab ipso ad ipsuz: vñ fuit necesse esse multo humidius: ad hoc vt cōseruaret calorē fortē resistentia ⁊ equalitate: ⁊ boc membrum posuerunt epar. ¶ Uirtutē aūt generandi posuerunt in alio mēbro: multum sensibili: vt hoc iuuaret ad inquirendū coitum ardentissime: qꝝ nisi esset: non curarent inde: ⁊ si non esset ibi delectatio: non habereť pro eo tantū anxietatis ⁊ sollicitudinis: qꝝ nō erat necessarium vite singularis. ¶ Delectatio vero pendet ex mēbro sensibili: ꝓpter qō facti sunt testiculi: q iuuant etiā alys instrumentis: quoꝝ quedam attrahunt materiā: ⁊ quedaz expellunt: sicut postea scies cū loquemur de aialibus.

¶ Explicit aureū opus de aīa Auicēne: qui sextus nāliuz eiusdē dr: castigatū diligenter: ac optime emendatū ꝑ due ꝑ duos venerabiles canonicos regulares sci Augustini: in mōasterio diui Joānis de viridario cōmorātes.

¶ Laus deo.

¶ Incipit liber de aīalibus Auicēne super librū de aīalibus Aristotelis trāslatus ab Arabico in latinum p magistrū Michaelē scotū. Federice dñe mundi Imperator. suscipe deuote hunc librū Michaelis scoti. vt fit gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo.

A

Taialia q̄dā cōcāt i mēbris sic equ^s: ⁊ bō i neruo ⁊ i carne ⁊ mēbris ꝓsimilib^9 vl in habitudinē mēbroꝝ. Et q̄dā discrepāt in mēbro. Discrepāt in mēbro. vel qꝝ mēbrum est simplex vel cōpositū. Exēplū secūdi ē: qz equus hz caudaz ⁊ bō non. Et exēpluz primi est qō testudo hz concaz ⁊ eritius spinas. ⁊ bō non. pisces squamas. In habitudine aūt aut q̄titate: aut q̄litate. aut situ. aut actione. aut passiōe. Quātitate vt os oculi nictitoracis magnū. ⁊ os oculi aquile paruū. aut neruo. vt in aranеis. quaꝝ pedes in aligbus sunt. ſ. in aligbus. io. ⁊ quarūdā. ſ. Qualitate colore ⁊ figura. aut mollicie ⁊ duricie diuersitas i situ. vt in mamillis elephātis. ⁊ eque. Diuersitas in actiōe: vt in auribus elephātis cū gbus pugnat: ⁊ suis naribus cū gbus accipit. Diuersitas in passiōe vt i oculis vespertilionis: qui sunt debiles. ⁊ etiā oculi yrundinis ecōtrario. Partes vero aialis. aut sūt humide. vt sanguis pinguedo medulla. aut sperma ⁊ humores. aut dure vt nerui vene ossa capilli. ⁊ cartilagines ⁊ cornua. Et sic diuersificanť aialia qō q̄dā ipsoꝝ sunt aquea. ⁊ q̄daz agrestia. Et aquea sunt multis modis: qz q̄dā in nutrimēto ⁊ habitatione sunt aquea: ⁊ q̄dā ispirāt aquā ⁊ recipiunt in vētre: ⁊ euomūt eam: ⁊ nō viuunt extra aquam. ⁊ q̄daz sunt quoꝝ nutrimentū. ⁊ habitatio sunt aqua. Uerūtamen cū boc ispirant aerem trū: ⁊ ita faciūt nutrita in aqua. sine que egrediunť ab aqua. sicut cochlea. Et q̄daz sunt trū in aqua habitātia. sicut q̄dā cōche ⁊ alzuti q̄ non apparēt alibi. ⁊ nō intrat aqua in vētre eoꝝ nisi scōz viā acquirendi nutrimētū: nō scōz viā inspirationis. ſz quod via ispirationis est vt spiret: deinde euomat ipsaz ad cuē tationē caloris nālis. vt expellat superfluū calidū. ⁊ aquea q̄ viuūt in aqua: ⁊ nō solū ex aqua licet etiā illud aīal qō viuit solū ex aqua: nō hz solū nisi aquā. ⁊ q̄dā aialia sunt in pelago. q̄dā in stagno. q̄dā in mari: stagno vt rane. ⁊ q̄dā agrestia inspirāt p os ⁊ p nares trū: vt apes ⁊ muscе ⁊ vespe: ⁊ aialia anulosa: ⁊ q̄dā aialia sūt aquea ⁊ postea fiunt agrestia. sicut grece medeiēdes: ⁊ viuit in fluminib^9: deinde alteratur eius forma. ⁊ fit astaraz. ⁊ egreditur ad agrū. ⁊ aialia aquea q̄dā sūt vndosa: ⁊ q̄dā in ripa. ⁊ q̄daz cenosa: ⁊ q̄daz manent in petris: ⁊ animalia que manent semper in loco sunt sicut spēs cōchaꝝ. ⁊ quedā sunt libera cozpore vt multi pisces. ⁊ q̄dā adherēt cōchis in principio: ⁊ post liberanť vt q̄rāt melius nutrimētuz sufficiēs qū nō offert eis aqua nutrimentū sufficiēs. ⁊ taliū sunt q̄dā que grece noiant armacha. ⁊ quedaz aquea submergūt se sup caput. ⁊ bñt alas vt turtures. ⁊ q̄dā ꝑpedes vt rane: ⁊ q̄dā pedibus ambulāt in pfundo vt cācer. ⁊ q̄daz serpentes sine alis sicut vermes. ⁊ q̄dā pisces ⁊ oia aialia agrestia: ⁊ aues bñtes alas incedūt pedibus. ⁊ sunt q̄dam aues. quaꝝ incessus est difficilis: vt irundines. ⁊ aues nigre. ⁊ vespertiliones. Et dico. ego iā vidi auem minorem vespertilione. ⁊ simílem ei. ⁊ qñ cadit super terram cadit sup alas. ⁊ dr albasie arabice vespertilio: ⁊ vacillat ac si careret pedibus: ⁊ ambulat inuite. ⁊ Ari. recolit in doctrina prima spēm irūdinis. que appellanť albroniznim: q̄ nō apparet nisi post pluuiā in fine estatis. ⁊ est auis modica. ⁊ illa q̄ bñt cozium vt mēbranas in alis. q̄dā de illis nō bñt pedes: sicut serpētes q̄dā alis volantes. ⁊ aues diuersanť: qz q̄dā ambulant ⁊ volāt simul ꝓgregatiōe vna vt grues. ⁊ q̄dā diuisim. vt aquile. ⁊ q̄dā volātia volāt cō gregatim: ⁊ q̄dā bina vt alcata: ⁊ quedā aliqñ aggregantur. aliqñ sepanť. ⁊ aialiū q̄dā sunt vrbana. q̄dā agrestia. ⁊ iter aialia homo nō pōt viuere solus: ⁊ grues: ⁊ apes: ⁊ formice cōicant boi in hoc. Sed grues ⁊ apes bñt ꝓncipē. formice aūt bñt coadunationē. sed nō bñt ꝓncipem. ⁊ diuersanť etiā in mō cibariozum. ⁊ q̄dā aues variant in comestionibus: qz q̄dā comedunt carnes. ⁊ q̄dā grana. ⁊ q̄dā berbas: vt anser: ⁊ palūba. Et q busdā est esse certuz in cauernis: ⁊ q̄dā in mōtibus. ⁊ q̄dā in plano. ⁊ q̄dā venantur de nocte. vt q̄dā lupi: qui dñr anboba. ⁊ nicticoraz: q̄ dr bebuz. ⁊ q̄dā venanť de die. vt accipiter. ⁊ q̄dā de die ⁊ nocte vt catti. Ex aialibus q̄dā famulanť ⁊ domanť. vt bō. ⁊ q̄dā qz nascunť cū hominibus: sicut catti. ⁊ canes ⁊ equi: ⁊ q̄dā violēter. vt leones: ⁊ q̄dā nō domanť vt crūal: ⁊ q̄ domanť q̄dā nālr cito vt bō: ⁊ elephas: ⁊ q̄dā tarde vt leones. Et sūt in oi spē q̄dā spēs agrestes. sicut ⁊ in hominibus. ⁊ q̄dā bñt vocē: ⁊ q̄dā nō. ⁊ q̄ bñt vocē circa pubertatē ⁊ coitū sunt vehemētiozes vocis ꝓter q̄s bō. ⁊ q̄dā aialia semp coeūt vt gallus: ⁊ q̄dā bñt certuz tps ad coeūdū: ⁊ taliū etiā in ipso desiderio q̄dā sunt pauci coit^9. sicut aīal qō dr grece cōchi raidon: alius caracoraidon. ⁊ ēt q̄dā aialia appetūt coitū cū spē sua. ⁊ q̄dam cū oi spē: ⁊ q̄dā sunt semp ꝓtinētia: Et in mozibus differentia est in aialibus: qz q̄dā sunt pauce iracūdie: vt vacca. q̄dā vehemētis stultitie: ⁊ acute iracūdie. vt aper agrestis. ⁊ q̄daz pia ⁊ mūda. vt camellus. ⁊ q̄dā sunt ꝓnoꝝ motuū astuta vt serpētes. ⁊ q̄dā fortia magnanima. vt leones: ⁊ q̄dā fortia igenіosa ingratiosa agrestia vt lupi. ⁊ q̄dā igenіosa ꝓnoꝝ motuū vt vulpes: ⁊ q̄dā vehemētis ire ⁊ laboziosa q̄ q̄uenіūt boibus vt canes. ⁊ q̄dā sunt valde astuta ⁊ familiaria vt simie ⁊ elephātes. ⁊ q̄dā bñt verecūdiam ⁊ cautelā vt anser. ⁊ q̄dā iuuida ⁊ ammiratiua pulchritudinis sue ⁊ bellicosa sicut pauo. ⁊ q̄dā bone memorie sicut camelus ⁊ asinus. ſz solus bō memorat oblita. Et qz oē aīal fuit humide subē ⁊ in eo fuit calor. dissoluēs humidū ⁊ aer calidus circūstās. Necessariū fuit in eo nutrimētū ⁊ tunc indiguit mēbris nutritiuis. ⁊ tūc diuidunť illa mēbra scōm diuersaz māz vel nām. Nutrimētuz aūt nō est nisi in quo est aliqd siccū. aqua enim dat viam penetrationi nutrimenti. ⁊ sic educiť superfluū. aut ꝑ viā ynam siccam ⁊ aquosam vt in auibus: aut per duas vias vt in boibus. Et alia q̄ nō ꝑnt saluare suā spēm ꝑ se semp dat membrū eis qō expellat semen. ⁊ membrū qō suscipit. ⁊ qō suscipit illud est matrix. ⁊ loco matricis aliud est in q̄busdā. Et sensus tactus est cōis. vt boie qui hz eius instrumentū vt carnem aut neruū: ⁊ aialiū alia bñt q̄dam loco illoꝝ. ⁊ aialiū q̄dā gñant aialia. ⁊ q̄dam primo vermes: ⁊ postea sua mēbra perficiunť postmodū: ⁊ quedā femine faciunt ouа: ⁊ oē aīal marinū magnū vt delphin ⁊ cellete. ⁊ aialia bñtia pilos ⁊ spinas ēt si sint spine arma generant sibi silia. ⁊ quedā ouāt in vētribus suis. deinde fiunt vermes anteq̄ exeāt: vt celete. Et q̄dā bñt ouа. ⁊ anteq̄ ouant fiunt aialia cōpleta. vt magne vipere. Et ouа bñtia testas bñt intra se duos colores: albū ⁊ citrinū: qō hz mollē testam hz vnicū colorē. vt cellete ouа. Et aialiū quedam bñt pedes: ⁊ quedam non. ⁊ que bñt pedes

B

C

Apes. Muscas vespas & alia losa mspra os & naves

Anulosa an hia uocat in

quedã habent duos.ꝛ quedã.4.ꝛ q̃dam etiã plures.ꝛ q̃dã.4.4. sicut est aial qđ vocaꝫ nigredines aurẽ. Et araneę pedes multos hñt.ꝛ numerus pedũ semp est par:ꝛ ℔ vt equetur semper incessus ꝛ onus. Silr q̃dã hñt alas:ꝛ q̃dã nõ:sicut spẽs pisciũ que appellanꝫ cellete q̃ hñt latã caudã.ꝛ vocanꝫ insatomus:ꝛ nitit̃ in natõe sua sup suas dimẽsiões sui corpis. Et q̃dã rane hñt alas sicut marine dicte.siue dicte agrestes que nõ inueniunꝫ in riuis.ꝛ fortasse est illud qđ inenit̃ in arboribus:sed pisces hñtes alas q̃dam hñt.4.positas sup latera.ꝛ q̃dã duas alas sup vẽtrẽ:ꝛ duas ad dorsuꝫ. Et q̃dã pisces hñt pedes ꝛ alas sic̃ illud genus qđ oꝝ malachie.ꝛ pisces duri cory si non habuerint alas iuuanꝫ cauda.ꝛ acãphea natat pedibus: ꝛ cauda. Et oẽ aial anulosuꝫ nõ ꝺꝫ cutẽ. Et oẽs aues q̃ sunt plumate hñt sanguinẽ.aut oẽ illud cui⁹ sunt ale cutis.aut coꝛium.aut cifac hñt sanguinẽ.vt vespertilio.ꝫ in q̃busdã non sit ita.vt in apibus:ꝛ q̃busdam aialibus hñtibus alas. Et cifacienses q̃dã hñt duas alas.ꝛ q̃dã hñt q̃tuoꝛ: ꝛ q̃dã hñt aculeũ.ꝛ q̃dã moꝛdicant cũ rostro.sicut muscilio.ꝛ forte sunt q̃dã q̃ hñt alas cifacienses cũ membrana sicut scarrabeus. Et aialia nõ hñtia sanguinẽ sunt minora quã hñtia sanguinẽ pter paucas spẽs marinas: ex eis sunt malachie magni coꝛpis cũ fuerint in stationibus calidis ꝛ in vndis nõ frigidis. Et oẽ aial sanguineũ inuatur 4.pedibus:aut duobus pedibus;ꝛ duabus manibus.aut duabus:ꝛ duobus pedibus:ꝛ.4.alis. Et quoddã genꝰ piscis qđ vocaꝫ grigim.de quo ꝺꝫ ꝙ nascit̃ vna die. ꝛ moꝛit̃ eodẽ:ꝫ duos pedes:ꝛ.4.alas.ꝛ cancer ꝫ multos pedes: Et iã diuertamus sermonẽ nostrũ ad mẽbra. ꝛ gñationẽ eoꝝ:ꝛ ꝙ in canone nostro sufficiẽter de bis ptr̃sijnimus:tũc volẽs scire illud auditoꝛ trãsferat se ad canonẽ.nisi ꝙ cognoscat hic ꝙ os fuit in aiali ad sustẽtamẽta coꝛporis.ꝛ eius fundamẽtũ suoꝝ motuũ. Et cartilago fuit cõpositꝫ ex suba carnis:ꝛ ossis:q̃tenus esset gradata ꝛiũctio inter os:ꝛ carnẽ ꝙ ipm ꝛ pspera:scõm qđ oẽ mediũ ꝺꝫ ꝙuenire cũ extremis.qm̃ si os ꝛiũgereꝫ imediate cũ carne:tũc ledereꝫ caro ab osse in oi ꝛstrictione. Et iuuamẽtũ cartilaginis est ꝙ ipm sit fundamẽtũ musculoꝝ in locis in ꝙbus nõ cõpetit situs ossis scõꝫ qđ videm⁹: ꝙ coꝛã pectoꝛali petrili positi sunt lacerti epiglotis:ꝛ linguę: Et nerui qui necessary sunt, pter sensuꝫ ꝛ motum.ꝛ duri ad icisionẽ ꝛ flexibiles ꝓpter incurnationẽ. Et si ligamẽtũ ossium fuit sine sensu.ꝛ ne in motu essent in cõtinuo doloꝛe. Et tele siue mẽbꝛane fuerint sup membra ad ꝛseruãdũ ea in figura sua:ꝛ tũc ꝺꝫ sensum mẽbꝛis que tegunt que carent neruis.qm̃ꝙ eis accidit apostema.ꝛ ventositas ꝺistendẽtia illã pelliculã. Et caro fuit. vt ipleret vacuũ. Et iter mẽbꝛa scõꝫ suũ numeꝝ ꝙ pstãt aliqd aliꝰ ꝺñr bñe iuuamẽta:ꝛ id qđ pstat ꝺꝫ subseruiẽs.ꝛ pstãs inquãtũ pstans est.ante pncipale:scõm qđ dicimus coꝛ eẽ pncipale: eo ꝙ est pncipiũ gñationis tiñ: ꝛ pulmo pstat ei aerẽ:ꝛ ꝺꝫ bñe pulmo ꝓpter hec iuuamẽtũ. Et scõm. H. ꝙ epar opabaꝫ sanguinẽ sicut coꝛ spũs:ꝺicebaꝫ epar mẽbꝛũ pncipale:ꝛ quo ad istã pncipalitatẽ ꝺicebaꝫ stomacus bñe iuuamẽtũ. Et qꝛ post digestionẽ ꝺe epate sequebaꝫ tertia ꝛ quarta digestio:quo ad illas ꝺicebaꝫ epar habere iuuamẽtũ. Et nerui gdã faciũt ad sensum:ꝛ gdã ad motũ:aliqñ ꝛ virtus motiua ꝛ virtus sensitiua ꝛiũcte sũt in vno neruo:aliqñ diuise sunt in duobus. Et membꝛane oẽs inuoluentes oĩa membra pectoꝛis: nascunt̃ a mẽbꝛanis latez. Et mẽbꝛane oẽs inuolutes nutritiua nascunt̃ a mẽbꝛana q̃ supponit̃ musculis ventris. Et epar nõ habebat fila in se.qꝛ nõ opoꝛtuit ipm moueri. Et qñ ꝺꝫ tunice inuoluũt aliqd.hoc est, ꝓpter saluationẽ illius membꝛi necessary. Et in capite bois plures future sunt.ꝛ iã ꝺixit Ari.boiem nõ hñt̃ futurã in capite.ꝛ sepe hoc accidit mulieribus. Et residuũ huius capituli q̃ret ꝙs in ꝑmo libꝛo meo ꝙ scribit̃ de canone:ꝛ reuertamur ad verbũ Ari. Qñ frons lata est.significat stultũ:ꝛ rotũda significat iracundiã. Et supcilia sunt ꝓpter defensionẽ oculoꝝ a pulueꝛe.ꝛ illa qñ sunt scõm lineã rectã significãt femininũ: ꝛ qñ descẽdũt ꝙ icuruationẽ a pte nasi significat acutũ. Et qñ icuruanꝫ ad lachꝛymale filuestre significat ioculatoꝛẽ. ¶ Et inter oĩa membꝛa oculi maxime significãt moꝛes aie. Et lachꝛymale domesticũ cũ est modicũ significat astutũ. Et qñ bõ ꝺꝫ in lachꝛymali domestico multaꝫ carnẽ sicut aliquando ꝺꝫ miluus maltus est ꝛ astutus. Et g ꝺꝫ supcilia depẽdẽtia iuidus:oculi mediocres bonũ: ꝛ puꝛ significãt. Et extẽsi ad anterius significãt stultũ:ꝛ ꝙ fundi subtilẽ. Et g ꝺꝫ oculos ꝺiu aptos sine verecũdia ẽ: ꝛ stultus. Et g tremulos est leuis:ꝛ mediocris est bonus iter ista. Et oẽ aial faciẽs gñationẽ alteri⁹ aialis hñs oculos ꝓter chelđi:g est spẽs muris.ꝛ forte ꝺꝫ oculos cooperꝛtos ꝙ telã:ꝛ hoc est manifestũ boibus qñ vidẽt in suis foueis oculoꝝ postq̃ iterfectus est ymbꝛas oculi.ꝛ nõ coloꝛis:ꝛ fuit ei tela, ꝓpter debilitatẽ visus. Et oẽ aial mouet aurẽ ꝓter boiem.ꝛ gdã boies mouẽt sed raro.ꝛ oẽ aial ꝺꝫ aures ꝓter pisces squamosos:ꝛ q̃dã aialia aquea:ꝛ ꝓeter quasdã aues. Et oẽ aial faciẽs aial sibi sile ꝺꝫ aures ꝓter vipera ꝛ delphin. Et pili qñ nascunt̃ in naribus boiuꝫ significãt ipsos eẽ mediocres:ꝛ auditũ bonũ. Et qñ pinna pulpe.ſ.auriũ ꝛiũgit̃ cũ caros fauce significat stultũ ꝛ vanũ. Et nares facte sunt ꝓpter sternutationẽ:ꝛ expulsionẽ medulle:ꝛ ꝓpter ispirationẽ:ꝛ nõ spirat ꝙ os. Et significatio sup boc est:qꝛ iã vidit Ari.equũ qui habebat os aptũ ꝙ marescalcũ.ꝛ ꝛstricte erãt nares: ꝛ subito moꝛtu⁹ ẽ. Et elephas ꝺꝫ calceũ:ꝛ ꝙd odoꝛat.ꝛ ꝺiuidit triticũ a terra. ꝛ Ari.ꝺixit: ꝙ oẽ aial hñs sanguinẽ ꝺꝫ medullã:ꝛ de marinis nõ hñtibus sangninẽ.ꝛ hñtibus medullã solum est malachie.ꝛ iter oĩa aialia hõ est hñs maximã medullaꝫ respectu sui coꝛpis. ꝓpter multas opationes quas exercet. Et oẽ q̃drupes ꝺꝫ collũ:ꝛ leo ꝺꝫ illud.q. immobile.ꝛ ꝺꝫ ꝛiterioza vẽtris sicut canis. Et q̃dã aialia nõ hñt pedes fissos:ꝛ q̃dã hñt fissos sicut elephas ꝙ ꝺꝫ in palma.ꝛ digitos:ꝛ sicut camelus exaltat nares in aqua.ꝛ suus calceꝰ est res cartilaginosa. Et aialia quadrupedalia pedes suos mouẽt ↄtrario boi:ꝛ elephas voluit pedes fere ad modũ bois.ꝛ manus ad modũ aialiũ q̃drupedaliũ:ꝛ oẽ aial q̃ drupedale voluit pedes ↄrio boi ꝓter hardiũ:ꝛ lacertuꝫ: ꝛ lacertus voluit pedes scõꝫ manus.ꝛ digiti pedũ eiꝰ declinãt eẽ ĩ obliquo:ꝛ nullũ aial põt voluere pedes.ꝛ manus silr ad extra.sed cõchi est aqueũ:ꝛ extremitates manuũ ei vt sunt ↄculcate sup spatulas.ꝛ ꝛpediunt̃ a motu. ꝛ ꝺꝫ.5.ꝺigitos. Et aialia figũt ꝺifferenter pedes anteriores ꝓter leonẽ.ꝛ camelũ g figũt semp pedẽ ꝺextrũ ꝓius. Et oẽ aial q̃drupes ꝺꝫ caudã.ſ. cauda cõchi est sicut cauda ceruĩ:ꝛ anterioꝛ pars caude est pilosioꝛ.ꝛ posterioꝛ minus:ꝛ bõ ꝺꝫ pilos vt aialia:ꝛ q̃drupedalia nõ hñt ĩ excessu sicut ĩ pectie ꝛ ignine ꝛ ꝺꝫ supcilia.ꝛ pilos circa vuluã. Sꝫ porcꝰ ꝛ camelus:ꝛ vrsus hñt multos pilos circa totũ coꝛpus.ꝛ q̃dã sunt aialia ĩ gbus crinis.ꝛ cauda assilanꝫ sicut in equo.ꝛ illi crines cadunt aliqñ sup ꝛspatulas. sic̃ in egceruo.ꝛ ego credo. ꝙ illud aial qđ oꝝ egceruꝰ ẽ vaca q̃ nascit̃ in terra parthoꝝ:ꝛ femina nõ ꝺꝫ cornua in ℔ gñe.ꝛ ꝺꝫ coꝛpꝰ ad quãtitatẽ ceruĩ:ꝛ boies faciũt in terra mea sedaces de crine illaꝝ.ꝛ ꝺixit Ari.qđ ista aialia sunt in terra q̃ ꝺꝫ anchochauũ:ꝛ ꝺria ẽ iter istas mõtanas vaccbas in illa terra.ꝛ domesticas q̃ iter porcos ad nos mõtanos.ſ.ꝛ domesticos:ꝛ hñt pulcꝺros oculos.ꝛ sũt acuti visus.ꝛ vertũt cornua post sicut caper. Sꝫ aial qđ oꝝ eq-

Libro de physica audiũ.

Notadũ

ꝙ cerunus eycit cornua ad ſilitudinẽ hynnuli africi toꝛtuose in circuitu scõm lõgitudinẽ. Et solus camelus ꝺꝫ additamẽtũ in ꝺoꝛso:ꝛ aligs ꝺꝫ duo additamenta. Et cohab camelí est sicut cohab eg:ꝛ ẽ paruũ respectu sui coꝛpis.ꝛ in hoc ꝙuenit elephas cũ eo:ꝛ camelus:ꝛ scissura sua ꝺꝫ pelle in medio sicut ẽ in paca anseris:ꝛ camelus ꝺꝫ fissuras carnosas sicut vrsus.ꝛ ꝓpter hoc faciũt boies artificialr soleas ne ledaꝫ teneritas carnis sue subt⁹.ꝛ camelus ꝺꝫ culmos in supioꝛi:ꝛ nõ q̃rtos ꝛ scõos.ꝛ solus bõ ꝺꝫ tibias carnosas multũ:ꝛ bõ ꝺꝫ vngues.ꝛ camelus vngulas fissas:ꝛ aliqñ in aliq̃ regiõe hñt cameli vngulas sic̃ equ⁹ sicut in regiõe rome:ꝛ nõ est ꝓpter hoc oꝛia multa. Et q̃ hñt coꝛnua hñt vngulas fissas. Et asin⁹ idicus g nõ ꝺꝫ nisi vnicũ coꝛnu in frõte:ꝺꝫ soleare in pede sicut equus. sed aial qđ oꝝ archa ꝺꝫ vnũ coꝛnu.ꝛ fissuraꝫ tñ sicut ouis ꝛ soleas. Et oẽ coꝛnutuꝫ est q̃ꝺrupes:hñs ꝺico coꝛnu nãle: nisi accidat illud ex mutatiõe accidẽtali sicut ĩ coꝛnu serpẽtis:in terra egypti. Et oẽ aial ꝺꝫ coꝛnu vacuũ ꝓter cetuꝫ. Sꝫ ego audiui in terra parthoꝝ quoddã cẽ aial qđ appet scõm gd vacca.ꝛ scõꝫ gd camelus.ꝛ ꝺꝫ coꝛnu magnũ:ꝛ in coꝛnu sunt anguli.ꝛ ab illis angulis nascunt̃ rami.ꝛ icuruanꝫ in se illi rami. Et coꝛnu illud in ꝺimẽsione ꝓfunditatis ꝺꝫ cubitũ vnũ ꝛ mediũ.ꝛ illud coꝛnu aliqñ ẽ triãgulare.aliqñ q̃dratũ toꝛtuosuꝫ nõ recte:ꝛ adducũt̃ in terrã nr̃az a terra pthoꝝ.ꝛ faciũt boies inde sellas ex illis.ſ.coꝛnibus. Et oẽ aial ꝺꝫ coꝛnu fixuꝫ nisi ceruus. Et nescio ego vtꝝ ꝓdictũ aial mutat suũ coꝛnu:ꝛ fortasse mutat ꝓpter sui põderositatẽ. Et in aialibus locus mamillarũ aut est in pectoꝛe.aut ꝓpe pectus.aut in vẽtre.aut iter inguina. Et elephas mas ꝺꝫ mamillas sic̃ bõ mas.ꝛ mares aialiũ hñtiũ sotulares nõ hñt ꝛbera ꝓter eos ꝙ assimilanꝫ mr̃ibus.sicut in ꝙbusdã egs. Et q̃dam aialia hñt pellẽ virge eminẽtẽ sicut equus canis:ꝛ bõ:ꝛ q̃dã hñt virgã itra. vt delphin:ꝛ elephas ꝺꝫ virgã sicut equus:nisi ꝙ sua virga pua est.scõm q̃titatẽ sui coꝛpis.ꝛ est minoꝛ suo calcaneo.ꝛ nõ ꝺꝫ lõgitudinẽ.ꝛ testiculi maris sunt intus ĩxta renes.ꝛ tõ velociter coit.ꝛ oẽs femine aialiũ migũt retroꝛsum:ꝛ mas leonũ ꝛ cameli mingũt post.ꝛ virga bominũ ꝛ multoꝝ q̃drupedaliũ est neruosa carnosa cartilaginosa:ꝛ virga cerui ꝛ lupi.ꝛ vulpis ad neruositatẽ declinãt aliquãtũ:ꝛ virga eius qđ oꝝ hemnchoꝫ est ossea tñ pura. Et mẽbꝛa supioꝛa bois ꝑma sunt plasmata maioꝛa inferioꝛibus.ꝛ ꝓpter ℔ puer cũ manibus vadit:ꝺeide magnificaꝫ qđ est sub anchis.ꝛ alleuianꝫ supioꝛa.ꝛ oẽ aial bñs crines q̃to magis crescit tãto magis attenuanꝫ inferioꝛa ꝛ augmẽtãꝫ supioꝛa.ꝛ aialiũ q̃dã hñt ꝺẽtes ĩ vtraq; mãdibula.ꝛ q̃dã inferius.ꝛ q̃ nõ hñt ꝺẽtes in supioꝛi mãdibula.tũc illa mã trasit in coꝛnua.ꝛ q̃daꝫ aialia hñt grumos. vt poꝛcus:ꝛ aialia lupoꝝ venatilia ꝺiuersanꝫ: qꝛ q̃dã hñt ꝺẽtes acutos:ꝛ ꝺistãtes. vt possint melius intrare ꝑdã.ꝛ euellere frustũ:ꝛ vacca:ꝛ sibi similiũ hñt ↄtinuos q. sint vnũ:ꝛ melius scindãt herbaz.ꝛ grumus. ꝛ coꝛnua nõ ꝙueniũt simul. Et cochi hñt ꝺẽtes serrinos inferioꝛes scindẽtes supioꝛes.ꝛ nullũ aial de ꝑdictis ꝺꝫ ordinem in ꝺẽtib⁹. Et antiseus noiat quoddã aial in ꝙbusdã libꝛis suis. qđ est in terra idie.ꝛ est sile vrso.ꝛ ꝺꝫ tres ordines ĩ ꝺẽtibus suis in vtraq; mãdibula.ꝛ oꝝ grece boꝛitus.ꝛ ẽ pilosus.ꝛ extremitates eius sũt q̃si leonis.ꝛ eiꝰ magnitudo. ꝛ eiꝰ facies est. q. facies bois.ꝛ est fere rubeũ sicut miniũ. ꝛ eius cauda sicut cauda scorpiõis agrestis hñtis aculeũ. ꝛ pauit pilis suis:ꝛ logr̃:ꝛ est eius voꝛ magna sicut tube ꝛ est velocis cursus:ꝛ comedit boies.ꝛ ꝺico ego ꝙ si illꝺ aial ĩueniaꝫ nõ est illud qđ oꝝ albabar nec rochus licet assimilet̃ rocho:in ꝙbusdã:qm̃ albabar est in forma leonis magis pilosus ſplẽdes cũ citrinitate. ꝛ lineis nigris rochus vero:vt puto est citrinus tñ in pilis. Neqꝫ ẽ multũ in aialiqđ ꝙciat ꝺẽtes.sed canis ꝙcit suos culmos: ꝛ equus senex cũ est senioꝛ ꝺꝫ ꝺẽtes albioꝛes:ꝛ canis ecõtrario. ꝛ capꝛiolꝰ nõ mutãt ꝺẽtes:ꝛ qñ sunt magni significãt ꝺiuturnitatẽ vite in eis.ꝛ sunt in africa multũ abundãtes.ꝛ sunt files filys ceruoꝝ apud nos:ꝛ bñt pulcꝺros oculos.ꝛ vltra mare carthaginis repiunt̃.ꝛ bõ ꝺꝫ ꝺentes quosdã g nascunt̃ post.xo.an.ꝛ in elephãte puo appet gd sui ꝺẽtes:ꝺꝫ sui ꝺẽtes magni nõ crescunt ei anteq̃z fit magnus:ꝛ ei⁹ lingua est valde modica respectu coꝛpis sui:ꝛ appet intus.ꝛ aialia q̃ hñt os formosas:hñt labiũ iferius fissuz.ꝛ equus nili ꝺꝫ crines sicut equus domesticus.ꝛ ꝺꝫ caudã sicut poꝛcus: ꝛ innit sicut equus.ꝛ est eq̃lis asino:ꝛ ꝺꝫ coꝛiũ spissuz:ꝛ suus vẽter sicut vẽter eg:aut asini:ꝛ simia cõicat in forma cũ boie.ꝛ cũ forma lupi.ꝛ simie cani ne hñtes caudã sunt ꝓauoꝝ motuũ.ꝛ moꝝ.ꝛ ei⁹ ꝺentes sicut ꝺẽtes canũ:ꝛ simie sũt pilose anterius ꝓter faciez.ꝛ eius ꝺẽtes sicut bois.ꝛ ꝺꝫ alia sicut bõ.ꝛ mamille eius in pectoꝛe.ꝛ manus ꝛ pedes sicut bois. ꝛ ꝙcit manus.ꝛ caput sicut bõ:nec ꝺꝫ pectinẽ eminẽtẽ.ꝛ gcgd est sup pectinẽ eius est eminẽtius q̃z illud qđ est sub:ꝛ oẽ aial q̃drupes ẽ,ꝙportio ei⁹ qđ ẽ supra pectinẽ ad illꝺ qđ ẽ sub. sic̃.5. ad tria.ꝛ forte simie ãbulãt sup duos pedes:qꝛ hñt calcaneũ:ꝛ initunt̃ ei sic̃ bõ.neqꝫ hñt anchã neqꝫ hñt caudã:ſꝫ signũ caude.ꝛ vulua eaꝝ est sic̃ vulua femine.ꝛ vga masculoꝝ est sicut virga canis:ꝛ ĩterioza eius sicut bois.ꝛ oẽ q̃drupes faciẽs ouaꝛ. ꝛ hñs sanguinẽ:ꝺꝫ collũ ꝛ caput:ꝛ ꝺꝫ ꝺeoꝛsuꝫ.ꝛ pectus.ꝛ caudã:ꝛ vngues fissos.ꝛ pedes sic̃ digitos.ꝛ ꝺꝫ ꝺẽtes:ꝛ linguã ꝓter tẽchea:ꝛ ei⁹ sicut piscis nõ hñtis linguã ſꝫ signũ lingue.ꝛ tẽchea nõ ꝺꝫ illud qđ apparet signũ lingue in piscibus:ꝛ nulloꝝ istoꝝ aialiũ ꝺꝫ aures:ſꝫ loco auriũ ꝺꝫ foramia.neqꝫ ꝺꝫ mamillas:neqꝫ vuluã apparẽtẽ multũ.ꝛ qõlibet istoꝝ ꝺꝫ ꝺẽtes acutos.ꝛ oculos ꝺe tẽchea est sicut oculus poꝛci:ꝛ culmos.ꝛ vngues fortes.ꝛ cutis ꝺoꝛsi sui est multũ adherẽs ꝺoꝛso ꝛ carni.ꝛ debilitaꝫ eius visus in aqua:ꝛ ↄfortaꝫ in campo:ꝛ maioꝛ mãsio eius est ꝺe die in cãpo.ꝺe nocte est in aqua: qꝛ aq̃ illius riui est calidioꝛ ꝺe nocte q̃z sit aer. Et ꝺixit Ari. qđ ꝺꝫ melcon:ꝛ credo ꝙ fit balarce vel bardõ:ꝺꝫ costas lõgas sicut piscis.ꝛ ei⁹ spina est eminẽs sicut spina piscis. ꝛ eius facies est sicut facies aialis:qđ ꝺꝫ frede.ꝛ sua cauda est gracilis:ꝛ est valde lõga.ꝛ inuoluta in extremitate sua subtili sicut coꝛrigia.ꝛ ꝺꝫ pedes fissos sicut ꝺigitos bois. ꝛ sup illos ꝺigitos ꝺꝫ vngues vncatos:ꝛ in veritate non est ardon.ſꝫ est filis ardon.ꝛ sui oculi magni.ꝛ ꝙfundi.ꝛ pñt oculi ei⁹ inſpicere ad oẽs ptẽ quã vult:ꝛ color ei⁹ vertit̃ in nigredinẽ qñ se ꝺꝫ sic̃ aial qđ est ĩ coꝛpilione.ꝛ tũc apparẽt in eo aliqñ macule.ꝛ aliqñ mutaꝫ color oculoꝝ ꝛ mouet̃ tarde.ꝛ qñ ꝺꝫ moꝛi vertit̃ eius color in colorez palee.ꝛ nõ ꝺꝫ carnẽ sup coꝛpꝰ suũ ꝓter,ꝑpe caudã.ꝛ ,ꝑpe oculos:ꝛ ꝺꝫ sanguinẽ i extremitate caude:ꝛ silr circa coꝛ: locus cerebri est iter oculos.ꝛ qñ excoꝛiaꝫ locus ille iuenit̃ sub cute:locꝰ ille ꝙ armilla eris subtilis.ꝛ lucẽs multũ.ꝛ illo abscisso viuit adhuc aial:ꝛ mouẽdo costas aperit illas:ꝛ ꝛstringit.ꝛ nõ ꝺꝫ splenẽ.ꝛ moꝛaꝫ in fixuris lapidis ꝛ maius coꝛpꝰ est auũ illud qđ ꝺꝫ vngues vncosas:ꝛ ꝺꝫ pectus magnũ.ꝛ crura magna. Et q̃dã hñt puas:vt melius natẽt. Et posterioꝛ ꝺigitus est in pede loco calcanei.ꝛ bubo ꝺꝫ duos ꝺigitos ante in pede.ꝛ duos post. Et aues magne:ꝛ aialia hñtia coꝛia squamosa sicut cẽmalis pñt claudere oculos suos palpebꝛa ſꝺeoꝛsi.ſ.cũ q̃dã tela que ꝛiũgit̃ palpebꝛe ſꝺeoꝛsi:ꝛ tñ q̃dã istaꝝ claudit oculũ cũ palpebꝛa ſupioꝛi.ꝛ q̃dã aues trahũt ĩ volatu suos pedes post. Et q̃dã illaꝝ ꝛstringũt pedes ad vẽtrẽ cũ volant.ꝛ q̃dã hñt liguas lõgas:ꝛ graciles.ꝛ q̃dã rotũdas sicut pſi-

Antiseus

taci ⁊ oēs aues q̄ imitant voce hois. Et aial nō hīs vngues curuos hz additamentū cruriū i crure sicut gallus. ⁊ q̄dā aialia hīt additamētū galleare in capite: ⁊ illud in gbusdā est carneū: in gbusdā pēne. Et oēs pisces hīt caput. ⁊ caudā. ⁊ nō collū neq; virgam neq; testiculos neq; vbera neq; libidinē: ſz delphin hz mamillas q; gnāt sibi filer: ⁊ sua mamilla assimilat iūcture siue ligamēto. ⁊ sua mamilla nō terminat in conū rotūdū. ⁊ pisces hīt auriculas p q̄s eyciūt aquā. ⁊ q̄dā ps pisciū hz duas alas ppe auriculas ⁊ q̄dā pars pisciū hz alas q̄ttuor in lōgitudine sicut Anchalin ⁊ aiarmait ⁊ sibi similia: ⁊ gdā piscis q fiūt lōgi nec hīt alas neq; auriculas. ⁊ gbusdā auribus quorūdā pisciū sunt coopcula cōchea. aut duo ossea: ⁊ appropinquāt eoꝝ aures capiti. ⁊ q̄ nō hīt coopcula sup aures sunt celete: ⁊ tūc sue aures declināt ad dorſuz. ⁊ illa spēs celete q̄ est lōga: hz auriculas declinātes ad inferius: ⁊ rane hīt auriculas ſpiſſas. ⁊ ſpinosas: licet auricula eius sit tela. ⁊ attenueť p distēſionē qñ clamat. ⁊ qdam pisces in vtroq; latere hīt vnā auriculā. ⁊ gdā hīt multas auriculas in vtroq; latere. ⁊ fortasse in vtraq; parte hz aures singulares: ⁊ pter has alias. ⁊ fortasse habebit in oi parte vnā auriculā: ⁊ fortasse diuiſim plures nō cōpositas: ⁊ pisces staphy hīt aures duplas. Neq; aligs piscis hz piles sicut aial qō nascit cū. 4. pedibus: neq; pēnas sicut auis sed squāme piscis sunt supfluitates cutis: ⁊ illoꝝ q̄ hīt cu tē fortē. ⁊ pisciū gdā hīt multos dētes licet lingua sit fiſa i mādibula. Et gdā pisces hīt vnā nare. ⁊ gdā duas. Et gdā nō hīt palpebras. ⁊ g hīt p̄dicta hīt sanguinē. Et g dā pisces gnant aialia: ⁊ sunt gdā pisces g nō hīt squamosas cutes sicut celete. ⁊ oēs pisces g nascunt in aq̄ faciūt sicut celete pter ranas ⁊ colubres. q̄dā sunt aquee ⁊ q̄dā sunt agreſtes: ⁊ aquee assimilant agreſtibus pter q̄s in capite: qz caput agreſtis est mai⁹. ⁊ iſte aquee colubres morant in lymbo aq̄: ⁊ nō mouent ad pfundū in medio. ⁊ in mari est quoddā aial qō dr. xx. pter qō est minus: eo q; ⁊ est in cāpo: ⁊ semp in limbo aq̄ petroſe: ⁊ in mari ē quoddā aial faciēs naues stare qñ est ppe naues: ⁊ nō comedi tur: ⁊ facit stare p virtutē in ipso. ⁊ hz virtutem ad odiuz gnandū: ⁊ eius ale assimilant pedibus. ⁊ ppter B errant hoies in figura sua: eo q; putāt suas alas pedes suos esse. ⁊ hec est differētia aialiū in membris apparentibus. Nūc autē loquamur in membris interioribus in habitudine membroꝝ animalium interioꝝ.

¶ Incipit secundus liber. De diuersitate membroꝝ animalium. Capitulum. .I.

A Jco ego qō oē aial hīs sepū: ⁊ zirbū hz cerebrū pingue. ⁊ qō nō hz cerebrū nō hz medullā vnctuosaz. ⁊ oē ispirās hz pulmonē: ⁊ quertit. ⁊ oē aial hīs sanguinē hz coz. ⁊ diafragma. ſz in paruo aiali latet. ⁊ aliqñ i corde vacce. ⁊ cameli cerui repit os. ⁊ pisces ñ respirāt nec hīt pulmonē. ⁊ accipiūt p brācos. Et oē aial hīs sanguinē hz epar. ⁊ q̄dā aialia non hīt splenē. ⁊ aialia rapacia habēt paruū splenē. ⁊ illud aial volatile qō hz caput ad modum capre nō hz splenē. ⁊ q̄dā aialia hīt fel. ⁊ q̄dā nō hīt fel. sicut ceruus q hz itestina ita amara q; canes nolūt comedere ea niſi qñ supra modum famelici. ⁊ ita equus. ⁊ mulus. Et dixit Ari. qō gdā porcoꝝ. ⁊ ceruoꝝ hīt fel in auribus sicut gdā putāt. ⁊ hīt in auribus q̄dā humiditatē ſimilem humiditati splenis. ⁊ in oibus aialibus sub ligua est gdā vermis: ⁊ in ſpōdilibus alius sicut dr. ⁊ delphin inter alia aialia nō hīt fel. lz inſpiret: certi tñ pisces. ⁊ quadrupedalia ouātia hīt fel magnū aut paruū. Et gdaz pisces hīt poꝝ ab epate vſq; ad iteſtina: sicut pisces g dr amerē. ⁊ palūbi hīt suū fel: in suis intestinis: ⁊ silr dorcache: ⁊ hirūdines. ⁊ passeres. ⁊ oē q̄drupes gnans hz duos renes. Et aial ouās non hz renes neq; vesicā. ⁊ silr aues. ⁊ pisces nō hīt renes neq; vesicā. Et lacerte marine hīt duos renes: ⁊ videnť eē cōpositi sicut renes vaccaruz ex multis. ſ. renibus: ⁊ pisces hīt conū cordis versus altuz qz ille locus strictioꝝ est q̄s vēter. ⁊ est iuxta auriculas. Et sunt vie ab auriculis ad coꝝ ppter ispiratiōez aque. ⁊ i piscibus magnis vene fūt ab auriculis ad coꝝ. siles trachee arterie in boie. ⁊ pisces nō hīt os stomaci distās a capite ⁊ in magnis piscibus stomacus aliqñ exit p os: ⁊ q̄dā ps pisciū sicut enchelim. ⁊ acharos hīt intestina pua. ⁊ epar pisciū est ad extra. ⁊ q̄dā pisces putant hr̄e duplex epar. sicut putať de auibus qō hīt duplicē pulmonem. qz ale pulmonū in auibus sunt multe distātes: scōz diuersionē. ⁊ splen semp in ſiniſtra. niſi qz in gbusdā aialibus repiť i dextra: qō vr̄ miz. ⁊ oē aial hīs cornu: ⁊ nō hīs dētes superius ruminat: ⁊ hz vnū magnū vētrē: ⁊ tres ventres: ⁊ vnus illoꝝ triū est lōgus: ⁊ alter amplus: ⁊ suus terminꝰ est cū intestinis: ⁊ aly sunt eq̄les: ⁊ sunt leues. ⁊ cā q̄re hz multos vētres est: qz ei ē necessaria multifaria digestio: qz cibus suus est siccus ⁊ non bene masticatus: ⁊ post dz masticare: ⁊ hoc est ruminare. ⁊ ppter hoc iteſtina ruminantis aialis sunt maioza q̄s in alijs. Et in elephāte intestina sunt hītia maloꝝ ꝯiunctionē iter se p reuolutionē ⁊ de illa sunt. q. vnū intestinū. ⁊ illud intestinum est loco stomaci: vnde post illud nō est niſi quoddā intestinū qō eycit. Epar elephātis est q̄druplū ad epar bouis. ⁊ suum splen paruū respectu sui corpis. ⁊ stomacū paruū. qz trāsit ei in sia in nutrimētū: ⁊ aial q̄drupes qō ouat hz vnuz stomacū sicut columbe: ⁊ ille stomacus est lōgus: ⁊ mſix in eis est lōga. ⁊ scissa in duo: ⁊ cāne pulmonis lōge: ⁊ stricta matrix. ⁊ lingue subtiles multū. ⁊ fiſſe. ⁊ eyciunt illas multū. ⁊ lingua cochi scindiť p mediū. Et stomacus columbe ſilis inteſtino lato: ⁊ suū coꝝ est ppe guttur: ⁊ lōgū: ⁊ paruū. ⁊ est ſile reni. Et totius cordis sui. ⁊ est tñ ppe gutur qō non vr̄ esse oppositus: ⁊ post coꝝ est pulmo. ⁊ post pulmonē est epar. ⁊ est lōgū. ⁊ suū splen paruū lōgū sicut splen de gerneliz. Et suū fel ē sicut fel piscis. ⁊ in magnis est fel sup epar. ⁊ in paruo est super inteſtino: ⁊ hz. 30. costas. Et putauerūt gdā q; illud accidit eis qō accidit irū dinibus. ſ. q; qñ oculi pfoxanť acu. q; creſceret itez. ⁊ i. nale ſcerent. Sed caude eius. ⁊ caude cemobum ſalliunt post amputationē: ⁊ qō est in vētre colubre: est tale q̄le ē illud qō est in vētre pisciū. Et multi pisces. ⁊ aues hīt ramos exeuntes a suis iteſtinis. ſed in gbusdā ad vnū: ⁊ sūt pauci. ⁊ in piscibus ecōtrario. ⁊ q̄dā pisces non hīt renes in suis inteſtinis. Et multe aues hīt papā: ⁊ cū illa subtiliant rē durā ad digerendū. ⁊ cū est de extremitate eius versus os subtiliať. ⁊ silr qō est de extremitate eius vſus iecur. Et stomacus auiū ē carnosus aliquātulū. ⁊ ambit eū mēbrana dura. Et q̄dā aues hīt loco pape ozificiū stomaci magnū. ⁊ amplū sicut astachar: ⁊ corui. Et quedaz spēs pdicū hīt papā ⁊ os stomaci verūtamē ampliuz. os stomaci ppe stomacū. ⁊ in hoc ꝯueniūt anseres agreſtes: ⁊ bubo. ⁊ anseres aquei. Et q̄dā aues nō hīt papam neq; ozificiū stomaci. ſed stomacus eaꝝ est lōgus sicut minores aues hīt. vt irūdines. ⁊ passeres. ⁊ hītes etiā collum lōgū ⁊ stercus baꝝ auiū est humidius q̄s stomacus alarū auiū. Et sup renes oium aialiū hītiū renes est pigued: ⁊ qñq; multiplicať pinguedo in tñ q; claudit meatꝰ renū mouit acrius: ⁊ oē aial multe pinguedinis est pauci seminis ppter frigus babūdās in ipso: ⁊ oē aial qō nō hz dētes in mādibula supiori. tūc pinguedo eius de facili cōgelať postq̄ liquefit: ⁊ pinguedo alioꝝ non sic. Dico ego

q; nullus piscis est hīs testiculos: neq; aliquid qō caret pedibus: imo oēs hīt vasa duo sicut ciastraz duo vasa. ſ. circa diafragma distensa: ⁊ diuiſa quouisq; ex vtroq; latere meatus vnus. pcedēs vſq; ad fozamē vnū sup via sterco ris. ⁊ hoc hīt serpētes tpe coitus sui. Et hoc tps erit plenū spermate donec cōparať p cōprehensionē. Quatoꝛ ät hīs duos pisces hz a primo spōdile post diafragma duo ouа resticuloꝝ tēdētia ad meatū vnū supra exitū stercoris. ⁊ hoc est in gbusdā manifestū. ⁊ in gbusdā occultum: qz iduiť ab eis mēbrana in qua sunt rami venaꝝ. ⁊ ligamina: aut ponit ibi sup spondile. Et bi meatus scōm q; pmiſimus: ⁊ cozus oui testiculi etiā mouente apparēt manifeste tpe coitus: ⁊ tunc manifeſtanť: ⁊ in alio tpe occultabanť eo maxime in turturibus. ⁊ in pdicibus ab eo nō extendunť hz oua. Et iam ꝯtingit qō castratus fuit taurus. ⁊ coiuit cū vacca. ⁊ ꝯcepit ex eo vacca: ⁊ oz. vt ego de siderem hoc in alio tēpore. ⁊ memorē ea; ⁊ ꝯsiderem aliquo tpe adhereaz ei qō oz. Et ecōtra de castratis illi qui coit quoꝝ virge nō desiccanť: ⁊ tūc qñ coit emittit quoddā ſpma subtile ⁊ attritū. Et matrix auiū hz duoꝫ ramos scōm qō p̄dixim⁹: ⁊ illi duo rami pcedunt vſq; ad pozi collū ꝯcaui cranei: ⁊ neruoꝝ: ⁊ supioza matricū auiū sunt subtilia valde. ⁊ matrices pisciū fūt subtiliores illis: ⁊ earum primo subtus vētrē est subtilis: ⁊ lōga diuiſa in duo. quaꝝ vnaqueq; ps in pisc̄ibus ipleť ouis. Sed ea que superius gnant oua. ⁊ post anteq̄s exeant gnant aialia sunt sicut vipere ⁊ celete. ⁊ sunt illa q̄ hīt aures. De aialibus marinis ⁊ nō hīt pedes ⁊ gnant aialia. Et supioza matricū eoꝝ sunt sicut matrices auiū: sed ꝯueniūt in vnū vas amplū. ⁊ qñ decurrunt ad ipsuz oua fiūt aialia. Et serpēs est ℥ria auibus: in eo q; aues ponūt oua sua successiue: ⁊ serpētes ꝯtinue ponūt. ⁊ successiue. ⁊ matrix eius qō gnat aial est copulata cū spondili. Matrix vero onatricis ps supioz est silr: ⁊ inferioꝛ q̄ est exitus oui sup iteſtina ponitur. Et matricis hītiū coꝛnua: ⁊ q̄ nō hīt dētes in fauce supiori sunt farsite venis hītibus ramos gbus ꝯcipiunt fetus. Sed matrices muris ⁊ scarabeoꝝ ⁊ certoꝝ quorūdam animalium sunt lenes.

¶ Incipit liber tertius Auicenne. de animalibus. De oztu venarum. Capitulum. .I.

A Sse anothomie difficile ē ppter occultationē multaꝝ venaꝝ: quas extenuant ex ℥rio nature. Sed dubiū est gnimmo sit difficilioꝛ. ⁊ precipua anothomia qua vtimur in mozruo: est p strangulationē. Deinde ex humiditate sanguinis. Dixit ⁊ extimauit Cesius persa: qō ꝓncipia venaꝝ ex pte oculoꝝ ⁊ supciliozꝫ sunt. Deinde ꝓgrediunť due vene dextrozsum ⁊ siniſtrozsum: ⁊ Debaquilus dixit q; fundamētū venaꝝ sunt due vene ichoantes a ventre. Deinde exigētes se absq; manifestatione inity loci. Dixit. ⁊ eleuāt ſurſuz ille due vene ꝑter ramos subtiles ꝓgredientes vſq; ad epar ⁊ splenē. Et alie due vene incipiunt a spondilibus dorſi. quaruz vna tēdit ad epar dextrum: ⁊ alia ad splenē. Et vnaqueq; istaꝝ ascendit ad manū. ⁊ ramificanť in partes. quaꝝ q̄dā sunt ſpatulares: q̄dā ascellares. Et oziunť a pedibus vene. a venis predictis. ⁊ q̄ plonganť scōm diuiſionē. Omeliorus aūt ponit initium venaꝝ duo paria venaꝝ: ⁊ vnū par ꝓcedit a posteriori pte capitis vſq; deorſum p collum. ⁊ par aliud a capite. versus duas aures. Deinde ad ſpōdilia ⁊ dorſuz. ⁊ posuit caput ⁊ cerebrū ꝓncipia eē oiuz venaꝝ. Magister aūt primus vidit q; ꝓncipiū venaꝝ fuit coꝝ. ⁊ medici poꝛres: ⁊ posteriozes medici exercitati in hoc: viderūt q; ꝓncipium venaꝝ nō pulsatiliū est epar. Silr ℥ dixit eis in nervis dicēs. q; ꝓncipium illoꝝ est coꝛ: ⁊ ipſi vident q; ꝓncipium illoꝝ est cerebrū. Et sollicitudo pmi magistri in hoc est. qñ ipse posuit coꝛ ꝓncipiū oium virtutū aialium. Nos aūt ⁊ si credamus ramificationez oium virtutum aialium esse a corde: tñ sermo est de illa vena. q̄ est iter epar ⁊ coꝛ. que nascit a cima epatis: q̄ cima ramificatur. ⁊ eius vnus ramus puenit ad coꝛ. ⁊ intrat ipsuz velut quoddā extraneū a substātia eius. ⁊ in epate sunt vene ramificate. vt p illas penetrat sanguis. q̄ vene videnť eē q̄si de substātia epatis. Et qz nerui sunt grossiozes apud cerebrū pbabile est. ibi esse initiū. qz penes ipsuz sūt molliozes. ⁊ penes coꝛ duriozes. ⁊ ꝯtinuatio vnius q venit est q̄si cōpaginatio. ⁊ de istis habemus signū: ſz nō pfectū: ⁊ nō est incōueniēs dicere. q; cerebrū ⁊ epar transmittant ad coꝛ aligd qō iuuet ad opationē eius. ⁊ opatio epatis ē istud qō suscipit a corde ⁊ iteſtinis p venas mesaraycas fixas in cima: neq; est incōueniens dicere arterias nasci a corde. neq; grossiozes significāt. q; pars grossioꝛ sit oziginoꝛ: qñ nerui obticiaddūt in grossicie. cū ꝯiunguntť cum cristallino humoꝛe. ⁊ sunt subtiliozes apud ꝓncipiū suū: qñ ego virtus informatiua in aliquo mēbꝛo qñ necessarium est. q; in parte illius mēbꝛi sit grossicies augmētat nutrimentū ad ipsum. ⁊ ppter hoc adiuuant vene multe p expāsionē cū fetu in matrice: ⁊ qñ ille magis īgrossantur. quāto magis ꝓcedūt: ⁊ silr fila iterioꝛ mēbꝛoꝛ quāto magis elongant a suo ꝓncipio tanto magis creſcūt: ⁊ nihil in hoc obstat eis. ⁊ silr est in arboꝛe. qñ videm⁹ q; ramus grossioꝛe hz substantiā q̄s radix habeat. Et mollicies neruoꝛ ppe medullā nō significat oziginem a medulla. qñ pōt dici q; illa mollicies nō accidit. niſi qz applicanť nerui ad medullā. ⁊ possumus dicere q; medulla nascit a neruo. ⁊ neruus nō facit se humidū. niſi vt medulla nascatur ab eo: ⁊ mollicies ⁊ duricies. ⁊ grossicies. ⁊ subtilitas fiūt a virtute iformatiua. non a mā. ⁊ sic videmus in arboꝛibus: qz quāto rami elonganť a radice: tāto fiūt humilioꝛes. ppter elōgationē a suo ꝓncipio. tūc non sequitur q; neruus sit a medulla. qz mollis in parte: q̄s a corde: qz durus in parte: ⁊ q; hoies credunt. q; res quanto magis elōgať a suo ꝓncipio sit ficcioꝛ: est qñ ꝓncipium est humidū. sed tñ oēs iste res magis sunt exigētia vtutis iformatiue q̄s materie. qz nō debemus dicere. qz coꝛ siccum sit. iō radix neruoꝛ: qz cozallus nascitur in terra humida maris: ⁊ tñ est res dura. ⁊ tunc aliqñ qō nascit ex ℥rium sue oziginis. ⁊ tunc ꝓcedit multotiēs diuersitas inter oziginē. ⁊ illud qō nascit ab illa. qz aliqñ rami: qui debēt tēdere in altū tēdūt in īmū. versus radicē: ⁊ videbať tunc arboꝛ q; ꝓuersa. ⁊ hoc nō est absurdū. qñ ꝓria virtus nō est virtus nālis. sed vtus aiatiua potēs facere multas opatiōes. Nerui etiā quos rememoraturus sum⁹ postmodū significāt cōsimiliter. qñ nō sequiť. q; si tendant ad aliquā parte. ꝓpter hoc exeāt a sua radice: qz forte poterūt incurrari ad suā radicē: ⁊ tūc poterit esse. q; nervus ꝓcedat a corde ⁊ cerebꝛo. ⁊ postea ꝓcedat reflectendo se versus coꝛ. ⁊ nō ℥ p hoc putari. lz puteť qz vn⁹ ramus nervalis veniat ad cerebrū. q; ideo cerebrū ꝓncipiuz sit neruoꝛ. Et sermo illoꝛ q dixerūt. q; vena magna penetrat carnē cordis. ⁊ dat cordi nutrimentū. est sermo eius q dicit. q; coꝛ sit ꝑmo cōpletū in esse suo. ⁊ postea veniat vena ad ipsum: ⁊ penetret ipsum. ⁊ hoc dicere est ꝓmo coꝛ nutriri ab aliquo alio. q̄s ab epate. qñ nutrieba. ⁊ fuit in esse pleno. anteq̄s puenit vena penetrans ipsum ab epate. Et lz dicereť. q; veniret vena hoc mō. sicut ꝓdictū est ad coꝛ. tñ nō sequereť q; possent penetrare coꝛ penetratiōe ꝓdicta: qz illa nō posset eē ita dura. ⁊ qō pōt declarare q; illa vena nascať a corde: ē q; illa vena bene

potest esse dura in formamine cordis ꝓpter hoc vt soluat formā cordis:⁊ vt resistat:neruositati in circuitu cordis ⁊ qñ recedit a corde.recedat ab ista duricie : qñ nō est ei immutēti in duricie post:⁊ iō illa vena fit mollior postq̄ fuerit remota a corde:⁊ ꝓpter mollicie obediēs ramificationi.⁊ nō fuit talis dispō epatis.Et sic de neruo debemus dicere.qō applicat cordi ꝑ applicationē.⁊ nō nascit a corde inquātū carnosū.sed a q̄dā substātia dura occulta in substātia cordis.Et neruus fuit creatus in corde:⁊ nō assimilabat illi:sicut verruca carni ⁊ glandula in carne.⁊ nō nascit istud ex ista substātia.que ibi apparet:ſz ex mā q̄ ibi coadunat ⁊ occultat:⁊ tūc illa vena nascit a mā dura adunata in corde.⁊ fiet mollis:postq̄ recessit ab illa origine:⁊ poterit se applicare cū mēbro molli. ⁊ tūc vena nascit in corde.sicut plures vene sunt in epate.⁊ tūc fires est ita.nō os vex dixisse Hal.in pignore suo qñ posuit pignus ꝺtra custodē altaris:qō daret multū aux ei. qui mōstraret.q̄ neruꝰ nasceretur a corde.Et ꝺsequēter poterimus obuiare pbādo hec.⁊ sumendo hic ꝓ ꝺstanti.q̄ vbi est ꝓncipiū virtutis:ibi est ꝓncipiū istrumēti. Et tūc q̄ bois aia est vna virtus:a qua pcedūt oēs virtutes corporis. accidit q̄ in illo mēbro. in quo primo ꝺculcat aia q̄ illud mēbrū sit pmū mēbrū in vita.⁊ tunc de facili ꝓbabit q̄ cor sit ꝓncipiū venax ⁊ neruox.Sed ꝓpositio quā accepit Hal.nō os pcise accipi.q: multis modis possumus aliqd dicere:anteq̄ deueniamus ad veritatē:⁊ tūc manifestū est:q: in gñatiōe spmatis est pma mā babilitata ad gñationē:ſz in ceteris mēbris hz virtus iformatiua necessariū illud.qō est in corde necessarium.⁊ ligamēta. aut cū eis.aut post:de opatione vtutis iformatiue potuerūt iformari:⁊ illa virtus iformatiua sicut discernit māz cerebri ⁊ cordis:sic discernit neruos iter cor ⁊ medullaz. Et vtus iformatiua nō recipit māz.⁊ fecit ex ea pmo medullā:⁊ post neruos.imo simul potuit facere oia.⁊ pōt eē q̄ mā medulle ⁊ cellax sunt diuise simul in ꝓncipio gñatiōis.⁊ ex residuo vtriusq; eox frigidi fiūt rami nuche.⁊ superfluitates eiꝰ qō est in corde.q̄ sunt frigide q̄to magis recedūt a corde:tanto magis amittūt calorē:quē recipiūt a corde.Et postq̄ pueniūt ad locū tēperatū vtꝰ iformati ua ꝑ opationē caloris nālis agit in illā:⁊ dat ei formā medulle.Sz epatis suba ē diuersa a suba venax.⁊ nō est remotū.q̄ suba epatis fiat ab eo:qō decurrit ꝑ arterias:ſz est vex istud ꝺsiliū.⁊ eat epar mediū iter cor:⁊ totū corpus in nutrimēto.⁊ postea nascunt ex epate instrumēta nutrimēti.⁊ ex medulla istrumēta sensus ⁊ motus.⁊ alr poterit eē sicut dicturi sumus post.⁊ tūc verior est sentētia pmi magistri.⁊ dimittamus vba de anothomia in venis ⁊ neruis. Et dicit Ari. q̄ leo nō hz medullā nisi iadiutorio ex cossa.⁊ sua ossa sua magis dura q̄ alioꝝ aialiū: ⁊ porcus hz modicā medullā:⁊ delphin hz ossa ⁊ non hz spinas:⁊ aial marinum qō gñat aial simile sibi:hz spinas grossas sicut celete:ſz pisces facientes ova hñt spinas similes costis: ⁊ piscibus est ꝓpriū q̄ hñt spinas nascētes in sua carne.⁊ in columbis ⁊ in cartilaginibus spine celete est medulla.

¶ Capitulum scōs de pilis ⁊ cornibus ⁊ pennis.⁊ alys oibus qui assimilantur his.

A Libro. 3. de hysto. aialiū cap.xj.

Dicit Arist. q̄ cornu est de gñe ossis.⁊ vt in pluribus ꝺsequunt coloꝛē corporis.⁊ ungues ethiopū sunt nigre.⁊ dētes albi: ⁊ fortior est ꝺiunctio cornu cū cute q̄ cū osse. ⁊ dicit Ari. q̄ in sua terra q̄ dr affrace.sūt q̄dā aialia q̄ mouēt cornua.sicut auriculas.⁊ dixit Ari. q̄ cutis nō hz sensum:nisi fuerit carnosa:⁊ maxime cutis capitis.⁊ in veritate cutis q̄ appropinquat neruis.hz sensum sed illa q̄ est in superficie exteriori:nō hz sensum: qz in ea nō est neruus.Sed cutis cū scindit nō reducit ad ꝺtinuitatē.cū fuerit vere cutis.⁊ dixit Ari. q̄ cutis q̄ nō ꝺtinuat carni cū scindit nō redit ad ꝺtinuitatē neq; membrane neq; vesice. Et dixit Ari.q̄ teste capitū aialiū nō sūt vniꝰ nature:qz testa capitū canū ē vna.⁊ boium future in capite serrose.⁊ dētes future mulieribus sunt magis rotundi:q̄q̄ acuti:⁊ iā videbat hoc sine futura capitis : ſz postea numerabimus anothomiā capitis:⁊ ptinētiū ad ipsum ⁊ colli.⁊ humeroꝝ.Sed capilli sunt ex vapore exeūte per poros.cū ille vapor fuerit spissus.⁊ porus nō fuerit largus.Et sunt ꝓpter pulchritudinē. sicut barba : ⁊ ꝓpter iuuamētū sicut supcilia.Et aliqñ sunt pili sola superfluitas.⁊ nō sunt positi in iuuamētū:sicut circa pectinez. Et aial hīs squamaſnō faciēs ova.neq; gñans aial ñ hz pilos. Et pili ⁊ capilli variant in aialibus scōm pascua.⁊ qō est magis pigue.hz plures pilos. ⁊ pili aialis cōplexionis calide sunt crispi.⁊ cū fuerit cōplo minus calida: vertunt pili in rotūditate ad modū granoꝝ piperis sicut in ethiopibus. Et spine yricioꝝ sunt de gñe capilloꝝ : nisi qz sunt nimis duri:⁊ cani nō sunt ꝓpter siccitatē capillorū:sed ꝓpter coloris superfluitatē.Et aliqñ accidit in infirmitate canus capillus:⁊ post reuertit capillus nālis coloris in cōualescētia.⁊ vr q̄ huius cā caniciei fit extinctio caloris nālis:qz capilli carēt attractōe ynctuositatis.⁊ loco eius trahūt aquā:⁊ qñ fuerit cōplo potēs conuertere se.⁊ nō fuerit homo multū senex:reuertent capilli ad primū statū.Et primi capilli qui fuerint cani.sunt capilli tympanorū:⁊ postea supcilioꝝ capilli fiūt albi:qz sunt in loco frigido:⁊ pili pectinis:qz sunt in loco calido.Et de ꝓprietate bois est:qz q̄dā pilli nascunt in eo posterius: sicut pectinis ⁊ ascellaꝝ.⁊ post fit caluicies in anteriori pte. qz medulla nō applicatur fortiter ossi.qz illa pars medulle anterior est subtilior:⁊ fuit subtilior. vt citius reciperet impressiones:Et mulieres ⁊ castrati nō fiūt calui :mulieres qz sunt multū humide:⁊ castrati.qz sunt frigidi:⁊ nō dissoluit humiditas in eis p calorē.⁊ vr mihi:q̄ in castratis mā que deberet trāsire in barbā:transit in capillos anteriores:⁊ in mulieribus nō nascunt barbe : qz pori in eis ꝺstringunt:⁊ in senibus nascunt supcilia:qz future serrose supposite aperiunt ꝓpter siccitatē:⁊ dat exitū vaporibus.Et aialia diuersantia in calore piloꝝ:diuersant in corpus.⁊ certe color capilli assimilat colori eius: ex quo nascit.Et cerebrū caluescit ꝓpter siccitatē.Et q̄dā boium fiunt calui.⁊ qñ coeūt capillescūt.⁊ hoc vr mihi mirꝝ.⁊ credo q̄ hoc fit ꝓpter hoc. q̄ in hō boie ante coitus quienit calor nālis cū repugnātia humiditatis.⁊ tunc qñ poterit calor ille nālis mouere se post coitū dissoluet illā humiditatē in vapores fumosos ex q̄bus fiunt capilli.Et capilli aialis senis.ſz sint pauci numero respectu iuniorꝝ.cuz fiunt iuniorꝝ ꝓpter densitatē materie.⁊ cortices seniorꝝ piscium silr.⁊ cani sunt ꝓprietates boium : qz grues quāto sunt seniores.tāto vergūt magis ad nigredinē defuscātē: ⁊ vr mihi q̄ hoc accidit eis ꝓpter grossiciei vehemētiā: ⁊ densitatis materie in eis.⁊ in boie non accidit hoc : qñ caro ⁊ cutis eius sunt molles ⁊ humide.⁊ color ceruoꝝ ⁊ irundinis mutat in albedinē ꝓpter extinctionez caloris nālis in eis:⁊ in eis qñ qz reperitur vehemētia imutationis cū imutatione superfluitatū:donec ignoret eas hō:⁊ nō agnoscat eas.⁊ dico q̄ aial q̄ ē sile muri.q̄ venat aues in suo nido albescit quoq; anno magis ac magis. donec tādē redit ad colorē butiri.⁊ Ari.dixit.qz aq̄ mutāt colores aialiū:qz aqua q̄ dr neud.qñ potat a boue : ⁊ coit ꝺcipit fetum nigrū.⁊ in terra cucutube est flumē q̄ opatur silr.⁊ aliud flumē facit albos,⁊ flumē scarides gñat fla-

Ari. libro 3. de hysto. aialiū. c. ij. L

nos.⁊ de aialibus q̄dā sunt absq; pilis:q̄dā sunt cū pilis. ⁊ in fauce interiori lepꝛis:⁊ in pede eiꝰ subtus sunt pili. ⁊ in aiali q̄ vocat mastichitus:hz in ore suo loco dētiuz sile scetis porcoꝝ.⁊ aialia q̄ hñt in se paucos pilos : posteriora in eis hñt plures pilos q̄ anteriora.⁊ pili aialiū tonsoꝝ nō nascunt ex loco inciso:ſz ex radice illius pili icisi. ⁊ tūc pili nō se hñt sicut plante.sed sicut superfluitates:plume aūt qñ icidunt:nō nascunt neq; a radice:neq; a loco icisō.ſz cadit radix:⁊ alia pēna nascit: ⁊ ala vespe postq̄ fuerit abscīa nō crescit sic aculeus eiꝰ cū rūpit mozit.

¶ Capitulum tertium de differentia lactis. Sanguinis. ⁊ Spermatis.

A Libro. 3. de hysto. aialc. 19.

Sermo Arist. ⁊ dixit Aristo. q̄ sanguis cuiuslibet aialis coagulat. ꝓter sanguinez cerui ⁊ lepꝛis. ⁊ ois sanguis a quo auferunt fila apparētia ipse nō coagulat:⁊ illa fila sunt media iter subaz venaꝝ ⁊ neruoꝝ. ⁊ sanguis bouis de facili coagulat. Et sanguis coꝛpoꝝ tēperatoꝝ:est tēperatus in q̄titate: ⁊ minus sanguine eoꝝ q̄ potāt multū vinū:⁊ magis sanguine eoꝝ q̄ sunt pigui. Et sanguis bois ē tēperatus in sua ligditate:⁊ color eius est color grane. Et sanguis aialiū magnoꝝ spissus magis ⁊ sanguis mēbroꝝ iferioꝝ spissioꝝ ⁊ nigrioꝝ sanguine mēbroꝝ supioꝝ. Et primū mēbruz qō fit ex sanguine. sicut cognoscit ex anothomia est cor.⁊ istud est signū q̄ sanguis totius corꝑis nutrimētū fit a corde.⁊ nō ab epate.nisi ꝑ iuuamētū cordis.⁊ tūc epar nō erit instrm. ⁊ operās sanguinē nisi mediāte ⁊ secūdario : Et dixit Arist. q̄ bō sudabit sanguinē.aut qz eius sanguis multus ē in q̄titate:aut qz eius sanguis est paucus subtilis feruens. Et qñ dormit bō eius sanguis ꝺuertit ad iterioza:⁊ significatio sup hoc est.qz boie dormiēte si findat eius cutis nō exibit eius sanguis.sicut in vigilāte. Et mulieres boiuz hñt plus sanguis q̄ femine alioꝝ aialiū.scōm q̄titatē sui corꝑis.⁊ ꝓpter boc hñt mestruū sanguinē.⁊ alia aialia nō. Et sanguis mulieꝝ est multū iterius.⁊ viroꝝ magis exterius. Et raro accidit mulieribus egritudo ex sanguine. ⁊ raro emittūt sanguinē ꝑ nares. Et sanguis senuz est niger.⁊ spissus.⁊ paucus. Et q̄dā humiditates nascunt in aiali cū ipso.cū ipse nascit.⁊ q̄daz post. vt lac ⁊ sperma.⁊ lac alterat in māmillis:⁊ lac fit ex sanguine superfluo.⁊ ille sanguis q̄ trāsit in lac nō est decoctus. decoctione summa. Sed sperma fit ex sanguine bono:⁊ decocto. ō coctione bona.⁊ cōpleta. Et dico q̄ summa digestio est q̄rta digestio.⁊ dico qz nutriūtū ꝑmo digerit in stomaco.⁊ post fit sanguis in epate:⁊ tertio in venis.⁊ q̄rto in mēbris : ⁊ post qōlz mēbrū ꝑparat istud ad similitudinē sui.⁊ tūc tali nutrimēto fit sperma. Et q̄to de boie exit sperma multū discolorat.⁊ debilitat suū corꝑus magis q̄. si q̄dragies exiret de suo corꝑe sanguis tātus:qz sperma est res babilitata ad trāsecundū in mēbra:⁊ cū exit aufert nāle nutrimētū mēbri:qñ exit in maiori q̄titate : q̄ id qō fuit residuū de nutrimēto mēbri. Et ꝓpter boc dixerunt medici antiqui. q̄ sperma fuit de humiditate nup coagulata : ⁊ in mēbro est nutrimētū.⁊ illud nutrimētū boc supfluum qō differt ab eo in q̄titate:alius in q̄litate:⁊ illud transit in capillos. Et qō est supfluum in q̄titate:⁊ nō differt in q̄litate est sperma. Et lac fit ex sanguine in venis.⁊ in eo sunt tres subē.serosa.butirosa.⁊ caseata.⁊ oē lac q̄to est magis spissum.tanto de eo exit magis caseus spissus. Et lac aialis qō hz cornua.⁊ caret dētibus in mādibula superiori cito coagulat.sicut suū sepū.⁊ nō fit ita de alio lacte: ⁊ frigus nō coagulat lac.sed facit distinctionē in ptibus: ⁊ calor magis coagulat lac q̄ frigus.Et lac magis subtile est cameli.⁊ iumētoꝝ:⁊ asinaꝝ: ⁊ spissius est lac bufaloꝝ

Et lac cōiunctū partui nihil valet:⁊ qō est multū remotū a partu nihil valet.Et in mulieribus hñtibus carnem multam:⁊ multū sanguinem sunt vbera plena lacte sine partu:⁊ in vetulis qñ rescindit mestruū. sunt aliqñ vbera plena sanguine sine partu.Et capra parua anteq̄ ipregnet.confricant eius mamille.⁊ ꝓius exit sanguis: ⁊ postea q̄si sanies:⁊ post exit lac.qō est aquosum dulce. sicut illud qō exit post partum.⁊ non peius.⁊ habebunt conū in mamillis. sicut ille que peperunt. Et iam ꝺtigit in q̄dam ciuitate.que dicebat chīnam. q̄ caper prope virgam habebat quedam additamenta ad similitudinez mamillaꝝ:⁊ confricabant:⁊ exiuit tūc de lacte q̄ factus est caseus inde.⁊ ille coiuit cum capra.⁊ genuit filium. ⁊ ille caper filius itez emisit de suis additamentis lac. Et viri emittunt de suis mamillis lac.⁊ si ꝺtinue de suis mamillis lac exprimerent abūdaret multū in eis.Et lac cameli ⁊ iumenti non hz in se substantiaz caseatā. vel si hz illud erit modicuz.⁊ lac vaccaꝝ abundat in suba caseata.⁊ coagulata.Et lac ficuz coagulat lac.⁊ nullū aial hz coagulatum nisi ruminans ꝓter q̄ lepus.Et dico q̄ inuenit in ventre vrsi coagulū:⁊ forte pōt reperiri in alio aiali. Et in ciuitate que dr ferim:sunt quedā vacce abundantes in lacte.⁊ qui vult extrahere illud lac os vt se multū exprimat.Et in ciuitate que dr anchozos.sūt vacce magne abūdantes in lacte.⁊ silr illius ciuitatis canes sunt magni.⁊ in omni quadrupedali ipsius ciuitatis contingit ista magnitudo ꝓteroq̄ in afinis.Et quedā sunt pascua in q̄busdā aialia pascētia dant multum lac:⁊ quedā sunt in quibus pascentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte ꝑ octo menses.⁊ hoc non reperit in ceteris animalibus. nisi in vaccis ciuitatis:que dicitur farui: que abundant in lacte per ānum.Et mulieres nigre hñt magis sanum lac. Et inferius loquemur de spermate.⁊ omne aial hīs sanguinem.hz sperma:⁊ semen aialis habentis pilos est viscosum:⁊ alterius aialis non sic. Et sperma aialis extra subtiliatur:qñ de eo exit pars ventose que condensauit partes eius.Et quia eius coagulatio est per calorez. ideo eius subtiliatio est per frigus.Et sperma habens in se virtute q̄tiuā descendit ad fundū aque.⁊ mētitus est Aradotus qñ dixit q̄ sperma nigrorum esset nigrum.

¶ Incipit liber quartus de anothomia aialium aquaticorum.⁊ de membris anulosoꝝ. Capitulū .I.

A

Et aialium carentium sanguine:est quoddā genus:qō dicit malachie. Et quoddaz genus est huius malachie. q̄ suus venter est similis carni interius:⁊ suus extra est testeum. Et econuerso quoddam genus malachie habet suum intra durum:⁊ suum extra molle:⁊ illud qō est durū extra non frangitur: sed est conuertibile:sicut contingit in cancro.⁊ est quoddam genus illius quod habet suum intra molle. ⁊ suum extra testeum:⁊ istud testeum potest frangi sicut cōche. Et animalia anulosa quedam habent anulos in ventre. quedam in dorso.⁊ quedam in circuitu:⁊ nullum anulosum habet carnem vel os:sed habent membra que assimilant carni ⁊ ossi:⁊ proportionant eis.⁊ quedaz anima lia anulosa habent anulos duplicatos in lōgitudine membrorum suorum.sicut illud qō dicitur.zo.pedum. ⁊ quedam anulosa aliquando volant.⁊ aliquando ambulant. ⁊ quedam in vno tempore tantuz volant: vt formice. Et quoddam genus malachie est qō hz caput sub pedibus: ⁊ corpus conculcatum super caput:⁊ habet octo pedes:⁊ quoddam genus malachie hz multos pedes : sicut illud genus qō fanage dicit. ⁊ est quoddā aliud genus mala-

ehle. qō assimilaī fanage: ⁊ hz duo additaméta. cū ghus capit suum nutrimētū. ⁊ ponit in os suū. ⁊ sunt valde dura in extremitatibus suis. ⁊ qñ mare est infremitū: tūc illud aial venit ad lapides. ⁊ quiescit sup lapides. ⁊ tenet se sup illos p illa additaméta. ⁊ iuuat se cū eis: cuz stupescit ex aliqua occasione: ⁊ duo eius pedes anteriozes ponunt suū nutrimentū vsqz ad oculos. ⁊ cū pedibus suis posteriozibus iuuat se in coitu. ⁊ in superiozi pte ad pedes suos. est in eo cāna. cū qua eycit suā humiditatē supfluaz. ⁊ suū sperma eycit in mulierē suā: ⁊ natat cū pedibus suis. ⁊ oculi eius sunt sup caput. ⁊ os eius est in dorso: in ore eius est modica caro. ⁊ nō hz linguā. ⁊ in capitibus eiꝰ apparēt. q̄si apostemata. ⁊ qō capit. pedibꝰ capit. ⁊ illud qō hz multos pedes in illo gñe est parui corpis: et longoz pedū. ⁊ oēs aly malachie sunt magni corpis. ⁊ curtoz pedū ⁊ debilis incessus. ⁊ forte de isto genere est q̄dā spēs q̄ dicit scedine. ⁊ hz duos cubitos in lōgitudine. ⁊ de isto genere est sicut conidē. qō hz qnqz cubitos in lōgitudine. ⁊ forte pes eius q dicit multoz pedū: est duoz cubitoz ⁊ plus. Et piscis q dr tomi habeat alā qua ambit suuz corpus. sed alas eius. qō dr tonidem: hz diuisionē in partibꝰ ⁊ malachie hz cozū. qō coopit sua corpa. ⁊ hz ysophagū post ozificia. longū ⁊ gracile: cōtinuat se cū quodā membro. quod est simile pape. Sed ille ysophagus habet in se inuolutionem sui. ⁊ habet intestina gracilia: ⁊ illa intestina sunt magis spissa: q̄z ysophagus. ⁊ preter ista non sunt apparētia in ipsa malachie: nisi solū vas seminis. qō dr mastinōs. Et qñ eycit illud qō est ex humiditate in illo vase seminis facit aquā turbidā. ⁊ hec opatio ē maxie sepie. ⁊ illud vas est ei sub ore suo. ⁊ suā supfluitatē. ⁊ suū sperma eycit p vnū exitū. ⁊ corpus eius hz sup se pilos. ⁊ interiora corpoz istoz predictoz huius generis sunt dura media. inter os ⁊ spinā. Et in tonidē est res cartilaginosa sicut anulus intra corpus suū: sed asicheramenet nō hz i suo interiozi aliquā rē durā. sed in circuitu capitis est res cartilaginosa. q̄ cū findit fit durioz. ⁊ sub stomaco mariū est res exitualis que trāsit ad medullā in sursum. ⁊ alia q̄ ad inferius pcedit. Et in feminis sunt due res exituales ⁊ sub illis sunt duo vasa rubea: q̄ tenēt intra se oua. ⁊ tumescūt illa vasa aliqñ: qō fiunt maioza q̄ caput. Hz aial qō dr sepie hz duo vasa: ⁊ implent se illa vasa ouis: ⁊ oua eius assimilanī grandini. ⁊ in oibus istis spēbus sūt mares pulchriozes feminis. Et sup masculos sunt femine. ⁊ anteriora ista sunt magis nigra. ⁊ ps illa q̄ dr aschera-
28 nenet q̄ est maioz corpe. semp natat sup aquā. ⁊ istud qō natat in medio inter supficiē aque ⁊ fundū sūt minozes. Et q̄ sunt minime in ista spē ambulāt in fundo. ⁊ minimi iter istos sunt illi q nō bñt iūcturas in pedibus. Et ē qōdaz genꝰ illoz aialiū: qō ppe ripas maris. semp pascit: ⁊ vnū aliqñ eycit ab vndis. ⁊ nūq redit: ⁊ mozit tūc tādē. ⁊ est modicū valde. Et est quoddā genus aialū: qō ē tosteū. ⁊ nō exit de illa testa. aliqñ exeūt sui pedes ⁊ suū caput. ⁊ hoc qñ appetit comedere. Sed aial qō ē mollis teste hz spēs multas. ⁊ de isto gñe sunt cācri. ⁊ illoz cācrorum multe sunt spēs: q̄z qdā sunt maiozes. ⁊ qdā miozes sunt. ⁊ maiozes sunt sicut yrcali ⁊ alia gña. ⁊ dico q̄ iam narratū fuit mihi q̄ in mari trabazacei ē vnū genus cācroz qō sup cozū eius sunt macule q̄si essent picture ⁊ tincture subtiles mirabiles. ⁊ dixit Ari. q̄ istoz cancroz parvoz est quoddā genus. qō vocaī milites: q̄z currit multū. ⁊ iueniī in vētribus eoz caro aut humiditas supflua. ⁊ nō pascit ex aliqua re: q̄ in se hz soliditatez. ⁊ isti cācri bñt decē pedes. sicut vespe. sed alafarim hz. iz. pedes. ⁊ pedes eius qui sunt ppe caput sunt acutiozes. ⁊ ampliozes sunt posteriozes. ⁊ cauisse hz ex vtraq̄ pte anterius. io. pedes grossos: in posteriozi ex vtraq̄ pte iter pedes graciles: ⁊ pedes suos. ⁊ iuncturas eoz reuoluit in se. Sed alafariz ⁊ sua indiuidua hz caudā ⁊ corpus: ⁊ karabo hz pedes subtiles: ⁊ sunt in posteriozi parte. ⁊ pedes oium istoz sunt longi. ⁊ corpus cancri est rotūdum. ⁊ pedes anteriozes in femina Karaba sunt fissi. ⁊ in eius mare nō: ⁊ ale femine sunt maiozes q̄ masculi. ⁊ sua colla sūt maioza: ⁊ pedes posteriozes masculi sunt magis acuti. ⁊ in illo gñe femine ⁊ masculi: ⁊ in isto gñe bñt q̄dā additamenta inter oculos ad modū venaz. ⁊ habent quedā cornua parvula: ⁊ pōt mouere oculos suos ad oēm partē. ⁊ sunt eminentes. ⁊ ita faciunt oculi cancri. ⁊ accedūt ad albedinē: ⁊ sunt in eis macule nigre. ⁊ bñt dentes acutos ⁊ paruos: ⁊ sunt oppositi iferiozes superiozibus. ⁊ nō serrosi. ⁊ maxime in parte dextra: sed in parte sinistra est diuersitas inter eos qui sunt in fine ⁊ inter eos q sunt i medio: q̄z illi qui sunt in fine: sunt acuti. ⁊ distāt inter se: ⁊ q in medio carēt acumine: ⁊ numerus dentiū inferius sunt q̄ttuor. ⁊ supius tres. ⁊ mouenī supiozes cōtra inferiozes qñ volunt aliquid retinere. ⁊ capere: ⁊ super istam aciem dentium sunt duo dentes magni graciles acuti. ⁊ sub dētibus tenet auriculas. ⁊ mouet semper auriculas. ⁊ extremitates auricularum sunt spinose: ⁊ in ventribus cācrorum sunt quedā fozamina que se claudunt. ⁊ se aperiunt: ⁊ ouа feminaz cancroz sunt in suis intestinis. Sed karabus hz intra os suū duos dētes molles ⁊ magnos. ⁊ inter illos est caro que assimilaī lingue. ⁊ hz alios tres dētes in vna acie q sunt inferius. ⁊ post dentes est suus ysophagus. ⁊ est valde curtus. ⁊ est suus stomacus ad similitudinē tele. ⁊ post sunt intestina. ⁊ durat vsqz ad locū exitus stercoziz. ⁊ hz vnū locū, ppriū qui, pcedit a ventre ad eundem locum exitus p quā procedit sperma: ⁊ locus ille per quē procedit sperma est sub itestinis. Et coznu dextrum est maius: ⁊ inter coznua sua super q̄ fixi sunt oculi. ⁊ illa additamenta: in quibus sunt sui oculi aliqñ sunt remota in se. aliqñ, ppinqua: sicut hec maxime contingit in cancris q dr̄ yrcalie. Et omnes inspirant aquā ⁊ eyciunt ipsam. Sed animalia que habent testas duras ⁊ sunt marina sicut yricy marini: q̄dam habent inter testā carnem sicut calapagu. ⁊ caput istoz q̄ habent testas duras. vt in pluribus est longū. ⁊ non apparent: ⁊ q̄dam que habent testas: habet vnicam testam integram: ⁊ quedaz habent ex vna parte vnam testam. ⁊ in alia aliam. ⁊ quedā sunt que aperiunt suam testam. ⁊ quedam non aperiunt. Et que aperiunt: quedam sunt que aperiunt ex vna parte: quedam ex duabus partibus: ⁊ quedam aperiunt ex omni parte. Et quedam habent testas planas: ⁊ quedam asperas: ⁊ quedam sunt que habent diuisionez in suis testis: ⁊ quedam sunt que habent testam totam vnius nature. Et quedam sunt habentes diuersitatem in suis testis: ita q̄ in extremitate sunt tenuitates. ⁊ in medio spissitudo. Et habentium testas quedam sunt mobilia: ⁊ quedam immobilia: ⁊ mobilia quedam sunt que de facili fundunt aquam ⁊ cito mouentur: ⁊ quedam sunt que sunt fixa suis testis. ⁊ quedam sunt que exeunt a suis testis. Et omne istud qō egreditur a sua testa. ⁊ ingreditur illam habent carnez duram: ⁊ in medio sui habet caput. ⁊ duo coznua: ⁊ quedam eozum habent dentes. ⁊ quedaz eozum habent calceos quibus pascuntur sicut lingue in animalibus. ⁊ fortasse ille calceus est sicut aculeus: ⁊ ita acutus: qō etiam potest perfozare testas aliozum testeorum. ⁊ omnibus istis vniuersaliter est os. ⁊ post ozificiuz sequitur in eius meatus qui dicitur similis pape. ⁊ subtus istum meatum sunt duo additamenta ad modum coznoz̄ yberum. ⁊ cum stomaco continuatur quoddam

intestinū: qō, pcedit in eq̄li rectitudine ad anuz. ⁊ inueniunī fm diuersitatē speciez in istis aialibꝰ diuersitas mēbroz post itestinū: velut additaméta nigra grossa: ⁊ meatus cifacienses: ⁊ chabera ēt caput hz: ⁊ coznua ⁊ os ⁊ linguā: ⁊ hic nō distinguunī nisi in magnis eoz: ⁊ additamēta conosa non distinguunī pceptibiliter: nisi in magnis: ⁊ que mouenī in eis bñt fozamen in testa sua: p qō eyciūt suā supfluitatē: ⁊ ex cancris est qōdā genus qō assimilaī araneis. Et Ari. dixit in pᵒ doctrina anothomiā ⁊ similitudines haz spēz: ⁊ nos desideravim⁹ abbreviationez ei⁹.
L Iricius aūt marinus hz in interiore parte sui loco carnis ptes nigras. Et est ex eo qōdā genus qō hz intra silē ouo magno. ⁊ inueniī illud ouū tā in magnis q̄z in paruulis ⁊ comediī: ⁊ ex eis yricys. Sunt duo genera carnea: vnuz genus magni corporis: ⁊ aliud genus parui: ⁊ spacioliz: ⁊ totū dorsum eius est carneū. Et ex eo est genus: qō erit in regione tani: qō est albū in testa ⁊ spinis: ⁊ erit maiozis lōgitudinis q̄ aly sui generis ⁊ sue spine sunt parue ⁊ tendētes ad mollicie ⁊ multiplicanī in eo ptes magne que sunt post os suū. Et oēs yricy marini bñt os iferius: ⁊ anū superi⁹: ⁊ caput iferi⁹: ⁊ bñt gnqz dentes in, pfundo iter q̄s est q̄dā caro que assimilaī lingue: deinde ysophagus. deinde stomachus diuisus in gnqz ptes repletas humiditate: ⁊ q̄libet illaz partiū ↄtinuaī cū sifac tendētes ad anū ⁊ ipse vtiī spinis loco pedū: ⁊ mouetur inberēdo sup suas spinas. Et de aialibꝰ testeis sunt q̄dā que duobꝰ pedibus suis adherent lapidibus: ⁊ appellanī balica: ⁊ capit gcgd transit p ipsuz de piscibꝰ paruis ⁊ alys. Et ex istis spēbꝰ est qōdā genus qō comedit yricios marinos: aial aūt qō appellaī mastuc hz carnē durā: ⁊ nō inueniī in corpore eiꝰ humiditas: ac si rēt de nā arboz: ⁊ est qōdā genus ei⁹ qō dr mastuc qō est parui corporis ⁊ comediī ab hoibus: ⁊ alia spēs magni corporis: cuiꝰ caro indaraī aliquātulū ⁊ comediī: ⁊ p oēm tactū dissipaī ⁊ marcescit in mari. Aial aūt anuloſuz cuius ale sunt sicut mēbrana: sicut scolasci. Allia que nō bñt in mēbrana: sicut yespa: hz caput ⁊ ptinētia eius ⁊ ventrē: ⁊ postq̄z amputātur viuunt p horā: nisi cōplexio eoz fuerit multū frigida: aut tāgat illa in ea hora multū frigus: ⁊ apes amputanī p medīū ⁊ viuūt p horā: ⁊ istud est qñ amputaī cū capite pectus in medio: sed qñ amputaī caput p se: statim moriunī ⁊ aial qō hz corpus longū: sicut aial qō hz viginti pedes: qñ findit p medīū vtraq̄ pars mozieī p se: ⁊ huic aialinō apparet in eo aliqō mēbrū: cū quo sentiat nisi oculi solū: ⁊ q̄dā spēs huius est q̄ hz linguā: ⁊ alia spēs est q̄ hz mēbrū cū quo gustat: ⁊ q̄dā bñt illud mēbz duz: ⁊ q̄dā bñt illud mēbruz molle: ⁊ illud cōtigit illis q̄ nō bñt aculeū ante neq̄z post: sicut scozpio ⁊ muscę feriūt cutes aialiū cū istis mēbris: ⁊ mozdēt cū isto mēbro masciliones ⁊ sugunt sanguinē cū eo: ⁊ istoz aialiū anuloſoz q̄dā bñt iterius latētē aculeū vt apes: ⁊ q̄dā ex apparēt vt scozpio. Et anuloſoz volantiū q̄dā sunt q̄ bñt duas alas: vt muscę: ⁊ q̄dā q̄tuoz vt vespe ⁊ illoz q̄dā sunt q̄ saltant: ⁊ q̄dā sunt q̄ coeunt vt locuste: ⁊ sunt illa q̄ bñt pedes posteriozes longiozes: ⁊ ista ps q̄ ita coit nō hz testā: neq̄z spinas: neq̄z ossa: nisi solū coziū duz. Et q̄dā illoz bñt illud coziū magis subtile: ⁊ q̄dā illoz bñt illud coziū cozā pectore duz: ita q̄ vī de genere: ⁊ hz p os vnū intestinū qō, pcedit recte: ⁊ modica ps ei⁹ hz inuolutionē p se: ⁊ pcedit vsqz ad anū: ⁊ q̄dā istoz bñt stomachū. Et illud aial qō clamat de nocte ad modū cicade: vel cichot nō hz os: iz hz linguā q̄dā q̄ nascīt a medio sui capitis: ⁊ nō findit ista lingua: ⁊ in suis mēbris inferiozibus nō repit supfluitas: ⁊ in medio sui corporis est q̄dā tela que appet. Et in mari q̄dā sunt aialia que assimilanī aialibus alteri⁹ gñis: q̄z q̄dā sunt que assimilanī frusto ligni: ⁊ alia q̄ assimilanī virge virili: ⁊ in loco testiculoz bñt alas: ⁊ q̄dā que assimilanī colubris rubris.

¶ Capitulū scōz de sensu ⁊ motu ⁊ vigilia ⁊ somno: ⁊ qualiter fit masculus: ⁊ qualiter femina.

Omne aial sanguineuz: ⁊ qō generat aial hz gnqz sensus: nisi qōdā genus muris: cuius oculi sunt coopti sub cozio: ⁊ hz pupillā ⁊ cozonā ⁊ albedinē. Et pisces gustāt: ⁊ iō appetunt q̄dā cibaria: ⁊ q̄dā renuūt. Et in piscibꝰ nō apparent mēbra auditus neq̄z olfatus: ⁊ nares piscium nō gueniūt ad medullā: iz, pcedūt ad cozpa auriculas: iz tñ nisi audirēt nō fugerēt pp sonitū: ⁊ nisi olfacerēt nō veniрēt ad rete pp lac: ⁊ alias res i rete olfatibiles. Et dico qz vidi illos veniētes ad locū vbi fuit lac: ⁊ cito capiebant: ⁊ vidi illos veniētes ad sonitū de alabud: ⁊ applicanī ad palatiū ad illū sonitū: ⁊ fugiunt cū deficit sonitꝰ: ⁊ cū itez cantaī itez reuertunī. Et dixit Az. g delphin ⁊ vnū genus aliud piscium ad tonitrua ⁊ motū aliū magnū cadunt subito ad fundū: q̄si eēt in eis epilensia: ⁊ tūc capiūtur: sicut capiunī ebriy: ⁊ delphin mēbrū auditus nō hz ⁊ pisces cū iunguī ad capiēdū pisces: loquunī tacite: ⁊ auferūt remos a nauibꝰ ne faciāt tumultū: ⁊ postq̄z circuerūt ipsos reti dāt voces: vt ↄueniāt in medio: ⁊ cū vna ps piscium vadit ad pascendū secrete recipiūt illos piscatores paulatiz ⁊ nō fugiūt pisces qdā qui sunt in riuo: ⁊ ↄfricāt se ad lapides: ⁊ ex illo motu i ↄfricatione cadūt q̄si ebry: ⁊ vadūt q̄si mortificati: ⁊ tūc ista sunt signa sui audiē. Et adhuc g oēs experimentatores testanī: g ēt multū audiunt: ⁊ ēt maxime pisces qui dicunī astacoz ⁊ cethi ⁊ arumim: ⁊ silr g pisces olfaciūt: qz capiunī p olfationē. qz qdā capiunī p odorē acetosuz: ⁊ q̄dā p odorē rei salse: ⁊ q̄dā p fimū. Et piscatores accipiūt a fastē ⁊ assant ipsum: ⁊ ponūt ipsuz in rete: ⁊ statim intrāt pisces rete pp odorem assi: ⁊ pisces qdā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piscis interfecti ⁊ fugiunt a sanguine alteri⁹ piscis: ⁊ qdā fugiunt a sordicie retiū: ⁊ qdaz fugiūt a sordicie hamoz: ⁊ si fuerint limpida veniūt ad illa. Et qdā ō delphinis ⁊ alioz pisciū ad quoz medullas quenerit sonitꝰ: ⁊ nō bñt instrumētū auditꝰ: iz audiūt quodā extraneo mō appropato eis ⁊ nō alys. Et aialia anulosa bñt sensus mltū acutos: ⁊ olfaciūt ⁊ gustant ⁊ audiunt a remotis: ⁊ sunt qdā odores qui eis placēt ⁊ iterficiunt a qbusdā odorib⁹: sic ab odore sulfuris ⁊ arse cutis: ⁊ orizani agrestis: ⁊ sic formice q̄ ad foramen eaz aliqd de pdictis rebꝰ ponit moriunī ⁊ fugiūt a fumo storacis. Et oia anulosa fugiūt a fumo coznu cerui: ⁊ cefenegi ita diligit storacē durā: q̄ qñ est in fumo eiꝰ si amputari deberet non fugere: ⁊ fugit de fumo spēi q̄ dr oborē: ⁊ apes nō veniūt ad locū mali odoris: ⁊ nō gescūt nisi in loco boni odoris ⁊ vbi ē dulcedo. Et aialiū testeorū q̄dā diligūt odorē malū: sicut qō dr cochera: sed nescimus vtrū habeāt visuz vel nō vel auditū. Hz in sermōe vocū aialiū debemus dicere: q̄z q̄dā sunt vocū fortiū ⁊ q̄dā debiliū: ⁊ q̄dā loquunī: iz log, ppriū est bois: ⁊ ipse fozmare vocabula ⁊ extrahere sermonē a cannis pulmonis. Hz vox repit in oī aiali qō hz arteriā ⁊ pulmones: ⁊ non dat vocē nisi aial qō respirat: iz qō nō respirat aliter facit sonū. Et qō sibilat: sibilat p q̄dā tela q̄ est sub diafragmate. Hz musce faciūt sonū p motū alaz. Et nullū aial marinū bñs testā mollē facit vocē vl sonitū. Et si obyciaī de q̄dā gñe piscis qō facit vocē: sicut illō genꝰ piscis qō dr lira liaremin: ⁊ silr git: qō inhabitat terram de celeug. Et istoz pdictoz sunt q̄ dant vocē nō dico sonū: de spina sue caude auriculaz: ⁊ q̄dā faciūt vocē p ↄfricationē spūs q est in suo corpe: ⁊ celeca audiī facere sonū ora catinū ⁊ pi

scis assimilatus pectini quādo findit aquā facit sonū ad modū celete:⁊ irundines marine qñ feriunt cū alis suis aera faciūt strepitum sonoꝝ. Et delphin sibilat:⁊ hꝫ pulmonē:ſz postq̄ꝫ fuerit sup terrā nō facit vocē. Et serpētes sibilāt:⁊ carapagnā dicit. cortuca hꝫ debilē vocē. Et rana hꝫ linguā coniunctā cū mandibula: sicut est in piscib⁹. nō dat vocē nisi in aqua. Et cū facit vocē suā mandibula est in aqua:⁊ illa vox dr̄ coax:⁊ cū exit aquā facit vocē alterius modi:⁊ cū facit voces in aq̄ emittit suos oculos foꝛtiter. Et aialia facientia vocē faciunt diuersos tonos. Et aues que hñt linguā amplā imitant vocē bois. Et in quibusdā auib⁹ est diuersitas i sono maris ⁊ femine. Et auis maioris corporis hꝫ maioreꝫ vocē:⁊ ꝓprie tpe coitus:q: tūc dat plures voces. Et quedā aues sunt quaꝝ femine ⁊ mares cantant sicut genus qō dr̄ andō:⁊ tales aues sunt quaꝝ aues masculе clamāt suas feminas ante coitum:⁊ q̄dā faciunt voces post sicut gallus. Et q̄dā aues que nō cantāt neq; hñt vocē nisi valde remissaꝫ nisi masculi qui cantāt sicut galli. Et q̄dā aues que assimilant pdicib⁹:⁊ qñ hō nascit̄ nāliter surdus facit vocē:⁊ non pōt log:sed strauli nō sibi silēs sunt. Sz pulli auiū cū sunt parui differunt suis vocib⁹ a vocib⁹ patrū: quousq; magnescunt: sic palumbi. Et iā dixerunt hoies q̄ vna auis eoꝝ que appellat̄ andon mōstrauit tonū suū pullo vel alteri⁹ auis:⁊ tunc significat sup hoc: q̄ aues quedā faciūt quosdā tonos per naturā:⁊ q̄dā p doctrinā: sed elephas per calceū facit contractionē:⁊ per os suū facit vocē.

¶ Capitulū .III. de somno animaliū.

ET de somno animaliū dicam⁹. Omne aial hñs sanguinē:⁊ qō ambulat dormit ⁊ vigilat. Et oē hñs palpebras claudit eas cū dormit. Et alia aialia q̄ꝫ hō somniant ⁊ significatio sup hoc est: eoꝝ motꝰ in somno. Et aial faciēs ouа facit somnū tenuē. Et illō aial silr qō est teste mollis. Sz in aiali teste mollis nō pcipit somnus: q: nō hꝫ palpebras: ſz pcipit p hoc qō gescit:⁊ pōt capi ⁊ nō fugit. Et sunt q̄dā spēs pisciū q̄ magis dormiunt de die q̄ꝫ de nocte. Et quedā marina dormiūt sup terrā:⁊ q̄dā sup cautes:⁊ q̄dā in barena:⁊ significatio sup hoc est: q: impressio eoꝝ inuenit̄ post in barena: sed cellere multū dormit ita ꝓfunde q: capit̄ manu. Sz delphin dormit ⁊ eycit a se cannā in aere p quā inspirat ⁊ auditur stertens. Et anulosa dormiunt:⁊ significatio super hoc est: q: aliqñ inueniunt̄ gescere. ⁊ pueri nō somniant recte ante. 4. annū:⁊ multi hoies nō somniāt anteq̄ꝫ sint magni:⁊ q̄dā nūq̄ꝫ. Sed de causa maritatis ⁊ feminitatis dico q: in oibus aialib⁹ nō sunt mares ⁊ femine sicut in aiali marino qō habet testā durā: sed in aialib⁹ mollis teste quedā babēt feminas quedā nō:⁊ quedā sunt que nō habent mares:⁊ feminas in suo genere sicut encheli. Et aliqñ inueniuntur in barena quedā apparentia fila sicut gafanes:⁊ putāt q: sint filij de encheli:⁊ non sunt: quoniā encheli non habet ouа: q: sunt in matrice ⁊ non in stomacho: q: si eēnt in stomacho digererentur q ipm ⁊ enchelim nō habet ouа nisi in suo stomacho. Et opinor q: ille qui putauit q: illa enchelim eēt mas que hꝫ maius ⁊ lōgius caput: errauit: q: ista diuersitas est scōm spēm. Et inuenimus in libro Aristotelis multos pisces qui nō babēt in sua specie mares ⁊ feminas. Et quedā nō sunt generatiua. Et quedā generāt per se sine coitu sicut arbores. Et que babent sanguinē ⁊ generāt sibi simile: semp mas est maioꝛ femina ⁊ viuit plus. Sz quantia babent feminas maiores: sicut in serpētib⁹ ⁊ ranis ⁊ araneis. Et femine pisciuꝫ viuūt plusq̄ꝫ mares:⁊ significatio sup hoc est: q: qñ capiunt̄ pisces semp reperiunt̄ femine maioris etatis q̄ꝫ mares. Et membra anteriora in maribus sunt foꝛtioꝛa:⁊ posteriora in feminis. Et iuncture feminaꝝ sunt debiliores. Et sui capilli graciliores:⁊ sue voces acutiores:⁊ aliqñ femine carēt armis: q̄ hñt mares vt cerua ⁊ gallina:⁊ porca nō hꝫ calmū:⁊ aliqñ in femina arma sunt foꝛtioꝛa sic cornu in vacca: eo q: eiꝰ vires sūt debiliores q̄ꝫ i mare.

¶ Incipit liber quintus de membris naturalibus.

¶ Capitulum primū de diuisione coitus aialiū.

ET dicimus q: nullū bipes generat sibi simile nisi bō. Et sicut generat arboꝛ filiū sibi simile: ita ⁊ aial generat filiū sibi simile. Et sic arboꝛ vnius nāe generat arboꝛē alterius nāe: sic aial vnius nāe generat aial alteriꝰ nāe sicut gasones:⁊ sicut quedā arbores generant se p se sic quedā aialia se generant p se. Omne aial qō generat ex aiali sibi simili generat̄ per partū ⁊ luxuriā vt in pluribus. Et iā inuenit̄ genus pisciū. qō parit ⁊ nō reperitur mas in illo genere. Et quidā pisces faciunt ouа per se: sed mutatio eoꝝ in aialia nō pōt eē sine mari sicut diceī. Et quedā aialia generāt aialia mimoza se sicut pediculi qui generāt lendes ⁊ muscе ⁊ apicule que faciūt gasones:⁊ ille gasones nō alteranť in apiculā: aut muscaꝫ. Dico ergo q: opus est vt custodias illud: vtrū gasones ille tandem fiūt muscе ⁊ apicule: q: qōlibet genus hꝫ suū modū sue luxurie: sicut modū luxurie leonis ⁊ lepoꝛis: q̄ꝫ ꝓmasculi mingūt post. Et de ꝓprietate lepoꝛ est qō sua femina salat suū mare aliqñ. Et q̄dā aialia i suo coitu ita se hñt q: mas luxuriat cū femina supra eā:⁊ tendat sub. Et quedā que in suo coitu eleuant se sicut ardeel. Sed yricy agrestes coeūt ꝓiungēdo se fm doꝛsa stātes in pedib⁹. Et q̄dā femine exigunt luxuriā a marib⁹ sicut femine caproꝝ: q: illa femina clamat mares:⁊ mulier cōprimit se cū mare. Et q̄dā timēt de foꝛtitudie maris sic cerua ⁊ vacca:⁊ cā eius est: q: accidit istis feminis doloꝛ a pcussione virge: q: illa virga est acuta dura nerualis cū erigitur. Et camela vadit flexa genib⁹ ad camelū: cū apetit coire. Et elephas femina descendit ad foueā: vt possit saltari a mare: ⁊ appetit coitū in aq̄: q: vterq; magis iuuat ibi in coitu: ⁊ maxime mas: q: post coitū exaltat̄ p aquaꝫ a femina:⁊ aqua iuuat marē: qō exaltet̄ sup feminā. q: iā contigit q: elephas ascēdebat elephantē feminā in terra vngueni de kaureçmiꝫ:⁊ istud erat mirū qñ coiuit: qñ ꝓsuetudo eius erat nō coire: nisi in terra sua:⁊ coiuit qñ exiuit ad terraꝫ coꝛascenoꝝ ⁊ eius ꝓfinitū. Et tūc elephas mas iuuit se ex suo culmo:⁊ declinauit crupā femine:⁊ ascendit sup eā ⁊ coiuit:⁊ tūc ex hoc accepimus q: culmus elephantis hꝫ iuuamentū in coitu:⁊ istud fuit ante tps pdictionis mahometti annis q̄draginta trib⁹ minus. Et de alio mirabili fuit q: leo siluestris ducebat̄ ad pdictā ciuitatē:⁊ coiuit cū lea:⁊ genuit ex ea:⁊ istud nunq̄ꝫ videbat̄ in alia ciuitate:⁊ camelus multotiēs coit ⁊ diu. Et suū desideriū ē feruens tpe coitus:⁊ dico q: illo tpe coit⁹. ſ. nō accipit camelus nisi modicū de annona ⁊ semp appetit coire ꝓpe illū locū in quo coiuit ꝓmo. Et dico q: cochi tpe desideriꝰ sui coitus coit: sicut aialia mingentia post:⁊ iter ea est differentia aliquātula: secūdū excessuꝫ:⁊ in cochis semp est virga valde magna. Et coitus lupi est sicut canis coitus. Et quadruped alia que ponunt ouа coeunt: sic quadruped alia que generant filios sibi similes:⁊ illud sicut tortuca calapagni agrestis ⁊ marina. Species aūt serpētiū:⁊ eoꝝ que non babent pedes tpe coitus inuoluuntur mas ⁊ femina iter se quasi posset extimari vnū de bis biceps. Celete aūt coeunt p applicationē doꝛsoꝝ. Et aialia

marina lati corporis adiungit masculus eoꝝ doꝛsuꝫ suuꝫ ventri femine:⁊ ea quoꝝ sunt caude magne coeunt p applicationē doꝛsoꝝ:⁊ ꝓfricationē vehementem:⁊ fortassis differunt spēs eoꝝ: sicut differunt canes:⁊ narrauerūt hꝫ experimētatores ⁊ ꝓdentes. Et notū est q: aues:⁊ que ouant velociora sunt tpe coitus. Delphin aūt ⁊ lupi marini coeunt vt quadrupedialia: ſz in duplo spatio tpis. Sz masculus celete eius mēbr̄ virgale extēdit̄ versus anū: ⁊ extendit̄ versus post. Coitus aūt piscīū quantiū est res occulta valde:⁊ hoies dicūt q: femine suscipiūt semina masculoꝝ ozibus suis:⁊ ita eyciūt ea in ventrem:⁊ asserit̄ qō femine sequūtur masculos trāsglutiētes sua semina. deinde tēpore exitus ouoꝝ mares sequūtur feminas trāsglutiētes eaꝝ ouа:⁊ nō transit in aial aliquid de illis ouis: nisi illud qō recipit̄ intra os maris. Et cubala femina ꝓdicis impregnat̄ ex vento flante a parte sui mariti:⁊ auditus sonitus eiꝰ:⁊ cubala ꝓdix extrahit linguas suas ad cōmiscendū se tpe coitus. Malachie aūt iunguntˇ cū ozibus: deide amplexant̄ sese:⁊ coeunt natantes. Et assimenem ꝓprie femina eius declinat in terra tpe coitus. q. supina ⁊ coniunguntˇ ozib⁹ suis:⁊ clamat femina masculū: vt approximet sibi. Et de boib⁹ sunt q̄dā qui extimāt: q: virga de assumenem est neruosa:⁊ est versus pedes:⁊ intrudit virgā suā in os femine sue. Et quedaꝫ aialia sunt mollis teste:⁊ coeūt sicut quadrupedialia que mingunt post:⁊ generāt ⁊ coitus eoꝝ est tēpore veris:⁊ luxuriant ꝓpe fundū maris:⁊ fortassis erit coitus eoꝝ in quibusdā regionib⁹ in ꝓncipio tēporis ficuū. Et coitus cancroꝝ est quādo cancer masculus: qui est minoꝛ vocat feminā:⁊ accedit femina subtus ipsiuꝫ:⁊ accessione aperit̄ porta q̄ est inter tunicas directe coniungit̄ porte siue orificio: qō est inter duas tunicas alterius. deinde coniunguntˇ ille tunice donec cōpleat̄ coitus:⁊ longitudo: que est inter duas tunicas est maioꝛ in feminis: q̄ꝫ inter tunicas in maribus:⁊ eyciūt ouа p posteriorē partē. Aial aūt qō est anulosiuꝫ: femina eycit mēbrū coitus ex se in directū instrm maris: vt in illo mēbro recipiat mēbr̄ maris: ita q: ipsa femina nō multū moueat ad virgā: ſz eycit suū additamētū in directo virge: qō additamentū prominet a posterioꝛi parte:⁊ qñ coniungunť de difficili separanť ꝓpter ꝓstrictionē suoꝝ membroꝝ per ligamenta. Et qñ aranea desiderat coitū per tunicā sue tele trahit masculū:⁊ non cessant alicere se per huiꝰ attractionē quousq; coniungunť adinuicē:⁊ ꝓcurrit venter masculi cū ventre femine. Et scias q: maioꝛ appetitⁿ animalis est in fine hyemis:⁊ inceptione veris. Domo autē ⁊ oia domestica sicut canes ⁊ porci coeunt oi tempore. Et desideriū viroꝝ est magis hyemale:⁊ desideriū mulierū in estate ꝓpter lesionē eaꝝ a frigore. Auis aūt marina que applicat̄ cherē latine alcione coit in vehemēti hyeme: media. ſ. Et dicit̄ q: nidificat. 7. diebus ante introitū solis in capricorno:⁊ coitu:⁊ ouat. 5. ouа:⁊ extrabit pullos in. 7. diebus post:⁊ apparet in tempore semel. ſ. in occasu pleiadū:⁊ apparet nauibus:⁊ apparet in circuitu nauiū: deinde absentat se: sicut dicunt sapientes: quibus creditur de experimentatoribus. Et aial anulosum facit coitū suū in hyeme non expectās ver nisi quādo fuerint venti austrini:⁊ maxime ea que non nidificant sicut muscе:⁊ formice. Et de animalib⁹ que ouāt quedā ouant semel: quedā bis: quedā ter. Scoꝛpio autez marinus ouat semel in vere: semel in auctumno. Et nulla spēs celere ouat bis: nisi illa species que cognominat̄ lete vel lemem: quoniā ouat in vere quādo occidūt pleiades. 7. aut. 8. sed non ouat ouа simul: imo in tempore discreto: ita q: modo vnū modo aliud:⁊ extimant boies q: ouant in mense bis. Et de aialibus marinis quedā ouant omni tempore:⁊ crescunt ouа eoꝝ:⁊ magnificanť velociter. Et quidā pisces sunt qui nō ouant nisi in mari: aut in littoꝛe eius sicut celemides:⁊ nabza: isti quidē non ouant nisi in mari caccoq. Et aly pisces nō ouāt nisi vbi effluūt flumina in mare:⁊ quidā sunt ex eis qui nō ouant nisi ex eleuatione maris. Et ex piscibus est quoddam genus qō appellat̄ nuebedē ponit apud tropicon estiuū. q. vnū vas plenū ouis. Et ex piscib⁹ q̄dā generanť in ceno sicut ouat ille piscis qui vocatur castarem. Et de piscib⁹ quidā ouāt in parte maris non sicut abundātes in ouis in parte maris: dico in anno semel:⁊ in alia parte abundātes in anno multotiens. Et ille qui vocat̄ chenumbie: de vniuersitate Malachie ouat omni tempore:⁊ complebitur ouatio eius in terra in. ix. dies:⁊ sequitur eā masculus:⁊ sufflans semē suū super ouа sua:⁊ ouа sua sunt dura valde:⁊ nō natant nisi duo ⁊ duo. Et celegig coit hyeme:⁊ ouat in vere:⁊ inter illa tempora nidificat:⁊ ouа eius sunt sicut fructꝰ nucis parue:⁊ erunt ouа eius plura numero:⁊ caput masculoꝝ longius est capite feminaꝝ:⁊ femine cubant sup ouа:⁊ abstringit in altio ouа sua anteq̄ꝫ comedat carnem suā quādo sedet ad comedendū. Et plures pisces marini ouant tempore hyemis:⁊ veris: de babentib⁹ testā preter yricios marinos qui sunt comestibiles ab hoib⁹: quoniaꝫ erunt pleni ouis omni tēpore:⁊ ꝓcipue in plenilunio:⁊ in temporib⁹ calidis in hyeme:⁊ in estate: nisi qui fuerūt in parte terre que dicit̄ redinugio. In ea. n. parte nō ouāt nisi modicū:⁊ sunt parui corporis:⁊ pleni ouis. Et plures aues agrestes generant semel:⁊ irundines bis. Auis autē que appellatur chateoꝛer ouat semel: ⁊ anteq̄ꝫ recedat hyems destruuntur ouа eius:⁊ iteꝝ ouat:⁊ facit pullos. Alius qui domesticatur:⁊ adheret domib⁹ generat multotiens nisi in medio hyemis sicut columbe ⁊ galline. Et dico etiā q: columbe quando reperiunt caloꝛē:⁊ annonā ouant etiā in medio hyemis:⁊ de columbis quedaꝫ sunt spēs columbaꝝ que nō domesticanť prorsus:⁊ aues que assimilantur columbis in genere sunt tres spēs: maiores eaꝝ sunt altata arabice:⁊ post alphachice:⁊ minores arcalgalle. Et meliores sunt pulli qui nascunť vere ⁊ autūno:⁊ estate:⁊ hyeme peiores.

¶ Capitulū .II. de differentia spermatis.

HAnc de differētia dicamus sperma tis:⁊ scias q: primū semē adolescentis in aialibus diuersať: tunc si in isto tempore impregnauerit feminā erit creatura debilis:⁊ hoc accidit in hoib⁹:⁊ perueniunt ad diminutionē suaꝝ vocū: ⁊ suoꝝ caloꝝ:⁊ hoc est cum fuerit prope bis septem annos. Et sperma qō melius est in eis est illō qō est in fine. xi. annoꝝ. Et somnium coitus non accidit alicui animali nisi soli homini: ſz forte mutatio vocis accidit ceteris aialibus:⁊ vox eius qui iā processit in diebus est magis sonoza:⁊ maris magis sonoza q̄ꝫ femine: ꝓterq̄ꝫ in vacca:⁊ cerua ⁊ voces iumētoꝝ:⁊ alfinoza sunt magis clare:⁊ magis acute. Et vacca duoꝝ dentiū:⁊ equus duorum dentium luxuriant:⁊ capra:⁊ ouis vnius anni luxuriant. Et porcus. 4. mensium luxuriat: porca. 6. mensiuꝫ parit:⁊ in quibusdā regionibus non coeunt ante finē. io. mensium. Et masculi sunt meliores ad generādū postq̄ꝫ habuerint tres annos:⁊ canes incipiunt luxuriare ab. 8. mensibus:⁊ qui tarde luxuriant sunt vnius anni:⁊ illa canis que diutius trabit per. 61. diem:⁊ quidam equi luxuriant post tres annos:⁊ ab isto tertio vsq̄ ad. 20. annos meliūs generant: licꝫ luxurient vsq̄ ad. 33. annos: licꝫ masculi qui non stant cū equabus viuunt plusq̄ꝫ. 40. annos ⁊ equa pōt viuere. 40. an. ⁊ iam visus fuit equus. 70. an.

nis:ꝛ asinus luxuriat post annū tertium vsq; ad.30.an.ꝛ non pōt luxuriare citius q̄ post duos annos ꝛ dimidiū:ꝛ homo masculus nō bene luxuriat nisi ad.60.annos in regionibus calidis:ꝛ mulier vsq; ad.50.ꝫ qđ accidit in pluribus est in hoibus masculis:ꝛ deficiūt in ſpmate post.l. annos:vel tardius ad.60.ꝛ mulier ad.49.annos vel vltrius.50.ꝛ ouis vsq; ad.8.ānos:ꝛ si fuerit bona vsq; ad.xi. annos:ꝛ fetus cuiuslibet generis ex sene nat⁹ est malus: ꝛ proprie hoc accidit in porcis:ꝛ porcus generat bonos ad.7.annos:ꝛ tunc magis luxuriat:ꝛ porcus qui cito luxuriat facit filios paruos:ꝛ senes porci parū generāt:ꝛ b̄ cū sunt.xi.annis:ꝛ meliores sui filij sunt qui nascuntur in hyeme:ꝛ qui in estate sunt peiores ꝛ macri:ꝛ mali. Et canes generant vsq; ad.18.annos. Et elephas luxuriat vsq; ad sex annos ꝛ per totū tp̄s vite sue pōt luxuriare:ꝛ femina elephas postq̄ peperit nō impgnat vsq; ad trientium. Et cū impregnat nō tangitur post a suo mare: tenet fetū in ventre per bienium:ꝛ nō parit nisi vnicū. Et equa:ꝛ camela:ꝛ asina tenēt in ventre per.12.menses. Et postq̄ dixit Aꝛ. ista narrauit de piscibus:ꝛ dixit q̄ quidaꝫ pisces generanť ex luto:ꝛ quidā ex barena:ꝛ gdaꝫ ex barena in luto:ꝛ quidā generāt̄ ex luto qđ assimilat̄ lane viridi: ꝛ dicit̄ cendame. Et quidā sunt de numero istoꝝ qui dicuntur ab hominib⁹ defendere p̄dictos:ꝛ semp̄ sunt parui similes paruis cancris. Et plura alia que sūt testea nascuntur in tali ceno:ꝛ differentia illoꝝ:ꝛ fm dr̄iam ceni ꝛ barene:ꝛ secundū hoc habēt diuersa nomina in greco:ꝛ in fissuris lapidū generanť quedā aialia ex quolibet istorū:ꝛ ventre suo generaſ aliud. Et quedā sunt que nō recedunt a suis locis in quib⁹ generanť:ꝛ si auferunť a suis locis moziunť. Et illoꝝ est quoddā genus qđ est calidus multū in sua cōplexione:ꝛ quādo transglutiunt aliquod aial in momento illud in suo stomacho decoquit quasi eēt bis decoctū. Et aumel:ꝛ quedā pars cancroꝝ paruorum generaſ a terra:ꝛ mutant testas secundū mutatiōnē temporū. Et quedā aialia intrant conchas alioꝝ:ꝛ comedūt carnes ibi repertas:ꝛ mozanť post in illis cōchis. Et quedā aialia habent testā.q.per totū:ꝛ generantur ex lapidibus:ꝛ dicunť spongie:ꝛ mozantur in fixuris lapidū:ꝛ qđ mozať in fixuris lapidū stat imobile: ꝛ que sunt in planitie lapidū mouentur ad pascendum:ꝛ in locis in quibus applicanť coste sunt quedā aialia que assimilantur araneis:ꝛ dicunť crescere quousq; fiant animalia. Et spōgia habet tres spēs:ꝛ vna spēs rara:ꝛ alia spissa ꝛ alia parua spissa dura:ꝛ ista tertia spēs inuenitur plena luto:ꝛ habet sensum tact⁹:ꝛ ideo se constringit contra:ꝛ cōstringit se contra ventū:etiā aliq̄n in corpore suo generantur gasones:ꝛ ille gasones inueniunť comedere superfluitates corporis sui cū scinditur illa spongia ab hominib⁹. Et piscis paruus quando scinditur aliqua portio a suo corpore iteꝝ crescit. Et pisces qui mozanť in pelago habēt carnes magis molles:ꝛ illi qui mozanť in loco in qno tanguntur a frigore ꝛ vento habent carnes magis duras. Et frigus intensum:ꝛ calor intēsus interficit paruos pisces: ꝛ molliores istoꝝ sunt illi qui mozanť ppe fundū supra petras:ꝛ sunt illi qui mozantur super lapides fixi:ꝛ non amittūt nigredinē anteq̄ abluanť. Et figiť super lapidē per quedā sua additamenta:ꝛ sup parte sui inferiore habet quoddā additamentū amplum.q.membrana spissa. Et illud quod natat prope solū est maius:ꝛ oīa illa sozamina carthilaginosa sūt clausa pterq̄ sex aut.8.que sunt aperta:ꝛ putant hoies qđ per illa accipiať nutrimentuꝫ. Et in istis est quoddā genus qđ vocatur nō ablutū:ꝛ est spissuꝫ multū:ꝛ non habet ampla fozamina carthilaginosa:ꝛ inter ista predicta est differentia in nigredine intesa:

ꝛ ista sunt nigra ꝓpter lutum. Et aial qđ dicitur karabo impgnatur per tres menses:ꝛ postea ponit ouа que assimilanť racemo:ꝛ illa ouа sunt inter suā caudā:ꝛ suū ventrem in vtroq; latere:ꝛ quādo ponit ouа eleuat caudam: ꝛ quoddā additamentū suū carthilaginosum:vt per cōpressionē exprimat ouа:ꝛ illud additamentū crescit multū tempore positionis ouoꝝ. Et sepia ponit vnum ouum in luto:ꝛ stat super per.20.dies ꝛ noctes:ꝛ postea illō ouū constringit se:ꝛ suas partes:ꝛ post ex illo generaſ karabo in termino.15.diez:ꝛ karabo aliq̄n fit ex ouis aliorum piscium:ꝛ dico q̄ karabo assimilatur gasone:qđ aut fit ex alio aiali:aut aliud animal ex ipso.

¶ Incipit liber sextus. De ouis aialiū:ꝛ suis pullis:ꝛ anothomia eoꝝ. Capitulū .I.

Alline maiores corpore faciūt plura ouа vsq; ad.60. Et quidaꝫ modus est gallinaꝝ que sunt regis adriani:ꝛ sunt longe coꝛpore:ꝛ ponūt quottidie: ꝛ est mali modi iterficit filios:ꝛ forte sunt multe galline que ponūt quottidie bis. Et quedā sunt que ꝓpter multitudinē ouoꝝ habēt grauitatē in corpore ꝛ debilitanť in vita:ꝛ palumbi agrestes:ꝛ aliūs modus est in eis que dicunť truchais ꝛ que dicunť farcauit. Et aliūs modus est ex eis qui dicitur attragalet:ꝛ q assimilanť istis ponūt in anno bis. Et palūbi domestici ponūt fortasse decies in anno. Et aues que hāt vngues curuos ponūt in anno semel:ꝛ aliquando plus:ꝛ maior numerus ouoꝝ suoꝝ est io.vel parum plus. Sꝫ tubereig qđ dicit̄ ganges:ꝛ cubeg:ꝛ corthrace: ꝛ dactrabe:ꝛ cathuge:ꝛ tederuge:ponūt ouа sua iter herbas:ꝛ q̄dā aues inter petras:ꝛ aues vocate a grecis cauli similes colozi antimodi faciūt nidos suos in arboꝛib⁹ ex luto sicut irūdines in supficie cathenarū ferri. Sꝫ vpupa mozať in fixuris lapidū:ꝛ parietū:ꝛ ibi ponit ouа sua fine nido:ꝫ rochi assimilanť in hoc istis:ꝛ quedā spēs auiū nō ponit ouа nisi in arboꝛib⁹ certis:ꝛ oīa ouа auiū habēt testā:ꝛ membranā:ꝛ albumē ꝛ vitellū:pisciū in pelago:ꝛ ripis magis est in q̄titate q̄ albumē:ꝛ ouа sunt alba sic cubeg:ꝛ columbaꝝ:ꝛ q̄dā pallida sicut auiū aquatica:ꝛ babitātiū in ripis maris:ꝛ q̄dā maculata sicut ouа merlanidē fetenti:ꝛ q̄dā ouа rubea sicut color lapidis alarici. Sicut ouа de baiarim:ꝛ puto q̄ illa auis est alchaaq: ꝛ quedā sunt acuta in vno capite:ꝛ lata in altero:ꝛ qđ caput eius exit est latū:ꝛ ouа feminina sunt que sunt longiora:ꝛ que sunt hītia vtrūq; caput acutū:ꝛ mascula sunt q̄ hāt rotūditatē:ꝛ ouа per se faciūt pullos cū fuerint in loco calido:ꝛ exeunt pulli per se:ꝛ hoies egypti ponunt sua ouа ad hoc faciēdū in barena:ꝛ fuit quidā de benec ꝛ nō exiuit de domo sua anteq̄ exiuerunt de ouis suis positis in calcitra calida pulli:ꝛ sperma auiū est albū sicut sperma alioꝝ:ꝛ sperma recipit a femina prope diafragma:ꝛ primo cū recipit fit albū:ꝛ post vertitur in colorē sanguinis:ꝛ palee:ꝛ crescit:ꝛ calefit:ꝛ post circuit totū ouū in oī parte:ꝛ ouа venti nō ponunť secundū modū luxurie:qz pulli qui nūq̄ coiuerūt ponunt ouа:vt anseres:ꝛ galline ꝛ ouа venti sunt minoꝛa:ꝛ minoris delectationis. Et cuz ponunť sub gallina nō mutanť a sua albedine:ꝛ citrinitate:licz diu mozenť sub gallina. Et que faciunt ouа venti sunt galline:ꝛ cubeg:ꝛ modi palumbaꝝ:ꝛ pauones:ꝛ anseres:ꝛ aues q̄ dicūť ciceluchē ꝛ ista ciceluchē cōponiť ex anſere:ꝛ vulpe:ꝛ strutiōe:ꝛ citi⁹ exeūt pulli in estate q̄ in hyeme:ꝛ qz pulli in estate veniūt in cōplemētū in.18.noctibus:ꝛ in hyeme frigida in.75. Et femine magis custodiunt ouа q̄ masculi. Et ouа venti sunt vt in plurib⁹ autumnalia meridionali existente vento:ꝛ ista ouа venti:ꝛ

ꝛ vt in plurib⁹ sint formata:ꝛ dura ꝓ coitū:tñ galli recipiunt virtutē generatiuā:ꝛ mutatio:ꝛ assimilatio accidit in ouis ꝓpter superuenēs spma galli. Et ouа cheuet sunt maiozis mēbrane. Et ouа pulli sunt minoꝛa:ꝛ sunt crescētia fm crementū matris:ꝛ qñ est diuisio inter gallinas q̄ habant ouа ꝛ q̄ ponūt:sanant̄ vel infirmanť:ꝛ galline ꝛ mlte alie aues tpe coitus hāt horripillationē:ꝛ femina colū be excutit caudā tpe luxurie:ꝛ curuat ipsaꝫ versus anū:ꝛ q̄dā aues sunt q̄ accipiūt post tp̄s luxurie sue lignū in ore suo qñ intrāt aquā ad natandū:ꝛ hoc plurimū galline:ꝛ anseres:ꝛ ouа galline sunt cōplentia se in.10.diebꝫ:ꝛ ouа palūbaꝝ cōplenť tpe minoꝛi:nisi q; pōt retinere iterius ea in tpe maiori eo:ꝛ illō faciūt palūbe. retinēt.l.ouа qñ damnificaꝫ nidus:ꝛ qñ auferunť penne ꝓ damnificationē. ita q; nō pōt se cooperire:aut qñ sunt infirme:ꝛ palūbi osculanť se per ofricationē picoꝝ. Et dico ego q; non fit osculū:sed potius ofricatio q̄dā dilectionis:licz nesciať illud vere:ꝛ dicit Aristoteles q; istud accidit semp ante luxuriā:vt in plurib⁹:ꝛ qñ deficiūt masculi ofricat se femina cū femina:ꝛ ouа iuuenū faciūt citius filios:qz sperma eius manifestat se.l.in tribus diebus:ꝛ nō facit ita in ouis senū:ꝛ qñ pullus debet creari ex ouo:vitellū statiz applicat se ad acumen ouі:ꝛ facit se id qđ debet eē coꝛ q̄dā gutta sanguinea ventosa:ꝛ ex illa gutta ꝓcedunt due venе:ꝛ in eis est sanguis ꝛgelatus:ꝛ vna vadit ad telā que circūdat pullū:ꝛ cōteꝝiť de filis rubeis:ꝛ cooperit albumen:ꝛ alia tela cooperit vitellū:ꝛ post apparet coꝛpus:ꝛ caput et oculi inflati:ꝛ post diminuunť:ꝛ qđ se cōplet de membris ꝑmo est illud qđ est spūale:ꝛ mēbra sunt ex albumine:ꝛ nutriunť ex vitello:ꝛ post.10.dies apparet retificata creatura:ꝛ maius in eis est caput:ꝛ post oculi qui sunt tā magni:vt due fabe nigre:ꝛ sunt clari ꝛ puri ꝓpter humiditatē summā in eis ꝛtra solē:ꝛ inter coꝛ ꝛ oculū eius vna de duab⁹ venis:ꝛ in rei veritate nō nisi ad medullā:ꝛ ꝓpe oculū ꝓcedunt due vene ad duas telas:vna.l.que est sup vitellū:ꝛ altera sup albumē:ꝛ de istis duab⁹ venis fiunt tres:qñ vna facit de se duos ramos:ꝛ alia vena ꝓcedit ad telā que cooperit pullū;ꝛ qñ crescit pullus inuenimus in eius vitello qđ diuidiť in duas partes ouі:ꝛ albumen ad medium:ꝛ illud vitellū vertiť in colorē albū:ꝛ post .10.dies nō inueniť nisi colorē albus:ꝛ post fit colorē coꝛ: palee:ꝛ ista tela ꝑdicta est alia q̄ illa que ꝓtexta fuit ex venis:licz illa que est ex venis coopit illū pullū:ꝛ humiditatē tñ alia est tela:que opit:ꝛ distingnit pullū ab illa humiditate:ꝛ ab vna vena:ꝛ de enumeratis ducit ad pullū de vitello:ꝛ post.20.dies cōplenť plume in pullo:ꝛ ꝑ modicū tactū in illo tpe cadent pēne: ꝛ si cōterať testa iueniť caput in pte dextra tele sub ala:ꝛ videtur in eo exufflatio:ꝛ post.10.dies apparet tela q̄ coopit humiditatē que est iter telā magnā apparitione manifesta:ꝛ vitellus vnū duoꝝ oculoꝝ:ꝛ tela secūda:q̄ coopit vitellū est ꝓpe aliū oculū:ꝛ ꝑn⁹ duaꝝ telaꝝ est a corde a vena magna:ꝛ erit ymbilicus vel id qđ est loco ymbilici diuersus a pullo: ꝛ alia tela q̄ est sup vitellū applicať sup vitellū min⁹ gracile:ꝛ in ventre pulli adunať superfluitas citrina ex vitello:ꝛ ꝫ multa q̄titatē:ꝛ aliq̄n ꝓcedit ex eo superfluitas q̄dā ad telā exteriorē:ꝛ fit alba:ꝛ post illud qđ est in vētre mutať paulatim quousq; nihil remanet. Et aliq̄n faciūt galline ouа mala que nō faciunt pullos. Et de mirabilib⁹ que ego vidi est qđ ꝓtingit lauerine vie.l.q; omni qđ relucet qđ numerať in libris antiqs q̄le est:ꝛ nō est remotū qn illa luꝛ accidat a putrefactione. Et aliq̄n ouāt aues ouа cū duplici gēma:ꝛ iter eas gēmas est aliq̄n tela:ꝛ aliquando sine tela. Et narrat Aꝛ.q; gallina fecit.18.ouа:ꝛ qđlibet habebat duo vitella:ꝛ in quolibꝫ coꝛ ouoꝝ duo pulli inueniebautur ꝑterq̄ in vno. Et q̄dā sunt galline q̄ hāt hec in virtute q; semp ponūt ouū duplicis vitelli:ꝛ duplicis pulli:ꝛ vnus pullus erit minoꝛ:ꝛ palumbi:ꝛ que assimilanť eis faciunt duos pullos:ꝛ tres ad plus:ꝛ non exeūt nisi duo pulli:ꝛ qñ duo ouа ꝑ depdita sunt faciūt noua ouа:vt recuperēt deperditū. Et dico q; multe sunt qñ desiderāt hoies rapere pullos suos desiderātillo tpe ꝛ volunt luxuriare:ꝛ palumba ponit ouū masculū ꝑ die: ꝛ sequēti femina:ꝛ masculus palumbaꝝ:ꝛ aliaꝝ auiū sibi similiū cubat oī die media:ꝛ femina in sequēti medietate:ꝛ ꝓ totā noctē:ꝛ mater frangit ouū post.20.dies:ꝛ calefacit pullū mater ꝑmo:ꝛ pater secūdū vices:ꝛ femina semp custodit magis filios suos. Et aliq̄n palumba ouat duodecies in anno:ꝛ palumbi circa hyemē luxuriant:ꝛ faciunt ouа. Postq̄ fuerint triū mensiū in etate:ꝛ tenet ouū in ventre.14.diebus:ꝛ cubat ꝓ.22.dies:ꝛ postq̄ exit ab ouo.18.diebꝫ incipit volare:ꝛ quidā dicunt q; femina viuit ꝓ.60.annos:ꝛ ꝑdices.16.annos aut modicū plus. Et auis que dicit̄ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra vsuꝫ hoīum:ita q; vix pōt inueniri eius nidus. Et dico q; aliq̄n sero inueniť eius nidus: ꝫ est positus in loco inaccessibili:ꝛ qz sunt in loco inaccessibili:putabať a quodaꝫ Sophista q; nō mozareť in terra greco:ꝛ ꝫ venit solum aliq̄n ad illā:ꝛ iste aues aliq̄n sequūtur exercitū:ꝛ in prelys:ꝛ significāt malū exercitib⁹:ꝛ hoies tenent istā auez fortunatā. Et aquila facit tria ouа:ꝛ cubat duo:ꝛ eycit tertiū:sicut dicunt hoies:ꝫ iā inueniebanť in eius nido tres pulli:ꝛ qñ habet tres pullos ꝑcutit alis tertiū:ꝛ eycit ipꝫ: qz nō hꝫ dare nutrimentū trib⁹:qz multū macrescit in illo tpe:qz virtus eius ꝛsumiť in cubatione:ꝛ creatione:ꝛ ita faciūt multe alie aues:ꝛ ꝓpter hoc hāt coꝛ duꝛ super suos filios:ꝛ proprie ista spēs que dr̄ Barbarur. Et nigre aquilaꝝ sunt deteriozis volūtatis:qz magis odit filios:ꝛ filius tertius qui eyciť ab aquila:accipiť ab aue quadā q̄ dicit̄ Labin:ꝛ cabin dat ei nutrimentuꝫ. Et cubatio magnaꝝ auiū sup ouа est.30.diez:ꝛ mediaꝝ sicut accipitris ꝛ milui.20.diez:ꝛ que faciūt duo vel tria ouа aliq̄n ꝫ raro:ꝛ cozuus silr ꝑdictis:ꝛ vna spēs de his que dr̄ Algoliz facit aliq̄n.4.ouа. Et illa spēs que sūt vngulū vncoꝝ qñ pulli accipiūt vires eyciunt patres suos filios de nido. Et iā dixerunt hoies fideles q; pulli ꝑdicti volant cum patribus suis duob⁹ annis:ꝛ venanť cū eis in vnū:ꝛ patres fugiūt a filys:ꝛ fily sequūtur pr̄es quousq; pr̄es cadūt in terra. Sed cozuus ēt ꝓ tp̄s:ꝛ postq̄ fily sui inceperūt volare dimittit pater eos:ꝛ tādē stringet rostrū coꝝ rostro suo in aere volando. Et quoddā genus auiū qđ vocatur Banchem:ꝛ assimilanť accipitri nisi in rostro:ꝛ capite: q; bus assimilanť palumbis:ꝛ assimilanť accipitri in volatu ꝛ colore:ꝛ in loco lineaꝝ nigraruꝫ hāt guttas nigras:ꝛ putant hoies:q; iste aues fiunt aliq̄n accipitres:aut accipitres iste:ꝛ putāt hoies q; hoc fit:qz nūq̄ viderūt filios eius:ꝛ ꝑ est remotū multū:ꝛ iā viderūt hoies accipitres qui comedūt hāc auē:ꝛ ponit ouа in nido alieno:ꝛ comedit ouа reperta in illo nido:ꝛ facit aliq̄n vnū ouū aliquādo duo:ꝛ ouat in nido auis que dr̄ Paulene:ꝛ visitat aliq̄n suos pullos. Et dico q; in regionib⁹ que sunt post nilū ꝛ coꝛascenos est auis que dicit̄ Labul:ꝛ ei⁹ voꝛ assimilatur suo nomini:ꝛ ei⁹ voꝛ cōponiť ex duplici tono:acuto.l. ꝛ graui:ꝛ ꝑdicta auis facit sonitū alchacha:ꝛ est mlto minoꝛ accipitre:ꝛ est eq̄lis aui que dicit̄ sparaꝛōis:ꝛ est maioꝛ in sua spē:ꝛ assimilat̄ ei in suo colore:ꝛ q̄titate:ꝛ volatu nisi in capite:ꝛ pica sua:ꝛ vngues sunt sicut columbe:ꝛ caput magis paltumbe capitis. Et ego vidi ei⁹ pullū in nido cuiusdā parue auis que mozať in limbo aque:ꝛ intrabar. Et deinde vidi in terra de iurgen:ꝛ de cauerçin locū

ybi fuit vnus pullus bui⁹ auis in nido parui passeris maximo parui que facit nidū suū semp in arboze roseː⁊ zobazː⁊ dat tonos diuersos:⁊ cōpositos ex mltis tonis. Et cū ego vidi hoc fuit nidus ei⁹ in arboze pauiginus. Et tūc dixit gdā socius meus q⁹ in nido bui⁹ minimi passeris inueneba⁊ pullus magnus q̄si palumbe:⁊ iste paruus passer cibabat eū:⁊ tūc mirabar de hac re:⁊ putabā q⁹ in illo loco eēnt duo nidi ꝑpe se. Et socius meus adduxit pullū illū mihi:⁊ p colozē illius pulli:⁊ ei⁹ q̄titate sciui cuius auis eēt pullus: q⁊ colo: ei⁹ fuit q̄si colo⁊ Lalāgi:⁊ p picaz suā cognoui illū in alia re:⁊ tenui pullū illū in manibus quousq; passer volauit ad eu⁊: quo misso in terra: passer ille qui volabat semp in circuitu descēdit ad eū:⁊ saturauit ipm saturatione passeris qua pascunt pullos suos:⁊ ꝑcepi q⁹ reduceret ad nidū:⁊ genuit cū pullo passer. Et tunc nō est remotum: quin ista auis assimilaꝫ accipitri: nisi q⁊ est minozis quātitatis:⁊ forte in B genere: illa auis q̄ est in terra nostra est minozis q̄titatis:⁊ forte est alteri⁹ generis q̄ ꝓdicta. Oēs aūt aues cuz ista aue in terra nostra pugnāt: q⁊ ista auis comedit ouaꝝ auiuz:⁊ facit sterczain nidis:⁊ dimittit pullos suos: q̄si neglectos: tūc illi pulli recipiūt a suis patrib⁹ denegatiōe ꝓceptione nāli:⁊ pulli accipitris impinguanꝫ cito:⁊ sunt delitiosi sapozis:⁊ vnū genus eius facit nidū sicut Racha:⁊ aues masculeː⁊ femine recedunt seruiētes a suis ouis tpe cubationis: ꝫ gallina:⁊ anser semp gescūt fere sup sua ouaː ꝫ aues aq̄tice ouant in ripis lacuū sub herbis: vt herbe ille iuuent ad cubationē:⁊ vt reperiaꝫ cibus ꝑpe: ꝫ cubes diuidunt ouasua inter mares:⁊ feminas:⁊ q̄libet cubat ouas fibi cōtinētia:⁊ tunc cū aperiunꝫ ouas masculus nutriet pullos suos q̄s extraxit:⁊ femina suos quos extraxit: sed masculus itez luxuriat cū sua femina cū incipiunt volare filij sui. Sed pauo viuit vigintiqnq; annos:⁊ ponit ouas postq̄ fuerit triū annoz qñ sui colozes cōplenꝫ:⁊ sue penne:⁊ ponit vno anno. ix. ouas succesſiue: ⁊ cubat ouas sua. 30. diebus:⁊ forte aliq̄n magis aliq̄n minus:⁊ pauo deponit pennas suas in tpe casus foliozː⁊ renouanꝫ pēne sue tpe renouationis foliozuz:⁊ galline cubant ouas pauonum:⁊ anatū:⁊ aliaz auiū: sed eligūt galline cubare iter alias ouas pauonū:⁊ ꝑpter B eligūt boies gallinas ad cubādū ouas pauonū: licz̄ habeant pauonā: q⁊ pauo masculus vtiꝫ femina:⁊ aufert cubationē:⁊ frāgit ouas:⁊ ꝑpter B pauones femine remouēt in absc̄dito ouas sua in accessu mariū:⁊ gallina nō pōt cubare nisi duo ouas pauonū:⁊ gallina creat pullos illos tunc:⁊ dat eis cibū.

¶ Caplm. II. De ouis pisciū:⁊ eoz ouatione.

Oua pisciū nō distinguunt in colore:⁊ pisces fiunt in ouis suis ſm similitudinē creationis pulloz:⁊ secūdina nō: q⁊ in ouis pisciū nō est duplex vena q̄ numeraūmus nisi vna tm: ꝫ vena que ꝓcedit ad vitellū est ibi:⁊ nō vena q̄ ꝓcedit ad telā exteriozē circūdantē totū:⁊ nō erit in illo ouo supfluitas: ficut i ouo pulli: ꝫ erit ibi quedā humiditas ꝓportionata humiditati q̄ dicebaꝫ bre colozē palee:⁊ epar pisciū apparet in medio. Et dixit Az. q⁹ canes marini ouāt in vētre ꝑpter diafragma:⁊ postq̄ trāsmutāt ad inferius:⁊ generāt ex eis aialia:⁊ in matricib⁹ baledarici q̄ iplent matrices ei⁹ sunt duo dentes magni albi:⁊ silr matrix ei⁹ pisciꝫ qui dr legemain habet spinas:⁊ ouas declināt in matrice ad ptē istorū mēbroz:⁊ fiūt ibi aialia:⁊ videt q⁹ ista mēbra sunt q̄si māmille. Et dixit Az. q⁹ mares erunt in dextra:⁊ femine in sinistra:⁊ aliq̄n mares:⁊ femine sunt in vna parte. ꝫ barica que dr stupefactiua manus tacte ab ipsa. i. sui rotis diuersi: fortasse in ventre eius inuenienꝫ. 60. pulli:⁊ celecte facit pullos suos in cōplemento p sex menses⁊ in tpe calido ꝑpe ripas maris. ꝫ piscis qui dr stella ouat bis in mense:⁊ canis marinus gñat semel: ꝫ barica gñat semel in autūno: ꝫ vulpes marini:⁊ canis marin⁹:⁊ Acitia pmo ouant:⁊ post faciūt pullos in ventre suo:⁊ canis iste est canis illius generis qui est ꝑpe nos:⁊ forte est alterius generis:⁊ delphin trahit in ventre. io. mensib⁹:⁊ filius eius cōplet q̄titatē sui corpozis in. io. annis:⁊ parit i estate:⁊ nō in alio tpe:⁊ aliq̄n absc̄dit se i pelago. 30. diebus:⁊ nō apparet:⁊ stant cuz eo filij sui:⁊ est pia sup illos multū:⁊ viuit. 30. ānos:⁊ hoc ꝓpiebaꝫ p quēdā magnū qui cognoscebaꝫ:⁊ notabaꝫ eius etas: sed collū ponit sup terrā ab vno ad tria:⁊ sua femia hz duas māmillas:⁊ filij ex illis: vt parit omni hora:⁊ q̄ñ filij sunt. xi. diez euocat illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiscant natare:⁊ sua ossa sunt de genere carthilaginis:⁊ iō nō mozunt nisi ꝓcussi in tmporibus:⁊ sua vox est sicut vox vacce. Et oēs pisces hūtes cortices faciunt ouaː⁊ q̄cūq; hūt lenitatē ꝓpter Enchelim. Et pisces q̄ñ ouant in loco sibi visitato saluāt sibi ouas sua bene ab occasionib⁹:⁊ tot sunt ouas in piscibus q⁹ si venirent ad vitā nimis multiplicaretur mare. Et pisces mollis teste faciūt ouas. Et pisces quidaz sunt qui findunt ventrē:⁊ exeūt ouas:⁊ postea veniūt partes ventris ad cōtinuitatē:⁊ maioz ps pisciū ouat semel:⁊ ita pisces fluminū: sed nō emittūt ouas simul nisi succesſiue:⁊ mas nō eycit suū spma semel: ꝫ succesſiue. Et duo modi pisciū marinoz: quoz vnus dr Eobatui ouat quinquies aut sexies. Et ali⁹ modus dr Elchinem:⁊ ouat ter:⁊ parui corpozis pisces ouāt circa radices Lannaz:⁊ circa radices viminū:⁊ aliq̄n que ouāt aut pariunt in viridi aqua. Et aliq̄n piscis magnus stat cū paruo ad luxuriandū:⁊ aliq̄n masculi stant sup ouas:⁊ hec in modo illo qui dicit moribibinim. Et alius modus custodit ouas que poterit occupare galenem nomine:⁊ femina nō curat de custodia ouoz:⁊ quedā ouas tarde complentur in gñatione aialis:⁊ aliquādo. 50. aliquādo. 40. Et ꝓpter hoc accidit piscibus paruis:⁊ qui cito cōplet: cōplet in trib⁹ diebus:⁊ in ventre maris illius generis q̄ dr Enechelim nō inuenitur semen neq; in femina ouaː⁊ ouas sua nō inueniunꝫ nisi in collo tpe plume:⁊ putant boies q⁹ ex gusanes qui reperiunꝫ in ventre suo fiant ipsi:⁊ hoc nō est vez: ꝫ faciunt se ex se. Et forte fit aliquando ex sanguilugis qui dicuntur intestina terre:⁊ hoc expertū est: q⁊ in illa terra in qua abundant sanguilugе cadūt aque:⁊ fiunt lentigines:⁊ post generaꝫ piscis qui dicit q̄dē.

¶ Incipit liber. VII. De gñatiōe pisciū:⁊ alioz Caplm. I.

Liquando vnus piscium gñat aliā spēm:⁊ creat illam: diuersanꝫ scōm tpa luxurie:⁊ impgnationis⁊ partus:⁊ q̄ posteriꝰ parit est illud q̄ dr cenul:⁊ Rana que est de genere celete ouat multū:⁊ cito moritur ⁊ ponit ouas sua in ripa maris. Et q̄dā pariunt:⁊ diuersanꝫ scōm tpa cōplementi filioz:⁊ ibi crescit cito:⁊ hoc fuit verbū Az. in piscibus. Sed aialia que hūt q̄ttuoꝛ pedes sunt que luxuriant in anno semel:⁊ sūt maloz mozū mares sui sicut porcus agrestis:⁊ ꝑpter B pugnant:⁊ parant se in luto:⁊ significatio hui⁹: q⁊ ambulant ad lutū:⁊ post se desiccant:⁊ intrāt lutū:⁊ cū fecerint lutū intrant aquā:⁊ post cōfricant se ad terrā. Et thauri:⁊ camelli:⁊ Arietes:⁊ elephas sunt mali mozis:⁊ litigāt:⁊ lupi sic:⁊ leones licz̄ pugnant: tū nō exeunt ab hoc. Et canes sunt: nō hūt tū malos mozes: q⁊ luxuriāt in anno pluries: ꝫ aliq̄n pugnant inter se;⁊ plures coniunguntꝫ supra

vnā canem aliquādo vnus expectat alteꝝ aliquādo pugnant inter se ꝑpter boc coitu. Et forte canes masculi dabunt saltū super boies in intinere in tali tpe coit⁹:⁊ ꝑpter boc accidit metus. Et dixit Az. femine sunt maloꝝ morū: cū dant lac filys:⁊ ꝑpe vrse:⁊ canes femine:⁊ indi distinguunt inter Elephantē:⁊ appetentē coitū: q⁊ si ꝓmittitur luxuriare erit inobediēs: q⁊ luxurie tēpoze destruit domos. Et indi disciplināt Elephātes agrestes cū domesticis: postq̄ dederint eis cū quo i impinguant:⁊ Hallus:⁊ vacca hūt desideriū multu:⁊ equa q̄ñ appetit: ventrez suū offert vento:⁊ delectaꝫ in eo q⁹ penetrat ipsaz vent⁹:⁊ ex eo q⁹ generaꝫ in ventre suo ventus. Et ideirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui senē de bonestis dicentez q⁹ femina equa arabica in terra de alcbufa appetiuit ad coitū in die decolonis:⁊ recalcitrauit:⁊ inuolutus est vētus in ventre eius:⁊ non cessauit sudare:⁊ currere donec puenit ad partes insule:⁊ in illo curſu ptrāſuit. 8. leucas. Et memozauit Az. in doctrina ꝓma q⁹ eius recalcitratio erat versus austrū:⁊ septētrionē:⁊ nō ad aliā partez:⁊ porcoꝝ hec est via:⁊ fluit de matricib⁹ porcaz:⁊ equaz humiditas: sed post ptū: quā accipiūt qui scribunt nigromantiā:⁊ est sicut sperma subtilius:⁊ vocant illō aial ingeny: qō fluit, paulatim:⁊ significat appetitū eaz quādo commiscunt capita sua adinuicez:⁊ eleuant caudas suas motu succesſiuo:⁊ forte ꝓcidunt vrinas suas subito: silr se habent vacce in eleuatione caudaz:⁊ in repetina ꝓiectione vrine:⁊ iumentoꝝ ex eis sunt magis appetentes:⁊ maxime delicate. Et eque minozant suū appetitū qñ ꝓcciditur de crine eaz quo motus criniū sit faciens eas ludere:⁊ luxuriare:⁊ boc est qō mouet vnū eius appetitus. Et masculi equaz non parcunt equab⁹ in pascuis: quāuis ipse eque non appetant:⁊ tūc mares fugant feminas. Et silr thauri qñ appetunt coitū associant eis:⁊ Camelli repellunt equos a pascuis. Aialia aūt marina masculi eoz̄ non copulantur cū feminis in pascuis vsq; ad tps coitus: vacce:⁊ porci:⁊ canes desiderant qñ appetunt:⁊ conanꝫ vt orificia suaz matricū apponant:⁊ iā mēstruanꝫ eque: modicuz tū:⁊ tempoze modico inter duos menses⁊. 4.⁊ fortassis extendit eaz menstruatio vsq; ad sex mēses. Lapze:⁊ oues appetūt:⁊ coeunt paru:⁊ multū est inequab⁹ asinabus vaccis tempoze coitus appetitus quousq; exeat ab eis supfluitas magna:⁊ oēs iste quas diximus hūt intensioꝛē appetitū post mundificationez illius supfluitatis:⁊ partus vaccaz est leuioꝛ q̄ alioz:⁊ nō eycit sanguinē multū postq̄ parit:⁊ non menstruat mula aliquo modo: sed inspissaꝫ eius vrina vno tpe pluſq̄ in alio. Et vrina quadrupedū est spissioꝛ q̄ hominis. Et vrina capraz:⁊ arietū⁊ vrine asinoz sunt magis subtiles:⁊ fecundaz est vrina spissioꝛ. Et ꝑmū lac asine q̄si sanioſum:⁊ subtile quādo peperit recipit eq̄litatez. Et oues:⁊ capre post impregnationē impinguanꝫ:⁊ sic animalia quadrupedalia postq̄ ponūt. Et catella:⁊ porca impregnanꝫ ex vno coitu:⁊ implenꝫ ambe partes matricis ex vno saltu. Et quādo masculus in porcis eycit cito ſperma in porcaz: porca petit itez: sed bec oportet retardare ne festinet ad cōplementū coit⁹: porcus anteq̄ porca sit in appetitu completo:⁊ appetitus porce cōpletus significat q̄ñ cadit ei⁹ cauda dimisse:⁊ ouis impregnaꝫ super impregnationē vsq; ad vicē tertiā vel quartā:⁊ in tpe pluuie semp z⁹ impgnatio eycit a matrice. Et vita armentoz in terra Ethyopū est diuturnioꝛ: q⁊ vita eoz durat vsq; ad. ix. ānos. Et aliorus in alia regione vsq; ad. io. annos. Et capree in illa regione viuūt vndeciz annis. Et capre in alia regiōe viuūt .8. annos. Et fortassis q̄ſ sperma arietis fuit bonū:⁊ ouis fuit i bonis pascuis faciet ouis duos filios:⁊ opus est qō facies armenti sit versus septētrionē tpe luxurie: q⁊ meliozabiꝫ:⁊ aries qui habebit venas supra linguā albas faciet filios albos:⁊ q̄ñ illie vene sunt nigre faciet filios nigros:⁊ q̄ñ ruffe ruffos:⁊ q̄ñ varie varios:⁊ q⁹ potat aquaz salsaz recipit appetitū citius ad luxuriā:⁊ in anno q̄ñ arietes senes festinant ante iuuenes ad coitū: significaꝫ q⁹ ille ānus erit fertilis. Et canis femina mēstruat in oīb⁹. 7. diebus:⁊ hoc scit ꝑ apostematiōē orificij sue matricis:⁊ nō recipit coituz ista boza anteq̄ mundeꝫ:⁊ catelle macrescūt p māmationē filioz:⁊ frequēs ptus:⁊ lac canis ē ipissius q̄ alīō lac ptereq̄ aialis ei filis:⁊ ꝑter lac lepozis:⁊ porce. Et canis masculus postq̄ fuit sex mēſiū aut octo luxuriaꝫ:⁊ aliq̄n citi⁹. Et canes venatozes:⁊ generosi viuunt. io. annos:⁊ femine. ix.⁊ mares sunt minozis vite: q⁊ laborāt. Et canis nō eycit dētes nisi caninos:⁊ post illos sunt seroſi acuti nigri in senib⁹. Et equis senib⁹ dētes albi:⁊ masculi boue hūt albos dentes. Et in tpe ꝑ plu magis luxuriāt:⁊ trahūt ꝑ. 9. mēſes, vel aliq̄n. io. Et qui ꝑus nascit erit debilioꝛ:⁊ vtilioꝛ, part⁹ erit duoz:⁊ melioꝛ masculorū erit. 5. annoz:⁊ vita vaccaz:⁊ suoz masculoz vsq; ad 15. annos:⁊ pascua augmētabūt vitā:⁊ q̄es forte: q̄ñ vacca ponet erit vber ei⁹ plenū lacte:⁊ cū filū ei⁹ fuerit natus statiz lactabit matrē:⁊ eque forte mīz non iplebiꝫ forte coitu vno:⁊ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: ꝫ asine festinant implementū suaz matricū.

¶ Incipit liber. VIII. Caplm. I. De diuersitate aialium ſm pascua:⁊ loca:⁊ habitationē:⁊ vitaz variationē.

Videam boies sunt in q̄busdā locis assimilati Brutis:⁊ lupis aialiū irrōnabiliū sic̄ pueri donec discernāt:⁊ sic q̄dā sunt aialia assimilata plātis nō q⁹ hēant diffōnē plantaz. Dia. n. q̄ cadunt in vnū ꝑdicamētū assimilanꝫ icōm gd:⁊ domestica assimilanꝫ boib⁹ in māsionib⁹ domoz:⁊ malachie assimilanꝫ boib⁹ in q̄tū hūt vnā māsionē. Et aialia marina testea:⁊ silr ista ꝓdicta mouētur⁊ reuertunꝫ ad locū suū:⁊ diuersanꝫ aialia in fortitudine⁊ debilitate. Deīde post, modū ordines aialiū variaꝫ q̄usq; quēiāt ad spēs cōpletā q̄ est rōnalis:⁊ dr hō:⁊ iter ista sunt aialia q̄ nascunꝫ ꝑ coitū:⁊ conanꝫ nutrire filios suos nec̄io:⁊ conanꝫ offerre eis esus:⁊ diuersanꝫ in iuentione locoz scōs q⁹ notū est:⁊ diuersanꝫ scōs maritatē⁊ feminitatē:⁊ forte coz musculi erūt mollos:⁊ femine erūt declinātes ad frigiditatē:⁊ fortassis acgrit silitudinē feminaz mēbris suis. Dico q̄ q⁹ corpus acgrit ab vno mēbro i q̄ est mā: aut q̄litas plurima quā trāsmittit ad totū corp⁹. cūq; illō mēbz dederit alio mēbro nutriūtū aliq̄ retinuerit sibi q⁹ est nec̄iū remanebit totū corp⁹ deficitū tūc a nutrimēto: quo nō distingueꝫ iter ipsa cui diminuunꝫ mēbra:⁊ iter ipsa q⁹ hz cōpleta vel supflua vl diuersimode sita: fic̄ est iter marē hūtē virgā:⁊ feminā hūtē matricē:⁊ cū ꝓdictis loquaꝫ de masculinitate:⁊ feminitate:⁊ de miro illo q⁹ accidit aialib⁹ in victoria vni⁹ sup alteꝝ. Et fortassis auis rapaz:⁊ venatoria aialia rē determiatā venanꝫ: sic aial marinū: q⁹ dr reumanē: q⁹ determinate venaꝫ aial marinū q⁹ dr karabo:⁊ comedit ipsa adeo q⁹ si ambo iuenirenꝫ i vno retbi: iueniēꝫ karabo moztu⁹ ex timore:⁊ ansemenē dirūpit ipsa:⁊ comedit:⁊ ansemenē cōedifiꝫ ab aiali q⁹ dr Anchara:⁊ nō pōt se defendere ab anchara ꝑ ꝑ leuitatem anchare. Et anchara fortiter adheret corpi karabo:⁊ iter ipsaz⁊ oēs spēs Malachie comedūt carnes:⁊ karabo venaꝫ minozes pisces donec accipit eos in suis bitatiōib⁹:⁊ arma sua sunt ꝓdicta additamēta sup oculos:⁊ cū illis venaꝫ:⁊ cū illis accipit cibū:⁊ est astutū in ira sua cū venaꝫ: cū illis additamēt] bellāt adiuicē res

sue spēi: sīc arietes iter se: ꝛ aliqñ vna acies pliaſ cuz alia acie de suo ꝓpo gñe: ꝛ anſemenē pluris venationis est q̄ ringilia: qñ trabit ips qō venaſ: ꝛ dilaniat: ꝛ comedit: ꝛ q appetit anſemenē q̄rit ips i bitatiōe kangilie: ꝛ mlti comedūt pisces: ꝛ bīt nutrimētū ab alys ouis pisciū: ꝛ qñ recesserit tps ouoz pibūt vel angustiabunt fame. Et aial marinū qō dr caigal nutritur ex se ex halcyn: ꝛ alga: ꝛ ex sola carne: ꝛ mlti eoz nutriunt ex istis herbis: ꝛ ceno: ꝛ sterco rib⁹: ꝛ mlti pisces comedūt res sue spēi ꝓter castz: qñ nō comedit carnē, prius: silr kinal: aut kinameys nō cōedit sue spēi pisces: ꝛ spes ei⁹ qō dr bartumal nutrit ex mucilagine sui ipsi⁹: ꝛ iō vocaſ ieiun⁹ sp: ꝛ sua caro assimilaſ mucilagini. Et q: suba sua est mucilaginosa. iō secū sp defert mucilaginē: ꝛ sp pp B vacillat ī aqua: ꝛ pp mucilaginē nō cōedit ab alys piscib⁹: ꝛ iō multiplicaſ gen⁹ suū: ꝛ nō cōedit nisi post mortē: ꝛ añq̄ dissoluaſ: ꝛ tūc post dissolutionē sui: ꝛ diuisionē cōedit ab alys: ꝛ de gñe malachie est q̄dā spes q̄ eycit stōm suū ex: vt cito capiat. Et delphin nō cōedit nisi carnes: ꝛ choa nō cōedit nisi carnes atonicū ꝛ fortasse cōedit carnē gñis sui: ꝛ de eis sūt q cōedūt carnē: ꝛ nō carnē sīc algā. Et spes q appellaſ salthirō trāsglutit gcgd trāsglutit trāsglutōe subita. Et delphin ꝛ q̄dā spes pisciū bīt ora sua penes vētrē vt recipiant cito ꝑdā: ꝛ q: cū vult cōedere pisces oz ips extendere se ī illa extēsiōe: lz sit aial fortе: tñ ab ei⁹ occupatōe euadūt pisces pui ab eo pp sui extēsionē: lz sit voraz. Enchelim nutrit se ceno residēte in aq̄ vulci: ꝛ si i illa nascaſ herbe enchelim strāgulabit ab eis: ꝛ erūt ille herbe sīc oleander: silr turbidū strāgulat ips vel liq̄z turbidus: ꝛ p turbationē capit nātr aut artificialr: neq̄ ascendūt: qñ mortī: ꝛ viuit infecto. 5. dieb⁹ aut. 6. neq̄ sustinet aq̄s fridā vehemēter; nz ꝑt viure ſ aq̄ modica: ꝛ spaciū vite sue. 7. ānoz aut. 8. ¶ Et oēs aues bīt es vngues vncosas cōedūt carnē ꝛ transglutiūt festināter: tā maiores aues q̄s minores. Et nō sūt noīa earū grece ī p⁹ doctrina: ꝛ q̄dā aues cōedūt vermes ꝛ silia: vt passeres: ꝛ iter passeres ē masculus bīs galeā magnā vl galeaz: ꝛ iste passer ē modicū maior: loculta pulchre vocis ꝛ modulatōis. Et aues q̄ cōedūt vermes q̄dā cōedūt grana: ꝛ q̄dā nō. Et q̄dā aues nō cōedūt vel inadūt aliqō aial: lz ꝓtēre ī suis pascuis: ꝛ q̄dā aues comedūt culices ꝛ muscas: ꝛ due aues sūt siles sibi pfozātes ligna: nisi ī magnitudie sui corpis: ꝛ pfozāt vt ex̄bāt vmes. Dixit Az. est q̄dā auis ꝓter illas duas: ꝛ opaſ opatōe vtriusq; ꝛ ē eglis ad itaglā viridis: corpe toto: bīs vocē magnā: ꝛ ī q̄dā regiōe ē viridis color l: ꝛ ī q̄dā regiōe ē nigri coloris ꝛ modice vocis. Et de gñe colūbaz picātiū: gña sūt q̄ ñ appent: ꝛ sūt dicte tragilla. Et auis ēt illi⁹ gñis dr aries: ꝛ volat per sua regionē grecoz: ꝛ B nō faciūt alie aues: ꝛ ē maior columbis: ꝛ capit qñ bibit: ꝛ sequunt eā pulli sui: ꝛ dctā ē in p⁹ doctrīa spēs auiū marinaz ꝛ agrestiū. Spēs dico q̄ ignorant: iter q̄s dicīt cornq̄: ꝛ ē macha: nec aliq̄ auis ō aui bus aq̄ nidificat aut fac pullos sup arborē. Et aues q̄ venant cōedūt gcgd supaſ ab eis ꝓterq̄ gen⁹ suū. Karo. n. cōedit aligd de suo gñe intētiōe cōedēdi ips scōz q videmus aglā cōedere aglā ītētiōe cōedēdi ipam: lz q: putat euellere, aligd nutrimūti a gutture ei⁹ quā cōedit aliq̄ ꝑdā. Uenaſ ḡ agla aglā: vt auferat ꝑdā aliq̄ ab ea quā tenet: q si inuenit in ea aliq̄ ꝑdā euellit ꝑdā ꝛ recedit: ꝛ si agla venaſ aglā pp ꝑdā: ꝛ nō iuenit ī ptāte ei⁹ ꝑdā comedit ipaz pp voracitatē. Et aues venatiles raro potant. Et aialia q̄drupedalia sup q̄z cutes sūt sq̄me sīc ḡmelim comedūt carnē ꝛ herbā. Silr serpēs qñ est vorax ꝛ paz bibit ꝛ idiget ruta: ꝛ qñ olfacit eā ñ ꝓt se regere: ꝛ cōedit carnē q̄rūdā aialiū: ꝛ fugit būiditatē q̄rūdā: ꝛ silr sq̄mosa cetera cute: ꝛ aranea sic ēt fugit muscas. Et serpēs trāsglutit ova ꝛ pullos viuos: ꝛ qñ trāsglutit ova reducit ipa ad posteriora sui: ꝛ expellit ipa neq̄ ꝑmittit vt mozcnt ī vētre: lz statiz eycit ipa: ꝛ serpēs ꝛ reliq̄ serpētia viuūt mlto tpe absq; nutrimto. Et cognoscīt hoc ex testimonio. 5. sensuū. Lupi aūt ꝛ canes: ꝛ bis silia abhozrēt alia ꝓter carnes nisi ī necitate. sīc cū lupus cōedit terrā qñ magnū bz appetitū. Canis ēt cōedit q̄sdā berbas tpe famis: ꝛ lupus cervalis ē in q̄ntitate lupi: vez ē mltū pilosus bīs crinē: ꝛ sp fodit terrā cū pedib⁹: ꝛ cōedit cadauera: vrsus vo comedit carnē cuiuslz aialis ꝛ fruct⁹: ꝛ cōedit aialia pua sīc cāros ꝛ formīchas. Et cervalis sit de nā lupi: assimilaſ tū bis q̄ vescūt ex alio q̄z carne: ꝛ mlti cervalis capiūt cervos magis p occultatōes q̄s p sīecutionē: qñ velociter currūt cerui respū eoz: ꝛ aliqñ isidianſ bobus: ꝛ cū pcutit ips bos inuoluit ſ ūc cervalis barchia sua circa cornua ꝛ mozdet bouē ī spatulis q̄usq; succūbit bos. Et aliqñ ambulat sup duos pedes: ꝛ pycit lapides: ꝛ accipit hastas ō manu bouis: ꝛ pcutit boiez: lz q̄n existimat boiez mozuū dimittit ips: ꝛ qñq; redit ad boiez videdū si inspiret adhuc: ꝛ mltū diligit vias ꝛ ascēdit arbozes cito: ꝛ frāgit nuces cito tenēdo illas ī vna manu ꝛ pcutiēs alia manu: ꝛ postq̄ q̄sauit nuces sufflat cortices ꝛ cōedit nucleos. Et leo trāsglutit subito sine masticatōe: ꝛ iō euomit comesta ꝛ postea cōedit ite ꝛ cōedit mltū: ꝛ fit ꝑderosus ex ꝓmeltone: ꝛ post stat ī vno loco comestiōis p duos dies iciunus ꝛ duas noctes: ꝛ ñ eycit a se stercus nisi semel ī duob⁹ diebus aut trib⁹: ꝛ illō ē siccū sine hūido ꝛ fetens: ꝛ sua vrina silr: ꝛ fit rabidus sīc canis: ꝛ qñ findīt ei⁹ vēter exit malus odor. ¶ Et aialiū marinoz q̄dā pascūt ripis ō nocte sīc chochi: ꝛ aliō aial qō bz vētrē amplū ꝛ cozp⁹: ꝛ bz dentes fortes adeo qō qñ dētes sui applicanſ audīt stridoz eoz: ꝛ bz pilos grossos. Et aialia bītia dentes aduncatos bīt aliū modū q̄z g bīt acutos illos ꝛ distantes. Et aues bīt modū viuēdi sibi ꝓpriū: qz bīs collū lōgū accipit aquā ꝓ os: ꝛ postea erigit caput ꝛ descēdit aq̄ ꝑ collū: ꝛ cā ī B est: qz ei⁹ collū lōgū ē: ꝛ strictū ꝛ nō ꝑt ꝑ picā posita in aq̄ sic potare: lz tñ diuersitas milta sit ī diuersis auib⁹ in suo mō potādi. Et pozcus mōtan⁹ mltū diligit radices: ꝛ suus cul mus bon⁹ ē ad B: qz fodit terrā: ꝛ scindit radices cū illo: ꝛ impinguaſ sex dieb⁹ ꝛ ꝑpe cū nō potat ꝑ tres dies: ꝛ q̄dā sunt g dāt eis ad cōedēdū: ꝛ forte nō ad potādū ꝑ. 7. dies. Et oē aial ipinguaſ ꝑ moderatū ꝛ delicioſiz exercitiū ꝓter pozcū q ipinguaſ ꝑp stare in luto: ꝛ B forte: qz pozi ei⁹ claudunt: ꝛ nō ꝑt de eo aligd euaporare. Et pozcus pliaſ cū lupo ꝛ odit ipm nātr. Et vacce ipinguanſ ex oī re vētro sa sīc ozobo ꝛ fabis ꝛ ordeo. Et qñ iunguntur cera molli cornua iumenti reddunt mollia. Et qñ iunguntur cornua bouis aut vacce cū medulla aut oleo aut pice auferr ab eis dolor q accidit ab itinere pedib⁹ suis: ꝛ qñ relcidit ab eis luxuria crescūt multū. Et eq ꝛ muli ipinguanſ ex potu: ꝛ afini ipinguanſ ex multo potu aq̄. Et vacce appetūt potū aq̄ clare: ꝛ camelli ꝛ equi aq̄ turbide: ꝛ equi ꝑp B turbāt aquā pedib⁹: ꝛ post potant ipas: ꝛ ego dico q istud dz hō exꝑimentari: ꝛ camelli ꝑt comede multū: tñ ꝑt viuere cū pauco: ꝛ elephanti nō dar q̄tū pōt comedere. Et dicit Az. q elephas in mane potat. iz. alkamī: plena aqua: ꝛ in meridie. 8. Et tā videbanſ camelli viuere cētū annos. Et capri ꝛ arietes ꝛ oues: ꝛ capre stant cū iueniūt pascua bona: ꝛ comedūt folia: ꝛ extremitates ramoz arboz: ꝛ ipinguanſ cū abūdāt potu: ꝛ hac via sal ipinguat eos quia facit plus potare: qz inducit eis sitim: ꝛ in babētib⁹ lac cū dar eis sal abūdabūt in lacte plus ꝛ detinenſ fame: ꝛ datur eis sufficiēter ad cōedēdū: ꝛ ipinguanſ: ꝛ ī autūno cū dar eis aq̄: stans melioz est q̄s currēs: ꝛ niz ꝛ frigus meliora sunt pinguib⁹ q̄s macilētis: qz nimiū stringūt macros.

Et q̄ pascunſ in mōtib⁹ bīt meliorē sapozē in suis carnibus q̄z que pascunſ ī plano. Et que bīt caudā magis ampla melius patiunſ frigus q̄z que bīt lōgā: ꝛ vī mihi istō accidere: qz q̄ bīt caudas latas sunt de terra partboz: ꝛ septētrionaliū partiū versus orientē. Et qui bīt lanā crispā magis timent frigus. Et qñ ꝓterīt pānus ex lana ei⁹ q̄ comedebanſ a lupo gñantur in eo pediculi multi. Et oia aialia anulosa bītia dētes mozdēt: ꝛ non bītia dētes sugūt humiditates aliqñ ꝛ rozē sup berbas: ꝛ quedā sugūt vt percipiant qualis sapor sit.

¶ Capīm. II. De infirmitatibus animalium.

AT aialiū q̄dā recedūt a suis manionib⁹ petentes alias: ꝛ aliqñ post reuertunſ. Et q̄dā nō petūt diuersas regiōes: ꝛ q̄ dicunſ duraces. Sūt q̄ in vno loco manēt in hyeme: ꝛ boz q̄dā in estate vt palūbi: ꝛ boz q̄dā mutāt nidos scōz diuersa tpa sīc cornix: ꝛ q̄ recedunt: recedūt a regiōib⁹ cauernosis calidis: ꝛ nō mlti recedūt remote. Et q̄ ingrunt loca vētosa frigida in estate: ꝛ alta: in hyeme mutant se ad plana. Et q̄dā sunt q̄ recedūt multū remote: sīc q̄dā ab oziēte australi. Et recedūt ad occidēs septētrionale: sīc grues q̄ veniūt ad q̄sdā partes in quib⁹ sunt boies pigmei parui ad modū cubiti: ꝛ B est verū: ꝛ nō tangēs aliqō mendaciū: ꝛ volāt vsq; ad ꝓncipiū nili. Et q̄dā in austro in estate ꝛ in hyeme ī septētrionali: ꝛ ista volāt fm latitudinē terre. Et dico q ia experimentatū est: q aues aḡtice veniūt in vere ad mare mozuū salsū qō dr hyemene semel: ꝛ ab inde recedūt ad lacū de more: ꝛ deide ptrāseūt nilū: ꝛ vadūt ad lacū de cauri sine: ꝛ q̄dā vadunt ad lacū de trabastē: ꝛ q̄dā alias. Et dixit Az. q grues vadūt. q. in acie ꝛ ꝑus antecedit eas rex: ꝛ aues que dicunſ alate nō volant in acie: lz in societate gregatim. Et pisces quidā vadunt de vno mari ad aliud mare: ꝛ q̄dā a medio ad ripā: ꝛ q̄dā de ripa ad ripā: ꝛ q̄dā stant in suo loco: ꝛ oē genus magis ipinguaſ cū vadit de calido ad frigidū q̄z de frigido ad calidū: ꝛ aues q̄ trāseūt de regione ad regionē ꝑ vociferant ne remaneat aliq̄ aut recedat sine societate: q̄dā aues fortiores efficiunt ꝑ vnū ventū q̄s aliū: sīc dozache que efficīt fortioz cū bozea: ꝛ cū austro debiliorz: ꝛ q̄dā aues bītes sunt. q. aures ī capite sīc bubo: ꝛ q̄dā alie aues: ꝛ q̄dā sūt q̄ dicunt golochim ꝛ sunt imitatrices: ꝛ qñ videt boies saltare saltāt silr: ꝛ alia auis q̄ dr astasella q bz linguā: sīc lingua bois: ꝛ qñ potat aquā luxuriat ꝛ imitaſ loquentes: ꝛ non est remota ista auis a psitaco. Et pisces q sunt in ripa bīt carnes saporosiores ꝛ saniores: qz ibi sunt meliora pascua. Et post hoc narrauit Az. ptē piscīū q sunt semp ī ripa: ꝛ alios q sp sunt ī pelago Et q̄dā sunt qui vadūt de mare ad mare: ꝛ illa numerauit: ꝛ sua gñatione. Et dixit Az. q eoz q̄ stant in loco suo sunt sicut q̄dā ps pisciuz anuloz: lz q sunt squamosi sīc serpētes: ꝛ tencha q̄ stat in suis locis q̄tuoz mēsib⁹ in hyeme ꝛ nihil comedūt. Et serpētes faciūt nidos ꝓter viperā q̄ stat iter lapides. Et q̄dā pisces faciūt nidos. Et q̄dā illoz ꝑ aliqō tps stāt in suo nido ꝛ post mutāt ips. Et plurie faciūt appere quosdā pisces q nō ꝑus appuerūt: ꝛ ita de auib⁹. Et miluus abscōdit se ꝑ aliqs dies paucos ī hyeme: ꝛ hoc scōm diuersas regiōes plus vel minus: ꝛ nullū aial q̄drupes abscōdit se ꝓter vrsum: qz vrsus tūc nihil comedit: ꝛ est pinguis valde ꝛ piger: ꝛ sue femie tūc pariūt. Et iō nō cognoscīt bene de partu eaz: ꝛ q̄nq; abscōdit se ad minus per. 4. o. dies: ꝛ aliqñ per multos mēses: ꝛ quādo incipit exire icipit comedere alufe yarulpes: vt faciat ī stomacho appetitū comestiōis. Et dico qz causa famis est dissolutio: ꝛ causa dissolutionis est paucitas materie: ꝛ ei⁹ subtilitas ꝛ raritas in cute: ꝛ calor nālis fortis ꝛ calor aeris ꝛ motus: ꝛ qñ aliquod istoz defuerit esse erūt multe superfluitates in corpore ꝑpter gulositatē: ꝛ fit superfluitas spissa: ꝛ cozīū spissuz: ꝛ reddit corpus pigrū: ꝛ tunc qz aer est frigidus se abscondit: ꝛ tunc postq̄ fuerit in abscondito nō remanet ei aliud dissoluēs nisi solus calor: ꝛ fames non pōt dissoluere: sed ipsuz decoquit: ꝛ tunc corpa eius impinguanſ: ꝛ istō est tēpore fructus ꝛ ingressu hyemis ꝛ fine estatis: ꝛ ista ipinguatio accidit ei: qz est multū gulosus ꝛ parum luxuriaſ: ꝛ ista duo raro reperiūtur in animalibus quadrupedalibus: q sit gulosus: ꝛ parū luxurians: ꝛ lupi: ꝛ aialia rapacia viuunt ex sola carne que raro inueniſ ab eis: ꝛ ideo nō pinguescūt. Sed vrsus comedit fructus ꝛ ascēdit arbozes: ꝛ ideo impinguaſ. Et stat aliquot dies sine comestione: ꝛ ꝓpzie qñ venit frigus vetans eū ambulare cū corpus suū sit magnū ꝛ parui calozis: ꝛ hec quidā faciūt simile vrsis: sicut vnū genus murum ꝛ yricioz: qz in eis crescit humiditas que est flegma naturale: qō est sanguis non decoctus: ꝛ suū iuuamentuz est: vt quādo defecerit nutrimentū ipsum restaureat: ꝛ tūc si multū fuerit de huiusmodi adunatū in corpore poterit ad tēpus durare sine cibo: ꝛ tale aliquādo contingit hominibus sanis. Sed serpētes: qz sunt duri corporis: ꝛ habent calorē multū naturalē: ꝛ fit ille calor nō dissoluens multum de mā: ꝛ oia aialia maculosa: ꝛ cutis lenis eycit squamas suas sui corporis ad modū corticis: ꝛ serpentes sunt maioris excoriationis: ꝛ sua excoriatio frequēter est in ꝓncipio veris qñ serpentes sunt sani: ꝛ sic in autūno: ꝛ non dixit vez qui dixit q quidā serpentes sunt qui non eyciunt cutez veterem. Et dixit Aristo. ꝛ primus ille qui se excoriat: ita se excoriat: q sua excoriatio incipit a partibus oris: ꝛ procedit ad oculos ꝛ impedit visum ꝛ procedit post ad caput: ꝛ completur ista excoriatio in vna nocte ꝛ vna die: ꝛ sic animalia anulosa: ꝛ oia volantia que habent super sua alam coopertoziū sicut galsin: qz ipse in prima sua generatione destruit suū coziū: ꝛ locusta: ꝛ ascerra quoddam animal faciens sonum ad modū cozy duri: cū constringitur in prima sui generatione exeunt a suis corticibus: ꝛ post manent multū humida: ꝛ desiccāt post ad solem ꝛ amittunt illā humiditatem superfluaz: ꝛ ascendūt arbozes post: ꝛ nutriunſ: ꝛ postea volāt: ꝛ ista post primā excoriationem excoriant se iterum: ꝛ postq̄ volauerint. Et animal marinum qō dicitur karabo ꝛ vociramu in vere ꝛ autūno excoriāt se: ꝛ postq̄ ouant: ꝛ boies sciunt hec experimento: ꝛ in istis tēporib⁹ inuenimus super illos cozium nouū: ꝛ cancri faciūt simile: ꝛ in ista hora nō possunt ambulare nisi modicū. Et dixit Az. q aer cū est siccus impinguat colūbas ꝛ oua eaz: ꝛ ꝓpzie agrestes: ꝛ pisces sūt ꝓtrary huius: qz sunt sicut olera que magis crescunt cum pluuia q̄z cū aq̄ quā attrabūt: ꝛ annus pluuiosus in hyeme ꝛ estate augmentat pisces: ꝛ aqua maris efficitur dulcis tempore pluuie: ꝛ pisces iuuantur a pluuia post illos qui dicuntur kafed qui exiccantur cuz habundat pluuia: ꝛ albescunt sui oculi: ꝛ macrescunt ꝛ parātur ad mortem. Et aues minus potant q̄z cetera animalia: ꝛ que habent vngues curuos potant raro valde: ꝛ quando aues infirmantur segregantur suas pennas: ꝛ plures piscium mozantur in aqua dulci ꝛ vadunt ad loca in quibus cadunt flumina in mare: ꝛ reuertuntur ad flumina a mari: ꝛ pisces qui mozantur in ripis impinguantur cuz aqua dulci: ꝛ qui mozanſ in pelago impinguātur in pelago: ꝛ qui habent corpus longū impinguantur in estate: ꝛ ꝓpzie cuz est ventus septētrionalis: ꝛ qui habet corpus ampliz est cōtrarius huic: ꝛ quidā pisciū luxuriant quādo ascēdit in apparitione canis maior: ꝛ isti pisces bīt su-

Plinius de natura aliū lib. 8. ca. 12.

Aristo. de hy. aialiū cap. 12.

Primo ca none sex.

per suas alas ouas gusanes similes scorpiōib⁹ & ararneis eālēs:& nocent illis piscib⁹ illi gusanes:& diuertit se piscis & deuoluit ꝓpter angustiā:ita ꝙ citius cadit in rete:& qñ est mult⁹ calor multi pisces qui moriunt:& pisces marini & riuatici nō vidēt de nocte nisi de die:& ió meli⁹ capiunt anteq̄ ascēdat sol:& nō inuenit in aq̄ pestis q̄ inducit generalr pestilētiā sup pisces:sicut epidimia aeris facit sup oia aialia sup terrā:& pisces moriunt qñ ascendit stella a schorpione:que est in cancro:qz illa stella nocet piscib⁹ ex se:& tonitruū nocet piscib⁹. Et dracho marinus iterficit pisces cū suis pcussionib⁹:& de egritudinib⁹ pisciū sunt q̄dam gusanes & pediculi q nocēt eis multū:& sunt sicut olchiā:& multa frigiditas iterficit pisces:& ꝓpter ꝑ fugiūt ab aqs vulcib⁹ & aer siccus nō iuuat in aliquo pisces riuaticos:& aialia hñt egritudines q̄dā sue spēi ꝓprias:sicut porci q hñt squinātiā:& apostemata dura glandulosa nocēt eis in collo:& aliq̄ in alys suis mēbris:& istud cogit eos mouere suos pedes multū:& inuenit⁹ dolor capitis in eis fortis & grauitas in iterioribus:& tūc in tali casu moriunt die tertia:& diligūt multū glandes:& impinguant cū eis:& canibus accidit squinātia & podagra & rabies:& qñ mordet canis rabidus iterficit oē aial ꝓter boiez qui pōt medicari. Et elephas nō infirmat nisi aliq̄ ex ifirmitate vētosa:& ꝓp ꝑ nō pōt aliq̄ mingere neq; egerere:& terra nocēt illi nisi fuerit vsitatus comedere lutū:& lapides:& bz aliq̄ fluxū ventris:& aufert cū aqua calida & partus herbis que dnr affis:& yaccis accidit podagra:& dolor capitis:& nō est illa podagra fortis:qz eycit vngues:& qñ vngunt sua cornua aufert illa egritudo & dolor capitis:& inducit eis vehementē inspirationē:& vident febricitare:& cadunt sue auricule:& non possunt comedere & moriunt. Et equi aschebami nō hñt ifirmitatē nisi aliq̄ in vngulis:& ante istā egritudinez accidit eis tremor dextri testiculi. Et equi almorzhetici hñt multas infirmitates:& hñt scuriā & icothomiā & apostemata pulmonis:& stultificant:& dolor ozis stomaci qui inducit eis mortez:& dolor vesice. Et iā numerata sunt signa istaꝝ egritudinū:ꝛ illa ptinēt ad marescalcū. Et morsus & danule nocet eis & alys bestys:& ꝓprie impgnatis:& morsus serpētis dicti danule:& equa abbortit qñ olet fumus candele extincte:& ꝑ aliq̄ accidit mulierib⁹:& ouis interficit ab aq̄ in qua soluit sulfur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ est ꝙ cognoscant binētū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliq̄ pugnauerunt:& amāt balneū aque dulcis. Et asinis accidit catarr⁹:& qñ humiditas medulle descēdit moriunt:& fugiūt frigus:& ió non sunt asini in parte & in terra sinistra ad coraceum. Et elephantes aliq̄ potant oleū:& aliq̄ nō:& qñ in vētre eius est ferrū euomit ipsum p potū olei. Et aialia annulosa impinguant tpe sui partus:& ꝓprie quādo pariunt in vere. Et faui dānificant per quoddaz aial qđ nascit ex terra:& est sile aranee:& texit semp domos exagonas:& destruit cerā & inuenit in ventre eius.q.puluis molendini aut fumus. Et aliq̄ generant in sertilibus quedā aialia.s.gusanes:& apes infirmant qñ flores quos comedunt inficiūtur aqua mala. Et omne aial anulosum:qñ inungit & proprie eius caput moritur:& ꝓprie quādo opponit soli:& quedā aialia sunt que nō morant in quibusdā terris: sicut in terra capillan.non morat illud aial qđ dicit stridens dētibus de nocte:& qñ mus cecus fertur ad terrā que est ꝓpe anconā:licz in anconia sint multi mures:moritur tñ:& qñ ferr lepus ad terrā aneti moritur:& in terra licia nō inueniuntur formice magne que dicunt milites:& nō inuenitur in terra cozomē rana cantās:neq; in leuia inuenit porcus montanus vel domesticus neq; caper mōtanus neq; ceruus neq; asinus montanus:& acedais putauit:ly esset homo mendax ꝙ nō esset porcus in india. Et est q̄dā terra in qua sunt capre in quib⁹ distantia inter auriculas est palma & mediū:& sunt ibi capri qui hñt auriculas ferentes in terrā:& sunt quedā yacce que hñt crines:& q̄dā tondent sicut oues:& sunt in terra nigroꝝ que dicitur anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū & putauit homerus ꝙ siue sit mas.siue fe.semper parietur cornut⁹. Et aialia quadrupedalia in egypto sunt magna: & aues parue:& dicebat causa in hoc:qz aues nō inuenit quid venant:& sunt ibi pascua fertilia:& lepus est paruus in terra egypti:qñ non inuenit in ea extremitas armoꝝ nisi pauca:& qz cito rescindit fructus ibi ꝓpter aerē:& in terra aranie est oc̄inebrās magna vni⁹ cubiti:& in ista terra sunt mures magni:& in terra linie sunt serpentes longi multū & graciles & leones i terra cozacenoꝝ sunt magni multū:& ꝓprie illi qui sunt iuxta riuū qui dicit iarchon:& illō qđ dico verissimū est:& leopardi sunt magni in terra asie:& nō sunt in terra auri. Et aialia asie sunt maloꝝ morū:& ꝙ est in terra de auri est fortius & audacius:& in terra liuie sunt aialia multa:& inter illa est multa differētia scōm subam sui:qz sunt in terra pauce humiditatis:& oia aialia que diuersant in potu luxuriāt in fine hyemis magis q̄ in estate. Et animalia huius terre sunt assueta bibere parū de aq̄:ita ꝙ mus huius terre quando potat aquā moritur. Et quedaz animalia sunt que generant per cōmixtionē vnius speciei cū alia:sicut lepozarius ex cane & vulpe:& canes indie gñant ex coitu canū cū antagarim: & isti canes nō mansuescūt nisi tertie generationis. Et homines accipiūt canes:& ponūt eos in loco transitus luporū:& aliq̄ comedūtur a lupis:& aliq̄ impregnantur. Et mons & planities faciūt differentiā in fortitudine aialiū: ita ꝙ lupi masculi qui generant in terra plana illius qui dicit albū non possunt tantū quantū femine montane. Et ita differentia in animalib⁹ sunt loca quo ad intoxicationē:qz sunt quedā regiones in quib⁹ scorpiones non venenant:& quedā in quib⁹ venenant:& qñ scorpiones intoxicant porcū si porci vadant ad aquā moriunt. Et serpētes liuie interficiūt ita aialia ꝙ nō possunt medicari pcussa ab eis:& in terra de ascalibū est serpens paruus:& interficit hoies:& dicunt hoies ꝙ infecti qñ potant vinū in quo abradit de lapide inuento in tumulo regū iuuant:& in terra italie sunt serpentes interficientes. Et sunt q̄dā aialia que qñ comedūt alia augmentat in eis venenū sicut serpentes cū comedūt scorpiones citius interficiūt:& saliua hois ieiuni interficit aialia pūgitiua. Et dixerunt de quodā hoie qui est in terra denasacie:& pōt paralizare suum corpus qñ vult:& pungitiua nō pungunt suū corpus nisi quādo cogit ea:& cū pungunt statim post moriunt. Et dixerunt mihi ꝙ quidā serpens magnus momordit ipm: & mortuus est serpens:& induxit effimerā in illo homine: & quando ego fui in illa terra quesiui pro homine illo:& erat mortu⁹:& inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia:& vidi illa:& tradidi multa eoꝝ oblivioni:& de mirabilibus que vidi sunt ꝙ quando momordit eū serpens fere moriebat:& suus banelitus nocunt serpēti. Et dixit Aristo. ꝙ quoddam genus serpentis:& est paruoz:& ab illis fugiunt maiores:& illi parui sunt pilosi:& efficitur palidus omnis ille locus super quo mordet. Et in india est paru⁹ serpens:& mordet:& suo morsui non contraualet aliqua tyriaca:& sunt quidam pisces qui impinguantur in principio pregnationis & quidam post partum:& masculi impinguantur postq̄ seminauerint:& corium mutat colores suos. Dealbat enim in estate:& nigrescit in vere:& pisces habentes nidos macrescunt tpe impregnationis:& pisces riuoꝝ & lacuū impinguant postq̄ ouauerint.

phantasy orbi

ccary morbi

D Alz. de hyst. lib. 8. c. 24.

Alz. li. 8. de hystoria aialiū ca. 29. Scōo capitulo. c. 329

¶ Capl'z. III. De diuer^te masculinitat:& femitat| i aialib⁹

Diuersatur vna spēs multiplicis ter:ſz masculinū & femininū:& rōne villaꝝ que sūt in diuersis regionib⁹:& mulieres scōm plurimū sunt obedientes:& maiozis domatiōis:& timoris & debilitatis ꝓter leopardas & lupas: extimat ꝙ femine quedā eaꝝ sunt audaciozes & discretiozes. Dicimus q̄ de moribus:& ꝑ de hoie. Est aūt subtilior:& mulieres sunt magis pie q̄ viri:& magis ꝙertibiles:& inuidiozes & timidiozes:& inuerecūdiores:& magis stulte:& mēdaciozes:& magis fraudulente & recipiūt fraudē plus:& magis recolentes viles res:& magis pigre:& magis molles:& magis parate ad ꝙsuetudinē: & istō appet in aiali marino qđ dr malachie:qz masculus qñ piscatores volūt instrumēto accipere suā feminā defendit suā feminā:ſz femina cū videt masculū pcussuz fugit ipm:& plura aialia interficiūt alia q̄ ꝛtradicūt eis in cibo. Et oia aialia bellant cū venatilib⁹ aialibus:& rapinā intendentib⁹ sui:& qñ aialia satis hñt ad comedendū sunt ibi māsueta ablata necessitate pugne.ideoq; morant sil: & multiplicant aialia diuerse spēi ꝓpter multitudinē pascuoꝝ versus egyptū:& aialia debellant se:qz que sunt ve natrices earūdē rerū:vel qz interficiūt se rōne habitationis sicut irundines & passeres qñ cōueniūt in vna domo. Et aquila debellat draconē vt comedat ipsuz:& arcumū interficit mure cecū:qñ si vnū vincet aliū:comedet alterum. Et algadelsi dimicat cū bubone:qñ bubo comedit eius ouа:& venatur ipsaz de nocte:& qñ algadelsi comedit ouа bubonis de die:& oēs aues accedunt ad bubonē: & pcutiunt eius plumas & paruipendent ipsuz qō solet nocere:& iā vidi picā que descedebat ad auē q̄ dr bassie vbi bassie ligabat:& illa pica abscidit frustula carnis:& remotier se & respexit pica qō basic eēt ligata:& cū bassie voluit comedere venit pica:& sua cauda remouit illa frusta:& cognoui tunc de pica ꝙ erat auis derisiua aliaꝝ auiū in sui nā. Et dixit Alz. ꝙ miluus & coruus pugnāt adinuicē ꝓpter sua ouа:& suos pullos:& filr cara & tragilla pugnant. Et aranee & serpentes pugnāt:& aues sunt que pugnāt cū q̄dā spē perdicū attederuge:qz comedunt sua ouа & suos pullos perdicis:& passeres pugnant cū asino:qz asini comedunt spinas in quib⁹ nidificāt illi passeres:& qz asinus cōfricat ad illas spinas:& cadunt eius ouа & pulli ei⁹:& qñ asinus rudit spine mouentur:& cadunt ouа:& ꝓpter ista: passer sibilat sup faciē asini cū videt ipsuz:& cū asinus bz vulnus venit ille passer & pungit pica sua asinū in vulnere vt recedat a loco sui nidi:& vulpes pugnāt:qz comedūt nāliter idē:& iter corui:& boue est nālis inimicitia:& post numerauit Alz. aues que hñt inimicitias cuz equo sicut qui dr grece bim:& comedūt herbā:& qz equus comedit suā herbā ꝓeliaꝛ cū illo:& ista auis morat in lacub⁹:& in ripis aquaꝝ & sue voces assimilant binnitui equi:& qñ videt equū volat ante ipm & pungit ipsuz vt eyciat ipsuz de loco:& ista bz inimicitias cū arcoluz:qz morat in suis pascuis. Et numerauit Alz. alias aues que inimicant cū ꝑdicta:& quedā eaꝝ est que luxuriat raro nisi vix:& qñ luxuriat exit sanguis ab oculis. Et serpētes pugnāt cū porcis:& cū būtegim:qz porci comedūt serpētes:& iter corui & vulpē est amicitia:ſz in terra nra dicāt ꝙ sint inimici. Et ego vidi regez escendubo:& accepit ille rex corium & vulpē:& posuit eos sil:& pugnauerunt adinuicē fortiter & vulpes momordit caput corui:& exiuit sanguis:& corius pedib⁹ suis strinxit labia vulpis:& nō potuit vulpes apire os:& pupugit ipsuz cū pica. Et Alz. dixit ꝙ ami & agla pugnant inter se:& multotiēs vincit ami. Comedūt aūt ami se adinuicē:& plus pñt oib⁹ aliis⁹. Et Alz. nūeravit alias aues q̄ hñt amicitias iter se:& iā vidi racchā q̄ bz amicitias cū galit:& seqbaꝛ ipm:& est amica vulturis:& vultures amicant cū racchā. Dixit Alz. ꝙ vulpes amicant cū serpēte & morant ambo iter lapides:& leoni & leopardo est inimicitia magna.& elephātes pugnāt iter se:& ꝙ vincit facit aliū seruū sibi:& aliq̄n accipiūt agrestes a domesticis: qz domestici plus pñt agrestibus:& qñ capiunt agrestes: domant:& eis frenū apponit & fiunt domestici:& iā dixit mihi qdā fidelis:qz fit fouea i terra vbi dz trāsir elephas & coopit:& cū venit elephas cadit i fouea:& post venit bō & pcutit eū fortissime & vberat diu & post venit ali⁹ bō ad illū boiez & ꝓspectu elephātis vberat pdictū boiez:& debonestat ipz & recedit & reuertunt iterꝛ silr faciētes:post mlta ista facta sp vadit bō porrigēs sibi herbas q̄s desiderat:& ita recipit illū boiem in amicitia:& obedit postea semper illi. Et dixit Alz. ꝙ pisces qđā amicant inter se:& quidā pugnant adinuicem.

¶ Capl'm. IIII. De diuersis naturis animalium.

Animal velox ad opa ꝓp subtilitatē & aliqō:& capre:& oues:& arietes sunt stulti:& vadūt mltū in vanū & in hyeme nō abscōdunt ꝓp frigus:imo aliq̄n exeūt a loco calido ad locū fridū:& cū pluit nō fugiūt a pluuia q̄uis moriātur. Et arietes nāli sequunt capras & gescūt oēs q̄uis pastor accipit vnū ex eis:& facit ipz ancedere:& sequūtur aly. Et capre sunt min⁹ pingues q̄ oia aialia:& applicāt se magis boib⁹:& oēs timēt tonitrua:& aues & capre impgnant:& cū audiūt tonitrua abortiunt:& oues & capre & arietes:& capri qñ mediā noctē stāt sil & dormiūt post sparsim & vacce dormiūt ꝓiunctis. Et eq̄ dāt māmillas pullis:& q̄dā sūt q̄ mlti diligūt pullos:& qñ aliq̄ eq̄ ē sterilis applicat se alicui pullo:& pullū sibi:& cū pullus nō inueniat lac moriꝛ. Et cerui accipiūt filios & ducūt ad aq̄s & riuos:& docēt eos loca p q̄ fugiāt & absc̄dāt se & ponūt eos i foueis:& stāt añ portā antri ad defendēdū eos:& qñ mutāt cornua absc̄dūt ea ne videāt. Et raro inueniūt illa cornua:& dr ꝙ ſ fat:qz fit ieo eē inuamēta:& qñ i pn⁹ crescūt ei cornua exeūt ei cornua i 2° āno.q.duo pali:& in 3° āno cū duob⁹ ramis i vtroq; palo:& i 4.° cū sex:& p⁹ sp nascūt i vna fi⁹:& mutat sua cornua sp semel i āno:& cū iterꝛ nascūt i pn⁹ nascūt.q.coziū:& qñ crescūt ei cornua absc̄dit se:qñ nō bz arma:& cū crescūt aliq̄n exit. Et ꝛfricat illa cornua cū arboribus q̄uis q̄ sētit dolorē i eis:& tc pcipit se bñe arma & exit audaciter. Et Alz. dixit ꝙ iā venati sūt ceruū:& i ei⁹ cornu creuerūt due herbe crocū & cucurbita & erāt pue:& ceru⁹ postq̄ bz i se supfluitatē aut mordeꝛ a serpēte medicaꝛ se a cācris:& qñ parit cōdit secūdinā anq̄ cadat:& dicūt hoies ꝙ illa secūdina bz iuuamēta mlta: & ñ pt inueniri:qñ cōdit:& cerui deludunt p cant⁹ hoiez: qz sequunt cantū & eo capiūt:& ſ faciūt hoies qñ submittit aures:qz qñ aures bz erectas nō pt capi:qñ scit tūc ꝙ hoies ſsequunt ipz. Et vrsa qñ hoies ſsequūt ipaz trahit secū filiū suū:& qñ ñ pt ipz ferre ascēdit arbores cū eo. Et cap mōtan⁹ q̄ ē in terra de creta medicaꝛ sua pagina & remāsit ferrū cū comestiōe herbe q̄ dr pulegiū:& exit ferrū & canes medicāt se cū herba q cognoscit ab eis. & leopardus qñ cōedit herbā q̄ dr strāgulatrix leopardi:comedit sgbalū hois & sanaꝛ:& ista herba interficit leones:& pp ꝑ venatores accipiūt vas & iplet ipz sgbalis hoiuz & ponūt sup arbores & absc̄dūt se & veniūt leones ad istōyt medicent se:& interficiuntur ab absconditis:& leopardus desideratur a lupis:& cum olefit ab eis insequuntur ipsum & desiderant comedere ipsum:& dico adhuc ꝙ dicitur

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

ꝙ quidã modus lupoꝝ diligit ipm:ꝛ vnus lupus nõ põt
sup ipsũ:ꝛ cũ plures fuerint capiunt ipsum:licꝫ enim fu
giat velociter:tñ cito vincit in curſu:ꝛ ꝓpter hoc semper
ambulat in abscõdito. Et in terra egypti est qõdã aial qõ
dicit thiomõ:ꝛ pugnat cũ colubꝛis:ſꝫ ꝑus clamat cũ sua
voce multitudinẽ sui generis:ꝛ postq̃ fuerũt congregati
ponunt se in luto:ꝛ post in terra:deinde sepeliunt se in aq̃
ꝛ inungunt se ceno aque:vt scit eis scutũ ↄtra serpentẽ:ꝛ
postea pugnãt cũ serpente. Et cũ theucea aperit os suum
cadit in boza auis descẽdẽs sup ipsũ:que est similis pice:
ꝛ cũ cenchea stridebat dentibꝰ cuasit auis portans.q.ſpi
nas sup alas suas:ꝛ ↄfricãtes suas pẽnas:ꝛ tñ nõ videba
tur achẽchab se dñe ꝑ B plenã vindictã sup auẽ:ꝛ aliq̃n
euadit auis:ꝛ aliq̃n non:ꝛ tortuca aliq̃n comedit post co
mestionẽ serpẽtis origanũ agreſte. Et tã narrauit mihi se
nex:qui dilexit venationẽ:ꝙ apposuit mentẽ:ꝛ vidit auẽ
tardã pugnantẽ cũ vipera:ꝛ vincebaꝫ a vipera:ꝛ recessit:
ꝛ cõedit de ꝙdã herba ꝛ reuertebaꝫ ad pugnã:ꝛ ita fecit
multotiẽs:ꝛ B fecit nãliter:ꝛ ille senex erat ꝑpe foueã:ꝛ post
q̃ recessit auis tarda iuit senex ad illã herbã ꝛ euulsit illã
ꝛ redyt postea auis tarda ꝛ nõ inuenit illã ꝛ fecit strepitũ
maximũ:ꝛ cũ prosus nõ inuenit herbã cecidit mortua:ꝛ tẽ
scinit ille senex ꝙ illa herba erat ei medicamẽ:ꝛ quando
senex ille explanauit mihi figurã ꝛ colozẽ illius herbe cõ
iecturaui:qz illa herba erat lactuca agrestis. Et dixit Aꝛ
ꝙ enestres quãdo pugnauit cũ vipera comedebat rutaz:
qñ etiã vipera fugit odozẽ rute:ꝛ caper medicaꝫ seipsũ
ꝛpe fructuũ ex comestiõe herbaꝝ amararũ. Et canes qñ
bñt malũ in ventre comedũt ſpicas tritici:ꝛ qñ vulnerat
se alachalim medicaꝫ se ꝑ originũ montanũ. Dixit Aꝛ.ꝛ
hoc est quiddã qõ videbaꝫ multotiẽs:ꝛ irrity sentiũt vẽ
tũ septẽtrionalẽ ꝛ austrinũ anteq̃ flet:ꝛ intrãt petras ne
pcutianꝫ a vento. Erat quidã bõ apud cõstãtinopolin:ꝛ
habebat yriciũ:ꝛ ꝑ ipsũ ꝓdixit ventos:ꝛ ꝑ ipsũ fact⁹ est
diues. Sꝫ catbim est ſcõm q̃titatẽ canis modicus pilo
sus corpe:ꝛ facie subtus suũ collũ albedo.q.epiners:ꝛ fa
ciunt in venatione auiũ:ꝛ est domesticũ multũ:ꝛ diligit
multũ mel:ꝛ ꝑ hoc amãt multũ loca deserta in gbꝰ sunt
apes ꝛ eius virga est magna:ꝛ ꝓpter hoc tuuat rasura illius
virge ↄtra scurtã. Et irũdines sunt sagaces in faciendo ni
dũ suũ ex luto in ptibus lutosis:ꝛ q̃n nõ inueniũt lutũ in
uoluũt se ꝑmo in aq̃:ꝛ post ponũt se in terrã vt extrahant
multũ de luto ad nidũ:ꝛ q̃n faciũt pullos visitãt eos ꝑ ꝛ
mater addẽdo cibaria ne deficiant:ꝛ etiã ita sollicite sunt
ne aliqs filioꝝ careat cibo:ꝛ matres accipiũt stercus pica
pulloꝝ:ꝛ eyciũt a nido ꝛ docẽt filios vt faciãt sic:ꝛ palũ
bi stant cũ feminis in nido quousq̃ femina posuerit ova:
ꝛ si femina fuerit postea pigra in cubatione ouoꝝ mascu
lus ꝓcutit eã vt sit sollicita circa ova cubanda:ꝛ vidi ego
palũbos masculos pugnãtes inter se ꝑ quadã palumba
femina:ꝛ statim victori accessit palũba:ꝛ postea remigora
tus victus accessitad victorẽ:ꝛ deuicit eũ. Et postea palũ
ba illa accessit victori illi ꝛ dimisit altez:ꝛ masculus pa
lumbus sup os fily sui sufflat ꝛ eycit in ipsũ terrã salsaz
vt aperiaꝫ papa:ꝛ q̃n palũbꝰ masculus est magnus sup
uenit palũbꝰ masculus:ꝛ coit cuz eo vt exeat de nido ꝛ fe
mina cũ femina:ꝛ diligunt nãliter pugnare multũ:ꝛ va
dunt ad nidũ aliũ accipe in suo nido:ꝛ hoc accidit raro:ꝛ
q̃n nidi palũboꝝ sunt ꝑpe. est inter eos ꝓeliũ magnũ to
ta die:ꝛ qz colla eiꝰ sunt recta ꝛ ampla:ideoq̃ nõ oz ipam
aurire aq̃ nisi semel:vt potet:qz multum capit. Et dixit
Aꝛ.ꝙ passer nõ viuit duos an.ꝛ iõ nõ videt sup masculũ
passerẽ domesticũ in vere macula in pica nigra:ꝛ hoc:qz
nascit in vere:ꝛ cũ pueniꝛ ad finẽ anni crescũt ei macule
sup picã post finẽ anni:macula nigra:sed femine viuunt
in ſcõm annũ:ꝛ qz inueniunt picas suas duras:ꝛ nõ sicut
picas pulloꝝ:ꝛ ꝑ hoc scitꝛ:qz sunt in anno ſcõo:qz sue pi
ce sunt dure. Et quedã aues sunt que nõ volãt a remotis
ꝛ plus cõfidunt in ambulare q̃ in volatu:ꝛ talis auis q̃
lis ista nõ est bona ad nidificãdũ in arboꝛibꝰ nisi solũmo
do facere nidũ suũ in terra crassa vbi adunantur palee ꝛ
stercus ꝛ nõ ouat nisi in terra molli. Et aliq̃n ouat in ter
ra confecta ex terra molli ꝛ palea:vt fit ei.q.auxiliũ ↄtra
ỹetos ꝛ pluuias ille nidus:ꝛ iste aues sunt cubegi ꝛ dara
che. Et pigre sunt aues iste ad motũ:ideo dedit nã pullis
virtutẽ vt statim post exitus pulloꝝ a testis babiles sint
ad recipiendũ nutrimentum ab omni parte. Et q̃n venit
masculus ad locũ pulloꝝ adducit ante masculos suuz ci
bũ:ꝛ trahit secũ masculũ post:vt inuitet ipsuz ad pullos.
Et cubeg aliq̃n findit testã ouoꝝ:ꝛ aliquãdo reuoluit ea
sup terrã vt femina nõ sit occupata sup ova:ꝛ ꝓpter hoc
femina ponit in abscõdito sua ova ne ꝓcipiat masculus:ꝛ
cubeges q̃n pugnãt ad ipsuz masculus vincẽs masculũ se
quitꝛ ipm vt luxuriet ipm:ꝛ doracha silr:ꝛ silr gallus sup
gallina:ꝛ boies venatores ponunt masculũ cubeg in car
cerẽ. Et post veniat ad illũ carcerẽ fortissimus masculus
cubeg:ꝛ post illũ veniunt multi masculi aly:ꝛ oẽs depre
hendũtur:ꝛ si ponaꝫ loco eius masculi femina:venit ma
sculus fortissimus ꝛ impugnat supuenientes ꝓpter femi
nã vt cogat eos fugere:ꝛ emittit ex se sonũ parũ ad femi
nã ne clamet femina:ſꝫ stet mitis ꝛ tacita:ꝛ ille cubeg est
potens mutare suos sonos modis:ꝛ femina cubeg quan
do cubat ova sua veniẽte marito dimittit ova sua vt eat
ad masculũ ꝛ luxuriet sup ipsaz masculus:ꝛ nõ sup extra
neam:ꝛ cubeg masculus:est ita luxuriosus ꝙ q̃n femina
cubeg ponitur in carcerẽ:statim approꝑquat ad boiez
ponentẽ ipsam:ꝛ nõ timet neq̃ stupefit. Et aues faciẽtes
nidos nõ sup arbozes nõ sunt solũmodo ille aues que vo
lant parũ:imo etiã que volant multum:sicut duo genera
que nominat Aꝛ.quoꝝ vnũ dicit quozũdã ꝛ scaboiz. Et
ego puto ꝙ vultures nõ cadũt sup arbozes. Et illa auis q̃
est belschiat sup arbozes nõ cadit sup terrã:ſꝫ mozaꝫ sup
arbozes vt accipiat ymes cũ sua lingua ampla:ꝛ de suis
ꝓpietatibꝰ est:vt ambulet sup ramos. Et silr facit alcha
ta serpẽs qdã:ꝛ vngues huiꝰ auis sunt fortiozes q̃ vnguis
de tricat:ꝛ illa auis diuidit in tres modos. vna auis ẽ ma
gna multũ:ꝛ est minoz gallina:ꝛ tãta est fortitudo in pun
ctione sue pice sup ramos:qõ q̃n pungitur ramus ab eiꝰ
pica semel deficcaꝫ ramus ad vltimã siccitatẽ pueniẽs:ꝛ
gdã fecit fozamẽ in arboze:ꝛ posuit amigdalã in fozami
ne:vt videret qd faceret auis illa ĩ amigdala:ꝛ venit auis
illa:ꝛ pforauit testã amigdale:ꝛ cõedit nucleuz. Et grues
q̃n volãt ascẽdũt multũ sursum in aerẽ:ꝛ q̃n aer vetat eis
aspectũ ꝓpter nebulã:aut nubẽ ꝓcutiũt fortissime aerez:
vt queuis audiat aliã in volatu:ꝛ si non videat. Et grues
q̃n dormiũt ponũt suos vigiles qui custodiũt se:ꝛ stãt sup
pedẽ:ꝛ ponũt caput in alis coopiendo ipsuz ꝓter reges
qui dormiunt capite discooperto:ꝛ hoc:vt citius audiant
tumultus:ꝛ ille rex q̃n sentit tumultũ expergefacit alias
ꝑ sonitũ quẽ facit. Et est quedã pars auiũ aquaticaꝝ:qui
dã modus qui dicit balathũ:ꝛ trãsglutit alcum sanum:ꝛ
postq̃ putat qõ suũ iecur digessit totũ eycit alcum sanũ:ꝛ
cõedit carnẽ:ꝛ dimittit restã:ꝛ accipiter magis diligit coz.
Et Aꝛ.hic narrat multas aues q̃ diuersanꝫ ꝑ loca:ꝛ mo
res:ꝛ dixit ꝙ chain pugnat cũ aquila:ꝛ vincet eã:ꝛ solet
cantare pulcherrimas cantilenas. Et quãdo cãtat.q.cã
tat cantus significantes doloꝛẽ:ꝛ maxime quãdo debet
mozi:ꝛ est ille cantus dulcis:ꝛ desiderabilis audiri:ꝛ iam
viderũt boies volantẽ eũ:ꝛ cantantẽ:ꝛ quãdo desiit can
tare cecidit mozuus:ꝛ nõ incipit pugnare cũ aquila:sed

ii.p.c.iz de hystoria aialiũ

aquila cũ ipsa. Et de aulbꝰ que raro apparẽt est quedam
auis montana que est nigra ꝛ equalis accipitri visuz ha
bens acutũ:ꝛ venaꝫ de die ꝛ nocte:ꝛ dicit ḱarandoem:ꝛ
pugnat cũ aquila:ꝛ aliquãdo vna tenet se in ꝓlio cũ alia
inseparabiliter:ꝛ veniunt boies:ꝛ accipiunt ambas ꝛ ba
rãdoem nidificat supra petras:ꝛ facit duo ova. Et grues
pugnant inter se:ꝛ multotiẽs capiunt cũ pugnãt adinui
cẽ. Et auis que dicit cacha hz multas modulatiões:ꝛ oi
die cantat noua modulatione:ꝛ abscõdit glandes quãdo
debent cadere multas:vt sufficiant per totũ annũ:ꝛ facit
nidũ super arbozes ex lana:ꝛ capillis. Et dixit Aꝛ.ꝙ gru
es pulli dant patribꝰ suis ad comedendũ quando patres
sui sunt senes:ꝛ illud est nobis res dubia. Et dicit qz pul
li merũ aues statim quãdo volant dant cibũ patri ꝛ ma
tri ne exeant a nido:ꝛ est illa auis cuius pẽna est similis
colozi pallee:ꝛ extremitates pẽnaꝝ sunt nigre:ꝛ extremi
tas ale est rubea:ꝛ ouat aliquando.6.ova.aliquando.7.ꝛ
adducit ad locũ suũ terrã mollem a riuis:ꝛ habitat in cõ
cauitatibꝰ que sunt cõcaue secũdũ q̃titatẽ triũ cubitoꝝ.
Et sunt quedã aues que faciũt nidũ ad similitudinẽ spe
re ex lino:ꝛ est ozificiũ nidi strictũ:ꝛ ponũt in suos nidos
cynamomũ expandẽdo ipsum:ꝛ spargendo:ꝛ adducunt
ipsuz a loco in quo nascit:ꝛ est remotũ multũ:ꝛ nidificãt
in sũmitatibus altaꝝ arboꝝ:ꝛ boies percutiunt illos ni
dos cũ sagittis habentibꝰ in extremitate sui plumbũ:ꝛ ca
dunt nidi:ꝛ accipiunt boies cynamomũ illius nidi. Sed
auis que dicit grece fanciarach:ꝛ est marinus agrestis:ꝛ
est maioz passere:ꝛ est color eius color laculi cũ virore:ꝛ
pica eius est lõga. subtilis accedẽs ad viroꝛẽ:ꝛ suus nidus
hz figurã ad modũ pomi pinus:ꝛ suus nidus est ex mate
ria que assimilatur ossi sepie:ꝛ suus nidus concauaꝫ ad
modũ cãne:ꝛ illa materia est dura:ꝛ nõ scindit de facili:
sed terribile est multũ:ꝛ porta sui nidi est tã parua ꝙ aq̃
maris dũ ascendit nõ põt intrare in ipsuz. Et ad istã figu
ram nidi multũ iuuat materia ex qua fit. Et putãt boies
ꝙ suus nidus est ex quodã aiali qõ dicitur aculeus:ꝛ vi
uit ista auis ex piscibus:ꝛ aliquando vadit ad flumina:ꝛ
luxuriat omnitẽpore:ꝛ sua ova sunt. 5. numero:ꝛ incipit
luxuriare ex quo habet quattuoz mẽses. Et vpupa moza
tur in concauitatibus lapidũ:ꝛ ſpargit stercus boium in
loco in quo mozatur:ꝛ mutat colozẽ suũ secundũ estatẽ:
ꝛ hyemẽ. Et est in liuye ynus passer quiouat aliquando
.17. ova:ꝛ aliquãdo. 20.ꝛ aliquando plus sed raro:ꝛ facit
nidos in arboze:ꝛ comedit gusanes. Sed auis que dicit
audon:ꝛ est auis imitatrix gestuũ multũ:ꝛ habet delicio
res modulationes in cantu:ꝛ habet ꝓpietatẽ istã ꝙ nõ
habet acutã extremitatẽ in lingua:ꝛ in isto loco numera
uit Ari. multas aues que comedũt restinã arboꝝ. Et que
dã sunt albe:ꝛ quedã nigre:ꝛ quedã sunt in terra egypti:
ꝛ dicitur nomẽ eius auischũ:ꝛ auis illa alba de illa ſpecie
inuenitur in omni parte egypti ꝓterq̃ in loco qui dicit
alchariem:ꝛ nigra auis de predicta specie non inuenitur
in aliqua parte egyptiꝓterq̃ alchariem. Et Aꝛ. nume
rauit vnam auẽ que dicitur anuerim:ꝛ in nido istiꝰ ouat
illa auis que dicitur eucbem:ꝛ iã diximus de illa:ꝛ quã
do exit pullus est comonim:ꝛ hic est res que nascitur ve
re:ꝛ homines dicunt:qz auis ista est debilis:ꝛ ponit ova
in alienũ nidũ ne si remanerent in illo nido comederentꝫ
ab alijs auibus. Et Aꝛ. numerauit vnã auem que assimi
latur irundinibus:ꝛ non habet pedes:ꝛ facit nidũ longũ
ꝛ alias aues que dicuntur marmatrices capraruz:ꝛ sunt
aues montane:ꝛ sunt maiores q̃ comonim:ꝛ sue femine
aliquando ouant tria ova:ꝛ mãmant capras:ꝛ dicunt ho
mines ꝙ illa mamatio scindit lac:ꝛ efficit caper cecus:ꝛ
visus huius auis de die est debilis. Et iam apparuerunt
in ciuitatibus destruendis quidã modi cornorum mira
biles:ꝛ dixerunt boies ꝙ habebant malũ omẽ.

¶ Capitulum. V. De naturis volatilium:ꝛ maxime que rapina viuunt.

DICIMUS de aglis:ꝛ regno suo aquilaruz est. A

quidam modus qui accedit multũ in vo
lando hominibus:ꝛ sue voces sunt mul
tum fortes:ꝛ est aliud genus minus pre
dicto:ꝛ abstinet se a frequentia boium:ꝛ
dicitur dibuchi:ꝛ a alius modus est niger:
ꝛ parui corporis:ꝛ audacioꝝ predictis:ꝛ mozatur in mon
tibus:ꝛ interficit lepores:ꝛ filios prozie:ꝛ volant festinã
ter:ꝛ habet acutã vocẽ:ꝛ est alius modus colozis albi:ꝛ
pennarum albarũ:ꝛ curtarũ alarum:ꝛ caude longe:ꝛ sua
cauda est similis caude derachame magni corporis:ꝛ est
montanus:ꝛ mozatur in humidis:ꝛ est vilis substantie:
qñ vincunt ipsuz cozui:ꝛ viuit ex cadaueribus:ꝛ semper
dat voces signantes famem. Et est alius modus monta
nus:ꝛ est ille maximus:qz mozaꝫ in montibus in circui
tu maris:ꝛ habet collum magnũ:ꝛ pẽne eius sunt incur
uate:ꝛ eius cauda est ampla:ꝛ qñ rapit predaz aliqñ va
dit cũ illa ad fundũ maris:sicut que fugit ab infestatio
nibus:ꝛ est aliud genus qõ dicit alchilim:ꝛ est vilis natu
re ꝛ generationis:ꝛ est maioris corporis oibus predictis
modis:ꝛ est fortioris ꝛ acutioris:ꝛ audibilioris vocis.
Et est aliud genus colozis fere subcitrini:ꝛ non facit ali
quid in mane ꝛ vespere:sed a meridie vsq̃ ad vesperã ve
natur:ꝛ sua pica superioꝝ aquile recipit fissurã:ꝛ apoſte
mationẽ:ꝛ incuruationẽ:ꝛ ista ꝓhibent ipsaz a comestio
ne:ꝛ tunc aquila mozitur. Et aquila de residuo sui cibi re
ponit ꝓpter tempus necessitatis:qz nõ põt venari omni
boza:ꝛ sui pulli pugnant cũ bis que veniunt ad suũ nidũ
cũ suis vnguibꝰ ꝛ suis alis. Et quando pullus aquile ac
cedit ad bozã volandi aquila eycit bos a suo nido:ꝛ ma
sculus aquila locũ in quo mozatur tenet vetitũ ab oibus
alijs auibus ne ꝑmittaꝫ alia auis venire vel aliquo mo
do accedere ad suã feminã:vnde ipsa posset dñe occasio
nem luxuriandi neq̃ venatur ꝓpe nidũ suũ:sed a remo
tis multũ:ꝛ suã ꝓdam ducit ad nidum suum:ꝛ in trãsi
tu suo ponit suã ꝑdã ad terrã:vt videat si aliq̃ auis absc̃o
dita veniat ad illã ꝑdã capiendã:ꝛ si veniat agla iterficit
ipsaz:ꝛ q̃n icipit in pueritia venari venaꝫ lepores puos:ꝛ
ita ꝓcedit gradatiz quousq̃ accipiat magnos:ꝛ q̃n vadit
venatũ exaltat se multũ ad alta loca:ꝛ volat in venatu:ꝛ
aspicit a remotis ꝑdã suã:ꝛ aues venatrices nõ cadũt cũ
sua ꝑda sup lapides ne ledanꝫ vngues nisi fozte raro. Et
agla viuit multũ:ꝛ iõ facit nidũ fozte in vno loco:ꝛ dura
bilẽ:ꝛ in gbusdã regiõibꝰ sunt aues minozes agla:ꝛ faciũt
duo ova:ꝛ ponũt ea in pelle lepozis:ꝛ vulpis:ꝛ nõ cubãt
ea:ſꝫ q̃n magnificanꝫ pulli in ouo extrahũt eos. Sꝫ caba
rũ est q̃ frãgit ossa q̃ inuenit:ꝛ puto qõ sit illa auis que dr
arabice belẽ. lingua ꝓpria bamoni:sed bamoni est quedã
auis que sollicita est multũ circa se:ꝛ circa pullos suos:ꝛ
hz visuz debilẽ:qz sue palpebre sunt ponderose:ꝛ cadunt
sup suos oculos:ꝛ q̃n aquile eyciũt pullos a nidis suis:qz
agle sunt male volũtatis:ꝛ iuide venit ista auis:ꝛ cogitat
de illis:ꝛ q̃n pulli aglaꝝ crescũt pugnãt inter se ꝓpter cibũ
sup quẽ iuidẽt:ꝛ illo mõ pugnãt agle cũ alijs auibꝰ in suo
circuitu. Et quoddã genꝰ aquilaꝝ est acutioris visus q̃
agle alie:ꝛ agla ponit suos pullos ↄtra solẽ:ꝛ cui⁹ lachry
matur oculos aut claudit ↄtra solẽ interficit ipsuz:ꝛ illa
agla est aquila marina noie. Et cũ volet rapere aliquam
auẽ aquaticã aut alterius loci per acumen sui aspectꝰ in me
dio aerꝫ existẽs videt motꝰ illiꝰ auis in fundo aq̃:tũc q̃

illa auis ascēdit supficiē aque statim eripit ipaz: ꝛ ista agla nō intrat cateruā auiū: ne percutiat ab alys auiū alis: ꝛ pica: ꝛ est quoddā genus auium qō dicit cafa: ꝛ capit illa auis: qm qn aqua despumat: illa itrat spumā desiderās mozari in illa: ꝛ tūc capit sic in spuma illa. Et numerauit Ar. mltos modos i isto loco venatricū: g ñ bñ cognoscū ꝛ narrauit: qz accipitres nō sunt pauciozᵉ modozᵉ q̄. x. qz est quidā modus eozᵉ qui appetunt columbas: que colūbe sunt in terra: ꝛ cū columbe volant nō querunt illas: ꝛ quidā appetūt columbas que colūbe nō colunt terrā: ꝫ arbozes ꝛ domos murozᵉ: ꝛ sunt quidā qui appetūt colūbas venari que volāt in altū: ꝛ dicunt boīes q̄ columbe sciunt nāliter naturas diuersozᵉ accipitrū: qm sunt quidā accipitres qui timent ictū vnguiū aliazᵉ auiū: ꝛ sunt quidā qui timent picā: ꝛ palumbe percutiūt accipitrē instrumento illo qō nāliter timet. Et in quibusdaz ciuitatibus sunt qdā lupi qui nāliter bñt appetitū comedendi pisces: ꝛ comedunt vilia que eyciunt piscatozes a suis retibus: ꝛ qñ nō inueniunt qd comedant de illis reliquys vadūt ad retia: ꝛ dilaniant ipsa. Et rane marine bñt ante suos oculos quedā additamenta pilosa ꝛ minuta: ꝛ applicant illa piscibus paruis: ꝛ iō absc̄odūt se in barena: ꝛ eyciunt supza barenā illa duo additamēta: ꝛ capiūt gcgd transit super ipsa. Et piscis qui dicit stupefactoz manuū accipit illud qō rapit per viā stupefactionis: ꝛ in mari sunt multa aialia que per astutiam absc̄ondunt se in ceno: ꝛ post pisces superuenientes comedūt: ꝛ quādo aligs lupus marinus acceperit aīal qō dicit chōclūi euomet ipū ꝓpter euersionē stomchi: ꝛ istud aial appzopinquat ad siccuz: ꝛ mozdet p tactū totius cozpozis sicut aīal qō dicit cōche: sed piscis qui dicit bacolae patit bene rete: ꝛ trāsglutit rete fila quousq; poterit illa bene scindere: ꝛ ꝓpter hoc inueniunt in ventribus eoz qui capiunt bami multi: ꝛ fila multa: ꝛ capiunt semp in fundo. Et est aliō genus pisciū qō dr bonnee. Et adiungunt multi adinuicē qñ videt lupū: ꝛ circūueniunt ipsuz: ꝛ maiozes ꝓpinquius defendentes debiliozes: ꝛ femina in istis est stulta: qz nō est sollicita sup oua sua: ꝛ dimittit oua sua masculo: ꝛ ipe custodit. l. dies. Et pisces quidā mutant suos colozes scōm colozes loci habitationis quousq; assimilet eī: ꝛ tunc putabit esse q̄si lapis vel barena: ꝛ tūc parui pisces nō vitabūt ipsum. Et oēs species Malacbie mozant i aqua semp: ꝓcterq; quedā spēs que babet collū longū ꝛ debile: qō colluz qñ tangit statiz mozit. Et est quoddā aīal marinuz qō texit circa se vestē in circuitu: ꝛ est illa vestis eque spissa: vt ipsa ꝛ dicit illud animal karna: ꝛ intrat in illud indumētū ꝛ exit ab illo. Et animaliū marinozᵉ sunt que bñt mltos: ꝛ vocant anchilē: ꝛ tale elleuat ventrē surſum qñ natat: ꝛ natat velociter: ꝛ stat in superficie aque aliqñ: ꝛ quādo vult mutare suuz situm aliqñ bene poterit natare super ventrē aliquādo: ꝛ inter suos pedes testura q̄si aranee tā subtilis ꝛ tam debilis: ꝛ ponit ipsaz cōtra ventuz: ꝛ tenet pedes suos quiete: ꝛ putamus q ista tela nō nascebat cū ipso sz post. Et est quidā modus formicazᵉ que ducūt sua cibaria ad suā foueā omnes in vna linea recta ſm lōgitudinē vt vna custodiat alteraz: ꝛ est res mirabilis. Et aranee diuersozᵉ modozᵉ sunt: qz quedā sunt magni cozpis: ꝛ quedā paruī: ꝛ quedā pungunt: ꝛ quedā nō pungunt: ꝛ sunt pauce que texunt ꝓpe terrā: ꝛ illō est modicū in q̄titate: ꝛ boc: vt absc̄ondāt se quousq; aliq bestiola moueat ipsaz: ꝛ texturā: ꝛ cū sentit motū rapit illā bestiolā: ꝛ captiuat ipsaz: ꝛ est vnū genus araneaz qō dicit operatrix: ꝛ tendit fila sua ſm similitudinē pallozᵉ: ꝛ tunc qñ cadit sup illō qō ibi tēdit musca: aut alia bestiola iterficit ipa: ꝛ maxime si fuerit famelica suget ipaz: ꝛ si non: ponet ipsam in marsupio suo: ꝛ post redit ad locū fractū illiᵃ vrde: ꝛ reparat qō dilacerabat: ꝛ operatrix in hoc est femina: ꝛ masculus disrūpit telā: ꝛ est stultᵃ. Sz aranea q̄ bz pedes magnos facit telā ꝛ supponit q̄dā fila: ꝛ pendet p illa: sed minoz facit p se casulā: ꝛ absc̄ōdit se in illa: ꝛ credo qō mā illius tele est illud qō est de manifesto sui corpozis: ꝛ aranea parua est tāte audacie: q vadit ad bestiolā paruā q̄ dicit adelai: ꝛ texit super os suū cū timoze: ꝛ facta textura sup os postea texit audaciter in circuitu totius corpis.

¶ Capitulum. VI. de naturis apum.

Animalia anuloſozᵉ: ꝛ discretozᵉ in operatione sunt apes: ꝛ sibi simules in annulo. Et sūt .7. modi anuloſozᵉ: quedā imiscent se cū apibᵘ: ꝛ maxie cū suis masculis: ꝛ modus qui dr vespazᵉ vel formicazᵉ q̄ semp morant in facie terre: ꝛ que sunt citrine: ꝛ q̄ sunt longe sunt de istis modis: sed residui modi diuidūt a predictis: ita q minozes de residuis babēt colozē ad similitudinē pulueris: ꝛ mediocres sunt nigre: ꝛ tertia spēs est maioz. Et apes cibant ex melle: ꝛ tñ comedūt ide parū: ꝛ nō querūt comedere de melle alieno: qñ bñt ptātez sup illas: ꝛ vt ille habeāt suū repositū: ꝛ quando infirmātur nō exeunt a domibus: ꝛ comedūt tunc suū mel: ꝛ istō qō generaᵗ sup tybias apū est cera: ꝛ est fex mellis: ꝛ aliquādo cibᵇ eiᵍ. Et qñ inuenient apes aluearia mūda operabunt tunc in eis domos cereas sextiles: ꝛ capiūt illā cerā sup flozes: ꝛ sup extremitates arboz: ꝛ ꝓpie sup albi let genus viminis ꝛ facit sextiles: ꝛ cum ozificia aluearis fuerint ampla diminuēt amplitudinē p viscositatē cere: ꝛ istud est res nigra: ꝛ bz acutū odozē: ꝛ p incipiūt fundare domū regis: ꝛ illa domus apparet istis fozaminī: ꝛ deinde fundāt domos masculozᵉ maiozes domibᵘ apū puarū: deinde faciūt domos apū puazᵉ: ꝛ masculi nibil opantur: ꝛ ite faciūt aliq̄s domos in circuitu paruazᵉ illazᵉ q̄ continēt mel ꝛ pullos: domos dico vacuas ꝓpter mūdificationē. Et dicunt boīes q etiā masculi bñt domos: ꝛ faciūt illas pse: ꝛ post nō est opatio nisi ad comedenduz mel: ꝛ mollificationē: ꝛ apes scōz plus tpis mozant i suis fauis: ꝛ tunc si fuerint libere ad exitū exibunt oēs insil: ꝛ ascēdūt in aerē ſm figurā piramidis ꝛ postea redeunt: ꝛ comedunt mel: ꝛ rex non exit nisi cū omni exercitu: ꝛ qñ amittunt regē visu: sequuntur ipsuz olfatu: ꝛ quando nō pōt rex volare ferunt ipsum: ꝛ quando trabunt cerā trabunt sup pedes anteriozes: ꝛ extremitates eoz quando posuerūt illā cerā in terrā: ꝛ mūdificāt illā cerā a pedibᵘ q medios que dicunt brachia: ꝛ duos medios pedes: ꝛ q duos pedes posteriozes: ꝛ qñ adducit cerā grauiter: ꝛ nō mutant se de floze ad flozez ꝓiuſq; adduxerint id quod extraxerunt ab ipso floze: totū portant ad domos: ꝛ post redeunt ad aliuz flozē. Et multotiens mutāt cerā vespaz: ꝛ post boc faciunt pullos: ꝛ boc postq̄ liberate sunt a suo fundamento: ꝛ fortasse ponunt in vnū locū altū pullū ꝛ mel: ꝛ masculi nō babent acū: ꝛ appetunt pungere: ꝛ nō possunt. Et reges apū sunt duoz modozᵉ: ꝛ melioz est rubeus: ꝛ alter est niger ad colozē carbonis: ꝛ est duplus in q̄titate ad apē que mellificat: ꝛ melioz est apis minoz: ꝛ erit rotunda: ꝛ erunt sup ipsam colozes: ꝛ fortasse erunt aliqñ longe assimilate masculis: ꝛ quedā babebunt ventres rubeos: ꝛ masculus est magis piger: ꝛ apes q̄ pascūtur in ꝓatis: ꝛ in mōtibᵘ sunt minozes: ꝛ bone apes faciūt mel ꝑfile in partibᵘ ꝛ leue: ꝛ q̄dā sextiliuz implenᵗ ab bis melle: ꝛ q̄dā pullis: ꝛ q̄dā istozᵉ locozᵉ sunt loca masculorū: ꝛ apes que nō sunt bone nō faciūt mel equale: ꝛ simile: ꝛ apis semp adberet fozamini mellis: ꝛ ideo efficit mel

melle melius. Et aliter cozrumpetur mel: ꝛ statim generabuntur in eo aranee: ꝛ dico q non est remotuz: quia aculeus apuz sit eius arma: ꝛ iumamenta ad mutandum bumiditates mellis: ꝛ facit ex eis mel: ꝛ bec audiui a sapientiozibᵘ me. Et est aliud modus qui dr choȝedū q nō facit rē narratus: ꝛ fortasse generabūt in alueari gusanes paruos: ꝛ pfozabūt illi gusanes aas alioz: ꝛ apes vetāt istū modū cadere sup domos cere: ꝛ apes mellificantes iterficiūt masculos noctes eis. Et reges malos: ꝛ ꝓpie cuz mel fuerit paucū: ꝛ apes pue pugnāt cū lōgiozibᵘ vt eyciant ipsas ab aluearibᵘ: ꝛ si bᵗ cōplebit melioza bit mel: ꝛ sunt sollicite facere hūc effectū ad defensionē vespazᵉ: ꝛ est vnū genus apū qō dr labion: ꝛ interficit apes mellificantes: ꝛ destruit domos illazᵉ: ꝛ boc: qz sunt vigiles: ꝛ bone custodie: ꝛ qñ itrāt aluearia inuolūt se in mel in tātū qō nō pōt euadere: ꝛ tūc pazᵉ stant anteq̄ iterficiant ab alys: ꝛ racemus exit semp cū alio racemo pullozᵉ: vt defendat ꝛ associet ipz: ꝛ qñ rex exitur⁹ est rōnabit ꝓ duos dies añ qō pulli sciāt qd rex fuerit factur⁹: vt sint parati obedire illi: ꝛ cū reges gñanᵗ glibet illozᵉ bz vnaz caterua: ꝛ illa caterua post nō vult bre aliū regē nisi quē acceperūt: ꝛ si aliūs rex voluerit eē rex illi⁹ comitat⁹: illū iterficiūt: ꝛ postq̄ exierint pulli: ꝛ fuerint pauci expectabūt societatē alteri⁹ examinis. Et apes diuidunt opus suū: qz q̄dā sunt que ducūt mām a floze: ꝛ q̄dā sunt q̄ rectificāt illā māz post: ꝛ faciūt cerā: ꝛ q̄dā sunt q̄ adducūt potū pullis: ꝛ apes nō cadūt sup aīal neq; sup aliquē cibū aliq̄ mō ꝛ nō est tps determinatū ad opus suū nisi illō in q̄ potuerint sibi inuenire necessariū. Et postq̄ inceperit volare pulli: ꝛ fuerint eq̄les: magis festinabūt opus suū post. 3. dies: ꝛ postq̄ fuerint eq̄les aperiēt coopturas ꝛ exibūt: ꝛ apes pigre habebunt colozē pulueris: ꝛ est ignauis ad oē opus suū: qz apes bone nāe eyciēt ipsaz fozis: ꝛ iterficiēt ꝛ bñt apes inimicicias sicut vespe: ꝛ sicut irundines: ꝛ q̄dā gña auiū paruazᵉ: ꝛ q̄dā genera ranazᵉ paruazᵉ lacuū ꝛ riuozᵉ qñ sup illa cadūt apes trāſglutiunt ab eis. Et locuste est ꝓprietas q stat in ozificio aluearis expectās apes exeūtes: licz apes nō pugnent cū aliqbᵘ nisi cū vespis: ꝛ postq̄ exierint ab alueo nolūt pugnare cū aliquo nisi voluerint appzopinq̄re ad suū alueare. Et apes cibāt se de rebᵘ oulcibᵘ: ꝛ apes aliqñ pūgūt aliqō aial: ꝛ dimittūt suū aculeū in illo aiali: ꝛ mozient cū illo apes: ꝛ fortasse iterficiēt illud qō pungit aculeo: ꝛ iā iterficit equū: ꝛ iā fuit in q̄daz alcea de alceis vespital: q̄ dr affecbuc: ꝛ in ea fuerint aluearia apū: ꝛ boies illi⁹ ville fuerūt in exercitu: ꝛ alie gentes de alde voluerūt depdari ſuā cerā: ꝛ ꝓtra posuerunt apes illi⁹ aldee: ꝛ bᵗ est: qz boies illi⁹ aldee voluerūt apes: ꝛ absc̄oderūt se ꝛ exiuerūt apes ꝛ destruxerūt boies veniētes p mozſuz sup boies: ꝛ sup suas bestias: ꝛ rex apū ē sapiēs multū: ꝛ nō mozdet q̄dā: ꝛ qñ aliq̄ apis mozit in illa alueari eycit ex: ꝛ est rex illius aluearis iustissimus: ꝛ nō eyciūt squibala sua: nisi qñ volāt ꝓpter boc q squibala sua fetent. Et dr q ille abbominanᵗ fetozē: ꝛ ēt abbominanᵗ vnctuosa boni odozis cuz reducunt in fauū: ꝛ p cutiūt aīal cū suis inūctū aculeis: cū fuerit ꝓpinquū eis: ꝛ illud qō iterficit apes est illō qō diuidit multis regibᵘ: ſz virgines illazᵉ ꝛ sui pulli melius operanᵗ. Et faciūt melius mel: ꝛ tñ pcutiūt: ꝛ sua pcussio minᵃ jedet: ꝛ nō tñ comedūt: ꝛ iā pugnauerūt apes vniᵘ aluearis cū sibi extraneis: ꝛ fecerūt eis ꝓbitionē in introitu: ꝛ fuit quidā bō domesticus: ꝛ nō mozdebaᵗ: ꝛ de occasionibᵘ malis apuz est: vt in fauo eaz nascanᵗ aranee cozrumpentes mel. Et forte ꝓpter boc putrefiet alueaᵗ ꝛ cozrūpent apes: ꝛ apes appetunt oziganū: ꝛ melius oziganū est albū: ꝛ qñ acceperit flozē infirmabit: ꝛ apes operiūt se a vento ꝛ potant aquā clarā, siue sit ꝓpe siue a remotis: ꝛ nō potāt nisi cuz eyciunt suū squibalū: ꝛ plus faciūt mel iu vere ꝛ autūno: ꝛ melius est veris: ꝛ mel albū ponit in cera virginea: ꝛ qñ illō mel ponit in cera antiq̄ erit citrinū: ꝛ melius mel bz colozē aureū: ꝛ peius est illud qō magis est ruffuz: ꝛ ꝓp bᵗ opus est: vt cito auferaᵗ. Et apibᵘ placet ꝑcussio palmazᵉ ꝛ cantus: ꝛ cū tali ꝑcussiōe ꝛ cātu reuertunᵗ ad aluearia ꝛ alueare qō est fertile est illud in quo audit magnus strepitus apū. Et qñ dimittit mel apibus in abūdantia nihil opabunt: ꝛ iō oȝs eis mel semp reducī ad mediocritatē: ꝛ silr si babuerint de melle minus cōpletō: ꝛ paucitas masculozᵉ plus valet ad mellificationē q̄ multitudo: qñ apes mellificantes melius mellificabūt: ꝛ apes ꝓpiunt frigus ꝛ pluuias: ꝛ signū buiᵘ est ſua ges in aluearibᵘ ꝓtra frigus ꝛ pluuias: ꝛ tūc apponit eis cibᵘ: ꝛ qñ vna apis pēdet ab alia in alueari significaᵗ ꝓ boc desideriū exit illarū futurū: ꝛ ꝓpter boc ſpargit custos alueariū sup eas vinū bonū dulce. ꝛ opus est qō sit ꝓpe illō alueare pti agrestis: ꝛ fabe: ꝛ melga: ꝛ balustia: ꝛ murtus ꝛ papauer silimbriū: ꝛ amigdale: ꝛ pluuia australis cozrūpet apes. Et vespe sunt q̄dā cuiusdā: ita q̄ citrine sunt parue ꝛ lōge ꝛ nigre: ꝛ q̄dā sunt muscales: ꝛ q̄dā rubee sunt multū magne: ꝛ q̄dā mediocres: ꝛ iā vidi genus cū capitibᵘ nigris: ꝛ sunt magne: ꝛ babent bonū odozē: ꝛ babēt oculos tres posterius: aut. 5. ꝛ sunt male.

¶ Capitulum septimū de moribus animaliū.

Tomne aīal babet suos mozes ꝛ operatiōes nāles sicut leo qui est liberalis cū est satur: ꝛ asper: ꝛ iracūdus tpe famis: ꝛ in ꝓncipio sui cibi: ꝛ suus mos est: vt ludat cū eo qui eē diligit: ꝛ ludus suus inducit malū: ꝛ nō dimittit suū ludū ante magnū tps: ꝛ erit tūc eius incessus paulatiz: ꝛ sua retro inspectio pauca valde: ꝛ qñ nascit fugiet multū: ꝛ qñ fatigabit ibit modicū ꝛ modicū: ꝛ post si opus erit ei fugere: augmētabit suū gressuz ꝛ timet nāliter ignē: ꝛ si obuiet boibᵘ: ꝛ aligs eoz direxerit in ipm ꝛ defecerit: postea leo faciet isultū in ipm: ꝛ ꝓpter ipm in terrā: ꝛ faciet illi minas: ꝛ nō ledet ipm. Et nō euadunt boies de leonibᵘ nisi illi qui sunt debiles ꝛ senes. Et dico q leo qui habitat cozā cozacenis: ꝛ ꝓpe apud ꝛconiā est fortioz oibᵘ leonibᵘ australibᵘ: ꝛ qui sunt ꝑ q̄rtū clima sunt magis debiles: ꝛ erat cū nostris regibᵘ q̄dā leo de iconia ꝛ alibᵘ de racea: ꝛ de creō. Et distinguebanᵗ ꝓ loca: ꝛ leones de iconia fuerūt pauci numero: qz raro capiūtur ab boibus: ꝛ leones de creon erāt scōm q̄ ꝓueniebat: ſz leones de iconia: licz essent multi: nō tñ nocebant boibus: ꝛ leo habet longā vitā: ꝛ iā inuenerunt leonē ita senē cui, ꝓpter senectutē molebanᵗ sui dentes. Leonū est quidā modus debilis qui fugit a porco quādo pugnāt ad inuicem: ꝛ quādo porcus facit vulnus ex suo grumo: ꝛ suis dentibus in quibᵘ est multa sanies ꝛ malus odoz ꝛ illa sanies subtilis est: ꝛ sanatio illiᵘ vulneris est sicut canis rabidi: ꝛ lupi rabiosi qui noiaᵗ berio. ꝛ diligit boies: ꝛ non facit eis malū: ꝛ pugnat vsq; ad mortez cū leonibus ꝛ canibus: ꝛ minimus istozᵉ lupozᵉ est audacioz: ꝛ sunt inter eos multi modi: ꝛ forte tps mutat suos colozes. ꝛ est alius modus lupi qui dicit mirconcuz: ꝛ erat in ciuitatibus nostris: ꝛ erunt ita magni: vt ☞ tauri: ꝛ magis corpulenti: ꝛ sunt modi ipsozᵉ: qui sunt similes yaccis: ꝛ sunt pilosi in spatulis multū: ꝛ sua virga est magis mollis q̄si virga de foioᵍ ꝛ est magis curta: ꝛ magis turpis: ꝛ eius color fuscus a capite vsq; ad virgam ꝛ inguina: ꝛ totius corporis sui color est inter cinereuz ꝛ rubeum: ꝛ habet cornua incuruata ad domesticum secundum mensuram pal-

De Bonasi

me:ꝛ nō hꝫ dentes in supiori mandibula:ꝛ hꝫ yngulam magnā ꝛ caudā magnā:ꝛ fodit terrā:ꝛ suū cozium duꝝ mlt̄:ꝛ eius venatio est bona in se:ꝛ electio illi⁹ stercoris est secundū lōgitudinē. 4. magnoꝝ passuū. Et camelus non luxuriat sup matrē suā. Et igenitari sunt boies: vt faceret camelū ascendere sup camelā matrē suaz:ꝛ cū pcepit camelus: interfecit eū qui fecit eu ascēdere sup matrē suaz. Et equus liberalis qui coiuit cu matre sua per igenitatiōne boium obedientiu regi aconetez:ꝛ cū pcepit ille equꝰ luxuriari cu matre sua fecit se in terrā:ꝛ mozuus est. Et ita audiui ego ab hoib⁹ fidelib⁹. ppe illud. Et delphini hñt boies in amoze:ꝛ diligunt stare cū hoibus maxime cum pueris. Et ego vidi pstacū multū diligentē pueros sine barba:ꝛ multu diligunt stare cu eis:ꝛ diligunt pstaci loq ante pueros. Et dico qō iā narrauit mihi fidelis: dicta pstaci ꝛ suū amoꝛē erga suū amicū:ꝛ suum recessum a se multū plangit:qz scit recipiat aliū pstacum:ꝛ mirabaz sup hoc dixit Arī. in doctrina sua prima:q vnus delphin venabatur ab hoie vnā ꝛ capiebaꝫ:ꝛ venerūt oēs alij ad litus maris q̄si rogantes venatoꝛē pro illo. Et qñ dimisit illū reuersi sunt delphini magni parui ambulāt custodientes paruos:ꝛ iā viderunt vnū delphinū portantē secū aliū delphinū moztuū:ꝛ submergentez se in aq̄ cū illo ꝛ pfundo ne comederet ab alijs. Et dixerūt de festinatione delphini q̄si q̄dā incredibilia: q aliqñ exit ex vna pte maris:ꝛ nauis in medio:ꝛ trāsibit nauē vno saltu ad aliā partē. Et cā in hoc est: qz sequit̄ ouꝝ piscium in pfundo:ꝛ qñ vult inspirare aera subito salit sursuz cū nimio feruore. Et aliqñ ita subito saltat q̄ cadit super litus sicci maris. Et de mirabilib⁹ aialiū est: q gallina gñ vincit gallū in pugna: erigit q̄si esset gallus:ꝛ pcutit suis alis in sua luxuria: q̄si eēt gallus:ꝛ eleuat caudā suā: sicut eēt gallus:ꝛ aliqñ nascit illi cozna in crure q̄si gallo:ꝛ in hoc pcipi pt obediētia nāe cogitationib⁹ aie qñ. ppter suā cogitationē post pugnā nascebaꝫ ei cozna i crure:ꝛ gallus qñ moꝛit gallina:ꝛ dimittit pullos: efficit pius sup ipsos sic gallina esset:ꝛ non luxuriat illo tpe:ꝛ gerit se in mollicie sicut eēt gallina. Et castrant aues p vnā cōbustionē: aut brinā: aut trinā in radice caude:ꝛ gallus castrat⁹ nō cantat nec luxuriat:ꝛ qñ castrant bestie cozute anteq̄ incipiāt crescere cozna: nō crescit post cozna pterq̄ i ceruo:ꝛ porcus:ꝛ porca ambo castrant:ꝛ hoc: qz porca hꝫ testiculos ppe vulua. Et dixit Arꝫ. q aial castratū plus viuit:ꝛ dixit q aial hꝫ tibias lōgas egerit multū:ꝛ est vomitoz. Et numerat Arꝫ. q̄sdā aues q̄ mutant suos colores:ꝛ suas voces secundū tpa anni:ꝛ sunt q̄dā que dant voces siles vocib⁹ galli in estate:ꝛ in hyeme voces siles vocib⁹ galli nē. Et passer hñs vocē dulcissimaz incipit cantare in p̄n? veris p. 15. dies cōtinue:ꝛ post cantat p horas:ꝛ post mutat colorē:ꝛ mutescit:ꝛ abscōdit se. Et q̄dā aues se fricāt in terrā:ꝛ hec faciunt aues que nō multū possunt volare sicut galline:ꝛ chubege. Et quedā balneant se in aq̄ sicut columbe:ꝛ passeres:ꝛ alles hñt os vngues curuos.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Capitulum primum de generatione hominū.

DIcunt boies de gñatiōe filioꝝ. dicamus q̄sup hoc:ꝛ dico:qz homines cū nascunt sunt sicut flozes:ꝛ cum possunt luxuriare sunt q̄si fructꝰ:ꝛ signuz inity iuuentutis cuius ps est adolescētia est mutatio vocis:ꝛ sua vox non est acuta neq̄ grauis:ꝛ q̄si tonꝰ duaꝝ chordaꝝ:q̄rū vna est tensa mltū:ꝛ altera nō. Et hoc est:qz cāne pulmonis ꝛ musculi in epyglotis sunt in p̄n? maturationis:ꝛ nō in maturatione cōpleta. Et ꝓpter hoc sunt q̄dā parv tes sicce:ꝛ q̄dā humide:ꝛ q̄dā sunt lenes:ꝛ q̄dā⁹ aspere:ꝛ ideo exit vox ynifozmis:ꝛ qñ in. 14. anno incipit hō cito luxuriare statim sua vox venit ad copletā mutationē in vocē viroꝝ. Et quidā sunt qui custodiūt valde diu vocē pmitiuā ꝛ crescūt māmille tunc:ꝛ fissure inguinū abscindunt:ꝛ ille fissure fiūt ꝓpter siccitatē cartilaginis existētis ibi:ꝛ in isto tpe augmentaꝫ humiditas:ꝛ claudunt fissure:ꝛ spma gñaꝫ post. 14. annos:ꝛ efficit fozte post. 22. annos:ꝛ mulierib⁹ veniunt mēstrua:ꝛ incipiunt crescere māmille sue:ꝛ mas in. 14. anno multū vult spermaticare tunc auferr̄ ab eo delectatio:ꝛ accidit ei debilitas:ꝛ pigricies. Et sanguis mēstruus est in primis sicut sanguis strāgulatoꝝ vel iugulatoꝝ: qō accidit ante istud tps: si quid exit q̄si albū:ꝛ voces mulierū mutant̄ cū accidit tps mēstruoꝝ: licz sua vox est magis acuta:ꝛ qñ mulier fistulat in aliqua cāna acutioꝛe facit sonū q̄ masculus in eadem cāna. Et qñ tps mēstruoꝝ accidit mulieribus: mulieres multū appetūt:ꝛ tunc quāto magis coeunt tanto magis appetunt: qz semp magis fluit sperma quanto magis fit ꝛfricatio:ꝛ sunt quidā qui somniāt de nocte coitū:ꝛ sunt quidā nō hñtes sperma ꝓpter occasionē: que accidit cōplexioni:ꝛ sunt quedā mulieres que nō mēstruāt cū corpus mutaꝫ de sanitate in egritudinē:ꝛ multotiēs auferr̄ epilia cū peruenit ad. 14. annos. Et dicit Arꝫ. q̄ post illō tps incipit hō pinguescere:ꝛ quidā macrescere:ꝛ hoc qz in quibusdā ante istō tps adunabant̄ multe superfluitates ꝛ impediebant virtutē crementalē. Et cū pueniꝫ ad tps menstruoꝝ exit ista superfluitas:ꝛ crescit hō multū scōm omnē dimensionē:ꝛ aliqñ ante istud tps adunabaꝫ pauca superfluitas:ꝛ cū peruenit ad hoc tps exit illa parua:ꝛ macrescit hō eque mulier:ꝛ vir ecōuerso. Et sperma hñ coctū:ꝛ faciens masculos est illud qō est vtr xxi. annoꝝ:ꝛ mulier si impregnet ante. 21. annum debilitat multū:ꝛ patescit ꝓpter hoc: ꝛ vir qñ multu coit cito senescit. Et mulier que multotiēs coit nō habet delectationē in coitu. Et sperma melius est qō est spissuz ꝛ subtile ꝛ filosum est generans femina. Et plus accidit de mēstruis in ꝓncipio mensis:ꝛ in medio. ꝛ forte hoc est: qz luna qñ mutaꝫ manifeste in suo lumine mutat humiditates in aialib⁹ sicut in mari ꝛ flumine:ꝛ fluxu ꝛ exfluxu. Et mulier qñ i ea tardaꝫ menstruū dolet. Et qñ venit menstruū grauescit cozpus:ꝛ qñ abscondit menstruuz q̄si suffocat mulier:ꝛ qñ menstruaꝫ mulier cōplete post erit tps nāle impgnationis:ꝛ aliquādo impregnaꝫ mulier tpe menstruoꝝ: licz tñ in quibusdā mulieribꝰ accidat ꝓstrictio ozificy matricis post purgationē menstruoꝝ:ꝛ nō accidit impregnate mēstruū tpe impgnationis nisi raro: qz illud est necesse creature:ꝛ exitus menstrui aliqñ inducit aborsuz:ꝛ qñ est in matrice humiditas viscosa circa latera facit spma lene:ꝛ nō pōt mozari in matrice. Et alia aialia q̄dā hñt mēstrua minus muliere:ꝛ q̄dā nihil hñt. ꝛ forte hoc est: qz illa superfluitas dissoluit̄ in pilos ꝛ squamas:ꝛ cortices:ꝛ vrinam valde spissaz in eis:ꝛ qz multū laboꝛat:ꝛ plus abūdat spma in boie q̄ in aialī eq̄li sibi cozpore. Et dicit Arꝫ. q albi nō multū pingues nec macri plus abundāt in spmate q̄ nigri: vel fulci. ꝛ hoc: qz in illis abūdat humiditas multa: que est ma spermatis:ꝛ non est multū remotū quin sit magis abundans in spermate niger ꝛ fuscus: qz in eis est plus sanguis ꝛ color maioꝛ: qz fortitudo plus pōt facere q̄ debilitas: ꝛ vbi est multa mā:ꝛ dicit q mulieres albe suguntꝫ magis sperma viri q̄ alie:ꝛ ideo magis deficcāt viros. Et vulua qñ impgnata est mulier est magis ficca: qz matrix sugit totā illā humiditatē:ꝛ claudit eius oziciū:ꝛ nihil exit. Si aūt apparet humida cognoscit̄: qz iā exiuit sperma a matrice: aut exituruz est. Et dixit Arꝫ. q p

pter hoc oz inungi vulua cuz liquida pice post principiū impregnationis: aut olibano. ꝛ cerusa dissolutis in oleo. Et ego dico q est hoc forte. qz nā picis ꝛria est matrici i suo odore. ꝛ cū venit eius virtus ad matricē fugit ipsam matrix in sursum:ꝛ claudit suum oziciū. ꝛ non pōt tunc exire sperma:ꝛ virtus alterius medicine est ex sua siccitate claudere oziciū matricis:ꝛ ista debēt fieri aliquātulū post tps impregnationis: qz statim si fierent dānificaretur sperma:ꝛ sperma postq̄ nō exiuit p. 5. dies bene retentū est. Et aliqñ accidit menstruū post. 30. annos ꝓmo:ꝛ viro somniū coitus post. 40. annos. sed tps partus vsq; ad. 40. Et menstruū descendit i impregnatiōe nāli:ꝛ ascendit ad mamillas in impgnatiōe nāli:ꝛ mulieres impgnate sentiūt q̄ tenent in ventre. Et sunt magis pōderose in circuitu pectinis. Et masculi vt in pluribus sunt in parte dextra:ꝛ mulieres in parte sinistra: qz est magis frigida. sed aliqñ mas est in sinistra qñ sperma est magnū, ꝛ multum. Et ita ꝓueniens est nobis numerare differentias spmatis:ꝛ dicemus ꝓout ꝓuenit nostro tēpori. ꝛ non sicut Arī. determinauit. Et dico ego q Arī. dixit q sperma viri dat formā. ꝛ menstruus sanguis dat mās solum:ꝛ hoc apparet:ꝛ qñ in hoc ꝓueniꝫ ad pfundū ꝺdicet hoc sibi: sicut dicemus. Sed mō dico q oē illud qō est sperma siue mulieꝝ siue viri est sanguis mutatus. ꝛ dico ego q spma viri. ꝛ sperma mulieꝝ equiuocanꝫ in noie spermatis: sicut hoc nomē oculus est equiuocū cum oꝝ oculus solis:ꝛ oculus hois:qz non cognoscit̄ in spermate viri ꝛ mulieris participatio nisi in noie solo. ꝛ qō intēdit hō in emissione spermatis non est in muliere:ꝛ ꝓpter hoc nō est remotum: quin ꝓpter sanguinē mēstruū in muliere fit alius sanguis dealbatus:ꝛ fit in muliere loco spermatis:ꝛ non est vetitum quinetiā omni humiditati matricis pōt imponi hoc nomen mēstruū: sicut albumini vitello ipponit:ꝛ nō est vetituz quin mulieres possint mouere sperma de loco ad locū in matrice ꝓpter delectationē. ꝛ hoc nō erit in eis spermatizatio. Et putāt boies q Arī. putauerit q sperma viri non esset pars pueri neqz imixta cū mā pueri: sed hoc nō fuit eius ꝓpositū. sed suū ꝓpositum fuit q̄ inuoluaꝫ cū mā ꝛ pfundaꝫ in mā. vt sit opator membroꝝ:ꝛ ducat idoneā māz ad mēbra. ꝛ erit illud sperma mā ipsius in creatura. qz efficit multū subtile:ꝛ babile. vt transeat in ipsum. Et Halienus. ꝛ sui sequaces obuiāt Arī. ꝛ dimittamus istā explanationē. hz fit vera. Et dicamus etiā q spma sine pfundatione opator sit in mēstruo sanguine:ꝛ nō fit sperma mulieris operans. hz mā:ꝛ videamus quid dixit ille medicus ꝓtra Arī. putās se aligd dicere cum nihil dixerit: hz sciuerit multuz de ramis ignorans radices scientie.

Libro. 2. de gñatione aialiū cap. ꝓmo.

¶ Capitulū scōm de differētia in disputatiōe galieni ꝛ philosophi de mora spermatis in mrice. ꝛ ꝓceptu embriōis.

DIcit enim physicus bonus q ille qui dixit q sperma nō morat in matrice sed exit de matrice nō bene dixit. qz non esset appetitus matricis circa sperma: si postea deberet ipsum eycere. sed retinet ipsum testante byp. q dixit de muliere q̄ noluit impgnari. ꝛ dedit saltū forte vt eyceret spma. ꝛ nisi fuisset fortitudo matricis in resistēdo spmati exiuisset sui pōderositatē. ꝛ hoc est qñ postea exiuit illud sperma circa creaturā quasi tela: ꝓpter digestionē factā in matrice. ꝛ de intentiōe decoquētis. ꝛ digerētis c̄. vt i humidu q decoquit ips facit circa ipsum venire corticē terrestrē. ꝛ duꝝ: sicut ꝓdigit pani q decoquitur in pinguedine aliqua in furno. aut patella: ꝛ tūc q est ꝓpe furnū fiet cortex:ꝛ qō est remotiꝰ erit mollius. ꝛ humidius. dixit ꝛ ꝓpter hoc facte sunt mrices aspere interius. vt nō veniat lene sup lene. tūc oz q asperitas sit retentiua spermatis. Et dixit quomō creantur vene:ꝛ ossa. ꝛ nerui q̄ sunt alba a mā fluida: imo creank a mā viscosa nō currēte subtili scōm subtilitatē magnaz sanguinis. ꝛ tunc si dicaꝫ q sanguis alteraꝫ alteratiōe recta qd erit opus hic sanguine nature:ꝛ ꝓcipue cū sperma sit cōmunicās mēbris radicalibus in qualitate. ꝛ sanguis nō: eo q est mā pozosa habilis ad recipiēdū pozositatē amplam: quatenus ex eo fiant vene ample:ꝛ arterie. ꝛ qz est sperma viscosum babile vt ex eo fiat neruus: in sanguine aūt non est illa qualitas. aut talis substātia: igit scōm rōnem nō erit istoꝝ mā sanguinis. Et quomō est illud. q si spma pycit nāl̄ra matrice appetaꝫ a mrice:ꝛ mēstruus sanguis q semp eycit a matrice retineaꝫ a mrice. Et ꝓterea ad quid facti sunt testiculi in muliere. ꝛ vasa spermatis si nō sint vtilia ad creaturā? Dixit. ꝛ nos iaz iuenimus vasa spmatis in muliere plena humiditate spmētali: nisi qz illud sperma est magis humidū q̄ spma maris. Dixit. ꝛ iam vidimus mulierē patientē suffocatiōe matricis ꝓpter abstinentia a viro. ꝛ eius coitu: deinde euacuabat a spmate multo. ꝛ habebat in ista euacuatiōe delectationē quasi esset delectatio in coitu. ꝛ tūc sanabat. ꝛ tunc retentio lōga illius spmatis inspissabat illud spma:ꝛ femina seminat ꝛ eycit spma. Dixit. ꝛ si essent membra gñata ex sanguine essent nerui:ꝛ vene. ꝛ ossa de gñe carnis. ꝛ ossa si essent fracta itez redirent ad ꝓtinuitatez sicut caro: sed nō renascit̄: qz gñaꝫ ex spermate. igit ex spermate sunt mēbra radicalia. Et iam possibile est illud in q̄busdā venis. ꝛ in plagis magnis capitis: q̄ reuertunt ad ꝓtinuitatē ꝓpter neruos. ꝛ ossa q̄ nūquā ꝓt redire ad cōtinuitatē Et magister ꝓmus dixit q vene. ꝛ arterie que sunt in vasis spermatis qñ mozabaꝫ p tps in reuolutiōe venaꝝ q̄si sanguis decoquit̄ quouscq; fiat spma. ꝛ si sit reuolutio venaꝝ:ꝛ arteriaꝝ fuisset in oibus mēbris eēt gñatio spmatis in oibus mēbris. ꝛ si arterie ꝓpter testiculos sunt gñatiue spmatis: tūc nō erūt gñatiue illi⁹: nisi vt reducāt sanguinē in eis ad sui subaz. ꝛ silitudinē. fuerunt igit illa gñata ex cōsimili suba spmatica. aliter eni nō intēdebāt in gñatione ipsius. Dixit. ꝛ illud qō significat q in femina fit sperma est silitudo filij cū matre: qñ si silitudo fit a spmate: tūc si mulier nō hꝫ spma nō erit filius similis mri. ꝛ si reciperet filius silitudinē a sanguine mēstruali nō esset filius ynquā silis suo pri. tūc qñ erit filius similis patri:ꝛ matri: determiata erit cā. ꝛ inuenta: hz sanguis mēstruus nō est in masculo tūc nō cōicat in eis sanguis mēstruus: tunc remanſit res cōis inter eos sit spma: erit ergo in eis spma. ꝛ in illo est virtus gñatiua: sicut in spermate masculi. deinde dixit q filius assimilat pri. ꝛ matri. sed nō assimilaꝫ eis nisi ꝓpter cām cōem vtriq. tūc illa cā cōis erit: aut sperma. aut sanguis. hz nō est sanguis: qz sic nō est silis patri: igit erit spma. Itez dixit. filij assimilanꝫ patri ꝛ matri:ꝛ qui assimilanꝫ patri ꝛ mri hñt radicē faciētē assimilationē. deinde dixit. nō pp cās sanguinis mēstrui: igit ꝓpter cām spmatis cōis. ꝛ putauit tūc galienus fecisse istis syllogismis magnā pbationem. deinde rōcinatus est in sermōe:ꝛ dixit q opus est q sem per filius declinet in silitudine ad pres suū. qz spma maris est magis forte. tūc ergo rūdebat: qz spma mulieris materiat se semp a mēstruo sanguine. tūc igit semp eius vigoꝛ cōualescit: sed spma viri nō hꝫ aditoriuz. Et dicit in alio loco q spma mulieris facit se cibus spmati viri:ꝛ tūc ille sunt rōnes quas rōcinatus est. H. ꝓpter se. ꝛ nos mirati sumus supra illō qō olfacit medietatē cuiusz rei:ꝛ dixit se scire philosophiā: quomō dixit istas rōnes ratas. suū enim dictū primū asserit q mēbruz appetit res

Aristotelis futatur

Aristotelis secundū

Similitud fieri ab sp mate

Contra g

Contra g me

Terticuli mulierē

Auic. ꝛ

multas appetitu nāli: ⁊ post violentat rem: ⁊ eycit ipsam postq̄ caruerit necessitate illius rei sicut accidit in attractione aque ab epate. ⁊ a venis. ⁊ post eycit illā aquā cuz nō indiguerit ea: ⁊ sicut mēbra attrahūt mās que sūt eis ꝯueniētes ad rectificādū suas cōplexiones: ⁊ ad dissoluēdū māz malā que est in eis: deinde eycit illū mās medicinalē. ⁊ qñ fuerit in corpe alicuius bois aligd attractuuz eius qđ non cibat ipsum: ⁊ post cū cōpleta fuerit necessitas illius rei: eycit ipsum. Et ꝓpter qd nō dixit bon⁹ vir: q: matrix nō recipit sperma viri ꝓpter hoc vt det vires mēstruo sanguine. ⁊ dissoluat in māz ꝯueniētē fetui: ⁊ qñ matrix postea nō idiget ipso in vltimitate creature eycit ipsum postea postq̄ fuerit dissolutū: ⁊ iter mīcē. q: forte spma dissoluīt itra mīcē. ⁊ reducit in aliena cōplonē q̄ illa fuerit: ꝓ quā mīx diligit ipm. ⁊ ꝓpter B eycit ipsum. Et quomō potuit dicere: ⁊ applicare spma iter humiditates puras: ⁊ ꝑncipio mēbroꝝ radicalium: ⁊ tradet postea oblutiōi mīx. vt ipm semp retineret. ꝫ postea ipz eyceret: ꝫ mēbrana q̄ coopit spma: dicere qđ ipsa sit aspritate facta q̄ sit coopiens mās ex oi pte i decoctiōe mīcis nō est remotū valde: qñ sī in spmate sit virtus maturatina: ⁊ ifōmatiua. tūc illa vtus erit potēs gñare membranā sicut est potēs gñare ossa: ⁊ venas. ⁊ neruos. qñ generatio est ipertinēs ad mīcē venaꝝ. ⁊ q̄ sūt in suba creature. Et stultus est q dicit q̄ eo mō opaī mīx quo furn⁹ in torta pdicta. q: mīx licet sit calidissima: eius tñ superficies iterior ē humida valde: ex sua suba: ⁊ nō est de sui nature aliquā subaz. ⁊ gñare in ea telā: ⁊ corticē. Et si ista eēt via in maturatiōe assa ⁊ mīce ambiētibus. tūc epar ⁊ stomatus semp in mā quā ꝺuoluerēt: post facerēt mēbranā q̄ ꝺuoluerēt illā mās: ⁊ si fuerit in spmate virtus ifōmatiua ossiū: in eo erit vtus ifōmatiua mēbrane: qñ qđ pōt plus facere. ⁊ poterit facere minus. Et q̄ sunt cause ꝓpter qs ponamus ꝓncipia nālia extrinseca cū ꝺueniēmus ea itra in spmate: ⁊ dicemus modū opatiōis in spermate q ꝑdicebaī in pasta furni. ꝫ aliqñ ꝺcurrāt cause extrinsece. Sz ille q dixit q̄ spma ꝓpter sui viscositatē fuit gñans ossa: ⁊ neruos bonū eēt: q̄ dicerет. vt gñatio eēt a sanguine mēstruo: ⁊ spma viri nō est ꝑuatū cōplone aialis recipiētis gñationē ab eo. ꝫ scōz sui viscositatē sit ꝺuās ad lineamēta sui albedine ad colozes: ⁊ forme operatiue sunt ille q̄ sunt determinate circa aliquā mās receptibilē suaꝝ dispōnū: trn. q̄ faciūt durīcie ⁊ mollicie nimis: ⁊ viscositatē: ⁊ alia sicut videm⁹ in opationib⁹: ⁊ receptibilib⁹ formaꝝ in artificialibus. Et sic in mā vacua oz vt recipiat formā a mā ꝺuersaz. ⁊ boc est in artificialib⁹. ꝫ in nālibus est qđ recipiēs nō recipiat solā figurā ⁊ lineamēta. imo etiā cōplonē nālē. ⁊ vtutes opatiuas ppriaz: ⁊ ꝓpter B appropriauerūt forme opatiue nāli māz ppriā q̄ facit ad cremētū. ⁊ attractionē. ⁊ expultionē. ⁊ tūc ꝓpter albedinē. ⁊ eius viscositatē spma viri opaī extēsionē. ⁊ figurā. ⁊ colozē. ꝫ nō ꝓpter B opabīt in ipso ossa. ⁊ neruos. ꝫ forte gs posset dicere qđ ꝓpter extēsionē opari posset neruos nō tñ ossa. ⁊ si diceret: q: bz extēsionē. iō eēt mā neruoꝝ extēsibilis: tūc bāc ppietatē bret muscillago q̄ est extēsibilis: ⁊ flegma est viscosum: silr ⁊ oē spma esset ꝺueniēs ad opationē aiaī. Et qđ addidit de vase spmatis ignorauit de eo: nisi q: in eo erat viscositas: ⁊ albedo. ⁊ ꝓpter illa nō deberet facere spma: ꝫ ista sint ꝺcurrētia melioza ꝫ ista ꝺcurrētia ꝓput ipse determiauit nō erāt scōz ordinē bonū: ⁊ qđ ipse narrauit de arterys. ⁊ illud est q̄ si essent gñatiue spmatis: eēnt necesse vt cibarent spmate. ⁊ tunc exigeret q̄ arteria opareī in mās spmatis scōm opationē fortioze in eis. ⁊ si scōz aliū modū opareī: opareī scōz modū quo epar opaī meliaz: ⁊ colaz. ⁊ tūc vnū istoz nō erit nutrimētū. deinde nisi ī ꝑma gñatiōe eēt ille sanguis mēstru⁹ mā creature: nō eēt postea ille sanguis cib⁹ eius: dē postq̄ natus est. ⁊ est hec res ꝺueniēs ꝺ illū. Et videmus: q: mēbra ꝑmo agūt in sanguinē. ⁊ postea nutriunt se ab ea: erit igit sanguis mā illoꝝ mēbroꝝ in ꝑma gñatiōe. ꝫ illi syllogismi quos iducit ꝓ se collecti sūt ex pluribus silibus bopoteticis. ⁊ diuisis quoꝝ flores colligit. ⁊ bñt suū refellimētū cū resoluunt in illū modū. ⁊ illud ē q̄ natus assilat vtriq; parēti: ⁊ tūc oz q̄ vna cā illi⁹ assimilatiōis ꝺueniat in illis ꝺueniēs: qñ qñ itētio ē vna nō ē opus. vt ei⁹ cā sit vna nisi scōz vnū modū. ⁊ hoc. vt ponant sue causę singulares. ⁊ segregate. ꝫ adunate. Et hec ē res q̄ oz sciri ꝓ libū nostrū ī probationib⁹. videm⁹ enīz q: vna res plures bz cās sicut calor: ⁊ ille cause nō ī vna: eēntia adunant nisi in casualitate. ꝫ forma gñatiōis ita se bēat q̄ cā sua ꝑcisa sit nō motor. ⁊ q: alr omnis filius eēt sīlis suis parētib⁹ saltē scōz aliquā cōpōnē: saltē scōm medici signa. ⁊ ꝺueniēt multotiēs forma. ⁊ nō assilabitur neq; pri neq; mri neq; forme cōposite ex pre ⁊ mre. Si n. gs voluerit extrabere cās singulares rei gñate ꝺueniet aliqñ: qñ vtus bēbit dñiū sup mās. ⁊ tūc illa mā ꝺducet sui silitudinē. ⁊ aliqñ erit mā resistēs: ⁊ nō inducet scōm spēz silitudinē nisi modicū. ⁊ scōz habilitatē recipientis opabīt vtus ifōmatiua. vt si fuerit multū dñans supra mās faciet sile: ⁊ si modicū saltē iducet spēz: ⁊ si mā nō fuerit recipiēs aliquo mō vtutē ifōmatiuā nō opabitur aliquo mō in eā vtus ifōmatiua: ⁊ qñ opaī vtus ifōmatiua: operabitur secundum qualitatem materie. Et qñ diminutio fuerit in mēbris extēsis. dicemus illud eē in pte scōm ifōmatiuā: ⁊ si fuerit supfluitas in mēbris ꝓpter suū fluxū materie. dicem⁹ qñ vtus ēt sic opabīt: ⁊ tūc cū mā q̄ ē in mīce bēbit fortitudinē in acgstione forme. ⁊ tūc nō dabit ei forma scōz itētionē vtutis ifōmatiue: forma dico lineamētalis. ꝫ scōz habilitatē ipsi⁹ materie ad recipiēdū. ⁊ ita opabīt illa vt⁹ in mā quousq; poterit eadē mā eē mouēs. Et fortasse in illo loco erit cā occulta: p hibēs mās recipe scōz exigētiā motoris nisi scōz habilitatē suā: tūc erit cā silitudinis. si erit ex pte fortitudinis vtutis ifōmatiue assimilabilē pri. Et si mā fuerit dñans supra opatoꝛē: ex toto erit assimilatio mīs: ⁊ ē scōz speculationē cāz singulariū. ⁊ si adunauerimus ista cās erit assimilatio in creatura semp scōz vicēs in eis: vt si forma ifōmatiua ptinēs ad mās vicēs opabīt mās scōz suū modū in lineamētis. Et si illō qđ trinet ad feminā mīcz fuerit vicēs opatio fiet in ea scōz suū modū. Et aliqñ icipiet opator opari in mā. ⁊ nō poterit ūmutare sīc ꝺigit ī vtute nutritiua qñ ipigit nutrimētū in mēbra: ⁊ nō pōt iducere assimilationē: sīc in morsea: ⁊ qñ ispexerim⁹ singularitatē cāz: nō poterim⁹ dicere q̄ vna sit cā cōis ad multa: ⁊ si aggregauerim⁹ cās erit ista ꝑparatio segregata a formatiōe: ⁊ tūc forma nō accidit p istā babilitatē materie: nec fuit pp opationē solū: ⁊ nō erit vnū eoz cā solū p se illi⁹ forme q̄ gñabīt. ꝫ illoꝝ adunatio ifimul: ⁊ mētiebaī ille q̄ dixit q̄ cā forme fuit aut spma aut sanguis. Et syllogismi quos iduxit nō sūt recte resolubiles in figurā rectā ⁊ modū: ⁊ imꝑfecte iduxit: qñ vn⁹ suoꝝ syllogismoꝝ colligebaī a multis. Et illud ē qñ accepit ī eo: q̄ si filī⁹ ē silis suo pri: tūc nō ē vacuū gn assilēt siue cā spmatis: siue sanguis mēstrui: ꝺclusit ide: q: cā silitudis fuit in pre ⁊ mre cōis ⁊ syllogism⁹ scōs: q̄ pōam⁹ ꝓnē isti⁹ anxioma illi⁹: ⁊ illō qđ cā cōis ē ī pre ⁊ mre illi⁹ silitudis: ⁊ nō fuit mēstruus sanguis. igit spma fuit: ⁊ ex pdictis ē manifestū: qñ in isto syllogismo ꝺuisiuo ē falsitas ī vno ꝓmiſoꝝ: cū. n. dixit. q: cā cōis erat in pre ⁊ mre: dixit ye. scōz qd: qñ cā ꝺiucta vtriusq; fecit ad formā vt ꝑdictū ē: ꝫ cū ꝺuisit: illa cā cōis erit: aut mēstruus sanguis: aut spma: mētitus ē scōz qđ ꝑdeterminatū ē. q̄ forme cā fuit opator: ⁊ nō solū ipe. ꝫ ꝺiuctū cū ꝑparatiōe ⁊ babilitate mēstrui sanguis: ⁊ sup rōcinati sunt qđ ꝺducētes suū sermonē ex ouis vētri q̄ recipiūt post suī cōplementū a luxuriatione galli.

¶ Caplm 3m de ꝺuersitate spmatū in mulierib⁹ ⁊ viris.

Materia mulieris q̄ oī spma nō bz in se vtutē gñatiuā: sed potestatē tñ vt in ea fiat gñatio: dicemusq; q: cā ī masculinitate: aut feminitate erit dñiuz ī cōplone materie masculini: aut feminini: aut in cōplone loci ꝺtinētis: ꝫ cā in masculinitate est cā ficca in spmate: ⁊ illud ē: vt ipz sic calidū: ⁊ ei⁹ calor vicēs. ⁊ tūc cū spma fuerit calz masculus erit. ⁊ in B iuuaī a caloze loci: ⁊ qñ fuerit spma a pte testiculi dextri erit ēt illō poti⁹: q: spma illi⁹ ptis ē magis coctū ⁊ magis calz. Et ē ꝑncipiū ꝓpinqus: q: ipz venit p q̄ꝺā venā q̄ ē sub rene in quo colatur vrina sīc ꝓceptū ē ex anothomia. Et q: spma nō exit ꝺcinue nisi cū ipulsiōib⁹ ꝺiuersis: ⁊ diuisis nō ē mix: si qñq; vna ps ei⁹ sit dextra ⁊ alia sinistra: ⁊ alia ps ꝓcedit trāsuersuz ⁊ alia ꝺificaī in itinere: ⁊ ꝓp illud pōt eē qđ illō spma qđ ē sinistrū faciet feminā semp: q: ille locus ē frigidus: ꝫ illud qđ de muliere opaī ad B scōz suū spma: ⁊ suū mēstruū sanguinez est q̄ mulier qñ fuerit calz in sua cōplone nō erit paratū suū spma ⁊ suus mēstru⁹ sanguis ad faciēdū marē: ꝫ qñ mīx fuerit calz ⁊ nō lesa scōz frigus a mā iteriozi. vel ex cā extrinseca: ⁊ ꝫ scōz quosdam opeī spma scōz q̄litatē solū in mā: ⁊ nō scōz imixtionē: si fuerit frigidius in cōplone nō erit potēs ī effectu ꝫ debile: ⁊ ꝓp B ē vētriculus dexter babilioz ad faciēdū masculū q̄ sinister: ⁊ B est q: magis calz ⁊ iste cāe aliqñ sīl cōcurrūt. ⁊ signāt effectū aliquē: ⁊ tūc ꝓculdubio erit effect⁹ ille aut simplr ꝑfecte masculus: aut simplr ꝑfecte femia. Et qñ ꝺcurrūt cāe ex vna pte cū cāis alteri⁹ ptis ꝺsequit ille effect⁹ illas ptes q̄ erūt fortiozes. ⁊ ꝓp B erit aliqñ in pte sinistra masculus ⁊ ī pte dextra femina. Et significatio sup masculū ē mot⁹ creature ī dextra pte. ⁊ femie motus in sinistra pte: ⁊ caloz ⁊ frig⁹ sūt cāe q̄ sūt adiutorie ⁊ ꝓparatorie nō cāe ifōmatiue. sīc putauerūt qdā. Et dixit Ari. q: postq̄ mulier fuerit impgnata post. 40. dies fundit spma: ⁊ recipit diuisionē: ⁊ an istud tps ē. q. fruſtū carnis: ⁊ tūc B significat q: ipse nō sciūt qđ itelligat Ari. ꝓ B. ⁊ vtrū ꝓ B voluerit denegare qđ spma ꝑfundaī in mā ⁊ misceaī cū illa. Et q: in mulierib⁹ sit quoddā assimilatū spmati. Sz mō nos dicamus q: mā in muliere sit sanguis mēstruus: ⁊ sit in locis q̄ numerabimus post albū ⁊ viscosuz: ⁊ ab alys locis ꝺcurrit qđ ad mīcē: ex cui⁹ cursu ꝺlectaī mīx. Et cursus illi⁹ materie nō est scōz viā in cursu spmatis: quia in cursu spmatis est scōz caloze ⁊ vētositatez: ⁊ aliqđ erit ps illi⁹ vētosi ante exitū spmatis ꝓpter sui subtilitatē. ⁊ residua ps illi⁹ exit cū spmate: ⁊ qñ hō comedit res in qbus abūdat vētositez: exit spma fortī⁹. ⁊ tota in eo q̄ luxuriat no multū. ⁊ ille vetus est supfluitas spūs in corpe. Et si exitus spmatis nō eēt igeniatus a nā nisi ꝓpter ꝺlectationē nō deberet tūc fuisse igeniatū spma exire velociter. ꝫ paulatiz: ⁊ paulatiz cū tarditate: qñ delectatio accidit ex cursu materie illius q̄ est cala ⁊ viscosa sup mēbrū in quo facit q̄si titillationē acutā: ⁊ sequeī cōglutinatio ⁊ vnctio in eodē ex eadē mā: ⁊ tūc erit illa ꝺlectatio sup repationē eius qđ recessit a sui ꝓsistētia: ꝫ ille recessus nō iduxit doloreē: ⁊ ista delectatio est sīlis delectatiōi illi q̄ accidit ex raschatiōe aut ex vnctiōe sup apostema: ꝫ ista delectatio est fortioz ꝓp fortitudinē suarum cāz ⁊ opationū ⁊ eoz q̄ patiunt ab eis. Et qñ illa humiditas q̄ exit a muliere nō gñat: nō erit spma: q: nomē spermatis nō ꝺponit humiditati: nisi illi q̄ exit a testiculis: ⁊ iduc ꝺlectationē: q: aliqñ exit hūiditas q̄ etiā nō inducit ꝺlectationez ⁊ bz silitudinē cū spmate: ⁊ nō ꝺicet spma: q: exit cū ꝺlectatiōe: nisi q: exit a testicul⁹ ⁊ cū ipulsiōe fortī: ⁊ illud qđ exit scōz hāc viā erit potēs gñare aliud aial extra corpus a quo ꝺcidit: ⁊ tūc qñ ille oēs ꝺfie cadunt in diffōne spmatis: tūc illa humiditas q̄ est in mulierib⁹ nō ꝺicet recte nōie spmatis: neq; ꝺs ꝺici mēbrū aut spūs: ꝫ hūiditas solū: ⁊ gña humiditatū sūt q̄ttuoz humorez: ⁊ post illa est humiditas q̄ in mulierib⁹ est: q̄ nō est aligd istoz: ꝫ est supfluitas illa sanguinis: aut est de nā sanguinis: aut est sanguis ꝓmutat⁹. ⁊ est ꝺsuetudo q: ois sanguis ꝓmutatus exris in mīce vocaī mēstruū quocūq; modo sit mutatū in q̄litate. ⁊ illud qđ ꝺ spma mulieris scōm hūc modū erit sanguis. ⁊ si ꝺicaī spma illud erit equocū in nōie. Et ad significādū forte ꝺaī hoc nomē. vt ꝺistinguaī istud qđ ꝺ spma a residuo sanguine mēstruo. g nō venit ad tātā maturationē. ⁊ res est de reb⁹ scitis. q̄ iste humiditates magis merenī iuuare in creatura q̄ aliud de sanguine mēstruo. ⁊ tūc si nō eēt illud nō bret mulier ꝺlectationē in somno in ei⁹ cursu magis q̄ in cursu mēstrui sanguinis puri. Et cū fuerit in isto iuuamētō ad creaturā: nō erit in eo iuuamētū: nisi scōz viā: vt sic opans: aut mā aut vterq; ⁊ tūc in eo erit vtus formatiua ⁊ mā sicut in seminibus: ꝫ qñ in aliquo fuerit vtus actiua occurrēs virtuti passiue ex illo occursu ꝺz fieri aligd: si vna virtus fuerit debilis erit operatio debilis. sed quando nihil operatur non est in ea aliquid vigoris. Et tunc quando vir ⁊ mulier coeunt ⁊ complet citius mulier suum sperma q̄ vir. tūc illud spma itrās in mīce si eēt forte deberet oppari fortiter. si debile debiliter. ⁊ q: nūq; iuētū fuit illud in muliere nō bz illud vtutē gñatiuā qđ rescindeī a muliere. Et si forte in spmate mulieꝝ eēt vtus gñatiua illa virtus gñatiua iuuareī a spmate viri: vt sit in effectu: ⁊ tunc ponamus qđ vtus gñatiua sit in spmate mulieꝝ ⁊ nō sit in effectu illa vtus: nisi p iuuamētū spmatis viri: ⁊ sic illa vtus pauca: ꝫ ēt forte istud sit valde remotū. Et qđ in illo spmate spūs sit. ꝫ difficile sit istud ꝺcere nisi forte ꝺicaī qđ ille spūs sit in potentia: ⁊ ducaī in effectū ꝑ spma viri: ⁊ de istis est melius vt ꝺicaī qđ in illo spmate nō sit vtraq; vtus. ꝫ vt⁹ formās. ⁊ nō ꝓpter B vetaī ꝺcere gn in spmate viri sit vtus extēsiua ⁊ lineamētis vt lineamēteī in se ⁊ ꝑfundeī itra mulieris mās iuuās ad lineamētationē ipsoꝝ. ⁊ nō eque cōponit mēbrū aliqđ nec ē mā alicuius mēbri: ⁊ postq̄ coagulatio creature ē ex isto duplici spmate necessariū ē vt ꝺcurrēs sanguis mēstru⁹ assimileī isti coagulatiōi. ⁊ ꝓpter B ꝑmutaī ab eis in silitudine spmatis: vt aptū sit trālire in nutrimētū. Sz ille sanguis tūc nō ꝺcurrit scōz viā ꝺcursus añ impgnationē: q: tūc ꝺcurrebat scōz tps lā determinatū: mō aūt cōtinue paulatiz. q: mīx attrahit ipz: ⁊ sicut nutrimētus in nobis ꝑmo fit sanguis. ⁊ postea ꝺalbaī: ⁊ post ꝓparatur vt trāseat ī mēbrū sic mēstruus sanguis cū ꝺcurrerit tēpore impgnatiōis ad mīcē recipit decoctionez quousq; assimileī spmati muliez: ⁊ post trāsit in mēbra. Et istud significat q: spma sit supfluitas sanguinis q̄rto digesti: ⁊ ꝓpe coaguland: in mēbra. Et masculinale comitaī virtus formās cū vtute ēt nutritiua q̄ ꝺiūgit cum da ex mā femina ꝫ scōz modū quo nutrit ex ea corp⁹: ⁊ femīale ē eque distās illi. ⁊ ista adoptatio ꝺiuidit se magis ꝓpe mēbris. ⁊ non erit ex supfluitatibus q̄s na antigrus ipulit ⁊ adaptauit in iuuamētū corpis: ⁊ aduētus ꝓp vtutēin illa est signū vtutis q̄ ꝓcessit: ꝫ vtus ifōmatiua ⁊ gñatiua cōpleī in testiculis: ⁊ ibi trāsit ista supfluitas in spma masculinale ifōmās: ⁊ tūc erit vis ifōmatiua completa in

Ouu uem ce hypen arestot. ⁊ subuetan theodor tit

/. finalitur

ipso a testiculis. Et vtus nutritiua in spmate masculi fortε venit ex pte extremitatū in societate spūs nutritiui decurrētis in spmate: q fuit cā i mutatiōe sanguinis ad ipsuz qđ diminuebaſ a membro: r q illε sanguis alterabatur ad cōplonē illi⁹ mēbri alteratiōe q̄cūq; r accepit suas vtutes nāles. Iz nōdū cōpletas. r nō est opus vt abnegemus istas ipulsiōes ad testiculū: ipulsiōes dico supfluitatū: r tūc nō est abnegatū: gn testiculus attrahat ab oi pte sui corpis ad seips: sicut nō est negatū: q q̄dā mēbra attrahāt humiditates ab alijs. r q medicina attrahit a partibus corpis: r medicina: Iz sit extranea a corpe: eius tñ attractio est attractio multaz supfluitatū. Iz in semine mā ε debilioz q̄ possit cōcomitari ab aliq̄ vi. Iz magis comitaſ adaptamētū r rectificatione quā pstitit ei sua vis: r si cōitareſ aliq̄ vis esset illud qđ dixi ante. Sz qñ illa mā iplebaſ a membris ad testiculis postq̄ fuerit digesta: ibi augmētabiſ vis iformatiua ab illo. Et erit nutritiua obe dies iformatiue. aut comitās ipsaz. r tūc vbicūq; fuerit cōcomitabit ipm sperma: r tūc erit ibi assimilatio cōpleta: r vtus iformatiua q̄ est in spmate: aut erit signū vtutis iformatiue: q̄ est in illo iduiduo. r mutabit tūc ad operādū sile illi. a quo venit. qđ est ab illo remotū sicut esset sigillū vtutis nutritiue. r ab extremitatib⁹ ad boc. r tūc ℔ est digni⁹: r adiūgunt in vnū: r gnaſ ex eis natus. Iz mora vni⁹ nō est cā in igrossatiōe tñ licet iuoluaſ iter eius iformatione: r scōz sua moza nō ε in sui iformatiōe. r sua q̄titas est minoz q̄ sufficiat in gnatiōe ei⁹ qđ gnaſ ex sanguine mēstruo: q̄ alterabiſ ad nāz pncipy illoz: r erit ila q̄titas minoz portio: r nō ε remotū gn illō qđ ε fozti⁹ ex eis erit mā spūs r debili⁹ feminale mā mēbroz.

¶ Capitulum 4^m de membris consimilibus.

DE duobus spmatibus postq̄ fuerint adunata spermata maris r femine rotūdabiſ totū sup se cū vtute. ppa circūdās suā essentiā r mrix mouet se vt coopiat ipz. Et qđ dīt: q mrix ābulat ad coopiendū paulatim: r fit textura ex mā spmatis femine q̄ ↄtinuat ipm cū extremitatib⁹ mricis iterioib⁹: Iz vr q motio mricis ad coopiendū supra sit festina. Sz cooperimētū illud cōpleſ p expansionē ei⁹ qđ ↄtineſ ex laterib⁹ mricis. r hoc, ppter nutrimētū qđ recipit. r tūc magis matrix opit spma: r coopit: r est via spmatis. vt ipisseſ p caloꝛē: r oz vt creeſ itez spma: r ex mā q̄ ipissabiſ p calorē r qđ itēdiſ p ipm r aial. Et ↄstrictio suaz ptiū: r illō coopimētū est cā retētiōis mēstruoz: vt nutriaſ ide creatura. r ↄstringit se mrix in isto coopimēto r desiccaſ r intēdit sugere. Et appetit ipregnata res ℈rias. r appetit stulta r ℈ria: r ℔ ppter retentionē mēstruoz: r illa retētio permutat colorē oculoz mulieris. Et reducit colorē venaz q̄ sunt in lingua ad vtrorē. Et iducit dolorē pectinis pp ↄstrictionē orificy mricis: r ista ↄtinguūt in pncipio impregnatiōis: r fortasse retardabiſ ista opatio p decem dies: r augmētabiſ nausea cū inceperint capilli crescere. Et pmū qđ gnaſ est tela q̄ circudat: sicut circūdat in ouo vt sit retinēs: r custodia ptiū spmatis ne spargaſ r claudaſ calor nālis in ea: deinde mā tēdit ad augmētū r extēsionē. Sz pmū qđ gnaſ in ea est suba spūs q est fundamētū vtutū aiatū. Tūc g elt necessariū qđ pmo gnet id in quo duo fuerint aggregata necessitas r leuitas. r gnatio spūs est leuioꝛ gnatiōe mēbri: r necessitas est vt crescat spūs scōz oēs ptē. vt veniat vis r vigoꝛ. r ista necessitas ε maioꝛ necessitate gnatiōis mēbroz. dico cōpletoz. Et q̄ radix buius spūs est illud qđ cecidit in mricē iuolutū cū spmate: tūc nō est remotū: gn spma scōz se totū sit loc⁹ pm⁹ spūs vel q̄ sit in eo locus pp spūz. in quo s[illegible] ipse adunaſ: r ab eo postea diuidaſ. Et ipossibile est q̄ nā nō fuerit sollicita circa istū spūz: r q̄ ponat ipm vt crescat: r nō in loco certū: r vt habeat motū nō a loco certo. Sz opus ε vt in pmis cognoscaſ singulare r diuiduz p se: r aduneſ per se: r q̄ cognoscaſ suba r determineſ q̄dā penetratio ab ipso spū: r q̄ ipse spūs bēat fundamētū a quo moueſ ad ptes diuersas: r illa ps spmatis q̄ sic erit fundamētū: erit ps diuisa bene r maturata. r erit coꝛ: q̄oz vt pmū qđ gnatur sit vas spūs: r in pma creatura erit isensibile. deide faciet ipūs tūe pfoꝛationē coꝛā orificys venaz. Et postq̄ fuerint ille pfoꝛatiōes sensibiles dicenē vene. r operatoꝛ eaz erit motus h⁹ spūs. r tūc pncipū eaz erit coꝛ. Et erit clausura vtutis iformatiue: i eo i quo claudiē ille spūs. r assilaſ spūs vētoꝛ: r accidit q̄ in illa mā appebit inflatio ampullosa: r illa mā crescit p illud vētosuz: r deinde illa suba spūalis q̄ nutriē r coꝛroboraſ in illa mā faciet pforationē de illa mā: r nō scōm q̄ putauerūt phylici: q̄ qz mā erat res humida: r in humido oī agēs ε caloꝛ: tunc q̄ nō pōt eē. q̄ in illa mā ex illo caloꝛe fiat vētus: r ille vētus itēdit exitū: r sius altū: versus igiſ altū pfoꝛabitur in manifesto materie: r iuuamētū illius pfoꝛatiōis est. vt itreſ vētus r attrahaſ p ipm foꝛamē: Iz nō est ita res: neq; est ille spūs vētosus supfluitas materie: Iz potiꝰ res cuius retētio itēdiſ a nā: r moueſ ille spūs scōz ptē quā appetit aia: r nisi pecten eēt ↄiūctū melius a supioꝛi ad mricē nō eēt motus illi⁹ spūs in mricē in ptē quā exigeret aia. sed ad aliā ptē. Et q̄ gnaſ ille vētus spiritalis extēdit mām scōm ei⁹ diēsiōes: r iducit diēsiōes in pellicula obuoluēte foꝛamē eq̄distās foꝛaminibus venaz q̄ sunt in mricē: q̄ vene aperiūē tpe mēstruoz. r oēs illi meaⁿ adunāt in vnū meatū penetrātē in pfundū materie fomate: r iste meatus in pfundū introducit sanguinē r aiaz: sanguinē in duabus venis: aut vna: r aiaz in duabus: r q̄n creatur h⁹ meatus sugit mā formata subaz nutrimēti ab orificys illaz venaz r penetrat p sifac sanguis q̄ alteraſ cito in subaz filez spmatis r fiunt linee hītes initia sanguinea: q̄n sanguis trāsit i eis: r illaz media q̄n sanioſa: q̄n ℑmutanē in silitudinē materie spmatice: r prima mā ε coꝛ: r nō studuit accipe illā māz postq̄ mā fuit alterata ibi: r istud nō fit in oibus scōz eq̄le tps. deinde in illa mā natat sanguineuz: r manifestaſ in illa quouisq; apparear. q̄si res coagulata. Et pncipiū cremēti illius frustuli erit in suo iterioꝛi: r pcedit ista natatio ↄtinue scōz imixtionē ptium ptis carnose: r coagulatōis quousq; pueniaſ i mā illa ad cōplemētū. Et ℔ in tpibus diuersis: r postq̄ illud carnosuz coagulatū venit ad cōplemētū coagulationis: accipit post illa mā nutrimētū p obliquuz: r deinde grossius de sanguine diuidiē ad vnū pncipiū: r subtilius ad aliud pncipiū scōz eūdē modū. Et pncipiū ad qđ ista duo pcedūt erit calm multū: r subtilius istoꝛ nutrit rē diuisam ad ℔ vt sit coꝛ. Et est illud qđ fuit arca ad aggregationē totius spūs in se in pncipiū vnū: r in grossioꝛi opaē vtus informatiua que claudebaſ in eo in quo claudebaſ spūs. Et postq̄ fuerit spūs delatoꝛ aie r aia est vna. r tūc erit epar q̄si ex supfluitate nutrimēti coꝛdis: r tūc erit coꝛ pncipiū gnationis epatis: Iz actiuū erit coꝛ cū sua vtute: sed mālis ps erit sanguis grossioꝛ imixtus cū mēstruo. Sz medulla est oimoda res ad quā venit spūs: r adhuc claudiē in ea r creat ibi suā subaz: Iz nō est opus in sua gnatione sanguine subtili r bono iquātū sanguine. sed iecoꝛe q̄si esset flegma. r tūc gnabiſ ad cōplemētuz. Et q̄ coꝛ r medulla r epar sunt res idigētes certo situ: tūc creatoꝛ posuit illa in loco cōpetēti. put fuit necessariū: cuz motu spūs in eis: q̄ exitus spūs cēt a vase cōpetēti sibi. Et spūs vitalis r aialis r nālis: nō sunt segregati in spmate: q̄ ipma fuerit

omyomeron r simile in suis partibus: r nō est motus diuidēdi spūs in coꝛpe ↄsimili magis ad vnū punctū q̄ ad aliū: vsquequo sit possibile q̄ dicaſ: q̄ spūs p se moueant se: spūales ad vna ptē: nāles ad aliā: r aiales ad aliā: r virtus iformatiua nō moueē ad ptes nisi certas: q̄n virtus opaē opatiōe pma in spū: vt diuidatur postq̄ fuerit in se adunatus. Et opaē opatiōe scōa in mēbris: cū iuuamēto spūq̄si medio. eo q̄ mouet spūs ad illa mēbra. Et ista cognitio nō hī de hac vtute nisi peffectū: r tūc ista cognitio nō erit añ motū spūs a pncipio. Iz post: r nī sermo est mō erit ante motū spūs a pncipio: Iz post. Et nī sermo est in eo: qđ est de cognitiōe eius: qđ est ante motū spūs ad ips: r tūc necessariuz est: vt sit pmo totius spūs ad vnū locuz a quo cognoscaſ suꝛis motus ad oēs ptē: vt sit motus aīe pmo ad circūferentia ad cētrū: r post de cētro ad oēs partē: dextroꝛsuz sinistroꝛsuz ante retro sursuz deoꝛsuz: r virtus sensitiua moueē in sursum: r virtus nutritiua in aliā ptē: r fozti⁹ latus est dextrū. r tūc pp hoc pōiē in eo mēbruz in quo nō fuit vtus: vt neq; ascēderet faceret ipsuz neq; descendere: sicut dicemus post. Et ppter hoc ↄtigit q̄ postq̄ fuerit mā in medio habebit motū ad oēs partē: sicut ↄtingit in megacasmo: r tūc cognoscunt spūs sui motus: r opanē vasa cū gbus nutriūt: r in gbus differūt. Et inueniunt intus oia mēbra ↄiuncta coꝛ r epar: r medulla. Et epar est maius oibus mēbris: q̄ illa boze necessariū est multaz medꝛo discretiuo sanguinis: r medulla est tunc minus oibus mēbris: q̄ tunc nō idiget multū sensu r motu: r tunc fit caput incremēto magnuz: q̄n necessariuz est vt ex eo post nascanē multa. Et stultū est dicere q̄ res est: q̄ hoc exiuit ab illo: vel illud ab isto: quia ista loca in gbus ↄtineē spūs ꝑmo creabanē ↄtinētia se: r erāt postea q̄si foꝛamina: r illa foꝛamina facta sunt q̄ motū spūs. Et locus in quo adunaſ spūs est vnus: r post vadit ad diuersa loca q̄ sunt pncipalia. r ad aliq̄ pncipium vadit vnus spūs. r ad aliq̄ vadunt duo. Et duo spūs isti iueniunē in spmate: q̄ nō solū venit ad ipm vnus spūs. imo a corde vnus r ab epate vnus: r a medullavn⁹. r nō est opus: vt tunc veniat a corde spūs aialis ad epar: r postea fiat ibi spūs nālis: r itez reuertaſ ad coꝛ. sed a corde vadit spūs q̄ est nālis: r informatiuus r nutritiuus: r i coꝛ de remanet de isto spū sibi sufficiēs: q̄ nisi ab isto pncipio nominato pcederet formatiuū ad epar nāli⁹ formeē epar: r postq̄ res est ita: tūc virtus iformatiua cognoscit sibi spūs de illo spū q̄ fundaſ in corde: r illos spūs transmittit coꝛ ad foꝛamina postq̄ venerint ad cōplementū: fiāt vene q̄dā pulsatiles r q̄dā nō pulsatiles; ita fuerit paria neruoꝛ pcedētia a medulla: r postq̄ ista vasa fuerint pua r ppiqua videnē quasi foꝛamina: r postq̄ fuerit elōgata vīr q̄si cāne: r postq̄ iste cāne fuerint diuise nō est remotū: gn vna accipiat nutrimētū suū a corde r reliquū ab alio mēbro: sicut locus p quē trāsit spūs aialis a corde ad medullā q̄n diuidiē vnū ab altero. r aliud foꝛamē in quo trāsit spūs sensus a corde ad medullā: nisi postq̄ coꝛ r medulla discreta fuerint: r anteq̄ facta eēnt ista duo foꝛamina: pōt dici q̄ vtrūlibet eoꝛ esset factum ab altero: r nō vitabiē. sed oino primuz foꝛamen hz oꝛtū a corde. r nō est remotum sicut diximus iam q̄ veniat virtus ab vno membro. r recipiens ipsum veniat ab illo mēbro: r illud tñ non hz firmitatem. Et qđ supra hoc dixerunt in anothomia non est firmū sicut diximus. Et postq̄ facta fuerint ista membra ea sequuntur alia: sicut sperma r nuca medullam. r in ea texuntur neruī r discernunt ossa suam materiam. r quodlibet ceteroꝛum membroꝛum suaz materiam.

¶ Capitulus 5^m de transmutatione spermatis.

EST primus modus qđ sperma fit in pncipio. q. butiz: r est illud ex intentiōe informātis: r scōs modus est q̄ assimilaē interius q̄si gutta sanguinis: r tertius modus q̄ imitaē spma q̄si sanguis coagulatus: r tūc spma fit q̄si coꝛ r pncipalia membra. r sua vasa. Et post fiunt extremitates. i. pedes r manus: r in oi mutatiōe est res quam hypostasis. r post hoc totū est differētia iter mares r feminas: q̄ femina compleē tardius. Et experimētatoꝛes etiā in hoc diuerſanē. r illud qđ magis erit post. 6. dies apparet ibi spumosum. r post becin termino trium diez. i. post nouē dies fiunt gutte rubee r fila rubea: r aliq̄n anteriozanē. r aliq̄n posteriozanē p vnū diē: r post. 6. dies alios ab ilis. i. post. 9^m decim dies alios ab ilis apparet totū q̄si sanguis coagulatus. Iz aliq̄n anteriozaē p duos dies. r aliq̄n tardaē. Et post duodecim dies post illos apparet caro r cognoscunē tria mēbra. Et extēdiē q̄dā portio a q̄ pcedit nucha: r ℔ aliq̄n anteriozaē post duos dies r tardatur. r adhuc post nouē dies diuidiē caput a spatulis: r extremitas lateꝛ. r vēter cognosciē p. sensum: in aligbus absconditē quotiēsq; sentiē post in termino q̄ttuoꝛ diez. hoc est cōplemētum 40. diez. Et aliq̄n posteriozaē ista res vsq; ad q̄draginta dies. r minus in hoc sunt. 30. vel. 35. Et dixit Aꝛi. in pma doctrina: q̄ aboꝛsus post. 40. dies q̄n fundebat sup ipm tela r posuerunt ipm in aqua frigida apparebat creatura parua: r extremitates eius cognite. Et masculus est magis festinus ad hoc q̄ femina: r vī minimū tps in formatione masculi. 30. dies sed terminatio maris r femine secundū hunc modum iudicaē a gbusdā medicis: r prima opatio in formatiōe est p calorē nālē r eius aggregationē. r fiunt post foꝛamina r exiture. r post incipit nutritiua opari: r qđā putāt q̄ fetus tūc inspiret p os. Iz inspirat inspiratione: vt multū postq̄ fuerit cōpletus in mricē: r sup ℔ nō est significatio aliqua. r dīt qđā q̄ postq̄ natus fuerit duplus ad se iā iformaē: q̄ tunc moueē: duplus dico scōm tps: r postq̄ cōpleuit triplū tps ad suum motuz pariē: r lac incipit a tpe motus creature. Et iam dixerunt q̄ tps rectuz est. 32. vel. 35. diez. r tunc mouebiē post. 70. dies. r post. 200. r 10. dies pariē. i. post septē mēses. r tunc q̄n fuerit maius quā. 45. dies erit mot⁹ post nonaginta dies. r pariē post ducētos r. 70. dies. i. nonē mēses. r illud est res que nō est firma ex toto. Et scias qđ sanguis mēstruus diuidet se in ipregnata scōz tres ptes: scilicet in cibū potū. r in lac: r illa ps ascendit ad mamillas: r tertia est supfluitas q̄ gescit intus vsq; ad tps partus r eycit. Et natus circundat a tribus mēbranis. i. secūdina. r est mēbrana q̄ circuit totuz: r texunē in ea vene: quaz vene pulsatiles veniūt ad locuz nō ramificatiuz: r nō pulsatiles terminanē ad vnā venā circūuoluta: r ad illā descēdit vrina creature: r ē mēbrana alia q̄ dr aschā. r illud est in quo adunaē sudoꝛ. r tunc ppinquius creature est mēbrana tertia: r est subtilioꝛ. r hoc q̄ in ea aduntur humiditas subtilis q̄ fluit a creatura. r in tota illa humiditate est iuuamē. r hoc vt melius exalterēt puer sup illā humiditatē r facilius. r nō grauēt sup matricē. r est in eo iuuamentuz. vt p ipsum elōgēt a superficie matricis: q̄n mēbrana dura iducit dolorē cū suo tactu. sicut ledit cicatrix vulneris cuz res est recēs. Sed mēbrana q̄ ē extra istā r est circunuoluta nominata. r trāsit ad istaz per meatū quēdā vrine creature ab eius vmblico: r nō exuret: r hoc q̄ meatus vertri est angustus: r circundat ille p musculum q̄ iuuat ad iectionē voluntariā: r iste p quē exit vrina est directus r amplus: r posuerunt vrine receptaculuz ppriuz: q̄ si ↄiungereē cū coꝛpe nō posset ipsaz

pati corpus ꝓpter eius acumẽ:ꝛ hoc est manifestũ ꝛ differẽtia iter vrinã ꝛ humiditatẽ q̃ é sudor é in odore ꝛ in intẽsione coloris. Et si obuiareť ei cũ secundina corrũpereť. forte illud qđ cõprehendunť venis. hec secũdina cõponiť ex duabus telis subtilibus:ꝛ iter illas ꝓtexunť vene:ꝛ vtrũq; genus eaꝝ terminať ad duas venas exeundo. s. arterias ꝛ nõ pulsatiles. ſz due vene q̃ nõ sunt arterie postq̃ intrauerint adunabunť iter se anteq̃ veniant ad epar:ꝛ fient vna vena vt sit magis saluũ ꝓtentũ in ea:ꝛ ptrãsit vsq; ad gibũ epatis:vt nõ faciat angustiã vie exitus colere. Et certũ est qꝺ ista vena nascit ab epate ꝛ vadit ꝑ vmbilicũ:ꝛ deinde ad secũdinã:ꝛ spargit se ꝛ facit se duas venas:ꝛ ille due vene spargũt se a secũdina ad orificia venaꝝ q̃ sunt in mrice. Et istis venis ꝓngũt due res: scilicet qđ in locis in qbus ꝓtũguňť cũ orificijs gracilitantur q̃si essent extremitates ramoꝝ.ꝛ adhuc efficiunť rubee ꝑmo inde:ꝛ tũc opinať qđ inde nascanť. ſz rubedo q̃ est in eis: est ꝓpter sanguinẽ quẽ accipiũt ab eo loco:ꝛ tũc si tu ispicies applicationẽ foraminis putabis:qz radix illaꝝ erit ab epate:ꝛ si tu respicias rubedinẽ illaꝝ venaꝝ:dices illas nasci a secũdina:ſz inspectio ꝑma est foramina ꝛ meatus. Sz alterationes sunt cõplete supficiebus q̃ circũdant foramina. Et ita: qꝺ ille arterie due ꝓtũguňť cũ duabus arterijs:ꝛ si acceperis ꝓncipiũ a secũdina inuenies eas ptrãseuntes ab vmblico vsq; ad arteriã magnã:q̃ est supcostas ꝛ sup vesicã positas:qm̃ vesica est mẽbrũz magis ꝓpinquũ cui ambe poterũt se approximare.ꝛ sunt ligate cũ vesica ꝑ mẽbranas ꝓpter saluamẽtũ:ꝛ ꝓpter hoc trãseunt in arteriã durabilẽ q̃ nõ diuidiť in aiali oibus diebus vite sue.ꝛ hoc est qđ apparet in rõnibus medicorũ. Sz certitudo est qđ duo rami nascunť certe ab arteria:ꝛ dñt physici qꝺ nõ est bonũ: qꝺ iste due vene adunenť:ꝛ qꝺ tẽdãt se ad cor:ꝓpter lõgitudinẽ itineris ꝛ ꝓpter obuiationẽ diuidentiũ:ꝛ qz est ꝓpe suũ iter:ꝛ ꝓtinuatio cum eis non fuerit opus qꝺ adunarenť. Et dñt adhuc qꝺ arteria ꝛ vena nõ pulsatilis q̃ trãseunt a corde ad pulmonez. qz nõ bñt ꝓfectũ magnũ in illa boza ad ispirationẽ: mutauerũt suũ ꝓfectũ ad vtutẽ cibalẽ ꝛ nutrimẽtalẽ: ꝛ tũc posuerũt in ambobus vnũ meatũ vt trãseat nutrimentũ peũ. Et pulmo in ꝑmis est rubeus qm̃ nõ respirat. sed cibat se cus sanguine rubeo subtili ꝛ dealbať cũ imixtione aeris dealbãtis:ꝛ dñt physici qꝺ mẽbrana involuta in seginať ex spmate mulieꝝ.ꝛ est istud res parua ꝛ multominus spmate masculi:ꝛ tũc nõ eẽt ꝓueniẽs vt eẽt ampliꝰ.ꝛ tunc facta est lõga vt ꝓtinuaret creaturã in iferiori mricis.ꝛ est angusta ad capiẽdũ humiditates.ꝛ tũc fuit necessariũ vt esset paratus locus amplus ad capiẽdũ sudores. Et qꝺ creatura qm̃ magis festinat in suo corde cõplo masculina: spargeť illa cõplo in oibus mẽbris:ꝛ tunc in masculino fiet assimilatio ad pres:ꝛ forte cã masculinitatis no erit cõplo pris. sed ex aliquo mõ ex mrice vel cõplexione mris vel aliquo accidẽte spmati extraneo.ꝛ tũc ꝓpter hoc nõ est opus qꝺ qm̃ est masculus:ꝛ in hoc assimilať pri:qđ ꝓpter hoc in oi assimileť pri:ꝛ forte assimilabiť mri.ꝛ assimilatio individualis segť figurã.ꝛ assimilatio:in masculinitate nõ sequiť figurã. ſz cõplonez ꝛ forte accidit soli cordi cõplo silis comploni pris:ꝛ illa fluit ad mẽbra. Sz adaptatio mẽbroꝝ extremoꝝ ad figurã erit forte qm̃ magis declinans ad partẽ mris.ꝛ forte poterit vis iformatiua mutare spma ꝛ suã figurationem trãsmutare ad partẽ pris: sed reddiť segnis ex parte complexionis: vt faciat sile illi in cõplone. Et cã geminoꝝ: est multitudo spmatis: quousq; fundať in aliã partẽ vsq; ad iterius orificiũz mricis: quousq; ipleat in circuitu. Et forte illud accidit in diuersio ipulsu spmatis a vẽto ꝛ scoz remissionẽ secundi ipulsus:ꝛ hoc qm̃ ꝺiungeť cũ eis diuersus motus mricis in attractiõe: qz mrici in suctione accidũt motus ꝓsequẽtes se adinuicẽ. sicut in trãsglutiõe bucellaꝝ:ꝛ sicut accidit oñs ispiratio piscibus. qm̃ cũ masculus ipellit spma scõm ipulsiones: scõz oẽz ipulsionem erit attractio spmatis ab exteriori:ꝛ hoc qz exigit matrix ꝓtinuationẽ iter spmata:ꝛ illud est qđ põt pcipere ille cogitãs sup hoc q coit:ꝛ illi etiã hoc dñt ꝛ affirmãt:ꝛ ille ipulsiones ꝛ attractiões singulares nõ essent pure. ſz immixte cũ motibus diuersis:ꝛ cõpositis. q.ois ille motus cõpositus eẽt ex motibus. ſz ẽt nõ cõpleť vnus impulsus nisi cũ multis motibus ꝛ diuersis.ꝛ scõm oẽs illos mot⁹ diuersos sentit diuersam getẽ ille q expulit spma.ꝛ post getẽ illaꝝ partiũ intẽduňť alie electões:ꝛ semp diminuetur virtus eyciẽs:ꝛ ex pauciozibus modis numero diuersis. Et forte vices iste erunt plus q̃ tres vel quattuor:ꝛ ꝓpter hoc duplicabiť delectatio feminaꝝ. qz ille delectanť in motu sui spmatis:ꝛ in motu orificij mricis in sugendo. ſz etiã delectanť adhuc in diuersitate motus matricis:ꝛ forte esset exibit a femina rũdens silr ejectiõi maris:ꝛ inuoluent se:ꝛ iteꝝ veniẽt alie scõz eãdẽ viã sibi respõdentes:ꝛ capiet q̃ tũc femina in vẽtriculis multis:multos fetus:qz oẽ iuolutũ cũ altero diuiso:diuidit se ab altero:ꝛ forte iuoluenť spmata:ꝛ post diuidenť:ꝛ hoc ꝓpter diuersitatẽ duoꝝ ipulsuũ iter oẽs ipulsus:ꝛ hoc ꝑ ꝓpter vẽtositatẽ iterclusaꝝ ab eis:aut ab aliquo alio diuerso motu:vel aliqua alia cãꝝ diuidẽtiũ:ꝛ forte erit illud ꝑ pter diuisionẽ ventriculoꝝ:ꝛ illud est qđ ipedit cõplemẽtũ vite:ꝛ forte gñabiť istud:sed vt qz erit debile. sed illud erit vtile qđ discrete cadit in radicẽ. Sed partus erit tũc qñ sufficiet puero: qđ ei adducit a secũdina:ꝛ illud qđ ei accidit ab ispiratiõe.ꝛ tunc iam erũt mẽbra eius cõpleta:ꝛ tunc mouebiť cã ꝛra septimũ ad exitus.ꝛ tunc cũ tardabiť erit debile ex suo motu.ꝛ nõ poterit illã virtutem acquirere vsq; ad vnũ mẽsem:ꝛ si exieuerit in octauo erit fetus debilis.ꝛ non festinabit ad exitũ ꝓpter virtutẽ innatam:ꝛ potius ꝓpter occasionẽ:ꝛ exitus nati erit cũ fissura secũdine mẽbranaꝝ humidaꝝ.ꝛ cuz lenificatiõe fissure ab humiditatibus ꝓtẽtis:ꝛ mouebiť fetus sup suum caput in ꝓtu nãli. vt sit lenioz ad exitũ sua diuisio ꝛ facilioz. sed exitus supra pedes est ꝓpter debilitatẽ creatuře: qm̃ nõ pot se vertere:ꝛ est ille timorosus:ꝛ vt in pluribꝰ erit nõ ꝓficies. Et creatura ante suũ exitũ vertet suã faciem sup suos pedes.ꝛ suas palmas sup volumina genuũ vel ante motũ ad exitũ:ꝛ suas nares itra sua genua:ꝛ oculos sursũz:ꝛ colligit sua genua ante se.ꝛ ẽ egras sup solas plãtas:ꝛ sua facies est versus dorsum matris suc:ꝛ facit istud totũ ad defensaculũ cordis:ꝛ iste modus est magis ꝓueniẽs ad euitandũ se. Et adiuuat ad reuersionẽ pderositatis superioꝝ ptiũ.ꝛ maxime magnitudo capitis.ꝛ eius pderositas.ꝛ qñ inde diuidiť aperieť matrix apertione qua nõ pot esse maioz. tunc ꝓtingit diuisio ꝓiunctionũ maioꝝ.ꝛ tẽsio in adiutorio dei q̃ parať ad hoc: vt faciat illã discõtinuationẽ iteꝝ reuerti ad ꝓtinuationẽ nãle:ꝛ erit illud opus de opibus virtutis iformatiue:ꝛ ꝓpter est res ꝓiuncta cuz deo q̃ vadit cum puero in suo cremento:ꝛ ignorat puer: benedictus deus: femine veniũt ad cõplemẽtũ diuturniozi tpe.ꝛ hoc ꝓpter debilitatẽ virtutis informatis:ꝛ si fortis esset masculinaret: qñ g formatur mulieres: debilis in eis e vtus: canescut ꝛ senescũt citius ꝓpter suã humiditatẽ: sicut arbores humide: vt albella:ꝛ vimina: augmentanť enim velociter. qñ nã nõ intendit in pfectionẽ eaꝝ vsq; quo ad oẽ cõplemẽtuz.ꝛ qñ nõ intẽdit sollicite circa ordinationẽ.ꝛ fuerit mã multa fit velociter, retardatio etiaz aliqñ est ab agente.ꝛ si non

fuerit impeditus:ꝛ hoc est etiã vt ipse veniat ad pfectuz cõplemẽtum: aut qz diminutio est in mã:ꝛ mulieres. ſz diminuanť viris ꝑm virtutem: tñ nũq̃ diminuenť ꝓpter hoc: vel impedienť ꝓpter hoc virtutes nãles in corporibus:ꝛ si diminute fuerint nature eaꝝ respectu nature viroꝝ. qm̃ proportio obedientie materie femine ꝛ sue multitudinis ꝛ sue subtilitatis ad soliditatem corpis viri est maioz q̃ preparationis ꝓportio:ꝛ cõplementum viri ad complementum mulieris:ꝛ est maioz q̃ ꝓportio virtutis masculi supra virtutem femine. Et illa que est impregnata a masculo: est in oibus melioris modi q̃ impregnata a femina:ꝛ parit citius: qz femina ꝺ pauciores ires ad matũrandu: qđ accidit sibi ex matrice:ꝛ aliqñ impregnant qđã mulieres:ꝛ tũc ipregnanť:ꝛ cã buius melioationis est ꝓpter retentionẽ maioꝛẽ in suis mẽbris:ꝛ ꝓprie est via in hoc: qm̃ via sanguinis: mẽstrui est vt sit multus:ꝛ virtus eyciens ipsum est fortis. Et pozi corporis sunt ampli:ꝛ erit in suis humoribus acumen modicũ. ꝛ cum hoc aperienť magis foramina.ꝛ ꝓpter hoc citius poterunt exire humiditates:ꝛ ille exeuntes attrahũt secum alias. Sed tunc cuz est retentio menstruoꝝ poterit nã obuiare predictis vt faciat transire in nutrimẽtũ partem illius qđ solebat exire:ꝛ residuum supfluuz expellere per sudores:ꝛ alias euaporationes. Et dixit Ari. qꝺ oiuz aialium partus est determinatus: sed hominis no. qz aliquando parit in fine. 9. mensiũ: aliqñ in fine. 8.ꝛ paꝛ. vixit ille qui nascit in fine. 8. mensium.ꝛ forte nõ nascit in. 8. mense: sed mulieres dñt hoc qz eis accidit sanguis menstruatio a principio impgnationis:ꝛ hoc no compluntant. Et forte sit illi qui putant qꝺ matres impregnantur ab eis ꝑ decẽ mẽses paꝛ viuunt:ꝛ forte non trahebať per tñ. sed putabať a matribus ꝓpter aliqua accidentia similia impregnataꝝ:ꝛ maxime cum eis rescindiť menstruus sanguis. Et iam dixit vna fidelis. qꝺ vna mulier peperit post. 14. mensem vnũ pueꝝ ꝛ inceperunt nasci dentes.ꝛ bene vixit.ꝛ alius qui vidit pueꝝ nasci post. 6. menses ꝛ bene vixit. Et dixit Arist. qꝺ aliqñ nascunť. 5. proles in vno ventre:ꝛ dixerunt antiqui qꝺ mulier peperit quatuor in illis quattuor vicibus. 20. filios:ꝛ quedaz mulier abozlit. 33. figuratos:ꝛ audiui a fidelibus qđ vna mulier abozlit septuagita figuratos vno abozsu: qñ vna mulier parit masculu simul ꝛ femina raro euadut mr ꝛ due creature. ſz qñ duo mares vel due femine exeũt ab vtero multotiens euadut oes.ꝛ ecotra.ꝛ mulier impgnat supra ꝑma impregnatione.ꝛ abozlint: vt in pluribus:ꝛ iam abozlit queda mulier. ſz qui gñabant scõz successiuaz impregnatione.ꝛ aliqñ quãdo impregnatio sequit statim impgnationẽ ꝺngit eis post partũ vita sicut ꝺngit mulieri que habebat duos filios:ꝛ vnus assimilabať marito ꝛ alius amasio:ꝛ alia que impgnabať primo a duob⁹: ꝛ sup impregnabať a tertio:ꝛ cum peperit euaserunt duo primi.ꝛ aliqñ cum super impregnať parit primo ꝺceptũ ꝛ abbozlit scõo ꝺceptũ ꝛ aliqñ parit mulier in fine. 8. mẽsium:ꝛ tunc super caput nati apparent supfluitates spermatice vel aliqñ siles luto: vel similes comestioni mullieris.ꝛ qñ mulier comedit multum sal non nascuntur filio eius vngues ꝓpter acumen salis:ꝛ lac nale in nũ principio fit aliquantulũ salsum: qz multum moraꝛ in mamilla.ꝛ ipsum agit caloz nãlis. Et mulieribus vt frequẽtius abscinditur menstruũ post. 48. annos:ꝛ aliqñ durat vsq; ad. 50. annos.ꝛ cum mulier abundat multũ in menstruis impregnať:ꝛ non inteniebať mulier que peperit post. 50. annos. Et spma viri est generatiuũ vsq; ad. 78. annos:ꝛ aliqñ vsq; ad nonaginta:ꝛ hoc raro. Et aliqñ mulier ẽ sterilis cum vno viro ꝛ fecunda cum alio:ꝛ ecouerso: ꝛ hoc simile contingit in viro.ꝛ aliqñ homo in sui iuuentute facit feminas:ꝛ cum peruenit ad complementuz facit masculos.ꝛ aliquando masculus non põt generare anteq̃ compleať sua complexio.ꝛ mulieres quedã cito pariunt ꝛ de facili:ꝛ male retinent fetũ in ventre:ꝛ q̃dam retinẽt fetum in ventre ꝛ difficile pariunt.ꝛ q̃dam semper faciunt masculos:ꝛ quedaz semper feminas.ꝛ iam dixerunt de quodaz qui habuerat. 75. filios ꝛ nõ habebat nisi vnicam filiam:ꝛ illa que non impregnať nisi per iuuamentum medicinaꝝ facit frequentius filias.ꝛ qdaz homines sunt qui generant cuz sunt parui:ꝛ non generãt post vsq; sint. 40. annoꝝ.ꝛ cã in hoc est complexio calida ꝛ sicca:ꝛ tunc tempus adolescentie temperat siccitatem:ꝛ tẽpus senectutis calorem. Aliquãdo filius assimilať patri:ꝛ in infirmitatibus ꝛ lentiginibus faciei:ꝛ causa in hoc est iaz scita:ꝛ plures masculoꝝ assimilant patribus:ꝛ plures feminaꝝ matribus:ꝛ aliquando accidit contrariuz.ꝛ quidam mares generant semper similes:ꝛ quedam femine similiter:ꝛ quedam animalia inter suam matricem continuãtur cum secundina:ꝛ quedaz cum suba matricis:ꝛ aliquando cum nascitur fetus:ꝛ ꝓprie quadrupedaliuz adunata sunt intra ipsum vrina:ꝛ stercus. Et aliquando intrat vmbiliculz vna vena sicut in aialibus paruis:ꝛ aliquando due:ꝛ quãdo mulier ꝺz parere quanto inferius incipit dolor:tanto significatur:qz citius ꝺz parere:ꝛ bumiditas que precedit masculum in partu erit quasi aqua sanguinolenta:ꝛ aqua que precedit feminas in partu erit quasi sanguinolenta. Et partus mulieꝝ erit grauioz q̃ aliozuz animaliuz:ꝛ retentio anbelitus sunat supra partuz ꝛ anbelitus ipedit:ꝛ in partu ꝺz nodificari vmbilicus: vt nõ exeat sanguis ꝛ aia: sed postq̃ coagulatur sanguis super secundinam quasi in specie vermis non nocet solutio illius nodi. Et aliquandoq; tẽpore partus diuidit se sperma:ꝛ aliquando citius:ꝛ tunc putatur quod fiat abozsus Et aliquando exeunt manus coniuncte cum costis ꝛ aliquando ꝺiuncte super caput. Et quandoq; vna illaruz in exitu cooperit os a frigore:ꝛ hoc cũ diuidunť:ꝛ quãdoq; due statim egredientur:ꝛ quandoq; retardantur ꝛ colorẽ manuum aliquando in rubeum: aliquando in nigrum.ꝛ quando ante partuz exigit humiditas multa: aut sanguis difficultatur partus: qz aufertur lenificatio exitus ꝛ ridet puer post. 40. dies:ꝛ hec est prima actio quã operat anima rationalis in suo corpore ꝛ somniat post duos mẽses:ꝛ vt putatur tradit obliuioni:ꝛ dico ego qꝺ est: quia discernuntur in illo tempore res sensibiles:ꝛ remanẽt impressiones in virtute memorativa ꝛ anterioꝛ pars capitis est molliorꝛ:ꝛ non est ita in alijs aialibus:ꝛ licet qbuꝺa sit illa pars mollis: tñ nunq; est ita mollis vt in homine. ꝛ omne animal nascitur cuz dentibus ꝓter hominẽ ꝛ aliquando nascitur homo cuz dentibus quando tardatur suus partus:ꝛ post septem mẽses incipiunt nasci inferiores: sed primo semper sui duo superiores:ꝛ raro nascuntur citius.ꝛ abundabat lac post partum ꝛ sunt quedam mulieres que emittunt lac post partuz. non soluz a collo mamille: sed etiam a pozis in circuitu:ꝛ aliquando exit lac sub ascellis:ꝛ aliquando exit pilus cu lacte:ꝛ aliquando remanet intus:ꝛ facit dolorez:ꝛ ego credo quod ille generatur in mamilla.ꝛ durat lac in muliere ꝑ duos annos:ꝛ adhuc aliquando ampliꝰ quousq; impregnať ꝛ abscinditur eius lac: aut minoꝛatur:ꝛ quãdiu durat lac in abũdantia non venit menstruũ:ꝛ aliquando tñ venit. Et qñ puer ledit i cõplone: multũ nõ viuit vltra. 7. dies. imo aliqñ mozit ante.ꝛ qñ egritudo accidit pueris scõm materia augmentat illa egritudo in augmẽto lune: qñ tunc augmentantur omnes humiditates.

¶ Incipit liber. X. De ipregnatione 7 eius ipedimento.

ET mulier que non potest impregnari aut aborzit cum impregnatur. hoc accidit propter annos: aut ꝓpter aliquaz occasionez siue cõplexionem: aut occasionẽ membri principalis: 7 aliquando erit hoc ꝓpter matricem 7 hõc quia calefaciet sperma. 7 desiccabit ipsum: aut infrigidabit ipsuz: 7 faciet ipsuz congelari. Aut erit sicca 7 desiccabit. Aut erit humida 7 vetabit coagulationem: 7 inducit leuificationez. Aut forte complexio vasoꝝ sperматis dãnificabitur: aut orificia venaꝝ matricis erunt oppilata. Aut qz matrix erit multuz profunda. Aut qz erit tortuosa 7 posita in loco non naturali. 7 non sugit sperma secunduz rectuz. Aut sanguis menstruus dãnificabitur in sua complexione. Aut fiet error in prouẽtu menstruoꝝ: 7 significatur ꝓpter hoc q complexio matricis est mala: 7 tunc si prouenit menstruũ secundũ moduz nãlem: 7 in eius virtute 7 substantia 7 in hora prouentus veniat secundũ terminos rectos: 7 nõ fit in orificio matricis duricies: cum post in finez menstruoꝝ in vnum constringi matricẽ nõ contingat. Aut orificiuz matricis nõ fit multum molle: tunc huiꝰ mulier de facili impregnaꝝ. 7 sunt quedaz matrices que de facili tumescunt: 7 tunc hoc erit vna causaꝝ que impediunt impregnationem. Et dz matrix in tẽpore coitus esse humida temperate: 7 eius humiditas est de genere humiditatis sudoris: aut lachrymaꝝ oculi quando inspiciunt solez. Aut sicut saliua hominis quando delectatur in cibo: 7 illa humiditas dz esse tempore coitus: 7 non post: quia impregnatio iuuatur per siccitatẽ. Et qñ tẽpore coitus vadit semen mulieris ad matricem 7 non rectificatur per sperma viri: resoluitur in ventositatẽ 7 facit ventrem tumescere. 7 sperma viri similiter quando intrat matricẽ non secundũ modũ naturalez. Et quando mulier habet plagas in vulua nõ põt impregnari. Et de infirmitatibus est qñ aduenatur in ea aqua in similitudine ydropis: egritudo difficilis. Et impregnatio est quando duo semina concurrunt simul. sed quando vnum anteriozatur vel posteriozatur non accidit impregnatio: 7 quando mulier tarde eycit semen: tũc masculus qui tarde eycit citius impregnat. Et si sperma fuerit multuz superfluuz in mare aut femina: iuuat 7 delectat multuz eycientez. Et quãdo mulier somniat coitũ tunc clauditur eius matrix: 7 apparent in ea sinthomata impregnatiõis. Et qñ clauditur matrix super illud sperma: 7 accidit mola matricis: 7 dico ego q hec mola accidit secunduz istam viaz in spermate mulieruz: aut quando coit mas: 7 intrat sperma femine in matricẽ. 7 non intrat sperma maris: 7 quando complexio matricis est bona. 7 est temperata in caliditate 7 siccitate: coagulat illa materia. 7 non lenificatur ad exitum: 7 nutritur ex menstruo sanguine sicut aliqñ nutriunt glandule: 7 aliquando causa illius est frigus coagulans predictum sperma. Et generantur quedam orificia quibus eis venit nutrimentum: 7 ideo rescinditur menstruositas sanguinis: 7 aliquando aduenantur humiditates in matrice: 7 rescinditur menstruus sanguis: 7 putant homines q ista infirmitas sit mala. sed non est: quia in ista magis alleuiatur matrix. Et dico ego quia qui audit sermonem super spermatis mulieris accidentibus. Et dixit Aristo. velle intellexisse mulierẽ non spermatizare nõ habebit quid respõdeat. Et non omnis eiectio spermatis inducit debilitatẽ: qñ illa eiectio que spermatis est cum est superfluum cõfortat. Et femine auiuz appetunt masculos: 7 cuz nõ habent masculos ouant ouа venti. 7 aliqñ faciunt ouа vẽti: 7 suqueniens luxuria masculi iducit eis vtilitẽ gñatiuaz.

¶ Liber vndecimus.

ET dicemus radices iam positas. 7 tu iam scis: quia omnes res naturales. licet sint propter finem tamen intrat eas quedam necessitas: 7 iam scis quot modis dicit necessitas. Et eoruz que sunt ꝓ necessitate. quedã sunt ad finẽ. 7 qdã nõ: 7 scis qũo dz distingui aial: 7 qũo iueniunt eius ꝑme dꝛie 7 scõe. 7 qũo cadũt in earũ actiõe 7 passiõe. 7 qũo applicãt actiones 7 passiones aiz malibus. Et dico q prima compositio corꝑis: est secũdum complexionem originalem: 7 complexio prima secundum quattuoꝛ primas qualitates: sed secunda cõpositio est secundum humores quousq; fiant membra consimilia. 7 tertius modus secundum compositionem mẽbroꝝ secundum quam sunt membra instrumentalia. Et iam scitum est q ille est antiquioꝛ omnibus aliis: sed tamen posterioꝛ 7 secundum instrumentalia accidit animali quod fit animal. 7 habeat effectus secundũ quos dicatur animal. vt sensus 7 motus. 7 res pertinentes sibi. Et si membra consimilia essent potentia compleretur substantia animalis ex se. 7 non esset necessarium tunc facere instrumentalia quibus haberet suum motum: quoniam hoc non fit vt multiplicẽt numerus. sz neq; fit magis pulchꝛum vel vt vnũ suppleat defectũ alterius: aut qõ faceret suuz opus propriũ: sed vt quodliber cuz alio esset coniunctuz ad faciendum opus: 7 in cõsimilibus vincens est natura vnius originis. 7 tunc dicũt q os est terrestre: 7 caro est anima: sed instrumentalia in eis nõ attenditur complexio. Et aliquis potest dicere q sensus põt compleri vnico membꝛo consimili: quoniaz tactus secũduz quosdaz perficitur carne: secunduz quosdam neruos: sed olfatus per mamillaz venientez a cerebꝛo: 7 auditus per neruuz qui expanditur super foramen auditus: 7 gustus per neruuz qui expanditur super linguaz. 7 tunc dico q licet quodlibet istoꝝ fiat cum membꝛo simplo. non tamen poterit se cõplere per vnuz simpluz nisi solus tactus. 7 tamen preter hec creata sunt ꝓpter tactum mẽbra instrumentalia. 7 cũ his sentitur vt per extremitates digitoruz. sed vltus non cõplet se per cristallinuz solum. sed etiaz per ipsos panniculos 7 figuraz que determinata est oculo. 7 de hoc dicemus post. Et inspiratio fit p nares cum iuuamento diafragmatis 7 pulmonis: 7 defert aerem ad mamillas olfatus. 7 auditus completur p auriculaz 7 eius foramen: 7 gustus per linguã: 7 quodlibet illoꝝ est instrumentale dixit. sed cetere operationes animales sunt cum partibus consimilibus. Et membrũ qõ est principiuz sensus 7 motus: est etiaz sentiens 7 de numero membroꝝ consimiluz: 7 quia est principium motus 7 appetitus 7 ire: 7 est instrumentale: 7 hoc est cor in animalibus sanguinosis. 7 in alijs animalibus res similis cordi. Et omne membrum habet suas virtutes naturales fitas in membꝛo consimili: 7 suas virtutes animales. 7 animatas conculcatas in instrumentalibus: 7 tunc particule corꝑis: ampliori vocabulo possunt dici membra. 7 humiditates dicentur cibi aut superfluuz: 7 fundamentum humiditatum fuit sanguis. 7 illius spissum magis cibat. 7 animal sanguineum est magis obtusuz. qõ aũt dz subtilitate in sanguine est magi itelligẽs.

¶ Liber. XII. De cõplone 7 humiditatibus. Caplm. I.

ET dicemus ꝓmo de complexione in vniuersali. 7 deide de humiditatibus. Et dico q complexio est res accidẽs ex qũlitatũ ꝓriarũ opatiõe in ꝑticulis minimis: 7 diuidentib⁹ 7 alterãtib⁹ se adiuicẽ: 7 tũc in eis accidit vna qualitas q dr cõplo ꝓria fm oẽs cõplones equales fm oẽm speciẽ: 7 opus est vt scias: q equale qõ speculãtur medicin in suis inquisitionibus nõ dicẽ equale in sui natura: sed quasi deriuatũ ab equatione q habz eẽ in sua specie: sed forte temperantia in hoie est ꝓpinqua simplici tẽperantie: 7 nõ est ita in ceteris. Et modo dicamus de tẽperantia in hoie: 7 est. 8. modoruz: q aut erit fm spẽm lic dr: q2 hõ est tẽpatus re⁹ eq: aut q2 erit tẽpatus fm propriã spẽz. Et vno mõ dicẽ tẽpat⁹ fm ꝓpz spẽm: 7 alio⁹ dicẽ tẽperatus nõ in collatione sui modi: sed ad alteruz modũ in illa specie: vt femina respectu maris. Aut scõm collationẽ ad suũ modũ: vt femia re⁹ femineaz: aut dicit temperatũ in vno modo respectu alterius in eodẽ modo 7 in eadẽ specie: 7 dicit temperatũ in aliquo respectu sui: fm diuersum tempus: aut membrũ dicit esse temperatũ scõm diuersuz tempus respectu sui: 7 modus ꝑm⁹ est q reperitur in homine in cõparatiõe ad alia aialia. 7 alias res: 7 illud habet latitudinẽ. 7 si fuerit magnus recessus in ista latitudine non poterit esse homo: 7 secundus modus est i medietate huiꝰ latitudinis: 7 est ille modus homo temperatus in suo modo: 7 est illa tẽperantia post cõplementũ cremẽti: 7 ista temperãtia in veritate: licz nõ sit tẽperantia: tñ raro reperit: 7 homo iste nõ potest esse temperatus: nisi omne membrũ in ipso sit in disꝑõne q reducit aliud membrũ ad eqlitatẽ: sed si qõlibet mẽbrũ speculeꝛ in ipso q se nõ reperieꝛ in se temperatũ: nisi cutis. vt dicetur post: qñ cor est multũ calidus: 7 ita debet esse: quia in eo spiritus 7 calor sunt principia vite: 7 humiditas que est principiũ crementi: 7 membra principalia sunt tria. licz vnũ eoruz sit magis principale: 7 inter ea est membrũ frigidũ: qõ est medulla que non potest temperare calorẽ cordis 7 epatis: 7 siccitas cordis nõ põt tẽperare humiditatẽ medulle 7 epatis. Et medulla non multum est frigida: neq; cor est multũ siccũ: sed cor fm duo principalia alia est siccũ: 7 medulla scõm alia est frigida: sed modus iste est strictioꝛ qz modus primus: 7 tamẽ habet latitudinẽ. Et hec est complexio que est scõm regiones: quoniam indi habent complexionem suam quã vinant: 7 franci aliam: 7 vnus non posset viuere in regione alteriꝰ: 7 tunc quelibet pars in regione cuz sua complexione habet latitudinem in duos terminos. Et modus quartus est membrũ inter duos terminos predictos: 7 est magis tẽperatum illa parte hominum. Sed modus quintus est magis angustiꝰ ꝑmo modo 7 tertio: 7 est cõplexio determinata homini: fm quaz põt viuere: 7 bz latitudinẽ 7 duos terminos: 7 debes scire q omnis homo habet cõplexionẽ sibi ꝓpriã. Sed sexta pars est mediuz inter ipsos duros terminos: 7 est in qũ habẽdo erit homo fm statũ determinatũ optime cõplexionatus. Et septimus modus est in membris scõm qũ omne mẽbrũ scõm suam speciem habet qualitatem sibi determinatã: scõm q dicitur q os debet esse magis siccuz 2c. Et. 8⁹. modus est temperantia mẽbri in optimo mõ illius bois cuius est. Et quando speculabuntur species erit maioꝛ temperantia in specie hominum: 7 illi qui stant recte sub equinoctiali debent eẽ in maioꝛi temperantia nisi forte mare impediat: 7 qui sunt in quarto climate post sunt in maioꝛi temperantia: 7 illa speculatio est scõm latitudinẽ regionis: 7 aliquando accidit ex montib⁹ 7 aquis res mutantes hec. Sed principalia membra non sunt propinqua temperantie: 7 caro inter omnia membra est magis temperata: 7 post illa cutis excedit: qñ non sentit res tẽperatas: 7 hoc quia neruositas in ipsa tẽperat per sanguinem in extremitatibus venarũ: 7 homines dñt hic: quia similem non sentit similem. Et maioꝛ tẽperãtia cutis est manus: 7 illius palme. Et palme index: 7 indicis eius extremitas. 7 ille debet esse index in tactu: 7 debes scire q cuz dicitur: q aliqua species est temperata nõ in veritate est temperata vel intemperata: vt hõ: quia tunc esset de necessitate illa cõplexio corporis humani: sed dicamus cõplexionẽ temperatã quãdo nõ declinat a cõplexione humana in aliqua qualitate: 7 tunc dicitur temperatũ scõz eius effectum in corꝑe humano. Et nunc dicemus de distemperato. 7 scis qz sunt octo modi. Et est vnus modus qui non est scõm mãm: sicut calor qui est in ipso cuz acquisiuit ipsum per ignem: aut admittat mltũ de sua bũiditate añqz fiat sanguis: qz flã nãle é mã sanguis. Et magi siccũ i cõpe est capillus: qz é ex vapoꝛe siccoꝛ: cⁿ bũiditas cum vapoꝛe rueꝛit 7 coagulabaꝛ siccⁱ⁹: 7 post hec os qdẽ bũidⁱ⁹ é: qz nutriꝛ ex sanguie. 7 qdã aialia sũt qz iõ nutriũ ab ossib⁹ 7 nõ capillis: 7 post os in siccitate é cartilago: 7 post ligamentũ: 7 post mẽbra: 7 post vene nõ pulsatiles: 7 post pulsatiles: 7 post nerui faciẽtes ad motum: 7 post cor: 7 post nerui sensuum: qz aeruimotuũ sunt magis frigidi 7 siccⁱ: 7 nerui sensuum sunt frigidi 7 siccⁱ: 7 non sunt multũ siccⁱ. imo accedunt ad temperantiã fere: deinde cutis.

¶ Caplm. III. De etatibus 7 accidentibus etatũ.

ETates sunt quattuoꝛ vliter: etas crementalis: 7 vocaꝛ anni puerorum: 7 durat fere vsqz ad. 25. annos. Et post etas status vsqz ad. 35. ãnos: aut. 40. Et post etas diminutionis: 7 est cũ remansione vigoris: 7 dicitur etas virilis vsqz ad. 50. vel prope. Et etas diminutõis cũ diminutiõe vigoris a. 60. vsqz in finem. Sed puerilis etas diuiditur in nouiter genitaz 7 etatẽ motiuã: 7 etatẽ ante fortitudinẽ. Et est illa que est dentiũ plãtatiuã. Et est etas que est ante luxuriã: 7 etas nouiter genita: 7 habens calorem quasi temperatum: 7 abundat in humiditate: 7 est diuersitas inter medicos de caloꝛe iuuentutis 7 puericie: qz dicunt quidã q calor

pueritie est itensio:quia tunc magis crescit ⁊ cõplent se tunc in eis appetitus ⁊ digestio:⁊ hoc quia calor naturalis quē acquisiuit ex spermate est maior ⁊ fortior.⁊ dicunt aly q̃ calor iuuentutis est acutior:quia sanguis est spissior:⁊ ideo tũc fluit eis sanguis a narib⁹ multũ ⁊ q̃ ꝑ ẽ tũc multũ colerica:⁊ cõplexio puerorũ est magis declinans ad flegma:⁊ q̃ motus iuuenũ sunt fortiores:⁊ motus nõ est nisi ꝓpter calorez:⁊ sunt fortioris digestionis:⁊ hoc non est nisi:sed appetitus q̃ crescit in pueris:nõ est ꝓpter calorẽ sed ꝓpter frigus:⁊ ꝓpter hoc accidit eis appetitus caninus. Et significatio q̃ in iuuenibus est fortior appetit⁹ ⁊ melior decoctio est:q̃ nõ euomunt.⁊ bñt delectationẽ in eo qđ comedunt:⁊ dixerũt q̃ significatio eius q̃ sua cõplexio declinet ad colerã:est q̃ eis accidunt semp egritudines calide:vt frequẽtius:vt tertiane ⁊ vomitus eorũ est colericus. Et egritudo puerorũ est frigida ⁊ humida:⁊ febres eorũ flegmatice:⁊ maior vomitus eorũ est flegma:⁊ dixerunt q̃ crementũ in pueris nõ est de fortitudine calozis in eis:sed ꝓpter multã in eis humiditatẽ:⁊ adhuc multitudo sui appetitus est ꝓpter diminutionez sui calozis:⁊ hec sunt ꝓbationes in suis sentẽtijs. Sed sũmus medicus diuersaꝝ ab istis:⁊ videt q̃ calor in istis ambob⁹ est equalis ſm radicẽ:sed calor in pueris est maior ſm quãtitatẽ ⁊ in iuuenibus ſm qualitatẽ:⁊ significatio super hoc est:vt si acciperemus penetrare vnũ calidũ in aquã:⁊ tñ in lapidẽ siccũ:⁊ iueniem⁹ q̃ calor in aqua est maior ⁊ humidior:⁊ calor in lapide est minor:⁊ magis acutus.⁊ sig̃t q̃ in pueris est calor:q̃ñ pueri generant ex spermate in quo est multus calor:⁊ ille calor nõ obuauit accidẽti cũ quo infrigidabaꝝ:q̃ñ puer est semper in augmento:⁊ secundus gradus non bz ꝓpter qđ diminuat calor:quo ꝯ reuertez:sed illi qui sunt supra pueritiã nõ bñt cãm augmentantẽ calorẽ nãlem:nec habẽt cãm remittẽtẽ:sed ille calor qui est i eis custodit in eis humiditatẽ radicalẽ: ſm minoritatẽ in q̃titate ⁊ q̃litate q̃usq̃ pueniaꝝ ad etatẽ diminutionis. Et cũ ispexerimus hanc humiditatẽ nõ erit pauca respectu caliditatis:sed erit pauca cũ cõparauerimus eã ad cremẽtũ:⁊ tũc ℔ est q̃n in hũiditate pueri exigiꝝ:vt cõseruet calorẽ:⁊ vt prestet augmẽtũ. Et vna duarũ qualitatũ nõ sufficit:tũc ergo necessariũ est vt sit in medio:vt sufficiat vni duoꝝ post alterũ. Et factuz est q̃ humiditas sufficiat cremẽto:⁊ nõ calori nãli:quo ergo poterit fundari sup aliquã re cremẽtũ:que res nõ poterit saluare radicẽ:⁊ tẽ remãsit vt illa res humida sit postea sufficiẽs cremẽto:⁊ est res scita:q̃ illud tẽpus etatis est etas maior pueritia Sed sermo alioꝝ qđ augmentuz in pueris est causa humiditatis ꝓeter calorẽ:est res falsa: ⁊ illud est q̃ humiditas est mã augmenti:⁊ mã nõ est aliqđ agens per se:nisi p vtutẽ operantẽ in ipsaz:⁊ res agẽs in hoc est nã vl anima nutu dei:⁊ nõ opatur illa vis nisi per calorẽ. Et qui dixerunt q̃ in pueris est frigus:sed ꝓpter illud in eis accidit appetitus:est falluz q̃ñ ille appetitus est appetitus corruptus:⁊ est ex frigiditate complexionis. Et nõ erit cũ hoc digestio nutrimenti. Et digestio in pueris aliq̃n est ſm optimũ modũ:⁊ nisi hoc esset non redderet corpi plus de nutrimẽto q̃ ipsum amittat per dissolutionẽ:⁊ in tpe crementi. Sed accidit pueris mala digestio ꝓpter magnã gulositatẽ ⁊ inordinatũ modũ comestionis:⁊ q̃ comedũt multa humida:⁊ suus motus inducit corruptioue hac via in pueris:⁊ tũc est hec via i cõplexione pueri:⁊ in etate ꝓpinqua versus supra: ⁊ tunc opus est vt scias:q̃ calor post tẽpus status receperit diminutionẽ:⁊ hoc q̃ calor aeris circunstantis aufert humiditatẽ interiorẽ.⁊ adiutoriũ etiã calori extriseco in cõsumẽdo humidũ est calor nãlis itrisecus:⁊ ꝓ hoc iuuat ad hoc motus aialis:⁊ aly qui faciunt ad cõseruationem vite:⁊ post hoc etiã pigrescit nã pati semp istud:⁊ defendere occasiones accidẽtes ex istis:q̃ oẽs vtutes corpoꝛales babẽt terminũ. Et hoc iam scitũ est:⁊ tũc nõ erit eaꝝ operatio semper:⁊ tunc si ista virtus esset infinita:⁊ semper esset restaurãs istud qđ dissoluiꝝ equaliter remaneret tũc semp res:sed dissolutio augmentaꝝ:⁊ humiditas tũc necessariũ est q̃ semp diminuaꝝ quousq̃ ꝛstringaꝝ: q̃ corpus patitur dissolutionẽ:⁊ dissolutio terminaꝝ per humiditatẽ. Et quelibet istarũ rerũ iuuat ad diminutionẽ corꝑis ⁊ ꝛtradicit sue dissolutioni:⁊ tũc q̃n res ẽ ita finita humiditate extinguiꝝ calor:⁊ ꝓpie:q̃ sua extictio est ꝓpter diminutionẽ materie:⁊ ꝓpie:⁊ etiã q̃ accidit adhuc humiditas extranea que semp ꝓpter diminutionẽ digestionis cibi aggregaꝝ:⁊ tunc iuuat ad extinctionẽ caloris duplex modus. Et vnus eorũ ꝓpter strãgulationẽ ⁊ submersionẽ. Et alius ꝓpter cõtrarietatẽ in quãtitate:⁊ illa hũiditas erit flegmatica frida:⁊ ista est mors nãlis terminata in omni indiuiduo ſm suã cõplexionez primã:⁊ quilibet habz terminũ determinatũ diuisuz indiuiduis ſm diuersitatez in complexionibus:⁊ sunt isti termini naturales vite. Et adhuc sunt aly terminꝰ mortis qui sunt per accidens vt interfectio:⁊ tunc ex ℔ q̃q notũ est:quia corpora iuuenũ ⁊ puerorꝰ sunt calida equaliter:⁊ corpora virorꝰ ⁊ senũ frigida:sed corpora puerorꝰ excedunt equalitatẽ in humiditate:⁊ hoc ꝓpter crementum in eis : ⁊ super hoc fundatur probatio. Et est mollicies suorum ossium ⁊ membrorum:⁊ significat hoc syllogismus adhuc:⁊ est propinquitas sui ad sperma ⁊ spiritũ fumosum ex quibus generabaꝝ : sed viri maxime illi qui sunt senes:q̃ cum hoc q̃ sunt frigidi sunt etiã sicci:⁊ scitur hoc per duricie suorũ ossium ⁊ siccitatẽ sue cutis. Et argumẽtũ ad hoc est:q̃ sunt remoti i hoc tẽpore a spermate ⁊ spiritu fumoso. Et ignitas aut est equalis ipsius ⁊ aliquãtulum eos extẽdentibus ⁊ aeritas ⁊ aqueitas magis:⁊ terrestreitas in viris est:⁊ in senibus magis q̃ iuuenibus:⁊ iuuenes magis retificanꝰ q̃ senes:⁊ q̃ pueri in cõplexione:q̃ respectu pueroꝰ sunt sicce complexionis : ⁊ respectu senuz ⁊ virorũ humide cõplexionis:⁊ senes sunt sicciores iuuenibus ⁊ pueris in complexione mẽbroꝰ radicalitez:⁊ humidiores humiditate accitali q̃ remollit.

¶ Caplm. IIII. De alteratione nutrimenti in aiali.

Et dicam quia cibus suscipit quãdaz digestionẽ in masticatiõe: ⁊ hoc quia membrana in lingua ⁊ palato est eadem cum interiori stomaci tunica : quare cõmunicat cum ea in operatione aliqua:cũ cibus fuerit aliquantulũ masticatus:⁊ coadiuuat super hoc saliua in qua est calor iuuans ad eius decoctionem:⁊ ꝓpter hanc digestionẽ triticũ masticatuz magis maturat apostema q̃ decoctũ in aqua vel pistatum:⁊ significatio super hoc est quia per masticationem admittitur sapor ⁊ odor qui fuerũt prius. Et cum puenit illud stõm decoqueꝝ decoctiõe cõpleta. Et nõ solũ calore stõi:sed iuuamẽto circũstantiuz. sicut epatis a dextra ⁊ splenis a sinistra. Q̃n splẽ nõ calefacit p se : iz p venas multas pulsatiles q̃ veniũt ei a corde ⁊ nõ pulsatiles ab epate ⁊ anteriori cũ cirbo.⁊ hoc q̃ cirb⁹ de facili calefit ꝓpter supositatẽ in eo. Et deide calefacit stomacũ ab anteriori ⁊ a supiori cor:qđ appropinquat stomaco:⁊ ℔ mediãte calore diafragmatis. Et fit digestio in stomaco cuz imiscer cum illa materia aquositas potus:generatur ex vniuerso succositas que de facili trãseat ad venas epat⁹. Et post hãc digonẽ ex illa hũiditate attrahit stõs:⁊ postmittit illã ad itestina:⁊ post epar sugit humiditatẽ illam ab itestinis per venas mesaraycas:⁊ sunt vene graciles dure cõtinuate pluribus itestinis:⁊ per illas ꝓcedit illa humiditas graciliando quousq̃ peruenit ad tantã graciliationẽ vt diuidaꝝ in venas capillares:⁊ ille vene adunanꝰ in vnã magnã venã in gibbo epatis. Et de illo loquemur post:⁊ non fieret trãsitus nutrimenti p illas venas graciles nisi per iuuamẽtũ aquositatis potate:que aquositas nõ est alia via necessaria corꝑi:vt est diuisio venarũ capillariũ inter tot partes quousq̃ diuidanꝰ per totã subam epatis:⁊ epar tũc poterit super mãm diuisam per ramos indigestionẽ:⁊ ideo citius fit digestio:⁊ accidit in illa mã res similis oi decoctioni.ſ.res spumosa:que est colera:⁊ fex melãcolia ⁊ sanguis:⁊ si ista decoctio fuerit superabundãs fiet inde res adusta:⁊ si nõ fuerit res cõplea erit multũ flegma:⁊ spuma cõbusta est colera adusta: ⁊ fex adusta est melãcolia adusta:⁊ ambe sunt nõ nãles: ⁊ melius est in istis sanguis:⁊ ille sanguis adhuc in epate erit ꝓcorosus:⁊ hoc ꝓpter imixtionẽ eius cũ aqua:q̃ idigebat ad eius circuitũ intra venas capillares:sed cũ itrauerit ille sanguis venas colat se ab aquoso illo tẽdẽte ad renes p vnã venã magnã rectã:cũ q̃ etiã venit ad renes sanguis dans eis nutrimentũ ⁊ residuũ tendit ad vesicã: ⁊ sanguis qui remãsit in gibbo mũdificatus stans ibi in vena magna que diuidiꝝ in duas:quarũ vna tẽdit deorsum:⁊ reliqua tendit sursuz:⁊ post per multos ramos diuidiꝝ quousq̃ peruenianꝰ ad venas minutissimas aquaꝝ orificys exiens paulatiz imbibit mẽbra:⁊ residuũ huius capituli querat aliquis ex doctrina mea in canone.

¶ Caplm. V. De humoribus.

Et humor est corpus humidũ ꝛcurrẽs ⁊ alteraꝝ ad bonũ:⁊ ẽ vna pars que accidit ex suba cibi:⁊ istud qđ est supfluitas poterit aliq̃n cõuerti in humorẽ bonũ. ⁊ tñ necessariũ eẽt auferri a corpore prius q̃ hoc ꝓtingat. Et dico q̃ humiditatũ corꝑis: quedã sunt prime:⁊ quedã scde:⁊ ꝓme sunt humores q̃tuor:⁊ scde sunt quedã supfluitates:⁊ humiditates q̃ nõ sunt supfluitates sunt q̃ sunt diuise a ꝓncipio vt elõgate sunt a suo ꝓncipio.in tñ q̃ potẽtes sunt trãsire in mẽbra sed nõ trãsiuerũt cũ effectu cõpleto:⁊ sunt triũ modoꝝ: ⁊ vna illarũ est humiditas que dispergiꝝ per mẽbra ſic ros. Et est habilitata vt trãseat in nutrimẽtũ cũ mẽbruz habuerit dissolutionẽ:⁊ est ad humectandũ mẽbra cum fuerit desiccata ꝓpter aliquẽ motũ fortẽ. Et 2ª humiditas est hũiditas q̃ ꝓpa est coagulatiõi:⁊ est cibus alteratꝰ ad mẽbra ſm spẽm cõplexionis:⁊ nõ pueniꝝ ad cõplemẽtũ: ⁊ tertia humiditas est intrãs mẽbra q̃ ꝓncipio crementi: ⁊ suũ initiũ fuit ei a mã embzionis:⁊ ꝓncipiũ embzionis fuit ab humoribꝰ. Et dico adhuc qđ humiditates humorose que sunt bone:⁊ supfluitates sunt q̃tuor modoruz: sanguis ⁊ colera:⁊ melãa ⁊ flegma:⁊ sanguis est calidus ⁊ humidus:⁊ est duoꝝ modoruz nãlis:⁊ est rubeus boni odoris ⁊ dulcis:⁊ est ꝛnaturalis duoꝝ modoruz:⁊ est vnꝰ modus quo fit ꝛnaturalis:q̃ñ fit hoc mõ:nõ ꝓ imixtionẽ alicuꝰ alteriꝰ rei extranee cũ ipso:iz potiꝰ ꝓ mutatõez in ipso ſm calorẽ aut frigus:⁊ aliq̃n fit ꝓmutatio ꝓ mixtionẽ:⁊ est duobꝰ modis:aut ꝓ bũorẽ extrisecũ venientẽ intra ipsuz:⁊ cozrũpentẽ illã subam:sicut cuz generaꝝ in sanguine spumosuz.i.colera:⁊ fex.i.melãcolia:⁊ aliqua illarũ remãsit in sanguine:⁊ iste modus ſm diuersas mixtiones variaꝝ:ita q̃ aliq̃n fit sicut fex alba vel nigra vel rubea:⁊ sic mutaꝝ aliq̃n in odore ⁊ sapore:⁊ flegma nãle est mã sanguinis:⁊ flegma dulce in cõpatione ad corpus parũ est frigidũ:⁊ in cõparatione ad sanguinẽ multũ frigidũ. Et Hal. dicit q̃ nã nõ fecit mẽbrũ determinatũ ad flegma:q̃ est ꝓpinquũ sanguini:⁊ necessariuz est oibus mẽbris:⁊ ideo eius cursus est similis cursui sanguinis:⁊ tẽ dico q̃ hoc est aut necessitate aut vtilitate:sic determinauimus in canone:⁊ vtilitas est vt remolliat iuncturas ꝓpter cõstrictionẽ ⁊ calorẽ mouentẽ:⁊ est portio eiꝰ gipsea que inspissabaꝝ in iuncturis ꝓpter cõsumptionẽ suaꝝ ptiuz subtiliũ:⁊ causa salsedinis est imixtio particulariũ terrestriũ amaraꝝ cũ humiditate aquosa:⁊ ℔ ſm equalitatẽ: q̃ si pticule aduste cẽnt mlte faceret amaꝝ:⁊ fz hãc via faciũt salẽ:cũ gbus operanꝰ:vt melior phȳsicus dixit q̃ illud flegma poterit fieri salsum ꝓ putrefactionẽ in ipso. Et in trãsmissione colere ad itestina aliq̃n accidit opilatio:⁊ dicẽ colica:⁊ erit egestio tũc alba:⁊ color citrinus. ⁊ aliq̃n citrinaꝝ colera i se.⁊ accidit cinis in ea.⁊ sua citrinitas adunaꝝ cũ aquositate sua.⁊ est res pessima:⁊ colera inãlis q̃ñ generaꝝ in epate:aliq̃n in stomaco:⁊ qđ in epate est subtilꝰ ⁊ cinerat:sed pessima generaꝝ in stomaco ex adustione vitelline:⁊ tũc nigrescit combustũ ⁊ imisceꝝ nãle cũ illo:⁊ efficiꝝ viride ⁊ pessimũ cõburiꝝ multũ: efficiꝝ tñ viridissimũ:⁊ istud est q̃si venenũ.

¶ Caplm. VI. De calore habentiũ sanguinez.

Dixit magꝝ ꝓmus q̃ oẽ aial qđ cibaꝝ: aut bz sanguinẽ:aut rez loco sanguis:⁊ oẽ aial sanguineũ est calidius:⁊ maxie mas.⁊ iã dixit mihi marinion q̃ mlieres sunt magis calide:⁊ ꝓpter hoc patiũꝝ mẽstruũ. Sed abocaliz dixit ȝriũ:⁊ fuerũt antiq qui putauerũt q̃ sanguis ⁊ colera fuerint frigidi:⁊ dixit q̃ calidũ dr multis modis:q̃ calidũ dicit : eo q̃ calefacit tactu sicut ignis:⁊ dr calidũ: q̃ cũ fuerit itra receptũ calefacit.⁊ alys modis quos nu merauim⁹:⁊ dr calidũ:q̃ multũ de sua spẽ põt calefacere ⁊ modicũ nõ:sicut apiũ:⁊ dr calidũ:q̃ tarde deponit calorẽ quẽ recipit:sicut plũbũ ⁊ corꝑa cinerosa cũ calefiũt ꝓfundãt ignẽ in se:⁊ cũ abluunt redeunt frigida ⁊ ficca: aut est ſm essentiã:vt in lapide:⁊ per accns:vt in glacie. Sed aialia aquosa que bñt sanguinẽ subtiles aquosum sunt timorosa:⁊ q̃ bñt sanguinẽ spissuz sunt magis audacia:q̃ calor magis retinet i lapide q̃ in aq̃.⁊ ideo retinent calorẽ ire diu:vt porci ⁊ camelli:vt boues ⁊ leones. ⁊ ita in boie grossi sanguis.⁊ ideo aial nõ babẽs sanguinẽ nõ bz sepũ:nec ȝirbuz:q̃ in ȝirbo ⁊ sepo est terrestreitas frigida.⁊ ꝓpter ℔ de facili cõiunguntꝰ.⁊ hoc q̃ in aiali non bñt dẽtes in mãdibula superiori:citiꝰ ↄgelaꝝ sepũ cũ fuerit liquefactũ:q̃ ista aialia sunt multũ terrestria.⁊ ideo habẽt cornua ⁊ vngues:⁊ nõ ita cõgelaꝝ sepũ ceteroꝝ aialium: ⁊ q̃ñ multiplicaꝝ pinguedo in corꝑe iterfic:q̃ cõgelat caloꝛẽ nãle.⁊ ossa ⁊ sepũ nõ bñt sensuz:q̃ sunt adhuc q̃si sanguis cõgelatus. Et sua digo nõ est sillis digõni carnis. ⁊ postq̃ frigus fuerit potẽs supra corꝑ⁹ iducetur mors. ⁊ postq̃ fuerit multiplicata piguedo in corꝑe rescidit generatio.⁊ ifridabiꝝ sanguis ⁊ medulla ossiũ est ex dissolutiõe subtil sanguis q̃ nõ venit ad pfectã digõnem.q̃ñ via eiꝰ qđ pueniꝝ ad pfectã digõnẽ:est via ad carnem. Et medulla assimilaꝝ spermati ſm vnũ modum.⁊ medulla pueri est sanguinea.⁊ medulla iuuenũ est ex acutiori sanguine q̃ medulla senũ. Et medulla est sustentamentum ossis.⁊ est superfluitas cibi ossis que conuertitur itra in expressione.⁊ est etiã cibus ad os:⁊ inter istos sermones non est diuersitas:⁊ non est mirum boc.q̃ medulla cuz est multa poterit ex ea conuerti quid ad cibum.⁊ tũc nõ est opus i hoc medico disputare.⁊ vlr medulla ẽ sanguis alteratus ad ossis naturã. Et animal qđ bz strictura in osse:⁊ multũ osseitatis ⁊ nõ indiget sustentamento medulle:nõ habet medullã sicut leo:⁊ iuuat adhoc calor:⁊ aial nõ babẽs os nõ habet medullã nisi nuchã:⁊ nucha

que circundaꝝ ſpinis. Et medulla licꝫ ſit fundamentuꝫ neruoꝝ: valꝫ tamẽ ad aliud. ſ. qđ eſt quaſi cõtinuatiuuꝫ: ⁊ ligamẽtũ ſpondiliozũ: ⁊ vtilitas ſpõdiliũ: nõ eſt ſolum ſicut cooperimentũ nuche: ſed etiã vt ſint oꝛigo oſſiuꝫ in per que fundaꝫ coꝛpus: ⁊ putant quidã cũ cõtinueꝫ nucha cũ cerebꝛo: ꝙ ideo natura eoꝝ ſit vna: ſed errãt in hoc: qꝛ medulla cerebꝛi eſt frĩda: ⁊ ſpinalis medulla eſt calida: ⁊ ſignificat ſup hoc ſua pinguedo: ſed nucha acq̃ſiuit hanc cõplexionẽ a coꝛde ⁊ licet ſit medulla calida iſta nuchalis: nõ tamẽ deſiccaꝫ: qꝛ recipit humiditatem cõtinue a cerebꝛo. Et qđ dixit magiſter pmus: qꝛ putant ꝙ ſubſtãtia cerebꝛi ſit ſentiẽs: ⁊ habeat virtutẽ ſentiẽdi: ſed nõ eſt ita: qm̃ eſt talis qualis medulla eſt: que eſt intra oſſa: dico ꝙ nõ dolet cerebꝛũ ꝓpter apoſtema in ſui ſubſtantia: ſed ꝓpter apoſtema in ſuis pelliculis: ⁊ nõ eſt ve titũ quin in cerebꝛo ſit aliqd repoſitiuũ ſenſuuꝫ: ⁊ ſpũs vitalis: ⁊ tũ illud nõ erit ſentiens: ⁊ illud eſt qm̃ cerebꝛũ eſt ꝑn̄ viſus: ⁊ tm̃ nõ videt: ⁊ eſt ꝑn̄ vtutis motiue volũtarie: nec tm̃ mouꝫ volũtarie. Sꝫ certe ꝑn̄ iſtarũ vtutũ ẽ ſpũs; q ẽ in eo vt in archa vtutis que defluit ad mẽbꝛa continuata cũ medulla: ſicut eſt teſta capitis que eſt archa medulle. Et nõ opꝫ qđ aliquid cũ fuit archa aut trãſitus alicuius virtutis qđ ipſuꝫ ſit participãs eandẽ vtutẽ: ſicut duo nerui obtici qui ſunt vacui: ⁊ nõ ſunt vtutes cõtingentes in illis neruis: ſed in cerebꝛo eſt vnũ qđ non habꝫ vaſa: ⁊ illud eſt etiã qm̃ ipſuꝫ equat calozẽ ſpiritus calidi: ⁊ ꝓpter hoc ſpũs magis equabit ſenſuꝫ ⁊ motum: aut ſicut ſpiritus qui eſt in coꝛde ⁊ cõis virtutibus: ⁊ cuꝫ tũc peruenerit ad medullã erũt opationes in quibuſdã eoꝝ ⁊ magis tunc apparebunt. Et erit ille ſpũs operans vlr. ⁊ tũc cũ fuerit in epate erit eius vtus magis operãs. Tunc igit archa cã medulle erit ſm intentionẽ ſpũs ſenſibilis ꝓprie: ⁊ ſue equationis nõ: vt ſentiat per ſe in ſui ſubo. Et iã dixit phyſicus ꝙ tactus eſt cum equalitate: ⁊ oẽ aial magis equalis cõplexionis ſunt ſua mẽbꝛa magl tangibilia. oẽide teſtatus eſt per ſe: ꝙ medulla nõ eſt cũ equalitate: ⁊ nõ eſt ſuus exitus a ꝑte cõplexionis ad calorẽ: ſed ad frigiditatẽ: ⁊ tũc nõ dꝫ ſibi medicus accipe verba iſta ꝓꝑ ratiocinationẽ: ſed coꝛ eſt equatũ ſm vnũ modũ in ſui ſuba: qꝛ eſt carnale: ⁊ ſi declinauerit declinabit ad cõplexionẽ calidã: que etiã nõ aufert virtutes: ſed etiã augmẽtat. Et qđ magis impedit coꝛ eſt cũ nõ obedierint illi ſpũs ⁊ virtutes coꝛdi: ⁊ hoc qm̃ illi erũt frigidi: ſed nõ eſt tamẽ neceſſariuꝫ ꝙ illud qđ eſt magis calidũ magis ſentiat. Sed cõſilũ qđ videꝫ mihi optime eſt qđ primũ ſenſibile eſt ſpiritus. Et nõ eſt opus: vt ideo ſit archa ſue generationis: vt archa ſue equatiõis: aut ſue cuſtodie ſenſibilis ꝓterq̃ eſt opus vt participet cõplexionẽ qua recipiat a ſpũ virtutẽ ſenſibilẽ ⁊ ſenſuꝫ. Et ſuba carnalis eſt magis digna cũ hac q̃ ſubſtãtia frigida ⁊ humida aquatica: ⁊ iſtud nõ eſt iudiciũ meũ certum: neq̃ credibile. Et notũ eſt ꝙ ſpũs eſt aptus recipere iſtas virtutes hac via. vt ſit calidus: nõ ꝙ ſit equalis. Sed inſpiratio nõ equat illũ ſpũm: eo ꝙ infrigidat ipſum tantũ: ſed qꝛ vetat calidiſſimũ qđ intẽdit in diſſolutione ſpũs: ⁊ qđ intendit diminuere ab illo ſpiritu euaporationes ſuperfluas: ſꝫ mẽbꝛũ cũ quo erit ſenſus ⁊ diminutio: ſed membꝛũ iter mẽbꝛa ſenſibilia vꝝ q̃ ſit magl ſenſibile qđ ẽ magl equale: ⁊ qđ eſt magis eq̃le eſt magis ſenſibile: ⁊ cerebꝛũ facũ eſt frigidũ eq̃diſtans coꝛdi: vt refrenet calozẽ ⁊ ſui ebulitionẽ: ⁊ qđ iuuet ſpiritũ ſibi venientẽ aliqua equalitate: que equalitas ſit cõueniẽs ad ſuũ motũ: ſed virtus intrat ad cerebꝛũ a coꝛde ⁊ cũ ſpiritu: ſed ſpiritus procedẽs in ipꝫ rectificat eius ſubam multis modis: ſicut in nutriri: ⁊ increſcere ⁊ in alijs: ⁊ tũc cũ fuerit equalis nõ iuuabit ad illã equationẽ: neq̃ erit equatio: ⁊ tũc ſingulabiliꝫ ad vnuꝫ opus: ⁊ nõ veniẽt ſup ipſuꝫ operationes multe: quarum vna impediat alteram: ⁊ ꝓpter hoc cũ ille ſpũs aptaꝰ fuerit ad ſenſuꝫ: ⁊ trãſiuerit ad epar: ⁊ cõplexionẽ epatis faciet ſtare cũ fuerit aptatũ ad ſenſuꝫ: ⁊ motũ: ⁊ dimittet ipſuꝫ tm̃ ad operationẽ nutrimẽtalẽ: ⁊ tũc iſta mẽbꝛa que ſunt poſt coꝛ mutant cõplexionẽ: ⁊ tũc faciũt ſpũm carere vigoꝛe. ⁊ illud eſt eſſentiale. Et dicamus etiaꝫ ꝙ ſpũs eſt maioris virtutis in operatione ſm accidens: ⁊ hoc qꝛ euacuat ⁊ euacuat qꝛ declinat ad opationes alias: ⁊ eſt iſtud verũ: qꝛ aia eſt vna: ⁊ eſt ꝑ coniuncta cũ ꝑ mẽbꝛo: ⁊ ꝑn̄ iſtꝫ anime i medio coꝝ eſt caloꝛ nãlis. Et anhelitus inſtrumẽtũ ꝓmũ eſt caloꝛ naturalis: ⁊ cũ illo inſtrumẽto cõplet oẽs opatiões ſuas: ⁊ iã poſitũ eſt inſtrm̃ in medio coꝝ. Et multiplicauerũt ſanguinẽ ei: ⁊ caloꝛ ſue cõplexionis iuit ad exercitationeꝫ ſui coꝛpis: licꝫ caloꝛ non ſit prima cauſa eẽntialis ad boc: ſed virtus informatiua nõ fecit ſuturã capitis ⁊ ſuperioꝛẽ eius parteꝫ eque dura ſibi ſimilibꝫ: ſed fecit illã ꝑtẽ multũ mollẽ. ⁊ hoc in paruulis: ⁊ ideo ille puer quaſi erit debilis qui hꝫ mẽbꝛa debilia: ⁊ maxime ille qui hꝫ cerebꝛũ debile: qđ creatuꝫ eſt in ſublimitate bois: ⁊ nõ creatũ fuit in multa humiditate. Nũc tranſeamus ad membꝛa interiozum.

¶ Caplm. VII. De animalibus ſanguinẽ babẽtibus.

Dixit oẽ aial hñs ſanguinẽ hꝫ cerebꝛũ: ſed aialia marina ⁊ malachie hñt cerebꝛũ. ⁊ bõ hꝫ medullã maioꝛẽ reſpectu ſui coꝛpoꝛis q̃ cetera aialia: ⁊ hoc eſt: qꝛ eius magnitudo eſt neceſſaria multũ virtutibus aialiꝫ ⁊ ſpũalibus ⁊ cogitationiꝫ rõnalis q̃ non hñt cetera aialia. Sed anothomia in cerebꝛo bois eſt: qꝛ ps eius tẽdit ad medullã: ⁊ reliqua ad pelliculas. ⁊ tertia ad quoſdaꝫ ventriculos plenos ſpuma: ſed nerui ſunt q̃ſi rami emanãtes ab illa: ſed illi nerui nõ ſunt ꝓprie de ſua ſuba: ⁊ totũ caput hꝫ mediatione ſm ſui longitudinẽ in ſuis vẽtriculis ⁊ ſuis mẽbꝛanis: vt in illa vacuitate ſit iuuamentũ: licꝫ etiã in vẽtriculis anterioꝛibus magis manifeſtatur ſpũs ſenſibilis: ⁊ iã creabaꝫ ſuba cerebꝛi quaſi leuis vnctuoſa. ſed illa vnctuoſitas eſt ꝓꝑ hꝫ: vt qđ naſciꝫ ex illa. ſ. res neruoſa ſit viſcoſa. Sed dixit medicus ꝙ mollicies erat vt recipiat aptã figurã. ⁊ de facili exerceret ꝑ talem mãm imaginatio. qm̃ res hũida de facili recipit impſſiones. ⁊ nõ vꝫ mihi iſtud: qꝛ res humida de facili recipit alterationẽ ſed nõ oẽm: ſed illã que eſt cũ diuiſione ⁊ receptione figuraꝝ: ſed imaginatio ⁊ extimatio nõ fit cũ motu coꝛpis vel diuiſione aliqua in coꝛpe: ſed nõ fuit leuis niſi eẽt molliens neruos duros: ⁊ eſſet eis nutrimentum bonũ: ſm gradũ: qm̃ ſuba dura non ita dat mãm rei. ſed mollis ſuba: ⁊ vt illud qđ naſciꝫ ab ea eẽt ꝓmo leue ⁊ molle: ⁊ in ſuis extremitatibꝫ eẽt durũ ſm ꝙ dicemus poſt in neruis: ⁊ qꝛ nec̃iũ fuit ꝙ id qđ naſciꝫ ex ea eẽt duꝝ. g̃dati: ⁊ ſua durícia eẽt durícia cum mollificatõe: tũc nec̃e fuit. vt ſuba a qua naſciꝫ eẽt humida. mollis. leuis. vnctuoſa. ⁊ hac de cã: vt ſpũs qui eſt durus. ⁊ quo indiget ad motũ feſtinũ iuueꝫ ꝑ hũiditatẽ. ad hoc. ⁊ fuit ſpõgioſa vt eẽt facilioꝛ ad motũ. qꝛ durícies in mẽbꝛis eſt ponderoſioꝛ q̃ humiditas. ⁊ mollícies rara. ⁊ ſuba medulle eſt diuerſa in partibus. qꝛ anterioꝛ eſt humidioꝛ. ⁊ poſterioꝛ eſt durioꝛ. Et diuiſio facta eſt ſm ptes ſm diſtinctiões in mẽbꝛana dura. ꝓut dicemꝰ inferius. ⁊ mollificauerũt ptem anterioꝛem medulle: quoniã plures nerui ſenſibiles naſcunt inde ⁊ ꝓꝑ audit. ⁊ viſus. qꝛ viſus eſt cuſtodia: q̃ſi ſpeculatoꝛis. ⁊ fuit dignus vt eſſet cuſtodia anterius. Et nerui motiui magis habent oꝛtum a poſterioꝛi. ⁊ naſcuntur a poſterioꝛi nucha que eſt nuncius cerebꝛi. ⁊ ſupplet eius vices in doꝛſi via: ⁊ eſt via vt naſcanꝫ neruí: ⁊ nerui motꝰ idigẽt magl durície q̃ neruí ſenſibileꝫ: ſꝫ diſtincta fuit mẽbꝛana vt eſſet dꝛia inter nuchã ⁊ ſpõdilia. Et accidit inde dubitatio ſup boc: vtrũ mollicies cerebꝛi tangit durícię mẽbꝛane gradate: ⁊ fortaſſe in eo loco in quo tangit mẽbꝛana medullã: illa mẽbꝛana fit mollioꝛ. Et in duplicamẽto pãniculoꝝ fuit iuuamentũ: gbus eẽt in eis ſuſtentamẽtũ venis nõ pulſatilibus veniẽtibus ad medullã. Et extremitas huius eſt ibi vbi cadit ſanguis. q. q̃daꝫ plana: ⁊ eſt illud. q. lacuna: ⁊ eſt a poſterioꝛi vbi eſt ſitus q. toꝛcularis: ⁊ deinde ex eis accidit ramificatio: ⁊ aſſimilaꝫ ſue ſube medulle: ⁊ ſugunt per oꝛificia ſua ſanguinẽ: ⁊ poſt adunaꝫ ad duas vias: ſicut dicemꝰ in anothomia ſerre: iſta etiã duplicatio hꝫ iuuamentũ vt naſcanꝫ ex ea ligamẽta medulle cũ mẽbꝛana ſpiſſa in eq̃diſtãtia ſerre coꝛone: ⁊ in anterioꝛi ꝑte naſcunꝫ additamẽta que ſunt ſimilia mamillis per que fit olfatus: ⁊ ꝺcidũt a mollicie cerebꝛi modicũ: ⁊ nõ ſunt ita duri vt neruí: ⁊ iã cooperiũt medullã cũ duplici mẽbꝛana dura verſus teſtaꝫ: ⁊ molli verſus medullã: ⁊ facte ſunt ne medulla teſtã tangeret ⁊ ledereꝫ ab oſſe: ⁊ iõ iſta ſuperficies iterioꝛ oſſis eſt mollioꝛ. Et iſta mẽbꝛana licꝫ ſit cuſtodia medulle: tñ eſt ligamẽtũ ⁊ cõtinuatiuũ venarũ pulſatiliũ que ſunt ſupra medullã: ⁊ eſt q̃ſi ſecũdina que eſt ſubm texture venarũ: ⁊ pp hꝫ intrat adhuc ſuba medulle in multis locis ⁊ vadit ad eꝰ vẽtriculos: ⁊ terminaꝫ a poſterioꝛi: qꝛ ei nõ ẽ opus plus pp eius duríciẽ: ⁊ mẽbꝛana dura non applicaꝫ medulle: nec alíe mẽbꝛane oi loco: ſed eleuaꝫ ſurſuꝫ: ⁊ cõtinuatio inter illas eſt ꝑ venã que trãſit e dura mẽbꝛana ad ſubtilẽ. Et ſpiſſa mẽbꝛana cõiungiꝫ cũ oſſe ꝑ quedã mẽbꝛanalia ligamẽta que naſcunꝫ a ſpiſſa: ⁊ coniunguꝫ illa cum ſerra: ne cadat ſup medullã: ⁊ iſta ligamenta trãſeũt ſubſtantiã vſq; ad ſupficiẽ extriſecã teſte: ⁊ ſtãt ibi quouſq; terꝫ ex eis mẽbꝛana que cooperit teſtã: ⁊ in hoc ligatur hñ dura mr̃ cũ oſſe. Et medulla hꝫ in ſui lõgitudine tres dimenſiones in vẽtriculos: ⁊ oĩs vẽtriculus hꝫ in ſui latitudíne duas ptes: ⁊ tũc pars anterioꝛ manifeſte diuidiꝫ in duo: dextrũ ⁊ ſiniſtrũ: ⁊ ſunt vnius q̃titatis: ⁊ illa pars anterioꝛ iuuat olfatũ: ⁊ ſuper electionẽ ſupfluꝰ ꝑ ſternutationẽ: ⁊ aditnat ad diuiſionẽ ſpũs viſibilis: ⁊ iuuat ſuper opa vtutis formatiue: ⁊ in cõprehẽſionib⁹ extriſecis: ⁊ vẽtriculus poſterioꝛ eſt magis vt ipleat vacuitatẽ membꝛi magni: ⁊ illud eſt nucha: ⁊ in illo eſt diſtinctio ſcõm poſt ſpiritus viſibilis: ⁊ viget ibi virtus memoratiua: ⁊ tñ eſt minoꝛ ꝑte anterioꝛi: ⁊ cũ bec diminuunt gradatiꝫ q̃uſq; creet ex ſe nuchã ⁊ ꝓdat inſpiſſando ſm ꝓportionem qua dureſcit. Sed vẽtriculo mediali eſt quaſi trãſitus ⁊ via ab anterioꝛi: ⁊ inter anterioꝛẽ ⁊ poſterioꝛẽ: ⁊ iõ magnificabaꝫ ⁊ elongabaꝫ a dextro de magno ad magnuꝫ: ⁊ mediãte ipſo cõtinuaꝫ ſpũs anterioꝛis cũ virtute poſterioꝛi ⁊ declinat ad virtutẽ memoratiuã: ⁊ tegit ſe tegmento ſperico ⁊ iterius ꝓcauo: ⁊ hoc vt nõ incurrat occaſiones extrinſecas: ⁊ vt ſit fortis ad patiendũ cõtactũ membꝛane gradate: ⁊ ad ipſuꝫ cõiunguꝫ ventriculi anteriores: ⁊ iſta via eſt vnus vẽtriculus ꝑ ſe. Et eſt via deferẽs a formatiua ad memoriã: ⁊ tunc bene cõplebiꝫ cognitio ſiꝫ tu ſcis: ⁊ ſignũ ſitus vtutũ in iſtis eſt ꝓꝑ egritudies earũ que deſtruũt opationes. Et mẽbꝛana ſubtilis itrat in vẽtriculos cerebꝛi ⁊ coopit illos quouſq; pueniat ad partẽ poſterioꝛẽ: cui ſufficit ſua durities loco coopimẽti mẽbꝛane: ⁊ anterius cerebꝛi ſunt vie ſerroſe in gbus tranſit ſpũs aialis: ſicut in ſuis ventriculis: qꝛ nõ in oĩ tpe apiũt illi vẽtriculi: neq̃ ampliant: aut ſpũs paucus eſt: vt per hunc vẽtriculi aperiant tm̃. Et qꝛ ſpũs cõplet ſuã opationẽ alteratione ex cõplone cardiaca ad cõplexionẽ medulle: ⁊ hoc eſt ꝓ decoctionẽ qua ibi decoq̃ſ: decoctio voiſtius erit per motũ ⁊ diuiſionẽ mãe in locis decoctionis ſm modũ decoctionis in epate: ſed ſerra eſt magis aperta q̃ poſterioꝛ eſt: quia eſt ꝓpoꝛtio ſerre ad ſerram que eſt mẽbꝛi ad membꝛũ: ⁊ cauſa q̃re poſterioꝛ pars fuit minoꝛ anterioꝛe eſt ibi: ⁊ inter ventrẽ: ⁊ vẽtriculũ inferioꝛẽ poſtremũ diuidunt due vene maioꝛes que tranſeunt ad medullã quas noiabimus: a gbus ꝓcedunt rami cõtexti quaſi in ſecũdina q̃ ſunt ſub medulla: ⁊ facta ſunt iſtis ramis ſuſtentamẽta quaſi glãdule que implẽt vacuitates que eſt iter illas: ſicut ⁊ in alijs venis ramificatis: qm̃ caro glãduloſa implet vacuitates aliarũ: ⁊ iſte glandule cõiunguntꝫ cũ figura ramoꝝ ſm modũ ꝓdictũ texture venarũ vt ſupra: ⁊ dilatantꝫ ſm dilatatiõẽ ramoꝝ q̃uſq; cõpleaꝫ ramificatio: ⁊ ſtet textura ſm ſimilitudinẽ ſecũdine: ⁊ ibi qeſcunt: ⁊ particule medulle que cõꝓhendũt ꝑtẽ mediã ſue particule que ſunt ſupra ſunt q̃ſi in figura vermiculi: ⁊ ille particule ſunt ſerroſe: quaſi ſm longitudinẽ: ⁊ cõiuncte vna cũ altera: vt habeat quo amplectur ⁊ quo cõſtringaꝫ ad modũ vermis: ⁊ pars interioꝛ q̃ eſt ſuper mẽbꝛana ⁊ mẽbꝛana que ꝓtinet medullã: ⁊ eſt illa mẽbꝛana cõpoſita ſup duo additamẽta que ſunt q̃ſi crura: ⁊ ſunt quaſi ꝓpinqua: neq̃ ſunt multũ remota: neq̃ multũ ꝓpinqua: ⁊ ſunt appoſita duobus ligamẽtis que dñr chorde: ⁊ boc ne auferanꝫ aliq̃n vermiculi: ⁊ qñ anguſtata fuerit ſua latitudo colligit illa: ⁊ ꝑdicta mẽbꝛana natat ſupra duo additamẽta predicta: ⁊ capita illaruꝫ cũ eleuanꝫ habẽt modicã diſtantiã: ⁊ ligamenta ſua ſunt quaſi capilli: ⁊ illa poꝛtio que eſt filis vermiculo cũ ipſis additamẽta cõtingit ea: ⁊ claudit diſtãtiã que media eſt iter illas: ⁊ cũ cõſtringiꝫ ad locũ amplũ: ⁊ dilataꝫ eoꝝ latitudo: ⁊ recipiũt diſtantiã modicã: ⁊ hoc cũ cõſtringiꝫ vermiculus: ⁊ vermiculus qui vadit poſterius ẽ gracilioꝛ alijs: ⁊ aliq̃tulũ tumeſcit: ⁊ iſta duo additamẽta aſſimilanꝫ duabus vuis: ⁊ ille due vie nõ habẽt in ſe aſperitatẽ: ſed potius planicíẽ: vt melius poſſint ꝓplicari: vñ etiã ſimul poterũt mouere cũ mouenꝫ q̃ſi eẽnt res vna. ⁊ in cerebꝛo ſunt duo foꝛamina ad expellẽdũ ſupfluitatẽ ⁊ vnũ anterius: ⁊ reliquũ a medio baſis: ⁊ in ventriculo poſterioꝛi nõ fuit foꝛamẽ: qm̃ ipſe eſt in vltimo: ⁊ partus reſpectu alioꝝ: ⁊ ꝓꝑ hoc non patiꝫ foꝛamen. Et ventriculus intermedius cõmunicat cũ extremis: ⁊ iam poſitus eſt: ⁊ etiam locus per quem exit ſupfluitas a nucha: ⁊ eſt ille ei ꝓpinquus: ⁊ poſterioꝛ pars communicat: ⁊ in via medy: qm̃ due vie ex trãſitu erio. ꝓcedẽtes cõueniũt in vnuꝫ foꝛamen: cuius initiũ vie eſt in mẽbꝛana ſubtili: ⁊ trãſit in mẽbꝛanã dictã: ⁊ cũ pertrãſierit aliq̃tulũ in mẽbꝛanã: obuiat cuidã vie que aſſimilaꝫ glãdule: ⁊ ẽquaſi ſpera depreſſa in vtraq; parte: ⁊ eſt illa ſubſtãtia inter membꝛa dura: ⁊ foꝛamẽ baſis: ⁊ in alia via reperiꝫ os colere. Et iã dixit Ariſt. ꝙ nõ eſt in ſuba medulle ſanguis: ⁊ debes intelligere ꝙ nõ eſt in ſuba eius ſanguis ſm ꝙ iam mutatus eſt in aliã humiditatẽ: ⁊ dixit ꝙ nõ ſunt vene in ſui ſubſtãtia. Et voluit itelligere: qm̃ ille veniũt: ⁊ diſcurrunt ad mẽbꝛa: ⁊ oꝛifícia venarũ tranſeũt in illã quouſq; pñt ſugere ab eis neceſſariũ nutrimẽtũ. Et i ſuba ſua nõ eſt textura venarũ ſicut in carne vel coꝛde vl epate: ⁊ teſta ſuperioꝛ eſt ſpiſſioꝛ: vt melius defendaꝫ ab occaſionibus: ⁊ eſt vt ſit lenioꝛ: ⁊ medulla eſt frigidioꝛ inter membꝛa ꝓncipalia: ⁊ boc percipitur tactu. Et dico: quia quãdo erit medulla remota ab extremitatibꝰ coꝛporis: ⁊ eſt ꝓncipium neruoꝝ motiuoꝝ ⁊ ſenſuum: ⁊ neruí motiui: cũ remoti fuerunt a ſuo ꝓncipio debilitaꝫ: vt nõ poſſint mouere extrema coꝛporis: tunc creata fuit nucha. vt eſſet ꝓncipiũ illoꝝ neruoꝝ a propinquo: licꝫ etiã

in ea sit iuuamentum ad retentionem spondilium. Et si caput esset principium neruoꝝ oium. eius quātitas deberet esse maioꝛ. et tunc ponderaret supꝛa cozꝑ nimiuꝫ.

¶ Capitulum. VIII. De anothomia neruoꝝ.

SEd iuuamentū neruoꝝ quoddā est per se quoddā ꝑ accīs: ⁊ ꝑ se est illud qđ dat mediāte sensu medullā: ⁊ motū ad oīa membꝛa. Et iuuamentū ꝑ accīs est qđ neruꝰ oꝛiūt̄ a cerebꝛo: ⁊ faciūt cārnē nimis fortē: ⁊ faciunt membꝛa īsensibilia sentire: vt epar pulmonē: ⁊ splenē renes: ⁊ hoc cū fuerit apostema in eis vel ventus. ⁊ principiū neruoꝝ est sc̄m modū ꝓdictū medulle: ⁊ eius extremū est cutis a qua fila quedā sunt venientia ad cutē que īmiscent neruis in cute. Et medulla est p̄n̄ duplr neruoꝝ: q; quedā est principiū medulle mediate. ⁊ q̄dā est p̄ncipiū sine medio: ⁊ pōt sciri hoc per neruos descendētes a capite ad mēbꝛa iteriozꝛa vt epar ⁊ pulmonē: qm̄ illineruī qui elongati sunt a p̄nciplo suo firmant musculis: ⁊ apposuit eis quoddā cozꝑ qđ est mediū iter neruū: ⁊ cartilagīnē: ⁊ est ꝺueniēs i sui ſuba neruis qñ iclinant: vt epiglotis: ⁊ aliud qđ est in radicibus costarū: ⁊ tertiū est in loco ad quē finiť pectus: ⁊ alꝰ nerui qui dāt sensuꝫ ⁊ motū ſm viā rectā: q; sunt propinquiozes suo p̄nciplo: ⁊ non fuit eis necesse toztuositas: vt eēnt durioꝛes: ⁊ fortiozes: ⁊ ideo faciens sensum nascitur ab anteriozi: qđ est magis humidum. Et motiuus a posteriozi: qđ est magis siccū: ⁊ a medulla nascunť. 7. paria neruoꝝ. Et primū par habz oꝛiginē a duabꝰ medullis p̄mis anteriozibꝰ: vbi. ſ. nascūť due mamille olfatus: ⁊ est paruū ꝓfozatū: ⁊ ille qui venit a dextra vadit ad siniſtraz: ⁊ e. ⁊ supponunť sibi in modū crucis: ⁊ ita ꝓcedit illud par ad oculos: ⁊ aperiuntur illi nerui quouſqꝫ poterūt recipe in suis oꝛificys humoꝛe vitreū: ⁊ qñ trāseunt suā fixionē ꝓcedunt ſm viā rectā: ⁊ iā dixerunt isti fixioni tria iuuāmēta: ⁊ est vnuꝫ: vt sit spūs exiens ex vno oculo ad aliū: cum pertenerit ad p̄mū aliqua occasio: ⁊ pp hoc cū claudiť vnus oculus vigozať alius: ⁊ sc̄ꝺz iuuamentū: vt spūs redeant in eadez distantia: ⁊ hoc ne oē vīsum videať duo: ⁊ iuuamētū tertiū ē: vt iter se in sui cōiunctōe ꝓfozēť ⁊ nō ꝓfozāť in trā a sui cōiunctōe: q vť q. ibi sit eoꝝ oꝛigo: ⁊ sc̄ꝺz par nascit post oꝛiginē p̄mi paris. ⁊ exit post ꝺcauitatē ossis oculi: ⁊ diuidiť in musculos oculi. Et istud par est grossuꝫ multū: ⁊ hoc est ꝓpinquū medulle humide. ſ. sue oꝛigini: ⁊ ita nimis esset debile pp sui molliciē nisi eēt grossuꝫ multū. Et ꝓpter q; nō iuuať istꝺ par ab alio: q; par tertiū mouetur ad mouēdū mēbꝛū magnū ſm medullā inferiozez: ⁊ tūc nō pōt iuuare sc̄ꝺz par. imo est opus vt iuuať ab alio sicut dicem⁹ post. Sed par tertiū nascit a medio ei⁹ medulle q̄ est anteri⁹: ⁊ ei qđ est posteri⁹ sub basi cerebꝛi. Et misceť modicū cū ḡrto pari: ⁊ post diuidiť ab illo p. 4. ramos: ⁊ est vn⁹ ram⁹ exiēs p fozamē qđ itrat venā apopleticā quā numerabim⁹ post: ⁊ descēdit p collū q̄ꝺꝫ puniat ad diafragma: ⁊ post dscēdit ad mēbꝛa nutritiua. Et alius ramus descēdit p fozamē qđ est in osse timpoꝛum postq̄ recesſit ab illo loco cōiungiť cū neruis qui veniūt a pari gnto. Et alius ram⁹ qui eleuať per fozamē per qđ exit ram⁹ sc̄ꝺi paris: q; hz ꝓcedere ad mēbꝛa q̄ sunt anteri⁹ in facie ⁊ nō eēt bonū: vt trāsiret p fozamē p̄mi paris: q; supꝺuceret ei angustiā: ⁊ impediret ei⁹ effect⁹ nobilissim⁹: q; est nobiliꝛ alijs senſib⁹: ⁊ cōstringeret illi: ⁊ impediret su⁹ effect⁹: ⁊ iste ram⁹ postq̄ exierit modicuꝫ diuidiť p multos ramos. sc̄z p tres: ⁊ vna ps vadit ad lachrymalia: ⁊ ad maxillas: ⁊ timpoꝛa ⁊ frontē: ⁊ ad palpebꝛaſ: ⁊ ps sc̄ꝺa per fozamē trāsit: qđ est in osse nasi: ⁊ penetrat ad nares in suis pāniculis: ⁊ 3ª. ps q̄ nō est pua descēdit ꝑ vacuitates: ⁊ postq̄ exit ab alia vacuitate ramificať in duo: ⁊ vn⁹ ram⁹ itrat ꝑ os: ⁊ diuidiť ad dētes sic distinguiť manifeste ꝑ anothomiā: ſ. alia pars non ita bene: ⁊ pars hui⁹ rami diuidiť ad mandibulā supioꝛē: ⁊ alꝰ ram⁹ diuidiť in cutē fauciū: ⁊ in extremitatib⁹ nariū: ⁊ in labꝛo supioꝛi: ⁊ iste sunt ptes paris tertⁱ. Sꝫ ram⁹ q̄rt⁹ hui⁹ paris tertⁱ trāsit ꝑ ynū fozamē qđ est in mādibula superioꝛi: ⁊ vadit ad linguā: ⁊ diuidiť in ramos in duplo ligue supioꝛi: ⁊ dat ei sensuꝫ ꝓpriū ⁊ gustū: q̄ꝺ residuū est de illa ramificatione diuidiť ad dētes iferiozes: ⁊ mādibulā iferioꝛē: ⁊ labiū iferi⁹: ⁊ ps q̄ venit ad linguaz est subtilioꝛ q̄ꝺ que vadit ad oculū. Et hoc q; equiparatur ei in fortitudine: q; ista ps est remota ab humiditate medulle: ⁊ efficiť ꝓp hoc fortioꝛ: ⁊ reliq̄ ps q̄ vadit ad oculū opꝫ q̄ sit grossioꝛ: q; est debilioꝛ eo qđ est ꝓpe humide. Sed par q̄rtū nascit post tertiū: ⁊ est ꝓpinquius medulle basis. Et misceť cū. 3. ⁊ post diuidiť ab illo sic diximuꝫ ⁊ venit ad palatū: ⁊ dat sensum: ⁊ est par modicū: ⁊ est durius. 3. ⁊ hoc q; palatū: ⁊ ei⁹ pāniculus ꝺz esse durius q̄ꝫ pāniculus ligue. Sed par quintū glibz ramus illi⁹ findiť ꝑ duo: ⁊ aligs ꝑ. 4. q̄rtas: ⁊ nascit a duabꝰ ptibus medulle: ⁊ ps p̄ma vtriusqꝫ ramoꝝ isti⁹ paris vadit ad telā auricularū diſpgiť ꝑ illā: ⁊ ista pars nascit in veritate ab anteriozi meduſle: ⁊ cū ea fit sensus audiť. Et ps sc̄ꝺa est minoꝛ p̄ma pte: ⁊ exit ꝑ fozamē ossis petrosi: ⁊ ducit per fozamē cecū: q; est multū toztuosum: ⁊ fuit tale: vt eius iter esset lōgius q̄tenus neruus in via longa esset durioꝛ ⁊ postq̄ ita ꝓcessit cū neruis paris terty: ⁊ vadit plus ad ptes manifestas maxillarū: ⁊ qđ remāsit de istis iuit ad musculos timpoꝛ. Et neruꝰ gustus nascebať a pari q̄rto ⁊ neruus audit⁹ a pari gnto: ⁊ hoc q; neruus audit⁹ est discoopert⁹ ad recipiēdū aerē sonoꝝ. ⁊ iō fuit durū ad resistendū occasionib⁹. ⁊ iō nascebāť a posteriozi. ⁊ sunt multi musculoꝝ timpoꝝ nerui. ⁊ icuruanť esse. ⁊ posuerunt musculū oculi sup ynū neruū. q; fozamina oculoꝝ indigent aptitudine per neruū magnū ꝺcauū deferēte vīsuz: ⁊ tūc ꝺcauitates oculoꝝ nō patiebāť occupatōe oculoꝝ a se: aut fozamina multa: sed nerui timpoꝝ idigebāt duricie: ⁊ nō idigebāt grossitudie: q; grossicies iduceret eis pōdus: ⁊ ḡuitatē ad motū: ⁊ adhuc exiť⁹ eoꝝ est eis petro suz durū: ⁊ patiť: vt in eo sint fozamia multa. Et par sextū neruoꝝ nascit a posteriozi cerebꝛi: ⁊ est ꝓximū cū gnto: bis cōiunctū cū gnto: ligamētis: ⁊ mēbꝛana. ita q; vť esse vnicus nerus totū: ⁊ post diuidiť ab illo: ⁊ exit a fozamine. qđ est propinquū facere laude littere: ⁊ ante suū exitū ramificabatur in partes tres: ⁊ omnes illi rami exiuerunt per illud fozamen in vnum: ⁊ vna pars illoꝝ vadit ad nodū gutturis: ⁊ radices ligue. vt iuuet par septimū i suo motu: ⁊ alia ps descēdit ad musculū spatulaꝝ: ⁊ ad illud qđ ei propiquū est: ⁊ plus illius ſpargiť super musculum amplum in spatula: ⁊ est ista pars bone quātitatis. Sed pars tertia est maioꝛ istis duabus partibus: ⁊ vadit ad omnia interioꝛa vbi ascendit vena apopletica: ⁊ ꝺiungitur cum illa vena. ⁊ cū fuerit prope epiglotū ramificabitur per multos ramos. ⁊ illi rami intrabunt musculos epiglotis. quoꝝ capita sunt versus surſum. ⁊ cooperiūt epiglotū. et suas cartilagines. et cū ptrāsierint epiglotū exeūt ab illo qđā rami. ⁊ itrāt musculos quoꝝ capita sūt vſus ynū. et sunt illi q iuuāt ad cooperimētū cimbalaris supra nodū gutturis. et ad ei⁹ aptionē postq̄ neciuz fuit. vt traberent versus ynū. et ideo vocabitur neruus trāsuersus. Sed fecerūt istuz trāsuersuz descēdere a medulla. q; nuchati nerui ſ eleuareť: eleuareť oblique nō recte a suo p̄n⁰: ⁊ nō traberēt ad ynū cōenieter: ſz sūt creati a pari sexto ꝓpter ꝺ: q; illō qđ est in illis de neruis le-

nibus: ⁊ lentificatione illud qđ erat de mollicie in pari quinto. Et tunc iam sparſi sunt in musculis faciei: ⁊ sibi pertinentibus. Et septimū par non descendit recte sicut sextū: sed obliquū: ⁊ q; omne ascendēs ⁊ post descēdens: opꝫ q̄ firmeť super fundamentū ad modū rotule: hac de cā posuerūt neruos istos septimi paris fortes: sicut est videre in fistula putei ascendente ⁊ descendente: ⁊ duros ⁊ lenes: ⁊ tunc nō fuit tale istud par sicut arteria magna: ⁊ ascendētes istius paris rami in siniſtra pte obuiant huic arterie: ⁊ ista arteria est recta: ⁊ ampla: ⁊ inuoluiť ascēdēs cū ista arteria: sed nō est in eis posita firma cōsolidatiōe: sed ascendens a pte dextra nō babet vicinitatē cū ista arteria ſm narrationē p̄mā: sed accidit ei vicinitas ꝑ quādā ramificationē exeuntē ab illo: ⁊ etiā: q; amisit rectitudinē in situ cū obliquabať ad ascellas: ⁊ tūc nō pōt deficere a bonis ligamētis cū eo supra qđ est firmatū: ⁊ hoc quia recuperauit in ligamētis qđ accidit ei ex gracilitate. Et sapientia in faciendo istos ramos a suo p̄ncipio elōgari: fuit: vt quatenus in elōgatione nerui recedētes eēnt fortiozes: ⁊ magis duri: ⁊ fortioꝛ de neruis recedentibus est ille qui ſpargiť inter cimbalarē: ⁊ cōcauitatē peltalis: ⁊ nomē nō habētis cū ramis quozundā neruoꝝ ad iuuamentū. deinde isti nerui descendūt ⁊ faciunt se ramos in mēbꝛanis diafragmatis: ⁊ in eoꝝ musculis: ⁊ in corde ⁊ pulmone: ⁊ in suis arteryis: ⁊ venis: ⁊ qđ residuū est transit in diafragma: ⁊ cōmunicat cū eo qđ descendit a parte tertia. Et ſpargunť in mēbꝛanis splenis: ⁊ epatis: ⁊ alioꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ finiť ad os planū. Sꝫ ēt par septimū suū initiū est a termino cōmunicāte termino medulle: ⁊ nuche: ⁊ vadit plus de eo: ⁊ ſpargit se ad musculos mouētes linguā: ⁊ totū residuū de hoc est fortasse ſparsuz i alios musculos vicinos istis: sed nō semꝑ: sed q; aliq nerui fuerūt ad alia opera: ⁊ nō fuit bonū: vt facerent fozamina mlta in anteriozi: neq; versus ynū fuit magis dignū: vt venirent motozes ligue ab isto loco: postq̄ venit suus sensus ab alio loco: sed sunt nerui spondiliuz. Sed nerui qui nascuntur a nucha: ⁊ sunt nerui qui ꝓcedūt a nucha per collū. 8. paria. Et est ynū par cuius exitus est a spōdili ꝓio: ⁊ ſpargiť in musculos capitis: ⁊ est par modicū: ⁊ fuit meliꝰ: vt suus exitus esset gracilis: sicut tu scis in caplo de ossibus: ⁊ cū pare suus exitus est inter spōdilia. ſ. p̄mus: ⁊ sc̄m. Et intelligo fozamen nominatū in caplo ossium: ⁊ plus de eo ducit sensuz tactū ad caput cū subit oblique ascendit super spondilia: ⁊ reuertiť toztuose ad anteriꝰ: ⁊ ſpargiť sup partē silueſtrē auricularū. ſ. toztuosuz: ⁊ tūc recuperat incurtationē p̄mi paris nō potentis de sui puitate ramificare per illas partes ad quas ramificať sc̄m par: ⁊ qđ respectu descūdi est de illo pari intra musculum qui est a posteriozi colli: ⁊ etiā musculū planū: ⁊ adducit ei motū. Et par tertiū eius oꝛigo est: ⁊ suus exitus a fozamine qđ est inter spōdile sc̄m ⁊ tertiū: ⁊ tūc ramificať: ⁊ vnus ramus ſpargiť intra musculū: ⁊ in eo ſpargunť ramuli eius qui cōstringunt caput ad collū: qui diuertūt caput dextra ⁊ siniſtra: ⁊ deinde eleuāt se ad spinas ſpondiliū: ⁊ qñ applicabiť cū eis cōiunget se cū radicib⁹ ſpinarū. deinde ascendēt ad earū capita: ⁊ miscebunť cuz ligamētis: ⁊ mēbꝛanalibus que nascunť ab illis ſpinis. deinde perfozāt tendētes ad partes auricularū: ⁊ in alijs animalibus ab boie vadunt vſq; ad auriculas: ⁊ mouēt musculos auricularū: ⁊ alius ramus aripit: anteriꝰ vſquequo intret musculū. Et initio sui ascensus imiscent cū eo vene: ⁊ musculi circūueniētes ipsuz ex omni parte: ⁊ hoc vt erit fortius in se: ⁊ iā etiā miscet se cū timpoꝛib⁹: ⁊ etiā cū musculis auricularū bꝛutozū: ⁊ maioꝛ eius ſparsio est in musculis fauciū. Et par quartū suus exitus est a fozamine qđ est inter tertiū spōdile ⁊ q̄rtū: ⁊ diuidiť ab anteriꝰ: ⁊ posteriꝰ: ⁊ suū anteriꝰ est paruū: ⁊ iō inuoluit se cū quinto: ⁊ iā dixerūt q; ab illo trāsit ramiculus ad modū texture aranee: ⁊ tēdit supra venā apopleticā quouſqꝫ penetrat ad diafragma: sup ambas partes diafragmatis: que diuidit pectus: ⁊ maioꝛ eius tēdit surſuz: ⁊ tūc intrat fundamenta musculoꝝ quouſqꝫ peruenīat ad spinas: ⁊ tunc transmittit ramiculos ad musculū colli silueſtris: qđ est inter collū silueſtre: ⁊ caput. Deinde diuertit se ad anteriꝰ: ⁊ cōtinuat se in musculis maxillarū: ⁊ auricularū in brutis: ⁊ antequā descendat ad doꝛsum. Et par quintum eius exitus est a fozamine q; est iter quartū ⁊ gntū: ⁊ ramificat se in duo: ⁊ vn⁹ illoꝝ est anteriꝰ: ⁊ est minoꝛ eo qđ itrat musculū maxillaꝝ: ⁊ musculū faciēte declinare: ⁊ oēs alios musculos cōmunicantes cū capite: ⁊ collo Et secūdus ramus diuidiť: ⁊ vn⁹ illoꝝ est mediꝰ inter p̄mū ⁊ sc̄ꝺz: ⁊ ramus secūdus itrat ſupioꝛē partē ſpatule: ⁊ miscet se cū partibus sexti ⁊ septimi. ⁊ ille etiā ramulus sc̄ꝺs miscet se cū ramis gnti ⁊ sexti ⁊ septimi: ⁊ trāsit ad mediū diafragmatis. Et par sextū septimū ⁊ octauuz exeūt ab alijs fozaminibuꝫ sc̄ꝺz ordinē. Et par octauū hz exitū ꝑ fozamē cōicans iter postremū cervicalis: ⁊ p̄ncipiū dorſi: ⁊ imiscēť sui rami mixtiōe fozti. Sed plus sexti itrāt supficiē ſpatule: ⁊ vna ps illius: qđ est ps ḡrti: minus pte gnti intrat diafragma: ⁊ septimi plus itrāt adiutoziū: licz qđā sui ramuli itrēt in musculos capitis cervical⁹ ⁊ dorſi: ⁊ comitātes ramulū gnti itrāt ēt diafragma. Sed. 8. post imixtionē itrat aseyd cutē: ⁊ brachy: ⁊ illius intrat nihil diafragma: sed qđ ꝓcedit de gnto ad ptem minus nō trāsit ſpatulā: ⁊ ēt de septimo nihil transit ad iutoziū: ſz qđ venit de ſpatula ad aseyd exit de. 8. inuolutū cū p̄mo q nascit de spōdilibus. ⁊ ad doꝛsuz vadit. sed de istis etiā dederunt diafragmati partē: ꝑter neruos nuche: vt sit illud qđ descendit ad illos venīēs ab altero: ⁊ sic meliozabiť ibi partitio ⁊ ꝓpriē cū est itentio ad ipsaz mēbꝛanā: que mediat pectus: ⁊ nō fuit possibile q; veniret ad ipm nerui a nuca recte: sine fractiōe ad angulū rectū: ⁊ si oēs nerui descēdētes ad diafragma ꝺescenderēt a cerebꝛo esset iter minus lōgi: sed posuerūt cōtinuatiōnē neruoꝝ cū diafragmate mediocriter: q; nō eēt ꝓtinuatio eoꝝ cū diafragmate bona: ſz cōtinuarent cū extremitib⁹: ⁊ ꝓp ꝓtinuāť in medio: aut si eēnt ꝓtinuate cū eo ſm pariferiā: ⁊ nō eēt ꝓtinuatio ſm viā rectā: q; musculi faciūt motū cū extremitatib⁹: ⁊ circūferētia est illō qđ mouet de diafragmate: ⁊ tūc opus est: vt nerui finiāť ad ipsaz: ⁊ nō p̄n̄ eoꝝ in ipsa. Et tūc q; neciū fuit: vt intret diafragma neruꝰ ꝓtinuabať cū eo: ⁊ ei⁹ ꝓtinuatio custodiť ꝑ mēbꝛanā que mediat pectus: ⁊ q; opatio hui⁹ mot⁹ est nobilis: ponebāť ꝓpria p̄n̄ suis neruis: ne si ynū eēt cito ledereť. Sꝫ nō nerui nuchales q; sunt i ſpōdilib⁹ pectozis: ſz hūt p̄mū par exiēs iter p̄mū spōdile: ⁊ sc̄ꝺz pectozis: ꝺiuidit se ꝑ duos ramos: ⁊ maius ramificať sup latera ⁊ i musculos doꝛsi: ⁊ aliud itrat exteſe sup latera p̄ma: ⁊ cū neruis descēdētib⁹ a collo associať: neruis dico venientibus ad aliā ptē quouſqꝫ tēdāt ad manū: ⁊ vadūt quouſqꝫ veniant ad aseyd: ⁊ palmā. Et sc̄ꝺz par exit a fozamie: qđ segť pdictū fozamē: ⁊ vna ps illi⁹ vadit ad manifestū adiutoꝛy: ⁊ iuuat ipm ad sensuz: ⁊ qđ remanet de ipo cū paribꝰ resiſuis ꝺiungiť: ⁊ oēs vadūt vſus musculos ſpatule q sūt supra: ⁊ mouēt suos musculos ⁊ musculos doꝛsi: ⁊ tē qđ fuerit de istis neruis nascēs: ⁊ ñ itrās musc̄los ſpatule itrat musc̄los doꝛsi. ⁊ musculos q sunt inter metafrena: ⁊ inter latera silueſtria: latera dico posita extra pectus: ⁊ illi quoꝝ exitus est a spondilibus laterū ad ꝺoꝛs intrat musculos qui sunt iter latera: ⁊

musculos ventris:ꝛ currunt cum ramulis istoꝝ neruoꝝ vene non pulsatiles:ꝛ pulsatiles:ꝛ intrant ad nucha cum exituris predictoꝝ neruoꝝ:ꝛ musculi qui nascunt a pectine dorsi cōmunicāt:ꝛ qz vna pars illarum intrat musculos dorsi:ꝛ alia pars intrat musculos vētris:ꝛ adhuc musculos qui sunt dorsi in parte domestica dorsi:ꝛ alia pars intrat musculos ventris:sed tria superiora inuoluunt se cū neruis descendētibus a cerebro in cāna.in aliquibus. Et duo paria iferiora mittūt ramulos magnos ad partes coxarū:ꝛ miscent se cū ramis paris tertij:ꝛ cū illo ramulo primoꝝ neruoꝝ:ꝛ aliud similr:nisi qz ista duo non perträseunt iunctura pixidis anche:ꝛ rotule coxe:sed alij transeunt ad crura. Et ofia est iter puentum neruoꝝ ad manus:ꝛ ad pedes:qñ nō similr coniungit adiutoriū cuz pixide spatule:ꝛ coxe:ꝛ cum pixide anche: neqz similr se habēt binc inde nerui ad sua originē quātum ad propinquitatē in situ. Et neruoꝝ descendentiū ad pedes quidā descendunt a parte domestica:ꝛ quidaz a parte siluestri.ꝛ quidā a parte occulta duoꝝ ossiuz cruris:ꝛ quia nerui quidā appropiati pedibus non potuerunt recte venire ad pedes pp musculos:igeniata est nā in eis:vt träsirent per locū testiculoꝝ vsqz ad pectinē:ꝛ a pectine transeunt vsqz ad musculos pedis vsqz ad iunctura genuū. Sed nerui qui exeunt a pectine dorsi quos determinauimus imiscēt se cū predictis neruis:sed residuū pariū:ꝛ vnuz exiens a pectine dorsi imiscent se in musculos manuū:ꝛ ỹge:ꝛ vesice:ꝛ mīricis mēbrane vētri.ꝛ supficiei interiozis pectinis venter:ꝛ musculi qui veniunt a pectine dorsi.

¶ Caplm. IX. De anothomia ossium:ꝛ cartilaginum.

Lib. scōo de pti. aialium. capt. nono.

ET dixit Ari. q ossa ꝛ cartilago sūt facta:vt sint scutū ꝛ fundamētū corporis:ꝛ sunt quedā aialia que non bñt iunctura mouētes ossa sua:aut suas testas:ꝛ habēt coziū durū circundans ipsuz: sicut calapagil:ꝛ quedā bñt suū duruz ad interius:ꝛ suū molle extra sup durum:vt malachie:ꝛ talibus fecit natura carnē mediā iter verā carnē:ꝛ neruū:ꝛ non findit sua caro fm longū nisi fm latuz per infiale:ꝛ hoc:vt suū neruosiuz sit magis sustentnas ipsuz. Et aialia anulosa bñt suū exterius mediū inter neruū. Et positi sunt sui anuli ligati:ita tñ q pōt elongari:ꝛ constringi:ꝛ non iueniunt in hꝰ aialibus diuersa principia venarū ꝛ arteriarū:ꝛ hoc vt melius custodiat. Et ossa leonum sunt dura mltū:ꝛ nō bñt fozamē:ꝛ cū collidit vnū cū altero emittunt ignē. Et multa aialia bñt cartilaginem loco ossis:ꝛ sunt indigentia talia multa circuuolutione:ꝛ erit multa humiditas in sui suba:ꝛ erit aquosa ꝛ pauca terrestritas: ꝛ illa transibit in cozium:ꝛ talia aialia nō habēt cōparationē in obuiando rebus duris:ꝛ aliqñ adiuuatur nā in istis cū spinis. Et cartilago que similis est medulle repit in piscibus:ꝛ spine:ꝛ ynges:ꝛ coznua ossea sunt ossa que sunt dura ad sustentandū vt yngule in brutis:ꝛ quedā fortia:vt sint arma sicut coznua:ꝛ qñqz yngule sunt arma: vt in equis:ꝛ quedā sunt in aiali sic cemētū sic spodilia super que componit cozpus.vt spodilia que fiunt:vt fundamētū nauis:ꝛ sicut quedā que sunt sicut scutū:vt ossa capitis:ꝛ quedā arma sunt sicut spine:ꝛ quedā ad implēdū loca:vt parua ossa in iuncturis:ꝛ quedā vt alia cōponantur super ipsa:vt os in radice lingue:qō assimilat laudа littere. ∧.ꝛ oia ossa rectificant cozpus:ꝛ ossa que sunt ad defendendū vel ad sustentandū nō sunt cōcaua:quia nō bñt opus ad motū.que sunt babilia ad motū habent concauationē:vt retineant sūū nutrimentū ne indigerēt nutrimento ab alio:ꝛ ideo ad cōseruationē nutrimēti facta sunt dura:ꝛ vacuitas iuuat ad lenitatē ꝛ iuuamenta sue duricie est:vt nō frāgat in motibus fortibus:ꝛ iuua mētū medulle vt nutriat:ꝛ remolliat ne sicceť a motu:ꝛ os qñ factū est ad solū motū:tunc cōcauitas est parua:ꝛ qñ ad motū:ꝛ lenitatē sunt cōcaua multū. Et os colaturе factū est:vt per ipsum exeat superfluitas:vt in cōposito retineat de nutrimento:ꝛ per sua foramina intret fumus odoziosus:ꝛ oia ossa sunt sibi coniuncta:nisi q inter quedā est cartilago:aut sibi sile:ꝛ quedā nō indigebāt in medio sicut mandibula inferior:ꝛ quedā ossa sunt cōiuncta fm iuncturas habiles ad motū:ꝛ quedā fm iuncturas difficiles ad motuz:ꝛ quedā consolidātur fortiter:ꝛ babiliter ad motū est cū vnū pōt moueri sine altero:est autē difficilis motus cū vnū nō pōt moueri sine altero: sicut in raseta:ꝛ cōsolidatio est:vt in costis anterioribus cordi:fortissime autē cōsolidari dicunt:sicut cū vnū est perforatū:ꝛ additamentū alterius intret ipsuz:vt dentes in mādibula:ꝛ serrosa sunt sicut in cellula capitis:ꝛ quedam sunt coniuncta fm superficiem in latuz sicut inferiora spondilia:ꝛ quedam in longū:vt duo focilia.

¶ Caplm. X. De distinctione membroꝝ principalium.

ET arbores non indigebant expulsuis mēbris: quia aialia non sugunt suū nutrimentū puruz ex terra: sed recipiunt vnā massaz intra cuius vna pars est superfluitas:ꝛ alia cibus cū fuerit alteratū:ꝛ qō recipiūt intra transit in diuersas naturas:qz mēbra cōsimilia sunt diuersarū naturarū:ꝛ non arbores similiter:sed arbores sugunt cibū in quo nō est superfluitas:ꝛ si fuerit superfluitas in eis:erit illa fm modū superfluitatis tertie digestiōis in aialī:ꝛ tūc membrū recipiēs illud qō est in potētia cibus cibat in eo q est in ipso purus cibus ꝛ opus est:vt de illo transeat ad locū superiorē:qñ si transiret multū in ynū debilitaret attractio rei pōderose in sursuz:ꝛ mēbrū eyciēs positū fuit subtus eadē cā:ꝛ posuerūt mēbrū in quo situs est primus calor in medio:qz fundamētū dz eē in medio:ꝛ operatoz agēs dz esse propīquus quieti:qz quies dz esse ppe mediū:ꝛ operatoz prope quietē. Caput aūt cū sit specula elevať supra:ꝛ posuerunt in eo transitū nutrimenti:ꝛ diminuerūt ab eo carnē:ne multitudo carnis opilationē faceret in euporationibus medulle:ꝛ caro poneret medulle opilationē supra tantū sui in calore:qñ vis est:vt sit multū frigida. Et propie iā creatū est in capite os durū:ꝛ tunc non fuit necessariū alio additamēto:sed vtilitas totius teste capitis est:vt defendat medullā:ꝛ diuisio fuit in suis ossibus:vt si aduenerit occasio vni ossi istud non accideret alijs ossibus:ꝛ hoc etiā:qz non fuit cōueniens:vt in vno osse esset diuersitas in duricie:ꝛ mollicie:ꝛ dēsitate ꝛ raritate:ꝛ vtilitas in hoc quatenus esset exitus euaporationis a cerebro:ꝛ posset esse cerebrū potens dissoluere illa superflua. Et alia vtilitas:vt nerui exeuntes haberēt viā ꝛ alia vtilitas fuit:vt vene nō pulsatiles:ꝛ arterie haberent viā ad nutriēdū. Et etiā vt dura mater haberet exitū in serra:ꝛ nō caderet super medullā:sed ligaret per serrā. Et figura naturalis huius teste est:vt sit rotunda duplici vtilitate:ꝛ vna est quoniā figura rotunda est magis capax inter hysoperimetras ꝛ alia:qz rotunda min⁹ recipit occasiones:ꝛ creabit cū aliquātula lōgitudine:vt nerui exirent nō innimia angustia:ꝛ impedimēto vnius ab altero:ꝛ procedit aliquātulū in acutū ante:ꝛ retro cū rotunditate:ꝛ ista figura hz duas serras fallaces:ꝛ duas veras:ꝛ prima serra cōmunicat cū fronte:ꝛ ad modum arcus:ꝛ dz cozonalis. Et alia que est in medio fm lōgū. ꝛ dz sagittalis:ꝛ cū cōparauerimus ista ad primā dicetur

ẽ ginalis:ꝛ figura totius est quasi figura arcus a cuius medio eleuať perpendicularis:ꝛ est talis. ∈∧. Et serra tertia cōmunicans iter occipicū:ꝛ suam basim:ꝛ est fm figuā anguli cui⁹ acutuz cōiungit cū sagitta:ꝛ dicit serra laude:sed cū cōparauerimus vniuersum ad pdictas suturas erit talis. ∈∧. Sed due serre mēdaces sunt fm lōgitudinē capitis eā distātes suture que dz sagitta extractaz parte auricule:ꝛ nō pfundanť ad iteriusꝛ ī nō dñr fallaces serre. Sed tres sunt figure capitis nō nāles:ꝛ vnus illoꝝ est cui diminuit anteriozꝛ pp hoc amittunt serraz cozonalē:ꝛ serra qñ amittit posteriozꝛ serrā.ſ. ∧ lre:ꝛ tertius modus qñ amittit vtraqz sutura:ꝛ erit totū rotūdū. Dixit medicus maximus.qñ in isto sperico declinabat ad lōgitudinē:oportet de necessitate:vt i ea fierēt suture adequate futuris primis:ꝛ pp hoc cōtingit q essent eā les ei partes serre:ꝛ iam fuerunt ptes serre in primo in lōgitudine vna serra:ꝛ in latitudine due serre:ꝛ tūc in lōgitudine vna erit serra:ꝛ in latitudine vna serra:ꝛ serra latudinis ibit ab vna auricula ad aliā:sicut serra lōgitudinis est in medio longitudinis. Dixit Ari.nō pōt eē in capite figura quarta innālis:qñ si lōgitudo esset eālis latitudini eēt vita abscisa fz q figura nālis iducit vitam: ꝛ iō dicit bene maximus medicus cū ipse dixit tres figuras capitis tñ:ꝛ caput post hoc hz .5. ossa.ꝛ ẽttuoꝝ sūt vt parietes:ꝛ .5. vt basis:ꝛ sunt duriores eā illō supra:qz casus supra latera sunt plures:ꝛ quia necessitas in superiori exigit q in superiori esset raritas:eo q in illo loco dz esse caretia pōderositatis:ꝛ dz esse receptaculū vaporū:vt latera posteriora sint duriora:qz remotiora sūt ossibus:ꝛ etiā paries primus est in fronte:ꝛ terminať ad cozonā sursum:ꝛ versus imū serra transiens per lineā oculoꝝ in supercilys ꝛ cōtinuat se sua extremitas cū capitib⁹ corone. Et parietes qui sunt a dextra:ꝛ sinistra sunt parietes auricularū:ꝛ dñr petrales pp sui duriciā terminabimus quēlibz istoꝝ ỹ n⁹ termin⁹ erit serra corticalis. Et alius terminus erit laude littere:ꝛ tertius qui procedit in vno ad cozonalem:ꝛ anterius vna pars cozonalis:ꝛ a posteriozi vna portio laude:sed paries quartus terminatur ad serrā laude:ꝛ in ynū ad cōcantē inter caput:ꝛ dēte scōi spodilis:ꝛ continuat se inter duo capita laude. Sed basis medulle est sustētamētū totius:ꝛ oiuz ossiuz: ꝛ dicet basis:ꝛ est durū puplici cā:ꝛ est vna qñ duricies melius sustinet pōdus:ꝛ serra:vt esset minus recipiēs putrefactionē:qñ illud os est subm supfluitatib⁹ semp descendēt ib⁹:ꝛ vtraqz ossa tympoꝝ sunt dura dupla coopertoria.musculos q vadunt sub tympozibus:ꝛ suus situs est obliquus:ꝛ vocať par. Et dixit phūs q sensus tactus hz pncipiū a cozde nō a capite:ꝛ sic gust⁹ qui quodāmō est tact⁹:sed visus:ꝛ auditus:ꝛ olfatus:licz hēant pncipiū a cozde:tñ neqz coz audit:neqz odorat:sed instrm istaruz operationū est cerebrū:sed instrm tactus est caro:ꝛ nervus:ꝛ ambo iueniunť in corde:sicut ipse dicit q quedaz istarū virtutū cōplenť in radice:ꝛ quedā nō:sicut dicunt medici:q cerebrū palpat per se:ꝛ nō videt per se.

¶ Caplm. XI. De naturis visus.

DIco igit q visus exigit būiditatē aquosam clarā que recipiat impressiones ꝛ tūc op⁹ est vt sit suū instrz suba medullina: sicut cristallina:sed olfatus:ꝛ auditus idiget duobus foraminibus per que intret aer:ꝛ vt operet in eis nō operationē que sit frigida:aut calida:aut humida:sed spiritus visibilis:ꝛ virtus illius peruenit ad oculū per neruos opticos:ꝛ isti duo nerui mēbranāť tribus mēbranis:ꝛ due mēbrane cōtinuanť cū duab⁹ membranis medulle:ꝛ interior est subtilioꝝ:ꝛ exterioꝝ est duriozꝛ. Et tertius q descēdit ad oculū est descēdēs ad mēbrana teste:sed sunt obtici:vt cito transeat in eo spūs visibilis:ꝛ est q dā qui opilat spūm ne exeat per pupillam:ꝛ isti nerui cōtinuant se cū oculo:vt melioreť sua tensio:ꝛ non sint laxi sicut determinauimus prius. Et cū expanditur medulla:ꝛ membrane capitis ampliabunť tunice oculi in sua occupatiōe:quarū mediū est cristallinū:cuius anteriozꝛ superficies est depressa respectu umoris sphere:ꝛ fuit depressa:vt reciperet impressiones melius:ꝛ iō melius circūuenit oculus in aspectu res paruas:ꝛ iō suū posterius graciliať:vt melius cōprehendat res q bus occurrit. Et posuerunt istā humiditatē in medio:vt melius custodireť:ꝛ post banc humiditatē posuerunt aliā que cibat istā:qñ iter istā:ꝛ sanguinē sunt gradus:ꝛ est vitreū solutū:qñ colozꝛ eius est vitri clari fluentis parū ad rubore:sed sua claritudo est:qz cibat claruz:ꝛ rubozꝛ est in eo: qñ eius modus fuit sanguis:ꝛ nō est adhuc cōplete simulis sube cibande:sed positus fuit posterius:qñ descendit a medulla mediāte reti:ꝛ tūc opus est:vt sit a posteriozi. ꝛ iste humozꝛ leuať super gelidiā vsqz ad maximā periferiā illius.ꝛ ante est albugineus:ꝛ est sicut supfluitas gelidine:qñ superfluitas clari est clarū.ꝛ positū fuit añ:qñ superfluitas dz opponi cibo fm situz. Et posita fuit alia: vt gradatim veniat visus ad geledā:ꝛ sit illi quasi scutū. deide caput nerui cooperit sup vitreū ꝛ gelidiaz vsqz ad itermediū albuginei.ꝛ gelidie. Et qō de illo occupat interius vitreū est rotūdū sic rete cōphēdit suū cōprehēsiuz. ꝛ a suo capite nascit textura aranea que est tela subtilis, vt sit distinctio iter supfluū.ꝛ subtile.ꝛ veniat nutrimētū ad ipsum p rete:ꝛ fuit subtilis ne si eēt dura pp modicaz occasionē impediret visuz:sed caput mēbrane subtilis ipletur:ꝛ texit venis ad modū secūdine:qñ est trāsitus certus cibi:ꝛ nō est opus vt eiꝰ oēs ptes sint deputate ad cibū:sed sua ps posterioꝛ:ꝛ dr rete:sed q est post bocest aliquātulū spissius:ꝛ dr bre colore ad modū flozis lily iter albū.ꝛ nigrū.ꝛ hoc:vt colligat visuz:ꝛ adequet lumē:sic claudim⁹ oculos cū adequamus visum post nimiū defectū visus ꝛ luciditate:ꝛ hoc vt adequem⁹ visuz:ꝛ iste videt iter corneā ꝛ hūores.ꝛ iste cibabit corneā ab eo qō ei venit a retiali.ꝛ nō cōplet sua spera:ne obstet impressionib⁹.sicut in vna cū euacuať.ꝛ cū claudit vetat visum.ꝛ interius vbi occurrit gelidie cooperit gelidia quasi textura quedā que assimilať rei rare.ꝛ leui.ꝛ ꝰ vt abscidat ab occasionibus venientibus ab occursu rei dure.ꝛ duriozꝛ pars vitree est anterius vbi ꝛiungit cuz duriozi pte cornee.ꝛ vbi pforať.vt in circuitu foraminis sit magꝛ durū:ꝛ foramē est plenū humiditate pp vtilitatē nominatā et spū:ꝛ significatio sup hoc est ꝛstrictio foraminis.ꝛ humiditatis illiꝰ eūo circa mōtē. Sed tunica scōa ē spissa multū:vt sit bñ retinēs.ꝛ vocať portio dura. Et añriozꝛ ps circūdat pupillā:ꝛ est diafanū.ꝛ erit in colore coznu subtilis:ꝛ vocať pp ꝰ cornea:ꝛ spissioꝛ suaz partiū ē anteriozꝛ.ꝛ qz ꝛposita ex .4. tunicis subtilibus corticalib⁹.ꝛ si excoriareť ab vna nō pp ꝰ erit egritudo cōis oibus.ꝛ aliqō bozꝛ est ppe foramē:qñ idiget custodia.sed tertia imiscet se cū musculis motꝰ pupille.ꝛ iplet se carne alba pingui que remolliat oculū:ꝛ palpebraz.ꝛ phibet in eis siccitatē.ꝛ vocať istud cōiunctiua.sed musculus mouēs diuidit in sex musculos.q̄ttuoꝛ mouenť sursuz.ꝛ vnuz.ꝛ duo lachrymalia.ita q̄libz aq̄ sua ptē.ꝛ duo sunt siti in obliquo qui mouēť in circuitu.ꝛ in posteriozi oculi ē musculus q est sustentamētū nerui vacui.ꝛ prohibet ipsum a laxatione.ꝛ phibz oculū a pfundatione ad iterius.ꝛ tenet oculos aptos in acuta ispectione.ꝛ iste musculus pp multitudinē ramificatiōis dubitabať qūo eēt apō ano-

thomicos:qñ gdā dicūt q̄ est duo musculi: gdā q̄ vn⁹ gdā q̄ tres:ꝛ oī nō terminaī ad vnū caput:sed palpebre: q; suū inferius nō indiget motu:qō querimus ex ipsa est motus superiozis:ꝛ tūc cōpleī per ipsaz apertio oculoz: ꝛ clausura:ꝛ hoc est admiratio creatozis: q̄ fiunt p vnū modicū instrm multe operationes. Et multa nō multū iuuat:q; adhuc si palpebra inferioz mouereī quiescente superiozi esset aliquātulū bene cōueniēs:sed nō ita bene sicut si supioz mouereī: qñ supioz est ꝓpingoz musculis motiuis:ꝛ radicib⁹ motus. Et nerui veniētes ad palpebrā supioꝛe nō opz:vt icurrenī in suo motu vel obliquenī:ꝛ q; mouei palpebra supioz in claudēdo:ꝛ in aperiendo indigebat neruis descendētibus:ꝛ post reuertētibus:ꝛ tūc si illi nerui essent vn⁹ tñ:aut ille veniret ad medīū:aut ad vnū extremoz:ꝛ si ad mediū nisi vn⁹ fortiter clauderet:ꝛ si vnum lachrymale nō clauderet:ḡ oporebat vt essent duo:vnus ad vnuz lachrimale:ꝛ alius ad aliud:sed in apertione:tūc sufficiebat vn⁹:ꝛ iō ponebaī ille in medio:ꝛ ille musculus venit recte inter duas tunicas:ꝛ venit ad vnū corpus quasi cartilagino sum:sup qō fixe sunt palpebrarū spine. Et spine palpebraꝝ facte sūt ꝑp defensionē occasionū venientiū ad caput:ꝛ fuerūt nigre:vt tēperarēt lucē venientē ad oculū:ꝛ fundauerunt illas spinas sup locū cartilaginosuz:vt semp essent stantes:ꝛ nō caderent dimisse:ꝛ ipedirēt visum:ꝛ adhuc: vt ille musculus q̄ aperit oculū fundeī melius sup tale fundamētū ad motū. Et aial hīs durū cozīū cuius cozy nō fuit habilitas ad tendēdū nō bēbat palpebras:ſ; oculos fortes. Sed aialia ouātia hīt inferiozē palpebrā. Et quadrupedia claudūt oculū palpebra inferiozi:ꝛ aues pīstumant cū quadā tela que currit sup oculū. Et hoc q; suū cozīū est graue ꝛ spisuz:ꝑ pilos in ipso:ꝛ cā illius pīstumationis est:vt si aliqua humiditas currat sup oculum q̄ ipsaz abscidat:aut malus aer. Et aialia quadrupedalia que ouant nō pīstumāt sicut aues:licz claudāt oclos: q; nō hīt opus hīe subtilē humiditatē in oculis cū qua videāt a remotis sicut idigēt aues:q; locus sui nutrimēti acgrendi est ꝓpinquus:ꝛ ꝓpinqua istis quadrupedalib⁹ ouātib⁹ sunt aues ambulātes sup terrā. Et pisces nō idigēt palpebris:q; nō idigēt pīstumatione:ꝛ solus hō hz pilos i sua palpebra supioꝛi. Et aialia quadrupedalia quedā hīt:sed nō hīt in superiozi: ꝛ hoc q; nā intendebat plus in custodiā illius q̄ ceteroꝝ aialium:ꝛ nullum aial pilosuz est sub ascellis nisi hō:nec hīs capillos multos in capite ꝑter ipsuz:ꝛ causa in hoc est:q; hz medullā multam:ꝛ status eius est multū rectus:ꝛ supcilia nō habētur a ceteris aialibus nisi a solo homine.

¶ Caplm. XII. De generatione auditus.

ET auditus fit in vtraq; parte capitis:qñ iterioꝛ pars capitis occupat visuz:ꝛ olfatum:ꝛ visus hz esse ante ꝑp hoc q̄ dixim⁹ ꝓus.ꝛ auricule in medio capitis:vt magis custodianī:ꝛ in capite superiozi in q̄drupedalib⁹:q; capita eoꝝ erant demissa. Et quadrupedalis aures mobiles sunt in oēm ptē vt melius audiant:ꝛ particule auricularū sunt cartilaginose:ꝛ sunt pulpe:ꝛ fozamē toꝛtuosuz in auricula fuit factū:vt augmentareī in eo sonitus:ꝛ factum fuit iter toꝛtuosum:vt iter in toꝛtuositate esset lōgū ne veniret subito frigus ad medullā:ꝛ illi sensitiui sunt duri ꝑp cām p̄dictā. Et est via inter aurē ꝛ palatū nō manifesta: sed instrm olfatus in aiali nō faciēte aial ponebaī bene inter duo mamillaria additamēta. Et triplū est iuuamētū auriū:ꝛ est vnū in aere q̄ in eis recipiī ꝑp ispirationez: ꝛ hoc qñ licz multū de aere inspirato eat ad pulmonez: m̄tū tñ vadit ad mamillas narīū:qñ olfat⁹ idiget aere: ꝛ vt aer receptus tēperet cerebrū:ꝛ coꝛ. Et ꝛm iuuamentū est:vt pars aeris in oze emittaī ꝑ nares vt silevideī in cāna p quā emittiī sonus. Et tertiū iuuamētū:vt superfluitates descēdētes absc̄dan̄ a viū:ꝛ descēdāt p illas. Et ossa nasi cōposita sunt ex duobus ossibus terminatis ad duos angulos in sursuz:ꝛ ad duas bases sub:q̄si essent duo trianguli:ꝛ ista ossa cōiuncta sunt cū ossib⁹ faciei ſm serrā:ꝛ sup extremitates istoꝝ ossiuz sunt cartilagines:ꝛ in medio est durioꝛ:ꝛ illa in fine mollioꝛ:ꝛ iuuamētū carthaginis medie est:vt si supfluitas descēdat per vnā ptē recipiat aer interius per aliā ad refrigeriū meduller:ꝛ iuuamenta cartilaginū duarū aliarū sunt tria:ꝛ vnū est q̄ cōe est oib⁹ cartilaginib⁹. Et iuamētū sc̄m:vt possit fieri aptio maioꝛ:ꝛ minoꝛ ſm motionē inspirationē:ꝛ minorē. Et tertiū iuuamētū qñ cū mouenī sequēī eas fumi: ꝛ ossa ista fuerūt tenuia nasi:qñ i hoc loco magī fuit necessaria leuitas q̄ ꝓderositas. Et nō est nēcia hoc loco spissitudo illoꝝ:ꝛ hoc q; nō sunt ibi ad defensionē alicuius mēbri nobilis:ꝛ sunt ꝓpe custodiā.ſ.sensū olfatū. Et Et dixit Ari.q̄ q; collū elephantis nō erat lōgū:neq; potuit moueri eius caput:ꝛ collū:ꝛ est suū coꝛp⁹ magnuz:ꝛ est aial cōpletū:ꝛ ispirat:ꝛ stat ſm plus in ages.ꝛ stat sup tres pedes aliq̄n:ꝛ iuuat se quarto:ſic vsus:ꝛ ideo factuz est ei additamētū calcei cuz quo odoraī:ꝛ quo abscindit q̄ est ei necessariū:ꝛ accipit cū eo:ꝛ fuit iter durū ꝛ molle:molle vt eēt mobile multis modis:ꝛ durū ꝑp occasiones:ꝛ dicūt q̄ sunt quedā vacce talis modi:ꝛ eyciunt illa additamēta a posteriozi:ꝛ capiunt cipū per illud:ꝛ aues hīt nares strictas sup picas:q; pica est loco nasi. Et lingua fuit ꝑp gustū:ꝛ vt sit q̄si manus molēdinary iducēdo cibū:ꝛ quedā aialia sunt q̄ hīt liguā q̄ accipiūt cibuz a terra:ꝛ ꝓpie dentes in supioꝛi mandibula nō hītib⁹. Et ligua bois est ꝑp log. Et moueī cū musculis in illa.ꝛ musculi mouētes linguā sunt noue:ꝛ duo musculi nascūtur a duob⁹ additamētis sagittalib⁹:ꝛ tenēt se cū duab⁹ partib⁹ ligue:ꝛ aly duo nascunī sup os sile laude littere q̄ est in lingua:ꝛ veniūt ꝑ mediū ligue. Et aly duo mouent liguā i obliquū:ꝛ nascunī ab vna ptē illius ossis laterali:ꝛ trāseūt ꝑ linguā ex trāuerso:ꝛ duo aly faciētes liguā inolui in se:ꝛ suus locus est sup locū ꝑdictoruz:ꝛ sua fila expādunī sup linguā:ꝛ cōiungūī cū mādibulis:ꝛ iā nominauerūt vnū musculū lingue qui est inter linguaz ꝛ os laude:ꝛ cōiungit vnū cū altero. Et aues babētes linguā rotūdā magis pūt imitarī sermonē ꝑp lenitatē ligue ꝛ hoies mouētes multū linguā in sermone sunt q̄ hīt liguā latā:ꝛ nō multū ligatā:ꝛ ꝙ cōtrarietati isti. Et ligue quadrupedaliū facientiū oua hīt fissas: ꝛ iō nō pūt fozmare litteras:ꝛ pisces ꝛ tenche hīt liguā multū latā ꝑp hoc q̄ sua oza sunt spinosa:ꝛ q; nō hīt opus ad masticādū vel gustandū:sed stati trāsglutiendū:ꝛ lingua de tencha cōiungīt cū mādibula superioꝛi:q; mouet illā:ꝛ oē aial hz appetitū ad illud cui cōueniī sua cōplexio.

¶ Caplm. XIII. De anothomia capitis:ꝛ spōdilii colli.

QUoniam caput hz motus ꝓpios cōmunicātes cū. ſ. spōdilibus colli:ꝛ erit iste mot⁹ ordinat⁹ in declinatione capitis ꝛ colli in vnū:ꝛ cū illis erit motus suꝰ:ꝛ quilibz motus capitis itelligo ꝓpios ꝛ cōmunicantes erit vel a posterius vel anterius: vel dextra vel sinistra:ꝛ iter istos sunt mot⁹ oblig. Sed muscūli facientes caput declinare ſm rectū ad vnū sunt duo musculi descēdētes a duabus ptib⁹ ꝑp hō q; auricule a supioꝛi vestiūī a suis texturis:ꝛ furcula pectoris sub:ꝛ postea cōtinuanī ista duo:ꝛ eleuanī in sursuz ꝛ fortasse putabiī q; sunt tres musculi: qz sua capita ramificanī:ꝛ fiūt q̄si duplata:ꝛ tūc qñ moueī vnus:declinat caput ad vnum ad suā ptē:ꝛ si ambo simul mouenī declinabiī caput equalī:sed musculi qui declināt simul caput:ꝛ colluz ad anteriūs est vnū par positū sub ysofago:ꝛ vadit ad partes supioꝛes ꝓmi spōdilis.ꝛ scōi:ꝛ icarnaī cū eis:ꝛ cū cōstringiī pars que vadit ad ysofagū cōuertit caput soluz: ꝛ si operenī cū parte incarnata cū spōdilibus declinabit collū. Sed musculi declinātes caput ad posteri⁹ sunt q̄tuoꝛ paria posita sub paribus noīatis: sed ozigo istoruz pariū est sup cōiunctura:ꝛ tūc quedā sunt que itrant cerebanetum:ꝛ sua ozigo est remotioꝛ q̄s ozigo sui medy: ꝛ q̄dā sunt intrantia alas:ꝛ sui ozigo est ad mediuz. Et tūc de istis vnū par facit se ala ꝛ spōdile ꝓmū:ꝛ istud par ē supra par intrās suū cerebanetū binū. Et est illud per qō nascīt per se ab alla ꝓma ad suū senecim sc̄m:ꝛ suū ꝓpriū est q̄ erigat caput cū declinatū fuerit caput ad ante. Et vnū par quartū incipiēs a sursuz:ꝛ trāsit sub tertio obliq; ad partē siluestrē:ꝛ occupat aliā spōdilis ꝓmi:ꝛ duo paria ꝓma declināt caput ad post recte sine declinatione obliqua:aut modica.ꝛ tertiū erigit a declinatione obliqua. Et quartū pariū declinat ad posteriūs cum obliq̄tiōe manifesta:ꝛ tertiū cū quarto qō illoꝝ ꝓstrixerūt declinabūt caput ad suā partē:ꝛ ambo cū strinxerūt mouebiī caput post recte sine aliqua declinatiōe. Sed musculi qui declināt caput:ꝛ collū sunt tria paria:ꝛ sunt in ꝓfundū:ꝛ vnū par qō cooperit:ꝛ qōlibz illoꝝ est q̄si triāgulare:ꝛ sua basis est maioꝛ q̄s postremū cerebru. Et vnū istoꝝ pariū descēdit ad duas ptes spōdiliū:ꝛ capita alarū sunt musculi faciētes caput decliare dextra ꝛ sinistra sunt duo paria:ꝛ occupant iuncturas capitis:ꝛ vnuz par illoꝝ ponīt anteriūs:ꝛ est illō qō ꝛtinuat iter caput ꝛ spōdile:ꝛ scōi paris ꝓcedit vnū singulare ad dextraz: ꝛ aliō singulare ad sinistrā. Et paris scōi est locus posteri⁹:ꝛ cōiungit iter spōdile ꝓmū:ꝛ caput vnū singulare dextra ꝛ alterū sinistra:ergo qō illoꝝ q̄tuoꝛ se cōstrinxerit declinabiī caput ad suā ptē ſm obligtatē. Et que duo se ꝛstrinxerint declinabūt caput ad suā ptē sine obliquatione:ꝛ si monerīt anterioꝛes iuuabūt ad submersionē:ꝛ si posterioꝛes vertēt caput ad oppositū:ꝛ qñ oēs stabūt simī:in vna erectione stabit caput erectum. Et illi q̄tuoꝛ musculi sunt minimi:sed lucranī per bonitatez sui loci:ꝛ modū sui descensus illud sub alys musculis: illō qō hīt aly ſm suā magnā quātitatē. etiā fuit iūctura capitis vtilis ꝑp duo q̄ sunt necia ꝑp duas itētiones ꝛrias. Et vna illaꝝ ē firmitudo ꝛ illa firmitudo ꝛculata ē cū firmitudine iūcture ꝛ cū puitate suoꝝ motuū:ꝛ zª mītitudo ſm nūeꝝ motuū:ꝛ illō ē q; iūctura ē facile mobilis:ꝛ laxa:ꝛ iūctura est laxa qñ in circuitu sunt multe ligatiōes. Sz frōs moueī ꝑ musculū latū subtilē expāsuz in frōte sub cute:ꝛ imixtū cuz cute quousq; fere rectificeī in subam cutis:ꝛ tūc erit ꝑp hoc ipōlis diuisio vni⁹ ab altero:ꝛ obuiabit mēbro moto ab ipso sine chorda postq̄ fuerit suū motū cutiſ mota:leuis:lata ꝛ iō ñ idiget chorda:ꝛ cū motu eius eleuātur supercilia:ꝛ tā iuuat oculus in sui clausura cū sui laxatione. Sed maxilla hz duos musculos:ꝛ vn⁹ illoꝝ sequiī motū mādibule inferioris:ꝛ scōs cōicat cū labro:ꝛ mot⁹ mādibule segī motū alteri⁹ mēbri:ꝛ tūc cā sua est musculus illi⁹ mēbri:ꝛ mot⁹ in quo cōicat cuz alio mēbro:tūc cā illi⁹ est musculus ad illū determinatū ꝛ ad aliō mēbrū cū cōicatione:ꝛ iste musculus est vn⁹ in oī maxilla:ꝛ ē latus:ꝛ cū hoc noie latitudinis scīt:ꝛ qōlibet istoꝝ singulariū singulariter cōponīt ex cōparibus: qñ fila texta veniētia ad ipsa veniūt a q̄tuoꝛ locis:ꝛ tūc vna suaꝝ ptiū est illud qō nascīt a ligamento pectoris:ꝛ cōtinuat secū illo:ꝛ cū extremitate labꝝ amplioris:ꝛ trahit ipsuz ad vnū. Et os etiā ꝑ accidēs attractione obliq̄. ꝛ ozigo secūdi est a furcula pectoris:ꝛ ab vtraq; parte ligamēti pectoris:ꝛ sua fila ꝓcedūt ſm obliquū:ꝛ illud qō nascīt a dextra abscindit illud qō nascīt a sinistra. ꝛ qō nascīt a dextra cōtinuat se cuz sinistra inferioris labꝝ:ꝛ qō nascīt a sinistra ꝛtinuat se cū pectore:ꝛ ista postq̄s se cōstrinxerint ꝛstringent os ad anteriūs. Et tertiū nascīt a spatula:ꝛ cōtinuat se cū cōtinuationib⁹ ꝓdictoꝝ musculoꝝ. Et quartū par nascīt a senecio additamētis conīunctionalibus:ꝛ ꝓcedūt a rectitudine auricularū:ꝛ cuz postremo maxille ꝛtinuat se:ꝛ mouet maxillā motu manifesto:ꝛ segī ipsuz labiū in illo motu:ꝛ fortasse in tantū cōiungeī cū auricula q̄ in aligbus boib⁹ mouebit auricula:ꝛ labiū hz quosdā musculos ꝛmunicātes cū maxilla:ꝛ quosdā ꝓpios:ꝛ illi sunt q̄tuoꝛ ꝛ qdā sunt veniētes a superioꝛi vtriusq; gene.ꝛ qdā ab inferioꝛi:ꝛ in istis q̄tuoꝛ ꝑficīt motus vtriusq; labꝝ:ꝛ sui termini:ꝛ qñ vnus istoꝝ mouebiī trabet secū labiū ad illā ptez. Et si ex diuersis ptibus trahenī labiī ad diuersas partes:ꝛ tūc cōplebiī suus motus in oēm partē:ꝛ nō hz aliū motū ꝑter ꝑdictos:ꝛ isti q̄tuoꝛ:ꝛ extremitates musculoꝝ cōicantiū miscuerūt se in labꝝ pte mixtione:q̄ nō pōt sensus discernere:qñ labiū est mēbrū humidū nō incarnatū in q̄ nō est os:ꝛ est molle multū:sed extremitates narium in suo acumine cōtinuanī cū duob⁹ musculis foztib⁹:ꝛ paruis ꝛ sunt parui ne angustēt vias musculoꝝ quibus magis indigeī:q; maioris narrationis sunt motus maxillarū: ꝛ labioꝝ:ꝛ sunt maioris motus:ꝛ diutius morātes: ꝛ plus est opus illis motib⁹ q̄s motib⁹ ꝑdictoꝝ musculoꝝ mouētiū extremitatē nasi. Et creabanī foztes: vt restaurarent humiditatē:ꝛ foztitudinē diminutaz cartilaginis ab osse:ꝛ sui descensus sunt ex ꝑte faciei:ꝛ imiscēt se pus cū filis vni⁹ faciei:q; motus ei⁹ est ad aliā faciē.

¶ Caplm. XIIII. De dentibus aialium.

SEd dentes sunt. 32.ꝛ fortasse deficiūt in gbusdā boibus q̄tuoꝛ dentes:q; nascūī ꝛnte:ꝛ sunt in extremitatibus:ꝛ tunc oēs sunt 28.ꝛ in superioꝛi sunt duo dētes ampli:ꝛ duo ꝛy:ꝛ tot inferioꝛes:ꝛ isti ad incidenduz:ꝛ duo canini ad frāgēdū sursuz.ꝛ in imū:ꝛ oēs aly ad molendū sunt. 4. siue. 5. sursū ꝛ in imū:ꝛ ꝑter istos. illi. 4. g nascūī: nascūtur ꝑpe. 30. annos:ꝛ dīr dentes itellectus a ꝛpore quousq; icipit spermatiçare vsqueā finiī suū cremētū.ꝛ dentes hīt radices acutas:ꝛ impiguni in mandibula superioꝛi.ꝛ inferioꝛi:ꝛ sup qōlibet fozamē nascīt qōdā additamētū qō iuuat ad retētionē:ꝛ in illo loco sunt ligamēta fortia:ꝛ ꝑter molares oēs aly hīt vnā radicē. Hz molares quos noiauimus in inferioꝛi mādibula ad mīn⁹ habebūt duas radices:ꝛ ꝑpe in inferioꝛibus dentib⁹ itellis: sunt tres radices: sed mole fixe in supioꝛi ad mīn⁹ habebunt tres radices:ꝛ fortasse. 4.ꝛ ꝓpie duos dētes itellis: ꝛ radices molaꝝ erūt multe: si mole fuerit magne ꝛ maxime superioꝛū molarū ꝑ sui ꝑderositatē:ꝛ ꝑ hō dentes supioꝛes exeūt a rectitudine radicū: vt vitent casus: sed inferioꝛes:q; sūt magis fixi nō ita:ſ; ſm rectū, ꝓcedūt a suis radicib⁹. Et nō sūt ossa sentiētia nisi dētes. Et dixit maximus phȳsicus qñ ꝑbatio sup hoc est: vt veniat ei vtus a medulla diuidēs iter caliditatē:ꝛ frigiditatē:ꝛ facti sunt dentes ꝑp arma ꝛ mole ample admolendum. Et ego vidi castoreuz qui venabaī a ripa que est ꝓpe basiā:ꝛ dentes ei⁹ anterioꝛes erāt lōgi q̄si curui nō lati:ꝛ rubei.ꝛ acuti.ꝛ hoc q; idiget plus rape q̄s scidere:qñ nisi veneī nō habebit qd comedat:sed habebit qd comedat:licz nō icidat.ꝛ sui dētes sunt sicut ami.ꝛ si illi essent

interiores q̄ sunt curui nō posset p illos venari. Et dētes bois iuuāt ad informationē litterarū sicut als diximus: ⁊ in aialibus sunt dētes ad arma: ⁊ nō ad rectificationē comestionū sīc in porco: ⁊ elefante. Et duo culmi elefantis iuuant ipm in quo diximus. Et sunt q̄dā aialia q̄ non iuuant dentibus: nisi in comestione: nō ad plūi: ⁊ ego credo q̄ oē aial bīs dētes cū fuerit opportunū pliat cū eis: ⁊ q̄dā aialia sunt q̄ bīt dētes acutos: ⁊ sepatos: vt ē aial qō bz cōparationē ad extrahēdū de pda sicut leo. Et aialia que hīt opus ad incisionē sui cibi a terra berbā: ⁊ bz bīt dētes adeq̄tos in vna supficie: ⁊ nō bz cumulos longos. ſ. caninos: qm̄ per ipsos incisio ipediret: ⁊ q̄ mares sunt iracūdiores in quibusdā ſpēbus q̄ femine: dantur eis culmi ad defendēdū feminas: q̄ femine sunt debiliores in se: ⁊ peiozis cōplexionis: ⁊ boc etiaz fit in aialibus ghuſdā: licz nō comedāt carnes: ⁊ nō idigēt istis culmis ad comedēdū: sed solū ad defendendū: sicut porci masculi: ⁊ hac de cā bīt vires sicut modo diximus: ⁊ istud est simile ei qō accidit in camelis: ⁊ sic dicemus in omnib⁹ alys armis. Et pp boc factū est cornu in ceruo: ⁊ non in cerua: ⁊ in ariete: ⁊ in capro: ⁊ pisces q̄ nō sunt comedentes carnes nō idigēt dētibus acutis: ⁊ q̄ comedūt idigēt dentibus acutis. Et q̄ nō bīt collū qō declinat ad pdaz ideo bīt dētes yncos: ⁊ supiores intrāt iferiores ad modū serre ſm ordīales acies: ⁊ boc factū est: vt cito transglutiāt diuiſuz: in masticatione aūt itrarent aquā: ⁊ iste acies facte sunt pp velocē icisiones: ⁊ ista diuisio est loco masticatiōis. Et in ore aialis sunt mſta iuuamēta: ⁊ aialia nō habētia alia iuuamēta ab ore suo nisi comedere: ⁊ log: nō bñet opus: vt eēnt multe acies: sed oia oficia q̄ idigebāt icisione cibi in minima bñt multos dētes: ⁊ bz sunt pisces. Et vngues auiū venantiū sunt vnci: sicut sue pice: ⁊ boc vt capiat in volādo: qm̄ non deprehendant in ambulando. Et pice auiū colligētiū grana sunt recte: q̄m̄ poterūt melius p bz picas colligere grana: ⁊ aues q̄ bñt picas amplas sunt ille q̄ comedūt lutū: ⁊ assimilāt ille pice ligonib⁹ latis. Et aues q̄dā bñt picas parū rectas: ⁊ parū curuas: sicut aues que dīr comedētes in veritate carnes: ⁊ colligētes grana: ⁊ dico ego: qm̄ est q̄dā auis q̄ nascīt in aq̄: ⁊ est alba: ⁊ pedes bīs nigros: ⁊ pica eius ē lata in extremitate: ⁊ fere rotunda. Et dicit Arist. q̄ cornu fuit sup caput: qm̄ q̄dā mēbra sunt posteriora: cū quibus nō pōt aial videre qd pcutiat: aut sunt deputati alys motib⁹ sicut man⁹: aut sunt alia mēbra poza impediētia motū illoz mēbroz: vt sunt mēbra ipediētia motū spatule: qm̄ cornu nō fit nisi in recuperatiōe vtutis amisse in fissura pedū: qm̄ oē aial bīs fissum pedē bz cornu fere: sed nō cōuertit pter in asino idico q̄ bz yngulā nō fissaz: q̄ dr bechedē. ⁊ bz cornu: ⁊ fortasse asinus ille bz magnū cornu: qm̄ nō bz iuuamētū i yngula. Et dixit Ari. q̄ oē aial bīs cornu bz duo cornua pter asinū indicū: ⁊ aliud aial qō dicīt acharç. ⁊ illud bz yngulā fissaz: ⁊ q̄nq; ista duo aialia bñt vnū cornu iō posuerūt ipm in medio: ⁊ nā iuuat aial cū armis in mēbris cū magnitudine corporis p defensionē: cū velocitate fugienda: ⁊ aliq̄n nā q̄n nō pōt cōuertere mām in vnius generis arma cōuertit se ad faciendū alterius generis arma: sicut dixit Ari. q̄ in aialibus nō habētib⁹ dētes in mādibula superiori: vel vngulas integras bñt cornua: ⁊ aliq̄n ponit mām vnius forme sub forma maioris iuuamēti: sicut cū fecit ex mā dentiū cornua: ſ. q̄n expādīt mā in yngulas nō bñt cornua: q̄m̄ tūc yngule ille facte fūt ad ambulādū: ⁊ ad arma. Et aialibus nō bñtibus dentes dedit iuuamētū nā in ruminatiōe: vt sit loco masticatiōis: ⁊ vr̄ mihi q̄ cornua cerui nō sunt ꝓpe arma: q̄m̄ illa aliquādo inducunt pōdus illi ꝓpter boc vult illa eyc̄ere: ⁊ minuta aialia habentia cornua sunt caprioli montani habentes oculos rubeos.

¶ Incipit liber. XIII. De interioribus animaliū ⁊ anothomia trachee artherie. Caplm. I.

ET sub mādibula ē ysophagus: ⁊ trachea arteria: ⁊ ysophagus ducit nutrimētū ad stomacū. Et trachea ducit aerē ad cor: ⁊ pulmonē: ⁊ caput illius cāne est epiglotis. Et loq̄mur nūc de ysophago: ⁊ stō bois: ⁊ dicam⁹ q̄ aial indigebat duobus extrīsecis. ſ. aere: ⁊ nutrimēto: ⁊ iō nā fecit vtriq; viā. ſ. tracheā aeri: ⁊ loco illius in q̄busdā aialibus aliud: ⁊ ysophagū ad nutrimētū vl̄ q̄dā loco illi⁹: ⁊ q̄ aer est res subtilis: ⁊ si trachee arterie eēnt cōiuncta latera ſm planū nō posset p bz aerez dilatari: neq; via posset ampliari: sed fozamē eēt strictū. Sed ysophagus bz sufficiēs sibi: vt sit ex mēbrana: ⁊ carne: ⁊ claudant cū cōiunctione sua latera: vt teneat minozē locum: q̄m̄ min⁹ nutrimētū cū sua pōderositate aperit ipsum: ⁊ B cū voluerit trāsire ad stomacū. Et q̄ membra nutritiua emittunt ex se odoꝛē malū ⁊ fetidū: fecerūt pp boc inter spūalia: ⁊ nutritiua pmū diafragma quatenus per ipsum veniret aer purus: ⁊ nō īmixtus cum illo vapore malo: ⁊ fuit stomacus subtus: q̄ nutrimētū ē pōderosius q̄ aer. ⁊ q̄ de nutrimēto bz exire stercus: ⁊ tūc ga exigebāt: vt pulmo eēt supra: necessariū fuit diafragma: ⁊ trachea arteria: ⁊ epiglotis sunt istra ispiratiōis. Et epiglotis ꝓponitur ex gbusdā ptib⁹: q̄rū q̄dā circulares sunt: ⁊ q̄dā circuloꝛ portiones: ⁊ vna obuiat aly. Et illa pars q̄ est ppinquioꝛ ysopho que dr nō bīs nomē est fere medius circulus. Et qō de eo tāgit ysophagū nō est cartilago: sed mēbrana: ſz cartilago est anterius: ⁊ fuerūt iste cartilagines cū ghusdā ligamētis cooptis mēbrana plana: ⁊ est sicca dura: ⁊ diuidīt in multas ptes cū puenit ad cānā pulmonis: ⁊ factū est ex cartilaginib⁹: q̄ si eēnt ex ptib⁹ mollibus clauderet aliq̄n: ⁊ etiā vt magis sit custoditū q̄m̄ est anterius: ⁊ sua duricies iuuat in emissione vocis: ⁊ cōponit ex multis laxe: vt possit extēdi in hora ispirationis: ⁊ cōiunctū laxe cū mēbranis ne doleret homo in emissiōe subita aeris: ⁊ ex multis partib⁹: vt si lesio accidat vni: nō ꝓpter boc trāsfundat in vniuersū: ⁊ diminuebant a pte ysophagi: ne ipediret trāsitū nutrimēti. Et comestio non cōiungit cū ispiratione: q̄m̄ claudit ysophagus cū pertrāsit ad imū bolus: ⁊ claudit via p cimbalare quā narrabimus post. Et mēbrana iterior fuit dura pp boc q̄ nō ledat a catarro acuto: ⁊ ab acumine aeris exeūtis. ⁊ diuidebat in partes duas: q̄ pulmo fuit duarū partiū: ⁊ sui rami pcedūt cū venis nō pulsatilibus hac de cā: vt recipiat suū nutrimētū ab illis: ⁊ orificia ista q̄ cānarū sunt stricta vt sint potētes dare spūs arterys: ⁊ illa nō itrat sanguis q̄ nō semp spueret aial sanguinē: ⁊ epiglotis cōplet vocē: ⁊ sustētat respirationē. Et intra ipsam est ligua sīlis ligue cāne: ⁊ epiglotis bñ cōiungit cuz trachea artheria: ⁊ ysophago: ⁊ q̄n vnū cōstringit ad nutrimētū recipiendū exaltat epiglotis ⁊ ꝓstringunt sue cartilagines: ⁊ extēdūt mēbrane: ⁊ musculi. vt cooperiat cimbalari. ⁊ q̄n cibus est ꝓpinquus ysophago stat in supficie palati inferioris. ⁊ claudit epiglotis q̄ cōponit ex ptib⁹: q̄ruz anterioꝛ est sīlis scuto. ⁊ interioꝛ est que dr nomē nō bīs. ⁊ sup ipsaz ponit iūctura cimbalaris. ⁊ nō cōiungit cibalaris cū scuto. ⁊ ligant ista laxe. ⁊ iter cimbalare ⁊ nomē nō bñtem est cōiūctū duplex. Et in cimbalari sunt due ꝓcauitates q̄s itrāt duo additamēta nomē nō bñtia. ⁊ q̄n cōiungit nomē nō bīs cū peltali cōstringit epiglotis. ⁊ q̄n dilatatur: dilatat. ⁊ q̄n leuat cimbalaris emittit aer ⁊ q̄n non

nō: ⁊ ppe epiglotim est triāgulus simil⁹ laude. A. litere: ⁊ iuuamētū istius ossis est: vt nascant sūper ipsum fila musculoꝛum epiglotis: ⁊ epiglotis indiget musculis quatenus peltalis ꝓiungat cū nomē nō habēte: ⁊ musculis cōiungentibus cimbalarē cū duobus: ⁊ alys diuidentibus illa a se iuicē: ⁊ musculoꝛ aperientiū epiglotim est vnū par q̄ nascīt ab osse laudali expānsum cozā peltali. ⁊ aliud par: q̄ numerat iter musculos faciētes ad stranglutionē: ⁊ fortasse iuuat ad vtriq;: ⁊ nascīt a furcula pectoris: ⁊ pcedit ad peltalē: ⁊ multa aialia bñt ꝑter ista. vnū par musculoꝛ: aut duo: ⁊ nascunt a radice cimbalaris: ⁊ incuruant cū illa: ⁊ q̄n constringunt eleuant cimbalaris ad posteriꝰ: ⁊ aperīt epiglotis: ⁊ aliud par cuius termini veniunt ad auriculas cimbalaris: ⁊ iuuant ipsaz ad extensionē in cooperiendo epiglotim: ⁊ musculi q̄ cōstringunt epiglotiz illoꝛ est vnū par q̄ venit a pte ossis laudalis: ⁊ ꝓiungit peltali: ⁊ voluit se post cū nomē nō bñte: ⁊ q̄n cōstringit cōstringit epiglotim. Et ꝑter ista sunt q̄tuoꝛ musculi: ⁊ putāt boies q̄ sint duo musculi duplati: ⁊ applicant cū extremitatib⁹ peltalis: ⁊ nomē nō bñtis. ⁊ isti musculi cū cōiungunt cōstringunt epiglotim subt⁹. Et dicūt boies q̄ vnū par istoꝛ musculoꝛ est iterius: ⁊ aliud exterius: ⁊ musculi claudētes epiglotiz erāt meliores cū fuerint iterius: ⁊ q̄n cōstringunt faciāt cōstringi peltalē: ⁊ nomē nō habentē: ⁊ cimbalarē coopire illas: ⁊ ꝓpter boc factū est vnū par nascēs a radice peltalis: ⁊ in terius ascēdere ad extremitates cimbalar. ⁊ radices nomē nō bñtis sunt a dextra: ⁊ sinistra: ⁊ q̄n claudunt claudūt bene epiglotim: ⁊ ita fortiter: vt possit resistere musculis pectoris: ⁊ diafragmatis in retinēdo anhelitus. Et fuerunt parui: vt nō clauderēt epiglotiz interius opilando ipsius: ⁊ fuerunt fortes: vt sua diminutio recuperet p fortitudinē: ⁊ vadūt recte ascēdētes: nisi quia modicū obliquatur illud qō ascendit iter peltalē: ⁊ nomē non habētem: ⁊ iam inueniuntur duo musculi qui sunt sub cimbalari: ⁊ iuuant per nominatum.

¶ Caplm. II. De anothomia pulmonis.

SEd pulmo cōpositus est ex ptibus. ſ. venis: ⁊ arterys: arterys dico nō tunicatis: ⁊ tertia pars ramuli venarū nō pulsatiliū: ⁊ in eo toto est iplēs caro rara mollis parū alba: ⁊ bñt pulmonem aialia cōpleta: ⁊ est rarus: vt fugat aerē: ⁊ vt ille dirigat in eo: ⁊ expellat ab eo suū supfluuz sicut epar creabat in cōparatione ad nutrimētū: ⁊ est duarū ptiuz. vnā a dextra: ⁊ alteriꝰ a sinistra: ⁊ pars sinistra duaꝝ ptiuz: ⁊ dextra triū ptiū. Et vtr vtilitas pulmonis est ispiratio: ⁊ inspirationis ⁊ respirationis vtilitas quatenus atrahatur qō est necessariū ad spūm: ⁊ expellat qō est supfluuz. Et iuuamētū retētionis aeris est: vt retineat aer ad op⁹ cordis cū aial emittit foꝛē vocē: aut ambulat in aq̄: aut in loco fetido: ⁊ vt ꝓfundet aer in spū: sicut res que maxime est similis in cōplexione: sicut putabāt q̄dā q̄ etiā solus aer posset alterari in spūs: sed aer est ante cibuz spūs: ois enī cibus spūs ⁊ corpis est suba cōposita: ⁊ q̄ vapoꝛ spissus q̄ exalat de corde in pulmonē nō pōt de cetero rectificare spūm: necesse est eius expulsio: ⁊ arterie ramificare in pulmonē: ⁊ rami cāne cōicant in cōplemēto ispirationis: ⁊ vene nō pulsatiles: ⁊ pulsatiles sunt cōicantes in cibatione pulmonis ex sanguine claro subtili venienti a corde. Sed iuuamentū huius carnis est pp cōplementū vacui: ⁊ vt adunet ramos cāne: ⁊ raruz est: vt recipiat aera: q̄ nō solū itrat aer ramos cāne: sed etiā subas pulmonis. ⁊ hoc est vt sit multus aer q̄ recipiat: ⁊ cū stringitur eius suba iuuat ad expulsionē vaporis fumosi: ⁊ tūc talis suba est ꝓueniēs duob⁹ motibus: ⁊ est aer albus: q̄ aer multū trāsit in eius nutrimentū: ⁊ q̄ aer semp est in eo: ⁊ diuidīt in duo: pp q̄ scis. Et tertius ramus dextere est: vt sit calcitra vene veniētis ab epate: ⁊ nō est eius iuuamentū multū i ispiratione: ⁊ q̄ coꝛ aliquātulū declinabat ad sinistrā pp hoc q̄ scis: tūc necessarium fuit: vt in dextra ad repletionē vacui esset additamētū pulmonis: ⁊ pulmo cooperīt membrana qua sentit ⁊ pulmo est q̄si culcitra cordis.

¶ Caplm. III. De anothomia cordis.

ET cor fit ex carne fortī: vt sit magis remotū ab occasionibus: ⁊ est cōpositū ex filis lōgis que iuuāt ad attractionē: ⁊ circuductis que iuuāt ad expulsionez: ⁊ trāsuersis iuuantibus ad retētionē: ⁊ B est q̄ bz multos motus: ⁊ sua quantitas est ſm cōueniēs: ⁊ boc ne sit ponderosuz: q̄m̄ ex ipso nascūt vene pulsatiles: ⁊ oꝛigo illaꝝ est pars supioris: ⁊ pp B vene cōiungent cū spōdilibus: ⁊ eoꝝ actionib⁹: ⁊ ei⁹ extremuz acutū sicut scis: ⁊ est in tela dura loco scuti: ⁊ remota ē tela ab eius suba: vt multū possit expandi: ⁊ in eo sunt tres vētres: duo magni: ⁊ vn⁹ mediocris: vt in eo sit locus in quo adunaꝝ nutrimētū: q̄ est spissum fortē: Et alius locus in quo generaꝝ spūs ex sanguine multū subtili: ⁊ est via media iter illos. ⁊ illa via ampliaꝝ in dilatatiōe cordis: ⁊ cōstringīt in cōstrictione: ⁊ vene sunt ex duabus tunicis ꝑter illa que vadit ad pulmonē: ⁊ durioꝛ est iterius: q̄m̄ obuiat pcussioni spūs. Et gīatio arterie est a pte sinistra: q̄ dextra ꝓpingoꝛ est epati: ⁊ trahēs ide nutrimētū. Et a pte sinistra nascunt due vene: vna vadit ad pulmonē. ⁊ ramificat in eo ad recipiēdū aerē: ⁊ ad ducēduz sanguinē quo nutrīt: ⁊ oꝛigo isti⁹ est a pte strictissima cordis ⁊ a pte a qua veniunt cordi nō pulsatiles: ⁊ est vni⁹ tele. vt sit magi obediēs motui: ⁊ vt plus ō ea ex pte plmonis de sanguīe q̄si vapoꝛe rubeo fere ḃcocto a cōde. Et ñ idiget iste: vt sit ita bñ decoctus sīc ille q̄ vadit in bali venā: q̄ est ꝓpiqua cordi: ⁊ minimū caloꝛis facit in eo maturationē: ⁊ fuit vnius tele: q̄m̄ ēt fit sup coꝛpus molle: ⁊ illa vena que est duarū tunicaruz nō pulsatilis appropinquat pulmoni: tm̄ nō tāgit pulmonē nisi post a pte spōdilis: ⁊ vena q̄ pulsat: ⁊ ē vni⁹ tele diuidīt in interiori pulmonis: ⁊ ramificat in illo. Et alia vena quā dixit Arist. adorti stati in sua oꝛigie a corde diuidīt in duo: ⁊ vnū itez diuidīt: ⁊ itrat ptes cordis. ⁊ ramificat i circuitu cordis: ⁊ alia istius vltimi ps circūdat coꝛ. ⁊ itrat ptē dextraz. ⁊ q̄ residuū est de istis ramis cū recedīt a corde diuiditur in duos ramos: ⁊ maioꝛ ascēdit. ⁊ minoꝛ descendit. ⁊ maioꝛ ad vnū: q̄m̄ in illa pte sunt plura mēbra. ⁊ maioꝛa. ⁊ in adorti sunt tres pāniculi aperiētes se a dextra. q̄m̄ si eēnt duo vl̄ tres nō eēt cōpletū in eis iuuamētū nisi eēt magis in q̄titate. ⁊ si boc accideret pondus in motu. ⁊ si eēnt q̄tuoꝛ eēnt valde parui. Sed vena q̄ est duoꝝ pāniculoꝝ. ⁊ assimilat pulsantib⁹ nō pulsans bñt duos pāniculos apientes ad itus. q̄m̄ nō fuit ita neꝯia figura: sīc in ꝓioꝛi. sed boc est opus ad expellēdū vaporē. ⁊ sanguinē veniētē ad pulmonē. Sed ps que ascēdit ab adorti diuidīt in duo. ⁊ vna ps ascēdit ad posteriꝰ. ⁊ vergit ad ptē dextrā quousq; applicet carni mamille. ⁊ diuidīt ibi in tres ptes. ⁊ duo ascendūt. ⁊ dīr apopletice. ⁊ ps tertia diuidīt in anterioꝛi pectoris. ⁊ costis. ⁊ in sex spōdilib⁹ superioꝛib⁹. ⁊ vadit ab eis quousq; pueniat ad pīsidē spatule. ⁊ trāsit ad mēbra manus: ⁊ minoꝛ pars adorti q̄ ascendit vadit sub ascellis. ⁊ diuidīt ſm q̄ diuidīt pars tertia ptis magne. ⁊ vtraq; apopleticarū diuidīt i duo cū applicat ac colluz. ⁊ vna ps vadit ad anteriꝰ. ⁊ alia ad post.

Et anterior ī duo diuidīť. vna ps venit ad liguā:ꝛ mu'cu los iferiorꝫ mādibule:ꝛ alia ps ascēdit ad auriculas:ꝛ ea rū musclos:ꝛ dimittit ibi quosdā ramos:ꝛ ascēdit vsq; ad superius capitis:ꝛ para posterius diuidīť in duo:ꝛ plus mīnozis ptis ad posterius ascēdit:ꝛ diuidīť in musculos q circūdant iunctura capitis:ꝛ sunt eius:q̄daꝫ ps ascēdit ad duas medulle:ꝛ trāsit p illō fozamē magnū qō est ꝓ pe iuture silis laude Alittere:ꝛ alia ps maioꝛ itrat p fo ramē ꝓpe istud in osse petroso:ꝛ trāsit ad rete.ꝛ texīť mi nute in illo:vt vn⁹ ram⁹ nō possit accipi sine alio. Et post ex illis ramis fit iterū vnū par:ꝛ itrat in mēbrānā subti lē:ꝛ subam medulle:ꝛ vēticulos medulle:ꝛ telas vēti culoꝝ:ꝛ orificia ramoꝝ istius obuiāt orificys venaꝝ pul satilīū:ꝛ descēdētiū:ꝛ ista ascēsus ꝛ descēsus facti sūt:qm̄ ducēs sanguinē ducit pōderosuꝫ q nāliter dscēdit:ꝛ ascē sus est ips q est leuis:ꝛ nāl'r ascēdit:ꝛ illud recte factuꝫ est quatenuꝫ ifrigidet sanguis q̄usq; altereť ille sanguis in suba medulle.ꝛ ps q̄ descēdit vadit recte q̄usq; descē dat sup spōdilē gntū:ꝛ est ibi motuꝫ sup qō fundať illud descēdēs:ꝛ hoc ne cōiungať sup spōdile:ꝛ isophagus cuꝫ venit ad illā ptē obliquať ꝝsus dexterā:ꝛ cōiungīť cum gbusdā mēbranis ꝓpe diafragma:ꝛ hoc ne faciāt angu stiā ibi. Et ista vena pulsatilis cū descēdit ad spōdile gn tū:ꝛ extēdit supficiē interiozē:ꝛ vadit ad iferi⁹:ꝛ q̄n est in egdistātia pectoꝛis dimittit ex se ramos:ꝛ illoꝝ qdā spar gunť in pulmonē:ꝛ extremitates illoꝝ veniūt ad cānas plmonis:ꝛ sup qōcūq; spōdile trāsit dimittit vnū ramū. Et cū ptrāsit pect⁹ veniūt ex eo duo rami ad diafragma: ꝛ diuidūť in ea dextra ꝛ sinistra:ꝛ post hoc dimittit vnū ramū q post ramificať in stō:epate:ꝛ splene. Et ab epate descēdit vn⁹ ram⁹ ad vesicā:ꝛ nascūť ibi due vene pulsa tiles q̄ circūdāt itestina gracilia:ꝛ colon:ꝛ post ꝟ ex eis fiūt tres:ꝛ minoꝛ vadit ad sinistrū renez:ꝛ ramificať in cellis illis.ꝛ dat vitā. Et aly rami veniūt ad duos renes q̄usq; renes capiāt aquā sanguinis:ꝛ diuidunť due vene pulsatiles que vadunt ad testiculos:ꝛ q venit ad sinistra cōcomitať vnaꝫ ptē illi⁹ q venit ad renez sinistrū: ita q̄ fortasse eēt illa que venit ad testiculū sinistrū nascať a re ne sinistro:ꝛ q venit ad dextrū nascīť a vena pulsatili ma loꝝ:ꝛ raro cōcomitať illā que venit a rene dextro. Et ab ista vena diuidunť due vene que ramificanť in vys ve narū q̄ sunt in circuitu itestini recti:ꝛ in alios ramos qui diuidūť in nucha:ꝛ itrāt ossa spōdiliū:ꝛ alie vene de istis itrāt bipocūdria iferiora tenera:q̄ a rusticis dr̄r ilia:ꝛ de istis venis est vnū par ad orificiū mr̄icis:ꝛ miscēt se cuꝫ venis nō pulsatilib⁹. Et ista vena magna pulsatilis cum venit ad vltimū spōdile diuidīť in duo cū vena non pul satili in silicudine laude Alre:ꝛ vna ps vadit in dextra: ꝛ alia in sinistra:ꝛ vtraq; illarū vadit ad crura:ꝛ anteq̄ descēdat ad crura mittūt ex se venā vnā pulsatilē ad ve sicā:ꝛ iste vene apparēt ꝛ occurrunt sibi ꝓpe pectinem:ꝛ iste due vene bene appent in creatura:ꝛ postq̄ cōpleta ē creatura desiccant capita sua:ꝛ remanēt sue radices:ꝛ a suis radicib⁹ exeūt rami q diuidūť in musculos q sūt su pra pectinē dorsi:ꝛ qō venit ad vesicā diuidīť:ꝛ itrat ei⁹ extremitatē in ventē:ꝛ qō remanet residuū itrat mr̄icez in mulleri⁹:ꝛ est vnū par puū:sed q̄ descēdūt ad pedes ramificanť in vtroq; crurū ꝓ duos ramos magnos in ꝑ te domestica ꝛ siluestri. Et siluestris magl ōclinat ad do mesticaꝫ:ꝛ dimittit ramos ibi ī musculos positos:ꝛ post descēdit:ꝛ declinat ex eo vnus ramus inter policē:ꝛ aliū sequētē digitū pedis:ꝛ ꝓfundať:ꝛ vadit ad plures partes pedis extēsus sub ramulis venarū nō pulsatiliū q̄s noia bimus post:ꝛ ita q̄dā arteria etiā sunt que nō cōcomitať nō pulsatiles:sīc q̄ pcedūt ad epate:ꝝsq; ad pecten ante rius ipsi⁹. Et ramuli arteriarū q̄ trāseūt ad spōdile.q.ꝛ q ascēdūt ad pect⁹:ꝛ q descēdūt ad subascellas:ꝛ due apo pletice vbi ille didūť ī rete:ꝛ illi q itrāt ī diafragma:ꝛ q trāseūt ad spatulā cū suis ramul:ꝛ q veniūt ad stōz:epar. ꝛ splenē:ꝛ ad iteriora:ꝛ q̄ descēdūt ad vtraq; hypocūdria: ꝛ vene pulsatiles q̄ sūt ī osse adiuuet. ſpectine spōdiliū:ꝛ oēs iste nūerate sūt. Et qn̄ pulsatil:ꝛ nō pulsatil' ꝯcomitāť sese:supra dorsuꝫ ibit arteria supra nō pulsatilē:qz idign⁹ dz eē basis nobiliozis:sed in mēbris manifestis arteria sub vena:vt cooperiať ab illa:ꝛ vt sit vena nō pulsatilis q̄si scutum:ꝛ arterie cōcomitanť nō artertas duplici de cā:ꝛ ē vna illarū:vt cōfirmēť nō pulsatiles ꝑ mēbranas arteriarū:quatenus gescāt fixe in mēbris:ꝛ nō vacillent: ꝛ alia cā:vt vtraq; imbibať ab altera:ꝛ qz epar est scōm mēbrū in gnōne post coz cū vtute informatiua q̄ venit a corde:ꝛ nobiliore ꝑte cordis.scz dextra.ió epar cecidit in sinistra:ꝛ declinat coz parū ad sinistrā:qz melioz duarū ptiū cordis est a dextra:ꝛ ab illa multū emanat de sua vi: sicut fortis qō capit manu dextra cōplet cū sinistra:ꝛ nō est in ea ratio de duab⁹ mēbranis:ꝛ duob⁹ vēticulis vna ꝛ qz venter dexter cordis cōprehēdit rē grossaz.ꝛ pōde rosaz:ꝛ sinistra ꝑs rē grossaz:ꝛ leuē:adequauerūt ille ꝑ tes:vt ꝛtinēs sanguinē grossuꝫ eēt tenuioꝛ q̄ alia pars:ꝛ post cū fuerit ſecuritas de dissolutione cōtinētis:ꝛ B ꝓp spissitudinē cōtēti:ꝛ posuerūt vas cōtinēs subtilius ma gis angustū:ꝛ adequauerūt sanguinē suū in medio:ꝛ hꝫ duo additamēta:sīc auriculas neruales:ꝛ ille due erunt laxe cū cōstringīť coz:ꝛ in dilatatione cordis extēdenť: ꝛ iuuant in retētione ei⁹ qō est in corde:ꝛ sunt q̄si due ar che recipiētes a vasis:ꝛ dāt es cordi ꝟm q est oportunū: ꝛ facte sunt tenues vt sint meliozis occupationis ꝛ ꝓpre hensionis:ꝛ sunt facte dure:vt sint remotiozes ab occa sionibus. Et coz cibat se cū suis ꝟtutib⁹ nālib⁹:ꝛ cū eius dilatatione:qm̄ tūc itrat sanguis ꝓfude:sīc etiā attrahit aerē:ꝛ posituꝫ est coz in medio pectoꝛis:qz est ille locus magis eq̄lis:ꝛ declinabat parū ꝝsus sinistrā.vt elonga reť ab epate.ꝛ tūc bēbit locū amplū:sed splen descendit sub illo remote:ꝛ in suo descēsu ēvtilitas quā noiabim⁹. ꝛ amplificare locū epatis fuit meli⁹ q̄ locū splenis:quia epar est nobili⁹.ꝛ posuerūt coz ꝝsus sinistrā ne tot⁹ caloz adunareť in vna ptē.ꝛ ꝓp adequationē ptis sinistre:qm̄ splē nō est multū calidū. Et ne fieret angustia vene ma gne. Et alal maioꝛis cordis erit maioꝛis timoꝛis:sīc lep⁹: ꝛ ceru⁹ cui⁹ cām assignaui in canone:qz in eis caloꝛ pau cus ꝛ multū expādīť:eȝrio est in paruo corde:ſz dico q tūc audaꝛ quāto est plus audaꝛ tāto est minoꝛis cordis. ꝛ dixīt:qz coz nō pōt apa pati:aut ifirmitatē:ꝛ ꝓp B nūq̄ in strāgulatione alalis inuenīť in eius corde infirmitas similis infirmitatibus aliorū membroꝝ.

¶ Caplm. IIII. De anothomia isophagi.

Et isophagus tunicl mēbranali bus q̄ sunt interi⁹:ꝛ in mēbranis sunt fila lō ga gb⁹ leuioꝛ fiat attractio in trāsglutiendo: qz tu scis q attractio fit p fila lōga cū cōstri gunť:ꝛ sup ista mēbrānā ē alia mēbrana cō texta ex multis filis in circuitu q̄ iuuāt ad expulsionē:sīc tu scis.ꝛ cū opatione duarū istarū tunicaꝝ cōpleť trās glutio.ꝛ est grauis trāsglutio ī illo:cui⁹ isophagus scidīť in lōgū:qz auferť attractio illius qō iuuat ad vomitū.ꝛ vomitus cōplet se cū tunica exteriozi solū.ꝛ ió est difficilioꝛ trāsglutio.ꝛ ei⁹ locus est directe sup spōdila colli in rectitudine ꝓp custodiā.ꝛ decurrit cū eo par neruoꝝ de scēdētiū a medulla. Et qn̄ fuerit i directo spōdili q̄rti. ex spōdilibus dorsi. qō est in directo pectoꝛis.ꝛ trāsiuerit

ipm:parū declinat ad dexterā.vt det viā veniēti vene in ascēsū ad caput vene:dico arteriali:ꝛ post decurrit sup q̄ttuoꝛ spōdilia residua q̄usq; veniat ad diafragma:ꝛ li geť cū eo ligamēto facili:ꝛ laxo:ꝛ B vt ꝓstetur via vene magne:ne ei⁹ trāsitus angusteť. Et vt sit descēsus neruo rū cū eo ligamēto bis toztuositatē:ne cū stōus eēt pōde rosus grauareť ex nimia descēsione ſm rectū. deide dila tať ſm diafragma:ꝛ distendiť ampliando orificiū stōi.

¶ Caplm. V. De anothomia stomaci.

Post isophagū est coz⁹ stōi:ꝛ crea tū est orificiū stōi ampli⁹:ꝛ du ri⁹ in mēbrana q̄ iferi⁹ orificiū stōi: ꝛ stōus iter illas est mediū in nā q̄ ad mēbranas ite riozes:ꝛ mollioz mēbrana penes fundū stōi: ꝛ itestinis est magis mollis:ꝛ est vn⁹ pānicu lus ꝯcau⁹ coopiēs liguā:ꝛ os iteri⁹ isophagi:ꝛ iuuet attra ctionē in sui ꝯcauitate:ꝛ maxīe ī eleuādo epiglotī cuꝫ hꝫ trāsire bolus:ꝛ ī trāsitu plano cū isophag⁹ retrahať ꝑ de sideriū. Et isophag⁹ ē de suba stōi.ſz nō cū itestina sit:sed res ꝓtinuata cū illa:ꝛ cōp⁹ stōi qō fit pyramidale ī ascēsu ei⁹ fursuz ꝝsus isophagus ī occursu ad diafragma:ꝛ stōus ampliať in pylleron:qm̄ recipiēs dz eē magis ampluz:ꝛ stōus rotūdus est q̄usq; ſm supficiē exteriozē melu⁹ ap plicet dorso:ꝛ est duarū tunicaꝝ:q̄rū interioz tunica est fi loꝝ lōgoꝝ ꝑp attractionē:sīc scis:ꝛ exteriozis fila sunt in circuitu ꝑp expulsionē:ꝛ facta sūt fila illa exteri⁹:qm̄ pri us est attrahere q̄ expellere:ꝛ expellere cōpleť ꝑ cōstri ctionē:ꝛ cū tunica exteriozi imiscēť q̄dā fila q̄ tunica ad retētionē. Et fundus stōi est carnosus:vt sit magis calz. igiť est magl decoquēs:ꝛ ei⁹ orificiū est magis neruosuz: vt sit magis sentiēs:ꝛ veniūt ei a medulla magni nerui: vt ꝓcipiat famē:ꝛ inanitionez:ꝛ nō est op⁹ B oi ei qō seꝛ. tūc orificiū:ꝛ stōus nō hz op⁹ sensu nisi vt cū auferť ab eo nutrimētū expgefaciat aiaz:ꝛ tc cū orificiū sentit istō nō est op⁹ sensu ī iferiozi ꝑte orificy. Et stōus decoqt ca loze nāli:ꝛ caloze extrīseco ꝛ:vt epate ꝛ splene:ꝛ bñ sunt ista sub stō:qm̄ si ista eēnt supra nimiū pōderareť supra stōm:ꝛ epar cū suis ramis ambit stōm:ꝛ splen cū sua am plitudine. Et epar fuit magnū respectu splenis:qm̄ splen nō est nisi receptaculū vni⁹ qō fit in epate:ꝛ ꝓp B cōue nit:vt ei⁹ orificiū declinet ad sinistrā:vt epar bēat ampli tudinē:ꝛ ꝓp B fundus ꝯiungīť cū epate:ꝛ vt splen bēat amplitudinē declinauit ei⁹ orificiū ꝝsus sinistrā iferius: ꝛ qz melioꝛ est ps dextra:ꝛ altioꝛ.ió epar est in dextro:ꝛ in alto:ꝛ qz sinistra:ꝛ imū sunt peioza:ió splē in imo:ꝛ si nistro erat. Et iā ꝑter hoc additus est cirbus:ꝛ ꝓpze sup itestina hoiuz:qz magl idigēt decoctione: qm̄ sunt plus debilia in cōparatione alioꝝ aialiū:ꝛ factꝰ est subtilis:vt sit leuis supra vētrē:ꝛ est sepositus:vt custodiat calozē ab interioꝛi:qm̄ sepū recipit calozē:ꝛ retinet ꝓp suā viscositatē grossaz:ꝛ sup cirbū est ꝓpe mēbrana q̄dā. Et post mi rach.ꝛ post musculi vētris:ꝛ ligamēta:ꝛ sepuz:ꝛ a poste rioꝛi est doꝛsuz:ꝛ sub eo vena magna arterialis calida:ſz mēbrana q̄ coopit oia iteriora nutritiua cōstringit:ꝛ cō stringit ea ad iteri⁹ ꝝsus ptes dorsi ad q̄s tēdit:ꝛ ꝛtinuat suū superi⁹ cū diafragmate:ꝛ iferi⁹ suū cū anchis.ſ.in fi ne hipocūdrioꝝ que dr̄r a vulgo ylia:ꝛ buius mēbrane fuit iuuamētū quousq; dilīgueret iter mirach.ꝛ itestina ꝛ B ne musculi mirach ꝛpedirēt opationes vētris:ꝛ iuua mētū est in mirach:vt cōstringat stōm ad eyciēdū ster cus. Et silr vesicā ad eyciēdū vrinā:ꝛ ad eyciēdas vēto sitates itestinoꝝ.ꝛ iuuat sup mr̄icē in creatura eyciendo ꝛ mēbrana ꝑdicta ligat intestina oia itra se:ꝛ ligat ea cuꝫ dorso:ꝛ erunt ēt cū dorso:q̄si synū:ꝛ qn̄ ei⁹ capita ꝛtinuať cū capitib⁹ diafragmatis:ꝛ ipm ꝛtinuať cū diafragmate anterius:tūc de diafragmate coꝛā dorso nascīť qōdā re siduū mēbrane:ꝛ diuidīť in duas ptes:ꝛ vna ps ꝑcedit ad orificiū stōi manifestū:ꝛ alia ps sub:iste due ptes cō iunguntť in vnū sifac. Et illud cooperit stōm:ꝛ iuoluit ips tutela carnalis ifac stōi:ꝛ in B est ei⁹ iuuamētū:ꝛ ligat stōz cū interioꝛib⁹ q̄ sūt interi⁹.Ꝛ facie dorsi:ꝛ a residuo duarū ꝑ dictarū ptiū ꝛ ab imo ramio venaꝝ plsatiliū:ꝛ alio ñ pul satiliū q̄ extēdiť supra stōz:ꝛ est oziqo cirbi:cirbi dico cō positi ex duab⁹ telis subtilib⁹:ꝛ sepositis:ꝛ cirb⁹ cooperit stōm:ꝛ itestina:ꝛ splen:ꝛ venas mesaraicas:ꝛ iuoluit stōz iuolutiōe q̄ puenit ad illud qō cōiungīť de eo cū dorso.

¶ Caplm. VI. De anothomia itestinoꝝ.

Intestina aūt sunt multa:ꝛ sūt circūuo luta:q̄dā q̄ten⁹ faceret mozā nutrimētū in eis q̄usq; epar sumat sibi neꝯia. alr enī semper appeteret hō comedere si hꝫ et ynicū itestinū:ꝛ hoc qz exiret continue nutri mētū:ꝛ ꝛtinuo egereret:ꝛ eēt ipedit⁹ ī opationib⁹ sibi ne cessarys:ꝛ in alys ꝓueniētib⁹ ad vitā:ꝛ eēt hō filis bru tis:qm̄ vene meseraycę sugūt de stō:ꝛ nō sugūt ad cōple tū:igeniat⁹ est creato:ꝛ gracilia itestina:ꝛ iuoluta in se q̄te nus in ipsis diuidereť nutrimētū ii. tā puas ꝓticulas:q nō eēt venis meseraicis graue qō eēt eis cōueniēs:ita q illud ꝑna meseraica dimittāt de subtilioꝛi illius sugeret subsequaces vene:ꝛ nūerus itestinoꝝ est sex. Et ꝑmū est duodenū qō est itestinū rectū. deide ipsuz subsequēs ē ie iunū:postea sequūť gracilia itestina iuoluta ī se:post ipsa sequiť saccus ꝛ post saccū segť colon:ꝛ postea longaon:ꝛ oia ista cōiūcta sunt cuꝫ dorso:ꝛ ligamētis bñ cōstringé tib⁹ ea ſm q̄ ꝓuenit situi eoꝝ:ꝛ supioza eoꝝ sunt facta te nuioza:qm̄ ꝓtētū in eis ē būdius:ꝛ nō bñt vtutē scindē di:ꝛ neciuz est qō ꝛtinet ipsuz sit tenue:vt melius ad ip suz veniat vtus epatis:ꝛ iferioꝛa itestina q̄ sunt pānicli spissi:ꝛ dura icipiūt ab orto:ꝛ sunt sepota iteri⁹ q̄tenus re ꝑmāt siccitatē stercoꝛis:ꝛ adequēt ips quousq; possint exire ne ex sui siccitate possit ibi remanere. Et ꝑ B ster cus nō putrescit nisi ex putrefactione in ipso:supioza aūt nō sunt sepota:tm̄ nō sunt fine ynctuositate leui cū humi ditate viscosa:ꝛ illud ē loco sepi in alys. Et itestinū duo denū cōtinuať cū fundo stōi:ꝛ ei⁹ orificiū est orificiū stōi: ꝛ est in directo ysophagi:ꝛ sīc isophagus est ad attrahendū aligd stō:ita ꝛ istud itestinū est ad attrahendū a stō:ꝛ stricti⁹ est isophago:qm̄ nō fuit nečia ei⁹ amplitudo:am plitudo eni isophagi:ꝛ sīc isophagus est ꝑ duo:ꝛ vnū ē. qm̄ illud qō decurrit ītra ipm est duri⁹:ꝛ asperius.ꝛ ma ioꝛis corpis.ꝛ qō currit ītra istud itestinū est leui⁹:ꝛ mol lius:ꝛ minoꝛis corpulētie:qm̄ decoctū est in stō. Et sc̄a cā est:qm̄ id qō decurrit p isophagū nō decurrit nisi per vnā vtutē.ſ.p vtutē attractiuā.ꝛ ió factū fuit amplū.sed duodenū opať ꝑ duas vtutes:ꝛ vna illarū est vtus expul siua in stō.ꝛ altera attractiua in itestino duodeno.ꝛ iuuā tur ista ꝑ massaz q̄ exit a stō.ꝛ hoc in itinere mediocri. creabať istud itestinū rectū descēdēs a stō in rectitudie ad iferi⁹. vt sit ꝑpe ipulsio facilis.qm̄ si ꝑmū eēt toztuo suz ipediret expulsionē.ꝛ talis figura ꝑstabat in alio.ꝛ il lud est:qm̄ cū ꝑcedit in rectitudine his que circūdāt stōz sicut splē.ꝛ epar:post illud aūt sequeť ieiunū:ꝛ in isto ite stino icipit involutio:ꝛ inueniť ieiunū vacuū duplicī cau sa.vnū est:qz massa ptisanaria cū venit ad ipsuz statiz se stinabat ad exitū.ꝛ pars illi⁹ festinat ꝑ attractionem ad epar.qm̄ plus de meseraicis venis cōiungīť cū ipso epa te.qm̄ istud itestinū ꝓpiquius cōiūgīť cū epate.ꝛ qō re siduū est descēdit ad alia itestina.ꝛ B ꝑp colerā q̄ vadit ad cistiz fellis ad istud intestinuz. Et est illa colera pura clara nō mixta cū alio humoꝛe.ꝛ tūc erit illa fortis ablu

tionis:ꝛ abstersionis.ꝛ excitat vtutē expulsiuā ꝑ puncturas ꝛ iuuat vtutē expulsiuā duplici mō: tum vt expellat ad epar: tū vt expellat ad iferius: pp iſtā expulsionē accidit ꝙ illud iteſtinū remanet vacuū. Et poſt illud iteſtinū ſequit iteſtinū iuolutū: qō vocāt gracilia intestina: ꝛ ea expoſuimus iuuamētū ſue iuolutiōis. Et digestio magis cōpleꝯ in iſto q̄ in iferioꝛib⁹: ꝛ iferius iteſtinū habz ſuā ꝑncipalē operationē: vt cōpleat in ea ſtercus: ꝛ tamē nō deficit qn in ea ſit aliq̄ digestio: ſicut nec deficit a venis meſeraicis venientib⁹ ad ipm ab epate: ꝛ illud ē vni⁹ oſificy: ꝛ vocāt cecū: ꝛ ſitus ei⁹ eſt verſus poſt: ꝛ declinat vſus dexterā: ꝛ vnū ſuoꝛ iuuamentoꝛ eſt: vt vnū illoꝝ eſt q̄uſq̄ claudāt in eo ſtercus: ne continuo egerat hoc: cū modicū de ſtercore deſcēdat ad iteſtina: ꝛ illud iteſtinū ſtringet ſuū oſificiū claudēdo ſtercus q̄uſq̄ cōpleatur in ipſo: ꝛ tūc eycit ipſuz de faucibus: ꝛ etiā iuuamētū eſt: qm̄ ꝑma alteratio eſt ad ſtercus in iſto ꝑ cōpletā ſuccionē epatis ab ipſo: ꝛ nō pōt fieri diuiſio cibi a ſtercore q̄ in iſto: ꝛ tūc ſua cōpatio erit ad iteſtina iferioza: q̄ eſt cōpatio ſtomaci ad iteſtina ſupioza. Et qm̄ fuit neceſſariū q̄ cōplete ſugeret epar ſubtilitatē fecis ab ipſo iteſtino: tūc erat ſufficiēs vnū oſificiū huic inteſtino: qm̄ ſuus ſitus nō ſm lōgitudinē eſt in corpe ſicut ſitus ſtōi: ſz fuit ſitus in ꝑte angulari verſus dexterā ꝛ iuuamētū eius eſt ꝙ quieſcāt in eo ſupfluitates: que ſi deambularēt i alys iteſtinis: nū ibi geſcerent timereꝯ de nimia ỹtoſitate. ꝛ etiā cū ibi adunaꝯ ſtercus faciliꝰ expelliꝯ cū eſt adunatū: q̄ ſi eēt ꝑ plura loca diuiſuz: ꝛ iuuamētū etiā illius eſt q̄uſq̄ in eo moꝛenꝯ lūbrici ꝛ aſcarides: qm̄ raro vl nū q̄ ꝛ iuteniꝯ corꝑ ſine eis: ꝛ iuuamētū etiā eſt in gnōne iſtoꝝ lūbricoꝝ in corpe cū fuerint pauci ꝛ modici corꝑis. Et cū iſto cōtinuaꝯ colon: ꝛ eſt inteſtinū ſepoſuz ꝛ angulū ꝛ ſpiſſuz: ꝛ cū fuerit elōgatū ab oꝛbo declinat verſus ꝑē dexterā vt appꝛopiquet epati. Et poſtea declinat verſus ſiniſtrā: ꝛ cū fuerit in ſiniſtra declinabit vſus dextrā: ꝛ in poſteriozi ſemꝑ deſcēdēdo quouſq̄ cōtinuaꝯ cū longaone: ꝛ iuuamētū in hoc iteſtino fuit: vt in eo ꝙgregaretur ſtercus: ꝛ deſcēderet ꝑ ipſuz gradati poſtq̄ fuerit cōpleta iſta ſupfluitas: ꝛ ſi aliqd hūiditaſ fuerit in ipſo cibabit illud inteſtinū: ꝛ in iſto accidit colica paſſio vt frequētius: ꝛ inde deriuabaꝯ ſuū nomē. Sequeꝯ lōgaon in rectitudine: ꝛ eſt vltimū iteſtinoꝝ ꝛ cōtinuaꝯ iferiozi colonis: ꝛ cōiūgiꝯ cū ano. Et iuuamtū b⁹ iteſtini ē vt eyciat ſtercus: ꝛ creati ſunt ei q̄tuoꝛ muſculi: ꝛ vnus illoꝝ muſculoꝝ eſt cōiunctus inferiozi oꝛificio ſtōi. Et profundaꝯ in eo ꝑfundatione vehemēti: ꝛ eius iuuamentū eſt conſtringere anū: ꝛ iuuat ad eyciendū illud qō remanſit de ſtercore ꝑ ꝛſtrictionē: ꝛ eſt alter interius: ꝛ eſt eq̄lis predicto in retētione ex oī ꝑte: ꝛ iuuat ꝑdictū muſculū in retentione: ꝛ in fecis expulſione ꝑ cōſtrictionē: ꝛ extremitates muſculoꝝ iſtoꝝ cōiunguntꝯ cū radice virge: ꝛ illō par ponit ꝑdictoꝝ muſculoꝝ: q̄tuoꝛ veniūt ad lōgaonē cōiuncti cū eo ex trāſuerſo: ꝛ eoꝝ iuuamētū eſt vt eleuēt nates: ꝛ cū cōtrahunt extēdunt anū: ꝛ creatuz fuit iſtud iteſtinū rectū quouſq̄ eēt habilius ad eyciendū ſtercus. Et muſculi iuuātes ad expulſionē in ipſo nō ſunt: ſz ſunt in miracb vētris: ꝛ ſunt. 8. Et iſte ſermo ſufficiat de iuuamēto in iteſtinis. Et nullū iteſtinū ꝟiungiꝯ cū muſculo: nec in aliq̄ via nutrimēti: niſi due extremitates viarum ſ. epiglotis ꝛ extremitas lōgaonis. Et dictū ē de muſculis. Et nūc dicamus de muſculis ani: ꝛ ſūt q̄tuoꝛ: ꝛ ē vn⁹ qui tenet eius oꝛificiuz ꝛ ꝑfundaꝯ in ipſo ꝑfundatione vehemēti: ꝛ iſta ꝑfundatio bui⁹ muſculi aſſimilaꝯ ꝑfundationi muſculi labij oris: ꝛ iſte muſculus cōſtringit oꝛificiū ani: ꝛ mūdificat ipſuz de reſiduo fecis: ꝛ muſculi iſti ponunꝯ iterius: ꝛ iterius eſt plus vſus ſurſuz in rectitudine ad caput boīs: ꝛ putaꝯ ꝙ hz duas extremitates: ꝛ putaꝯ ꝙ ſua extremitas ꝟtinuaꝯ cū radice virge: ꝛ eſt verū. ꝛ eſt aliqd par obliquatū ſup totū. Et iuuamentū eius ē q̄ eleuat anū in ſurſuz: ꝛ qn̄ exit anus: hoc eſt ꝑpter laxationem iſtozum muſculozum.

¶ Caplz. VII. De anothomia epatis ꝛ venaꝝ ñ pulſatiliū.

EPar aūt eſt mēbrū in q̄ gnāt ſanguis: licz ēt meſaraica hēat vtutē alterādi aliō mō ſanguinē: qm̄ in ea eſt vtus decurrēs ab epate: ꝛ epar eſt caro rubea quaſi ſanguis coagulat⁹: ꝛ illa ē vacua a neruoſitate: ꝛ in ea ſpargunꝯ vene: q̄rū q̄dā q̄ ſunt groſſiozes: ſunt radices gracilioꝝ que ſpargunꝯ in eo. Et iſte vene ſunt a ſtō: ꝛ iteſtinis mediātib⁹ ramis venientib⁹ a cima epatis: ꝛ id qō eſt de eo vſus diafragma declinabat ab eo ne ipe direꝯ mot⁹ diafragmatis: ꝛ erit cōtractus illoꝝ gracilium q̄ſi in pūcto: quouſq̄ occupatio epatis a coſtis icuruatis ſup ipſum: ꝛ eſt ſup ipm mēbrana neruoſa q̄ ꝑbet ei iuuamētū in ſenſu ꝛ cōfirmat ipm cū aliis iteriozib⁹: ꝛ ad ipz venit vena pulſatilis q̄ ſpargiꝯ in eo ꝑſtans ſibi calorez: ꝛ reducēs ipm ad tēperantiā: ꝛ ponitꝯ ad ptez ſyme: qm̄ gibbus ex ꝑte diafragmatis euētat ſe ꝛ calefit. Et in epate nō creaꝯ locus amplus ad gnōnez ſanguinis a maſſa. Sed plura loca ſtō q̄uſq̄ diuiſa mā magis feſtinet eius alteratio. Et vene q̄ ſūt ꝑpingozes epati ſunt ſubtiliozis tele q̄ten⁹ magis feſtinat in eis alteratio māe ad carnoſitatē. Sz mēbrana q̄ cōphēdit epar ligat ipſuz cū membrana que cooperit ſtōm ꝛ iteſtina. Et ligat ēt ipm cum diafragmate ligamēto forti: ꝛ cū lateribꝫ poſteriozibꝫ ligat ipz cū ligamēto forti puo ꝛ gracili. ꝛ ꝟtinuaꝯ cuz corde ꝙ vená magnā: ꝛ illa vena firmaꝯ cū epate ligamēto forti: qō ē mēbrana dura ꝛ ſpiſſa: q̄ aſcēdēs ex ſurſuz ab epate dimittit ſe: id qō ſubtiliꝰ eo ē i ſuba epat. Et ꝟ qm̄ eſt in epate in loco ſecuriozi. Et ab epate naſcunꝯ due vene. Una apō ſyma: cⁿ iuuamētū eſt attrahere nutrimentū ꝛ deferre. A gibbo naſciꝯ vena ꝟcaua: cⁿ iuuamtū ē deferre nutrimētū ad mēbra. Et anothomia ſyme ē q̄ diuidit in .5. ramos ꝑcedētes ad .5. pilas epatis gibbosas: ꝛ ab eis ꝑcedit q̄dā vena ñ pulſatil ꝙ vſq̄ ad ciſtiz fell: ꝛ iſti rami ſ. q. radices arboris: ſz extremitas diuidit i .8. ꝑtes: ꝛ due illaꝝ ſ. graciles: ꝛ alie ſex ſ. maiores: ꝛ vna ꝑs minoꝝ ꝟiūgit cū duodenoꝝ ſugat ex eo: ꝛ ab illo ramificaꝯ q̄daz q̄ vadit ad cōp⁹: q̄ oꝛ archacaes. ꝛ zª ꝑs neruoꝝ vadit ad fūduz ſtōi. ſ. ad portonariū: vt ēt ſugat. Sz ſex q̄ ſ. reſidua: vna ꝑs illoꝝ ē ad ꝑtē ſupficialē ſtōi: vt det ei nutriñtū: qm̄ iterioꝛ ꝑs obuiat nutriñto ꝑ: ꝛ ſugit ex eo. Et zª ꝑs vadit ad ſplenē vt det ei nutrimētū: ꝛ añq̄ veniat ad ſplenē ramificaꝯ ꝑ ramos ꝑ q̄s defert nutrimētuz ad cōp⁹: ꝛ q̄ oꝛ anchari ō ſubtiliozi q̄ vadit ad ſplenē nūc. Et poſtq̄ iſta ꝑs venit ad ſplenē ramificat vnū ramū bone q̄tit⁹ q̄ vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ſtōi deferens ei nutrimētū: ꝛ poſtq̄ ꝑfūdata fuerit iſta vena in ſplene vſq̄ ad ei⁹ mediū didiꝯ ꝑ ramos: q̄ꝝ vn⁹ ram⁹ diſcēdit: ꝛ alter ramus aſcēdit: ꝛ aſcēdēs didiꝯ i ramos i ſupiozi medietate ſtōi dās ei nutriñtū. Et zª ꝑs vadit ad ipz ſplenē dās ei nutriñm. Et zª ꝑs vadit ad gibboſitatē ſtōi: ꝛ didiꝯ i duo ꝛ vnū illoꝝ didiꝯ i duo: ꝛ vnū illoꝝ nutrit ſiniſtrū lat⁹: ꝛ alⁱ oꝛtrū meliaz ad oſificiū ſtōi dās ei appetitū. Sz ꝑdicta ꝑs q̄ dicebaꝯ deſcēdeꝯ ramificaꝯ i duas ꝑtes. Et vna ꝑs ramificaꝯ i medietatē iferiozē dans ei nutrimētū. Et alia ꝑs vadit ad cirbū: ꝛ ramificaꝯ in ipſo dans ei nutrimētū. Et zª ꝑs ꝑdictaꝝ. 6. vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ꝛ diuidiꝯ in vas venaꝝ q̄ ſūt i circuitu iteſtini recti: ꝑ hoc etiā ſi aliqd remāſerit in nutriñto. Et q̄rta pars diuidiꝯ quaſi illaꝝ eſt albudegh. ꝛ eſt in manifeſto colli: ꝛ hic eſt albadegh. q̄ eſt iterius. ꝛ q̄ eſt in manifeſto ramificaꝯ cū aſcēdit ſup: a ligamētū pectoꝛis ꝛ ramificaꝯ in duo. Et vnuz illoꝝ cū diuidiꝯ aſcēdit anterius. ꝛ oblique ad ꝑtē: ꝛ ſcōm vadit ad anterius ꝑus: ꝛ poſtea deſcēdit: ꝛ poſtea aſcēdit vſq̄ ad ligamētū pectoꝛis ꝛ circūuoluit ipſz: ꝛ aſcēdit ꝛ eleuaꝯ ſcōz manifeſtū in collo quouſq̄ adūgaꝯ cū ꝑma parte: ꝛ cōmiſceaꝯ cū eo: ꝛ ex ambobus erit albudegh manifeſtū: ꝛ oꝛ ꝙ imiſceanꝯ cū eo oue ꝑtes. ꝛ poſtea diuidunꝯ in duas. ꝛ vna illaꝝ tēdit in latū: deide obuiāt ſibi in loco directo ꝟiūctiōe ligamētoꝝ pectoꝛis in loco iteriozi: ꝛ ſcōa obliquaꝯ manifeſte in collo: ꝛ fuit ſingulares pares nō obuiāt ſibi. Et ab iſtis duobus paribus ramificātur rami pui ad modū telaꝝ araneaꝝ. ꝛ ſunt q̄ſi inſenſibiles ꝛ ēt ab iſto pari ſcōa ramificanꝯ tres vene māifeſte ꝛ bñ q̄titatē quātulācūq̄: ꝛ oēs alie ſūt inſenſibiles. ꝛ vna iſtaꝝ venaꝝ q̄ ſunt manifeſte tēdit ſup ſpatulā: ꝛ eſt q̄ oꝛ ſpatularis: ꝛ ab ipſa deſcēdit cephalica. ꝛ alie due ex vtraq̄ ꝑte iſtius ſpatularis ꝟiūgunꝯ quouſq̄ ꝓueniāt ad pixidē ſpatule. ſz vna illaꝝ finiꝯ in illo loco. ꝛ nō ꝑcedit vltra: ꝛ ramificaꝯ in illo loco: ſz ſcōa quā ꝓnominauimus ꝑceditad caput adiutoꝛy ꝛ ſpargiꝯ ibi: ſz ſpatularis ꝑcedit pluſq̄ alie vſq̄ ad extremitatē manus. ſz albudegh manifeſtū: poſtq̄ admiſcenꝯ ſue ſingulares iā diuidiꝯ ꝑ duo: vna ꝑs itrat iterius: ꝛ fiūt ex illa multi rami puuli: ꝛ ſpargunꝯ in mādibula ſupioꝛi: ꝛ alⁱ rami maioꝛes iſtis q̄ ſpargunꝯ in mādibula iferioꝛi: ꝛ ꝑticule amboꝝ minoꝝ diuidunꝯ ex circuitu lingue. Et in manifeſto muſculoꝝ poſitoꝝ in loco illo. ꝛ alia ꝑs q̄ appet ramificaꝯ ꝑ loca q̄ ſunt poſt capur ꝛ auriculas. ſz albudegh q̄ ē iterius ꝟiūgiꝯ cum yſophago. ꝛ aſcēdit cū ipſo ſcōz rectitudinē: ꝛ dimittit in ſuo ꝑceſſu quoſdā ramulos: ꝛ iuoluunꝯ cū muſculis venietibus ad albudegh manifeſtū. Et oēs diuidunꝯ in yſophagū ꝛ epiglotiz: ꝛ in oēs ꝑtes muſculoꝝ q̄ vadūt interius. ꝛ ſua extremitas penetrat vſq̄ ad finē Λ laude lre. ꝛ ramificaꝯ ipſe in ramos q̄ ꝑcedūt ad mēbra q̄ ſūt iter ſpondile ꝑmū ꝛ ſecūdū: ꝛ ēt ꝑcedit inde vena capillaris vſq̄ ad iūcturā capitis ꝛ colli: ꝛ ramificanꝯ inde rami q̄ mittūt mēbrānā cooperientē teſtā capitis ꝛ obuiant. Et illi rami intrant vbi cōcurrunt duo oſſa capitis: ibi in illis oſſibus. ꝛ q̄ reſiduum eſt de iſtis ramis penetrat inter vacuitateꝫ oſſiuz in fine ſuture laude littere: ꝛ ramificanꝯ inde ex eo plures rami in mēbrana medulle: quas cibat ꝛ ligat mēbranam duram q̄ cuz iſta fuit in circuitu ꝛ in ſurſuz. Deinde exit extra membranaz que cooperit caput. ꝛ poſtea deſcendit a mēbrana ſubtili a cerebro: ꝛ ſpargit ſe ſcōm diſperſionē arteriaꝝ: ꝛ conſtringit omnes mēbrana ipſiſa. ꝛ reddit eos ad locum ampliuz: ꝛ eſt locus ad quez deſcendit ſanguis: ꝛ in quo adunatur. ꝛ poſt ſpargitur inter duas tunicas: ꝛ vocatur toꝛcular. ꝛ tunc cuz admixti fuerint iſti rami in ventriculo medio cerebri neceſſariū erit vt magnificenꝯ in eo ꝛ iugant in eo ex toꝛculari: ꝛ iugant etiam de eo q̄ decurrit ab ipſo ꝑ ramificationez: ꝛ a medio ventriculo tendunt ad duos ventriculos anteriozes. ꝛ obuiant arteryę que eleuantur ad vnum locum: ꝛ iſti continuanꝯ in membrana que vocatur rete. Sed vena ſpatularis que dicitur cephalica quando fuerit prope ad iuntoꝛium primo ramificabitur in ramulos qui ſpargunꝯ in cute ꝛ in partibus manifeſtis muſculoꝝ illius. Deinde ꝓpe iuncturam aſſem cum adiutoꝛyz: ꝛ quādo eſt ꝓpe iſtam iuncturam diuiditur in tres partes. Et vna iſtaꝝ eſt que dicitur chozda bracby: ꝛ eſt illud q̄ tendit ſup manifeſtū focilis ſupioꝛis. ꝛ declinat ad ꝑtē ſiluestrē. ꝛ declinās ēt ad tumoꝛē focilis iferioꝛis. ꝛ ſpargit i ꝑtes iferioꝛis ſiluestres raſchetaꝝ: ꝛ ſcōs vadit ad ꝑtes declina-

tionis in manifesto asseid.⁊ ꝯiūgit cū eo⁹ vnus ramulus veniēs a subascella:⁊ ex istis ambabus fiet vena q̄ dicit cardiaca. Et tertius ramus ꝓfundat⁊ inuoluit in ꝓfundo quousq; imisceat adhuc cū ramulo subascellari. Sz subascellaris in pima sui ramificatiõe ramificat in ꝓfundo sui aditoꝝ⁊ spargit sup musculos ipsius:⁊ remanebūt rami q applicabant ad asseid.⁊ subascellaris cū applicat ad iūcturā toracularē diuidit in duo:⁊ vnū illoꝝ ꝓfundatur⁊ ꝓtinuat se cū quodā ramulo ꝓfundate vene cardiace:⁊ currit cū eo modicū:⁊ postea diuidit⁊ ascēdit vnus illoꝝ quousq; applicet ad auriculare ꝑ domesticū.⁊ mediū⁊ medicū:⁊ pars asseid. Et ramificat in ptes manus siluestris.⁊ par scōs ptiū subascellaꝝ ramificatur versus assetū p.4.⁊ vnus illoꝝ diuidit in fortiozi asseti vsq; ad raseta:⁊ scōs diuidit supius p diuisionē sicut diuidebat primus⁊ tertius:eodē mō diuidit in media asseti:⁊ quartus est maior⁹ alys.⁊ est magis manifestus⁊ altior inter alios:⁊ ramificat emittēs ex se ramū.⁊ ꝯiūgit cū cephalica:⁊ ex illis duabus fit cardiaca:⁊ q̄ō est residuū est basilica:⁊ ille etiā descēdit⁊ ꝓfundat iteꝝ.⁊ cardiaca icipit a domestico⁊ eleuat a focili superius:deinde declinat ad partē siluestrē:⁊ ramificat ꝑ duos ramos scōm figuram laude littere:⁊ tūc eius altior ps venit ad extremitatē focilis supiozis⁊ ibit ad ptē rascete. Et ramificat iter pollicē⁊ indicē in siluestrē indicis:⁊ pars eius inferior ibit ad extremitatē focilis inferiozis⁊ diuidit per tres ramos:⁊ vnus illoꝝ vadit ad locū mediū iter indicē⁊ medium:⁊ ꝓtinuat cū ramulo q venit a venā veniente ad indicez a pte supiozi:⁊ facit cū ea vnā venā.⁊ scōs ramus vadit ab ea.s.indicis⁊ alluchalē q̄ est iter medicū⁊ auriculares:⁊ spargit inter mediū medicū⁊ indicē:⁊ tertius tendit ad auriculare⁊ medicū:⁊ isti rami diuidunt post in digitos: Et iā sigillabimus de venis supiozibus sermonē nostrum.

¶ Caplm 4m. De anothomia vētris iferiozis⁊ maiozis.

ET pars que descēdit primi rami q ramificat ab ea sunt q̄si capillares:⁊ hoc anteq̄ applicet ad dozsum⁊ vndunt ad reuolutiões renis dextri:⁊ spargunt ibi:⁊ cozpoꝝ in ppinquo ipsius ad cibādum illa:⁊ post ab illis ramificant due vene magne q̄ dirāscēdentes:⁊ vadūt ad duos renes eleuātes eis aquositatem sanguinis.⁊ aliquātulū sanguis quem sugūt renes.⁊ ex vno ascēdētiū sinistro:vnus ramus q intrat in testiculū sinistrū scōs modū quē ꝑdiximus in arterys. Et etiā preter istū ramificant due vene⁊ vadūt ad testiculos:⁊ q intrāt in sinistrū accipit semp ramū ex sinistro duoꝝ ascēdētiū:⁊ fortasse erit in aligbus tota ozigo illi⁹ a pte ascēdētis:⁊ ramus itrās dextrā aliq̄n accipit ramū a sinistra.sed plures modi sunt cū testiculoꝝ vene nō iuoluunt cū venis veniētibus a renibus.⁊ in illis est cursus digestiōis spermatis:⁊ fit albū postq̄ fuerit rubeū:⁊ hoc ꝑter multitudinē iuolutiōis ipsi⁹:⁊ plus de ista vena absc̄dit se in matrice:⁊ sicut vena arterialis descēdēs sub ꝑdilibus ramificat sup costas:ita ab epate descēdit sup ꝑdilia vena q̄dā q̄ ramificat sup ꝑdilia:⁊ sup musculos a directo oppositas illis ꝑdilibus quousq; veniant ad extremitates musculoꝝ vētris mīcis. Deinde veniūt ab illa vene q̄ penetrāt ꝑdilia vsq; ad nuchā.⁊ tūc q̄ applicabitur ad vltimū ꝑdile ramificabit in duo:⁊ declinabunt ad vnā ptē vnū:⁊ aliud ad aliā.s.ad coxas⁊ crura. Et anteq̄ veniāt ad crura diuidunt in decē ramos.⁊ vn⁹ vadit ad duo dozsa:⁊ scōs ramus est q̄si capillaris.⁊ vadit ad inferiozes ptes sifac.⁊ tertius spargit sup os pectinis dozsi:⁊ q̄rtus spargit se in musculos ani:⁊ in manifesto pectinis dozsi:⁊ quintus vadit ad itroitū matricū mulieꝝ:⁊ spargit se in fundo illaꝝ⁊ in eo q ꝓtinuat cū ea ad vesicā:⁊ illō q̄ō vadit ad vesicā post diuidit in duas ptes:⁊ vna pars spargit in vesica:⁊ alia ps spargit in suo collo. Et ista ps in viris est maior ꝓp virgā:⁊ in mulieribus est minor:⁊ vene q̄ itrāt mīcē ex ptibus ramificant⁊ ascēdūt ad mamillas:⁊ cū illis cōicant mamille⁊ matrix. Et octau⁹ venit ad orificiū vulue.⁊ in mulieribus⁊ viris. Et nonus itrat musculū interius pectinis dozsi.⁊ spargit in illo. Et decimus diuidit in iguinibus mānisfeste vsq; ad duo alia:⁊ ꝓtinuat cū capitibus venaꝝ descēdentiū:⁊ maxime cū eis:q̄ descēdūt a ptibus mamillaꝝ⁊ adunant adinuicez⁊ faciūt vnā ptē magnā q̄ vadit ad musculos natium.⁊ q̄ō residuū est de istis itrat coxas⁊ ramificant ab eo rami.⁊ vnus ramus illoꝝ diuidit in musculos anteriozes coxe.⁊ alius in musculos subteriozes coxe.⁊ ꝑfundat in suo domestico:⁊ aly ramuli multi spargunt intra coxā:⁊ q̄ō residuū ē ab isto toto diuidit in tres ramos⁊ hoc cuz cooperit lumen⁊ iūcturā genu modicū.⁊ tunc ps agrestis illoꝝ tendit sup minus os cruris vsq; ad chaab.⁊ medius illoꝝ tendit vsq; ad duplicationē genu descēdendo ab illo. Et dimittit ramulos in musculos q̄ sūt in interiori cruris:⁊ ramificant in duos ramos.⁊ latet vnus illoꝝ in interiozib⁹ ptib⁹ cruris:⁊ scōs iter duos neruos:⁊ tēdit ad anterius pedis⁊ voluit se cū vno ramulo agrestis p̄nominato. Et tertiꝰ q̄ est domesticus decliat ad locū venosū cruris:⁊ tēdit ad chabab:⁊ chabab gibbosuz arūdinis magne.⁊ descēdit ad domesticū anterius:⁊ dō scōs fit⁊ isti tres fiūt q̄ttuor:⁊ duo siluestres illoꝝ ad anteri⁹ ꝑtū dinis minozis:⁊ duoꝝ domesticoꝝ: vnus vadit sup superiozē ptē pedis:⁊ diuidit in partem superiozē ptis digiti pedis:⁊ scōs istoꝝ domesticoꝝ cū ramo siluestri partis domestici:quā nominauimus:⁊ diuidit in partes strictiores. Et est iste sermo cōpletus venaꝝ nō pulsatiliuz.

¶ Caplm 5m. De anothomia cistis fellis⁊ vesice.

ET fel⁊ vesica assimilant in hoc ꝙ eis nō venit suū nutrimētū a superfluitate q̄ decurrit de ea: qz cozpus vtriusq; illoꝝ est neruosuz. Et felli aduenit q̄dā subtilis q̄ est multuz remota a suba cistis:⁊ silr accidit vesice:⁊ anteq̄ illa supfluitas veniret ad vesicā acceperant de illa mā renes suū nutrimētū:⁊ etiā iste supfluitates sunt eis valde clare:q̄n trāseūt ꝑ vias valde strictas:⁊ ꝓp hoc vtriq; illoꝝ aduenit vena dās ei nutrimētū. Et ad collū cistis venit vena nō pulsatilis ꝙpe portā.⁊ vn⁹ neruus q̄ ē ramus neruosi epatis:⁊ ista vena⁊ iste neru⁹ nō apparēt:⁊ vna vena pulsatilis q̄ ē bñ manifesta:⁊ ē ramus pulsatilū epatis:⁊ ista silr ꝯiūgit cū collo cistis:⁊ attrahit:⁊ post ramificat ꝑ cistiz. Sz ad vesicam venit vn⁹ neru⁹ a loco ꝙpinquo sibi ossis:q̄ō ē supra ptē dozsi:⁊ due vene pulsatiles.⁊ due nō pulsatiles q̄ veniūt illi a dozso cū nervo:⁊ suū collū est ꝛcluzus cū mēbrana q̄ coopit ipz:⁊ qz supfluitas aquosa fuit maioz q̄ colica. ideo fuit vesica maioz cisti.⁊ ideo idigebat maiozi nervo⁊ pluribus venis:⁊ vtriq; istoꝝ bz trinuz sitū filoꝝ ꝑter illō q̄ō ē iter duo colla:quoꝝ vnū eycit⁊ reliquū recipit:⁊ sunt duaꝝ tunicaꝝ⁊ supfluitas currit iter duas tunicas:⁊ ꝑtrat vsq; ad ꝛcauitatē:⁊ q̄n claudit ipleꝝ via ne possit reuerti:⁊ exit ꝑ scōz collū:⁊ in cisti ozificiū eyciēs collū intrat cū itestinis⁊ in vesica recipiēs ꝯiungit cū illis:⁊ sup ozificiū vesice ē isert⁹ musculus.⁊ sua fila vadūt scōz ꝗli tudinē i ozificio:⁊ suū iuuamētū ē retinere collū⁊ vrinaz quousq; intendat in eius exitū:⁊ cum intendit: ampliat iste musculus⁊ expellit vrina ꝑ musculos mirach adiutozio virtutis expulsiue. Et splen nō est mēbrū essentiale.q̄n multa aialia sūt q̄ carent splene.aut bñt minimū splenē. Et omne aial bñs pulmonē bz sitim plus:q̄n pulmo cum calefit delectat frigido⁊ humido:⁊ boc cū moueꝝ.⁊ silr ꝑp vapoꝝ fumosuz venientē ad ipsuz.⁊ iō necessariū est ei bre vesicā:⁊ iō bñs pulmonē est bñs vesicā. Et dico ego ꝙ pulmoni nō sufficit resudatio: sz etiā vapoꝝ aque ascēdit ad ipsum:⁊ de aqua resudat ad ipm per venas. Sz aues:⁊ q̄ bñt coziū testeū:⁊ q̄ bñt squamas.qz sui pulmones nō sunt sanguinei:iō nō bñt calozē multū:⁊ iō nō bñt vesicā. Et aues nō potāt multā aquā: qz aer est plus in sua cōplone:⁊ nō est in eis magna ps aque. Et dixit Arist.ꝙ supfluitas aquosa in auibus trāsit in pēnas:⁊ iō nō idigēt vesica:⁊ silr bñs squamas⁊ bñs costas ꝑter carcucā:q̄ bz pulmonē carnosuz⁊ sanguineum.⁊ dico ego suū coziū nō nutrit ex sua supfluitate būida⁊ sicca.⁊ iō adunaꝝ in suo cozpe:⁊ dixit ꝙ sua humiditas nō dissolui ad tps.q̄n suū coziū ē durū. Et vesica marinozum semp ē maioz:qz sunt magis humida:⁊ potāt aquā plus.⁊ aial q̄ō dꝛ amū bz vesicā⁊ nō bz renes:qz sua cutis est mollis⁊ sua caro. Et dixit hoc verbū Ari. ꝙ mēbra eius sunt multū humida:⁊ idigēt multū attractiõe aque⁊ nō idigēt renibus:⁊ ꝓp molle carnē dissolui humidū ī eis. Et ꝑter illud oē aial bñs pulmonē bz renes:⁊ dixit ꝙ cā q̄re ren dexter est altioz est sillis cāe. q̄re supciliū dextrū magis eleuat. Et post ꝛ locutus est Ari.in diafragmate:⁊ dixit ꝙ aial bñs mēbra ad ispirādū bñs nutritiuā bz diafragma.⁊ ꝓpter hoc cū calefit diafragma ledit sensus⁊ captatio:⁊ q̄n mouet multū accidit boi risus⁊ ledit ali q̄n multū ille risus.⁊ iā dixerūt ꝙ qdā pcutiebat in diafragmate⁊ stetit post ꝛtinue ridēs⁊ mouēs caput. Et dixit Ari.ꝙ istud nō dz magis credi q̄ō dixit Domer⁹.ꝙ cuidā amputabaꝝ caput in tēplo Jouis.⁊ post locutū est caput:⁊ hoc nō pōt ee qz nō ē sermo nisi ꝑ ispiratione: cū aūt abscindit pulmo nō loquet. Et tūc locutus est Ari.in motu mēbroꝝ nutritiuoꝝ:⁊ dixit ꝙ cuius nutrimētū est ex reb⁹ duris ligneis aut spinosis bz multos vētres: sicut camelus⁊ elefas:⁊ non bñt dētes in mādibula supiozi:⁊ licet eius lingua sit carnosa cū iuoluit panicul⁹ aspero q̄si frōdoso⁊ limoso: silr et suū palatū⁊ sunt loca dētiuz⁊ vr ꝙ mā suoꝝ dētiū trāsuit in suū culmū:⁊ oia aialia ruminant.⁊ papa in auibus est ꝑmus vētriculus:⁊ su⁹ motus est loco mastꝛcationis:⁊ q̄si scōs os:⁊ aliq̄n est q̄ddā q̄ō nascit⁊ vr papa⁊ nō est papa.⁊ post bz stomacuz vel stomacos multos in posteriozi itestinoꝝ. Et est q̄dā pars piscū nō bñs dētes.⁊ bz cozpus magnū:⁊ suū nutrimētū est grossuz:⁊ iō ruminat.⁊ pisces sunt gulosi multū:⁊ sui motus sunt debiles:⁊ iō est suū stercus duꝝ⁊ iuuat su ꝑ hoc:q̄n sua intestina sunt curta⁊ recta⁊ huiꝰ sunt aialia q̄ bñt itestina curta⁊ recta. Et itestina aialiū diuersantur.qz q̄dā in q̄busdā sunt ampla ꝓpe stomacū.⁊ stricta post.⁊ iō nō pōt canis eycere sterc⁹ nisi cū pena magna. Et aial cuius intestina sunt recta silr. Et q̄ bñt cozpu⁊ q̄ bñt itestina iuoluta sunt ꝛria istis in motu. Et bñtia sex ptes itestinoꝝ.⁊ aialia gulosa multū fecit eis nā itestina recta⁊ curta: vt cito exeat stercus.⁊ positū fuit amplꝰ in eis ꝓpe stomacū:ne et illud q̄ō est crudū detineaꝝ.ſz totū exeat:⁊ aial q̄ō ē tale nō est multū gulosiuz:⁊ trāsglutit magnas bucellas.⁊ mozaꝝ diu in vētre. Et aialia sūt habētia coagulū in vētre.⁊ ꝓpe in his q̄ bñt multos vētres.⁊ nō iuenit nisi in vētre tertio⁊ oe aial bñs vnicū vētre caret coagulo:⁊ ꝛriaꝝ iste sermo in marinis.s.vrso⁊ lepore:⁊ oe aial bñs vnicū vētre bz lac subtile.⁊ suū coagulū non coagulat:⁊ non inspissatur lac aialiū carētiū cozu. Et aial bñs multos pilos in pedibus bz multos vētres:⁊ nō bz coagulū:qz suū nutrimētū est humidū multū.

¶ Liber. XIIII. De anothomia renū. Cap. I.

IJcemus verbū magistri primi cisti fellis:⁊ dicem⁹ anothomia renū. deide dicemus in musculo anuloso:⁊ suoꝝ mēbroꝝ:⁊ cā in ꝙ ē:q̄n q̄ō nō bz vesicā sua vrina trāsit in suum stercus.⁊ erit suū stercus salsuz currens. Et q̄dā aialia nō bñt fel:q̄n sua colꝛa spargit cū suo sanguine ad negociū sui cozpis:⁊ tūc nō remanebit ō illa q̄si ad necessariū:⁊ vt illi deꝛ vas. Et aial bñs cistiz hēbit supra epar:⁊ q̄nq; supra itestina.⁊ q̄nq; texit supra epar⁊ itestina:⁊ in oīb⁹ piscib⁹ est cistis. Et equ⁹⁺ asinus⁊ mulus⁊ elefas nō bñt cistiz:⁊ camelus bz loco cistis venas graciles:⁊ torchi:⁊ delfin bñt cistiz. ⁊ gdam boies forte bñt cistiz mirabilē sup q̄titatē nāle. sicut i ciuitate quā noiauit. Et errauit ꝙ vtilitas cistis est q̄ō pūgit epar.qz suauitas sensibilis sit fortis. ſz cistis fugit colaz ex epate⁊ expellit vsq; ad itestina:⁊ errauerūt socy Antigozit.q̄n dixerūt ꝙ cistis ē cā in ifirmitatib⁹ acutis:qz nō ē ita. ſz est cā ad auferēdū ea:qz attrahit colam.⁊ accidit extractiõe cistis cū trahit colaz.vt sic sit ps sibi ꝑpinqua magꝛ dulcis:q̄n cistis ex vicinitate magis attrahit.⁊ tūc q̄n iueniūt quosdā boies iueniūt illos esse.q. camelos.⁊ aialia q̄dā būta q̄ nō bñt cistiz:⁊ tūc elōgant sue vite ad silitudinē illoꝝ aialiū:⁊ tūc aialia sicut torchi:⁊ delfin in aialia marina bñt ꝛ sicut dixi. Et iudicauerūt ꝙ aial q̄ō caret cisti ē lōge vite.⁊ nō ispexerūt modū bois⁊ nō sciuerūt ꝙ nō fuerit ꝑuatio cistis cā lōge vite. tūc aial q̄ō bz epar⁊ cistim erit lōgius vite.q̄n habebit cistiz mūdificantē epar:⁊ tūc q̄n fuerit aial pauce colꝛe opaꝝ cū eo in cibariꝰ to sui cozpis:cū calore sui cozpis radicali. tūc g̃ nō idiget cistim.q̄n cistis est ad mūdificādū sanguineū:⁊ dico ꝙ possibile est vt bñtia lōgā vitā hēant illā:⁊ nō ꝓpter hoc:q̄n vr ꝙ illa cōplo sic cala.⁊ suus sanguis colericus⁊ tūc nō est residuū de cola quā necessariū ē deponere cū tota alia supfluitate:⁊ q̄n fuerit cōplo multū cala erit ꝛ cā lōge vite in multis aialibus:ſz supfluitas aquosa q̄ descēdit ad renes ꝙ venā q̄ trāsit ab epate cū sanguine quodā supfluo. Et facti sunt duo renes vt equēt duas partes aialis:⁊ situs illoꝝ nō est vnus.⁊ tūc fuit attrahēs aquaz cozpis filez scōs totū.⁊ illud est q̄ō iuuat ad retētionē aq̄ in eis:⁊ si fuerit inde attractū ad duas ptes aliq̄n: tūc erit retētio laboziosa in eo:⁊ tūc ren dexter erat altioz:q̄n est ꝓpinquioz epati:q̄n op⁹ est vt oē attrahēs ab aliquo sit magis ꝓpinquū illi.⁊ ꝓpzie.q̄n tūc epar est altius:⁊ splē inferius:tūc situs eius q̄ō ē sub epate erit altioz.⁊ ei⁹ q̄ō ē sub splene depssioz. Sz magister dixit ꝙ cecidit dexter i altū:qz ē fortioz:q̄n fortioz iter ptes ē dexter.⁊ vt sit ꝓportio renū in duab⁹ ptib⁹ scōz ꝓportionē splenis⁊ epatis. Et dexter ē maioz sinistro.⁊ minozis sepi:q̄n propinquus est epati:⁊ ren bois assimilat reni tauri:⁊ creabat sua caro spissa ꝛrio creatiōi carnis splenis.q̄n caro splenis fuit rara:⁊ istud est q̄n supfluitas venies ad ipz fuit grossa. Et cibat ab eo q̄ō dissoluit ab aquositate.⁊ retinetur sanguineū retinēte q̄si sediminis. Tūc si eēt rar⁹: dissolueret raꝛ illud q̄ō venit ad ipz⁊ nō bret cibū. sicut cōtingit renib⁹ q̄busdā: ꝙ q̄to caro eaꝛ fuerit rara nō erit attractio eius bona in eis:⁊ debilitat eius suba:sed splen q̄ō venit ad ipm est grossuz:⁊ iō idiget suba rara:⁊ splen⁊ ren sunt cōicantes in supfluitate ad ea exprilla. q̄n supfluitas veniens ab illa venit per viā amplā:nō sic in cisti:⁊ venit adhuc eis cibus ꝑ arterias sparsas in eis:q̄n magister primus dat causam in genere animaliuz anulosoꝝ⁊ non habentium sanguinem in cozpore: ꝙ cum non habent sanguinem.non fuit eis necessarium ex multis vasis viscum.⁊ tunc non fuit eis necessariū membꝝ

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

generatiuū sanguinis ⁊ altex colatiuū: ⁊ ꝓpter hoc bñt vnicū mēbrū loco cordis: ⁊ oliud recipiens cibus. ⁊ post ipꝫ ⁊ eycles. ⁊ dat cāz: qñ in gbusdā aialib⁹ aquosis erit virtus euomēdi supfluitates melīe. Et istud est cā ꝓpter quā poterit facere sup se domū. ⁊ dixit q squamatio illius qō multos pedes bz in aqua ē cā ei⁹ vt sit potēs in ve natiōe: ⁊ irretiens altex. ⁊ fortasse mutabit color eius cū minuit. ⁊ emittet tūc a se spīa. ⁊ sic cōtingit alys in timore qō ea arripit fluxus vētris ⁊ eiectio vrine. Et Ari. nominauit vnū genus aialium marinoꝝ: ⁊ fortasse habebit duos culmos ⁊ fortasse vnū: ⁊ q bz vnū creabaꝫ fortioris cozy vl' corticis: qñ nō bz arma cōpleta. Et bñs duos culmos bz debiliozē corticem: deinde denominabimus yricium marinū ⁊ peccē: qñ numerus suoꝝ ouoꝝ ē singularis: qñ sunt rotūda. Et situs suoꝝ ouoꝝ nō est ex directo neq; ex opposito si eēnt tria. q. elōgareť suus situs: ⁊ si eēnt plura. q. esset opus ꝓtinuatione: ⁊ dec rō est vlis. Et dētes yricy marini sunt tot quot sua oua. Et dixit qñ cor ⁊ sibi sile est iter nutritiuoꝝ introitū ⁊ suū exitus. Et exit⁹ spmatis in aiali ambulabili in medio ptis q̄ est iter dextrū ⁊ sinistrū. Et in aiali anuloso in medio eius: qō est iter caput ⁊ ꝓtinuat se cū illo. ⁊ fortasse inueniť istud mēbrū in aiali multe numeratiōis. ⁊ ꝓpter hoc inueniť istud mēbrū in aligbus aialibus multe numerationis. ⁊ ꝓpter hoc viuūt eius partes cuz fuerint abscise. ⁊ ego credo q nō erit multe numerationis: qñ aīa est vna in cognitiōe. sed erit lōgū ꝓfundās corpus pfundatiōe q̄si in strictione arboris in arbore: ⁊ tūc qñ abscindeť vna pars erit re fiduū sufficiens in vita. Et oē aial carens sanguine ꝓtētū est cibo modico. ⁊ sua paruitas iuuat super hoc. Et anulosa q̄ fuerint cū pedib⁹ erūt maioris frigiditatis: ⁊ b vt motus suus sit leuior in eis: ⁊ ꝓpter cū fuerit lōgū suum corpus ⁊ magnū. Et multa anulosa q̄ bñt alas bñt q̄ttuor. ⁊ parūū bz duas. Et fortasse q̄dā bñt alas q̄si inclusas in mēbrana. Et ale oiuz istoꝝ sunt membranales. Et sua corpa creata sunt ex ptibus multis distinctis ⁊ anulosis: vt cū acciderit eis motus possint secū ferre: ⁊ crescunt in duricie sicut nichaal: scilicet loca. Et sūt q̄dā aialia anulosa bñtia aculeuz vt sit eis arma: ⁊ forte erit aculeus ille mēbꝝ in accipiēdo cibū ⁊ i pugnādo sicut in gbusdā mēbris: ⁊ fortasse erit in gbusdā vnū mēbrū deputatū ad sola punctura: vt in scorpiōe ⁊ vespa. Et qñ nō habebit aculeū anterius habebit mēbrana q̄si dentes anterius: ⁊ qñ aculeus erit posterius occultabiť in eis: fortasse erit i eis iterius qñ ē puus. ⁊ est exposit⁹ occasiōibus: sicut in vespis: aligñ erit manifestus sicut in scorpiōe: ⁊ aliud est qñ est fortis. q̄s gen⁹ anulosoꝝ volātiū bz aculeū gracilem vt sit leuior sup illas in suo volatu. q̄s scorpio magis pōt pati istud: qñ ambulat. Et q̄ bñt duas alas ⁊ volāt non bñt aculeū in posteriori. qñ iducereť nimiū pōdus. q̄s posit⁹ est in eis aculeus anterius: ⁊ est mēbrū cuz quo comedit vt sit leuior in volatu. ⁊ duo pedes anteriores aīalis babētis collū duꝝ vel oculos debiles bñt anteriores fortiores. qñ citius rapit p illos: ⁊ pedes posteriores sunt magis magni vt volet cū illis: ⁊ vt figať sup illos cum ītēderit volare: ⁊ qō luxuriat ex illis babz. 6 pedes. 4. iuuātes ad ambulationez: ⁊ duos al saltum.

¶ Caplm scōz de anotbomia organoꝝ membroꝝ.

ET quia iaz diximus de anotbomia simpliciū: nunc dicemus de anotbomia organicoꝝ. ⁊ dicemus de ligamēto pectoris ⁊ spatulaꝝ. Dico ergo q ligans pectus est vnuz os ex vtraq; parte in supiori pectoris: ⁊ bz quādā gibbositatē ⁊ ꝓcauitatez per quā trāseūt vene ascēdētes ad cerebrū: ⁊ nerui descēdentes ad corpus: ⁊ declināt ad partē silueströ ⁊ ītinuantur cū spondilibus spatule: ⁊ rotulis adiutoriozꝝ. Et tūc creatur ꝓpter duo iuuamēta: vnū est vt figať ab eo manus ⁊ adiutoriū ipsi⁹: ⁊ ne adiutoriū sit ligatū cū pectore: eteniz aliter difficulter moueret vna manus ad alia: ⁊ etiā fieret iter illas angustia. q̄z creabanť extrema latera vt ampliareť locus motuū: ⁊ scōz vt sit custodia mēbroꝝ anteriozꝝ pectoris sicut spine ⁊ ale spōdiliū a posteriori: ⁊ hoc vbi nō sunt spōdilia vel sensus ⁊ spatula in pte agresti vadit semp graciliādo: ⁊ ad domestica ampliando quousq; puenīat ad fozamē in pte eius agresti vnū fozamē pixida le qō intrat rotulā adiutoriū. Et iuxta illā pixidē sūt duo additamēta. vnū versus surſuz: altex versus posterius: ⁊ dicit rostrū cozuinū: ⁊ cū eis cōpleť ligamētū spatule cuz ligamēto pectoris. ⁊ vetāt seperationē rotule a pixide p motū adiutoriū ad surſuz: ⁊ aliud ad motum eius versus imū: ⁊ deinde semp magis ampliať. vt sit sua cōplo ⁊ custodia maior. Et sup dorſuz suū est quoddā additamentū triāgulare. ⁊ sua basis est versus ptē silueströ. ⁊ suū caput versus domesticū: quousq; nō euadat ab ipso superficies dorſi: qñ si basis eēt versus ptē domestica eleuaret cutē: ⁊ ꝓp modicas occasiones accideret dolor in ipsum: ⁊ ista additamēta q̄si ad senetiti spōdilibus: ⁊ hoc factū ꝓpter custodiā: ⁊ vocať iuuamētū spatule: ⁊ terminus amplīationis spatule est cū cartilagine q̄ ꝓtinuať cū ea. ⁊ est ei⁹ extremū rotūdū ꝓpter cām quā nominauimus in oibus alys cartilaginibus. Sed os adiutoriū creabať teres ꝓt esset magis remotū ab occasionibus: ⁊ sua extremitas superior intra pixidē cū ligamēto leui ⁊ nō forti: ⁊ iō ꝛtigit multotiēs suus exitus: ⁊ iuuamētū in ista debilitate dupliciter est. necessitas ⁊ securitas: necessitas vt sit motus leuis in oēz ptē. q̄z securitas est, ꝓpter boc q̄ licet adiutoriū indigeat multis motibus diuersis: tū illi motus non multiplicanť: sed durāt in ipso in tñ q̄ timeať in dissolutiōe sui ligamēti. Sz adiutoriū, ꝓpter boc plurib⁹ modis stat quietū. ⁊ totū residuū moueť: ⁊ tūc ꝓpter b oia ligamenta iunctura ꝫ manuū sunt fortioza ligamēto adiutoriū cū spatula. Et iunctura adiutoriū iuuať. 4. ligamētis: ⁊ vnū illoꝝ est dilatatū mēbranale. ⁊ circūdat iūcturam sicut accidit in alys iūcturis: ⁊ duo ligamenta q̄ descēdūt ex additamēto spatule qō dr auron. Extremitas vnius est lata: ⁊ coopit ⁊ cōprehēdit caput adiutoriū: ⁊ secundū est maius ⁊ durius. ⁊ descēdit cū q̄rto: ⁊ descendit etiā cū additamēto qō dr rostrū cozuinū in ptē accōmodādā illi in illo descēsu: ⁊ sua figura est tēdens ad latitudinē quāmlācūq; ⁊ ppie vbi tangit adiutoriū. ⁊ sua via ē vt ascendat per ventrem adiutoriū: ⁊ tunc cōtinuabiť cuz musculo in illo: ⁊ adiutoriū ꝓtinuatur versus domesticū: ⁊ gibbosiuz versus agreste: vt bene firmeť in eo qō positum est super ipsum de musculis ⁊ neruis ⁊ venis: ⁊ vt bene cōprehendať qō cōprehendiť ab eo in suba ascelari ⁊ vt melioꝛetur aduentus vnius manus super aliam manū. Sed inferior extremitas adiutoriū habet duo additamenta sibi conuncta: ⁊ qō est ex parte interiozi ē lōgius ⁊ gracilius: ⁊ non habet iuncturam cu aliquo: ⁊ est ꝓpter custodiam neruorum: sed qō est versus exteriꝰ est confossatum: ⁊ intrat illam concauitatem os cubiti sicut dicemus. Et inter illa est vna pars: ⁊ in duabus extremitatibus illius partis sunt due fouee superius ⁊ inferius: ⁊ ante ⁊ retro. ⁊ fouea domestica ⁊ superior est leuis: ⁊ quasi plana: ⁊ non est in ea distinctio: ⁊ fouea agrestis est maioꝛ inter illas: ⁊ qō est ad partem domestice fouee non est planum neq; sua concauitas est rotunda. sed descendit linealiter. ⁊ tali modo: vt quando ex se cōmouetur ad partē silueström applicať assetum ⁊ stat. Et assetum cōponiť ex duobus ossibus: que ꝛiūgunť scōz longitudinē. ⁊ dr focilia: ⁊ qō est in directo policis est gracilius. ⁊ qō ē in directo auricularis est grossius qñ est fundamētū in eleuatiōe brachy. Et supiozis iuuamētū est vt p ipsum moueať assetum in circuitu: ⁊ iuuamētū inferioris est vt sit p ipsum motus in extensiōe ⁊ curuatiōe. Et medū in istis est gracile: qñ nō est opus vbi grossiuz sit. qñ coopitur musculis magnis: ⁊ si eēnt grossiuz ꝺduceret nimiū pōdus: ⁊ extremitates erūt grosse: qñ nascunť ex eis multa ligamenta: qñ ēt ꝛfricanť ⁊ ꝓtunduntť multū in motu iūcturaꝝ. Et q; super illas caro vel musculus: ⁊ fouea supioz est. q. exiens a rectitudine. ⁊ incipita domestico ⁊ vergit versus silueströ supra focilē inferiozē. Et bz iuuamentū est vt faciat assetū moueri in giz. Et inferius focile est rectū: qñ rectitudo eius iuuat ad extēsionē brachy. Et iunctura cubiti ꝛiungiť cū vtriusq; iuncturā focilis ⁊ adiutoriū. Et in extremitate focilis supioris est q̄dam fouea ⁊ itrat ipsaz caput silueſtre adiutoriū: ⁊ ligatur in illa: ⁊ motus illius in illa fouea iuuat ad extensionem brachy: ⁊ ad motū brachy in giz. Sed focile inferius bz duo additamēta: ⁊ inter ista est q̄dā pars q̄ assimilať gree o ⁊ supficies huius partis est bibbosa. ⁊ fouea in adiutorio quā intrat ꝑdictū additamentū assimilať ꝓcauitas in ipso gibbositati circuli. ⁊ qñ moueť istud additamētū ad superius tendiť brachiū: ⁊ qñ vna duaꝝ partiū mouetur vna supra alias incurvatur brachiū quousq; assetum ꝛiungať cū adiutorio in parte domestica ⁊ parte anteriori: ⁊ extremitates inferioꝝ duoꝝ focilii ꝛiūgunť. q. in vnū ⁊ fit in eis. q. fouea magna ⁊ plus de illa fouea est in fouea alia inferiozi: ⁊ qō superest ex illo osse in circuitu ē gibbosum: vt minus recipiat actiones: ⁊ a focili inferiozi nascit quoddā additamentū iuxta foueā. Sed rasceta componiť ex multis ossibus: vt ꝓpter occasionē in vno nō ledanť alia ⁊ vt ꝓcaueť in ipsa palma quū ei occurrerit aliqua res rotūda: q̄ debeat teneri ab illa ⁊ cū debeat tenere aliquā rē liquidā vt possit palma ꝓcauari. Et iste iuncture sunt firme bene vna cū altera: ⁊ ne debiliteť rasceta cū cōprehendit manus aligd fortiter. ⁊ si ꝛiunguntť in rasceta qō q̄si essent vnū: sed est in eis. q. q̄dā obedientia ad ꝓcauitatē palme: ⁊ sunt q̄si vnum. Et si sunt in duplici acie. ⁊ vna acies est ex parte asseti. ⁊ sunt sua ossa tria: ⁊ alia acies versus pecten: ⁊ est ex q̄ttuoꝛ ⁊ amplioꝛ. qñ ē ꝓpinquioꝛ pectini ⁊ digitis: ⁊ ilta tria ossa sunt gradatiz: qñ sue extremitates q̄ sunt versus assetam sunt gracilioꝛes: ⁊ extremitates sue q̄ sunt versus aliā acie sunt magis ample. ⁊ os vni nō fuit iuuamentū istoꝝ: sed ꝓpter custodiā vnius nerui palme. Et acies scda cuz iungunť extremitates eius. q. in vnū ⁊ intrāt ꝓcauitatē asseti: ⁊ additamentū focilis inferius intrat ꝓcauitatē rascete. ⁊ p istam iuncturā fit motus scōm giz: ⁊ ossa pectinis sunt q̄ttuoꝛ. qñ ꝛiunguntť cū. 4. digitis. ⁊ sunt adunate ex ꝓte rascete vt melius retineať cū ossibus aliꝰ bene firmatis: ⁊ separenť versus digitos vt melius ꝛiungaňt cū digitoꝝ ossibus a se separatis. Et erūt ꝓcaua iterius: qñ sunt separata iter se. ⁊ iunctura rascete cū pectine est cōposita: ex q̄busdā foueis q̄ sunt in extremitatibus rascete: ⁊ intrāt in illas extremitates ossiū pectinis: ⁊ inuestiunť cartilaginibus. Et digiti sunt instrumēta q̄ iuuāt ad retētionē reꝝ: ⁊ nō fuerūt facti carnosi siue' osselli. ⁊ licet sic posset exerci multiplr motus. sicut in vermibus ⁊ pīscibus: ⁊ boc vt sue opationes nō sint debiles: ⁊ nō erūt ex vno osse: vt nō sint eoꝝ motus difficiles: ⁊ fuerūt tria: qñ si essent plura essent debilia: ⁊ si essent duo essent fortioza. sed non illa mobilia ad cōprehendēdū: ⁊ sunt facti ex ossibus quoꝝ bases sunt ample. ⁊ alie extremitates sunt magis acute: ⁊ sunt gradatim in gracilitate. ⁊ boc vt oēleuās sit fortius eleuato ab ipso. Et sūt ossa sua in tereti forma. vt melius vitēt occasiones. Et sunt dura: ⁊ nō est in eis medulla vt sint fortioza ⁊ sine medulla: ⁊ gibbosa extra. ⁊ ꝓcaua ītra vt melius teneāt: ⁊ nō fuit ꝓcauitas iter ossa vnius digiti: ⁊ ossa alterius digiti. vt melius ꝛiūganť q̄si in vnū. Sz pollex ⁊ auricularis bñt modicū ꝓcauitatis in parte que est ꝛiuncta versus aliū digitū. ⁊ boc vt oēs adunati. q. habeāt sperică figurā. vt melius sit ꝓtra occasiōes. ⁊ sūt extra sine carne: vt pōderet nimis. ⁊ vt dolet qō deprimiť p ipsum. Et fuerūt extremitates digitoꝝ carnose vt possent melius adunari in ꝛdiliū: ⁊ digiti in q̄titate sunt gradati quatenus melius reducanť in equalitatem in foueā palme: ⁊ pollex rectificatoꝛes digitos: ⁊ si esset in medio fouee palme noceret: ⁊ si esset ꝛfixus in tenuitate manus dānificaret ꝛiunctionē manuū cū adunať ad aligd frangendū: ⁊ nō fuit adunatus cū pectine ne faceret angustiam: ⁊ qñ q̄ttuoꝛ digiti occupant rē aliquā. ⁊ pollex supinatur sup eandē rē: tunc poterit magis res deprehēdi a manu. Et auricularis ⁊ medicus sunt. q. coopientia iferius: ⁊ semp ossa digitoꝝ ita se bñt: q̄ in vno est ꝓcauitas: ⁊ in alio est additamentū: ⁊ ītra additamētū ꝓcauitatē. Et ingeniata est nā humiditatē in illa ꝓcauitate q̄tinus ne desiccarenť iuncture in motu: ⁊ sup iuncturas istas est mēbrana cartilaginosa. ⁊ in illis iuncturis sunt q̄dā parua vt sint fortioza. Et vngues facti sunt ꝓ q̄ttuoꝛ iuuamēta: vt ꝛfirment extremitates digitoꝝ ne ledanť ⁊ debilitent in cōprehēsiōe: ⁊ vt digit⁹ posset ꝑ illas colligere res minutas. ⁊ iuuāt ad scalpationem. ⁊ vt sint arma. Et tria prima sunt magis ꝓuenientia boi: ⁊ q̄rtū magis brutis: ⁊ fuerūt ꝑ iferiales ꝓpter bꝰ qō dicem⁹. ⁊ fuerūt ossis mollis ne in occasiōad res duras frangerentur: ⁊ vt cedant ⁊ crescant semper. qñ necessariū est eis semp rascare.

¶ Capitulū tertiū. De anothomia dorsi.

ET dorſum creabať ꝓpter q̄ttuoꝛ iuuamēta: ⁊ vnū illoꝝ est vt sit via nuche sicut ꝓdixim⁹ de iuuamēto nuche q̄ facta est sicut riuus veniens a fonte: ⁊ dorſum positū est in custodia illius: ⁊ scōz iuuamētū qñ dorſuz est custodia mēbroꝝ nobiliuz anterioꝝ. ⁊ iō creauit deus in dorſo spinas ⁊ sceneti. ⁊ tertiū qō ossiū ossiū corpis sint ista spōdilia sic basis natis ptib⁹ illi⁹. ⁊ oia illa ossa basificanť in illis: ⁊ ꝓp b creatū fuit duꝝ dorſuz. ⁊ q̄rtū iuuamētū fuit vt in eleuatōe bois ⁊ ōpsitiōe: ⁊ ipsi⁹ icurvatōe ⁊ ad oēs ptē mot⁹: ⁊ ꝓp b creabiť dorſuz nō ex vno spōdili. ⁊ ex spōdilibus ordinatis. ⁊ nō ex ossibus multe q̄titatis. ⁊ posuerūt iuncturas inter spōdilia nō multū molles: qñ nimia accideret debilitatio. ⁊ si essent nimis dure qñ vetarēt incurvationē: ⁊ spōdile est os. ꝑ cuius mediū tranſit nucha. ⁊ spōdile bz. 4. additamēta dextroꝛsuz ⁊ sinistroꝛsuz. surſuz: deoꝛsuz: ⁊ q̄ in surſuz: oñr aspiciētia surſuz: ⁊ q̄ iferius oñr iferi⁹ aspicientia. ⁊ oñr ossa iuersa. Et forte erūt in aligb⁹ ista additamēta. s. ⁊ aligbus. Et iuuamētū in istis additamentis vt ordineť in eis ꝓtinuatio: dico ꝛiūctiōalis q̄ träfit ꝑ q̄dā illoꝝ. ⁊ q̄busdā ꝑ extremitatē illoꝝ. ⁊ spōdilib⁹ et ad b ē iuuantū i suis additantiis nō ꝓp istū iuuantū. q̄s ꝓp custodiā ⁊ coopimētū. ⁊ resistētiā occasionū extrinsecaꝝ: ⁊ vt sup illa ligantia ꝓtexenť ligamēta: ⁊ illa additamēta sūt ossa lata ⁊ dura ⁊ supioza. ⁊ sūt posita sup latitudinez spōdiliū. ⁊ illō qō erit post oñr spine ⁊ asceneti. Et q̄ dextroꝛsuz ⁊ sinistroꝛsuz oñr ale. q̄s sua custodia est vt custodiāt illō qō ē positū iter illa. ſ. venas neruos. musculos: g sūt iteri⁹. ⁊ ale q̄ sūt ꝓpe costas bñt vnā ꝓpetatē iuuamētalē. ⁊ qñ ille fuerūt ꝑforate. ⁊ aptāť i ill' extremitatib⁹

costaꝝ gibbose:ꝛ componunt cũ eis serrose:ꝛ hꝫ vna ala duas extremitates ꝛ ois costa hꝫ additamẽta gibbosa. ꝛ sue ale q̃daꝫ hñt duas extremitates:ꝛ tũc videbiť duplex ala.ꝛ ístud est in spódilibus dorsi:ꝛ nominabim⁹ adhuc suũ iuuamẽtũ:ꝛ spódilia que sunt:q̃daꝫ hñt ꝑpe suũ magnũ foramẽ alia foramina:ꝛ hoc vt exeat inde exterius: ꝛ intret inde ex venis. Et tũc qdã illoꝝ foraminũ est cõpletũ in vno spódili:ꝛ quoddã inter duo spódilia equaliꝛ: ꝛ erit aliq̃ ístud:ꝛ in pte supioꝛi.ꝛ in parte inferioꝛi:ꝛ fortasse erit hoc in vna pte:ꝛ fortasse erit in vtroq; spódiliũ medius circulus.ꝛ fortasse nõ posuerunt ísta duo foramina posteriora:q̃ñ in illo loco nõ est custodia ad aliquã rẽ exeũtẽ ꝛ intrantẽ.q̃ñ ille locus expositus est occasiõib⁹. Et nõ posita sunt anterius ne caderet super illa põderositas corꝑis:ꝛ debilitaret ea. ꝛ nõ erat possibile q; eẽnt hñ ligata.ꝛ hoc ne debilitaren ť in declinatiõe corꝑis:ꝛ ísta additamẽta q̃ sunt ꝑpter custodiã cooperiunt ligamẽtis ẏneruis glutinosis ꝛ facit illa leuia ꝛ mollia:ꝛ hoc ne cõtũdant carnẽ cũ suo tactu. Et additamẽta ꝟiunctionalia hñt hanc viã q; hñt habilitatẽ:vt vnũ ligetur cũ alio bene:ꝛ in foramine:ꝛ ligamẽ est ex ptibus.sed glutinositas est firmioꝛ anterius:ꝛ posteriꝰ debilioꝛ: q: necessitas ẽ ad anterius ad icuruationẽ firmioꝛ:q̃ ad suppinationẽ. ꝛ qꝫ ꝟuertebanť ligamẽta posuerũt in loco q cadit ibi:hꝫ sit puus ligamẽta glutinosa:ꝛ spódilia dorsi: qꝫ sunt ligatu hñ glutinose ligamẽto fortiꝛ.ꝛ fiẽ spódilia pectoris sunt vicina spódilibus colli.ꝛ nõ posuerũt foramina sua inter spódile.ſ.cõia ꝛ eq̃lia.sed gradatim:vt in supioꝛi augmẽtũ sit.ꝛ in inferioꝛi diminutio quousq; finiant in spondili .io.sed sequẽtia post decimũ in pectore.ꝛ q̃ sunt in renib⁹ nõ hñt foramina:sed ꝟtinua:q̃ñ hoc eis fuit ꝟueniẽs. Et a spódilibus renũ exeũt duo nerui a foraminibus: vn⁹ a dextra:ꝛ alter a sinístra:ꝛ sup spódilia renũ sunt scenetiz: ꝛ ale ample ꝛ sua additamẽta ꝟiunctionalia sunt ampla q̃ tendũt ad vnũ.ꝛ videnť.4.ale:ꝛ sunt.5. Et spódilia renũ cũ pectine sunt.q.basis totius dorsi.ꝛ est illud totũ sustẽtamẽtũ pectinis vẽtris:ꝛ ab illis nascunť nerui pedis: ꝛ ossa pectinis dorsi sunt tria:ꝛ sue iũcture sunt fortiores iũcturis aliox spódiliũ.ꝛ sunt sue ale magis ample. ꝛ nerui exeũt ꝑ foramina in illis:ꝛ nõ sunt illa foramina in rectitudine latũ ne iũctura anche eos exprimeret: ſz exiuerũt multũ a rectitudine ad anteriora ꝛ posteriora. Et ossa pectinis dorsi assimilanť spódilibus renũ.ſz ala hoꝝ.ſ.ossa q̃ sunt supra pectinis ossa cõponiť ex tribus ossibus cartilaginosis:ꝛ nõ hñt additamẽta foramina cõia: intra illa pñt nasci uerui sicut in collo accidit:qꝫ sunt pua ꝛ ꝑ foramẽ terty exit vn⁹ neruus. Et iã de dorso dicamus:q̃ñ ẽ in figura rotũda q̃ est magis remota ab occasionibus: ꝛ hoc qꝫ totũdũ nõ tãgit aliud corꝑ⁹ nisi in pũcto. ꝛ spódilia ꝟuertebant iter se:q̃ñ extremitates supioꝝ icurubãtur vsus imũ:ꝛ inferioꝛa tẽdebãt vsus sursuz: ꝛ ꝟiũgebanť in medio.ſ.spódili.io.ꝛ ístud nõ icuruabat ad aliquã ptẽ. vt alie icuruatiões figanť in ísto.ꝛ io⁹.ẽ in medio senetiz: nõ numero.ſz lõgitudine:ꝛ qꝫ idigebat dorsuz aliq̃ compositiõe:aliq̃ iclinatiõe ad ptes:ꝛ nõ põt eẽ nisi cũ exeat mediũ a pte iclinatiõis.ꝛ faciat ad suã ptẽ declinare illõ qõ est sibi ꝓpinquũ in sursuz ꝛ deorsum.ꝛ hoc q̃ñ capita dorsi voluerũt sibi ꝟcurrere:ꝛ tũc i medio nõ ponebanť bucelle.ſz spódile solũ.ꝛ bucelle iferiores ꝛ supiores tendũt ad ptẽ medy in ísta iclinatiõe.ꝛ supioꝛes tũc descendũt.ꝛ iferiores ascẽdũt.ꝛ illud est vt leuius exirẽt in pte opposita ad ptẽ iclinatiõis:ꝛ bocyt pars eius supioꝛ possit iclinari ad imuz.ꝛ inferioꝛ ad sursuz. Sed dico q; coste hñt custodiã sup spiracula:ꝛ nõ fuerũt vnũ os.ſz multa ꝓp hoc qõ scis.ꝛ vt possint dilatari cũ implenť multũ nutritiua aut qñ indigent multo aere:aut ꝓp musculos q iuuãt ad banelitũ qꝫ sunt in pectore.ꝛ indigẽt spatio:q̃re bona fuit diuersitas in costis:ꝛ indigebãt vt bene custodirent.notabile.ꝛ iõ gnq; coste supiores sunt ꝟiũcte:ꝛ anteriꝰ p ossa cartilaginosa.ꝛ iferiores nõ:nisi a posterioꝛi ad quã partẽ nõ cadit visus:ꝛ gradatim ꝓcedũt in diuisiõe.ꝛ ita quidẽ q; supioꝛes minus separanť q̃ iferiores: ꝛ hoc factũ est vt possint custodire epar ꝛ splenem:ꝛ dare locũ stomaco in medio cũ implet aliquo vẽtoso nutrimẽto:ꝛ coste supiores dñr coste pectoris:ꝛ sunt ex vtraq; ſ. ꝛ medie sunt maioꝛes ꝛ sunt magis capaces:ꝛ extreme minoꝛes.q̃ñ ísta figura meli⁹ ambit hoc qõ ambire hꝫ: ꝛ íste coste declinãt suã gibbositatẽ:primo versus imuz: ꝛ post tẽdunt versus suꝑiuz:ꝛ ꝟiũgunť cũ cartilaginibus pectoris sicut dicemus.ꝛ hoc vt locus sit amplioꝛ. Duo quoq; additamẽta ꝑdicta vniuscuiusq; spódilis intrant duas vacuitates in alis spódiliũ: ꝛ accidit ei iũctura duplex:ꝛ eodẽ mõ superiores gnq; coste ꝟiunguntť cũ ossibus pectoris cartilaginosis:ꝛ quinq; residue q̃ sunt false coste hñt sua capita ꝟtinuata cũ cartilaginibus.vt sint secura a fractura.ꝛ ꝟcussione ꝛ ꝑcussionibus cũ affuerint: ꝛ ne occurrãt mẽbris lenibus:ꝛ diafragmati cuz duritie sua. Et ossa pectoris sunt septẽ.ꝛ nõ sunt vnũ os ꝓpter dictũ iuuamẽtũ.ꝛ vt sint magis obedientia expansioni:ꝛ ꝓpter hoc sunt rara ꝛ coniuncta cum cartilaginibus ꝛ iuuant ad motum non manifestum:licet etiam sue iuncture sint bene firme.ꝛ sunt.7.secundum vnam costaꝝ ꝛ sub ístis est quoddam os in furcula pectoris cartilaginosum:cuius est extremitas ampla ꝛ rotunda:ꝛ est scutũ orificy stomaci:ꝛ est mediuz inter ossa pectoris ꝛ membra nobilia.

¶ Caplm. IIII. De anothomia pectinis dorsi.

Dico ꝙ pecten dorsi circũstant duo ossa: dextra ꝛ sinístra:ꝛ coniunguntur cũ medio iuncture forti. ꝛ sunt quasi fundamentum omnium ossium superiorum eleuatuz ad superiora. Et quodlibet istorum diuiditur in quattuor.ꝛ qõ est apud partez siluestrem dicitur testeuz ꝛ os iliozuz:ꝛ qõ est versus anterius: dicitur os pectinis ventris: ꝛ qõ est versus posterius dicitur ancha.ꝛ qõ est versus domesticum dicitur pixis coxe.quoniam in ipsa intrat rotula core:ꝛ posuerunt super hoc os membra nobilia.sicut vesicam.ꝛ matricem.ꝛ vasa spermatis masculorum ꝛ anum:ꝛ musculi dorsi quidam nascuntur a posterioꝛi:quidam ab anterioꝛi:ꝛ ab istis generãtur omnes alij motus:ꝛ qõ declinat ad posterius dicitur ꝓprie musculus dorsi:ꝛ sunt duo musculi:ꝛ opinatur ꝙ vterq; illorum componatur ex.23.musculis:quoniam ad vtrũq; horum venit a quolibet spondili.aut venit ab omnibus filis obliquatis ꝓeter spondile ꝓximum. Et isti musculi cum extenduntur equaliter exeunt eleuare dorsuz:ꝛ tũc si illa erectio fuerit superflua declinabunt dorsum ad posterius:ꝛ si intrauerint ynam partem declinabitur dorsum ad illam partẽ.Sed musculi incuruantes sunt vnũ par.ꝛ positum superius est de musculis mouentibus caput ꝛ collum.ꝛ penetrant vsq; ad duas partes ysophagi: ꝛ tunc eoruz extremitas inferioꝛ continuatur cũ quinq; superioꝛibus spondilibus pectoris:ꝛ cum quattuor superioꝛibus:vt in pluribus hominibus:ꝛ sua capita superioꝛa intrant caput ꝛ collum:ꝛ par positum sub ísto.ꝛ vocatur inuersum. incipit autem a decimo aut ab vndecimo: ꝛ descendit ab inferius.ꝛ tunc incuruabitur humiliatione ad imum:ꝛ media sufficit istorum musculorum acquisitio: quoniam sequitur incuratione ꝛ declinatione motus duorum capitum. Sed musculi mouentes pectus qdã sunt qui dilatant dñr ipsuz.ꝛ non ꝟstringunt. ꝛ tũc isti musculi sunt de musculis diafragmatis qõ diuidit inter nutritiua:ꝛ spiritualia que nominabimus post. Et positus sub ligamento suũ principiũ diuidit:ꝛ tendit ad caput spatule ꝛ ꝟtinuať cũ costa ꝓma dextra ꝛ sinístra vnũ par:ꝛ vtrũq; eius singula est duplex:ꝛ hꝫ postea duas partes:ꝛ altioꝛ illaꝝ ꝟtinuať cũ collo:ꝛ magis depressa mouet pectus.ꝛ iuoluit se cũ quodã musculo quez nominabimus post:ꝛ ꝟtinuať cũ gnta ꝛ sexta costa: ꝛ ps est posita in loco gibboso spatule:ꝛ ꝟtinuať cũ ea ꝑ vnũ qõ descẽdit a spódilibus ad spatulã:ꝛ fiunt oia q̃ñ vnus musculus q ꝟtinuat se cuz costis posterius. Et par tertiuz sua ozigo est ex spondili septimo ex spódilibus colli. ꝛ ex spódilibus ꝓmo ꝛ scõ ex spódilibus pectoris: ꝛ ꝟtinuať se cũ lateribus ossis furcelle pectoris:ꝛ tũc isti sunt musculi q faciũt ad dilatationẽ:sed musculi q ꝟstringunt pectus sunt qdã qui ꝟstringũt cũ accidẽtalitate:siẽ diafragma cũ gescit. Et qdã ꝟstringũt essentialiter:ꝛ tunc vnũ par illius extensibilis sub radice costaꝝ superioꝝ:ꝛ sua opatio est in ꝟstrictione:ꝛ illius vnũ par applicať cũ osse furcule pectoris:scilicet anchã ꝑpe extremitates costaꝝ inter ligamentũ pectoris ꝛ scutũ oris stomaci.ꝛ applicanť musculo recto ex musculis vẽtris:ꝛ alia duo paria iuuantia ad id. Sz musculi qui ꝟstringũt ꝛ expãdũt simul:sunt musculi q sunt iter costas. Sed cũ inspexerimus ꝑfundius opus.est vt illi q expandunt:nõ sint illi q ꝟstringũt. ꝛ hoc est qñ inter oẽs duas costas certe sunt q̃ttuor musculi.lz putent ꝙ sit vnus musculus:ꝛ idẽ est qñ putatũ est ꝟtextũ ex filis obliquatis.ꝛ q̃dã sunt intrãtia:ꝛ q̃dam sunt coopientia. Et coopientia q̃dã sunt que intrant extremitatẽ q̃s costaꝝ que vr̃ cartilaginosa:ꝛ q̃dã illoꝝ vadit ad aliud caput forte:ꝛ intrãs oi mõ diuersať a situ cooperientis qõ est sup caput coste:q̃s sup pectine eẽt totũ vnũ os getũ:ꝛ qꝫ leuia sunt alio mõ posita ꝙ eẽnt plura. Et collũ est quasi caput dorsi.aut pars illius:ꝛ fuit creatũ ꝑpter trachea.ꝛ trachea creatur ꝑpter vtilitates quas scis:ꝛ qꝫ sunt spódilia colli magis eleuata sup alia:iõ sunt leuiora suppositis:ꝛ hoc cũ motus in eis deberet eẽ scõm ordinẽ. Et qꝫ nucha fuit ozigo aliox.opus fuit vt eẽt amplioꝛ ꝛ fortioꝛ sicut fons.qꝫ qõ est appropriatum ozigini neruoꝝ in sursum est amplius nãlr q̃ illud quod est appropriatũ neruis inferioribus:ꝛ tũc opus fuit vt fozamina in spódilibus colli essent magis ampla. Et qꝫ foramina erãt ampla:ꝛ pforata erãt parua:necessariũ fuit vt iuarenť intentione aliqua:qua essent saluata circa hoc. iõ facta sunt dura:ꝛ qꝫ illa spódilia erant dura ꝛ parua.ideo sua scenetim sunt parua:qꝫ si essent magna essent habilia actionibus:ꝛ qꝫ scenetim facta fuerunt parua:facte sunt eis ale magne:ꝛ duarum extremitatum:ꝛ quia maioꝛ necessitas fuit in eo ad motum. q̃ ad quietem:ꝛ quia etiaz sua sustentatio non est tot ossium:quot est sustentatio inferiorum:ideo etiam iuncture horum spondilium facte sunt leuiores in comparatione iuncturarum inferiorum ꝛ quia amittunt in firmitudine predicta recuperantur in constantibus.sed in musculis ꝛ neruis ꝛ ligamentis:ꝛ quia diminuebatur necessitas in ligamento iuncturarũ: ꝛ sufficit quantitas necessaria quã ꝑdiximus. non creata fuerunt sua ligamenta continuo:quia que tendunt in sursuz ꝛ imuz magne latitudinis.sicut illoꝝ spondiliũ que sunt sub collo:ꝛ posite sunt due bases longiores. ꝛ sua ligamenta mollioꝛa.Et poluerunt exitus illoꝝ neruoꝝ cõmunicantes sicut prediximus:ex quo illa spondilia erant parua.ꝛ non potuerunt ꝓpter hoc pati quodlibet vnum foramen:nisi illud qõ nominabimus.

¶ Caplm. V. De anothomia spondilium colli.

Et dico tunc ꝙ spódilia colli in hoie sũt septẽ numero:ꝛ ísta quãtitas erit equalis in numero ꝛ lõgitudine:ꝛ quodlibet istoꝝ ꝓter ꝓmũ hꝫ nouẽ additamẽta ꝓnominata scenetim.ꝛ alas: ꝛ q̃ttuoꝛ additamẽta ꝟiunctionalia in sursum:ꝛ quattuoꝛ in imũ aspiciẽtia:ꝛ omnis ala hꝫ q̃ttuoꝛ ramulos. ꝛ circulũ exitus neruoꝝ:ꝛ diuidiť ille circulus iter q̃libet duo spódilia ꝙ mediũ.sed spondile ꝓmũ ꝛ scõm hñt ꝓprietates quas nõ habent ale:ꝛ est opus vt scias ꝙ motus capitis dextroꝛsum ꝛ sinistroꝛsum cõpleť ꝑ iunctura que est inter caput ꝛ spondile ꝓmũ:ꝛ suus motus anterius ꝛ posterius cõpletur iunctura:que est inter ipsuz ꝛ spódile secundũ:ꝛ tunc est opus vt loquamur in iunctura prima. Et ego dico ꝙ creata fuerunt sup duo additamẽta aspicientia ex vtraq; parte sursuz duas extremitates quas intrant additamẽta aspiciẽtia ex vtraq; parte capitis. Et tunc cũ exaltabiť vnũ ꝛ descẽdet alteꝝ declinauit caput ad descẽdens.ꝛ qꝫ nõ erat possibile vt esset iunctura secũda in ísto spódili addebať ei aliud spódile ꝛ fecerũt ipm scõm.ꝛ fecerũt in ipso anterius ꝛ iterius vnũ additamentũ lõgũ duꝝ ꝓtásiens in foramine ꝓmi spódilis cozam nucha. Et illud foramen cõicat inter illa:ꝛ ístud foramẽ ad post:ꝛ ad ante hꝫ maioꝛẽ amplitudinẽ.ꝛ ístud additamẽtũ vocať assim ꝛ diuidebať a nucha ligamẽtis fortibus.ſ.ne dẽs ꝟtondat nuchã motu suo.ꝛ ne faciat angustiã:deide illud additamẽtũ ascẽdit a spódili ꝓmo. ꝛ submergiť in ꝟcauitate ossis capitis.ꝛ circũdat ipꝰ ꝟcauitas capitis anterius ꝛ posterius. Sz fecerũt nasci dẽtẽ anterius duplici vtilitate:ꝛ vna ẽ illaꝝ vt melí⁹ custodianť: ꝛ scõa vt ps spódilis minoꝛ sit anterius: non posterius: ꝛ ꝑpe spódilis ꝓmi.qñ ipꝫ nõ hꝫ scenetiz. ꝛ ꝑ ne fit põderosuz. Et rõne illius scenetim exponať exteriozib⁹ occasiõib⁹:qñ additamẽtũ replẽs fortiť⁹ est iducẽs occasiões fracturã rei debilioꝛi:ꝛ adhuc ne frãgat ꝛ ꝟtũdat musculos multos in circuitu eius positos:ꝛ etiã modica est necessitas:ꝛ est illud spódile q̃si submersum ꝛ sepultum in custodys scõe:ne ledať a nocumẽtis carebat alis.ꝛ ꝓprie qñ nerui ꝛ musculi positi sunt sup latera sua positiõe ispissa sup latera istius spódilis ꝛ de ꝓpetate istiꝰ spódilis est ꝙ neruus exiẽs ab illo nõ egrediť ex suis partibus:neq; a foramine qõ est cõicãs:ſz ꝑ duo foramina q̃ sũt in duabus ptibus posteriꝰ in pte ísta posteriꝰ ei⁹. Si.n.neruoꝝ egressiõe eẽnt vbi duo capitis additamẽta ozificys ꝟiũgũtur suis.vbi eoꝝ motꝰ sũt vehemẽtes: ꝛpediret caput vehemẽti ꝛpedimẽto. Sitr si eẽnt in ozificys scõi cozã duob⁹ additamẽtis q̃ itrãt ꝟcauitatẽ ꝓme:ꝛ eẽnt cũ iũctura laxa mouẽte ad posterius.ꝛ anterius nõ eẽt bonũ:vt ꝑ illã cõiũcturã eẽt motꝰ:ꝛ rectus ꝑ cãs quã ꝓdiximus in declatiõe hoꝝ spódiliũ:neq; a duob⁹ lateribꝰ ꝑ subtilitatẽ:tũc opꝰ fuit ꝙ sint sub iũctura capitis paꝝ in medio iter añ ꝛ posteriꝰ:ꝛ vnã ptẽ:ꝛ tũc fuit opꝰ necessario:vt eẽnt illa foramina pua.ꝛ ꝙ nerui sint subtiles. Sz in spódili scõo nõ potuit illõ eẽ in loco ꝓmo:qñ si ita eẽt: timeret ne rũpeť motu spódilis ꝓmo cũ caput mouet añ ꝛ retro:nõ potuerũt ante ꝛ retro:ꝑ illud ꝓmũ.neq; a duabꝰ ꝑtibus.qñ si ita eẽt:eẽt bꝫ cũ ꝓmo:ꝛ illud qõ ide nasceret multũ subtile.ꝛ nõ posset cozrigere qõ diminuebat in ꝓmo. Et essent paria debilia multa simul iũcta.ꝛ eẽt cõicãs in ꝓmo: ꝛ eẽt excusatio ꝓmi manifesta in cozruptiõe sui modi:si nascerenť a duabꝰ ꝑtib⁹.ꝛ tũc necessariũ fuit vt essent foramina scõi in pte scenetiz vbi ẽ ɔ foramina duo ꝓmi:ꝛ pót pati cozꝰ ꝓmi cõicãtiũ in illis.ꝛ dẽs scõi bñ ꝟiũgiť cum ꝑ ligamẽto forti:ꝛ iũctura capitl cũ iũctura scõa ẽ magi la ta q̃ alie ꝟiũcture spódiliũ. qñ idigebat multũ ístis moti

bus:ꝛ qñ moueꝫ caput cū vno duoꝝ ſpondiliū: ſtat reliquū fixū in alia ſui iūctura:ſic ut nō ꝓgereꝫ cū alio.ita q̄ qñ moueꝫ caput ante ꝛ retro vertiꝫ caput cū ſpōdili primo q̄ſi eſſent vnū os:ꝛ qñ moueꝫ caput ad duas ptes ſine obliquitate:tūc pmū ꝛ ſcōz fuerūt q̄ſi vnū os.Et ſpōdilia pectoris ſunt q̄ ꝓiungunꝫ cū coſtis:ꝛ coopiunt mēbra inſpirationis:ꝛ ſunt nouē. ꝛ bñt oia ſcenetim ꝛ alas. Et eſt vnum non hñs alas:tūc oia ſimul ſumpta erunt ix.ꝛ ſua ſcenetim nō ſunt equalia. qz q̄ ſunt ex eis cozam mēbris nobiliozibus ſunt maioza ꝛ foꝛtioza.ꝛ ale ſpōdilii pectoris ſunt magis dure:qz coſte ꝓiunguntꝫ cū eis.Et ſpōdiliū ſeptem ſuperioꝝ ſua ſcenetim ſunt maioza:ꝛ ale groſſiozes vt melius cuſtodiāt ea:ꝛ tympori poſita ſunt additamenta ꝓiunctionalia lata ꝛ curta.vt ſi debilitaretur p̄dicta corrigerent ipſoꝝ debilitationem.ꝛ q̄ ſunt ſub decimo ſpōdili ſua additamenta ꝓiunctionalia q̄ aſpiciūt ſurſuz bñt q̄ſi vacuitatē quā intrant q̄ſi bucelle. ꝛ q̄ aſpiciunt verſus imuz ſunt ex gbus egrediunt gibboſitates q̄ intrant vacuitates:ꝛ ſue aſcenetiz icuruant ad iferius. ſed ſcenetim ſunt erecta:ꝛ cū quo q̄ſi ꝓcauata ad moduz inferiozis ſupficiei alicuius portionis ſpere. ꝛ ſua additamēta ꝓiunctionalia bñt ꝓcauitates quas intrāt bucellas in ſurſuz.ꝛ ſuas vacuitates verſus imuz:ꝛ ſua aſcenetim icuruant in ſurſuz.ꝛ poſt numerabimus iuuamenta oiuz iſtoꝝ.Et ſpōdile ōcimū nō hz alas:qñ auferreꝫ ab eo neceſſitas coſtaꝝ.ſed ingeniata eſt nā aliud iuuamētū cū ſua cuſtodia:ꝛ hoc eſt ſile ei qō ex ſpōdilibus ex renibus dorſi q̄ indigebāt q̄ eſſent magna ꝛ foꝛtia multū.vt poſſent ſuſtentare id qō ſuperius eſt.ꝛ tūc indigebāt bucellis ꝛ vacuitatib⁹ plus:ꝛ ꝓpter hoc duplicabanꝫ in eis vacuitates ꝛ bucelle:ꝛ additamēta ꝓiūctionalia.ꝛ eſt factū duodecimuz ſimile iſti:ꝛ duplicarūt ſua additamēta ꝓiunctionalia:tunc mā alaꝝ tranſiuit in additamēta cō iunctionalia.Et facta ſunt ampla multū:vt etiā videanꝫ ale.ꝛ tūc adunata ſunt duo iuuamēta in vnū:ꝛ iſtud duodecimū eſt cū quo ꝓiungiꝫ extremitas diafragmatis. ſed ſuperioza ſpondilia indigebāt in ſua foꝛtitudine hre iſta additamenta coniunctionalia duplata:qñ ſunt partua: ꝛ qñ bñt alas ꝛ ſcenetiz.Et muſculi digitos mouentes : q̄dā ſunt in palma.ꝛ quidā in raſceta.ꝛ ſi oēs eſſent aduna ti in palma iducerent oē pōdus ſup palmā ꝓpter groſſitiez illoꝝ.Et ideo q̄ elongabanꝫ raſcete a digitis neceſſe fuit vt chorde digitoꝝ eēnt lōge:ꝛ iō mēbranauit eas nā er oī parte.ꝛ etiā fecit nā illas chordas rotūdas ꝛ foꝛtes:ꝛ nō ampliauit eas nā anteq̄ pueniant ad albuchi:. ꝛ eſt adiutoriū:ꝛ ꝓpter hoc ampliant.vt melius cooperiant mēbrum mouēs.Et oēs muſculi expandētes digitos vel extēdentes ponunꝫ ſup aſſetū:ꝛ ſūt qui ſtringunt:ꝛ extēdētiū vnus eſt qui poſitus eſt in medio in ꝑte manifeſta aſſeti:ꝛ naſcitur a ꝑte capitis inferiozis adiutozy : ꝛ mittit q̄tuoz digitis.4.chordas extēdētes illos. Sed q eos declināt ad iferius ſunt tres.ꝛ ſunt ꝓtinui in iſta ꝑte:ꝛ vnus naſciꝫ a parte media capitis adiutozy iter duo ſui additamēta ꝛ mittit a ſe duas chordas cozaz medico ꝛ auriculari.Et vnus muſculoꝝ qui eſt vnus duoꝝ muſculoꝝ duploꝝ:q ſunt duo ex iſtis tribus quos diximus ꝛ naſciꝫ inferius ex additamētis adiutozy iterius ab auriculari focilis inferiozis q̄ eſt eius margo : ꝛ mittit duas chordas indici:ꝛ medio:ꝛ tertius ille q remāſit ozi a ſupremo focilis ſuperiozis ꝛ mittit chordaz pollici.Et ꝓpe iſtos muſculos muſculus q eſt vnus duoꝝ muſculoruz. quos numerabimus iter muſculos mouētes raſcetam: ꝛ naſciꝫ a loco medio focilis inferiozis: cuius chorda ꝓlōgat inter pollicē ꝛ indicē:ſed adunātes ſiue ꝛſtringentes gdā ſunt ſup aſſetū:ꝛ gdā ſunt intra palmā.ꝛ qui ſunt ſupra aſſetū ſunt tres muſculi ſcōz aciē ꝛſtituti poſita i medio.ꝛ nobiliozoibus eſt inferioz q eſt ſepultus ſub: ꝛ ꝓtinuaꝫ cuz focili:qñ ſua opatio eſt nobilioz. Et tūc opus ē vt ſuus locus ſit magis cuſtoditus:ꝛ ſuū initiuz eſt a medio capitis adiutozy interius:deinde penetraꝫ ꝛ dilataꝫ ſua chorda: ꝛ diuidiꝫ i gnq: ꝛ vnaquecq illaꝝ chordaꝝ vadit interius ad vnū digitoꝝ.ꝛ que vadūt ad q̄ttuoz digitos:vadunt ad iunctura ꝓmā ꝛ tertiā:ꝛ poterit moue re ꝓmā iunctura:q̄ ꝓiungit illo loco cū gbusdā ligamentis q̄ inuoluta ſunt ſuper illā:ꝛ tertiā. qñ eius extremitas venit ad illā ꝛ ꝓiungit cū illa.ſed que trāſit ad pollicē cō ſtringit iunctura eius ſcōaz ꝛ tertiā:qñ applicaꝫ cū illis: ꝛ muſculus ſupioz eſt gracilioz ꝛ minoz:ꝛ incipit a capite interiozi.duoꝝ capitū adiutozy:ꝛ applicaꝫ modicū cum focili inferiozi:ꝛ vadit p terminū cōez parti agreſti ꝛ domeſtice:ꝛ eſt ſuperficies ſupioz focili ſuperiozis.ꝛ cū applicaꝫ verſus pollicē mittit q̄ttuoz chordas medys iuncturis q̄ttuoz digitoꝝ ad ſtringēdū.ꝛ ad pollicē non venit niſi vnus ramus:ꝛ a ſua chorda nō eſt iſte ramus: ſed ab alio loco.Et ozigo poſt ꝓncipiū qō noiauimus:ē a capite focilis ſupiozis ꝛ iferiozis:ꝛ initiuz terty eſt a capite focilis iferiozis.Et iā poſuerūt pollicē q̄ſi ꝓtentū vna chorda:ꝛ alq q̄ttuoz ſtringunt duplici chorda vel cū muſculo in alio.ꝛ hoc qñ nobilioz opatio q̄ttuoz ſtrictio eſt. ꝛ nobilioz opatio pollicis eſt dilatatio:ſed muſculus tertius nō eſt ꝓpter ſtrigēdū:ſed cū extēdit ſe cū ſua chorda itra palmā:extendit ſe ſup illā late:vt iuuet ipſam ad ſenſuz:ꝛ vetet creationē capilloꝝ ſup ipſaz:ꝛ vt ſit foꝛtitudo palme ad opatiōes ſuas. Sz muſculi q ſunt in palma ſunt decē ꝛ octo.ꝛ in duplici acie:ꝛ vna acies interius ſub:ꝛ alia acies ſupius q̄ſi cū cute ꝓtinueꝫ. Et q ſunt inferius bñt numeꝝ.yy.ꝛ qnq illoꝝ declināt digitos ad ſurſuz:ꝛ illoꝝ q vadit ad pollicē naſciꝫ a ꝓximo oſſe raſcete: ꝛ.6°.eſt curtus ꝛ latus:ꝛ ſui villi ſunt obliquati: ꝛ ſuū caput pēdet a pectine manus in directo medy:ꝛ ſua chorda ꝓtinuaꝫ cū pollice.ꝛ declinat ipſaz verſus imum. Et ſextus eſt ꝓpe auriculareꝫ:ꝛ incipit ab oſſe pectinis:qui eſt in eius rectitudine:ꝛ declinat auriculareꝫ ad anterius:ꝛ non eſt aliquis illoꝝ.7.ad ſtringēdū:ſed.5.ſunt ad eleuādū: ꝛ duo ad declinādū.Sed qui ſunt in acie ſupiozi ſub muſculo expāſo ſup palmā ſunt.Et cogniti ſunt ꝓmo a medico optimo ꝓus:ꝛ ſunt.xi.ꝛ.8.illoꝝ q libet ꝓtinuaꝫ cū iuncturā ꝓmā.4.vnus ſupza altez.qñ ſtringit iſtā iūcturā:ſed inferiozes ꝛſtringūt cū depreſſiōe.ꝛ inclinatiōe ad imuz.ſed ſupiozes ꝛſtringūt cū modica eleuatiōe ꝛ quaſi q̄dā reflexiōe:ꝛ cū fuerint ꝓiuncti extēdūt directe:ꝛ tres iſtoꝝ ſunt.ꝓpie pollicis:ꝛ vnus ad ꝛſtringēdū iuncturā ꝓmā.ꝛ duo ad ſcōaz.ſicut ſcis:ꝛ tūc dilatantes ſunt.5.ꝛ de faciēribus deſcēdere eſt vnus extremitatis auricularis ꝛ pollicis.Sz illi duo.ꝛ de ꝛſtringētibus vnicuiq; digito ſūt q̄ttuoz declinātib⁹ ad ſupiora vnicuiq; ē q̄ttuoz.

¶ Capituluz ſextuz de anothomia pedis.

ET iuuamentum pedis ē vt iuuet ad ſuſtentatiōē:ꝛ eſt p pedē iferiozē.ꝛ aliud eſt ꝓpter equalē motū:ꝛ eſt p ſupiozē.ſ. coxā ꝛ crurez. Et cū pes iferioz incurrerit aliquaz leſionem difficile ſtatur ſup ynū.ſed aliquātulū poterit mouere:ſz diminuiꝫ a virtute ſuſtentatiua corpis: q̄tuz ſufficit vni pedi.Et qñ in crure aut in coxa accidit leſio poterit ſtare ꝛ nō moueri.Et primū os pedis eſt coxa:ꝛ eſt magnū os corpis:qñ defert gcgd eſt ſupza:ꝛ mouet id qō eſt ſub illo.ꝛ ſua extremitas ſupioz eſt rotularе:vt melius ꝓiūgaꝫ cū pixide anche:ꝛ eſt gibboſuz a parte ſilueſtre; ꝛ curuuz

ex parte domeſtica. Aliter enim accideret ei ſpes alfabagit:ſicut accidit illis quibus eſt talis creatio:cū crus fuerit eque diſtans piſcidi:ꝛ nō bene cooperiretꝫ ꝛ cuſtodirentꝫ vene nerui ꝛ muſculi.Et ex oibus nō poſſet accidere rectitudo nec ſeſſio eſſet bona:deinde ſecūdo ſi non incuruarentꝫ in parte domeſtica accideret alia ſpes alfabagit:ꝛ nō eſſet declinatio ad ꝓtenſionē ꝛ direcciones;ab illa ꝛ ad illā:ꝛ non eſſet in illa equalitas.Et in extremitate inferiozi ſunt duo additamēta:que ſunt neceſſaria ad iunctura genu:ꝛ tunc primo loquamur in crure:ꝛ poſt in iunctura.Et crus componiꝫ ex duplici oſſe:ſicut aſſeti:ꝛ vnus illoꝝ eſt maioz:ꝛ longioz eſt domeſticū : ꝛ vocatur arundo maioz:ꝛ ſecūdus eſt minoz ꝛ magis curtū:ꝛ non concurrit coxe:ſed in parte inferiozi terminaꝫ ad terminū maiozis:ꝛ vocaꝫ cāna maioz. Et crus habz gibboſitatē ad partē agreſtez:deinde ad partē inferiozē habet gibboſitatem: vt fixio melioꝛetur:ꝛ maioz arundo:ꝛ in veritate crus creatur minoz coxa:ꝛ hoc : qz in coxa fuit neceſſitas vt ſuſtentet ſuperius ꝛ moueat inferius:ꝛ qz crus neceſſariuz eſt ad motū:ideo neceſſariū fuit vt eſſet leuius ꝛ imius:ꝛ fuit quātitas cruris mediocris:qñ ſi fuiſſet maius eius eſſet motus tardus ſicut accidit elephanticis aut yticis;ꝛ ſi diminuereꝫ accideret ex debilitatione qō accidit illis qui habent naturaliter crura gracilia:ꝛ cum tote hoc iuuabatur per cannā minozē:ꝛ canna minoz habebat aliud iuuamentū:ſicut cooperimentum neruoꝝ ꝛ venaꝝ ꝛ muſculoꝝ:ꝛ fuit coniunctio maiozis canne cuz iunctura pedis ad hoc vt iuuaret eo extenſionē ꝛ recurationez.Et iunctura in genu fit per duo coxe capitis additamenta bene ligata ligamentis circūductis ꝛ intrantibus:ꝛ duobus foꝛtibus ligamentis:ꝛ duabus partibus. Et ſuū anterius eſt compoſitū cū rotula:ꝛ eſt lumen genu:ꝛ eſt eius iuuamentū defendere ab eo qō continetur de iunctura.Et ſuſtentabatur iunctura que eſt anterius: ꝛ mouet coꝛpus ad anterius per illud os: quoniaz iſtius iuncture declinatio fuit maioz ad anterius q̄ poſterius: ſed declinatio ad partes fuit pauca : ſed pars inferioz eſt ad ambulandum:ꝛ fit ꝓpter ſuſtentationem.Et poſita fuit figura eius oblonga anterius vt iuuet ad ſuſtentationem:ꝛ pars domeſtica fuit concaua:vt ſit declinatio pedis cum ſtat homo erectus:ꝛ ꝓpzie in ambulatione ad partem que eſt contraria pedi eleuato vt equet illud qō neceſſarium eſt in illa parte ad ſuſtentandū ſecundū motum pedis eleuati:ꝛ tunc ſecundū iſtam reducet ad equalitatem ad hoc:vt melius comꝓhendat res ſuper quas vadit ſine doloze:ꝛ vt melius comꝓhendat gradus ſcalares.Et creatur pes compoſitus ex oſſibus multis ꝓpter multa iuuamenta.Et de illis eſt retentio ꝛ comꝓhenſio bona partium terre ſuper quas in cartilagine diuerſatur totaliter in ſitu alterius qō eſt ſuper aliō caput: ꝛ quādo diuerſitas filoꝝ eſt quaterna numero: opus eſt vt ſint muſculi quatuoꝛ numero:ꝛ tunc qui illozum ſunt ꝓpoſiti ſuperius dilatant:ꝛ qui inferius conſtringunt:ꝛ tūc neceſſario ſequitur q̄ omnes muſculi ſunt octuagin⁹ ta vnū:ꝛ iam iuuant muſculos pectoris duo muſculi qui veniunt a ligamento pectoris ad caput ſpatule:ꝛ tunc cōtinuatur ille cum prima coſta ꝛ eleuat pectus ſurſum:ꝛ tunc iuuat dilatationē pectoris . Sed muſculi adiutozy ſunt qui mouent coniunctura ſpatule:ꝛ ſunt tres muſculi qui veniunt a pectoze ꝛ trahunt ſpatulam ad imum:ꝛ tunc illoꝝ eſt vnus muſculus qui naſcitur ſub mamilla: ꝛ continuatur cū anteriozi adiutozy : ꝛ eſt ille qui aꝓpinquare facit adiutozium cum pectoze cum declinauerit adiutozium ad imum:ꝛ deſcenderit.Et muſculus naſcitur ſup anchā:ſcilicet clipeuz ozis ſtomaci:ꝛ coopꝛit domeſticum caput adiutozy:ꝛ tunc ille muſculus aꝓpinquat pectoꝛi cum modica eleuatione:ꝛ alius muſculus magnus duplex naſcitur a toto anchā.ſ.clippeo ozis ſtomaci:ꝛ continuatur cū inferiozi anteriozis adiutoꝛij:ꝛ quando operabitur cum ſuis filis ſuperiozibus trahet adiutoziū ad pectus extollens ipſum verſus metū. Sed cum alia parte operatus fuerit trahet ipſum inferius:aut cū ambobus extendetur ſecundū rectū:ꝛ duo alij adhuc muſculi ex parte illozum.ſ.hypocondriozum inferiozum:ꝛ continuat ſe magis interius continuatione muſculi magni qui aſcendit ad anchas. Et vnus illozum eſt maioꝛ ꝛ venit ex parte yliozꝛ:ꝛ partibus ſuperioꝛibus:ꝛ trahunt adiutoziū ad poſteriozes coſtas recte. Et ſecūdus eſt paruus:ꝛ venit a cute ylij : ſed magis declinat ad medium q̄ ꝓximus: ꝛ continuat ſe cum chorda mamille aſcendente ꝛ intrante interius:ꝛ operatio iſtius eſt operatio ꝓximi:ſecundū iuuamentum:niſi q: coſte iſte declinant parum poſterius. Et quinti muſculi ſua ozigo eſt ab oſſe ſpatule:ꝛ comꝓhendit id quod eſt inter ſeparans ꝛ coſtam ſuperiozem ſpatule vilis:ꝛ penetrat ad partē ſuperiozem capitis adiutozy ſilueſtrem declinans parum per domeſticam:ꝛ ipſe etiaz cū declinatione penetrat ad domeſticam.Et duozum muſculozum ex iſtis quinq; ozigo eſt a latere ſuperiozis ſpatule:quoꝝ vnus eſt maioꝛ:ꝛ vadunt ipſius villi ad inferiozis ſeparantis partes:ꝛ implent id quod eſt inter ſeparans ꝛ latus inferius : ꝛ continuatur valde cum capite adiutozy a parte ſilueſtri:ꝛ penetrat cum declinatione ad ſilueſtrez:ꝛ alter eſt cuz boc ꝓximo continuus adeo q̄ eſt quaſi pars eius:ꝛ penetrat cum eo:ꝛ ipſius efficit operationem. Iſte vero non multum impedit a ſupremo vel ſuperioꝛi ſpatule:ꝛ eius continuitas eſt ſine tranſuerſione in manifeſto adiutoꝛy:ꝛ declinat ipſe ad ſilueſtrē.Et vnus eſt muſculus qui locū concauum oſſis ſpatule comꝓhendit : ꝛ mittit ſua fila ad partes inferiozis ſeparantis partes : ꝛ comꝓhendit id quod eſt inter ſeparans ꝛ latus:cuius chorda cuz partibus interiozibus lateris domeſtici capitis adiutozy cōtinuatur:ꝛ eius operatio eſt efficere:vt adiutoziū poſterius circūueniat.Et alter muſculus eſt qui ab iferiozi extremitate lateris ſpatule iferiozis naſcitur:cuius chorda ſuperius continuatur ſecundū continuationem magni ab ylio aſcendentis:ꝛ eius operatio eſt trahere ſupremū capitis adiutozy ad ſuperioza. ¶ Preterea adiutoziū alium habet muſculum duo habentem capita:qui duas efficit operationes: ꝛ operationē cōmunē:ꝛ ipſe quidem ſub furcula venit faciens ex capite adiutozy bucellam: ꝛ peruenit vſq; iuxta locum cōtinuationis chorde muſculi magni a pectoꝛe aſcendentis.Quidam autez dixerunt q̄ vnum capitum interius declinat cum tranſuerſione pauca ad interioza:ꝛ aliud caput ipſius exterius eſt ſuper manifeſtum ſpatule caput eius infimuz;ꝛ declinat ad exterioza cum tranſuerſione pauca:ꝛ cū operatur cuz duabus partibus eleuabat ſecundū rectitudinem.Sunt preterea hominum quidam qui duos addiderunt muſculos ꝛ muſculum parium qui a mamilla venit:ꝛ alium qui in ſpatule iunctura eſt ſepultus:ꝛ foꝛtaſſe ponūt cubiti muſculos cum eis habere cōmunitatez.Sed muſculi mouētes adiutoziū:quidam ſunt conſtringentes ipſum:quidam dilatantes:ꝛ iſti ſunt poſiti ſuper brachium : ꝛ quidam ſunt qui conſtringūt:ꝛ quidam ſunt qui ſuppinant brachium:ꝛ illi non ſunt ſuper brachiū:ꝛ qui expandunt ſunt vnum par:ꝛ vnum eozum expanditur cum declinat ad anterius:quoniā naſcuntur ab anteriozi adiutozy ab inferiozi latere ſpatule. Et cōtinuantur cū cubito:ꝛ alius ſimiliter extendit cum declinauerit ad extremū: quoniā

venit a spondilibus adiutory:ꝛ tenet se cuꝫ partibus exteriozibus cubiti:ꝛ quādo ambo isti fuerint adiuncti extendunt ipsum secundū rectitudinē:ꝛ que colligunt ipsuꝫ est vnum par. Et vnum illoꝝ est magis colligens cū declinauerit ad interius:ꝛ istud est:quoniā nascitur sub spatula ꝛa rastro:qđ est propꝛius hic omnibus illis quibus est caput vnū:ꝛ declinant ad partem interiozem adiutoru:ꝛ eis continuatur vna chozda nerualis cū anteriozi focilis superiozis ꝛ singulare:sed colligitur cū declinatione ad exterius:quoniā nascitur a parte exteriozi adiutoru:ꝛ hec duo carnosa:ꝛ vnum est a posteriozi adiutozy:ꝛ alterum anterius:ꝛ intrant parumper in profundū in itinere vie sue quousqꝫ perueniant ad directum focilis inferiozis:ꝛ fuerit continuatus ille cū declinat exterius cū inferiozi:ꝛ qui declinat ad interius cuꝫ superiozi vt melioꝛ sit attractio. Et cum isti duo musculi simul operantur extendunt brachium secundū rectitudinē:ꝛ musculus qui extendit:est vnus musculus qui cooperit os adiutozy:ꝛ magis idoneuꝫ est:vt ipse sit minoꝛ pars musculi vltimo constringentis. Sed musculi facientes brachium suppinum sunt vnū par:ꝛ vnum illoꝝ positum in exteriozi vtriusqꝫ focilis inter ipsum:ꝛ obuiat focili superiozi sine chozda. Et alius singularis qui nascitur est lōgus:ꝛ nascitur a parte superioꝛ capitis adiutozy ex parte manifesta:ꝛ plus de illo vadit in assetum:ꝛ penetrat quousqꝫ sit ꝓpinquuꝫ iuncture rascete:ꝛ pars eius anterioꝛ venit a capite focilis inferiozis:ꝛ continuatur cū illo per chozdam quasi membranalē:ꝛ sunt vnū par posituꝫ extra:ꝛ vnus suoꝝ singulariuꝫ incipit superius a domestico capitis adiutozy:ꝛ coniungitur cuꝫ focili superiozi sub inferioꝛi iuncture rascete. Et alius est magis certus illo:ꝛ sua fila sunt ampla:ꝛ suum caput est magis neruosum:ꝛ incipit a focili inferiozi ꝛ continuaꝫ cum capite focilis superiozis ꝓpe iuncturā rascete:sed musculi mouentes iuncturā rascete quidā sunt constringentes:quidā dilatantes:quidā resupinantes super collum:quidam ipsum girantes:ꝛ musculi dilatantes continuantur sibiinuicem quasi essent vnū:ꝛ iste nascitur a medio focilis inferiozis:ꝛ sua chozda cōtinuatur cū pollice per quaꝫ elongatur pollex ab indice. Et alius nascitur a focili superiozi:ꝛ cōtinuatur sua chozda cum primo osse ossium rascete:qđ est positum in directo pollicis:ꝛ quando ambo isti musculi mouentur:parū girant rascetā cū dilatatione. Et quando secundus solus mouetur facit ipsam iacere supinā:ꝛ quando primus mouetur solus prolongat inter pollicē ꝛ indicē:ꝛ eius musculi quidā cōcurrit a parte focilis superiozis ex parte silueſtri:ꝛ nascitur ab inferiozi capitis adiutozy:ꝛ mittit vnā chozdā habentē duo capita:ꝛ cōtinuatur in medio pectiniscozam indice ꝛ medio. Et caput sue chozde sustentaꝫ super focile superius prope rascetam:ꝛ dilatat rascetam expansione cuꝫ girationē:ꝛ musculi constringentes sunt vnū par supra partem silueſtrē asseti:ꝛ illozum inferioꝛ incipit ab vno interiozi capitis duoꝝ capituꝫ adiutozy:ꝛ peruenit ad pecten in directo auricularis:ꝛ superioꝛ incipit altius:ꝛ venit ad illum eundem locū. Et est vnus musculus cū eis qui incipit ab inferiozibus adiutozy partibus medians loca precordioꝝ:ꝛ habet duo capita transuerso fixa in modū crucis:ꝛ cōtinuatur in loco qui est inter indicez ꝛ medium:ꝛ quando isti duo mouentur constringunt:ꝛ isti constringentes ꝛ dilatantes ipsimet sunt girationez efficientes:ꝛ quando duo oppositi ex eis mouent secundū transitionem hoc idem faciunt. Et musculus qui cōtinuatur cū pectine cozam auriculari:cū solus mouetur palmā girat:ꝛ cū iuuat ipsum musculus quem nominabimus post:facit palmā iacere supinam. Et cū ille qui cum rasceta continuatur cozam pollice solus mouet girat modice palmā:ꝛ cū iuuabitur ab eo qui est auricularis faciet girationē completaꝫ. Bꝫ ambulat animal:quoniā pes figitur super illud quod comprehenditur:sicut palma:ꝛ quādo hoc est melius erit ex multis:quoniā poterit adaptare se ad plures figuras:ꝛ plurimū comprehensiones ad quas non posset si esset ex vno. Et aliud iuamentum cōmunicans cū iuuamento multiplicationis ossium. Ossa pedis alikandā sunt. 6. cabab. ſ. cū quo completur coniunctura pedis cruris. Et alfacib est os in quo magis est de sustentamento Et ꝯainulum est simile naui cule:ꝛ est in eo domestica ꝯcauitas pedis:quā pdiximus:ꝛ quatuoꝛ ossa rascete:ꝛ cū eis cōtinuatur pecten:ꝛ vnus illoꝝ est os simile decio:ꝛ est quasi sextile:ꝛ est positum quasi ad partem silueſtrem:ꝛ cum illo osse iuuat partem illam ad fixionē super terram:ꝛ. 5. ossa pectinis:sed alkab qđ est in homine est fortius q̄ꝫ in omnibus alys animalibus:ꝛ tunc sicut est nobilius inter ossa pedū iuuantia ad motū sicut alkaim. ſ. calcaneus est nobilius inter omnia ossa pedis ad sustentandum. Et alkabab est positū inter duo capita que nascuntur a duabus cannis:ꝛ comprehēdunt ipsuꝫ in vtraq; parte:ꝛ intelligo surūz:ꝛ posteriꝰ. ꝛ in parte silueſtri:ꝛ domestica. Et sua capita intrāt malchim posteriꝰ. ſ. in duabus concauitatibus abalakaim cū introitu quasi fixo:ꝛ tunc alkabab est medium inter crus ꝛ alchaim:ꝛ cū iuuatur sua continuatio:ꝛ firmatur inter ipsam iunctuꝝ:ꝛ securatur a dissolutione:ꝛ posituꝫ est in medio crure:licꝫ puteꝫ ꝓpter pedis concauitatem qđ declinet ad partez domesticā:ꝛ alkabab coniungitur ad ipsum os nauiculare ligamento coniunctuali:ꝛ nauiculare continuatur cū alchakim ante:ꝛ post cū trib⁹ ossibus rascete que sunt a parte silueſtri. Et os sextile deciale:ꝙ si tu volueris poteris computare singulare vel si tu volueris poteris cōputare partez quartam rascete. Sed alkim positū est super alkabab:ꝛ est durum rotundū ad posteriꝰ ꝓpter extrinsecas occasiones:ꝛ lenificatus est melius:vt iuuet adequationē positionis pedis super terrā:ꝛ vt melius cooperiat illud super qđ quiescit. Et creata fuit sua quantitas aliquantulū magna:vt sustentet corpus:ꝛ creabatur triangulare aliquantulum graciliando quasi quouslibꝫ procedit diminuendo quouslibꝫ anibilctur in concauitate pedis ex parte silueſtri:vt sit concauitas ordinata gradatim posteriꝰ vsqꝫ ad suum mediū. Sed rasceta pedis diuersatur a rasceta palme:ꝛ istud est:qm̄ in rasceta pedis est vna acies in manu duplex:ꝛ in pede eius sunt ossa paucioꝛa:ꝛ hoc est qđ necessitas est maioꝛ in palma ad motū:ꝛ cōprehensionez q̄ꝫ in pede:cuius est necessitas ad figendū:ꝛ propter hoc iunctura ꝫ multitudo facit malū ad comprehendendum rē super quā quis eleuaꝫ:cū hoc etiā ꝙ acquirit ꝓ illā laxationē:ꝛ q̄si quādā dissolutionē:malū vtiq; eēt:sicut etiā malū esset si nulla oīno ibi laxitas foret:ꝛ iā scitū est:qz cōprehēsio:ꝛ receptio eiꝰ est magis cōueniēs cū eo qđ est multi nerui:ꝛ minoꝛis q̄titatis:ꝛ deferre:ꝛ bene stare melius exerceꝫ ꝓ rē modici nerui:ꝛ magne q̄titatis. Sed pecten pedis creatū est iā ex ossibꝰ. 5. ꝛ cū quolibet illoꝝ ꝯiungeꝫ vnus digitus pedis:ꝛ boc:qz necessitas est in his magis firmitudine q̄ꝫ cōprehensione que duo concurrūt in palma:ꝛ qz aliūs digitus ꝓter pollicem habet duo ossa.

Caplm. VII. De diuersitate extremitatū aialiū:ꝛ anothomia mādibule.

Tplura animalium habentium corticē i cozio sunt pauciozum membroꝝ:quoniaꝫ non indigent multo motu:ꝛ cancri ꝛ qui vocanꝫ karabo videnꝫ similes:tñ cum toto hoc diuersanꝫ:qz karabo habet caudā:ꝛ cancer nō:ꝛ cancer ambulat in margine:ꝛ karabo natat in pelago:ꝛ bꝫ iuuamen in cauda:ꝛ ꝓpter hoc sunt fortes pedes cancroꝝ ambulantiū in margine:ꝛ debiles illoꝝ qui profundanꝫ in mari:ꝛ sunt panciozes numero:qz sunt minoris necessitatis ad ambulandū festine. Et que bñt açumenē magnaꝫ:ꝛ sunt additamenta ad modū cornuū:tunc illa que sunt aialiū habitantiū in aqua sunt fortioza:ꝛ dextrū est fortius. Et loquamur de mēbris motiuis pisciū ꝛ anulosoꝝ:ꝛ testeoꝝ:ꝛ dicemus ꝙ habens multos bꝫ magnos pedes:ꝛ proprie quatuoꝛ mediales:ꝛ facti sunt pedes aialis qđ dicitꝫ sancer amidē:ꝛ sunt curti:qm̄ suū corpus est paruum:ꝛ corpus ꝑmi est magnū:ꝛ tunc tēperauerunt paruitatē corporis:ꝛ sui debilitatē cū multitudine pedu;deinde caput:ꝛ in quibusdā aialibus cognoscitur collū:ꝛ quedā sunt que non bñt collū. Dixit. omne aial habēs pulmonē bꝫ collū:qm̄ collum est ꝓpter tracheā arteriā:ꝛ non habens medullam:nō habet caput:qm̄ medulle ꝓpriū est:vt nō habeat pondus super se:qz est membꝝ cognitionis:ꝛ est instrumentuꝫ corporale estimationis operationis que est in oibus aialibus loco cognitōis in homine. Dixit. ꝛ omne aial habet membra sua anteriora fortioza:qm̄ illa sunt membra que mouēt de loco ad locū. Et in homine in sua pueritia infantili mēbra posteriora sunt leuioza:ꝛ suū caput:ꝛ corona capitis pōderosioza:ꝛ boc ne si ambe extremitates essent ponderose non posset infans ambulare nisi super manus:ꝛ quando inualescit infans corroborāt pedes eius multū:qm̄ habent sustinere magnū pondus:ꝛ caput leuescit. Et equus:ꝛ quedā aialia habēt maioꝛē eleuationē anterius in partibus anteriozibus:ꝛ boc fuit:vt maioꝛ sit leuitas in posteriozibꝰ:ꝛ sua longitudo i ifantia est minoꝛ ꝓpter istā eandē causaꝫ:ꝛ in equulo sunt sue iuncture laxiozes:ꝛ ꝓpter boc pōt equulus in infantia confricare suū caput cū pede posteriozi:ꝛ quādo crescit equulus crescit multū in longitudine:ꝛ iuncture sui colli sunt durioꝛes:ꝛ nō poterit facere istud. Et ponderositas superiozis capitis significat debilē directionem:ꝛ boc est:qz erit corpulentia in membris cogitatiuis. Et dixit:qm̄ itellectus exigit:ꝙ etiā non sit in corpore. Et narrauit Aꝛ. causam quare homo diminuebaꝫ in armis manifestis:ꝛ boc est:qm̄ habebat quidā loco omniū armoꝝ:ꝛ illud est qđ diximus in predictis. Et dixit ꝙ aialia habentia digitos in pedibus ꝓter hominē operanꝫ pedibus qđ facit homo manibus:ꝛ boc simia:ꝛ vrsus:ꝛ quedā sunt habentia digitos. ſ. in pedibus posteriozibus:vt melius possint pati fixionē illoꝝ super res super quas stat:qm̄ habet operationē ad erectione:ꝛ stare super pedibus posteriozibus:ꝛ operaꝫ cū suis membris:siue iaceat super costā:siue stet:siue iaceat supinus. Et in quibusdā aialibus diminuunꝫ digiti pedū posterioꝝ vno digito respectu anteriozum:ꝛ erunt digiti pedū tunc. 4. ꝛ boc:qm̄ non intendit cōprehendere aliquid per pedes posteriozes:ꝛ operari per pedes anteriozes:sed eleuare:ꝛ dilatare:ꝛ cū pugnat erigit se:ꝛ rapit manibus:ꝛ opus est:vt figatur super pedes posteriozes:ꝛ operari per pedes anteriozes:ꝛ illud super qđ cadit suus visus ante:ꝛ non ita facit pedibꝰ posteriozibꝰ:ꝛ est sicut leopardus:ꝛ etiaꝫ adhuc:qm̄ ille digitus induceret grauitatē in ambulatione. Et dixit Aꝛ. ꝙ homo inter oia animalia habet pectus amplū:qm̄ in quadrupedalibus spatule:ꝛ brachia faciunt strictūrā pectoris. Et aues habent in pectore. q. tenuitatez:vt rumpant aerē ad modū nauis:ꝛ dico ꝙ aues sunt meliozis modi in bꝫ q̄ꝫ quadrupedalia:qm̄ acuties pectoris non in osse cooperit cor:sed in osse qđ exit ab illa. Dixit. ꝛ aptioꝛ locus māmillaꝝ in animalibus sedentibus est pectus:cū sit amplū:ꝛ hoc cum dant māmare sedentes. Sed animalia ambulantia que habent soleas ꝛ habent volā fissam:ꝛ que habēt yngulam integrā:vt camellus:ꝛ equus:ꝛ que habent duas māmillas tantū:ꝛ si haberēt māmillas super pectus forte essent ibi secundū modū quo sunt inter inguina:sed nō ita ꝓpter matricē:ꝛ etiā preter istud:qz impedirent motū:ꝛ animalia que habent digitos fissos:ꝛ que multū generant habent māmillas in longitudine ventris in duplici acie:vt lactētes melius māment:ꝛ in pluribus numerus māmillaꝝ erit secundū numerū filioꝝ ꝓterqꝫ in leone:qm̄ habz duas māmillas:ꝛ raro generat:ꝛ ad plus duos filios:ꝛ filly sui sunt pauci:quoniā complexio calida multum consumit nutrimentū:quoniā caloꝛ in ipso multum dissoluit:ꝛ ideo non multum generat:ꝛ non comedit:nisi quando venatur:ꝛ nō venatur nisi semel in die:ꝛ in duabus diebus. Et non est sicut aial qđ inuenit nutrimentū siū paratū:ꝛ comedit tota die. Et māmille leene sunt in medio ventris:ꝛ non in inguinibus:quoniaꝫ habet digitos fissos. Bꝫ elephas:quoniā habet amplitudinē pectoris:ꝛ digitos fissos:ꝛ parū generat:ꝛ est suum lac multuꝫ spissum:ꝛ tunc necessariū fuit ꝙ māmille essent in pectore:qua possit decoqui per calozem cordis. Et in masculis non inueniunꝫ māmille nisi in homine:ꝛ camello similiter qui assimilaꝫ patri nō matri:ꝛ numerauit Aꝛ. in hoc caplo:ꝛ dixit ꝙ omne animal babens sanguinem habet sperma. Et mulieres habent sperma:ꝛ menstruuꝫ:ꝛ exeunt ambo a matrice:ꝛ vtriꝰq; illoꝝ est superfluitas sanguinis:ꝛ de hoc post dicemus. Dixit. quoniā femine qua drupedum emittunt vrinā post quando ibi est locus matricis:ꝛ erat ille locus magis conueniens ad luxuriādū. Et masculi quozūdam animaliuꝫ post vrinant sicut elephas camellus:vel leo:ꝛ aial qđ vocatur allerab:ꝛ nullū animal babens soleā in pedibus mingit post:ꝛ omne animal completū ꝓter homines habet caudā siue ouez siue pariat:ꝛ aliquando erit illa cauda parua:ꝛ iuuamentū quidē caude est:vt sit arma:ꝛ defensozium:ꝛ de oibus cooperit anuꝫ. Et homo inter oia aialia ꝓprie habet anchas:qm̄ eleuant:ꝛ coxas:ꝛ crura:ꝛ que incuruanꝫ multū in comparatione sui corpozis. Sed quadrupedalia nō habent anchas:qm̄ sue extremitates sunt leues:ꝛ cōiunguntur cū neruis:ꝛ non est eis opus cū erigenꝫ super pedes:vt stent diu erecti super illos:ꝛ materia anche transiuit in caudā:sed aues:qm̄ sunt in sua erectione inter vere erectum:ꝛ illum qui est. q. inflexus super genua:ꝛ sunt sue coxe multum carnose:ꝛ nō in crure assimilanꝫ homini secundū quid:ꝛ ꝙ alys aialibus secundū quid:ꝛ ideo habuerūt anchas. Bꝫ paruas:sed solea sicut in equis generatur ex terrestritate in ipso:ꝛ non habebit cornu nisi fuerit animal multe terrestritatis:ꝛ magni corpozis:ꝛ nō habebit soleaz in pedibus ꝓpter arma:ſꝫ propter sustētationem magni corpozis:ꝛ tunc fuit factū vnum cornu sicut in carchadam:quoniam yngula illa solearis est. q. essent multe yngule adunate:ꝛ qđ habet soleā yngulareꝫ nō habet cabab:qm̄ indiget multimoda declinatione pedis. Et pauca declinatio erit ꝓpter paucos angulos:ꝛ tūc festinabit in ponendo pedes subito in terrā:qm̄ declinabunt ad partes:qm̄ bene ligatū est fortiozis gibbationis q̄ꝫ non bene ligatū;ſꝫ etiā habens iuncturā laxā habebat facilē declinationē:ꝛ ꝓpter boc in habentibus cabab nō creabatur cabab in manibus:qm̄ indigebat:vt cēnt fortiozes in operationibus:qm̄ sunt mouentes. Sed cabab in aialibus habentibus yngulā fixam est ꝓpter hoc:vt iuuent ad fissurā. Sed aial habens pedē fissuꝫ in digitos:sed modificauerunt partes modificatione quadā:ꝛ suaz

expansionē intelligo partes cabab. Sed habēs yngulas fixas in duo habet illas partes magnas: ⁊ non cōponitur super crus nisi cū duo coniungente: ⁊ duas cōiunctuas: ⁊ in hoc erit gradatio a crure ad yngulas pedis: sed q̄ hz multos digitos si haberet cabab idigeret vt cabab ꝓportionarē cuilibet digito: ⁊ nō diuideret in digitos diuisione cōsimili q̄n modus extremoꝝ est diuersus cū modo medioꝝ. Sed q̄n loco multaꝝ partiū fuerunt ptes due sue cōiunctiones cū cabab assimilanť: ⁊ tā multiplicabā tur digiti pedū in hominib⁹: vt per illos meliorarē fixio pedū super terrā: ⁊ creabanť curti ne exponanť occasionibus cū tenditur figi super illos. Et oē aial agreste hīs sanguinē: hz linguā nō ligatā: sed tencha hz linguam que assimilať lingue pisciū: q̄n ligať q̄ō est aial in parte aquosum. Et lingue agrestiuꝝ assimilanť inter se: q̄n sunt carnose: ⁊ sunt agrestia. Et tā numerauimus causas incurtationis linguaꝝ in piscibus: ⁊ suoꝝ ligamentoꝝ: ⁊ quedaꝝ aialia marina hñt linguā fixā sicut cochi. Dixit q⁹ mot⁹ vtriusq; mandibule: fm rectitudinē est similis incisioni: ⁊ motus eoꝝ ad partes est similis masticationi. Et omne aial nō indigens masticatione sicut aues nō hz in inferiori mādibula dentes nisi vnū motū. Et omne aial mouet mandibulā inferiorē: q̄n superior fatigareť: eo q⁹ membra multa continuanť in illa: sed inferior nō hz operationē nisi in iuuamento comestionis: ⁊ ꝓpter hoc appꝛopriauerunt masticationē ei. Sed tenchea: q̄n opus fuit ei: vt in ipsa euulsione haberet sustentamentū: ⁊ habebat curtos pedes: nō tales quales leo: ⁊ aly lupi qui mozdere potuerunt: sed ad sustentare per pedes anteriores: ⁊ motus sui colli. Et tencha fuit aial indigēs cibatione carnis fortis: q̄n acquirit per mozsuꝝ. Positū ergo fuit ei membꝝ fortius: ⁊ fortius est illud q̄ō est superpositū cū acciderit ei suppositio a volūtate ⁊ nā. Et nāliter membra omniū aialiū mouenť versus imum. Et illud est: q̄n opus est: vt ille motus sit velocior: ⁊ fortior cū erit simul a volūtate: ⁊ natura: ⁊ cognitū est: q̄n percussio a posteriori magis ledit: ⁊ tunc bene ordinabiť in tencha motus mādibule superioris: ⁊ sicut tencha mouet mandibulam superiorē: ita coluber hz ꝓpꝛiuꝝ erigere caput solū ad posterius: ⁊ hoc est: vt habeat possibile aspicere oēm sui partē diu: q̄n nō videt ab anteriori aliquid de suis membris: q̄n sut oculi sunt positi. q. extra sua membra. Et aialū agrestium que oua pariunt est quoddā q̄ō dicit leo terre: ⁊ credo q⁹ assimileur Malachie: ⁊ alche que sunt quedā spēs lacertorū: ⁊ est multi motus: ⁊ eleuāt suā caudā: ⁊ est multū macer: q⁹ habet modicū sanguinis: ⁊ ideo est multū timoroꝰ: sus: ita q⁹ timet q̄libet: ⁊ ꝓpter hoc timoꝝ ille vetat ipm a comestione sua: ⁊ mutat suū colorē cuꝝ timet: q̄n timoꝝ imꝓimit fortiter signū in sua complexione. Hz ossa mādibule: ⁊ tympoꝝ suus neruus est secundū serras in mandibula: ⁊ tunc dico q⁹ mādibula superior terminať supius ad serrā cōmunē sibi ⁊ frōti: ⁊ vadit sub superciliys ad tympora de vno ad alterū: ⁊ contrarius terminus inferior: est vbi nascūtur dentes: ⁊ a duabus partibus est secunda serra ex parte auriculaꝝ cōmunicans inter ipsuꝝ ⁊ os: q̄ō est simile. q. ale: ⁊ illud est post molares: deinde aliūs terminus: ⁊ est ille cuius terminus declinat modicum ad partē domesticā: ⁊ tunc erit serra diuidēs inter istū ⁊ serram quā nominabamus: ⁊ que diuidit superius palatum secundū longitudinē: ⁊ tunc isti sunt eius termini. Hz serre intrātes terminos de illis est vna serra que diuidit superius palatū secundū longitudinē: ⁊ serra que vadit iter duo supercilia in directo duaꝝ māmillaꝝ: ⁊ serra que incipit ꝓpe initiū secundū huius serre: ⁊ declinabit ab illa descendendo in rectitudinem eius que est a dextra inter quadruplos ⁊ caninos: ⁊ alia serra cozonalis in parte sinistra: tūc inter istas tres serras. f. mediā: ⁊ duas extremas: ⁊ inter directū oziginis dentiū nominatoꝝ: creabunť vl terminabunť duo ossa triangularia. Sed bases duorum trianguloꝝ non sunt vbi nascunť dentes: sed cadit ante hoc vna serra diuidens ꝓpe bases: q̄n tres serre pertrāseunt hunc diuisorē in locis nominatis: ⁊ sub duob⁹ triāgulis erunt duo ossa que circuerunt bases trianguloꝝ: ⁊ erigit duos angulos rectos duaꝝ serraꝝ extremaꝝ: ⁊ diuidit inter duo ossa id quod descendit de serra mediana: ⁊ vtriq; ossi erunt duo additamēta ꝓpe serrā que est diuisor: ⁊ vnus acutus ꝓpe duos caninos: ⁊ angulū expansuꝝ in directo narium: ⁊ de serris mādibule superioris est serra que descendit cū serra cōmunicāte in sursum: ⁊ vadit ad partes oculi. Et quando applicať ad mandibulā diuiditur in tres ramulos: ⁊ vnus illoꝝ vadit super serrā cōmunicantē cū fronte: ⁊ super concauitatē oculi quousq; continuetur cū supercilio: ⁊ alia serra sub ista: ⁊ continuatur eodē modo: ⁊ non intrat in cōcauitatē. Et serra tertia que eodē modo continuatur postq̄ intrauit in cōcauitatē: ⁊ quartū est de illis inferius i cōparatiōe serre que est sub supercilio: ⁊ remotius est a loco qui tāgitur a superiori. Sed os in quo distinguitur serra prima est maius: deinde illud in quo distinguiť serra secunda.

¶ Capitulū. VIII. De anothomia maxillaꝝ: ⁊ labioꝝ.

Tgena habet duos motus: ⁊ vn⁹ illoꝝ sequiť motū mandibule inferioris. Et secundus motus cōis est labioꝝ: ⁊ motus eius sequitur motū alterius mēbri: ergo musculus illius mot⁹ est alterius mēbri: ⁊ tūc q̄n motus est cōmunis illi: ⁊ aly mēbro est per musculū cōem illi: ⁊ aly mēbroꝝ: ⁊ iste musculus est vnus in vtraq; gena latus: ⁊ amplū est suū nomen. Et vterq; illoꝝ est cōpositus ex quatuoꝝ partibus: q̄ fila veniunt ei a quatuoꝝ partibus. Et quedā illoꝝ nascūtur a iuncturis spatulaꝝ cū ligamento pectoris: ⁊ continuanť sue extremitates cū extremitatibus labioꝝ: ⁊ trahunt os inferius obliquū: ⁊ secunda nascūmť a casse pectoris: ⁊ ligamētis pectoris ex vtraq; parte. Et vadunt illa fila, in obliquū: q̄ nascentia a dextra secant nascētia a sinistra ex transuerso: ⁊ nascentia a dextra coniunguntť cū extremitate labioꝝ sinistra: ⁊ econtra nascentia a sinistra: ⁊ quāto ista fila fuerint contexta ⁊ contrahentur simul extendunt labia ad exterius. Et tertius nascit a parte spatule: ⁊ applicatur ad locū superiorē loco⁹ istoꝝ musculoꝝ: ⁊ mouent labia ad duas partes: vno modo. Et ꝯrtus nascit a scenetim colli: ⁊ trāsit per auriculas: ⁊ transit ad genas: ⁊ mouet genas vno motu: ⁊ labia sequunť genas in illo motu: ⁊ cū isto motu sunt quidā qui fere possunt ducere angularia labioꝝ vsq; ad auriculas: ⁊ tunc mouet auriculas isto motu: ⁊ labia que habent quosdā musculos cōmunes sibi ⁊ maxille sinistre: ⁊ habent musculos ꝓpios sibi: ⁊ sunt quatuor: ⁊ vnū par illoꝝ venit a superiori idirecto duaꝝ gibbositatū faciei: ⁊ applicatur ꝓpe terminos labioꝝ: ⁊ duo inferius: ⁊ in istis quatuor est sufficiētia motus labioꝝ solum: q̄n quilibet illoꝝ cū mouetur solū mouet labia ad suam partē: ⁊ quando mouenť duo ad duas partes expādūt labia ad suas partes: ⁊ tūc si completur motus ad quatuor partes: ⁊ labys non sunt aly motus ab istis. 4. extremitates cōmuniū musculoꝝ imiscebant se cū substātia labiorū mixtione quā nō pōt discernere sensus in substantiaꝝ labioꝝ: q̄ labiū est membꝝ carnosum sine osse. Sed extremitas nasi cū ea continuantur duo musculi parui fortes: ⁊ sunt parui ne faciant angustiam aliquam musculis

quibus magis indigeť: q̄n nobiliores habent motus genaꝝ: ⁊ labioꝝ: ⁊ magis necessariū: vt plus semper in motu: sed sunt fortes: vt recuperent suā partūtatē: ⁊ veniunt illi musculi a parte gibbositatis genaꝝ: ⁊ imiscent se primo cū filis genaꝝ: ⁊ veniūt ab illa parte: q̄ motus nariū est ad istā partē: ⁊ mandibula inferior mouebatur: ⁊ non superior ꝓpter iuuamenta: ⁊ est vnū q̄ō motus leuioris est melior: ⁊ aliud est: q̄ō est magis ꝓpinquū membris nobilibus debet esse quietū: ꝓpter id quod timeť ex motu: ⁊ ꝓpterea si moueretur superior mandibula non eēt iunctura illius ⁊ capitis tā bene firmata: ⁊ non fuit opus mandibule inferioꝛi plus tribus motibus. Et hz motus est in apertione oris: ⁊ alius ad claudēdū ipsuꝝ: ⁊ tertius masticationis: ⁊ aperiens os facit mandibulā inferiorem descendere: ⁊ claudens eleuat sursuꝝ: ⁊ motus masticationis facit declinationē ad duas partes: ⁊ manifestū debet esse: q̄n motus mādibule inferioris debet eē per musculos descendētes ad ipsaꝝ: ⁊ tunc constringetur: ⁊ eleuabit mandibulā inferiorē: ⁊ facientes illaꝝ descendere sunt in contrario modo: ⁊ masticationis in obliquo: ⁊ fecit natura duos musculos in homine claudentes os: ⁊ descendētes ad inferiorē mandibulā: ⁊ fecit illos paruos: quoniaꝝ membrū paruū ⁊ leue. Sed alia animalia habent mandibulā inferiorē fortiorē, ꝓpter hoc q⁹ indigent ista mandibula ad euellendū ⁊ mozdendū: ⁊ scindendū: isti duo musculi sunt molles: q̄n sunt ꝓpinqui medulle valde humide: ita q⁹ inter illos: ⁊ medullā non est nisi vnū os: ⁊ tunc ꝓpter hoc: q̄n timebatur q̄ō si essent cōmunicātes cū medulla: ⁊ accideret aliq̄ occasio musculis: q⁹ illa veniret ad medullā: ⁊ ꝓpter hoc suffodiebat natura oziginē illoꝝ sub eē capitis: q̄ō os est compositū ex duobus ossib⁹ parūm ex separationibus foraminū meatuū: qui transeūt vsq; ad exteriora ꝓspere: ⁊ procedunt ordinatim diuerscendo quousq; peruenīat a dextra: vt sua substātia paulatim indurescat: ⁊ recedat paulatim a suo ꝓncipio: ⁊ quiliberistoꝝ musculoꝝ habet nascētes chordas magnas: ⁊ comprehendunt magnitudinē mandibule supioris: ⁊ cōstringuntur: ⁊ eleuant mandibulā supius: ⁊ isti duo musculi iuuantur p istos duos musculos. Et veniūt isti duo musculi interius in oze: ⁊ descendunt in mandibulā inferiorē. q. in foueā: q̄n erectio ponderosi indiget virtute intēsa. Et chorda tertia istoꝝ duoꝝ musculoꝝ nascitur a medio istoꝝ duoꝝ musculoꝝ non ab extremitate: vt sit fortior: sed musculi aperiētes os cū quibus descendit mādibula inferior nascitur ab additamētis similibus acub⁹ que sunt post aures: ⁊ descēdunt: ⁊ faciunt ex se musculū: ⁊ facit ex se chordā: vt sit fortior: ⁊ a chorda ꝑgunť ite fila: ⁊ illa fila faciunt ite musculū ex implētione carnis: ⁊ illud est: q̄n si esset vnus exponeretur magis occasionibus: ⁊ obuiat incuruationi mandibule inferioris: ⁊ cū trahitur ille musculus: trahit retro: ⁊ habent descēdere proculdubio: ⁊ q̄n ponderositas iuuat ad descensuꝝ: tunc nō indigebat ista mandibula nisi duobus musculis. Hz musculi masticationis sunt ex vtraq; parte similes triangulo: ⁊ cū eius caput fuerit positū in angulo: qui est ex suis angulis in facie: protēduntur ex illo duo rami: ⁊ vnus descendit ad mandibulā inferiorē: ⁊ alter ascēdit ad partes paris: ⁊ inter ea continuatur vna basis recta: ⁊ miscetur quisq; angulus ei q̄ō ante ipse existit: preterea: vt iste musculus habeat partes diuersas in cōtrahēdo: q̄n nō oportet vt habeat motū equalē: hz indiget multiplicidiuisione ad hoc: vt perfecte compleatur molitio: ⁊ masticatio. Et aues diuersantur in suis membris ꝓpter diuersitatē in suis iuuamentis sicut diuersantur in collo: quoniā q̄daꝝ habent colla longa: ⁊ quedā habent colla curta: quoniaꝝ que habent recipere nutrimentū a ceno: aut ab aqua habent collū longū. Sed que non indigent huiusmodi: sed viuunt rapina colla curta habent. Et que habent pedes longos non possunt natare neq; se submergere: ⁊ suū nutrimentū est in luto: ⁊ lacubus: ⁊ habent pedē longum: vt possint stare super ped: ⁊ accipere roſtro vel pica q̄ō est ei necessariū: sed q̄ō pōt natare: ⁊ habet picas nō fuerunt illi pedes longi: ⁊ hoc vt sint fortiores ad natandum: q̄n non timet de submersione. Et animalia que habent colligere vermes: ⁊ pisces partuos a ceno fecerunt ei picā acutam multū: vt possint per illā perfozare: ⁊ capere: ⁊ q̄ō habet operationē ad recipiendū suū nutrimentū a fundo luti: facta est ei pica longa acuta ne opoꝛteat ipsam ponere in lutū: ⁊ oculos: ⁊ caput: ⁊ aliūs: licꝫ habeat duos pedes: angulus tamē suoꝝ geniuum ponit ad posteriūs: ⁊ incuruatur secundū illum angulum ad anteriūs: ⁊ dico ego: q⁹ hoc est: q⁹ homo erectus est in suo statu: ⁊ possibile est: vt diuertatur ad omnē partē: ⁊ habet homo nares: ⁊ tybias magnas: ⁊ inclinatur ad posterius ꝓpter iuuamēta que diximus: ⁊ tunc si angulus genuum hominis esset ad posterius esset illi graue surgere postq̄ sedit: sed aues: q̄n sunt leues post: ⁊ pōderosiores ante: facta est eis declinatio ad partē magis ponderosam. Et dicimus q⁹ omnes aues venatrices cito volant vt ꝓcedant: ⁊ alie vt fugiant ꝓeter aues que sunt magne corꝑulētie: ⁊ q⁹ est in eis terrestritas multa: non potuit ingeniari natura eas facere leues. Et omnis auis habēs yngues curuos non habet posterius cornu: quoniam habet curuos yngues ꝓeliaꝰ anterius. Si autē ꝓeliaretur ꝑ id quod est posterius impediretur ꝓelium anterius: ⁊ cognitus est q⁹ melius erectur anterius q̄ posterius: ⁊ non pōt bellari cum cornu nisi cū eleuerit se a terra. Et ꝓpter hoc factū est cornu in tybys posterius in auibus terrestribus: q̄n si haberēt yngues anterius non essent idonee ad ambulandū: ⁊ oē animal habens collum longū: ⁊ forte expandit ipsum cū volat: sed habens collum longū ⁊ debile contrahit collū in volatu sicut auis que dicitur mestibelgenu. Hz de anchis auiū iā locuti sumus. ¶ Et dixit Aꝛ. q⁹ vna pars piscium natat cū alis: ⁊ vna non natat cū eis: sed tamen habet alas: imo natat faciēdo plicas de corꝑore: vt coluber: ⁊ credo q̄ō marme sit huiusmodi. Et ordo alarum in piscibus est diuersus: ⁊ sit suus numer⁹: ⁊ qui piscis habuit papas multas magis viuit in sicco: q̄ conclusio suoꝝ porozum retardatur: ⁊ delphin: quoniā est magni corꝑoris ⁊ respirat iuuat ipsum natura per cannā vnā magnaꝫ. Et si vespertilio haberet caudam nō bene posset volare. Et strutio assimilatur auibus in quibusdam: ⁊ alijs animalibus in quibusdam: ⁊ q̄ non habet. 4. pedes habet alas: ⁊ q̄ nō est auis vere non habet plumas: sed simile pilis: ⁊ q̄ assimilabatur animalibus quadrupedalibus hz solcam sicut camellus: ⁊ q̄ auibus habet illā curuam.

¶ Incipit liber. XV. De generatiōe aialiūꝫ: ⁊ de anothomia virge: ⁊ matricis. Caplm. I.

Animal generans in alio aliud est masculinū: ⁊ animal generans in se per aliud ad complementū vel partes complementi est femininum: ⁊ si aliquod animal esset q̄ō generaret se ꝑ se non haberet masculinum vel femininū: ⁊ iam in hoc diximus de vegetabilibus minimis: q̄ō potest sciri in hoc capitulo. Et oia animalia sanguinea que ambulant: aut volant: aut saltant erūt diuersa per masculinū ⁊ femininū: ⁊ erit inter illa luxuriatio: sed si non pariunt sibi simile esset de numero generātiū sibi simile: sed anulosa iā generant se per putrefactio-

nem:ꝛ iā erit masculinū:ꝛ femininum:ꝛ erit inter illa luxuriatio:sed non pariunt sibi simile gusanes:ꝛ si pareret sibi simile:essent de numero generantiū sibi simile:ꝛ qñ generant ré non sui generis:ilta generatio non vadit ad non terminū:vt fiat mutatio:ꝛ non saluatio in genere:qz non ponit terminum in vnoquoq;ꝛ tunc erunt quedam animalia que generant generatione completa:ꝛ quedaz in completa:ꝛ ilud est in ouantibus:ꝛ generantibus gusanes. Et ouantiū quedam generant oua completa sicut aues:ꝛ quedā non completa sicut pisces:quoniā piscium oua crescunt postq̄ exeunt. Et eodē modo credo q̄ anulosum animal:qđ generatur per putrefactionem in terra non generat gusanes generationes:sed oua que post mutantur in gusanes:ꝛ non est remotū:quin etiam ille gusanes reuertant ad naturā illius a quo generate sunt:ꝛ generant ipsuz:ꝛ volo dicere q̄ nō stat sua generatio in gusanes secundū modū quo potest facere ré sue speciei:ꝛ illud indiget speculatione in marinis:quoniā in vna ciuitate saraceno;ꝛ:que dicitur scealikam post pluuiā magnā que fuit ibi:videbant bombices cooperientes terrā per miliaria multa:ꝛ quilibet illoꝛ texuit super se sericum:ꝛ exiuerunt post volantes alate:ꝛ fecerunt semē:sed istud sericum non erat continuatū nec poterat reduci ad continuitatē per aliquod genus calamistri:ꝛ tunc non curauerunt boies de illo semine. Et credo q̄ si illi boues dedissent pullis illoruz ouozum folia bona mozi veniissent ad completā speciem:ꝛ generassent bonū sericū. Sed determinare:ꝛ q̄ statutū est q̄ animalia que generant per se faciunt ex se gusanes non placet mihi: quoniā nemo pōt videre quando generant:ꝛ gusanes sūt p̄ apiculas volātes in circuitu candele:ꝛ per bombices:ꝛ per locustas:ꝛ post conuertunt in suā speciē.ſ.per oua predictoꝛ ad speciem ipsuz dico generantis:ꝛ tunc non est mirū si animalia anulosa similiter generant:ꝛ fortasse predictā dicētes opinionē non intellexerunt opinionē nisi mediā:scilicet q̄ cū bombaꝛ p̄mo faciat oua:ꝛ post gusanes: ꝛ post bōbicem:non cogitauerunt nisi q̄ tantū facerent gusanes: ꝛ sic de alys anulosis:ꝛ iaz habui amicū qui fecit scorpiones:ꝛ illi scorpiones post generauerunt alios scorpiōes. Et non debet hoc esse aliquo modo q̄ res que generant per virtutē generatiuā:quin ét possint alio modo generari:quoniam bene potest esse q̄ generatio sit ad generādum speciem:sed factio est circa individuum:qđ post incipit generare:ꝛ sicut homines possunt se rescindere a generatione:aut ex volūtate:aut ex peste aeris:ꝛ mozi oēs: ꝛ tunc si fieret homo:ille etiā generaret:ꝛ reuertereť species:ꝛ factio:ꝛ generatio erunt inuantes adinuicez in saluando speciem:ꝛ iam inuenimus in vno riuo qui dicitur iactam castozem:ꝛ scitum est q̄ ille riuus est pauci temporis:ꝛ credimus q̄ illud animal fecit se ibi:quoniā non possumus dicere q̄ illō animal ỹenit a mari in illū riuū p̄opter nimiam distantiaz illius riui a mari:ꝛ multotiēs cōcauant terrā:ꝛ descendit aqua:ꝛ decurrit illa aqua ad aliquam fossam in qua nunc̄ fuit pisces:ꝛ post generantur in ea pisces:ꝛ dixit q̄ mas.differt a femina in situ testiculozum:ꝛ matricis:ꝛ quando abscinditur virga:mutat complexionē corpozis:ꝛ non est remotum cum sit complexio masculina manans in alia membra preter coz ab vno membro postq̄ completus fuerit suus effectus erit complementum effectus postq̄ intenderit in meliozem coitum:ꝛ tunc cū amputabitur illud membruz imutabitur complexio:ꝛ hoc quidez non est remotū postq̄ illud mēbꝝ amputatū abstulit a corpe cōplexionē masculinā: ꝛ tūc non nascentur pili in consimili situ cum maribus:ꝛ non assimilabitur vox istius vocibus mariū:sed si fuerit abscisio istius post hoc:ꝛ postq̄ pili fuerint quieti in suo situ nō auferentur pili vel vox masculina. Et aliqui masculozum non habent testiculū:ꝛ propter hoc cito descendit suum sperma sicut in quibusdā piscibus non habentibus testiculos:sed illis erunt due vie recte. Dixit.ꝛ testiculi in quibusdam habentibus testiculos non sunt pars viarum spermatis:sed diuisi a vyis:sed veretrū suum initium est a ligamentis nascentibus ab osse pectinis :ꝛ sue carnis:ꝛ est creationis rare:ꝛ hoc:vt extēdatur per spiritum subintrantem cum opus fuerit:ꝛ cadit cū opus fuerit:ꝛ tunc cum fuerit aliquando erectum non conducet: ꝛ in sua erectione sunt duo iuuamenta:ꝛ vnum illozū est meliozatio introitus ad vuluam:ꝛ q̄ in vulua sit potentia melius recipiendi ipsum. Et secundus:vt sit via recta quatenus emissio spermatis sit equalis:ꝛ due extremitates sui capitis habent declinationez ad īmū:qm̄ certa est illa chorda:ꝛ creabatur illa chorda ꝓpter pulchritudiné: ꝛ creabatur etiam:vt sit sustentamentū virge ne cōtinue erigatur:ꝛ melius est sustentamentū nodi virge:ꝛ melioꝛ est incisio in medio:ꝛ virga quando est longa non multū generat ꝓpter longitudinē vie:ꝛ est res que cito alteratur:quādo diuidit a loco sue generationis. sed matrix est posita posterius vesica anterius intestinis:vt sit culcitra inter illa:ꝛ custodiatur ab illis ꝓpter creaturā. Et musculi mouentes virgaz sunt duo paria:ꝛ vnius paris musculi sunt ex duabus partibus virge:ꝛ cum extenduntur amplificatur via:ꝛ rectificat:vt velociter exeat sperma: ꝛ alius nascitur ex osse pectinis:ꝛ continuat cū radice veretri ex transuerso:ꝛ tunc cum fuerit sua extensio equalis erit tensio virge recta:ꝛ tunc semp tensio virge sequitur motus musculoꝛ. Dixit.ꝛ creati fuerunt testiculi pendētes:vt meliozareť ozdo vasozum spermatis : quoniā illa vasa creata fuerunt tortuose:vt materia spermatis retardaretur ꝓpter digestionem:ꝛ compleat in eis eius generatio:ꝛ etiam iuuant ad equalitatē ciectionis ne nimium festinet sicut in brutis:ꝛ hoc:qz inducit eis quandaz gratuitatem:qz retardant abiectione:ꝛ istud non est abiolute iuuamentum:sed completur iuuamentum:ꝛ est nominatuz:ꝛ illud est:quoniā in eo completur generatio spermatis:ꝛ non est inconueniens eiusdem rei esse plura iuuamenta. Et cum dixit magister primus q̄ testiculi exeunt a vyis spermatis voluit intelligere q̄ nihil facerent ad generationem spermatis:sed q̄ sua substantia est diuersa a substantia viaꝛ que continuatur cum illis:quoniā nō est via:sed sustentamentū viaꝛ:ꝛ non est mendaciū qđ dixit medicus:ꝛ dixit q̄ quando spadonant aialia contrahunt nerui:ꝛ vene in sursum:ꝛ separabunt a ventre:ꝛ non curret in eis ad virgam materia spermatis:ꝛ dixit q̄ thaurus emutulatus est:ꝛ voluit coire:ꝛ videbat materia descēdere ad didimos:ꝛ exiuit a virga:ꝛ generauit. Et dixit q̄ semen aliquando cozrūpi vult:sed cū ascēdit:ꝛ adunatur in vno loco digeritur. Et omne carēs crure caret virga:ꝛ testiculis:ꝛ q; pisces non habēt veretrū: ideo complent sua oua extra sicut semina arboꝝ extra. Et dico q̄ instrumentum qđ habēt femine est matrix in principio creature:ꝛ q̄ illi respondet est virga in masculo:ꝛ coniunctum cū illa:sed in vno illozum est completa materia:ꝛ erit extra:ꝛ in alio erit diminuta:ꝛ retenta interius quasi virga in muliere:ꝛ.q.osseum testiculoꝝ maris esset matrix:ꝛ.q. virga esset collum eius:ꝛ vulua:ꝛ duo testiculi mulieris:sicut testiculi virozuz:ꝛ in viris sunt maiozis quantitatis:ꝛ longiozis cum rotunditate:ꝛ in mulieribus interius:ꝛ sicut mares habent vasa spermatis inter testiculos:ꝛ locum exitus in radicē ventris:ita mulieres habent inter testiculos:ꝛ ozificium matricis.q.vasa

didimalia. Sed in maribus incipit sperma a testiculis:ꝛ eleuat sursuz:ꝛ figit se in quandā concauitatē a qua pendent testiculi:ꝛ post descendit tortuose inferius:ꝛ cōpleť ſm digestionē spermaticā:qđ reuertitur quouscz exeat p viā que est in radice virge a duab⁹ partib⁹:ꝛ ille locus est ꝓpe collū vesice:ꝛ illud est longū in maribus:ꝛ curtū in mulieribus:sed in mulieribus tendit a duob⁹ ouis sicut duo cornua in duo maria:ꝛ expanse:ꝛ vadunt in aspectū vritidum:ꝛ continuanť sua capita cū testiculis:ꝛ cōstringuntur in hora luxurie:ꝛ procedunt ad ozificiū matricis equaliter:qm̄ contrabūt a duabus partibus:ꝛ tunc aperitur:ꝛ ampliať:ꝛ fugit sperma:ꝛ sunt curtiora sibi consimilibus in maribus : ꝛ diuersanť : qm̄ vasa spermatis in mulieribus continuanť cū testiculo:ꝛ transit ad additamenta cornualia quiddā qđ nascitur ab vtroq; testiculo: ꝛ vomitat sperma intra vas:ꝛ vocantur vomitātia spermatis:sed vasa spermatis in mulieribus continuať cū testiculis : qm̄ vasa spermatis in mulieribus accedunt ad molliciē:ꝛ lenitatem testiculoꝝ in eis:ꝛ non fuit opus: vt essent dura:nec etiā mēbrana illoꝝ:qm̄ bene cooperiuntur:ꝛ nō indigent ꝓiectione lōga:sed in maribus nō fuit bonū continuare illa cū testiculis:qm̄ illa inducerent lesionez eis in hora constrictionis:sed posuerunt inter illa medū qđ dicitur anendo:ꝛ venit res vomitata ad digestionē illius secundū medicos. Et secundū magistrū ꝓmū in mulieribus euomitant aliud:qđ eyciunt ꝓpe foramen vrine:ꝛ iaz certificatur hoc inspectione mulierū. Et opus est in hoc:qm̄ ozificiū matricis festinat ad sugendū cū senserit ꝓpiū sperma:ꝛ tunc suget sperma maris cuz ambo ceciderint in vnū:ꝛ si eēt matrix attractiua solius spermatis maris per se sine alteri⁹ coitione:ꝛ attraheret naturaliter sperma viri: accideret q̄ semper matrix eēt liber intenderet in attractione spermatis viri:ꝛ tunc scitū est q̄ in attractione ꝓpiū spermatis reperiē sperma maris extra qđ excitet sperma mulieris:ꝛ tunc operabiť in vna hora duplex opus.ſ.eiectionē ꝓpiū spermatis:ꝛ requisitionē alterius:Sed p̄mū est magis dignū:vt credatur cū testimonio mulieꝝ discretaꝝ:ꝛ est testimoniuz sapientis p̄imi:q̄ via seminiz exitus illoꝝ est stricta valde:ꝛ sunt coopertures illā in circuitu carnes glandulose ꝛ collū vesice:ꝛ ille carnes glanguloſe emittūt a se quasdā humiditates calidas que venientes ad ozificiū matricis stimulāt ad luxuriā. Et sperma in maribus est magis digestuz:ꝛ venit ad testiculos per venas tortuosas multas.q.ramisutiū siles que ducunt eis sanguinē in quo fit digestio:ꝛ alterabiť quātulacūq; alteratione in eis quouscq; assimileť testiculis:ꝛ humiditati testiculoꝝ in eis:ꝛ ꝓpie ei qđ ibi approꝑať de spū aereo:ꝛ creabať matrix ex venis multis:ꝛ ramificať ex venis ꝓnoiatis:vt sint ibi ad sustētamentū creature:ꝛ vt sit superfluitas menstruosa descēdēs p illos. Et ligabať matrix cū dorso ligamentis fortibus:ꝛ facta est ex substātia neruosa:qm̄ indiget multa extensione in augmēto creature:ꝛ per ꝓpagationē cū inculcať super fetū in ora partus:ꝛ nō cōpletur sua cōcauitas nisi ꝑs mēbroꝝ masculinoꝝ:ꝛ aliqñ exiuit cū illo ꝑs mēbroꝝ femineoꝝ:tūc ḡ accideret q̄ eius sile accideret in alys mēbris p cām alterationis:nō p cām mutatiōis: Dixit.ꝛ adhuc multa aialiū pariūt:ꝛ nō sua spēm:ſz gusanes que formanť alia forma:vt muſce:ꝛ apicule:ꝛ tūc nō est pole:vt istud ascribať mēbris assimilib⁹ in sua ỹtute:ꝛ tō luxuriat aial vna luxuria qua in eo gñanť aialia plura vno:ꝛ fortasse erūt inter eas mas ꝛ femina:ꝛ nō est pole: vt dicať q̄ sperma in illo sit dissimile. Et adhuc ramus arboris quin ō est decisus a femina totū plantať in terrā:ꝛ dat fructū:ꝛ adhuc:ſz ramus non sit ex fructu:ſz ex alio

Capłm.II. De cōplexiōib⁹ moꝝ aialib⁹

Tanimalium faciētiū oua: quedam sunt que complent intra:ꝛ quedā sunt que ponunt intra:ꝛ emittūt fozas:ꝛ quedā complent ex toto fozas:vt pisces . Et q̄ pariūt: quedā pariūt intra:ꝛ ouāt in inferiora ſui

ramo tñ:ꝛ hoc ꝓpter sui sl'itudinē ad ipm:ꝫ non sit fructus cui assimilat. Et tunc si dixit q ramus habuit in septes fructus:ꝛ posuerūt illū ramū in suā radicē imixtuꝫ cū ptibus alioꝝ ramoꝝ:tunc nō erit remotū:quin in aiali erit sl'r:ꝛ non est opus:vt veniat ab omni parte: qñ in vna parte sunt oēs partes. Et vlr partus nō est causa mā: ꝛ q sit influxū ab omni membro:sed sui cā est virtus informatiua sicut est scamnū in carpentarye:sed qō nominauerūt de delectatiōe luxurie:tūc res luxurie est multe luxuriationis postq̄ fluxerit sperma in vasa sua:ꝛ est de nouo motus ꝛfricationis:ꝛ iuuat ad delectationē punctura:ꝛ titilatio spermatis sup membꝝ sicut ꝛfricatio in pustulis:ꝛ post ꝛfricationē sequit separatio spermatis:ꝛ iste modus non reperit in oibus mēbris equaliter:ꝫ solū in vasis spermatis. Dixit. tūc dico q sperma est res cuiꝰ partes sunt sibi ꝛsimiles sui diuisa a corpore non dissoluta a corpore:q; dissolutio eēt innālis. Sperma aūt est res nālis. Et iuuamentū est in spermate:sed nō est iuuamentuꝫ in eo qō dissoluit a corpore:ꝛ erit dissolutio a corpore in illis que nō hñt sperma. Sed sperma est quedā supfluitas cibi:ꝛ nō est per corruptionē:aut liquefactionē:ꝛ non est supfluitas digestionis prime:neq; scde: qñ flegma:ꝛ colera sunt illius modi:ꝛ ꝓpter hoc inuenit vomitꝰ istorū post digestionē secundā:ꝛ ias erunt silia ista superflua multa:sed sperma est supfluitas digestionis vltime: ꝛ elꝰ abundantia est cū fuerit cibus multus:ꝛ tūc opus est:vt sit ex illo esse membrū:qñ est aptū ad hoc:ꝛ nō est res diuisa ab omni membro:ꝛ tunc nō est supfluitas ſm viā liquefactionis:etenim sita esset:aial ergo magni corporis cū erit multe dissolutionis erit multi spermatis. Sed nō est multi spmatis:ꝛ ideo est paucoꝝ filioꝝ:qñ cibꝰ suus clarificat a supfluitate scda:diuisus est in magnitudinez sui corporis:ꝛ sunt boies magni corporis:ꝛ arbores silr. Et ꝓprie aial multe pinguedinis:qñ sua bona supfluitas transit in sepū:aut pinguedinē:ꝛ ad hoc qō liquescit non indiget melius q̄ compleatur ipsuꝫ sperma: aut hꝫ vasa deputata ad recipiēdū ipsuꝫ:ꝛ lac silr in mulieribꝰ quoq̄ mō assimilat spermati. Et sperma diminuitur in corporis liquefactiōe:ꝛ augmentat liquefactio:ꝛ cā in boc est: q; sperma est super viā digestionis nō via liquefactionis:ꝛ ideo diminuit in infirmis sperma:ꝛ nō inuenit in pueris:qñ sua digestio tertia est fortis:ꝛ sua necessitas ad cibū est multa:ꝛ non erit in eis superfluitas:ꝛ ois membroꝝ liquefactio facit infirmitatē. Et multa spermatis eiectio nō inducit infirmitatē:sed etiā iuuat:nisi forte altereꝝ per viā corruptionis. Eius exitus erit secundū viā liquefactionis:ꝛ iste rationes in hac speculatione sufficiūt.

¶ Caplm. III. De spermate:ꝛ sanguine menstruo.

Test res certa q sperma est supfluitas digestionis vltime:ꝛ est superfluitas bene digesta:ꝛ est possibilū in creatura ꝓpter iuuamentū:ꝛ albescit ꝓpter fortitudinē digestionis:ꝛ quādo fit cū nimio conamine exibit sanguinolentū:ꝛ ita sanguis menstruus est supfluitas vltime digestionis:sed nō peruenit vsq; ad digestionē spermatis:cū nec etiā superfluitas illa que dicitur sperma in muliere nō peruenit ad digestionē spermatis in mare: qñ mulier est vniuersaliter mare debilioꝝ. Et ideo vene in eis sunt strictioꝝ:ꝛ caro magis humida:ꝛ sua corpora magis parua:ꝛ ꝓpter boc contingit in eis superfluitas multa:ꝛ nō digesta:ꝛ licꝫ etiam tps motus sue superfluitatis equale tps in viris etiaꝫ aliqñ magis festinans:qñ sua virtus est debilis ad cōsumendū totū cibū in crementū in illo tempore in quo nō est debilis virtus in maribus:sed multiplicatio superfluitatis in eis adumata est causa egritudinis in eis cū fuerit retēta. Et diminutio mēstruoꝝ causat aliqñ ab exitu sanguinis ab alio mēbro:ꝛ si cēt sperma adunatū in mulieribꝰ eēt sperma generās tale quale ipsuꝫ sperma qō eēt in illo virtus generās:ꝛ digestio videt non indigere menstruo:qñ causa spermatis est contraria causę menstrui:qñ menstruū generaꝝ quādo digestio abscindit a cōplemento: ꝛ sperma generans generaꝝ per cōplementū digestionis:ꝛ ideo mares quorū cōplexio assimilat cōplexioni feminaꝝ:erūt pingues: ꝛ illoꝝ sperma non erit generatiuū:ꝛ tunc manifestū est q a muliere nō descendit sperma secundū similitudinē spermatis viri generantis:ꝛ tunc tu ,custodias:qñ nō dico q nō emittat sperma aliquo modo: sicut putat homo mali itellectus:ꝛ qñ fuerit sic:non erit creatura generata per adunationē duoꝝ spermatū in vnū scōm q via illoꝝ fit ad vnū:ꝛ ideo cōtingit q mulier pōt impregnari sine emissione spermatis:ꝛ fortasse ambo descendunt simul: ꝛ mulieres dicūt hoc. Et fortasse licꝫ mulier nō percipiat emissionē a se in vno tempore coitus:ꝫ tñ in alio tempore exiuit vel ante coitū vl per expulsionē nature:ꝛ intrauit matricez:ꝛ custodiebat a matrice quousq; potuit ponere ipsuꝫ iuuamentū:ꝛ hoc cū post aduenerit sperma maris directe ad ipsuꝫ sine aliqua attractione:sed per velocē impulsionē:deinde attractio matricis cū descensu spermatis mulieꝝ. Et iaꝫ certificati sumus in boc per inspectiones:ꝛ inquisitiōes:ꝛ tūc hoc iudiciū in spermatibꝰ est iudiciū in ouis venti:qñ gallus eycit suū sperma:ꝛ est inuētū ouū citrinū sine albumine:tūc fient illa ova generantia. Dixit.ꝛ sperma mulieris nō exit extra: tūc qō exit ab illa cū delectatione ꝛ appetitu in occursu spermatis viri nō erit sperma:sed quedā humiditas:ꝛ hoc est vez:ꝛ illa humiditas venit a glandulis sicut ꝑdixim⁹:ꝛ est multa in albis:ꝛ pauca in fuscis:ꝛ no nest opus q̄ putes q̄ delectatio in luxuria totaliter sita spermate:ꝛ a suo descensu: ꝫ est q motū spūs:ꝛ spūs exit in descensu spmatis mulieris:ꝛ maris. Et sperma mulieris eēt ſm viā spmatis illoꝝ pueroꝝ qui emittunt spma anteq̄ cōpleat tps spmatis in eis:neq; festinant festinatione tecta:q; illud nō erit digestū:ꝫ illud spermatis qō est in mulieribꝰ pōt pstare materiā creature:qñ est ,ppinquius ad maturādū: q̄ etiam menstruus sanguis:qñ menstruus sanguis:os q operet aliqd in ipsuꝫ anteq̄ cōpleat ad hoc q possit cē cibꝰ. Et assimilat semē in mulieribꝰ seminibꝰ in arboribꝰ:que arbores indigent studio alicuius iuuamēti:vt faciāt bonuꝫ semē:deinde dicit cām que indiget speculatione:ꝛ dicit:ꝛ ꝓpter hanc cām qñ imiscebit semen qō est cibꝰ mūdus cū isto sanguine:qui nō est mundus erit gñatio a semine; ꝛ cibꝰ a sanguine mēstruo:ꝛ opus est qō scias qd intendit p nomē seminis:semen in mulieribꝰ. Et boc elt qō posuit sanguinē cibū creature:ꝛ cibꝰ erit ,ppter necessitatē eiꝰ qō ꝺ cibari ab illo:ꝛ tūc opus est q cibatū sit a semie:ꝛ erit semē femine semē. Et sperma viri nō hꝫ in se virtutē a qua sit passiuū:neq; est ꝓncipiū crementi:ꝫ est res q̄ est imixta opationi:ꝛ ex hoc ramificant errores illoꝝ qui putāt qō in muliere nō sit sperma. Et sperma mulieris ita ,pportionabiē ad creaturā:sicut cibus qui mutat ,ppinque ad cōplexionē qō nō indiget aliquo modo alterare illō:ꝫ statim dare ei figurā:ꝛ illud qō noiabimus mūdū. Sed sanguis menstruus erit cibꝰ nō mūdus:ꝫ indiget alteratiōe quousq; assimilet cibo mando:deinde erit positum ,ppe subm creature:ꝛ dicet mā cibi mundi qui est in sanguine sicut panis est mā cibi imundi:ꝛ panis est cibꝰ remotus: ꝛ sanguis est cibꝰ ,ppinquus:ꝛ tūc hoc erit ,ꝛra illud: q;.ſ. gñatio filij est a spermate mulieris imꝺiata;ꝛ sanguine menstruo mediate:ꝛ erit cibus. Et deinde dixit q signuꝫ sup boc q̄ in muliere nō exit sperma:qñ illa humiditas que putat q sit spma mulieris non currit a muliere ſm viā luxurie:neq; ſm viā descensus spmatis:ꝫ qñ grauat nām:ꝛ offendit ipsuꝫ:sicut etiā qñ facit grauitatē in maribus:ꝛ in mulieribꝰ diminuit sperma ,ppter multitudinē sui seminis:ꝛ signū in mulieribꝰ q suū semen est de genere sui sanguinis mēstrui est:qñ ambo gñant:aut erūt in vno tpe. Et qñ in maribus generaꝝ sperma tandē fit ide opator. Et tūc est manifestū q spma mulieris sit bonuꝫ ad mām:ꝛ nō ad ꝓncipiū motus:ꝛ fructū in viris opans: qñ dubiū nō est:qn spma mulieris sit de gñe sanguis mēstrui:ꝛ ſ aguis mēstruꝰ bonificat:vt sit passiuū morꝰ:ꝛ ꝓp ꝺ ova vētr:ꝛ ova piscū cōplenť cū tāgūt a spmate mariū.

¶ Incipit liber. XVI. De differētia in q̄litate gñationis aialiū a spermate:ꝛ qūo recipiat matrix guttā descendēt:ꝛ virtutes aiales. Capitulū. I.

Et animal cōpletuꝫ est qō cōpleť in caliditate ꝛ humiditate:ꝛ est cuius corpus gñatuꝫ est cōplete in q̄litate:ꝫ non cōpleat in magnitudine: qñ ipm nō hꝫ sufficiens ad boc ad illud:ꝛ tale est aial sanguineū ex sanguie cōpleto: ꝛ tūc q nō diminuit ab vno duoꝝ dr̄ eē causa rei:ꝛ vna est:qñ est idoneus suus fetus exire cōpletus ab vtero:ſ cōpleť eē sicut in volatilibꝰ.q.sua mā eēt nō recipiēs formā in tpe quo pōt pati cōprehēsionē ipi⁹: imo illa mā anteq̄ firmeť cōplete grauat ventrē:ꝛ pp ꝺ facta est illi mēbrana spissa que ꝺseruet illā mām ab occasionibꝰ q̄usq; genereť eē:ꝛ istud ēt est in aialibꝰ sanguineis:ꝫ qō nō hꝫ sanguinē gñat ova nō cōpleta. Hꝫ ova q̄ cōplenť eē:ꝛ gñant gusanes albos:ꝛ ova q̄ nō faciūt pullos nisi interius:quēadmodū ova sua sunt mollia:ꝛ si exirent eēnt exposita occasionibꝰ:cuꝫ boc ēt q terrestritas est ꝺria cōplexioni sanguinee. Et qñ fuerit aial multū humidū:ꝛ modicioris terrestritatis:ꝛ cuꝫ boc toto maioris caloris ouabūt:ꝛ pulificabūt iteri⁹:ꝛ si cū fuerit maioris terrestritatis:ꝛ minoris humiditatis:ꝛ maioris caliditatis sicut vipera:tūc suū sperma erit sic cū siccitate:ꝛ non dividit nisi in ꝓncipio:ꝛ est in caloze qui nō accidit vltimo sicut in alys ouis. Hꝫ frigidū multuꝫ:ꝛ siccū pigritat ad cōplendū ova. Et ꝺico q̄ boc aial:qñ ablata fuerūt membra ad cubandū habilia:ꝛ sua ova fuerūt in timore occasionū extrinsecaꝝ multiplicanť ova in eis:ꝛ grauabanť multitudie illoꝝ. Et nūc loq̄mur i spmate vtrū in illo sit vtus aialis:ꝛ qñ sperma mouet ad gñandū creaturā nō p cāꝫ extrinsecā:ꝫ sua nā ,ppa q̄ ē cala nutu dei:ꝛ tūc i illo ē ꝑn⁹ vtus nutritiue:ꝛ gñatio mēbroꝝ ab illo nō ē fil:qñ ,pbatio signat q coꝛ p gñať oi mō:ꝛ nō ē remotū qn illō q nō bēt coꝛ bēt aligd loco illi⁹:ꝛ coꝛ est vltⁱ⁹ in emissiōe vite:ꝛ qñ creabať pulmo pp ispiratōez:ꝛ ñ ē qō dicūt de latētia creature:ꝛ de manifestatōe coꝛdis:qñ ipꝫ vꝫ magis latēs res pua:qñ pulmo ē maioꝛ coꝛde:ꝛ nō appet sil cū coꝛde:ꝫ gñať pⁿ. Et sl latētia eēt pp modicitatē:cēt tūc coꝛ magꝛ latēs q̄ pulmo:ꝛ pulmo magꝛ manifestus:ꝛ pp ꝺ excessus semis pris supra semē mris ſm mo⁹ gñatōis: ꝛ opatōis nālis:q̄ magis sūt ſm mo⁹ obuiatōis motoris: ꝛ moti:ꝫ opatoꝛ sanguis a q̄ gñať sperma:ꝛ qō gñať creatura ē epar:aut coꝛ. Hꝫ cōplētia spma i gñatōe sua fūt vasa spmatl:deiñ spma mouet aliā rē i gutta mulierl:ꝛ mouet p:vt gñet ꝑn⁹ mēbroꝝ:ꝛ a membro p vadit vtus q̄ est ꝑn⁹ gñatōis alioꝝ mēbroꝝ ordinarie:ꝛ tūc erit illa exmitas ꝺcausa:qñ vtus masculina ,pfundať i illa:qñ spūs vꝫ q fuerit gñatꝰ a spmate maris:ꝛ coꝛpꝰ a gutta femie. Et post q̄ illō coagulatū fuerit aiatū mouebiť aia i illo ad cōplē dū membra:ꝛ erit ista aia tūc cibalis:ꝛ ñ bēbit aliū effectū nisi istū:ꝫ beat vtutē ad aligd. Et eritl spmate albedo pp multitudinē spūs gñati:ꝛ exiis in illo:ꝛ pp ꝺ efficiť maxie subtile:ꝛ amittēs albedinē cū exierit:qñ spissitudo ei fit ab aere:ꝛ tūc cū diuidiť a suo loco auferť ab eo sua albedo:ꝛ fiet sicaq̄ sicsciť ex alio loco. Et mētiť ille q putat q semē elephātis sit nigrū:ꝛ illō est in cōparatōe femie. Et magis mentiť q putat q spma etyopū sit nigrū vlr:quū spma bēat subaz.q.butirosaz:ꝛ iō vocať venus butirosa: qñ ponebať p̄nᵐ appetitⁱ⁹:ꝛ p̄nᵐ gñationis spmatis:ꝛ iō nō ꝛgelať p frigus cū fuerit spma. Et gutta cū geuerit in ipa appetitⁱ⁹ad recipiēdū opationes q̄ sunt determinate aie sensibili dabiť ei vtus sensitiua:ꝛ qñ ē vtus sensitiua in illis q̄ ꝓticipāt rōni:ꝛ vtus rōnatiua sūt idē subo cōpleť tur sil mēbra ptinentia ad sensuz:ꝛ rōnē: qñ fundanť in vno membro:ꝛ nō sūt membra nutritiua:ꝛ adhuc:qñ membra aialiū nō cōicāt i sensu:ꝫ cōicāt i receptōe cibi:ꝛ tūc nō ē vetitū qn sit illa gutta huiⁱ⁹:ꝛ tūc illa vtus nutritiua acqsita erit a pre:ꝛ aliq̄ vtus venit post: ꝛ tunc scit q̄ illa vtus nutritiua q̄ venit a pre sit veterascés q̄usq; muteť cōplexio mutatōe aliq̄:ꝛ cū illa ꝛplexione q̄ iā dať ex nouo post veterascēte ꝛtinuať vtus nutritiua:q̄ est,ꝓa ei:ita q illō qō acgriť a pre nō pōt sufficere illi in regēdo ad vltimuz: ꝛ remanet ex eo qō acgsiuit a pre:ꝛ non pōt sufficere nisi succurrať a vtute fortī:ita q illud qō accipit a pre mutabať:ꝛ nō est de ipē nutrimenti q̄ pus fuit in pre:neq; q̄ ꝺz eē in filio:ꝛ licꝫ muteť illa vtus nō fuit mutatio tanta q phiberet oponē q̄ est silis opationi:ꝛ q̄ opatōe mutabať illa vtus pus:ꝛ qñ coꝛ ꝛ cerebrū inueniuntur: ,iungiť cū eis aia rōnalis. Et superat ex ipo aia sensibilis. Hālis aūt interdū erit mālis:ꝛ interdū nō mālis. Uerūtñ nōdū erit adhuc discreta:imo erit sicut in ebrio ꝛ epilētico:ꝫ cōpletur ab extrinseco itellectū ꝺferēte. Letere aūt vtutes cōplenť coꝛpoze ꝛ reb⁹ coꝛporalib⁹:ꝛ si puer eēt sensibilis: deide feret rōnalitate hō ꝛmutaret sc de cōplemento de spē ad spēz. Et res q̄ parata ē in corpe ad recipiēdū dependentiā aie nō est de gñe caloris elemētalis ignei:nisi a caloze quē opanť coꝛpa supceleſtia. Et leuať ,plexio i reb⁹ cōplexionat⁹ ex būido ꝛ sicco:qñ ħ ē ,p portōale sube celi:qñ ,pceditab eo:ꝛ bñ dixit magister pⁿ⁹ ħ:ꝛ si voluerit experiri caloꝛē ignis:ꝛ caloꝛē solis in oculis debiliū:ꝛ vꝫ q ille caloꝛ veniēs a supceleſtib⁹ hꝫ effectū in vtute qō nō posset hre caloꝛ ignis:ꝛ illa vtus est que daꝛ vitā:ꝛ est ,pportionale vtuti supceleſtiū:ꝛ illa vtus facit coꝛpa silia scꝫ qd coꝛporib⁹ celeſtib⁹:quousq; fit polē illā recipe vitā:ꝛ est diſpersa vita p vniuersꝫ subaz coꝛpis:siue sit budū:siue sit siccū:ꝛ cū boc vnū est coꝛpus aialis:ꝛ plātarū. Et in spmate est suba ꝑma potēs recipe hanc vtutē:ꝛ est spūs ꝑmus deferēs hunc caloꝛē:ꝛ ipse est cā oiuz ptiū spmatis:qñ facit spma ꝑ ꝛ decoquit ipꝫ:ꝛ adaptat opationi:ꝛ est ista virtus abstracta a coꝛpoze:licꝫ scōm totū non recedat ab ipso:qñ si scꝫ oēm recessum recederet in infinitū distraberetur:ꝛ ista virtus est coꝛpus diuinū:ꝛ sua ,pportio ad spma est que intellectus ad alias vtutes aie:ꝛ tūc intellectus est maioꝛ virtus reique non sunt coꝛpa:ꝛ spūs ille est melioꝛ oī suba coꝛporali:ꝛ ista suba non recedit a spmate q̄diu durat sperma in matrice sanū:licꝫ iste spūs imutat spma nō i sua substātia:ꝛ subtiliat ipꝫ vsq; q̄ alteret in spū:ꝛ impleť cooptura gutte vētositate spūali: nō vētositate inflatiua:sic dixit medicus:ꝛ erit iste vent⁹ spūs qui transit:ꝛ facit membra cū virtutibus que sunt in eis:ꝛ cōplet ea sicut coagulū factū in lacte:ꝛ operatur in partibus que sunt in illis:ꝛ pfundatur in partibus lactis non exiens pars casei:ꝛ caseus fit per illud:ꝛ sic istud sperma nō est pars membroꝝ:sed est ꝓncipiū spiritus

transeuntis ad membra:ꝛ operatur illa:ꝛ non putes qꝫ dicit Aristoteles q̄ sperma dissoluit̄:ꝛ perit:ꝛ mutaꝛ ad nihilū:imo ratio est qꝫ ego nūc inui tibi. Et dixit:quoniā cū sperma ceciderit in matricē:tunc dirigit guttā femine: ꝛ mouet eā:ꝛ mouet ipsum cū ea:qñ mouetur:qz mouet: ꝛ imiscetur ꝑm tactum:ꝛ hoc significat per id quod exposuimus de eius sentētia. Corpus ergo est ex femina:ꝛ spiritus aialis ex masculo:ꝛ natus ex mare:ꝛ femina in calore:ꝛ alys ꝓpter atibus diuersis postꝫ tempus fuerit ꝓ longatū declinabit genitura ad similitudinē femine:tandē ita q̄ materia vincet formā sicuti semina quando seminantur multotiens declinant ad naturā terre:sicut semen quorundaz caulīū proliferorum multū:ꝛ illa semina in primo anno apud cozacenos faciūt similes caules altos. Sed in alio anno faciunt caules ad similitudinē caulium illius terre. Et similiter genus melonū:qꝫ quando transplātatur efficit̄ simile melonibus terre. Et semē masculi aliquando non operatur totuz nisi pars illius:ꝛ aliquando tantū pars illius vadit ad matricem:ꝛ illa pars parua operatur cū vtute:ꝛ qualitate sua. Et si forte pars illa fuerit multū parua non operabitur multum propter sui paruitatē:ꝛ dixit:quoniam qꝫ non habet matricē:sed impregnatur sub diafragmate non est sua receptio spermatis cū attractione:sed a maris ꝓiectione:ꝛ matrix:lz habeat multā virtutē attractiuā:tamē calor multū iuuat eā in hoc. Et scias q̄ sperma:licz in eo sit virtus motiua: non tamen operari potest sine extrinseco sicut semen arboꝝ:ꝛ ad hoc iuuans est duplex materia conueniens:ꝛ circunstans, conueniens sicut semē indiget materia conuenienti a terra:ꝛ aere continenti. Et scias:quoniam oīs res que fit habet nutrimentum primū:ꝛ nutrimentū secundum:ꝛ nutrimentū primum est inuentum in seminibus nascentibus:quoniā in eis adiungitur virtus maris: ꝛ virtus femine:ꝛ tunc quando mouetur virtus generatiua in illo dat nutrimentū a se:ꝛ potest hoc sciri a fabis: ꝛ a cepis. Sed aliter inuenitur hoc primo in gutta matricis:qz conuertitur ad materiā sanguinis primi:ꝛ illud est ꝓpter hoc opus virtutis site in spermate maris. Et sanguis primus est sanguis:a quo fit coz:aut diu fit in cozde: ꝛ post hoc est opus adiutoziō extrinseco:ꝛ creature prime suum nutrimentum est propinquuz:ꝛ post hoc nutrit se a cozporibus extrinsecis:ꝛ non est remotum:quin vna species piscium habeat illas virtutes sibi coniunctas: sicut in vna specie piscium que dicitur canomones:ꝛ non inuenitur in eis masculus. Et in feminis quibusdam inuenitur virtus masculorum:ꝛ est in ouantibus:ꝛ fit ex illo creatura:ꝛ filius fit ꝛ nutrimentum qꝫ est vitellum: sed principium generationis in ouis non est nisi ad rectificandum materiaz quousqꝫ habeat formā que compleat istam in absentia materie:ꝛ non finitur hec operatio. sin in ꝓparatione materie:imo etiaz in habilitatione materie:ꝛ datione forme perfectiue:ꝛ istud est de intentione virtutis nutritiue:ꝛ virtutis informatiue:ꝛ tunc si cōtingit q̄ virtus operatiua est intra ouum: primo illa operabitur:postꝫ completa fuerit virtus generatiua gutte si non damnificetur materia:ꝛ nos non vetamus quin in mulieribus hominum:ꝛ bzutoꝝ sit virtus que complet sperma inquantum est materia:sed complet ꝓparationem materie inquantum eycit sperma:ꝛ nō est opus cōplemento secundo in matrice:sed erit illud qꝫ eycitur ab illa de spermate statim cuz inuenitur illius modi: q̄ statim possit operari in illa materia operatoz si obuiaret illi. Sed gutta auium complet se cum complemento substantiali in matrice in tempoze:ꝛ cognoscitur in illo:ꝛ res quā narrauimus:ꝛ post hoc mouet virtus masculina:ꝛ ad formandum speciale:ꝛ ad mutandū materiam ouale si esset virtus operatiua in illis inuenta:ꝛ est ista virtus: virtus que acquiritur ex ouis:ꝛ quando mouetur istud generatur sperma super ventrez matricis:ꝛ indigeret cū hoc adiutozio extrinseco. Et primum generatū est coz:ꝛ post membra ventris:ꝛ erit superius ponderosuz:ꝛ post inferiora sunt ponderosiora:ꝛ aialia quadrupedalia:ꝛ habentia multos digitos nascunt̄ oculis clausis.

¶ Capitulū. II. De differentia in membris consimilibus in parte substantie:ꝛ in causis sterilitatis:ꝛ in masculinitate:ꝛ feminitate.

Et primum membruz generatuz in creatura est caro. Et adeps coagulatur per frigus:ꝛ tunc dissoluitur per calozem. Sed vene ꝛ vngues sūt materie terrenales:ꝛ in eis est humiditas aliquantulum vnctuosa:ꝛ non liquescunt:sed mollescunt:deinde. q. rimantur:quoniā humiditas dissoluitur ab eis:ꝛ non est multum qꝫ liquescit ab illis. Et cutis cum sit caro magis sicca;silr ꝛ membra multa primo creant magna:ꝛ postea paruescūt sicut oculi:qñ primo sunt magni multū in creatura:ꝛ causa in hoc est:qz necessariū est huic membro q̄ sit humidū aquosum:ꝛ oz qꝫ operet in illud calor multus: quousqꝫ rectificet cōplexionē ipsius:ꝛ oz q̄ illud os qꝫ est superius in testa capitis sit leue multū in pueritia:qñ suū cerebꝝ participat multā supfluitatez:ꝛ tunc oz q̄ illud os qꝫ est supra sit raꝝ:qñ eleuātur vapores in altū: ꝛ oz:vt istud os mollificet. Sz dentes iā diximus de eis ante. Et creabanf dentes inter oia alia ossa crescētia cremento latenti:vt sit illud crementū in eis ꝓpter cōsumptionē suā ꝓtinuā:ꝛ vmblicus in gbusdā ajalibus cōprehendit duas venas:ꝛ in quibusdā vnā venā:ꝛ hoc ꝑm magnitudinez cozporis:ꝛ multa aialia luxuriant inter se qñ mas.ꝛ femina fuerint vnius spēi:aut diuersaꝝ sibi ꝓpinquaꝝ:postꝫ fuerit mora:ꝛ tps ipregnationis in eis eadē vel ꝓpinqua sibi:vt canes:ꝛ lupi: equi:ꝛ asini:ꝛ sterilitas erit ꝓpter duo spermata:ꝛ iā erit ēt ꝓpter matricē in mulieribus:qñ mulier qñ masculinitas:ꝛ sua matrix nō est ꝙueniens ad recipiendū:ꝛ ēt ꝓpter hoc q̄ virga virilis nō emittit sperma recte:aut qz instrm est arctū:ꝛ nō pōt cōplere eiectionē:aut est magnū:ꝛ inuoluit̄ in mēbrana. Et qdā sunt viri effeminati:ꝛ emittūt sperma aquosum:ꝛ si ponerēt suū sperma sup aquā nataret:ꝛ nō descēderet inferius. Et qdā mulieres sunt masculinate:ꝛ nō curant luxuriare. Et vir causa sterilitatis:aut est ex duab⁹ complexionib⁹:aut est ꝓpter instrumēta:ꝛ illa que erit ex parte spmatū erit absoluta cū ipma fuerit aquosuz multū:ꝛ magis ex spmate mulieris. Et hoc cū sperma mulieris obuiat spmati mariz:ꝛ nō recipit opationē ab illo:sz corrūperet ab illo:qñ recedet ab eqlitate:ꝛ adhuc ipma viri silr:ꝛ hoc est:qñ aut erit nimis abundās in qlitate: aut minuet inequalitate:ꝛ fortasse cōplexio matricis est mala:aut erit eius ozificiū opilatū:aut forte instrumēta spermatis erūt lesa:aut via cōplexionis:aut via instrālis egritudinis. Et iā accipit signū qꝫ sperma ipsius:aut aliqꝫ ipsi⁹ venit a medulla p illū qꝫ accidit oculis in coitu:qñ illi ꝓfundanf:ꝛ sentit euacuari cerebꝝ:ꝛ tūc qñ euacuat ab aliquo membro aliqꝫ apparet signū necessariuz in eo a quo capit:adhuc ēt aliqꝫ in cozde:ꝛ signū sup hoc est:qz in hora coitus festinat attractio anhelitus quasi coz intēderet in alicuius expulsionē a se. Et Democritus dixit q̄ causa sterilitatis in mulabus est cozpus in compositione matricū:quoniam non generantur a suo genere:ꝛ si ita esset:tunc non generaret illud quod generatur ex lupo:

ꝛ cane:ꝛ vulpe. Et dixit Empedocles causa in illo est minima lenificatio duozum spermatum in eis:ꝛ non rectificatur ita:vt ex eis possent fieri membra radicalia:ꝛ accidit ex compositione illozum qꝫ accidit ex compositione cupri:ꝛ plumbi:ꝛ erit qꝫ generabitur ex eis mozbidum multum:quoniam continuatio bona non reperitur in illis:ꝛ istud assimilaꝛ spermati asini:ꝛ equi:ꝛ cā in hoc est alia:qꝫ etiam nominabimus:licz non sit res vniuersalis:sed vt in pluribus:quoniā quedā mule pepererūt:sed non venit fetus ad complementū:ꝛ quidam muli generant:sed debilē fetum multū. Sed homines qui sunt curti:ꝛ parui multū:ꝛ sicut pozci qui sunt infirmi. Et dixit q̄ maioz causa:ꝛ hoc est q̄ equus est pauci spermatis multū:ꝛ pauce superfluitatis sanguinee:ꝛ quantitas spermatis in eis est multū calida:ꝛ propter hoc matrix eque nō multū appetit attrahere sperma maris:ꝛ multotiens vomitat sperma:ꝛ mingit ipsuz:ꝛ ideo custodes equaꝝ sollicitantur ingeniari ne eque sperma receptū eyciāt:sed studeant qūo faciāt retinere cū suis artibus in hoc. Sed asine sunt maioris seminis:ꝛ superfluitatis q̄ maiores:ꝛ illud est multū frigidū:ꝛ propter hoc nō stimulanf ad coitum nisi tempore calozis:ꝛ nō generant in regionibus frigidis:ꝛ sua impregnatio indiget altero duoꝝ:siue assimilatione specici:siue ab equatione ꝛ rectificatione sui spermatis:ꝛ tunc impregnantur asine ab asinis ꝓpter assimilationē in specie;aut propter rectificationē compensionis spermatis:ꝛ equa ab equo ꝓpter assimilationē in specie:ꝛ eque ab asinis ꝓpter hoc q̄ sperma vtriusq; adequatur per sperma alterius:ꝛ sperma asini:ꝛ equi proueniūt in bonificatione generatiōis:ꝛ q̄ generatur ab eis erit magni cozporis:quoniā ꝛcursus materie est ibi bone ex sperma te asine:ꝛ virtus passiua bona:ꝛ operans bonuz ex parte equi:ꝛ ideo muli non cōplent bene generationē. Deinde species mulorꝝ non est naturalis:quoniā si esset naturalis custodiretur a natura illud qꝫ exit ab eis secundū cotum neq; proportio guttaꝝ ereuntiū ab eis est proportio secundū rectificationē:sed in suis naturis inuolutio quedam erit innaturalis:quoniaz complexio erit in coniunctione spermatū:ꝛ in creatione declinat ad inequalitatē: ꝛ hoc deinde postꝫ sicut multotiens diximus declinat ad matricē:ꝛ tunc due gutte non erant vnius ponderis: sicut ꝓius fuerunt in equalitate:quoniā si adequarētur ab equatione bona generaretur ex eis mulus:sed est vna duarū guttaꝝ:ꝛ est que sequit matricez magis vincens: quoniā materia magis assimilaꝛ matri sicut ꝓdiximus: ꝛ tunc erit proportio que erit stabilis:vt sit ex toto operatio salua postꝫ fuerit cōplexio secundū modū qꝫ nominauimus. Et exponemus modo qō dixim⁹:ꝛ est: quoniā est simile spermati asini:quoniā si esset reciperet ab illa per assimilationē:neq; est secundū complexionē agentez vel patientē in comparatione ad equā. Sed alia animalia luxuriant:ꝛ siue complexiones sunt ꝓpinque inter spmata sua non est distinctio que est spermatis asini ꝛ muli:ꝛ tunc non exibit suū sperma secundū normā primam: quoniā illud accidit inter duas res contrarias in suo ponere:ꝛ compositione:sed eoꝝ spermata que sunt propinqua sunt quando componitur medium ex eis qō propinquū extremitatibus est. Et ꝓpter hoc equa que impregnatur ab equo si post coit cū asino corrumpetur qō est in eius vtero ꝓpter frigus:ꝛ si coit cū equo non corrūpetur:quoniaz additur in caloze:ꝛ calor magis saluat cū proycit super aliquem tenellū q̄ frigus. Et tunc declinatio ad frigus est peioz qꝫ declinatio ad calozem:ꝛ illud est qō diximus:ꝛ est coniecturalis:ꝛ fortasse erit alia causa valde occulta.

¶ Incipit liber. XVII. Et istius est vna differētia:ꝛ est in causis ouantiū in multitudine ꝛ paucitate ouozum:ꝛ modozū generationis animaliū in eis.

Et animalia quedā faciūt multa ova:ꝛ quedam pauca. Et multitudine ouoꝝ secundū vientem:ꝛ extimauit sicanimal sollicituz ad generationē filiozum multoꝝ:ꝛ aues habentes vngues vncos:ꝛ que volant multum:opus est:vt habeant motū fortez:ꝛ tunc eycient bene superfluitates suas:ꝛ ibunt ille superfluitates in pēnas:ꝛ plumas ꝛ dissolutiones:ꝛ in cibum suozuz cruriū fortiū:ꝛ tunc sequitur ex hoc q̄ radix sue creationis fit sicca:ꝛ superfluitas que adunabitur in illis dissoluetur:ꝛ spargetur in membris motiuis:ꝛ ita diminuetur superfluitas in illis:ꝛ tunc diminuetur suū semen. Et tūc diminuentur sua ova:ꝛ adhuc sunt gulosa;ꝛ suus cib⁹ est in venatione:ꝛ illa venatio est per industriam:ꝛ venatio non est nisi per laborē:ꝛ oportet:vt regant filios ex venatione sua:ꝛ tunc magis dignum est secundū hoc:vt essent pauci filij in eis:ꝛ ꝓpter hoc venatrices sunt paucozuz ouozum. Sed aues que sunt grauis volatus sunt multorum ouozum sicut galline:quoniam sunt de numero animalium que a principio sue creationis sunt tenella:ꝛ cuz toto hoc nō indigent regere suos pullos sicut venatrices aues:ꝛ que venantur a volatu:quoniam sui pulli indiget nutrimento q̄plurimum;qō facit calor in prima creatione:sed pulli perdicum:ꝛ gallinarum statim colligunt grana postq̄ exierint de testa:ꝛ ꝓpter hoc fuerunt de numero auium plus abundantium in ouis:ꝛ iam magnificabatur sapientia in creatione pullozum picantiū super terram:ꝛ raspantiū:vt querant cibum suum:quoniā que non querunt cibum suum volatu:sed ambulatione sicut galline non volant nisi vt fugiant:ꝛ mutentur de loco ad locum sibi magis idoneum:sine conamine volatus:ꝛ ita etiā q̄ sui patres non laborant pro vita illozum: sed que indigent volatu ad acquisitionē cibi indigent prouidentia a remotis:ꝛ tunc erit eis opus:vt acquirant qō eis est necessarium:ꝛ filys:ꝛ femine:ꝛ opus est eis volatu velociꝛ cum tali causa inuenimus lupos facientes filios paruos ꝛ debiles pecudes facientes filios cito mouentes. Et aly sunt modi mediales iter ista duo. Et palumbarū ova veniunt successiue:ꝛ non simul:ꝛ qui est paruus cozpore est pluriū ouozuz sicut quedam pars gallinarū que sunt de audarimin:ꝛ que sunt magis graciles habent pauca ova:quoniam sua complexio est magis sicca. Et quedam aues sunt que venantur:ꝛ est vna pars que dicitur doariem:ꝛ facit ova multa:quoniā est nature humide:ꝛ pinguis:ꝛ multum potat. Et aues que non habent vngues curuos illarum est vna species:que dicitur cochz:ꝛ habet pauca ova:ꝛ facit vt frequentius vnū:ꝛ ouat in alieno nido sicut dicitur:ꝛ hoc est ꝓpter frigiditatez complexionis:ꝛ siccitatem. Et species illarum que multum ouant: siue etiam omnis illa que multum ouat parum viuit. Et similiter arboꝝ que multum faciunt fructum:aut multum semen parum durant. Et galline ouantes bis in die parum viuunt. Et similiter lea plusq̄ poterit primo. 5. filios in omni anno ei diminuitur vnus:quia deficcaꝛ sua complexio ꝓpter etatem. Sed ova venti nō sunt nisi in auibus faciētib⁹ multa ova ꝓpter multā materiā:ꝛ multā superfluitatem in eis:ꝛ quando etiā iste olent masculū: aut audiunt ipsuz appetunt luxuriari:sicut etiā inuenib⁹ hominib⁹ accidit qui posūnt spermatiçare ꝓpter solum tactū:vel visuz pulchre mulieris:ꝛ aues faciētes ova vēti bñt multā māz:ꝛ ideo opus est:vt possit masculū in ea lu-

xuriare multotiens postq̄ fuerint impregnate:ꝛ si nō luxuriauerit mascu.multotiens super illā postq̄ fuerit impregnata reuertentur illa ouа in vtero ad suam materiā ꝛ erunt ouа venti. Licz in principio: ꝛ in sui radice fuerint a masculo. Et pisces qui habent multa ouа non potest natura complere ista intus:sed dedit eis virtutem cū qua possunt exire extra:ꝛ caput acutum oui pendet a matrice:ꝛ est loco capitis in animali. Et dixit Aristo. quoniā ab illa parte incipit motus:ꝛ ppter hoc illa ps est fortior vt melius custodiat:ꝛ exit postremo:qm̄ ꝯiungit cū matrice. Et ouа diuersantur in creatura:qm̄ ouа exeunt sup suos pedes:ꝛ posuerunt p̄ncipiū motus in acuto:qm̄ p̄ncipiū motus debet esse ꝓpinquū partibus p̄ncipalibus:ꝛ ideo factū fuit acutū ibi:vt melius p̄deret a matrice. Et bz vnū membrū q̄ assimilat ymbilico:ꝛ illud dat nutrimentū ouo:ꝛ recedit ab illo cū ouū fuerit cōpletū: etiam est vna pars albuminis oui. Et albumen oui est aquosus multū:ꝛ est in eo multū de aere:ꝛ operabat in eo calor ꝛ distinxit illū a vitelio:qm̄ vitellū oui est terrestre ꝛ siccū. Et calor vitelli est sicut calor corporꝫ terrestrium:ꝛ calor albuminis est calor corporꝫ aereorꝫ aliquantulū aquosorū:ꝛ ideo albumē est magis ꝙueniens vt sint ex eo corporis radicalia:ꝛ q̄ vitellū sit quasi nutrimentū:qm̄ est q̄si sanguis qui mutabat ad substantiā spermatis mutatiōe nō cōpleta. Et signū sup hoc est:qm̄ vitellus est p̄ius:vt calor agens in ipsus sublimat q̄ est leuius in ipso in circuitu:ꝛ facit albumē:ꝛ stat vitellū in medio:sicut stat terra in medio aque ꝛ aeris:ita etiā q̄ si imiscereꝫ vitellus cū albumine multū:ꝛ ponereꝫ in vesica ꝛ decoqueretur verteretꝫ vitellū ad mediū:ꝛ hoc est q̄d dixit Arꝫ.in ꝓbatione significāte q̄ vitellū sit leuius nutrimentū:qm̄ natat sup albumē:ꝛ ideo calidius in cōplexione:ꝛ tunc forte videt q̄ vitellū sit nutrimentū separatum:ꝛ paratꝫ ad attractionē:ꝛ vt vitellū sit in albumine p̄ncipiū ad tēperandū p̄ncipiū motus:ꝛ tunc qm̄ attrahit intra albumen pars vitelli fit pullus ex parte vitelli:q̄ est in albuminis substantia:ꝛ ideo inuenit creatura inter albumē ꝛ vitellū. Et dixit Arꝫ.qm̄ ouа illorꝫ que habent quatuor pedes nō indigent cubatione;imo sufficit eis calor aeris:ſz auiū ouа indigēt etiā alio coloze. Et oēs pisces ouāt ouа q̄si citrina:ꝛ silr oia que assimilant piscibus ꝓeter duos modos:que nō cognoscunt qm̄ luxuriant. Et pisces ouāt ouа citrina:qm̄ sunt ouа nō cōpleta:ꝛ nō cōplent nisi extra:ꝛ masculus rigat ea quadā humiditate:ꝛ cū illa cōplet generatio in eis:ꝛ oēs pisces habēt ouа multa:ꝓeter q̄dā genus q̄ dicit rana:que ouat vnū ouū:ꝛ q̄ generat per ouū in ventre eius ouum nō habet testā durā: quia illud ouū est quasi matrix:ꝛ q̄ ouа ipsa piscū nō habent testā nō inuenitur in eis membrū loco ymbilici:ꝛ in hoc diuersantur ouа auiū ꝛ gusanes. Et gusanes que faciūt ouа generant per se secundū modus generationis quē ꝓdiximus quousq̄ fiant dura:ꝛ impleant de gusanes. Et quedā gusanes viuūt de oleribus:ꝛ quādo implent abstinēt se:ꝛ post excoziabit sua cutis:ꝛ exibunt apicule: aut alia aialia que habent alas:ꝛ ouа illaꝫ que faciūt pullos ītrabant p̄ncipiū motus in parte grossiorꝫ:vt sua mutatio in pullū fit facilioꝛ:ꝛ nō indigeat reuersione cū debet exire: sed in ouantib⁹ ꝛ nō faciēt⁹ pullū in ventre fuit melius: vt haberēt acutū ꝛuxta matricē:ꝛ nullū malū ex hoc. Et qui putauit q̄ pisces ꝛ cozui luxuriāt per os:ꝛ q̄ femine piscū transglutiunt ouа nesciunt q̄ res transglutita cozrumpitur in stomacho. Et decipiebaꝫ per oscula cozorꝫ: qm̄ putauit q̄ esset coitus: ꝛ iā vidi duos cozuos qui erāt palam ꝛ exercebant coitū recte. Et dicit Arꝫ.q̄ illud fuit simile illi q̄ putabatur q̄ ad habesset simul masculus ꝛ femina:qm̄ inueniebatur sub cauda fissura quasi esset vulua. Et dico ego:q̄ secundū annos augmentantur ille fissure:ita q̄ homines putauerūt q̄ haberet octo vuluas. Et ouа venti cōpleantur:quādo masculus multotiēs coit:ꝛ fit in eis pullus qui secundū modū quo crescunt arbores crescit:non secundū q̄ aialia creꝛcunt;ꝛ tunc completur:ſz non cōplemento aiali. Et dixit Arꝫ.q̄ adhuc nescio vtrū apes generent per se vel per accidēs:qm̄ in eis adunatur masculinitas:ꝛ feminitas ad q̄ generant reges:aut per genus q̄ dicit amkimem:ꝛ est vnū genus extraneū in apibus:ꝛ istud est res que debz sciri ab alys: ꝛ est quasi testimoniū:qm̄ illud genus semp stat q̄si ociosum. Et masculi in apibus quādo creant suos filios:ꝛ dāt eis nutrimentū:qm̄ p̄ncipiū masculinum in eis sunt. Et ꝯnebit.ſ.vespe coēūt:ꝛ debet sciri q̄ animalia ꝛ vegetabilia sunt ex mā terrestri ꝛ materia aerea:ꝛ miscetur cuz eis calor:ꝛ tunc vna pars illorꝫ generat immediate:quedā generantur per multas mutationes naturales medias: ꝛ luna multū imꝑimit in hoc:qm̄ sua operatio in rebus ponderosis est fortis. Et anima largitur ouū:ſz defectus est ꝓpter ineptitudinē recipientis:ꝛ tunc illud ꝓparatū recipit:ꝛ q̄ fit per cōmixtionē elementorꝫ aliquando fit per mixtionē in mari:aliquando in terra. Sed oportet vt sit in illa mā que sit ventosa:ꝛ spiritualis in qua fundi tur anima:ꝛ ꝓpter hoc nulla res cū generatur compleꝫ: sed post completur paulatim. Et tunc quando non fuerit sua generatio in animali erit sua ꝓxima generatio secundū modū quo generatur:quoniā completur ex mixtione que ꝓximo miscebatur: ꝛ in qua est: deinde recipit extra cibū qui rectificat ipsum intus: ꝛ facit ipsum crescere:ꝛ tūc p̄ncipiū sue generationis erit ex parte capitis:ꝛ suū complemētū in medio:ꝛ ex parte inferioꝛ:quoniā caput est via cibi:ꝛ inferioꝛa sunt in quibus quiescit cibus. Et secundū hunc modū generantur oēs gusanes: aut secūdū modū:quo generatio fit ex ouis:ꝛ est vt sit mixtio nō ferens vitā:sed dans p̄ncipiū: ꝛ adaptabitur illud p̄ncipiū ad cibū:ꝛ tunc erit cibus ante vitā:ꝛ ꝯplebuntur membratim ex cibatione quousq̄ habilitetur cozpus ad recipiendū animā. Et.d.etiā si fuerit pater ꝓximus hominū ꝛ quadrupedaliū generatus in terra:eritetiā sicut diximus:ſz affirmatione huius determinabimus alibi.

¶Incipit liber.XVIII.De modo generationis aialiū ꝛ differentia in masculinitate ꝛ feminitate:ꝛ assimilatiōis: ꝛ causarꝫ diuersitatū natiuitatū ꝛ crementi.

ET illud est:quoniā si pars dextra iuuat super masculinitate:ꝛ etiā calor matricis circa hoc non est res vniuersalis:eteniz secundū hoc in eadē matrice eiusdē complexionis nō generatur simul masculus ꝛ femina. Et cū dicimus q̄ sperma frigidū facit feminam: nō est opus vt dicamus q̄ sperma cū fuerit calidū nō facit feminā. Et rō cozꝫ qui dixerunt q̄ sperma decurrens in dextrā vel a dextra facit marē:est ratio ꝓpinqua:qm̄ dextra est magis calida:sed illi querunt boc conuincere per remotum. Sed causa ꝓpinqua est in hoc in passiuo creature:in actiuo sua operatio:ꝛ tūc quando illud quod generatur fuerit digestū calidū ꝛ generant secundū complementū forte poterit esse ex hoc generatus mascu.cōpletus:ꝛ si non fuerit materia obediens: aut fuerit virtus debilis que venit ex parte spermatis maris non erit materia sine operatione:sed etiam mouebitur secundus sui habilitatem:ꝛ tunc faciet illam saluare speciez inquātuz recipit generationē:ꝛ adaptabit ei instrumēta ad hoc: ꝛ tunc qm̄ reuoluetur mā:ꝛ non fuerit obediēs vni istorꝫ

duorꝫ modorꝫ:aut diuersabit intētio sua:ꝛ generata fuerit creatura:tunc primū q̄ apparebit est membrꝫ ꝓmū:ꝛ est cor. Deinde ipsus sequunt alia membra:qm̄ vnū ꝓncipiū significat alia membra significatione fortі: secūdū diuersitatē in suis modis:ꝛ speculeris hoc in numero impressionis testiculorꝫ qui sunt inferiores corde in principalitate. Cor aūt generat per aliquā complexionē:ꝛ tunc si illa complexio fuerit debilis tarda frigida:aut venit super ipsaꝫ per renouationē in sui teneritate aliquid q̄ debilitet ipsus:fiet tunc cōplexio feminina:ꝛ si supueniēs secundū viā renouationis fuerit ꝛfortans inducetur cōplexio masculina. Et forte erit mā ex parte complexionis digeste non recipiens complexionē masculinā: que est in corde cuz qua assimilat creatura in p̄ncipiū sui motus: ꝛ erit ex parte cōplexionis humide ꝛ mollis recipiens lineamenta ꝛ extensiones:secunduz quas assimilat patri:ꝛ forte esse erit reuersuz:ꝛ forte esse inobediens in ambobus: ꝛ tunc assimilabit matri qm̄ vicerit virtus passiua:ꝛ secūdū q̄ processit in nostro sermone fiet masculus per virtutē spermatis maris:licz ꝛ nō assimilet patri:ꝛ hoc erit ꝓpter hoc q̄ diximus. Et femina ꝛ in pluribus exit de virtute:ꝛ si non assimilat matri ꝓpter hoc q̄ diximus:ꝛ sic ꝓcedit causa assimilationis in quolibet membro recessus ab assimilatione est ꝓpter inobedientiā mātis ad figurā que intendebat:ꝛ dimissionē obedientie. Que fuit primo in corꝓre matris:ꝛ fuit tunc mā obediens motui alterius cōpositionis. Et significatio q̄ masculinitas sequitur calorē cōplexionis spermatis:qm̄ puer nō habēs adhuc calorē repletū:ꝛ senex a quo diminuit calor facit filias: vt in pluribꝰ:ꝛ medy inter istos faciunt masculos:vt in pluribus:ꝛ semen femininū est aquosus subtile:ꝛ maris ſpissus forte:ꝛ sic:cui⁹ caro lapsa est. Et sic q̄ luxuriat qm̄ fuerit ventus meridionalis:ꝛ qm̄ aliq̄ accidens inducit frigus matrici ꝛ memores sup hoc testimoniū sumptū a pastoribꝰ. Quādo enim fuerit aspect⁹ in luxuria vrsus polū septētrionalē:aut australē fiet mutatio in modum masculinitatis ꝛ feminitatis. Et currit modo intentio nostra super hoc vt affirmemus q̄ fortis calor proficiat in masculinitate:ſz est opus vt sit temperatus ad hoc vt generet:ꝛ magis vt faciat masculū:ꝛ ꝓpter hoc cōtingit q̄ aliquis cū aliqua muliere nō facit ꝓlē ꝓpter excessum calozis in spermate:ꝛ cū acceperit alia yxorē adequabit fortе per sperma mulieris:q̄ reducet ipsus ad temperātiā:ꝛ causa vtutis quo ad figuras in hoc aere ꝛ aqua ꝛ cibis:neq; debet ascribi totaliter calozi:aut frigozi. Et dixerunt in causis assimilationis:aut ꝓpter istaz:ꝛ tunc dixerunt:qm̄ si sperma patris fuerit vincens assimilabit patri:ꝛ si matris sperma fuerit vincens assimilabit matri:ꝛ si ambo fuerint equaliter in posse:neq; assimilatur patri: neq; matri:ꝛ istud corꝛumpit generationē maris cū similitudine ad feminā:ꝛ generationē femine cū similitudie ad marē:ꝛ corꝛupit similitudinē filij ad aliquem eorum secundū partē vtrālibet. Et scias q̄ assimilatio debet esse in generatione vnū q̄ sit simile generanti:ſz assimilatio est cōmunis ꝛ ꝓpria:ꝛ cōmunis est scōm speciē:vt in partibis:aut etblopib⁹. Et ꝓpria est scōm ordines:qm̄ filij habent ꝓprietates a suis patribus. Cū ergo similatio fuerit obediens scōm oēm partē erit operatum simile patri:ꝛ si fuerit obediēs māe assimilabitur matri:ꝛ si nō fuerit ita assimilabit auo:fm alterationē terminorꝫ aliq̄les ꝛ si nō fuerit in seculo auus erit assimilatio fm humanitatē aut nigredinē:ꝛ nō cadit assimilatio in ꝓprietates indiuidуales:ꝛ si nō recipiet humanitatē accipiet aialitatē: sicut in rebus mōstruosis:vt qm̄ filius bois habuit caput arietis: ꝛ agnus bīs caput thauri:qm̄ virtus in ipo induxit in eo formā secundū figuras celestes que accidunt ꝛ vincunt. Et illud est:qm̄ si fuerit qō nominauimus fm veritatē:ꝛ ꝓximus magister declarat ad frequenti⁹ꝛ dignius: ꝛ hoc est:vt fit assimilatio in aliquo:sed nō determinate in figura:sed additamēta extremitatū ꝛ sue diminutionis:ꝛ figurationes scōm figuras monstruosas iaz cognita sunt fm inuentionē. Et Democritus putauit qō causa in hoc fuit successiuus coitus sibi forte ꝓpinquus:ſz hoc nō est semꝑ sz pōt hoc eē in vno coitu. Et vr q̄ cā in hoc est:q̄ motus innālis qui accidit spmati:aut multitudo māe. Accipiet eni virtus operās a mēbro qō sufficit in ꝗtitate:ꝛ nō cessabit adhuc virtus opatiua operari in supfluitate:ꝛ magis dignū in hoc est:vt sit sua cā ex ꝓte māe:ꝛ bene ēt collaudabile est vt cā quā assignat Democrit⁹ eēt vera i eis que luxuriant ſuper luxuriaz:qm̄ approꝑinquat vnus coitus alу:ꝛ hoc est in ouātib⁹ plus:qm̄ ſpma plus diuidit scōmptes in eis q̄ in alys:ꝛ q̄n successus ꝛ supueniēs coit⁹ in eis est magis appens:eteni ouat gallina vnū ouū cū duobus vitellis:ꝛ faciet vnū pullū cū duob⁹ capitibus in mēbris ꝓtinuis:ꝛ cuz q̄tuor pedib⁹. Et forte esset duos filios:qm̄ fuerit ouās diuidēs iter illa duo:ꝛ iā apparuit vnū corꝑ cū duob⁹ capitib⁹ fm istā cāz. Et ista accidūt in capris pluſq̄ in alys aialib⁹:qm̄ mltū pariūt:ꝛ in porcis: ꝛ accidūt multa mōstra in vegetabilib⁹:ꝛ forte erit monstrū cū mēbrꝫ nō habeat locū nālē: sicut ꝓtingit de capra que habebat cozna in pedib⁹:sicut ēt fuit hō bīs ſplen in dextra ꝛ epar in sinistra. Et forte erit monstrū cū quis amiserit aliq̄ membrꝫ ꝓncipale:ſz nūq̄ inueniet aial sine corde:inuenimus trī sine epate:ꝛ q̄ recedit multū a nā secundū hūc modū nō durat in vita. Et scias q̄ oē aial habens vngulā integrā:est bīs paucos filios. Et habēs pede nō multū fissum:ꝛ multos filios bīs sunt equidistantes:ꝛ q̄ habet fissaz vngulā:vt aries medio modo:ꝛ causa in generatione pauciorꝫ est magnitudo cozdis gīantis: qm̄ indiget multo cibo:ꝛ vt digerat ipsuz ꝛ operet cū illo: ꝛ modicū faciet superfluū:ꝛ si non hoc: ꝛ videamus contrariū in elephāte qui bz fissurā mltā:ꝛ est paucorꝫ filiorꝫ ꝛ significatio sup B est in arboribꝰ:qm̄ que est maioꝛ est minozis fructus:ꝛ maioꝛ in piscib⁹ est minozis gīantionis. Et qui voluerit ꝓcunctari q̄re canis ꝛ fibi file in multo fetu nō faciat ex toto spmate vnū filiū magnū:sicut ꝓtingit in coagulo ꝛ lacte:qm̄ coaguluz coagulat totū sil. Et dixerūt q̄dā in hoc:qm̄ hoc fuit ꝓpter plures cellulas in matrice:ꝛ si hoc eēt:in vna cellula nō gīarent duo: ꝛ credo q̄ istud nō destruit ꝑmā rōnē. Sz dicēdū est melius q̄ generatio duorꝫ in vna cellula est res monstruosa q̄ diuidit ſpma:sic diuidit ſpma in matrice mulieris humane i multos filios partuos:ꝛ erit q̄titas illorꝫ sic q̄titas illorꝫ qui modicū ꝑūt viuere:ſz res bz in oi nō dz trahi in ꝓña. Sed dico q̄ pōt esse vna causarꝫ q̄ iuuat supra multitudinē filiorꝫ:ſz causa que dicebat in doctrina ꝑma:fuit;filia q̄ istud aial fuit ꝓficiens ſpma pluſq̄ sufficiat vnī indiuiduo:ꝛ est cā bona:ꝛ est radix:ꝛ tūc cū fuerit ita:tūc virtus motiua est motiua māe:ꝛ diuidit ipsaz in eo quo indiget vnicū indiuiduū:vt ꝛcordent cū oibus ꝛcordys:cū q̄ bus diuidi possunt mēbra ꝛ cognosci. Sz illud est in vno termino terminato:ꝛ nō pōt transire:sed coagulū nō habet opⁿ nisi in rectificatione:ꝛ nō habet rectificationē alia quā in diuisione. Eteniz si esset in eo ꝑdicta ꝓprietas abscinderet a latere ꝛ figuraret ipsuz figuris diuersis:ſz virtus coagulatiua in ſpmate cū B q̄ est coagulatiua est discretiua ꝛ iformatiua:ꝛ inde ꝓtingit adhuc in matrice casus mali:ꝛ ꝓpter alia mēbra ꝓ q̄sdā res inuenerabiles:ꝛ sunt q̄dā aialia q̄ ꝛcipiūt sup ꝛceptionē:ꝛ nō sp ꝛcipient:sic bīstes vngulā integrā:hō tn ꝛ equus faciūt sup

elephas

cēceptione:sed raro:sed in pluribus aboztitur:ꝛ istud est ꝓpter foztitudinē cōplexionis in habentib⁹ vngulā cōcauatā:ꝛ in boibus:ꝛ ꝓpter amplitudinē matricis:sed qō vincit in hoc:qñ est os matricis se ꝛstringens:ꝛ nihil recipit ante bozā partus:ꝛ appetitus femineꝛ in quib⁹ est minoꝛ q̄ appetitus masculinoꝝ:qñ sua matrix est sub diafragmate:ꝛ femine que appetūt multū de spē cuiuslibet aialis aboztiunt: qñ pariunt rē magnā:qñ superfluitas tendit nimiū in diminutione:ꝛ multitudo nō inferioribus piloꝛ secundū speciē. Et indiuiduuꝫ significat:qñ istud est de multa superfluitate:ꝛ qñ virtus informatiua ꝛ nutritiua est fortis:ꝛ fozasse erit aliquod membꝛ occasionatū in illis que habent multos qō itez recuperāt sicut in filys irundinū cū extrabūtur oculi. Et multe sunt que habent filios multos:ꝛ sua medietas non erit cōpleta:sed qui nascitur qui non habet oculos apertos:aut vngues non fixos:etiā in ꝓncipio statim creatur in matrice ꝓpter humiditatē. Et qz caloz qui est in eis de facili destruitur in postremo ꝓpter frigus:qñ frigus festinat ad illā:qz pauci sunt calozis:ꝛ cum hoc sua humiditas ꝛ sua mollities faciūt ad velocē inspiratiōnē. Et ꝓpter hoc qō est habens pozos raros siccatur citius in cozpoze:q̄ bns pozos ſtrictos. Et qñ festinat materia vt formeť fozma masculina citius:ꝛ hoc ꝓpter virtutē agentē in ipsa.q.nō ꝓpter inobedientiaꝫ materie:qñ materia non est in illa oppoztunitate inobediens ex parte retificationis ꝛ quantitatis:sed ex parte caliditatis ꝛ fue ſtutis. Et vlr qō magis fuerit debile magis erit festinuꝫ:qñ sua materia erit magis festina:ꝛ virtus est vincens:ꝛ est ꝓsens ꝛ incipiens operari:ꝛ potens supza materiā:ꝛ mulieres que pauce sunt superfluitatis bonificant suū modū in conceptu: qñ ponit superfluitatē in creatura:ꝛ non remanet ibi aliquid qō noceat puero. Et causa in molla matricis est coꝛruptio digestionis ꝛ dissolutio calozis:ꝛ ꝓprie cū nō fuerit ibi aliquod retinens naturale:quedā operantur in ipsum cū informatione. Sz lac:ꝛ eius generatio iā est scitū. Et apparet erroꝛ empedoclis:qñ credit q̄ lac generabatur in .8.ꝛ nono. Et ꝓmo est sanies i exitu:ꝛ postea fit lac: ꝛ tunc sanies vel virus innaturale ꝛ lac naturale. Et scias q̄ multuꝫ longe vite est aīal sanguineum:ꝛ in sanguineis post elephantē homo est lōgioris vite. Et opus est vt termini eēnt positi in specie:nō gratia materie solius:ſz causa sue receptionis est impzessio a stellis:donec sit vita cōcozdans cū reuolutione alicuius ſtelle:aut multaꝫ ſtellaꝝ:ꝛ quedā sunt maioris vite:ꝛ quedā minoris:ꝛ tūc ꝓimus terminus est dies cū sua nocte:deinde qō nō cito festinet:ꝛ est vnus terminꝰ quē ꝓtransit luna in quarta sui circuli:deinde mēſis:ꝛ est vnus circulus qui cōpleť in luna ꝛ solē:deinde annus planetaꝫ diuisi annus suaꝫ mediaꝫ coniunctionū ꝛ reuersionū ad eas ſiguras:in quib⁹ fuerunt:ꝛ iste coniunctiones faciunt ad augmentū in naturaliū:ꝛ ad diminutionē innaturaliū.

¶ Incipit liber. XIX. De habitudinibus hominū.

THuius est vna determinatio pueri:vtrū sufflet ꝛ sentiat vigiler:aut est sicut vegetabile. Et dico q̄ non vigilat:qñ non operantur sui sensus:ꝛ neq; motū habet voluntariuꝫ:ꝛ qui est vigilans accidit qō operatur cum suis sensibus:ꝛ quidam sunt dozmientes quibus accidit q̄ vident aliquē ꝛ surgunt ꝛ ambulāt:nisi qz non est nisi cū complemento operationis anime:sed aly sensus tunc sunt operantes:sed in eo est vnus sensus ꝛ vnus motus.q.confusus. Et cū hoc etiam nō erit vigilans:licz dicatur esse ambulans. Sed habilis ad maioꝛē expergefactionē:ꝛ tūc quō erit q̄ vetabunť in ea sensus radicales:ꝛ non est adhuc sicut arboꝛes:qñ in eis nō est ꝓncipium sensus radicalis:tunc remanſit vt inquiram⁹ vtrum esset dozmiens:ꝛ fozasse nō debet dici q̄ ſit dozmiens:nisi istud qō habet viā vt sit vigilans. Et tunc videtur q̄ ista dozmitio sit sicut in letargicis:ꝛ erit natura pueri:vt exigat somnū sicut cū parit ipsum mater statim fiet:ꝛ erit opatio virtutis operans in ipso suū opus postq̄ puer plus ꝓmo ridet in somno:ꝛ in hoc accidit cā glaucozum oculoꝝ ꝛ nigroꝝ oculoꝝ:ꝛ tunc dico q̄ glaucedo accidit:aut ꝓpter naturā tunicaꝫ:aut ꝓpter naturā humiditatū. Et causa in humiditatib⁹ est:qñ si fuerint clare ꝛ fuerint posite ꝓpe extra:ꝛ erit cristallinus multe q̄titatis:ꝛ albugineus modicū:inquantū autē erit modicū erit oculus glaucus:nisi aliquod acciderit contrariū a tunica:ꝛ si fuerint humiditates obscure ꝛ cristallinus paucus ꝛ albugineus multus:ita q̄ facit obscuritatē:sicut facit aqua que est multū ꝓfunda que sumergit ꝛ cooperit res:aut si fuerit cristallinus profundus erit oculus niger: ꝛ cū in tunicis est in vuea:ꝛ tūc illa si fuerit nigra erit oculus niger:ꝛ si fuerit varia vel glauca erit oculus varius vel glaucus:ꝛ vuea glaucescit vel variať:qñ in ipsa non est digestio:sicut est in vegetabilibus:qō statim cū nascitur non habebit rectū colozeꝫ. Sed tendet coloꝛ eius ad albedinē. Deinde ꝓpter digestionē virescit:ꝛ ꝓpter istaꝫ cām erūt oculi pueroꝝ glauci:ꝛ ista glaucitas erit ꝓpter humiditatē cōpletā:aut erit ꝓpter dissolutionē humiditatis quā sequiť iūctura si fuerit bene digesta:sicut in vegetabili:qñ cū intēdit dissoluere suā humiditatē incipit albescere:ꝛ ita glaucitas est ꝓpter siccitatē vincentez. Et infirmi bñt oculos q̄si glaucos:ꝛ silr senes hac eadez cā: qñ in sensib⁹ multiplicať humiditas extranea:ꝛ dissolui tur nālis:ꝛ glaucitas siue varietas q̄dā est nālis:ꝛ q̄dam accñtalis. Et esechel cōtingit ex causis nigredinis ꝛ fere glauca:ꝛ apponiť q̄si res media iter ea:ꝛ si eēt esechel igneus sicut putat Empedocles eēt oculus glaucus ifirmus: ipeditus:qñ amisisset aquā que est ꝑn⁹ visus. Et vna ps nigredinis in oculis diminuit viluꝫ in oculis respū glaucoꝝ quoz̄ūdā qñ glaucitas nō accidit ꝓp aliquā occasionē. Et cā in hoc:qñ nigredo q̄ erit ꝓp cām albuginei humozis vetat transitū colozis:qñ vetat trāslucentiā ꝛ impressiones:ꝛ silr ille qui erit ꝓp obscuritatez humiditatis abundātis:tūc ille humiditates si fuerint multe nō erūt obedientes mutationib⁹ in visu:neq; in exitu visus in anteriozib⁹ exitu sensibili. Et qñ fuerit oculus glauc⁹ ꝓp paucitatē humiditatis albuginee videbit plus de nocte ꝛ in tenebzis q̄ in die:ꝓp hō q̄ ꝛtingit lumē moueri supmāz paucā cū foztitudine magna:ꝛ tūc vetabit illā videre res manifeste:sicut est pigrities ad vidēdū qō est in tenebzis post lumē:sicut nigrū ꝓpter multitudinē hūiditatis erit suū videre de nocte minus: qñ indiget illud diligēti inspectione:ꝛ motu māe adextra:ꝛ mā mlta erit minꝰ obediēs q̄s pauca:ſz nigredo que erit ꝓpter tunicā adunat visuꝫ foztius. Et hō est foztioz oibus aialib⁹ in colozib⁹ oculoꝝ:ꝛ in equis etiā erit coloꝛ glaucus oculoꝝ:ꝛ etiā aliūs coloꝛ in alio oculo. Et scias q̄ acumē visus est scōz duos modos. Et vnus illoꝝ est secundū assertionē rei a remotis. Et secūdus scōm foztitudinē discretionis rei vise ꝛ forte diuersabunť iste virtutes:ꝛ acutioꝛ ꝑ⁹ sua cā est qō nō bz humiditatē:vt sit magis angustū:ꝛ nō faciet ei cōtrarietatē luminis obuiātis sup suas oēs partes:ſz venit ad res visas cū q̄titate tenozis ꝛ rectitudinis circūdantis:ꝛ tunc oēs nāe oculi erunt nō passiue:neq; cōfuse:ꝛ qñ fuerit motus visus ad partē rei sensate mouebitur a suo loco ad fixionē super rem. Deinde reuertitur ab illo motu

ꝓpter laborē ꝛ inquietationē luminis: ꝛ scias q̄ cū oculus figitur sup aliqd moueť motu ad exterius cū magno desiderio circūdanti rem appositā sibi vt compleat suus visus operatione ꝓpria. Et tunc si exierit ꝓpe rē visaꝫ in aere:ꝛ via fuerit parua cadet.q.in debilitationē ꝛ timoꝛē debelech:ꝛ oculi ꝓfundi sunt parue speculationis illius qō remotū est ab illo:sed causa discretiōis est claritas humiditatis:ꝛ sua subtilitas:ꝛ sic auditus ꝛ olfatus:qñ cōprehensio rei remote est per discretionē ꝛ distinctionē:ꝛ simile illud qō fuerit habens vias olfatus magis lōgas melius olfaciet:ꝛ melius venabiť sicut canes generosi. Et etiā inter ista occurrit questio de lenitate ꝛ asperitate capilloꝝ ꝛ grossitie ꝛ subtilitate ꝛ albedine ꝛ nigredine:ꝛ causa in hoc est sicut scis:qñ capilli generanť ex vapoze qui est sicut fumus:ꝛ est.q.piramis in pozis:ꝛ tunc coagulatur:ꝛ tūc erit sua mā nālis eis fumosa:ꝛ erit instrumentū pozus:ꝛ sunt sicut fozamina:ꝛ ista supfluitas fumosa si fuerit ſpissa erunt ſpissi pili:ꝛ si fuerit subtilis erūt pili subtiles:ꝛ qñ fuerit cutis ſpissa supfluitas ſpissa:ꝛ erit vnus pilus ꝓpinquus alij:ꝛ erunt fozamina nō incarnata:ꝛ cōstricta:ꝛ nō cū altero:sed ampliata erit ampliatione fozaminū cutis sicce:ꝛ erit hoc etiā ꝓpter ſpissitudinis causaꝫ. Sed crispitudo erit nō ꝓpter mām:sed qñ pozi sui erūt toztuosi quousq; accidit fozaminib⁹ capilloꝝ id qō accidit ex eis a caloze:qñ si caloz operareť i capillos faceret illos crispos:ꝛ iā erit ꝓpter diuersionē motū fumi ꝓpter quā coagulanť capilli:ꝛ iā erunt ꝓpter toztuositatē fozaminū:ꝛ tunc fozmabiť eis figura secundū figurā fozaminū:ꝛ incrispabiť. Et planities capilloꝝ est ꝓpter ꝛtraria huic:ꝛ nigredo capilloꝝ est ꝓpter calozis acritatē:ꝛ canties ꝓpter cruditatē:ꝛ qui est ruffus ꝓpter equalitatez:ꝛ fozasse erit nigredo ꝛ crispitudo cā impſſionis aeris extrinseci:ꝛ tunc incrispabunť capilli:ꝛ fient vt piper:ꝛ inde mutať totū hoc in regionibus ꝛ ciuitatib⁹:ꝛ cā in hoc erit ꝓpter cām humidā:ꝛ nō calidaꝫ neq; viscosam vnctuosaꝫ:ꝛ tunc mittenť ꝛ generabunť capilli ex illa nāliter:ꝛ iā erit etiā illud ꝓpter siccitatē:ꝛ que accipiet capillos ꝛ auferet ab eis suā humiditatē,ꝛ pinguedines ꝓpter quas facti sunt nigri capilli:ꝛ fiūt tūc.q.calꝝ:ꝛ hoc est sic contingit infirmitatib⁹:ꝛ tūc qñ meditabunť conualescēti reuertenť in suū coloꝛē:qñ trahunť tunc ex mā bona. Sed senex nō bz fiduciā alicuius māe:qñ iā bz calozes confractū:sed calnus bz caluitiez:qñ desiccať medulla. Et incipit ante:qñ illud vas est magis amplū:ꝛ sua mā est magis humida:ꝛ citiꝰ recipit desiccationē:qñ est magis raꝝ:ꝛ tunc ꝓpter calozē nālē fozte in illo diminuiť ꝛ constringiť in se:ꝛ contrabiť ab osse:ꝛ tunc nō accipit ab illo osse materiā fumosaꝫ que indigeat rememoratione: ꝛ adhuc:qñ sunt pozi rari:ꝛ dissoluiť ab eis q̄titas fumosa. Sed mulieribꝰ est nā magis humida:ꝛ sue cutes magis humide:ꝛ sui pozi sunt pozi magis angusti:ꝛ castrati assimilanť eis:ꝛ nō fiunt calui:ꝛ plures capilli ꝓius sunt ruffi:ꝛ post albi cani:ꝛ qui est ruffus citius fit canus:qñ est ꝓpinquioꝛ albedini:ꝛ caro indiuidui nigra est saporosioꝛ oibus aljs carnibus eiusdē speciei cū fuerit albe:qñ est magis digesta:ꝛ caro etiā que tēdit ad varietatē saporosioꝛ est:ꝛ magis digesta carne que tendit ad albedinē: ꝛ capilli in alys ab boie sequunť cutim illius aialis:ꝛ tūc sunt nigri supra cutim nigrā:ꝛ albi supra cutim albā. Sz in causa grauitatis vocis ꝛ sui acuminis:ꝛ foztitudinis:ꝛ altē:ꝛ remisse vocis.scias q̄ grauitas vocis accidit ꝓpter foztitudinē emittentis:ꝛ iā etiā contingit ꝓpter debilitatē:ꝛ illud est:qñ pigrescit instrumētū vocis aialis ad diuidendū aera:ꝛ ad mouendum ipsum:ꝛ mouerit ipsum qō mouet cum tarditate erit grauis aliquantulum cum debilitate:sicut sunt voces vitulozum. Et voces vaccaꝝ sunt grauioꝛes q̄ voces thaurozum:ꝛ sic quādo trachea fuerit impleta cum catarris humidis:tunc si partem diminuerit ꝛ poztauerit aera:ꝛ acceperit ex ea modicuꝫ:aut si in operta fuerit in ea operatione foztierit voꝛ acuta ꝓpter debilitatem:ꝛ ꝓpter hoc acuuntur voces senum ꝛ conualescentium. Sed quādo fuerit instrumentū vigoroſum in mouendo aeré multū erit voꝛ grauis ꝓpter foztitudinem. Sed de dentiū vtilitatibus iā scis ex alio loco.

¶ Explicit liber de aialib⁹ Aristo. decimusnonus ꝛ vltim⁹.

¶ Liber Auicenne. In primis ⁊ secundis substãtijs ⁊ de fluxu entis. Capitulum. I.

Quid ē de⁹

Principiũ principiorũ gloriosus deus cui⁹ entitas est ineffabilis: vñitas indiuisibilis: vt sit permanens ostẽdat apostiz infinitas: ⁊ intelligamus cognoscẽtes ꝺ q̃ nõ est in ipso pluralitas aliq̃ modo: ꝫ ipse est princeps ⁊ principiũ pluralitatis oĩs. ¶ Et significatio primi est: q̃ cãm prima sequit̃ intellectus quẽ sequit̃ loquela: ⁊ ois vnitas diuisibilis non excusabitur qn ipsa desinat in terminos. ¶ Est igiturprima vnitas pura simplicitas ⁊ simplex puritas: ⁊ est id in quo est ⁊ id qõ est: qñ inuenit̃ liber ab omni adiacentia ⁊ multitudine: p quã: ⁊ in qua est omne eẽ. Et ois vnitas bñs fixionẽ: ⁊ qõ est ⁊ si est bz fixionẽ in ea ⁊ nihil ita est̃ qõ fuit vel erit a pñtia illius. ¶ Propter qõ nõ elõgatur a nobis intentio: in qua cõicamus: in qua gcgd est iõ est: q; est vlt̃ designatũ. Si. n. est primo oẽ esse inferi⁹ bñs fixionẽ: vt qõ est: ideo sit: q; a pmo est: tũc ois vnitas non pura in prima pura vnitate est fixa: vt qõ vnũ est: iõ sit: q; ab vno primo est: ⁊ si intrinseca: qñ denominatione ⁊ vnitate sui principij vnũqõq; vnũ dicet̃: ꝫ eẽ primũ ⁊ eius vnitas est cã vna ⁊ eadẽ. ¶ Liqt itaq; q̃ hec vnitas ē cã eẽ ois entis: ⁊ hec est illa vnitas quã primo accepimus extrinsecus denoiantes ens inferius ab ea in reditõe eẽ vniuersi entis. Redeamus aũt ad id qõ pcessit: vt cõtinuemus ei id qõ intẽdimus: ⁊ est q̃ in primo oĩa sunt p eẽ in sapiẽtia: ⁊ oĩa sunt p ordinẽ: ⁊ in amore vtrozũq; oĩa sunt p esse ſm vocationẽ: vt qñ ex deo facta sunt ad nihilũ oĩno redire nõ pñt: sic q̃ maneat eẽ in causis q̃ corrũpit̃ in effectibus. Hoc aũt planũ erit p hoc qõ post dicem⁹. ¶ Sapientia p⁹ neq; diminuta est neq; cõpleta est: ꝫ sup copleta: ⁊ disponẽs oĩa in ipsa: tũc non fiet: qñ pncipalia oĩum rez exempla apud illã sunt quã greci appellant ideã: vt cũ ipsa nõ varieẽ modo aliq̃: ꝫ stent exempla apud illaz: neq; ptrãseat aliqd ordinatũ: qõ est: qñ exemplaria rez non sunt ipse res. Dicente Dionysio q̃ cognitio eoz que sunt ea que sunt nõ est. ¶ Et hoc est qõ apparet in verbo autẽtico abbreuiato: ⁊ est attendendũ archa in arte ⁊ archa in opere. Archa in opere nõ est vita: archa in arte est vita. Silr solẽ ⁊ lunã quos vides sunt in arte prima. Horis aũt corpora: in arte aũt vita ⁊ artifice: qñ quecũq; facta sunt in ipso vita sunt: ⁊ hec est radix intẽtionis nr̃e que est q̃ nõ ptransit in scia diuina aliqd qõ si rez exẽpla stent: ⁊ sciantur particularia in illis scia dignioze. Tũc qñ scia hec est exquisita: ⁊ hoc non est nisi p cãm: sicut sciunt̃ res in primis exemplis sicut cãta in causis primis: sunt igit̃ exẽpla prima esse rez primaria: ⁊ stant exempla: stant ⁊ cause stationeq; nõ fuit initiabilis neq; aliq̃ mõ terminabili.

¶ Laplm. II. qualiter que in sapientia sunt: sunt cãe oĩum: ⁊ be sunt coeterne ex pcessione illaz in causas.

Que facta sunt aliq̃ mõ sunt deo coterna.

ET sequitur q̃ in istis causis sciatur causatũ i pñti qõ i subpmanet. Scia aũt hec eo q̃ supexcedit scias supexcellẽtis veritatis: est cognitio vt sciat̃ naturalr scia iã tacta nõ p modũ cãti: sed per modũ cause. Sunt. n. cãta in causis p modũ nobilioẽ p quẽ nõ sunt apud illa pncipiũ essendi. Dicemus q̃ illa que facta sunt deo coeterna sunt: mõ oĩno: deo tñ coeterna q̃dẽ: q; nõq; fuit sapiẽtia sine pmo: principio⁹ rez causis in se factis. Oz aũt nõ oĩno coeterna: certificanꝫ in hoc cãe be: q; cause rez pme ppter infinitã sui diffusionẽ ⁊ incõprehensibilẽ altitudinẽ: ⁊ ineffabilis puritatis excellẽtiã nullo pcipiunt̃ intellectu: excepto eo qui eas in pncipio formauit. Ex effectib⁹ aũt illaz hoc est ex pcessionib⁹ in formas intelligibiles cognoscit̃ solũ mõ: q; sunt: nõ aũt quid sunt. Et sic pncipales tunc in ea quoz sunt cãe pueniũt: ⁊ pncipiũ. i. sapiẽtiã (in qua condita sunt) nõ relinquit: ⁊ (vt ita dicam) in seipsis manẽt tenebris excellentie sue absẽditie: in effectib⁹ suis veluti in quãdã lucẽ prolate cognitioni nõ cessant apparere. ¶ Uides igit̃ qualr intellectus nr̃ priusq; ⁊ in memoriã ⁊ in cognitionẽ veniat non irrõnabiliter dr̃ nõ esse. Est enim p se inuisibilis. Dũ aũt in cognitiones venerit: ⁊ ex quibusdã fantasijs formã acceperit: nõ immerito dr̃ eẽ: hac silr̃udie. ¶ Quãuis a diuina nã remota sit dici posse arbitroz quõ ipsa nã diuina duz oĩa causat: ⁊ a nullo causare sciatur in oibus (que ab illa sunt) causaꝫ quodã modo mirabili: informat. n. fantasia intellectũ qui per se informis est: ⁊ sic diuina nã (que per se exꝑs superat oẽm intellectũ) in bis que per eaz: ⁊ in ea facta sunt: recte dr̃ causari: vt sit in eis sine intellectu: vt solũmodo sint intelligibilia: siue solũmodo sensibilia ab bis qui eã recto studio ingrant cognoscaꝫ. Redeam⁹ igr̃ ad id in quo fuimus: dicentes q̃ ea que facta sunt̃ principio coeterna nõ oĩno sunt. In hoc aũt coeterna: q̃ principiũ nõq; fuit sine causis primis. In hoc aũt non coeterna: q̃ factozi suo coeterna non intelligimus: ⁊ pcedit factoz ea que sunt facta per euz: ꝫ que coeterna sũt oĩno: coẽntialia sunt vt nullũ sine altero manere possit. Factoz aũt ⁊ factũ coeterna nõ sunt: q; coẽntialia nõ sunt. Loguntr aũt semp eẽ relatiua ⁊ simul eẽ: factoz sine facto esse non põt: ⁊ factũ sine factoze nõ est factuz: q̃ est: si factoz ⁊ factũ coeterna nõ sunt per rõnẽ: tñ cause ⁊ causati coeterna oĩno eẽ nõ desinunt. ¶ Et itẽ ois creatura incipit esse: qñ erat qñ nõ erat. Nõ est aũt vere eternitatis mõ quodã incipere eẽ: nõ igit̃ vere eternitati ois creatura coeterna est: ⁊ hoc est in cuius opatione anhelauimus. ¶ Sed quid est qõ erat quãdo nõ erat creatura: Dicimus q̃ intentio huius sermonis est: q̃ ipsa erat in cã qñ non erat in effectu. ¶ Et nõ lateat te: q̃ in itentione sermonis pñtis conueniãt accidentia cũ aliis. Sunt. n. ⁊ ipsa in causis primis: q̃ si fuerit recepta intentio iã designata cum ampliatioe quã inuimus: tunc verificabit̃ apud recipientez intentio que fuit qñ nõ fuit tps: vt ipsa recipiat lumen in eo qui iã recipit illum.

¶ Laplm. III. de perfectione causaz ⁊ scia: ⁊ q̃liter primordiales cãe pficiunt̃ in sapientia in qua sunt: ⁊ q̃ oẽs forme sunt informes ⁊ impfecte: nisi cuz pficiunt̃: ⁊ q̃liter cause sciunt sua cãta ⁊ causant̃ ea in illa.

NUnciemus aũt iterato qõ pcessit: vt adyciam⁹ ei aliqd: ⁊ est. Primordiales cause rez in sapiẽtia prima facte sunt: ⁊ nullo modo pfectũ appetũt excepto illo immutabili in quo pfecta est forma: in qua cause formate sunt. Conuerse. n. ad hanc cõuersione stabili formanꝫ: vt formatõez suã deserant nusq̃: ⁊ hec ē formatio forme vlis: ad quã nisi cõuertanꝫ singula sunt informia. Nõ eniz sufficeret ex genere coẽntiali qõ in exẽplũ diffiniuit ꝓsistere: nisi ad hanc formã sapientialẽ forma itellectualis ꝟsa pficiat. ¶ Et q; accepisti q̃ que facta sunt in ipsa sapientia facta sunt: tunc nõ licet tibi dubitare an que facta sunt in ipsa sapientia sint. Sz scias q̃ facta sunt in ipsa nõ solũ sapientia esse. Sz rez q̃rũ sunt

Cause p me ex ẽ fecẽb⁹ sũ to cogn sciunt: q sunt. Ibi aũt qd sũ

Quo oĩa ⁊ ũ ẽnb⁹ dina, put dẽna scã sũt: ⁊ quo odie.

Complet declarat̃ p facta sũt deo aliq̃ modo coeterna.

In intel lecẽb⁹ an gelicis ñ ſ pncipa lia rerũ exẽplaſꝫ q̃dã theo phanie.

Intellia ē loc⁹ rõnis ⁊ spẽs.

Dubõ

Solutio.

Quo ad intellia p⁹ creaturaꝝ rũ: descendunt cẽ pmi celi.

principia noticiam nõ causare. Incõueniẽs. n. est in diuina sapiẽtia aliqd incipiens eẽ: hec est intẽtio: qñ excidat ois ratio pbata. Et iõ in tenebris sue felicitatis abscondita non apparebit. ¶ Non aũt elõgeẽ a te itentio q̃ fixa est in bis que pcesserũt: ⁊ est q; pmas causas nõ tñ cãri sed pp sui excellẽtiã causare dicimus. ea; aũt excellẽtia non est ꝺ. vt a nulla cã superioze sint: est. n. vna ⁊ eadem causa oĩum: per quã ⁊ in qua ⁊ ex qua rez oĩa cãe occasionales facte sunt pmitus. Iõ preferr̃ oĩb⁹ superaltans ⁊ superexcellens singula. ¶ Necessariuz est ⁊ tibi in bis q̃ diximus qñ subycit̃ res sermoni: ⁊ qñ subycit̃ sermo rei: vt itelligas qõ est qõ exigit̃ qñq; intentio supra prioza p se: ⁊ qñq; supra illa per modũ per quem licet supius inferioze esse: ⁊ modis alys quos subintelligimus.

¶ Laplm. IIII. Oz pmũ creatuz est intelligẽtia: ⁊ q̃lo ipa intelligat causas in suis theophanys: ⁊ qualiter exeũt ab ea: quibus illa dat suum regnum.

ACcedamus ad pronũciandũ pnunciationez ampliozez q̃ id qõ precessit de pcessione cãrum pmaz intelligibilium. ¶ Dicamus ergo q̃ ordine incõprehensibili omni itellectui diuina puidẽtia oĩa ex nõ exĩtib⁹ in esse⁹ produxit. vnde q̃daz eẽntiali dignitate alia alys pferunt̃. Ita q̃ ea que circa ysez cãz oĩum. pme (i. nulla supioze creatura interposita) creduntꝫ ⁊ intelligit̃ esse pncipalissime vltatis ordite. vltr̃ ordinatiõe. creditur ⁊ predicant̃. Deide alia ex alys a sumo vsq; ad deoz sum: hoc ē ab initio itellectualis creature vsq; ad infimũ oĩuz: qõ est corp⁹. ¶ Prima igit̃ creaturaz ē intellectualis: ⁊ est itelligẽtia de qua est sermo apõ pñm in libro meta⁹⁹. ⁊ est oib⁹ creaturis melioz ⁊ sapiẽtioz: qñ ipsa oĩuz (q̃ post se sunt) causas videt. ¶ Uerũtamẽ modus p quẽ nos verificabimus: est vt cũ cã prima ab oibus que post se sũt remota sit: tũc rõnes oĩum q̃ in ea imutabiliter sunt: ab oib⁹ (quoz rõnes sunt) remote sunt: in angelicis vero itellib⁹ eaz rationũ quasdaz theophanias esse (hoc est intellectualis nãe q̃dã diuinas apparitiones) nõ ipsa pricipalia rez exẽpla: nõ lõge a veritate eẽ credimus: ⁊ be theophanie sunt creature q̃dã cognitio añ generationẽ oĩum inferioz: sed non in se: sed cause primarie sunt cãe in seipsis: apparitiões aũt be nõ sunt cãe i seipsis. sed in alys. Nos ergo noscũt primo in deo: deinde in seipsis iferioris creature causas vident: ita q̃ vnaqueq; intelligẽtia inferioz se: rõnes siue diffões contineat: q; bus desiderat ⁊ cogit̃ prebere ministeriũ. ¶ Et segr̃ hoc aliud. s. q̃ ois intelligentia est locus rõnis: siue diffõnis quã ꝓtinet: ⁊ si est locus diffinitionis quã ꝓtinet: tũc non aduersabit̃ illi qn fit locus diffiniti: ⁊ hic est modus quo peruenit̃ ad hoc q; nõ depressus phantasijs itellectus ē locus spẽr: ⁊ tũc cuz est locus spẽr est locus generis per modum per quez genus est in spẽ: ⁊ non per modũ aliũ: q; non per modũ generis absoluti ⁊ separati ab illa. ¶ Oz si quesieris an aĩus bũanus adhuc depressus phantasijs possit inferioz se causas cãtas prehendere. ¶ Si pure vixerit non elongabit̃ a veritate ꝟm iudicium nostrum. ¶ Redeamus ad id in quo fuimus: dicẽtes q̃ eoz que creata sunt: q̃dam descẽdũt a gbusdam: est enĩ inferiorũ (quib⁹ debet̃ regnũ veniens a supioribus⁹ ⁊ descendũt ex illis) vt sic incipiãt eẽ ex tẽpore: quoz ortũ precessit tps: ⁊ specificamus hoc per illud: ⁊ est q̃ intelligẽtia prima creaturaz est locus cãrũ primi celi: qñ oz regnum suũ illi: ⁊ propter hoc descẽdũt ex illa cãe illi⁹. ¶ Uez opz itentionẽ hanc certificari apud te. ¶ Igit̃ scias q̃ oẽ cãtũ primum primo est in deo: deide in seipso: deinde in effectib⁹ suis videt cãs: visio aũt tibi intellis cãrũ itelligibilia: sunt ipse in-

Que sũt ille cãe pmi celi q̃ excũt ab intellia p⁹ creaturaz p hoc q̃ intelligũt se.

Dis mã ex gbusdã q̃litatib⁹ ꝓsistũt: qb⁹ si ondudet nõ cõprehẽdit.

Utr̃ si mã est ꝓposita ex ac cidẽtib⁹ sibi coplar, ⁊ ipa imutabil̃ sit.

causis intelligim⁹:ita ⁊ de effectib⁹:q̄litatē vero ⁊ q̄titatem videm⁹ solo intellectu. Quō ergo mām ab illis longe distantem ꝓstituūt. ¶ Dec est via quā dimittes:qm̄ finis suus i quē ducit est vanitas. ¶ Et aduerte sine bis qō itelligis post spoliationē formę ⁊ formaꝝ. vel iforme. dicas mām:siue informitatē:quā fm Diony. nō negabis (vt arbitroꝛ) nisi solo itellectu capi posse. ¶ Formaꝝ ät ⁊ spēm ⁊ ornatū (quoꝝ participatio bac in mā cōnectit) putasne aliter q̄ mētis ituitu considerari:nō. ¶ Nōne itaq; vides q ex incorporeis:mutabili.s.iformitate: formaꝝ q dez capaci:⁊ ipsa cū forma incorporea:q dem vnū corpus cōpositū creari:vel iā si ponas q nudo itellectui relingatur formis spoliatis mām eē:segtur idem tuā institutionē: q.s.ex informi mā ⁊ forma corꝑ sensibile efficī ⁊ subz creatur. ¶ Cateberis itaq; corpora in corporea posse resoluiq̄ mirabili armonia corꝑ cōstituūt:ita vt nālem sui statū in ipso nō amittant itrinsecū. In luce ⁊ corpore vmbra nascit. Neq;.n.corꝑ in vmbraꝝ mutaf. vmbra vo duz dissoluī in cās has redire intellr. ¶ Et itez si corpore solubili imutabilis eēt:nullaq; rone solubilis subesset:nulla quoq; rone peniꝰ dissolueret. Jam vero soluit:igit qō subest solubile est. Doc aūt nō ē aliō q̄ mā. Non igf ipa dissolubilis. ¶ Et boc est qō fac nos debere dicere particularia corporalia eē. Genera aūt et spēs nō soluunf. Sed potⁱ subsunt ⁊ pmanēt:qō oibus eis nō est vnū idiuiduū:⁊ subest superexcellēs yle qō solui nequeat ⁊ destrui. ¶ Ipsa quoq; accītia in mā sua imutabili pmanent:qm̄ subest illis indiuiduū in quo näliter oia vnū subsistūt. ¶ Nec iā latebit vos a quo trāslatione ꝓueniente necessitas ⁊ pmanentia venerūt super ea q̄ nobis insolubilia significauimus:qm̄ per boc petiť difficultas ꝓpositionū vliuz in eo q̄ sunt necessarie:B ē difficultas necessitatis ea:q̄. ꝓpones accepte in demonstratione sunt. ¶ Placuit nobis vt aduerem⁹ pītib⁹ intentiōib⁹ demōstrationē illā quā repim⁹. vel repetim⁹. in libro metaphyce. ⁊ est q̄ forma non bz esse nisi in yle. Lā aūt bui⁹ est:q ipsa dat eē yle:vel q ipsa est in yle: sicut B q cā nō est nisi cū cāto:nō q cā sit illi cā essendi cāto. sed q cū fuit cā in effectu. segtur ex ea esse cātū:⁊ est cū ea. similr cū forma habuerit eē. segtur ex boc vt cōstituat aliquid qō adiūgit sue essentie:⁊ id qō constituit est res i effectu:⁊ dat illi esse. ¶ Ecce q̄ aperte vbis bis ⁊ prioꝛib⁹ verbis auctēticis absoluimus nos ab eo qō supⁱ dixim⁹: vt sciaf per boc in logycis mām cū est i effectu subyci p̄dicāt vt ꝓponaf ei. Eandez aūt cōsideraꝛaz cū causis predicari cū illis:eo q̄ est in illis per moduz eaꝝ:non p modū mālez:⁊ tūc ꝛtinget ipsaz p̄dicari in genere p modū generis ⁊ in spē per modū spālem. vt fm esse suum in causis sit p̄dicaᵐ q̄ fm eē male subycif ei. ¶ In bis certificaberis q mā est per formaz ⁊ qualr boc est:⁊ q forma non est per materiam nisi fortassis fm accidens:qm̄ forma non est in effectu:nisi cum ea.

Post q̄ aūt hoc preceſit redibimus ad cām pmā:vt ex radicib⁹ datis ⁊ vandis faciamus te latius cognoscere cātū primū. ¶ Scias igf q̄ intⁱ aliquando sumitur de re que est:sicut ꝛtingit q nos aliquando sumimus de celo per ꝓsideratione ei⁹:⁊ fm formā ei⁹ intellectiuam:⁊ quandoq; forma intellecta nō sumif de bis que sunt:sicut oino itelligim⁹ formā artificialem quā adinuenimus. ¶ Et deide forma itelectiua mouet membra ad boc vt sint in opere. nō quia fuerit ipsa deinde nos intelligam⁹:sed qz intelligim⁹ fuit ipsa. ¶ Talis aūt est cōparatio ois qō est ad pmū:qui itelligit suā essentiā:⁊ id qō facit:debet esse cū sua eentia:⁊ ipse scit qūo bonitas est i omni qō est. Segtur ergo forma suā forma eoꝛ que sunt intellecta apud eū fz oꝛdinem quē intelligit. Uerūtamē nō segtur eaz: quēadmoduz luꝛ segtur luciduz ⁊ calefactio caliduz. ¶ Et bec est cōparatio quā inuenies inter omne qō est ex cāto pmo ⁊ ipm. vnde inter cāta est suo causanti magis simile. sua.n. operatio ⁊ scia que est de iferioꝛib⁹ accedit sup essentiam suā:ita q̄ intelligentia eiⁱ non perficiť in aliquo q̄ sit ex eo:⁊ ꝓpter boc cātū pmū est vle scōm:⁊ nō recipit eiⁱ scientia diminutionē:qm̄ scit illud qō est ex eo per modum sui:⁊ non per modū rei scite. ¶ Studeas aūt scire q̄liter intellectiua forma apud eam non est nisi ipsa intellia:et scies q cū cātū pmū sit intelligens primā formā:⁊ forma que segtur ipsaz:tūc due forme itellectiue sunt due intelligentie intelligētes in ea:quaꝝ vna ē superioꝛ alia:⁊ reliqua inferioꝛ illa. ꝓpter superius ⁊ inferius intellecta:⁊ tūc intelligentia supioꝛ perfectius intellectū erit:⁊ influet virtutez quā recipit a suo intellecto glorioso super intelligentiā inferiorez que est sub ea:intelligentia cāta pmo:⁊ tūc he due intelligentie cōponūt cātū primū i quo existūt.⁊ altera istaꝝ est finita:q;.pinq̄ est illi qō est terminus ois entis:reliqua aūt est ifinita:eo q̄ id qō pole ⁊ factuz est in seipso.non habet in seipso subam.⁊ ꝓpter boc non est finis alicui enti:⁊ tunc fit intelligētia cātum:⁊ cōponif ex finito ⁊ infinito:ita finita:cū tamen inter causata non sit simplicius. ¶ Et nō lateat te q̄ itelligentia superioꝛ (que est in ea) impꝛimit formas q̄s recipit ab vli pmo:intelligētie inferioꝛi que cum ea est.⁊ iferioꝛ intelligētia recipit eas nō per moduz receptoꝝ. sed recipientis: quoniā in ea sunt minoris vnitatis ⁊ maioris multiplicitatis:vt verificetur illud.⁊ est q̄ intelligētia supioꝛ impꝛimit foꝛas foꝛtes stātes:⁊ itelligētia iferioꝛ debiles ⁊ dclues. Et nō sis perturbatus in bis. ¶ Sed si ꝓsideres rōnes fm sensuz ex quo fiunt:⁊ est q̄ omnis intelligētia pmo in vli forma pma:deinde in seipsa:inferiozes cās videt:ita vt per duplicē visionē (que est in ea) fit duplex intelligētia in ea. Dicimus itez q̄ forme itelligētie sūt intelligentie seiūcte:multitudo in vnitate.⁊ seiūctio cū idiuisibilitate:⁊ boc nō fit:qm̄ bec seiūctio nō certificaf nisi in duab⁹ extremitatib⁹ adinuicē seiūctis:seiunctiōe eyera:quaꝝ vna extremitatū est dignioꝛ:⁊ boc est pmū gloriosum ⁊ excelsum in quo perficiť intelligentia supioꝛ ex illis duab⁹ quas inuenimus esse in cāto pmo. Secunda baꝝ extremitatū que exit ab itelligentia que est inferioꝛ cā duabus fm oꝛdinem suū in ea:⁊ spēm pre itellectiua est fm boc extremitas decliuis ⁊ cāta per primā:⁊ pp B remota est a superioꝛe extremitate:⁊ diuidit ab illa:⁊ bꝰ est seiūctio ⁊ multitudo omnis quā repis intra cātum pmuz:⁊ ꝓpter boc vnitas eius non est incisa. ¶ Qō ergo intelligentia componitur ex multis intelligētys boc nō fit nisi ꝓpter multa intellecta que sunt apud illaz:⁊ boc est qō approbamus. ¶ Et scias q̄ intelligentia est causa rerum que exeunt ab illa:tamē non est causa illarum nisi per modū suum per quē intelligit eas.⁊ nutrit eas:⁊ similr bec causata non causantur nisi per moduz cūdem: quoniam per modum per quem sunt apud illam. ¶ Oꝛ si sit tunc causata intelligētie sunt causata sempiterna:⁊ causa bec cognoscit cāta sua sempiterna:que nō sunt causata illius:nisi per modum per quē non cōicatur mutabilitas. ¶ Igiť si res sunt destructibiles: boc ē ex cā ipossibili:non autem ex causa que per se est causa essendi eis intelligibilis ⁊ eterna:⁊ ꝓpter boc vtentes boc nomine cāta cum respectu ad cāz dignioꝛem:⁊ statuentes viz in ꝓnunciatione nominis dicimus causata sempiterna esse: quoniā bec sempiternitas est sempiternitas cause cāntis ea. nihilomin⁹ tñ res sunt destructibiles sic ostēdimus.

Fora fi bz eē nisi in yle.

Mā vt i effectu subiecta aliqⁱs ꝓsiderata cū cāto ꝓcur cū ill.

Fora est per mām p accīs. mā aūt ē per formā alr.

Sicut artificialia cānt ab itellu artificis: ita oia entia cānt a scia dei.

Quō vnq̄ itellig ē aliq̄ mō sicut vnus ſpēi.

Intelligē tia regit aiam celi ⁊ mās q̄ ē obediens illi.

Quid p̄ mās h itelligēdū.

Quō itelligē⁹ q̄ est cātū pmū ꝓpter ex mīē itelligētys.

Quō itelligē⁹ superioꝛ impꝛimit foꝛas iferioꝛi intelligētie

Quō itelligētia est cā rep⁹ diuarum.

Volumus autē vt per boc q̄ diximus de vnitate intelligētie (q̄.s.in ipsa est multitudo) credas vnitatē intelligētie eē sicut vnitatē spēi:quoniaz sicut ait Diony. Nihil aliud est spēs q̄ nūeroꝝ vnitas:⁊ nihil aliud nūerus q̄ spēi pluralitas:ꝓpter qō spēs eū tota indiuidua sit in nūeris:⁊ nūeri vnū indiuiduum sint in spē:tunc q̄tū ad nūerum differunt particulare qō est sub specie ⁊ vle qō de illo p̄dicatur:vera eni ratio stabilet:vt aliud sit qō dicīť de subiecto ⁊ subiectū. ¶ Intelligentia aūt non est vle per modum vniuersalis q̄ ꝓcessit:⁊ sufficiat tibi de boc q̄ dixi:quoniā difficultas ō vnitate quā formaꝝ cogitatio absoluiť in via qua nō incedimus. Intelligentia aūt non est multitudo. nisi quēadmoduz diximus:sed ipsa est vnū retinens ea que consequūtur ex ea per virtutez diuinaz que est in ea:vt non ptranseat ex eis aliqd oino:quoniā in ipsa est virtus que non cessat perfici in forma:apud quā stant singla. sicut ostendimus. ¶ Et per eandē virtutem est regens aiam celi ⁊ nām:que est obediens illi. ¶ Natura aūt bic aliud non est q̄ primoꝝ corporuz qualitates yleales in materys illoꝝ ylealibus:qō est qm̄ ipsa est disponens que sunt in materys celoꝝ:fm quarum dispōnes quasdam sunt celi adinuicem:ita.s.q̄ ex bac cōuenientia ⁊ dria:⁊ ex eo q̄ celi volūtatem habēt formandi particularia:segtur nūerum spheraꝝ celestium:⁊ celoruz diuersitatem ⁊ ꝓueniētiam esse fm diuersitatē.s.que est per formā:⁊ conueniētiaz que est in mā:vt sic non sit intelligētia tota causa eē eorum sola. ¶ Oꝑtet igiť vt id in quo conueniunt celi sit adiuuans esse materie:⁊ diuersitas illoꝝ sit approprians mām banc ad formas diuersas:⁊ quoniā id i quo est ꝓuenientia ibi est motus circularis vilior dispositio inter alias quas reperis illic. ꝓpter impfectionem q̄ commitatur eam:silr materia vilioꝛ est essentia bic:⁊ est subiectuz vilius ceteris subiectis. Et sicut est cōmixtio compositione celoꝝ ibi:sic est cōmixtio cōpositione elementoꝝ bic:⁊ superioꝛ cōmixtio causa est buic sic adiuuās eaz:⁊ descendunt a corporib⁹ primis p qualitates eis ꝓprias:impꝛssiones in corpoꝛa bui⁹ mundi:⁊ ab animab⁹ i animas huius mūdi:⁊ ꝓpter boc natura est regens corpoꝛa inferioꝛa:⁊ est sicut perfectio illis:quoniaz forme eorum debenť ei:quoniā veniūt in effectū per eam:⁊ iuuamēto illius:⁊ boc est positum in bis que diximus.⁊ ostensuz ē. Diximus eni q̄ intelligētia pura nō est inferioribⁱ ad naturaz cā sola. ¶ Scias autē q̄ elemēta perceptibilia sūt gnātionis ⁊ corruptionis ⁊ multiplicātur nūero ⁊ spē simul:⁊ non est boc nisi ꝓpter volūtatem que est in vnoquoq; celoꝝ. ꝓpter corpus:⁊ boc est rone corporaliū dispositionū que sunt in suis materys. Ipse igiť forme constituant generationē ⁊ corruptiones. q̄re natura continet eas:⁊ similr cōtinet res que sunt per gnātionem ⁊ corruptionem. Alia.n.continet mām:preparat eniz eam ꝓ virtutē diuiną que est in ea:vt ipsa sit cā multitudis cātoꝝ particulariū. Intelligētia aūt continet aiam:⁊ eadē ania intelligit bonitatē per vtutē quā bz ex illa:⁊ per eādē est illi opatio itelligibilis ⁊ voluntas formādi q̄ est in ea:⁊ ꝓ intelligētie (que est eiⁱ) vtutē segtur opatio aialis:ipa.n. est forma corporalis.i.adherēs corpori:⁊ est ꝓxim⁹ motoꝛ corporis illius:⁊ si non sit primus:⁊ qz aliam ꝓparat mām:tūc recipit virtutes diuinas per intelligētiā ꝓ quā est illi diuina opatio. ¶ Ergo liquet q̄ intelligētia cōtinet ⁊ aiam ⁊ mām:⁊ nā ꝛtinet gnātionem:⁊ tūc non ē q̄ prohibeaf a continētia itelligētie ex bis que sunt sub ea:⁊ boc est:qz qō est.⁊ qualr est.a te scire desidero.

Sequitur vt intelligas q̄ ab itelligentia est mūdus intelligibilis imēsus.⁊ q̄ ipsa ē statuus singulorum que sunt post eam:quoniaz in ipsa ⁊ per ipsam stant illa:verūtamē in intelligentia non est status illoꝝ primus:sed secūdus.⁊ ipsa mēsurat singula que sūt apud illaz:mensura cōuenienti omni rei.boc est.vt sit mēsura mēsuratuz nō excedens:⁊ si hoc est:est tunc ipsa status mēsurans omnia que sunt in ea ⁊ sub ea:non tamē sicut mensura motus celi est tēpus adiacens singulis que sunt i motu ⁊ in mutabilitate:⁊ ꝓpter boc sunt in illa ita mensura status qui preceſſit. sicut eternitas comprehendens singula:sed modū (per quē stant intelligētie ⁊ status non habent) relingt. ¶ Et q; bec est mēsura q̄ cum mensuratis est simul:⁊ de quo nō perträsit aligd est iter vitas creatas vita pma:sicut scies post:⁊ tūc appropinq̄t intentio celebrata apud illos i parte buius pbie dignore ⁊ est eternitas ⁊ vite possessio tota simul. ¶ Et nō occultabitur tibi qd intendimus per eternitatē esse extēsaz cum intelligentia:sed bec eternitas est creans ⁊ nō creata:quontaz non mēsurantur bac mēsura aliqua:nisi per virtutez diuinam que est in ea. ¶ Eternitas aūt ꝑma est eternitas vere:qz est mensura mēsurans per se Et ꝓpter boc ipsa est creans ex tēpore que mēsurauit ante tēpus. ¶ Et vita apud ipsuz ⁊ voluntas nō est fm vitam ⁊ voluntatem nostram ⁊ moduz nostruz:quoniā est volēs fm modū intelligibilis pure:⁊ vita apud primū est bec eadē voluntas:⁊ ideo volitum pmi non est fm volitū nostrū. Quoniam in eo non est intⁱᵒ in id qō est in eo:quoniam sit potētia in eo per quā moueaf ōsiderio alicuius. Et B est quoniā singula sunt presentia illi:⁊ nō sunt nec appetenda sunt per modū suuz:⁊ ipsum pmū singula creat in seipso:sicut ostēdimus supius:ꝓpter qō nihil ei deest:cuius desiderio moueaf. ¶ Uita autem que est apud nos perficiť apprehēsione ⁊ actione que est motio veniēs ex duab⁹ diuersis viribⁱ:⁊ est qz anima celi est imat se habere volūtatem essendi ipsas res particulares:id autem qō ipsa intelligit de ꝑmo ⁊ de ꝑncipio qō est sibi amatus ꝓpinquus est ꝑncipiū desideriy sue motionis:qz ex diuturnitate sui motus sequeť illaz assimilari quantū ad fluxū eoꝝ que sunt ab ipsa post ipsaz:similr celuz (cuius perfectio est anima) virtute illius inteⁱ bonitatē sui moꝛ ꝑncipiuz existēs desidery:vt per dispōnes ⁊ diuturnitates sui cursus assimileř ꝑmo inq̄tū ab illo fluunt bonitates. ¶ Et iaz patet tibi q̄ in anima ꝑma due sunt vires apprianf autem a nobis ne lateant te aliqua circa ipsum. ¶ Dicimus igiť itez q̄ due sunt vires aie ꝑme. ꝑma ē apprehēsiua. scōa est motiua:⁊ bec est vis desideratiua in illa. Aia igitur apprehēdit ⁊ per boc desiderat rem quaz apprehēdit:⁊ vt cōsequatur q̄ apprehēdit mouet corꝑ cui adheret:⁊ per boc vinificatur corꝑ illud. ¶ Est igiť vita corporis ꝑmi ex duabus viribⁱ apprehensiua ⁊ desideratiua:⁊ ex motiua. Desiderium primū est id qō diximus:que autez sunt sequētia ad boc sunt fluxus. ¶ Simile autez illi qō inuenies in corporibus primis inuenies in corporibus nostris:que tamē non comparantur oino illis. Cum.n.in nobis fuit desideriū vehemens ad ꝑendus aliqd:sequentur tunc desiderium in nobis imaginationes quas segtur motus:non solum ad ipsuz desideratum:sed motus ad aliud qō est in via desiderati ⁊ cursu eius. Est itaq; in nobis virtus desideratiua ⁊ cū illa virtus apprehensiua ꝓpter quam simul mouetur virtus motiua. Moriuam dico non que imperat motui hoc est vis desideratiua. sicut diximus ⁊ sicut audisti in naturalibus ⁊ didicisti. sed motiuā que facit motuz ⁊ bec motiua mouet neruos ⁊ mēbra instrumētalia:vnde ⁊ motio bec est. ꝓueniens ex duabus diuersis viribus:⁊ iste modus est quo declaratur tibi:qz vita est i nobis:⁊ qualiter

Due sunt vires aie ꝑme: ⁊ vna primi corꝑis est ex duab⁹ viribⁱ

Lōpat corpa ꝑma ad corꝑa nīa.

Quid p vim motuā itelligat.

est hoc. ¶ Et qz ſm Diony. circa primū creatum est ēntialis motus primus circa deuz ⁊ rerūz causas: qui gdez motus nō ē ablq; volūtate ⁊ apphēsione volūti: imo segr eas: ⁊ tunc dicimus q; intellectiua est motio q̄dam q̄ monetur: pueniens ex duabus diuersis viribus: ⁊ nō fit ita: nisi quoniā ipsa fluxuz formaz ab ea causat. ⁊ ipsa nō est īmunis ab imperfectione oīno: eo q; ipsa in seipsa est īformitas egens cōuersione ad formaz p̄maz purā: vt formeť per illam. ¶ Et postq̄ hoc nosti: tūc nō lateat te gn scias q; vita creata p̄ma est motio ,pueniens ex duabus diuersis vīrib⁹: ⁊ est ,pueniens ex apprehensiōe ⁊ motione actiue virtutis desideratiue. Ita q; actio ōsideratiua ⁊ passio redeant supra eēntiam eandē: qō est: qz cū apprehensionez intelligētie comiteť voluntas. tunc ipsa intelligeret deū ⁊ rerum causas: ⁊ mouet circa ipsaz: ⁊ mouet seipsam: vt incipiat esse in tempore bonitas quā int⁹.

¶ Nosti autē q; in apprehēsiōe ⁊ volūtate causati p̄mi est multitudo theophaniaz magna. ⁊ qō hec multitudo processit sine modo ex causis p̄mis. quādoq; ergo est ,processio ,pcedens ex causa cārua ⁊ causis per modū p quez saluanť in sua cā. Et nosti iam q; apprehēsio cū est apprehensa ⁊ volita ab itellīa mouet eam: ⁊ sic perficitur vita creata: ⁊ tunc aperiť tibi modus quez audiſti: ⁊ est vita p̄ma creata ,processio ,pcedens ex p̄mo quieto sempiterno: ⁊ p̄mus motus. ¶ Ecce qualr per p̄ncipiū huius oīonis intelligiť vite p̄ncipiū: ⁊ est multitudo quā prediximus: ⁊ modus per quē signāmus eā: per finez vero itelligis perfectionē eius. ⁊ hoc est id per qō hec tota oratio signat intentionez vite cōpositam ⁊ cōpletaz. ¶ Uides qñ apte est ostēsum tibi quid est vita creata p̄ma. inclines te igiť ad illud qō p̄mo fluit ab intelligētia: ⁊ iuenies i illo multitudinez descēdentez in ipsaz ex intelligētia: ⁊ hec accepta per modū p̄ioris est ,processio procedens ab ente scōo. Hāc autem ,processionez sumptā per hūc modū nosti. propter qō vita secūda creata est ,pcedēs ab ente scōo: ⁊ motus secūdus. ¶ Debes aūt nosce q; vita aīe celi: etiam si sit composita: simplicius tamē esse hz respectu vite totiº celi: quoniā in vita celi inuenimus p̄ncipiū eius. ⁊ in vita anime eius similr. ⁊ ,ueniunt fortassis in p̄ncipio. qñ ,processio apud illā est intellecta ⁊ volita eadē. sed motio q̄ē perfectio aīe p̄me est rediens supra excellētiaz illiº. que vero est pfectio vite celi est motio qua moueť p̄muz: licz celū ⁊ anima eius nō sint multa: sed ipm est quicqd ania eius est: ⁊ nō cōuertiť: ⁊ sic vita anie eius non erit aliud a vita sua: ⁊ sic erit sicut ⁊ illa. ¶ Et in hoc nō est ,pter qō terrearis. si consideres qualr in corpore vno manus aliō a corpore non est: sed sit pars illius: cum autem expeditus fueris circa vitam istam: descendes ſm ordinem: vsq; quo peruentuz fuerit ad corpus naturale non habens animaz: semper inuenies q; vita procedit ex duabus viribus sicut diximus.

Cōparat vitā aīe celi ad vitā totiº celi.

Primum peruentuz est ad hoc vt scias q; p̄muz ens dat oībus esse: ⁊ p̄ma vita singulis (que sub ea viuunt) dat vitā. Intelligentia autem ēt eis (que sunt sub ipsa intelligētia) dat sciaz. qñ ipsa nō illuminanť nisi iuuamēto ipsius intelligētie ⁊ luminis p̄mo sibi. ¶ Et ,pter hoc tria inuenimus in ipsa. q; est. q; fulget. ⁊ q; illuminat inde illa disciplinabilia que sunt in disciplinis tradita (que verissima eē nulla dubitatiōe cōcedis) nō possunt intelligi: nisi ab alio (hoc est ab intelligentia ⁊ suo sole) illustrenť. ¶ Redeamus ⁊ dicamus: qō est q; datio vite eē ⁊ sciētie nō est per modum eūdez: qō est: qz si diuina essentia que est per se existēs omnē superat intellcīn: in his que in se ⁊ ad se. ⁊ per se facta. recte dicit creari. vt in eis cognoscať. Creatur aūt qz nihil est essentialr ,preter ipsam: tunc ens p̄mū dat oībus eē q; modum creationis: ⁊ hoc est verbū qō non aperitur per modum aliū. ¶ Et qz ostendimus q; apprehensio est p̄n⁹ vite. ¶ Forma enī apprehensa est mouēs sicut diximº. apprehensio autē non est nisi forme apprehense: tūc vita p̄ma nō dat vitam eis que viuūt sub ea nisi per modū formē: quoniā ,processio formaz ē: cū id quod fuerit apprehensum ⁊ desideratum. segtur motus actionez virtutis desideratiue: ⁊ perficiť vita. ¶ Intelligentia aūt non dat sciētiam. siłr eis que sunt sub eamisi per modū formē: qō est: quoniā formē descendūt ab ea sup illas que sunt post eam: ⁊ ipsa apprehendūt eas. ⁊ intelligunt bonitatem magnam: ita vt aia que recipit impressiōes ab aīa prima: ab ea sine medio mereať intelligibilis dici: qñ ipsa est pendens per eaz. Anima aūt inferior quoniā ipsa recipit impressiones ab aīa p̄ma: ⁊ pendet per eā merebiť dici anima animalis: ⁊ ois aia dependens ab aliquo: siue res quecūq; fit: denoīationez recipiet iuxta nomē eius a quo ē dependens per p̄n⁹: ⁊ hoc per aliud. Relique aūt intelligētie que sequūtur: habēt dici intelligētie tīs: quoniā intelligētia post p̄mā non dicit pendēs nisi per intelligētiaz. Qō. n. dependet ab aliquo habz quo attingat ita. non interueniente alio medio. ¶ Et hoc est in quo declarať tibi q; p̄ma itelligētia, ,pter suaz dependentiā mereť dici diuina: quoniaz non dependet a p̄ma itelligētia. nisi que mereť dici cōpleta in p̄mo p̄ncipio. ¶ Et postq̄ ueniamus ad hoc: repetamus tria que p̄cesserunt. s. esse vitam ⁊ sciam: vt ostēdamus qualr quedā habent eē in quibusdam per modū quēdam nō proprium: sed adiunctum. et non solum in alys: sed etiaz circa illa que precesserūt: cōtinget illud: quoniā esse ⁊ intellīa in vita: sunt vite due. ⁊ vita cū intellīa in esse sunt esse duo. ⁊ vita ⁊ esse in intellīa sunt due intelligentie. ¶ Et nos explanabimus intētiones has verbis compendiosis dicentes q; in causa non est causatum nisi per modū qui est esse eius: ⁊ hoc est qō precessit. qō ergo est (considerato ipso per modū per quē est in esse p̄mo) est vnum qō non diuidiť nō vt sint oia vnuz ⁊ in vno vnitate illius: quoniā in ipso sunt bene ordinata: modo aliquo multa in illo: verūtamen per modū illum non sunt extra: vt sit aliqua multitudo in illo. i. velut in p̄mo: sicut in effectu: sed post p̄mū. ¶ Sūt ergo intelligentie ⁊ vita due essentie ⁊ vna essentia: vez; per modos diuersos. Et iā nosti per hec qualr esse ⁊ vita in itelligentia sunt due intelligētie: ⁊ hoc est qō p̄cessit: ⁊ scis vbi reperies certitudinē huius dualitatis per ea que precesserunt. ¶ Debes etiā scire q; vita creans ⁊ nō creata ipa est ratio ſpūalis p̄ma sapientia ingenita: singula ordinans ea faciendo in ipso: ⁊ est ratio ipermixta motui: sicut ostēdimus in illo qō precessit: ⁊ est q; vita p̄ma non eget duabº viribus: ⁊ ,pterea si vera cōiunctio eoz; que sunt ea que sunt: est. ⁊ stant alie intentiōes auctētice que precesserunt cū hac: tunc qō factuz est in sapientia p̄ma: vita est: vt sol ⁊ luna et ē. (que fozis corpora sūt) i arte ⁊ artifice vita sunt: ecce quoniā aperte ostēsa est tibi ⁊ exp̄sa difficultas illius auctētice intentiōis: ⁊ est q; est in ipa sapientia ſpiritualiter ratio quedā qua cetera facta sunt: ⁊ hec est vita. ¶ Sicut ante diximus intelligentiam et vitam: in esse: multa esse. Ita dicamus q; intelligētia ⁊ eē in p̄ma vita sunt due vite: ⁊ nihilominus sunt vna quoniaz in p̄ma vita non sunt due: nisi per modum qui nō multiplicat eam: sed multiplicat extrema in quibus certificať dualitas: vita autem p̄ma causať: qz est cōposita respectu precedentis: ⁊ est per rationem ⁊ motum qui est citra deum ⁊ rerum causas. ¶ Et quoniaz hoc est: tūc vita creata p̄mo inter omnes vitas est p̄me vite similiter:

Tria iueniūtur i itellīa. s. q; est q; fulget. ⁊ q; illuminat.

⁊ ipsa quodāmodo multiplicabiť per apphensa: ⁊ pter ipa: verūtamen in se per moduz superiorem. ¶ Et si hoc est: tunc restat vt scias ea que sunt in vita ſm vnum eē in illa: ⁊ qō intelligentia ⁊ esse in vita sunt due vite. quemadmodum diximus. ¶ Et iaz aperitur tibi difficultas que consistit in hoc: qualiter. s. intelligētia ⁊ esse sint in vita: ⁊ qualiter in illa sint due: ⁊ nos non explificauimus hoc qō diximus esse vnius in alio per intelligentiam esse et vitam: nisi vt nō lateat te difficultas precedentium.

Sequitur vt ostēdamus verbis cōpendiosis qualiter cā p̄ma est super oēm intellectuz ⁊ rationem: nec illuminatur intellectus anime humane aliquis nisi a lumine cause p̄me: vt sciamus q; lumē p̄mū est supra intellectuz: ⁊ q; perfectio intellectus non ē nisi a lumine ilto: hoc est qō facilius pertranſitur in his que sequūtur postea. ¶ Nosti autem intellectuz differentias auctēticas approbatas. Et aperta est tibi difficultas eaz in libris multis. ¶ Igiť nō inquiramus circa hnisi id qō forsitaſe maioꝛi indiget declaratiōe: vt expedias id qō premisimus. ¶ Et quoniā liquet q; intellcūs mālis: ⁊ intellectus formalis: ⁊ intellectus in habitu: sūt respectu illius: ꝓsequenter abbreuiemus numerum eoz; cōprehendentes hanc triplicitatem rōnum sub vnitate rōnis vnius dicentes: quoniaz sunt duo intellectus: quos non separabimus ab anima humana: intellectus in potētia: ⁊ intellectus in effectu. ¶ Intellectus in potētia est vis anime apta cōprehendere: ⁊ qditates rerū ⁊ formas singulas: que sunt in sensibilibº a materia cozlis: sicut nosti: vt cum acquisita fuerit ei forma: perficiatur in illa: et sit intellectus ille in effectu: qui p̄ius fuit in potētia: et hest qō ostenditur. q; precedens differentia (sicut dictum est) multiplicat intellectum rōne nō numero. ¶ Est autem intellectus in effectu ad modū visionis in effectu: vt sicut ,currunt tria ad visionem in effectu intellectus intellectuz ⁊ lux. Illuminať vero deoꝛsuz: versus quem p̄cepit formas sensibiliū: sed quoniā intellectus non est locus his: nec ꝓsequēs his qui relinquūtur in imaginaria: illuminať intellectus sursuz versus: sicut forma que acquiritur apud intellectuz qui est in potentia: cum illuminať lumine hoc nō est forma corruptioni dedita: nisi fortassis per modū qui est ſm accidēs. Impassibilez enīz intellectum opz esse: ⁊ locū speciez. sicut ostēditur a pho in liº. suo de anima. ¶ Passibili. n. exīte ipo: accidet illi qō circa sensuz est. Dolet enīz sensus in sentiēdo valde sensibile. Qñ quidē non potest sentire ex valde sensibili sensus: quare intellectus in potētia cum fiat vt intelligat valde intelc. non leditur neq; patitur: delectatur. n. ⁊ confortať in apprehensione puri intellīs magis. ¶ Dicamus q̄ē q; intellectus in potētia est ipse tenebre. Cui cū approp̄inq̄t intellīa agens: ⁊ ,iungiť ei modo sue cōiūctionis: illuminat ipm. vt ſm quātitatem sui luminis recipiat formam ab intellīa agente in qua est forma: multitudo: ⁊ per receptionē eius incipiat esse in effectu: qui p̄ius fuit in potentia: qui intellectus effectu ex itelligente qdem est qō est suba ei ⁊ coniūgit lumē nobile ⁊ formā. Intelliam. s. que quidem si recipiať ab intellectu māli per modū minus vlem: non tamē per modū destructibilem: eo q; recipiť ab eo: qui cū sit locus incorruptibilū i mixtus est. s. ab sq; mixtione quā repimus in destructibilibus. ¶ Uidesne qualr intellectus in effectu est supra intellcīn in potentia: qñ euacuatur ab eo qō emanat ab intelligentia. ¶ Similr dico qō intellectus in effectu superioꝛ ērōne: quoniam perfectio rationis in illo est intellectualis: nec nobilitatur ratio: nisi dono illius. Ipsa. n. est aspectus interioꝛ in quo non est rectitudo: neq; perfectio nisi sequatur ratio eius: comparatio enīz ad rationem est comparatio termini extra sumpti ad lineam. ¶ Doc enim ē de proprietate intellectus in effectu: vt sit non ratiōis pars: sed terminus ⁊ perfectio quemadmodum in sequentibº.

¶ Non lateat autez nos qō est lux que coniūgitur intecūda vt patet: sed lux ſm se est causa p̄ima: que vero in se est tenebre. sed lux veritate lucis superioꝛis est itellīa.

¶ Dinc est qō expositionez partis dignioꝛis primi phi facientes sermonem ad lucem: de lumine intellectus trāstulerunt se ad lucem dignioꝛem: qui autem laboꝛarunt in parte indignioꝛe vocarunt lucem eam que est lux per accidens: in cuius diuersitatis ratione assignanda nō est difficultas ex premissis colligens q; visio que est in anima non solum cōponitur ex intelligente ⁊ intellecto: vel aliquo qō enunciauit de plenitudine qō solum sequitur quies ⁊ beatitudo. qñ hec lux supexaltata est in secula.

¶ Pronunciemus ea que diximus superius de comparatione intellectus ⁊ preeminētia eius aduersus rationez: ⁊ etiam que de luce p̄ma enunciamus verbis auctentici dicentes: aspectus anime ratio est: sed qz non sequiť vt omnis qui aspicit videat: aspectus rectus atq; pfectus (scz quem visio sequitur) virtus vocatur. virtus est recta ⁊ perfecta visio: hec autem est vere perfecta virtus perueniens ad finem suum: quem beata vita consequiť. Ipsa autem visio est intellectus ille qui est in anima: qui cum sit ex intelligēte: ⁊ eo qō intellr vt (oculis videre qō dicitur) ex ipso sensu constat atq; sensibili: quibus ōstrunis nihil videri potest. Dec sunt vba Augustini. ¶ Absoluimus nos breuiter ab eo in quo detenti fuimus. Adhuc autem restat vt aperiatur tibi verbis auctentici q; restat aperiendum. Nunc ergo accipe quantum presens tempus exposcit ex illa similitudine sensibiliū ⁊ de deo. Intelligibilis est nempe deus. Intelligibiliuz autē illarum disciplinaruz. intelligibilia in anima tantū: plurimū differunt. Nam ⁊ terra visibilis ⁊ lux: sed terra nisi luce illustrata videri non potest. ergo ⁊ illa que in disciplinis traduntur que quisquis verissima nulla dubitare cōcedet: dicenduz ab alio non posse intelligi nisi a suo sole in anima illustrentur. ¶ Scōm Augustinuz ergo quoniā in hoc sole tria licet animaduertere qō est: qō fulget: qō illuminat: ita in illo secretissimo deo tria. sunt qō est: qō fulget: qō alia facit intelligere. Ecce quoniaz aperte sunt intes nostre que p̄cesserunt auctoꝛitate Auguſt. qua vsi sumus. ¶ Et quia ostendimus q; rationi finis est visio intis intelli: nunc neq; ratio: neq; intellectus in effectu est in seipso. Igitur causa p̄ma superest: que est infim⁹ primum purum: reliqua autez terminantur. Intellectus autem in potentia: p̄cedit intellectum in effectu: igiť obedit cause p̄me: ⁊ tūc fit q; omnis intellectus anime humane exceditur a causa p̄ma: ⁊ non sufficit ad apphēdendum eam nisi ſm qō ꝓfertur ei de lumine cause p̄me: ⁊ ,pterea que abundantius recipiunt excellentius apprehendunt. ¶ Scias iterum q; intelligentia agens non coniungitur intellectui qui est in potētia: modo aliquo coniunctionis: nisi vt in intellectuz impr̄imatur aliqua forma: forme autem cum acquiruntur extrinsecus acquiruntur. Descendunt enim ab intelligentia que est forma separata in intellectum materialez: ita q; tota ratio impressionis ⁊ acquisitionis hec est: vt visio in potentia incipiat esse visio in effectu: nec forma acquisita dicatur: nisi quoniam necessarium est vt que p̄ius imperfecta fuerat per ipsam visio compleatur. ¶ Habebis aūt ex his quare ⁊ quādo ⁊ quomodo forme que sunt itellīa sunt adepte: si autem formam in intellectu (qui semper actu est) adeptam: dicamus intellectum: quoniā qui lo-

Duo sūt itellīus in aia hūana.

Intellīus in poꝛ qd

Intellīus in effectu quid.

3.ō aīa. t. cō. 3. c. 6.

eus est illius adeptaz pronunciamus:eo q̄ forma itellīa ⁊ intellectus in illa sunt diuisa:⁊ in indiuisibilitate diuisio:⁊ multitudo in vnitate. ¶ Et hoc est ꝑpter qđ̄ nonnulli attendentes acquisitionem harum formaruz (que sunt in int^{a}) scientes quoniam distrabūtur absq̄ distractione:⁊ descendunt absq̄ permutatione:aiunt de illa.ſ. q̄ eam illuminat materiale ⁊ tenebrosum:⁊ umpzimit ei qđ̄ fluit ab ea:ipsa est int^{a}.natura quid adeptum intellīa adepta. ¶ Adeptum tamen per se: ⁊ ꝑmo dicitur qđ̄ fluxu rationali rationabiliter ab int^{a} deriuatur: ostensum est autem q̄ non est intellectus adeptus ꝓter illū quē separauimus ab anima humana. Eius enim non est intellectus tāq̄ pars vel virtus a qua fluant forme super intelligentiaz vtutū aie. Quoniā intellectus virtus (qui est pars anime) est virtus tenebrosa:sicut ostendimus. ¶ Preterea certū est tibi: q̄ suus intellectus est finitus ⁊ non infinitus:eo q̄ aliūde est ei lux:⁊ tamen causa hec est creans lucem:vnde singula que q̄ obediūt illi:⁊ sunt sub illa:⁊ ipsa ifluit super ea de lumine suo virtute multa fm ordinem ⁊ modum quem assignauimus in precedentibus. ¶ Est ergo causa causarum supra omnez virtutem ⁊ intellectuz:eo q̄ non est intellectus ꝓter illos quos significauimus ⁊ declarauimus:nec ratio que nō finiatur in intellectu ꝑmo ꝓmodū quē declarauimus.

Ex his que preceſſerunt sunt aliqua que faciūt te scire q̄ causa ꝑma est supra oēs vires sensibiles:⁊ supra virtutes anime singulas. Igitur nosti q̄ ipsa est supra coniunctionem ⁊ supra intelligentiam:⁊ hoc est qđ̄ forte fortius imprimetur tibi adhuc: si attendas sequentia. ¶ Ab omni igitur specie corporis q̄ cernitur:exoritur illa que fit in sensu cernentis:⁊ ab hac ea que fit in acie animi. ¶ Uoluntas ergo primum sibi copulat speciem corporis cum ea quam ipsa cognouit in corporis sensu:⁊ illam rursus cum illa que fit in memoria ex illa:atq̄ illam tertio cum illa que nascitur in acie animi ex ista:sed medy copula que secūda est (cuz sit intimior prime q̄ tertia) non tamen est taz similis prime: visiones enim due sunt altera sentientis altera animi:vt autem possit esse hec visio animi.fit in memoria de sentiente visione simile aliquid:quo se ita cōuertat acies animi:sicut cernendo se conuertit ad corpus acies oculorū. ¶ Propterea duas visiones volumus cōmēdare: vnā cum visio sentientis formatur ex corpore:aliam cum visio animi formaī ex memoria:aliaz vero nolumus: qm̄ solet dici visio quando forma memorie cōmēdatur que fit in sensu cernentis. ¶ De altera autez specie corporis (que sentiebatur) remanet in memoria similitudo eius: quo rursus voluntas conuertat aciem:vt ex inde formetur sensus intrinsecus:sicut in corpore sensibili obo formaī sensus extrinsecus:sicq̄ fit trinitas illa ex memoria intellīa visione:⁊ (que vtraq̄ copulat) voluntate:q̄ tria cum cogantur in vnum ab ipso coactu cogitatio dicitur. ¶ Scias autem q̄ in vnum coguntur cum in vnū sint coeuntia:hoc est in vnam visionem. Memoria volūtas ⁊ acies formandi:ex iam dictis planum est quid sit cogitatio:⁊ certus es per hec qđ̄ nō est i cogitatiōe nisi id cuius est receptibilis memoria:⁊ memoria non recipit aliquid:nisi a virtute sensibili. Igitur cum vires sensibiles non apprehendant:nisi int^{co} que non transcendunt sensus:neq̄ formas:nisi quas apprehendunt sensus:tūc certus es q̄ causa prima est supra cognitionem. ¶ Is autē modus quo te certificaui est modus auctenticus:cui nephas est contradicere:quoniā veritas est in ipso. ¶ Uerūtamen etsi ostendimus memoriam esse radicem acieī cogitantis:scias tamen aciem animi posse conuerti ad cogitatiuam hoc est ad imaginatiuam que est vis sequens imaginariam:⁊ ipsa est cōponens aliquid de bis que sūt in imaginaria cum alio:⁊ diuidens similiter fm voluntatem. Si autem conuertatur ad eam per voluntatem. sequitur visio intrinseca:q̄ ꝑpter hoc credimus cogitatiōis radices esse duas:sed non simul. ¶ Nosti etiam q̄ vnūquodq̄ cogitur per modum qui esse eius est. Et propter hoc primum scit omnia:quoniam non scit omnia nisi per modum qui est esse illorum. Qđ̄ autez est sciens alio mō non est sciens:nisi per modum quem comitatur ⁊ opinio ⁊ sensus. Et hec scientia non est attingens nisi fm dispositiones ⁊ effectus ipsius. ¶ Accepisti etiam ex superioribus q̄ intellīa non int^{ia} aliqua fm modū:quo facit scire diuina essentia:nisi sit apud eam ratio intellecti. Igit̄ patet q̄ intelligētia nō est ratio ꝑmo puri:ita vt sit locus illius.imo hec ratio separata est ab omni per modum supra signatum:⁊ non est in aliquo eo modo idea hominis est intellīa superiozi posita:⁊ tunc ipsa non intellīr:sed superat omnez intellectum ⁊ maxime humanum: quoniā ipse est depressus phantasye:superat ergo intellectum ⁊ omnes vires que sunt in dignitate post ipsum:⁊ est deus gloriosus. A quo in quo sermonez nostrū statuentes:nec fore alicui esse ꝓter ipsum:in eūdem auxilio eius deueniemus:vt perficiatur intentio nostra per ipsum:⁊ p cōuersionem huius ad illum:ad quem forma (si non ꝛuertatur) est informis. Et hoc est qđ̄ ostendimus ⁊ declarauimus.

¶ Explicit liber Auicē. de primis ⁊ secūdis substantys: ⁊ de fluxu earum. Deo gratias.

¶ Incipit liber Alpharabij de intellectu.

1us sīgnatum b^{s} noīs ītelle.

Omen itellectus dicit̄ multis modis. Unus eoruz est quo vulgus appellat hoiem intelligentez:scz discretum. ¶ Secūdus est quez loquutores sepe inculcant dicentes. Intellectus refugit B: vel exigit hoc. ¶ Tertius ē intellectus de quo loquitur Arist. ponit in libro demōstrationum. ¶ Quartus est de quo loquitur Arist. in tractatu 6°. qui est in libro de moribus. ¶ Quintus est intellectus de quo loquit Arist. in libro de aīa. ¶ Sextus est intelligētia quā ponit in libro de metaphyca. ¶ Per intellectum quo vulgus appellat hoiem intelligentem: intelligunt hominez ostentatorez discretionis:⁊ aliquādo appellant intelligentem eum qui bene seruat suaz fidem. Fides autem apud eos putatur esse probitas. Ipsi vero non intelligunt per intelligentez:nisi illum qui est boni ingeny qui adinuenit maliciaz:sed dicunt illuz calidum ⁊ versutuz ⁊ bō. Bonitas vero ingeny (in adinueniendo qđ̄ est bonum vt agatur:⁊ qđ̄ est maluz vt fugiatur) est prudentia. Isti ergo vniuersalr non intelligunt per intellectum:nisi qđ̄ Aristo. intelligit per prudentiaz. ¶ Sed vulgus diuisum est in duas sectas:circa intellectum huius nominis. Quidā enīz dixerunt q̄ intelligēs non dicitur intelligens:nisi qui habet fidem. Maliguz vero (licz sit boni ingeny ad inueniendum maluz) nolebant vocare prudentez. Alij vero cū qui est boni ingeny in adinueniendo qđ̄ debet fieri (siue sit bonū:siue maluz sit) vocabant intelligentez:⁊ omnino non intelligebant per intelligentez nisi prudentez. Prudēs enī apud Arist. est qui est boni ingeny in adinueniendo qđ̄ oportet fieri de operibus virtutis:quando opus est fieri illud:⁊ scōm q̄ congruit vnicuiq̄ tēpori:⁊ preter hoc etiaz habet sciētiam moralez. ¶ Secūdus vero intellectus quem locutores sepe replicant:dicentes h̄ exigit intellectus vel ꝓhibet:vel hoc recipit intellectus:vel non recipit:non intelligit nisi illud qđ̄ est probabile apud omnes:scientiaz.n. cōmunez apud omnes vel plures ipsi vocant intellectū. Tu autem animaduertes hoc ex bis que scribūtur:⁊ loquuntur in libellis suis:in quibus sepe ponunt nomē intellectus.

2us sīgnatum.

¶ Intellectus vero quez ponit Arist. in libro demonstrationū intelligitur esse virtus anime:qua acqriť homini certitudo ꝓpōnuz vniuersalīū veraz neciaz: non argumentatione omnino nec meditatiōe sed natura ⁊ proprietate a puericia sua:ita vt non percipiat vnde acquirat:vel quomō acquirat. ¶ Hec autem virtus est vna de partibus anime cui acquiritur cognitio prima:et certitudo propositionū:quas prediximus absq̄ premeditatione ⁊ consideratione omnino. ¶ Sed be propositiones sunt principia scientiaz speculatiuaruz. ¶ Quartus vero intellectus quem cōmendat Arist. in tractatu 6°. in libro de moribus. Intelligitur eē pars anime:cui ꝓpter experientiam circa vnamquāq̄ rem vniuscuiusq̄ generis in prolixitate temporis acquiritur certitudo ꝓpositionum ⁊ iudiciorum in rebus voluntarys:quarum natura est vt eligantur vel fugiantur (ad faciendum vel fugiendum) propositiones affirmatiue. ¶ Judicia vero que acquirūtur homini hoc mō ab illa parte anime:sunt principia prudentie in adinueniendo de rebus voluntaryus:quid debeat eligi ad faciendū vel fugiendū. ¶ Lō̄paratio autem harum propositionuz indicantium ad id qđ̄ adinuenitur per hunc intellectum:est sicut comparatio propositionū primaruz:que dicte sunt in libro demōstrationū:ad id qđ̄ elicitur ex eis. Sicut enīz ille sunt ꝑncipia auctoribus scientiaruz speculatiuarum ad eliciendum per eas de scientys speculatiuis id cuius natura est vt sciatur tantuz:⁊ non agatur. Sic ⁊ hec sunt principia prudenti ingenioso:vt per ea eliciat de rebus volūtarys id cuius natura est vt agatur:⁊ hic itellectus augetur in homine fm longitudinem suevite:⁊ qz infiguntur in homine sua iudicia:⁊ addunt̄ur ei in vnoquoq̄ tempore iudicia que prius non erant apud eum. ¶ Sed in hac parte anime que vocatur itellectus differūt homines multa differentia. In quocūq̄ autem homine perficiuntur ista iudicia in aliquo toto genere reruz fiet peritus in illo genere. Sensus autem de hoc q̄ dicitur ꝑ peritus est cū dixerit sententiam aliquam:vel cum considerauerit:alicui recipietur sententia eius ⁊ consilium:ita vt non regratur ab eo vlla probare super hoc:ne contradicatur ei: nec sit ei opus probatio:⁊ ideo raro potest esse homo hō: nisi cum senuerit:eo q̄ hec res anime eget multis experimentis que non possunt esse nisi in longo tempore.

3us sīgnatum.

¶ Locutores autem de intellectu (quem sepe inculcāt loquendo) putant q̄ hic est intellectus quez posuit Ar. in libro demonstrationum:⁊ illum intendunt. ¶ Tu autē cum feceris inductionem de primis propositionibus q̄s frequētant:inuenies omnes apud eos sine dubitatione: cum tamen sint apud te propositiones ꝓbabiles:sed ipsi intendunt vnuz ⁊ frequentant aliud. ¶ Intellectus vo de quo loquitur Aristo. in libro de anima:proponit cum quatuor modis. Unus enim est intellectus in potentia. Alius intellectus in effectu. Alius intellectus adeptus. Alius est intelligentia agens. ¶ Intellectus enīz qui est in potētia:vel est ipsa anima:vel est pars anime:vel virtus aliqua ex virtutibus anime:vel aliquid cuius scientia apta est abstrahere quiditates omnium que sunt: et formas eorum a suis materys:⁊ ponere omnes formas in seipso. Illa autem forma abstracta a suis materys:in quibus est esse eius est nisi vt forma huic essentie:sed illa forma abstracta a suis materys que sic est forma in hac essentia:est intellecta:⁊ hoc nomen deriuatum est a nomine huius essentie que abstrahit formas eorū que sunt ⁊ fiunt sibi forme. ¶ Dec vero essentia est similis materie in qua imprimuntur forme:scz quemadmoduz si existimaueris aliquam materiam corporalem:veluti ceram aliquam:in qua cum imprimis aliquam celaturam:totū pene transit illa celatura ⁊ illa forma in sua superficie.et in suis interioribus:⁊ infunditur:⁊ illa forma manet i totam:sic accedat tua estimatio ad intelligendum acquisitionem formaruz rerū in illa essentia:que est silis māe:⁊ est silis illi forme. ¶ Sz discernas hāc ab alys materys corporalibus:in hoc q̄ materie corporales artificiales non recipiunt formas:nisi in sua superficie tantū:non in profundo. In corporibus vero naturalibus fit ecōuersio: huiusmodi autem essentie non remanet sua essentia abstracta a formis intellectorum:ita vt sit eis quiditas discreta. Imo hec essentia fit ipsa eadem forma: quemadmodum si celaturam ⁊ cauationem (que est in cera:aliqua cubica vel sperica) putares infundi in eam:⁊ ptransire per longitudinem ⁊ latitudinem eius: ⁊ profunditatem eius ⁊ per totum. Si contingeret tūc q̄ illa cera esset celatura ipsa:fm hoc exemplum:oportet vt intelligas acquisitionem formarum eoruz que sunt in illa essentia: quā vocauit Aristo. in libro de anima intellectum in po-

4us sīgnatum.

5us sīgnatū i tellus: ⁊ hoc uerus q̄tuoz modis dr.

tentia. Quãdiu enim in ipsa non fuerit aliqua ex formis eorum que sunt ipsa: est intellectus in potentia. Cum vero habeantur in ea forme eorum que sunt ſm exemplum qõ predixim⁹: fit ipsa essentia intellectus in effectu. Et hic est sensus de intellectu in effectu. Cum enim acquirit ab ea intellecta (que ipsa abstrahit a materys) tunc illa fiunt intellecta in effectu que (priusq̃ abstraherentur a suis materys) erant intellecta in potentia: sed cũ abstrahuntur sunt intellecta in effectu: ⁊ fiunt forme illi essentie. Ipsa essentia enim non fit intellectus in effectu nisi p̃pter ea que sunt intellecta in effectu. ¶ Sed hoc q̃ ipsa sunt intellecta in effectu: q̃ ipsa est itellectus in effectu: vnum ⁊ idem est. Sensus enī huius nostre dictionis qua dicimus q̃ ipsa est intelligẽs: non est aliud. nisi q̃ forme fiunt intellecta illi: ita vt ipsa sint eadem forma. ¶ Igit intẽtio de ℔ q̃ ipsa est intelligẽs in effectu ⁊ itells i effectu ⁊ itellz i effectu vna ⁊ eadẽ intentio est ⁊ ad vnã eandemq̃ intentionem est. Intellectus enim qui erat intellecta in potentia anteq̃ essent intellecta in effectu: erant forme in materys extra animam. Cuz vero fuerint in effectu intellecta: tunc esse eorum (q̃put sunt intellecta in effectu) non est esse eoruz prout sunt forme in materys. Suum enim esse in seipsis vel in materys: non est suum esse: prout sunt intellecta in effectu. Nam eorum esse in ipsis comitantur cetera que adiunguntur eis: que aliq̃ sunt vbi: ⁊ aliquando quãdo: ⁊ aliquãdo situs: ⁊ aliquã do quantum: ⁊ aliquando sunt qualia cum qualitatibus corporalibus: ⁊ aliquando agunt: ⁊ aliquando patiũtur. ¶ Cum autez sunt intellecta in effectu: remouent̃ multa ex his p̃dicamẽtis: esse igit̃ eoz̃ fit aliud esse: nõ illud esse. Et tunc intellecta vel plura ex eis fiunt sic q̃ intelliguntur intentiones eoruz alys modis. Uerbi gratia. vbi qõ intelligitur in eis cum tu consideraueris intentionẽ eius: vel non inuenies in eis aliquid de itentione eius oĩno: vel pones nomen (vt in eis fit) q̃ faciet te acquirere aliam intentionem ſm alium modu⁹. ¶ Cum igitur intellecta in effectu fiũt: tũc vnũ de bis q̃ hñt eẽ i mũdo fz q̃ sũt itellecta i effectu: ⁊ q̃ sũt itella i effectu nũeranf eẽ de vniuersitate eorum que sunt. Natura enim omnium que sunt: est vt intelligãtur: ⁊ vt fiant forme ille essentie: ⁊ postq̃ hoc ita est: tunc non est prohibituz quin hec sint intellecta inquantum sunt intellecta in effectu: ⁊ ipsa essentia sit intellectus in effectu: ⁊ intelligat etiam. ¶ Igit̃ id qõ intelligitur nõ est aliud ab eo qõ est intellectus vel intelligens in effectu. Qõ enim est in effectu intellectus: ob hoc est qõ intellectum aliquid sit forma ei: ⁊ fit ipsa intellectus in effectu respectu sui ad illam formam tãtũ: sed est intellectus in potentia respectu sui ad aliud intellectum: qõ adhuc non est sibi acquisitum: profecto fiet intellectus in effectu ꝑter intellectum primuz ⁊ intellectuz scõm. Cum autez fuerit factus intellectus in effectu respectu omniuz intellectoruz (sed ipsa est vnum de bis que sunt) tunc ipsa anima fit ipsa omnia in effectu intellecta in effectu. Cum autem ipsa intelligit id qõ est intellectuz in effectu: tunc non intelligit aliq̃d qõ sit extra suã essentiam. imo intelligit suam essentiam. ¶ Palam igit̃ est q̃ dum ipsa intelligit suam essentiam non acquiritur sibi aliquid: qõ est cuius esse sit extra esse suum: cum ipsa fit intellecta in effectu: sed intelligit de sua intelligentia quiddaz. s. q̃ eius esse est ipsuz intellectum qõ est in sua essentia: fit igitur hec essentia sibi intellecta in effectu.

¶ Non fuit autez in nobis anima anteq̃ intelligeretur: nisi in intellectu in potentia: modo autem est intellecta in effectu: eo q̃ intelligitur in effectu: ⁊ suum esse in seipsa est intellectus in effectu ⁊ intellectum in effectu: diuersimodo q̃ cum intellexerit hec eadem primo. Hec enim primo fuerũt intellecta: sic q̃ fuerũt abstracta a suis materys in quibus erat suum esse cum erant in potentia intellecta: ⁊ postea sunt intellecta secũdo: ⁊ tunc suuz eẽ nõ est illud esse qõ prius fuit: sed est esse separatuz a suis materys: ita q̃ sunt forme non in suis materys: ⁊ sic sunt intellecta in effectu. ¶ Igitur intellectus in effectu cũ intelligit intellecta que sunt sibi forme. scz ſm q̃ itellecta in effectu: sunt intellectus quem nos prius diximus esse intellectuz in effectu: tunc fit modo intellectus adeptus. Cum enim fuerint h̃ aliqua que sunt forme non in materys: nec fuerũt vnq̃ forme in materys. profecto hec cũ intelligũtur fiunt aliqua intellecta: sed talia qualia erãt anteq̃ intelligerentur. Sensus autem de hoc (q̃ ipsa intelligit aliquid) hic est: scz q̃ ipsas formas que sunt i materys abstrahit a suis materys: ⁊ fit esse eius aliud a suo esse qõ erat prius. ¶ Postq̃ igitur sunt hic res que non sunt in materys: tunc illi essentie non est opus abstrahere eas a suis materys omnino: sed sicut iuenit eas abstractas: sic intelligit eas admodum quo ipsa inuenit suã essentiam cuz est intellectus in effectu per intellecta que iã non sunt in suis materys. ¶ Fit igitur esse earuz (ſm q̃ sunt intellecte) intellectum zm: ⁊ hoc esse eoruz tale est: quale erat anteq̃ intelligerentur intelligentia: ⁊ hoc est qõ oportet intelligi de bis que sunt forme non in suis materys. Cum enim h̃ intelliguntur esse eorum in seipsis est ipsum esse eorum: cum ipse dicuntur intelligi tale quale est de nobis intellectum in effectu. hoc autez qõ in nobis est intellectum in effectu tale est: quale dicit̃ de ipsis formis que non sunt in materia: nec fuerunt in eis vnq̃: sed ſm modum quo de eo qõ est de nobis intellectum dicimus q̃ est in nobis quo oportet vt dicatur de illis q̃ sunt in mundo. ¶ Et ille forme nõ possunt intelligi perfecte: nisi postq̃ acquisite fuerint ab intellectu omnia intellecta in effectu: aut plura ex eis: ⁊ vt itellectus adeptus acquiratur: ⁊ tunc fient ille forme intellecte: ⁊ fient quasi forme in intellectu ſm q̃ est intellectus adeptus: sed intellectus adeptus est quasi subiectum illis. ¶ Et intellectus adeptus est quasi forma itellectui in effectu. Intellectus vero in effectu est quasi materia ⁊ subiectuz intellectui adepto: ⁊ intellectus in effectu: quasi forma illi essentie: illa vero essentia est similis materie: ⁊ hinc icipiũt descendere forme vsq̃ ad formaz corpozalez y lealem: ⁊ hinc incipiunt eleuari quousq̃ separenf a materys paulatiz cũ modis separationis separãtis se. ¶ Si aũt sũt q̃ nullo mõ sunt in materys: nec fuerũt: nec erũt vnq̃ i materys excedẽtes se in pfectiõe ⁊ separatiõe: ⁊ habuerint aliquẽ ordinẽ in eẽ: tũc cũ ꝑsideratus fuerit stat⁹ eaz: profecto perfectior ex illis ſm hanc viam erit forma minor quousq̃ veniatur ad minimum qõ est intellis adeptus. ⁊ deinde non cessabit descendere quousq̃ perueniatur ad materiam essentie: ⁊ ad eam vel id qõ est infra eaz: de veris animalibus: ⁊ postea ad naturam: ⁊ deinde non cessabit descensus quousq̃ perueniatur ad formas elemẽtorum que sunt viliores ex formis in esse: ⁊ ideo subiectuz earum est vilius ceteris subiectis: ⁊ h̃ est materia prima. Cum autem erexeris te a materia prima: gradatim peruenies ad naturam que est forme corpozalis in materys y lealibus: a quibus iterum ascendendo gradatim peruenies ad illam essentiam: ⁊ ascendendo superius peruenies ad intellectum adeptum: ⁊ tunc peruenies ad id qõ est simile stellis ſm comparationem tue erectionis a materys y lealibus: a quo iterum cum erexeris te peruenies ad primum ordinem eorum que sunt separata. ¶ Ex quorum ordinibus primus est ordo intelligentie agẽtis

vnde intelligentia agens quã nominat Aristo. in tertio tractatu libri de anima est forma separata: que non fuit in materia: nec erit vnq̃: ex hoc q̃ est anima intellectus in effectu: tota eius virtus est ad assimilandum se intelligentie intellecte adepte: que essentiam istam: (cum esset intellectus in potentia.) fecit esse intellectum in effectu: ⁊ ea que erant intellecta in potẽtia: fecit esse intellecta in effectu: cuius comparatio ad effectum qui est in potentia est sicut comparatio solis ad oculum qui est visio in potentia quãdiu est in tenebris. Intentio autez de tenebra est illuminatio in potentia: vel priuatio illuminatiõis in effectu. Intentio veroilluminationis est irradiatio ex appositioñe lucidi. ¶ Cum igitur acquiritur lumen in visu ⁊ in aere: ⁊ in simili: tunc aer cum lumine: quod fit in eo: fit visus in effectu: ⁊ colores fiunt visi in effectu. ¶ Sed dico q̃ visus non fit visus in effectu ob hoc solum q̃ fit in eo lumen ⁊ irradiatio in effectu: sed quia cum fit in illo illa irradiatio. (fit enim irradiatio in effectu: ⁊ fiunt eorum forme visoruz in lumine: ⁊ fit visus in effectu.) tunc imaginatur formas visorum: sed ante hoc necesse est preparari radios solis vel alterius rei: ad hoc vt stet irradiatum in effectu: ⁊ tunc qõ erat visus in potẽtia: fit visus in effectu. Principiuz autem per qõ fit visus in effectu: postq̃ fuerit visus in potẽtia: ⁊ ea que erant visa in potentia sunt visa in effectu: est irradiatio que fit a sole in visu. ¶ Secundum hoc igitur exemplum in illa essentia que intellectus in potentia: acquiritur quiddaz: cuius comparatio est: sicut comparatio irradiationis in effectu ad visum: ⁊ hoc tribuit ei intelligentia agens. Ergo ipsa est principiuz: eo q̃ ea: que sunt intellecta in potẽtia: facit esse intellecta in effectu. Et sicut sol est: qui facit oculum visum in effectu: ⁊ visa in potentia facit visa in effectu: cũ lumine qõ confert eis. Sic ⁊ intelligentia agẽs est: que trahit ad effectum intellectum qui est in potentia. ⁊ facit esse intellectum in effectu cuz eo: qõ tribuitur ei ab illo principio: ⁊ per illam intellecta in potentia fiũt intellecta in effectu. ¶ Intelligentia vero agens illius speciei est: cuius est intellectus adeptus. Forme vero eorum separatorum que sunt supra eam: sunt in ea incessabiliter sine initio ⁊ sine fine: sed esse earum in ea est ſm ordinem multo altius ab ordine: quo sunt in intellectu: que sunt in effectu: scd prior quãtum ad nos: cum exercuerimus ad ea: que sunt perfectiora in esse ab bis: que sunt minoris esse excellentior est: sicut dixit Aristo. in libro demonstrationum: eo q̃ nos non erigimur ad ignotum: nisi ab eo quod notius est apud nos. ¶ Qõ autem est perfectioris esse in se: illud est magis ignotum apud nos: ⁊ ignorantia nostra maior est de illo. vnde necessarium est: vt ordinatio illorum: que sunt fit in intellectu qui est in effectu econuerso: q̃ est in intelligentia agente. ¶ Intelligentia enim agens primum intelligit de bis: que sunt id qõ perfectius post perfectius: ⁊ forme q̃ sunt bodie in materys: sunt etiam in intelligentia agente: forma abstracta: non q̃ prius fuerint in materys: ⁊ deinde sint abstracte: sed quia nunq̃ cessauerunt esse in ea in effectu. ¶ Cum autem ipsa penetrat intelligendo materiaz ⁊ ceteras naturas dat eis formas in effectu que erãt in seipsis: h̃ autem quod nos ꝑdr in hoc: sunt ille forme: sed h̃ non est possibile hic: nisi per esse generationis harum materierum. ¶ Hec autez forma in intelligẽtia agente est indiuisibilis: nec est mirum: si postq̃ intelligẽtia est non diuisibilis: fiant in eius essentia res non diuisibiles: ⁊ debet mr̃ simile ei quod est in sua substantia: q̃uis non recipiat illõ nisi diuisibiliter. Et hoc est qõ iã ostendit Aristo. in libro suo. de anima ⁊ metaphysica.

¶ Sed hic est questio. scilicz si possibile est hanc formã inuenire non in materys: an q̃ opus fuerit ponere eam in materys: vel quomodo de nõ esse perfectiori venit ad esse imperfectius. ¶ Sed forsasse dicet aliquis q̃ non fuit hoc: nisi ob hoc: vt materie fierent perfectioris esse. ¶ Sed tunc sequitur ex hoc q̃ he forme non fuerint genite nisi ꝓpter materiam: qõ est cõtrarium ei qõ videt Aristo. Uel forte dicet aliquis q̃ hec omnia sunt in intelligentia agente in potentia. ¶ Sed per hoc q̃ hic dicimus in potentia: non oportet q̃ intelligentia agens habeat in potentia recipere hanc formam: ⁊ postmodum fiat in ea: sed quia habet potentiam ponendi eas in materys: ⁊ h̃ est potentia: vt agat in aliud a se. Ipsa enim est que ponit eas formas in materys: ⁊ deide studet approximare eas separationi paulatim qousq̃ acquiratur intellectus: ⁊ fit substantia anime hominis vel homo: cuz eo ꝑ qõ substantiatur propiquius ad intelligẽtiaz agẽtez: ⁊ hic est finis vltimus: ⁊ vita alia qua acquiritur q̃dam ꝑ qõ substantiatur: ⁊ acquiritur perfectio eius vltima: qõ est vt agat in alium aliam actionez ꝑ qõ substantietur. ¶ Et hec est intentio de vita alia: q̃uis eius actio non fiat in alio: qõ sit extra suam essentiam. Igitur sua essentia ⁊ sua actio: ⁊ suum egere est vnum ⁊ idem: ⁊ tunc ad suam existentiaz non indigebit: vt corpus sit sibi aliqua materia: nec ad aliquam suarum actionum indigebit adiuuari virtute animali: que est in eius corpore: nec indigebit in ea instrumento corpozali omnino. Diximus enim ex gradibus suis est. vt ad existentiaz suí necessarium sit corpus esse sibi materiam: vt ipsa forma in corpore: supra hunc gradum existens ad sui existentiam non sit necesse corpus esse sibi materiaz: q̃uis ad plures ex suis actionibus egeat vti instrumento corpozali: ⁊ adiuuari virtute eius: scilicet sensu ⁊ imaginatione: per qõ autem perfectius est suum esse h̃ est: vt fiat ſm dispositionem quã predixim⁹: sed q̃ intelligentia agens beat esse: iam ostensum est in libro de anima. ¶ Uidetur autez q̃ intelligentia agens nõ semper agit: sed aliquando agit aliquando non: vnde sequeretur necessario q̃ ad id quod ageret: ⁊ ad id quod non ageret est diuersarum cõparationuz: ⁊ sic variaretur de comparatione ad comparationem. Si autem nõ esset semper ſm suaz perfectionem vltimam: tunc non variaretur tantum de operatione ad operationem: sed variarentur tantum etiam in sua essentia eo q̃ perfectio eius vltima esset in sua substãtia aliquando in potentia: aliquando in effectu: ⁊ tunc qõ eẽt in potentia: esset materia ei: quod esset in effectu. Sed nos iaz posuimus eam separatam esse ab omni materia. Postq̃ igitur hoc ita est. tũc semper est in sua perfectione vltima. ¶ Ipsa vero necessario permutatur de comparatione ad comparationem: ⁊ tamen imperfectio nõ est in sua essentia: sed cõtingit ei ob hoc q̃ nõ inuenit semper comparationes ſm quas agit. scilicet vel quia materiam ⁊ subiectum in que agit preparata non inuenit: vel quia est impediens aliquid extra se: quod aliquando remouebitur. Ex hoc manifestatur q̃ in illa non est subsistentia ad h̃ vt sit ipsa primum principium omnium eorum que sunt: vel eo q̃ eget. vt detur ei materia apta in qua agat: ⁊ vt moueatur suum impediens: vnde non est in sua essentia: ⁊ sua substantia sufficiẽtia ad dandũ omnibus rebus suas perfectiones. Igitur in sua substantia est defectus ad dandum rebus que non habent suas perfectiones. Id autem in cuius substantia est defectus nõ habet in se sufficientiam ad hoc vt non sit suum esse aliõ principium: ⁊ vt sit res cuius eẽ sit per se ipsum: ita vt eẽ eius non sit ab alio a se. Sequitur ergo necessario: vt sit

alia causa que adiuuet in dando sibi materiam in quam agat. ¶ Palam autem q subiecta in que agit intelligentia agens sunt vel corpora vel vires in corporibus generatis corruptibilibus. Jam autem ostensum est: in libro de corruptione: q causę que sunt partes corporum celestium ipse sunt principia prima agentia hec corpora. Ipse igit ois intelligentie agenti materias ⁊ subiecta in que agat. ¶ Omne enim corpus celeste mouetur a motore qui non est corpus: nec in corpore omnino qui est causa esse illius: ⁊ eius per q̃ substãtiatur: cuius ordo in eẽ q̃ est substantia sua est: fm ordinem illius corporis. Motor igitur eius q̃ est perfecti⁹ inter illa est perfectior inter motores: perfectius autem in esse est celum primus. ¶ Igitur perfectior inter motores: est motor primi celi: sed quia motor primi celi fuit principiatus per q̃ fuit esse duarum rerum discretarum: quarum vita est per quam substantiatur primum celum: ⁊ est substantia corporea celestis. Altera est motor spere celestis stellarum fixarũ: ⁊ hec est essentia: que non est corpus: nec in corpore: ideo non fuit possibile: vt daret vtrumq; illorum fm vnum modum: ⁊ vnum aliquid in sua essentia: fm q̃ per illud substantiatur: sed fm duas naturas: quarũ vna est perfectior altera: eo q illa per q.ã dat id esse q̃ est perfectius: q̃ non est corpus: est perfectior ea per quã dat id quod est corporeum. ¶ Igitur ipsa non substãtiatur: nisi per duas naturas: quoniam ex illis vtriq; est suus eẽ.

igitur esse eius habetur in vnum: eo q id in q̃ diuiditur causa est per quã substantiatur: igitur non potest esse: vt motor primi celi sit primum principium omnium que sunt: sed habet aliud principium necessario: ⁊ illud inferius est perfectionis esse q̃ istud. Postq̃ autem motor primi celi non est in materia. Sequitur necessario: vt sit in sua natura. ¶ Intelligentia igitur ipsa intelligit suam essentiam: ⁊ essentiam eius q̃ est principium sui esse: igitur manifestum est: q id quod intelligit: de principio sui esse perfectius est q̃ sit sua natura: ⁊ id per quod intelligit suam essentiam: que est enim prima est minus: non est autem opus diuidi eius essentiam in duas naturas nisi in has: sed principium q̃ est principium per q̃ substantiatur motor primi celi est vnum ex omnibus partibus necessario: nec potest aliquid esse perfectius eo: nec est ei principium. Ipsum igitur est principium omnium principiorum: quia principium primi omnium eorum que sunt. ¶ Et hec est intelligentia quã ponit Aristo. in litera: in libro de metaphysica. ¶ Unumquodq; etiam illorum etiam est intelligentia: sed ille est intelligentia prima: ⁊ etiam primum q̃ est: ⁊ verum primum ⁊ vnus primum: ⁊ omnes alie non sunt intelligentie: nisi per illum fm ordinem. Considerare autem de his supra hoc q̃ diximus: est preter intentionem nostram.

¶ Explicit liber Alpharaby de intellectu ⁊ intellecto.

¶ Incipit liber Auicẽne. de phia p̃⁹: siue sciẽtia diuina.

¶ Capl'm. I. De igsitiõe subiecti pme phie ad hoc: vt ostẽdatur ipsa esse de numero scientiarũ.

A

Postq̃ auxilio dei expleuim⁹ tractatũ de intẽtionib⁹ sciarũ logicaliũ ⁊ nãliũ: ⁊ doctrinaliũ. conuenientius est accedere ad cognitionem intentionũ sapientialiũ. Incipiam⁹ ergo auxiliãte deo ⁊ dicam⁹ q̃ scie philosophice: sicut iam inuimus in alijs libris: diuidunt in speculatiuas ⁊ actiuas: ⁊ iam inuimus differentias inter eas: ⁊ diximus q̃ speculatiue sunt ille in quibus q̃rit pfici vtus aie speculatiua: per acqsitionẽ intelligẽtie in effectu. ſ. per adeptionẽ scie imaginatiue ⁊ creditiue: de rebus que nõ sunt nr̃a opa: nec nr̃e dispões. In his q̃ finis est certitudo scie ⁊ opinionis. Scia enim ⁊ opio non sunt ex qualitate nostri opis: nec ex q̃litate initij nr̃i operis: fm q̃ est initium nostri operis. ¶ Practice vo sunt ille in quibus primũ q̃rit pfici virtus aie speculatiua per adeptionẽ scie imaginatiue ⁊ creditiue de rebus q̃ sunt nr̃a opa: ad B vt scẽdum ꝓueniat pfectio vtutis practice in moribus. Et diximus q̃ speculatiue cõprehendunt in tres ptes. in nãles. ſ. ⁊ doctrinales ⁊ diuinas. ⁊ q̃ suũ subiectũ nãliũ est corpa fm q̃ mouent: ⁊ quiescunt ⁊ q̃ de eis inquirit sunt accidẽtalia que accidũt eis ꝓpie fm hũc modũ. Et q̃ ẽ subm doctrinaliũ est vel q̃ est q̃titas pure vel q̃ est hñs q̃titatẽ. Et dispositões eius que inquiruntur in eis: sunt ea que accidũt q̃titati ex B q̃ est q̃titas in diffinitione: quarũ nõ inuenit spes mãe nec vt⁹ motus: ⁊ q̃ diuine scie nõ ingrũt nisi res sepatas a mã fm existẽtiam ⁊ diffinitionẽ. ¶ Jam ẽt audisti q̃ scia diuina est in q̃ querit de ꝑmis causis naturalis esse ⁊ doctrinalis eẽ: ⁊ de eo q̃ pẽdet ex eis: ⁊ de cã causarũ. ⁊ de pn⁹ ꝑncipio: q̃ est deus excelsus: ⁊ B est: q̃ potuisti attigere ex libris trãsactis: ex q̃b⁹ tñ nõ plene patuit tibi qd certissime sit subm diue scie nisi aliquãtula inuitiõe: quã trãscurri in libro logice de analeticis posteriozibus si memi nisti. Et q̃ in ceteris scientijs est aligd: q̃ est subm: ⁊ q̃ aliq̃ sunt que ingrunt in eis: ⁊ q̃ principia aliq̃ concedũtur in eis: ex q̃bus cõponit demõstratio. Sed tñ p B nõ vẽ certificatus es: q̃ sit subm huius scie. ſ. an sit eẽntia ꝑmi ꝑncipij ad B vt id q̃ q̃rimus in ea sit cognitio ꝓprietatũ ⁊ actionũ eius: vel an sit alia intẽtio: ⁊ ẽt iam audisti: q̃ B est pbia certissima. ⁊ pbia p⁹: ⁊ q̃ ipa facit acqrere verificationẽ ꝑncipiorũ ceterarũ sciarũ: ⁊ q̃ ipsa est sapiẽtia certissime. tã ẽt audisti sepe: q̃ sapia ẽ excellẽtior scia oibus sciẽtijs ad sciẽdũ id q̃ ẽ excellẽtius scitũ: ⁊ iterum q̃ sapia est cognitio que est certior ⁊ ꝓuidentior: ⁊ iterum q̃ ipa est scia ꝑmarũ causarũ totiũ⁹: ⁊ tñ nõ itellexisti qd eẽt B pbia vel B sapia: neq; si be tres diffões vel ꝓprietates sint vnius artis vl diuersarũ: q̃ vnaq; dicat sapientia. Nũc ãt nos mãifestabimus q̃ B scia in cuius via sum⁹ est pbia ꝑma: ⁊ q̃ ipsa est sapia absolute: ⁊ q̃ tres ꝓpietates per q̃s describit sapia. sunt ꝓpietates vnius magisteriy: ⁊ q̃ ipsa est ipsius magisteriũ. ¶ Cõstat ãt q̃ ois scia B subm suũ ꝓpriũ. Ingramus q̃ q̃d sit subm huius scie: ⁊ ꝑsideremus an subm huius scie sit ipse de⁹ excelsus: sed non est: imo ipse est vnum de his: que queruntur in hac scientia. ¶ Dico ergo impossibile esse: vt ipse de⁹ sit subiectum huius scie. q̃n subm ois scie est res. que ꝓceditur esse: ⁊ ipsa scia non inquirit: nisi dispositiones illius subi: ⁊ B notum est ex alijs locis. Sed nõ pot cõcedi q̃ deus sit in hac scia vt subz. imo q̃situ est in ea. Q̃n si ita nõ ẽ. tũc nõ pot eẽ quin sit: vt cõcessum in hac scia. ⁊ q̃situs in alia vel ꝓcessum in ista: ⁊ nõ q̃situs in alia. Sed vtrũq; falsum est: q̃n ipole ẽ: vt sit q̃situs in alia eo q̃ alie scie sũt vl morales vel ciuiles vel nãles vel doctrinales vl logice: ⁊ nulla scia sapie est extra hãc diuisionẽ. In nulla ãt earũ q̃rit an sit deus: q; nõ pot eẽ h. vt in eis q̃rat: ⁊ tu scies B parua inspectione ex his que multotiens inculcam⁹. nec etiam potest esse: vt nõ sit q̃situs in alia ab eis sciẽtia. tunc enim eẽt nõ q̃situs in scia vllo modo. Igit aut est manifestum p se: aut ostatũ p se. q̃ nõ possit mãifestari vlla speculatione. Non est aũt manifestũ per se: nec est despatũ posse mãifestari: q; signa hẽm⁹ de eo. ¶ Amplius rõ: oẽ id cuius manifestatio despat: qũo pot ꝓcedi esse ei? Restat ergo: vt ipsum inquirere nõ sit: nisi huius scie. de eo ãt inquisitio fit duobus modis. vnus est quo inquiritur an sit. alius est quo inquirunt eius ꝓprietates. Postquã autem ingritur in hac scia an sit. tunc nõ pot esse subiectum huius scie. nulla. n. scia debet stabilire eẽ suũ subiectũ. In primo etiã ostẽdã q̃ an sit nõ pot q̃ri: nisi i hac scia. Manifestũ est enim ex dispositiõe huius scie q̃ ipa ingrit res sepatas oino a mã. Jã ẽt significaui tibi in naturalibus: q̃ deus est nõ corpus: nec virtus corporis: sed est vnum separatũ a materia: ⁊ ab oi cõmixtione omnis motus. Igitur ingsitio de eo debet fieri in hac scientia: ⁊ q̃ de B apprehẽdisti in nãlibus erat extraneũ a nãlib⁹: q; q̃ de B tractabatur in eis nõ erat deus. sed volumus per B accelerare hoiem ad tenẽdum eẽ primũ ꝑncipiũ: vt per B augereẽ desideriũ addiscẽdi scias: ⁊ pueniendi ad locũ in quo certius possit cognosci.

B

Postq̃ aũt necesse est: vt B scia subz habeat: ⁊ mõstratũ est illud q̃ putabatur esse subm eius nõ esse suũ subiectum: tunc queramus an subm eius sint vltie cause eorũ que st: an oẽs quatuor simul: an vna trũ. Sed B nõ debet dici quãtus iam B gdam putauerunt. Nam ꝑsideratio de oibus q̃tuor causis nõ pot esse quin sit de illis iquãtũ hũt esse: vel iquãtus sunt cause absolute: vel inquãtũ vnaq; earũ quatuor est illius modi q̃ ꝓprius est sibi. ſ. vt ꝑsideratio de illis sit fz q̃ vna ẽ agẽs ⁊ alia patiẽs: ⁊ illa alia est aliud: vel fm q̃ fit ex cõiũctõe illarũ. dico autem q̃ si bene consideretur nõ possunt eẽ subiectũ huius scie inquãtũ sunt cãe absolute: ita vt intẽtio huius scie sit ꝑsiderare ea: que accidunt causis inquãtum sunt cause absolute: ⁊ B patet multis modis: quorũ vnus est. ſ. q; bec scia inquirit intẽtiones que nõ sunt ex accidẽtibus ꝓprijs ipsarũ causarũ inquãtus sunt cause. Inquirit enim vle ⁊ particulare potentiam ⁊ actum possibile ⁊ necesse ⁊c. Manifestissimum est autez q̃ B talia sunt in se q̃ ingsitio per se debet fieri de illis: nec sunt ex accidẽtibus que sunt ꝓpria rebus naturalibus: nec doctrinalibus: nec cadũt inter accidẽtia: que sunt ꝓpia scirum practicarũ. Restat igit: vt ingsitio sit de illis in scia: que est extra ꝓdictã diuisionẽ: ⁊ illa est B scia: ⁊ ẽt: q; scia de causis absolute acqrit post sciam qua stabilium ẽt cause rez causas hũtiũ. dũ. n. nos nõ stabilierimus esse causarũ causatarũ a rebus alijs sic vt esse causarũ pendeat ex eo: q̃ ꝓcedit in esse non sequetur apud intellectũ eẽ causa absolute. Sed B est causa vna: quãtuis sensus inducat. vt due cause concurrant. Sed licz cõcurrant: non min⁹ tamẽ vna debet eẽ causa alterius: persuasio. n. que aduenit aie ex assiduitate sensus: ⁊ experientie non est cogens

ſicut ſciſti:niſi p̄cognitionem:qō in pluribus ex rebus que ſunt naturales ⁊ electionis contingit B. ⁊ B certe eſt appoſitū ad ſtabiliendū cauſas. Concedere.n. eē cauſas ⁊ occaſiones non eſt manifeſtū p̄imū ſed ꝓbabile. iam aūt ſciſti dr̄iam inter B duo. Nam ſi nō plene fuerit manifeſtū per ſe apud intelligētiā:q; qcḡd capit bz p̄ncipiū aliqō.ideo debet eſſe manifeſtū per ſe:ſicut mlta ex geometricis:per q̄ pbant cetera in lib⁹ Euclidis. Deide demonſtratiō vel demōſtratiua manifeſtatio non eſt ita i ceteris ſcientys. vnde debet eē in hac ſcia.qūo igit̄ pt eē. vt illud ſit ſubiectū ſcie:inter cuius ingſitiones q̄rantur diſpoſitiōes eius cuius eē eſt q̄ſitū i ea:Qō cū ita ſit manifeſtū eſt:q; nō eſt ingſitio de illis iquātū ynaquecḡ earum bz eē ꝓpriū:vt B ſit q̄ſitū in hac ſcia. Nec eſt etiā in quātū ſunt ꝺiunctio aliq̄:⁊ oio non dico cōiunctum:nec vle:eo q; ꝺſideratio de ptibus coniunctionis ꝑz eſt: q̄ ꝺſideratio de ꝺiunctione:quāuis non ſit ita in pticularibus vlis ſm reſpectū quē in logica noſti:vñ oz br̄i ꝺſiderationē de ptibus. Sed vel in hac ſcia:⁊ tūc ꝓueniēs eēt eas eſſe ſubm eius:vel in alia. ſed in alia ſcia eſſe non pt. Nulla.n.alia ingrit de cauſis vltimis niſi iſta ſcia: ſi aūt cōſideratio de cauſis fuerit inquātū bñt eſſe.⁊ de oī eo: qō accidit eis ſm hunc modū: oportebit tunc vt ens inquātum eſt ens ſit ſubiectū:qō eſt conuenientius. Monſtrata eſt igitur deſtructio illius opinionis qua dicīt q; ſubiectū huius ſcie:ſunt cauſe vltime.ſed tñ debes ſcire: q; he ſunt cōpletio ⁊ queſitū eius.

¶ Capl'm.II. De ſtabiliēdo ſubm huius ſcie.

A

Subz nālis.

Subz doctri nalis.

Sbm logice.

B

POrtet igitur: vt monſtremus qd ſit ſubm hui⁹ ſcie ſine dubio: ad B: vt pateat nobis que ſit intētio huius ſcie. ¶ Dico ād q; ſubiectū ſcie naturalis eſt corpus non inquātū eſt ens:nec inquātū eſt ſubſtantia:nec inquātū eſt compoſitū ex ſuis duobus p̄cipijs:que ſunt yle ⁊ forma:ſed iquātū eſt ſubiectū motui ⁊ quieti. Scie vero que ſūt ſub ſcia naturali remotiores ſunt ab B:ſili⁹ ⁊ morales. ¶ Subiectū vō ſcientie doctrinalis eſt menſura ſiue intellecta abſq; materia ſiue intellecta in materia:⁊ numerus ſiue intellectus abſq; materia ſiue intellectus in materia. Non.n.inquirit ſtabilire an menſura vel numerus intelligatur abſq; materia vel in materia. Sed ꝺſideratio de his eſt de diſpoſitionibus eoz que accidunt eis poſt poſitionem eorum bz. Scientie vero que ſunt ſub diſciplinabilibus cōuenienti⁹ ē.vt non conſiderent niſi de accidentalibus ꝺſitibus poſita: que ſunt minus cōia q̄ ipſa poſita. ¶ Subiectū vō logice:ſicut ſciſti ſunt intentiones intellecte ſcōo:que apponūtur intentionibus p̄mo intellectis ſm q; per eas pueniē de cognito ad incognitū:non inquātū ipe ſunt intellecte ⁊ habet eſſe intelligibile:qō eſſe nullo mō pendet ex materia:vel pendet ex materia:ſed non corpea. Non fuerūt aūt alie ſcie p̄ter bas. ¶ Deinde ꝺſideratio de ſubſtātia iquātū eſt ens vel eſt ſuba. vel de corpore iquātū ē ſubſtantia:⁊ de menſura ⁊ nūero inquātū habent eē: ⁊ quomodo habent eſſe:⁊ de rebus formalibus: que non ſunt in materia vel ſi ſunt in materia:nō tñ corpea:⁊ quomodo ſunt ille:⁊ quis modus eſt magis ꝓprius illis ſeparatim per ſe debet haberi.non.n.poteſt eſſe ſubm alicuius ſciarum de ſenſibilibus:nec alicuius ſciētiaꝝ de eo q; habz eſſe in ſenſibilibus. Nam eſtimatio eſt expoliatio a ſenſibilibus: B aūt ſunt de vniuerſalitate eoz:que bñt eſſe ſeparatum a materia:manifeſtū eſt.n.q; eē ſubſtātie iquātum eſt ſuba tñ:non pendet ex materia:alioquin nō eēt ſubſtātia niſi ſenſibilis:numeꝝ etiam accidit eſſe in ſenſibilibus:⁊ in non ſenſibilibus:vnde numerus iquātum numerus eſt:non pēdet ex ſenſibilibus:nec ex inſenſibilibus:menſura etiā cōe nomen eſt.quia menſura vel intelligitur dimenſio:que ſtituit corpus naturale vel itelligitur quātitas ⁊tinua:que oī⁹ linea ⁊ ſuperficie ⁊ corpore terminato. Tu aūt iā ſciſti dr̄iā iter B duo. Nulla aūt ea ꝺ eſt ſeparata a materia:menſura vo ſm p̄mā acceptionem q̄uis nō ſit ſeparata a materia eſt tñ p̄ncipiū eſſendi corpa naturalia. Nec tñ ob B pōt eſſe. vt cōſtitutio eorum pendeat ex ea:quaſi ipſa det eis cōſtitutionez ipaz: tunc.n.precederet in eſſe ipſa ſenſibilia:ſed nō eſt ita. Figura ēt accidentale ⁊ ꝺcomitans eſſe m⁹ poſtq̄ ſubāt corpus finitū cuius ſpaciū eſt ſuperficies finita:extremitates ēt ſunt ſub menſura: iquātū materia p̄ficit p illas: ⁊ postea comitant. Poſtq̄ ād ita eſt.tūc figura non habet eē niſi in materia:nec eſt p̄ma cā in eſſe veniendi ad effcūz: menſura vo ſm acceptionē ſcōam ꝺſiderat ſm eē ſuum: ⁊ ſm ſua accidentalia. Sed ꝺſideratio de ea ſm eē ſuum: ⁊ de quo mō eēndi:⁊ de qua diuiſione eēndi ſit: non ē ēt vt ꝺſideratio de eo:qō pendet ex materia. Subm autez logice ſm ſe manifeſtū eſt eē p̄ter ſenſibilia: manifeſtuz eſt igit̄ q; B oīa cadunt in ſcientia:que pfitēt id cuius cōſtitutio non pendet ex ſenſibilibus. ¶ Sed nō pōt poni eis ſubm cōe:vt illoꝝ oīum ſint diſpoſitiones ⁊ accidētalia cōia niſi eē. Quedā.n.eoꝝ ſunt ſube:⁊ q̄dam q̄ſtates ⁊ quedam alia p̄dicamenta:que nō p̄nt bre cōez itētēez: qua certificent niſi intentionē eſſendi. Silr ēt ſunt res:q̄ debent diffiniri ⁊ verificari in aia:que ſunt cōes in ſcientys:nulla tñ ea ꝺ tractat de eis:ſicut ē vnū iquātū ē vnū: ⁊ multū iquātū eſt multū. ꝓueniēs ⁊ icōueniēs. Sriū ⁊c. De his.n.mentionē tñ faciūt ⁊ inducūt diffinitōes eoꝝ: nec tñ loquunt de mō eēndi eoꝝ:qz B non ſunt accidentalia ꝓpria alicui ſuboꝝ aliaꝝ ſciaꝝ ꝑticulariū:nec ſunt de rebus que bñt eſſe niſi ꝓpriētates eſſe eſſentialr. Nec ſunt ēt de ꝓpriētatibus:que ſūt cōes omni rei ſic:vt vnuz qōq; eoꝝ ſit cōe oi rei:nec p̄nt eē ꝓpria alicuius predicamenti:nec p̄nt eſſe accidētalia alicui niſi ei: qō eſt eſſe iquātū eſt eē. Igit̄ oñsum eſt tibi ex his omnibus q; ens inquātū eſt ens cōe eſt oībus bis: ⁊ q; ipſum debet poni ſubm huius magiſtery:⁊ qz non eget inquiri an ſit: ⁊ qd ſit quaſi alia ſcia p̄ter hanc debeat aſſignare diſpōnez eius ob B qō incōueniens eſt:vt ſtabiliat ſuum ſubiectū an ſit ⁊ certificet quid ſit ſcia cuius ipſum eſt ſubiectum: ſed potius oportet ꝺcedere tñ:qz eſt ⁊ quid ē. Jō p⁹ ſubiectū b⁹ ſcie eſt ens inquātū eſt ens:⁊ ea que iquirit ſunt ꝺſequentia ens inquātū eſt ens ſine ꝺditione alīq̄:quoꝝ quedā ſunt q̄ſi ſpēs. vt ſuba quātitas ⁊ q̄litas. quoniā eē non eget diuidi in alia p̄iuſq̄ in iſta. ſicut ſuba eget diuidi in alia anteq̄ perueniat ad diuidi in boiem ⁊ non bominem:⁊ ex his q̄dā ſunt ei quaſi accidētalia ꝓpria. ſic vnū ⁊ multū potētia:⁊ effectus. vle ⁊ particulare:poſſibile ⁊ neceſſe:per B autem q; ens recipit B accidentia ⁊ coaptatur illis:non eſt neceſſe illud ꝓprie fieri vl naturale vel diſciplinale vel morale vel aliquid alioꝝ. ¶ Pōt autez quis dicere q; poſtq̄ ens ponitur ſubiectū huius ſcientie:tunc nō poteſt eſſe:vt ipſa ſtabiliat eſſe p̄incipia eſſendi. Jnquiſitio.n.omnis ſcientie non eſt de p̄ncipys: ſed de cōſequentibus p̄incipioꝝ. ¶ Ad qō reſpondem⁹ q̄ ſpeculatio de p̄incipys non eſt niſi inquiſitio de conſequentibus huius ſubiecti:quia ens B:vel illud inquātum eſt p̄incipiuz non conſtituitur ab eo:nec prohibet: ſed comparatione nature entis abſolute eſt quoddā accidentale ei:⁊ eſt de conſequentibus:que ſunt ei ꝓpria: p̄ncipium.n. non eſt cōius q̄ ens q̄ſi ꝺſequaꝫ cetera ꝺſequtione p̄ma. Nec etiam neceſſe eſt:vt ſit naturale vel diſciplinale vel aliquod aliud ad hoc:vt accidat ei eſſe p̄n-

Ellia ſolu

Diuiſio. E

Mō huiꝰ ſcie.

F Subiecti metaphy.

Quid ſcia diuina.

D Dubita.

Solo.

4. meta. tex. 5.

B

cipium. Deide p̄incipium nō eſt p̄incipium oīum entiuz. ſi.n.oīum entium eēt p̄incipium. tūc eēt p̄incipium ſuppoſitus: ens aūt in ſe abſolute nō habet p̄incipiuz. ſed habet p̄incipium vnūqōq; eē qō ſcitur: p̄incipium igitur eſt p̄incipium aliquibus entibus. quapp B ſcia nō erit iquirēs p̄incipia entis abſolute. ſed p̄incipia alicuius entiū. ſic p̄ncipia ceteraꝝ ſciaꝝ particulariū. q̄uis.n.cetere ſcientie: nō pbēt eē p̄incipioꝝ ſuoꝝ cōiū. (bñt.n.p̄nc⁹ in quib⁹ cōmunicāt oēs: de quib⁹ vnaquecḡ eaꝝ tractat.) ipſe tñ pbant eē p̄ncipioꝝ eaꝝ rez que ſunt in eis. ¶ Sequit ergo neceſſario: vt B ſcia diuidaꝫ in partes quaꝝ q̄dā ingrit cauſas vltimas iq̄tum ſunt cauſe ois eē cauſati iquātum eſt eē:⁊ alie inquirūt cāz p̄mam ex qua fluit oē eſſe cārum iquātū eſt eē cauſatū:nō inquātū eſt eē mobile vl q̄titatiuū:⁊ q̄dā alie inquirūt diſpoſitiōes que accīt eē: ⁊ q̄dā inquirūt p̄incipia ſciaꝝ particulariū. p̄incipia enizz vniuſcuiuſq; ſciaꝝ minus cōiū qōes ſunt in ſcia cōiori: ſicut p̄ncipia medicine in naturali:⁊ p̄incipia mēſuratiōnis in geometria. Cōtingit enim. vt in hac ſcientia monſtrentur p̄ncipia ſingulariū ſciaꝝ: que inquirunt diſpoſitiones vniuſcuiuſq; eſſe. Igitur B ſcia ingrit diſpoſitiones eē:⁊ ea que ſunt ei q̄ſi ptes ⁊ ſpēs quouſq; pueniē ad appꝛopriationē: ex qua pueniē ſubiectū naturalis: igit̄ p̄mittimus illā appꝛopriationē ei. Et appꝛopriationē ex q̄ pueniē ſubiectū diſciplinale p̄mittam⁹ ei.⁊ ſilr ceter⁹: id aūt qō precedit illud ſubiectū.⁊ eſt ei: ſicut p̄incipiū nos i quiremus ⁊ ſtabiliemus eius diſpoſitiones: igitur qōes huius ſcie quedā ſunt cauſe eſſe: iquātū eſt eſſe cauſatū: ⁊ quedā ſunt accidētalia eē.⁊ quedā ſunt p⁹ ſciaꝝ ſingulariū.⁊ ſcia boꝝ q̄ritur in B magiſterio. ⁊ B ē pbia pria. qz ipſa eſt ſcia de p̄ma cā eē. ⁊ B eſt p̄ma cā. ſed p̄ma cauſa vniuerſitatis eſt eē ⁊ vnitas:⁊ eſt etiā ſapia que ē nobliꝰ ſcia qua appꝛehendit nobilius ſcitū. Nobilioꝝ vero ſcia.qz eſt certitudo veritatis ⁊ nobilius ſcitū. qz eſt de⁹ ⁊ cauſe que ſunt poſt eū:⁊ ēt cognitio cauſaꝝ vltimaruz oīs eē.⁊ cognitio dei.⁊ ꝓpterea diffinitur ſciētia diuina ſic. q; eſt ſcia de rebus ſeparatis a materia diffinitione ⁊ diffinitionibus. qz ens iquātū eſt ens.⁊ p̄ncipia eius ⁊ accidentalia eius iquātū ſunt: ſicut iam patuit nullum eorum eſt. niſi precedens materiaz. nec pender eſſe eius ex eſſe illius. Luz aūt inquiritur in hac ſcia de eo qō nō pcedit materiā: non inquiritur in ea niſi ſm B q; eius eē nō eget materia. ¶ Eoꝝ aūt que inquirunt in ea quatuoꝛ ſunt: quoꝝ quedā ſunt ſeparata a materia:⁊ ab appenditys materie oīno.⁊ quedam ſunt cōmixta materie. ſz ad modum quo ꝓmiſcetur cauſa conſtituens ⁊ precedens. materia.n.non eſt cōſtituens illa:⁊ quedā ſunt que inueniuntur in materia:⁊ nō in materia: ſicut cauſalitas ⁊ vnitas: q̄ propter ea que bñt cōiter iquātū ſūt talia: ſūt q; ad certificationē ſui non eſt opus eſſe materia: oīa aūt cum municāt in B q; eē eoꝝ non eē materiale. ſ. vt eē eoꝝ ſit ex materia.⁊ quedā ſūt res materiales: ſicut mot⁹ ⁊ ges: ſed de eis non inquiritur in hac ſcia ſm q; ſunt in materia: ſed ſm eſſe qō habēt. Cū igitur B pars diuiſionis accepta fuerit cū alys ptibus diuiſionis. tunc omnes communicāt in B q; inquiſitio de bis non eſt. niſi ſz modus quo eē eoꝝ non eſt exiſtēs per materiā: ⁊ ſicut in ſciētys diſciplinalibus ponunt id qō eſt interminatū per mās:⁊ inquiſitio ⁊ ꝺſideratio de eo eſt illi⁹ modi: ſz q; id qō q̄ritur de eo pendet ex materia.⁊ B inquiſitio nō eſt diſciplinalis. ſicut eſt diſpoſitio B: monſtratum eſt ergo que ſit intentio in hac ſcientia. ¶ Nec autem ſcientia cōicat cū topica ⁊ ſophiſtica: ſimul i aliquibus. ⁊ differt ab eis ſimul in aliqbus:⁊ differt ab ynaquaḡ eaꝝ in aliquib⁹. cōicat.n.cū eis in B q; de eo qō B iquiritur: nullus actoꝛ ſingulaꝝ ſciaꝝ tractat: niſi topicus ⁊ ſophiſticus. differt vero ab eis: ſimul in B q; pbs primus inquātuz eſt pbs primus nō loquitur de queſtionibus ſingulaꝝ ſciētiaꝝ: iſti vero loquuntur. differt etiā a topico per ſe in fortitudine vel potētia: eo q; verbis topici acgrit opionē nō certitudinem. ſicut noſti ex magiſterio logice. Differt ēt a ſophiſtico in volūtate eo: q; B querit ipſam veritatem: ille vero querit putari ſapiens in dictione veritatis quātis non ſit ſapiens.

¶ Capitulum. III. De vtilitate huius ſcientie: ⁊ ordine ⁊ eius nomine.

A

Utilitas diſpleꝛabſolutarū ꝓpria.

B

diuiditur

profectione

et.2

Utilitas p.f.

eorum

Ordo

DEbes meminiſſe q; in ſcientys que ꝑcedunt bāc iā cognouiſti: que ſit differentia inter vtile ⁊ bonū ⁊ nociuū ⁊ malus: qm̄ vtile in ſe eſt occaſio ꝺiuncta: que p ſe ducit ad bonū: vtilitas vero eſt intentio que perducit de malo ad bonū. Nociuum vo in ſe eſt occaſio: q̄ per ſe ducit ad malū. Nocumentum vo eſt intentio que perducit de bono ad malū: poſtq̄ aūt B ita eſt tūc iā ſcis q; oēs ſcie cōicāt in vna vtilitate. ſ. que eſt acgſitio perfectionis humane aie in effectu ꝑpārātis eā ad futurā felicitatem. Cū aūt de vtilitate inquirit in p̄ncipys ſciaꝝ earum nō eſt intētio eaꝝ ꝓducēdi ad B. ſ. vt adiuuāt ſeadiuicem: ad B vt vtilitas prouenīat per quā certificet ſciētia alia ab ea: vtilitas igitur ſm hāc intentionē dr̄ abſolute:⁊ dr̄ ꝓprie. abſolute. ſ. vt ſit adducēs ad certificationez alteriꝰ ſciētie quocūq; modo. ꝓprie vero: vt ſit adducens ad excellētiorem: que eſt ei. ſicut finis: qz eſt ꝓpter eaz: ſed non conuertitur. Si igitur acceperimus vtilitatē abſolute: profecto B ſcia vtilitatē habet. Sed ſi ꝓprie: certe B ſcia adeo alta eſt: q; ipſa non dignatur eſſe vtilis alys ſcientys. Cetere vero ſcie ꝑficiunt in ea. Cū aūt vtilitas abſoluta diuidatur in duas diuiſiones: neceſſario diuidit in tria: quoꝝ vnum eſt id ex quo prouenit aliud melⁱ⁹ eo: aliud ex quo prouenit aliquid ſibi equale: aliud vero ex quo prouenit aliquid inferius eo. Et B tertiū ꝑdeſt ꝓfectui eius qō eſt infra ſe. Cum vero iquiſierimus nomē ꝓprium huius tertij: ꝓuenientius eſt vt dicatur effluxio vel profectus vel dominatio vel procuratio vel alia his ſimilia cū fecerimus inductionē de dictionibus conueniētioꝛibus huic capitulo excepta cauſalitate: vtilitas autez ꝓpria pene ſeruitus eſt: ſed vtilitas que prouenit ex nobiliore in ignobilius: nō eſt ſimilis ſeruituti. Tu.n. ſcis q; ſeruiens vtilis eſt ei: cui ſeruit: ⁊ ille cui ſeruit vtilis eſt ſeruienti. ſi vtilitas accipiatur abſolute. ꝓpria.n. maneries cuiuſq; vtilitatis:⁊ ꝓprius modus eius eſt alia maneries. ¶ Utilitas igitur huius ſcientie cuius modū iam demonſtrauimus eſt profectus certitudinis p̄incipiorum ſciētiarum particularium:⁊ certitudo eoꝝ: que ſunt eis cōmunia quid ſint: quāuis illa non ſint p̄incipalia cauſalia. Eſt igitur ſicut vtilitas regentis ad id qō regitur:⁊ ſicut eius cui ſeruitur ad ſeruiente: qm̄ comparatio huius ſcientie ad alias ſciētias particulares eſt. ſicut comparatio eius: cuius cognitio inquiritur in hac ſcientia: ad id cuius cognitio inquiritur in alys ſcientys. Sicut enim B ſcientia eſt p̄incipium eſſendi illas: ſic ſcientia huius eſt p̄incipium certitudinis ſciēdi illas. ¶ Ordo vero huius ſcientie eſt: vt diſcatur poſt ſcientias naturales ⁊ diſciplinales. Sed poſt naturales. ideo quia mlta de his: que conceduntur in iſta ſunt de illis: que iaz ꝑbata ſunt in naturali: ſicut generatio ⁊ corruptio ⁊ alteritas: ⁊ locus ⁊ tempus: ⁊ q; omne: quod mouetur ab alio mouetur: ⁊ que ſunt ea que mouentur ad primum motoꝛem ⁊c. Poſt diſciplinales vero. Ideo quia intentio vltima in hac ſcientia eſt cognitio gubernatoris

L ſciendi

Ordo

dei altissimi: ⁊ cognitio angelorum spiritualium: ⁊ ordinum suoꝝ: ⁊ cognitio ordinationis in cōparatione circuloꝝ: ad quā sciaꝫ impossibile est peruenire: nisi per cognitionē Astrologie. ad sciam vō astrologie nemo pōt puenire: nisi per sciam Arithmetice: ⁊ Geometrie. Musica vō ⁊ pticulares disciplinaliuꝫ: ⁊ morales: ⁊ ciuiles, vtiles sunt non necessarie ad hanc sciam. ¶ Potest autē aliqs opponere dicens: ꝙ si ꝑncⁱ scie naturalis ⁊ disciplinaliū nō ꝓbantur nisi in hac scia: ⁊ qōnes vtrarūꝫ sciaꝝ ꝓbantē per ꝑnᵃ eaꝝ: qōnes vō eaꝝ fiunt ꝑnᵃ huius: tūc B argumētatio est circularis: ⁊ per vltimum eius fit manifestatio suppositi. ¶ Contra B aūt verisile debet rīderi id qō iam dictū est: ⁊ ostensuꝫ est in libro demōstratiōis: de quo tū nos repetemus B qō sufficiet. Dico igit ꝙ ꝑncipium scie non est ꝑncipiū sic: vt omnes qōes pēdeāt ex eo ad demōstrādū eas in actu vel in potentia. sed forte accipietur ꝑnᵐ in demōstratione aliquaꝝ: possibile est. n. eē questiōes in sciētys in qꝝ demonstratōibus nō admittūtur ea que posita sunt ꝑnᵃ vllo modo: qꝝ nō admittūtur nisi ꝓpositōes que nō ꝓbātur ad B vt ꝑnᵐ scie sit ꝑncipiū verissimū: per qd vltimū acquiratur certissima veritas: sicut est illa que acgrīt ex cā. Si āt nō acgrit cām: non diceī ꝑnᵐ sciētie sic. sed aliter: qꝝ forte dicetur ꝑnᵐ. sicut sensus solet dici ꝑncipū eo modo: q̄ sensus iquātum est sensus nō acquirit nisi esse tātū. Solutum est igitur questio: qm̄ ꝑncipiuꝫ naturalis, potest eē mālestum per se. ⁊ potest eē. vt manifestet in pbia ꝑma ꝓid ꝙ qō nō fuerat ꝓbatum antea: sed per B in illa ꝓbātur alie questiōes: ita ꝙ est ꝓpositio in sciētia altioꝛi ad iferēduꝫ in cōclusiōe illud ꝑncipiū. nec in B assumatur ꝑncipium ad cōcludēdum illud. sed assumaī alia, ꝓpositio. ¶ Possibile est etiam: vt sciētia naturalis ⁊ disciplinalis acquirant nobis demōstrationem de aī est. ⁊ nō acquirāt nobis demōstratōēz de quare est. Sed B scia acquirit nobis demōstrationem de quare est. ⁊ precipue in causis finalibus remotis.

¶ Capm. IIII. De questiōibus scie naturalis.

A Manifestum est igitur. qꝝ id qō ē ꝑncipium huius scie aliq̄ modo vel nō mālestabitur ex ꝑncipys que mālestātur i hac sciētia: sed ex ꝑncipys que sunt per se nota: vel mālestabit ex principys que sunt questiōes i hac sciētia: sed nō ꝓuertūtur. vt fiāt principia illaꝝ earūdē questiōuꝫ. sed aliaꝝ: vel illa ꝑncⁱ: erūt ꝑncipia aliquaꝝ huius sciētie: que significarūt illō eē: de quo queritur mālestari i hac sciētia q̄re est. Constat igitur ꝙ cū ita sit: nō erit predicta ꝓbatio circularis vllo modo. ita vt ipsa sit ꝓbatio i qua aliquid idē accipiatur i ꝓbatiōe suppsius. ¶ Debes etiā scire ꝙ in ipsis rebus est via: qua ostēditur ꝙ itētio huius sciētie nō ē pōere aliquid esse ꝑncipium: nisi postq̄ ꝓbatum fuerit in alia sciētia: postea vero mālestabitur tibi inuēdo ꝙ nos habemus viam ab stabiltēdum ꝑmum ꝑncipium non ex via testificatoꝝ sensibiliuꝫ. Sed ex via propositionū vniuersaliū itelligibilium per se notaꝝ que facit necessariuꝫ ꝙ ens habet ꝑncipiū: qō est necesse eē. ⁊ prohibet illud eē variabile: ⁊ multiplex vllo modo. ⁊ facit debere illud eē ꝑncipium totius: ⁊ ꝙ totum debet eē per illō ꝑz ordinem totius: sed nos propter ifirmitatem nostratuꝫ aiaꝝ nō possumus icedere per ipsam viam demōstratiuaꝝ que est ꝓgressus ex ꝑncipys ad sequētia. ⁊ ex causa ad causatū: nisi in aliquibus ordibus vniuersitatis eoꝝ que sunt fine discretiōe. Igitur ex merito huius sciētie i se est: vt ipsa sit altioꝛ oibus sciētys: q̄tum vō ad nos posterioꝛatur post oēs sciētias. Jam igitur loquuti sum⁹ de ordie huius sciētie iter oēs sciētias. ¶ Nomē vero huius sciētie est: ꝙ ipsa est de eo qō est post naturam. Intelligitur autē natura virtus que est ꝑncipium motus ⁊ getis: limo vniuersitatis eoꝝ accidētium que ꝓueniūt ex materia corꝓali. Jam autē dictuꝫ est ꝙ natura est corꝓris naturalis. qō habet naturam. Corpus vero naturale: est corpus sensibile: cū eo qō habet de ꝓpꝛietatibus ⁊ accidentibus: ꝙ vero dicitur post naturam B posteritas est in respectu q̄tū ad nos: ꝑmum. n. qō percipimus de eo qō est: ⁊ scimus eius dispositōes est B: qō ꝓsentatur nobis de B eē naturali. vñ qō mereī vocari B sciētia cōsiderata in se B est. vt dicaī ꝙ est scia de eo qō est añ nām. Ea. n. de gbus inquirīt in hac scia per eādē sunt añ nāz. ¶ Pōt autē aliquis dicere ꝙ res disciplinales pure: q̄s speculatur aritbmetrica ⁊ geometria: sunt etiaz añ nāz: ⁊ precipue numeꝛ⁹ cuius eē nō pēdet ex natura vllo modo. Jnuenitur enim in nō natura. Igitur sciētia de nūero debet eē sciētia post naturam. Qō igitur debemus dicere cōtra hāc questionē B est: qꝝ in Geometria. si gcgd speculamur de illa nō fuerit nisi in lineis superficieb⁹ ⁊ coꝛꝑoribus: ꝓstat tūc ꝙ subiectū eius nō erit separatū a natura i existētia. Igitur accidētia que cōmitanī illō minus remota erūt ab ea. Sed si fuerit subiectū eius mensura absoluta ved id in quo iuenitur mēsura absoluta sic vt sit adaptabile cuilibet propositioni B certe nō est mēsure iquātū est ꝑncipium naturaliū formaꝝ. sed iquātū est accidēs. Jam autē cognita est ex his que diximus in logicis ⁊ naturalibus dria iter mēsuram absolutaz: que est post yle: ⁊ iter mēsuram que est q̄ta. ⁊ ꝙ nomē mēsure ꝓuenit eis cōiter. Luꝫ igitur B ita sit: tūc nō erit subiectum geometrie verissimuꝫ mēsura que ꝓstituit coꝛꝑus naturale. Sed mēsura q̄ dr de linea superficie ⁊ coꝛꝑe: ⁊ B ē qō adaptari potest, ꝓpꝛtiōibus diuersis. ¶ De numero aūt maioꝛ est qō: qm̄ videī superficietenus ꝙ scia de numero sit de scia post naturā: nisi scia post naturam intelligatur aliud. ſ. qō est scia de eo ꝙ oīmodo sepatuꝫ est a natura: ⁊ tūc nomiabitur B scientia ab eo: qō est digniꝰ in ea. ſ. vocabitur B scia: scia diuina. Cognitio enim dei: finis est huius scie: multe. n. res appellātur ab eo qō est in eis dignius: vel a parte dignioꝛe: vl a parte que est eiꝰ. q. finis: erit igitur B sciētia: cuius quasi perfectio ⁊ cuiꝰ ꝓpe aliqua nobilioꝛ: ⁊ cuiuꝫ ꝑma itētio est cognitio eius: qō separatum est a natura omni modo. Cum igitur appellata fuerit ꝑm hāc itētiōez: tūc sciētia de numero nō communicabit itētiōez huius nominis boc modo. Sed manifestatio verissima qua ꝓbatur sciētia de numero nō eē de sciētia post nām B est. Cōstat enim ꝙ subiectum eius nō est nūerus omni modo. Numerus. n. iaz inuenitur. i rebus separatis: ⁊ iaz iuenitur in rebus naturalibus: ⁊ iā cōtingit ipsum poni in estimatione expoliatū ab omni: qō sibi accidit: q̄uis nō sit possibile numeruꝫ eē: nisi accidat alicui eaꝝ que sunt. Jd autez qō de numero fuerit tale cuius esse sit in rebus separatis illud ꝓhibebitur eē subiectū ꝓpoꝛtionis cuiuslibet in augmento ⁊ diminutione: sed erit ꝑm ꝙ erit tātum. Non enim potest concedi ipsum sic poni receptibile cuiuslibet augmēti ⁊ cuiuslibet ꝓpoꝛtiōis: nisi cū fuerit in materia coꝛꝑoꝛ: que in potentia est oīs materie numeratoꝛ: ⁊ tunc cuꝫ fuerit in existimatiōe vel in vtrisq̄ dispōnibus non est separatus a natura: igif scia de numero iq̄tū ꝓsideraī nūeꝝ nō speculaī in eo: nisi ꝑm respectū quo accidit ei esse in nā: qꝝ vī ꝙ ꝑncipiū sue ꝓsiderationis: ꝑz ipse est in estimatiōe: fit huiusmodi: ꝙ estimatio fit accepta ex dispositōibus naturalibus que hñt aggregari ⁊ disgregari vniri ⁊ diuidi: vñ scia de nūero non est speculo de eēntia nūeri nec de accidētibus numeri inquātū numerus est absolute: sed de accidentalibus eius inquātū sit receptibilis eius qō assignauimus: ⁊ tunc est materialis vel estimabilis inixus materie. Speculatio vero de essentia nūeri: ⁊ de eo qō accidit ei ꝑz qō non pendet ex materia: nec est innixus in ea est in hac scientia.

¶ Capitulum. V. De vniuersitate eoꝝ de quibus tractat hec scientia.

A Oportet nos in B magisterio scire dispositionē comparationis rei ⁊ entis ad predicamenta: ⁊ dispositionē ꝓuationis: ⁊ dispositionē necessitatis in eē necessario: ⁊ eius conditiones ⁊ dispositionez possibilitatis ⁊ eius certitudinē: ⁊ qꝝ ipsamet est speculatio ō potentia ⁊ effectu: ⁊ vt consideremus dispositionē eiꝰ. qō est per essentiaz: ⁊ eius qō est per accidens: ⁊ dispositōez substātie quot modis diuiditur. Sed qꝝ ad B: vt ens sit substantia non eget esse naturale vel disciplinale. B enim sunt substantie alie ꝓeter illas: ideo ōbemus scire dispositiones substantie que est. sicut yle: ⁊ an est. ⁊ quomodo est: ⁊ si est separata: an nō ē separata: vel ꝓueniēs in specie cū aliꝭ vel non: ⁊ quā habet cōparationē ad formā: ⁊ quomodo est substātia formalis: ⁊ an sit separata an nō: ⁊ que est dispositio cōposite substantie: ⁊ qūo est, dispositio vtriusq̄ ꝑm duas diffinitiones: ⁊ quā cōparationē habent inter se diffinitiones ⁊ diffinita. ¶ Sed qꝝ accidēs opposituꝫ est substantie aliquo modo: ideo oportet: vt in hac scientia faciamus sciri naturam accidētis: ⁊ eius species: ⁊ qualiter ex accidentibus fiunt descriptiones: ⁊ faciamus cognosci dispositionē cuiusq̄ predicamentoꝝ de accidentibus: ⁊ monstrabimus accidentalitatē eius: qō potest putari eē substantia: ⁊ non est substātia: ⁊ faciemus sciri ordines oīum substantiaꝝ aliaꝝ post alias in eē ꝑz ꝓius ⁊ posterius. Et faciemus sciri similiter dispositiones accidentiū. Cōgruit etiam huic loco. vt scias dispositionem vniuersalis ⁊ particularis: ⁊ totius ⁊ partis: ⁊ quo est eē naturarum vniuersaliū: ⁊ si habent eē in ꝑticularibus ⁊ singularibus: ⁊ qūo est esse eoꝝ in anima: ⁊ si hñt esse separatuꝫ a singularibᵍ ⁊ ab anima: ⁊ tūc sciēs dispositionē generis ⁊ speciei ⁊ similiuꝫ. Sꝫ qꝝ esse ad B vt sit cā vel causatū non eget naturale vl disciplinale vl aliqō alioꝝ. ideo conueniens est: vt exequamur B loquēdo de causis ⁊ generibus ⁊ dispositōibus earū: ⁊ quomodo debet eē dispositio inter illas ⁊ causata: ⁊ faciam⁹ cognosci differentiā inter ꝓncipiū agens ⁊ cetera ab eo: ⁊ loquamur de actione ⁊ passione: ⁊ de differentia iter formam ⁊ finem: ⁊ de occasionibus cuīuslibet earum: ⁊ qꝝ ipse in omni ordine peruenīunt ad ꝑmā cām: ⁊ de differentia inter initiū ⁊ inceptionē. ⁊ deide de ꝓius ⁊ posteriꝰ: ⁊ de eo qō incipit: ⁊ modos ⁊ species eius: ⁊ proꝑietatē cuiuslibet speciei: ⁊ quid ꝓius natura. ⁊ quid posterius apud intelligentiam: ⁊ qualiter conuenit responderi negāti B: vnde ꝙ ex his fuerit ſnia ꝓbabilis: diuersa tamē a vitate cōtradicemus ei: B igitur ⁊ ꝓsimile est ꝓis ad eē in q̄tū est eē. Sed qꝝ vnū purificaī ad eē: sequitur ēt: vt consideremus de vno. Cū aūt ꝓsideraverimus de vno oportebit ēt: vt ꝓsideremus de multo ad B vt sciamus oppositionē que est inter vtrūq̄: ⁊ tunc oportebit ēt: vt cōsideremus de nūero: ⁊ quā cōparationē habet ad ea q̄ sunt: ⁊ quā cōpationē habet cōtinua q̄titas que est ei oppositā aliq̄ mō ad ea que sunt: ⁊ inducemus oēs ſnias falsas de B: ⁊ faciemus sciri ꝙ nihil boꝛ est sepatū: nec est ꝑnᵗᵉ eoꝝ que sunt: ⁊ stabiliemus accītale qō accidit numeri: ⁊ q̄titatibus continuis. sicut figura ⁊c. ab his. Sꝫ qꝝ de ꝓsitibus vnum sunt sile ⁊ equale ⁊ conueniens ⁊ homogeneū ꝓfiguratio ⁊ talitas ⁊ ldētitas. ideo oportet. vt loquamur de vnoquoq; istoꝝ: ⁊ de oppositis eoꝝ: eo ꝙ compant multitudini: sicut dissile non eius dē generis i equale diffiguratio ⁊ alietas oīno ⁊ diuersitas: ⁊ oppositio cū suis speciebus: ⁊ quid est vera cōtrarietas: ⁊ post B ꝓcedemus ad loquendū de initys eoꝝ que sunt ⁊ stabiliemus ꝑmū ꝓncipiū: ⁊ qꝝ est vna veritas in vltimita te gloꝛie: ⁊ notificabim⁹ quot modis est vnū: ⁊ quot modis est veritas: ⁊ qualiter ipsa scit oia: ⁊ qō ipsum est potens super oia: ⁊ qꝝ est sensus de B qō dicitur scire ⁊ posse: ⁊ ꝙ est dapsilis: ⁊ ꝙ ipsum est paꝛ. ſ. bonitas pura diligenda, ꝓpter se: ⁊ ꝙ ipsum est vera suauitas: ⁊ apud ipsuꝫ est vera pulcbꝛitudo: ⁊ destruem⁹ sententias eoꝝ qui de eo dixerunt: ⁊ putauerunt ꝛia veritati. deinde monstrabimus quomodo est comparatio eius ad ea que ab ipso sunt: ⁊ ꝙ ꝑmū est ex his que per ipsuꝫ habeī: ⁊ quomodo ordinata sunt per ipsum ea que sunt ꝑmū. ſ. substantie angelice intelligibiles: ⁊ deide substātie angelice animales: deinde substātie circulares celestes. deide elemēta: postea generata ex eis: postea bō: ⁊ qūo B oia redeunt ad ipsum: ⁊ qūo est eis ꝓncipiū agens ⁊ ꝓncipiū ꝑficis: ⁊ que erit dispositio anime humane: postq̄ soluta fuerit ligatio que est inter ipsam ⁊ naturā: ⁊ quis ordo erit sui eē: ⁊ inter B significabimus magnitudinē gre, ꝓphetice: ⁊ bonitum nostrū obediendi ei: ⁊ qꝝ ipsa debet esse a deo. deide de moꝛibus: ⁊ de operibus gbus egent aie hūane cuꝫ sapientia ad ꝑmerendā futurā felicitatē: ⁊ faciemus sciri qui sunt digni felicitate. Et cū puenerim⁹ ad būc locū ꝑficitur liber noster auxiliante deo.

¶ Capꝫ. VI. De assignatione rei ⁊ entis: ⁊ de eoꝝ ꝑmis diuisionibus ad B vt exciteris ad intelligentiā eoꝝ.

A Jcemus igitur ꝙ ens ⁊ res ⁊ necessaria sunt ꝙ statim ipsum tur in anima ꝑma impressione: que non acgritur ex aliis notioꝛibus se: sicut credulitas q̄ habet ꝑma principia: ex quibus ipsa ꝓuenit per se: ⁊ est alia ab eis: sed propter ea. Nisi. n. ꝓius subintrauerit animum: vel nisi fuerit itellectū: qō significat ꝑ verbum. ſ. partem credulitatis ad acquisitionē non poterit cognosci id qō significatur per illā: cuius cognitio q̄ transit per animum: vel que intelligitur ex significatiōe verbi: non sit adducens ſ. partem credulitatis ad acquisitionem scientie que in natura boꝛ non est: scientie dico intelligēdi qō vult significare loquēs: ⁊ qō itēdit. Qō aliquādo fit, ꝓpter res minus notas in se q̄ sit id qō vult fieri notum: sed per aliquid aliud vel per interꝑetatōez aliq̄ fiunt notioꝛes. simil⁹ in imaginatiōibus sunt multa: que sunt ꝑtⁱ imaginandi: que imaginātur per se. Sꝫ cū voluerimus ea signare nō faciemus per ea certissime cognosci ignotū: sed fiet assignatio aliq̄ transitus ꝑ aiaz noie vel signo: qō aliqⁱ erit in se minus notuꝫ q̄ illud: ſz per aliq̄ rem vel aliq̄ dispōnem fiet notius in significatione. Cum igitur frequentauerit illud nomē vel signuꝫ: faciet animā percipere q̄ ille intellectus transiēs p animam est illud qō vult itelligi ⁊ non aliud: q̄uis illō signum non faciat sciri illud certissime. Si aūt oīs imaginatio egeret alia precedenti imaginatione: procederet B in infinitum vel circulariter. ¶ Que aūt ꝓmptioꝛa sunt ad imaginandū per seipsa sunt ea: que cōmunia sunt oībus rebus: sicut res ⁊ ens ⁊ vnū ⁊c. Et ideo nullo mō potest manifestari aliqō boꝛ ꝓbatione: que non sit circularis: vel per aliquid qō sit notius illis. vnde quisq̄ voluerit discutere de illis: incidet in volucrum. sicut ille qui dixit ꝙ certitudo entis est boc qō vl est agēs vl patiēs. q̄uis B diuisio sit entis: ſz trī ens notius est q̄ agēs vl patiēs.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

Omnes enim homines imaginant certitudinem entis: sed ignorãt an debeat esse agẽs vel patiẽs: qõ ꝛ mihi q̃q vsq; nũc nõ patuit: nisi argumentatione tñ: q̃lis est ergo ille qui id qõ est mãifestũ laborat facere notũ per ppietatez quã adhuc op⁹ est, pbari. vt ꝓstet esse illius. Similiter est ẽt B qõ dr̃ q res est id de quo ꝑt aliquid ve enũciari: certe potest aligd minus notũ esse q̃ res: ꝛ ve enũciari: minus notũ est q̃ res. Igitur qũo potest B esse declaratio. Non.n.põt cognosci quid sit ꝑter aligd vel vere enunciari nisi in agendo de ynoquoq; ea ꝛ dicatur q est res vel aligd vel qõ vel illud. ꝛ B oia multiuoca sunt nomini rei. Qũo q̃ vere põt sciri res p aligd: qõ non põt sciri nisi p ea: sed fortasse B ꝛ ꝓsimile erit inuitio aliqua: nã cũ dicis q res est id de quo vere põt aligd enunciari idẽ est q̃si diceres: q res est res. ō qua ve põt aligd enunciari. naz id ꝛ illud: ꝛ res eiusdẽ sensus sunt. Jaz igitur posuisti rez in diffinitione rei: q̃uis nos non negamus q B ꝛ ꝓsilia cũ sint viciosa: tñ aliqua designatio rei sunt. Dico q̃ intentio entis: ꝛ intentio rei imaginãtur in animab⁹ due intentiones: ens vero ꝛ aliquid sunt nomina multiuoca vnius intentionis. Nec dubitabis: quoniam intentio ist̃ non sit iam ipressa in aĩa legentis hunc libuz. Sed res ꝛ qeqd equipollet ei, significat etiã aligd aliõ i oibus liguis. ynaq; q.n. res habet certitudinẽ qua est id qõ est. sicut triangulus habet certitudinẽ: qua est triãgulus: ꝛ albedo habet certitudinẽ qua est albedo: ꝛ B ẽ qõ fortasse appellamus esse ppriuz, nec intendimus per illõ nisi intẽtionẽ esse affirmatiui: qꝛ vbi ens signat ẽt mltas intẽtiones: ex gbus est certitudo qua est vnaqueq; res: ꝛ est sicut esse, ppriũ rei. ¶ Redeamus igitur ꝛ dicamus q de bis que mãifesta sunt est B q ynaquaq; res bz certitudinẽ, ppriã q̃ est eius quiditas. ꝛ notuz ẽ q certitudo cuiusq; rei que est, ppria ei est ꝓter eẽ qõ multiuocũ ẽ cũ aliquid. Qñ cũ dixerl q certitudo talis rei est in singularibus vel ĩ aĩa vel absolute. ita vt cõicet vtrisq;: erit tunc B intentio apprehensa ꝛ intellecta. Sed dũ dixeris q certitudo huius vel certitudo illius est certudo: erit superflua enunciatio ꝛ inutilis. Si autez diceres q certitudo huius est res: erit etiaz B enunciatio inutilis ad id qõ ignorabamus. Qõ igitur vtilius est dicere B est. scilicz vt dicas q certitudo est res. sed B res intelligitur ens. sicut si diceres q certitudo huius est certitudo que est. Cũ.n. dixeris q certitudo de.a. est aliqua res: ꝛ certitudo de.b. est aliqua res. non erit verũ. nec acquiret aliquid nisi ꝓ posueris in aĩa tua: q vna eaz ẽ res ꝓprie diuersa ab alia re. sic si diceres q certitudo de.a. est certitudo. ꝛ certitudo de.b. est alia certitudo. si autez non fuerit B ꝓpositus: ꝛ B coniunctio vtriusq;: non scietur quid sit res eiꝰ: cuius querimus intentionẽ: nec separabitur a cõcomitãtia intelligendi ens cũ illa vllo modo: quoniã intellectus de essente semper comitabitur illã: qz illa. s. res habet eẽ vel in singularibus vel in estimatione vel intellectu. Si aũt non est ita: tunc non esset res: qz non dicitur res nisi id de quo aliquid dicitur vere. ¶ Deinde qõ dr̃ cũ B qõ res potest eẽ id qõ nõ est absolute. debemꝰ log de B. si. n. intelligitur nõ esse id qõ nõ est in singularibus B ꝑt concedi q sit ita. põt. n. res bre e in intellectu: ꝛ nõ esse i exteriozibus. Si autẽ aliud itelligitur ꝓter B erit falsuz. nec erit enunciatio vllo modo: nec erit scita: nisi qz ẽ imaginata in aĩa tantũ. Sed vt imagietur in anima tali forma que designat aliq̃ rem exterioz non: nec potest enũciari: eo q enunciatio semper est de eo qõ certificatũ ẽ in intellectu. vnde de non esse absolute non enunciatur aliquid affirmatiue. Sed si enunciatur aligd negatiue etiã certe iam posuerunt ei esse aliquo modo in intellcũ. Nra autez dictio. s. est. continet in se designationẽ. Designari vero non eẽ: qõ nullo modo habet formã in ttellectu. impossibile est. qũo enim de non esse potest enunciari res: Sensus.n. nostre dictionis q non est tale est q talis dispositio aduenit in non esse: nec est differentia inter aduenire ꝛ eẽ. ꝛ ideo idẽ est quasi diceremus q B ꝓprietas habet eẽ in non eẽ. Dicemus igitur: qz id qõ dicit̃ de non eẽ: ꝛ predicat̃ de eo necesse est. vt vel sit ꝛ habeatur ante eẽ: vel non fit. nec habeatur ante non eẽ. Si autẽ fuerit: ꝛ habeat̃ añ nõ eẽ: tunc non põt eẽ: quin vl sit in se aligd vel nihil. Si vero fuerit in se aligd. tunc non eẽ habebit ꝓprietatẽ que est. Si vero ꝓprietas fuerit aligd. tunc id de quo illa dicitur erit aliquid sine dubio. ergo nõ eẽ erit aliquid. ꝛ B est impossibile. Si aũt ꝓprietas illa fuerit nihil. tunc id qõ nihil est in se quomodo erit in aliq̃: qñ qõ nihil est in se impossibile est eẽ in aliquo, potest autez eẽ. vt id qõ est aliquid in se nõ sit in alio. Si vero forma non fuerit in non eẽ: tunc remota est forma a non eẽ. Cũ autez remouerimus formam a non esse erit oppositum huic. Jam igitur forma erat in eo. ꝛ B est falsum. Nec dicemus nos habere scientiaz de non esse nisi q intentio habetur in anima tantuz. Credulitas vero que cõtingit est de B q imaginamur ipsuz eẽ in aĩa tantũ. Sed q in nã buius sciri est posse habere cõparationẽ ad ttellectũ ad exteriora in illa hora certe B non est. Igitur qõ nõ ẽ absolute non erit scitũ post illã. Sed apud homines qui tenent banc sniam fm qõ scitur ꝛ annunciatur de illo. s. non eẽ: sunt res que non bñt similitudinẽ cũ eo qõ dbẽt loqui de nõ esse. Qõ qui scire voluerit legat in anima v̄ba eoꝝ que non merentur inspici. Illi autẽ nõ inciderũt in errorẽ illũ nisi ꝓpter ignorantiã suaz de B q enũciationes non sunt nisi ex intentionibus que habent esse in anima: q̃uis sint de non esse: ita tamen vt enũciatio fiat de illis fm B q babent comparationez aliquã ad singularia. v. g. Si dixeris q resurrectio erit: intellexisti resurrectionem ꝛ intellexisti erit. ꝛ predicasti erit: qõ est in anima de resurrectione. Sed B intentio non potest esse vera: nisi de alia intentiõe intellecta etiaz que intelligatur: vt in hora futura de ea dicatur intentio tertia intellecta que est intentio. scz est. ꝛ fm banc consideratione z̃ similiter est in preterito: manifestuz est igitur: quia id qõ enunciatur de eo. s. nõ esse. necesse est: vt aliquo modo habeat esse in anima. enunciationes enim re vera non sunt: nisi per id qõ habeat esse in anima: ꝛ fm accidens sunt per id qõ est in exterioribus. Jam igitur intellexisti nunc q̃liter differant: ꝛ id qõ intelligitur de esse: ꝛ qõ intelligit̃ de aliquid: q̃uis B duo sint comitantia. ¶ Significati est tamen mihi esse homines qui dicunt q aliquid est aliquid: q̃uis nõ habeat esse: ꝛ q aliquid est forma rei que non est res: nec que est: nec que non est: ꝛ q quevl qõ nõ significant res. Jsti autẽ non sunt de vniuersitate eoruz qui cognoscunt. Quos cũ coegerimus discernere inter B verba fm intellectũ suũ detegent̃. ¶ Dicemus igit nũc qõ q̃uis ens. sicut scisti non sit genus: nec predicatũ eq̃liter de bis que sub eo sunt. tamen est intentio in qua cõueniunt fm ꝓius ꝛ posterius: primũ autez est quiditati: que est in substãtia. deinde ei que est post ipsum: postq̃ autem vna intentio est ens fz B: qõ assignauimus: seq̃ illud accidẽtalia: que ei sunt ꝓpria. sicut supra docuim⁹. ꝛ ideo eget aliqua scientia in qua tractet̃ de eo: sicut omni sanatiuo necessaria est aliqua scientia. ¶ Difficile est autem declarare dispositionem necessarij ꝛ possibilis ꝛ impossibilis certissima cognitione nisi per signa. Quicquid enim dictum est ab antiquis de ostensione istorum in plerisq; reducitur ad circularem: eo q ipsi sicut

nosti in logicis cũ volunt diffinire possibile assumunt in eius diffinitione necessariuz vel impossibile: nec bñt aliũ modum nisi hũc. Cũ aũt volunt diffinire necessariũ assumunt in eius diffinitione possibile vel impossibile. ꝛ cuz volunt diffinire impossibile assumunt in eius diffinitiõe necessariũ vel impossibile. verbi gratia. Cum diffiniunt possibile dicunt aliqñ q est non necessarium: vel q ipm est. qõ non est in presenti: cuius tñ esse in quacunq; posueris hora futura non erit impossibile. ¶ Deinde cũ volũt diffinire necessariuz: dicũt q necessariũ est. qõ nõ ẽ possibile poni nõ esse: vel q id est qõ si aliter põitur q̃ est: est impossibile. sic igitur accipiunt in diffinitiõe eius aliquando possibile aliqñ impossibile. ꝛ in diffinitiõe possibilis accipiunt impossibile vel necessariũ. Deinde cũ volunt diffinire impossibile accipiunt in eius diffinitiõe necessarium dicentes q impossibile est id qõ est necessariũ non esse: vel ponunt possibile dicentes. q nõ est possibile esse. ꝛ aliqui doctores legis sequunt̃ B. Similiter etiã dicunt q impossibile est id qõ non est possibile esse vel id qõ necesse est non esse: ꝛ q possibile est qõ nõ est impossibile esse vel non esse. vel q non est necesse esse vel nõ esse. B aũt totum sicut cum vides. manifeste circulare est. Ex detectio huius manifeste in B qõ iam nosti in analeticis q ex bis tribus id qõ dignius est intelligi est necesse: qñ necesse significat vehementiam essendi. esse vero notius est q̃ non esse. esse enim cognoscitur per se. Non esse vero cognoscitur per esse aliquo modo. Cum aũt nota fecerimus tibi B omnia tunc erit tibi certa destructio sententie illius qui dicit q non esse reducit̃ qz ipsum est de quo ꝓmũ annunciat̃ esse. Non esse aũt cuz reducitur ꝛ esse differentia inter ipsum ꝛ id qõ est tale. si inueniret̃ aliud vice eius ꝛ si fuerit tale quale illud tunc non est ipsum. Non est enim illud qõ ꝓriuatũ erat ꝛ in dispositione ꝓrationis erat B aliud ab eo. Igitur non esse iam fit eẽ fz modum quẽ ante assignauimus. Cum aũt non esse reductum fuerit oportebit vt omnes ꝓprietates quibus erat id qõ erat reducan tur. Sed de ꝓprietatibus eius est hora eius. Cum aũt reduxeris horam eius tunc non eẽ erit non reductum: qz reductum est id qõ inuenit̃ in secunda hora. Si enim non esse fuerit tale. vt in eius reductione reducant̃ omnia ꝓriuata que fuerunt cum eo ꝛ hora tũc ipsum vel est aliquid qõ habet certitudinem esse quo iaz ꝓriuatuz est: vel conuenietiã essendi aliquod accidentiũ sicut notum est ex intentione eoruz. Igitur potest esse vt reducaꝫ hora ꝛ dispositiones ꝛ tunc non erit hora ꝛ hora ergo nec erit reductio. quamuis intellectus effugiat B ne inquirat eius probationem. quicquid enim dicitur de B est extra viam doctrine.

¶ Capl'm. VII. De initio loquẽdi de necesse esse ꝛ de possibile esse: ꝛ q necesse esse non habet causam: ꝛ q possibile esse est causatum: ꝛ q necesse esse nulli est coequale in esse: nec pender ab alio in esse.

Redeamus ad id in quo eramus ꝛ dicamus q necesse esse ꝛ possibile esse vnũquodq; habet ꝓprietates. Dicemus igitur q ea que cadunt sub eẽ possunt in intellectu diuidi in duo. Quoꝝ vnum est q cum cõsideratum fuerit per se eius esse non est necessarium: ꝛ palam est etiam q eius esse non est impossibile. alioquin nõ cadet sub esse. ꝛ B est in termino possibilitatis. alterum est. q cuz consideratuz fuerit per se eius esse erit necesse. Dicemus igitur q necesse esse per se non habet causam: ꝛ q possibile esse per se habet causam: ꝛ q necesse esse ꝑ se est necesse omnibus suis modis: ꝛ q impossibile est vt esse eius qõ est necesse etiam sit coequale

sicut supra ostendimus vel nō ḃz necessitatē ꝓpter aliud ita vt eius eē nō debeat sequi ex eē alterius nec comitē illud. nec eē eius pendeat ex esse alterius. ita vt hoc non habeat eē nisi ꝛ altez habuerit esse. Si aūt nō fuerit necessarium p se oportebit: tunc vt respectu sui sit possibile eē ꝛ respectu alterius sit necesse eē: ꝛ impossibile est etiaz quin illud aliud vel sit sil'r vel non sit sil'r. Sed si illud aliud fuerit sil'r: tunc non potest eē quin necessitas eē huius sit ex illo: cum illud sit in termino possibiliter eēndi: vel in termino necessario eēndi. Si autez necessitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino necessario eēndi: ꝛ non ex se nec ex termino contingente sicut suprad̄ximus. sed ex illo qō est ex ipso ꝛ necessitas eē huius fuerit conditione necessitatis eēndi illius cum illo qō acquirit postea ex necessitate eēndi posteritate eēntiali. tūc nō acquiret necessitas eēndi illo mō. si aūt necessitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino possibilitatis. tunc necessitas eēndi huius erit ex eēntia illius: ꝛ illo exīste in termino possibilitatis acgrēte huic necessitatē eēndi nec acgrere ab isto terminū possibilitatis. ſz necessitatē. Igit cā huius erit possibilitas eēndi illius: cū ḃ nō sit cā illius. erunt igit nō coēxlia cū ynūqōq; eoz sit cā p se. ꝛ cātū p se. Deinde ꝛtinget etiā aliud q cū possibilitas eēndi illius fuerit cā necessitatis eēndi. tunc eē illius non pendebit ex eē istius. sed ex possibilitate ei⁹. Igitur oportebit vt eē huius sit simul cum nō esse illius. Jam aūt posuimus illa coequalia. tūc ḃ est impossibile. Igitur nō est possibile: vt sicut coequalia in esse. ita vt nō pēdeat ex cā extrinseca. sed oportet vt ynū eoz sit p̄mus per seipsum. ꝛ sit ibi cā extrinseca q̄ faciat vtrūq; necessario eē necessitate pendenti inter se: vel faciat necessarium pēdere necessitas vtriusq;. Relatiuoꝝ aūt non ē necesse: vnum eē ex altero: sed cum altero. Oꝝ aūt facit illa duo eē necessario est cā que ꝺiūgit illa vel ēt due materie vl duo subiecta de ḡbus illa predicanť. Non autem eē duarum materiaꝝ vel duoꝝ subꝺoꝝ tñ sufficit ad ḃ: sed eē triū qō ꝺiungit illa: ꝛ ḃ est qñ non pōt esse quin esse ꝛ certitudo vniuscuiusq; duoꝝ vel sit eē cū alio: ꝛ tunc eē eius per se erit non necessarium. igit erit possibile. Jtaq; erit cātus: ꝛ etiā sicut diximus q cā eius nō est comitās illud ineē: ꝛ ita cā eius erit aliud: ꝛ tūc illud ꝛ aliud nō erūt cā habitudinis q̄ est iter illa: sed illud aliud vel non sit eē cū alio. igit ḃ eē cū alio. erit aliquid nouiter aduenies sup suuz eē. ꝓprium ꝺis illud: ꝛ etiā eē qō est ex parte eius nō erit ex comitantia inquātum sunt comitantia. sed ex cā precedēte si ipsum fuerit causatū. Tunc ḡ ipsuz eē eius aut erit ex suo comite non inquātū est comes: sed inquātū est esse sui comitis qō est ei, ꝓpriū: ꝛ ita non erunt comitantia. sed cā ꝛ causatum. ꝛ comes eius erit etiā cā habitudinis estimatiue inter ea. sicut pater ꝛ filius aut erit comitanter. ſz ḃ q nullum eozum est cā alterius: ꝛ habitudo erit necessaria ad eē eoꝝ. Igit prima cā habitudinis erit res extrinseca facies eē duas eēntias eozum sicut scisti ꝛ habitudo erit accidentalis. vnde non erit ibi comitanter nisi p accidens separabile vel inseparabile. ſz ḃ est aliud ab eo in quo sumus. habitudo autem que est per accidens erit causa sine dubio. vnde ſm comitantiā erunt ytraq; causata: ꝛ ita nullum eoꝝ est necessarium este per se.

¶ Caplm. VIII. Oꝝ necesse esse ynum est.

Ꝺicemus etiam q necesse eē debet eē vna eēntia. sinaūt sint multe. Igitur ynaquēq; caꝝ erit necesse eē. Necesse est aūt vt ynūquodq; eoꝝ in certitudie sue essentie vel non differat ab altero aliquo modo vel differat. Si aūt non differt ynū ab alio in itellectu sue ꝓprie essentie. Differt tñ ab eo p ḃ q ḃ non est illud. ḃ enim differētia est sine dubio. ꝓfecto ynū differt ab alio in eo qō est ꝑter intellectuz eēntie. Intellectus. n. eēntie que est in eis non est diuersus. Sed est adiunctuz ei aliquid per qō factū est ḃ vel in ḃ: vel est adiunctum ei aliquid qō est ḃ vel in ḃ. Nec illud est adiunctū alteri. sed est ei adiunctum per qō factuz est ḃ vel q ḃ est ḃ ipsum: ꝛ ḃ est appꝛopꝛiatio aliqua. ſ. ipsa intentio p quaz est inter ea diuersitas. Igitur ynūquodq; eoꝝ differt ab altero per eam. nec differt ab altero in intentione ipsius eēntie. sed p vires earum que sunt ipsamet intentio. Sz coniunctio intentionis sunt accidentia: ꝛ cōsequentia nō eēntialia: ꝛ ḃ ꝺitia vel accidūt ex certitudine esse rei. inquātū est ipsa certitudo: ꝛ tunc oportet, vt aia ꝺueniāt in ea. Jam autem posuimus ea differre in illa. igitur conueniunt ꝛ differunt in eisdem: qō est inconueniens. vel accidunt ex causis extrinsecis nō ex ipsa sua quidditate: ꝛ tūc si non eēt cā illa non differrent. Igitur si nō eēt cā illa essentie eēnt vna vel non eēnt vna. Igitur si nō eēt cā illa. tūc nec ḃ p se solum eēt necesse eē: nec illud p se solū eēt necesse eē. q̄ necessitas eēndi ynius cuiusq; eoꝝ ꝓpria ꝛ solitaria est acquisita ab alio a se. Jam autem dictum est q quicquid est necessarium eē per aliud a se non est necessarium eē per se. imo in diffinitione sue eēntie est possibile eē. vnde ynūquodq; eozum est necessarium eē per se. ꝛ possibile eē per se: qō est inconueniens.

Ꝓnamus autem illa differre in aliquo inherente postq̄ conueniunt in intentione eēntie. igitur impossibile est quin illud in quo differūt vel sit eis necessariū ad necessitatē eēndi vel nō sit. Si aūt fuerit necessariū ad necessitatē eēndi. manifestū est tunc oportere vt cōueniant in eo quicquid est necesse esse. Si autem non est necessarium necessitate eēndi. tunc necessitas eēndi ab eo sine illo est solitaria necessitas sui esse. Illud vero est aduenies ei accidentaliter ꝛ adūngit ei post plenitudinem necessitatis sui eē. Jam autez ostendimus hoc esse absurdum. igitur impossibile est vt differāt in aliquo. ¶ Oportet autē vt adhuc addamus super ḃ manifestationē alio mō: ḃ est: q̄ impossibile est necessitatē eēndi ꝺiuidi in multitudinē nisi vno duoꝝ modoꝝ. ſ. aut ꝺiuidi p differētias aut p accidentalia. Jaz aūt notū est q differētie non recipiunť in diffinitione eius qō ponitur vt genus. igitur ipse non acquirunt generi certitudinē: sed acquirūt ei esse in actu sicut rōnale. rōnale autē nō acquirit aiali itētionē alitatis. ſz acquirit ei eē in effectu per successionē eēndi ꝓprie. oportet igitur vt differētie necessitatis eēndi: si forte sunt alique nō acgrāt necessitati eēndi certitudinē necessitatis eēndi sed acgrant ei eē in effectu: ꝛ ḃ est absurdum duobus modis. vno q certitudo necessitatis eēndi non est nisi iposibilitas non eēndi. non sicut certitudo alitatis que est intētio ꝑter necessitatē eēndi: ꝛ est eē comitans illam ꝛ supueniens illi sicut scisti. vnde acquisitio necessitatis necessitati eēndi est acquisitio conditionis de certitudine sue necessitatis Jam autem prohibuimus ḃ concedi inter differētiam ꝛ genus: alioquin sequereť q certitudo necessitatis eēndi ad hoc: vt eēt in effectu penderet ex alio dante ei necessitatem. Igitur suum esse illius intentionis qua res est necesse eē esset ex alio. Nos autem loquebamur de necesse eē per se. q̄ res eēt necessarium eē per se: ꝛ necessarium eē per aliud: qō iam destruximus. manifestuz est igit q necessitatē eēndi ꝺiuidi p illa non est sic ꝺiuidi genus per ꝺrias. manifestū est etiā q intētio qua itelligitur necessitas eēndi nō pōt eē intentio generalis que ꝺiuidatur per

differentias vel per accidentia. restat igitur vt sit intētio specialis. Dicimus autem esse impossibile vt eius specialitas predicetur de multis. Singularia enim cuiuslibet speciei postq̄ non sunt diuersa in intellectu essentie sicut supra docuimus. tunc vnum sunt in eo. sed debent eē diuersa accidentibus. Jam autem ostendimus hoc nō, posse esse in necessitate essendi. ¶ Possumus etiam ḃ idem ostendere alio modo breuiter. sed reducetur ad id qō iaz diximus Dicemus igitur q necessitas essendi si fuerit, pꝛopꝛietas alicui in quo est vel ex necessitate ipsa erit in illo pꝛopꝛiato: ꝛ tunc necessario alterum eozū erit ꝓprietas: ꝛ sic impossibile erit illam esse in alio ꝑter illud. vnde oportebit vt sit in illo solo aut erit in illo possibiliter non ex necessitate: ꝛ tunc oportebit vt ḃ res sit non necesse eē per se. Jam autez ipsa erat necesse esse per se. Igitur hoc est inconueniens. igitur necessitas essendi nō est nisi vnius tantum. ¶ Siquis autem dixerit q eam esse pꝛopꝛietatem huius non pꝛohibet illam esse ꝓprietatem alterius eam. n esse pꝛopꝛietatem alterius non remouet eam debere esse pꝛopꝛietatem huius. dicemus quia per hoc: q dicens q necessitas eēndi. cum assignatur pꝛopꝛie illi rei inquantum est illius non considerāť esse alterius. intelligitur q nō est pꝛopꝛietas alterius ipsamet: sed cōsimilis eius. quoniam ipsa nō debetur nisi illi soli. Uel dicemus aliter q postq̄ vnuz eozum est necesse eē. tunc vel illud ipsum erit ynū tantū. ꝛ tunc quicquid est necesse est erit idem ipsum ꝛ nō aliud ꝑter ipsum: vel ipsum esse necesse esse. erit aliud q̄ ipsum esse ipsum: ꝛ tunc coniūctio eius quod est ipsum est ipsum cuz necesse eē. vel erit p seipsuz vel per causam aliam ꝑter se ꝛ occasionem facientez illud necesse esse. Si autem fuerit per seipsum q ipsum est necesse eē. Tunc quicquid est necesse eē erit idipsum. Si vero fuerit per causam ꝛ occasionem facientem illud eē: tunc de hoc q ipsum est idipsum: erit occasio. ꝛ ꝓprietas sui esse solitary erit causa. Igitur erit causatum. qō est inconueniens. Sed quia necesse est ynum eē in nomine. non sicut species sub genere: ꝛ ynum est numero. nō sicut indiuidua sub specie. sed est intētio que designat illud tātum suo nomine. in cuius eē nihil aliud sibi communicat. Super hoc autem alꝫ adhuc addemus explanationez. ideo non est multiplex. be igitur sunt pꝛopꝛietates quibus appꝛopꝛiatur necesse eē. ¶ Eius autem qō est possibile eē iam manifesta est ex hoc pꝛopꝛietas. ſ. quia ipsum necessario eget alio qō faciat illud eē in effectu. quicquid enim est possibile eē respectu sui semper est possibile eē. sed fortassis accidet ei necessario eē per aliud a se. Jstud autem vel accidet ei semper vel aliquando. Jd autez cui aliquando accidit. debet habere materiam cuius eē precedat illud tempore: sicut iam ostendemus. Sed id cui semper accidit eius quidditas non est simplex. Oē enim respectu suuꝑsius habet aliud est ab eo qō habet ab alio a se. ꝛ ex bis duobus acquiritur ei eē id qō est: ꝛ ideo nihil est qō omnino sit expoliatū ab omni eo qō est in potētia ꝛ possibilitate respectu suuꝑsius nisi necesse esse.

¶ Capitulū. IX. In quo ostenditur quid sit veritas ꝛ certitudo: ꝛ defenduntur pꝛime pꝛemissoꝝ in pꝛopositionibus verissimis.

Veritas autem intelligitur: ꝛ eē absolute in singularibus: ꝛ intelligitur eē eternum: ꝛ intelligitur dispositio dictionis vel intellectus qui signat dispositionem in re exteriori cum est ei equalis. Dicens enim hoc dictio est vera: ꝛ ḃ sententia est vera. igitur necesse est id qō per seipsum est veritas semper. possibile vero est veritas p aliud a se: ꝛ est falsum in seipso. quicqd igit est ꝑter necesse eē qō est ynum. falsum est in se: veritas autē que adequať rei illa est certa: sed ē certa vt puto respectu sue cōparationis ad rem: ꝛ est veritas respectu comparationis rei ad ipsam. ex dictionibus autez veris illa est digni oꝝ dici vera: cuius certitudo est semper. Sed que dignioꝝ est ad ḃ est illa: cuius certitudo est pꝛima: ꝛ nō per cām. pꝛima vero omnium dictionuz certaꝝ ad quā ꝺducitur. quicquid est p resolutionē: ita vt dicatur potētia vel effectu de omni qō ꝓbatur cuz per ipsam ꝓbatur sicut iam ostēdimus ꝛ libro demōstrationū est cū iter affirmationē ꝛ negationē nō est mediū. ꝛ ḃ ꝓprietas nō est de accidētalibus alicuius rei nisi de accītalibus eē iquātū bz eē cōiter in oī qō est. ꝛ sophicus cū negauerit ḃ nō negabit nisi vl' lingua ꝺicēdo: vl' q̄z accidit ei simulatio p quā nō intellexit extremū ꝺictoꝝ: vt p errorē aliquē qui sibi ꝓtingit: qñ nō intellexit dispōnes ꝛ ꝺitiones earum. Deinde opilare os sophici: ꝛ istruere erroneū nō est vllo mō nisi pbi ſm modū demōstratiōis: q̄ tñ demōstratio aliquis modus est argumētatiōis: cuius iudiciuz ꝺcedit. Ipsa vero argumētatio nō est in se argumētatio cui⁹ iudiciū debeat ꝺcedi: ſz est argumētatio in cōparatiōe: qñ argumētatio cuius iudiciū ꝺcedit duobus modis est. ſ. aut argumētatio in se: ꝛ ḃ est cuius ꝓpōnes sunt certissime in seipsis: ꝛ apud sapiētes sunt notiores ipsa ꝺclone ꝛ cuius ordinatio est ordinatio ꝺcludēs aut est argumētatio talis. ſ. ſz cōparationē. vz. q̄z diſpō ꝓpōnū talis ē apud aduersariū q̄ eā ꝺcedet: q̄uis id certū nō sit vel est certū. ſz ꝓpō nō est notioꝝ ꝺclone quā nondū ꝺcessit. Fit igit ei ordinatiōe vel absolute nō vel verisimilis. ꝛ oio iam est ei argumentatio: qñ cū ꝓpōnes ab eo ꝺcedunť. sequit ide aliquid. ḃ est igitur argumentatio iquātū est sic. sed cum nō sequit ex ḃ vt oīs argumētatio sit argumētatio cuius iudiciū ꝺsequať ꝓpter ḃ q ipse iudiciū eius ꝺcessit. Cum vero iudiciū eius nō ꝺcedit: est tñ argumētatio: eo q iudicať in eā tale qd: qō si ponereť ꝛ ꝺcedereť sequeretur. Sed q̄z nondum est ꝺcessum nō est secutū eius iudiciuz. Et isti sunt duo modi sicut nosti. Igit argumētatio in qua sequit iudiciū eius p seipsam est illa cuius ꝓpōnes per se ꝺcedunť ꝛ ante ꝺclonē. argumētatio ꝺoq est ſz cōparationē est illa cui⁹ ꝓpōnes ꝺcedit aduersarius. ꝛ iō sequeť illi ꝺclo: ꝛ qō mirabile est sophicus etiā eius intētio ē vt sibi satisfaciat necessario iducēť ad ynum ex bis duobus. ſ. vt vel cesset ꝛ gesciat vel agnoscat sine dubio ex istis rebus sibi eē ꝺclusum. ¶ Remediū vero erronei est vt soluatur sibi simulatio. Qñ erroneus ille nō incidit in hoc nisi vel q̄z videt ꝺrictatē eē iter pcipuos ꝛ plures: ꝛ videt q̄z sentētia vnius opposita est sententie alterius. quē reputat illi equalē. ꝛ ideo dictio vnius nō est potioꝝ apud euz ad credēdum q̄ dictio alterius. vel q̄z audit verba preciꝓuoꝝ quoꝝ auctoritas magna est que non recipit sensus eius statim cum ꝺicunť. sicut sunt verba illius qui ꝺicit. Oꝝ non est possibile aliquid bis videri. sed nec etiā semel: eo q nulla res bz esse in se nisi in relone. que tūc non est longe qn turbeť ille qui nouiter audit banc dictionē. vel quia iam multe sunt apud eum argumentationes oppositaꝝ conclusionum: quaꝝ vnam non potest ipse eligere ꝛ aliam respuere: ei autem cui tale quid acciditꝑbs subuenit duobus modis. vno. ſ. soluendo ambiguitatem in q̄ incidit. ꝛ alio excitando eum ad perfecte intelligēduz q inter duas cōtradictorias non potest esse mediū. Solui autem id in quo incidit cum ostēdit ei q phylosophi homines fuerunt non ꝺs. ideo non fuerunt equales in cognitione. vnde quia ynus eozuz fuit certioꝝ alio in aliquo: non ideo debet vt alter non sit eo certioꝝ in aliquo alio. ꝛ etiam cum ostendit q plures ex ꝑbs quāuis no-

uerunt logicam:non tamē sequunt eam.sed in fine redeunt ad ingenium ⁊ regunt eo nō refrenantes illud.⁊ etiā q; ex precipuis quidam vtunt trāsumptionibus ⁊ dicūt verba vsitata:sed abhominabilia vel erronea:cū ipsi habeāt in eis aliā itentionē occultā.pluribus vero ex sapietibus pbis q̄bus nō accidit aligd errozis.nec volūtas deceptiōis est iste vsus.Cum ℔ igitur pbs remouet turbationē ab aia illius quā habet ex ambiguitate vbi pbozū. Deinde faciā eū scire dicēs.Cū tu loqueris necesse est vt tu vel itēdas ſm itellectū tuū aligd vel nō. Si aūt dixerit:q; cū ego loquoz nihil itelligo.iste iaz est extra vniuersitatē erroneoz ⁊ ibecillū ⁊ est ſrius sibypsi.vñ cuz hȝ hoie nō ē diu loquēdū. Si vero dixerit: q; cū ego loquoz itelligo ex locutione mea quicqd est:silr ⁊ iste stultus est. Si aūt dixerit: q; quū ego loquoz intelligo ex locutione aligd vel aliqua multa terminata.oino aūt attribuit vbo significationē aliquaz rez terminataz:in qua significatiōe nō ptinent alie res p̄ter illas. Si aūt ille multe res ꝓuenerint in vna itētione:tunc iam significauit ex sua locutiōe vnaz itētionē. Si vero nō ꝓuenerint:tunc nomen est cōe:⁊ sine dubio pōt vnaqueq; illaz designari ꝓpio nomine:⁊ hec oia cōcederēt erronei ⁊ imbecilles. Cum aūtē nomen fuerit significatiuum vnius rei sicut homo: tunc homo non q̄ est oppositum ei:nullo modo significauit ℔ q̄ homo: q̄ eniz significat homo.non est id q̄ significat nō hō.Si.n.homo significat hominē: tūc sine dubio nō hō significat aliam rez:que est lapis vel nauis vel album vel pōderosum vel leue:⁊ quicqd est ꝑeter id q̄ significat hoc nomē homo.Similiter est etiam dispō de itellectis illoz pluriū nominū:aut si nō: sequeret ex ℔ q; vnaqueq; res esset vnaqueq; alia res:⁊ nulla ex rebus eēt ipsamet:⁊ sic illa locutio itelligeretur.Deinde necesse esset vt ℔ esset iudiciū vel de omni verbo ⁊ iudiciuz de omni eo q̄ significaꝯ p vbū: velut aliquid istaz rez. eēt huiusmodi:⁊ aliquid eaz nō esset huiusmodi.Si aūt ℔ esset in omni re:cōtingeret tunc q; nulla esset locutio nulla narratio.nulla etiā simulatio nulla ratio.Si vo eēt in aliquo eozum.tunc in aliquo eēt discreta affirmatio a negatione ⁊ in aliquibus non esset discreta. In gbus aūt eēt discreta id q̄ significat homo.sine dubio esset aliud ab eo q̄ significat nō hō. In gbus vero discreta nō eēt sicut in album ⁊ nō album significata eoz eēnt vnū. igitur quicquid eēt album eēt non albuz: ⁊ quicquid eēt nō album eēt album.postq̄ aūt ℔ nomē homo ſm cum est intellectum ⁊ discretum.tunc cum eēt albus.eēt etiam ⁊ non albus:eo q; album ⁊ nō album ſm cum sunt vnuz: similiter etiam nō homo:quia ꝓtingeret iteruz q; homo: ⁊ nō homo essent discreta. Hoc igitur ⁊ cōsimile iam remouet ambuiguitatē erronei ⁊ imbecillis: vt sciat q; affirmatio ⁊ negatio non cōiungūtur in aliquo nec sunt simul vere.Similiter etiam mōstrabitur ei q; ipse vtreq; nec simul remouētur: nec simul sunt false. Cuz autē ambe fuerint simul false de aliquo.erit illud nō homo ⁊ erit etiam non homo.cōuenit igitur affirmatiua que est homo cum negatiua sua que est nō homo.℔ autem iaz ostēdimus falsum esse.vtētes autē his ⁊ cōsimillibus non habebunt opus cōferre sermonē cum illo:per dissolutionē vero simulatiōis que est inter cōtradictozias augmētationis erroneuz possumus reuocare.Sed oportet vt stolidū mittamus in ignem:quoniam tenet ignē ⁊ nō ignez eē vnuz: ⁊ verberibus faciamus eum dolere: quoniā tenet q; dolere ⁊ non dolere sunt vnuz: ⁊ subtrahamus ei cibū ⁊ potum:qñ comedere ⁊ nō comedere.bibere ⁊ nō bibere apud eum idē est. Hoc igitur principiū q̄ defendimus cōtra hos qui illud falsificant.est primuz ex principys demōstrationū.pbs vero debet primus ista tueri.

¶ Principia vero demōstrationū prosunt demōstrationibus ⁊ demōstrationes plurit cognitiōi accidētium essentialiū suis subiectis.¶ Sed cognitionē subē subiecturuz:que p diffinitionē tm̄ sciebant in eis que trāsacta sūt: oz pbm vt inquirat ℔ ⁊ stabiliat.vnde oportet vt in hac vna sciētia loquaꝯ de vtrisq; rebus.Sz dubiuz est mihi quare ipse loquiꝯ de eis diffiniēdo ⁊ imaginādo: cuz hoc sit doctozis sciētie particularis.Si aūt loquitur de eis ſz credulitatē fit in eis locutio demōstratiua.Dicemus igit q; ℔ posita de quibus tractabatur in alys sciētys fiūt accidētalia in hac sciētia.quoniam sunt dispositiones q̄ accidunt ad eē ⁊ diuisiones eius.⁊ ideo qō non probatur in alia sciētia probatur in ista. ⁊ etiam q; ℔ nō cōsiderātur in alia sciētia.sed q; diuiditur ℔ sciētia in substantiam ⁊ accidētia.ideo accidētia fiunt ei ꝓpria. Igitur suba erit illa que erat subz in aliqua sciētia.⁊ suba absolute: ⁊ nō est subz huius sciētie. ſz pars aliqua subi eius. igitur aliquo modo suba illa fit accidētalis nature sui subiecti qō ē eē ⁊ fit adiunctz nature entis sine alio: vel ē etiaz ipsum eē. ens.n.talis nature est: qō potest p̄dicari de omni.siue illud sit suba siue aliud. Ipsa.n.substātia ex hoc q; est ens nec est suba nec suba aliqua.ſ.subz aliqō sicut itellexisti ex p̄dictis: ⁊ cuz omni hoc inquisitio de principys imaginationis ⁊ diffinitiōis:nō est diffinitio: nec imaginatio nec inquisitio de principys demonstrationis est demonstratio:ita vt vtraq; inquisitio:que est diuersa sit vna inquisitio.

¶ Completus est tractatus primus tertiedecime partis.
¶ Incipit tractatus secundus eiusdem partis. De notificatione subē ⁊ suaz partiū p verba gñalia. Cap. .I.

B

Icemus igitur q; esse vel est rei p essentiā sicut hominī eē hominē: vl est ei p accidēs sicut petro eē album.ea vero que sunt p accidēs infinita sunt. Accingamur ergo nūc ⁊ tractemus de eē ſm qō est eē p eēntias. qō aūt prius est ex omnibus diuisionibus eozum que sunt per eēntiam substātia est. Quoniam eē duobus modis est.vnuz est id qō cum sit in aliquo eius exīstētia ⁊ ipēs acquisita est in seipsa:nō est sicut pars ei?: nec potest eē sine eo.⁊ hoc est qō est in subiecto.aliud est qō est:sed non est in aliquo hoc modo: quoniaz nullatenus est in subo:⁊ hoc est suba:Postq̄ aūt primuz membrum diuisionis:qō iam assignauimus est id qō non est in subo.tunc non pōt eē quin conueniat subo vna ex his duabus assignationibus.Si autē subiectus fuerit substātia ⁊ existētia accidentis erit in suba.Si vero non fuerit suba:tunc illud etiaz erit in subiecto.⁊ inquisitio redibit ad principium.ſz inconueniēs est vt hoc eat in infinituz. sicut ſpecialiter monstrabitur h: vltimuz.n.eius sine dubio erit id qō non est in subiecto.vnde suba est constituens eē accidētis:nec est constituta ab accidēte.igitur substantia est precedēs in eē. Oz autem accidēs possit eē in accidēte:hoc nō negatur. velocitas eniz in motu est ⁊ rectitudo in linea.⁊ figura in superficie:⁊ etiam accidentia dicuntur multa ⁊ vnum. hec autē omnia sicut ostendemus accidētia sunt.quātus autē accidēs sit in accidente vtraq; cū simul in subiecto sunt. Subiectuz eniz certissimum est id qō constituit vtrūq; ⁊ est exīstēs p se.¶ Deinde iam estimauerunt multi qui se reputabant sapietes q; aliqua res est substantia ⁊ accidēs simul ſm respectuz ad duo. Dixerunt enim q; calor accidēs est corpori ignito.sed igni generaliter nō est accidēs:eo q; est in eo sicut pars eius:⁊ etiam quia non potest remoueri ab igne: ita

7.meth tracta.4

Tractatu p.cap.ꝑ.

vt remaneat ignis. Igitur esse eius in igne non est vt eē accidentis in eo.si enim esse eius in eo fuerit vt esse accidentis in eo:tunc esse eius in eo non erit vt eē substantie. ⁊ hoc est magnus erroz.de hoc autem iam satis diximus in principio logice:quamuis ibi non eēt locus eius: ſz q; ipsi errauerunt ibi.dicemus etiam notuz eē ex preteritis q; iter id in quo aliquid est ⁊ subiectuz differētia ē.Subiectum enim intelligitur id qō iam est in sua specialitate existēs per se:⁊ deinde fit occasio existēdi aliud in se non sicut pars eius.Jd vero in quo aliquid est: est id in quo cuz aliquid aduenit fit per illud alicuius dispositiōis:cuius non erat.⁊ hoc potest vocari materia subiecta:igitur non est ꝓcul vt aliquid sit in alio q; aliud non sit p se spēs exīstēs pfecta in effectu.sed acquiritur sibi sua exīstētia:ex eo q; aduenit in illud: vel solum cum alio vel cum alys:que conuenientia faciunt illud esse in effectu vel faciunt illud speciem aliquam. Illud igitur qō sic venit in aliquid sine dubio est in eo nō vt aliquid est in subiecto: quoniam non conuenit dicere q; sit in aliquo nisi in vniuersitate vel in materia subiecta:⁊ est in vniuersitate vl in materia subiecta sicut pars. Subiectuz igitur est id in quo est aliud non sicut pars eius. In materia vero subiecta est non sicut id qō conuenit in aliūm qō iam exīstit spēs in effectu:⁊ nō cōstituit ipsum. hanc enim materiaz subiectā:non posuimus cōstitui in effectu nisi p constitutionem eius qō venit in illaz: vel posuimus id qō nō pficitur nec acquiritur nec fit eius specialitas nisi ex cōiunctione rerum:quaruz collectio est ipsa spēs. manifestum est igitur ex hoc:quia id qō est in materia subiecta nō est in subiecto.stabilire autem quid sit id qō est in mā subta ⁊ nō in subiecto in proximo studebimus. Qō cū ostēderimus erit illud qō in hoc loco appropriamus nomē forme:quātus etiam aliuz ꝑter ipsuz vocemus formā cōmunione nominis. Postq̄ aūt id qō est nō in subiecto est id qō vocatur suba:tunc forma etiaz suba est.ſz materia subiecta que nō est in alia subiectamateria nō est in subiecto sine dubio. Omne aūt qō ē in subiecto est in subiecta materia sed non cōuertitur. Cūc materia subiecta vera suba est. Jaz aūt nosti ex ꝓprietatibus quas habet necesse esse q; necesse eē non est nisi vnū.⁊ qz id qō hȝ partes ⁊ id qō est coequale ad eē eius qō est necesse eē nō est necesse eē:ex hoc igitur scies q; hoc compositū.⁊ he omnes partes in se sunt possibile eē:⁊ sine dubio habēt causam q̄ facit debere illa esse.¶ Primū igitur dicimus q; omnis suba vel est corpus vel nō corpus:si aūt fuerit nō corpus vel erit pars corpis vel nō erit pars corporis.ſz est separatum omnino a corpe.Si aūt fuerit pars corporis.tūc vel erit formalis vel materialis.Si aūt fuerit separatuz qō nō sit pars corporis: vel habebit ligationē aliquo modo cum corporibus propter motum quo mouet illa ⁊ vocatur anima:vel erit separatuz a materys omnimodo ⁊ vocatur intelligentia. Nos autem stabiliemus vnāquāq; istarum diuisionum.

¶ Caplm. II. De certitudine subē corporee ⁊ de eo qō cōponitur ex ea.

A

Primum autem in boc est cognitio corporis ⁊ certitudo sue quidditatis.manifestatio aūt q; corpus est suba vna ꝓtinua nō composita ex partibus indiuisibilibus iam assignata est: cognitio vero eius ⁊ verificatio eius erit hec.¶ Jam autē fuit vsus dicere q; corpus est suba longa lata ⁊ profunda: ⁊ oportet vt nos consideremus hoc quomodo sit. Ex vnoquoq; eniz verborum istoruz.ſ.latum ⁊ longuz ⁊ profunduz intelliguntur diuersa:aliquādo.n.dicitur longitudo linea quocūq; modo fuerit.aliquando dicit longitudo maioz duaruz linearum cōtinentium superficiem.aliquando dicit lōgitudo maiores dimēsiones extēse intersecātes se quocūq; modo fiunt siue sint linee siue aliud. aliquando dicit lōgitudo spacium positum inter caput ⁊ pedē hominis:vel inter caput ⁊ caudam animalis.latitudo etiam dicit ipsa superficies:⁊ dicitur latitudo mensura maioz duaruz dimensionum.⁊ dicitur latitudo spacium qō est inter dextruz ⁊ sinistruz.profunditas etiaz dicitur spacium qō cōiungit duas superficies. Sed hoc dicitur si accipitur a capite superiozi. Si vero accipitur inciplens a parte inferiori dicitur altitudo.he sunt igitur manerie famose quibus ista dicuntur. Non oportet autem hoc esse in ynoquoq; corpore in effectu. Jn spera enim non est linea in effectu. ullo modo.nec assignatur axis in ea nisi cum mouetur. Non est autem ex cōditione spere.ſ.ad hoc vt ipsa fit corpus ipsam moueri sic vt appareat axis in ea vel alia linea. Jam enim certificatum est ipsam esse corpus per id quo certificatur corporeitas:⁊ postea accidit sibi motus vel comitatur:nec etiam oportet vt in corpore ex hoc q; est corpus sit superficies:quia non oportet vt in eo sit superficies nisi ex hoc qō est finitum:ad certitudinez vero ipsuz essendi corpus:⁊ ad sciendum nos illud eē corpus non eget vt sit finitu:.finitio enim accidentale est ei ⁊ cōcomitans.⁊ ideo ad imaginandum corpus non est necesse imaginari corpus finitum. Qui autem imaginatur corpus infinitum non imaginatur corpus non corpus. nec imaginatur priuationem finitionis:nisi quia imaginatur corpus.sed errat sicut ille qui dixit q; corpus est instrumentum.erraut in credulitate.sed non errauit in imaginatione suarum partiuz : que sunt subiectum ⁊ predicatuz. Deinde si ad essendum certissime corpus necessariuz esset corpori habere superficies : iaz est corpus qō circūdat vna superficies. Non est etiam de conditione corporis ad hoc vt sit corpus habere dimensiones excedentes se. Cubum enim etiam corpus est quamuis circundetur sex terminis.⁊ tamen non sunt in eo dimensiones superātes se:licet habeat longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ spissitudinem ſm vnam ex acceptionibus. Nec etiam ipsuz eē corpus pendet ex positione eius sub celo.ad hoc vt accidant ei partes propter partes mundi.⁊ ad hoc vt longitudo ⁊ latitudo ⁊ profunditas sint ei ſm aliam intentionē. Si enim necesse eēt illud eē vel celum vel in celo. manifestum est tamen ex hoc q; ad hoc vt ipsum sit corpus in effectu:non est necesse eē in corpore tres dimensiones in effectu ſm predictos modos trium dimensionuz. Si igitur hoc fuerit ita:tunc quis coget nos ponere tres dimensiones necessario esse in effectu in corpore ad hoc vt sit corpus. Quapropter vera descriptio corporis hec erit. Corpus est substantia in qua potest poni dimensio quocunq; modo volueris incipere:illa a qua primuz inceperis erit longitudo. Deinde potest poni alia dimēsio secans illaz ſm rectos angulos ⁊ illa erit latitudo.⁊ iteruz potest poni tertia dimensio intersecans illas ortogonaliter in eodem loco sectionis.⁊ deinceps non potest poni vlla alia linea perpendicularis hoc modo ꝑter has tres: ⁊ quia corpus est huiusmodi.idcirco dixerunt q; corpus est id qō est longum latum ⁊ profundum:sicut dicunt q; corpus est diuisibile in omnes dimensiones. nec intelligunt ipsum omnino diuidi in effectu : sed quia huiusmodi est q; potest in eo poni ℔ diuisio. Sic igitur oportet intelligi corpus qō ipsuz est substātia cuius hec est forma qua est id qō est:deinde cetere dimensiones que ponunt in eo inter extremitates eius ⁊ extremitates eius ⁊ figure etiam ⁊ situs eius.non sunt constituentes ipsuz. ſz sunt

Aristo. phy. textu. 13.

consequentes subiz eius. aliquando eniz differentias corporiz comitatur aliquod ex bis vel omnia simul. aliquando nō comitatur in aliquo corpore aliquod ex bis dimēsionibus. Si eniz acceperis aliquam ceram ꝛ figuraueris eam taliter ꝙ sint in ea dimensiones in effectu inter bas extremitates numeratas mensuratas terminatas: postea si cōmutaueris ipsam figuram nulla earuz remanebit in effectu: ita vt sit eadem in effectu ꝛ eadem singulariter cum eodez termino ꝛ eadem mensura: sed pro eis succedunt alie dimensiones diuerse ab alijs numero. he igitur sunt dimensiones de capitulo quantitatis. ¶ Si autez euenerit vt corpus sit sicut celum. verbi gratia ꝙ inseparabiliter comitantur dimensiones vno modo non est boc illi ex hoc qō est corpus: sed ex alia natura conseruante eius perfectiones secundas. Corporeitas igitur vera est forma cōtinuitatis recipiens id qō diximus de positione triuz dimensionuz: ꝛ ꝟ intentio est extra mensurā ꝛ extra corporeitatez disciplinalez. boc eniz corpus ſm hanc formā non differt ab alio corpore siue sit maius: siue sit minus: nec comparatur ei siue sit equale siue sit numeratum per illud siue cōmunicans ei siue incōmunicans. boc eniz non est ei nisi inquantuz est mensuratuz: ꝛ inquantuz aliqua pars eius numerat illud. ꝛ bec omnia considerantur in eo. absq; consideratione corporeitatis quā assignauimus. Que omnia iaz plenius tibi alis ostēdimus: ꝛ si opus fuerit inde recolas. propter bocetiaz est possibile: vt cuz vnuz corpus rarificatur ꝛ densatur calefactione ꝛ infrigidatione permutetur eius quantitas. Sz corporeitas eius quā diximus: non permuteꝫ nec alteretur. Igitur corpus naturale est substātia ꝟ bunc moduz.

B ¶ Per corpus aūt disciplinale vel intelligimus formaz aliquaz inquantuz est terminatuz ꝛ mensuratū acceptuz in anima non in esse. vel intelligimus per illud mensurā aliquaz habentez continuitatez ꝟ bunc moduz: inquantuz habet continuitatez terminatā: siue sit in sculptione: siue in materia plana. Igitur corpus disciplinale in se est sicut accidētale huic corpori: qō designauimus: cuius terminus est superficies. linea vero est terminus termini ei⁹ De bis etiaz adbuc postea amplius tractabimus cū considerauerimus quomō est eis cōtinuatio: ꝛ quomodo est ipsa corpori naturali. primus igitur dicaz ꝙ de natura corporiz est diuidi. Sed ad pbationez buius non sufficit ipsa sensibilitas. potest eniz aliquis dicere: ꝙ de corporibus sensibilibus istis nulluz est pure vnuz: eo ꝙ sunt composita ex corporibus vnitis: que nec sunt sensibilia nec possunt diuidi vllo modo. Jaz autez locuti sumus de destructione buius. pbationibus naturalibus. Sed ex sentētijs facilio: ad destruendum est sententia illius qui dixit ea ee diuersa figuris. Sed si aliquis dixerit ꝙ nature eoruz ꝛ figure consimiles sunt: oportebit tunc vt eius sentētiam ꝛ id qō sentit destruamus per ea que dicemus. Dico igitur ꝙ si posuerit minimuz ex corporibus esse indiuisibile in potentia ꝛ effectu: ita vt omnino sit quasi punctuz. tūc iudiciuz de ipso corpore erit sicut iudiciuz de puncto in ipossibilitate cōponendi corpus sensibile ex illo. Si vero non fuerit ita: sed fuerit in se tale vt possit vna ps eius abscindi ab alia parte: tamen sectio que separat duas partes quas potuit ponere in eo non est illius nature vt in effectu possit intelligi. Dico enim ꝙ dispositio inter diuisionez ꝛ diuisionez que est diuersitas qualis est dispositio inter partez ꝛ partez ꝟ ꝙ due partes non coniunguntur: ꝛ ſm ꝙ due diuisiones nō separantur in effectu: non potest esse quin sit vel ex natura rei ꝛ ex substantia eius: vel ex causa extrinseca preter naturaz ꝛ substantiaz eius. Si autez fuerit ex causa extrinseca preter naturam ꝛ substantiaz. tunc vel erit causa per quā constituitur natura ꝛ substantia in effectu: sicut est forma materie ꝛ sicut est subiecta materia accidenti vel erit causa per quā non constituitur. Si autez fuerit ex causa per quā nō cōstituitur. tunc potest concedi ꝙ ꝟ naturaz ꝛ ꝟ substantiaz est inter illas duas coniunctio seperationis ꝛ separatio coniunctionis. B igitur natura corporalis comparatione sui receptibilis est diuisionis: sed tamen non diuiditur nisi per causaz extrinsecam: ꝛ tantum sufficit ad id in quo sumus vel erit illa causa: per quaz constituitur vnaquaq; partiuz habens partez in constitutione sue quiddi tatis ꝛ nature vt constituens illas esse in effectu non habens partez in constitutione quidditatis earuz: quia diuersitas est in boc. primuz vero qō accidit ex boc est ꝙ bec corpora differunt substātys. Jsti autez nō tenent B. Secunduz est ꝙ nature corporeitatis quam habent nō est boc inconueniens. Sed est ei incōueniens boc inquātuz est forma sue specialitatis. nos autez nō negamus B. possibile est eniz adiūgi corporeitati aliquid qō facit corpus esse speciez: que non recipit diuisionez nec continuationez cuz alio a se: sicut fit in celo. Oz autez nobis necessarium est bic boc est. s. vt natura corporeitatis non prohibeat boc iquantuz est natura corporeitatis. primo igitur dicam nos certificasse ꝙ corporeitas inquantum est corporeitas non est nisi receptibilis diuisionis. igitur in natura corporeitatis est recipere diuisionem: igitur manifestuz est ex boc ꝙ forma corporis ꝛ dimēsiones sunt existentes in aliquo. ꝛ he dimensiones vel sunt ipsa continuatio vel sunt aligd cui accidit ꝛtinuatio: sicut adbuc certificaberis ꝙ ille sunt res quibus accidit continuatio. verbum eniz dimensionuz est nomen ipsaruz quantitatum continuaruz non reruz quibus accidit continuatio. Jd autez qō est ipsa continuatio vel continuuz in se impossibile est vt remaneat ipsuz continuatione destructa. Omnis eniz continuatio est dimensio que cum separatur destruitur illa dimensio ꝛ acquirūntur alie due dimēsiones. similiter etiam cuz restauratur continuatio. s. cōtinuatio ſm qō est differentia non accidens. iaz eniz ostēdimus boc alis. restauratur etiam alia dimensio ꝛ destruitur quicquid erat proprium vnicuiq; illaruz. igitur in corporibus est aliquid qō est subiectuz continuationi ꝛ discontinuationi propter id continuationis qō accidit mensuris terminatis. corpus eniz inquantuz est corpus habens formaz corporeaz: est quodam in effectu. Inquātuz vero aptum est ad quamlibet mensuram est in potētia. Res autez ſm ꝙ est in potentia est aliqua res ꝛ ipsa est alia res. ſm qō est in effectu. est igitur potentia corpori. sed non inquantuz est sibi effectus. igitur forma corporis coniuncta est alij inquantuz est ꝛ forma. Corpus igitur est substantia composita ex quodaz per qō habet potentiam. ꝛ ex quodam per qō habet effectum. Jd autem per qō habet effectuz est forma eius: per qō vero habet potentiaz est materia eius: ꝛ boc est ple. ¶ Potest autez aliquis opponere: dicens ꝙ ple etiaz composita est: quia ipsa in se est ple ꝛ substantia in effectu: ꝛ est etiaz adaptata. Dico igitur ꝙ substantia ple ꝛ suum esse ple in effectu non sunt aliud qz substantia adaptata. Substantialitas enim quā habet non facit eam esse in effectu aliquarum rerum, sed adaptat eam ad essendum aliquid in effectu per formam. Substantialitas eniz eius non intelligitur aliud: nisi quia est aligd qō non est in subiecto. per boc autem ꝙ non intelligitur aliquid: nisi quia est aliquid. ſz qō non est in subiecto negatio est. ex boc autez ꝙ ipsa dicitur aliquid non sequitur ipsum esse aliud designatum in effectu. nam boc cōmune est. res vero nō fit in effectu

Opinio democriti.

C

Dubi.

Visio

per aliquid cōmune nisi habuerit differentiam per quā appropriat. Differētia vero eius est ꝙ est apta ad quodlibet. Igitur forma quam putant esse eius est ꝙ est apta receptibilis. igitur non est bec certitudo ple vna p quaz sit in effectu ꝛ alia certitudo per quam sit in potentia nisi forte sibi aduenerit certitudo extrinsecus per quaz fit in effectu. Igitur ipsa in se ꝛ respectu sui esse est in potentia. Sed ꝟ certitudo extrinsecus aduenies est forma. comparatio autem ple ad bas duas intentiones similioz est comparationi simplicis ad id qō est genus ꝛ differentia qz comparationi compositi ad id qō est ple ꝛ forma. manifestum est igitur ex boc ꝙ forma corporeitatis inquantuz est forma corporeitatis: ipsa in se non diuersificatur: quia est vna natura simplex: que non potest specificari differentys superuenientibus sibi inquantum est corporea. Sed si superuenerint differentie que sunt res sibi extrinsecus adiuncte erunt alique ex formis separabilibus a materia: ꝛ indiciuz de eis non erit quale est iudicium de veris differentys. manifestatio autē buius ꝟ est: ꝙ vna corporeitas non diuersificatur ab alia corporeitate: nisi quia ꝟ est calida ꝛ illa frigida: vl quia ista est natura celestis: ꝛ illa habet naturam terrestrez. Non est autem boc sicut mensura que nō est in se res terminata terminus interim dum non specificatur in lineam vel superficiem vel corporalem. Nec sicut numerus qui non est res terminata interim dū non specificatur in duo vel tria vel quattuor. Qui cum terminatur non terminatur per aliquod sibi extrinsecus adiunctuz quasi natura generalitatis sicut quantitas ꝛ numeralitas non fit sine illa natura existens ꝛ potens signari nisi adiungatur sibi natura que specificetur. imo dualitas ipsa est numeralitas que dicitur de dualitate: ꝛ appropriatur per eaz: ꝛ longitudo ipsa est ipsa quantitas que dicitur de ea ꝛ appropriatur per eam. bic autem non est sic. quia cum corporeitati adiuncta fuerit alia forma que non est differentia quā putant: eius cōiunctio cuz corporeitate nō faciet corporeitatem: quia corporeitas que est vna ex illis est terminata in se ꝛ certificata: nisi intellexerimus bic corporeitatem eam que est sicut forma. nō que est sicut genus: Jam autez nosti differentiā inter illa in libro demōstrationuz. ¶ Dec autem adbuc ꝛ amplius monstrabimus quamuis ex predictis iam certificatus sis de differentia inter illa. Oz enim fuerit sicut mensura species eius potest differre per aliqua que sunt in eis. Mensura vero absoluta non habet in se aliquid horuz. Quoniam mensure absolute nō acquiritur essentia in se nisi fuerit linea vel superficies. Cuz autez fuerit linea vel superficies potest. tunc linea differre a superficie per differentiaz que facit naturam quantitatiuaz esse lineaz vel superficiem. Corporeitas vero quā designauimus est ipsa in se natura acquisita. Non enim acquirit sibi specialitatē suaz p aliquid qō adiungatur ei. ita vt si putaremus nō esse adiūctum corporeitati aliquid: ipsa non esset corporeitas. sed est corporeitas tantum: que non potest esse acquisita in nostra anima nisi materia ꝛ continuatio. Similiter etiaz fit si posuerimus cuz continuatione aliquid aliud. Non ꝙ continuatio non acquiritur nobis nisi per adiunctionem eius cuz illa. alys etiaz rationibus manifestabiē ꝙ cōtinuatio nō est in effectu sola. nō eniz quia res nō est in effectu. ideo nō est acquisita eius natura. albedo enim ꝛ nigredo vnaquaq; est acquisita natura ꝛ intētio propriata proprietate quā habet in seipsa. ꝛ tamē nō habet eē in effectu nisi in materia. mensura vero absoluta impossibile est vt sit natura aliqua. nisi ponatur necessario linea vel superficies: ꝛ sic potest habere esse. nō ꝙ mēsura possit esse mēsura: ꝛ deinde sequatur vt sit linea vel superficies. Jpsa eniz esse res que non hz esse in effectu sine illa: quāuis sit aquisita essentia eius. boc autem nō est sic. corporeitas enim imaginatur esse per causas per quas ꝛ in quibus habet esse: ꝛ est mensura tātum sine additiōe. vnde mēsura in se eget differētys quibus fiet res acquisita: ꝛ ipse differētie essentialis sunt ei: sed tamē nō faciūt debere ipsam esse aliquid aliud a mēsura. ergo potest ee vt mēsura differat a mēsura in aliquo qō est ei per essentiā. forma vero corporeitatis inquantum est corporeitas est vna natura simplex acquisita nō habēs in se diuersitatē. ꝛ ideo forma corporeitatis simpliciter nō differt a forma corporeitatis simpliciter per differētiam intrātem incorporeitatem. Qō enim sequitur eam nō sequitur: nisi quia est extra naturam eius. igitur impossibile est vt sit corporeitas egēs materia ꝛ corporeitas non egēs materia. Cōsequētia enim que sunt extra naturam eius nō sunt sufficiētia ad hoc vt ipsa nō egeat materia. Non est enim opus materia nisi corporeitatiinquātum est corporeitas cum cōsequēti ꝛ omni habēti materiam propter se. Jam igitur manifestum est ꝙ corpora composita sunt ex materia ꝛ forma.

A Contra hoc dicit Scotus in .2°. sentē.

¶ Caplm. III. Oz materia corporalis nō spoliat a forma.

Jcemus nūc ꝙ ꝟ materia corporalis nō potest esse in effectu spoliata a forma sicut ostēdemus in proximo. Jā enim ostēdimus ꝙ quicquid est in quo iaz est aliquid existēs acquisituz in effectu. ꝛ est etiā in eo preparatio ad recipiēdum aliud illud est compositum ex materia ꝛ forma. materia vero vltima nō est cōposita ex materia ꝛ forma: nec potest esse sine forma. Ipsa enim itellecta absq; forma corporali necessario vel haberet situm ꝛ locum ſm esse qō haberet. tūc vel nō. Si autem haberet situm: tūc vel posset diuidi. ꝛ tūc sine dubio esset habēs mēsuram. Si autem posita est nō habēs mēsuram nec poterit diuidi. Si vero nō potest diuidi ꝛ habet situz. tūc sine dubio pūctus esset: ꝛ esset possibile lineam pertrahi vsq; ad eam. Nō enim posset esse per se solum ꝛ terminata sicut nosti alis. Si autem bec substātia nō haberet situm. ita vt nō posset designari. sed esset sicut substātie itelligibiles. tūc necesse esset vt spaciū qō haberet vel aduenireteꝫ totum subito vel ipsa moueretur ad perfectionē mēsure sue motu cōtinuo. Si autem aduenireteꝫ totum subito. tunc ipsa iam existeret cum sua mēsuratione in loco proprio ꝛ mēsura inueniret eam appropriatam loco proprio alioquin vnus locus nō esset ei potius qz alius. Sed mēsura iaz inuenit eam ibi vbi cōiungitur ei. igitur sine dubio iueniret eaz in loco in quo eet. Jgitur substātia illa esset habēs locum. ponamus autem illam nō esse sensibilem. iam enim posita est nō habens locum vllo modo: ꝛ boc est cōtrarium. Nō potest autem esse vt locuz haberet subito cuz reciperet mēsuram. mensura enim si ueniret eam existētem nō in loco. tunc mēsura que cōiungitur ei esset etiam non in loco nec esset ei occurrēs in aliquo proprio ex locis diuersis quos habere potest. tūc igitur esset nō habēs locum. ꝛ ꝟ est incōueniēs. vel esset in quolibet loco quem possibile esset habere: nec appropriaretur vni potius qz alij. Sed ꝟ similiter est incōueniēs. boc autem manifestius fiet si estimaueriꝫ ple alicuius glebe expoliatam: ꝛ deinde aduenire in eam formaz illius glebe: tūc nō potest concedi ꝙ forma veniat in eam nō existētem in suo loco. Nec potest cē vt gleba sit in quolibet loco qui est glebe locus naturalis in potētia. forma enim glebe nō facit eam occupare oēz locum sue speciei nec ponit eam aptiozem vni plage sui

termini ꝫ aly. Nec potest esse vt sit nisi in plaga que est sibi propria de vniuersitate omniu locoru. Nec potest esse in plaga propria nō habēs dispositionem aliquaꝫ appropriātem eam illi. Nō enim est cōiunctio forme cum materia ad hoc vt habeat se cōmuniter ad essendum in qualibet plagarum que sunt naturales partibus terre. Jaꝫ enim nosti ꝙ huiusmodi aduēt⁹ in plagam loci nō est in eo in quo est nisi vel ob hoc qđ accidit ei esse circa eū propter violētiaꝫ cogētis qui appropriauit ei ipsuꝫ fieri circa illā plagaꝫ veniēdo ad ipsuꝫ locū motu recto. vel quia iceperit esse ibi ꝫ illā propinquitatē: vel quia ceciderit ibi propter appropriationē aliquo trāsmutāte eam. Jaꝫ autē satis dictuꝫ est de hoc. yle autez que est in gleba nō appropriatur substātia expoliata: forma etiaꝫ gleibeitatis nō est debita plage nisi cuꝫ motiōe habuerit cōparationē cū illa plaga. imo propter ipsaꝫ cōparationem tātuꝫ nō propter suuꝫ esse yle prius: ꝛ propter suā acquisitionē forme posterius: qua appropriatur: quasi illa comparatio sit situs aliquis. Similiter etiam si yle receperit mēsurā plenarie nō subito: sed ꝫ cōfusionē. omne enim qđ ifunditur partes habet: ꝛ omne qđ habet partes: habꝫ situꝫ. tūc suba illa est habēs situꝫ ꝛ locū. prius vero non habebat sitū nec locū. igitur hoc est icōueniēs. Oꝫ autez facit debere sequi ħ omnia fuit nostra positio. de separatiōe yle a forma corporali. igitur impossibile est vt sit in effectu nisi cōstituta a forma corporali. quomodo enim essentia que nō habet locuꝫ in potētia nec in effectu erit receptiua quātitatis. manifestū est igitur ꝙ materia non remanet separata. Jtez nō potest esse quin vel ipsuꝫ esse eius sit esse semp receptiuū alicuius nō expoliatū a recepto vel sit ibi esse proprīū prius: ꝛ deinde sequatur vt recipiat. Tūc igitur in suo esse proprio: qđ haberet prius esset nō habēs quātitatez. Jaꝫ igitur cōstituta esset: nōduꝫ tamē habēs q̄titatē nec terminū. Tūc ergo mēsura corporalis que accideret ei ꝛ faceret eius essentiaꝫ eiusmodi: qđ posset habere in potētia partes alicuius dimēsiōis: esset postq̄ essentia eius iā cōstituta fuisset substātia in seipsa. nō habēs terminū nec quātitatē nec receptionē diuisionis. Sed esse eius proprīū per qđ ipsa in se precederet nō esset remanēs oio cuꝫ multiplicaretur. igitur hoc qđ precederet nō habēs terminū: ꝛ ꝙ nō diuiditur in estimatiōe: propter accidētale cōtingeret remoueri ab ea. ſ. propter aduētū accidētis in eā: per qđ ꝺstitueretur effectus. Si autē illa vnitas fuerit: nō qua cōstituitur yle. sed aliquid aliud est. ꝛ ꝙ nos posuimus esse proprīū. fuerit non proprīū esse eius quo cōstituitur. tūc materia erit habēs formā accidētez sibi existēs nō vna in potētia. Igitur inter has duas res erit aliquid cōmune qđ est receptibile illaruꝫ duaruꝫ rerū: ꝙ ciusmodi est ꝙ aliquādo est in sua existētia nō diuisibile: ꝛ aliquādo est in sua potētia diuisibile. ſ. potētia propinqua que nō habet medium. Ponamus igitur ꝙ hec substātia iaꝫ fiat in effectu due: quaruꝫ vnaqueq; sit alia numero ab alia: ꝛ iudiciū vtriuſq; sit ꝙ separata sit a forma corporali. Separetur ergo vnaqueq; eaꝝ a forma corporali. ꝛ remanebit tūc vnaqueq; earuꝫ substātia vna in potētia ꝛ effectu. ꝛ ponamus etiaꝫ ipsaꝫ ꝙ nō diuidatur ꝙ separata sit ab ea forma corporalis. ita vt remaneat ipsa substātia vna in potētia ꝛ effectu. igitur nō potest esse quin vel illud qđ remāsit substātia: ꝛ illud nō corpus sit ipsuꝫ tale qualis est pars eius que remāsit sic expoliata: vel sit diuersuꝫ ab eo. Si autē diuersuꝫ fuerit ab eo necesse est tūc: vt vel sit hoc: eo ꝙ remansit hoc ꝛ anichilatuꝫ est illud vel ecōuerso. vel vtruq; remāsit. Sꝫ appropriatur huic qualitas eius vt forma que nō inuenitur illi: vel differunt in superabūdantia in mē-

rie ꝓpter qđ meretur imaginari illius spacy: ꝛ illiuſ quātitatis. Et potest concedi ꝙ diuersificetur specie absolute: ꝛ potest concedi ꝙ diuersificatur ſm fortius ꝛ debilius: non scōz speciem absolute: quāuis id qđ est fortius ꝛ debilius proxima sint diuersitati que fit specie. Sed iter diuersitatem que est specie absolute ꝛ inter diuersitatem que est inter fortius ꝛ debilius est manifesta differentia apud inquisitores. Jam autem notum erat ꝙ in ipsa yle aduenient mensure diuerse: ꝛ hoc etiam est principium naturalium: ꝛ etiam: ꝙ omne corpus appropriatur sine dubio aliqua vna tantum partium: ꝛ ꝙ illa pars non est fibi propria inquantū est corpus: alioquin omne corpus haberet illā: igitur sine dubio appropriata est ei in se forma aliqua: ꝛ hoc manifestum est: ipsum enim vel est non recipiens figurationes ꝛ diuisiones: sed est ei ħ propter aliquā formam qua adaptatum est ad hoc. Ipsum enim inquantum est corpus receptiuuꝫ est eius vel est receptibile earum ſm facilitatem ꝛ difficultatē: quomodocūq; autem fiat est ſm aliquā formarū prenominatarū in naturalibus: materia enim corporea non ħz esse separata a forma. Jgitur materia non constituitur in effectu nisi per formam. igitur materia cuꝫ spoliatur in intellectu iā accipitur sic prout nullo modo habet esse sic.

¶ Capitulum. IIII. De priozitate forme super materiam in ordine essendi.

Secdo phi cō. t. 26.

A Jam certificatum est ꝙ materia corporalis non habet esse in effectu nisi p eēntiam forme: ꝛ etiam ꝙ forma materialis non habet esse separata a materia. Jgitur necesse est vt inter illa sit habitudo relationis: ita vt non intelligatur quidditas cuiuſq; earum nisi predicata respectu alterius: sed non est ita. Nos enim intelligimus multas ex formis corporalibus: ꝛ indigemus multa consideratione ad hoc: vt stabiliamus ꝙ materiam habēt. Similiter hanc materiam intelligimus substantiā adaptatam: ꝛ tamen ex hoc nescimus ꝙ de eo ad qđ est adaptata debeat etiam esse in ea aliquid in effectu: nisi cuꝫ inquisitione ꝛ consideratione. Uerum est autem ꝙ inquantum est adaptata relata est ad id qđ est adaptatum ad eam: ꝛ est inter ea habitudo relationis. Nostra autez locutio est de respectu suarum essentiarum absq; eo qđ accidit eis de relatione vel comitatur eas. Jam autem scisti quomodo est hoc: ꝛ etiam: quia nostra locutio est de dispositione inter materiam ꝛ formam inquantuꝫ sunt. Sed adaptatio non facit esse habitudinem rei que habꝫ esse sine dubio. Si autem hoc possibile est esse: tunc necē est: vt sit inter illas habitudo: vel qualis est inter causaꝫ ꝛ causatum: vel qualis est duarū rerū: que sunt simul in esse. Nullum autem eorum est causa vel causatū alteri⁹: non enim facit vnum eorum esse alterum: omnia autem quoꝝ vnum non est causa: nec causatum alterius: est tamen inter ea habitudo: non potest esse: vt remotio vni⁹ eorum sit causa remotionis alterius: inquantum est eēntia: sed erit cum eo remotio que non potest esse nisi cum remotione: nō remotio que facit debere esse remotionē: si forte hoc cōcedendum sit. Jam autem nosti differentiam inter vtruq; modum. Nosti etiam quia id cuius remotio est causa remotionis alterius: causa est eius. hoc enim manifestum est tibi ex multis locis: adhuc etiaꝫ inducemus ꝙ qđ facilius intelligas. Nūc enī dico iaꝫ olim te didicisse ꝙ multum interest inter dicere de aliquo ꝙ remotio eius sit causa remotiōis alterius: ꝛ dicere ꝙ cū remotione eius: necesse sit remoueri alterū. Si autez remotio vnius istoꝝ prenominatoꝝ nō est cā remotionis alterius: sed est necesse: vt sit cuꝫ remotione alterius: tūc non potest esse quin remotio vnius eoꝝ: qđ remouetur aut faciat debere esse remotionē alicuius terty ꝓter illas aut vt debeat remoueri ad remotionē alicuius terty. ita vt si non fuerit remotio que accidit illi tertio non sit remotio vnius istoꝝ: aut vt nihil istoꝝ sit. Si autē nihil horum fuerit: sed fuerit: vt ħ non remoueatur nisi cum remotione illius: ꝛ illud cuꝫ remotione istius absq; causa tertia: sed ex natura sua q̄ est ꝓter naturā cuiuſq; earum pendebit in esse in effectu ab alio. Sed si fuerit ħ ex qddditate sua erunt relate. Jam autē patuit eas nō esse relatas: vel erit ħ ex esse earū. Manifestū est autē ꝙ huiusmodi esse nō est necessariū esse: est igit possibile in sua quidditate: sed per aliud ꝓter se fit necessarium eē: igit necesse est vt illud fiat necessariū esse: ꝛ suū compar cum eo. Ad vltimū autē cū eleuauerimus nos in causis ad aliquid tertium: profecto illud tertiū in quantū est causa in effectu debendi eē illoꝝ erit sic ꝙ nō poterit remoueri vnum eoꝝ nisi ꝓpter remotionē essendi tertiuꝫ cām in effectu: igitur ħ duo non remouebunt nisi ꝓpter remotionē tertie rei. Jam aūt diximus nō ita esse: ꝛ hoc est ſ. riū. Jā aūt ħ destructū est: ꝛ remāsit vt vertas sit i vna duarū aliarū diuisionū. Si eni fuerit remotio earū propter causaꝫ remotionis rei tertie. ita vt ipse sint causate eius: tunc cōsideremus qūo pōt esse vt essentia cuiuſq; illarū sit pēdens ex cōiunctione eēntie alterius. Tunc enī nece eēt vt debitū eēndi vnūqōq; eoꝝ ex cā eēt mediante suo cōpare: ꝛ tūc vnūqōq; eoꝝ eēt causa ꝓpinqua debendi eē suuꝫ cōpar: ꝛ hoc est inconueniens: ex predictis eni verbis nostris iā claruit ħ esse icōueniens. ſ. vt vnū eoꝝ sit ꝓpinqui⁹ huic tertio ad hoc vt fiat illō cā media ꝛ scōm fiat causatuꝫ. Restat ꝙ vera diuisio quā predixi- mus. ſ. ꝙ habitudo que est inter illas est talis habitudo ꝙ ꝓpter eam vnū eoꝝ est causa ꝛ alterū causatum. Si aūt remotio vnius eoꝝ facit debere remoueri tertiū: ad cuius terty remotionē facit debere remoueri scōm eoꝝ tunc vnū eoꝝ fit causa cause. Causa autē cause causa est: Ad vltimū autē deprehendet ꝙ vnum eoꝝ est causa ꝛ alterum causatum. ¶ Speculemur igitur ꝙ eoꝝ oportet esse causam. materia aūt nō pōt esse causa essendi formā. primo ꝙ materia non est materia: nisi qz est ei vtus receptionis ꝛ adaptationis. adaptatū autem inquantuꝫ est adaptatum non est causa essendi id ad qđ est aptatū. Si enim esset causa deberet tunc: vt illud semper haberet esse in isto sine adaptatione. scōo: qz impossibile est vt essentia rei que adhuc est in potentia sit causa rei que est in effectu: quia oporteret vt essentia eius prius esset. ꝛ deinde fieret causa alterius: siue hec priozitas sit tempore siue essentia. Si enīz nullo modo haberet esse nisi in hoc ꝙ est causa secundi: tunc ſm haberet esse per essentiam. ꝛ ob hoc esset prius per essentiaꝫ. Siue illud qđ est causa eius sit coniunctum essentie eius siue disiunctuꝫ ab eēntia eius. possibile est enīz esse etiam aliqua causaruꝫ eēndirem ita vt non sit per illam: nisi esse rei que est disiuncta ab eius eēntia. Intellectus enim non refugit hoc. Et deinde inquisitio facit debere esse vtraq; diuisionez. Si igitur materia fuerit causa forme oportebit: tunc vt habeat essentiam in effectu ante formas. Jam autez probibuimus ħ sic: non ꝙ dicamus eius essentiam non posse esse nisi comitans coniunctionem forme: sed ꝙ inconueniens est: vt eius essentia habeat esse in effectu nisi per formam. Inter hec enim differentiaest tertio. ꝙ si materia est causa propinqua forme in essentia: tunc materie non esset diuersitas: quia in co qđ prouenit ex re in qua non est diuersitas non est diuersitas vllo modo: vnde

oportet vt in forma materiali nō esset diuersitas. g̃ si hec diuersitas eēt ꝑpter res: que diuersificanť ex diſpōnib⁹. que sunt in materia: tunc ipse res eēnt ꝑme forme in mā ⁊ sermo noster rediret ad ꝓncipiū. Si aūt esset cā essendi has formas diuersas: materia: ⁊ aliud cuz mā: qđ non est in materia: sicut materia sola nō esset eis causa ꝓpinqua: sed materia ⁊ aliud: tunc ex ꝯiunctione illius alius: ⁊ materie pueniret aliqua forma signata in materia. Et si aliquid aliud ꝓeter illud aliud adiungereť materie: ⁊ pueniret alia forma ꝓeter illā signatam: tunc materia esset certe receptibilis forme: ꝓprietas autez cuiusq; forme non est nisi ex illis causis: que adiunguntť materie. g̃ vnaquęq; forma nō esset id qđ est nisi ꝓpter ꝓprietatem suam. Causa igitur essendi vnāquāq; formā ex ꝓprietate sua id qđ est esset aliud a materia: ⁊ materia nihil ageret in ꝓprietatē illā: qꝫ forma nō haberet esse nisi ꝓpter ꝓprietatē illā: igiť mā nihil ageret in faciēdo habere ꝓpriū esse vnāquāq; formā. Sed eēt necesse vt forma quereret esse in ea: ⁊ B esset ꝓprietas cause recipientis. Igitur remaneret materie receptibilitas tantuz. Jam aūt poteris adiuenire q̄ materia est causa forme aliquo modo ꝫ: remanet igiť q̄ ipa forma est per quā mā habz esse. ¶ Cōsideremus ergo si fit possibile: an per solā formā materia habeat esse. Dico ergo q̄ in forma a qua nō separatur a sua materia: pōt hoc concedi. Sed in forma ma que separať a sua materia: ⁊ remanet materia habēs esse cum alia forma: B non conceditur. Si enim hec forma sola per se esset causa destrueret materia ad remotionē illius: ⁊ ꝓpter formā succedentē haberet esse alia mā que inciperet esse: ⁊ illa forma egeret alia materia. Oportet igiť vt aliqua alia res sit causa essendi materiā cū forma: ita vt esse materie nō fluat nisi ab illa re: sed impossibile fit perfici fluxum eius ab illa fine forma vllo modo: perficitur eniz res ex vtraq; ea ꝫ. Esse igitur materie pēdebit ex illa re ⁊ ex forma: quocūq; modo veniat ab illa in illam: quapropter nō destruiť ꝓuatione forme: eo q̄ forma nō separatur ab illa: nisi ꝓpter aliā formā: que est causa: ꝓpter quā cepit esse materia: agit id qđ agebat prima forma in illaz inquātū B scōa cōmunicat cum prima in B q̄ est forma. scz inquantū adiuuat ad cōstituendū hanc materiam. Sed in hoc q̄ differt ab ea facit materiam in effectu substantiā aliam ꝓeter eam substantiaz quā agebat prima. Multa enim ex his que sunt nō perficiuntur nisi ꝓpter esse ouarū causarū. Illuminatio enī ⁊ lux non proueniūt nisi ex causa lucida: ⁊ qualitate que facit corpus illuminatū receptibile lucis: qđ nō penetret radius: sed reuertať. Deide illa qualitas formabit radiū alia ꝓprietate colozuz q̄ſ fit illa ꝓprietas qua formauit eū: non alia qualitas. Oportet aūt nunc vt non contendas mecuz de his que dixi de penetratione rady: ⁊ de reuersione eius: qm̄ ⁊ per teipsum poteris cōsiderare B: nec est longe: si bene consideraueris: te posse inuenire exępla de his cōuenientioza. Nec nocet etiam si exępla non inueneris: non enī oportet esse exemplum oīs rei. ¶ Potest aūt quis dicere q̄ si materia fuerit pendens ab illa: ⁊ a forma: tunc cōiunctio earū erit ei sicut causa. Si aūt destructa fuerit forma: destrueť cōiunctū: qđ erat causa: oportebit igiť vt destruať causatū. ¶ Ad qđ dico q̄ materia non est pendens a re illa: ⁊ a forma inquantum forma est forma designata specie: sed iquantū est forma. B aūt coniunctum non destruiť vllo modo. Semp enī habet esse ab illa: ⁊ a forma inquātum est forma. Euenit igitur q̄ si non fuerit illa res non erit materia: ⁊ si non fuerit forma inquantū est forma non erit materia. Si autez destrueret prima forma nō ob causam successionis scōe. tunc res illa separata esset per se faciens hoc. Nec eēt id qđ est forma inquantū est forma: esset igitur impossibile fluere ab illa re esse materie: ob B q̄ est isolaabisq; communicatione vel cōditione. ¶ Potest aūt aliquis dicere q̄ cōiunctio illius cause ⁊ forme nō est vnū numero: sed est vnū intētione cōmuni: vnū aūt ſm intētionez cōmunē nō est causa eius qđ est vnū numero: ⁊ eius qđ est: qualis est nā māe. Ipsa enī est vnū nūero. ¶ Contra qđ dico q̄ vnū ſm intentionē cōem qđ est cōseruata vnitas sue cōitatis nō ꝓhibeť esse causa eius: qđ est vnū numero ergo est res que facit debere esse materiā. Nō enī perfiro. Nō enim causa est vnius numero vel vnuz specie qđ conseruatur per vnum numero illud est separatuz: illud citur suum debitum essendi nisi per aliquā rez que adiūgitur ei qualiscūq; fuerit: ſz qđ sit illa res: tu scies postea. Sed qꝫ ille qui formas succedentes que adiunguntť materie facit succedere in illā: ipe facit eā remanere p̄ successionē illarū formarū: tūc illa forma est aliquo modo inter materiā cōseruatā ⁊ conseruantē eā. Jd autem qđ est medium in cōstitutione cōuenientius est esse ꝓius constitutū. vt deinde per illud constituatur aliud a se: ꝓprietate essentie. Et illud est causa propinqua conseruatiꝫ in permanentia. Si enim constituiť a causa que facit remanere materiaz mediatione eius: tunc constitutio eius est ꝓius ex ꝓmis: ⁊ deinde fit cōstitutio materie. Si autez fuerit existens non per causam illam: sed per seipsam. ⁊ deinde constituitur materia per ipsam: tunc est hoc manifestius in illa. igitur forma ꝓior est yle. Non pōt autez hoc cōcedi q̄ forma per seipsaz habeat esse in potentia: ſz fit in effectu per materiā: qz substātia forme est effectus. Natura vo eius qđ est esse in potentia est ꝓprietas materie: igiť materia est id de quo conuenit dici q̄ in se habet esse in potentia: sed in effectu est per formam: forma aūt quamuis non separetur ab yle. tamen non cōstituitur ab yle: sed a causa que acquirit sibi ylem. quomodo autē cōstitueret forma per ylem: cū iam nos ostenderimus eam esse cām yle. Causa item nō ꝓstituitur a causato. Impossibile est enī aliqua duo esse quoz vnū cōstituať ab altero sic vt vnūqōq; eoz ꝫ acgrat alteri suū esse. ¶ Ostensum est igitur illud esse impossibile: ⁊ oia etiā ꝺria iter id per qđ res cōstituitur: ⁊ iter id qđ ab eo nō separatur: forma igiť non habet esse nisi in yle: hoc autem q̄ yle causa est sui esse: ⁊ q̄ ipsa est in yle: est sicut hoc q̄ causa non est nisi cū causato. Non q̄ causatum sit causa essendi causaz vel essendi cum causato: sed cū causa fuerit causa in effectu: sequetur ex ea esse causatum ⁊ esse cuz ea. Similiter cum forma habuerit esse forma: sequetur ex hoc q̄ constituat aliquid: q̄ aliquid coniungitur sue eēntie: ⁊ id qđ constituit est res in effectu: ⁊ dat ei esse. Sed de hoc qđdam est cui dat esse: ⁊ est non coniunctū ei: ⁊ quiddaz est cui dat esse: ⁊ est coniunctum ei: quāuis non sit pars eius sicut substantia est accidentibus ⁊ complexionibus: que sequuntur ⁊ comitantur eam: ex his igitur manifestum est q̄ quecūq; forma habet esse in materia corpozali per causam aliquā est in ea. Sed in illis formis que incipiūt hoc manifestuz est. In comitantibus vero materiā similiter est: eoq; materia corpozalis non appropriatur eis: nisi p cām: adhuc aūt B amplius monstrabimus alꝫ.

¶ Completus est tractatus secūdus huius partis.
¶ Incipit tertius tractatus auxilio dei.
¶ Capitulum primuz de assignatione eius qđ oportet inquirī de diſpositione nouem predicamentorum: ⁊ accidentalitate eoꝝ.

A Jcam igitur q̄ iaz ostendimus qđ sit substantia: ⁊ ostendimus q̄ ipa predicatur de separato: ⁊ de corpore: ⁊ de materia: ⁊ de forma. Sed certificare q̄ corpus sit: ⁊ q̄ sit substantia non est opus: materiam vero ⁊ formam iam ostendimus esse substantiam. Separatū vero iam ostendimus per potentiam propinquaz: quasi iam plene intellexeris: ⁊ adhuc plenius ostendimus. Si autem memineris id qđ diximus de anima certificabiť tibi esse substantiam separatam: non corpus: necesse est igitur: vt procedamus ad certificanduz accidentia ⁊ stabiliendum ea. dico igitur q̄ in principio logice iam cognouisti quidditatem decem predicamentoꝝ: ⁊ ideo non dubitas: quia id qđ ex eis est ad aliquid inquantum est ad aliquid est res accidens alicui necessario. Similiter comparationes que sunt in vbi: ⁊ quādo: ⁊ in situ: ⁊ in agere: ⁊ pati: ⁊ in habere: sunt enim dispositiones accidentes aliquibus in quibus sunt: sicut id qđ est in subiecto. ¶ Si quis autem dixerit q̄ agere non est sic: eo q̄ esse actionis non est in agente sed in patiēte: ⁊ si hoc dixerit ⁊ concesserimus: illi tamen nō nocebit ad hoc qđ modo intendimus. scz q̄ actio habet esse in aliquo: sicut in subiecto: quāuis non sit in agente. ¶ De predicamentis igitur de quibus est questio: an sint accidentia: an non: duo remanent. scz predicamentum quantitatis ⁊ predicamentuz qualitatis: sed de predicamento quantitatis multis visum fuit lineam superficiem ⁊ mensuraz corporalem ponere esse in predicamento substantie: nec sufficit eis B: sed etiam posuerunt B esse principia substantie. Quibusdaz vero ex eis visum fuit B sentire de quantitatibus discretis. scz numeris: ⁊ posuerunt eas ꝓncipia substantiarū. De qualitate autem quibusdā ex naturalibus visum fuit q̄ non subsistunt in aliquo vllo modo: sed q̄ color per se est substantia: ⁊ odor alia substantia: ⁊ q̄ tūc sunt constituentia substantias sensibiles: ⁊ plures ex his qui tenent sententiā de occulto intendunt hoc. Sed sententiam eoꝝ qui dicunt qualitatem esse substantiam: cōuenientius est ponere in scia naturali ⁊ forte ſsse: nos iā fecimus hoc. Sed ex his qui tenēt substātialitatē quātitatis illi qui dicūt q̄ cōtinue quātitates sunt substātie ⁊ ꝓncipia substātiarū: illi iaz dixerūt q̄ B sunt dimēsiones cōstituētes substātiam corporeā. Quicqđ enī cōstituit rem: ꝓius est ea: qđ autez ꝓius est substātia dignius est substantialitate: ⁊ posuerunt punctum ex tribus dignius substātialitate. ¶ Qui vero tenēt sentētiam de numero posuerūt hūc ꝓncipium substātie: ipiuz vero posuerunt compositum ex vnitatibus: ita q̄ fecerūt vnitates ꝓncipia ꝓncipiozū. ¶ Deide dixerunt q̄ vnitas est natura nō pēdens in sua essentia ex aliqua reruz. scz quia vnitas est in omni re: ⁊ q̄ vnitas in ipsa re: est ipsa quidditas ipsius rei. Nam vnitas in aqua est ipsamet aqua: ⁊ in hominibus est ipsi hoies: ⁊ q̄ ipsa inquātum est vnitas nō eget vt sit aliqua ex rebus. Quicqđ autē est nō est id qđ est nisi qz est vnum designatum: igitur vnitas est ꝓncipium linee: ⁊ superficiei: ⁊ ois rei. Superficies enī nō est superficies nisi vnitate sue ꝓprie cōtinuationis: similiter linea ⁊ punctum etiam est vnitas cui factus est situs. igitur vnitas est causa ois rei: ⁊ primū qđ ex vnitate fit ⁊ generať numerus est. Numerus igiť est causa media inter vnitatem ⁊ oēm rem: punctus vero est vnitas situalis: ⁊ linea dualitas situalis: ⁊ superficies ternaritas situalis: ⁊ corpus quaternaritas situalis. Jlli etiam nō sunt cōtenti tātum B: sed processerunt dicētes q̄ nihil fit nisi p numeruz. Cōuenit igitur nobis vt ꝓius ostendamus q̄ mēsure ⁊ numeri accidētia sunt. ⁊ deide studebimus soluere questiones que fiunt in his: añ hoc autem oportet vt notificemus certitudinem specierum quātitatis. ⁊ q̄ dignius est nobis est B: vt ostēdemus naturā vnitatis: cōgruit enim nobis: vt in hoc loco assignemus naturā vnitatis ꝓpter duas res: quarum vna est q̄ vnitas multam habet cōueniētiam cū esse qđ est subiectuz istius scientie: alia qz vnitas imitatur est aliquo modo quātitatis. Cū autem sit initium numeri bene cōsideranti facile est itellige re: cōtinui etiam similiter est: quia cōtinuatiōi: similiter aliqua vnitas est que est cā formalis cōtinui: mēsura enī nō est mēsura: nisi iquātū mēsurať. Sed esse eius ſm q̄ mēsuratur nō est nisi inquātuz numerať: ⁊ esse eius ſm q̄ numerať est eē eius iquātum habet vnitatem.

¶ Capitulum. II. De vno.

A Jcam igitur q̄ vnuz dicitur ambigue: deintentionibus que sic ꝓueniūt: q̄ in eis nō est diuisio in effectu: iquātū vnū: quodq; eoz est id qđ est: hec aūt itentio est in eis ſm ꝓius ⁊ posterius: ⁊ B dicitur vnuz ſm accidens: vnum autē ſm accidēs est cum de aliquo cui adiunctum est aliud dicitur q̄ ipsum est alterū: ⁊ dicitur q̄ vtraq; sunt vnum: ⁊ hoc est vel subiectū ⁊ predicatū accidētale: sicut cum dicimuſ: petrus ⁊ ꝓbicus sunt vnū: vel q̄ petrus ⁊ filius iobis sunt vnuz: vel sunt duo predicata de vno subiecto: sicut cū dicim⁹ q̄ ꝓbicus ⁊ filius iobis siit vnū: eo qđ accidit: vt physicus ⁊ filius ioānis sint vnum aliquid. vel sunt duo subiecta vnius predicati: sicut cū dicimus q̄ nix ⁊ gipsum sunt vnū. ſin albedine: eo q̄ accidit predicari de vtriſq; vnum accidens. ¶ Sed vnuz qđ est scōm essentiā aliud est vnū genere aliud vnum specie: ⁊ hoc idem est vnū differētia: ⁊ aliud est vnū comparatiōe: ⁊ aliud est vnū subiecto: ⁊ aliud est vnum numero: vnū autē numero aliquādo est cōtinuatione: aliquādo perfectione: aliquādo ꝓpter speciez suā: aliquādo ꝓpter suam essentiam. Unū autem genere: aliquādo est vnum ꝓpiquo genere: aliquādo remoto: ⁊ vnum specie similiter aliquādo est vnuz ꝓpiqua specie: que nō diuiditur in species: aliquādo remota: ⁊ cōuenit cuz aliq̄ diuisionū capli ꝓmi: quāuis B sit diuersitas ſm respectum. Cum autem fuerit vnū specie sine dubio erit vnum differētia: cōstat autem q̄ quicquid est vnuz genere: multa est specie: vnum vero specie: aliquādo est multa numero: aliquādo nō est multa numero. scz cum natura totius speciei fuerit in vno individuo: ⁊ hoc vno modo erit species: ⁊ alio modo nō erit species: eo q̄ vno modo est vniuersale: ⁊ alio modo nō est vniuersale: hoc autem perpēdes ex loco in quo tractabimus de vniuersali: ⁊ si recordatus fueris eoꝝ que dicta sunt tibi. vnū autem continuatione est id qđ est vnum in effectu aliquo modo: ⁊ est in eo multitudo alio modo. Sed verum vnum est id in quo est multitudo in potentia tantum: vt in lineis: illa scz in qua non est angulus: ⁊ in superficieb⁹ illa que est plantissima: ⁊ in corporibus illud qđ circundat superficies: in qua non est curuatura ſm angulum: post hoc autez sequiť aliud vnū in quo est multitudo in effectu: sed duo eius extrema copulanť apud terminum cōmunem: sicut totalitas duarum linearū cōtinentium angulum: ⁊ sequitur etiam aliud: cuius extrema continguntur se sic vt videatur esse continuum in comitātia motus vnius ad aliud: cuius vnitas est quasi sequens vnitionem motus: hoc enim est coherentia: ⁊ hoc est sicut membra que sunt composita ex aliys membris: ⁊ principialiter id cuius coherentia est naturalis nō artificialis. Sed vnitas in isto oio debilioz est: egreditur enī ab vni-

tate continuitatis ad vnitatez aggregationis: vnitas autem continualis dignior est aggregali intellectu vnitatl. In vnitate enim continuali non est multitudo in effectu: sed in vnitate aggregalis est multitudo in effectu: vnitas enim que sibi attribuitur: non aufert ab ea multitudinē: vnitas vero continuitatis vel cōsideratur respectu quātitatis vel alterius nature: sicut si fuerit aqua vel aer q̄ bus accidit esse vnum continuitate: vt sunt vnuz in subiecto. Subiectum enim continui verum est corpus planum conueniens nature: ⁊ iam nosti ℔ in naturalibus: igitur subiectum vnitatis continuatione est etiam vnuz in natura: inquantum eius natura non diuiditur in formas diuersas: dico autem q̄ vnum numero sine dubio nō est diuisibile numero fm q̄ est per seipluz. Sz qcqd est vnum preter hoc est diuisibile inquantum est vnum: oportet autem considerare ℔ scōm naturam ex qua accidit ei vnitas: vnum igitur numero aliud est qō ex natura sua ex qua accidit sibi vnitas non potest multiplicari sicut vnus homo: ⁊ aliud est qō ex natura sua non est ℔: sicut aqua vna ⁊ linea vna: aqua enim vna potest fieri aq̄ plures: ⁊ linea vna potest fieri multe: q̄ autē ex natura sua non est ℔: illud multiplicatur vno modo: ⁊ non multiplicatur alio modo: exemplum primi est de hominib⁹ sicut homo vnus numero: nō multiplicatur fm naturaz suam scōm q̄ homo est cum diuiditur: multiplicatur autem alio modo cum diuiditur in corpus ⁊ animam: igit̄ homo est anima ⁊ corpus: ⁊ neutrum per se est homo: q̄ autem non est sic: est duobus modis: vno quia vel est ei alia natura preter hoc q̄ ipsuz est res non diuisibilis: vl̄ non est. Si autem preter hoc fuerit ei alia natura: tunc illa natura vel est situs: ⁊ qō conuenit situi: ⁊ hoc est punctum: punctum enim non est diuisibile inquantū est punctum: nec alio modo: ⁊ hoc est natura alia preter vnitatē predictam: vel illa natura erit situs: nec qō conuenit ei. Igitur hoc est sicut intelligentia ⁊ anima. Intelligentia enim habet esse preter id qō intelligitur de ea qō non diuiditur. Illud autē esse non est situs nec diuiditur in sua natura: nec alio modo. Qz autez adhuc est in quo non est natura alia est sicut ipsamet vnitas que est principiū numeri. Cum enim sibi adiungitur vnitas alia ab ea: earuz coniunctio fit numerus: ⁊ ex his modis vnitatis vn⁹ est: de quo id qō intelligitur non diuiditur in intellectu: nedum diuidatur in naturam localem vel temporalē. Redeamus igitur ad diuisiones que multiplicatur: ēt iquātum habet naturam vnitate vnā ⁊ continuitate: eius enī quiddam est multiplicabile per multitudinez que est in natura: que ex seipsa adaptata est multitudini fm q̄ est vnum: ⁊ hec est mensura: ⁊ quiddam est: in cuius natura est multitudo: que natura non habet vnitatez aptā multitudini: nisi propter causam aliam preter se: ⁊ hoc est corpus simplex: sicut aqua: hec enim aqua est aqua vna nuō non propter aqueitatem: sed propter adiunctionem cause que est mensura: igitur ille aque multe numero erunt vna in specie: ⁊ vna etiam in subiecto: ex natura enīz subiecti sui est vt fiant in effectu vna numero. Non est autē sic in indiuiduis hominum. Non est enim modus nūerorum subiectorum suorum sic vniri: vt fiant subiectum vnius hominis: vnusquisq; enim eorum est vnus vnitate sui subiecti. Sed aggregatio multitudinis eorum non est vnum subiecto: nec est modus eius qualis est modus vniuscuiusq; partiuz aque: vnaquez enim aqua vna est in se propter suum subiectum: ⁊ totuz dicit esse vnum in subiecto: eo q̄ modus suoruz subiectorum est: vt possint vniri ⁊ fieri vnum subiectum: ⁊ tunc oēs ille aque erunt vna aqua: vnaquez autem harum duarum partium vel habet quicquid possibile est ei habere: vel non. Si autē habuerit est perfecta: ⁊ est vna integritate. Si vō nō habuerit est fractio: vsus autem hominum est fractionem ponere non vnum. Isti vero modi perfectionis vel sunt per accidens: ⁊ per situz: vt numerus perfectus: vel sunt certissime. Scz vel artificio: vt dicitur domus perfecta: qz domus imperfecta non dicitur vna domus vel natura: vt induiduum vnius hominis dicitur perfectum suis membris: linea vero recta iam etiam recipit augmentū indirectum qō non habebat: ⁊ tunc nō est vna scōm modum perfectionis: linea vero circuli non recipit augmentum: sed naturaliter recipit circulationē vndiq; circa cētrum: ⁊ ideo est perfecta: igitur est vna fm perfectionez: videtur etiam q̄ vnūqōq; indiuiduū hominum sit vnū hoc modo: ex omnibus igit̄ que sunt vnuz: quedam sunt que comitatur perfectio: ⁊ quedā sunt que nō comitatur perfectio: vnū aūt equalitate est comparatio aliqua. Sicut ℔ q̄ comparatio nauis ad rectorez: ⁊ ciuitatis ad regem vna est. he enim due comparationes cōsimiles sūt. Nec est earū vnitio per accidens: sed est vnitas quedaz: in qua vniuntur per accidens vnitas nauis ⁊ ciuitatis: ⁊ per illas est vnitas per accidens: vnitas enim duarū dispositionum nō est vnitas quā posuimus vnitatē per accidens. ¶ Dicam iterum q̄ postq̄ vnitas dicit̄ de reb⁹ que sunt multe numero: ⁊ dicit̄ de re vna numero. Jam autem ostendimus diuisiones eius. qō est vnum numero: procedemus nunc ad aliam partem: dicam igitur q̄ ea que sunt multa numero: nō dicūtur vna. alio mō nisi ꝓpter cōuenientiā quā habent in itentione aliqua. Conuenientia enī eorū vel est comparatiōis vel est predicati preter comparationem: vel est in subiecto: predicatuz vero vel est genus vel species vel differentia vel accīs: ex hoc igitur loco facilius erit tibi cognoscere: nos certificasse diuisiones vnitatis: ⁊ ex predictis cognosces que earū est dignior vnitate: ⁊ que prius mereī eam: ⁊ scies q̄ vnum genere dignius est vnitate q̄z vnū comparatione: ⁊ vnum spē dignius est eo qō est vnū genere: ⁊ vnum numero dignius est vno specie. Simplex etiaz: qō nullo modo diuidit̄: dignius est composito: perfectuz vero qō diuiditur dignius est imperfecto. ¶ Unum autem paratur ad esse: qz vnum dicitur de vnoquoq; predicamentoꝝ: sicut ens. Sed itellectus eoꝝ: sicut nosti: diuersus est. Conueniunt autem in hoc q̄ nullum eorū signat substantiam alicuius rei: ⁊ iam nosti ℔.

¶ Caplm. III. De certificatione vnius ⁊ multitudinis: ⁊ ostensione q̄ numerus est accidens.

Difficile est nobis nūc ostēdere quidditatem vnius. Si enim dixerimus q̄ vnum est id qō non diuiditur: iam diximus q̄ vnum est id qō non multiplicat necessario. Jam igitur accepimus multitudinem in ostensione vnius. Necesse est autem multitudinem diffiniri per vnum: vnum enim est principiū motus multitudinis: ⁊ ex ipso est esse eius: ⁊ quidditas eius. Deinde quacunq; diffinitione diffinierimus multitudinem: ponemus in ea vnum necessario. Dicimus enīz q̄ multitudo est aggregatum ex vnitatibus. Jam igitur accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ etiam fecimus aliud: quia cum posuimus aggregatum in diffinitione eius: videtur q̄ aggregatum sit ipsa multitudo. Luz autē diximus ex vnitatibus: vel ex vnis: vel ex vnitis: iam induximus verbum aggregationis: cuius verbi intentio non intelligitur: nisi per multitudinē. ¶ Item cū dicimus q̄ multitudo est id qō nūerat̄ per vnū iā accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ accepimus in diffinitione eius numerationē ⁊ mensurationē per que nō itelligīt nisi multitudo: vnde difficile est nobis ponere hic aliquid qō possit sufficere: videtur autez q̄ multitudo not⁹ or sit apud nostraz imaginationem q̄z vnum: ⁊ videtur q̄ vnitas ⁊ multitudo sint de his que prius formamus: prius autē imaginamur multitudinē: ⁊ prius intelligimus vnitatem: sed vnitatē intelligimus absq; principio intelligibili. i. per se noto ad imaginandū ea: sed saltiz imaginamur: ⁊ deide facimus cognosci multitudinem per vnitatez cognitione intelligibili: ⁊ hoc accipimus vnitatem imaginatam in seipsam: ⁊ ex principys imaginationis: facimus autem vnitatem cognosci per multitudinē inuendo in hoc intentionem imaginati uam ad hoc vt inducat nos ad id qō tunc poterat nobis esse per se notum: sed non formabatur presens in intellectu. ¶ Item cum dicunt q̄ vnitas est res in qua non est multitudo: significat q̄ intentio huius verbi est res prius intellecta apud nos: que est opposita huic alij. non est autem ℔ designatio eius ob hoc q̄ multitudo remouet ab ea: miror autez de eo qui diffinit nūeruz dicēs: q̄ nūerus est multitudo aggregata ex vnitatibus vel ex vnis: vel ex vnitis. Ipsa enim multitudo est ipse numerus: nō sicut genus numeri. Certitudo vero multitudinis est q̄ composita est ex vnitatibus. Dicere igitur q̄ multitudo est composita ex vnitatibus idem est qō dicere multitudo est multitudo: multitudo enim non est nisi compositi ex vnitatibus. Si quis autē dixerit q̄ multitudo cōponitur ex rebus que nō sunt vnitates: sicut ex hominibus ⁊ bestys. Dicemus q̄ sicut be res non sunt vnitates: sed res subiecte vnitatibus: sic etiaz non sunt multitudo sed res subiecte multitudini: ⁊ sicut res ille sunt vne non vnitates: sic ℔ sunt multa nō multitudo: q̄ autem dicūt q̄ numerus est quātitas discreta habens ordinez putāt se iam euasisse ℔ incōuenientia: sed certe non euaserunt: qm̄ q̄titas ad hoc: vt formeī in anima eget: vt sciaī habere partez ⁊ diuisionē ⁊ equalitatē: pars vero ⁊ diuisio non formaī nisi per multitudinē: equalitate aūt quantitas notio⁹ est apud intellectū purū: equalitas enīz est de accidentibus propys quātitatis: qm̄ ops accipi in diffinitione equalitatis: dicit̄ enī q̄ eq̄litas est vnitio in quātitate: ordo vero quez ponunt in diffinitione numeri est etiā de eo qō non pōt intelligi nisi post intellectū numeri: oportet igit̄ vt scias q̄ ℔ omnia sunt designatio qualis solet fieri per exēpla: ⁊ per nomina multuoca: ⁊ q̄ be intentiones formanī per seipsas vel omnes vel alique ex eis. Nec significaī de eis per ea aliquid nisi vt inuantur ⁊ cognoscanī tantū. ¶ Dico igit̄ q̄ vnitas vel dicitur de accidentibus vel dicitur de substantia. Luz autē dicitur de accidentibus non est substantia: ⁊ hoc non est dubiū. Luz vero dicit̄ de subys nō dicit̄ de eis: sicut genus: nec sicut differētia vllo modo: nō enī recipit̄ in certificatiōe quidditatis alicuius substantiarū: sed est quidda; comitans substantiā: sicut iam nosti. nō ergo dicit̄ de eis: sicut genus: vel sicut differentia: sed sicut accidens: vnde vnū est suba: vnitas vero est intētio que est accidens: accidēs aūt qō est vnū de quinq; ylibus quāuis sit accidens fm banc intentionē: pōt tamē cōcedi esse suba: sed ℔ nō pōt cōcedi nisi cū accipit compositū sicut albū. Natura enī intentionis simplicis de eo sine dubio est accidens fm aliā intentionē: eo q̄ est in substātia: nō sicut pars eius. ⁊ impossibile est esse sine eo. ¶ Consideremus igit̄ nūc an vnitas que est in omni substātia: ⁊ nō est pars eius cōstitutiua: possit esse separata a suba: dico aūt hoc esse impossibile. Si enim vnitas esset esse spoliatum a substātia: necessario spoliatū esset sic q̄ nō diuidereī vel non esset ibi natura predicta de ea que nō diuidit̄: vel esset ibi alia natura. pars autem prima est friuola: qz ad minus non pōt esse quin sit ibi esse qō nō diuidit̄. Si autem illud esse qō non diuidit̄ sine dubio est intentio preter vnitatez: tunc illud esse qō non diuidit̄: vel est substantia vel accidens. Si vero fuerit accidens: tunc vnitas est in accidente sine dubio: ⁊ deinde in suba. Si aūt fuerit illud substantia ⁊ vnitas nō est separata ab eo: tunc ipsa est in eo queadmodū est aliquid in subiecto. Si vero separaī ab eo: tūc vnitas cum separata ponitur ab illa substātia: habebit ēt alias proprietates que adueniunt ei: ⁊ adiūgūtur ei: sed postq̄ posita fuerit ipsa adiūcta alicui alij subē: ⁊ ℔ substātia erit sic q̄ si nō aduenireī ei illa vnitas nō haberet vnitatē: qō est absurdū: vel haberet eaz que sibi inerat: ⁊ vnitatē que aduenireī: ⁊ tunc eēnt ei due vnitates: qō similiter est absurdū. Si aūt vtraq; vnitas esset etiaz in alia vna suba: tunc ad aliquā duarū subarum non aduenireī vnitas ⁊ ratio rediret iterū ad principiū: sicut id ad quā veniret vnitas: ⁊ fieret etiā due subē. Si autez vnaquez; vnitas esset in ambabus substantys: tunc vnitas eēt dualitas: qō simile est absurdū. Manifestū est igitur q̄ vnitas non est illius nature: vt separet̄ a substantia in qua est. ¶ Incipiā igit̄ ⁊ dicam q̄ vnitas non sic expoliatur: vt non diuidaī: sed est esse qō nō diuidit̄: ita q̄ est eē de essentia vnitatis non subiectū ei. Si enim posuerim⁹ q̄ ℔ vnitas seperatur a substantia: vel q̄ pōt habere esse separatum sic vt nō diuidaī: vel tale esse qō nō diuidaī tantum: sed vnitas substantialiter est ipsum esse qō non diuidit̄: eo q̄ illud esse constituit̄ esse nō in subiecto: tūc accūtibus non erit vnitas vllo mō. Si aūt accūtib⁹ fuerit vnitas: profecto eorū vnitas erit preter vnitatez substantie: ⁊ illa vnitas dicetur de eis cōmunione nominis: igitur cōtinget etiam q̄ ex numeris aly ordinabunī ex vnitate accidentiū; ⁊ aly ordinabunī ex vnitate substātiarū. Cōsideremus igitur an cōmunicent in intentione esse qō non diuiditur: an non. Si autem non cōmunicāt tunc vnitas que est in vno eorū est esse qō non diuiditur: ⁊ in alio nō est sic: per vnitatē vero accidētiū vel substātiarū non intelligimus illud ita vt per vnitatem vnius eoꝝ intelligamus aliquid preter esse qō nō diuidit̄. Si aūt cōmunicauerint in ℔ tunc illa intentio. scz esse qō nō diuiditur est id qō intelligimus per vnitatem: ⁊ ℔ intentio est cōmunior intētione quā paulo añ nominauimus: ad hoc enim sequereī illud: dum ipsa esset esse substātiale: postq̄ possibile est poni ex positam: igit̄ illa intentio sine dubio si fuerit substantia non accidet accidenti. Nō autem sequitur: vt dicas q̄ si fuerit accidens nō accidet substantie. Substātie enī accidit accidens: ⁊ constituit̄ per eam accidenti vero nō accidit substantia: sic vt ipsa constituat in illo: igit̄ vnitas collectiua cōmunio⁹ est illa itentione: ⁊ de illa est noster sermo inquātū est esse: qō nō diuidit̄ tantū sine additiōe alia: ⁊ ℔ nō separaī a suis subiectis: alioquin fieret itentio minus cōmunis: postq̄ igit̄ fuit absurdū vt vnitas sit esse nō diuisibile in accidētibus: ⁊ in subys: ⁊ vt cū ℔ possit separari: ⁊ esse substātia que accidit accidēti: ⁊ vt vnitas sit diuersa in subys ⁊ accidentibus: manifestū est tūc q̄ certitudo vnitatis est intentio accidentis: ⁊ est de vniuersitate eoꝝ que comitātur res. Nō debet aūt aliquis dicere q̄ ℔ vnitas nō separaī nisi ad modū quo non separanī iteriores cōmunes existentes absq; suis differētys: ⁊ q̄ ꝓhibitio huius separationis nō facit debere accidentalitatez eius: qz non facit debere accidentalitatem eius nisi prohibitio separationis ab intentione: cuius esse acquisitum est singulariter. ¶ Dico autem non ita rem esse: quia comparatio

Aristt. 10. meta. 1. 4

Numer⁹ est multitudo ⁊ ℔ est Euclides lib. 7. i principio. ⁊ aliq̄ mō Boeciꝰ in principio Arithmetice.

eius qđ nos posuimus cõmunius ad id qđ posuimus minus cõmune;nõ est qualis est eius cõparatio ad id qđ đ uiditur per differentiã constitutiuam. Jam enim ostendimus ꝙ vnitas non est intrans in diffinitione substãtie nec accidentis;sed fortasse est comitans eam. Cũ eni inuerimus aliquid de vnis simpliciter:tunc ipsuꝫ erit discretum per se a ꝓprietate que adiungitur sibi:non sicut color qui est in albedine. Cum igitur certũ fuerit ꝙ non est separata certificabitur:qz id qđ predicatur de intentione comitãte cõmuni nomine deriuato a nomine simplicis intentionis:ipsum est intẽtio que est vnitatis. Ipꝫ vero simplex est accidens. Postq̃ igitur vnitas est accidens;tũc numer⁹ q accidẽs est nec̃io ꝓuenit ex vnitate.

¶ Cap'm. IIII. Qz mensure sunt accidẽs.

A

Quantitates cõtinue sunt mẽsure cõtinuoꝝ:sed corpus qđ ẽ quãtũ est mẽsura cõtinui,qđ est corpus ex intẽtione forme:sic tu iam nosti ex multis alys locis:corpus vo ſm aliã intentionez qđ est de ꝓdicamẽto subẽ iam sufficienter ostendimus. Sed banc mensurã iam manifestũ est esse in materia:z ꝙ ipa augmentaꝫ z minuiꝫ suba permanente eadẽ;igit est accidẽs sine dubio:sed est de accidentibus que pendent ex materia:z ex re que est in materia:hec enim mensura nõ separatur a materia nisi in estimatione:nec separaꝫ a forma que est materie;eo ꝙ ipsa est mensura rei que recipit dimensiones huiusmodi. Nec est possibile vt ipsa sit sine hac re:sicut tempus non põt esse nisi per cõtinuũ;qđ est spaciũ;qz mensura est continuũ inquantũ mensurat totiens vel totiens ꝙ B:z non cessat mensuratio in estimatione in infinituꝫ. Sed B est cõtrariũ ad B ꝙ res est sic qđ recipit in se positionẽ triũ dimẽsionũ supza nominatarũ in quo non differt vnũ corpus ab alio. Sed in mensurari totiens vel totiens:z non finiri eius mensurationem in totiens vllo modo vnũ corpus differt ab alio corpore:B autẽ intentio est quantitas corpis:illa vero forma eius. Sed hec quantitas non separatur ab alia forma in estimatiõe vllo modo. Ipsa vero z forma separãtur a materia in estimatione. ¶ De superficie autem z linea possumus dicere ꝙ vno respectu sunt finis:z alio respectu sunt mensura:z etiã ꝙ superficies habet respectũ quo recipit in sepositionem duaꝝ dimensionũ ſm modũ dimensionũ ꝓnominatarũ. ſ. duarũ dimẽsionũ triũ: sic vt intersecent ſm rectum angulum:z ꝙ põt mensurari z metiri:z qđ est minor z maior:z ꝙ accidunt ei dimẽsiones ſm diuersitatẽ figurarũ. Cõsiderabo igit bas dispositiones in illa z dicã ꝙ sua receptio positionis duarũ dimensionũ non est ei nisi ob hoc qđ est finis corporis: qđ est receptibile trium. De hoc autez ꝙ res est finis eiꝰ qđ est receptibile triuꝫ: iquantũ est finis huiusmodi:nõ finis absolute: iudiciũ est ꝙ receptibile est positiõis duarũ dimensionum:B igit modo non est mensura:sed hoc modo est relata;sed quãuis sit relata;tamen non ẽst nisi mensura. Jam enim nosti differentiã z inter relatũ absolute z inter relatũ qđ ẽ predicamentũ:qđ non põt ꝓcedi: sicut ostendimus esse mensurã vel equale. Qz aũt superficies sit mẽsura fit ſm aliũ modũ:per quẽ.ſ.põt differre ab alys superficiebus in mensuratione z dimẽsione. Sz ſm primũ modũ nõ põt differre ab alys vllo mõ:vtroq; tamẽ modo accidens est. Sed ipsa inquantũ est finis accidens est finito:eo ꝙ est in eo nõ sicut pars eius:nec potest esse sine eo. Jam autem dixeramus in naturalib⁹ ꝙ conditio eius qđ est in aliquo non est vt parificetur ei in eẽntia. Jbi ergo cõsideretur B:qz si de hoc dubitatio modo contigerit non erit nisi ſm ꝙ ipsa est mensura q̃ est

B

accidens:quãuis eni hoc ꝙ in superficie ponũtur due dimensiones esset ei inquãtũ est ipsa:tamẽ B non esset cõparatio quantitationis ad formationẽ corpozalẽ:sed eẽt comparatio accidentalis ad formã:z tu scies B per cõsiderationẽ principiorũ. Scias autẽ ꝙ propter accidentalitatem que aduenit superficiei z recedit ab ea in corpore ꝓpter cõtinuationẽ z disgregationẽ z diuersitatẽ figurarũ z intersecationẽ earũ aliquãdo superficies corporis plani cũ destruitur inquantuꝫ est plana fit sperica. Jam autem nosti ex bis que dicta sunt ꝙ vna certissime supficies nõ est subiectũ sperice z plane in eẽ z aly in effectu sicut vnũ corpus põt esse subiectum in effectu diuersarũ dimensionũ que superueniũt ei. Similiter z superficies: vt eni remoueaꝫ ab ea figura eius:ita vt destruãꝫ dimẽsiones eius:B nõ põt in ea fieri nisi per icisionẽ eius. Jncisione enim eius fit destructio forme superficiei vnius q̃ erat in effectu. Jam autẽ nosti B ex alys verbis:z etiam nosti:qz B non sequiꝫ in yleita vt ei qđ est yle fit ꝯtinuatio alũde q̃ diſgregatio;z etiã nosti ꝙ cũ quis ꝯiunxerit superficies alias cũ alys:ita vt destruant termini cõmunes fiet ex eis superficies alia numero:z deinde si iterũ cõuerterit eam ad suã ꝓmã dispositionẽ non erit iam illa prima superficies vna numero:sed cõsimiles alie numero. Quoniaꝫ qđ adnihilatũ est nõ reducit:postq̃ aũt scieris formã dispositiõis in superficie scies etiã in linea. vnde considera de ea ſm illam. ¶ Constat igit ꝙ B accidentia sunt:quia esse eorũ non separaꝫ a materia. Nosti etiam ꝙ illa non separatur a forma que in natura sua materialis esse estimatur:z ꝙ linea separaꝫ a superficie in estimatione. Dico aũt ꝙ B separatio in boc loco duobus modis intelligitur:vno cũ ponimus in estimatione superficiem z nõ corpus:z lineã:z nõ superficiem:altero cũ attendimus superficiez tantũ:z nõ attendimus oino an sit cũ corpore:an nõ sit cũ corpore:tu eni nosti ꝙ differentia inter boc manifesta est:q̃n differt inter cõsiderare rez solũmodo q̃uis itelligaꝫ esse cũ alio:a quo nõ separatur:z iter cõsiderare rẽ solũmodo cũ cõditione separationis sue ab eo qđ cuꝫ ipsa est:vt sic iudicet de ea q̃si sit cõsiderata p se sola:q̃uis eni in tua estimatõe sit existẽs p se sola:tñ cũ hac discretõe iter eã z aliã rẽ iudicatuꝫ ꝙ ipsa nõ est cũ ea:igitur q̃cq̃ putauerit ꝙ superficies:z linea:z punctũ possunt putari linea superficies z punctuꝫ tali positiõe vt corpus nõ sit cũ supficie nec cũ linea:nec cum puncto. Jste iam putauit errorem. Nõ eni est possibile in estimatione poni superficiem per se sic vt non sit finis rei:sed sic vt estimet cũ proprio situ:z eximentur ei due plane partes quibus duabus partibus simul nõ obuiabit veniens ad eã:sicut tu nosti:igit qđ tu estimasti superficiem nõ est superficies. Superficies eni nõ est nisi ipsemet terminus nõ qđ est babẽs duos terminos. Sed si superficies estimatur ipsemet finis qui sequiꝫ ad vnaꝫ partẽ inquantũ est sic:vel estimet ipsamet pars z terminus:sic vt incisio fiat ei alio modo:tunc ipsa erit finis eiꝰ estimata cũ eo aliquo modo:z similiter est in linea z puncto. Qz autem dicunt ꝙ punctus designat lineaꝫ suo motu:est quiddam qđ dicit ad imaginandũ:sed nõ est possibile B esse. ꝙ eni punctus nõ põt poni tangens z mouẽs iam ostendimus hoc nullo modo posse esse:postq̃ enim tactus non permanet:nec remanet punctus post tactum nisi sicut erat ꝓius ante tactum:tunc non erat ibi punctum remanens ꝓncipium linee post tactuꝫ:nec remanet distensio inter illud z partes tactus partes linee que fit post tactum. Illud enim punctum non est factũ punctuꝫ:z terminꝰ nisi ꝓpter tactũ sicut audisti in nãlibus. Cum enim tactuꝫ consecutus fuerit motus:quomõ ipm

C

D

E

remanebit punctũ:z ita ſm ꝙ fuerit ꝓncipium linee erit puncti scda descriptio:hoc aũt nõ est nisi in imaginatione tantũ. ¶ Jtem necesse est sine dubio vt cum motus fuerit B sit aliqd habens esse sup qđ vel in quo fiat motus:z qđ sit receptibile motus:vt moueat in eo.igitur illud vel est spaciuꝫ qđ est corpus vel superficies:vel spacium in superficie vel spacium qđ est linea:B igit habebunt esse ante motuꝫ puncti:motus igit puncti non erit illis causa essendi. ¶ Esse etiã mẽsure corpozalis:manifestum est:esse vero superficiei est ex B ꝙ necesse est finitam esse mensurã corpozalẽ:esse vero linee est ꝓpter icisionẽ superficieruꝫ:z ꝓpter positionem terminoꝝ illis.

5 ¶ Jam aũt quidã putauerunt de angulo ꝙ ipse sit quãtitas cõtinua alia a superficie z corpore:vnde oportet cõsiderare B circa illũ. Dico igit ꝙ mẽsura siue sit corpus siue sit superficies:iam accidit ei cõtineri intra fines qui copulant in vno puncto:vnde inquantũ est inter bos fines est res habens angulũ:z si volueris qualitatez q̃ est ei inquantũ est huiꝰ appellabis angulũ:primuꝫ igit est: sicut quadratũ:z zᵐ sicut quadratura. Si autẽ posueris nomẽ anguli intentioni ꝓme:dices.angulus est equalis minor z maior ſm ꝙ est:qz eius esse mensura est. Si vero imposueris intentioni secũde:tũc ꝓpter mensurã que est in illo dices de illo veluti quadraturã. Jn hoc autem qđ est angulus ſm intentionem primã possunt poni tria spacia vel duo:z est tunc mensura corpozalis vel superficialis. ¶ Qui aũt putat dicẽs ꝙ non eẽt superficies nisi moueret linea in estimatione cum duobus suis punctis: quousq; facit eam longitudo que vere mota est in latum z inde ꝓuenit latitudo post longitudinẽ:z ob B est longitudo z latitudo. Si autẽ moueaꝫ linea ad faciendum angulum:sed nec in longũ solũ sicut est:nec in latũ:sicut cũ facit superficiem:sed moueaꝫ ex vno suoꝝ capituꝫ:z fit

6 angulus:B angulũ ponit gen⁹ quãtũ in mẽsuris. ¶ Causa autẽ huius rei est ignorantia intentionis de B qđ diximus.ſ.ꝙ rei opus est tribus vel duabus dimensionibus ad B vt angulus sit corpalis vel superficialis:postq̃ igiꝫ nosti:quia qđ dixit nõ sequiꝫ:tũc non debet audiri ab intelligentibus:eo ꝙ homo ille presumpsit loqui de eo qđ nõ ꝓueniebat ei qui obliuiosus z turbatus tenuit ꝙ superficies reuera est quadratus:vel parte altera longior z nihil aliud. Sed B verbum eius nõ est tale de quo curare debeamus. Jam igitur nosti esse mẽsurarũ:z ꝙ sunt accidentia:z ꝙ nõ sunt principia corpoꝝ:z ꝙ error nõ cõtingit in B nisi ex eo qđ tu nosti. Jam etiã patuit ex ꝓmissis ꝙ tẽpus accidens est:z ꝙ pendet ex motu. Remanſit igitur vt scias ꝙ nõ est mẽsura ꝓter bas. ¶ Et dico ꝙ quantũ cõtinuũ necessario vel est stabile habens esse sil cum omnibus suis partibus vel non est stabile. Si autẽ non fuerit stabile:sed renouaꝫ esse eius per successionez vnius post aliud ipsum est tẽpus. Si vero fuerit stabile z ipsum est mensura:tũc vel erit illa que est perfectior ex mensuris:z bec est in q̃ possunt poni tres dimensiones: nam plures in ea poni non possunt:z bec est mẽsura corpozalis:vel in qua possunt poni due tñ dimensiones vt ꝙ est babẽs vnã tñ dimẽsionẽ: eo ꝙ eẽ continuũ babet aliquã dimensionẽ in effectu vel in potẽtia. Sz qz dimẽsiones nõ fuerũt pluſq̃ tres nec minus q̃ vna:ideo mensure sunt tres:z be sunt quãtitates cõtinue p se. Jã autez appellant quedã alie quãtitates cõtinue:sed non est ita.

7 ¶ Locus vo est ipsa supficies:grauitas vo z leuitas suis motibus faciunt debere esse mẽsuras diuersas in tẽporibus z locis:z nõ est illis vt separent in ptes:q̃rũ vna numeret aliquã earũ.ſ.grauitatẽ vel leuitatẽ:neq; vt opponãt sibi ſm eq̃litatẽ vel ineq̃litatẽ sic:vt ponat eis aliqs terminus q̃ parificet aly termino eiusdez generis:neq; vt hoc qđ sequiꝫ ex isto parificet ei qđ sequiꝫ ex illo qđ est eiusdẽ generis:neq; qz alius terminus parificet ei sic: vt sit ei equalis vel inequalis:nõ eni adequabiꝫ:sed ieq̃bitur. Nos autẽ nõ itelligimus per equalitatẽ z inequalitatẽ:quas notũ est esse mensuras:nisi banc intentionez.

¶ Diuisio autez que accidit grauitati z leuitati: qz vna grauitas est dimidiũ alterius grauitatis. boc nõ cõtingit nisi vel qz motũ est in vno tẽpore dimidio spacio:vel in vno spacio tẽpore duplo:vel qz maior mouet decrsum ꝓ instrumẽtũ tali motu:ex quo sequiꝫ minorẽ moueri sursum vel aliquid aliud huiusmodi. Et est B sicut calor qui est duplus alterius calorisꝫeo ꝙ agit duplũ illius: vl est in corpore duplo ꝑsimili in calore. Similr est dispositio magni z parui multi z pauci. B eni accidentia sunt etiaꝫ que accidunt quãtitatibus de predicamento relationis. Tu autẽ iam cognouisti B oia ex alys locis:igit quantitas oino est illa in qua possibile est esse aliquid de illa qđ ꝑ seipsum potest esse vnum numerans:siue boc possit esse in se siue sit ex positione.

¶ Capitulum. V. De certificãda quidditate numeri z de diffone suarũ specierũ z manifestatione ꝓncipioꝝ eius.

A

Oportet vt bic certificemur de natura z proꝑietatibus numerorũ:z quomodo debent itelligi dispositiones z esse eorũ. Jam autez transieramus ad boc incidenter ad loquendũ de quantitatib⁹ cõtinuis. Nostra eniꝫ intentio fecit debere boc fieri. Dicemus igitur qđ numer⁹ habet eẽ in rebus:z habet esse in anima:z illud ꝙ dixerunt quidã ꝙ numerus non babꝫ esse in aia nõ est attendẽdũ. Sed qđ dixerunt ꝙ numerus expoliatus a numeratis signatis non babꝫ esse nisi in aia:B verũ est:postq̃ aũtem iam ostendimus ꝙ vnuꝫ non expoliatur a signatis:ita vt existat per se nisi in itellectu:similiter intelligendũ est de vnoquoq; qđ sequitur in ordine post esse vnius:ꝙ autẽ in eis sunt que numeri sint:sine dubio verum est:eo ꝙ in eis que sunt: sunt vnitates pluſq̃ vna:vnuſquiſq; aũt numeroꝝ ꝑticies est per se:z est vnus in se.inquantũ ipse est ipsa ꝑticies:z inquantũ ipsa est species babet ꝓꝑietates. Jd eni qđ non babet certitudinem in se impossibile est: vt habeat ꝓꝑietatẽ ꝓximarietatis vel cõpositionis vel perfectionis vel superfluitatis vel diminutiõis vel quadrationis:vel cubitionis:vel surditatis:vel aliarũ figurarũ quas babent numeri.igitur vnicuiq; numeroꝝ est certido ꝓꝑia z forma ꝓꝑia que de ipso concipiꝫ in aia: z ipsa certitudo est vnitas eius:qua est id qđ est. Numer⁹ autem non est multitudo que non conueniat in vnitate: ita ꝙ non est necesse dicere esse aggregatum ex vnitatibus. ipse enim numerus inquantum est aggregatus vnꝰ est:z possunt ei attribui ꝓꝑietates que non sunt alteri⁹ numeri:nec est mirum si res sit vna inquantũ babet aliquam vnã formã sicut est denarietas z ternarietas z habeat multitudinem in se:igitur inquantũ est denarietas est cũ ꝓꝑietatibus que conueniunt omnibus decem: sed inquantum babet multitudinem nõ habet ꝓꝑietates:nisi ꝓꝑietates multitudinis que est opposita vnitati:z ꝓpter boc decem non diuiduntur ſm denarietatẽ in decem decimas:quarũ vnaquaq; habeat ꝓꝑietatẽ denarietatis. ¶ Nec debet dici ꝙ decem sint nouem z vnum:vel quinq; z quinq;:sed vnum z vnuꝫ z vnũ quotuſq; puenias ad illũ. Dictio eni tua q̃ dicis ꝙ decez sunt nouẽ z vnũ:est dictio qua ꝑdicasti nouẽ de decẽ:z insuꝑ addidisti vnũ:est igit q̃si sic dixeris ꝙ decẽ sunt nigruꝫ z dulce. Oporteret igit vt ille due ꝓꝑietates eẽnt vere

B

de decē q̄ addunt vna sup alia. igit decē eēnt nouē ⁊ etiā vnū. Si aūt p hāc additionē nō intendisti notificare: fz intēdisti sicut ille qui dicit q̄ hō est aīal ⁊ rōnale. scz aīal qō est rōnale erit silr q̄si diuisses q̄ decē sunt nouez qui nouē sunt vnū: qō ēt est incōueniens. Si vo intelligis q̄ decē sunt nouē cū vno: ⁊ intēdis p ℔ q̄ decē sunt nouem qui sunt cū vno: ita vt cū nouē fuerint sola nō sint decē. Cū vero fuerint cū vno: tunc illa nouē sint decez: similr etiā errasti: siue enī nouē sint sola: siue aliquid sit cuz eis ipsa semp erūt nouē: ⁊ nullo mō erunt decē. Si aūt non itellexisti per vnū ꝓpietatē quā hīt nouē: sed decē: erit tunc quasi diceris q̄ decem sunt nouē: ⁊ exīdo nouem sunt etiā vnū. ℔ etiā error est: ℔ aūt totū solemus dicere: sed iducit errorem. Sed denarius est aggregatio ex nouē ⁊ vno cū accepta fuerint vtraq; simul: ⁊ ꝓuenit ex eis ꝓiunctis aliqd aliud ab eis: qō est decē. ¶ Cū aūt volueris scire certitudinē diffinitiōis vniuscuiusq; numeri erit vt dicas q̄ numerus est ꝓueniēs ex aggregatione vni⁹ ⁊ vnius: ⁊ vnius: ita vt numerent oēs vnitates. Necesse est enim vt numerus diffiniat per aliquā ex suis ꝓprietatibus sine cōsideratione cōpositionis eoꝝ ex gbus cōpositus est: ⁊ tunc ℔ erit descriptio illius numeri non sua diffinitio substātialis: vel p considerationē cōpositionis eoꝝ ex gbus cōpositus est. Si autē cōsideraī cōpositio eius ex duobus numeris tm̄ abscq; alys. vbi gr̄a. q̄ denarius cōpositus est ex quinq; ⁊ quinq: non erit ℔ digni⁹ quātū ad cōpositionē eius q̄ ex sex: ⁊ quatuor. Naz eēntia eius nō pendet potius ex vna cōpositione q̄ ex alia: inquantū enī ipse est decem est vna quidditas: ⁊ impossibile est vt eius quidditas sit nisi vna: ⁊ qō signāt ei⁹ gd̄itatem inquantū est vna sit diffinitiones diuerse. Cum autē ℔ sit tunc eius diffinitio nō est dignior esse ex vna illarū cōpositionū potius q̄ ex alia: sed ex ℔ qō diximus: postq̄ autē ita est ei: tūc qñ compositio ex qnq: ⁊ qnq; ⁊ ex sex: ⁊ quatuor ⁊ ex tribus: ⁊ ex septē iaz est comitās: ⁊ ꝯsequēs illū: tunc ℔ sunt descriptiones eius quāuis cū diffinieris illū per quinq; ⁊ quinq; oportebit te tūc diffinire quinq;: ⁊ sic reducis ad vnitates: ⁊ tūc itelligis. Idē enī intelligitur cuz dicis q̄ decez sunt ex quinq; ⁊ qnq;: sicut cum dicis qō est ex tribus ⁊ septē vel ex octo ⁊ duobus. scz si consideraueris illas vnitates aggregatas. Si vero cōsideraueris formā de quinq;: ⁊ de tribus ⁊ septē: erit vnaqueq; istarū cōsiderationū diuersa ab alia: essentia enī vnitatis nō habz diuersos itellectus certitudinis sue: sed multiplicant eius accidētia ⁊ comitant: ⁊ ꝓpter hoc dixit egregius phūs. Nō putetis q̄ sex sūt tres ⁊ tres; sed sunt sex semel: cōsideratio autē numeri ſm vnitates suas est difficilis ad imaginādū: ⁊ ad proferendū: ⁊ iō necessario recurrunt ad descriptiones predictas. s. ex qnq; ⁊ quinq; vel ex alys. ¶ Qō aūt debet inquiri de dispositione numeri. ℔ est. scz dispositio dualitatis: quidam enī illoꝝ dixerunt dualitatē non esse aliquā de numeris: eo qō dualitas est primū par: vnitas vero est primū impar; ⁊ nō est numerus: similiter ⁊ dualitas que est primū par nō est numerus: ⁊ dixerūt q̄ qz numerus est multitudo composita ex vnitatibus: ex omnibus autē vnitatib⁹ cōstituentibus numerus pauciores sunt tres: ideo dualitas si est numerus: tūc necesse est: vt sit vel compositus vel primus: ⁊ si est compositus: tunc numerat eum aliud q̄ vnitas. Si autem est numerus primus: tūc nō habz medietatē. Qui autē inquirunt certitudinem nō occupātur circa huiusmodi vllo modo: quoniā vnitas non fuit non numerus ob ℔ qō sit par vel impar. Sed qz non separatur ipsa in vnitates. Cum autē dicant numerum esse cōpositum ex vnitatibus non intelligunt id qō intelligunt apud arabes grāmatici de verbo aggregatiōis: ⁊ qō minor aggregatio est tres: quāuis diuersitas sit in hoc. Intelligunt enim per ℔ maiorez vel plurem vno: qz sic consueuerunt: nec curant si inuenitur par qui non sit numerus vel inuenerit impar qui non sit numerus. Si autem posuerimus eos dicere posse inueniri parem qui non sit numerus: vel imparem qui nō sit numerus: non tamen concedent de numero primo q̄ non habet medietatem absolute. Sed cōditionaliter qz nō habet medietatem q̄ sit numerus inquātū est primus. Intelligunt enī de primo q̄ non est cōpositus ex numero: ⁊ non intelligūt de numero: nisi id in quo est discretio: ⁊ in qua iuenitur vnitas: igitur dualitas est primus numeroꝝ: ⁊ est vltima paucitas in numero. ¶ Multitudo aūt in numero nō peruenit ad finem: paucitas vero dualitas nō dicitur per se sed respectu alterius numeri. Nec qz dualitas nō est maior aliquo sequitur inde q̄ non sit eius paucitas comparatione alterius a se: vnde nō oportet vt si ponaī dualitas referri ad aliquid sequi inde ipsa nō referri ad aliud relatione que sit diuersa ab alia: non enī debet vt cū alicui rei accidunt due relationes simul. scz relatio paucitatis ⁊ relatio multitudinis: ita vt cum fuerit paucuz respectu alicuius sit multuz respectu alterius: sequi ex hoc: vt cum omni paucitate que accidit alicui accidat etiā eidē multitudo. Sicut si aliquis idem fuerit dominus ⁊ seruus non debet sequi ex hoc q̄ aliquis alius non sit dns tantū: nec si aliquid est genus ⁊ species: sequitur ex hoc: vt aliquid aliud non sit genus tantum. Non enī paucus fit paucū ꝓpter aliquid aliud respectu cuius est paucū: sed ꝓpter aliquid aliud qō cōparatione eius est multuz. Dualitas igit est paucitas paruissima: sed paucitas eius est respectu oīs numeri: eo q̄ minor est omni numero: ⁊ est paruissima: quia nō est talis multitudo in qua sit numerus. Cum aūt nō cōsideraueris dualitatē respectu alicuius alterius: sed p se: tūc nō erit pauca. ¶ De multitudine vero itelligunt due intentiones: vna est vt in re sit ex vnitatib⁹ plusq̄ vna: ⁊ ℔ nō fit respectu alicuius vllo modo. Alia est vt sit in ea q̄tū est in aliq̄ alio ⁊ insup aliud: ⁊ ℔ est in respectu. Simili etiā est de magnitudine lōgitudine latitudine: multitudo igit absoluta est oppositā vnitati oppositione qua aliqd oppositum est suis ꝓincipys: ex gbus perficit: alia vero multitudo opponit paucitati oppositione relationis: nec est cōtrarietas iter multitudinē ⁊ vnitatē vllo modo cū vnitas cōstituat multitudinem: ⁊ debemus certificare hoc.

¶ Capitulum. VI. De oppositione que est inter vnum ⁊ multum.

Oꝛtet considerare oppositionē que currit inter multum ⁊ vnum oppositio vero fit quatuor modis: ⁊ hoc iam certuz est: sed adhuc certificabitur q̄ forma oppositionis facit debere tot esse modos ei⁹ ex quibus vna est oppositio cōtrarioꝝ: oppositio vo que est inter vnū ⁊ multū nō est huiusmodi: vnitas enī cōstituit multitudinē: nullū vero cōtrarioꝝ constituit suum cōtrariū: sed remouet ⁊ destruit: potest aūt aliquis mihi obycere dicens. q̄ vnū ⁊ multū talia sunt: non enī oportet dicere q̄ cōtrariū destruit cōtrariū: quocunq; modo euenerit: sed vt dicaī q̄ cōtrariū destruit cōtrariū cū venit in subm ei⁹: ⁊ hoc mō vnū cōsueuit destruere multū: cum opponitur in subiecto qō erat multitudinis: sicut iā concessisti q̄ eidem subiecto accidit vnitas ⁊ multitudo. Cōtra quā sic respondeo q̄ multitudo sicut non acquiritur nisi per vnitatem: sic nec destruitur: nisi ꝓpter destructionem suarū vnitatū: multitudo autē nō destruit per se destructione prima: sed primo accidit suis vnitatibus destructio: ⁊ deinde accidit ei simul destrui ꝓpter destructionē suarū vnitatum: igitur cum vnitas destruit multitudinem nō fit ℔ ꝑncipaliter: sed qz vnitates que sunt multitudinis: primo destruunt a sua dispōne in effectu: ita q̄ fiunt in potētia: ⁊ ex hoc sequit vt nō sit multitudo. igit vnitas nō ōstruit multitudinē sic: vt nō destruatur vnitas: sic calor destruit frigiditatē: vnitas itaq; non est ꝺria multitudini: nisi sic q̄ vnitatibus illis accidit cā destruens ex q̄. pueniunt illi modi: ⁊ ℔ fit ꝓpter destructionē superficierū. Si autem ꝓpter aduentū cuiuslibet eoꝝ in subm opz vnitatē esse ꝺriā vnitati: quāuis vnitas nō destruat vnitatē: sicut calor destruit frigiditatē: tamē vnitas aduenies cū destruit vnitatē prīā: destruit eam a re que non erat subm vnitatis alterius: ⁊ qō magis debz putari hoc est. s. qz est pars sui subi: sed multitudo nō destruit ꝓp hanc vnitatē destructione prīa. ad cōditionem vero ↄtrarioꝝ non sufficit tm̄: vt sit vnū subm: in qō ipa sibi succedant: sed oportet vt cum hac successione sint ēt nature refugientes a se ⁊ multū distantes: ⁊ sua distantia sit prima. Non enim sunt talia cōtraria: vt vnū eoꝝ precedat alterū in diuersitate que est inter illa. ¶ Pōt etiaz aliqs dicere q̄ subm vnitatis ⁊ multitudinis nō est vnū. Cōditio vero ↄrioꝝ est vt duobus ex illis sit subm vnū numero: vnitas vero p se: ⁊ multitudo p se nō hīt subm vnū numero: sed vnū specie. Subm enim multitudinis qūo erit vnū nuō: ex predictis aūt poteris scire certitudinem huius: ⁊ qd est in illo: ⁊ qd de illo: ⁊ qd ad illū. igitur iaz manifestū est q̄ oppositio q̄ est iter vnū ⁊ multū nō est oppositio ↄrioꝝ. ¶ Cōsideremus g̃an sit inter ea oppositio forme ⁊ ꝑuationis. Sed primum oportet scire q̄ ꝑuatio que est vna ex his duobus est ꝑuatio rei: cui⁹ natura erat essendi in subo eius vel in specie eius vel in genere eius: sicut iaz manifestū est tibi de itentione ꝑuationis. Tu aūt potes sustinere q̄ vnitas aliquo modo est ꝑuatio multitudinis: cuius nā est ſm spēz suā multiplicari: ⁊ potes sustinere: vt aliquo mō multitudo ponaī ꝑuatio vnitatis in rebus: quarū nā nata est vniri. Verum est aūt impossibile esse duo: quoꝝ vnūqōq; sit ꝑuatio ⁊ habitus respectu alterius: sed ex his illud qō est habit⁹ est id qō p se itelligit: ⁊ est stabile per seipsum. ꝑuatio vo est vt illud qō itelligit p se: ⁊ est stabile per se nō sit in re: cuius nā erat vt esset in illa: euenit igitur q̄ ꝑuatio non intelligitur: nec diffinit nisi p habitū. Quidā g̃ ex antigs posuerūt oppositionē q̄ est habitus ⁊ ꝑuationis oppositionē q̄ est iter vnū ⁊ mltū: ⁊ q̄daz oppositionē que est ꝑme ↄdictionis: ⁊ illi posuerunt sub habitu formā vt bonitatē: ⁊ ꝺmpar: ⁊ vnū: ⁊ finitū: ⁊ lumē: ⁊ dextrū: ⁊ quietū: ⁊ rectū: ⁊ q̄dratū: ⁊ sciam: ⁊ memoriā: ⁊ masculū: ⁊ sub ꝑuatione ponunt opposita istoꝝ: sicut est malicia ⁊ par: ⁊ multū: ⁊ infinitū: ⁊ sinistrū: ⁊ tenebra: ⁊ mobile: ⁊ curuum: ⁊ pte altera lōgitoꝝ: ⁊ opinio: ⁊ oblitio: ⁊ femina. ¶ Nobis aūt graue est ponere vnitatē habitū: ⁊ multitudinez ꝑuationē. ꝑmo qz nos iuenimus vnitatē priuari diuisione ⁊ pte in effectu: ⁊ accipimus diuisionē ⁊ partitionez in diffinitione multitudinis: ⁊ iam diximus quid cōtingat in his: scdo qz vnitas est in multitudine: ⁊ cōstituēs eaz. Sed qūo q̄ditas habitus est in ꝑuatiōe: ita vt ꝑuatio sit composita ex habitibus qui cōiunguntur. Similr si habitus fuerit multitudo: tūc qūo erit cōpositio habitus ex suis ꝑuationibus: vñ nō pōt esse iter ea oppositio ꝑuationis ⁊ habitus: ⁊ postq̄ ℔ nō pōt esse: tūc nō potest dici ēt q̄ oppositio sit inter ea: que est ↄdictoriarū: q̄ enī ex his est in verbis est ꝓter intentionē nostrā. Qz vero ex his est in rebus est de genere oppositionis que est ꝑuationis ⁊ habitus: imo est genus huius oppositionis: qz affirmatiua est stabilitio: ⁊ negatiua est ꝑuatio: ⁊ si huiꝰ oppositio esset inter vnuz ⁊ multū: accideret absurdum qō accidit in predictis. ¶ Consideremus igitur si sit inter ea oppositio relationis. Sed dico non posse dici iter vnitatem ⁊ multitudinē ſm eēntias eoꝝ esse oppositionez relationis. Nō q̄ q̄ditas multitudinis itelligit respectu vnitatis: ita vt multitudo nō sit nisi: qz hec est vnitas: quāuis multitudo nō sit nisi cā vnitatis: ⁊ tu iam nosti ex libris logice oīam iter id qō non est nisi ꝓpter aliud: ⁊ inter id cuius q̄ditas nō dicit nisi respectu alterius. Sed multitudo non eget ad hoc vt intelligaī nisi qz ex vnitate: qm̄ causatum est vnitatis in seipsa: ⁊ hoc q̄ intelligit esse causata aliud est ab eo: q̄ intelligit esse multitudo: ⁊ relatio nō est illi inquantū est causata: causalitas vo comitans multitudinem nō est ipa multitudo. ¶ Jtē si multitudo esset de relatione eueniret q̄ sicut quidditas multitudinis dr respectu vnitatis sit q̄ditas vnitatis inquātum est vnitas dicere respectu multitudinis ſm ↄditionē ↄuersionis relatoꝝ: esset coequa in esse: inquātū ℔ est vnitas: ⁊ illa est multitudo. Nō e aūt ita in re. ¶ Postq̄ igit manifestū est totū ℔. tūc claret nō eē oppositionem iter ea ſm seipsa: sed cōsequit ea oppositio. s. qz vnitas inquātū est mēsura opponit multitudini inquantū est mensurata: rē aūt esse vnitatē: ⁊ eā esse mēsurā nō est idē: qz distinctio est iter ea: vnitati enī accidit vt sit mēsura: sic accidit ei: vt sit cā. deide ꝓpter vnitatē q̄ inueniunt in rebus accidit eis: vt sint mēsure: vnū aūt cuiuscq; rei: ⁊ mensura mēsura ei⁹ sunt gñis rei: qm̄ vnū in lōgitudinib⁹ est lōgitudo: ⁊ in latitudinib⁹ est latitudo: ⁊ cozpatis cozpatuz: ⁊ in tēporib⁹ tps: ⁊ in motib⁹ motus: ⁊ in lācib⁹ pōdus: ⁊ in noib⁹ ⁊ vbis: sylaba. ¶ Jā aūt conati sunt quidā ponere in oī re vnū id qō pōt esse minus in ea: eo q̄ ad vltimum peruenit ad id qō est paruissimū in illa: ex reb⁹ autē q̄dā posita est vna per naturā: sicut nux ⁊ cucumer: ⁊ quedaz est in qua ponit vnū ad placitū. Sitigit sup illud vnū aliquid fuerit additum erit plus in eo: ⁊ si subtractus fuerit aliqd de eo nō inueniet vnū: qz nō erit boc vnū: nisi positū fuerit cū sua itegritate: ponūt etiā ℔ vnū esse de reb⁹ euidentioribus in suo genere: vnū enī. vbi gr̄a. in longitudinib⁹ est palmus. Et in latitudinibus est palmus in palmū: ⁊ in cozpatis palmis in palmū: ⁊ in motib⁹ motus mēsuratus cognitus. Nō inuenit aūt motus huiꝰ qui sit cōtinuus oibus nisi motus mēsurati naturali: ⁊ ꝓpter q̄ nō variant: sed extendunt cōueniēter sic q̄ ꝓueniunt in oī mēsuratione: ⁊ adhuc magis ꝓpie sunt illi qui sūt minoris mēsure ſm motū: pua aūt mēsura ſm motū est illa cuius tps est magis puū: ⁊ ℔ est motus celestis velocissimus valde cōtentus in sua mēsura. Circularis enīz nec augeī: nec minuit vnq̄: paruitas mensure: cuius cognita est per velocitatē sui recursus: non q̄ expectemus aliā eius reuolutionē in posterum: vt in vnaquaq; die: ⁊ nocte sequentibus compleatur eius vna reuolutio propinqua ad esse adinuentioni ⁊ terminationi: nec etiaz terminationē q̄ fit motib⁹ boraꝝ: ad boc vt motus vnius horę. vbi gr̄a. sit mensura motuū: vt ideo tps illius sit mēsura tēporiꝝ. Jaz aūt accidit motibus: vt ex eis aliquis dicatur motus vnus ſm mēsurā cursus. Sed ℔ nō est hic reciprendū: qz nō est de his que ꝑmo ponimus. ¶ In pōderosis aūt ponūt q̄ eius pōderositas est veluti vni⁹ dragme: aut vnius denarij vna: ⁊ in iterualtis musice ponunt alba: q̄ interpretatur g̃ta toni: vel aliquid aliud q̄ est minoris iteruallī: ⁊ in vocibus lr̄a vocalis brevis. vel littera muta: vel sylaba brevis: vnumq̄q; autē istoꝝ vocatoꝝ nō euenit necessario: sed ponit ad placitū. possibile

est enim poni vnū in vnoquoq; ꝓdictoꝝ siue in maiore siue in minore quā posuerant. Et cum ℬ cōpositū fuerit vnum in huiꝰ rebus: non oportebit tñ vt cū eo mēsurentur quecūq; sunt eiusdē generis: pōt enim esse vt alteruꝫ sit icōmunicans ei qđ per ipsum primū mensurauimus. Est enī linea incōmunicās linee: ⁊ est superficies icōmunicans supficiei: ⁊ est corpus incōmunicās corpi. Sicut aūt linea ⁊ supficies ⁊ corpus sunt icōmunicantia linee superficiei ⁊ corpori: sic ⁊ motus incōmunicat motui. Et postq̄ ita est: tūc tēpus ⁊ grauitas etiā icōmunicāt tēpori ⁊ grauitati: ⁊ pōt esse vt gcgd nō cōmunicat isti cōicet alij. Et ℬ totū nosti ex disciplinalibus. Cū aūt hoc ita sit: tūc vnitates que ponunt in vnoquoq; ꝺ̄ toꝝ genere: sunt multe ⁊ ysq; in ifinitū. Cū igit fuerit ℬ vnū aptū ad mēsurandū eo aliqd: tamē pōt esse multa sine numero que nō mensurabunt per illud: postq̄ aūt per mēsurā cognoscit mēsuratū apud sciam ⁊ sensuꝫ: tūc p mēsuras cognoscunt res ipse. ¶ Quidā aūt dixerūt q̄ bō mēsurat vnāquāq; rē p ℬ q̄ ipse bz sensuꝫ ⁊ sciam: ⁊ p eas apprehendit quicquid est: ⁊ iō fortasse sensus ⁊ scia sunt mensure sciti ⁊ mēsurati: ⁊ hec sunt radix illi. Et ꝟtingit etiā q̄ mēsura pōt mensurari per mensuratū: ⁊ ℬ debes imaginari in diſpōe oppōnis que est inter vnitatē ⁊ multitudinez.

Dubi, ¶ Dubitaꝫ aūt de dispōne magni ⁊ parui qūo sibi opponit: ⁊ qūo opponaꝫ eis eq̄litas: eq̄le enī oppositū est vnicuiq; eoꝝ. Quia equale ⁊ magnū nō pōt esse nisi ineq̄lia: ⁊ silr eq̄le ⁊ paruū. Si autē ℬ qđ magnū ⁊ paruū opponunt sibi de relatione est: tunc ℬ etiā erit magnū in cōparatione illius qđ est paruuꝫ: ⁊ equale non referet ad aliqđ illoꝝ: sed ad id qđ est sibi equale: ⁊ ideo putaꝫ per ℬ q̄ inquantū est magnū ⁊ paruum non opꝫ vt sit inter ea equale: ℬ enī nosti ex alys locis.

Soluſio. ¶ Postq̄ ãt res ita est: tūc potest dici q̄ oppositio equalis ꝑma nō ē ad magnū ⁊ paruū: sed ad inequale: qđ est eius ꝓpriū in re: in cuius natura est esse equalitatē. Non enī est eius ꝓpriū in pūcto vel vnitate vel intelligentia vel colore vel in alys rebus: in quibus nō est mensura: sed in rebus in quibus est mensurabilitas ⁊ quātitas: igit equale nō est oppositus nisi sue ꝓpriationi que est inequalitas. Sed inequalitas comitaꝫ illa duo. ſ. magnū ⁊ paruū: sicut genus. Nō aūt intelligo q̄ sit genus: sed est intētio que comitaꝫ vnumqđq; illoꝝ duū: vnū aūt illoꝝ est magnū: sed magnitudo est intētio quā comitaꝫ hec ꝓpriatio: alterū vero est paruū ⁊ paruitas est illius modi ad hoc.

¶ Capitulum. VII. Qꝛ qualitates sunt accidentes.

A LEquamur igitur nunc de qualitatibus. Sꝫ qualitates sensibiles ⁊ corporales non est dubiū esse. Jam enim locuti sumus de esse earū in alys locis ⁊ destruximus opiones eoꝝ qui tenuerunt eas nō esse. Nunc autem non dubitaꝫ de eis nisi an sint accidentes an non. Quibusdā enim visuꝫ fuit q̄ ipse sint subse que cōmiscent corporibus ⁊ diffundunt p eas. Color itaq; p se suba est ⁊ calor: ⁊ similr vnūqđq; aliorꝫ: igit apud eos q̄litates sunt huius dignitatis: nec sufficit eis q̄ ℬ habent esse vicissim ⁊ remouent designata existēte in suo esse. Ipsi enim dicunt q̄ nō anichilanꝫ ille res: sed paulatim separanꝫ: sicut aqua qua humectatur pānus: ⁊ paulo post nō inuenit aqua in panno ipo habēte esse ſm modū suū: ⁊ tamē ob hoc non fit aqua accidens: qꝛ aqua suba est que separaꝫ ab alia suba cui cōiuncta fuit: fortasse enim separaꝫ separatione tali q̄ nō sentiꝫ in ea pp partes q̄ separanꝫ ab ea adeo minime q̄ non pōt eas sensus apprehendere separatione separante. ¶ Dicūt autē alq̄ q̄ occultanꝫ: ⁊ opꝫ vt ostēdamus esse falsuꝫ: qđ dixerūt,

¶ Dico igit q̄ si hec sunt substantie necessario vel sunt substātie que sunt corpora: vel sunt substātie que nō sunt corpa. Si aūt sunt sube nō corporee: tūc vel sunt huiꝰ: q̄ pōt ex eis cōponi corpus: ⁊ hoc est absurdū: qm ex eo qđ nō partiꝫ in spacia corporea non pōt corpus cōponi: vel non pōt ex eis corpus cōponi: sed earū eē nō est nisi propter cōiunctionē sui cū corporibus: ⁊ ꝓpter infusionem sui in illa: primū autez de hoc est q̄ he sube habebunt situm. Sed oīs substātia habēs situ diuisibilis est: ⁊ ℬ iaz notum est tibi. Secūm est q̄ vnaquecq; earū substantiaz necessario ex natura sua vl pōt separari a corpore in quo est vel nō pōt. Si aūt fuerit sic vt nō possit separari: sed habuerit suū esse in corporibus: sic vt ipsa subiecta sint ei: eo q̄ non est in eis: sicut pars eius: nec est separata: corporis autē qđ designatū est per illā perfecta est substantialitas per se: tūc nō est nisi accidēs: nec habet ipsa de substātialitate nisi nomē tantū. Si aūt possunt separi a suis corporibus: tūc separatio vel talis erit q̄ per eaz mouentur de hoc corpore ad aliud corpus: eo q̄ nō pōt bre existentiā p se vel sepatio talis erit q̄ poterunt existere per se. Si autē sic fuerint q̄ ℬ q̄ non sunt in hoc corpe. ideo cōtingit q̄ mote sunt ad aliud corpus: sequeꝫ ex hoc q̄ a quocunq; corpore remoueꝫ sua albedo vel mouebit ad aliud corpus cōtingēs illud: vel remanebit per se expoliata quousq; perueniat ad corpus remotus: interim ipsa manens nō ꝟiuncta alicui corpori in mora peragēdi spaciuz: ⁊ sequeꝫ etiā ex hoc q̄ cū vnū corpus calefacit aliꝰ corpus trāsferat calorē a se in illud: vnde infrigidabitur qđ calefaciebat aliud. ¶ Deīde hec spēs translationis, nō auferret ei accidentalitatē suā eo q̄ multi ex hominibus cōcesserunt hanc trāslationē fieri in ipsis accidentibus. ſ. trāslationē in partes subi: ⁊ trāslationē de subo ad subz: qꝛ nō est nō accidēs nisi habeat existere nō in subo. Si aūt id qđ est existens in subo cōsideraꝫ posse trāsferri ad aliud subm: sic vt nō expolieꝫ ab illo: profecto ℬ cōsideratio nō est nisi post existētia in subo. Sꝫ hoc nō pōt esse vllo mō: nec pōt eē qn id qđ existit in aliquo subo pēdeat eēntia eius singulariter ab illo subo: vñ cōstat q̄ nō pōt remanere eius singularitas nisi in illo subo singulari. Si aūt nō fuerit suū esse in illo subo: tunc nō egebit eo nisi ob aliquā cām q̄ nō est ꝟstituēs ipm esse inquantum est ipsius idiuiduū: ⁊ iō pole est ipsiuz cām remoueri ab eo: ⁊ ceteras cās sic: vt ad exīntiā suā ñ egeat subo illo: remotio enī illius cāe nō est cā sibi egendi illo subo. Qm̄ cā q̄ in aliquo nō eget subo: est ꝓpatio cāe iquantū egebat eo: ⁊ ipm in se nō egebat: vñ remotio illius cāe nō est eē aliā cām nisi fuerit icōueniēs non remoueri cām illā nisi pp eē illi alterius cāe tñ: ⁊ nō pp aliqd aliud. Cū igit euenerit cā ista remouebiꝫ illa cā: igit res sic erit q̄ paruꝫ egebit subo primo. Sed egebit alio subo duabus de causis. Quarū ꝑma est pp remotionez ꝑme cāe. Scda est pp eē scbe cause: vniuerse aūt iste cause sunt res extra nāz illi accidentis: qđ nō eget illis ad ℬ vt sit certitudo sue eēntie. ſ. vt sit color ille: qꝛ nō eget illis nisi in appropriando se cū subo ad ipsuz eēndū colorē. Si aūt ad essendū hūc colorē fuerit ipsum idē subm: tūc nō egebit aliquo qđ facit illū egere subo. Cuius enī esse p se sufficiēs est existere: vt nō egeat subo: nō accidet ei aliqd pp qđ egeat subo nisi pp cōuersionē sui. Si aūt nō fuerit idē ipm subm: ſz pēdet ex subo: tūc ipm subm appropriatū est ei: eo q̄ deductū est ad id qđ est appropriatū p se: appropriatū enīz nō aptaꝫ ad qđlibet ifinitoꝝ in potētia: qđ nō ꝟingit gn differat ab altero i suo iudicio. ¶ Sigs aūt dixerit quo aptabiꝫ vni tñ assignato: dicēt ei q̄ adaptaꝫ ei a quo pēdet ſz certitudinē sui eē principalr: igit appropriaꝫ ei p ℬ.

D Color igit iste inquātū est color iste vel nō est egēs subo: vel est egens aliquo ꝓprio subo. Cōuersionē aūt sue idētitatis si tenere voluerimus incidemus in laqueū: a quo vix expediri poterimus. De cōuersione enī idētitatis nō intelligimus vt ℬ annichileꝫ: ⁊ illud sit sine introitu alicuius de ꝑmo in scm. Si enī ℬ esset: eueniret tūc q̄ primū ānichilareꝫ: ⁊ alterū bret esse: ⁊ nō eēt primū qđ mutatū est ad zm: qꝛ nō itelligimus de cōuersione: nisi qꝛ id qđ fuerat subm ꝑmo: iā assignaꝫ scōo. De ꝑmo enī remanet aliqd in scōo igit cōpositū est ex mā: ⁊ ex alio qđ est in ea: vñ si hoc assignareꝫ coloritati: profecto in colorita te esset aliquid qđ destrueretꝫ: ⁊ aliqd qđ remaneret: ⁊ qđ destrueꝫ esset illud p qđ aliqd fit color. imo est ipsa color itas que est forma mālis vel accidens: ⁊ noster sermo est de ipsis. Redeam⁹ igit ⁊ dicamus q̄ si pole est separari ab bis subys: ita vt albedo vel aliqd hꝫ existat per seipm: nec iō tūc fiet ei assignatio ⁊ albedo: cui⁹ nā est vt apprehendaꝫ erit sic q̄ nō refugiet apprehendi pp vltimā puitatē sui: ⁊ oīno id qđ intelligiꝫ erit albedo tñ. Si aūt fuerit sic: sequeꝫ tūc ex hoc q̄ inanitas erit: ita q̄ erit in ea designata: ⁊ nō est in corporibus: ⁊ sequeꝫ ēt q̄ habebit aliquē situ ⁊ mēsurationē aliquā. igit habebit in se mēsurā sensibilē: nisi id qđ est minimū esse. Nos enīz nō imaginamur albedinē sine situ: igit nō bz mēsurā: nedū posse videri. Si enī bret mēsurā ⁊ situ: ⁊ insup dispōnez albedinis: eēt tūc corpus albū: nō albedo tñ. Nos enim nō itelligim⁹ de albedine nisi hēat dispōnē que est insup preter mēsurā ⁊ spaciū. Si enī nō remanet albedo cum mēsura que notaꝫ de ea: ſz trāsmutaꝫ ab hac forma: ⁊ fit res spālis: tunc euenit q̄ albedo. v. g. egebit subo in quo subsistat ſm predictū modū ⁊ accidet ei iterū: vt iterum fiat alia forma spiritalis. Erit igit qꝛ id qđ primū vocauimus albedinē destrueꝫ ⁊ remouebiꝫ eius forma: de separato aūt itelligibili iā inuimus in predictis q̄ nō pōt moueri res huiꝰ: vt iterū habeat situ ⁊ cōmisceaꝫ corporibus.

E ¶ Sigs aūt posuerit q̄ albedo est vere in se alicuius mēsurā: tūc habebit duo esse. ſ. q̄ est albedo: ⁊ eē qđ est bñs mēsurā. Si aūt albedo eius fuerit alia nuō a mēsura corpis in quo est: tūc cū fuerit in corpibus: ⁊ in alys que sunt in eis: spaciū itrabit in spacium. ¶ Sed si ipsa fuerit ipsum corpus per se: tūc rō redibit ad id qđ albedo est corꝰ: ⁊ bz albedinē: ⁊ ita albedo est in albo corpore īseparabilr. Nec albedo est cōiunctio illius corpis ⁊ q̄litatis: sed aliqd in illo corpe: eo q̄ diffinitio albedinis ⁊ gdditas eiꝰ: nō gdditas lōgi ⁊ lati ⁊ pfundi: ſz gdditas lōgi ⁊ lati ⁊ pfundi erit ēt dulcedinis ſm bāc ſnaz: igit albedo erit etiā cōiuncta dulcedini: ⁊ dicēt de ea: ⁊ ℬ est itētio nre dictōis. De assignatōe q̄ fit assignatū: ⁊ cū ℬ ēt erit iseparabilis ab ea: nec erit ps illius qđ erit lōgū ⁊ latū. igit albedo ⁊ calor sunt accīs: sed nō comitans. Restat q̄ dē q̄ de nā eiꝰ est: vt sepeꝫ etiā: igit iā manifestū ē q̄ q̄litates sensibiles accītia sunt: ⁊ ℬ est vnus de ꝓncipys nāliū. ¶ Sed de aptitudinibus ℬ manifestius est. Ostē sum est eni in nālibus q̄ ea que pēdēt de aia: ⁊ de bñtibꝰ aias accidentia sunt que ꝟstituunt in corporibus: ⁊ hoc fuit ostensuꝫ cum loquebamur de dispositionibus aie.

¶ Caplm. VIII. De scia: ⁊ qđ est accidēs.

A Quēstio. DEscia qđ est: pōt eni aliqs dē q̄ scia est acq̄sita ex formis eoꝝ q̄ sunt expoliate a suis materys q̄ sunt forme subaꝝ ⁊ accidētiū. Sꝫ si forme accītiū sūt accītia: tūc forme subaꝝ quo erūt accītia. Suba enī sibypsi suba ē. igitur gdditas eius suba ē. Jtaq; gdditas eiꝰ nō est in subto vllo mō: sed eiꝰ gdditas stabilis est: sue accipiaꝫ ſm q̄ apprehendiꝫ ab itellectu: sue accipiaꝫ ſm esse extrīsecū,

Soluſio. ¶ Ad qđ dico q̄ gdditas sube suba est: sic. qđ i signatis est nō vt in subo. Et ℬ assignatio est gdditas subaꝝ: itellectaꝝ. Qm̄ gdditas est cuius nā est eē i signatis nō vt in subo. ſ. qm̄ ℬ gdditas itelligiꝫ res: cuius eē est in signatis nō vt in subo. eē vo eiꝰ in itellectu ſm bāc assignationez nō est in diffōne eiꝰ ſm q̄ ipsa est suba: gdditas enī motus est qđ est pfectio eiꝰ: qđ est i potētia. In itellectu aūt nō est motus ſm bāc designationez: sic vt in itelllectu sit pfectio aliꝰ in potētia bꝫ: ita vt gdditas motꝰ sit motus itellectū. Sed itētio sue gdditatis ſm bāc formaz est q̄ ipsa est gdditas q̄ in singularibꝰ est pfectio in potētia. Cū igit itelligiꝫ q̄ ℬ gdditas est ēt ſm bāc assignationē: tūc est in itellectu gdditas q̄ in singularibus est pfectio eius qđ est in potētia: eē igit eiꝰ in singularibus nō differet a suo esse in itellectu. In vtroq; enī esset. ſm idē iudicium: qꝛ in vtroq; esset gdditas que in singularibꝰ eēt pfectio eiꝰ: qđ est in poª. Si enī dixerimus q̄ gdditas motus est que est pfectio eiꝰ qđ est in poª. v. g. in vbi: vt oē qđ est in vbi: postea cū fuerit in aīa q̄ certitudo eiꝰ variet: ℬ erit sic si aliqs diceret certitudinē magnetis esse qđ est lapis attrahēs ferrū: tūc cū fuerit cōiunctus corpi palme hominis: ⁊ nō attraxerit ferrū fueritq; cōiunctꝰ corpi alicuius ferri ⁊ attraxerit illū: nō tñ dicetur ob ℬ q̄ certitudo eiꝰ varieꝫ cū palma: ⁊ ferro: qm̄ in vnoquoq; illoꝝ est cū eadē assignatione: q̄ est q̄ est lapis: cuiꝰ nā est attrahere ferrū. Cū enī fuerit cū palma erit etiā illius assignatiōis: ⁊ cū fuerit cū ferro erit etiā nō diuerse assignationis: silr etiā de gdditatibꝰ rerū in itellectu: qꝛ nō cū fuerint in intellectu in subo destrueꝫ in itellectu eas eē nō gdditatez aliquā in singularibꝰ: nō vt in subo.

¶ Sī qs aūt dixerit nobis iā dixistis q̄ suba est id cuiꝰ gdditas nō est in subo oīno: ⁊ posuistis gdditatem eoꝝ q̄ sciunt in subo: rīdebo nos iā dixisse q̄ nō est vt in subo in singularibus oio. Si aūt dixerint: igit iā posuistis gdditatē sube aliqn esse accidēs: aliqn esse subaz: qđ iam ꝓhibueratis.

¶ Dicamnos sīqdē ꝓhibuisse gdditatē aliquā in singularibꝰ aliqn esse accidens: aliqn esse subam: ita vt sit in singularibus aliquo egens subo; ⁊ in eisdē nō egens subiecto vllo mō. Sed nō ꝓhibuim⁹ q̄ itellim de illa gdditate intelligaꝫ fieri accīs. ſ. ch est in aīa nō siē ps.

¶ Vñ pōt aligs dīe igit gdditatis itelligētie agētis ⁊ subarū separatarū. silr est dispositio. vz. q̄ id qđ itelligiꝫ de eis sit accīs: qđ aūt itelligiꝫ ō eis ñ ē diuersuz ab eis: qꝛ ipe p se itelligūt. Ad qn rīdeo dicēs: nō eē ita in re. Sensus enī nre dictionis q̄ ipse p se itelligunt ℬ est. ſ. q̄ ipse itelligūt se: quis alia nō itelligāt eas: ⁊ ēt qꝛ p se sunt spoliate a mā ⁊ ab eiꝰ appēdicys nō q̄ ad itelligendū eas neēe sit aie eas expoliare. Si aūt dixerim⁹: qꝛ ℬ vel cōsilē est itellim de eis oīno vel dixerim⁹: qꝛ ad esse id qđ itelligiꝫ de eis nō est opus nisi vt essentie eaꝝ sint in aīa: tūc iā destruxim⁹ eēntias eaꝝ esse sepatas: nec erūt ipsemet forma aie bois: nam si essent: pfecto eueniret q̄ in vna aīa acqsita eēt forma totius: ⁊ sciret oē qđ est in effectu: ⁊ eēt ℬ vni tñ aie. Letere vo aie remaneret nō bñtes q̄ itelligeret: eo q̄ aliquis vna aīa suscipet eas.

¶ Oꝛ aūt dē qꝛ res vna nuō est foꝝ multis materys in ās ipsimit: ita vt ipsamet sit ipessa in hac mā: ⁊ in alia: ℬ esse ipole tu scies pua ispectione. Jaz tñ inuimus dispōnē eius: cū loq̄remur de aīa: sed adhuc etiā amplius oportebit in gri ℬ: igit de illis rebus nō inq̄rīe in intellectib⁹ humanis nisi intētiones gdditatū suarū nō ipse: ⁊ est iudiciū de eis: sic iudiciū de alys itellectī subys corpalibus: excepto vno. ſ. q̄ ille alie egent abstractione quousq; abstrahaꝫ ab eis intentio que possit intelligi. Iste vero non egent aliquo nisi vt intelligantur esse vt sunt ⁊ figilletur aīa per eas.

¶ Doc autē qđ dicimus

Quēstio. Respōsio. Instantia. L Sexto nāliū pte. 5. capi. 31 Jbidem. c. 5.

nō est nisi destructio rōnis aduersary: nec tñ adhuc est in eo firmamentū eius qō itelligimus. Dicā igit̄ q hoz intellectoz deinceps mōstrabimus dispōnē. Si eniz fuerint de formis nālibus vel disciplinalibꝫ tūc nō est pole ea existere sepata p se: sed opz vt sint in intelligētia vl' in aia. Oz aūt itelligimus de rebꝫ separatis ipsiz esse illoz separatoz discrepans a nobis nō est ex B q nos scimus illa: fz q: nos imprimimur ab eis: q eni nos imprimimur ab eis B est nos scire eas: silr eēt etiā si forme nāles eēnt sepate z disciplinales separate: q eni tūc sciremus de eis nō eēt nisi qō acquireremus de eis. Nec essent nobis nostre aie q̄si mutate ad illas. Jā eni oñdimus destructiones huius als. Sed q qō iueniť in nobis de illis est impressiones que assimilanť eis sine dubio: z B est nr̄a scia de illis: B aūt vel acquiriť nobis in nr̄is corpibus vel in nr̄is aiabus. Sed iā oñdimus ipole esse B agri in nr̄is corpib̄: restat igit̄ vt agrať B in nr̄is aiabus: vñ q sunt impressiones aie: z nō essentie illarū rerū: nec exēplū q̄si ille res nō remaneant existentes: nec in materys corporalibus nec in aiabus: tunc id qō subm nō bz erit id cui multiplicať species sine causa ex qua pendeat vllo modo: igitur sunt accidentes in anima.

¶ Capitulum. IX. Ad loquendum de qualitatibus que sunt in quātitate z stabilire eas.

A REmansit vnū genus q̄litatū: z oz stabilire suū eē: z assignare qd est q̄litas: z be sunt q̄litates que sunt in quātitatibus: fz q̄ sunt in nuō: sunt vt paritas z impāritas: z cetera bz. Jam aūt notuz est esse quorundā ex eis z in arithmetica stabilitū est esse remanentiū. Sunt enim accidentes ex eo q pendēt ex nuō: z sunt ppietates eius: sed numerus de quātitate est: eoz autez que accidūt mēsuris ī esse nō est a deo notū: circulus eni z linea curua z spera z piramis z colūna talia sunt q nullius eozū eē manifestū est: z impole est geometre pbare esse eoz. Nulla aūt de alys pbanť ei nisi pus cōstiterit ei eē circuli. Triāguli eni esse nō certificať nisi pius certificēť circulus: silr quadratū z cetere figure: spere enim esse nō certificať fm viam geometre: nisi cū reuoluiť circulus in circulū fm q nosti. Colūna etiā est cuz circulus mouet a pmo situ in directū fm rectā lineā: cētro nō discedēte ab ea. Piramis est cū triāgulus recti anguli mouet sup latus ptinēs rectū angulū extremitate: cuius lateris seruāte cētrū circuli: z extremitate scdi lateris designāte circūferētiā circuli. ¶ Qui aūt tenēt corpa cōponi ex athomis: negāt esse circulū: vñ oz vt ostēdamus eē circuli: q aūt accns sit manifestū est nobis: eo q pendet ex mēsuris q̄ sunt accūtia. Dico igit̄ q ex pncipys eoz q tenēt mēsuras cōponi ex athomis possum⁹ stabilire aduersus eos eē circuli. Deinde p esse circuli destruenť sui athomi. Si enim positus fuerit circulus sensibil'r: fm q ipsi dñt: nō erit vere circulus: qz circūferentia est anfractuosa: z silr si posita fuerit in eo ps vt sit centrū: q̄uis illa nō sit vere cētrū: tñ erit apud eos cētrū quantū ad sensuz: ponamus igit̄ positū cētrū quātū ad sensuz extremitatē linee recte cōposite ex athomis: B. n. certū est ex pōne athomoz. Si aūt cū alia extremitate linee parificaret ad aliquā ptē circūferētie eius: qō bz esse circūferētie qz nōdū est: z deinde moueret eā a situ suo ad aliā partez circūferentie sequentē z parificaret cū ea: sicut prius parificatione tangendi z equidistandi a plaga centri: tūc si parificauerit cētro B est qō intēdimus. Si aūt addiderit vel minuerit: poterit adeōri cū athomis: ita vt nō sint ibi oue ptes que impediunt illud. Si eniz addiderit minueť: z si minuerit addeť. Si āt creuerit ppter additionē vel decreuerit pp diminutionē: tūc athomus est diuisibilis sine dubio. Jam aūt posita erat nō diuisibilis. Cū igit̄ fecerint sic. s. mouendo lineā de parte ad partē circūferētie: cōplebiť circulus. deinde si fuerit in eius superficie anfractus etiā partiū: tūc si fuerit subz eius in vrceo: supplebūt oēs ptes diminutas vrceiad supplēdā diminutionē totius superficiei. Si aūt nō poterūt capi in vrceo: tūc vrceus est minoz eis in mēsura: igit̄ sunt diuisibiles: eo q id qō implet vrceum: est minoris spacy q̄ille: z q ita fuerit est diuisibile in se: q̄uis nō sint superabundātes. Si vero nō fuerit subm eius in vrceo: remouebūť a pte superficiei ptes excedētes. ¶ Si qs aūt dixerit q posteā adequauerint inter ptez que est ad centrū z ptez que est ad circūferētiā semel: si postea mouerint lineam: nō poterūt amplius adeōre cū pte cētri: z cū pte circumferētie sequēti. nec p cōtingentiā: nec p egdistātiā: rñdebo ei. vides q si annichilarenť oēs he ptes: z remaneret ps illa q̄ erat in cētro: z q erat in circūferētia: eēt ne tunc iter eas duas directio super quā posset adequari B linea. Si aūt nō cōceſſerint B: tūc iam sunt extra id qō est notū per se: z inciderunt in aliud circulus. s. q. possibile ē poni loca ppria in qbus cōpleatur B directio in inanitatez que est apud eos: ita vt inter duas ptes inanitatis sit directio: z inter alias duas nō sit. Sed B est stulta arrogātia eius q psumpsit loqui de hoc: nec curo q vendiderit suū intellectū vili precio: arbitriū eni rectū testať inter q̄libet duas ptes: necessario cōtingere distantiā sine dubio quā iplet aliquid qō est b: eniūs de pleno: vel aliqd qō ē minus spaciū in pleno. Si aūt dixerint B esse: sed interiz dū fuerint be due partes: non erit inter eas duas hec distantia: quia non pōt ꝺcedi q eque distent extremitates linee fz directionē: certe hoc etiā est illius stulti: eueniret igit̄ q ille ptes non haberent esse sine iudicio distantie: non tamē essent talis iudicy: qualis si priuate essent: z vo arbitrio nō est dubiū B totū destrui. nec est in estimatione que est regula in rebus sensibilibus: z eis que pendēt ex eis: sicut tu nosti: dubiū nō posse imaginari ex partibꝫ que non diuiduntť z cōponi certe vel circuluz vel aliqō aliud: B eni non est nisi fm regulā eozū qui dixerunt B. postq̄ autem certificatū est esse circulum: tunc certificabuntur figure geometrice z destruetur pars que non diuiditur: z B scies pB q ois linea diuidiť i duo equalia: z q dyametr⁹ nō cōmunicat chordę: z cōsimilia: z q linea impar vltima nō diuiditur in duo: z q ois linea que est cōposita ex partibus que non diuidunť: cōmunicat omni linee: sed B cōtrariū est ei qō. pbať post positionē circuli: z contingent alia bz. ¶ Oportet igitur loqui de circulo fm stabilimentū vere sentētie: qz q rectitudo linee z distantia sit iter duo extrema suoz punctoz si fixa fuerit extremitas linee que moueri debet ad faciēdū circulum nō erit discedens a suo situ. Sed si separatur ab eo erit discedens z remota: z hoc est qō nemo pōt refugere: dico ḡ ita manifestū eē ex nālibus aliquo modo esse circuli: qm manifestū est ibi corpus simplex esse: z q corp⁹ simplex habet figuram naturalē: z q eius figura naturalis nō est diuersa vllo modo in partibus suis: z silr nulla figurarū circulariū. Jam igit̄ verificatum est esse spere. Incisio eni eius in directuz est circulus. Ja eni igit̄ certificatū est eē circuli. Sed adhuc possumus B amplius certificare. dicā igit̄ de manifestis eē q cum fuerit aliq̄ supficies vel aliq̄ linea fm aliquē situz: nō est ipole accidere aly linee vel aly supficiei eē talis situs: vt cōiungať ei p aliquā suaz extremitatuz fm rectuz angulū. ¶ Itē de manifestis est nos posse mouere aliqō corp⁹ qūlibz quousq occurrat aly corpi hūti situ ꝺsilem illi: z q̄si diuidere. Si aūt diuisibile fuerit in duo equalia: z nō in plura: tūc est primum diuisibile. Si aūt in plura: tūc nō est primum diuisibile. Si aūt in infinita: tūc nō est diuisibile. Si aūt in finita: tūc nō est primum diuisibile. Si aūt in finita: tūc nō est primum diuisibile. Si aūt in finita: tūc nō est primum

vna que sit in ambobus; vñ nō est ℔ nisi pñitas vl filiatio. Sed disponē appositā pñitati vel filiationi nos nescimus: nec hz nomē. Si aut fuerit ℔ vt in niue ⁊ cigno: quoz vnūqōq; q̄uis sit albū: nō tñ ozt sint vnū aligd: nō q̄ essendo vnūqōq; pp respectū alterius ponat vnūqōq; eoz vnū comitās respectu alterius q̄si ℔ sit illi vni ⁊ nō alteri: sed est in respectu alterius. Cū aūt itellexeris ℔ in eis que exēplificauimus tibi: silr scias disponē ceteroz rel'oz: in gbus nō est diuersitas. Nō aūt aduenit dubitatio pene in ℔ loco: nisi q; vni ex fratrib⁹ est dispō re⁹ alteri⁹: ⁊ alter ēt hz dispōnē re⁹ pmi: ⁊ vtrq; dispōnes sūt eiusdē spēi sensibilis: ⁊ putauerūt eas eē vnuz singulare. Nō est aūt sic: q̄n pmo ē fraternitas re⁹ scōi q̄ est dispō qō est frater scōi: ⁊ ió illa dispō est illi: sed re⁹ scōi: nec est dispō scōi illa nuō: sed spē: sic si scōus cēt albus: ⁊ primus albus. Scōa enī est ēt q; est frater buī⁹ pmi: q̄n hz dispōnē in se pdicatā re⁹ pmi. Silr est ⁊actus in ⁊actis: vnūqōq; enī eoz est tāgēs alterū: q̄n cōtactū nō hz nisi re⁹ alterius cū fuerit sibi cōsīle: ⁊ coeq̄le: igit nullo mō putes q; vnū accīs sit in duob⁹ subis: ita vt excuseris ob ℔ q; ponas accītī nomē ambiguū: sicut fecerūt boies debilis cogñis. ¶ Qō aūt diligenter cōsiderādū est de ℔: ℔ est. ſ. vt cognoscam⁹ si rel'o in se hz eē in singularib⁹: vl est aligd qō nō formaī nisi in intellectu: ⁊ erit tunc sicut multe dispōnes que comitanī res cū intelligunī: nō hīt eē nisi posīq̄ hītur in itellectu. Cū enī res intelliguntur aduenit eis in itellectibus aligd qō nō erat eis exī: fiūt. n. vle ⁊ eēntiale ⁊ accītale: ⁊ fiunt genus: ⁊ dīa: ⁊ fiunt predicatū ⁊ subz ⁊ alia hz. ¶ Ex boib⁹ āt gdā fuerūt q tenuerunt q; certūdo relativoz nō est nisi in aīa cū itelligūī res. Et alu dixerūt nō. imo relatio est gddā qō est in singularibus: ⁊ rōcinati sunt ℔ mō dītes. Nos scimus q; ℔ res in esse est pr illius: ⁊ ille in esse est filius eius siue itelligaī: ⁊ scimus ēt q; plāte inquirūt nutrimentū. Ingsitio vo est cū rel'one aliq̄. Sz herbe nō hīt itellectū vllo mō nec apprehēsionē. Et scimus etiā q; ipsum celū est sup terrā: ⁊ terra est iferius eo: siue apprehendaī siue nō: ⁊ rel'o nō est nisi ꝑm hoc ad silitudinē eī⁹ qō assignauimus de ist̄is: ⁊ ℔ est rebus: quāuis nō apprehendaī. ¶ Dixit etiā pma secta: q; fit pma rel'o eēt in rebus: oz tūc ex ℔ nō finiri relones: rel'o enī q̄ eēt iter pñs ⁊ filiū: vel esset in ambobus illis: vel in altero tñ: vl in vnoquoq; eoz. Inquātū vo pñitas est pri: ⁊ est accītalis ei: q; eē pñs accidit ei rel'o: silr ⁊ filiatio: ℔ igit est ligatio q̄ est pñitatis cū pñe: ⁊ filiatiōis cū filio: ⁊ est alia a ligatione q̄ est iter pñs ⁊ filiū: opoꝛteret igit vt relatiōi eēt alia rel'o: ⁊ pcederet ℔ in ifinitū: ⁊ q; de rel'one eēt ligatio q̄ ē iter eē ⁊ nō eē: sīc nos ꝓoꝛes sumus cōpatione eoz: q nos sequunī: ⁊ scimus resurrectionē. Jd aūt p qō soluūī iste due vie: ℔ est. ſ. vt redeam⁹ ad diffinitū ad aligd absolute. Dico igit q; ad aligd est cui⁹ qddītas oī respectu alterius ⁊ qdqd fuerit in signatis ℔ mō: vt ꝑm qddītatē suaz non dicaī nisi re⁹ alterius: illud est ad aligd. In signatis aūt multa sunt hz: q; in signatis est ad aligd. Si aūt ad aligd habuerit aliā qddītatē: tūc restat vt determinem⁹ qd hēat de itētione itellecta respectu alterius. Illa enim itētio certissime est de itētione itellecta respectu alteri⁹. alteroz enī nō intelligīt nisi respectu alterius causa huius itentionis: ℔ aūt intētio nō intelligīt respectu alterius. ſ. cā rei q̄ sit alia a se: sed inquantū in se est rel'o: sicut tu nosti. nō enī est ibi eēntia rei q̄ sit aligd: ſz est ibi rel'o per se nō per aliā relationez. Sic igit terminabunī relationes ꝑm hāc viam. Sed suū esse huius intentionis que est relatio p se in ℔ subo est: inquātū qddītas ei⁹ est in ℔ subo dicta respectu huius subi: ⁊ hz aliud esse. v. g. esse pñitatis: ⁊ ℔ esse est etiā rel'o. Sed illud nō est ℔. Sit igit accīta le ad aligd qō comitaī ad aligd: quoz vnūqōq; quantū est in se relatū est ad id qō est relatū ad ipm absq; alia relatione: q; boc qō oī relatiuū est p se: qō igit est dictū est relatū p se: ⁊ inquātū est pñitas est relata p se: ⁊ in hoc q; est relata p se nō eget rel'one q̄ fiat relata: q; in se hz qddītatē intellectā respectu subi. ſ. q; ipsa est cuius cū intellecta fuerit qddītas egebit repreſentari intellectui aliquid aliud respectu cuius hoc intelligaī. Si aūt ℔ relatū accipiaī in signatis habebit eē cū alia re p se non egens alio cū: qō sequaī ipsuz: sed ipsa est ipsuz cū: vel cū appropꝛia tū spē illius rel'onis: ad hoc vt intelligaī eget itelligi cuz pñtatione alterius rei: sicut qddītas pñitatis inquantū pñitas est relata per se nō per aliā rel'onē ligantē. Jntellectus enī hz adinuenire aligd iter ea duo. q. cum sit ex ea duo q; aligd adinuenire fozmatio nō fecit neciū: sed alius ex respectibus sequētibus: quos facit itellect⁹. Jntellectus enī cōiungit res cū rebus pp diuersitatē respectuū nō pp necessitatē. Sed in seipsa est relatio: nō p talē relationē: cuius qddītas p se itelligaī respectu alterius. ℔ enī sunt relones multe que comitanī aliquas eēntias p se nō per aliā relationē accītē: sicut cōtingit hāc rel'onē cōseq rel'onē pñitatis: ⁊ sicut cōtigit rel'onē seq dispositionē scie: q̄ nō sequiī ipsas res per aliā relationē: sed sequiī eā p se: q̄uis itellectus fortasse adiuenīat ℔ rel'oneꝛ. Cū igit notaueris ℔: tūc iā notasti q; ad aligd est in eē tali esse: q̄ est itētio cuius ℔ est diffinitio. ⁊ ℔ diffinitio nō facit ad aligd esse nisi accīs. Cū enī itellectus fuerit erit ꝑm pdictū modū: ⁊ nō faciet debere esse rē existentē per se vnā cōiungentē iter duo. dici enī ꝑm respectū nō ⁊tingit nisi intellectu. Illud igitur est rel'o intelligibilis: relatio aūt adinuēta est id qō iam ostendimus. ſ. cuius eē inquātū itelligīt est itellecta qddītas in respectu: ei⁹ vo eē in intellectu iquantū itelligīt respectu alterius hz in esse iudiciū: ⁊ in intellectu iudiciū ꝑm qō est in itellectu: non inquantū est relatio: pit aūt esse in itellectu relatōes adinuēte: q̄s nō itellectus itelligit nisi pp ꝓpietatē quā hz itellectus ex illis: igit ad aligd hz esse in singularibus: ⁊ ostensuz est q; eius eē nō facit debere esse ℔ rel'oneꝛ rel'oni sine fine. Nec sequiī ex boc vt oē qō itelligīt relatuz habeat in esse relationē. ¶ Dozū aūt que sunt pzius ⁊ posterius in tēpoze: ⁊ qō est hz vnū est ꝓuatū. Sed iter aliqua que sunt pzius ⁊ posterius sunt due rel'ones: sicut inter esse qñ intelligīt: ⁊ iter intellectū qō nō accipitur ex esse ꝓpo. Scias aūt q; res in se non est ꝓus nisi eo qō est simul cū ea: ⁊ ℔ spēs pzioꝛis ⁊ posterioꝛis ē: cū vtrq; sūt simul in itellectu. Cū enī pñtaī in itellectu forma pozis ⁊ forma posterioꝛis: itelliget aia hāc cōparationē icidere iter duo q̄ sunt in itellectu: q̄n ℔ cōparatio est iter duo q̄ sunt i itellectu. Sz añ ℔ res in se nō est poꝛ: qūo enīz erit poꝛ res que nō hz eē: igit que fuerit de relatiuis ꝑm hūc modū nō erit eoꝛ relatio nisi in solo itellectu: nec intelligenī existere in eē ꝑm hāc pzioꝛitatez ⁊ posterioꝛitatē. ℔ enī ꝓus ⁊ posteri⁹ est certe de itētionib⁹ itelligibilib⁹ ex cōparationib⁹: q̄s ponit itellꝰ ex respectib⁹ q; acgrūt rebus cū comparat inter eas intellectus ⁊ designat eas.

¶ Cōpletus est tractatus tertius. Jncipit quartus.

¶ Caplm. I. De poꝛe ⁊ posterioꝛe: ⁊ de iceptione.

Ostq̄ locuti sumus de bis que sunt entis ⁊ vnitat⁹ quasi speciebus: nūc opꝛ log de bis que sunt eoꝛ q̄si pꝛopꝛietates ⁊ accidentia comitantia. pzius aūt icipiemus de bis que sunt entis: ⁊ ex bis. pmo de poꝛitate ⁊ posterioꝛitate. Di, co igit q; q̄uis poꝛitas ⁊ posterioꝛitas dicantur multis modis: tñ fortasse conueniunt in vno ſm ambiguitatē. ſ. q; poꝛi inquātū est ꝓus: aliquid est qō nō est posterioꝛi: sed nihil est posterioꝛi qō nō habeat id qō est ꝓus: sed in ꝓu vulgari ꝓus est id qō est ꝓus loco: ⁊ tpe sic vt poꝛ ⁊ anterioꝛ sint in rebus habētib⁹ oꝛdinē: sicut est pzius in loco id qō est ꝓpinquius pncipio terminato: erit igit qō sequiī illud pncipiū sic q; illud sequeī id qō est post illud: qō aūt est post illud: sequeī illō pn⁹. Jā aūt sequutum fuerat illud. Similiter etiam fit in tēpoze cōparatione pñtis instantis vel positione cuiuslibet pzinci py: q̄uis varieī in ꝓterito ⁊ futuro: sicut scisti. ¶ Jā aūt transmutauerunt nomē pzioꝛitatis ⁊ posterioꝛitatis ab bis pncipys ad oē id qō est ꝓpinquius pncipio terminato: ℔ aūt poꝛitas iueniī oꝛdinata in rebus p nām: sīc, q; ꝓus est aīali respcū sube: si ſuba fuerit posita pncipiū: sed si idiuiduū fuerit positū pncipiū variabiī. Silr est in eo: qō est ꝓpinquius pmo pncipio: sicut puer est poꝛ viro: ⁊ inueniī in rebus ꝓus nō nā: sed magisterio: sicut neupmata musice cū accipiunī ex pte grauis vel casu: ⁊ cōtingentia quocūq; modo euenerint. ¶ Deide trāsmutauerūt illud ad alia. ſ. q; vltimū ⁊ nobile ⁊ pcedens etiaz: quāuis in ignobilitate posuerunt ꝓus: posuerunt igit ipsaz nobilitatē: sīc pncipiū terminatū: de q̄ si vnū habuerit: qō nō hz alterū: alterū vo nō habuerit nisi q; hz pmū illō posuerūt ꝓus: q; precedēs est eius modi q; hz id qō sequēs nō hz: est igit precedēti modus ⁊ augmentuz: ⁊ de hac manerie posuerunt ꝓus cū cui seruiī ⁊ gubernatoꝛ est: vel electio: volūtas enī accidit gubernatoꝛi: ⁊ non gubernato: nec accidit gubnato: nisi postq̄ acciderit gubernatoꝛi: mouet igit volūtate gubernatoꝛis. ¶ Deinde transmutauerunt illud ad id qō hz hāc ꝓsideratione re⁹ eēndi. Jd enī cuius esse est pzius: q̄uis nō sit scōm: scōm vero non hz illud eē: nisi q; primū habuit esse ꝓus eo: poꝛ, suerūt ꝓus alio: sicut est vnū: ad boc enī vt sit vnū nō est necesse esse multitudinē: ſz ad ℔ vt sit multitudo: necesse est eē vnū: ⁊ ℔ nō est iō q; vnū det eē multitudini vl' non det: sed q; eget eo ad ℔ vt multitudo hēat esse per cōparationē eius. ¶ Deinde trāstulerunt illud ad habenduz esse alio modo. Cū enī fuerint duo: quoz vnū nō habuerit esse ex altero: sed ex seipso: vel ex alio tertio: scōz vero habuerit esse ex boc ꝑmo: tūc habebit duobus modis debitū eēndi: qō nō est sibi ex seipso: sed hz ex se possibilitatem: vno vt primū sit tale vt cū habuerit esse sequaī necessario ipsum esse causaz necessario esendi ipsius scōz: ⁊ tūc primū pzius est in esse ℔ scōo: ⁊ ob boc nō refugit intellectus vllo mō dīre q; cū petrus mouit manū suā mota est clauis: aut dīre q; petrus mouerit manū suā. ⁊ deinde mota est clauis refugit aūt dīre q; cū mota est clauis: petrus mouit manū suā: q̄uis dicamus q; cū mota est clauis scimus petrū iaz mouisse manū suā: q̄uis igit vterq; motus simul habeat eē in tpe: tū intell⁹ attribuit vni eorū ꝓioritatē ⁊ alteri posterioꝛitatē: eo q; motus scōi nō est cā essendi motū pzioꝛis. Jmmo motus ꝓoꝛis cā est eēndi motū scōi. Nō est enī lōge aliquā rē esse que cū habuerit esse nēcio debeat esse vna cā alicui⁹: ⁊ impoſe ē aligd eē ei⁹: vt sit vna cā alteri⁹: ⁊ illud nō hēat eē cū eo. Si aūt ipsa eēntia eius fuerit cōditio ipsius eēndi cām: tūc q̄diu eēntia eius habuerit eē erit cā ⁊ occasio eēndi scōm. Sz si ipsa sua eēntia nō fuerit cōditio ipsius eēndi cām: tunc ipsum ꝓ se est sic q; poſe est rem esse ex eo: ⁊ possibile est nō esse: ⁊ neutrū eoꝛ dignius est altero ad ℔. Silr etiam qō generaī poſe est esse: ⁊ possibile est nō esse. Non enim inquantū est possibile nō eē hz esse: nec inquātū possibile est: vt illud generet illud attribuit eē huic: q̄n res quaz possibile est esse: nō est ob boc qō possibile est illaz gñari

ab illa. ℔ enī qō possibile est seipsuz fieri aliō: nō est sufficiens ad ℔ vt res sit per illud. Cū aūt ipsum suū eē fuerit possibile ⁊ nō sufficiēs: aliq̄n tunc res erit cū eo: ⁊ aliquādo nō: ⁊ tunc eius cōparatio ad id qō erit vel nō erit in vtraq; dispōne vna erit. Sed in dispōne q̄ discernitur esse a nō eē nō erit talis discretio: q̄lis est discretio cōparationis q̄ est cāti cū possibilitate sua essendi per cām. ſ. p quā variaī dispō nō essendi cātuz p cām: q̄uis possibile sit ipsum esse per cām: igit possibilitas rem essendi p cāz quātū ad ipsaz essendū per illaz: ⁊ nō essenduz per illam vna est: ⁊ cuius cōparatio fuerit ad essendū rē per illam: ⁊ nō essendū rē p illā vna ipsaz eē cām nō est dignius q̄z nō eē cām. Sed certus itell⁹ facit debere ℔ esse dispōne qua discernaī suū eē p illā a suo nō eē p illā. Si aūt fuerit illa dispositio etiā q̄ faciat debere eē hāc discretionez. ⁊ ℔ dispō fuerit attributa cāe ⁊ habueriteē: tūc totalitas eēntie: ⁊ eius qō adiungīt ei erit ipsa cā: ante boc aūt eēntia erat subm cālitatis: ⁊ erat talis q; posset vere fieri cā: ⁊ ió ℔ eē nō erat tūc eē cāe: sed cū adiūgīt ei aliud esse ex eius cōiunctione fit cā: ⁊ tūc cātū dz esse p illā: siue illud adiunctū sit voluntas: siue voluptas: siue nā cōtingens: ⁊ filia: siue aligd extrinsecū paraās esse cālitatis: ⁊ cū fuerit eiusmodi, pueniet ex ea cātuz sine diminutione cōditionis ⁊ debebit esse cātū: igit esse ois cāti necessario est cuz esse sue cause: ⁊ pp esse sue causе necessario est esse sui causati: ⁊ sunt simul in tēpoze vel intellectu vel in alijs vl' nō sunt simul in respectu habendi eē: esse enī illius nō ꝓueniit ex isto: quia illud hz acquisitionē essendi que non est ex esse istius: ⁊ binc est acgsitio essendi que est ex eē illi⁹. Illud igit est pus cōpatione acgsitionis eēndi. ¶ Siqs aūt dixerit q; posīq̄ vnūqōq; eoz sic est q; cū vnū eoz fuerit erit ⁊ alterū: ⁊ cū remotū fuerit vnū: remouebiī alterz: tūc nō est vnū eoz cā ⁊ alterū cātū: eo q; vnū eoz nō est dignius esse cām in esse q̄ alterum. ℔ respondebimus ad boc. sed posīq̄ consideraūimus quid cōtineat sensus huius qōnis. ſ. q̄n nō est verum: vt q; vnumquodlibz eorum habuerit esse habeat eē: ⁊ alterū sine dīa ⁊ diuersitate. Sensus enī de cuz itelligīt: aut cuz eē vniuscuiuslz eoz acquisituz fuerit debeat ex boc ineē: vt iā fit acgsitū eē alterius: aut cuz eē vniuscuiuslz eoz acgsitū fuerit in tellectu: debeat alterū acgri in itellectu: aut cū eē vniuscuiuslibet eoz acgsitū fuerit in intellectu debeat ex boc vt alterū iā acgsitū sit in eē: aut vt cū vnū fuerit in esse alterū acgsitū sit in itellectu. ℔ enī verbū cū vel q̄n in bs locis est cōe ⁊ deceptoꝛiū: dico igit q; ꝑmū est falsuz: ⁊ nō cōcessuz: vnū enī eoz tantū est qō cū acquisitū fuerit dz ex eo acgri alterū. Jmmo cā est q̄ acgrīt cū acgsitū fuerit cātū. Scōm vo nō est certū ex pte cāe: q̄n nō cū fuerit cā: dz in esse causatū acgri ex seipso vel sine causa: q̄n si ipsum iam acquisitū est: tunc nō debuit in esse acquiri causa vt habeat esse causa. Sed erit q; illud iaz acquisitū est: ⁊ sufficiens est sibi ad suū esse: p ℔ aūt q̄ dicimus iaz acquisitū est: nō intelligimus q; preteryt. ¶ Coniunctio aūt. ſ. cū est ℔ est illud certificaī ex parte causati duobus modis. pmo q; cū cāe fuerit acquisita essentia nō est boc debitū ex acquisitione causati. Scōo q; rei que iam acgsita est: impossibile est debere esse suuz esse acquisitione reī q̄ ponēda est acgsita. Nos. n. nō itelligimus per ℔ q; dicimus acgsita est sensum eius: sed aliaz duarū ptiū diuisionis ꝓma est vā. potes enī dicere q; cū cā fuerit in itellectu dz acgri cātū eius in esse: cui⁹ ipsa est cā q; eēntiam in itellectu: ⁊ etiā cū catū fuerit in intellectu dz ēt acquiri in itellu eē cāe: p scōam vo q̄ est q̄rtū mēbrū diuisionis certificaī tua dictio. ſ. q; cū habuerit eē causarum testificabitur itellectus q; cāe iaz oino acquisitum est esse

sine dubio: q̄ aliq̄ erit in itellectu post cātū nō trī in tēpore: nec sequit certificari mēbrū vltimū ist̄arū duarū diuisionū que cōtinent in q̄rto p id qō tu iā notasti. Similr in mēbro q̄rto: qz cū remota fuerit cā remouet cāusatū: sed remoto cāto nō remouet cā. Scim⁹ aūt q cā iā remota est in se cū potuit remoueri cātū: qz cū nos ponimus causatū remotū: iā ponimus id qō necesse est poni cū eo in potētia. ſ. qn̄ ips̄ est: cuius si possibilis fuerit remotio nō est possibilis: nisi qz remouet cā. Sed nō remotio cāti vel positio eius: est cā remotionis cāe vl positionis eius. Remotio vo cāti: est signū remotionis cāe: t positio eius est signū pōnis el⁹. Redeam⁹ q̄ ad id vñ diximus. Dico igit de solone qōnis: qz ꝟ q ego attribui vni eoz cālitatē: nō est q̄si vnū eoz sit dignius cālitate q̄ alrū: eo q sunt ifimul t eq̄lia: sed qz vnū eoz ponimus esse illud: cuius eē nō dz eē p aliud: sed cū alio; alterū vo ponimus esse illud: cuius eē: sicut nō variat nisi cū esse alterius: sic est t p aliud: sic debes certificari de hȝ questiōe.

¶ Dubitat aūt ꝟ de potētia t actu: qō eoꝝ sit pus t qō posterius: cognitio eni ist̄oz valde necessaria ē ad cognoscēdū id qō est pus t posterius: q̄uis potētia t actus sint de accidentib⁹ eē: t de cōsequētib⁹ eius: t de his q̄ debes scire ibi vbi cognosces dispōnes esse absoluti.

¶ Caplm. II. De potentia t effectu: t fortitudine t debilitate: t stabiliter esse mā in oibus generatis.

Quod itelligit de ꝟ de po⁹: pmū ipositū rūt itentioni q̄ est i aiaīb⁹ ex q̄ pōt puenire actiones valide q̄ sunt de genere motuū: nec sunt sepissime in plerisq̄ hoibus i qua quātitate t q̄litate: cuius ȝriū vocat ꝟbilitaꝭ: t est quasi augmentū t vehemētia intētionis que est fortitudo. vȝ. cum aīal est eiꝭ: q puenit ex eo actio: q̄ vult t nō puenit: q̄ nō vult: cuius ȝriū est in potētia. ¶ Deinde trāstulerūt ab ꝟ ad itētionē que est potētia difficile patiendi t facile faciendi: alioquin ei q ageret actiones t motiones validas accideret pati etiā ab illis: t tūc passio t dolor q accideret sibi ab illis aduersareť ei ad cōplēdū suā actionē. Inquantū eni patiť passione sensibili debet vt agat debilioꝛē. Sed si nō patiť oꝛ bñe potētiā. Inquātū igit nō patiť signū est itentionis quā pmū vocauim⁹ potentiā. ¶ Deinde imposuerunt eam nomen huius intentionis: ita vt inquātū nō patiť nisi paruū voceť potētia: q̄uis nihil agat. ¶ Deinde rez que nō patiť vllo modo posuerunt dignioꝛē ꝟ nōe: t ideo dispositionem eius inquantū est sic vocauerunt potentiā. ¶ Deinde fortitudinem ipsam que est dispositio ipsa aīalis: ex qua est eiꝭ vt agat: sed nō agit vel ꝓpter appetitū vel ꝓpter ꝓuationez appetitus t remotionē instroꝛ posuerūt potentiaz: eo q est p̄ncipium effectus. ¶ Deinde pbi transtulerunt nomen huius potētie: t laxauerunt circa oēm dispositionez que est in aliquo p̄ncipiū variationis ab illo in aliud: inquantū illud est aliud: q̄uis nō sit ibi volūtas adeo q calozē vocauerunt potentiā: eo q ipm est p̄ncipiū variationis ab vno in alterū: inquantū est alterū: ita vt cū hō moueri seipsum vel medetur sibypsi: t ipse fuerit p̄ncipiuz variationis a se in se nō fit ꝟ iquātū ipse est recipiēs medicationē t motū: sed inquantū ipse est alter: quasi enim ipse est duo: quoꝝ vnū ꝟ potentiā agendi: t alterū habȝ potentiā patiendi: t vr̄ q duo ipsius sint discreta in duas ptes. vbi gra. qz res que mouet est in aīa: t res que mouetur est in suo corpore. Ipse est igitur mouens per suā formā: t motū in sua mā. Inquātuz igit recipit medicinaz. est alius a se inquantū medeť. ¶ Deinde postq̄ iuenerūt ré q̄ hȝ potētiā sm cōem vsum: siue sit fortitudo siue vehemētia potētie. Cū aūt nō est ꝟditio illius potētie vt ea sit agens in effectu: sed inquātū est potētia: hȝ politatē agendi t possibilitatē nō agēdi: trāsumpserūt nomē potētie ad politatē. Rē igit q̄ est in termio politatis dixerūt esse in potētia t possibilitatē recipiēdi t sue possibilitatis: vocauerunt potētiā possibilitatis. ¶ Deinde pfectiones huius potētie vocauerunt actū: q̄uis nō sit actus: sz passio: sic motio t figuratio: t alia hȝ: t qz ibi fuit p̄nciplum qō vocať potētia: t fuit radix pma q̄ vocať ꝟ nomine: q̄ certe nō est nisi actus: iō ꝟ cuius cōparatio ad id qō vocať mō potētia: est sic cōpatio actus ad id qō vocauerūt antiquitus potētiā: vocauerūt noie actus: t itelligūt per actū acq̄sitionē eēndi: q̄uis ille sit passio vel aliud: qō nō est act⁹ nec passio, hoc igit est potētia passiua. ¶ Aliquādo aūt vocať po⁹ bonitas t vehemētia istoꝛ. ¶ Heometre vo posteq̄ iuenerūt q aliq̄ linea est q̄ est lat⁹ cuiusdaz q̄drati: t aliq̄ est q̄ nō pōt esse latus illius q̄drati: posuerunt illud q̄dratū potentiā illius linee: q̄si illud sit aliq̄ posse eius: t ꝓcipue qz imaginatus est aliquis eoꝝ: q quadratus est ꝓueniens ex motu illius lateris in cōsile sibi. Cū aūt scieris potētiā: iam scies potēte: t scies q ipotēs est vel debilis vel ille q est facilis vel necessarius ad patiēdū vel mēsura linearis: cū nō est lat⁹ mēsure superficialis posite: t ex his oibus dubitať de potētia que intelligitur fortitudo: putať eni q ipsa nō hȝ eē nisi cū est eiusmodi q agit: t eiꝭ: q nō agit. Cum aūt est eiꝭ: q agit trī non vr̄ eē fortitudo: hoc aūt nō est certū: qz si ꝟ res q trī agit: agit nō volēs: t nō est alicuius appetēs: tūc illud nec est potentia: nec fortitudo sm hāc itentionē. Si aūt agit voluntate: t est voluntas ꝓpria: sic q nō variať eē causali nec pōt variari variatione eētiali: tūc agit per fortitudinē: qz diffinitio fortitudinis: qua eligunt ist̄i diffinire eaz inueniť hic. ꝟ eni posse est ei: vt agat cum voluerit: t non agat cū non voluerit. Sed vtraq; ist̄arū est cōditionalis. scz vt cū voluerit aget: t cū noluerit non aget: t hec non recipiunť in diffōne fortitudinis nisi sm q̄ sūt hypothetice. Non est aūt certitudo hypothetice vt sit ꝟ repetitio antecedētis vllo modo vel certitudo cathegorica: qz nō si certa fuerit nr̄a dictio que est cū voluerit non aget: seq̄tur certū esse eū nō velle. Nec si falsum fuerit eum nolle vllo modo faciet debere falsaz esse nostrā dictionez que est cū noluerit aget. hoc eni iducit q si noluerit nō aget: sicut cū voluit aget: cuz aūt certū fuerit q cuz voluerit aget: certū erit q cū agit iā voluit. ſ. cū agit: agit inquantū est potēs. Certū igit est: qz cū noluerit nō aget: t cum nō egerit nō voluit: t in hoc nō est aliquid ex quo sequať q nolit t velit: qō satis notū est sciēti logicā. ¶ Nec aūt potētia que est pn⁹ motuū t actionū: q̄dā ē comes rōnalitatis t imaginationis: t quedā que nō est comes earuz. Que aūt est comes rōnalitatis t imaginationis quasi fit eiusdē gñis cū illis: pene eni vna po⁹ pōt sciri bō: t nō bō t q delectat: t q molestat: et timare vnius virtutis est: t oīno est timare rē: t eius ȝriū: vnaquęq; eni hax potētiarū est potētia sup rē: t sup eius ȝriū. Sed certe nō est perfecta potētia. ſ. p̄ncipiū pfecte apphendēdi in actu variationē ab vno in alterū: sm q est alter: nisi cuz adiuncta fuerit ei volūtas. puenies ex sīnia estimabili sequēte imaginationē cōcupiscibilē vel irascibilē vel ex sīnia itelligibili sequēte cogitationē itelligibilē vl formationē forme itelligibilis. Cū eni comes eius fuerit illa voluntas: nec fuerit volūtas firma: sed ꝓpta ocurrētibus oibus que faciūt debere mēbra moueri: fit sine dubio i effectu pn⁹ debite actiōis. Diximus eni q cā interiz dū nō est cā debēdi rē esse p illā cātū nō hȝ esse p illā: ñ hāc aūt dispōnē nō est volūtas nisi debilis: qz nō cōcurrūt oīa: he igit potentie q̄ comitanť rationalitatē per se ex pītatione sui

patientis t ex puētu eius ab illis nō debēt esse in tali cōparatione: vt cū egerit in illud agat p illud: sic vt agat p illud cū ipse adhuc sint potētie: t oīno ex eo q obuiat potētie paciēti: nō segtur vt agat. Si. n. ex ea sola deberet et agere et deberet ēt p ꝟ vt puenirēt ex ea due actiōes ȝrie: t ea q̄ sunt media iter eas: qō est friuolū. Cū aūt fuerit sicut diximus: tūc aget necessario. ¶ Sz potētie q̄ sūt in eis q̄ sūt ex rōnalitatē t imaginationē cū imaginati fuerint: t obuiauerint potētie patiēti, pfectio debebit eē actio ibi: eo q nō est ibi volūtas nec electio q̄ expecteť. Si āt fuerit aliqd qō sibi expecteť: fortasse nā erit qō expectať: sed si eguerit nā: tūc nā illa erit vel p̄ncipiū rei vl ꝑs p̄ncipu: p̄ncipiū aūt erit cōpositū: ex eo qō ꝓteruꝭ t ex eo qō est: t tūc erit ꝟsile volūtati spectate. volūtas āt differt ab ꝟ inquātū scit. Si āt cū po⁹ passiua obuiat actiue. dz vt passio ꝓueniat in his reb⁹: tūc ipsa potētia passiua est perfecta. ¶ Po⁹. n. passi⁹ aliq̄ est pfecta aliq̄ imꝑfecta: t aliq̄ est, ppinq̄ aliq̄ remota. In sp̄mate. n. po⁹ ē vt fiat vir: t in puero ēt po⁹ ē vt fiat vir. Sz po⁹ q̄ est in sp̄mate. eget vt obuiet sibi ēt po⁹ pus mouēs ad aliud q̄ mouēs ad virilitatē. opus est. n. vt pus trahat ad effectū aliqd qō nō est vir: t sic deinde adaptabiť ad trahēdū ad effectū viz. certissime: po⁹. n. viri passiua ꝟ est. In sp̄mate āt certissime nō ē adhuc po⁹ passiua virilitatis. Impossibile est. n. dū nō sp̄ma fuerit sp̄ma: patiať ad eēndū viz. Sz qz fuit in eius po⁹ fieri aliud q̄ sp̄ma. t post ꝟ mutať ad aliō: q ēt ipsius pus erat in po⁹: iccirco mā pma est oīa in po⁹. Sz aliqd est qō cū venit in eam impedit eam ab alio: t tunc necesse est remoueri illud a quo impediť: t aliquid est qō cū venit in eaz. nō impedit eā ab aliquo alio. sed eget alio q adiungať sibi ad hoc vt cōpleať adaptatio: t be potentie sunt potētie remote. ¶ Propinq̄ vero sunt q̄ nō egēt sibi adiūgi vnā potētiā actiuā ante aliā potentiā actiuā: p quā patiať: arbor. n. nō est clauis in po⁹, ppinqua: quia eget vt pus sibi obuiet potētia actiua ꝑter potētiā actiuā qua fit clauis q̄ est potētia icidēdi. secādi t dolādi: t post ꝟ adaptať ad patiēdū ab obuiatōe potētie qua fit clauis. ¶ Potētiaꝭ aūt q̄dā sunt q̄ ꝓueniūt ex nā t q̄dā que, ꝓueniūt ex ꝟsuetudine: t quedā ex artificio: t quedā ex casu. ost aūt id qō ꝓuenit ex artificio ab eo qō ꝓuenit ex cō ꝟsuetudie. In. n. qō ꝓuenit ex artificio: est id in quo ad agēdū ex materys. egemus instrīs t motibus t aīa acgrit ex boc aptitudine q̄ est sibi q̄si sit forma illius artificy: que aūt sunt p ꝟsuetudinē: sunt ea q̄ aduenīūt ex actiōibus q̄ nō egēt illis: qz nō ꝓueniūt nisi ex ꝓcupiscētia vel ira vel sīnia: vel habeť in eis intētio nō ad būc finem. sed postea ꝓsequīť eas finis qui est ꝓsuetudo: q nō fuit intētus: sz nec fuit ꝓsuetudo ipsamet stabilitio forme illaꝭ actionum in aīa t fortasse: si ita nō erit fini. nō erunt ist̄rumēta. nec materie designate eo q̄ non est eq̄le hoi exercere ambitionem t exercere carpentariā eo mō quo diximus. Inter hec enim duo multū interest. deinde cū ꝟ si diligēter attēderis acgsitio ꝓsuetudinis t artificy ꝓuertunť ad vnū modū. ¶ Potētie vero q̄ sunt p nām: quedā sunt in corpozibus aīalīb. Quidā aūt ex antiquis dixerūt potentia est simul cum effectu: nec precedit eū: t sm hoc dixerunt aly posteriozes q ꝟ duo motus sunt. Qui q̄ hoc dixit: vr dixiſe q sedens nō est potēs surgere. ſ. qz nō est possibile in nā eius vt surgat interim dum nō surgit. q̄ quomō surget: t qō nō est in nā ligni vt doleť ex eo pozta: quomodo igit dolabiť. t qui hoc dicit nō est potēs sine dubio vt videat t inspiciat sepe i vna die. igitur certissime erit cecus. Si igitur nulli rei que nō est: est potētia essendi: tūc impossibile est eam esse. Id aūt qō possibile est esse. possibile est nō esse: alioquin necesse esset esse: q aūt possibile est esse: necesse est vt vel sit aliquid vel nō sit aliquid. Si āt fuerit aliquid: necesse est tūc vt aut sit subm rei: cuius nā est vt subsistat in eo sua forma: aut vt hoc sit silr respectu sui: sicut albedo qđ possibile est esse: t possibile est nō eē quātuz in se: necesse est igit ꝟ esse rē que eū est vel sit exīstēs p se: sic vt sit possibile suū esse exīs p se. vel sit sicut cum esset in alio a se. Si aūt possibile huius intētiōis fuerit vt possibile sit ipsum esse aliquid in alio a se. tūc possibilitas sui esse erit etiam in alio. Oportebit igitur vt illō aliud habeat esse cuz possibilitate esse hui⁹ t illud sit subiectum eius. Si aūt fuerit sic vt cum fuerit sit exīs per se nō in alio a se: nec de alio a se yllo mō: nec sit pēdēs ex aliqua materiaꝭ: ita vt ꝟsituať in illa: vel egeat illa i aliquo: tunc posſibilitas sui esse erit precedens ipsum non pedēs ex aliqua mā: neq; ex aliqua subā: eo q illa res nō pēdet ex aliqua re: igit possibilitas sui esse erit subā: quia erit res bñs esse p se. Si aūt suū esse possibile nō habuerit esse: erit tūc nō possibile t ipossibile: posteq̄ igit ē t exīstit p se si ut positū est: tūc subā est. Sed posteq̄ subā est: tūc est illi quidditas q̄ nō est ad aliquid ex eo q subā nō est ad aliquid p seipsam. sed accidit ei ad aliquid. huic igitur exīti p se: est etiā esse amplius ꝑter suum esse possibile: quo est relatiuum. Noster aūt sermo est de ipso suo esse possibile: t de illo est nostrum iudicium: qō non est in subo. Sed sm q̄ nunc dr ponitur esse in subo: qō est iconueniens: igitur nō pōt esse vt ei q permanet existens per se non in subo nec de subo yllo modo sit esse post nō esse: sed oz vt pēdeat aliquo mō ex subo ad hoc vt sit. Cū aūt fuerit res que est exīstēs p se: sed est ex aliquo vel cū esse alterius a se: primū vero est sicut corpus qō est ex yle t forma. Secūdum est: sicut anime rationales cum generatione corpoꝛ: tūc possibilitas sui esse pendebit ab illo. Non q illa res in potētia sit esse corpus albū p potentiā. nec q in illa sit impressa potētia essendi possibilitatē albedinis in subo in quo imprimiť albedo. sed sic vt vel habeat esse cū eo vel cum aduenerit ei aliqua dispō: igit cū fit corpus. v. gra. sicut ignis cū fit: nō est possibilitas sui eē nisi vt fiat ex mā t forma: igitur possibilitas sui eē habet subim alicuius modi. t hoc est eius mā: igitur res ex qua aliquid fit primuz est forma que fit in mā t fit corpus ex cōiunctione earum: materie vno modo: t forme alio mō: aīa quoq; nō ꝓuenit etiam nisi per esse subi corpozalis. t possibilitas sui esse est in illo exīstēs per illud, ꝓpter hoc q illa mā appropriatur sibi: t qz aīa non habet esse post non esse nisi cum fuerit eē corpoꝛ sm modū, cōmixtiōis: p quā adapratur fieri instrumētum eius: t p quā discernitur certitudo sue noue inceptionis a primis: nō q̄ certitudo eius sit in illa tūc cum fuerit in illis corporib⁹ possibilitas huius cōmixtionis: erit possibilitas essendi aīaz.

¶ Omne aūt corpus a quo ꝓuenit actio nō p accidens neq; p violētiam alterius corporis agit p aliquā potētiā que est in eo. Qz aūt ꝓueniat p voluntatē t p electionem manifestum est. actio vero q̄ non est p voluntatem neq; p electionem vel prouenit a seipsa: vel prouenit a re corpozali que differt ab eo vel a re nō corpozali differēte ab eo. Si aūt prouenit a seipso ipsum aūt ꝓuenit cum alijs corporib⁹ in corporeitate: t differt ab eis in boc q a se, ꝓuenit illa actio: tūc in sua essentia intelligitur esse aliquid amplius supra corporeitatē: qō est p̄ncipiū illius actiōis ab ipso: t boc est qō vocať potētia. Si vero fuerit ꝟ per illud corpus: tūc ꝟ actio huius corporis erit per violentum vel p accidens. Jā aūt posita fuit nec p violentiam alterius corporis nec per accidens. Si aūt fuerit p rē nō corporalez separatā: necesse est tūc vt ꝟ corp⁹ sit aptū ad habēdū illud mediū ab illo sepato vel ex boc q est coꝛ

Arist. 9. Meta. t. 10.

Arist. 7. meth. t. 24.

puis. vel ex potẽtia q̃ est in ipso vel ex potẽtia q̃ est in illo sepato. Si vo fuerit ex hoc q̃ est corpus: tũc oẽ corp⁹ cõuenit in ℔. Sz si fuerit ex potẽtia q̃ est in ipso: tũc illa potẽtia est p̃ncipiũ ,pueniẽdi illã actionẽ ab ipso: q̃uis descẽdat a sepato vel p eius adiutoriũ: vel q̃ est p̃mũ eius p̃ncipiũ in ipso. Si aũt fuerit ex potẽtia q̃ est in illo sepato: tũc vel ipsamet po⁹ faciet debere ℔: vel ,ppa ei⁹ voluntas. Si aũt ipsamet po⁹ facit debere hoc: tunc necesse est vt hoc debeat esse ab ipso eodẽ corpe ,pter aliquod predictorũ: & redibit rõ ad p̃ncipiũ. Si vo fuerit p volũtatez necesse est tũc vt illa volũtas sit potius eligẽs ℔ corpus ,pter ,ppietatẽ qua appropriaẽ sibi ex oibus corporib⁹ vel fortuitu quocũq; mõ euenerit. Si aũt fuerit fortuitu: tũc nõ ,pcedet ſm ordinẽ sempiternũ vel sepiſſimũ. Res enim casuales sunt q̃ nõ sunt semp nec sepe. res vo nãles sunt ea q̃ sunt semp vel sepe. igiẽ nõ sũt casuales. Restat igiẽ vt sit ℔ ,pter ,pprietatẽ qua appropriaẽ ci ex oibus corporibus. & vt illa ,ppietas sit res a qua volũt eẽ aduẽtum illius actionis: deinde necesse est vt etiã velint: qz ob hoc vel illa ,ppietas facit debere esse actionẽ illã semper vel est ex ea sepe: vel nõ facit debere vel nõ erit sepe. Si aũt fecit debere semp: tũc est p̃ncipiũ huius. Si aũtẽ fuerit sepe. sed qõ est sepe: sicut nosti in nãlibus ipsiz est qõ oz esse semp: nisi sit aliqõ ipediẽs: qz sua ,ppietas qõ ex ea est sepe est ,pter iclinationẽ sue nature ad partem eius qõ est ab illa. q̃ si nõ fuerit erit ,pter impediẽs. Id igiẽ qõ est sepe erit semp si nõ fuerit qõ impediat: & facit semp esse est id cui ꝓcedit ℔ sine impediẽte. Si autẽ illa ,ppietas nõ facit debere eẽ semp nec sepe. tũc ipsam esse ab ea & ab alia idẽ erit: & ℔ q̃ approprиaẽ sibi fit fortuitu. dictum est aũt nõ esse fortuitu. Silr si dixerint q̃ dignius est ipsam esse a datore ipsius ,ppietatis. hec eadem intẽtio eoꝝ de aduẽtu eius ab illo ꝓuenientioꝝ erit. igiẽ vel ille facit eam debere esse semp vel est ,pparatoꝝ debẽdi esse. ,pparatoꝝ enim cã est. vel essentialr vel accidẽtaliter. Si aũt nihil aliud fuerit cã essentialr nisi illud. tũc nõ est p accñs: qõ. n. est p accñs est ſm aliquẽ duoꝝ predictorũ modoꝝ. restat igiẽ vt illa ,ppietas sit que facit debere esse: igiẽ ,ppietas q̃ facit debere esse oẽ potentia: & ab hac potẽtia ,pueniũt actiões coꝝporales: q̃uis ,pueniũt p adiutoriũ p̃ncipy remotioris. ¶ Certificemus igiẽ nũc q̃ oẽ qõ incipit hz p̃ncipiũ mãle: & dico oẽm qz oẽ qõ incipit esse post nõ esse sine dubio hz mãm: Omne enim qõ icipit esse anteq̃ sit: necesse est vt sit possibile in se. Si. n. fuerit nõ possibile in se: illud nõ erit vllo mõ. Nõ est aũt possibilitas sui esse. eo q̃ agẽs sit potẽs sup illud: quia agẽs nõ est potẽs sup illud. cũ ipsum nõ fuerit in se possibile. nõne. n. vides: qz possumus dr̃e q̃ sup ipossibile nõ est posse: sed posse est sup id qõ possibile est esse. Si enim possibilitas eẽndi rẽ eẽt ipsum posse sup eam. tunc ℔ esset quasi diceremus q̃ posse nõ est nisi sup id qõ est posse: & quasi diceremus q̃ sup impossibile non est posse eo q̃ nõ est posse sup illud. & nesciremus an res posset eẽ vel nõ eẽ p cõsiderationẽ supſius in se. ſz p cõsiderationẽ dispõnis potẽtie illius que potest sup eam si est potẽtia sup eã vel nõ. Si aũt dubitaremus an eẽt potentia sup illud an nõ. tũc nõ eẽt nobis possibile scire illud vllo mõ. Si. n. sciremus illud: tũc vel ſm hoc q̃ res est possibilis vel nõ possibilis: & tũc nõ possibilis itẽtio eẽt qõ nõ est posse sup illud: & itẽtio possibilis eẽt qõ est posse super illud: & sic sciremus ignotũ p ignotũ. apte igiẽ manifestũ est q̃ itẽtio eẽndi rẽ in se possibilẽ nõ est intẽtio ipsam essendi sic vt sit posse sup eam: quãuis quãtũ ad subm sint vnum. Ipsam. n. eẽ sic vt sit posse sup eam comitãs ẽ ad ipsam eẽ possibilem in se: qz ipsam eẽ possibilẽ in se est respectu suypſius: & ipsam eẽ sic vt sit posse sup eam est respectu sue rlonis ad datorẽ essendi. ¶ Postq̃ igitur hoc cõstat. dicemus q̃ omne qõ incipit anteq̃ icipiat vel est in se possibile esse vel est impossibile esse. q̃ aũt est impossibile eẽ: nõ erit. qõ vero possibile est esse vel iam ꝓcessit illud possibilitas sui eẽ vel ipsum est possibile esse. Impossibile est aũt quin possibilitas sui esse vel sit intẽtio q̃ est. vel que nõ est. Impossibile est aũt vt sit intẽtio que nõ est aliqd. alioquin nõ precederet illud possibilitas sui eẽ. Est igiẽ intẽtio que est. Omnis aũt itẽtio que est vel est exñs nõ in subo: vel est exñs in subo. qcqd aũt est exiſtẽs nõ in subo. illud hz eẽ ppriũ p qõ nõ oz esse relatum. possibilitas vero essendi nõ est nisi iquãtum est ſm relationẽ ad aliud cui est possibilitas eẽndi. igitur nõ est possibilitas essendi suba que nõ est in subo. est igiẽ intẽtio q̃ est in subo & accidẽtale subo. Nos aũt possibilitatẽ essendi vocamus potẽtiam essendi: & id qõ est sustinẽs potentiã essendi in quo est potẽtia essendi rem vocamus subz & yle & materiã & cetera ſm varios respectus. postq̃ aũt omne qõ icipit iam ꝑcedit illud mã: tũc dico q̃ ℔ capla que induximus faciũt estimari q̃ potẽtia absolute ꝑcedit effectuz: & est ꝑo eo nisi in solo tẽpore & hoc est ad qõ multi ex antiquis acceſſerũt. ¶ Quidam. n. ex illis attribuerũt esse yle ante formã: & q̃ postea agẽs inuestiuit eã forma que fuit ei inceptio p seipsum. ¶ Uel sicut quidã ex his q̃ ꝓsumpſerunt loqui de hꝭ putauerũt ꝑtes fuisse quiddã sicut aia cui forte ꝓtingit occupari circa regẽdaz yle & informãdũ eã: sed qz nõ decorauit regimen nec cõpleuit decorem formationis subuenit ei creator & decorauit eius ,stitutionẽ. ¶ Alij vero dixerũt q̃ hec oia fuerũt ab eterno & mouebanť naturis suis motibus inordinatis: ſz creator adiunit nãs eoꝝ & ordinauit ea. ¶ Alij dixerũt q̃ ,mũ fuit tenebra & inanitas vel aliqd qõ non finiebať semp manẽs getũ: & postea motũ est vel ꝓfusio quã tenuit ille qui dicť est cathegoricus. oẽs isti dixerũt q̃ potẽtia est ante effectũ sicut in seminibus & in spmate & in oibus q̃ fabricanť: oz igiť ꝓsiderare ℔ & log de eis: dico igiť q̃ in rebus ꝑticularibus gñatis corruptibilibus est sicut ipsi dixerũt. In his. n. potẽtia ꝓior est effectu ꝑositate tpis. res aũt vses vel eterne q̃ nõ corũpuntur: q̃uis sint ꝑticularia nõ ꝑcedũt ea q̃ sunt in potentia vllo mõ. Immo potẽtia est posterioꝝ ſm istas ꝓditiones oĩmõ: potẽtia enim posteq̃ nõ hz esse p seipsam: tũc necesse est vt sit p subam ad hoc vt sit in effectu. Si vero non fuerit in effectu: tũc nõ est apta ad recipiẽdum aliquid. q̃ enim nihil est absolute nõ pot recipe aliqd. Itẽ iam aliquid est in effectu qõ nõ eguit ꝑtes esse in potẽtia aliquid. sicut eterna q̃ sunt semp in effectu. ℔ igitur mõ certitudo eius qõ est in effectu est ante certitudinẽ potẽtie essentialiter: alr vero potẽtia opus hz exire ad effectũ p aliqd qõ est in effectu cũ illud est in potẽtia: nõ q̃ illud incipiat cũ effectu: sic enim illud egeret alio trahẽte ad effectũ: & ꝑueniret hoc vsq; ad aliqd qõ est in effectu qõ nõ incepit. In plerisq; aũt nõ trahit potẽtiã ad effectum nisi aliqd eiusdem generis cum illo effectu bñs esse in effectu ante effectum. Sicut cũ calidũ calefacit & frigidũ ifrigidat. plerũq; aũt id qõ est in potẽtia inquãtũ est sustinens potentiã est de eo qõ est in effectu: sic vt effectus tẽpore sit ꝓior potẽtia nõ cum potentia: sperma. n. ex hoie fluit & semen ex arboꝛe sic q̃ ex hoc fit homo & ex ℔ arboꝛ. Nõ est enim in his dignius ponere effectum ante potentiam q̃ potentiã ante effectuz. Itẽ effectus in imaginatione & diffinitione ꝓior est q̃ potentia. Tu enim nõ potes diffinire potẽtiam: nisi q̃ est huius effectus: effectus vero nõ eget in sua imaginatione & diffinitione vt sit potentie.

Arist. 2. phy. & 3. meth.

℔ Scõd libꝛo sufficientie.

Primo sufficiẽtie suc. c. ã.

Aristo. 9. meth. t. 13.

Tu. n. diffinies q̃dratũ & itelliges illũ: ita vt nõ transeat p animũ tuũ potẽtia essendi ipsum. Nec est tibi possibile diffinire potẽtiã quadrature nisi noies q̃dratũ noie vel intellectu: & ponas illũ partem sue diffõnis. Itez effectus ꝓior ẽ potẽtia. pfectione & fine. potẽtia enim est iperfecto & effectus est pfecto: & bonũ in oi re nõ est nisi ipsam eẽ in effectu: vbi aũt fuerit malũ ibi est aliqd in potẽtia aliq̃ mõ: cũ. n. res fuerit mala vlerit p seipsaz mala & oi mõ qõ est iposibile: si. n. habuerit eẽ: pfecto iquãtũ est mala nõ est: qz nõ est mala: nisi iquãtũ ipsa ẽ ꝑuatio pfectiõis: sicut ignorãtia: vel erit sicut id qõ facit debere ℔ esse in alio sicut iniuria. Iniuria. n. nõ est mala: nisi qz diminuit nã bonitatis eius a quo fit iniuria: & ei⁹ cui fit iniuria minuit salus & facultas: & alia hꝭ. igiẽ inquãtũ aliqd est malũ ꝑmixtũ est cũ ꝑuatione: & cũ aliquo qõ est in potentia. ¶ Si aũt nõ esset cũ illo nec de illo id qõ est in potentia pfecto pfectiões que debenť rebus essent ꝑsentes: & ita nõ esset malũ vllo mõ. manifestũ est igiẽ: qz id qõ est in effectu: bonũ est inquãtũ sic est: q̃ vero in potẽtia est malum. vel ab ipso est malũ. Scias aũt q̃ potẽtia mali melioꝛ est q̃ effectus: & esse bonũ in effectu melius est q̃ potẽtia boni: & malum non est malũ p potẽtiã mali: ſz p habitum malicie. Redeamus igiẽ ad id in quo eramus & dicamus: te iam nouisse dispositionẽ ꝓioritatis potentie absolute. Sed potẽtia particularis precedit effectum cuius ipsa est potentia. aliquãdo aũt ꝑcedit effectus similis suo effectui ad hoc vt sit potẽtia ab ipso. aliqñ nõ. sed est cum ea aliqd aliud p qõ exit potẽtia ad effectũ. alioquin effectus nõ haberet esse vllo mõ. Sola. n. potẽtia nõ sufficit ad ℔ vt sit effectus: sed eget aliquo p qõ trahaẽ potẽtia ad effectum. iam igitur nosti q̃ effectus ſm veritatez ꝓioꝛ est potentia: dignitate & perfectione.

¶ Caplm. III. De pfecto & iperfecto & de eo qõ est vltra plusq̃ pfectionẽ & de toto & de vniuerso.

A RImum aũt assignauerũt pfectuz in rebus bñtibus numeꝛ cum oẽ qõ debet bñe res: ia hz numero & nihil restat de eo qõ nõ habeat in se. ¶ Deinde transtulerũt ℔ ad res habẽtes quãtitatẽ ꝓtinuam & dixerũt pfectũ in statura eo q̃ ipsa apud vulgũ est numerata: Ipsa. n. nõ cognoscit a vulgo nisi inquãtũ mẽsuratur. Cũ vero mẽsurať: necesse est vt numeret. ¶ Deinde trãstulerũt ℔ ad vires: & qualitates. dixerũt. n. hoc ẽ pfectũ virtute & perfectũ albedine & pfectũ pulchritudine & pfectũ bonitate: quasi gcqd hz habere bonitatis: ia hz habeat & nihil remaneat extra. ¶ Deinde cũ alicui fuerit addituz aliqd eiusdem generis: quo nõ est opus eiad necessitatẽ vel ad vtilitatẽ & silr ia: dixerũt supfluũ: qz viderũt rẽ esse pfectã sine eo. ¶ Deinde si illud quo opus est rei: ia hz res: & cuz eo hz etiã aliqd aliud sui generis quo nõ eget res quãtũ ptinet ad seipsum. ſz q̃uis nõ egeat eo: in ea: tñ ꝑdest ꝓo modulo suo. oẽ ℔ oꝛ vltra pfectionẽ & vltra finẽ: ℔ igiẽ est pfectũ & pfectio. & est q̃si nomẽ finis & ℔ p̃mũ est numeroꝛ: & deinde ceteris ab eo p ordinẽ. q̃si nõ dixerãt q̃ ipsum pfectũ sit totũ & vniuersum: & q̃ ternariꝰ nõ sit pfectus nisi ob hoc q̃ hz p̃ncipiũ & mediuz & finẽ: q̃ faciũt eũ pfectũ: p̃nciplũ. n. pfectiõis in numero erat. deinde nõ est ℔ in nãli⁹ numeroꝛ: quãtũ est numerus vt sit pfect⁹ absolute. ois. n. numerus vni⁹ gñis est ad addẽdũ ei aliqd qõ nõ est in eo. q̃ tũ est pfect⁹: & in denarietate vel in senarietate. ſz iquãtũ est numerus nõ potest eẽ pfect⁹. Ternarꝰ vo iquãtũ hz p̃ncipiũ mediũ & finẽ pfectus est. Sed binarius iquãtũ hz p̃ncipiũ & finem ẽ: est impfectus: iquãtũ. ſ. sunt duo iter q̃ nõ est aliquid sue nature qõ sit mediũ: & ſm ℔ ꝓsidera ceteras diuisiones. ſ. ſi sit mediũ & non finis vel medium & finis. Quia iam amisit q̃ debebat ei eẽ p̃ncipiũ. Itez impossibile est esse duo p̃ncipia in numeris quoꝛ nullũ sit medium vllo mõ nisi in binario numero. nec duo fines quorum vnus sit medius aliquo mõ nisi in binario numero. media vo in ceteris numeris cũ pñt esse multa. tñ vniuersitas coꝛ inquãtũ sunt media sunt q̃si vna res. Itẽ rei multe nõ est finis in quo quiescas. igiẽ acquisitio p̃ncipy in illo & finis & medy est pfectio q̃ maioꝛ pot ꝓtingere in ordine cõsimili. Sed hoc nõ est nisi in numero. nec est hoc cõprehẽsuz nisi in tribus posteq̃ aũt venimus vsq; ad ℔: discedamus inde. nõ est. n. nr̃ vsus loqui de hꝭ rebus q̃ fabricanť supẽ tẽtiões rethoricas. nec sunt de speculationibus demonstratiuis. dico aũt q̃ sapiẽtes etiã trãstulerũt pfectuz ad certitudinẽ essendi: & ad verificãdũ illud dixerũt q̃ pfectũ est id qõ est hꝭ cũ hac ꝓditiõe. ſ. q̃ suũ esse p seipsum q̃tũ pfectius esse põt acquisitũ est ei: nec inest de eo nisi qõ est ad eũ nec cõparaẽ ei aliquid de genere essendi superfluũ. super ℔ cõparatione q̃ fit p̃mo ad eũ nisi p cãz q̃ sit aliud ab eo. Pluſq̃ pfectũ aũt est id cui est eẽ qõ hꝭ bñe: & ab eo exuberat eẽ ad ceteras res. veluti si habeat suũ esse quale oz eum bñe: & hz esse superabũdãs quo nõ est ei opus: & ab eo exuberet ad alia: & hoc sit ab eo essentialiter & bũ ordinem attribuerũt p̃mo p̃ncipio: qõ est vltra pfectionẽ: ex cuius esse in seipso. nõ ex cã alia ab eo fluit esse exuberãs a suo esse ad ceteras res: & ordinẽ pfectionis attribuerũt intelligẽtie ei q̃ ex intelligẽtya separatis in p̃ncipio sui esse in effectu: cui nõ cõmiscẽ aliqd potẽtie nec expectat aliud esse. Si aũtẽ fuerit aliquid aliud ab ea. hoc etiã est ab esse qõ fluit a p̃mo. Id aũt qõ est infra pfectũ ponerũt duo. ſ. sufficiens & insufficiẽs. Sufficiens est id cui attributum est aliquid p qõ acquisitum est ei cõplementum sui in seipso. Insufficiens vo absolute est id qõ eget alio qõ attribuat sibi cõpletionẽ post cõpletionẽ. exẽplũ aũt sufficiẽtis est aia rõnalis: que est vniuersitatis sicut celi. Ipsa. n. p seipsam agit actiones q̃ sunt ipsius: & facit esse pfectiones q̃ debẽt esse ipsius vna post alias: q̃ oẽs nõ ꝓũgunť subito nec etiã. ſ. remanẽt semper nisi qõ fuerit de suis pfectionibus q̃ sunt in suis substantys & suis formis. vñ nũq̃ cessant a potẽtia: q̃uis in ipsis sit p̃ncipiũ trahendi suã potentiã ad effectũ: sicut ℔ ut postea scies. Insufficiẽs aũt est q̃lia sunt ea: q̃ sunt in generatione & corruptione. nomen vero pfectionis & nomen totius & nomen vniuersi pene cognata sunt in significatione. Nõ est aũt ꝓditio pfectõis vt ꝓtineat sub se multitudinẽ nec in potẽtia nec in effectu. totũ vo oꝛ vt sit multitudinis vel in potẽtia vel in effectu. vnitas. n. in plerisq; rebus ẽ esse qõ oportet bñe. pfectio vo in rebus habẽtibus mẽsuras vel numeros videť esse ipm totũ in subo. res igiẽ est pfecta. inquãtum nil remanet extra eã & est totum: eo q̃ quicquid necessariũ est ei est in ea. Ipsa igiẽ respectu multitudinis exñtis in ea cõprehẽse in ea est totum: & ꝑz hoc q̃ nihil remãlit extra eam est perfecta. ¶ Postea vero dixerunt sensus in acceptione nominis totius & vniuersi ſm duos respectus. aliquãdo enim dicunt q̃ totum dicit cõtinuum & disgregatum. vniuersum vero dicit nisi disgregatum. aliquãdo dicũt q̃ vniuersum dicit ꝑpie id in cuius situ non est diuersitas: & totũ dr̃ id in cuius situ est diuersitas: & dr̃ totum & vniuersum qõ nõ habet vtrãq; dispositionẽ. Et tu scies q̃ hec nosa debẽt accipi ꝑz q̃ cõtinerimus. aliter etiã dr̃ totũ id in quo est distinctio: ita vt habeat terminũ. totũ etiã dicit ſm respectũ sui ad partẽ. vniuersum etiã dz esse silr: vniuersuz. n. ex vniuersitate est: & vniuersitas nõ est nisi numeroꝛ in effectu vel vnitatũ in effectu: Sed vsus relaxauit etiã ad id qõ est pars

Perfectus.

℔

Pluſquã perfectum.

Sufficiẽs

Insufficiens

Arist. 5. meth. t. 21.

eius ⁊ vnū eius in potētia. igit fm q est totū est oppositū parti: ⁊ vniuersus est oppositū vni q̄si totū sit q̄ ꝺside ratur bre aliqd a quo numeretur q̄uis non ꝺsideremus eius vnitate ⁊ vniuersus sit id in quo ꝺsiderant vnitates q̄uis nō ꝺsidereꝫ i eo numeratio. h ät ois dictio supflua est. Cōueniēt̄ia. n. fecit ea accipi eodē mō. ita vt dicat q totū ⁊ vniuersus ē in rebus nō pt̄itib⁹ q̄titatē. eo q ꝺtingit ea q̄titati accītal⁹ sicut dr albedo tota ⁊ n igredo tota: eo q aduenit eis intēdi ⁊ remitti sicut dr calor totus ⁊ vtus tota. ¶ Cōpositū etiā ex rebus differētibus sic aīal dr totū: eo q est ex aīa ⁊ corpore: pars vo aliq̄ dr id q̄ numerat: ⁊ aliq̄ dr id q̄ est aliquid alicuius: ⁊ hz secum aliud a se: q̄uis nō numeret illud: ⁊ fortasse appropriabit h noie alicuius: q̄ aliqd dr pars in q̄ nō diuidit res fm quantitatē: sed in esse sicut aīa ⁊ corpus aīali: ⁊ yle ⁊ forma compositū: ⁊ oino id ex quo cōponit aliquid compositum ex diuersis principys.

¶ Cōpletus est tractatus quartus. ¶ Incipit quintus auxiliante deo. De rebus cōmunibus: ⁊ quomodo est esse eorum. Caplm. I.

A

Use of ysbo modis.

Porret nunc vt loquamur de vli ⁊ de particulari. Cōueniēt̄ius enim est ei a quo iaz expediti sumus ⁊ hoc est de accītibus, ppriys eē. dico igit q vle dr tribus modis. dr. n. vle fm h q̄ pdicat in actu de multis sicut hō. ⁊ dr vle itētio quā possibile ē pdicari de multis: ⁊ si nullū eo⁊ hēat esse in effectu. sicut itētio domus eptangule. q̄ vl'is est: eo q nā eius est posse pdicari de multis. hz nō est necesse esse illa multa: imo nec etiā aliq̄ illo⁊. dr ēt yle itētio quā nihil phibet opiari qn pdicet de multis. q tñ si aliqd phibet. phibebit cā q̄ h phat sicut sol ⁊ terra. h. n. ex h q itelligunt sol ⁊ terra: nō est phibitum. quātū ad intellectū posse intētione eo⁊ inueniri in multis: nisi iducat nō qua sciat hoc esse impossibile ex hoc. Et hoc erit impossibile ex cā extrinseca nō ex ipso⁊ imaginatione. pt̄ aūt h oia ꝺuenire in hoc q yle est id q̄ in itellectu nō est impossibile pdicari de multis. ⁊ oz vt vle logicū ⁊ quicquid est sīle illi sit hoc. Indiuiduū vo est hoc q nō pōt intelligi posse pdicari de multis. sicut suba plonis huius designati. Impossibile est enim intelligi hanc esse nisi ipsā tñ. q̄ yle ex h q est vle ē quoddā: ⁊ ex hoc q est quoddā cui accidit vlitas est quoddā aliud. q̄ de vli ex h q est vle ꝺstitutū signatur vnus pdict⁊ termino⁊: q̄ cū ipsum fuerit hō vel equus erit h intētio alia preter itētionē vniuersalitatis. que est humanitas vel equinitas.

Use quid est. Indiuiduū.

Equinitas

Diffinitio. n. equinitatis est pter diffōnē vniuersalitatis. nec vniuersalitas ꝺtinet in diffōne equinitatis. Equinitas eteniz hz diffōnē que nō eget vniuersalitate. Sed est cui accidit vniuersalitas. vnde ipsa equinitas nō est aliquid nisi equinitas tñ. Ipsa. n. ex se nec est multa nec vnū nec est exīs in his sensibilibus nec in aīa. nec est aliquid hoc potentia vel effectu: ita vt hoc cōtineatur intra essentiam equinitatis. Sed ex hoc q est equinitas tñ. vnitas autē est ꝓprietas q̄ cū adiūgit equinitati fit equinitas ꝓpter ipsaz ꝓpetatē vnū. Silr ēt egnitas hz pter banc. multas alias ꝓpetates accītes sibi. Egnitas g̃ ex h q in diffōne eius ꝺsueniūt multa est cōis. Sed ex h q accipit cum ꝓprietatibus ⁊ accītibus signatis est singularis: equinitas g̃ in se est equinitas tñ. ¶ Siquis aūt iterrogauerit nos de equinitate fm ꝺdictionē. s. an equinitas ex hoc q est equinitas sit aliquid vel nō. nō erit respōsio nisi fz negatione: quicquid illud fuerit: nō aūt fm negationē eius qō est: sed eius qō dr de ea: vz. qñ nō dz dici q equinitas ex h q est equinitas nō est: sed ex hoc q est egnitas nō est equinitas aliqua nec aliqd alio⁊. Si aūt ꝓtes qōnis fuerint due affirmatiue imediate. tūc nō erit necesse rndere aliquā illa⁊ vllo mō. qñ alteri⁹ ea⁊. s. affirmatiue q̄ comitat negationē. itells est q cū res nō fuerit appropriata altera affir⁹ appropriabit hac altera affir⁹. Cū aūt fuerit appropriata hac el⁹ eēntia nō erit ipsa ꝓpetas. hō. n. cum est vn⁹ vel al⁹: tñ eēntia hūanitatis nō erit ipsa essentia vnitatis. vel albedis: nec eēntia hois erit eēntia vni⁹ vel albi. Cū g̃ subm qōnis posita fuerit ipsa humanitas fm q est humanitas: veluti aliqd vnū. ⁊ iterrogauerint nos fm aliquod ꝺrio⁊ dicētes: q aut est vnū aut multa: tūc nō erit necesse rndere aliq̄ illo⁊. Ipsa. n. humanitas ex hoc q est ipsa humanitas ē qddā pter aliq̄ illo⁊ in cui⁹ diffōne nō accipit nisi humanitas tñ. Sz si ꝓpetas eius est eē vnū vel multa. sicut ꝓpetas q̄ ea segt: tūc sine dubio appropriabit p h. hz tñ ipsa nō erit ipz appropriatum ex h q ē humanitas. g̃ ex hoc q ipsa ē humanitas nō est ipm vnū vel multū. hz ē aliud qddā cui illud accidit extrinsecus. Cū g̃ ipsa ꝺsiderat fm hoc q ē humanitas tñ: nō erit tūc necesse ꝺsiderari cū hoc id q̄ accidit ei extrinsecus. ¶ Ponamus g̃ in B duas ꝺsideratōes. vnā ꝺsideratione de ipsa hz q ē ipsa: ⁊ aliā ꝺsideratione de ꝺtibus ipsaz. Scōm ät pmā ꝺsiderationē nō ē nisi hūanitas tñ. vnde siquis iterrogauerit an hūanitas q̄ ē ꝑlone ex hoc q ē hūanitas sit talia ab illa q̄ ē in socrate: ⁊ necessario dixerim⁹ nō: nō oportebit ꝺsentire ei: vt dicat. g̃ h illa sūt vna numero: q̄n negatio illa absoluta fuit: ⁊ itellexim⁹ in ea q illa humanitas ex hoc q ē hūanitas ē hūanitas tñ. Sz hoc q ipa ē alia ab hūanitate q̄ ē in socrate: q̄ddaz extrinsecū est. Ipse vo nō iterrogauit de humanitate nisi ex hoc q est humanitas. Cū aūt dixit. humanitas q̄ est ī platone ex hoc q ē hūanitas. iā posuit ei respectū ex hoc q est humanitas: attribuit ergo ei respectū ex⁹ neū abeq; cū dixit q̄ ē in ꝑlone aut q̄ ē illa q̄ est in ꝑlone. Nā si non; tūc iā accepissemus hūanitatē ex hoc q est in ꝑlone. Cū enī expoliauerim⁹ ꝺsiderātes il lā p se fm hoc q est humanitas nō pōt eē gn h dictio. s. q̄ est vel referat ad humanitatē q̄ est in platōe. ⁊ tūc h erit absurdū: nō. n. coheret vt hūanitas sit in platone ex respectu quo ipsa est humanitas tñ. vel referat ad humanitatē: ⁊ tūc nominatio platonis frustra fuit nisi itelligat. Quia hoc q humanitati accidit eē in platone extrinsecū fuit. Iā aūt destruxim⁹ eā sic eē in platone. Sed si pōt ita eē: sic ēt hz respectum pter humanitatē. ¶ Sigs aūt interrogauerit dicens. nōne rndistis dicētes: q ipsa nō est ita cū ipsa: nō sit ita pter suū esse humanitatis q̄ ipsa est humanitas: Dicemus nos nō rndisse q ipsa ex hoc q est humanitas nō est ita. hz rndisse q ipsa nō ex hoc q est humanitas nō ē ita hz q ipsa nō est ex hoc q est humanitas ita. Iā aūt nota est in logica hoc ꝺria. amp. subm huius qōnis plerūq; vr idefinite cū nō determinat signo: ⁊ tūc nō fiet ad illā rnsio. nisi ponat ipsa humanitas q̄si aliqua designata absq; oi multitudine: ⁊ tunc nra dictio. s. ex hoc q ipsa est humanitas nō est pars subi: eo q ꝺgruē ꝺ humanitas q̄ est ex hoc q est humanitas: alioquin fieret indefinita. Si aūt dr ipsa humanitas: q̄ est ex hoc q est ipsa humanitas: iaz cecidit in eam designatio q̄ addita est supra humanitatē. Si aūt nos ꝺsenserimus in hoc vtreq; partes questionis remouebuntur ab ea. ⁊ tunc nō oportebit esse vnuz vel multa nec ipsa nec aliud nisi fm intentionem: quam necesse est esse ipsam vel aliā. ⁊ tunc dicetur q necesse est esse aliam ꝓpter accidētia q̄ sunt cū illa: q̄n nūq; inueniē sine accidentibus: ⁊ tūc nō accipiet fm hoc q est humanitas tantum. post aūt humanitas platonis nō est sua nisi ꝓpter accidētia. tūc h accītia hūt actiones in indiuiduo plato-

nis eo q ipsum cōpositū est ex hoie vel humanitate ⁊ accidētibus q̄ comitant illud tā q̄s ptes eius ⁊ hūt actionē in homine vel in humanitate: eo q referunt ad hominē.

C

¶ Repetemus aūt ea a capite ⁊ recolligemus ad declarandum ea alio modo tanq; rememorātes que pdicta sunt. dicemus q̄ q hoc est quiddā sensibile qō est aīal vl homo cum materia ⁊ accidētibus: ⁊ h est homo nālis. ⁊ hoc est quiddā qō est aīal vel hō ꝺsideratū in seipso hz hoc q est ipm. nō accepto cū eo h qō ē sibi admixtū sine ꝺditiōe cōis aut ꝓpriy aut vnius aut multi. nec in effectu nec in respectu ēt potētie: fm q est aliqd in potentia: aīal. n. ex h q est aīal: ⁊ hō ex h q est hō. s. quātū ad diffōnez suā ⁊ itellectū suū absq; ꝺsideratiōe oium alio⁊ que comitant illuz. nō est nisi aīal vel hō. sed aīal cōe ⁊ aial in diuiduū: ⁊ aial fm respectū in quo potētia est cōe vel ꝓpriū: ⁊ aīal fm respectū quo est in his sensibilibus vel intellectum in anima est animal ⁊ aliud non animial ꝺsideratū in se tñ. manifestū est aūt q cū fuerit aīal ⁊ aliud qō nō est aīal: aīal tunc erit in hoc quasi pars eius silr ⁊ homo: poterit aūt aīal p se ꝺsiderari: q̄uis sit cū alio a se: essentia enim eius est cū alio a se. g̃ essentia eius est ipsū p se. Ipsum vero eē cū alio a se est quiddā qō accidit ei vel aliquid qō comitatur nām suā sicut hec aīalitas ⁊ humanitas. g̃ h ꝺsideratio. s. ex h q est aīal pcedit in eē: ⁊ aīal qō est indiuiduum, ꝓpter accidētia sua: ⁊ vle qō est ī his sensibilibus: ⁊ itelligibile sicut simplex pcedit cōpositū: ⁊ sicut pars totū. ex hoc. n. esse nec est genus nec spēs nec idiuiduum nec vnū nec multa. Sed ex hoc esse est tātuz aīal ⁊ tñ hō: nec comitat illō sine dubio eē vnū vel multa: cū ipossibile sit aliqd esse: ⁊ nō esse alte⁊ istoꝝ. quāuis sit comitās ipz extrinsecus. hoc aūt aīal hz hāc ꝺditionē q̄uis hēat eē in oī idiuiduo: nō tñ ex hac ꝺditiōe est aīal pfectū: quāuis sequat vt fiat aliqō aīal: nō q̄ in vitate sue essentie ex hac cōditiōe sit aliqō aīal: h. n. q ipz aial in idiuiduo ē aliqō aīal nō. phibet ipz eē aīal ex h q ē aial: sed nō hac ꝺditōe vt sit aīal ex h q est in illo. Cū. n. h in diuiduū fuerit aliqō aīal. tūc aliqō aīal hz eē. g̃ aīal qō ē ps alicuius aīalis: hz eē: sicut albedo q̄ q̄uis sit ꝺseparabilis a mā: in se tñ hz eē albedo. sic ⁊ mā aliud ē ꝺsiderata in se: ⁊ hz veritatē eēndi p se: q̄uis veritati sui esse accidat

Questio.

adiungi aly in esse. ¶ Pōt aūt aliquis dicere q aīal ex hoc q est aīal nō hz esse in idiuiduis: q̄ qō est in indiuiduis est aliqō aīal. nō aīal. ex hoc q est aīal. Sed aīal ex hoc q est aīal hz eē. g̃ hz eē extra idiuidua. Nā si aīal ex h q est aīal hz esse in h indiuiduo. tūc necesse est vt aut sit, ppriū eius aut nō, ppriū. Si aūt est, ppriū. tūc aīal ex h q est aīal nō est exīs in eo. nec est ipsum. sed est aliqō aīal. Si vo nō est, ppriū: tūc aliqd vnū ⁊ idem numero hz esse in multitudine: qō est ipossibile. ¶ Dāc aūt ꝺstiones quāuis sit frīuola. tñ iduximus: ideo q multos qui videbant sapientes duxit in errorē. Dicemus ergo q in hac ꝺstione venit error a multis modis. vnus fuit opinio q id qō est aīal cū fuerit aliquod aīal. tūc natura animalitatis ꝺsiderata in se nō fm aliud nō habet esse cū illo. declaratio aūt huius erroꝛis. iam patuit ex predictis. alius fuit opinio de hoc q aīal ex hoc q est aīal: hz eē, ppriū vel ipm ꝓpriū fm remotionē. Sed nō est ita. aīal. n. ꝺsideratuz fm q est aīal ⁊ fz eius aialitatē nō est, ppriū nec impropriū qō est cōe. vtrūq; n. remouet ab eo. Nā ipsuz ex aialitate sua tñ est aīal. Intētio vero aialis ex h q est aīal est preter intētionem, ppry ⁊ cōis. nec sunt intrātia in suā gdditatē. Cū g̃ ita sit: tūc aīal ex h q ē aīal nec est, ppriū nec cōe ex sua aialitate: sed est aīal. nō aliud aliqd a se de dispositionibus: sed ꝺsequit ipsum esse, ppriuz vel cōe.

D

¶ Doc aūt q dicit ipossibile esse gn sit aut ꝓpriuz aut cōe si intelligit ipm ex sua aialitate necessario debere esse aliqd illo⁊ duū: fl⁊ e. Nā nihil eo⁊ ē ex sua aialitate. Si vo itelligit ipole eē gn sit aliqō eo⁊ i eis q̄ sūt: q⁊ non pōt eē gn sequat ipz eē aliqd eo⁊ vera⁊ é: eo q necessario sequit aīal eē ppriū vel cōe. qōcūq; ät bo⁊ acciderit nō destruet aialitaz: q̄ ē ex h q nec ē ppriū nec cōe: hz fit postea ppriū vl cōe p id qō accidit ei de dispōnib⁹. ¶ Dic ē aūt qddā qō dz itelligi. s. q⁊ ver⁊ ē dre: q de aiali ex h q ē aīal nō dz pdicari, ppetas nec cōitas. nec est ver⁊ dre q ꝺ aiali ex h q ē aīal dz nō pdicari, ppetas vel cōitas. nā si aialitas faceret debere nō pdicari de eo, ppetas vel cōitas. s. nā si aialitas faceret debere nō pdicari de eo, ppetatē vel cōitatē. tūc nec eēt aīal, ppriū nec eēt aīal cōe ⁊ fm h debes itelligere magnā eē distātiā iter illa: ⁊ ob h ēt interest an dicat: q aīal ex hoc q est aīal p se sine ꝺditiōe alteri⁹: ⁊ an dicat aīal ex h q ē aīal p se: cū ꝺditiōe nō rei alteri⁹. Si. n. ꝺcederet q aīal ex h q ē aīal p se: esset cū ꝺditiōe qō nō hret eē in sensibilibus istis. nō tñ ꝺcederet q plonitas eēt in sensibilibus istis. esse. n. aialis cū ꝺditiōe non rei alterius in itellectu tñ ē aīal vo p se: nō cū ꝺditiōe rei alterius hz eē in sensibilibus. Ipz vo in se in vitate sua ē sine ꝺditiōe alterius rei: q̄uis sit cū mille ꝺditionibus q̄ adiūgunt ei extrinsecus. aīal g̃ p se ex sua aialitate hz eē in istis sensibilib⁹. h aūt nō facit debere ipz eē sepatū p se. Ipm. n. h q̄ ē in se sine oibus ꝺditiōibus q̄ sequunt illō hz eē in istis. Iā ät circūdederūt illō extrinsecus ꝺditiones ⁊ dispōnes. Ipz g̃ in diffōne sue vnitatis pp quaz est vnū illi⁹ collectiōis. ē aīal p se absq; ꝺditiōe alterius rei: q̄uis illa vnitas addita est ei sup aialitatē suā ⁊ é de alys ꝺtibus. ¶ Si aūt eēt h aīal separū p se: quēadmodum putauerūt illi. tūc nō eēt h aīal qō iquirim⁹ ⁊ de quo logmur. Nos. n. iquirim⁹ aīal. qō pdicet de mltis quoz vnū qōq; sit ipz. Sepatū vo nō pdicat de his: qm nullū eo⁊ ē ipm. vñ nō est opus eo ad id ad qō itendimus. ¶ Aīal g̃ acceptū cū accītib⁹ suis ē res nālis. acceptuz vo p se. est nā de qua dr q eē eius pus est q̄ esse nāle sicut simplex pus ē cōpositō: ⁊ h ē cuius eē, ppe dr diuinū eē. qm cā sui eē: ex h q ē aīal ē dei itētiōe. Ipm vo eē cū mā ⁊ accītibus ⁊ ipm eē h idiuiduū: q̄uis sit diuina itētio. attribuit tñ nature pticulari. vñ sicut aīal in eē hz plures modos: sic ēt ⁊ in itellectu. Jn itellectu eteniz ē forma aīalis abstracta fz abstractionē quā pdixim⁹: ⁊ dr ipz hoc mō forma itelligibilis. Jn itellectu ät forma aīalis talr ē q in itellectu ꝺuenit ex vna ⁊ eadē diffōne mltis pticularib⁹. q̄pp vna forma apō itellectū erit relata ad multitudinē: ⁊ fz hūc respectū ē vle. q⁊ ipz ē vna itētio in itellectu: cuius ꝓparatio nō variat ad qōcūq; accepīs: aīalīū. vz. qm cuiuscūq; eo⁊ pmū repsentaueris formā in imaginatōe: si postea expoliauerit itellectus itētiones eius ab accītibus. acgret in itellectu h ipsa forma. g̃ h forma ē q̄ agrit ur de expoliatiōe aialitatis a q̄lz imaginatōe idiuiduali accepta de eē extrinseco: q̄uis ipsa nō habeat eē extrinsecus: fz imaginatio abstrahit eā. ¶ Nec aūt forma q̄uis respectu idiuiduo⁊ sit vl'is: tñ respectu aie singularis: in q̄ ipsum ir est idiuidua. ipsa. n. est vna ex formis q̄ sunt in itellectu. ⁊ q⁊ singule aie sunt multe numero. tūc eo mō quo sūt pticulares hēbūt ipe aliū itellectū vle: qō in tali cōparatiōe ē ad ipas. an q̄ li ē ad ex⁊: ⁊ discernit in aīa ab hac forma q̄ ē vlis cōparatōe sui ad ex⁊ q̄ pdicat de illis ⁊ de alys. repetemus ät h vba i pxio cū alia expōne: g̃ res cōes aliquo⁊ hūt eē extrinsec⁹: ⁊ aliquo mō nō. q ät vna ⁊ eadē res numero sit pdicata de multis. s. pdicata de hoc indiuiduo: ita vt hoc indiuiduū sit ipsa: ⁊ de hoc idiuiduo silr impossibile esse manifestū est. hoc ät adhuc apti⁹ fiet. res aūt cōes eo mō quo sunt cōes in effectu hūt esse.

E

¶ Capl'z. II. Qualr nãs comitat vlitas ꝛ cõpler dictio in B:ꝛ deinde de dria vlis ꝛ particularis ad totũ ꝛ partẽ.

A IAm manifestũ est qd sit vle in eis q̃ sint. s. B nã cui accidit vnus de itellectibus quẽ appellam⁹ vle. q itellect⁹ nõ bz eẽ p se solũ in sensibilibus vllo mõ vle. n. ex B q̃ ẽ vle nõ bz eẽ p se solũ. nõ est aũt dubitatio de eo. an bẽat eẽ iquãtũ accidit aliq⁹ reb⁹ ad B vt ipz sit in sensibilib⁹. v. gra. aliqd qõ ẽ hõ ipz bz eẽ in plone ꝛ socrate ꝛ hypocrate: dicem⁹ q̃ q̃ nature bois ex B q̃ ẽ hõ accidit vt bẽat eẽ: q̃uis ex B q̃ bz eẽ nõ bz eẽ hõ. nec aliqd ei⁹. nec ĩtrãs in illũ: ſz postea cũ eẽ sequ̇ eã B vlitas nõ bz eẽ nisi in aia. vlitas vo ex ꝛz aliũ respectũ est sic ĩa oñdim⁹ in p dictis. ¶ Ex bis aũt naturis illa q̃ nõ eget mã ad pmanẽ dũ vel icipiẽdũ si est: ipossibile est eã multiplicari: ꝛ spes bz est vna numero. bz enim nã non multiplicat drntys nec materys nec accñtib⁹: drntys nõ: ppter suã spalitatẽ: materys nõ: qm̃ abstracta ẽ vel nuda: accidẽtibus nõ. qm̃ accñtia aut sunt inseparabilr comitatia nãz. ꝛ tũc nõ drt in eis multitudo q̃ est sub spe: aut sunt accessibilia nõ comitatia nãm quoꝝ accessio fit pp B q̃ pendẽt ex mã. Judicium g̃ de bz cum fuerit spes est vt esse eius sit vnũ numero. ¶ Que vero ex istis naturis eget mã nõ bz esse nisi cũ mã fuerit preparata. vñ ad eius esse adueniũt accidẽtia ꝛ dispones extrinsecus p q̃ indiuiduat. Impossibile est aũt vnã ꝛ eãdẽ nãm esse mãlẽ ꝛ nõ mãlẽ sicut ostẽsum est in premissis. Si aũt B nã fuerit gñalis ostẽdã postea q̃ nã gñis nõ põt existere nisi in spẽbus ꝛ deinde cõstituit essentiã spẽz. B g̃ est modus esse vllũ. ¶ Non est aũt possibile vnã ꝛ eãdẽ itẽtionẽ existere in multis. humanitas enim q̃ est in socrate si ipsa in se nõ secũdũ intẽtionẽ diffõnis fuerit in platone. tũc qõ accidit huic humanitati in plone sine dubio accidit ei in socrate: nisi q̃ fuerit de accñtibus: cuius gdditas pdicaꝛ trñ fm respectuz plonis. q̃ aũt existit in essentia plonis: nõ ita est eius existẽtia in ipso vt opus habeat referri ad aliqd sicut cũ albet ꝛ nigrescit vel discit. Cũ. n. scierit p B nõ referr nisi ad scitũ: sed sequr ex hoc q̃ in vna essentia ꝺiũgenr ꝺria: p̃ sertim si dispõ generis q̃tũ ad spẽs fuerit q̃lis est dispõ spẽi q̃tũ ad idiuidua. esset g̃ tũc vna essentia de q̃ ꝓprie dicerer: q̃ sit rõnalis ꝛ nõ rõnalis. Non est aũt possibile vt q est sane mẽtis itelligat q̃ vnã ꝛ eãdẽ humanitatem vestiãt accñtia platonis ꝛ ipsa eadẽ sint accñtia socratis. Si. n. consideraueris humanitatẽ absq̃ vlla alia ꝺditione: tũc nõ cõsiderabis bas relones vllo mõ sicut ĩaz ꝓmõstrauimus: manifestũ est g̃ nõ esse possibile vt vna nã habeat esse in bis sensibilibus: ita vt in actu sit vlis. i. ipa vna sit cõis oibus. vlitas enim nõ accidit nature alicui nisi cũ ceciderit in formatiõe itelligibili. Qualr aũt fiat B ꝺsiderabis ex B q̃ dictũ est in libro de aia: q̃ igit in aia itelligit de boie. est id qõ est vle. eius aũt vlitas nõ est ex hoc q̃ est in aia. sed ex hoc q̃ ꝺsideraꝛ ad multa signata habẽtia esse vel opinata. Eoꝝ. n. iudiciũ q̃tũ ad ipsum idẽ est. ¶ Ex hoc aũt q̃ B forma est dispõ in aia. aliq̃ est vnũ de indiuiduis sciẽtiaꝝ vel formationũ: qz sicut aliquid diuersis respectibus est genus ꝛ spẽs: sitr ad diuersis respectibus est vle ꝛ singulare. hec igitur forma fm B q̃ est in aia: est aliqua formaꝝ aie. ꝛ est singularis. ꝛ ꝛz hoc q̃ in ea multa cõueniũt fm aliquẽ triũm predictoꝝ modoꝝ est vlis. Inter hec aũt duo nõ est ꝺrietas. Nõ. n. est impossibile B simul esse. s. vt sit vna essentia ꝛ accidat ei cõio. relone multoꝝ. Cõio enim multitudinis nõ põt eẽ nisi relone trñ. Nisi enim relo fieret ad multa. non esset cõio vel participatio. oz g̃ multa referri ad essentiã vnaz numero. essentia aũt vna numero ex B q̃ ita est idiuidua est sine dubio. Ipsa quoq; aia imaginaꝛ etiã aliud vle ꝛ B forma ꝛ illa ꝺiũgunt in ipsa aia vel in alio ab ipsa: que oẽs ꝛz B q̃ sunt in aia diffiniunt vna diffõne. silr ẽt sunt alie cõitates. Aliud g̃ aliud vle discretũ est ab hac forma suo ꝓprio iudicio. i. cõparatiõe ipsius ad alia in aia. quoꝝ cõparatio q̃ efficit ea vlia nõ fuit nisi ad extrinseca fm B q̃ ipsa extrinseca ꝓcesserũt in itellectu. põt igit̃ ꝛcedi q̃ B ipsa forma adueniat ex illis. ¶ Cũ aũt ꝑus imaginatũ fuerit aliquid eoꝝ. ꝛ aia, ipressa fuerit ab eo fm hũc modũ. nõ recipiet postea aliã ipressionẽ nouã ab alio nisi ꝛz iudiciũ ꝑus ꝺsiderati. Eius enim ipressio talis est q̃lis forma ꝑis cũ sit exploliata ab accidẽtibus ꝛ hoc est plena ꝺformitas. Si aũt vice boꝝ ipzimentũ aut vice ipressi ab eis fuerit aliqd aliud preter illa ꝑius posita ꝛ nõ eiusdez generis cũ illis. erit tũc ipressio alia ab hac ꝑma ꝛ nõ erit ꝺformitas. vle aũt qõ est in aia: est fm respectum ad has formas in aia: quẽ respectuz bz ipz ad quãz baꝝ formarũ in aia: q̃ ꝑus representata fuit aie. deinde B forma erit etiã singularis ex hoc q̃ est sicut diximus. Sed qz in virtute aie est vt itelligat: ꝛ vt itelligat se itelligere: ꝛ vt componat rlones cũ rlonibus: ꝛ vt vni rei attribuat diuersas dispones cõparationũ vsq; ad ifinitũ in potẽtia: oz tũc vt B forma itelligibilis. ꝛ q̃ succedũt sibi alie post alias. non cessent: ꝛ sequaꝛ B ire in ifinitũ: ꝛz in potẽtia nõ in effectu. Nõ. n. icũbit aie vt cũ aliquid intellexerit in actu debeat quoq; itelligere cũ eo cetera q̃ comitanr illud, ꝓxie: aut vt cogitet de illis nedũ illa q̃ remotioza sunt. B. n. sunt cõparatiões in radicibus surdis ꝛ in ꝓportionibus oĩus numeroꝝ. q̃ sũt ꝓxie aie ad agẽdũ de illis. Nec tũ est necesse vt aia insimul agat B totũ vel ꝓseueret in agẽdo B. ꝛz in sua ꝓpinq potẽtia bz B agere. v. gra: sicut ptrãsitio lateratoꝝ q̃ fine carẽt p cogitatiõe eius. Sz cõparatio numeri cuz sili numero sepe ẽ ifinita ꝛz multiplicatiõe. B aũt cõparatio ẽ id de quo agim⁹. ¶ Sz an fit pole p se existere itẽtiões cões multitudini denudatas a multitudie ꝛ a formatiõibus itelligibilib⁹ qddã est de quo postea loq̃mur. Cũ g̃ dicim⁹ q̃ nã vlis bz eẽ in bis sensibilib⁹ nõ itelligimus q̃ ex B q̃ est vlis. s. ꝛz hũc modũ vlitatis. ꝛz itelligimus q̃ nã cui accidit vlitas bz eẽ in istis signatis. g̃ ex B q̃ est nã ẽ qddã. ꝛ ex B q̃ ipsa ẽ apta itelligi forma vlis ẽ qddã. ꝛ ex B ẽt q̃ itelligit sic actu est qddã: ꝛ ẽt ex B q̃ vez est de illa q̃ si ꝺsiderer nõ huic materie nec istis accidẽtibus. ꝛz illi materie ꝛ illis accñtib⁹: eẽt illud aliud iduiduũ ẽ qddã. Sz B nã bz eẽ in bis sensibilib⁹ ꝛz ꝑmũ respectũ. ꝛ ꝑter hoc nõ bz eẽ vle nec ex respectu scõo nec ẽt ex q̃rto in signatis. Si ãt accipiꝛ B respect⁹ ex itẽtiõe vlitatis. tũc B nã cũ vlitate erit in signatis. vlitas aũt de q̃ B agim⁹ nõ ẽ nisi in aia. ¶ His ãt cognitis facile ẽ cognoscere dria q̃ est totius ꝛ ptis ad vle ꝛ pticulare. Totũ. n. ex hoc q̃ est totũ nõ est nisi in bis reb⁹: vle vo ex hoc q̃ ẽ vle. nõ ẽ nisi i formatiõe. Itẽ totũ numeraꝛ partibus suis ꝛ vnaquaq; ptiũ est de essentia eius. vle vo nõ numeraꝛ partibus suis nec ptes sunt de essentia eius. Itẽ nã totius nõ ꝺstituit ptes q̃ sunt in illo: sed ipm ꝺstituit ex illis. nã vo vlis ꝺstituit ptes q̃ sunt illo: ꝛ ꝓpter hoc nã totius nõ fiet ps suaꝝ ptiũ vllo mõ. Natura vo vlis ps ẽ nature pticulariũ. qm̃ he partes aut sunt ꝺstituuntur a nã duum vlium. s. generis ꝛ drntie. aut sunt idiuidua q̃ ꝺstituunr ex nã oĩum vliuz ꝛ ex nã accidentiũ que ꝺstiũt ea cum mã. Itẽ totum nõ est totũ vniuq; partiper se. vle vero etiam si esset solũ: ꝑdicaret trñ de omni particulari. Itẽ partes oẽs vlis finite sunt: partes vo oẽs totiꝰ ifinite sunt. Itẽ totũ eget vt oẽs partes eius sit presentes simul: possunt aũt inueniri alie drie ꝓter bas ex q̃bus cognoscitur totum aliud esse ab vniuersali.

¶ Capl'm. III. De assignãda dria inter genus ꝛ materiã.

A ONuenit nunc oñdere nãm generis ꝛ speciei. Genus aũt oliz apud grecos multas significabat itẽtiões: de q̃bus nõ agimus nũc. in B nro tpe. Genus. n. in hac arte nõ significat nisi itẽtionẽ logicã iã cognitã ꝛ subz. aliq̃ trñ agimus p B nomẽ genus dicẽtes B nõ est illius gñis cui⁹ illud cũ itelligamus. s. spẽi illi⁹ aut collectiõis in q̃ ꝓuenit cũ eo in diffõne sua. Spẽs etiã in hoc nro tpe ꝛ nro vsu nõ significat apud nos in libris sciaruz: nisi spẽs logicã ꝛ formas rez. nra aũt itentio est de eo de quo agũt logici. Dicem⁹ g̃ q̃ itẽtio quã significat B nomẽ genus nõ est gen⁹: nisi q̃tũ ad iformationẽ. Si. n. nõ fuerit iformatũ aliquo itellectu nõ erit genus. Similiter vnũquodq; vlium cognitoꝝ: assignemus aũt nũc driaz iter genus ꝛ ex⁹ multitudinis suaꝝ figuraꝝ fm mediocres i speculãdo. ¶ Dicem⁹ g̃ q̃ corpus dicit genus hominis ꝛ drntã bois. Cũ ãt fuerit mã bois sine dubio erit pars esse eius. Impossibile est aũt iplaz partẽ ꝑdicari de toto. ꝺsideremus g̃ quomõ est dria iter corpus ꝺsideratũ vt genus ꝛ ipsum ꝺsideratũ vt mã: ꝛ hinc erit nobis via ad cognoscẽdũ qõ volumus patefacere. ¶ Cũ g̃ accepimus corpus ꝰubam babẽtem longitudinẽ ꝛ latitudinem ꝛ spissitudinẽ ex hoc qõ habet B: ꝛ ex B q̃ accidit ei intẽtio alia preter corporeitatẽ. sed sustẽtata in corporeitate ꝛ addicta illi: sic corpus est mã. Cum vero acceperimus corpus ꝰubaz babẽtẽ lõgitudinem latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ tali ꝺditione vt nihil aliud accidat ei vllo modo: qz oz vt eius corporeitas sit ꝰubalitas formata bis dimẽsionibus trñ. s. vt ꝰubalitas quocũq; modo fuerit ꝛz sit cũ mille intẽtionibus: sit trñ ꝺstituta trñ, ꝓxie tatibus ipsi⁹ ꝰubalitatis ꝛ forma eius. ita vt collectioni sint tres dimẽsiões eoꝝ sicut corporis ꝛ oĩno qualicũq; mõ ꝺiũcta fuerint trñ mõ eoꝝ collectio sit ꝰuba bñs tres dimẽsiões: sed ipsa cõiuncta q̃ ibi fuerint nõ sint de essentia ipsius ꝰube. sed vt ipsa ꝰubalitas sit ꝺstituta ex dimensionibus: ꝛ deinde cõsequanr eã ipse intẽtiões q̃ sunt extra rẽ iaz ꝺstitutã. tũc ipm corpus sic acceptũ est genus. corpus g̃ fm itẽtionez ꝑmã: q̃ est collectio ꝰube cõposite ex corpore ꝛ ex formis q̃ sunt post corporeitatẽ q̃ sunt fm itentionẽ materie nõ ꝑdicatur: q̃n ipsa collectio nõ est abstractio ꝰube babẽtis lõgitudinẽ ꝛ latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ trñ. B vo 2ᵐ ꝑdicaꝛ de oi cõposito ex mã ꝛ forma: sine sit vna sive mille: in quo trñ sint tres dimẽsiões. g̃ ꝑdicaꝛ de cõposito ex poreitate q̃ est sicut mã ꝛ ex aia. collectio. n. boꝝ ꝰuba ẽ. quãuis sit ꝺiũctio ex multis itẽtionibus. Ipsa. n. collectio bz eẽ nõ in ꝰubo: ꝛ ipsa collectio corpus est. q̃n ꝰuba est q̃ est bñs lõgitudinẽ latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ. ¶ Similiter de aĩali si accipiaꝛ aĩal tali ꝺditiõe vt nõ sit in sua aialitate nisi corporeitas ꝛ vegetabilitas ꝛ sensibilitas: ꝛ vt id qõ est post B sit ꝓter ipsuz. tũc nõ erit lõge quin sit mã hominis ꝛ ꝰubm: cuius forma est aia rõnalis. Si vero accipiaꝛ aĩal tali conditione vt sit corpus ex intẽtiõe qua corpus est genus in itẽtione cuius corporis ꝛz positionẽ sensibilitas fit ꝛ cetere forme: quamuis sit de illis rõnalitas vel dria oppolita rõnalitati nõ apta remouere aliqd ab eo: nec ꝓprietatẽ eius. sed sit possibile esse quodlibet eoꝝ per se ꝛ sit necesse esse cũ illis potentiã recipiendi nutrimentum ꝛ sensum ꝛ motũ necessario ꝛ nõ sit necessariuz nõ esse ꝓter illa vel eẽ. tũc aĩal erit ex intẽtione generis. ¶ Similr itellige dispositionez sensibilis ꝛ rõnalis. Si enim sensibile accipiꝛ corpus vel aliquid bñs sensibilitatẽ tali ꝺditione vt nihil addatur. tũc nõ erit dria q̃uis sit pars bois. ꝛ ideo aĩal non ꝑdicatur de illo. Si vero illud accipiꝛ corpus aut aliquid cui ꝛ in quo ꝛ cũ quo possibili sit q̃libet formaꝝ aut q̃libet ꝺditionũ. ita vt sit in ea sensibilitas sic erit dria ꝛ aial ꝑdicabilr de illo. g̃ q̃lecũq; illaz itẽtionũ acceperis de cuius generalitate ꝛ materialitate dubitaꝛ: ꝛ fuerit talis vt possit ei adiungi quelibet driaꝝ: ita vt sit in illa ꝛ de illa sic erit genus. Si vero acceperis intẽtionẽ fm B: q̃ iã bz aliquã driaꝝ qua ꝰtituta ꝛ ꝓfecta est itẽtio: ita vt si aliqd supueniret: tã nõ sit de ipsa collectiõe aliqd. ꝛz adiũctũ extrinsecus. sic nõ erit genus sed mã. Si aũt habuerit ꝓfectionẽ itẽtiõis: ita vt iaz babeat qcqd fuerit possibile bre fieri spẽs. Si vero ꝺsideraueris ipsam itẽtionẽ p se trñ nõ itelligẽs: illud erit genus. igit̃ ex hac ꝺditione vt nõ sit aliqd additũ: erit etiaz mã: ex hac vero ꝺditione qõ est aliqd additũ erit species. Cũ aũt nõ est dedita ad hoc. sed ẽ possibile bre vnãquãq; additionũ: ita vt sint itrãtia in collectionẽ tue intẽtionis erit genus. Sed hoc nõ est dubiũ nisi in re cuius essentia est cõposita. In eo aũt cuius essentia est simplex: fortassis intellectus ponit in seipso bos respectus fm q̃ ꝑdiximus. In esse aũt nihil est eius qõ dicernaꝛ eẽ genus.

¶ Dicemus g̃ q̃ in boie nõ inuenit corporeitas ante animalitatẽ nisi quodã mõ ꝓioritatis. s. cũ accipit corporeitas ex itẽtione materie nõ generis. Similr nõ inuenit in eo corpus ante aialitatẽ nisi cũ corpus fuerit ex itẽtione qua nõ ꝑdicaꝛ de eo: nõ ex intẽtione qua predicaꝛ de eo. Sed corporeitas que ponit cũ aĩali ponit apta oi intentioni q̃ adiungit ei debito tres dimẽsiões sibi ꝺiũgẽdi. nihil. n. qõ sit spẽs aĩalis bz eẽ nisi habeat in se aialitatẽ in effectu quã possibile erat ei i se bre. Intẽtio g̃ aialitatis ẽ ps eẽ hui⁹ corporis p ꝙuersionẽ dispositõis corpis postq̃ iã fuerit sicut corpus ex itẽtione materie pars est eẽ aĩalis. ¶ Deinde corporis absoluti ex intẽtione materie esse ꝛ ꝺiũctionõ est nisi ex eẽ suaꝝ spẽz: ꝛ eius qõ sub ipso est qz sunt cause eẽ ipsius. ꝛz ipz nõ est cã eẽ eoꝝ. Si vo corporeitas ex itellectu generis bret eẽ p se añ eẽ spalitatis: tũc ipz eẽt cã spalitatis sicut corpus ex itellectu materie: ꝛ si eius ꝓsitas nõ eẽt tpe. ꝛz eẽ ipsi⁹ corporeitatis in hac spẽ eẽt eẽ illius spẽi nõ cetera. silr eẽt iudiciũ in eo. Intellectui eteniz nõ ẽ pole attribuere corporeitati ex itellectu generis eẽ terminatũ i aliquã rẽ nisi adiũgat ei aliqd aliud: quouisq; aĩal fiat ipa spẽs i itellectu. Si. n. b ageret ꝓfcõ ipa itẽtio q̃ ẽ gñis in itellu nõ ꝑdicareꝛ de nã spẽi. ꝛz eẽt ei⁹ ps. ẽt in itellu. ei. n qõ ẽ spẽs nõ attribuit nã gñalitatis in eẽ ꝛ in itellu silr. nisi cũ iã accepis spẽz in sua pfectiõe: ꝛ dria nõ erit ex itẽtione hui⁹ gñis nec adiũcta ei. ꝛz ꝓtẽta in eo ꝛ ps sic ꝑdiximus. B ãt iudiciũ nõ est gñis soli⁹ ꝛz ois vlis ex B qõ ẽ vle. ¶ Manifestũ ẽ igit ex B q̃ genus cũ accipit ꝛz B qõ ẽ gen⁹ ẽ adhuc q̃si ignotũ. Nõdũ. n. scit de q̃ forma ꝑdicet: ꝛ quot formas ꝓtineat. vñ aia ꝓtẽdit B acgrere. Nõdũ. n. stabilitũ est i effectu aligd determinatũ qõ sit gen⁹. vñ cũ accepim⁹ colorẽ ꝛ ꝺsideraverimus eũ in itellu aie. aia nõ erit ꝓtẽta q̃si iã aliqd beat i effectu. ꝛz q̃ret itẽtioni colozis addi aliqd quotuscũq; remaneat in effectu coloz. De natura vo spẽi nõ q̃rit acgsitio itẽtiõis sue. ꝛz acgsitio õsignatõis. de nã vo gñis q̃uis aia q̃rat acgsitionẽ designatiõis: iã fecit qõ oz. ꝛ qõ oz sufficere: aia trñ q̃rit ꝓter hoc acgsitionẽ itẽtiõis ei⁹ añ hãc ingsitionẽ: ita vt nihil remaneat nisi vt adaptẽt ad hãc ingsitionẽ. ꝛ tũc aia poterit põere q̃lecũq; signatũ voluerit. g̃ nõ erit pole aie ponere illud esse aliqd. ita vt possit ꝺcedi eẽ qõcũq; sigtũ fuerit nisi postq̃ adiũxerit ei alias intẽtiões post coloritatẽ. ꝛ añ designationẽ. Nõ. n. est sibi pole ponere colorẽ cũ ipe sit coloz sine additiõe alicuius õsignati: qõ sit coloz i hac mã: ꝛ q̃ ipe coloz nõ sit nisi coloz trñ. Jã. n. appꝛopriat ẽ reb⁹ accñtalibus q̃ accidũt extrinsecus, vñ pt ꝺcedi ipz in opione ꝑmanere: cũ remotiõe

vniuscuiusq; eoꝝ sicut fit in ꝓpriatis nā specialitatis sicut in mētura ⁊ q̄litate ⁊ ceteris. Similr corpus de quo agimus nō est possibile poni in itellectu designatū. ita vt sit suba retinēs qcqd cōtigerit postq̄ fuerit cōpositio lōga ⁊ lata ⁊ profunda supra cōpositionē eius: nec diffiniri an retineat ea an nō retineat. ad B vt fiat spēs. ¶ Sigs aūt dixerit q; similr possumus coniungere quelz fm hꝰ ⁊iūctionē. dicemus q; noster sermo est de quodā modo cuiusdā cōiunctionis: cuiusmodi est ⁊iunctio aliquoꝝ in aliquo fm modū ⁊iūctionis que est in nā generis ex hoc q; est genus. Ipse aūt modus est vt ea que ⁊iungunt sint dīe aduenientes ei. Noster aūt sermo nō est B de significādo qualr nā generis cōprehendat dīas ⁊ alia a dīys. que sunt ea que ⁊iūgunt in ea ad modū dīaꝝ. sed de his que fm B ⁊ducūt ad cognoscēdū dīaꝝ inter genus ⁊ materiā. Nō.n.cū volūerimus distinguere iter aliq̄ duo debemus deuiare ab B ad oñdēdū alias diſpōnes. Nā nfa ītētio est oñdere q; nā generis: q̄ est corpus: est suba in q̄ pōt ⁊cedi cōiūctio aliquoꝝ q̄ solēt in ea ⁊iūgi. fit g̃ collectio lōga lata ⁊ pfunda. ⁊ si aliqua fuerint icognita non erūt cognita nisi ex ⁊ditiōib⁹. bucusq; locuti sumus de B.

¶ Capl'm. IIII. De itellectibus q̄ sunt extra ītētionē generis quomō receipiunt intra naturam generis.

A Sequamur nunc de his quoꝝ ⁊iunctio pōt cōcedi in gñe: ⁊ deinde gescemus postq̄ stabilierimus q; nā eius ⁊ esse in actu nō pucnit nisi ex illis. Dicemus g̃ q; B iquisitio diuidit in duo: quoꝝ vnū est scire q̄ sunt ea q̄ dz retinere gen⁹ in se ⁊ cōplecti ad B vt q̄ illa ipm genus fiat spēs. Et aliud est scire q̄ sunt ea ex q̄bus retētis nō fiat ita. Corpus.n.cū retinet in se albedinē fz modū quo ꝓdiximus nō ex B fit spēs. aial quoq; cū diuidit in masculū ⁊ femina nō specificat pp B cū ipz specificet ex alys. pōt aūt ⁊cedi q; cū aial cadit sup individuū in quo sunt accītia multa. fit ex illa collectōe aial signatū. ꝑmo g̃ dicemus q; nō icūbit nobis vt studeam⁹ stabilire ꝓprietatē dīe vniuscuiusq; gñis fm vnāquāq; spēm. nec ēt dīas spēz vnius generis. B.n.nō est in nro posse. q̄ aūt est in nobis possibile. B est cognoscere regulā in B ⁊ quomō res dz ee in se. cū aūt ꝓsiderauerimus ō aliq̄ ītētionū itellectaꝝ ⁊ueniētiū ad specificādū genus an sit genus fz ⁊ditionē illi⁹ regule. an nō. fortassis ignotū erit penes nos in pleriscq; rebus ⁊ fortassis cognitū in aliqbus. Dicemus g̃ q; ītētioni cōi cū ⁊iūgit nā ei⁹ ꝑmo necesse est vt ⁊iūctio eius ad illā fiat diuidendo quousq; restringat in spāltatē ⁊ vt ipossibile sit ꝑmutari diuisione ipso signato remanēte suba: ita vt vbi gra. mobile ex eis fiat īmobile cū ipz sit vnū p idiuidualitatē. ⁊ nō mobile fiat mobile quū sit vnū idiuidualitate. Nec vt vnus mobile ⁊ aliud mobile sint due partes diuisionis subalis. Sed o; vt diuisio sit fixa ad B vt ītētio ꝓpria nō separet a sua ꝓpria portiōe generis: ⁊ pōst B oz ēt vt affirmatiuū ex vtroq; mēbroꝝ vel vtraq; nō sint ei accītia: pp B q; est ꝑs illis. Cōtingit aūt q; ipsa ītētio est nature generis prima. ⁊ aliq̄ secūdaria pōt esse. Cū aūt fuerit secūdaria poterit esse vt nō sit dīa vllo mō. sed sit aliqd comitans id qō est dīa. Sicut si aliqs erraret diuidēdo suba nō i corpus ⁊ nō corpus. fz in receptibile motꝰ. ⁊ nō receptibile. receptibile eteniz motus nō sequit suba. ꝓpinque. fz postq̄ fit locale ⁊ corpus. nā receptibile motus comitat corpus. ⁊ multa alia comitant corpus. fz vnūquodq; eorū post noiationē corpis q̄ nō sunt dīe. fz q̄dā comitātia dīas. subē eteniz mediāte corpietate accidūt ītētiones iste. Diuisio aūt eius q̄ fit p corpoream ⁊ incorpoream ē iquātū ē suba nō mediāte alio. ¶ Pōt ā ⁊cedi q; aliqō eoꝝ q̄ nō accidūt subē pmū sit dīa fz nō dīa, ppinq̄ huic gñi. fz dīa post dīaz: vbi gra sicut cū dr q; corpꝰ aliud est rōnale: aliud est irrōnale. corpus.n.ex B q; ē corpus non est aptū ee rōnale vel irrōnale. fz ꝑus necesse ē esse hūs aiaz ad B vt fiat rōnale. Cū g̃ iueniꝝ corpis dīa: oz vt dīe q̄ sunt post ipz. sint dīe faciētes notari appropriatione ipsaꝝ. hūs.n.rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate faciūt notari dispositiōe dīe ei⁹ ex B q; est hūs aiaz. Ipsiuz.n.est hūs rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate fz B q; est hūs aiaz. nō fm B q; est albū vel nigrū vel aliqd aliud aliquo mō i effectu. Silr B q; corpus est hūs aiaz aut nō hūs aiaz nō bz vllo mō ꝓpter aliqō genez medioꝝ. Cū igit nature gñis etiā acciderint accidētia q̄bus dīat. tūc nō pōt ee qn ipsa apti tudo differēdi sit vel ex natura generis vel ex nā cōiozi q̄ ipsa: sicut ꝓius erat ex nā ꝓiozi q̄ ipsa. Si aūt fuerit ex nā cōiozi q̄ ipsa sicut aial aliud albū aliud nigrū: ⁊ sicut bō ali⁹ masculus alius femina. nō ē B ex suis dīntys. aial.n.nō fit albū vel nigrū: nisi qz est corpus nāle. Jā.n. ipsum est ex⁹ corpus nāle in effectu: ⁊ deinde supponit his accītibus que recipit: quāuis nō fit aial. hō quoq; nō est aptus ad masculū ⁊ femina: nisi qz ē aial. hō g̃ non sunt dīe generis. Sunt.n.aliq̄ ꝓpria generi q̄ diuidunt illud sicut masculus ⁊ femina aial. nec tū sunt dīe aliquo mō: videlz. qm nō eēnt dīe aialis: nisi acciderēt aiali ex sua forma: ita vt forma eius diuidat ꝑ illas diuisione ꝓmitiua: ⁊ nō sint comitātes aliqd: qō ⁊stituit dīaz ꝑma. Cū aūt nō fuerit ita. sed nō acciderint aiali: nisi qz eius materie ex qua est: accidit aliqd. ꝑpter qō fit alicuius diſpōnis q̄ nō. pbibet acqsitione forme generis ⁊ ee ei⁹. nec ēt ꝓhibet gn accidat corpi alia diuisio ex sua forma p dīas. tūc duo mēbra diuisiōis nō sunt de dīntys. fz de accītib⁹ comitātibus illud. sicut masculus ⁊ femina. Spmati.n. qō est aptū forme aialis: ⁊ est assignatū dīe, ꝑpe aialis vlis. accidit passibilitas calefactiua ⁊ fit masculus. Jam etiaꝫ posset ⁊cedi q; eidē accideret passibilitas ifrigidatiua in cōplone ⁊ fieret femina. Ipsa aūt passibilitas tm nō. phibet fz B q; ipm idē est recipe dīaz q̄ accidit aiali ex sua forma. sex B. vñ est hūs aiaz apphēdēte mobilē volūtate. ⁊ iō nō ⁊cedat recipe rōnalitatē ⁊ irrōnalitatem. g̃ B actio nō est agēs aliqd in ista specificatiōe: q̄tus putaremus ēt illud nec masculū nec femina nec attēderem⁹ ad B vllo mō. tm ⁊stituere spēs ab eo quo specificat. Illud enim nec, phibet specificari nō ꝓsideratū nec acgrit specificationē ꝓsideratū. nō est aūt sic cū ꝓsiderauerimus illud. nec rōnale nec irrōnale. vel cū ꝓsiderauerimus colorē nec album nec nigrū vllo mō. ¶ Cū g̃ voluerimus distinguere iter dīas ⁊ ꝑpetates diuisiuas nō sufficiet dre q; id qō accidit ex mā nō sit dīa. ipm.n.ee nutribile vel ĩnutribile nō accidit nisi ex mā. sed oz ꝓsiderare ꝓditiones alias quas ꝑdiximus. ⁊ ob B nō iuenimus aliquam speciē corporis cuius est passibile continēri sub vltate eius cuius est ipassibile. Inuenimus aūt hominē cuz sit spēs aialis sine dubio ītineri sub vltate masculi ⁊ femine vtriusq; simul. Silr equus ⁊ cetera bꝰ. masculus aūt ⁊ femina iam cōtinenē ēt sub homine: eo q; B ītētio comitās est q̄. quā cadit diuisio in diuisum q̄tus aūt sit ex ⁊ditionibus dīe: iā tm ⁊tingit in nō differentiā. aliquando enim id qō est non differentia comitatur spēs aliquā inseparabiliter. B aūt fit cum illud fuerit de comitātibus differentiā. ¶ Repetimus aūt dicētes te scire q; mā cū mouetur ad recipiendum vnitatem forme que facit speciē accidūt ei accidētia ex cōplonibus ⁊ ceteris aliis quibus variaꝫ eius diſpō in actiōes ꝓueniētes ex illa. nō ex B q; recipit formā gñis aut formā dīe: qz nō qcquid recipit de diſpōnib⁹: ⁊ qō accidit ei est de vniuersitate eius

qō ⁊tineꝫ sub fine ad quē mouet in generādo. Nosti.n. ⁊flictus rex nāliū. s. quō b vnitio fit: ⁊ quō alie ꝓcueniunt alias ⁊ passiōes q̄ ⁊tingūt in eas: aliq̄ do.n. passiones precedūt remouētes a fine q; itēdit: ⁊ aliq̄ sunt iferētes diuersitates nō in ipso fine q; itēdit: fz in aligb⁹ habētib⁹ se ad finē aliq̄ ⁊parationē: ⁊ aliq̄ sunt i aligb⁹ lōge remotis a fine: ⁊ q; accidit māe fm B cuz quo remanet mā occurrēs forme: est ꝑter intētionē finis: masculinitas.n. ⁊ feminitas nō agūt nisi fm B qō est diſpō istrox. qb⁹ fit generatio. ¶ Hnātio aūt sine dubio ē qddā qō accidit post vitā: sed postq̄ vita specificata ē: res est termiata p se. g̃ B ⁊ silia sunt de vniuersitate diſpōnū ⁊itiū post specificationē vite in ispēm: q̄tus sit ⁊patiua fini. vñ qcqd fuerit ō passlonib⁹ ⁊ comitātib⁹ fm hūc modū scias nō esse ō differētys genez. ¶ Jam ergo tibi nām ostēdimus vlis: ⁊ qūo bz esse: ⁊ qūo genus dr̄ a mā tali modo: q; possūt deriuari aliq modi: de qbus postea loq̄mur ostēdētes ea que sunt debita generi p q̄ specificet. Sz remanēt due ingsitiones cōiūcte ei: de quo agimus. vna. s. de his q̄ sunt debita generi: nec specificāt illud alia de hac ītētione quo sit: ⁊ qūo ex genere ⁊ dīa cū sint duo fiat vnū qddā definituz in effectu. ¶ De p⁹ aūt ingsitione dicemus q; postq̄ illa nō sunt dīe sine dubio sunt accītia. accītia aūt aut sunt comitātia: aut nō comitātia. Comitātia aūt aut comitāt genera generis si habuerint gnā: aut dīas genez: aut ipz genus: aut dīam ipsius: aut dīaz ipsi⁹ que sub ipso ē: aut mā alicuius eoꝝ. Sed qn quecūq; comitantur id qō ex aligbus fuerit supius: comitāt etiā genera supioza ⁊ differētias q̄s hūt: ⁊ dīaz ⁊stitutiua q̄ est ipsi⁹ generis: ⁊ comitant etiā mās istoꝝ ⁊ accītia eoꝝ: qn accītia comitant accītia: tūc b oia comitabūt genus: ⁊ qcqd est sub ipso. Nullū aūt eoꝝ que comitant dīas tm q̄ sūt sub genere comitāt gen⁹: eo q; seq̄ret ex B ipm fieri min⁹. pole est aūt vtrūq; cōtingere in illo. ¶ Ponamus g̃ aliqd signatū qō sit cōpositū ⁊ terminatū ex differētys corpoꝝ: ⁊ ex accītib⁹ multis: q; cū dixerim⁹ corpus nō itelligim⁹ ex B abstractionē a ⁊iūctionē forme corporee cū mā: cui B oia sint accītia: ⁊ sint ꝑter essentiā ei⁹. Sz itelligimus qddā qō est nō i subo bns lōgitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē: siue B ꝑdicet de illo ꝑncipal'r: siue non ꝑncipal'r. B ergo collectio ē cuiusdā: qō ē collectio signata sup quā cadit collectio corpis fz hāc ītētionē: nō predicat aūt de ea corꝑ fm aliā ītētionē q̄ est ei⁹ mā. cū g̃ illud dr corꝑ. ipz corpus nō ē: nisi ipz nō ps ei⁹: nec aliqd ꝑter ipm. ¶ Pōt aūt aliqs dicere. g̃ iā posuisti nām generis: nō nisi nām idiuidui. Sed ꝓbatū est iā: q; idiuidui habz ꝓprietates ⁊ accītia q̄ sunt ꝑter nāz generis. vz. qm nō est opus: vt nā corporis ꝑdicata de idiuiduo: habet nām generis fm B q; applicat ipsis accītib⁹ in effectu. Nā nā generis si nō predicaret de collectione nō predicaret de idiuiduo: sed esset pars indiuidui: licz. n. nō essent B accītia: ⁊ he ꝓprietates: tū b nā quā dicimus bret ee fm ītētionez ꝑdictā: B ē qm nā subē q̄cūq; mō fuerit ei⁹ subalitas ⁊stituta. est ex B ⁊ex B: qō est nccius ad esse corpus. B g̃ accītia ⁊ he ꝓprietates ꝑter ea sūt qb⁹ eget corpus: qō est vnū ex generib⁹ ad eēndū corꝑ: sic ꝑdictū est: nisi fuerit ꝓpriatū ⁊ nō in B. Sz cū fuerint B nō ꝑdicabīl de illis corpus. Interest igit an dicat q; nā ei⁹ nō eget ad suā ītētionē aliq̄: an dicat nō ꝑdicari de illo. Jā eni predicat de aliq̄: quo nō eget ad suā ītētionē. Cū aūt ꝑdicat de aliq̄. tā appropriat per illō in effectu postq̄ pole erat ēt appropriari alys ab B. Silr est ei⁹ diſpō cū dr̄ys. Nisi aūt cēt B modus respectus in ꝑdicatiōe spēi. nā gñis cēt ps nō ꝑdicata. ¶ Species āt ē nā termiata in ee ⁊ i itellcū vtroq; fil'. vz. qm cū terminatū fuerit esse generis per illa q̄ termināt ipz erit

in effectu ⁊ nō erit opus: postea nisi poni signatū tm: nec regreꝫ aliqd ad determinationez ei⁹: nisi defignatio tm: postq̄ nā ōtermiata ē spēs spā'issima: ⁊ erit tūc nā sic. q; accidēt ei comitātia ex ꝓpetatib⁹ ⁊ accītib⁹: ꝑ q̄ nā idiuiduaꝫ ⁊ fit designata. Ipse vo ꝓpetates ⁊ accītia: aut erūt aduenietia tm: ita vt nō sint de eēntia illo mō: ⁊ B sūt accidētia q̄ accidūt idiuiduis rex simplicium ⁊ accītia: aut erūt diſpōnes supaddite ex q̄bus q̄dā sunt quibus itellectis remotis ab B signato ē: vt nō habeat eē B signatum: qō est ꝑter alia: qz ⁊tinget destrui veritatē sue alietat⁹ comitātis: ⁊ qdā sunt q̄bus itellectis remotis nō est necesse ꝓuenire destructionē sui eē: postq̄ habuerit eē vel corruptionē sue essentie post eius appropriationez. Sed destruetur alietas ⁊ eius diuersitas ad alia fm q; diuersuz est ab alys absq; destructiōe singularis. fortassis aūt obscuꝝ ē B penes nos ⁊ nō ōterminat. nr̄ vo sermo nō ē de B fm qō scitur: sed fm q; res est in se.

¶ Capl'm. V. De assignanda comparatione diffinitionis ⁊ diffiniti.

A Questio.

Protest B aliqs dicere q; diffinitio fm B qō ꝓsentiūt auctores artis ꝓsita est ex genere ⁊ dīa. vnūqōq; quoꝝ discretuz est ab alio ⁊ vtreq; partes sunt diffinitionis. Diffinitio autem nō est nisi gdditas diffiniti. ergo intētiones que signant ꝑ genus ⁊ dīam talr se hūt ad nām speciei: qualiter ipsa ad diffōnem. Sicut eni genus ⁊ dīa sunt partes diffinitionis: sic etiā intētiones eoꝝ due sunt partes diffiniti. vñ cum ita sit: nō erit verū predicari naturam generis de natura speciei: quoniā ps eius est. ¶ Ad qō dicimus. qz cuz nos diffinimus dicentes. Uerbi gratia. hō est aial rōnale: nō volumus in hoc q; hō sit ⁊ductio ex aiali ⁊ rōnali: sed volum⁹ in B q; ipe est aial: qō ē rōnale: ēsi.n. aial in se qddā ē cuius ee nō est terminatū: sicut ꝑdixim⁹: nisi cū ipm anial fuerit rōnale. Ita vt cū B q; dicimus hūs aiam apphēdētes simplr: qō est nō terminatū sit babēs hāc aiam iā sit terminatuz. Nā eiusmodi est q; eius ania est sensibilis rōnalis. B igit determinatio est eius qō est hūs aiaz apphēdētē. Corpus g̃ habēs aiam apphēdētē nō est aliqd: sed ipm esse hūs aiam rōnalē: est aliqd qō accidit ei extrinsecus: ⁊ hoc qō est aial nō ē nisi id qō ē hūs aiam apphēdētē. ee vo cui⁹ est aia apphēdēs ē qddā terminatū: quoꝝ nullū bz esse in actu vllo mō: sic iā scisti. sed fit p illud termiatū. B aūt dubitatio nō ē nisi in itellcū: eo q; dubiū ē ei de certitudie aie apphēdētis quousq; possit ōsignari ⁊ dici q; ē apphēdēs sensu ⁊ imaginatiōe ⁊ rōne. ¶ Cū aūt accipit sensus in diffōne aialis nō est vere dīa. sed est cōsignans dīaz: dīa.n. aialis B ē. s. q; est hūs aiam apphēdētē mobilē volūtate. Nō est aūt eē aie aialis B qō imaginat: et mouet volūtate: fz est ꝑm⁹ hoꝝ oium nō hūs in se nomē q; sequit B. vñ necesse est aduenire ei nomē q̄tus in se ⁊ quātū ad B oia. ita vt sensus ⁊ motus simul sint in ei⁹ diffinitiōe. Sed sensus ponat vel quasi in intellectu vtriusq; sensus: interioris. s. ⁊ exterioris. vel erit cōtentus sensu tm ad B vt significet B omnia: nō signone continētie: sed comitātie. Jaz aūt ostēsus est intellectus hoꝝ ⁊ ꝑsilium. Sensus igit nō ē vere dīa aialis: sed est vna de ꝓtibus dīe: ⁊ vnū de comitātib⁹ eā. eius autē dīa est eē aie q̄ est ꝓncipiū oium istoꝝ illi. Similr rationale boi. Sed defectus noiuz ⁊ paruitas ꝓcipiēdi dīas: aut B: aut illud facit necessario deuiare a vera dīa ad comitās: aliqñ autē denoiaꝫ eius nomē a suo comitāti: sic itelligim⁹ sensibile id qō habet ꝓncipiū: ex quo emanat sensus ⁊ alia bō. aliquando vero dīa est ignota penes nos ⁊ nō percipit: nisi ex suo comitāti. Noster aūt sermo nō est nūc de his fm

B Nunc fit diſio iter aialis.

Arist. 10. meth. t. 25.

ꝙ intelligimus ⁊ agimus de illis: ſz ſm B ꝙ eſt eē eozum in ſe: deide ſi aial nō bſet niſi ſenſuz: tūc ipz eēt corp⁹ bñs ſenſum: nō cozpus ex intētione abſtractiōis nāe cozporee ſenſibilis tali cōditione: ꝙ eſſet illud tātum: ſed totum eo mō quo dixīmus: qz vnitio māe cuz forma aut partis cū alia pte in cōpoſito nō eſt niſi ɔiūctio alicuius cū aliquo ꝓter illud comitās aut accns. ¶ Uñ ea in qb⁹ eſt vnitio ſunt multis modis. ¶ Uno vt ɔiūctio māe ⁊ forme: ſed mā eſt quidda qō nō bz eſſe per ſe vllo modo: nec ē in effectu niſi per formā: forma vero eſt gddam aliō ab ea: quoz vnū nō eſt aliud. Cōiūctum aūt eoz eſt neutrum. ¶ Alio aūt mō fit ɔiūctio aliquoz quoz neutrum eget altero ad eēndū: ſed ex vnitiōe eoz prouenit gddā aliud. vel ɔparatiōe vel permixtiōe vel ꝓmutatiōe. ¶ Ex iſtis eſt gddā ɔiūctio aliquoz quoz vnuz nō bz eſſe in effectu niſi p B ꝙ adiūgit aly: ⁊ qōdam bz eſſe in effectu: ⁊ tunc id qō nō bz eſſe in effectu exiſtit per id qō bz eſſe in effectu: ex quoz vnitiōe prouenit cōpoſitū: ſicut cōpoſitū ex cozpore ⁊ albedine. Jn bis autē diuiſionibus neutrū vnitoz eſt aliud: nec ipſa vtraq; ſunt partes vnit: nec predicāt alterz de altero vllo mō vniuoce. ¶ Et ex bis ē vnitio alicuius cū aliquo cui⁹ vis nō ē ipſa eadē: niſi ex coniūctiōe iuiſpſius cū illo: itellectus. n. iā itelligit intētionez quā poſſibile eſt eē multa: quoz vnūqōq; eſt ipſa intētio ineſſe. Nō ꝙ intētiōi adiūgat alia q̄ deſignat ei⁹ eē: ſz qz ipſa itētio ɔtinet in eo: nec ē aliud niſi dſignatiōe vl ignorātia nō in eē. Sīc mēſura q̄ eſt itētio quā poſſibile eſt eē linea ⁊ ſuperficiē ⁊ ꝓfunditatē nō ꝙ aliqd adiūgat ci. ex cuius adiūctione fiat linea ⁊ ſuperficies ⁊ ꝓfunditas: ſed qz ipſa linea eſt ipſa: ⁊ ipſa ſuperficies eſt ipſa. Jō qn intentio mēſure eſt vt ſit gddā receptibile eq̄litatis nō tali cōditione vt ſit h itētio tiñ. Nam hꝰ non eſt genus: ſīc iaz noti. ſed abſq; vlla ɔditiōe alia: ita: vt h itētio q̄ ē receptibil eq̄litatis ipſa in ſe qcqd fuerit poſtq̄ fuerit eſſe eius in ſe qualecūq; fuerit illud eē ꝑdicēt de a p ſe: ꝙ ita eſt: ⁊ licz ſit in yna dimēſiōe vl duab⁹ vel trib⁹: B intētio ineē nō erit. niſi aliq̄ iſtaz. Intellcūs aūt ſm B qō itelligit eā attribuit ei eē p ſe: ⁊ deide ſi itellectus addiderit ei aliqd i ſup illud ſupadditū nō erit q̄ſi intentio extrinſeca: q̄ conſequat id qō eſt receptibile eq̄litatis: ita vt ipm ſit receptibile eq̄litatis p ſe in diffone ſui: B aliud adiunctū ei extrīſecus: ſed h erit determinatio ſue receptiōis eq̄litatl ſm ꝙ eſt in yna dimēſione tiñ vel in pluribus: vñ receptibile equalitatis in yna dimēſione in hac re erit idem ipm receptibile eq̄litatis: ita vt poſſit dici B receptibile equalitatis ē B qō ē bñs vnā dimēſionē ⁊ eꝰ. h aūt nō fit in bis que ꝓfeſſerūt: q̄uis. n. h ſit aliqua multitudo ſine dubio: nō tñ eſt multitudo q̄ eſt partiū: ſed multitudo que eſt rei ſm qō ē termiata ⁊ nō terminata: res. n. termiata in ſe pōt ɔſiderari ſm B ꝙ eſt nō terminata q̄tum ad intellectū noſtz. erit h alietas: cū aūt fit termiata ipa nō fit alia: niſi ſm reſpectū ꝑdictū q eſt ſm intellectū tātuz: determinatio. n. nō alterat: ſed certificat. Sic q̄ intellige vnitionē que eſt ex genere ⁊ dria: q̄uis ſint diuerſa: ⁊ in nā alicuius ſpērū fit ɔpō: quaz dñe fluāt ab eaz formis ⁊ genera eaz a materys ſuaz formaz: q̄uis genera eaz ⁊ dñe eaz nō ſint materie nec forme eaz ſm ꝙ ſūt māe ⁊ forme: ex gbus ſunt q̄dā in quaz nā nulla eſt cōpoſitio: ſed ſi fuerit ɔpoſitio ē quēadmodū diximus. Nulla aūt eaz i vnaquaq; ſpecie eſt alia ab alia: niſi qz aliq̄ accidit: nō ſic termiata: ſz qz i poꝰ ē ſemel termiata ⁊ accipit aliq̄ termiata in effectu. hāc aūt potētiaz nō bz ſz eſſe: ſed ſm itellectū. Jneſſe. n. nō ē terminatio nāe generalis ꝓter potētiaz que faciat eam ſpēm: ſiue ipa ſpecies habeat ɔpoſitionē in nā: ſiue nō hēat. Hen⁹ q̄ ⁊ dria in diffinitione etiā ſm ꝙ vnūqōq; eoz eſt ps diffinitionis: ex B qō eſt diffinitio nō predicantur de diffinitione: nec diffinitio de ipſis. Nō. n. dꝰ diffinitio eē genus tñ: vl dria vel ecōuerſo. Non. n. dꝰ diffinitio aialis eſſe cozpus vel habēs ſenſuz: nec ecōuerſo. Sz ſz B ꝙ genera ⁊ dñe ſunt nāe conſequentes nām: ſicut iā noſti ꝑdicant de diffinito. ¶ Dicimus aūt ꝙ diffinitio vere ɔterminat vnā nām. Uerbi gra. cū dꝰ aial rōnale: ex B. n. iā determinata eſt intentio vnius alicuius: qō eſt aial: ꝙ animal ē rationale. Cū. n. ɔſideraꝫ B vna res nō eſt pluralitas in intellectu. Cū aūt cōſideraꝫ diffinitio ⁊ inueniꝫ compoſita ex numero iſtaz intētionū ⁊ ɔſideranꝫ iſte intētiones ſz B ꝙ vnaqueq; eaz conſiderata in ſe nō ē alia: inueniꝫ h pluralitas in intellectu. Sz cū itētio q̄ exiſtit i ania itelligit diffinitio ſm ꝓmū reſpectū. ſ. vnū gddaz qō eſt aial: qō eſt rōnale: tūc diffinitio ē ipm diffinituz in intellectu. Si aūt itelligit diffinitio itentio exña i aia ſm reſpectū 2ⁿ. ſ. diſcrete: tūc itētio ipſius diffinitionis nō eſt intētio diffiniti. Sed gddā deducēs ad ipm ⁊ demonſtrās ipm. ¶ Item reſpectus qui facit debere ipſam diffonem eſſe diffinitū nō ponit animal ⁊ rationale duas partes diffōnis: ſed predicata de ipſo. ſ. q ipſa ſunt ipſa diffinitio non ꝙ ſint duo de veritate eius diuerſa a ſe ⁊ a toto: ſicut itelligit ex noſtro exēplo de eo qō eſt aial: qō eius aialitas eſt pfecta ⁊ termiata p rōnalitatē: reſpectus vo q facit ɔbere: qō diffinitio nō ſit diffinitū probibet genus ⁊ dñaz predicari de diffone: ſed ſunt due ptes eius: ⁊ pp B nullū boꝝ qō eſt genus ⁊ differētia eſt diffinito. Nec vniuerſitas intētionū aialis cōpoſita cū rationalitate: eſt intētio aialis nō cōpoſiti. Nec intētio rōnalis nō ɔiūcti intelligit de intētiōe ɔiūctionis ex aiali ⁊ rōnali: nec qō intelligit ō vnoquoq; iſtoꝝ: nec aliqō eoz predicaꝫ de illa. Coniunctū igit ex aiali ⁊ rōnali nō eſt aial ⁊ rōnale. Cōpoſitū. n. ex aligbus duob⁹. aliud eſt ab illis tertiuz: cuius vnūqōq; eoz pars eſt: pars aūt nō eſt totū: nec totū ē ipſa pars. ¶ Qō aūt dz oſtēdi B ē. ſ. qūo diffiniunt res: ⁊ q̄ ɔparatione bz diffinitio ad illas: ⁊ q̄ eſt dria iter gddatē rei ⁊ formā. Dicem⁹ ergo ꝙ ſic ens ⁊ vnū ſunt de bis q̄ ſūt cōmunia ꝑdicamētis: ſed ſm ꝑus ⁊ poſterl⁹: ſilr ēt B ꝙ res bñt gddatē ⁊ diffonem nō ē in ignoti⁹ pp determinatione⁹: niſi per ſubam: ex quo ɔtingit aut accītib⁹: vt in diffinitionibus eoz ſit aligd ſupza id qō eſt in eēntys eoz: q̄uis enim in eſſen: ys nō reciplaꝫ ſuba: ita vt ſit ps, eoz vllo modo: qñ cui⁹ ps eſt ſuba: ipm ēt ſuba eſt: tñ ſuba recipit in diffone eoz: ita vt ſit pars: eo ꝙ p ſubam diffiniunt oia: aut cōpoſitis: ɔtingit in eis idem bis repeti. Nā qñ in eis ē ſuba: iō neceſſe eſt illā poni in diffone eoz: ⁊ qñ in eis eſt accidēs: qō diffinit per ſubam: tūc neceſſe eſt eā iterꝫ poni in diffinitione accidētis: ita vt tota diffinitio ſit cōpoſita ex diffone ſube ⁊ diffinitione accītis: vñ oportet ideꝫ repeti bis ⁊ multotiens: qō ꝑs cū reſoluit diffinitio ipſius accidentis ⁊ redigit in ea q̄ ɔtinet. q̄ in diffone huius cōpoſiti bis inuenit ſuba. ſed in eēntia ɔpoſita nō eſt niſi ſemel. ⁊ iō in hac diffone aligd eſt additū ſupza itētionē diffiniti in ſeipſo. Jn veris autez diffinitionibus nō debz eē aliquid ſupadditū. Uerbi gra. cū diffinit nasus ſimus, oino debz accipi in ea naſus ⁊ depſſio: ⁊ ſic ponit naſus in ipſa diffone ſimi. Simus. n. eſt naſus depſſus: nec poteſt poni h depreſſus tiñ. Si eniz depreſſus tātuz eſſet ſimus: tunc crus depſſuz, eēt ēt ſimum. debz aūt oino naſus accipi in diffinitiōe ſimi. Cū ergo diffinit naſus ſimus, iaz accipit

in ea bis naſus: vñ neceſſe eſt vt aut buiꝰ nō ſint diffones ⁊ ſic nō babet diffinitiōes niſi tantū ſimplicia: aut be ſint diffinitiones: ſed ſm aliū modū. ¶ Non dz aūt ſufficere ſola expoſitio noīs ad B: vt ſit diffinitio: quaſi diffinitiones buiꝰ ponant diffones vere: qm diffinitio eſt demonſtrās gditatem rei: ſicut iaz noſti. Si. n. ois oratio cui poteſt verificari nomē eēt diffinitio: tunc omnes oones libri cuiuſcūq; auctoris eſſent diffinitiones: qñ quidez aūt ita eſt: tunc manifeſtū eſt q̄ be diffones cōpoſitoꝝ diffones ſunt ſm aliū modus. ¶ Quiditas autē ois ſimplicis eſt ipſummet ſimplex. Nihil. n. eſt receptibile ſue gddatal. Si. n. ibi eſſet aligd receptibile ſue gditatis illud nō eſſet quiditas recepta: que habeē in eo: imo ipm receptū eſſet forma ei⁹: forma aūt ei⁹ nō eſt id qō adequat diffōni: ſed nec ɔpoſita ſunt ex forma tñ: id qō ſūt. Diffō. n. ɔpoſitoꝝ nō eſt ex ſola forma. Diffō. n. rei ſignat oē id ex quo cōſtituit eius eſſentia: vñ cōtingit vt cōtineat mām aliquo modo: ⁊ p hoc cognoſcit dria iter gditatē ⁊ formā: forma eni ſemp eſt ps gditatis in cōpoſitis: ois vo ſimplicis foꝛª eſt ipm ſimpleꝛ: qm nō eſt ibi ɔplo. Cōpoſitoꝝ vo forma nō eſt ipſa cōpoſita: nec eſt eoꝝ gditas. Ipſa cōpoſita nō eſt forma: ió qz ɔſtat q̄ pars eſt eoꝝ: gditas vero ē id qō eſt: qcqd eſt forma exīte ɔiūcta māe: ꝙ qdē amplⁱ⁹ ē q̄ intētio forme: ɔpoſito ēt nō ē h itētio: qz ɔpoſita ē ex foꝛª ⁊ mā: h. n. ē gditas ɔpoſiti: ⁊ gditas ē h cōpō. q̄ forma eſt vnū eoꝝ que ɔueniūt in hac ɔpōne: gditas vo eſt ipa cōpoſitio ɔplectēs ſormā ⁊ mām: vnitas aūt que fit ex illis duob⁹ ē ad B vnū: ⁊ generi qdē ex B ꝙ eſt gen⁹ ē gditas: ⁊ ſpēi ex B ꝙ ē ſpēs: eſt gditas: ⁊ ſingulari ⁊ ptīculari: ex B qō eſt ſingulare ⁊ ptīculare: eſt gditas cū accītibus ⁊ comitātib⁹ ex qb⁹ cōſtituit. Cū igit gditas ꝑdicaꝫ de eo qō eſt genus: ⁊ de eo ꝙ eſt ſpēs: ⁊ de eo ꝙ eſt ſingulare i diuiduū ſit hac ſola cōione noīs: qm B gditas nō ē diſcreta ab eo qō per ipaz eſt qcqd eſt. aliogn nō eēt ei⁹ gditas. ¶ Singulare aūt nō bz diffōnē vllo mō: q̄uis cōpoſitū habeat aliquā diffōnem. Quoniā diffinitio eſt oino cōpoſita ex noīb⁹ determinātib⁹: in gbus tñ nō eſt determinatio alicui⁹ rei deſignate. Si. n. ɔterminatio eēt ōſignatio certa: iā eēt noiatio tñ: aut aliqō ſignū motus: aut ſilius. Non aūt fit in illis cognitio ignoti pp determinationez: vñ poſtq̄ omne nomen qō ɔtinet in diffone ſingularis ſignat determiationē quā poſe ē multis ɔuenire. tūc ordo ɔpōnis ſue nō excipit illud ab hac poſſibilitate. Cū. n. a. fuerit determinatio vlis: ⁊ ei adiūgit b. alia. ſ. ſilr intentio vlis poterit tūc bis eſſe reſtrictio aliq̄. Sz qz ē reſtrictio vni⁹ vlis per aliud vle: remanet poſtea ꝓpinquius vle in quo pōt eſſe cōio. Uerbi gra. cum diffinit B ſocrates. ⁊ dꝰ eſſe phs in B ēt cōio eſt: cū vo dꝰ phs caſtus: adhuc ēt cōio ē. Si vo dꝰ phs caſt⁹ q occiſus fuit in iuſte: adhuc ēt B cōe ē. Si vo dꝰ filiꝰ illius adhuc B pōt eē cōe: qñ noticia illi⁹ ē: ſicut noticia iſti⁹. Si vo notaꝫ ipm indiuiduū illi⁹ dſignatione vel cognomine fiet demōſtratio illius deſignatione vel cognomie ⁊ nō deſcriptiōe. Si vero addiꝫ quez occiderūt in ciuitate illa ⁊ in die illo. B etiaz tota enumeratio cū illa idiuiduitate oino vlis eſt: poſſ eſt. n. illā ꝑdicari ō multis: niſi reſtrinxeris circa indiuiduuz. Si vero illud circa qō reſtrinxeris fuerit aliqō indiuiduū de vniuerſitate indiuiduoꝝ alicuius ſpēz: tunc nō poterit hac demōſtratione cognoſci: nec itellectu dephēdi niſi ſenſu. Si āt id circa qō reſtringiꝫ fuerit de indiuiduis: in quoꝝ vnoquoq; ē pfecta veritas ſpēi: ⁊ nō ſupuenit ei aliud nouuz indiuiduū itellcūs iā itellexit ipſaz ſpēz ⁊ eius idiuiduū. Sed cū aſſignaꝫ ei deſcriptio: intellectus poterit illō apprehēdere vel iudicare de eo certus illud poſſe permutari a ſua diſpōne in deſtructionem: hꝰ. n. res deſtruiꝫ: de deſcripto vero nō eſt certus: an ſemper ſit vel deſcriptionem de eo ſemper predicari: aliquando aūt in intellectu ſcit q̄diu durabit B: h ergo ēt nō erit vera diffinitio: manifeſtū eſt igit ꝙ ſingulare nō bz verā diffōnem: nō eniz pōt oſtēdi in ſe: niſi cognoſa: aut deſignatione: aut ɔpōne ad aliqd notū p cognomē vel deſignationē: qñ oīs diffō eſt imaginatio intelligibilis: quā vez eſt ꝑdicari de diffinito ſingulari: qō cū deſtruiꝫ ſua diffōne non diffinit: vñ diffinitio illius ſemper erit putatione: niſi fuerit ibi ꝓter diffinitionē in intellectu additio deſignationis ⁊ viſiōis. fiet ergo ꝓpter deſignationē diffinitū ſm diffinitione. Cū aūt nō fuerit B. putabit bñe diffinitionē. vere aūt diffinitio eſt vera diffinitio: vñ gſqs vult diffinire corruptibilia: iam preſumit ponere ea eſſe permanentia.

¶ Capl'm. VI. De differentia ⁊ eius certitudine.

Nunc debemus log de differentia: ⁊ oſtēdere eius diſpoſitionem. dicemus q̄ dria vere nō eſt talis qualis eſt rōnalitas ⁊ ſenſibilitas: h. n. non predicant de aliquo: niſi de eo cuius nō ſunt differentie. ſ. de ſua ſpē: ſic ſenſus de tactu: ſicut noſti alꝰ. aut de ſuo ſingulari: vt rationalitas de rōnalitate ſocratis. de indiuiduis. n. bomis nō predicaꝫ rōnalitas nec ſenſus. Nullū. n. coꝝ dꝰ rōnalitas vel ſenſus: ſed a noīb⁹ ea. h ſunt. ſ. quoniā ꝑdicabile aliud eſt ꝑdicabile ɔſtituēs gditatē ſubi: ⁊ aliud ē predicabile comitās gditatē eius non ɔſtituēs illud: ⁊ qz nō ē neceſſe: vt oīs intētio minus cōis q̄ ɔtinet ſub intētione cōioꝛe: differat a ɔuenientib⁹ ſecū in illa per dria q̄ intelligit eſſe intentio diuerſitatis ſue eſſentie ⁊ ſue gditatl: opz. n. vt id qō predicaꝫ de aliquo ſi fuerit ɔſtitutiuū ſue quiditatis in intellectu ⁊ cogitatioe ſit: ſit ꝑs ſue gditatl: vñ quicqd ɔuenerit cū eo in ipſa intētione in intellectu ⁊ cogitatiōe ⁊ diffone: conueniet cum illo in eo qō eſt pars ſue gditatis: ꝙ autē deſtiterit ab eo neceſſario differet ab eo ꝓd in quo nō ɔuenit cū eo: ꝙ apud intellectū ⁊ cogitationē ⁊ diffinitionē eſt alia pars ſue quiditatis. ſ. apō itellectū ⁊ diffonem pars vite toti⁹. Differt igit ab eo p id qō eſt aliud ab eo. ſ. per driaz. Cū aūt ɔuenerint i aliq̄ comi

tanti:ita vt nō ꝓueniant in ptib⁹ diffōnis quiditatis vllo mō:tūc p er ipsaz gditatē erūt differentes:nō ꝑ ptē ei⁹:sic̄ color ꝺſt a nūero:q̄uis.n.ꝓueniāt in ens:ens ātsic̄ ps ex ꝑmissis:comitās ē nō aligd de gditate:tūc ad B: vt color ꝺſat a nūero ƒz diffōnē ꝛ stellaī nō ē ei necesse aligd: nisi sua gditas ꝛ sua nā:nec ꝓuenit cū eo nūerus in aliq̄ qō sit de gditate eius. Tota.n.gditas coloris est nō ꝓueniēs vllo mō cū gditate nūeri:ꝓuenit autē cū eo in eo qō ē exquiditatē eius. color igit̄ non eget ꝺſia q̄ ꝺſat a numero.

¶ Dicemus ēt q⁹ gen⁹ ꝑdicaī de ſpē:ita q⁹ est ps gditatis ei⁹ ꝛ ꝑdicaī de ꝺſia:ita q⁹ est comitās eā nō ps gditatis eius. U.g. aial ꝑdicaī de hoīe:q̄n est ps gditatis ei⁹:ꝛ predicaī de rōnali:q̄n est comitās ipm. Nō.n. intelligimus rōnale:nisi qō est hīs rōnalitatē:ꝛ qō est hīs aiam rōnales:ita q⁹ B nomē rōnale nō signīat;an illud sit suba, an nō. Sed comitaī ipm nō eē:nisi subaz:ꝛ nisi corpus:ꝛ nisi sensibile:ħ igit̄ ꝑdicaī de illo:sicut ꝑdicaī comitās de suo comitato:nō.n. ꝛtineī in itellcū rōnalis.ſ. rei hīs rōnalitatē. ¶ Dicem⁹ q̄. nūc q⁹ ꝺſia nō ꝓuenit i gditate cū genere qō ꝺ se ꝑdicaī:ꝺſt igit̄ ab eo p ſeipsaz:ꝓuenit āt cū ipē in eo qō ē ps siue gditatis:ꝺſt igit̄ ab ea p nām generis:qō ē intra gditatē ipēi:nō itra gditatē ꝺſie:quo aūt se bēat cū religs:B ē.ſ. qō si ꝺſia ꝓuenerit cū illis in gditate:necesse erit vt discrepet ab eis per ꝺſiaz. Si aūt nō cōuenerit cū eis i gditate:tūc nō erit necesse differre ab eis per ꝺſiaz. Nō est.n. neꝯe vt oē qō ꝓuenit cū alio ꝓueniat cū eo in gditate:vñ nō ē neꝯe vllo mō:vt cum ꝺſia fuerit cōtēta sub aliquo cōiore q̄ sit ipa ꝛtineaī sub eo tāq̄ sub gñe:pōt.n. ꝛtineri sub aliq̄ cōiore se:ita vt illō cōi⁹ sit itra quiditatē ipsi⁹:ꝛ pōt ꝛtineri sub cōiore nō nisi ad moduz ei⁹ qō ꝛtineī sub comitāti qō nō est itra gditatē ei⁹: sicut rōnale qō ꝛtineī sub apphēdēte qō ē gen⁹ ei⁹ ꝛ apprehendēs ꝛtineī sub suba:eo q⁹ suba ē ei:vt comitās illi⁹. nō vt gen⁹ q̄ead modū ꝺixim⁹:ꝛ ꝛtineī ēt sub ad aligd:non q⁹ relatio sit ei⁹ suba vt sit itra gditatē ei⁹:ſz qz est comitans illi⁹. ꝺſia ergo ad B vt ꝺſat a ipē nō eget alia ꝺſia:ꝛ ad B vt ꝺſat ab alys secū ꝓueniēti⁹ in eē vel comitātib⁹ non eget alia intētione:nisi ipsa sua gditate:vñ non ꝺz ipa cōtineri sub cōiore se. q̄ead modū ipēs sub genere:ſz continet vt comitatū minus cōe sub comitāti:qō non ē itra gditatē ei⁹. ¶ Si aūt itellexeris ꝺſiaz. U.g. vt rōnalitatē non īueniem⁹ exēplū ei⁹:nisi i ꝺſys rez ꝓositaz. Si vo intellexeris rōnalitatē ipsaz eē hītē aiam rōnalē:tūc ipa erit de intētionib⁹ ꝓpositis ex ad aligd ꝛ suba:sic̄ iā nosti alis. Si aūt itellexeris ipsaz aiam:tūc ipsa erit suba ꝛ erit pars sube ꝓposite:a qua ꝺſt p ꝺſiaz q̄ est inter simplicem subaz ꝛ ꝓpositā:q̄eadmodū sepe ostēsuz est. ¶ Repetamus aūt nūc ꝓpones in gb⁹ vr eē aligd qōnis dicētes q⁹ ꝓpositio illa q̄ dicit q⁹ ꝺſia est itētio q̄ ē:aut cōiore ex ꝑdicatis:aut ꝛteta sub cōiore ex ꝑdicatis:ꝛ illa alia q̄ dic̄ q⁹ predicamētū est id qō est cōius ex ꝑdicatis ē dictio falsa: qz ꝑdicamētū est id qō ē cōius ꝑdicatis gnālib⁹ ꝛstituentib⁹ gditatē. Nō q⁹ sit cōius ꝑdicatis que nō ꝛstituūt gditatez oīum eoꝝ que sunt sub eis:ſz comitaī illa. Illa vero q̄ dicit q⁹ gcgd ꝛtineī sub itētione cōiore se. ꝺſt ab eo qō secū ꝓuenit in illa p ꝺſiaz sibi ꝓpriā:falsa est:ea.n. que ꝓueniūt in comitāti nō itētiōe q̄ ē itra gditatē rei nō differūt p ꝺſiaz:sed sola gditate:manifestū ē q̄ ex B qō ñ opz vt vnicuiq̄ ꝺſie sit ꝺſia. ¶ Opz ēt scire q⁹ itellectus de B q⁹ ꝺſ q⁹ ꝺſie sube sunt sube:ꝛ ꝺſie q̄litatis sunt q̄litates: B ē.ſ. q⁹ ꝺſias sube comitaī eē subas:ꝛ ꝺſias q̄litatis comitaī eē q̄litates. Nō q⁹ in quiditate ꝺſiaz sube itelligatur diffinitio sube:ita vt sint sube in se:ꝛ q⁹ i quiditate ꝺſiaz q̄litatis itelligaī diffinitio q̄litatis:ita vt sint q̄litates:nec vt ꝺſia sube itelligam⁹. U.g. ꝺſiaz q̄ ꝑdicaī de suba vniuoce:ſz ꝺſiaz q̄ ꝑdicaī de ea denoiatiue ſm non rōnale:ſz rōnalitatē:est.n. sic̄ia nosti ꝺſia q̄ ꝺnoiatiue nō vniuoce:ꝺa āt ꝺſia ē q̄ ꝑdicaī vniuoce. Nō est āt neꝯe vt cū ꝺſia vniuocatiōis fuerit:ꝺſia quoq⁹ ꝺnoiatiōis semp bēat eē sic. nisi i oi qō ē spēs suba⁹. non i spēb⁹ accitalib⁹: nec in ol spē suba⁹li:sed in ea que fuerit ꝓposita ꝛ nō fuerit suba simplex. ¶ Dſie aūt que predicaī vniuoce intellectus hic est:quē sic sūmatim ostendimus:postea vo ſm diligentiozē ꝛsideratiōē scies.an ħ res quā sic ostēdimus debeat esse suba vel q̄litas. U.g. q̄n rationale qō est res habens rationalitatem in ħ qō est hīs rationalitatem;nec est suba:nec est accidens:sed q; scitur extrinsecus impossibile est quin sit suba vel corpus.

¶ Capl'm. VII. De ꝓne diffōnis cū ptib⁹ suis.

Dicemus q⁹ plerūq; in diffōne sūt partes diffiniti. Cū aūt dicimus q⁹ gen⁹ ꝛ ꝺſia nō sunt due ptes spēi i gditate nō ē B. q̄si dicam⁹ q⁹ spēs ñ hz ptes. Spēs.n. partes hz cuz fuerit ex aliquo modoꝝ rez.ſ. vel ex accitib⁹ ƒz q̄titates vel ex subst̄atys ſm ꝓposita: vñ ƒz q⁹ vr ptes diffōnis sūt poꝛes diffinito. Cōtigit aūt aliquādi fieri eꝰ. cū.n. voluerim⁹ diffinire portionē circuli: diffiniemus eā per circulū:ꝛ cū voluerim⁹ diffinire digituz hois diffiniemus per hoiez:ꝛ cuz voluerim⁹ diffinire angulū acutuz q̄ ē ps recti diffiniemus per rectuz. Nūq̄ aūt diffiniemus rectū p acutū:nec circuluz p portionem eius:nec hoiez p digitū:opz aūt assignare cām b⁹. ¶ Dicimus ergo q⁹ nullū hoꝝ est pars spēi ſm gditatē eius:ꝛ formā eius:nō.n. ē in ꝺditiōe circuli:vt portio in actu sit i eo:ita vt ex eo ꝓponaī foꝛ circuli:sic ēt i itellu circuli habere circūferētiā:nec ē i itellu hois ex B qō ē hō bre digitū i actu:nec ē i itellu recti:vt sit ibi acut⁹ ps ei⁹:ħ igr̄ oia nō sūt ptes rei ƒz gditatē ei⁹:ſz ſm māz ꝛ subz ei⁹. Nō.n. accidit recto vt sit ibi acutus:nec circulo vt sit ibi portio: nisi ex passiōe q̄ accidit māe eoꝝ. Nec ex B pēdet pfectio sue māe cū forma eoꝝ:nec pfectio forme eorum i seipsa.

¶ Scias aūt.q⁹ superficies ē mā itelligibil⁹ forme circuli:pp quā accidit ei diſio:vñ si ex B pēderet pfcō māe ei⁹ eēt ō comitātib⁹ ꝛ ſepabilib⁹ ñ ō ꝛstituēt⁹:sic̄ iā expositū est i ꝑmissis. ħ āt ō gb⁹ agim⁹ ñ sūt ita:nā pt res separi ab eis:ꝛ ab B ēt qō ē vt digit⁹:hō.n. ad B vt sit aial rōnale:ñ eget digito:sed ē ħ de ptib⁹ sue māe quib⁹ ꝺcoraī ꝺſiositio sue māe:vñ q̄cūq; fuerint de ptib⁹ q̄ nō sunt nisi causa māe:ꝛ q̄bus nō eget foꝛ ipsa non sunt ptes diffōnis vllo mō:cū āt fuerint ptes māe:ꝛ ñ fuerint ptes māe absoꝛ:ſz ptes māe cā ipsi⁹ foꝛ:tūc i eoꝝ diffōne ꝺz accipi ipa foꝛ ꝛ ipa spēs:erit q̄ ēt cū mā:sic̄ digit⁹ q nō ē ps debita corpori absolute:sed corpori qō fit aial vel hō. Silr acut⁹ semicirculi ꝛ portio nō sunt ptes supficiei absolute;sed superficiei q̄ fit rectus angulus vel circulus:ꝛ iō foꝛ suoꝝ totoꝝ accipiī in diffōne haꝝ partiū. ¶ Dnt autē ħ tria exēpla:nā digitus ē ps hois in actu:cuz.n. hō diffinīt aut describiī ƒz B qō ē idiuiduū itegrū hūanū ꝓuenit accipe digitū in eius descriptiōe:eo q⁹ ipse ē ei ps subalis q̄tum ad B qō ē idiuiduū itegrū ex accitib⁹. Nec tñ ē ꝛstituēs nām spēi eius:eo q⁹ iā sepe diximus:qz id quo ꝛstituiī ꝛ discerniī idiuiduū in sua idiuidualitate aliud est ab eo:q̄ ꝛstituiī nā speciei:ꝛ ħ pars est de numero eoꝝ:in gb⁹ ps est pars in actu. In religs aūt duobus ps non est pars in actu:manifeste.n. vr q⁹ si circulus diuidaī in partes destrueī vnitas sue supficiei:ꝛ destrueī in eo essentia circuli eo q⁹ circūferentia:iā nō est vna linea in actu:nisi cum accipiūtur partes ei⁹ in estimatiōe aut positione nō incisione. Silr est iudicium de recto angulo. ¶ Itē circulus ꝛ angulus rectus differunt in hoc vno.ſ. q⁹ portio circuli

nō est nisi circuli in actu:acuto vo nō ē neꝯe adesse vt sit pars alteri⁹ anguli. Nō.n. est acutus ꝓpone ampli ꝛ recti: sed in se est acutus ex pone.ſ. suoꝝ lateꝝ vnius ꝺ alteruz. Sz qn̄ acuto ex modo ipsi⁹ positionis.ſ. ƒz qō est positio ꝛtigit relo:qn̄ ex silitudie ꝛ ꝓpingtate ꝛ remotōe linearū iter se pēdet semp aliq̄ relo:iō accidit vt cognitio acuti pēdeat ex relone. Sz q̄uis ħ relo ñ signīaī i actu ꝓpter suā difficultatē. Jā tñ signaī ipa i po⁸ cū ponīt i actu. Itē angulus superficial' ñ fit nisi ex ꝛte linea sup lineā. Inclinatio vo q̄ fit est iclinatio ab aliq̄ eq̄litate ꝛ ad ptē aliq̄. Cū aūt accipiī ꝓpingtas alicui⁹ lineaꝝ ad aliā absolute:ꝛ accipiī ei⁹ iclinatio ab ea absolute sine assignatione iclinatiōis ab ea:tūc nō ē nisi iclinatio absolute q̄ inueniī i acuto ꝛ recto ꝛ āplo:i quoꝝ oiuz lineis iclinatio ē ab vna ad aliā. ¶ Cū vo ꝛsideraī ꝓuctio duaꝝ lineaꝝ iter se nō directe iueniī āplius:ꝛ in eo iclinatio vnius suaꝝ linearuz ab alia. ħ aūt iclinatio absoluta est q̄ puenit ex curuitate duaꝝ lineaꝝ cuiuslibz anguli:vñ neꝯe ē vt ħ iclinatio ꝺterminieī ꝑ aligd qō neꝯe ē eē lōgitudiné lineaꝝ. Impoſe est eni cogitari lineā a q̄ iclineī ħ linea:nisi a linea q̄ indi recte ꝓuigit cū ſcda. q̄ faī angulū vel rectū vel acutuz vel amplū:p lineā āt q̄ nō ꝓuigit cū hac nō ꝺtermiaī aligd. Cōsideratio vo iclinationis a linea recta absolute nō est certa i B ca⁹. aliogn āplus ꝛ rectus eēnt acuti. silr ēt ꝺſide ratio iclinationis a linea q̄ faī āpluz. Jncliatio.n. āplitudinis iā fuit āplitudinē suā:qn̄ vnus āplus mioꝛ ē alio. Silr est de acuto q̄uis sit ipoſe acutū notificari ꝑ acutū: ħ.n. eēt notificare ignotū ꝑ ignotū:restat q̄ vt ei⁹ notificatio neꝯio fiat per rectū q non remāet icoꝛuptus fcā iclinatione aliq̄ ab eo:ꝛ ꝺicet q⁹ acutus est q est ex duab⁹ lineis:quaꝝ altera ꝛtigit alteraī iclinata ad eā amplū q̄ linea recta:si erigaī sic q⁹ fiat mioꝛ recto si rectus eēt. ex B aūt non itell' q⁹ in actu sit rectus maioꝛ cui ꝓpaī:tūc enī esset diffinitio falsa:sed cōparaī recto q est hō:hō.n. rect⁹ ex B q⁹ est in po⁸ q̄ est in effectu est po⁸ exns in po⁸:po⁸.n. ex B q̄ est in po⁸:est in effectu:aliq̄n.n. po⁸ est i po⁸. ſz po⁸ ꝓpinq̄ effectui:cū postea fit in effectu po⁸ ꝓpinq̄:po⁸.n. ꝓpinq̄ fetēdi cibaria est in po⁸:cuz āt iā fetent:ispa po⁸ ꝓpinq̄ fit in effectu:sed ei⁹ actio non est:acutus q̄ diffiniī ꝑ rectū:non q est in effectu absolute:sed in po⁸. Non āt diffiniī per aliū ꝺsile acutum:nec per aligd qō nō est. Jd.n. per qō aligd diffiniī bz eē in po⁸:ꝛ ħ est diffinitio. ƒz B q⁹ silr est in effectu:fortasſis.n. scieī acutus ꝛ āplus ꝑ rectū: rectus.n. certificaī ꝑ eq̄litatē ꝛ silitudinē ꝛ vnitatē. Jlli vero duo certificant⁹ ꝑ ꝺscessionē ab eq̄litate. Rect⁹ igr̄ certificaī ꝑ seipm:pōt.n. ꝺici q⁹ angulus mioꝛ ex duob⁹ angulis ineq̄lib⁹ q fiunt in vna linea stāte sup aliā ē acutus:ꝛ maioꝛ ex illis est āplus. Si vo diligenter ꝛsidereī i B:iā ostēdiī rectus:maior.n. est q est tantus ꝛ aligd plus. minoꝛ vo est cui de tāto aligd deest:ꝑ tñ ergo certificaī cognitio maioritatis ꝛ minoritatis:igitur per vnuz consimile certificatur multiplex ꝺsſimile ꝛ ꝺiuersuz. Sic q̄ ꝺbes intelligere ꝺspositionem partiuz diffinitoruz:ꝺebes etiam reminisci eoꝝ que predicta sunt de ꝺspōne ptium māe:ꝛ pendentiuz ex materia.

¶ Cōpletus est tractatus gntus laudeī deus. segtur sext⁹ ad laudem eius.

¶ Capl'm. I. De ꝺiuisiōib⁹ cārū ꝛ de eaꝝ ꝺspōnibus.

Postquā tractauimus de substantus ꝛ accitib⁹:ꝛ ꝺ respectu ꝓpositis ꝛ posteriozitatis iter se. ꝛ de ꝺueniētia diffonum cū diffinitl. ꝛ ꝺ vlib⁹ ꝛ particularib⁹:opz nūc vt loquamur de cā ꝛ cāto:ħ.n. sunt etiā de ꝛstib⁹ eē inq̄tuz est eē. Cause aūt sicut iā nosti sūt foꝛ ma ꝛ mā:ꝛ agēs ꝛ finis. Dico igit̄ q⁹ nos nō itelligimus: eē cām formale:nisi cām q̄ ē pars essentie rei in qua ē id per qō res ē in effectu. Jām vo itelligim⁹ eē cām q̄ est pars essentie rei in qua est id ꝑ qō res est in effectu ꝛ in q̄ regesc it po⁸ eē ei⁹. Agens vo est cā q̄ acgrit rei esse discretū a seipso.ſ. vt essentie agētis ſm ꝑmam itētionez non sit subz illi⁹ eē qō acgriī ab eo:nec ifoꝛmeī ꝑ illud:sed itavt in seipso sit po⁸ illi⁹ eē nō accitaliꝛ:ꝛ sic ēt oz vt illud eē ñ fit ab ipso inq̄tū est ipse agēs. Sed si fuerit fit ſm alium respectū.ſ. qn̄ diuini phi nō itelligūt per agētē ꝑn⁹ motionis tñ:sic̄ itelligunt nāles. Sed ꝑn⁹ essendi ꝛ datoꝛez ei⁹:sicut creatoꝛ mūdi. Cā vo agēs nālis nō acgrit eē rei: nisi motionē aliq̄ ex modis motionū. igr̄ acgrēs eē nālib⁹ est ꝑn⁹ motus:finē vo itelligim⁹ cām:pp quā acgriī esse rei discretuz ab ea:ꝛ pōt ostendi q⁹ nō est cā alia ħ ꝑter has. Dico.n. q⁹ cā rei necessario:vel ē itra eēntiā rei:ꝛ pars eē eius vel nō. Si aūt fuerit itra eēntiā rei:ꝛ ps esse eius:vel erit ps:cui⁹ eē solū nō facit rez debere eē in effectu:sed vt sit tñ in po⁸:ꝛ ħ vocaī yle:vel erit ps cui⁹ eē ē facere eā rei in effectu:ꝛ B est forma. Si aūt nō fuerit ps esse rei:tūc vel erit cā pp quā res est vel nō. Si aūt fuerit cā pp quā illa est finis. Si vo ñ fuerit cā pp quā:tūc neꝯe est vt vel eē eius nō sit in ea:nisi ꝑ accīs:ꝛ est agēs eius: vel esse eius sit ab eo:ꝛ sit in ea:ꝛ B est ēt elm ei⁹:vl' subz eius:igr̄ ꝑn⁹ vno modo sunt.ſ.ꝛ alio mō q̄tuoꝛ. Si.n. elm qō est recipiens:ꝛ nō est pars rei acceperis ꝑter elemētū qō est pars erunt gnaꝝ. Si aūt acceperis vtrūq; proꝛno: eo q⁹ cōicant in intētioe po⁸ ꝛ ꝓparatiōis erūt q̄tuoꝛ. Si aūt vt nō accipias elm ex sensu agētis q̄ ē ps ꝑncipy foꝛ sed ꝓposito:ꝛ tūc recipiēs erit ꝑn⁹ itētioni. Jꝑm.n.ꝑ non ꝛstituiī nisi per foꝛmā:ſz ei⁹ eēntia respectu suiipsi⁹ tñ ē in po⁸. ¶ Res aūt q̄ ē in po⁸ eo mō quo est in po⁸ nō est ꝑn⁹:qz nō est nisi ꝑn⁹ itētioni. Jntētio vo eget vt acgraī sibi subm in effectu:ꝛ ꝺeide fit cā exīstie rei:licz sit itētio insepabilis:igr̄ ꝑmitiua erit vel eēntialiter vel remota:ſz ꝑmitiua erit essentia nō tpe:be igit̄ sunt spēs cāꝝ. Cum aūt subz fuerit cā itētioni quā sustinet nō est ħ ƒz modū quo subz ē cā ꝓsiti:ſz alio mō. Cū vo fuerit foꝛ cā ipsi⁹ māe:nō erit eo mō quo foꝛ ē cā ꝓsiti:q̄uis ꝓueniāt eo mō quo vnūq̄q; eoꝝ ē cā alic⁹:a q̄ neutꝝ eoꝝ ē discretū. Jꝑa.n. q̄uis ꝓueniāt i B:tñ vno duoꝝ modoꝝ vnum eoꝝ ñ acgriī alteri suū eē inq̄tū ē cā:ſz acgriī eē ali⁹ rei: ꝛ ei ea alio q⁹ cā ei⁹ ē ꝑn⁹ ꝑpinquū ad acquirenduz cāto suū esse in effectu:ſz nō solū nisi cū ꝑticipe ꝛ occasiōe que facit eē hāc formā. ſ. vel cāz. igr̄ illud aliō ꝛstituiī ꝑ illō:ꝛ tō erit cū ꝑticipe mediū ad acgrēdū illi suum eē i effectu: igr̄ foꝛ erit māe quasi ꝑn⁹ actiuum si eē ei⁹ i effectu esset ex ea solūmō:vl' videreī q⁹ foꝛ eēt ps cāe actiue: sic̄ vn⁹ ex duob⁹ monētib⁹ nauē:sic̄ i sequētib⁹ ꝺclarabiī: forma aūt nō ē nisi cā formal' ꝓsito ex ea:ꝛ ex mā. igr̄ foꝛ nō est nisi foꝛ māe:ꝛ ñ ē cā formal' māe. agēs vo acgrit aly rei eē q̄ nō hēbat illa res i seipsa:aduētus cui⁹ eē ē ab ħ qui est agēs inq̄tū essentie hui⁹ agentis nō est recipiens formā illi⁹ esse:nec ē adiūctū illi:ita vt sit itra illud. Sed vnaquaq; duaꝝ eēntiaꝝ ē ex alterā:ꝛ neutrū eoꝝ ēvirt⁹ recipiēdi alterꝝ i se. Nō ē aūt lōge gn sit agēs g attribuit eē actu actiōe q̄tū i se est. Nā.n. q̄ est in ligno abscisio est actiuū ꝑn⁹ motus qui nō fit in mā:nisi ꝑ motū g ē in mā ꝑ quē debuit eē eēntia ei⁹. Coniunctio vo eoꝝ nō ē q⁹ vnū eoꝝ sit ps eē alterius vel mā eius.ſz q⁹ due eēntie sūt certissime ꝺscrete ꝛ bñt cōe id in quo sūt. ¶ Ex agentib⁹ āt est qui aliq̄n nō est agens:nec eius patiēs est patiēs. Sz cū suū patiens nō est patiens ꝛtingūt agenti occasiones ꝓpter q̄s fit agēs:ꝛ tunc ab eo est esse rei postq̄ non fuit. ergo illi rei est eē:ꝛ est q̄ ei fuit nō eē. Sz ab agente non

est ei ℔ qō nō fuerat:nec ℔ qō est postq̄ non fuerat:ſz ab agente bz tm̄ qō est:postq̄ aūt res ex seipla bz non eē:sequit tūc vt esse ei⁹ sit post nō esse:ꝛ fiat:postq̄ nō fuerat. igit̄ q illi est essentialr ab agente:℔ est.ſ.esse:℔ vo eē nō ē ei:nisi q illi alq rei ↄcurrerent oia:ex quoꝝ ↄcursu bz:vt ꝑter esse qō bz essentialr bēat aliud esse:ſz ℔ qō ñ habuerit esse nō est ei ex cā agente:℔ aūt qō nō habuerit esse ꝯ referunt quidā ad aliq̄ cām q̄ est ꝓuatio sue cāe. Suū.n. esse post nō esse est gddā qō nō est fcm̄ p cām:nō est aut̄ pole vllo mō:vt sit ei esse:nisi post nō esse:qō āt nō.é pole nō bz cāz:vez est'āt q suū esse pōt eē z nō esse. igit̄ sui esse cā est:ſz suū nō esse:aliq̄n ñ erit:aliq̄n ñ erit:igit̄ pōt esse:vt ꝛ sui nō esse sit cā:ꝛ sui esse'postq̄ ñ fuit ei eē. ¶ Si qs aūt dixerit q suū esse postq̄ nō fuit:potuit eē:ꝛ potuit ñ eē, dicā ſi tu ītelligis suū esse inq̄tū tā est ipz suū eē:tūc ꝓuatio nihil agit ℔. Jpz.n. suū eē est nō neēuz. Nō est āt non neēuz inq̄tū adhuc est ꝓuatio:ſz ex ℔ q casu accidit mō qō erat ꝓuatū. Inq̄tū vo accepis suū esse post nō esse cōsiderabis suuz esse post nō esse nō suū eē tm̄:qō fuit post nō esse:ꝛ postea ↄtigit ei q̄si nō per cām:deide vt esset cā essendi suū esse post nō esse. Si āt fuerit cā sui esse q fuit post nō esse inq̄tū est suū esse:tūc certū est posse ↄcedi q suū esse ꝑt esse ꝛ nō esse post nō esse qō erat ei. Nec dat ei certū suū esse post nō esse inq̄tū est eē post nō eē:vt posſit esse:pp nō esse:vel posset nō esse:nisi nō fuiſz eēvllo mō: ꝛ tūc esset in re⁹ ad esse. ¶ Et fortasse putabit aliquis q agente ꝛ cā nō est opus:nisi vt res bēat esse post non esse. Sz postq̄ res habuerit esse ſi destruat cā.erit tm̄ res sufficiens in se:igit̄ putauit q res nō idiget cā nisi ad icipiendz esse. Sz postq̄ icepit ꝛ habuerit esse:iā non idigebit cā. Cāe igit̄ apud eū erūt cāe fiendi tm̄ ꝛ pozes eo q fit ñ ſil'cuz eo. Jā igit̄ putauit falſuz ſic tu nosti:esse.n. rei. post q̄ res facta est necesse est vt sit vel neēe esse vel non neēe esse. Si autez fuerit esse qō est necesse:tūc vel sua necessitas erit illi quiditati essentia ipsi⁹ qditatis:ita vt iudiciū illi⁹ qditatis sit necesse esse:ꝛ tūc ipossibile est vt incipiat esse:vel erit necesse ↄditionalr:ꝛ tūc illa ↄditio vel erit iceptio vel ꝑpetas aliq̄ ex ꝑpetatib⁹ illi⁹ quiditatis vl aliquid aliud ab ea. Sz necessitas sui esse nō pōt esse pp inceptionem. Ipsi⁹.n. inceptiōis nō est suū necesse neēium per se:qūo igit̄ erit necesse per illā id quod est aliō ab ea: Inceptio aūt tā destructa est. Cū igit̄ ipsa non est qūo erit cā necessitatis aly rei:nisi forte dixerit q cā non est ipsamet iceptio:sed ipsa est res cui acquisita est inceptio. igit̄ esset ℔ de ꝓprietatibus que sunt eius qō cepit. igit̄ iā ℔ cōtineret in scā parte diuisiōis. dico igit̄ q neēio tunc aut id qō comitaret has ꝓprietates comitaret quiditatem; ꝛ tunc quiditatē comitaret necessitas eēndi:aut q be ꝓprietates incipent cū esse:igit̄ dictio de necessitate sui esse esset:sicut dictio de ꝑ. Si aūt fuerint ꝓprietates infinite: ꝛ oēs hō:tunc oēs erunt poles esse nō necessarie p se vel proueniāt ad ꝓprietatez que necessario est pp aliud a se: diuisionis autē ps ꝑma ponit omnes ꝓprietates esse possibiles in seipsas. Jā autem ostitit q sua necessitas possibilis est per aliud a se. igit̄ omnes ꝓprietates erunt ōbite ex necessitate pp aliquid aliud extra se. diuisionis vo ps scōa facit debere q eē inceptū nō facit pmanere:nisi esse necessitatis extrīsece:ꝛ ℔ est cā. Tu autez iā nosti q intētio inceptionis nō est nisi esse postq̄ nō fuit. ℔ igit̄ est eē:ꝛ ℔ est esse postq̄ nō fuit. Cā āt q̄ facit incipe non eget aliquid in esse eius:ſz agit inq̄tū est ab ea esse:ꝛ postea accidit vt sit ℔ in illa boza esse postq̄ non fuit:accidens autē qō casu accidit non est intrās in ostitutionem rei. igit̄ non esse qō ꝑcessit non est cā ei⁹ esse qō incepit. Sz ℔ maneria huius esse inq̄tum est illi manerie quiditatuz:opz vt habeat cām:q̄uis duret ꝛ pmaneat:ꝛ iō non erit possibile dr̄e q aliq̄ res ponat esse rei esse:postq̄ nō fuit:℔.n. nō esset pole:aligd.n. est qō non dz neēio esse post nō esse:ꝛ aliquid est qō necessario dz esse, post nō esse:esse āt inq̄tū est esse hui⁹ quiditatis pōt esse ex cā:sed ꝓprietas huius esse.ſ.q est eē post nō eē nō pōt eē p cām. igit̄ res habuerit esse nō est ei ex cā agente:℔ aūt qō nō habuerit esse ꝯ referunt quidā ad aliq̄ cām q̄ est ꝓuatio sue cāe. Suū.n. esse post nō esse est gddā qō nō est fcm̄ p cām:nō est aut̄ pole vllo mō:vt sit ei esse:nisi post nō esse:qō āt nō.é pole nō bz cāz:vez est'āt q suū esse pōt eē z nō esse. igit̄ sui esse cā est:ſz suū nō esse:aliq̄n ñ erit:aliq̄n ñ erit:igit̄ pōt esse:vt ꝛ sui nō esse sit cā:ꝛ sui esse'postq̄ ñ fuit ei eē. ¶ Si qs aūt dixerit q suū esse postq̄ nō fuit:potuit eē:ꝛ potuit ñ eē, dicā ſi tu ītelligis suū esse inq̄tū tā est ipz suū eē:tūc ꝓuatio nihil agit ℔. Jpz.n. suū eē est nō neēuz. Nō est āt non neēuz inq̄tū adhuc est ꝓuatio:ſz ex ℔ q casu accidit mō qō erat ꝓuatū. Inq̄tū vo accepis suū esse post nō esse cōsiderabis suuz esse post nō esse nō suū eē tm̄:qō fuit post nō esse:ꝛ postea ↄtigit ei q̄si nō per cām:deide vt esset cā essendi suū esse post nō esse. Si āt fuerit cā sui esse q fuit post nō esse inq̄tū est suū esse:tūc certū est posse ↄcedi q suū esse ꝑt esse ꝛ nō esse post nō esse qō erat ei. Nec dat ei certū suū esse post nō esse inq̄tū est eē post nō eē:vt posſit esse:pp nō esse:vel posset nō esse:nisi nō fuiſz eēvllo mō: ꝛ tūc esset in re⁹ ad esse. ¶ Et fortasse putabit aliquis q agente ꝛ cā nō est opus:nisi vt res bēat esse post non esse. Sz postq̄ res habuerit esse ſi destruat cā.erit tm̄ res sufficiens in se:igit̄ putauit q res nō idiget cā nisi ad icipiendz esse. Sz postq̄ icepit ꝛ habuerit esse:iā non idigebit cā. Cāe igit̄ apud eū erūt cāe fiendi tm̄ ꝛ pozes eo q fit ñ ſil'cuz eo. Jā igit̄ putauit falſuz ſic tu nosti:esse.n. rei. post q̄ res facta est necesse est vt sit vel neēe esse vel non neēe esse. Si autez fuerit esse qō est necesse:tūc vel sua necessitas erit illi quiditati essentia ipsi⁹ qditatis:ita vt iudiciū illi⁹ qditatis sit necesse esse:ꝛ tūc ipossibile est vt incipiat esse:vel erit necesse ↄditionalr:ꝛ tūc illa ↄditio vel erit iceptio vel ꝑpetas aliq̄ ex ꝑpetatib⁹ illi⁹ quiditatis vl aliquid aliud ab ea. Sz necessitas sui esse nō pōt esse pp inceptionem. Ipsi⁹.n. inceptiōis nō est suū necesse neēium per se:qūo igit̄ erit necesse per illā id quod est aliō ab ea: Inceptio aūt tā destructa est. Cū igit̄ ipsa non est qūo erit cā necessitatis alterius

in illa intentiõe erit intentio dispõnis illius intentiõis nõ inuenta scõo. igr illa pma itentio cũ accepta fuerit fz suũ esse: ꝛ fm suas dispõnes ꝯs hz ꝯtũ ad suũ esse; seqtur tũc suũ esse: vt alterum sit ꝑus eo: ꝛ tũc remouebit absoluta eqlitas. Sz eqlitas remanebit in diffõne ꝛ illa vtraq; iquãtũ hñt illã diffõnez essent eqlia ꝛ neutꝛ eoꝝ erit cã alterius vel cãtũ. Sz fm B q vnũ eoꝝ ẽ cã ꝛ alterꝝ cãtũ manifestũ ẽ q attribuere vni eoꝝ diffõnem illã dignius est eo qõ est ei primũ non a scõo. nec fuit scõo nisi ab ipsa prima. Cõstat igit ex B q h intentio cũ fuerit ipm esse: impossibile erit illa equari in eo vllo mõ eo q nõ est possibile illa equari in eo: nisi in respectu diffõnis: ꝛ ẽ potior ꝯtum ad meritũ ipsius esse: ꝛ tũc meritũ ipsi⁹ esse non ẽ de genere ipsi⁹ diffõnis: eo q h intentio nõ accipitur ꝓ ipso esse: manifestũ est igit nõ esse possibile vt adequeť illi: cũ intentio nõ accipit ipsum esse: igit attribuens rei esse inquãtũ est esse dignior est quãtum ad esse ꝯs ipsa res. Sz hic est gddã aliud discernendũ ꝛ certificãdũ: qõ ñ debemus ꝓterire. s. q causa ꝛ cãta in pma speculatiõe diuidũtur apud intellectũ in duas partes: quaꝝ vna est q ī nã causati ꝛ eius specialitate ꝛ eius gditate essentiali est q faciet debere esse cãtuz in suo esse a nã vna vel plurib⁹: ꝛ tũc causę erunt diuerse a ipãlitate eius sine dubio cũ fuerint causę rei in sua spẽ nõ in suo indiuiduo. Cũ autez ita fuerit: tũc due spẽs nõ erũt vna: qõ. n. h ingrit est cã illi⁹ spẽi. Sed causata erunt sic q debebunt esse spẽi alius a spẽ ipsoꝝ causatoꝝ: ꝛ causaꝝ debebit eẽ spẽs alia ab earuz spẽ: ꝛ erũt causę rei causate eẽntiales respectu ad spẽz causati absolute: alia est q cãtum nõ erit cãtum a cã: nec cã erit cã cãti in sua spẽ: sed in suo indiuiduo. Sz accipiamus h fz q vr intellectui hz diuisio: ꝛ tu sustineas quouisq; gueniamus ad vltatẽ dispõnis que dz esse in ea. fm nr̃am speculationẽ de cã dante formã oi hñti formaz ex corporib⁹. Sz exẽplũ primi est aia inquãtum est cã motus electiõis: exẽplum vo secũdi est ille ignis inquãtuz ẽ cã illius ignis: dria autẽ inter hec duo nota est: B. n. ignis non est cã illius ignis ob B q sit cã spãlitatis ignis: fz ob hoc q est cã alicui⁹ ignis. Luz aũt ꝯsiderauerimus h fz modum spãlitatis erit B cã spãlitati per accns. Silr pr filio nõ inquantũ B est pater: ꝛ ille filius quãtum ad eẽ humanitatis: sed B pars intelligať duob⁹ modis: vno vt cã ꝛ causa tũ sint cõicantes in aptitudie materie: sicut ignis ꝛ ignis. alio vt nõ sint in ea cõicantes: sicut lumẽ solis qõ ẽ in suba agentis lumẽ B vel in luna. Cũ aũt aptitudo materia ꝛ nõ fuerit equalis in illis: nec mãe fuerint vni⁹ speciei: tunc multo minus equabunť indiuidua in B. s. h lumen qõ est in sole: ꝛ B lumẽ qõ ꝓuenit ab ipso: fortassis ob B q duo lumina nõ sunt vni⁹ spẽi apud euz qui ponit ꝯditiones in eqlitate spãlitatis ꝯlitatũ: q vna eaꝝ nõ sit magis vel minus ꝯs alia: sicut tu nosti in suo loco. Sz sũt vna species apud eos qui tenent diuersitatẽ inter eas fz magis ꝛ minus esse diuersitatẽ ꝓpter accũtia: ꝛ ꝓp indiuidua: pars autẽ prima. s. q sunt due res cõicantes ī aptitudine materie: diuidit etiã in duo. ¶ Nã illa aptitudo vel erit aptitudo perfecta in patiẽte vel iperfecta: aptitudo vero pfecta est vt nõ sit in nã ei ipediens id qõ est in po⁸ in ea: sicut aptitudo aque calefacte ad infrigidãduz. In ipsa. n. est po⁸ nãlis: sicut ostendimus in nãlibus que vel adiuuat virtutem que est extrinsecus ad infrigidandum vel nõ adiuuat. Sed aptitudo imperfecta est: sicut aptitudo aque ad calefaciendũ. In ea. n. est po⁸ adiuuãs calefactionẽ que fit in ea ab extrinsecus: ꝛ habz eẽ cũ calefactione remanens in ea nec destruitur. ¶ Pars autẽ prima diuiditur in tria: qz in adaptato vel erit vtus aliuans que remanet ꝛ adiuuat: sicut in aqua cũ infrigidať

L Aptitudo

post calefactionẽ erit virtus impediens rem: sed ꝺstruit cum eẽ rei: sicut cum albescunt capilli post nigredinẽ: vt erit in adaptato aliqua duaꝝ virtutũ. s. nec adiuuãs; nec impediens: sed ꝓuiatio rei ꝛ adaptatio ad eã tantũ: sicut dispositio insipidi ad recipiendũ sapoꝛez: ꝛ sicut ꝓuatum odoꝛe ad recipiendum odoꝛẽ. ¶ Si qs aũt nos interrogauit de aptitudine aque ad essendũ ignẽ: sub qua illarũ qnq; ptiũ ẽ: nõ erit dubiũ nobis illã ꝓtineri sub cõicãte in aptitudine ꝑfecta mãe: fz in qua mã est ꝓriũ eius: potest etiam aliqs dicere nos iã ꝓtermisisse ꝯsiderationẽ vni⁹ diuisionis. s. cum non est cõicatio in mã oino eo q nõ est illi mãe. Contra qõ respõsio h est. s. q B non põt esse conueniẽtia in spẽ vllo mõ. Jã. n. ostẽsum est q eoꝝ que conueniunt in spẽ: ꝛ sunt separata a mã oino esse est vni⁹ modi oino: nec potest eẽ vt intentio vnius eoꝝ prediceť de multis: postq̃ aũt assignauimus has diuisiões: que sunt qnq; tunc assignabimus iudiciũ vniuscuiusq; eaꝝ. Dico igit de hac parte diuisiõis. s. in qua nõ est cõicatio ī aptitudine mãe: nec in ꝓpinqua: nec in remota: qz id qõ facit agens de impssionib⁹ que recipiunt magis ꝛ min⁹: nõ dz eẽ equale sibi: possibile est enim vt fm q differũt in subiã mãe: dfant etiã in aptitudine recipiendi aligd: ꝛ tũc non recipiũt equaliter: nec ẽt debent eẽ nõ equalia: nã põt eẽ dispositio huiꝰ: sicut est dispõ superficiei etheris ꝓtis superficiẽ circuli lune in motu q est ꝑaccns. s. qz vbi nõ põt eẽ aligd, phibens receptionẽ impssiõis ibi est eqle qõ impmit agens: ꝛ in B loco id qõ fit: cõtingit eẽ cõsile sibi: fz in alia parte diuisionis. s. in qua est aptitudo ꝑfecta: quocũq; mõ fuerit res: manifesta est: qz patiẽs iã assimilat agẽti assimilatione perfecta: sicut ignis qui ꝓuertit aquã ī ignẽ: ꝛ sicut sal qui ꝓuertit mel in sal ꝛ silia. ¶ Jaz aũt ꝑt esse vt patiens addat sup agens: sicut vr: fz nõ est certũ: sicut aq̃: quã ꝓgelat aer: qz frigiditas aeris nõ infrigidauit illã ꝓgelationẽ. Sed cum tu hñ ꝯsideraueris nõ est agẽs solũmodo: frigiditas que est in aere: sed ꝛ eius vtus infrigidans formalis que est in suba aq̃ quã iã assignauim⁹ ī naturalib⁹: siue adiuuet eã: siue nõ adiuuet frigiditas aeris.

¶ In alia aũt parte diuisionis. s. in qua est aptitudo patientis impfecta non põt patiens assilari agẽti pfecto in virtute: nec equari ei. Nõ est. n. possibile vt id qõ est iam in vtute cui nõ est ꝓriũ: ꝛ id qõ est in alia vtute qui ẽ ꝓriũ: q phibeat: sint eqlia vllo mõ: nisi remoueať phibens: ꝛ ob B nõ est pole esse aligd ꝑter ignẽ a quo calefiat aligd; cuius calefactio sit qualis est calefactio illius ignis. Nec vt sit aligd ꝓter aquã: a qua ifrigideť aligd: ꝛ sit ei⁹ frigiditas maioꝛ frigiditate aque: aptitudo. n. ignis ad calefaciẽdũ: ꝛ aque ad infrigidandũ est dispõ non ꝓria in sua suba: ꝛ virtus agens est de suba ei⁹ non extranea ab ea: fz in patiẽte ab illis duobus est, phibens ꝛ aduersans: qz id qõ agit ꝑncipaliꝝ passionũ ẽ extra subaz ei⁹: ꝛ agit ī illud ꝑ tactũ ꝛ mediãte alio. sicut calefactio sensibilis in igne calefaciente ꝛ frigiditas sensibilis in aqua infrigidãte. Nõ est igit illud possibile adequari ei. ¶ Si qs aũt dixerit iã q ignis liquefacit subas ꝛ facit eas calidiozes se. Nos enim possumus mittere manus nostras in ignez ꝛ ptransire per illũ subito: nec adurit tã grauiter sic liq̃facta si sic, moueremus manus nostras ꝑ illa: ꝛ ob B certe cognosci, mus q liquefacta calidioza sunt ipso igne. dicim⁹ q ꝯ: uis B ita sit: nõ fit tñ B iõ q liquefactũ fit calidius igne sed fit B trib⁹ de causis: ex gbus tñ vna est euidentioꝛ: fz illaꝝ triũ vna est in liq̃facto alia in igne. tertia in tãgẽte. Omnis aũt iste sunt adiuuantes se ꝛ ꝓpinque sibi: liquefactũ enim eo q ipissum ẽ: ꝛ est in eo coherentia ꝛ viscositas ꝛ tarditas separationis cũ tangitur: calefactio comitatur tangentẽ: ꝛ nõ potest separi: nisi in tpe hñte mẽsurã in se.

eõpõne tpis q̃ sepaŕ calefactio ignis: ꝯuis sensitis nõ ꝓpẽ dat illã diuersitatẽ: sed intellect⁹. ꝛ rõ faciũt debere eẽ diuersitatẽ. De nã aũt agẽtis nãlis ẽ vt agat in suũ patiẽs tpe lõgioze actionẽ firmiozẽ: ꝛ vt debilis tpe longo agat qõ nõ agit fortis tpe breui. Sed q est in igne fit ob h: q ignis sensibilis nõ ẽ nisi ptes vl ignis cũ ptibus terre. eleuãdo ꝛ mouẽdo se: q̃ꝝ ꝯiunctio est fm vicinitatẽ siue tactum nõ fm ꝯtinuationẽ: imo sunt iter se diuise: ꝛ rarificat eas aer qui subitrat. ꝛ iõ id qõ de eo itrat ī illas diminuit puritatẽ calozis eaꝝ: eo q est frigidius illo. ꝛ qz non patiuñ in tãta festinatiõe passionẽ ꝓ quã fiat pur⁹ ignis ꝛ cũ B: qz ipse est velocis motus in se nõ remanet ps eius tangẽs ptẽ cozpis manus tpe quo ꝯsimať in ea ipressio sensibilis: ꝛ qz ignis nõ est ꝯstrictus. fz rar⁹: iõ facilipsiões multas nõ sensibiles: nec ꝺducẽtes mensurã sensibilem: nec cũ tpe hñte mẽsurã: qz vo suba liq̃fci est ꝯstricta stabilis ꝛ ꝯstãs ꝓ ꝯtinuationẽ. iõ id qõ ō eo obuiat supficiei manus fit q̃si vna supficies coq̃lis illi toti. Sed qz qõ de igne sensibili obuiat illi ẽ supficies pue cõmixte: respectu quaꝝ est ifrigidãs. iõ ipressio ignis ꝺrt ab illa: nisi durauerit manus in igne tãto tpe quo ꝯsiũgi possint tãgentia ꝛ multiplicari: ꝛ agat vnaqueq; superficies in tangentem se actionẽ: que postea dñeť quẽadmodũ fit in cõuersionibus nãlibus in ifrigidãdo. ¶ Jgnis vo qui icludit ī calamis fabꝛoꝝ est magis ipimẽs ī id a q̃ tãgit q̃ liq̃facti vel alia hz. ꝛ est velociozis tpis ꝓp suã ꝯstrictionez ꝛ suã puritatẽ. Sed de B qõ fit in manu cã est B: qz man⁹ ẽ potens ad secãdũ aerẽ ꝛ ignẽ in cozporibus subtilib⁹ veloci motu. sed non est potens sic ad secãdũ liquefactum in spissis veloci motu. vnde conatus ad secãdũ ꝛ irrũpendum subtilia est puus. ad spissa vo est magnus. ꝛ ꝑt eẽvt nõ voceť illud raꝛ. ꝛ B spissuz nisi ob diuersitatẽ quã hñt in hac intẽtiõe. q̃uis. n. liq̃fcñ nõ esset viscosum: nec magis adheres ei qõ tãgit: nec eẽt maioris ꝯstrictõis ꝛ vnitionis. tñ si duret eius secatio tpe lõgioze in sustinẽdo illũ. ꝛ fit stabile ꝛ comitãs nõ refugiẽs tactũ, pcõ sufficiet ei B: vt in secãdo magis ipimat q̃ subtile fz ꝓpõnẽ tempoꝛ. q̃re cũ ipresserit ī tãto tpe ī q̃to ipimit subtile aliquã ipressionẽ, pcõ cũ duplicatuz fuerit tps poterit sibi adeq̃ri in aliq̃ duplicationũ. Cũ vo addiderint in duplicatiõibus. poterit ꝛ B addere sup illud. ꝛ iõ tps ignis duplum nõ erit mẽsure sensibilis in actõe ꝓpõne magnitudinis adherẽtie illius liq̃fci: sic tu scies. ꝓuenit ãt. vt in B loco declarem⁹ B amplị⁹: ꝯuis h plus ꝓueniat magisterio nãli. Oz. n. vt B dicam⁹ q̃tũ sufficẽ ad solnẽdũ dubitationẽ: ꝛ p qõ appeat vltas eius. Deide si aliqs volnerit B pfectius ingrere iquirat illud ex his que dcã sunt in scia naturali: ꝛ ꝑcipue ivenieť illud in his: que ex nr̃a pte sũt.

¶ Ex his oibus ꝑdcis manifestũ est iã id in quo putant esse ꝓcedendũ q agens põt eq̃ri cũ patiente: ꝛ id in q̃ putant q patiens põt addere super agentẽ: ꝛ id in quo putãt B nõ posse ꝓcedi: sed minus eẽ eo: ꝛ iteri patuit q ꝯtuis res ita eẽt. tñ in itẽtiõe essendi inquãtũ est ipm eẽ nõ eq̃ť agẽs ꝛ patiẽs: eo q nõ ẽ agẽs in itẽtionẽ iquãtuz ẽ eẽ itẽtiõis ꝑ accns vl ꝑ positionez; sic iã ondimus. deide in pnc⁹ agẽte. cuius patiẽs nõ cõicat ei in spẽ nec ī mã: sed cõicat ei aliq̃ mõ in itẽtiõe eẽndi: nõ põt ꝯsiderari dispõ intẽtiõis q̃ est eẽ: qz ipsa nõ cõicãt in ea itẽtione. Remanet igit dispõ ꝯsiderãdi in eo ipsum eẽ. In ceteris ãt ab B laz erat patiẽs eq̃le vl addẽs sup ꝑncipiũ agẽs. Sed cuz ꝓuertimus nos ad ꝯsiderãdũ illa q̃tũ ad intentionẽ eẽndi: ꝑncipiũ agens erit nõ eq̃le patiẽti: eo q illius eẽ est ꝑ se: ꝛ eẽ patientis q̃tũ ad illã passionẽ est acq̃situz ab illo. Deide eẽ iq̃tũ est eẽ nõ variať in fortitudie ꝛ debilitate nec recipit magis ꝛ minus, qz nõ variať nisi tribus modis. s. fm ꝓximitatẽ ꝛ posteriozitatẽ: ꝛ fm qõ est idigens ꝛ nõ idigens: ꝛ fm qõ est neẽe ꝛ pole. Si autẽ ꝯsideraverimus ꝓximitatẽ ꝛ posteriozitatez ꝑfcõ. sicut tu nosti eẽ ꝑus erit cãe: ꝛ deide cãto de indigenti ãt ꝛ nõ idigẽti iã nosti q cã ad esse nõ idiget cãto: qz hz eẽ p se vl ꝑ aliã cãm. Sz B intentio pene est q̃si ꝑ⁹ q̃uis dñat ab ea aliquo respcũ. De necessitate quoq; ꝛ possibilitate iã nosti q si fuerit cã q̃ est cã oi cãto. illa erit neẽe esse respectu vniuersitatis cãtoruz: ꝛ eẽ absº. Si vo fuerit cã alicuius cãti ipsa erit neẽesse eẽ respectu illius cãti: ꝛ illud cãtũ q̃lecũq; fuerit est pole eẽ in se. Sũma ãt hoꝛ. B est q cãtũ q̃tũ in se: est id cui nõ est neẽe eẽ: aliogn eẽt neẽiũ absq; sua cã: cũ positũ fuerit eẽ neẽe p se: ꝛ inq̃tũ nõ, phibeť ei eẽ. Sinaũt hñet eẽ p cãm. Jpsuz igit p seipsuz sine ꝺditiõe eẽndi sibi cãz vl nõ eẽndi sibi cãm: ẽ pole eẽ: nec ẽ neẽe sine dubio: nisi pp cãm. Deide cã. sic oñsum est: non ꝯcedit neẽio eẽ ꝓpter illud. Sed erit vel neẽe eẽ p se vl neẽe pp aliud a se: ꝛ cũ acq̃situ sibi fuerit eẽ p illud. tũc ꝑt eẽ: vt ab ea fit eẽ aliud a se. igit cãtũ respectu sui est possibile: ꝛ cã respectu sui vel est neẽe vel possibile. Sed si fuerit neẽe eẽ. tẽ esse eius dignius ẽ q̃ eẽ possibilis. Si vo fuerit possibile: nec fuerit neẽe pp cãtum. sed cãtũ est neẽe pp illam post necessitatẽ illius. tũc essentia cãe ꝯsideranda est inquãtũ ẽ neẽe pp illud nõ attẽdẽtes eẽntiã cãti: sed B erit pp illũ neẽe. Nulla ꝯsideratiõe adhuc hita de cãto cum eẽntia cãti: cũ nõ sit nisi possibilis; nec curãtes ꝯsiderare illo re spectu cãe. igit cãe erit appꝛopꝛiatio necitatis: ꝛ cãto nõ erit nisi possibilitas tñ apud illã appꝛopꝛiationẽ. Sz cũ cãto fuerit necitas: cãe quoq; erit necitas. aliogn cã adhuc eẽt polis: nec eẽt neẽe suũ eẽ. ꝛ sic neẽe eẽ eẽt cãtum. eueniret igit q eẽt neẽe. ꝛ nõ pp ipsam cãm: qõ est absurdũ. igit cãe erit necitas respectu sui inquãtuz ipsa cõparatur causato: eo q cã nõ est neẽe pp illũ: sed pp se: vl pp respectũ sui ad aliũ nõ ad se. Jnquãtũ ãt cã nõdũ referť ad cãtũ: cãtũ eẽ nõ est neẽe. qz nõ est neẽe suũ eẽ: nisi iq̃tuz cã referť ad illud. ꝛ tũc fit. pp has igit tres intẽtices causa est dignioz eẽ cãti. igit cã dignioz est cãto. Sed qz eẽ absolute cũ positũ fuerit eẽ alicui⁹: fiet certitudo ei⁹. manifeᵐ est tũc q ꝑnᵐ q est attribues certitudinẽ in q̃ ipsum cõicat. dignị⁹ est hñda ipsa certitudine. Cũ igit certum fuerit B eẽ ꝑnᵐ ꝑᵐ: qõ est attribues aluꝝ certitudinẽ ꝑfcõ certũ erit q ipsum est certitudo per seipsum: ꝛ etiã certũ erit q scia de eo ẽ scia de vltate absº fz q scia dr vltas. s. q̃ est in respectu sciti.

¶ Caᵐ. III. De aluꝝ cãis. s. mãlb⁹ formalib⁹ finalibus.

Sed postq̃ tractauim⁹ de ꝑncipijs. Sz ꝑnᵐ mãle est id in quo ẽ potẽtia eẽndi rẽ. Dico igit q illi est B dispõ cuz alio multis modis. alicubi. n. ẽ sic tabula scripture: que apta est ad recipiẽdũ aligd qõ accit ei sine aliqua sui permutatiõe vel remotiõe alicⁱ⁹ ab eo qõ erat ei. alicubi vo est: sic cera imagini. ꝛ sic puer viro. quoꝝ vnũ qõq; aptũ est ad recipiẽdũ aligd sine pmutatiõe aliqua suaꝝ dispõnũ excepta motione fm vbi: ꝛ fz quando ꝛ. hz: alicubi vo est: sic lignũ lecto q cũ dolať minuitur aliqd de suba eius. alicubi vo est sic album nigro. B. n. alterať: ꝛ amittit q̃litatẽ quã hẽbat sine cozruptiõe sue subẽ. alicubi vo ẽ: sic aq̃ aeri ex q̃ nõ fit aer: nisi q ipsa cozrũpitur. alicubi vo ẽ: sic ipma aiali qõ eget spoliari a sua foꝛ⁹ sepe q̃usq; adapteť foꝛ⁹ aial. Silr vue acres vino. ꝛ alicubi vero est: sic mã pᵃ foꝛ⁹: q̃ adaptata est ad recipiẽdũ eã: ꝛ per eã ꝯstituiť in effectu: ꝛ aliud est. sic ipes bellirici electuario ex gb⁹ soliũ nõ ẽ electuariũ: sed ex eis ꝛ alia: añ B aũt erãt vna ex suis ptib⁹ electuary in põa: ꝛ alicubi ẽ. sic

ligna ⁊ lateres domui. B ãt vr̃ eẽ sile pcedẽti: ſz dr̃t q⁊ ex
pcedẽti nõ fit electuariũ nisi ꝑz alteratõez. Jn B vo nõ ẽ
Arist.2.phy. nisi ꝓpõ: ⁊ b⁹manerie sunt ẽt vnitates nuõ. Jã aũt posue
tex.31. runt qdã ꝓpões sil'r mãm ꝺni ⁊ẽ erro⁊. Jmmo ꝓpões
sũt mã fi'sylli. Lõcto vo nõ ẽ fo⁊ª ꝓpõnũ: sed qddã qõ cõ
sequit̃ ex illis q̃ ꝓpões efficiãt eã i aia. Scõz bos g̃ modos res iuenies q̃ sultinct põaz. Jlle.n. res vel sustinent
põaz p seipsas vl'p ꝺstriũ alterius. Si aũt p seipsas. tũc
ad B: vt sit ex eis aliqd in effcũ vel ñ egebit aliq̃ alio. sic̃
tabula: ⁊ B erit qõ oz vocari subz re⁹ eius: qõ est in eo. ⁊ oz
vt bꝫ res bẽat p se in effcũ exĩtiã. nisi. n. habuerit exĩtẽ
tiam nõ erit adaptata ad bñdũ id qõ fit in ea. Si vo non
fuerit exĩtes. nisi per id qõ aduenit in eã. tũc iã fuit in ea
aliqd receptũ qõ requieuit in ea: cuius aduentu ꝺstituitur: aut z̃ⁿ erit tale qõ nõ ꝺstituit illud. sed adiũgit ei: vl'
erit q⁹ aduentus eius destruet id qõ erat ꝺstitutũ añ aduentũ eius. Eueniet igit̃ vt altereť. Nos aũt posuim⁹ illõ
nõ alterari. ⁊ B ẽ ꝑ ps diuisionis vel egebit. vt aliqd sibi
addat̃: ⁊ B erit vel motus localis tñ. vel motus fm q̃litatẽ: vel motus fm q̃titatẽ: vel motus fm sitũ: vel mot⁹
B Ari. 5. meta. subſtãtialis: vl'remotio alicuius de suba eius: siue sit q̃titex. 4. tas sine q̃litas eius siue aliqd aliud. Oz aũt fuerit p cõ
sortiũ alterius rei sine dubio erit ei ꝺiũctio ⁊ cõpõ. vl' cõ
positio erit ex ꝺiũctione tñ. vel cũ B erit alteratio ꝓz q̃litatẽ. Sed in q̃cũq; fuerit alteratio vl'puenit ad finẽ vna
alteratione vel multis alteratõibus. Jã aũt fuit vsus: vt
id ex q̃ fit gñatio q ꝓpositione: ⁊ est in re: voceť elim: ⁊ B ẽ
id ad qõ resoluitur res ad vltimũ. Si aũt fuerit coꝛpale:
tũc ipsum est mimũ ad qõ puenit dicẽs: i dicẽdo in foꝛ
mas diuersas q̃ sũt in eo. ⁊ iã diffinierũt illõ. eẽ id ex q̃: ⁊
ex alio a se ꝓpõit res: ⁊ ẽ i ea p eẽntiã: ⁊ nõ dicit̃ p formã:
q ãt tenẽt q⁹ res nõ fiũt nisi ex gñb⁹ ⁊ dr̃ys: ponũt ea pª
ela. ⁊ pcipue vnũ ⁊ idẽtitatẽ. B. n. ponũt dignioza princi
pys q̃tũ ad dãdã iceptionẽ: eo q⁹ sunt maioris vltatis ⁊
gnalitatis. Sz si ipsi vellẽt recte iudicare scirẽt q⁹ exĩstẽ
tia p eẽntiã nõ ẽ nisi i ididuis. q̃ g̃ sequũť ea. sunt dignio
rayt sint ꝺubstãtie ⁊ exĩtes p se: ⁊ sũt ẽt dignioza vnitate.
Redeam⁹ igit̃ nũc ad mãz: ⁊ dicam⁹ q⁹ iã fuit vsus: vt ali
qñ dicať res eẽ ex mã ⁊ aliqñ nõ. Dicũt. n. q⁹ porta est ex
ligno. ⁊ nõ dicunt q⁹ ex boꝛe est scriptoꝛ: ⁊ aliqñ id qõ fit
cõpať subo: ⁊ aliqñ nõ. dicũt. n. q⁹ porta est lignea: ⁊ nõ di
cũt q⁹ B ẽ scriptoꝛ bũanus. ꝑmũ aũt cũ fuerit B q⁹ ſubz nõ
mouet̃ vllo mõ; nec alterať in recipiẽdo aliqd: tũc nõ dr̃
q⁹ fit ex illo. ſz sp dr̃ q⁹ est ex ꝓuatiõe. sic̃ dr̃ ex ñ scriptoꝛ.
Cũ vo alterať ⁊ ꝑcipue cũ nõ iueniť ꝓuatio i noĩe. dr̃ q⁹ ẽ
ex subo. Cõpõne vo q̃ ẽ i subo nõ ỽtimur plm: nisi cũ fue
rit subm: sic vt aliud ꝑter illud adapteť foꝛ. Sed foꝛª nõ
cõparať ei nec dr̃ q⁹ sit ex ea: sed deriuať ab ea nomen.
Subm vo aliqñ est cõicãs toti: ⁊ aliqñ ẽ cõicans nõ toti:
sic̃ vue cõpresse sunt ozigo aceto ⁊ vino ⁊ arob. ⁊ aliys hꝫ.
Ois aũt ozigo inq̃tũ est ozigo nõ bz nisi receptionẽ tñ.
ſz acqsitio formę est sibi ab alio a se: ⁊ q̃cũq; ozigo vel re
cipiẽs vel initiũ motus ad impssionẽ fuerit ens in se. pu
tatur eẽ mobile ad eã p se ſz nõ est ita. Jã. n. mãifestuz ẽ
nobis ex aliys locis q⁹ nõ ꝑt eẽ vna res agẽs ⁊ recipiens
eãdẽ rẽ sine ptitione sue eẽntie. Cũ ãt i ozigine fuerit ꝑn
cipiũ sui motus p seipsam: tẽ erit mobilis p nãm: ⁊ id qõ
fit ex ea erit nãle. cũ vo fuerit ꝑncipiũ motus i illa aliqd
extrinsecus: ⁊ nõ fuerit ei moueri per se ad illã perfectio
nez. tũc id qõ fit ex ea erit artificiale vel ꝺsile. ⁊ B est to
tũ qõ dixim⁹ de mã. C Forma ãt aliqñ dr̃ ois itẽtio q̃ i
Forma. effcũ est ad aptata vt agat ita vt ſube sepate ẽt sint foꝛ.
⁊ fm hãc itẽtionẽ dr̃ forma ois dispõ: ⁊ actio q̃ est in reci
piente vnit⁹ vel cõpositoꝛ: ita q⁹ motus ⁊ accñs sunt foꝛ
me: dr̃ ẽt forma id p qõ ꝺstituiť mã in effectu: ⁊ tẽ ſube i
telligibiles ⁊ accña nõ erũt formę: ⁊ dr̃ foꝛª id p qõ ꝓficiť
mã q̃uis nõ ꝺstituať per illõ in effcñ: sic̃ sanitas: ⁊ gcgd
ẽ ad qõ mouenť res nãlr: ⁊ dr̃ foꝛª fi⁹ quicquid aliud fit i
materys per artificium: ⁊ dr̃ foꝛª. pꝑe spẽs rei ⁊ gen⁹ ei⁹
⁊ dr̃ia eius ⁊ B totũ. Oz totalitas totius foꝛ est ẽt ꝓtib⁹.
Aristot. 2. phy. 170 C Forma ẽt aliqñ est ipfecta. sicut motus. ⁊ aliqñ perfecta: sicut q̃dratura ⁊ rotũditas. Jã ãt nosti q⁹ vna res ali
quãdo est foꝛª ⁊ finis: ⁊ ꝑn efficiens diuersis modis: qõ
in artificio ꝺtigit: nã ipsum artificiũ forma est artificiati
in aia: eo q⁹ in aia fab est forma mot⁹ ad formã dom⁹. Jl
la. n. ꝑncipiũ est per qõ venit acgsitio formę in mãz do
mus. Sil'r sanitas forma est curatõis: ⁊ cognitio medẽdi
forma est sanãdi. C Agẽs vo ipfectus eget motu ⁊ ilstris
ad B: vt id qõ est in aia eius bẽat eẽ in mã. pfcus vo ẽ cũ
ex forma que est in ei⁹ eẽntia puenit eẽ formę i suã mãz.
vr̃ ãt q⁹ formę rez nãliũ sint apõ cãs pcedẽtes nãz aliq̃
mõ. apõ nãz vo sũt fm solitũ cursum suũ aliquo mõ: ⁊ tu
scies B postea. C Finis vo ẽ ille pp quẽ res ẽ: ⁊ B iã nosti
in pcedẽtib⁹. finis ãt aliqñ est in aligb⁹ reb⁹ in ipso agen
te tñ. sicut gaudiũ ex victoria: ⁊ aliqñ ẽ in alio ab agẽte
q aliqñ ẽ in subo: sic̃ pfectio motuũ q̃ pueniũt ex cogita
tione vel ex⁹nã. aliqñ ẽ i aliq̃ tertio: sic̃ cũ qs fac̃ aliqd: vt
per illud placeat aly. igit̃ placere aly finis est extra agen
tem ⁊ extra recipiens: q̃uis gaudiũ placendi aly. bẽat ẽt
aliũ finẽ. Ex finibus etiaz est assimilari aly rei: q res in
quãtum desiderať finis est: ⁊ ipa ẽt assilatio finis est.
Capl'z. V. De stabiliendo fine: ⁊ de solone qõnũ illoꝝ
qui destruxerũt finẽ: ⁊ ꝺ differẽtia iter finẽ ⁊ necessariũ:
⁊ de notificãdo mõ fm quẽ finis est poꝛ ceteris causis: ⁊
mõ fm quẽ est posterioꝛ ceteris causis.
A
Dico igitur iam patuisse ex ꝓdcis q⁹ oẽ cãtũ hꝫ ꝑn⁹: ⁊ q⁹ oẽ ici
piens hz mãm ⁊ ẽt formã. sed nõdũ patuit q⁹
ois motio fiat pp finẽ. B. n. est aliqd qõ ẽ in cu
ria: ⁊ B est qõ est cãus: ⁊ B est. sicut mot⁹ celi: q
vr̃ eẽ nõ pp finẽ: ⁊ q⁹ gnõ ⁊ coꝛruptio nõ videnť fieri pp
aliquẽ finẽ ꝯz qõ putať: ꝑt ẽt aliqs dr̃ q⁹ vnicuiq; fini sit
finis. sicut vnicuiq; ꝑn⁹ est ꝑn⁹: ⁊ ita nõ est ver̃ finis nec
pfectio. finis. n. verus nõ est: nisi apud qũ est ges. Jã ãt
inuenimus res que sunt fines: ⁊ bñt fines vsq; in infinitum. B. n. sunt que putanť eẽ fines que sunt infinite. sic̃ ꝺ
nes: que ꝑ⁹ veniunt ex syllis ꝺnter ⁊ nõ finiũť. ⁊ ꝑt ali
quis dr̃e ponam⁹ q⁹ oi actioi sit finis: q̃re g̃ posuerũt illã
cãm ꝓze ceteris causis cũ ille sit certe cãtũ oiuz cãrum.
Oz aũt oz q̃ri de fine post solonẽ b⁹ qõnis B est. s. an finis:
⁊ bonũ sint idẽ an diuersa: ⁊ ẽt q̃ dr̃ia sit iter largitatez ⁊
ꝓbitatẽ. ꝑmã igit̃ qõnẽ que ẽ de casu ⁊ incuria. soluo sic.
⁊ dico de dispõe casus. q: q̃ ipse sit finis aliqs iã oñdũm⁹ i
nãlibus. Sed de incuria oz vt scias q⁹ ois motus volun
tarius hꝫ ꝑn⁹, ꝓpiquũ ⁊ ꝑn⁹ lõgiquũ. ꝑncipiũ aũt ꝓpi
quus est virtus mouens: que est in musculis mẽbr̃: ⁊ ꝑn
cipium qõ B precedit est ꝯcursus vtutis ꝺsideratiue. ꝑn
cipiũ vo lõgiquũ est imagiatio aut cogitatio. Cũ. n. i ima
ginatione vel in cogitatione rõali fuerit ipressa foꝛª aliq̃:
⁊ mota fuerit desideratiua vtus ad ꝯcurrẽdũ statim ser
uiet ei vtus mouẽs que est in membris. aliqñ vo ipa foꝛ
ma ipressa in imaginatiõe vl'in cogitatiõe erit ipsemet fi
nis ad quẽ puenit mot⁹: ⁊ aliqñ erit aliꝺ ad B: sed nõ pue
nitur ad illũ: nisi per motũ apud qõ vel cessabit mot⁹ vel
durabit motus: exẽplũ ãt ꝑmi est B. s. q⁹ hoiez aliquãdo
tedet eẽ in loco aliꝺ: ⁊ imaginať in aia eius forma alteri⁹
loci: ⁊ quia ꝺsiderat esse ibi: mouetur tunc ad illum lo
cum: ⁊ peruenit motus eius ad illum. igitur ꝺsideratuz
eius erit id ad quod peruenit motus virium mouentiuz
musculos. exemplum vero secundi est B. ſcz q⁹ aliquãdo

p sufficiũ tex. c. 15.

imaginať in aia hois foꝛª vidẽdi aliquẽ amicũ suũ: ⁊ ꝺsi
derat videre illũ. vñ mouebť ad locũ in q̃ putat se iuenire
eũ: ⁊ mot⁹ ei⁹ puenit ad locũ illũ. Jd aũt ad qõ puenit mo
tus ei⁹ nõ est ipsum suũ ꝑmũ ꝺsideratũ qõ itẽdebat: sed
aliud. Suũ. n. ꝺsideratũ ꝓsequit̃ illud: ⁊ acquirit̃ p illõ
qõ est iuentio amici. Jã igit̃ nosti bas duas ꝺsiões: ⁊ ex
B clarescet tibi aliquãtulũ: q⁹ finis ad quẽ puenit mot⁹ i
oi dispõne iq̃tũ est finis motus: est finis ꝑn⁹ verus vtu
ti efficiẽti motũ q̃ ẽ i mẽbr̃is: ⁊ vtute mouẽti q̃ ẽ i mẽbr̃is
nõ ẽ ali⁹ finis ꝑter hũc. Sz aliqñ vtutẽ q̃ ẽ poꝛ hac ẽ finis
ali⁹ ꝑter hũc. vñ nõ oz sp: vt illa res sit finis ꝑmus vtuti
desideratiue siue vtus sit imagiatiua siue cogitatiua. nec
oz sp nõ esse: q: aliqñ erit: ⁊ aliqñ nõ erit: sicut patuit ex
duob⁹ exẽplis. Jn q̃ꝫ ꝑ fuit finis vnus. Jn scõo vero fue
rũt diuersi. vtus. n. mouens q̃ ẽ i mẽbr̃is ẽ ꝑn⁹ mot⁹ siue
dubio: sed vtus desideratiua est ꝑ⁹ ꝑncipiũ illius motus.
Nõ. n. ꝑt eẽ: vt mot⁹ aial sit nõ per desideriũ vllo modo.
Nã id ad qõ tẽdit vtus fm itẽtionẽ aialis: ẽ põsideriuz
aialis sine dubꝺ: qõ fit postq̃ nõ fuerat. igit̃ ꝓpiquũ ꝑn⁹
ois mot⁹ aialis ẽ vt⁹ mouẽs musculos in mẽbr̃is: ⁊ B ꝑn⁹
B qõ ꝓcedit eã est ꝺsideriũ. Desideriũ vo: sic̃ tu nosti in li⁹.
de aia segt̃ imaginationẽ vel cogitationẽ: sine dubꝺ. igit̃
ꝑmũ ꝑn⁹ erit imaginatio vel cogitatio. B ãt sunt ꝑne⁹ mo
tus aialis: ex q̃bus quedã sunt ꝺbita p se nec̃io: ⁊ q̃dã sũt
nõ ꝺbita p se nec̃io. Debita vo nec̃io sunt virtutes mouẽ
tes: q̃ sũt i mẽbr̃is ⁊ vtutes ꝺsidera⁹. Nõ ꝺbita vo nec̃io
sũt imagiatio ⁊ cogitatio. Nõ. n. ꝑt eẽ imagiatio: ⁊ nõ me
moria. nec cogitatio ⁊ ñ imagiatio. ſz oi ꝑne⁹ mot⁹: finis ẽ
sine dubio. ꝑn⁹. n. qõ ẽ nec̃iũ motui volũtario hz finẽ ne
cessario. Sz cũ ꝑn⁹ ẽ nec̃io: mot⁹ erit vacu⁹ a suo fine: ⁊ si
ꝺtigerit: vt ꝺcurrant ꝑnci⁹ ꝓpiquũ qõ ẽ vtus mouens ⁊
duo ꝑn⁹: que sunt post illã. s. ꝺsideratiuũ cũ imaginatio
vl'desideratiuũ cũ cogitatio. tẽ terminus mot⁹ erit finis
oibus ꝑncipys cũ B ñ erit: sic̃ ẽi curia vllo modo. Si ãt
ꝺtigerit vt ꝺrant. s. vt vtus mouẽs nõ sit finis eẽntial' vtu
ti ꝺsideratiue: optebit tũc nec̃io: vt vtuti ꝺsidera⁹ sit fi
nis alius ꝑter finẽ q ẽ i vtute mouẽte que ẽ in mẽbr̃o.
Nos. n. iã oñdim⁹ q⁹ motus volũtarius nõ ẽ sine ꝺside
rio. oẽ aũt qõ est ꝺsideriũ est ꝺsiderium alicuius rei.
Oz si nõ fuerit cã finalis ad finẽ motus. tẽ erit ad aliqd
aliꝺ sine dubio. Sz cũ iã fuerit illõ ad aliꝺ: pp qõ q̃ritur
mot⁹: pfcõ ꝺbebit eẽ post quentionẽ motus: ⁊ erit illud
q̃si id ad qõ icidẽdũ est mot⁹: vel q: acquirit̃ post finẽ mot⁹.
⁊ erit q⁹ ꝺsideriũ imaginatiuũ ⁊ cogitatiuũ ꝯcurrerunt
ad illud. mãifestũ ẽ igit̃ q: illud est finis volũtari⁹: ⁊ nõ
ẽ i curia vllo mõ. Ois ãt finis ad quẽ puenit mot⁹ si fue
rit finis ꝺsideratus imagiatiõe nõ cogitatiõe. ille ẽ q vo
catur in curia. Cũ aũt finis nõ fuerit termin⁹ mot⁹: ſz ei⁹
ꝑn⁹ fuerit ꝺsideriũ imaginationis nõ cogitatiõis. tẽ ne
cesse est: vt vel imagiatio sola sit ꝑncipiũ motus ꝺsidery:
vl'imagiatio cũ nã vl'cũ ꝓpone: sic̃ suspiro ⁊ motus pul
sus. vl'imagiatio cũ more ⁊ bitu aiali q ꝯcurrũt ad illam
actionẽ sine meditatiõe. Si aute sola imaginatio fuit ꝑn
cipiũ ꝺsiderij. tũc illa actio vocabiť foꝛtuita: ⁊ nõ erit in
curia. Si vo imagiatio fuit cũ nã: sic̃ suspiro: vocabiť illa
actio ꝓsuetudo. mozes. n. nõ roborant̃ nisi frequẽtatiõe
passiõis. Qõ igit̃ fuerit post mozes erit cõsuetudo sine du
bio. Cũ ãt finis qui est vtuti mouẽti q est termin⁹ mot⁹ iã
fuerit: ⁊ nõ fuerit finis aliꝰ q est p⁹ illũ quẽ itẽdit ꝺsideriũ: ⁊ q est finis ꝺsidery: tẽ illa actio vocabiť frustra: sic̃
ille q puenit ad locũ in q̃ putat iuenir̃ amicũ: ⁊ cũ nõ iue
nerit eũ ibi: eius actio vocať frustra ꝓpõne vtuti ꝺside
ratiue. nõ vtutis mouentis ⁊ cõpõne finis ꝑni. ⁊ nõ finis
scõi. Postq̃ ãt ꝺstãt be oẽs ꝓpones: tũc dictio illi⁹ q dixit
q⁹ in curia ẽ actio sine finali cã. falsa ẽ. Qui. n. dixit q⁹ in
curia ẽ actio sine finali cã. falsa ẽ. Qui. n. dixit q⁹ in
curia ẽ actio sine finali cã fuit ꝓsumptuosus: ⁊ putať fal
sus q ẽ ꝓsumptuosus. ꝑ q: actio ñ fit sine finali cã. nisi cũ
nõ bũerit finalẽ cãm: ꝺpõne eius: qõ est ꝑncipiũ sui mo
tus: nõ ꝺpõne ei⁹: qõ nõ est ꝑn⁹ sui motus. nec cuiuslibet
rei q̃ ꝺtigerit: nec ei⁹ qõ iduxerũt in gsitione p exẽ⁹ de co
mẽdo barbã. Nã ꝑncipiũ ꝓpinquũ mot⁹ huius est virt⁹
q̃ ẽ i musclo. qõ vo ꝑcedit hãc ẽ desideriũ imagiabile si
ne cogitatiõe. ꝑncipiũ. n. eius nõ ẽ cogitatio vllo⁹. g̃ nõ est
ei finis cogitatiu⁹. ſz ẽ ei finis g ẽ ꝺsiderio imaginatiuus
⁊ virtuti mouẽti. manifestũ ẽ igit̃ q⁹ B actio fm ꝑncipiuz
ei⁹ qõ ẽ vt⁹ mouens ꝓnit ad finẽ. B ãt qõ nõ mouet̃ ad
finẽ nõ ẽ: nisi q: vr̃ q⁹ ꝑncipiũ ei⁹ ñ fit vtus mouẽs. Non
oz ãt putari B ꝓuenire nõ ex desiderio imaginabili vllo
mõ. Ois. n. actio aialis fit postq̃ nõ fuit B. igit̃ ẽ ꝺsideriũ
aliqõ sine dubio ⁊ ꝯgsitio aial'. B ãt ẽ cũ imagiatõe aliq̃.
Sz imagiatio aliqñ nõ erit stabilis. ſz facile ꝺstructibil'.
vl'erit stabil: ſz nõ aiaduertit eã. Nõ. n. ois q imagiat ali
qd aiaduertit illud: nec iudicat se iã imaginasse aliquid.
imaginare. n. aliud ẽ q̃ aiaduertere se imagiasse. ⁊ B ma
nifestũ ẽ. Si. n. oez imagiationẽ comitareť aiaduersio
illi⁹ imagiatiõis, pcederet B in ifinitũ. Scõo q⁹ de aduen
tu hui⁹ ꝺsideryaliq̃ cã ẽ fine dubio: vel q̃ ẽ ꝺsuetudo vel
tediũ dispõnis ⁊ volũtatis mouendi se ad aliã dispositio
nẽ vl'ꝺcupiscẽtiã virtiũ mouẽtiũ ⁊ sensibiliũ renouandi i
se actionẽ motiõis vel sensibilitatis. Cõsuetudo ãt est ꝺ
lectabile: ⁊ moueri ab eo cui⁹ tedet est delectabile: ⁊ velle
facere aliqd nouũ delectat. s. fm virtutẽ aialẽ vel imagi
natiuã. delectatio vo est vtilitas sensibilis ⁊ imagiabil: ſz
delectatio aialis que certe putať vtilitas est fm ptẽ bũa
nam. Cũ ãt fuerit ꝑn⁹ imagiatio aialis fine dubio ei⁹ vti
litas erit aial' imagiabil'. igit̃ B actio nõ est vacua ab vtili
tate sui gñis. q̃uis eius vtilitas nõ sit vera fm intellectũ.
Deide ꝑter bas sunt alie cãe q̃ appropanť aliquibus tñ
dispõib⁹ motuũ ꝑticlariũ: g ñ cõphẽdũť: dubitatio vo q̃
ꝓsequit̃ illud manifestabit̃ p B. s. vt scias dr̃ia iter finẽ p
eẽntiã ⁊ finẽ nec̃iũ. g est vn⁹ ex finib⁹ q sẽp accñs. Dr̃ia⁹ãt
iter B ẽ q⁹ finis p eẽntiã: ẽ cã q q̃rit pp seipsam. Nec̃ium
vo ẽ vnũqõlz ex trib⁹. q: vel est aliqd qõ nec̃e ẽ eẽ ad B
vt sit finis. iq̃tũ ipsius eẽ cã finis aliq̃ mõ. sic̃ durities fer
ri ad B: vt ꝑficiať icidere vl'ẽ aliqd qõ nec̃e ẽ eẽ ad B: vt
sit finis nõ q⁹ ipz sit cã: ſz q ẽ comitãs cãz. sic̃ B qõ nec̃e
ẽ eẽ co⁹pus fuscũ. ad B vt sit icidere. nõ fuit ãt co⁹pus fu
scũ nec̃iũ ad icidẽdũ cũ eo pp suã obscuritates: sed q: co
mitatur ferz: qõ nec̃iũ est ad icidẽdũ cũ eo. vl'ẽ aliqõ cu
ius eẽ nec̃iũ comitaťipsaz cãm finalẽ. sic̃ cã finaľ ꝺiugy
ẽ gnõ filioz. deide gnõnẽ segt̃ amoz filioz ⁊ comitať eũ.
Nõ q⁹ ꝺiugiũ fuerit pp amoz filioz. bi oes sunt fines p
accñs nec̃iũ nõ per accñs casuale. Jã ãt tu nosti alios fi
nes accñtales casuales. Scias aũt q⁹ eẽ ꝑncipioz deside
ry nãlis est diſsio scõa ex bis diſsiõib⁹. v. g. Nã q: debuit i
fine dino esse largitatẽ dãtẽ oi: qõ poꝛe est esse bonũ i suo
eẽ. idcirco vnũ ex B fuit eẽ qõ ẽ in ꝓpositi tñmõ ex elis.
Nec fuit poꝛe esta eẽ i ill': nisi terrã ⁊ aquã ⁊ aerẽ ⁊ ignẽ.
Sz q: nõ fuit poꝛe esta eẽ i ill': nisi eẽt eiusmõi q̃ iduceret ad fi
nẽ vtilẽ g itẽdit p ignẽ: nisi eẽt adurens ⁊ dissoluẽs. ſ̃ co
mitať B nec̃io: vt noceat iustis: ⁊ ꝺstruat mlta ex cõpositis. Sz q: iã sum⁹ ex ꝓp⁹. tẽ redeam⁹ ad illũ ⁊ rñdea
m⁹ ad qõnẽ iducta ꝺcẽtes. q⁹ ididua gñata q̃ sũt ifiniti. ñ
sẽ fines eẽntiales nãe. Nã finis eẽntiaľ nãe. v. g. ẽt sit ꝺ
suba: q̃ ẽ bõ vl'equ⁹ vl'plãta: ⁊ vt illõ eẽ sit stabile eẽ. B ãt
fuit ꝓpole i vno ididuo ꝺsignato. oẽ. n. qõ gñaľ comitať
nec̃io cõruptio. s. gñatio ex yle coꝛpali. Postq̃ ãt B ꝓbi
bitũ fuit i ididuo remãsit in spẽ. ꝑ⁹ igit̃ itẽtio nãe ẽ: vt p
maneat nã bũana: ⁊ alia hꝫ: vl'ididuũ ppetuũ non ꝺsi
gnatũ: ⁊ illa itẽtio ẽ cã pfectiua actõis n⁹ vlis. ad B ãt vt

D

Arist. 2. phy. tex. 34.

ℬ vnū pmaneat i eē neče ē: vt sint indidua post idiuidua
sine fine: igit' ifinitas ididuoꝝ nūero erit accūtalis ꝯ in-
tētionē nečy in pte diuisionis p⁹: ꝛ ꝑm qō est accūs per se.
Si.n. pole eēt boęs pmānere sp. sič pmāet sol ꝛ celū, pfcō
ñ eēt op⁹ gnōne ꝛ multiplicatōe p gnōnē: q̄uis.n. ɔcesseri
m⁹ op⁹ itētio nāe ñ ē ifinitas ididuoꝝ. tñ ifinitas ididuoꝝ
ē itētio alia ab itētōe cuiuslꝫ ididuí. ℬ.n. ꝯ ididua vēiūt
sine fi⁹ p⁹ ididua ñ fit ad ℬ: vt sit ifinitas. Itē indiduū qō
duc ad aliō ididuū. ꝛ deinde vt pr̄ ad filiū ꝛ filiū ad nepo-
tē: ad 3^m ꝛ 4^m: ñ ē ip̄s finis nāe vlis: ꝫ nāe pticlari. Post-
q̄ ät ℬ siūt finis nāe pticlari. tč p⁹ illū nihil aliō pter illū:
erit itētio ꝛ finis illi nāe q̄ ſ ei⁹ finis. Intelligo ät p nām
pticulare vtutē, ppriā regis vni⁹ ididuí: ꝛ itelligo p nāz
vlez vtutē ifusaz i subas celoꝝ: q̄si vnā rē ꝛ gubnātēvni
uersitatē gnōnū. tu ät postea scies ℬ oia: mot⁹ ät q tēdit i
ifinitū ē vn⁹ p ɔtiuationē. sič nosti i nālib⁹: ꝛ ēt itētio nāe
q̄ ēi illo motu ñ ē ipsemet mot⁹: iq̄tū ēiste mot⁹: ꝫ itētio
ē ibi durabilitas: ꝛ ℬ durabilitas ē vna itētio cui⁹ eē pen-
det ex reb⁹ q̄ꝝ nūer⁹ ɔcedit eē sine fine. Sz modus ppō-
nuꝫ ꝛ ɔnis ē ℬ. oꝫ.n. vt scias q̄ sensus nostre dictiōis quē
dicim⁹ q̄ cā final termiaī ꝛ cessat. ℬ ē. ſ. q̄ cā finalis: que
est ꝑm vnū agētē: ꝛ vnā actionē termiaī. Nō pōt.n. eēvt
agēs nālis vl volūtari⁹ agat actionē pmanētē pp finē p⁹
finē: ita vt nō cesset apō aliquē finē. Si.n. ex vno pnc⁹, p-
ueniret actio post actionē: pfecto ipse ꝑm vnāquāq; ac-
tionē esset agēs ali⁹ ab agēte qui erat ꝑm aliā actionem:
q̄uis nec per eēntiā nec p subz. eēt alius a se. vñ possent
multiplicari eius fines: ꝛ ꝫ vnūqōq; qō fieret ab eo eēt
agēs pp aliū finē. Si ät ɔcedīt ipsuꝫ eē agētē ɔsideratū
post suū ē agētē: fit eē aliū a se: vsq; in ifi^m: tč ei⁹ fines erūt
vsq; i ifi^m. Itē ꝺ ē cā finalis sꝝllo qui fit pp q̄situ termia-
tum. oꝫ.n. cōpō sꝝlli fit pp ℬ. aīa vo ꝑm vnūquēq; sꝝllz
succedētē qui, pueniet ab eo mereť dici agēs ali⁹ ꝛ ali⁹: ꝛ
in vnaq̄q; vice q̄ ē agēs est ei finis designatus g non pōt
ire in ifinitum: eo q⁹ vnicuiq; sꝝllo est vna ꝺ finē dubio.

¶ Sed dubō q̄ sequit̄ ℬ: soluit̄ ℬ mō. ſ. iam scis q⁹ finis
ponit̄ res: ꝛ ponit̄ ens: ꝛ ꝺria est iter rē ꝛ entē: q̄uis res ñ
sit nisi ens: sič ꝺria q̄ ē iter aliqd ꝛ ei⁹ comitās. Sz ℬ tibi
iam vificatū ē: ois aūt cā iq̄tū est ipsa cā hz certitudinez
ꝛ cālitatē: cā vo finalis inq̄tū ipsa est cā: cā est vt cetere
cāe sint cāe i effcū. Jgit̄ cālitas cāe finalis ē cā ē aliaꝝ:
igit̄ eē aliaꝝ cātū ē a cālitate ſlli⁹. ei⁹ ät cālitas ñ ē cā esse
eaꝝ ꝑus: nisi sit imagiata i aia vl i alio ꝓsili. Nō ē cā cāe
finali i sua cālitate: nisi cā alia ꝑter cāz q̄ moueť ad eā vl
ad quā ipsa p se moueť. ¶ Scias ēt q⁹ res aliq̄n ē cāta i
sua cālitate. ꝛ aliq̄n ē cāta i suo eē. Cāta ät i sua cālitate ē,
sič dualitas q̄ i suo eē dualitat̄ cāta ē ab vnitate. Qꝫ vo
sit cāta i suo eē: māife^m ē: nec latet. Silr aliq̄n ē rei aligd
acq̄sitū ad ℬ: vt sit sua cālitas. sič ad exñdū q̄draturā in
lig⁹ vl lapiꝺ. cōpa.n. nālia sč cā cālitat̄ mltaꝝ ex fōmis ꝛ
accūtib⁹ q̄ ñ terminanť: nisi p illa: ꝛ sč cāe eē aliq̄ꝝ ex ill'
ꝛ ñ sue cālitat̄. sič putať iudiciū silr eē i disciplinabilibus.
Jā igr̄ facile ē itelligere q⁹ cā final' in cālitate p̄cedit cās
agētes recipiētes, silr ꝛ fōmā ꝑm modū quo cā fōmal'
hz cām q̄ ducē cā ad illā. Silr ēt cā finalis in suo eē in aia
ꝺo: ē ceteris cāis. In aia.n. ꝺo: ē agente: q: aia adinuenit
eā p⁹: ꝛ postea imagiat apō se actionē ꝛ igsitionē recipiē-
tis ꝛ q̄litatē fōme. respcū igit̄ cālitatis. ꝛ respectu eēndi
in itellcū. nō ē aliq̄ cā ꝺo: cā finali. Immo ipsa ē cā essen
di cās: ceteras cās: eē vo aliaꝝ cāz i effcū cā ē eēndi illā
i effcū. Sz cā final' ñ ē cā iq̄tuz ē iuēta. Sed iq̄tū est ad
aligd. vñ ꝑm modū quo ē cā: cā ē aliaꝝ cāz. Sed ꝫ mo
dū aliū ē cāta cāz. ſ. cū cā final' iā būit esse. Si.n. nō būe-
rit esse in effcū: ꝫ suū eē fuerit p⁹ suo eē in effcū. sič postea
suo loco mōstrabit̄. tč nlla aliaꝝ cāz: erit sibi cā neq; ēt
agēs: g fač hꝺ esse. igit̄ cā final' nō est cāta ceteraꝝ cārum
ꝑm q̄ est cā final'. sed ꝑm q⁹ iā est aligd i effcū. cū. n. nō hz
esse in effcū: nō est cāta vllo mō. Sz cū ɔsiderať iq̄tū ē
cā final': ē cā ceteraꝝ cāz. ſ. ad ipsas essendū cās. ita vt sit
cā agēs: ꝛ cā recipiēs ꝛ cā formal'. nōvt sint i effcū ꝛ beat
esse i seipsis. q⁹ igr̄ p eēntiā est cāe finali iq̄tū est cā final'
ℬ est. ſ. vt sit cā ceteraꝝ cāz. Sz ex mō quo ei⁹ itētio iaz
hꝫ esse in effcū accidit ei: vt sit cāta ex ℬ. ſ. mō. Jā igit̄ no
tum est p se q̄o aligd est cā ꝛ cātū inq̄tū ipsum ē agens
ꝛ finis. ꝛ ℬ est vnū de ꝑncipys nālīū. ¶ Sed q̄ ingrit̄
post ℬ declarabit̄ p ℬ q̄ ꝺicā. ſ. q⁹ finis g acgritur ex ac-
tione agētis: diuidit̄ in duo. ſ. in finē g est fozma vel intē-
tio in patiente receptibili actionis. ꝛ in finē qui nō ē foz^a
nec intētio in patiēte receptibili vllo mō: est igit̄ in agen
te. Si.n. nō fuerit in agente nec in patiēte. tūc cū nō pos-
sit esse in illa suba q̄ p se stat: q̄ nō est ex mā nec in mā: p-
fecto nō bēbit esse vllo mō. exēplū ꝑmi est fozma hūana
in mā humana q̄ est finis vtuti agenti formationē i mā
hois: ꝛ ad hūc finē puenit eius actio ꝛ eius motus. Exē-
plum vo scōi est hitatio q̄ ē finis fabzicatoꝛi dom⁹: que ē
ꝑncipiū motus ad essendū domū. ꝛ ipsa nullo modo est
fozma dom⁹. vñ ät q⁹ finis agentis ꝑncipiatus: ꝛ ɔtingens
motionē māe sit fozma i mā. ꝛ vt id cui⁹ nō ē finis: foz^a in
mā nō sit ꝑncipiū, ꝑncipiū motui iq̄tū est sic. Si ät acci
derit q⁹ illud cuius finis est foz^a i mā data: ꝛ q⁹ illud cui⁹
finis est huius itētiōis: q⁹ nō est sua foz^a i illa mā: ſ. vnū
aligd. tunc si fuerit ℬ erit p accūs. Sicut cum aliquis fa
bzicat domū: vt biteť i ea. Ipsa.n. igsitio, bitationis iduc
eū ad fabzicādū: ꝛ ē ei p⁹cā fabzicādi inq̄tū ipse est fabzi
cator: ꝛ est cātū iq̄tū ē bitator. Cū ät ita euenerit: vt vn⁹
homo simul sit babitator ꝛ fabzicator. tunc suus finis i-
q̄tū est babitator alius: erit a suo fine iq̄tuz est ipe fabzi
cator. Postq̄ ät maifestū est ℬ: ꝺico q⁹ in pte diuisiōis p⁹:
finis hz cōpationē ad multa q̄ ꝑcedebant eū in acquisi-
tione eius in effectu ꝛ inesse. Ipse.n. hz cōpationem ad
agentē ꝛ cōpationez ad recipiēs cū ipsuz est in potētia: ꝛ
ad cōpationē ad recipiens cū ipsuz in effectu est recipiēs:
ꝛ ɔpationē ad motū. Cōsideraťs.n. respectu agentis est fi
nis: ꝛ respectu motus est terminus ꝛ non finis. fine enim
essentie pp quē est res: ꝛ quē intendit res non destruitur
res: sed per eū pficit̄ res. motus vero destruitur perue-
nione eius. ɔsideratus vo respectu recipientis q⁹ perficia
tur per illū: cū ipsuꝫ erat in potētia: est bonū qō adaptat
ipsam: malū vo ꝑuatio ē sue pfectōis. Sz bonū qō ē ei op
positū est esse: ꝛ acgsitio i effcū. ɔsideraťs vo respectu, re-
cipientis cū ipsum iā est in effcū est foz^a. ¶ Finis vo ꝑm
diuisiōis ptē scōaz: notū est q⁹ nō est fozma māe patientis
nec est ipsemet terminus motus. Jā ät claruit q⁹ ipsa est
fozma vel itētio in agēte: ꝛ q⁹ ꝑ illū sine dubio exit agēs
de potētia ad effcm̄. q⁹ ät ē in potētia est ꝑ ꝑuatōez cui
ɔiūctū est malū. q⁹ vo est i effectu est bonū illi opposituz.
igit̄ ℬ finis bonū est respectu nō eēntie agētis. sed agent]
ꝑm qō est ꝑncipiū motus. ꝛ agens est finis, respectu vero
agētis ꝑm q⁹ per illū exit de potētia ad effcm̄ ꝛ pficit̄: est
bonū: si ille exitus de potētia ad effcm̄ fuerit itētio vtilis
ad eē vl ad ꝑmanēdū i eē: ꝛ vt mot⁹ sit nālis ꝛ volūtarius
ꝛ electiōis itelligibilis. Sz si fuerit maginabilis non ꝺz
eē bonū. Sz putaī. igit̄ ois finis est finis vno respectu ꝛ
alio respectu est ve bonū vl putaī. ℬ igit̄ ē disꝑ bōita-
tis ꝛ cāe pfect̄. ¶ Ad cogscēdā ät disponē boni ꝛ libali
tatis. oꝫ q⁹ scias q⁹ vna ꝛ eadē res hz respcm̄ ad recipiēs
qō per ipsam pficit̄: ꝛ respcm̄ ad agētez a q̄ puenit: cū ät
fuerit respect⁹ ei⁹ ad agētē a quo puenit sic vt non faciat
debere agentē esse patientē per illā vel p aligd aliud qō
sequaī eā: tūc respectu sui ad agētez erit liberalitas: ꝛ re-

p̄ sue meta. ca. 7.

spectu sui ad patiēs erit bonū: vbū ät liberalitaī ꝛ cōsī-
milis ex sua p⁹ ipōne apō oēs līguas ē donato: tribuens
aly extra se donū ñ ꝑ retributionē. Si.n. itēdit pp illō
retributionē. dī vēditor vel accōmodato: vl feneratoz.
adulatio vo ꝛ collaudatio ꝛ fama ꝛ oēs disponēs: q̄ appe
tunť nō reputanť a vulgo eē retributiones: nisi sint subē
vl retributiōes: que itelliguntur in subiect. putāt.n. q⁹ is
q̄ dat aly extra se donū p q̄ō acgraī sibi laus sit libal' ꝛ ñ
vēditoz vel accōmodatoz: cū tñ ipse ve sit vēditoz: q: ex
ℬ q⁹ ipse bñ facaly ipse lucraī siue retributionē subalem
sui gñis vl alterī. vel laudē vl adulationē p quā gaudeat
siue lucreť q⁹ fiat nobilis ꝛ laudabilis. Si.n. non feciſſet
id qō digni⁹ ꝛ meli⁹ est facere q̄ nō facere ipse nō eēt taz
pulchre disponis in sua nobilitate: vulgus vo nō compu
tat bas itētiōes iter retributiones. vñ cū q bñ fač alicui
ꝑ aligd boꝝ bonoꝝ putatiuoꝝ vel voꝝ: q̄ p⁹ veniunt ei
per illud nō cessat vocare libalē. Sz si bñ attēderet bāc
intētionē nō vocaret eū libalē. aligs.n. ex vulgo bñficiū
recipiēs ab aliq̄ ꝑ retributionē: q̄uis illa sit ꝑ subsīā-
tiam cū ꝓcepit ℬ: desipicit illō bñficiū: ꝛ negat esse bonū:
nec vult illū sibi bñ faciētē vocaī libalē. eo qō id qō agit:
agit ꝑ cām. Si ät diligēter igraī q⁹ ve sit sensus libera
lis iueniet q⁹ libalis est q̄ dat aly ꝑfectionē in suba eius
vel i ꝓtib⁹ eius. sic vt nō fiat sibi retributio vllo mō. igr̄
ois q̄ agit aligd ex intētione tali vt ꝑueniat sibi ɔsimilis
retributio nō est libalis. vñ ois dans recipiēti formaz vl
aligd vtile: ꝛ hz finē ꝑueniēdi sibi aligd ex bono: qō fecit
aly nō est libalis. Sed ꝺico q⁹ retributio ꝛ volūtas in eo
qō itēdit nō aduenit nisi rei ipfecte in eēntia. Retribu-
tio.n. vel ē ꝑm se i sua eēntia vel ꝑm aligd aliō i sua essen
tia: vel i suis cōmoditatibus. Notū est ät q⁹ si sua itentio
fuerit de retributiōe sue eēntie: vel ō cōmoditate sue eēn
tie: vel oīno ō aliq̄ qō afferat sibi aliquā vtilitatē ei⁹ essen
tie ipfcā ē in suo eē. vel in suis pfectiōibus. Si ät nō fue
rit ꝑ aligd: tūc neče ē aduenire illā itētionē ab illo i ali-
ud a se: vel nō aduenire: sibi e q̄ie est. Jta videlz: vt ꝛ si nō
ꝑueniret a se illō qō bonū est aly. cuiꝫ tñ disꝑ oīno esset
eadē q̄ si ꝑueniret. igit̄ ℬ nō est ei melius vel pulchrius
vel laudabilibus: siue fit aligd aliud de accūtib⁹, ꝑpys
sue eēntie q̄ ei⁹ ɔiū: qō ē ñ pulchꝝ nec laudabile: nec ali
qd aliō de accūtib⁹: q̄ sunt amabilia vel vtilia. ita videlz
q⁹ si ℬ nō faceret: nō tñ ōsisteret eē id qō est ei dignius ꝛ
pulchrius. Nō est igit̄ adducēs illū ad ℬ: q: nō ē ei potiꝰ
ꝑuenire illud a se in aliud q̄ eius oppositū. ℬ. n. modo si
nō fuerit res ꝑueniēs ex nā vel ex volūtate: q̄ non est ꝫ
viā iducēdi nečitatē: sed alio mō. sič tu scies postea. pfcō
non ꝑueniet bonū id aliq̄ rez ex aliq̄ cāz: nisi ꝑm ℬ q⁹
agētes ꝑm itētionē suā potioꝛ ē itētio pdcā. ſ. vt fluat ab
eo bonū in aliō a se: eo q⁹ ℬ digni⁹ ē ei: ꝛ eius ɔiū indigni
us: ꝛ tūc finis rei est itētio retributionis q̄ ɔiūgit̄ sue eēn-
tie vel supuenit sue eēntie vel reflectit̄ ad suā eēntiam: ꝛ
tūc eē illā itētionē ꝛ nō eē: nō est ei eq̄le respectu sue eēn
tie: ꝛ pfectionū sue eēntie ꝛ suaꝝ cōmoditatū. Sz aduen
tus illi⁹ ab eēntia illi⁹ ē: sič aduēt⁹ retributionū: q̄ appro-
priaī sue eēntie: ꝛ reducīt̄ ad eēntiā eius. gbus acgrat
pfectionē ꝛ dignitatē ꝑpriā: ꝛ ob ℬ qō ō q̄re nō cessat ite-
rari q̄uslꝫ ꝑueniaī ad ℬ: vt reducaī ad eēntiā. v. g. Si di
catur alicui agenti aligd q̄re fecisti ℬ: rñdebit vt ꝑsit il-
li. ꝛ deinde si iterrogeť q̄re voluisti prodesse illi: rñdebit
q: bñfacer bonū est. ꝛ sic nō cessabit qō quouslꝫ dicaī ei
q̄re q̄ris qō ē bonū: ꝛ rñdeat ℬ eē: aut vt bonū eueniat ei
aut vt malū remoueaī ab eo: ꝛ tūc cessat qō. acgsitio. n.
boni in oi re: ꝛ remotio mali ab ea ℬ ē: qō acgrit̄ sibi ab-
solute. mīa vo ꝛ largitas ꝛ clementia circa aliū ꝛ gaudiū
de bono qō fit aly ꝛ tristitia: que peruenit ex defectu ñ,

Liberalitas.

hꝺ: sunt accūtia, ꝑa agēti ꝑ q̄ vitupaī: si ea non fecerit
vel minuīt aligd de ei⁹ pfectione. igit̄ libalitas est largi-
tio absq; itētione alicuius modi. ita vt ꝑ largitionē nō
sit pfectio: igit̄ ℬ itentio respectu recipiētis est bonū: ꝛ re
spectu agentis est libalitas. ois.n. adeptio pfectionis re-
spectu recipientis est bonū: siue fiat ꝑ retributionē: siue
non. respectu vo agentis nō est libalitas: nisi cū nō fue
rit ꝑ retributionē. ℬ est igit̄ manifestatio certitudis be-
neficy ꝛ libalitatis: q: igit̄ iā loquuti fuimus de causis:
ꝛ ea ꝛ disponib⁹. restat vt colligamus breuiter: q̄ dcā sūt
ℬ eis: ꝺico igit̄ q⁹ be q̄tuoꝛ cāe putanť: nō ɔiūgi oēs i ple-
risq; reb⁹: q̄n res q̄ nō mouenť ꝛ discipliales nō putanť
bñe agētē. ſ. ꝑncipiū motus: nec ēt putanť bñe finē. putaī
eni q⁹ finis nō est: nisi motus: nec ēt mām: q: nō igrit̄: ni
si de fozmiſ ea ꝛ. vñ risit ille q̄ ꝺixit q⁹ ℬ ñ signāt cāz pfe
ctiuā: ꝛ q⁹ ɔsiderare ℬ ad banc sciam spectat. vna.n. scie-
tia tractat de eis. sič de oppositis. ℬ ät nō sūt oppo⁹. vna
vo scia eo mō quo ℬ scia ē vna: manifestat disponē earū.
Nos aūt licz nō ɔcedamus q⁹ be cāe nō ɔiungunť in oi-
bus rebus: de q⁹ agit̄ in scientys. ita q⁹ sunt ō reb⁹ cōib⁹
q̄ icidūt i suba sciaꝝ diuersaꝝ. Ipse tñ iā iueniunť in scie
tys discretis diuersis. ꝛ ió auctoꝛ alic⁹ vni⁹ scie. v. g. nālis,
cuius magisteriū est oīdeť ℬ oia ꝑn⁹: nō sufficit oīdere
q̄ cd accidit eis. Non aūt ita se hz res. Non.n. ois agēs
est ꝑncipiū motus. sicut oť. res etiam disciplinales in na
turis suis: nō sunt nisi ꝑ aliō a se: q̄re n⁹ nō sepaī a mā
q̄uis spolienť in estimatōe. Jā.n. comitaī eas ī estiatiōe
ꝺio ꝛ fig⁹: q̄ sunt eis ex occasiōe māe: ꝛ qō verius est: ꝺico
q⁹ mēsure sunt yles, ppiq̄ figuris mēsurabilibus ꝛ vni-
tates ēt nuō ꝛ nūer⁹ ꝑpetatib⁹ nūeri. ꝛ iō istis ē ꝑn⁹ agēs
ꝛ ꝑn⁹ recipiēs: ꝛ vbi ℬ duo fuerint est pfectio: ꝛ pfectio est
itegritas: sed terminatio ꝛ ordiatio ꝑ q̄s sunt eis ꝑprie-
tates: q̄s hñt nō sunt eis ob ℬ: q⁹ ꝫ ℬ q⁹ sunt: sint illi⁹ oꝛ
dinationis ꝛ integritatis ꝛ termiationis. Si ät negauerit
q⁹ nō est pfectio. ſ. finis motus. nō tñ negabit esse bonuz:
erit igit̄ cā eo q⁹ est bonū. Sz nec ℬ ēt fuit illic cā: nisi qz
fuit bonū ꝛ postea accit illi bono. vt eēt pfectio mot⁹. eo
q⁹ illa fuit ad illā ꝑ motū. Sz si ℬ non esset q⁹ ꝑpetates:
q̄ sequūť ea eēnt fines ad quos reducunť diuisiones eoꝝ:
ingsitoz itaq; nō igreret eas in materys illoꝝ finiū. artī
fex. n. mouet nām ad ℬ: vt sit rotūda: nō tñ ē finis ipa ro
tūditas: ꝫ aligd aliō de, ꝑpetatib⁹ ei⁹. Ingrit̄. n. circulū ꝑ
eā. vñ be cāe iā fiūt cōes: q̄ ꝑ oꝫ vt actoꝛ hꝫ scie speciel
in eis. Ipse. n. nō tñ ɔiderat cōia: ꝫ ēt id qō ē ꝑprium vni
cuiq; scie. ſ. qō est ꝑncipiū illius scie nō ɔsiderat cōia tñ
q̄ñ ℬ scia iā ɔsiderat accūta⁹ appropriātia ipa pticlaria
cū fuerit eēntialia: ꝛ ꝑ nōdū fuerit accia eēntia⁹ subis
sciaꝝ pticlariū. Si ät ō vnaq̄q; ilaꝝ cāz eēt scia per se
vtiq; nobilioꝛ iter eas eēt scia ō finali: ꝛ ipa eēt sapia: ꝛ ℬ
ēt ipa nobilioꝛ ē religs ptibus b⁹ scie: q: est scia ɔsideās
finales causas rerum.

¶ Explicit tractatus. 6°. laudetur deus super omnia.

¶ Jncipit tracta. 7°. cū auxi⁹ dei. Cap^m. I. De ɔnitib⁹ vni-
tatē. ſ. idētitatē ꝛ ei⁹ disiōib⁹: ꝛ de ɔnitib⁹ multitudinē. sc̄z
alietatē ꝛ diuersitatē: ꝛ de modis oppōnis cognitis.

Jdetur aūt q⁹ ꝑm hanc nostrā itē-
tionē: vt iā cōpleam⁹ vbuz
de bis: que, ppria sunt idētitati ꝑm q⁹ est
idētitas ꝛ de ɔnitibus eā. Scias autez q⁹
vnū ꝛ ens iā pficantur in ꝑdicatōe sui ō
reb⁹: ita q⁹ de quocūq; ꝺixeris: q⁹ est ens
vno re^u illud pōt esse vnū alio re^u. nā q⁹
quid est vnū est: ꝛ iō fortasse putatur: qz id qō itelligit̄ ō
vtroq; sit vnū ꝛ idē. ꝫ nō ē ita. Sūt ät vnū subo. ſ. qz i q̄
cūq; est ℬ, est ꝛ illud. Si.n. qō intelligitur de vno, ooio eēt

A

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

id qđ itell'r p ens:tũc multũ �sz ꝙ ẽ multũ nõ eẽt ens. sic nõ ẽ vnũ. ꝙuis accidat ei eẽ vnũ. dr. n. ꝙ mltitudo ẽ vna: sz nõ ic̃tũ ẽ mltitudo. vñ oz vt loq̃mur nũc ō his: q̃ appropanť vnitati. ⁊ de eiᵒ opposito. ſ. mltitudie. q̃ autez ꝓpria sunt vnitati. sunt idẽtitas ⁊ hõgenea ꝓueniẽtia ⁊ eq̃litas ⁊ silitudo: ꝑpa vo multitudis sunt oppa isto. tractare ãt de oppositis vnitati: maiꝰ ẽ. vnitas. n. ꝓfilis ẽ: sed qđ ẽ ei ꝑtiũ ẽ multis modis. ¶ Idẽ ãt ẽ cũ mlta vno mõ ponunť vnũ vno mõ: ⁊ B per accñs: ⁊ B ẽ ꝼm respectum vniᵒ p accñs. Sic̃. n. illic dr vnũ sic. ⁊ h dr idẽ. Sed q̃ dr idẽ in q̃litate sunt ꝓfilia: ⁊ q̃ in q̃titate dr eq̃lia: ⁊ q̃ sut idẽ in relone dr ꝓpatiua. Sz vires p eẽntiã sut in rebᵘs ꝓstituũt eẽntiã. vñ q̃ fuerint idẽ gñe dr bõgenea: ⁊ que fuerit idẽ ī spẽ dicenť talia: ⁊ q̃ fuerit idẽ. ꝑpo dicenť ꝓueniẽtia: oppoᵒ vo isto. noscunť ex cognitõe isto. Nã oppositũ ad idez abso ẽ aliũ. aliũ vo q̃dã ẽ gñe: ⁊ qđã est spẽ. ⁊ B ẽt est aliũ dria: ⁊ qđã est aliud accñte. pot ãt eẽ: vt id qđ est aliũ accñte sit vna res: q̃ est aliũ a seipsa duobus modis. Quoz vnius nomẽ ꝓpriũ ꝼm alicuius placitũ est. ſ. ꝙ est diuersum nũero. aliud vo dr a diverso ī B ꝙ diuersum ẽ id qđ dr a q̃lz. aliud vo dr a ꝙlz. aliud ẽ id qđ aliã essentialr. Diuersũ q̃ ẽ magl cõe q̃ aliũ silr ⁊ alia. ea vo q̃ aliãtur gñe gñalissimo: si fuerit exña ī materys ipa sua alietas ī gñe gñalissimo: nõ facẽ obere ea nõ posse ꝓiũgi in vna mã. Sz q̃ aliãr ipẽ sub ꝓpiis gñibᵘs. q̃ sunt sub vno gñalissimo ipole ẽ ea ꝓiũgi ī vno subo. q̃cũq; ãt nõ ꝓueniunt in vno subo eodẽ mõ ī eodẽ tpe dr oppoª. Tu ãt īa nosti ī logica nũez ⁊ ꝑpetates eoz. ex qbᵘ bit ⁊ ꝓuatio vnoᵒ ꝓtinenť sub ꝺictozys: ꝺria vo vno mõ ꝓtinenť sub ꝓuatiõe ⁊ bitu. modus vo q̃ ꝓtineť ꝓuatio sub negõne aliᵘ ẽ a mõ q̃ ꝓtinenť ꝺria sub ꝓuatõe. ¶ Oz ãt vt ſcias ꝙ ꝓuatio dr multis modis. dr. n. ꝓuatio id qđ oz eẽ ī aliq̃: nec ẽ in eo: nõ ꝙ nõ sit illius modi: vt sit in eo: ꝙuis sit illius nãe: vt sit ī aliq̃. ⁊ dr ꝓuatõ id cuiᵘ nã ẽ eẽ ī gñe alicuiᵘ rei: nec ẽ ī ipsa re: qz nõ ẽ illiᵘ modi: vt sit in ea: siue illõ sit genus. ꝓtimũ siue lõgiquũ. ⁊ dr ꝓuatio id cuiᵘ nã ẽ eẽ rei ñ abso: ſz in sua hoza q̃ ꝑteryt: sic̃ senex edẽtulus. ꝓ. vero modᵘ nũmiũ ꝓuenit negaª. aly mõi dr̃nt ab ea: ⁊ dr ꝓuatio amissio per violẽtiã. ⁊ dr ꝓuatio id p qđ amissit res itegritatẽ suã. monoculus. n. nõ dr cecᵘ: nec ẽt videns abso. Beni nõ ẽ: nisi reᵐ subti lõgig. ſ. hois nõ oculi. Deide ō ꝓuatiõe ꝑdicať negᵒ. ſz nõ ꝓuertiť. ꝓuatio vo nõ ꝑdicať de ꝺrio. amaritudo. n. ñ ẽ ꝓuatio dulcedis: ſz ẽ aliũ cũ ꝓuatõe dulcedis. ¶ Pruatio. n. aliq̃n ẽ in mã. aliq̃n est comes eẽntie: q̃ facẽ debere eẽ ꝓuationẽ alteriꝰ eẽntie in mã: ⁊ nõ ẽ sil cũ ꝓuatõe. ⁊ B sũt ꝺria. q̃z oppõnis cã ñ ẽ alietas gñe. ꝛ. iã. n. oñdimª B: ſz cã bª ẽ ꝙ eẽntie eoz ipsa diffõne sui: ⁊ diffõne suaz driaz repugnant cõiũgi ⁊ destruũt se. Postq̃ ãt nulla gñez gñalissimoz sunt ꝺria. oz tunc vt ꝺria sint distãtia drys: vñ inter oia que sunt aliᵘ: ꝺria sũt aliud ꝙ formas. sic̃ nigredo ⁊ albedo sub colore. ⁊ dulcedo ⁊ amaritudo sub gustu. bonitas vo ⁊ malª nõ sũt certe gñia supioza: nec bõitas signat itẽtiõez vniuoce in illis nec malª. ꝑter B aũt malª signat in oĩ re aliq̃ modo ꝓuationẽ pfectois q̃ oz eẽ ei. bõitas vo ẽ eẽ ei. Inter illa igit est diuersitas: q̃ ẽ iter ꝓuationẽ ⁊ eẽ. ges vo ⁊ labor cõueniũt ī gñe alio q̃z sit bõitas ⁊ malª. Cõueniũt. n. ī sensato ⁊ imaginato ⁊ ī sillibᵘ. Nõ sunt igit spes bõitatis ⁊ maliᵉ. vł aũt ꝙ nõ bñ ꝓsiderauerũt B. itellexerũt ꝙ ez. que sunt ꝺria: ⁊ bñt gñia. ppiq̃ sub gbᵘ ꝓtinenť vel q̃dã ꝓueiũt in sensu vł itellcũ: ⁊ q̃dã dr̃nt: ⁊ collegerũt ex eis itẽtionẽ ꝓuenientie ⁊ itẽtionẽ diuersitatis: ⁊ posuerunt vnã ex eis genus q̃rũdã: ⁊ alteram posuerunt genus alioz. Sz nõ oz ita eẽ. Nã sensus ꝓueniẽtie ⁊ diuersitatis est: vt cõpoª fuerint: q̃si due nãe inuenientur eis aliqua que diuersis re

Arĩ. p topic. ca. 5.

Arĩ. 5. meta. tex. 15.

Aliud.

Diuersuz.

B

Pruatõ dr multq modis.

Arĩ. 5. meta. tex. 17.

spectibus apta sint poni q̃si gña ez. Ipsarenť ꝺtinẽtur sub vniuersitate potẽtiaz agẽdi ⁊ patiendi quodãmõ: ⁊ sub q̃litatibᵘ aliõᵘ: ⁊ sub relonibᵘ aliõᵘ. Ipsa. n. ſz B q̃ p ueniũt ex rebᵘ: q̃ sunt potẽtie agẽdi: ⁊ ꝼm B q̃ acgrũt in aliq̃ ex aliqbᵘ: q̃ sũt potẽtie patiẽdi: ⁊ ſz B q̃ o ill' gesciunt dispões ī suis subsistẽtibᵘ sũt ō q̃litatibᵘ. Sz ſz B q̃ ꝓueniẽs ẽ: est ꝓueniẽs suo ꝓueniẽti sũt ō relatis. Cũ ãt nomẽ rei q̃ ẽ ō ꝓueniẽtia vel diuersitate fuerit reductuz ad aliquã istaz itẽtionũ. ꝺtinebiť sub gñe qđ est ei ꝓpriũ. Nõ dico ãt q̃ vna res ꝺtineatur sub diuersis gñibᵘ. B. n. ẽ qđ ego refugio. sed qz diuersis respectibus vna res ẽ aliꝰ: ⁊ aliud ⁊ ꝺtineť in alia pte. Nec sunt B certa gña. ſz sũt q̃si gña: qz sunt res cõposite ex intẽtiõe ⁊ actiõe vel passione vel relone ⁊ alys. ⁊ vł q̃ ī seipsis sunt q̃litates ⁊ ceteri respectus comitanť ea. Jtẽ q̃uis nos studeamª ponere cõuenientiã ⁊ diuersitatẽ sub gbus ꝺtineanť: ⁊ iã nosti B als. Sed B q̃ ꝺria sunt sub duobus gñibus ꝺtys: sicut audacia ⁊ temeritas: longũ est disserere. audaª. n. in se q̃litas ẽ ⁊ q̃dã respectu est strenui. Silr ẽt temeritas in se qualitas est: ⁊ q̃dã respectu est stoliditas. Sed strenuitaſ ⁊ stoliditas nõ sũt de gñibᵘs istaz q̃litatũ: queadmoᵐ sapidũ ⁊ insipidũ nõ sũt gña olfcõz ⁊ gustatoz. imo comitãť ea diuersis respectibᵘ q̃ ꝓsequunť ea. audaª. n. ī se nõ ẽ ꝺria temeritati nec fõmidolositati. imo strenuitas ⁊ fõmidolositas sũt ꝺria ꝺtẽta sub bitu: q̃ est vna spẽs q̃litatis. audaª vo est oppoᵒ nõ audacie: q̃ ẽ q̃si genus temeritatl ⁊ fõmidolositatis. Sĩ. n. audaª eẽt ꝺria temeritati: nõ tñ eẽt ꝺria ex nã sumpſiª: ſz ex aliq̃ qđ accit ei. ſ. ex B: ille ẽ laudabilis ⁊ strenuª ⁊ vtil: B vo vituperabil ⁊ stolidus ⁊ nocuª. Cõtraria igit ẽ sunt ea q̃ ꝓueniũt ī gñe ⁊ ī subo. q̃z q̃dã sũt talia ꝙ vnũ subm recipit vtrũq; duuz ꝺtioz: tñ sine ꝓuersiõe sui ī aliũ ab illis duobᵘ ⁊ q̃dã sũt: q̃z subz pᵒ cõuertiť ī aliũ ab eis q̃ltez accidat ei vnũ ex eis. aliq̃. n. est ꝓpio q̃ idulcorať aligd. sed ad amaricãdo eget aliq̃ cõptone. Nõ ẽ ãt B dispõ ī ꝓuersiõe calidi in frm. Cũ. n. fuerit ꝺtetas ī gñe: neẽe erit tũc vt ꝙuatio cuiuslibet eoz ī sua nã q̃tũ ad illud genus: comiteť alterz tñ: ⁊ tuc ñ erit medium iter illa vł erit mediũ: ſz vnũ vł plura. ⁊ tũc neẽe erit vt illa multũ distẽt ab vnoq̃q; illoz vel eodẽ mõ: ita vt ab vno nõ distẽt magl vł minº q̃z ab alio vł nõ eodẽ mõ. Si ãt fuerit B nõ eodẽ mõ: tũc qđã eoz: erit ꝓpiꝰ silitudini alicᵘ extremi eo q̃ sẽ ẽ aligd foz illiᵘ: ⁊ qđã erit in vltio distãtie ab eo: ⁊ B ꝺtiũ: qz ꝺtetas ẽ vltimuz distãtie iter appoª: q̃ ꝓueniũt ī gñe ⁊ ī mã. vez est ãt dicere vltimũ distãtie eẽ vbi ẽ mediũ: ⁊ vbi nõ ẽ mediũ: qz vnuz qđq; eoz ẽ in vltio distãtiã ab alio. igr ꝺtetas ẽ distãtia pfcã: qz diffinitio eaz eadẽ ẽ. ¶ Qđ ãt gs ponat vltimã diuersitatẽ ⁊ distãtiã iter vnũ ⁊ duo alia distãtiaª B: pole est. Distãtia. n. vniª a duobᵘ vel erit ꝼm vnã intentionẽ vniᵒ modi: ⁊ tũc duo distãtia ab vno eodẽ mõ erũt ꝓximẽtia ī forª distãtie: q̃ est vna spẽs nõ milte: vel erit multi mõis: ⁊ tẽ illi erũt diuersi modi ꝺtetatis: ñ vnᵒ modᵒ. q̃ nõ erit B p drĩa q̃ ꝓsegr genª: vt faciat illã spẽs sine expectatõe alicᵘ: ⁊ ꝑdpue in simplicibᵘ. iã. n. nosti B: sed erit de mõ sequẽtiũ: ⁊ de dispõne eoz q̃ comitanť spẽm. Nr ãt sermo ẽ de vno mõ ꝺtetatis. ſ. q̃ ẽ p eẽntiã. mãifeſtᵐ ẽ igr q̃ ꝺtiũ vniᵒ nõ ẽ nisi vnũ: mediũ vo ẽ ẽ id qđ q̃uis sit diuersuz ẽ tñ ꝓsile. ⁊ iõ oz vt ꝓuersio ꝓmũ fiat ad illud dũ aligd moueatur ad ꝺtiũ. Nigrum enim ꝓus fit citrinũ vel viride vel rubeum. ⁊ deinde fit album. Jam autez ponũt cõtrarys media: per negationem duoruz extremoꝝ. Sed hoc aliquãdo fit ex defectu nois medy. ſ. medy veri: sic̃ fi diceretur: nec calidũ nec frigidũ si tepiduz careret. noie ⁊

C

D

bz res vel erit in vno genere vel in diuersis. sic̃ si dixeris nec leue nec graue. B ãt nõ erit vez mediũ: ſz est mediũ vbotenus. ¶ Habitus ãt ⁊ ꝙuatio nõ bñt mediũ in subiecto. Ipsa. n. sunt ipsa affirmatio ⁊ negatio restricta circa genᵘ vel subz. ⁊ i tpe ẽt ⁊ dispõne. Lõpatio igit habitᵘ ⁊ ꝙuatiõis ad illã rẽ ⁊ dispõnez. erit sic̃ ꝓpõ ꝺictoriaz ad oẽ qđ ẽ. sic̃. n. nõ ẽ mediũ iter ꝺictorias: sic nõ ẽ mediuz iter ꝙuationẽ ⁊ habitum.

¶ Lam. II. De assignãdis itẽtõibus antigssimoz ō ideis: ⁊ scõa methasi: ⁊ de cã q̃ eos duxit ad B: ⁊ de oñẽda ozne ignoratie pp quã decepti sunt.

Empus est nobis: vt accigamur ad refellẽdũ ſnias dcãs de ideis. ⁊ disciplialibus. ⁊ de ꝑncipus separatis: ⁊ de vlibᵘ. q̃ ofrnt a nris radicibᵘ q̃s iã stabiliuimus. q̃ ꝙuis iã ꝓbate sint certis regulis: ī q̃ est aliq̃ inuitio sufficies speculatoꝛ ad dissoluẽdũ ⁊ destruẽdum oẽs verisimilitudines eoz: ⁊ ad opponẽdũ sentẽtys eorum: tñ conabimur ad B totis viribus nostris. Lõfidᵐ enim ꝙ per ea que dicemus interim dum aduersamur eis vtilia multa ꝓuenient: que ꝓtermissa sunt in eis: q̃ diximus ⁊ oñdimus. Dico igit ꝙ omnis ars in exordio suo est cruda ⁊ imatura: sed maturaſ postea: ⁊ deide paulatim decoraſ ⁊ ꝓficiť. Talis fuit pbia antiquitus apud grecos. ꝓtimũ qdẽ persuabilis. ſ. rethorica. Deide quia incidit deceptio in eã fuit dialectica in vna ex ptibᵘ eius. ſ. naturali: que apũ plures eoz ꝓius fuit vsitata. postea vero cepũt aiaduertere disciplinalẽ. ⁊ deide diuinã. Sz in B oum transirẽt de alys ad alias nimiũ fatigati sunt. ꝓtimũ aũt in trãseũdo de sensibili ad intelligibilẽ diuisi sunt. Nã quidam ex eis putauerũt ꝙ diuisio. facit obere esse duo aliqua in vnaquaq; re. sicut duos boies in intẽtione humanitatis. ſ. boiem sensibilem corruptibilem. ⁊ boiem itelligibilem sepatũ perpetuũ inuariabilem. ⁊ vnicuiq; istoz attribuerũt esse. Sed eẽ separatũ vocauerũt esse exemplare. ⁊ vnicuiq; rez naturaliuz attribuerunt formam separatã: que est ipsum itellectũ: ⁊ cui obuiat intellectus: eo ꝙ intellectus est res que nõ dstruiť. Sz gqđ est sensibile ex bis est corruptibile. Scias vo: ⁊ ōmõstratiões posuerũt ꝼm buiusmodi cursum: ⁊ ꝼz B tractauerũt de eis. ¶ Ex quibus plo famosissimus: ⁊ magister eius Socrates nimiũ adheserũt buic sentẽtie dntes. ꝙ bũanitas est vnũ. intẽtio ens in qua cõicat idiuidua ⁊ remanet destructis illis. Nõ est aũt h illa intẽtio: que ẽ sensibilis multiplex corruptibilis. est igit illa q̃ est itẽtio itelligibilis separata. Quidã vo aly nõ dederũt buic forme separationẽ: sed ꝑncipys eius: ⁊ res disciplinales: que sũt sepate diffinitiõibus posuerũt dignioꝛes sepatione ineẽ. Jd vo de formis naturalibus ꝙ nõ sint sepate diffinitõe dixerũt nõ separari per essentiam. ⁊ dixerũt ꝙ forme naturales nõ generãtur nisi ex ꝓuctiõe illaz formaz disciplinaliũ cũ mã. sicut planicies: que est intẽtio disciplinalis cũ adiũgitur mc. ſ. naso fit simus. ⁊ fit itẽtio nãlis. planicies aũt ꝼm ꝙ est disciplialis est separabilis. Sed ꝼm qđ est nãlis nõ est ei: vt sepeť. plo vo plus iclinabat se ad B vt forme sunt sepate ⁊ disciplinales: apud eũ erãt medie iter formas: ⁊ iter mãles. q̃uis. n. be sint separate diffinitiõe: nõ tamẽ cõcedebat eas existere non in materia.

¶ Forma. n. vel est finita vel ifinita. Si aũt fuerit ifinita: sed B bz ex B: ꝙ est expoliata nã. tunc omne spacium erit infinitũ. Si vo B acciderit ei ex B ꝙ est expoliata a mã: tũc mã est acquirẽs restrictionẽ ⁊ formã. Sz vtrũq; istoz est absurdũ. Nã spaciũ esse ifinitũ impossibile est. Si ãt fuerit finita: tũc restrictio eius est in termio termi nato. ⁊ signa mẽsurata. Qz B nõ est ei nisi ex passiõe accidẽte sibi extrĩsecus. nõ ex ipsa nã eius. Nõ patitur autez forma: nisi a sua mã. igit sil eẽt separata: ⁊ nõ separata. ⁊ B est ipoc. oz igit: vt sit mediũ. ¶ Ally vo ꝑncrez nãlium posuerũt ideas: ⁊ posuerũt eas certa intellecta: ⁊ certa separata dsites. Qđ cuz ipsi expoliant dispões corporales a mã. ſ. nãles nõ remãet nisi magnitudo ⁊ figura ⁊ numerus. Qñ ex. ix. ꝑdicamtis ea q̃ sunt q̃litates passibiles ⁊ passiões ⁊ habitus ⁊ potẽtia ⁊ ipotẽtia sunt res hũtium passiões ⁊ bit ⁊ potẽtias. Relo vo ẽ de his: q̃ pẽdent ad silitudinẽ istoz: igit ẽ mãl. restat igit vbi: ⁊ est q̃titas: ⁊ qñ est q̃titas: ⁊ situs ⁊ est q̃titas. agere vo: ⁊ pati sũt mãles: acgrit igit ex B: vt gcgd nõ est q̃tũ: fit ẽt pendẽs ex mã: pẽdẽtis vo ex mã ꝑncipiũ est id qđ nõ pẽdet ex mã. igit disciplinalia. ſ. idee sunt ꝑnãliũ. ⁊ ipsa sunt certa intellecta. alia vo ab eis. sunt nõ itellecta: ⁊ idcirco nullus pot diffinire colorẽ vel sapozem vel alia bz. diffinitione que sit recta: sed que est cõpatio aliq̃ ad vtutẽ appzehendentẽ. qz itellectus nõ itelligit eas apud eos: sed imagiat eas imaginatio seq̃ns sensuz. Dixerũt ẽt ꝙ numeri ⁊ mẽsure: ⁊ dispões eaz itelligunť per seipsa igit ipsa sũt separata. ¶ Quidã vo posuerũt ea ꝑnª. ⁊ nõ posuerũt ea separata. ⁊ B fuit secta Pithagoze: ⁊ cõpoª oia assimilauerunt vnitati ⁊ dualitati: ⁊ posuerũt vnitatẽ in termino bõitat ⁊ restrictiõis. dualitatẽ vo posuerunt in malª: ⁊ in nõ restrictiõe. ¶ Quidã vo aly posuerũt ꝑnª augmẽtũ ⁊ diminutionẽ ⁊ equale ponẽtes equale ipsam ylẽ: eo ꝙ ab ipo fit ꝙuersio ad vtrũq; extremoz. Quidã vo aly posuerũt eq̃le formã: eo ꝙ ipsa est restricta ⁊ terminata: augmtuz vo ⁊ diminutio nõ bñt terminũ. postea vo diuisi sunt ī cõpositõe vniuersitatis ex disciplinabilibus ideis. Quidã eni posuerũt nũez ꝑnᵐ mẽsure. vñ linea apũ eos ꝓponiť ex duabᵘ vnitatibus ⁊ supficies ex quatuoz vnitatibus. ¶ Quidã vo vnãquãq; istaz duaz posuerũt ptẽ per se: ⁊ plures ex eis tenuerũt ꝙ numerus est ipsum ꝓncᵐ: sed vnitas est ꝓmũ ꝓncipiũ: ⁊ ꝙ vnitas ⁊ idẽtitas sunt comitãtia vel ꝓfilia ⁊ ꝓcreauerũt numerum ex vnitate ⁊ ordi nauerũt eũ ꝼm tres modos. q̃z vnᵒ est modus nũeralis. alter est modus nũeri disciplinalis. tertius ẽ modᵒ iteratiõis. modus vo nũeri nũeral ẽ. q̃ posuerũt vnitatẽ ī pncᵒ ordis. ⁊ deiñ dualitatẽ: ⁊ deiñ ternarietatẽ. ⁊ sic deinceps. Nũerus vo disciplinalis est: q̃ posuerũt vnũ ꝓmũ: deide zᵐ. ⁊ deide tertiũ: ⁊ ordinauerũt nũez per successionem vnius post vnũ. intẽtio vo modus est: q̃ posuerũt nũerũ ꝓcreari per iteratiõe ipsius vnitatis. nõ per additiõez alteriᵘ vnitatis ad ipsaz. miroz ãt ō ſnia ꝑithagoze g tenuit nũez ꝓponi ex vnitate ⁊ suba: eo ꝙ vnitas nõ ꝺstat p se: qz vnitas ẽ aliᵉ: ⁊ id ī q̃ ẽ. suba ẽ. ⁊ iõ ẽ ꝓpositio. ⁊ sic ẽ mltitudo. ¶ Et ex bis fuit ꝙ vnicuiq; ordini disciplialis nũeri attribuit ꝓuẽtia alicuiᵘ forme. Jta vt cũ ẽ expoliatus sit ordo nũeri. Cũ vo cõmiscer mc sit forma bominis vł eg: ⁊ B ẽ ō ſnia quã assignauimᵘs ī pdcis. ¶ Quidã vo aly dixerũt ꝙ iter hãc formã nũeralẽ: ⁊ iter explaré dria ẽ: ex qbᵘ fuerit ꝙ posuerit eã mediũ ꝼz ꝙ pdcm ẽ. ples vo ex pithagoricis tenuerũt ꝙ nũerus disciplial vł idealis est ipsum ꝑnᵐ: ⁊ ipsum est nõ sepatũ: ex quibᵘ fuit ille g ꝓcessit cõpositionẽ formaz geometricaz fieri ex vnitatibus. B g negauit mensuras dimidiari: ⁊ ex bis fuit quẽ nõ piguit ponere disciplinales cõpositas esse ex nũeris: ⁊ post ꝓpõẽ accidere eis diuidi in infinituz. ⁊ ex bis fuit g formas numerales posuit cõicãtes formis geometricis. Tu aũt cũ diligẽter consideraueris ħ inuenies ꝙ radices occasiõis ois error ī quẽ icidert ifti viri sc. v.

¶ Una est opinio eoꝛum: ꝙ cuz res est expoliata ab aliquo: nec est adiunctus ei respectus alius: profecto expo

videlicet vt vel nūeꝝ q est sepatꝫ ponāt finitū:ꝛ tūc finitio eius erit apud vnū ex suis terminis designatū tātū ꝛ nō apud alīū:ꝛ hec adinuētio est stulta:vl' ponāt ifi^m:ꝛ tē formas nāliū ponēt ifinitas:ꝛ isti ēt ponūt vnitatē p^am:ꝓter vnāq̄q duaꝝ vnitatū q̄ sūt i ternario ꝛ pozē illi:ꝛ silr i bis q sequunt ternariū:ſz B é absurdū. Qm̄ iter p^am dualitatē ꝛ dualitatē q̄ é in ternario nō é dr̄ia i eēn^a:ſz accidit ei adiūgi sibi aligd. Adiunctio vo alicui^ sibi nō destruit eēntiā ei^. Si.n. destrueret eēntiā ei^:nō eēt ɔiūctū. Cōiūctū.n. ɔiūctū est eēnti. Sz destruēs nō est ɔiūctū. Unitas aūt quo erit destructrix duaꝝ vnitatū:nisi p B q ɔstruit vnāquāq̄ illaꝝ.ſz vnitas quo erit destructrix vnitatis. Nā si destrueret illā nō eēt dualitas. Dualitas.n.que fit ex ɔiūctione duaꝝ vnitatū iter se nō é discreta in eēntia a dualitate exīte nō ɔiuncta vnitati. Unitas.n.pp ɔiunctionē nō variat disponē:ſz facit maius totum:ꝛ dimittit partē ꝑm dispōnē suā:ꝛ oīno cū fuerit vnitates ɔuenientes:ꝛ cōpō fuerit vna:tūc erunt due nāe ɔuenientes:nisi forte acciderit aligd qđ variet ꝛ destruat: igr nō pōt esse vt vnitates sint nisi ɔueniētes:q; nūerus fit ex vnitatib^9 ɔueniētib^9 nō alys:q̄uis gdā ex illis dicant ꝙ dualitatē inq̄tū est dualitas segr vnitas alia ꝓter vnitatē ternary: igr silr vnitas dualitatis erit ꝓter vnitatē ternary. Seq̄tur q̄ vt denarietas fit cōpōsita nō ex duab^9 gnarietatib^9 ꝑm ꝙ due gnarietates sunt due gnarietates. Denary.n. vnitates sunt ꝓter vnitates quinariozꝫ:igr denarietas nō est cōpōsita ex duab^9 gnarietatib^9. Sequit̄ q̄ vt vnitates gnarietatis cū fuerint pars denary sint diuerse ab vnitatibus suis cū fuerint ptes gndenary. Sed fortasse dicent ꝙ gnarietas q̄ est in gndecim. ꝛ.ſ. ps quindenary est ꝓter gnarietatē q̄ est in denarietate simplici:q; est gnarietas denary. ¶ Seq̄tur q̄ denarietas cū adiūgit ei gnarietas nō sit gndenarietas nisi ꝑus destruant vnitates eius: ꝛ B totū absurdū ē. Deīde si gnarietas denary nō fuerit eq̄lis gnarietati absolute:tūc nō erit gnarietas nisi cōiōe nois:ꝛ sic oportebit vt itētionē gnarietatis itelligam^9 in illa post cōionē nois. Si aūt fuerit eq̄lis:tūc vnitates in oīb^9 illis erūt eq̄les ꝛ dualitates ꝛ ternarietates silr: fo^a igr ternarietatis eriti q̄ternitate. Sz ternarietas est fo^a spēi nālis ꝛ q̄ternarietas silr:igr in spēb^9 nālib^9 erāt spēs aliaꝝ rer̄ diuersaꝝ ab illis. v.g. Cū aligs numerus fuerit fo^a bois:ꝛ itē nūerus alīus eq maior vel minor eo:tūc si fuerit maior eo:spēs bois erit in equo. Si vo fuerit minor eo:spēs eq erit in boīe. Seq̄t igr vt sit fo^a spēi q̄ recipiat spēs cū fuerint maiozis cōpōnis q̄ ille:ꝛ vt cōpō spēz ex spēb^9 fiat in ī finitū. ¶ Deīde quo ꝑt aligs nūerus bñs ordinē eēntialē ex vnitate ꝛ dualitate ꝓuenire in ī finitū in effectu:ſz iā patuit falsitas ei^. ¶ Qui aūt faciūt numeꝝ gnāri p iterationē vni^ eiusdē vnitatis nō itelligūt iterationē in illo nisi iuētionē rei alteri^ nūero ꝓter p^m. Si aūt nūeꝝ facit iteratio:ſz in p ꝛ 2° nō est vnitas:tūc vnitas nō est p^m ordinatōis nūeri. Si vo p^mus inq̄tū est p^m^9 fuerit vnitas:ꝛ scōs inq̄tū est scōs fuerit vnitas:tunc B sunt due vnitates:ſz vna vnitas nō iterat nisi p vicē vnā post aliā:ꝛ B vices vel erit tpalis vel eēntialis. Si aūt fuerit tpalis nec defecerit iterim:tūc ipa est sic erat. nā iterata é ſz si defecerit:tūc vnitas erit aliō idiuiduū. Si aūt fuerit eēntialis:B ēt erit manifestius. ¶ Quidā vo posuerunt vnitatē nūero q̄si yle:ꝛ qdā posuerūt q̄si fo^am:q; dr̄ oi. ¶ Miror aūt de pitagoricis q vnitates indiuisibiles ponūt p^m naturaꝝ cū ipsi sciāt mēsuras diuidi i ī finitū. ¶ Quidā ēt dixerūt ꝙ cū vnitas adiūgit mās fit pūct^9 ſz ɔsideratōcz illoꝝ:ꝛ quū dualitas adiūgit ei facit lineā ꝛ ternarietas superficiē:ꝛ q̄ternarietas corꝑ^9. vñ neꝛe est vt aut mā sit eis cōis aut vnaq̄q; habeat suā māz p se. Si aūt fuerit illis vna mā:tūc mā aliq̄n fit pūct^9:ꝛ aliq̄n corꝑ^9:ꝛ aliq̄n reuerteꝛ in pūctū:ꝛ q̄uis B icōueniēs sit:adhuc tñ B ēt facit debere vt pūctū non sit dignioz ad essendū p^m corꝑoris q̄ corꝑ^9 p^m pūcti. Sz erūt de bis q̄ sūt vicissim in eodē subo. Si aūt māe eoꝝ fuerint diuerse:tunc in mādualitatis nō erit nisi dualitas:ꝛ seq̄t ꝙ B nullo mō erūt sil. Scōz aūt sniaz vitatis pūct^9 nō é nisi in linea q̄ é i superficie q̄ é in for^a corꝑis q̄ é i mā. Pūct^9 vo nō é p^m nisi ex itellectu exīmitatis. Sz re vā corꝑ^9 é p^m ex itellectu q̄ accidit ei finiri p ipz. Miroꝛ aūt de illo q posuit p^m augmētū ꝛ diminutionē ꝛ eq̄le. vñ relonez posuit p^m. Relatio aūt é q̄dā accīs alicui aly ex bis q̄ sūt:ꝛ é posteri^ oībus reb^9. Deinde quo est eis pole ponere in esse multitudinē: vnitas.n. scōa q̄ é i multitudine referr̄ ad p^am. si habuerit eē p seipaz. Jn q̄ igr dr̄t vnitas ab vnitate:? Sz neče eé p se nō multiplicat nec dr̄t ab aliq̄ nisi p subaz nō p nūeꝝ. Si vo ꝓtigerit B pp diuisionē vnitatis:tunc vnitas non erit nisi mensura:ſz si ꝓtigerit pp aliā occasionē:tūc vnitas hz cām q̄ é in nā sua:nec é de bis q̄ sunt p se nec de ꝑcipys q̄ sunt:ſz nō bñt cām. ¶ Deide quo posuerūt vnitatē ꝛ multitudinē eé de ɔrys assignātes vnaꝫ bonitati ꝛ alterā malicie. Ex istis.n. fuit q tenuit ꝙ nūerus é ex pte bonitatis ꝑ id ordinatōis ꝛ cōpōnis ꝛ dispōnis qđ est in eo. ¶ Quidā vo tenuit ꝙ vnitas é ex pte bonitatis. Sed si vnitas fuerit ex parte bonitatis: tunc quo ex bonitate gñaī malicia:? Uel quo ex additōe bonitatis fit malicia:? Si vero multitudo fuerit bonitas ꝛ vnitas malicia:tunc quo ex additione malicie ꝓuenit bonitas:? vel quo ꝑm^9 ꝛ initiū fiet malicia:ita vt maius sit cātū ꝛ min^9 cā:? ¶ Quidā vo ex eis posuit nūeꝝ ꝛ vnitatē de maneria bonitatis ꝛ posuit maliciā yle. Sz yle si fuerit cāta:tunc hēbit cām ex q̄ pendeat q̄ erit yle vel fo^a. Si aūt pēdet ab yle:tunc scies ꝙ itelligimus ex B. Si vo ex fo^a pēdet:tūc quo bonitas gñabit malitiā:? Si aūt nō fuerit cāta:tūc é necesse eé p se:q; vel erit receptibilis diuisiōis vel erit expalata. Si vo fuerit receptibilis diuisiōis in se. tūc est mēsura cōposita ex vnitatib^9 ꝑm sniaz illoꝝ:ꝛ tūc ēt est de bonitate. Sed si nō fuerit diuisibilis in seipsa:tūc eēntia ei^ é vnitas. Unitas aūt inq̄tū est vnitas bonitas est:q; apō eos nō itelligit bonitas nisi ꝑm B ꝙ est vnitas vel ordo nūeri. Unitas vo apō eos dignioz est ad B. Si aūt posuerūt ꝙ vnitatē eé vnitatē nō é ipaz eé bonitatē:destruent tūc oēs coꝝ radices:ſz si posuerūt ꝙ vnitatē eé vnitatez ipsaz est eé bonitatē:seq̄t tūc ex B ipaz eé yle:eo ꝙ ipa est vnitas q̄ est bonitas. Itē si fuerit vnitas ꝙ in ipa est bonitas ꝓñs eā ꝛ exnea ab ea:tunc si remouerimus ab ea B ꝓñs:sequeꝛ eadēingnitio. Itē quo pōt gñari ex nūeris calor vel frigiditas leuitas vel grauitas:ita vt nūerus faciet debere aligd moueri surſuz ꝛ deorſuz. Sed ad destruendū B nō est nobis nimis laborādū:q̄uis gdā coꝝ posuerit res gñari ex nūero qui comitat q̄litatē:ꝛ habet esse cū illa. vnde ꝓncipia nō erunt nūeri:sed tñ nūeri ꝛ q̄litates aliaꝝ rer̄:ꝛ B est absurdum apud eos.

¶ Explicit tractatus. VII. Incipit. VIII. Capitulum. I. De cognoscendo ꝑmo ꝓncipio vniuersi esse:ꝛ de cognoscendis ꝓpꝛietatibus eius.

A

POstq̄ aūt puenim^9 ad id in B libro nro: oz vt ꝓficiamus cū p cognitionē ꝑmi ꝓncipy vniuersi esse in gentes an sit ꝛ an sit vnū nec bñs cōpar. nec sile:ꝛ vt ostendamus ordinē eius in esse:ꝛ ordinē eoꝝ que sunt ꝓter ipsum:ꝛ ordinē eoꝝ ꝛ dispositionē reductionis eorum ad ipsum adiutiauxilio eius. Primū vero qđ de B incumbit nobis est B. ſ. vt ostendamus q̄ cause omnib^9 modis finite sunt:ꝛ q̄ in vnoq̄q; ordie eaꝝ est ꝓncipiū p^m:ꝛ q̄ ꝓncipiū

liata est ieē ab eo quēadmodū si id cui aligd adiūctum est ɔsiderās per se sine ɔsideratiōe eius q̄ sibi adiūctum est. Jā.n. ɔsideraſti illud nō adiūctū illi. ꝛ oīno cū ɔsideraueris illud sine ɔditiōe ɔiūctiōis:iā putabit te cōsiderasse illud cū ɔditiōe nō ɔiūctiōis. Jta vt nō oporteat cōsiderare illud:nisi nō ɔiūctū:q̄uis sit ɔiūctū. Sed q; intellectus apꝛehendit intellecta: que sunt in mūdo sine cōsideratione eius cui adiūgitur. ideo putauerūt q̄ intellectus nō apꝛehendit nisi separata ab eis. Non est autē ita. imo omnis res ꝑm q̄ in seipsa est habet vnum respectum:ꝛ ꝑm q̄ iūcta est aly hz aliū respectū. Nos.n. cum intelligimus. v.g. formam bois: iq̄tū est forma bois: solūmodo iā itelligimus aligd:qđ solūmō est ꝑm q̄ est i se. Sed ex B q̄ itelligimus. nō oz q̄ sit solū ꝛ separū. Cōiūctum.n. ex B q̄ est ipsum nō est sepatū ꝑm moduz negatiōis:nō ꝑm modū puatiōis qua itelligit sepatio exīntie. Nō est aūt nobis difficile itelligere ꝑm apꝛehēsionem vel per reliq̄s dispōes vnū ex duobus:q̄z vnū é. ſ. q̄ nō est de nā eius separi a sibi ɔiūcto in exīntia:q̄uis sepetur ab eo in diffōne ꝛ itētione:ꝛ certitudie:cū fuerit ei^ certitudo nō ꝓtēta itra certitudinē alteri^:q̄n eé cū illo faċ debere eé ɔiūctionē nō ɔtineri in itētiōibus. ¶ Scōa é error eoꝝ de vno. q̄ B. n. q̄ dicimus q̄ hūanitas est itentio vna:nō itelligim^9 intētionē q̄ sit vna nūero.ꝛ sit in multis ꝛ multiplicē respectibus. sic vn^9 est ꝑ multoꝝ. imo sic vni ꝑri sunt filij discreti. Jā aūt scripsimus de B alis. Ipsi aūt nesciērūt qđ per B:qđ dicimus multoꝝ eē intētionē vnā:itelligam^9 q̄ q̄cūq; ꝑus itelleꝛerim^9 venīr ad mām eādē hz dispōnez quā alia:nec ꝓuenit ex ea:nisi B vnū idiuiduū.ꝛ silr q̄lēcūq; ꝑus occurrerit intellecrui:ꝛ ipz essiuz fuerit in eo:acgreꝛ ex eo B eadē itētio vna:q̄uis cū vna aduenit:deleꝛ alia:ꝛ nō agit aligd. Nō sic calo:q cū venit in mām in qua est būiditas ipimit aliā itētionem:ꝛ cū ꝑitatū fuerit itellectui q̄ venit ad eū itētio humiditatis agit aliā itētionē. Jsti vo si itelligerēt itētiōes de vno in B:remouerenī ab errore suo. ¶ Tertia é igr̄ tia eoꝝ q̄ B iquātū est B aligd aliō est in cōlcās elin diffinitiōe q̄ est dcō ɔdictōis. sic si aligs sophistice interrogatus:an hō iq̄tū est hō sit vn^9 vel multi:rndeat q̄ vnus vel multi. Nā hō iq̄tū est hō. est hō tm̄.ꝛ iq̄tū est hō nō est aligd aliō ab boīe:ſz vnitas ꝛ multitudo:sunt aliō ab boīe. Jā aūt discussimus de bis. ¶ Quarta est opio eoꝝ de B q̄ cū nos dicim^9 q̄ hūanitas é sp manēs: est q̄si diceremus q̄ hūanitas est vna vel multe. B āt nō eēt sic:ni si diceremus q̄ hūanitas vna vel multe esset vna intentio.ꝛ iō nō oz putare. vt cū cōcesserunt siburplis q̄ humanitas est manens cōsequit: vt vna ꝛ eadē hūanitas sit manens:ita vt ponaī hūanitas eterna. ¶ Quinta est opio eoꝝ de B q̄ si res māles fuerint cāte: opteat cās eaꝝ eē res:q̄s possibile est separi. Non.n. si res māles fuerīt intellecte ꝛ disciplinales sepate:optebit iō: vt disciplinales oīno sint cāe eaꝝ:qz fortasse alie sube erūt cāe:que nō sī sube que sustinēt. ix. ꝑdicamēta. Nec certificauerūt certissime:qz geometrice:que sunt de disciplinabilib^9. nō pūt carere materꝝ in suis diffōnibus absolute:q̄uis careāt spē māeꝝ.ꝛ be sunt res ad certitudinē: q̄ꝝ videreī sufficere radices q̄s ꝑmisim^9. igr accigamur ɔ eos qui tenēt sniam de disciplinabilibus.

¶ Caplm. III. De destruendo sententiam de disciplinalibus:ꝛ de ideis.

A

DIco igitur q̄ si i disciplialibus fuerit disciplinale sepatu; a disciplinali sensibili. tūc vel erit in sensibili disciplinale: vel non erit. Si aūt in sensibili non fuerit disciplinale:optebit tūc vt nec q̄dratū nec rotūdū nec mensuratū sit sensibile. Si autem nullū istoꝝ fuerit sensibile. tūc q̄o erit via ad stabiliendū suū eē:ꝛ q̄to minus ad imaginandū ea:? Initiū.n. nr̄e imaginationis de B sumit̄ ab esse sensibili. ita vt si eltimarem^9 aliquē boiez nullum eoꝝ sensisse procul dubio:ꝛ iudicaremus eum nō posse imaginare aliq̄ eoꝝ:nedum etiaz intelligere:q̄uis nos iam stabiliērimus: sicut circulum plura ex eis esse in sensibilibus. Si vero fuerit natura disciplinalis B. vt habeat esse in sensibilibus. tunc illis naturalibus:erit in sua essentia respectus:pp quē eēntie eorum vel erūt ɔueniētes in diffinitiōe ꝛ itētiōe cū separato vel non ɔuenientes. Si autē fuerit nō ɔueniētes cuz illo. tūc disciplinalia itellecta erūt alia ab eis que imaginamus ꝛ intelligimus:ꝛ ad stabiliēdū illa erit opus pbatione alia.ꝛ sic postea ɔsiderabim^9 de dispōne separationis eoꝝ. q̄. n. ipsi ꝓtermiserunt stabilire ea:ꝛ proposuerunt tractare de separatiōe eoꝝ nihil est. Si aūt fuerint cōuenientia ꝛ cōicantia illi in diffinitiōe: tunc B que ō illī sunt in sensibilibus necesse est:vt vel fuerit in eis nisi naturis:ꝛ diffinitiōe eoꝝ. Sed q̄o separabunī ab eo: qđ é eoꝝ diffinitio vel sit B pp aligd qđ accidit eis ex aliqua occasiōe.ꝛ tūc illa est ꝓparata ad B. q; diffinitōes eoꝝ non ꝓhibebūt B sequi ad illā. igr de modo illorum separatoꝝ erit:vt fiāt māles.ꝛ ō modo istoꝝ materialiū:erit vt separētur:ꝛ B est ɔiūi ei qđ tenent:ꝛ super qđ ɔstituūt radicē sue sniē: B aūt que fiūt pp aligd qđ accidit vel ege būt sepatis ad eē suū vel nō egebūt. Si āt egueriī separatis:sed nō egebūt alys sepatis a se: nisi pp naturas suas. tunc sepata egebūt alys sepatis. Si āt B nō egueriī separatis:nisi pp aligd qđ accidit eis:ita q̄ nisi illud accidisset illa nō egerēt sepatis vllo modo. nec sepata deberēt bre esse vllo mō:tūc accīs rei est qđ facit debere esse rei:qđ é ꝑus ea:ꝛ ita nō eget ea:ꝛ ponit separata egētia illis ad B vt possint bre eē. si aūt nō fuerit sic:sed fuerit q̄ eé separatoꝝ:facit debere esse sepatoꝝ cū illo accīte: tē accīs nō facit debere ea esse in alys:nec in suis:sed natura sepatorū est ɔueniens:si aūt fuerint nō egētia sepatis: tūc sepata nō erūt cāe illoꝝ vllo mō:nec ꝓncipia:ꝛ sequeī q̄ B separata sunt insufficiētia. Cōiūctū.n. materie ɔsequūtur vres ꝛ actiōes:que nō sunt in sepato. Quāta.n. differentia est inter figurā humanā simplicē:ꝛ iter figurā būanā vnā agētē. ¶ Miroꝛ ēt de eis qui posuerūt lineā in sua exīstētia expolatā a supficie:ꝛ pūctū a linea: quid é g̃ q̄ ꝓtigit ea in corꝑe naturali a natura vnitusciuisq; eorum facit debere B:sed silr deberet ea cōungere si eēnt separata:an alia virtus aia:an intelligētia:an creator. Deīde linea quo ꝑoz est corꝑe pfecto ꝑositate cāe:cū nō sit foꝛ^a eius. linea.n. nō est forma corꝑeitatis:q; nec est agēs ei^: nec finis eius. Sed saltez corꝑus pfectū ꝛ integrū dimē sionibus fit finis linee ꝛ alioꝝ. Nec ēt est yle eius. imo é quiddā qđ cōsequitur illud ꝑm B:qđ finitur ꝛ inciditur. ¶ Jllū ēt qui tz sniam de numeris comitatur: vt distinctiones reꝝ ponat varietatē ꝑm augmentū ꝛ diminutionem eoꝝ ēt:tunc diuersitas inter boīem ꝛ equum erit:q̄ vnus eoꝝ est plus:ꝛ alter minus. Minus autez sp é i eo qđ est plus. igitur vnus eoꝝ erit in alio. ¶ Et ex bis est etiā qui ponit vnitates eq̄les.ꝛ ita id in quo dr̄t pl^s ab eo: qđ est minus:erit ps eius:qđ est minus:ꝛ ex bis:é ēt g ponit vnitates ine q̄les:sed si ipse dr̄t diffinitōe. tūc nō sūt vnitates:nisi cōione nois. Si vo nō dr̄t diffinitione. sed postq̄ ꝓueniūt in diffinitiōe augentur ꝛ minuunt̄. tunc augmētū increméti eaꝝ est ꝓ aliquid:qđ é in eis in effectu:sic nūerus.ꝛ sicut vnitas est multitudo. ¶ Eos aūt qui tenēt sniam de nūero nūerali:ꝛ eos qui cōponūt ex eo formas naturaliū sequitur:vt faciant vnū de duobus

piū oiuz illoz est ynū:z q est discretū ab oib⁹ q̄ sunt:ipm solū ens nēce eē:z q ab ipo est p̄n̄ sui eē ois q̄ est. Dico igit̄ q cū eē rei bēat eē cū ea:tā B certissime oīsum est tibi. vñ dico q si ponerimus cātū z posuerimus ei⁹ cām z sue cāe cām:nō trī erit pole vnicuiq; cāe eē cām in infinitū. Causatuz.n.z eius cā z cā sue cāe si ꝓsiderenť singula fm cōpōnē sui adinuicē;pfecto cā cāe erit p⁹ cā absolute duoz alioz:z duo alia hēbūt cōpōnē cātionis ad illā:q̄ uis dr̄ant in B:q̄ vnū eoz est cātū mediāte aliq̄:z alterz est cātū nullo mediāte:q̄ nō fuit sic in p̄ nec i me⁹. Me diū.n.q̄ est cā,pria cāti:est cā vnius rei trī. Cātū vo ylti mū nullius rei est cā:vnūq̄q; igī ist oz triū bz ꝓprietatē. Sed ꝓpetas vltimi cāti est B q ipz nō est cā alicui rei z ꝓpetas alterius vltimi:est B q ipm est cā oi aly a se. ꝓprietas vo medy est q ipm est cā vni⁹ exmi:z est cātū alterius exmi:z idē est an sit ynū mediū an plura si fuerint plura:z idē ē an ordinanť finita aut infinita. Si.n.ordinatur multitudo finita:tūc yniuersa nūerositas q̄ ē iter duo exma erit q̄si ynū mediū:q; cōicat in ꝓpetate medy fm eōpōnē sui ad duo exma:vnicuiq; aūt duoz exmoz ē ꝓprietas. Silr ēt fiet si ordinet multitudo infinita:cui⁹ nō inueniat exmū:q; totū illud ifinitū erit fm ꝓpetatē medy:de q̄ si q̄tācūq; collectionē accepis:illa erit cā eē cāti alteri⁹:q̄ seq̄t z erit cāta pme:eo q gcgd est de illa collectione cātū:est ei⁹ a q̄ pdet eē toti⁹ collectioīs. Cuius aūt eē pendet a cāto:cātū est. Illa igī collectio est ꝑditio eēndi cātū altez:z est cā ei:z q̄to maioz collectionē accepe ris:tn iudiciū ifinitiōis remanebit. vñ nō pōt eē collectio cāz aliq̄z:in q̄ nō sit cā nō cāta:z cā p⁹. Nā totū infinitū eēt mediū sine exmo:qđ ē absurdū. ¶ Si gs aūt dixerit q cāe p̄cedūt cās sine fine remouēdo vtrūq; exmū: vel ita vt sint duo extrema:z iter ea sint infinita:B nō tollit nfam intētionē in q̄sumus.s.in stabiliēdo p⁹m cām.q̄uis eniz dicat B eē duo exma:z inter ea me⁹ sine fine. B trī dicit lingua trī:nō ex snīa quā teneat. Nā si exmū bz:finitū est i se:q̄uis ꝓsideās nō pueniat ad exmū ei⁹. Doc.n. in ꝓsideāte ē:nō in re ipsa. Altez vo eē finitū i se B vtiq; est ipz bre exmū.qđo g̃ vniuersitas q̄ est iter duo exma erit infinita exīte extremo. Illō igī exmū erit pus eo: qđ est ifinitū:z erit cā nō cāta:z B mō oñdi pōt q in oib⁹ ordinib⁹ caz finitio est:q̄uis p B nō ingramus nisi cās agētes. Tu aūt iā nosti in nālib⁹:q gcgd bz ordinē in nā finitū est:q̄uis B nō ptineat ad illos. Accedam⁹ g̃ nūc ad oñdēdā finitionē caz q̄ sunt ptes eēntie rei:z sunt pozes ea in tpe:z be sunt cāe que ꝑpo noie dicunť māles:z bec sunt de gb⁹ est res cui⁹ ipe sunt ps eēntialis. Per B aūt q dicim⁹ rē eē de re:oīno itellīgas itrasse in eē scōi aligd qđ erat rei p⁹.s.vel suba z essentia q̄ est rei p⁹:sic bō in puero: cū dr̄ q vir factus est de eo vel ps sube z eēntie q̄ est rei p⁹ sicut aer in aq̄:cū dr̄ q de ea fit aer. Sed p dictionē illā q̄ dr̄ B est de B cū fuerit posterius eo:ita vt B vbū de. nō significet aligd de eēntia p̄mi:nō intelligas nisi posterioritatē trī:vñ dico q rē eē de re nō ex intētione eēndi post rē:z ex intētione.s.q̄ in scōo est aligd de p⁹:z itra ei⁹ subam dr̄ duob⁹ modis:q̄z ynus sensus est vt p̄muz non sit id qđ est:nisi q; nā eius moueť pficiꝑ scōm.v.g.sicut puer nō est puer:nisi q; est in via pueniēdi ad virilitatē. Cū vo fit vir:nō corrūpit:sed pficit. Non enim remoueť ab eo aligd subale:vel ēt accītale nisi B q pendet de imperfectiōe:z de esse eius adhuc i po⁸:cū ꝓsideratus fuerit fm aliā pfectionē. Alteri⁹ vo sensus est vt p̄muz sit tale cuius nā sit nō moueri ad scōm:q̄uis comiteť illud ges ad recipiendū formā eius:nō ex mō sue gdditatis:z ex mō sustentātis suā gdditatē:ex quo cū fuerit scōm:nō erit de suba eius que est in effectu nisi fm intentionē de post:sed est de suba eius.s.pte que adiungit̄ po⁸:sicut in aq̄ cuz fit aer. Spoliať.n.a sua yle forma aqueitatis:z acquirit in ea fo⁸ aereitatis. p⁸ igī ps diuisionis:sicut notū est tibi: est vt acgrať scōo tota suba que est in ipso p̄. Scōa est vt pars eius:z destruať suba illa:q; igī scōa ps diuisiōis est q suba poz̄is fit in eo qđ est posteri⁹ q̄si ipsuz idē vel pars eius:z p⁸ est q totalitas sube p̄mi z pfectio adiungať ei:z fuit ēt sicut iā nosti ex ꝓdictis:vt id qđ est finitū i effectu nō habeat ptes infinitas in effectu siue sint ptes mēsurabiles siue intelligibiles:ita vt bēant ordinē:tūc B sufficit nobis:ne opus sit ostendere:an sit pole esse suba hui⁹ aut suba vsq; infinita:an nō sit pole. Si de scōa pte diuisionis manifestuz est q in ea ēt oz esse finitio. In p̄.n.nō est nisi po⁸ scōi pp oppositionē q̄ est iter formā ei⁹ z formaz scōi:z ipsa oppositio seruať in ꝑsiōe vtrarūq; rez.s. qm̄ ynaq̄q; eaz fit suba alteri⁹:q; B corrūpit in illā:z il la in istā:z sic certe nulla eaz est p eēntiā poz altera:z est pozitas eius p accīs.s.respectu individualitatis nō spāli tatis. Sed ob B nō est nā aque dignioz esse p̄n̄ aeris q̄z aer a quo:z sunt q̄si vicissitudinaria in eē. Illa.n.singularis.aq̄ pōt esse poz illo singulari aere. Nō nego aūt ꝓtingere illis singularib⁹ nō esse finē vel initiū:z nō est nr̄ sermo B q singularib⁹ ei⁹ sit initiū:z spālitati ei⁹. Nec q per accīs sit initiū z p essentiā. Puer.n.in q̄tū est puer nō pōt eē vir:ita vt sit ille puer z vir:z destruī id qđ intelligit per nomē pueri ad B vt sit vir. igī eē de puero ad vltimū est intentio de post. Itē q; nō loquiť:nisi q; de subiectis que sunt p accīs. Itē q; necesse est vt aq̄ ex qua fit aer vel sit elemētū ei aliq̄ mō vel nō sit. Si autē nō fuerit:tūc nihil valz tractare de eo. Sz si fuerit:tūc ñ oz vt cū aer ꝓuertiť a sua q̄litate actiua i aq̄eitatē fiat elemētū ei.s.qm̄ ipe nō ꝓuertiť a sua alia q̄litate ad B vt fiat elemētū alteri⁹ rei .v.g.a sua humiditate vt fiat elemētū ignis sine ꝓuersiōe sui in aquā. Deinde silr ignis est in alia q̄litate nō opposita ei in quā ꝓuertiť aer. igī cause māles nō ibunt i ifinitū sine reuersione. Ex positione.n.eius nō patuit ea debere reuerti oīno:z pole esse ea reuerti.ex q̄ inuiť possibilitas finitionis. Nō est aūt B ingsitio eius:imo eius inquisitio est eē finitionē:oñdamus igit̄ solutionē istaz qōnū dicē tes ꝓueniētius eē vt verbū magistri p̄mi non sit nisi de p̄ncipys sube:inq̄tū est suba:nō inq̄tū est suba cui accidit q nō ꝓstituit ei subaz nec pficit eā. vñ vbū eius fuit de eē subaz de suo elo:vel de subo illi vl de eē fm via spēi sube absolute:vl fm via eēndi pfectionē spēi sube:z ꝓuenientius est ēt vt vbū eius sit de eē nāli non artificiali. Oz cū ita sit:tūc elim est ps eēntialis in eē gñati:z ēt in esse eius qđ generať ex eo. Non intelligo aūt p essentiale vt sit necessariū ad eē cōpositi ex se z ex alio. Quia B ēt inest elo in gñationibus nō eēntialib⁹:sicut elemēto ad eē corpus albū. Sz intelligo p eēntiale. B.s.vt elim eē ptē sit aliquid eēntiale ei:z tūc nō ꝓstituet illud elemētū in effectu nisi fuerit ps illi vel fuerit q̄si est rei sua pfcō nālis:eo q illud iā pōt eē ps sube. Illius vo iudiciū est:sic iudiciū hui⁹:nisi fuerit elim qđ ꝓstituit absq; illo:z deide accidat ei fieri partē cōpositi ab ipso:z accīte:qđ est in eo:qđ nō est cōstituens ipm:nec pficiēs id qđ ꝓstituit. igī ipsuz eē partē est eēntiale respectu cōpositi:z nō eēntiale respectu suipi⁹:sz opz non auferamus ei suū eē partē. Cū aūt fuerit sic:tunc subm non erit libez ab vno istoz duoz.s.q; vel erit constitutū ab hac re vel ab alio equiualenti. erit igī q iā fuit in ea. igī ante acgsitionē forme habite iā erat in eo aliud qđ equiualet ei in ꝓstitutione eius:sz nō adiūgitur cū B. igī erit q iā acgsitio ex mā:z illa re erat suba q̄ destruiť cuz aduenit scōm:z est vna ps diuisionis aut erit q elim iā ꝓstituit nō p banc rē q̄ ꝓuenit:sed p formā nō pfectā q̄

Aristo. scdo metha,tc.7.

B

mis essentialib⁹ sicut iā nosti. vñ in eo qđ fit complexio p remotionē ꝺrų cōplonis:sz p puationē cōplexionis. B igī ps diuisionis nō est de diuisione quā explicauit p generationē aeris ex aq̄.ela.n.nō corrūpunť in suis spēbus in cōplexione sz ꝓuertunť. Nec est de diuisione quā explicauit p eē viz de puero. Doc.n.non ꝓuertiť:q; puer nō est pp destructionē viri. Sz illud ꝓuertiť.igī ex bis que cōmiscenť est quiddā qđ cōmisceť post destructionē cōplexionis:z q; cū ipe loquiť B nō loquiť de subo inq̄tū est subm nisi inq̄tū signat de B vbū eēndi aligd de aliquo. Notū est.n.q; B nō dr̄ de oi cōparatiōe generati ad suū subm. Si.n.fuerit de aptatis:ex qb⁹ fit aligd fm pfectionē:z nō bz nomē fm modū quo est aptatū:z nō sequitur illud pmutatio dispōnis sue que est ei ante exitum ad effectū:tūc nō diceť aligd esse de eo. Nō.n.dr̄ de boie eē vir:sed de puero. Puer.n.nomē est rei ex B q̄ est impfectus nec pficiť nisi ꝓuersionib⁹:z ēt fm viā ꝓcedēdi paulatim:z est impositū ei ad B vt itētio quā signat nomē de illo remoueať in exitu ei⁹ ad effectū. Nisi.n.estimeť in eo remotio alicuius rei que erat ei pp quā merebať nomen nō diceť aligd esse de eo:accidit igī ex B:vt cū cōparatio fuerit generati ad subm in eo qđ nō bz nomē nō sit intra hanc diuisionē:z accidit etiaz ex B vt cōparatio ad subm sit p accīs nō p eēntiā. Puer.n.inq̄tū est puer nō pōt eē vir:ita vt sit ille puer z vir:z destruiť id qđ intelligit per nomē pueri ad B vt sit vir. igī eē de puero ad vltimū est intentio de post. Itē q; nō loquiť:nisi q; de subiectis que sunt p accīs. Itē q; necesse est vt aq̄ ex qua fit aer vel sit elemētū ei aliq̄ mō vel nō sit. Si autē nō fuerit:tūc nihil valz tractare de eo. Sz si fuerit:tūc ñ oz vt cū aer ꝓuertiť a sua q̄litate actiua i aq̄eitatē fiat elemētū ei.s.qm̄ ipe nō ꝓuertiť a sua alia q̄litate ad B vt fiat elemētū alteri⁹ rei .v.g.a sua humiditate vt fiat elemētū ignis sine ꝓuersiōe sui in aquā. Deinde silr ignis est in alia q̄litate nō opposita ei in quā ꝓuertiť aer. igī cause māles nō ibunt i ifinitū sine reuersione. Ex positione.n.eius nō patuit ea debere reuerti oīno:z pole esse ea reuerti.ex q̄ inuiť possibilitas finitionis. Nō est aūt B ingsitio eius:imo eius inquisitio est eē finitionē:oñdamus igit̄ solutionē istaz qōnū dicē tes ꝓueniētius eē vt verbū magistri p̄mi non sit nisi de p̄ncipys sube:inq̄tū est suba:nō inq̄tū est suba cui accidit q nō ꝓstituit ei subaz nec pficit eā. vñ vbū eius fuit de eē subaz de suo elo:vel de subo illi vl de eē fm via spēi sube absolute:vl fm via eēndi pfectionē spēi sube:z ꝓuenientius est ēt vt vbū eius sit de eē nāli non artificiali. Oz cū ita sit:tūc elim est ps eēntialis in eē gñati:z ēt in esse eius qđ generať ex eo. Non intelligo aūt p essentiale vt sit necessariū ad eē cōpositi ex se z ex alio. Quia B ēt inest elo in gñationibus nō eēntialib⁹:sicut elemēto ad eē corpus albū. Sz intelligo p eēntiale. B.s.vt elim eē ptē sit aliquid eēntiale ei:z tūc nō ꝓstituet illud elemētū in effectu nisi fuerit ps illi vel fuerit q̄si est rei sua pfcō nālis:eo q illud iā pōt eē ps sube. Illius vo iudiciū est:sic iudiciū hui⁹:nisi fuerit elim qđ ꝓstituit absq; illo:z deide accidat ei fieri partē cōpositi ab ipso:z accīte:qđ est in eo:qđ nō est cōstituens ipm:nec pficiēs id qđ ꝓstituit. igī ipsuz eē partē est eēntiale respectu cōpositi:z nō eēntiale respectu suipi⁹:sz opz non auferamus ei suū eē partē. Cū aūt fuerit sic:tunc subm non erit libez ab vno istoz duoz.s.q; vel erit constitutū ab hac re vel ab alio equiualenti. erit igī q iā fuit in ea. igī ante acgsitionē forme habite iā erat in eo aliud qđ equiualet ei in ꝓstitutione eius:sz nō adiūgitur cū B. igī erit q iā acgsitio ex mā:z illa re erat suba q̄ destruiť cuz aduenit scōm:z est vna ps diuisionis aut erit q elim iā ꝓstituit nō p banc rē q̄ ꝓuenit:sed p formā nō pfectā q̄ est ei p nām quā bēbat:inq̄tū ꝓstituit māz trī:sz nōdum acgrit id qđ est cā finalis hui⁹ fo⁸ p nāz:erit igī q acgrit suba:sz nō acgrit pfecta nālr. Cū aūt illa pfectio fuerit pfectio ei⁹ p nām:q̄uis vtus nālis sit p̄n̄ mot⁹ ad pfcōnē q̄ est p nām:sequit tūc necessario q aliq̄ tps erit in quo B nō erit fm suā itegritatēnālē pp aligd ipediēs ipm:qđ est in ipso cū illud moueť nālr ad illā pfcōnē:sequit igit necessario in hac parte diuisionis: vt q; est aptū moueať ad pfectionē. Jā igī manifestum est q oēs modi essendi subaz fm hāc ꝓsideratione ꝓtinenť sub aliq̄ istaz duaz partiuz diuisionis necessario. Silr in oib⁹ modis essendi aligd ex aliq̄ illud qđ est receptibile in vtrisq; partib⁹ erit pars eēntialis fm respectū sui in se:z fm respectū sui etiā ad cōpositū. ¶ Pōt aūt aliqs dr̄e posse eē vt vtus nālis nō moueat ad suā pfectionē pp defectū alicui⁹ extrinseci: z pp ipediēs z phibēs:explū p̄mi est defect⁹ lumis solis in granis z in seminib⁹. Scōi exemplū est langozes extenuantes corpa:sed rūsio ad B B est q vbuz p̄mi doctoris de B nō est:q oīno moueať in effectu:sz q; si nō fuerit aligd ipediēs nām:z occasiōes nāles fuerint nālr adiuuātes ei⁹ nām moueať ad pfcōnē:z B fm viā ꝓcedendi. Jā g̃ manifestū est q cetere ptes diuisiōis nō itēdunť in hac ingsitione:sz ps ꝓdicta. B.n.iudiciū nō est certū de relīgs pnīb⁹ diuisiōis. Pōt.n.B eē in nō eēndo subas. vz. cū posuerimus subm qđ icipit z nō cessat acgrere aptitudinē:post aptitudinē ad res accītales sine fine:sic lignuz qđ cū figurať aliq̄ figura aptať p B ad aligd:z cū ei⁹ aptitudo exit ad effectū:itez aptať ad aliud:silr z aia in apprehensione itelligibiliū:z vt q; in ꝓuersionib⁹ nālib⁹ nō ꝓbibeať B itentio. Sed solo qōnis de B q; res fiunt ex eīs z de B q; est fm ynā duaz partiuz diuisionis patebit ex bis q̄ ꝓdicta sunt:qm̄ elim p se solū nō est aptū recipe formā vegetationis z aialitatis:sed acgrit sibi aptitudo illa pp q̄litatē q̄ venit in illud ex cōmixtiōe:z cōploni ꝓtingit in eo sine dubio aliq̄ ꝓuersio in aliud sibi nāle: q̄uis nō ꝓstituat illud:igī cōparatio ei⁹ ad formā cōplonis est de illa pte diuisiōis q̄ é de ꝓuersiōe q̄ cū agsita fuerit i cōplone:tūc receptio fo⁸ aiatiōis ab illo fiet pfcō illius acgsiti in cōplone:z pp eā nā mouebit ad illaz. igī cōpatio ei⁹ ad formā aiatiōis est sic cōpatio pueri ad viz:z pp B nō corrūpeť fo⁸ aiatiōis ad B vt fiat cōplo trī:sic puer nō é de viro:sz corrumpit cōplo ad B vt fiat fo⁸ simplex:quēad modū aq̄ ꝓuertiť in aerē. aial.n.nō est elim sube elo:z sed ꝓuertiť in illa:eo q illa sunt simpli⁸. igī cōplo z simplicitas vicissitudinanť in subo. Simplicitas vo non ꝓstituit subaz elo:z:sz pficit nāz cuiusq; eoz:inq̄tū est simplex:z ob B ignis é purus ignis pp q̄litatē q̄ est i eo comitās suā fo⁸ᵃⁱᵃ:z silr ynūq̄q; eloz.gñatio igī aialis pdet ex duabus gñationib⁹ ynīusc̄uisq;:q̄z est iudiciū p priū debito diffōnis:z tō ꝓtinet in ynaq̄q partiū diuisionis predictarū. ¶ Sed ꝓtra qōnē q accidit de B q; ipe nō accepit de elis nisi fm B q; vsus erat dre aligd ee de aliquo non fm acceptionē q nō erat i vsu. rūsio est. B.s.q; iudiciū rez nō variať pp noīa:sz nos debemus attēdere sensuz eoz. igī itelligamus z sciam⁹ itentionē eoz. Dico igī de intentione eū q; subm ex q̄ est res cū fuerit p̄mus tpe fm B qđ est pus bz ꝑpetatē q̄ nō est ei cū iā acgsitum fuerit illud:z B est aptitudo oīmoda nec gñať suba ex eo nisi pp aptitudinē suā ad recipiendū formā eius. Cū vero moueť aptitudo pp exitū ad effectuz est suba:z in B potest dici q; sit gñata ex eo. Sed si nō fuerit nomē ex modo aptitudis sed suū nomē fuerit sumptū ex seipso fm qđ erat qñ non ꝓcedebať ex eo gñari aligd:tunc illud nomē non erit nomē ex q̄ ꝑdeat itentio gñationis. Cū aūt nō fuerit ei nomen fm aptitudinē:tūc nō poterit verbo exprimi: q̄uis

intentio eius acgsita sit in eē: Si aūt intētio q̄ est noiatio fuerit acgsita nō noiato: tūc suū iudiciū in intētione3 erit iudiciū illi⁹: cūvis penuria nois ꝓhibeat iudiciuz de eo: ⁊ de noie eē vnū iudiciū. Si igr̄ acceperimus descriptionē ꝓ illo noie si esset positū: tunc poterimus loqui de oi re q̄ gnāt de eo qō est ei mā. v. g. Possumus. n. dicere q̄ aia sciens fit de aīa insciā: apta tri ad sciam nisi ꝓ obideat q̄ verbū accipī in eo qō est ꝑter intentionē gnationis q̄ est in suba. vñ non possumus ꝛcedere dici q̄ aia sciens gnāt de aia apta ad sciam. Sz B sine dubio ꝛcedit i substātys. Nā iudiciū videre locutionis de illis non variat in ipsis substātys: nec i substātys cū suis disponib⁹. Qaūt dic̄ille hō: q̄ aligd gnari ex aliq̄ est fm intentionē de post: q̄uis sit q̄licūq; mō itentio de post: nō tn̄ erit ꝑter gnari q̄ nos intelligimus. In oi. n. gnatione alicui⁹ de aliq̄ necesse est gnātū esse post illud ex quo gnāt. Nō aūt ob aliud ꝑtermisit ⁊ refugit log de post magr̄ ꝑmus: nisi vt nō putaretur eē ibi itentio tn̄ posterio⁹itatis sic in exꝑplo in qō induxit ⁊ exposuit. Cū. n. fit aligd de aliq̄ ex hac itētione q̄ est post illō sic vt remaneat ei aligd de sua suba q̄ erat ei pus: ⁊ est ét in suba scdi: tūc nō erit tn̄ ex itētione de post: sz erit id de quo erat nr̄ sermo. Et aūt qui dicit magistruz p̄m dixisse de elo qō est p accns: nō de elo qō est p essentiā ia accidit deceptio ob B q̄ eē elm gnationis: nō est id qō eē elm exñtie vno respcu: cuius idē sit p eentiā. Elm. n. p eentiā: gnationi est eē ꝛūcta po⁹: ⁊ elm p eentiā exñtie ē eentia ꝛūcta effectui: ⁊ vniuqōq; istoꝝ est elm p accns ei cui est elm p eentiā. Sz vbū ei⁹ est de elo q̄ est gnationi: nō q̄ est exñtie: igr̄ nō accepit elm nisi fm q̄ est p accns vni elo; qō est gnatiōi initiū exñtie: qn̄ puer nō est elm exñtie viri nec fit de eo exñtia viri: sz est elm ad fiēdū vi; ⁊ de eo fit vir. ¶ Si gs aūt dixerit q̄ cū ꝑmus magr̄ nō fuit locutus de pncipys sube absolute: tunc q̄re ꝑtermisit elm qō est sube in exñtia eius: sic̄ subm celi: ⁊ adhesit tn̄ elo qō est sube fm q̄ gnāt: rndebimus ad B: q̄ elm exñtie celi est ps ei⁹ q̄ est cū eo in effectu nec dubitamus finita ⁊ eē in effectu ea q̄ sunt in eo q̄ est finitū exñs in effectu. Sz ei q ia ad B puenit vt nouerit hāc sciam ⁊ cognouerit cetera q̄ ꝑdcā sunt nō dubitabit an cāe sint finite vl infinite: sz dubitabit an silr fit in elis q̄ sunt i po⁹ vnū post aliō: ⁊ sunt diuersa ꝓpingtate vl elōgatiōe. Sz ꝫ qōnē vltimā de B qō or̄ de aq̄ ⁊ aere rndere faciliꝰ erit ei q̄ cognouit ea q̄ dixim⁹ de elis in libꝛo de gna. ⁊ cozrup. q̄uis sermo nr̄ B est de gnatiōe rei ex re p eentiā: ⁊ ois alteratio q̄ est p eentiā est fm vnā ꝓietatē tn̄. igr̄ id qō est de aliquo p eentiā cozrūpī in illud necessariꝰ: ⁊ illud aliud sil⁹: vniuersitas igr̄ alterationū cōprehensa est. q̄re ois ordo deditus est duobus extremis ab vno quoꝝ fit reuersio in alteꝝ. igr̄ iā solute sunt oēs ꝑdicte qōnes.

¶ Caplm. III. De oñdē⁹ finitas eē cās finales ⁊ formales ⁊ de stabiliēdo ꝑmū p̄m⁹ absolute: ⁊ cāis ꝑmis abs⁰: ⁊ de cā p̄a ꝓprie: ⁊ de oñdē⁹ qd sit cā p̄a abs⁰ q̄ est cā oiuz cāz.

Quod finite sint cāe finales ia3 patuit tibi ex eo loco in q̄ ostendimus eas eē ⁊ solumus qōnes factas de illis. Cā. n. finalis cum stabilit̄ suū eē: stabilit̄ ét ipsaz finitā eē. Cā. n. pfectiua est pp quā cetere res sunt: ⁊ ipsa nō est pp aligd aliud. Si. n. post vnā cām pfectiuā eēt alia cā pfectiua: tūc p⁹ eēt pp scdaz: ⁊ ita p⁹ nō eēt cā pfectiua. Posita aūt fuerat cā pfectiua. cū igr̄ fuerit fict⁹ qui ꝛcedit cās pfectiuas: ⁊ destruit nāz bonitatis: q̄ est cā pfectiua: eo q̄ bonitas est q̄ pp seipsaz q̄rit̄: ⁊ pp quā cetere cāe q̄runt. Luz aūt fuerit res q̄ q̄rit̄ pp aliā: tūc illa erit vtile nō bonū vere. vñ manifestū est q̄ ex B q̄ cāe pfectiue dīt esse nō finite: remouet eē cās pfectiuas. Qui. n. ꝛcedit q̄ post vnā quāqz pfectionē est pfectio: B iā destruit actionē intellect⁹ Per se. n. notū est q̄ discret⁹ q̄sqz nō facit id qō facit p intellectū: nisi q; intēdit aliquē finē adeo: q̄ si aliq̄s ex nobis egerit aligd in q̄ nō bz aliquē finē ꝓpositū: diceē stultus: ⁊ diceē agere nō fm q̄ est hīs intellectū: sz q̄si sit bruti aīal. Postq̄ aūt B ita est: neēe est: tūc vt ea q̄ facit discretus fm qō est discretus sint terminata acquirentia sibi per seipsa fines propositos. Qz autem actio intelligibilis nō est nisi terminata p finē B nō ē actiōi itelligibili ex mō q̄ est actio itelligibilis: sz ex mō q̄ ē actio in q̄ agēs itēdit finē: igr̄ est sic ex B q̄ ipe ē itēdēs finē. Sz B q̄ ipe est itēdēs finē, phibet vnicuiq; fini eē finē. igr̄ manifestū est nō eē vez̄ dr̄e q̄ post vnūquēq; finē sit finis. Actiões. n. nāles ⁊ aīales notū ē ex alys locis eē pp fines. ¶ Cā ét q̄ est rei formalis facile sciri ꝑt eē fi⁹ ex his q̄ dcā sunt in log⁹: ⁊ forꝝ assis sciēē ex diffōne ptiū q̄ sunt rei in effectu fm ordinē ei⁹ aliquē nālē: ⁊ ex B q̄ forꝝ rei integra vna est ⁊ q̄ multi⁹ cadit in eā pp cōitatē ⁊ ꝓpetatē: q̄ cōitas: ⁊ ꝓpetas ꝓtinet ordinē nālē: q̄ gd aūt hz ordinē nālē iā sciturꝰ eē finitū. Considerare igr̄ B tm̄ mō: sufficit ne sit opus ꝓlixitate. Incipiā g̃ ⁊ dicā q̄ cū dr̄ p̄m⁹ p̄m⁹ agens: vel p̄m⁹ p̄m⁹ absolute: neēe est eē vnū. Cū aūt dr̄ cā p̄a mālis: ⁊ cā p̄a formalis ⁊c. hꝺ. nō est neēe esse vnū: quēadmodū B dz in neēe eē. Nulla. n. ea3 est cā p̄a absolute. Sz neēe eē est p̄m⁹ ét illaz ꝓmaz. ex B igr̄: ⁊ ex eo q̄ ꝑdximus manifestū est q̄ necesse eē vnuz nūero est: ⁊ patuit q̄ gcgd aliud est ab illo cū ꝓsideraī q̄ se est poſe in suo eē: ⁊ iō est cātū ⁊ pene inotuit q̄ in cālitate sine dubio puenit ad ipm. vñ gcgd est excepto vno: q̄ est sibiipi vnū: ⁊ ente q̄ē sibiipi ens est acgrēs eē ab alio a se p q̄ est sibi eē nō p se: ⁊ B ē itētio de B q̄ res ē cāta. s. q̄ ē recipiēs eē ab alio a se: ⁊ hz puatōez q̄ certificaī ei in sua eēn⁹ abs⁰ nō q̄ certificeē ei puō pp suā foꝝ⁹ abs⁰ sua mā vel pp suā mām abs⁰ sua foꝝ⁹. sz p suā totalitatē. igr̄ si sua totalitas nō fuerit sil⁹ cuz debite eēndi datoꝛe eē: tūc si posset ipz remotū ab ea de bebit eē puō ei⁹ sua totalitate: q̄ ē oppositū ad ipaz eē a datoꝛe eēndi ipaz cū sua totalitate: igr̄ non erit aliq̄ pars ei⁹ cui⁹ eē ꝑcedat alterā fm ꝛsideratiōnē hui⁹ snie. Sz q̄ nec mā ei⁹ nec foꝝ⁹ ei⁹ si fuerit hīs mām ⁊ forꝝ⁹ mā. Totuz igr̄ respcu p⁹ cāe creatū est. Sz dare eē ei q̄ est ab ipo nō est tale dare eē q̄ oīno ꝓhibeat puationez a subiz rez: sz ē tale eē q̄ ꝓhibeat puationez abs⁰: ⁊ ē ei eo q̄ ꝑt sustinere eternitatē: ⁊ B ē creatio abs⁰: ⁊ eē abs⁰lutū nō esse aligd. Oē. n. q̄ cepit ab illo vno ē: ⁊ illō vnū ē dās ei icēptionē: eo q̄ id q̄ icipit ē id q̄ ē post nō eē. Sz si illō post fuerit tpale: tūc ꝑcedet illō aī: sz remouet B añ illō: cū illō icipit eē: erit igr̄ res appꝛopꝛiata: sic q̄ cā ꝑcessit añ: ⁊ nī ē nūc: igr̄ nō ꝓueniet eē aligd nisi añ illō fuerit aligd aliud q̄ destruat ipa iā eēnte igr̄ icēptio de nō abs⁰ q̄ ē creatio erit cassa nō hīs intellectū: igr̄ post q̄ ē B: ē post q̄ ē p eentiā: q; id q̄ ē rei ex seipa ꝑtis ē eo q̄ est ei ex alio a se. postq̄ aūt est ei ex alio eē: ⁊ debitū eēndi: tūc hz ex se puatiōez ⁊ possibilitatē ⁊ fuit ei⁹ puatio añ esse ei⁹ post puationē eius priozitate ⁊ posteriozitate: p essentiā igr̄ ois res excepto primo est postq̄ nō fuit ens q̄tū in se est.

¶ Caplm. IIII. De ꝓpetatib⁹ p̄mi ꝓncipy q̄ ē necesse eē.

Iam stabilitū est esse aligd q̄ necesse est esse: sz stabilimētū ei⁹ fuit p B q̄ neēe esse vnū est: igr̄ ei q̄ est neēe esse nō cōicat aliqd in suo ordine. igr̄ nihil est ꝑter ipm q̄ sit necesse esse. Postq̄ aūt nihil ꝑter ipm est necesse esse: tūc ipm est ꝓncipiū debēdi eē oē q̄ est q̄ facit debere ipm esse debito primario vel mediāte alio. Sed postq̄ esse ois q̄ est ꝑter eū est ab ei⁹ esse: tunc ipsum est

primū. Nō itelligī aūt p primū itētio q̄ addaī ad debitū sui eē: ita vt p B multiplicet debitū sui eē: sz itelligī p B respect⁹ rlonis sue ad id qō est ex se. Scias aūt q̄ cum nos dixerim⁹ ⁊ phauerim⁹ q̄ necesse eē nullo⁹ multiplicaī: ⁊ q̄ eentia ei⁹ ē pure vna purissima vā: nō itelligim⁹ p B q̄ ab ipo remoueaī oia q̄ sūt: ⁊ q̄ nō bēat rlones ad ea q̄ sunt: B. n. ipse est: ab oi. n. qō est negan̄ multi ⁊ diuersi modi eēndi: q; gcgd est ad alia q̄ sūt hz aliquē modū rlonis ⁊ cōparatōis: ⁊ ꝑcipue id a quo fluit oē eē: sz p B q̄ dicim⁹ ipz eē vni⁹ eentie q̄ nō multiplicaī itelligim⁹ q̄ ipz ē: sicut in sua eentia: ⁊ deide ꝓsequunt ipz vl rlones affirmatiue ⁊ negatiue multe ⁊ ipe sūt comitates eentiā ⁊ sūt cāte eentie ⁊ sūt post eē eentie: nec sūt ꝓstimētes eentiā nec sūt ps ei⁹. ¶ Siga ät dixerit q̄ si ille fuerit cāte: tūc ill⁹ erit ét alia rel⁹ ⁊, pcedet B vsq; i infinitū nos inūgemus ei vt ꝓsideret id qō certificauim⁹ de hꝺ in capite relationū vbi voluim⁹ oñd ere q̄ rel⁹ puenit ad finē ⁊ ibi solueī ei⁹ qō. redibo igr̄ ⁊ dicā q̄ ꝑmū nō hz gdditatē nisi vnitatē q̄ sit discreta ab ipsa. Dico. n. q̄ necesse eē nō ꝑt hr̄e gdditatē quā comitet necessitas eēndi: ⁊ icipiēs a capite: dico q̄ necesse eē iā itelligit ipz necesse eē vt vnuz: ⁊ iā itelligit ipm vnū: ⁊ iā itelligit p B q̄ ei⁹ gdditas ē. v. g. hō vel aliq̄ alia3 suba3 q̄si ille hō sit neēe eē: sic̄ iā itelligī vnū q̄ ē aq̄ vel aer vel hō ⁊ ē vnū. Jā aūt poteris ꝓsiderare ⁊ scire B ex eo loco in quo accidit diuersitas snia3 in nālib⁹. s. q̄ ꝓncipiū vel est vnū vel multa. Quidā. n. ex eis posuerūt ꝓncipiū vnū ⁊ q̄dā multa. Qui aūt posuerūt vnū: q̄dā posuerūt ꝑmū ꝓncipiū nō eentiā vni⁹: sed id qō est vnū sicut aqua vel aer vel ignis vel alia hꝺ. ⁊ q̄dā posuerūt ꝓncipiū eentiā vnius inquātū ipsum est vnum: nō aliquid cui accidit vnū. vñ dr̄ia est iter quidditatē cui accidit vnū vel ens: ⁊ iter ipm vnū vel ens inquātū ē vnuz. Dico igr̄ q̄ necesse eē nō ꝑt eē eiusmodi vt sit in eo cōparatio: ita vt sit ꝑ gdditas aliq̄ que sit necesse esse: ⁊ illi gdditati sit itētio aliq̄ ꝑter certitudinē ei⁹: q̄ itētio sit necessitas eēndi. v. g. Si illa gdditas eēt hō: tūc hoiez eē eēt aliud eē q̄ ipz eē necesse eē: ⁊ tūc nō poſet eē gn B q̄ dicimus necessitas eēndi vel eēt B certitudo vl nō eēt: absurdū ē ät vt huic itētioni nō sit certitudo q̄ sit ꝑter ipaz gdditatē q̄ ē rei. B igr̄ itētio si accipit B nō nō erit gen⁹. Tu ät iā plene nosti B i log⁹ ⁊ nosti ēt in log⁹ q̄ cū dicim⁹ ois vnitas nō ē: it elligim⁹ eē appꝛopꝛiatū: q; nō hz certitudinē aliā nisi vnitatē: tūc ō B q̄ dicim⁹ ō diffōne sube: q; ipsa ē ens nō in subo. itētio ē q̄ ē res de q̄ dr̄ q̄ est nō in subo: ita vt ens nō in subo ꝑdicet de ea: ⁊ bēat in seipsa gdditatez sic̄ hō lap⁹. ⁊ arboꝛ. Sic igr̄ oz imaginare subaz ad B vt sit genus. pbō ät q̄ iter B duo sit dr̄ia: ⁊ q̄ vnū eoꝝ sit genus ⁊ nō altez ē B. s. q̄ de idiuiduo alicui⁹ hois cui⁹ eē ignorat pōt dici q̄ ipm sine dubio mō nō est in subo: sz vt sufficere q̄ assignatur imus de B cū loḡbamur de logica.

¶ Caplm. V. In quo q̄si affirmat ⁊ repetit q̄ ꝓteryt ad ostēdēdā vnitatē de necesse eē: ⁊ oēs ꝓprietates eius negatiuas fm viam concludendi.

Opus est vt repetam⁹ vbū de B q̄ certi tudo ꝑmi ē ipsi tn̄ ⁊ nulli alt̄. vn⁹. n. iquātū ē necesse eē ē id q̄ ē ipe: ⁊ ei⁹ eentia: ⁊ B ītētio ē attributa illi vel pp eentiā illius itētiōis vel p aliā cāz: veluti si id q̄ est necesse eē sit aligd. v. g. B hō: tūc necesse ē vt B vel ille sit B pp būanitatē: ⁊ q; ē hō vel nō sit. Si ät pp B q̄ ē hō eēt B hō. tūc būanitas iudicaret eē būc tn̄. Sz si būani-

tas alq̄ ꝑter hūc:tūc nō iudicat humanitas eē hūc. B aūt nō ē fact⁹ B:nisi ꝓp aliā cās ꝑter hūanitatē. Silr ē dispō certitudis de neče eē. Si.n. ipsa p seipsaz fuerit B sigtū: tūc ipole ē vt illa certitudo sit alq̄ nisi illi:aliogn ipa certitudo nō eēt B. Si vo certitudo b⁹ itētionis fuerit huic sigto nō ex seipo:ſz ex alio a se nec ipz ē ipz:nisi qz ipz est B itētio:tūc ꝓpriū eē ei⁹ erit acgsitū ab alio a se:ꝛ sic non erit neče eē:qđ ē ipole. igr certitudo de neče eē: ē vni trīq̄ ē neče eē:qūo.n. gdditas expoliata a mā erit duabus exītys. Duo.n. nō sūt duo nisi vel ꝓp itētionē vel ꝓp sustinēs itētionē. vel ꝓp id in quo sūt ꝛ locū: vel ꝓp bozā ꝛ tps:ꝛ oio ꝓp aliquā cāz. q̄cūq; āt duo dīnt nō ꝓ itētionē dīnt p aligd qđ accidit itētiōi ꝛ ē adiūctū ei. gcgd āt nō hz eē nisi eē itētiōis:nec pēdet ex cā extrīseca nec ex dispōne extrīseca in quo differet ab alio sibi ꝓsili: Illō igr nō ē ei cōicās ī sua itētōe. igr ꝑ nihil ē eq̄le. Itē dico q⁹ necessitas eēndi nō pōt eē itētio i q̄ cōicet aligd aliō a se vlo mō:ita vt sint ꝛueniētia i certitudinib⁹ ꝛ ſpēb⁹ nec sint diuersa certitudinib⁹:ꝑ⁹ āt ē q⁹ necessitas eēndi nō habz gdditatē sibi adiūctā nisi ipaz necessitatē eēndi. vñ ī certitudine necessitatis eēndi nō pōt eē diuersitas posteq̄ ē necessitas eēndi. Itē necesse ē vt id in quo dīnt singula q̄ sūt necesse eē post ꝛueniētia in necessitate eēndi sit aligd qđ ē vel vnicuiq; ꝛueniētiū in ea p qđ dīrat vnūqđq; ab alio vel nō sit alicui vel sit aligb⁹ ex illis ꝛ nō sit aligbus nisi ei⁹ puatio. Si āt nō fuerit alicui nec fuerit B aliquid ꝓpter qđ accidit diuersitas post ꝛueniētia cū in certitudinib⁹ nō sit iter ea diuersitas:tūc sūt ꝛueniētiū certitudinū. Jā āt dixim⁹ diuersas eē certitudies eaz: posteq̄ cōi cauerāt ī eo. Si āt fuerit aligb⁹ ꝛ aligb⁹ nō. v.g. ita q⁹ vnū eoz discretū sit ab alio:tūc hz certitudinē necessitatis essendi ꝛ ipaz aligd aliō qđ ē ꝺditio discretiōis:ꝛ silr ē alq̄ certitudo necessitatis eēndi:ſz cū ꝓuatiōe ꝺditiōis q̄ ē illi qđ ñ fit discretū ab B nisi ꝓp hz ꝓuatōez:qz nō ē B aliqđ aliud nisi ꝓuatio ꝓp qđ discernaz ab alio. igr ex mō necessitatis: eēndi ꝛ certitudis quā hz ē B q⁹ ſtabilit exīs cū ꝓuatiōe ꝺdnis q̄ segz illō. ꝓuatio vo nō hz itētionem acgsitā in reb⁹:aliogn eēnt i aliq̄ itētōes ifinite: ea.n. q̄ ab aliquo remouent ifinite sūt cōparatiōe ipoz q̄ ō ipo affirmant: de qb⁹ fierēt negōes ifinite. Nō pōt āt eē gn aut necessitas eēndi sit certificata scō sine additiōe q̄ ē ei aut nō. Si āt nō fuerit tūc erit q⁹ sine illa nō bēbit necessitatē eēndi ꝛ ꝺdō ī necessitate eēndi erit in altero. Si vo fuerit:tūc additio erit ēt supflua ꝛ nō erit de necessitate eēndi:ꝛ cū B erit cōpositū. Sz necesse eē est nō cōpositū. Si āt fuerit vnicuiq; eoz. aligd p qđ discernaz ab altero:tūc B iudicat cōpositionē in vnoquoq; eoz. Itē nō pōt eē ēt gn aut necessitas eēndi sit pfecta ab vnaquaq; duaz additionū: vel sit B ei ꝺdō p quā pficiat. Si āt fuerit pfecta absq; additiōib⁹:tūc ī necessitate eēndi nō ē diuersitas p eēntiā:ſz p accītalia q̄ ꝺsequunt. Jd āt qđ est necesse eē:iā extiterat nō egēs ad suā exīntiā illā ꝺnītibus. Si āt nō pficit sine illis:tūc necessario aut nō pficiet sine illis ad hūdā certitudinē necessitatis eēndi:aut necessitas eēndi erit itētio certificata in seipsa: ita vt nec illa duo nec alterz sit iter idēptitatē ei⁹ ſz q⁹ ē necesse eē. ſz est necessariū vt sit ei acgsitū eē cū aliquo eoz. v.g. sīc yle:cuius ſubalitas:q̄uis sit ī diffōne sue yleitatis: tū suū eē in effectu nō ē nisi ꝑ hāc formā vl̄ aliā. colorē quoq; q̄uis dria nigredis nō ſtituit iquātū ē color nec dria albedis tū vnaq̄z eaz ē ei q̄si cā ad eēndū i effectu ꝛ ad hūduz eē nec vna eaz tū ē cā ei⁹. Sz q̄cūq; euenerit q̄uis illa sit in vna dispōne:ꝛ B i alia. Si āt fuerit res ſz iudiciū ꝑmi modi. tūc vnūqđq; eoz erit itrās i ſtitutionē necessitatis eēndi:ꝛ erit ꝺdō in illo. igr vbi fuerit necessitas eēndi oportebit vt illa sit cū eo. Si āt fuerit ſz iudiciū itētionis ſcē:tūc necessitas eēndi egebit aliquo p qđ bēat eē. eēt igr necesse eē q⁹ posteq̄ affirmarez ei itētio:q⁹ ipz ē necesse eē:egeret alio p qđ bret eē:qđ ē icōueniēs. Sz i colore ꝛ yle nō euenit ſz hāc formā:yle.n. iquātū ē yle ꝛ color iquātū ē color ē aligd:ꝛ iquātū ē ens ē aligd. ponam⁹ igr q̄si color B necesse eē ꝛ dria nigredis ꝛ albedis ibi. ponam⁹ B id quo appropriat vnūqđq; positoz b:ꝛ sīc yna queq; dria ꝛ albedis ꝛ nigredis nō recipiēt ad faciēdū colozitatē eē colozitatē:sic oz vt ꝑtas vniuscuiusq; istoz duoz positoz nō sit aligd ad ſtabiliēdū necessitatē eēndi. Sz ibi due drie recipiūt ad faciēdū colorē bre eē. ſ. ad B vt color sit aligd:ꝛ supra B q⁹ ē color. ꝛ isup aligd aliō: B āt B nō ē po⁹ q̄n necesse eē:iā ē ſtabilitū eē. imo ipz est ſtabilimētū eēndi. Sz eē est ꝺdō in ſtabilienda gdditate de necesse eē. vel ipz ē ipz cū ꝓuatiōe ꝓuatiōis vel ꝓhibitiōe destructiōis. In colore āt eē ē ꝓns q⁹ segz gdditatē q̄ ē color. igr gdditas q̄ ꝑ seipsaz ē color iuenit sigta in effectu iuēta p eē. Si āt eēt ꝑtas nō cā ēt̄ ad ſtabiliēdaz gdditatē necessitatis eēndi. ſz iquātū acgrit sibi eē ꝛ esse eēt aligd ꝑter illā gdditatē veluti id qđ ē ꝑter gdditatez colozis. tūc ꝓcederet B ſz ꝛsideratione ceteraz: rez communiz discretaz suis dīntys:ꝛ oio diuersaz itētionib⁹ diuersis:ſz oportuit vt eē esset acgsitū ad B vt esset eius necessitas. igr ꝑtas est sic q⁹ in aliquo idigeret ea i quo nō idiget ea:qđ ē absurdū icōueniēs:ꝛ q⁹ eē eēt illi gddā. Sz certitudo eē illi qđ est necesse nō eget aliquo. scō eē qđ sequat: sicut certitudo colozis eget esse qđ sit ei cā essendi:ꝛ cū B certitudo necessitatis eēndi quo pēdebit ex aliquo dāte sibi necessitatē:tūc.n. necessitas essendi in se esset possibilitas eēndi. Jncipiā q̄ a capite ꝛ ꝺcā oio q⁹ p drias ꝛ alia sīlia nō certificat certitudo itētionis q̄ talis q̄tū ad itentionez eius. ſz forasse fuit cā ad ſtituēdū certitudinē bñdi eē. Nōnale.n. nō est ꝺdō vt ex ea pendeat aial q̄tū ad itentionez ei alis ꝛ certitudinē ei⁹. ſz ad B vt habeat esse sigtū. Si āt ipz necesse esse eēt itentio cōis. ꝛ eēt dria q̄ egeret ad B vt necesse eē brēt esse:tūc id qđ eēt ei q̄si dria esset itra gdditatē ei⁹ qđ est q̄si gen⁹. Dispō āt in qua cadit diuersitas nō differētialis in oib⁹ bis manifestioz ēse. ꝓbatū ē igr q⁹ in necessitate essendi non est cōicatio. igr ꝓmo nihil cōicat:posteq̄ āt libez est a mā ꝛ ab ei⁹ appendituꝛ ꝛ ab oi corruptione:sed vtraq; B sunt ꝺdō ei⁹ qđ cadit sub ꝛrietate:tūc ꝓmus nō hz ꝛriū. Jaz igr manifestū est q⁹ ꝓmus non hz genus nec gdditatem nec q̄litatez nec q̄titatez nec qñ nec vbi nec sīle sibi nec ꝛriū q⁹ est altissimus ꝛ glorioſus ꝛ q⁹ nō hz diffōnē: ꝛ q⁹ nō pōt fieri demōstratio de eo:sed ipse est demonstratio de oi qđ est:imo sunt de eo sig⁹ manifesta. Cū āt designatur ei⁹ certitudo nō designat nisi post vnitatē ꝑ negationē ꝓsiliuz ab ipso ꝛ ꝑ affirmationē relonū ad ipm:qñ oē qđ est ab ipso est ꝛ nō est cōicās ei qđ est ab ipso. Ipse vo est omne qđ est:ꝛ tū non est aliquod ex bis.

¶ Caplm. VI. De ostēdendo q⁹ ipsum est pfectū:ꝛ plusq̄ pfectuz ꝛ bonitas attribuēs gcgd est:ꝛ quomō est boc:ꝛ quomō scit seipsum:ꝛ quomō scit vlia:ꝛ quo scit pticularia ꝛ q̄liter nō ꝺcedit dici q⁹ ipse ea apprehendat.

Jtur necesse eē est pfectū esse: nā nihil deest sibi de suo eē ꝛ de pfectionibus sui eē: nec aligd gñis sui eē egredit abesse eius ad aliud a se sicut egredit ab alio a se. v. gra. ab hoie multa enim de pfectiōibus sui eē desunt vnicuiq; hoi ꝛ etiā sua humanitas iuenit in alio a se. Sz necesse esse est plusq̄ pfectū: qz ipz esse qđ est ei nō est ei trī: imo etiā oē eē est exuberās ab ei⁹ eē:ꝛ est eius ꝛ fluit ab illo. Necesse eē ꝑ se est bonitas pura:ꝛ bonitatez

Arī. prio api. ca. ꝑ.

desiderat oio qcgd ē. Jd aūt qđ desiderat ois res est eē ꝛ pfcō eē. Jnquātū est esse:ꝓuō vo iquātū est ꝓuō nō desiderat nisi iquātū eā segt eē ꝛ pfcō. Jd ig. ē qđ ve desiderat est eē:ꝛ iō eē est bōitas pura ꝛ pfcō pura:ꝛ oio bōitas est id qđ desiderat ois res iuxta modulū ſuū. qñ ꝑ eā pficit ei⁹ eē: malicia vo nō hz eēntiā:ſz est vl̄ ꝓuō ſube vel ꝑnatio vtilitatis dispōnis ſube. igr eē est bōitas ꝛ pfcō essendi est bonitas eēndi. esse vo cui nō ꝺuenit ꝓuō nec ꝓuō ſube nec ꝓuō alicui⁹ q⁹ sit ſube:ſz semp ē in effectu ipz est bonū puz. Jd vo qđ est pole eē ꝑ se nō est bonū purum. Jpz.n. ꝑ se ipz nō est necessariū eē:qz ipm ꝑ se pōt pati ꝑnatiōe. qcgd vo pōt pati ꝑnationē aliquo mō ipz nō ē oībus ſuis modis expers malitie ꝛ impfectiōis. igr bonitas pura nō est nisi necesse eē p se dr̄ ēt bonitas id qđ attribuit reb⁹ suas pfectiōes ꝛ suas bōitates. Jā āt claruit q⁹ opz vt necesse eē p se attribuat oē eē ꝛ oēz pfectionē eēndi. B igr mō est ēt bōitas cui nō ſubitrat pfcō nec malit⁹. qcgd āt est necesse eē est vītas. vītas.n. vniuscuiusq; rei ē ꝑtas ſui esse qđ ſtabilitū est ei: igr nihil est digni⁹ esse vitatē q̄s necesse eē. Jā ēt or vītas id de cui⁹ eē est certa ſnia. nihil est digni⁹ hac certitudine q̄s id de cuius esse est ſnia certa ꝛ cū ſua certitudine est semp ꝛ cū ſua ſempiternitate est p seipſuz: nō p aliud a se. ceteraz vo rez gdditas sicut nosti nō merent esse: ſz put sunt in seipſis: nō ꝺsiderata relone eaz ad necesse eē merent ꝓnōe: ꝛ ob B sunt oēs ꝓut sunt in seipſis false. ſz ꝓp ipm est certitudo eaz: ꝛ respectu faciei seqntis sunt acgſita: ꝛ ob B ois res pit, nisi ꝝ id qđ est vīus facié ei⁹. ꝛ iō digni⁹ est vt ipse sit necesse esse ꝛ vītas ꝛ ītelligentia pura: qm̄ est essentia sepata a mā oi mō. ¶ Jā aūt nosti q⁹ cā de B q⁹ res iam itelligit mā est ꝛ appenditia ei⁹ nō est esse rei. esse vo formale est esse itelligibile ꝛ B est eē qđ posteq̄ gescit in re fit p illud rei ītēligentia: ſz q⁹ aptuz est recipe illud est itelligentia in po⁹ q̄ cū recipit illud post potentiā. fit intelligentia in effectu ꝛm viā ꝓueniendi ad pfectionē. Jd vo cui⁹ essentia est itelligētia: est itelligentia essentialr: ꝛ iō est puz intellectū. qđ. n. ꝓhibet rē itelligi est B q⁹ ipsa est in mā ꝛ i ei⁹ appendituꝛ ꝛ B est ꝓhibēs ne fit itelligētia. ꝛ iā notū est tibi B. q⁹ igr libez est a mā ꝛ ab ei⁹ appēdituꝛ qđ certificati⁹ est dr̄e esse ſepatū: idest itellectū p se. Sz qz est itelligentia p se: ꝛ est ēt itellectū p se: tūc ēt est itellectuz p se. igr ipse est itelligentia appēhēſiōis ꝛ itelligens appēhensor ꝛ itelluz appēhēſuz. Nō q⁹ ibi sint res multe. Jpse eni iquātū est idēptitas expoliata est itelligentia ꝛ iquātum ꝺsiderat ipse q⁹ ſua idēptitas ſpoliata est sibypſi est itellectū a seipso:ꝛ iquātū ꝺsiderat ipse q⁹ ipse est sibi idēptitas ſpoliata est appēhensor itelligens seipſuz. Jntellectuz.n. appēhenſuz ꝛ scitū itelligibile est id cui⁹ gdditas ſpoliata est alicui:ꝛ itelligens appēhensor sciēs est id cui⁹ est gdditas q̄ ſpoliata est alicui. Nō est āt de ꝺdōne hui⁹ rei vt ſit ipſuz vel aliud a se. ſz aligd absor: aligd vo absor cōius est q̄s ipſuz vel aliud. ꝓm⁹ igr ſz ꝛsideratione tuā qđ est ei gdditas rei ſpoliate est appēhensor itellector. Sz ſm cōſideratione tuā q⁹ ſua gdditas ſpoliata est alicui est itellectū appēhenſuz:ꝛ B est resipsemet. igr ipse est intellector appēhensor. eo q⁹ ſua gdditas ſpoliata est rei q̄ est ipsemet ꝛ est itellectū eo q⁹ ſua gdditas ſpoliata est res q̄ est ipsemet. Qui āt aliquātulū cogitauerit. sciet q⁹ itellector innuit itellz. Sz ꝰ inuitio nō dat itelligi q⁹ illō sit aliud vel illō. Sicut id qđ mouet: q̄uis inuat mouēs. ꝰ ipsa tñ inuitio nō facit debere illud eē aliud vel ipz. ſz ali⁹ modus iquisitiōis facit debere ꝰ. māifestū est āt absurdū eē vt id qđ mouet sit ꝓncipiū sui mot⁹ tali māifestatōe q̄ ignorat nāl̄r. Sz a grit augmētatōe. ꝛ idcirco nō fuit ꝑpossibilis multis imagiare q⁹ in reb⁹ esset aligd qđ moueret se ysq; ad tps illi⁹q; mōstrauit B eē ipole. Sz imaginatio de boc q⁹ aligd mouet ꝛ mouet nō facit debere vt id qđ mouet facit motoz esse absq; ꝺdōne essendi illud vel aliud. vel motoz faciat debere vt id qđ mouet ab eo sit absq; ꝺditōe eēndi aliō vel illō. Silr relōz cognoscit vnitas p aliqđ nō ꝓp ipaz ꝓponē ꝛ rlonē in itellu posita. Scimus.n. certissime nos brē vtutē q̄ itelligim⁹ res ꝛ vtus q̄ itelligimus hāc vtutē ꝛ est eadē vtus ꝛ sic ipsa eadē itelliget seipsaz:ꝛ alia vtus itelligit B. ꝛ sic erūt in nobis due vires. vna q̄ itelligit res:ꝛ alia q̄ itelligim⁹ ipaz vtutē ꝛ ꝺcatenabit vbū vsq; in ifinitū: qz erūt in nobis vires ifinite i esse ctu q̄ itelligūt res. Jā igr claruit q⁹ ipsaz rē eē itellectam nō facit debere ipsaz itellectā eē ab aliquo: qđ sit aliud a se:ꝛ ꝓ hoc ēt mōstrat q⁹ itellector nō facit debere se eē itellectoz alterī⁹ rei. Oē āt a quo gdditas ſpoliata iuenit est itelligēs:ꝛ ois gdditas ſpoliata q̄ apphēdit a se vl̄ ab alio ē itellecta. eo q⁹ ꝰ gdditas est itelligens seipſaz ꝛ ipa a seipsa est ēt intellecta ꝛ ab oi gdditate ſpoliata q̄ dr̄t ab ea. Jā igr itellexisti q⁹ ipz ē itelligēte ꝛ itellz nō facit: necessario eē duo in essen⁹ nec in respcū ēt: qz nō acgrit bis duob⁹ nisi respect⁹: q⁹ gdditas sua ꝓ seipsaz ſpoliata est sibypsi: ꝛ eo q⁹ ſua gdditas ꝛ ſua essen⁹ ſpoliata est sibypsi: ſz hec est ꝓxitas ꝛ posteriozitas in ꝛdinatiōe itentionū. Jntentio.n. q̄ qrit māifesta est: ꝛ vna sine diuisiōe. Jā igr patuit q⁹ ſuū esse itelligentez ꝛ itellz nō facit debere esse multitudinez in eo vllo mō: nō pōt āt eē vt necesse esse itelligat res ꝑ res. Si.n. sic esset: tūc essentie ei⁹ ſtituerēt ex eo q⁹ itelligeret ꝛ sic ei⁹ ſti⁹ fierēt ex reb⁹: ꝛ esset q⁹ si nō essent res extrīsece nō esset cū hac dispōne: ꝛ eēt ei dispō q̄ nō ꝓueniret sibi ex seipso: ſz ex alio a se: ꝛ tūc ab alio a se fierct ipressio in ipz. radices āt q̄ ꝓmisse sūt: destruunt hoc: ꝛ gcgd ē sīle huic. ¶ Sz qz ipse ē ꝓncipiū ois eē: tūc itelligit ex seipso id cui ipse est ꝓn⁹: ꝛ q⁹ ipse est ꝓn⁹ eoz q̄ sunt pfecta in singularitate sua: ꝛ eoz q̄ sunt gñata cozruptibilia ſz suas spēs vno mō: ꝛ ſz sua idiuidua alio⁹. Nō pōt āt eē vt ipse sit itellector ipsoz varioz cū sua varitāte ſz q̄ sunt variabilia itellectu tēporali idiuiduali. ſz alio mō quez ondimus. Nō. n. pōt esse vt ipse aliq̄n itelligat itellectu tpali q̄dā ex eis eē: ꝛ aliq̄n itelligat itellectu tpali q̄dā ex eis esse: q̄ idest itellectū p se. Sz qz est itelligentia p se: ꝛ est ēt itellectū p se: tūc ēt est itellectuz p se. igr ipse est itelligentia appēhēſiōis ꝛ itelligens appēhensor ꝛ itelluz appēhēſuz. Nō q⁹ ibi sint res multe. Jpse eni iquātū est idēptitas expoliata est itelligentia ꝛ iquātum ꝺsiderat ipse q⁹ ſua idēptitas ſpoliata est sibypsi est itellectū a seipso:ꝛ iquātū ꝺsiderat ipse q⁹ ipse est sibi idēptitas ſpoliata est appēhensor itelligens seipſuz. Jntellectuz.n. appēhenſuz ꝛ scitū itelligibile est id cui⁹ gdditas ſpoliata est alicui:ꝛ itelligens appēhensor sciēs est id cui⁹ est gdditas q̄ ſpoliata est alicui. Nō est āt de ꝺdōne hui⁹ rei vt ſit ipſuz vel aliud a se. ſz aligd absor: aligd vo absor cōius est q̄s ipſuz vel aliud. ꝓm⁹ igr ſz ꝛsideratione tuā qđ est ei gdditas rei ſpoliate est appēhensor itellector. Sz ſm cōſideratione tuā q⁹ ſua gdditas ſpoliata est alicui est itellectū appēhenſuz:ꝛ B est resipsemet. igr ipse est intellector appēhensor. eo q⁹ ſua gdditas ſpoliata est rei q̄ est ipsemet ꝛ est itellectū eo q⁹ ſua gdditas ſpoliata est res q̄ est ipsemet. Qui āt aliquātulū cogitauerit. sciet q⁹ itellector innuit itellz. Sz ꝰ inuitio nō dat itelligi q⁹ illō sit aliud vel illō. Sicut id qđ mouet: q̄uis inuat mouēs. ꝰ ipsa tñ inuitio nō facit debere illud eē aliud vel ipz. ſz ali⁹ modus iquisitiōis facit debere ꝰ. māifestū est āt absurdū eē vt id qđ mouet sit ꝓncipiū sui mot⁹ tali māifestatōe q̄ ignorat nāl̄r. Sz a grit augmētatōe. ꝛ idcirco nō fuit ꝑpossibilis multis imagiare q⁹ in reb⁹ esset aligd qđ moueret se ysq;

piaꝝ illa diſpō cū ꝓpetatibus ſuis. erit ēt in ordine eoꝝ: ſz abſtrabeꝫ a ꝑncipys cuiuſq; eoꝝ. ſ. ſua ſpēs a ſuis indiui duis. vñ abſtrabeꝫ a rebꝰ idiuidualibus. Jā aūt dixim⁹ q; ſic abſtrahi. Jā ponit idiuiduis deſcriptionē q ꝓpetatē eoꝝ ppriā. Si aūt fuerit illa ſpēs ſic: vt ēt apud itell'z ſit idiuiduū erit tūc itellectui via ad illud deſcriptū: ꝛ B eſt idiuiduū qđ eſt vnū in ſua ſpē cui nō eſt alteꝝ: ſicut ſol. v. gra. vl' iupiter. Si vo fuerit ſpēs dilatata in idiuiduis: tūc nō erit via itellectui ad deſcriptionē alicui⁹ ſui indiuidui niſi ꝑus deſigneꝫ ei: ſicut iā noſti. ¶ Rcdibo igiſ ꝛ dicā q; ſi tu ſcires motus oīuz celeſtiū: ſcires ēt oēm eclipſiz ꝛ oēz applicationē ꝛ diſiūctionē q eſt ei fz modū vlez. Jta dres de aliq eclipſi q; poſt tps motus q eſt de tali ad tale: erit ſeptētrionalis dimidialis: ꝛ q; luna diſcedēs ab ea veniet ad oppoſitionē talē: ꝛ q; iter hanc ꝛ aliā eclipſim ꝑſilem ꝓteritā vel futurā erit tiñ tpis: ꝛ ſilr ſcires q̄ eſt diſpō iter alias duas eclipſes: ita q; nō erit aliqd de his que accidūt his eclipſib⁹: qō tu neſcias: ſed tu ſcires B vl' iter B. n. itentio pōt dici de multis eclipſibus: qz vniuſcuiuſq; eaꝝ diſpō eſt B diſpō: tu vo ſcies aliq rōne q; illa eclipſis nō eſt niſi vna tiñ: ſed B nō remouet vltiatē ſi memor es eoꝝ q̄ ꝓdiximus. Sz cū oi B fortaſſe nō poteris iudicare mō p B eē hāc eclipſim: vel nō eſſe niſi ſcieris ſingularia ſ. videdo motus ſenſibil'r: ꝛ ſcieris q̄tū tpis eſt iter hāc eclipſim viſam ꝛ illā. ſed tiñ nō eſt B te ſcire q; de motib⁹ eſt vnus motus: cuius diſpō eſt talis q̄lē tu vidiſti: ꝛ q; iter illā ꝛ eclipſim talē eſt tiñ tpis. B aūt tu potes ſcire hoc mō ſciēdi: ſz tū tu nō ſcies illud ea hora qua dubitabis de eo: an ille ſint an nō: ſz oz vt iā acquiſitū ſit tibi p viſus aliquid aſſignatū ei p qō ſcias diſpōnē illius eclipſis. Si āt negauerit aliq; B vocari cognitionez ꝑticularis mō vli: nō ꝓtēdā cū eo: nr̄a. n. intētio nūc alia eſt ab B. ſ. faciēduz cognoſcere qūo res ꝑticulares ſciunt̄ ꝛ apprehendunt̄ talī ſcia q; apphēſione: q; p eas variaꝫ ſciēs: ꝛ quomō ſciūtur ſcia ꝛ apphēſione: q; p eas nō variant̄ ſciens. Tu. n. ſi ſcires de eclipſi quomō iueniꝫ: ꝛ tu eſſes ſemp: ꝑfecto eſſet tibi ſcia nō de eclipſi abſoluta: ſed de oi eclipſi q̄ fit: ꝛ tñ eē illā eclipſim ꝛ nō eſſe nō variaret in te aliqd. Tua enim ſcia in duabus diſpōnibus eſſet eadē. ſ. q; eclipſis q̄ eſt cū talibus ꝓpietatibus: eſſet poſt talem eclipſim: vel poſt eſſe ſolis taliter in ariete ꝛ tali numero: ꝛ q; eēt poſt talem eclipſim ꝛ qō poſt eā eſſet talis: ꝛ B ſnia eſſet in te certa. ſ. q; eſſet ante illā eclipſim ꝛ cū illa ꝛ poſt illā. Si āt iterpoſito tpe i B cognoſceres q; in B iſtāti B eclipſis nō eſt ſed in alio: tūc nō remaneret illa tua ſcia q̄ tūc eſt: ſed fieret alia ſcia: ꝛ eſſet q̄ſi variatio quā ꝓſignauim⁹: qz nō pōt eſſe vt in hora qua remouet eclipſis ſis fz hoc q; fuiſti ante remotionē: ꝛ hoc eſt qz es tpalis ꝛ mouctaneus. ꝑmus vo q nō ſubeſt tpi nec eius iudicio multo remotioz eſt ab hoc vt ipſe iudicet in hoc tpe vel in illo fz q; eclipſis eſt in illo. ꝛ fm q; iudiciū de ea eſt nouū vel cognitio noua. Scias ēt q; tu nō queniſti ad ſciam eclipſium particularium niſi p hoc q; cōprehendiſti oēs eaꝝ cās: ꝛ q; cōprehendiſti qcqd eſt in celo de motibus: poſtq̄ aūt cōprehendiſti omnes cās ꝛ eſſe eaꝝ mouiſti te ad oīa cāta.

¶ Nos aūt adhuc a capite reuoluemus B cū additione explanatiōis vt ſcias quomō deus ſcit abſtia: ꝛ ide ſcies quomō ꝑmus ſcit ꝑnᵃ oīum rez: ꝛ q; vna eaꝝ eſt ꝑncipiū alterius rei: ꝛ illa altera ꝑncipium alterius vel alioꝝ: ꝛ q; eaꝝ diſpō ꝛ motus ſunt tales. ꝛ q; ex eis naſcit tale vſq; ad nouiſſimū: poſt qō nō ſequit aliud fz ordinem qui comitat illud nouiſſimum fm poſteriozitatē ꝛ priozitatē ꝛ be res ſunt claues de abſentia.

¶ Capm. VII. De cōparatione intellectoꝝ ad ipſuz ꝛ de oſtēſiōe q; eius ꝓpetates affirmatiue ꝛ negatiue nō faciunt debere eſſe in ſua eſſentia multitudinē: ꝛ q; illi eſt pulchritudo maxia: ꝛ gloria altiſſima ꝛ collaudatio infinita: ꝛ de diſcernēda diſpōne delectatiōis intelligibilis.

Poſt hec oz te ſcire q; cū primus dr̄ intelligentia: dr̄ fm itentionē ſimplicē quā noſti in libro de aia. Ipſe. n. itelligit res ſimulita: vt p eas nō multipliceꝫ in ſua ſuba: nec vt imaginetur certitudo ſue eēntie eſſe B q; ipſe imaginet eas: ſed q; fluunt forme eoꝝ ab eo intellecte. vnde ipſe aptio: eſt ad hoc vt ſit intelligentia q̄ ipſe forme fluentes a ſua intelligibilitate ꝛ q; ipſe intelligit ſeipſuz: ꝛ q; ipſe eſt ꝑncipiū oīs qō eſt. Et ſcias q; itētio itellecta aliqn ſumit̄ de re q̄ eſt: ſicut ꝛtingit cū nos ſumimus de celo p ꝛſideratione ꝛ ſenſum formā eius itellectam ꝛ aliqn forma intellecta non ſumitur de his que ſunt: ſed ecōuerſo: ſicut cū nos itelligimus formā artificialē quā adinuenimus: ꝛ deinde forma illa intellecta mouet nr̄a mēbra ad hoc vt ſit in ope: igiſ nō q; fuit ipſa: deide nos intelleximus eam: ſed q; itelleximus: fuit ipſa. Talis igiſ eſt cōparatio oīs qō eſt ad ꝑmū qui eſt neceſſe eſſe: q; intelligit ſuā eſſentiā ꝛ gcgd facit debere eſſe ſua eſſentia: ꝛ ſcit quomō bonitas ſit in oi qō eſt. Sequiſ̄ g; ſtā forma itellectā forma eoꝝ q̄ ſunt fz ordinē intellectū apud eū: non q; ſint ſequentes: queadmodum lux ſequiſ̄ lucidum ꝛ calefactio calidū: ſed q; eſt ſciens qualiter eſt ordo bonitatis in eſſe: qñ ex eo eſt: ꝛ q; ab iſta ſcientia fluit eē fm ordinem quē intelligit. ſ. ordinē rectum: ꝛ qñ ipſe diligit ſeipſum qui eſt ꝑncipium totius ordinis bonitatis inquātum ipſe eſt ſic fit: ideo q; ordo bonitatis eſt dilectus ab eo accr̄talr: fz nō mouet ad eū dilectione. Jpſe. n. non patitur ab eo nec ꝟcipiſcit aliquid nec inquirit: B igr̄ eſt voluntas eius que eſt expa ipfectionis ꝛ imunis a deſiderio ꝛ ab anguſtia intelligendi aliqd. ¶ Nemo aūt putet q; intellecta apud eū br̄ formas ꝛ multitudinē: iō multitudo formaꝝ quas intelligit ſint pars ſue eſſentie. Nā quomō eſſet B cū ipſe ſint poſt ſuā eſſentiā: q; n. ipſe intelligit ſuā eſſentiam p ſuā eſſentiā itelligit: ꝛ p B itelligit gcquid eſt poſt ipſum. Bigiſ qō intelligit ſuā eēntiā cā eſt itelligēdi id qō eſt poſt ſuā eēntiā. Suū igiſ itelligi eius: qō eſt poſt ſuā eſſentiā cātū eſt eius q; ipſe intelligit ſuaz eſſentiā: q̄tus intellecta q̄ ſunt poſt ſuā eſſentiā nō ſunt i tellecta eius niſi fm modū intellectoꝝ intelligibilē non aialē ꝛ q; nō eſt eoꝝ ad ipſum niſi relo ꝑncipy. ſ. ſecūduz q; ex eo eſt nō in eo. ſed relones ſunt fm ordinē. Qñ alia ex eis ſunt ante alia: q̄tus ſint ſimul: qz nec ꝓcedunt nec ſequunt̄ ſe in tpe: igiſ nō eſt in eo ꝑmutatio in itellectis: Nec putet aliqs q; relatio intelligibilis ad ea ſit relatio ad ea: fm q; inueniunt̄: alioquin oē ꝑncipiū egeret forma ꝛ mā. De mā. n. illius forme eſt vt itelligaꝫ fm diſpōnez aliquā. ſ. expoliationis vel alterius modi: ad B vt ipſe intellectus ſit in effectu. ſed B relatio eius ad illa eſt iquātū ipſa ſunt in diſpōne itellecta. Si aūt B eēt inquātū eſt eſſe eoꝝ in ſingularibus: eueniret tūc q; ipſe nō itelligeret niſi qō iueniſ̄ in vnaquaq; hora. Nec itelligeret de eis qō ꝑuatū eſſet de eis in ſingularibus niſi poſtq̄ cēt: ꝛ ita nō itelligeret de ſeipſo qō eſt ꝑncipiū illius rei fm ordinē ſuū niſi cū fieret ꝑncipiū. ꝛ ſic nō itelligeret ſuā eēntiam: qz nā ſue eſſentie eſt vt fluat ab eo qcquid eſt ꝛ ſua apprehēſio de ipſis eſt inquātū nā eoꝝ eſt q; ſunt ſic. vnde oz vt ſit ēt apphendens altez: q̄tus nō ſit. igiſ ſciēs diuinū erit cōprehendēs id qō iā eſt: ꝛ qō poſſibile eſt eſſe: cuius relo ad ipſa erit inquātum ſunt intellecta nō iquātum ſunt in ſingularibus. remanſit igiſ ꝛſiderare diſpoſitionem eſſendi itellecta. ſ. an ſint in eſſentia ꝑmi: ſicut comitātia q̄ ſequunt̄ eū: an ſit eis ſuū eē ſeparatū ab eius eēntia: ꝛ ab eēntia alterius ꝓter ſe, ſicut forma ſepata fm ordinē poſita in oriçōte deitatis: an ſint i. itelligētia vl' in aīa: vt cū ꝑmᵒ itelligit hāc formā deſcribaꝫ in q̄libz eaꝝ: ꝛ tūc illa itelligētia vel aīa eēt q̄ſi ſubz illi foꝝ itellecte: ꝛ eēt itellecta iquātū ē in aliq illaꝝ: ꝛ eēt itellecta a ꝑ iquātū eſt ex eo. Et itelligeret ꝑmᵒ de ſeipſo: qō eſt ꝑnᵐ eius. De vniuerſitate igiſ itellectoꝝ qddā eſt itellectū cuius ꝑmᵒ eſt ꝑnᵐ nullo mediāte: fz fluit eē eiᵒ ab eo ꝑncipalr: ꝛ qddā eſt intellm: cui⁹ ꝑmᵒ eſt ꝑnᵐ aliquo mediāte: ꝛ eē eiᵒ fluit ab eo ſcdario: ꝛ ſilr eſt diſpō de eē illoꝝ itellectorū: q̄tus eni eoꝝ ipſſio ſit in vna re eoꝝ: tñ q̄dā ſūt ꝑus: ꝛ qddā poſteri⁹ fm ordinē cāe ꝛ cāti. Sū aūt illa ipreſſa in illa re fuerit de itellectis ꝑncipalr: tūc illa erūt de vniuersitate eoꝝ: q̄ꝝ ꝑmᵒ itellexit ſuā eēntiā eē ꝑnᵐ: ꝛ ita aduētus eoꝝ erit ab eo nō fm q; dicim⁹. ſ. cū itelligit bonitatē ſtati eſt: ita vt ſuū itelligere bonitatē ſit eā eē: ꝛ vt ipaz eē ſit ipſuz itelligere bonitatē. B eni eēt q̄ſi dicerem⁹ q; ga itellexit ea itelligit ea: vl' qz ſunt ab eo ſunt ab eo. Si aūt poſuerit B itellecta eē ptē ſue eēntie ꝓtiget ipſum multiplicari. Si vo poſuerint ea ſequētia ſuā eēntiā accidit ſue eēntie q; ex pte eoꝝ nō fit neceſſe eē pp applicationē ſui ad poſſe eē. Si vo poſuerit ea ſeparata ab oi eēntia icidēt in ideas pl'onicas. Si vo poſuerit ea eē itelligētia aliq acci det ēt icōueniēs qō dixim⁹ añi. Oz igiſ vt ſtudeas euadere ab hac viſilitudie: ꝛ caueas ne multiplices ei⁹ eēn⁹⁵: nec cures ſi ei⁹ eēn⁹ accipiaꝫ cū aliq relone ad poſſe eē: ſz ſi iquātū eſt ſua eēntia. Scias ēt q; mūdus diuin⁹ eſt valde imēſus: ꝛ ſcias q; dria ē iter fluere ab aliq formā: cui⁹ nā eſt vt itelligaꝫ: ꝛ iter fluer ab aliq formā itellectā iquātū ē itellecta tñ: abſq; additiōe aliq. Et ſcias q; ipſe itelligit ſuā eēn⁹⁵ eē ꝑnᵐ fluxᵒ oīs itellci iq̄ᵐ ē itell'z cātū: ſic itellexit ſuā eēntiā eē ꝑnᵐ fluxᵒ oīs entis: iquātū ē ens cātū. ꝛ ſtude ꝛſiderare radices datas ꝛ dādas: ꝛ apieſt tibi qō oz apiri. Dixim⁹ igiſ itelligit ſuā eēntiā ꝛ ordinatione bonitatis q̄ eſt in oi: ꝛ qūo eſt: igiſ illa ordinatio ob B q; ipſe itelligit eā fluit: ꝛ fit: ꝛ eſt: ꝛ qō ſcit fieri: ꝛ modus fiēdi ex ſuis duob⁹ ꝑncipys ē bonitas nō refugiēda ſequēs bonitatē eēntie ꝑncipy: ꝛ ei⁹ ꝑfectionē: eo q; ſūt delectabilis vtraq; p ſeipſa: iō ipz ē volitū: fz volitū ꝑmi nō eſt fm voluntū nr̄z: ita vt in eo qō ē ex eo ſit ei itētio. Sz tu iā noſti deſtructionē h⁹: ꝛ adhuc ſcies: qz eſt volēs fz modū volūtat' itelligibil' pure: ꝛ vita ei⁹ ē B eadē ēt: vita. n. q̄ ē apud nos ꝑficit apphēſiōe ꝛ actiōe q̄ ē motio veniētib⁹ ex duab⁹ diuersis viribꝫ. Certū ē aūt eē aiaz apphēdentē: q; vo ipe itelligit oē: cā ē oīs: ꝛ ipe ē ꝑnᵐ sue actiōis: qō eſt dare eē oi. igiſ vna itētio de illo ē apphēſio vie pādi eā. vnde vita ei⁹ nō eſt egēs duab⁹ viribꝫ ad B ꝑficiaꝫ duab⁹ viribus: nec vita ei⁹ ē alia a ſcia ei⁹: qz B totū eſt ei p ſuā eēntiā: ꝛ ēt qz foꝛᵃ itellecta q̄ſi t ipſa ē foꝛᶜ adiuētе artificialē. ſ. ſi ipz eē ei⁹ eēt ſufficies ad eēndū illā formā artificialē. ſ. ſi foꝛᶜ eēnt in effectu ꝑnᵃ eoꝝ: q̄ꝝ ipſe ſūt foꝛᶜ: tūc itellectū apd nos eēt ipz poſſe: fz nō ē ita. Nā ſuū eē nō ē ſufficies ad B: fz eget volūtate nouiter ꝓueniente ex vtute ꝛſideratiua pp q̄s duas ſil' mouet vtus motiua: q̄ mouet neruos ꝛ mēbra iſtralta: ꝛ deide mouet inſtrā extrinſeca ad vltimū mouet māz: vñ eē ipſi⁹ foꝛᶜ itellecte nō ē ipz poſſe nec volūtas. Sz fortaſſe in nob ē poſſe apd ꝑnᵐ motiōes: ꝛ B foꝛᵃ eſt mouens ꝑnᵐ poᶜ: ꝛ iō eſt motoꝛ motozis: vñ volūtas ei⁹ q̄ eſt neceſſe eē nō eſt altera in eēntia ab ei⁹ ſcia: nec eſt altera ab eo qō itell'r de ei⁹ ſcia. Jā igiſ oīdimus q; ſcia q̄ ē ei ē ipſa eadē volūtas q̄ eſt ei: ꝛ ſilr oīſtuz ē qō poſſe: qō ē ei ē ipz ſuā eēn⁹⁵ eē itelligētē oē tali itellia g eſt ꝑnᵐ oīuz nō ſumpt⁹ ex oi: fz ē ꝑnᵐ p ſuā eēntiā non expectās eē rei: ꝛ B volūtas fm modū q̄ certificauimus eā: q; nō certificaꝫ pp itētionē fluēdi eſſe ab ea: vt ipa ſit aliud ab ipo fluere eſt ipſamet libalitas. Nos aūt iā oſtēdim⁹ de libalitate q̄dā: q̄ꝝ ſi memineris: ſcies q; B volūtas eſt ipa libalitas: ꝛ cū cert⁹ fueris q; pᵃ ꝑpetas de neceſſe eē eſt: qz ē: ꝛ qz ē ens. Scies deide q; d aliꝝ ꝑpietatibus: q̄dā ſūt i qb⁹ itētio ē eē cū relone: ꝛ q̄dā ſūt B eē cū negone. Nulla āt hāz duaꝝ facit in ſua eēn⁹ debere eē multitudinē vllo mō nec variationē. q̄ vo cōmixta ſūt negōni ſūt B. Si qs dixerit de ꝑ qđ ē ſuba nō itelligat niſi B eſſe nolēs ipaz eē ſubaz: a q̄ negaꝫ eē i ſubo. Cū vo dr̄ vn⁹ nō itell'r niſi ipz eē negata ab eo diſtione q̄titatē vel p dictionē: ꝛ negata ab eo comite. Cū vo dr̄ itelligē⁹ ꝛ itell'z ꝛ itelligēs nō itell'r certe: niſi q; ipe ē ille q ē ſpoliat⁹ i ſe: ꝛ negaꝫ ab eo cōmixtio māe: ꝛ ei⁹ appēdicia cū ꝛſideratiōe alicui⁹ relonis. Si aūt dr̄ de eo q; ē ꝑm⁹ nō itell'r: niſi relo hēē ad oē. Cū vo dr̄ potēs nō itell'r p B: niſi q; neceſſe eſſe relatū ad B: vt id qō oz eē aliō a ſe: nō ſit ve niſi ipz fm modū quē ꝓdixim⁹. Cū āt dr̄ vni⁹: nō itell'r niſi B eſſe ex B itellu. ſ. vt negeꝫ mā ab illo: ꝛ q; ipe ē ꝑnᵐ diſpōnis totius bonitatis: ꝛ q; ipe itelligit B: B igiſ ꝓpᵒ ſūt ex relone ꝛ negōne. Cū vo dr̄ libal' itell'r q̄tū ad hāc relonē cuz negne: cui addita ſit alia negō. ſ. qz ipſe nō itēdit itētionē ſibypſi. Cū vo dr̄ bon⁹ nō itell'r: niſi q; B eſſe libez eſt a cōmixtione ei⁹ qō ē in poᵗ ꝛ i ꝑfectiōe: ꝛ B ē negō: vl' ſi di xerit q; ſuū eē eſt ꝑnᵐ oīs ꝑfectionis ꝛ ordinationis: ꝛ B eſt relo. Cū igiſ itellexerint ꝓpetates ꝑmi ꝛ veri fz hūc modū: pfcō ñ iueniēt de eis aliq q̄ faciat debere eē in ei⁹ eēntia ꝓtes nec multitudinē aliq mō. ¶ Nō pōt aūt eſſe pulchritudo vl' decoz oīo: niſi cui⁹ gdditas eſt itelligibil' pura bona imunis ab oi mō ipfectiōis: ꝛ yna oi mō: igiſ neceſſe eē bz pulchritudinē ꝛ decozē purū: ꝛ ipſum eſt ꝑnᵐ pulchritudinis oīs rei: pulchritudo aūt oīs rei: ꝛ ſu⁹ decoz eſt vt ſit queadmodū ꝓuenit ei. Quāto maioz: igitur eſt pulchritudo ei⁹: qō eſt queadmodū bz eē q; eſt neceſſe oīs eni pulchritudo ꝛ ꝓueniētia cū apphēdit diligitur ꝛ delectat. Cuius ꝑnᵐ eſt ſua apprehēſio vel ſenſibilis vl' imaginabil: vl' elimabil: vel putatiua: vel intelligibilis. Sz qz q̄to apphēſoꝛ ē magꝭ apprehendēs ꝛ certioꝛ ꝛ apprehēſiuz eſt pulchrius ꝛ nobilius in ſeipo: ꝛ iō q; bz hꝛe virtꝰ apphēdēs ſua delectatio in illo ē maioꝛ: tūc neceſſe eē qō ē in vltimo pfcōis ꝛ pulchritudis ꝛ decozis: eo q; itelligit ſeipz in tali vltio pfcōis ꝛ pulchritudis ꝛ decozis: ꝛ cū pfectiōe itelligēdi: ꝛ cū itelligētia itelligētis ꝛ itelligēti: ꝛ q; vnū ſunt certiſſime: iō ipe ſuꝫ pſi ē maxim⁹ amator: ꝛ amatū: ꝛ magꝭ delectās ꝛ delectatū. Qñ delectatio nō eſt niſi apphēſio ꝓueniētis: fm q; eſt ꝓueniēs: vñ ſenſibilis delectatio eſt ſenſibilitas ꝓueniētis: ꝛ itelligibilis eſt: vt itelligaꝫ ꝓueniēs. Jā igiſ ꝑm⁹ ē excellētioꝛ apphēſoꝛ cū excellētioꝛe apphēſiōe excellētiozis apprehenſi: ꝛ iō ē excellētioꝛ delectatoꝛ cū excellētioꝛe delectatiōe in excellētiozi delectato: ꝛ B ē i q̄ nihil ꝓaꝫ ei. he āt itētōes nō br̄ alia noia niſi B. Sz q; qs reſpuerit B: inducat alia ſi pt. Oz āt vt ſcia q; apphēſio q̄ itelligēs apphēdit itellectū foꝛtioꝛ ē q̄ apphēſio q̄ ſentiēs apphēdit ſenſatū: qz eſt itells q itelligit ꝛ apphēdit qcqd pōt ſpoliari ab aliq ꝛ mutari cū eoꝛ: ꝛ fit idipſuz: ꝛ apphēdit illud inquātū eſt ipm: nō id qō appet de eo. Nō eſt aūt ſic ſenſus ſenſato: igiſ delectatio q̄ ē nob de B q; itelligim⁹ ꝓueniēs maioꝛ eſt q̄ ea q̄ ſentim⁹ ꝓueniēs: ita q; nō eſt ꝓatio iter illas. Cōtigit aūt q; vt⁹ apprehēdēs nō delectaꝫ: in q̄ oꝑz dele ctari pp aliq accītia: ſic i firm⁹ nō delectaꝫ i dulci reſpuit illud pp aliqd qō accidit. Silr oz vt ſcias nr̄am eē diſpōnē dū ſum⁹ in corpe: nos eni q̄tus nr̄e vtutis itelligibilis ſit acq̄ſita ſua ꝑfectio in effectu: nō tñ iuenim⁹ in ipſa re tñ delectationis quātū cōuenit ipſi rei: ꝛ B fit pp ipedimētū corpis. Si vo exueremur a corpe ad itelligēdum

ñfam eẽntiaz:ita vt ipsa fiat:itelligibile cogĩcendo:ꝛ spe culãdo ea que sunt certissime:ꝛ veras pulchritudines:ꝛ vã delectabilia:ꝛ sic cõiuncta cũ eis:quẽadmodũ cõiungĩ vnũ itellm cũ alio itellecto: pfcõ eẽm⁹ tũc sic ꝙ iue niremus delectatiõnẽ ꝛ decorez infinitũ. Sed nos ostẽ dem⁹ adhuc oẽs hꝫ itẽtiones plenius. Scias aũt ꝙ de lectatio cuiuscꝫ vtutis plena est acqsitio siue perfectiõis: ꝛ iõ sensui sensata cõueniẽtia:ꝛ ire vindicta ꝛ spei cõsecu tio:ꝛ vnicuiqꝫ rei id qõ ẽ ꝓpriũ ꝛ rõnali aie ipsaz fieri. se culũ itelligibile in effectu:igĩ neẽe eẽ est intellectuz siue itelligẽ:siue nõ:ꝛ dilectum:siue diligĩ:siue non.

¶ Explicit trac. VIII. cũ auxilio dei ad laudẽ ei⁹. sc⁹. IX.

¶ Caplm. I. De ꝓprietate actiua primi ꝓncipij.

AM manifestũ est nob ꝙ vniuersitas hꝫ ꝑn̄m⁹:qõ est neẽe eẽ nõ ꝛtentuz sub gñe:nec sub diffõne:nec subest demõ strationẽ:ꝛps q̃litatis ꝛ q̃titatis:ꝛ qddi tatis:vbi ꝛ qñ ꝛ motus:nec est aliqd sile. nec cõicans:nec ȝriũ:ꝛ ꝙ est vnũ qui itel ligĩ multis modis:eo ꝙ ipz ẽ nõ diuisibi le:nec in ptes in effectu:nec in ptes põne:nec estimatiõe: sicut ꝛtinuũ:nec itellectu q̃si eẽntia ei⁹ sit ꝛpo⁹ ex itẽtio nib⁹ intelligibilib⁹ diuersis ex qb⁹ puenit vnũ cõiunctũ: ꝛ ꝙ est vnũ inquãtũ nõ est cõicãs ei aliqd vllo mõ in suo eẽ qõ est ei:ꝛ iõ ꝓp hanc vnitatẽ est ipar:ꝛ est ẽt vnũ: ga ipz est ꝑfectũ eẽ:sic ꝙ nihil deest ei:qõ spectat ad ꝑfectio nẽ sui. Jã ãt erat ℔ vn⁹ ex modis dicẽdi vnũ: vnus autez nõ dr ipse:nisi mõ negatiuo:qz nõ ficymuz qõ est ĩcõpib⁹ cõtinuatione ꝛ cõiunctione vel alio hꝫ:ꝙ est vnũ vnita te q̃ est itẽtio iuentricia accis eẽntie vel eẽntys. Jã autez patuit tibi ex his q̃ ꝛcã fuit in sciẽtijs nãlib⁹ ꝙ vtus est i finita nõ cõpata q̃ est ꝑn̄m⁹ ꝑmi mot⁹:ꝛ claruit tibi ꝙ mot⁹ circularis nõ sit gnõne incõicante:ꝛ ide patuit tibi alio mõ ꝙ ꝑn̄m⁹ est eternũ eẽ:ꝛ post ℔ claruit tibi ꝙ neẽe esse ꝙ ℔ est neẽe eẽ oib⁹ suis modis:ꝙ nõ põt eẽ ei aliq̃ diſpõ futura:q̃ nõ erat:ꝛ adhuc ẽt patuit tibi ꝙ cã q̃tũ in se est facit neẽio eẽ cãtũ:q̃ si fuerit ſp facit cãtũ:neẽio eẽ ſp:sed si illa sufficerẽt tibi, pfcõ nõ idigeres his q̃ adhuc oñsuri sum⁹. Nos tñ adhuc addem⁹ tibi aliqd ad declarationẽ hui⁹ dicẽtes:iã tibi notũ eẽ ꝙ oẽ qõ cepit hꝫ mãz:ꝙ si ita est:tũc eius qõ pus nõ fuit:ꝛ postea est neẽio que cãe. sc⁹ actiua ꝛ receptibilis:vel nõ erãt:vel erant:sed vel agens erat non mouens ꝛ receptibilis nõ mouebatur:vel erat agẽs:ſz nõ erat receptibilis:vel erat receptibil:ſz nõ erat agens. Dicem⁹ aũt vbũ gnãle añq̃ icipiam⁹ diſcutere ℔. sc⁹ ꝙ si diſpones fuerit in se sic fuerũt:ꝛ nõ fuit factũ ali qd aliquo mõ qõ nõ erat:tũc debitũ fiẽdi aliqd ex eis:vt nõ fiẽdi erit:sic erat:ꝛ ita nõ põt eẽ:vt aliqd icepiſſz fieri. Si aũt icepit eẽ qõ nõ fuit:tunc necessario vel ceſſit fieri ad modũ ei⁹:cui⁹ cã fit subito nõ ad modũ eius:qõ fit ſz ꝓpinquitatẽ vel elõgationẽ sue cãe:vel cepit fieri ad mo dũ ei⁹:qõ fit ꝑm ꝓpinquitatẽ sue cãe vel elõgationẽ. Sed pars ꝑma nẽcio est de ℔ cui⁹ iceptio est ꝓp inceptionem cãe:ꝛ cũ ea:nõ post eã vllo mõ. Si ẽ cã pus nõ fuit:ꝛ po stea est vel pus fuit:ꝛ cãtũ ẽ post eam:sequeẽ id qõ dixi mus ꝑmo. sc⁹ debere fieri aliqd aliud ꝓter cãm: qõ fit pus:ꝛ sit cã ꝓpinq̃. Si ãt duraret res ſz hũc modũ:oporꝛ teret tũc vt cãe:ꝛ ea q̃ fiunt eẽnt subito ꝛ ifinita:ꝛ oporꝛ teret ea esse fil:℔ aũt ꝑm ꝙ nos aſſignauim⁹ radicẽ iudicã tẽ destructionẽ hꝫ:est ꝙ cãe q̃ incipiũt nõ fiunt oẽs subi to:nõ ꝓp ꝓpinquitatẽ vel elongationẽ cãe ꝑme. Restat ẽ vt iceptio ei⁹ qõ fit ꝓueniat ad ꝓpinquiorẽ vel longin quiorẽ ex eis:ſz hoc fit ꝙ motũ. Jaz igĩ fuit motus ante motũ:ꝛ ille motus perduxit causas ad hũc motũ. Sunt igitur q̃si duo ꝛtingentia:sinautẽ redibit qõ iterũ de tẽ

intell ectu lingua:sed redit ad illũ ꝓpria intentione:qñ qõ pole est esse vel nõ eẽ nõ exit ad effectũ:nec sit electio de eo:vt sit potius eẽ vel nõ eẽ absq; iductoꝛe vel vtilita te vel alio hꝫ. igĩ neẽe est vt fiat aliqd in hac eẽntia que facit debere eẽ poti⁹ cũ ipsa sit agens. Sin autẽ cõpatio eius ad illud pole erit:sicut erat añ:qz si nõ ꝛtigerit ei ali qua cõpatio adhuc eẽt res ꝑm suã diſpõnẽ ꝛ possibilitas eẽt pura possibilitas ꝑm suã diſpõnẽ. Cũ aũt ꝛtigit ei cõ paratio:tũc iaz cõtingit ei aliqd:ꝛ neẽe est vt cõtingat sue eẽntie ꝛ in sua eẽntia. Si enĩ fuerit eĩ suaz eẽntiam resta bit adhuc qõ:ꝛ nõ erit illa cõpatio q̃sita. Jngrem⁹ enim cõparationẽ que facit debere eẽ qcqd est eĩ suã eẽntiam ꝓiuſq̃ nõ fuit totũ simul q̃si fit vna collectio:ꝛ diſpõnẽ q̃ erat ante:cũ nõ faceret eẽ aliqd:aliogn excipemus de collectione aliqd. ſ. voluntatẽ:ꝛ oz cõsiderare diſpõnem eius:qõ est post illud:sed hoc est absurdũ. igĩ ꝙ fit a ꝓximo ꝑm hãc dictionẽ est in sua eẽntia:ꝛ hoc est absurduz: qũ enĩ põt eẽ:vt in eẽntia eius fiat aliqd ꝛ a quo fiet. Jã aũt manifestũ fuerat ꝙ neẽe eẽ ꝑ seynũ ẽ:vñ necesse est vt qcqd cepit:fit ab eo:erit igĩ qõ nõ erit cõparatio que sita. Nos autem non querimus nisi comparationẽ que facit necessario ꝑmũ pole exire ad effectũ:nec facit debe re aliud eẽ. Dictũ est aũt ꝙ neẽe eẽ vnũ est:ꝙ si fuerit ab alio:tũc illud est cã ꝓma:ꝛ adhuc restabit qõ. Deide qũo potest eẽ:vt in nichꝺ sit boza ceſſandi ꝛ boza inchoandi: ꝛ in quo erit boza diuersa ab boza. ¶ Jtẽ postq̃ ostẽsus est ꝙ aliq̃ diſpõ ꝛtingit ꝓncipio:tũc nõ põt eẽ quin id qõ fit fiat a ꝓmo vel per nãz vel ꝑ intẽtionẽ in illo ex vo luntate vel ꝙ volũtatẽ:postq̃ nõ est ꝙ violẽtiã:neqꝫ con tingẽs. Si autẽ fuerit ꝑ nãm tũc variata est nã. Si vero fuerit ꝑ intentionẽ:tũc variata est intẽtio. Sed si fuerit per volũtatẽ ponamus illã fieri in illo vel eẽ discretam ab illo. Sed dico ꝙ aut voluntas est ipsum facere esse: aut itẽtio:ꝛ vtilitas post eẽ. Si aũt ipsa volũtas fuerit ip sum facere eẽ ꝑ seipsaz:tũc q̃re nõ fecit eẽ ante: vides ꝙ nõ cõplacuit sibi id facere vel aduenit hora eius: aut qz potuit sup illud:ꝑ ℔ aũt qõ nũc dico nõ itẽdo qõ dixit ali quis. ſ. ꝙ ℔ iterrogatio inanis ẽ:eo ꝙ ℔ in oi hora põt re peti. ℔ aũt iterrogatio recta est. iõ ꝙ in vnaq̃ hora põt repeti ꝛ seq. Si aũt fuerit ꝓp intẽtionẽ ꝛ vtilitatẽ:notum est aũt:qz id cuius eẽ:ꝛ nõ eẽ agẽtis eq̃le est:nõ est ꝑ inten tionẽ:ꝙ aũt agenti potius est eẽ q̃ nõ eẽ:illud est sibi vti le:verus aũt ꝑmus:qz pfectus est eẽntia:iõ nõ est sibi ali qd vtile. ¶ Jtẽ ꝑmus in quo ꝑcedũt ea que icipiunt per suã eẽntiã vel per tẽpus. ¶ Si aũt ꝑ suã eẽntiã tñ:sicut vnũ ꝑcedit duo:q̃tuis sint simul:sed motus rei mote est: vt moueat motu eius a quo mouet:q̃uis sint sil. Tunc neẽe est vt vtraqꝫ sint simul incipiẽtia. ſ. ꝓmus etern⁹: ꝛ q̃cũqꝫ facta sunt ab ipo. Si aũt ipe ꝑcedit nõ ꝑ suã eẽn tiã tñ:ſz ꝑ eẽntiã:ꝛ tps. vz. ꝙ fuit solus ꝛ nõ mũdus: nec motus:sine dubio aũt ℔ verbum fuit sig id qõ preteryt: nõ qõ est modo ꝓpe:sequit tũc vt dicas post. igĩ iã fuit aliqua factura que pteryt anteq̃ crearet creaturas:ꝛ il la factura est creata ab eo. Jã igĩ fuit tẽpus ante motũ ꝛ tps:ꝑteritũ oni aut est ꝑ suã eẽntiã:ꝛ ℔ est tps:aut est ꝑ tps:ꝛ ℔ est motus:ꝛ q̃ est in eo:ꝛ cũ eo:ꝛ iaz manifestum est tibi ℔. Si aũt nõ ꝑcedit ꝑaliqd qõ est ꝑteritũ boze ꝑme in qua est factura creature tũc ipse fit cũ sua factura: qũo aũt erit vt ꝑm positionẽ illoz nõ ꝑcedat ꝑ aliqd bo rã ꝑmã creature. Sed iã eẽt ipse ꝛ nõ creatura vl eẽt ipse ꝛ creatura. Sed nõ fuit ipse:ꝛ nõ creatura:puenit ex hoc ꝙ fuit ipse ꝛ creatura:ꝛ nõ suũ esse ante creaturã puenit ex suieẽ cũ creatura. ℔ aũt qõ fuit ipse:ꝛ nõ creatura non est ipm esse solũ:qz sua eẽntia iã est cũ creatura. Oz autẽ fuit ipse;ꝛ nõ creatura:nõ est suũ esse cũ priuatione crea

ture:nec est aliqd tertiũ:esse eni sue eẽntie ꝛ priuatio crea ture:dictũ est ꝙ iã fuerat qõ nõ est mõ. ℔ enĩ verbũ fuit: cõtinet in se intentionẽ ittellectã ꝓter ittellectũ ex duabus ꝓdictis. Cũ enĩ tu dixeris eẽ eẽntiã ꝛ priuationẽ essentie nõ ittelligeẽ:ex ℔ prioritas. Sed põt ittelligi cũ ea poste rioritas. Si enĩ ꝙarentẽ res:posset eẽ ĩtũ esse cũ priuatio ne rerũ. Nec posset dici ℔ fuit:sed ittelligeẽ prioritas cuz cõditione tertia. Nã eẽ eẽntie est aliqd:ꝛ priuatio essen tie est aliquid:ꝛ ꝙ ittelligĩ ꝑ fuit est esse aliud a duabus intentionibus. Jaz aũt attribuerunt hanc itentionẽ crea toꝛi ꝓtensaz sine ꝓncipio:ꝛ cõcesserũt eum antea creasse qualẽcũqꝫ:qõ putauerũt eẽ creaturã. Si aũt ℔ ita esset: tũc ℔ anteriozitas eẽt quãtitatiua mensurata:ꝛ ℔ est qõ nos vocamus tẽpus. ſcz ꝓpositatẽ nõ mẽsurationẽ hutez situm nec stabilitatẽ:sed est ꝑm viã successionis. Deide si voluerĩs ꝓsidera qõ diximus in nãlibus:vbi ostẽdim⁹ qz id qõ significat fuit ꝛ erit:cõtingit diſpõni nõ permanenti. Diſpõ vero non permanens est motus. Cũ aũt cer tus fueris de ℔:scies ꝙ ꝓmus nõ ꝑceſſit creaturaz apud eos prioritate absoluta tñ:sed positatẽ tẽporis in quo est motus ꝛ corpus vel corpora:ꝛ hi sunt heretici q̃ abstule runt de eo suã liberalitatẽ. Necesse est aũt vt concedant ꝙ deus anteq̃ creasset hunc mundũ: vel potẽs fuit crea re aliq̃ corpus hꝰ motus:cuius horze ꝛ tẽpora cẽnt mẽ surata:ꝙ duraret vsqꝫ ad creationẽ huius mũdi: ꝛ cessa ret ibi:vel ꝑmãsit vsqꝫ ad creationem mũdi:ita vt mora vnius esset longioz mora alterius: ꝛ vsqꝫ ad creationem mundi fuerunt illi boze:ꝛ tẽpora terminata:vel non fuit potens deus creare aliqõ corpus:nisi qñ incepit:sed hec pars ſcda est absurda:qz facit necessario deũ permutari de potentia ad ĩpotẽtiã ꝛ pmutari creaturas de possibi litate ad ipossibilitatẽ sine cã:ꝓma aũt pars diuiditur in duo. ¶ Dico enĩ neẽe eẽ ꝙ vel deus potuit creare aliud corpus ꝓter illud corpus qõ duraret vsqꝫ ad creationez huius mũdi pluribus motibus:vel non potuit:absurdũ est aũt dicere ꝙ nõ potuit ꝓp hoc qõ iam ꝓdixim⁹. Si autẽ potuit creare aliud:tũc vel potuit creare illud cum creatione illius ꝑmi corpis:qõ supra noluimus ante ℔ corpus vel ante creationẽ eius:ꝙ aũt potuerit creare il lud cũ illo:hoc est absurdũ:qz nõ est pole ipsuz inchoare duas creaturas eq̃lis motus in velocitate peruenien di vsqꝫ ad creationẽ huius mũdi. Si vero nõ potuit creare cũ illo. Sed potuit creare diuisim ab eo. ſ. vel ꝓmo vl po sterius eo:tunc in diſpõne ꝓnationis pole fuit creari crea turã alicuius ꝓprietatis:ꝛ nõ pole esse in alia diſpõne:ꝛ ℔ iciderct ꝓpositas ꝛ posteriozitas:ꝛ ita iret hoc in ifinitũ. Jã igĩ ostẽsa est certitudo ei⁹ qõ ꝓdixim⁹. ſ. ꝙ motus est ꝙ nõ hꝫ instiũ i tpe:ꝙ nõ ẽ ei initiũ:nisi ex ꝑte crea toꝛis:ꝛ ꝙ ℔ est mot⁹ celestis:oz ãt vt cã ꝓpinq̃ ꝓmi mot⁹ sit alia nõ ittelligentia:ꝛ ꝙ celũ ẽ aial obediens deo.

¶ Caplm. II. Oz ꝓpinqu⁹ motoꝛ celestiũ nõ est nã nec in telligẽtia:sed alia:ꝛ ꝙ ꝑn̄m⁹ longinquũ est ittelligentia.

DIcemus nos iã ostendisse in nãlib⁹ ꝙ mot⁹ non est nãlis corpi abso lute. ſ. corpi existẽti ꝑm suã diſpõnẽ nãle:eo ꝙ ois mot⁹ q̃ est ꝑ nãz põt separari ab eo cui iest ꝑ nãm:ꝓp aliquã diſpõnẽ q̃ accidit. Diſpõ vero q̃ sepat id qõ est ꝙ nãz ẽ diſpõ nõ nãlis sine dubio. mani festũ est igĩ ꝙ ois mot⁹ ꝓueniẽs a nã remouet ꝑ diſpõ nẽ nõ nãle:ꝛ manifestũ ẽ ꝙ ois res:cui ẽ mot⁹ nãl:q̃diu est in eo sp deest sibi aliq̃ ex cõpationib⁹ motuũ ipsa ꝓma nẽte in sua nã. Sz hic mot⁹ q̃ deest non aduenit nãe nisi ꝓpe diſpõnis nõ nãl vl i q̃litate:sic aquã calefieri ꝓxio lẽtiã:vl in q̃titate sic debilitaz sani ꝑ ifirmitatẽ vl in lo co vt cũ lapis iacẽ surſuz:ꝛ sil⁹ motus ẽ in alijs predica-

mẽtis. Cũ aũt trãsmutationis motus in ɔriũ est: trãsmutatio dispõnis nõ nãlis: ꝛ positio sue elongationis a fine. postq̃ aũt res ita est: tũc mot⁹ circularis nõ est a nã. Si enī eẽt: tẽ eẽt a dispõne ñ nãli ad dispõnẽ nãlẽ. ad quã cũ pueniſſet gesceret: nec possꝫ qtũ in se est redire ad dispõnẽ illã nõ nãlẽ: nãlis enī nõ agit p electionẽ: ſꝫ ad moduꝫ seruientis: ꝛ ad modũ eius qõ comitaꝫ p essentiã. Si aũt nãlis eẽt mot⁹ circularis: tũc ipsa moueréť vel a loco nõ nãli: vl'a situ nõ nãli fuga nãli ab ipso. Dis aũt fuga nãlis ab aliquo nõ põt ipsa eadẽ eẽ redit⁹ nãlis ad ipꝫ. Motus aũt circularis sepaꝛ ab oi pũcto ꝛ relingt illud: ꝛ sic facit ī singulis pũct': ꝛ nõ fugit ab aliq̃: ad quẽ postea nõ redeat: igiť mot⁹ circularis nõ est nãlis: ſꝫ tñ est p nãz: id est suũ eẽ in suo corpe nõ ẽ diuersuꝫ a iudicio alteri⁹ nãe in suo corpe. Jd enī qõ mouet clos: q̃uis nõ sit vtus nãli: est tñ res nãl' illi corpi ñ eꝛnea ab eo: ꝛ ẽ ei. q̃ſi nã. ¶ Jtẽ nulla vtus mouet niſi mediãte iclione. Jncliatio aũt est itẽtio q̃ sentiť in corpe qõ mouet. Sigs enī coegerit illõ gescere p violẽtiã sentieť illa iclio in eo: ſic resilitio vtris in aq̃ ɔ submergentẽ pp iclionẽ mot⁹. Jlla igiť iclio aliõ est q̃, mot⁹ fine dubio: ꝛ aliud est q̃ vt⁹ mouẽs: virtus. n. mouẽs est cũ pfectione mot⁹: ꝛ icliatio nõ est: ſic ẽt ẽ primus motus: cuiꝰ motoꝛ nõ cessat facere fieri in suo corpe iclionẽ vnã post aliã: q̃ iclio nõ ꝓhibeť vocari nã. Jlla enī nõ est aia nec est ab extrīsecꝰ: nec bꝫ volũtatẽ: nec electionẽ: nec est posse eã moueri niſi moueať ad ptẽ nõ terminatã: ꝛ cũ B: nõ est ei ɔriũ q̃ pueniat nãe illiꝰ corporis ꝓping. Si aũt vocaueris bãc itẽtionẽ nãz poteris ꝺre q̃ clin mouet p nãz. Sz nã ei⁹ ẽ fluxꝰ ab aia q renouať fꝫ imaginationẽ aie. Jã igiť manifestũ est tibi. q̃ pn'm mot⁹ cli nõ est nã. Sz iã oñsuꝫ fuerat nõ eẽ p violẽtiã. igiť est p volũtatẽ. ¶ Dico ẽt q̃ pn'm sui mot⁹ ꝓpinquũ nõ potest eẽ vtus itelligibilis: pura q̃ nõ variať: nec imaginat ptcularia. Nos aũt iã assignauim⁹ ī caplis ꝓcedẽtib⁹ gñaliter id qõ ptinet ad cogñẽ bui⁹ itẽtionis cũ loq̃bamur q̃ motus ẽ intẽtio renouata cõpationib⁹: ꝛ q̃ vnaquecꝫ ps ei⁹ est appꝛopꝛiata cõpatione. nã nõ est ei stabilitas: nec põt esse stabilis itẽtõis vllo mõ. Si enī eẽt stabilis itẽtionis: opoꝛteret vt sequereť illõ vn⁹ modus pmutatõis dispõnũ. Si aũt a nã eẽt mot⁹ ei⁹ opoꝛteret vt vnusq̃q mot⁹ q renouať in eo eẽt pp renouationẽ ꝓpingtat' siue elongatiõis a fine: ꝛ post finẽ q̃situ: ꝛ ois ps ei⁹ bꝫ cõpationez q̃ puať ab ea. ſ. id qõ terminatũ ẽ ei de ꝓpingtate ꝛ puať finis. Si aũt nõ eẽt illa renouatio: nõ eẽt renouatio mot⁹. Dixit aũt magr̃ pm⁹ q̃ a stabili: inquãtũ stabile: nõ ẽ niſi stabile. Si aũt mot⁹ eẽt p volũtatẽ opoꝛteret tũc vt eẽt ex volũtate renouata ꝑticulari: volũtat'. n. vl'is cõpatio ad vnãquãq̃ ptẽ mot⁹ vna est: vñ nõ ɔz: vt B mot⁹ fiat singular' pp eã. Si aũt volũtas vl'is eẽt cã bui⁹ mot⁹ pp aliũ motũ pozẽ eo vl' posteriozẽ puatũ: tũc puatũ facit nẽcio eẽ puati: puatũ aũt nõ facit nẽcio eẽ aligd: q̃uis puatões sint cãe puationũ. Oꝛ aũt puatũ faciat nẽcio eẽ aligd B ẽ ispe. Si vo cã mot⁹ fuerit pp aliq̃ q̃ renouať: tũc q̃ de renouatiõe eoꝛ remanebit ad huc: q̃ si renouatio fuerit nãlis sequeť icõueniẽs: qõ supꝛa diximus. Sed si fuerit volũtaria que pmutať fm imaginatiões renouatas: tũc B est qõ volumus. Jã igiť manifestũ est q̃ volũtas itelligibilis faciẽs eẽ: nullo mõ faĉ debere eẽ motũ: põt aũt putari q̃ illa volũtas est itelligibilis mobilis. Jaz enī intellectus põt moueri de itellecto ad itellectuꝫ: cũ nõ fuerit itellect⁹ oĩno in effectu: põt enī itelligere ꝑticulare cõtineri sub spẽ dilatatũ: ꝛ appꝛopꝛiatũ accẽtibus itellectu. scz ad modũ vl'ez fm q̃ nos iaz assignauimus. igiť põt eẽ vt estimem⁹ itellm eẽ q̃ itelligit motũ vl'em ꝛ appetit eũ. ꝛ deinde itelligit pmutatiõnẽ de termĩo ad terminũ: ꝛ apꝛehẽdit illos mot⁹: ꝛ eoꝛ terminos mõ itelligibili: sicut iã oñdim⁹: ꝛ sic est nr̃ vtus ꝓbabim⁹: q̃ q̃ mot⁹ de B ad illud assignat initiũ aliqõ vl'e: ad extremũ aliud vl'e cuz mẽsura aliq̃ descꝛipta vl'i: ꝛ sic q̃uscꝫ finiať circulus: tũc nõ est lõge q̃n estimem⁹ q̃ renouatio mot⁹: se' hũc itellz. Dicã igiť q̃ fm hũc modũ nõ põt cõpleri mot⁹ circularis. B enī ipꝛessio fm hũc modũ est pueniẽs ex volũtate vl'i: q̃uis sit fm modũ renuationis ꝛ trasmutationis: volũtas aũt vl'is quocũq̃ fuerit nõ ẽ niſi respectu nãe cõis in eis: q̃uis sit volũtas cũ motu: quã segť volũtas cũ motu. B aũt mot⁹: q̃ est ab B binc ad illõ illinc nõ est potioꝛ puenire ab illa volũtate bui⁹ mot⁹ q̃ est illinc ad tertiuz terminũ. igiť cõpatio oiuz ptiuz mot⁹ eq̃liũ singularũ ad vnãquãq̃ illaꝛ volũtatẽ itelligibiliũ mobiliũ eadez est: vñ nõ est ibi ps q̃ dignioꝛ sit cõpari ad vnã illaꝛ imaginationũ ad B vt sit ei⁹ cõpatio ad suũ initiũ in vna: quasť elõgauerit se a suo initio pp possibilitatẽ. Nec cõstat suũ eẽ ab eo potius eẽ q̃ suũ nõ eẽ fm q̃ ɔz eẽ ex sua cã. B. n. nõ põt eẽ sic tu lã nosti: qũo enīz põt dici q̃ motus de. a. ad. b. pueniat a volũtate itelligibili: ꝛ mot⁹ de. b. ad. c. pueniat ab alia volũtate itelligibili: ꝛ non seq̃ť ex vnaq̃ illaꝛ volũtati aliũ ꝑter id qõ secutũ ẽ: ꝛ eꝛ. Oñ. a. ꝛ. b. ꝛ c. ſsiles sunt in sono. Nulla aũt voluntatũ vl'ium est q̃ assignet potiꝰ. a. q̃. b. vel. b. potiꝰ q̃. c. igiť. a. nõ est dignioꝛ assignari q̃. b. ex illa relone si fuerit intelligibilis motoꝛ cli. nec. b. pluſq̃. c. niſi fuerit aĩal singulare. postq̃ aũt illi termini nõ assignanť ī itelligẽtia: ſꝫ fiũt termini vl'es tñ: tũc nõ poterit eẽ potioꝛ mot⁹ de. a. ad. b. q̃ de. b. ad. c. Deinde qũo poterit poni in illa volũtas ꝛ imaginatio: ꝛ deide alia voluntas ꝛ imaginatio: q̃ ꝺrant in aliq̃: qõ ꝓteryt ꝛ vt nõ adbereat vni ꝓpꝛio idiuiduo: ꝓp qõ ꝺsideret: cũ oĩ ãt B itellectui nr̃o nõ est posse ponere bãc trãsmutationẽ nisi cõez imaginationi ꝛ sensui. Cũ aũt ꝓuerterim⁹ nos ad itellm puruz poterim⁹ itelligere vniuersitatẽ motuz ꝛ ptes trãsmutatiõis fm q̃ itelligim⁹ circuluz sil'. igitur fm oẽs dispones nẽcium est: vt vtus aialis sit pꝛincipiuz ꝓpinquũ motui: q̃uis nos nõ negam⁹ ibi ẽt eẽ vtutẽ itelligibilẽ q̃ moueať hac trãsmutatiõe itelligibili: ſꝫ postq̃ initiť sil'itudinĩ imaginationis. Sed potẽtie intelligibil' spoliate oĩb⁹ modis variationis: intellectũ semp est pñs: siue intellectũ eius sit vl'e devl'i siue sit vl'e de particulari: queãdmodũ est ꝺdim⁹. Si aũt ita fuerit in re: tũc clm moueť p aiam: ꝛ aia est ꝓpinquus pꝛincipiuz sui mot⁹: ꝛ in illa renouať imaginatio ꝛ voluntas: ꝛ ipsa estimat se hre apprehẽsionẽ rez variabiliuz ꝑticulariũ: ꝛ voluntatem essendi ipsas res ꝑticulares: ꝛ ipsa est ꝑfectio cuiꝰ celi: ꝛ eius forma. Si aũtẽ nõ eẽt sic: sed esset existẽs p se oi mõ. tunc esset itelligẽtia pura que nõ variareť: nec pmutareť nec admĩcereť ei aligd qõ est in poꝰ. pꝛimus aũtẽ mot⁹ celi: q̃uis nõ sit itelligẽtia: opz tñ vt sit pus eo intelligentia que est pꝛioꝛ cã motus celi. Jam autẽ nosti q̃ hic motus idiget vtute infinita spoliata a mã que nõ moueť: nec p intẽtionẽ: aĩa vo que mouet celũ est sicut iam notuz est tibi: coꝛpalis ꝓuertibilis variabilis nec est spoliata a mã cuius cõparatio ad celũ ẽ sicut cõpatio nr̃e aie aialis ad nos: cui est vt itelligat aliã mõ itelligibilitate. ſ. cõmixta mãe: ꝛ oĩno sue estimationes vel q̃ ꝺdent estimationes sunt certe: ꝛ ei⁹ imaginationes: ꝛ q̃ vñr imaginatiões sũt sic est itellect⁹ actiuꝰ in nobis: q̃ oĩno initiť coꝛpi. Sz pꝛimus motoꝛ ei⁹ ẽ vtus liba a mã oĩno: ꝛ oi mõ: ꝛ posťq̃ nõ est posse eã moueri vllo mõ iquãtũ ipsa moueť: ꝛ faĉ varietates: ꝛ ẽ libera: ſicĩã tibi ĩnotuit ẽ: tũc oꝛ vt ꝛ ipsa moueat q̃ad modũ motoꝛ mouet mediãte motu alterius motoꝛis q̃ est actoꝛ mot⁹ ab initio suo q̃ variať pp eã: ꝛ ẽ est motus q̃ mouet motoꝛ motoꝛis. Jd autem qõ mouet motoꝛ ẽ sine variatione sui: nec p intentionẽ nec p ꝺsideriũ idẽ finis ꝛ intentio quã intendit id qõ moueť: ꝛ idem est amatũ inq̃tũ est amatũ: ꝛ ipm est bonitas apud amãtẽ. Sed ꝺco q̃ oẽ qõ mouet motu nõ violento ad aligd ẽ: ꝛ ꝺsideriũ alicuius est: adeo q̃ nãe etiã est ꝺsideriũ rei nãlis: ꝛ ẽ est ꝑfectio eẽntialis coꝛpi vel in sua foꝛ⁹ vl' ī suo vbi vel in suo situ. Desideriũ vo volũtatis est aligd volũtariũ: vel volũtas alicuiꝰ rei q̃site sensibilis sicut suauitas vel estimabilis imaginabilis: sicut victoꝛia: vel opinabilis: sicut bonitas putatiua. Jngsitoꝛ aũt suauitatis est voluptas: ꝛ ingsitoꝛ victoꝛie est ira: ꝛ ingsitoꝛ bonitatis putatiue est opinio. Jngsitoꝛ vo bonitatis pure ꝛ ve est itellectus: ꝛ ẽ ingsitio vocať electio. Voluptas vo ꝛ ira non sunt ꝓuenientia subẽ coꝛpis: qõ nõ variať nec patiť: q̃ nõ cõuertiť ad diſpõnẽ incõuenientez: vt ab ea iteꝛ rediens ad dispositionẽ cõuenientem delecteť aut vt velit vlciſci pp id qõ imaginat: vñ irasciťur: pꝛsertim cũ ois motus ad suauitatẽ vel ad victoꝛiã finitus sit: ꝛ etiã q̃. plura eaꝛ q̃ putanť nõ pmanent putata semp. Necesse est igiť vt pꝛncipiũ huius mot⁹ sit electio vel voluntas bonitatis vere: ꝛ necesse est etiã vt illa bonitas sit q̃ possit acgri p motuz ꝛ ꝑtute sup eã: vel si bonitas cui⁹ subſtãtia nõ possit acgri vllo mõ: ſꝫ fit remota ab eo: ꝛ nẽcio illa bonitas fit de pfectionib⁹ subẽ q̃ moueť vt acgrat eã p motũ. Sin aũt cessabit mot⁹ nec poterit: tũc moueri ad agendũ aligd quo acgrat pfectionẽ: queãdmodũ est nã ei⁹ qui vult esse largus vt ppea laudeť vel boneſtet actiones suas: ad hoc vt fiat habit⁹ boneſtatis: aut vt fiat nobilis. Jd. n. qõ factũ ẽ acgrit suã pfectionẽ ab eo a q̃ factũ est. Jncõueniẽs est igiť vt eꝰ pficiat subaz sui agentis. pfcõ. n. cãti: iferioꝛ est pfcõne cãe agentis. Jd aũt qõ iferi⁹ est nõ acgrit id qõ nobilius ꝛ dignius est: sed fortasse id qõ inferi⁹ est ꝓparat nobiliori suũ instrm ꝛ suã mãm q̃uscꝫ ipm nobilius habeat eẽ ī aliqua reꝛ pp aliq̃ cãz. Laudatio aũt quã nos ingrimus ꝛ appetim⁹ est pfcõ nõ certa ſꝫ putatiua. bitus vo honesti quẽ acgrim⁹ p actionẽ cã nõ est actio: ſꝫ actio ꝓhibet ei⁹ ɔriũ: ꝛ adaptat ad illũ vel accidit ꝺbitus a subа pficiente alias boiuz: q̃ est itelligẽtia agens: vel subа alia ei⁹ ſsilis: ꝛ fm B calozꝛ parꝰ est occasio eẽndi vires aliez: fm qõ est ꝓparãs mãz nõ faciens eẽ. Nr̃ aũt sermo nõ est niſi de eo qõ facit eẽ: ꝛ oĩno cũ fuerit actio ꝓparãs ad bñdã pfcõnẽ: tũc cũ fuerit bita pfcõ finiet motoꝛ. restat igiť vt bonitas ingsita q̃ motũ sit exñs p se: cui⁹ nã nõ ẽ vt apꝑhẽdať. Oez aũt bonitatẽ cui⁹ b est nã nõ ingrit itellect⁹: nisi vt assileť ei fm qõ sibi pole est: assilari vo ei ẽ itelligere de se qõ nõ est illi ſsile: ꝛ ĩ o oꝛ vt pmaneat sp fm qõ pfcõnis ẽ se subeꝰ in suis dispõnib⁹ ꝛ comitãtib⁹ ad modũ illi⁹: cui potuit acgri sua pfcõ vltima initio suo: ꝛ deiñ assilať ei ī pseuerãtia. Cui aũt nõ potuit acgri sua pfcõ i initio suo cõpleť in eiꝰ assilatiõe q̃ motũ. Certitudo aũt bui⁹ est q̃ motoꝛ celestis coꝛpis mouť a vtute ifinita. vtus aũt q̃ ẽ sue aie coꝛpoꝛee finita est. Jnq̃tũ aũt itelligit p̃m: fluit de ei⁹ flumine ꝛ vtute sup eã sp: ꝛ fit ipa q̃si bñs vtutẽ infinitã. Sz intellectũ de cui⁹ lumine ꝛ vtute fluit sup coꝛp⁹ celeste est in subа sua fm suã pfectionẽ vltimã: eo q̃ nõ remãsit in sua subа aligd qõ sit ī poꝰ. Silr ẽ ꝛ B inq̃titate sua ꝛ q̃litate. Sz in suo vbi ꝛ situ fm qõ p̃m secutũ est suũ esse de sitib⁹: stabile nõ est. Non qõ ipm esse in situ aliq̃: vel vbi fit dignius subе sue quã in situ alio vel vbi in suo termio. Nulla. n. ps cursus celi vel stelle dignioꝛ est occurrere sibi vl' alicui sue pti: q̃ alia ps. Cũ. n. fuerit in vna pte in effectu erit in alia pte ī poꝰ. Jã igiť accidit sube celi qõ est ī poꝰ sui situs ꝛ vbi: assilatio vo bonitati vltime facit debere sp p manere in pfcõne q̃ plenioꝛ eẽ põt rei sp. Et q̃ B nõ fuit posse coꝛpoꝛi celesti in vno tẽ retinuit in spẽ: ꝛ p succesꝰ

nẽ factus est igr̃ mot⁹ retinẽs de hac pfectione id qõ fuit pole: cui⁹ ꝓncipiũ est ꝺsideriũ assilandi bonitati vltime in gmanẽdo in pfcõne vltima fm possibilitatẽ suã. Prãcipiũ aũt bui⁹ ꝺsidery est id qõ itelligiť de eo. Cũ aũt tu ꝺsideraueris dispõnẽ coꝛpoꝛ nãlũ in suo ꝺsiderio nãli ad eẽndũ in effectu: ꝛ in suo vbi nec miraberis esse coꝛp⁹ ꝺsideraꝛis tali ꝺsiderio: vt sit in aliq̃ suoꝛ situũ: i q̃ poꝰ ẽ ipm eẽ: ꝛ vt sit vtutis q̃ pfectioꝛ eẽ põt: ꝛ vt sit motũ ꝛ ꝓpꝛie. Et ex dispõnib⁹ ꝛ diuturnitate sui cursus sequiť ipm assilari p fm qõ ab alio fluũt bonitates: nõ q̃ ille sint itẽtio ei⁹: ita vt mot⁹ sit pp illas: ſꝫ qꝛ intentio ei⁹ est assilari p: fm qõ pole est vt sit fm qõ pfecti⁹ eẽ põt in seipo: q̃tũ ad B q̃ sequiť illũ: ꝛ q̃tũ ad B assilať p: ꝛ q̃tũ ad ea q̃ pueniunt ab illo post illũ. igr̃ mot⁹ erit pp illõ ꝓncipali itentione: ꝛ dico q̃ ex ipo ꝺsiderio assimilãdi p fm qõ est in effectu ꝓuenit mot⁹ celestis ad modũ quo res ꝓuenit ab imaginatiõe q̃ facit illã ꝺbere eẽ: q̃uis illud nõ itendať ab ipo pncipali itẽtiõe. B. n. est imagi⁹ ei⁹ qõ est in effectu: igr̃ ingriť ab eo id qõ ī effectu ẽ pfecti⁹. Sz q̃ B nõ est ei pole in vno idiuiduo: iõ est p successionẽ: ꝛ B est mot⁹. Cũ enīz vnũ idiuiduũ durať nõ acgreť ei aliud ꝓsile: ſꝫ B ꝓmanet sp in po⁹. Mot⁹ igr̃ segť illã imaginationẽ fm hũc modũ nõ q̃ B sit ei⁹ itentio ꝓncipalis: q̃uis illã imaginationẽ vnã sequanť imaginatiões ꝑticulares q̃s dicimus ꝛ distinguimus fm qõ ꝓueniũt nõ fm intentionez ꝓncipalẽ: ꝛ illas imaginationes ꝑticulares sequenť motus gꝛbus ꝓmutanť situs. Mot⁹ aũt est pfectio q̃ maioꝛ B esse põt. igr̃ ꝺsideriũ ꝓmũ est id qõ dixim⁹. Letera vo que sequunť illud: sunt fluxꝰ. Dis aũt reb⁹ inueniunť silia: ſꝫ a lõge in nr̃is coꝛpib⁹ q̃ nõ oĩno cõpanť eis: q̃uis aliq̃tulũ ꝺformenť eis. v. g. cũ ꝺsideriũ fuerit vehemens ad acgrendũ qõ amať vel aliud: sequenť illud: tũcin nobis imaginationes fm qõ acciderit q̃s sequunť mot⁹: nõ mot⁹ q̃ sunt apud ipm ꝺsideratũ. Sz mot⁹ apud aligd aliud in via ꝛ cursu ei⁹: ꝛ in eo qõ ꝓpinque fuerit de illo: igr̃ mot⁹ celestis fit volũtate ꝛ ꝺsiderio fm hũc modũ. Dui⁹ aũt motus ꝓncipiũ: est ꝺsideriũ ꝛ electio. Nõ aũt vt motus sit id qõ intẽdit ꝓncipalr. B. n. motus est q̃si seruitiũ aliq̃ angelicũ vel celeste. Nõ ẽ aũt de ꝓditõe mot⁹ volũtary: vt sit intent⁹ in se. Sz cũ vtus ꝺsideratiua fuerit vt ꝺsideret aligd ꝓueniet ei ex ea impſsio q̃uaz mouenť mẽbra: ꝛ aliq̃n mouеť sic qõ põt puenire ad id qõ itẽdit: aliq̃n alio mõ ꝓsili vel pene eodẽ cũ fuerit B p imaginationẽ siue intẽtio sit aligd qõ assequať siue fit assilari ei ī faciẽdo qõ facit vl' in eẽ. Cũ igr̃ delectatio puenerit ad itelligendũ pmũ ꝓncipiũ: ꝛ ad id qõ intelligiť de eo ꝺ vel apꝑhendiť de eo fm modũ itelligibilẽ vel aialẽ: tũc occupata circa B retrabeť ab oi alia re: ꝛ ab oi alio mõ: ſꝫ tñ puenier ex B id qõ ẽ iferi⁹ eo in ordie: ꝛ B ẽ ꝺsideriũ assilari ei fm possibilitatẽ: seq̃ť igr̃ ingsitio mot⁹ nõ inq̃tũ ipe est mot⁹: ſꝫ inq̃tũ ẽ id qõ dixerim⁹: ꝛ seq̃ť B ꝺsideriũ amoꝛ ꝛ delectatio q̃ fluũt ab eo: ꝛ B pcõ fluit a ꝺsiderio: igr̃ ſꝫ hũc modũ ꝓmũ ꝓncipiũ mouet coꝛpus celi. ex his igiť oibus iã manifestũ est tibi ẽt q̃ magr̃ pm⁹ cũ dixit celũ moueri p suã nãm gd voluit intelligi: ꝛ cũ dixit ẽt moueri p aiam: qd ẽt voluit itelligi: ꝛ cũ dixit ẽt moueri illõ p vtutẽ infinitã vel moueri sicut amans mouеť ab amato: qd voluit intelligi: nec est in verbis eius ɔrietas. Jtẽ tu scies q̃ subа bui⁹ bonitatis amate ꝓme vna est: nec põt esse vt motoꝛ ꝓmus vniuersitatis celoꝛ sit pluſq̃: qꝛ igitur vnaq̃q; sperazꝛ celoꝛ bẽat motoꝛẽ ꝓpriũ, ꝛ ꝓpinquũ ꝛ ꝺsideratũ amatũ, ꝓpriũ fm qõ vidit magr̃ pm⁹: idco qꝛ secuti sunt eũ ex sapientissimis pypateticis nõ remouerit multitudinẽ nisi a motoꝛe vniuersitat: ꝛ attribuerit multitudinẽ motoꝛib⁹ sepatis: ꝛ nõ sepatis q̃ sunt ꝓpꝛy vniuꝰ

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

cuiuscz eoz:posuerunt igit̃ pmũ ex separatis ppays id qđ mouet spera pmã que ſm eos qui pceſerunt tholomeũ est spera fixa ⁊ stellaz:sed ſm eũ q pius est in sciẽtys:qs docuit tholomeus est spera ꝑter eã ⁊ circũdãs eã nõ stellata:⁊ post hãc est motor spere sequẽtis pmã ſm diuersitatẽ duaz sniaz:⁊ sic in oib⁹ inferi⁹. Isti igit̃ viderũt q motor vniuersitatis est quidda:⁊ q post eũ vnaqđ spera habet aliũ motorẽ ꝑpriũ. Magisterv̄o primus posuit numeꝛ spaꝛ q̃ mouent:⁊ ſm qđ appuit ei i suo tpe:⁊ numeꝛ eaꝛ sequit̃ nũer⁹ ꝓncipioꝛ separatoꝛ. Qđ aũt firmi⁹ est in dictis suoꝛ socioꝛ manifestat:⁊ dicit in sua epla q̃ est de ꝓncipys oiuz:q motor vniuersitat̃ celoꝛ vn⁹ est: nec pñt esse plures:q̃uis vnaqđ spera bẽat motorẽ ꝓpriũ ⁊ amatũ ꝑpriũ. Qui aũt exposuit libros primi magistri ſm breuitatẽ:q̃uis nõ profunde intelligeret:tamẽ apte dixit cuius B est itentio q melius ⁊ dignius est esse vnũ ꝑm⁹ motus vniuscuiusq̃ celi qui est in co:ꝛ esse ꝓncipiũ motus ꝑpriũ illi inq̃tũ est amatũ seperatũ:⁊ isti duo ex antiquioꝛib⁹ discipulis magistri pmi sunt magis circa eq̃litatẽ vie:⁊ argumẽto B facit etiã esse necariũ. Certificatũ est.n.nobis ex doctrina almagesti q motus ⁊ spere celestes sunt multi ⁊ diuersi in plaga ⁊ velocitate ⁊ tarditate. opz igit̃ vt vnicuiq̃ motui sit motoꝛ alius ab eo qui est alterius ⁊ desideratũ sit aliud vnius q̃ alteri⁹:aliogn q̃o essent diuerse plage ⁊ velocitas ⁊ tarditas. Jam aũt oñdimus q B desiderata sunt bonitates pure ⁊ separate mã:⁊ q motus ⁊ spere oẽs cõcãt in desiderio pmi ꝓncipy:⁊ iõ ꝓueniũt oẽs in diuturnitate ⁊ reuolutione motus.

¶ Capitulũ. III. q̃liter ꝓueniunt actiones a principys altioribus:vt q B sciat̃ q opoꝛteat sciri de motoꝛibus separatis intellectis ꝑpter se:⁊ desideratis.

A Ertificemus B ⁊ aperiamus illud ſm aliud exordiũ dicẽtes quosdã hoies fuisse:qui qz audierũt verbũ iustitie ex ꝓcipuis antigs dñtes q diuersitas boꝛ motuũ ⁊ baꝛ plagaꝛ:vt eẽ ꝑ intẽtionẽ gñandi res coꝛruptibiles q̃ sunt sũt spera lune:⁊ nõ solis:qz audierũt illũ:ſz ẽt:qz cognouerũt argumentatiõe q mot⁹ celoꝛ nõ põt eẽ ꝑ aliqd nisi ꝑ seipsum:⁊ q nõ põt esse ꝑ sua cãta:voluerũt ꝓcedere vtrãq; sniam dicentes:vt ipse mot⁹ nõ sit ꝑ id qđ est sub luna:sed vt assimilẽ bonitati pure desiderãdo eã. Diuersitas vo motuũ est ob B:vt id qđ sit ex vnaq̃ eaꝛ in mũdo gñationis ⁊ coꝛruptionis:dñat tali diuersitate q quaz diſponaꝛ pmanentia specieꝛ. Sicut si aliqs vir bonus velit ire ꝑ negociũ suũ ad aliquẽ locũ:⁊ offendat in duas vias:quaꝛ vna est ꝓpria ⁊ cõpendiosioꝛ ad locuz sui negocy:⁊ in alia est hõ qui mereꝛ sibi bñ fieri. Jpe vo ſm iudiciũ sue bonitatis eligit ire hac scda via:q̃uis nõ fuerit motus eius ad B vt ꝑdesset alȳ:ſz vt sibiipsi:⁊ dixerunt q silr est motus vniuscuiusq̃ celi. Nõ.n.est nisi vt duret semp ſm suã pfectionẽ vltimã. Motus vo ad hãc ptẽ vel ad hãc:⁊ huius velocitatis vel illius est vt ꝑsit alȳ a se. pmũ igit̃ qđ dicemus bis B est.l.q si coꝛpib⁹ celestib⁹ põt esse intẽtio aliq̃ in suis motib⁹ ꝑp res creatas:tũc est illa intẽtio in eligenda parte:⁊ est posse fieri B:⁊ accidet B ꝑ ipm motũ. Põt aũt aliqs dꝛe q pp getẽ silr pficerẽt eis bonitas q̃ eẽt ei ꝓpria nec motus obesset ei in esse ⁊ ꝑdesset alȳ ꝑter se:⁊ neutrũ eoꝛ esset ei facilius vel difficilius q̃ alteꝛ:sed de eis eligit id qđ est vtilius. Si aũt fuerit cã ꝑhibens dꝛe q motus eoꝛ est ad B vt ꝓsit alys remouendo intentionẽ eoꝛ in agendo ꝑ aliud qđ est cãtũ:tũc B cã est in ipa intentione eligendi plagã. Si autẽ B cã nõ ꝑhibuerit intentionẽ eligendi plagã:ita etiã nec ꝑhibet intentionem motus. Silr est diſpõ in intentione velocitatis ⁊ tarditatis. Nõ est aũt B ꝑ ordinẽ fortitudinis ⁊ debilitatis scõs motũ in circulis ex ordine eoꝛ.l.alioꝛ sup alia ꝑ supius ⁊ inferius:ita vt ꝑ ea B ascribat̃ eis:ſz B est diuersus. Dicã aũt q nullus coꝛ põt esse ꝑ generata nec ꝑ intentio nẽ motus:nec ꝑ intẽtionẽ plage motus:nec ꝑ mẽsurationẽ velocitatis ⁊ tarditat̃:nec ꝑ intẽtionẽ agẽdi aliqd ꝑ illa. Dis.n. intẽtio est ꝑ id qđ intendit̃:⁊ est minozis esse q̃ id qđ intendit̃. Qđ aũt ꝑ qđ est aliud est ꝑfectioris esse q̃ illud aliud inq̃tũ ipm:⁊ illud aliud sunt scõm q sunt:qñ ꝑ ipm pficit̃ aliud eo mõ essendi qui ducit ad intentionẽ. Jmpoſe est aũt vt ꝑfectius esse acgrat̃ ab eo qđ est vilius. igr nullo mõ est ei certa intẽtio cãti ſz putata. Sin aũt intẽtio esset acgrens:⁊ tribuens esse qđ est ꝑfectius eo in esse. Per B aũt qđ necessariũ est nõ intelligitur nisi id cui⁹ intentio est ꝑparata ei ⁊ attribuẽs sibi suũ eẽ qđ est aliȯ:sicut medicus est sanitati. Medicus.n.nõ dat sanitatẽ:ſz ꝑparat ad eã mãz ⁊ iſtrm. Nõ.n.attribuit sanitatẽ nisi ꝓncipiuz qđ est excellentius sanitate:⁊ B est qđ dat mãe oẽs suas formas:cuius eẽntia est nobilioꝛ q̃ mã. Aliq̃ aũt intendẽs fallitur in sua intẽtione. s.cũ non intendit id qđ nobilius est intẽdere:⁊ tũc intẽtio ꝑ B nõ est recta sed erronea. Sed qz B oñsio eget ꝑ lixitate ⁊ certificatione:qz sunt in ea qõnes q̃ nõ soluunt̃ nisi ꝑ bis sufficientibus:ideo redibimus ad viã euidẽtioꝛ:ez:⁊ dicem⁹ q ois intẽtio aliqd intẽdit:sed que est intelligibilis est illa cũ id qđ intendit̃ ab intendẽte: dignius est intendenti esse q̃ nõ esse ab eo:aliogn eẽt vana. ¶ Jd aũt qđ dignio⁹ est rei acgrit aliq̃ ꝑfectionẽ.s.si fuerit ꝑ certitudinez erit certa. Si vo fuerit ꝑ putationẽ erit putatiua:sicut meritũ laudis ⁊ ostentatio potestatis:⁊ diuturnitas facit:qz B ⁊ bis filia sunt perfectiones putatiue. Sed lucrũ vel salus vel gratie diuine adeptio:vel futuri mundi bonũ meritũ h:⁊ bis filia:sunt ꝑfectiones ve que nõ cõplent̃ ꝑfolũ intendentẽ. igit̃ ois intẽtio nõ est ꝑ illã ꝑfectionez. Jlla.n. que vana est:vt esse ꝑ B. Jn illa.n.est delectatio vel refrigeratio vel aliqd hȯ. Absurdũ est aũt vt cãtũ cuius eẽ ꝑficit ꝑ cãm:acquirat cãe ꝑfectionẽ quã nõ habebat. Ea aũt in ꝗbus ꝓtat̃ q cãtũ acgrit sue cãe perfectionẽ:falsa sunt vel fallentia. Qui aũt cõprehenderit ea que ꝓdicta sunt nõ ꝓsiderare B ⁊ soluere. Si q̃s aũt dixerit q bonitates faciũt debere B. Bonus.n.facit acgri bonitatẽ:dicemus q bonus acgrit bonitatẽ nõ ſm viã intẽtionis ⁊ ingsitionis vt sit B. Doc.n.faceret debere eẽ imꝑfectionẽ. Dis.n.ingsitio ⁊ intẽtio de aliq̃ est ingsitio de eo qđ nõ bz intendẽs:ſz q̃diu nõ est ⁊ nõ intendit̃ nõ est id qđ ꝓuenientius est intẽdenti:⁊ B est impfectio. Bonitas.n.nõ põt esse:gn vel sit circa ens absq; hac intẽtione: ⁊ tũc B intẽtio nõ facit eã eẽ:vel sit sic q̃ suũ eẽ bui⁹ intentionis ⁊ suũ nõ eẽ a bono erit eadẽ. igr bonitas nõ facit debere eẽ hãc intentionẽ:⁊ diſpõ alioꝛ comitãtiũ bonitatẽ que comitanr̃ eã:vel nõ erit ꝑ seipsa nec ꝑ intẽtionẽ que sit intentio bui⁹ diſpõnis:vel erit q ꝑ hãc intentionẽ ꝑficiet̃ bonitas ⁊ ꝓstituet̃:B igit̃ intentio erit cã ꝑfectionis bonitatis ⁊ tue existẽtie nõ cãta illi⁹. ¶ Sigs aũt dixerit q B est assilari cãe ꝑ⁹ in B q bonitas ei⁹ daꝛ alys:⁊ vt sit bonũ ſm qđ sequit̃ post eã vel ꝓuenit ab eo. Dicã q ſm qđ vt B ꝓcedi põt:ſz ſm vitatẽ nõ est ita:assilari.n.illi est nõ intendere aliqd:sed facere ꝑ seipm:⁊ qz ipe est ſm hunc modũ fuit cõuenientia oiuz sapientũ. Acgsitio.n.ꝑfectionis ꝑ intentionẽ:discreta est ab assilari illi nisi interim dixerint q ꝑ⁹ intentio est qddã:⁊ B est ꝑ intentionez scõam ad modũ ꝓsecutionis. vñ necesse eẽt in electione plage et id qđ intendit̃ itentione ꝑ⁹ eẽt qddã:⁊ vtilitas ꝓdicta cẽt ꝓs illo qđ itendit̃:igit̃ plaga eẽt nõ intenta ꝑ⁹ intẽtione q̃tũ ad ipz qđ sequit̃. Sz oporteret ibi eẽ ꝑfcõne in eẽn⁹

rei:q̃ ꝓsequereꝛ illã vtilitatẽ quouscz possit assimilari ꝑ. Nos aũt nõ ꝑhibem⁹ motũ esse id qđ intendit̃ ꝓncipalr ad assimilãdũ se eẽntie ꝑmi ſm modũ quẽ diximus:ſz nõ assimilari eẽntie ꝑmi sit itẽtio z⁹ ſz qđ fluit ab eo eẽ:post-q̃ intentio ꝑ⁹ aliud est.s.vt ꝓsequeꝛ sursum:sed speculari deoꝛsuz est respectus vt intentio sit ad plagã ad B vt sua assimilatio cũ ꝑ sit assilatio ī ꝓueniẽdo res ab ipo:B posset ꝓcedi in ipa electiõe mot⁹:igr mot⁹ eẽt ꝑ id qđ est inferi⁹ vt fluat ab eo eẽ nõ assilari ei inq̃tũ est ꝑfectũ esse:⁊ amatũ ei⁹. Doc aũt nõ est sue eẽn⁹:nisi inq̃tũ est sua eẽn⁹: ⁊ sic res esse ab eo nihil ageret q̃tũ ad nobilitatẽ sue eẽntie ⁊ ꝑfectionẽ:ſz ageret q̃tũ ad B vt ipe ſm suã ꝑfectionez sit id qđ nobili⁹ est:⁊ inq̃tũ fluit ab eo esse vniuersitatis: nõ ingrẽdo nec intẽdẽdo:oz igr vt sit ei desideriũ ad illũ ꝑ assimilandũ iuxta hãc foz⁹:nõ q ꝑfectio ꝑmi pẽdeat ex eo. ¶ Si q̃s aũt dixerit q sic ꝑt eẽ vt coꝛp⁹ celeste acgrat bonitatẽ ⁊ ꝑfectionẽ ꝑ motũ ⁊ mot⁹ est ei actio quã intendit:silr est in oib⁹ suis actionib⁹:rñdebimus ad B q mot⁹ nõ acgrit ꝑfectionez nec bonitatẽ:aliogn cessaret apõ eũ:ſz est ipamet ꝑfectio quã assignauim⁹:⁊ est certa ꝓmanentia sue spẽi:q̃ est posse esse coꝛpi celesti in effectu:eo q nõ est possibilis ꝓmanẽtia idiuidui:B igr mot⁹ nõ est silis ceteris motib⁹:q̃ingrunt ꝑficnes eꝛ se:ſz B mot⁹ ꝑficit id qđ mouet̃ ꝑ ipm. Jpe.n.est ꝓmanẽtia situũ ⁊ locoꝛ ſm successionẽ. Oz aũt vt redeam⁹ ad id qđ oimisimus ãtea: cũ oñdim⁹ qũo B mot⁹ segr̃ imaginatoez desideratã:⁊ q B mot⁹ silis est ꝓmanẽtie: ¶ Sigs aũt dixerit q B dictõ ꝑhibet eẽ itentionẽ:⁊ curam gñatoꝛ⁹ diſpõnẽ sapientiſſimã:q̃ est in nobis. nos dicem⁹ postea q remouebit hãc qõnẽ:⁊ faciem⁹ sciri curã ⁊ intentionez creatoꝛis circa oẽ qđ est:qũo est:⁊ cura oꝛis cãe ei⁹ qđ est post ipm q̃ir est:⁊ gñatoꝛ q̃ sunt apud nos:qũo est cũ ꝑ ꝓn⁹:⁊ cãz q̃ sunt in medio. Jã.n.oñsuz est tibi ex his q̃ ꝓximus nõ posse aliquã cãz ꝑfici ꝑ cãtũ eẽntialr nisi accñtaliter:⁊ q ille non itendunt aliqd agere ꝓp cãtũ q̃uis cõplaceat eis: ⁊ sciãt illud:ſz sicut aq̃ ifrigidat̃ ꝑ seipaz in effectu ad ꝓseruãdã suã spẽm:nõ vt frigidet aliqd aliud eꝛ se:ſz ꝓsequit̃ vt infrigidat aliũ eꝛ se:⁊ sicut ignis calefacit ꝑ seipm in effectu ad ꝓseruãdã suã spẽm nõ vt calefaciat aliqd aliud eꝛ se: ſz ꝓsequit̃ vt calefaciat aliũ eꝛ se:vtus quoq; appetitiua desiderat delectari coitu ad repellendũ supfluũ:⁊ cõplet̃ ei⁹ delectationẽ nõ vt ꝑ illũ fiat filius. Sanitas etiã est sanitas ꝑ seipaz nõ vt ꝓsit infirmo:ſz ꝓsequit̃ eã ꝓdesse infirmo:sic etiã est in cãis ꝑcedentib⁹. Sz ibi est ei⁹ cõprehensio qđ sit:⁊ cognitio q̃lr est cũ eis ordiatio ⁊ bonitas:⁊ qz est sic dz:ſz i istis nõ. ¶ Postq̃ aũt ita est i re:tũc coꝛ celestia nõ cõicauerunt in motu circulari nisi ꝓp desideriũ amati cõis. Nec fiunt diuersa:nisi qz coꝛ ꝑ⁹ amata desiderabilia post illo ꝑm sunt diuersa. Nõ q si dubitauerimus:qũo eꝛ vnoq̃q desiderio debeat eẽ vtus ſm hãc diſpõnẽ. iõ debeamus ipediri ad cognoscendũ q mot⁹ sunt diuersi ꝓp diuersitatẽ desideratoꝛ. Remãsit aũt nobis qddã ad estimãdũ. s.an desiderata diuersa sint coꝛ⁹:nõ intelligẽtie separate:ita. vs. vt coꝛ⁹ qđ est vilius velit assilari coꝛpi:qđ est ꝓus ⁊ nobilius:sicut putauit vnus ex ꝓcipuis modernoꝛ ꝑophãtũ sarracenoꝛ:qui deturpauit ꝑhiã: qñ nõ intellexit itentionez antiquoꝛ. Dico igr B esse absurdũ:qñ assilari ei facit debere bꝛe motũ illi ꝓsequi ⁊ plagã ⁊ finẽ quã itẽdit. Si aũt aliqd ipedierit ne possit assequi ordinem illius nõ faciet debere B nisi debilitas actionis: nõ diuersitas actionis. vs. vt sit B ad vnã plagã ⁊ illũ ad aliã. Non põt.n. dici q cã huius diuersitatis sit nã illius coꝛporis q̃si nã coꝛpis repugnet moueri de.a.ad b.⁊ non repugnet moueri de b.ad a. Doc.n.est impoſe. Coꝛpus.n. ex B q est coꝛpus nõ facit debere B. Nã etiã ex B q est nã coꝛporis petit vbi nãle absq; situ ꝓprio. Si.n.ꝗeret situ ꝓpriũ:tũc moueri ab eo fieret per violentiaz:⁊ sic in motu celi eẽt violentia. Jtẽ cũ vnaq̃q partiũ celi sit ſm oẽm cõparationẽ q̃ põt esse in nã celi:tunc nõ oz vt si remota fuerit vna pars a plaga ptrãseat:⁊ si remota fuerit ab alia plaga nõ ptrãseat ſm nãm:nisi B fuerit B alia nã q̃ faciat moueri ad plagã vnã potius q̃ ad aliã:⁊ sic erit magis appetens illã plagã cũ remouet̃ a sua plaga. Jam aũt diximus q ꝑ⁹ buius mot⁹ nõ est nãle. Nec est etiã ibi nã q̃ faciat debere ipm situ nec plagas diuersas. Jtez nõ est in suba celi nã que ꝑhibeat aliam mouere ipz celũ ad qualibet plagã. Jtẽ nõ põt eẽ B ex parte aie:ita vt nã eius sit velle illã plagã tñ nisi itentio mot⁹ fuerit ꝓpriata ad illã plagã. Uolũtas.n.ꝓsequit̃ intentionẽ:nõ itentio voluntatẽ. Si aũt B ita fuerit:tũc cã erit diuersitas itentionũ. non est igr̃ ꝑhibens ex pte coꝛpeitatis nec ex pte nãe nec ex pte aie nisi diuersitas itentionis. Uiolẽtia aũt ibi esse ẽ ipossibili⁹. igr si itentio eẽt assimilari post ꝑm alicui coꝛpi celestiui:tũc motus esset ad modũ illi⁹ coꝛpis nõ diuersus ab eo nec velocio:eo in multis locis. Silr esset si itentio motoꝛis huius celi esset assimilari motoꝛi illi⁹ celi. Jã.n.manifestũ erat q itentio in illis motib⁹ nõ est aliqd ad qđ ꝓueniat̃ q motũ:⁊ ibi gescant:ſz qddã aliȯ:⁊ oñsuz est nũc q nõ est coꝛpus:remãsit igit̃ q itentio vniuscuiusq̃ celi est assimilari rei q̃ est aliud a suba eloꝛ.l.a materys ⁊ aiab⁹ eoꝛ. Jnconueniens est aũt assilari elarib⁹:⁊ ei qđ gñat̃ ex eis. Nõ sunt aũt coꝛ⁹ nec aie ꝑter B. ¶ Restat igr vt sit vnicuiq̃ celoꝛ desideriũ assilandi subẽ itelligibili separate q̃ est ei ꝓpa. Diuersitas aũt motuuz ⁊ suaꝛ diſpõnũ quã bñt celi est ꝑ B:q̃uis nos nesciamus q̃liter B debeat eẽ:⁊ q̃diu. Sz cã ꝑ⁹ est desideratũ vniuersitatis cõiter:⁊ B est itẽtio de B qđ dixerũt antigi q vniuersitas bz motoꝛẽ vnũ amabilẽ. Sz vnaq̃q ꝑa bz motoꝛẽ suũ q est ei ꝓpius:⁊ amatũ qđ est ei ꝑ ꝓpriũ. igr vnicuiq; celo est aia mouẽs q̃ itelligit bonitatẽ:⁊ ꝑp coꝛpus bz imaginationẽ. s. formare ꝓticularia:⁊ bz volũtatẽ ꝓticulariũ. Sz idẽ qđ intelligit de ꝑ:⁊ qđ intelligit de ꝑn⁹ qđ est sibi ꝑpriũ ⁊ ꝓpinquũ. est ꝓncipiũ sui desiderij motiõis. Unicuiq; aũt celo est itelligentia que est ꝑn⁹ sibi ꝑpriũ ⁊ ꝓpinquũ. s. ꝑn⁹ sepatũ:cuius cõparatio ad ei⁹ aiaz est sicut cõparatio itelligẽtie agẽtis ad nras aias:⁊ B est exemplũ vle itelligẽtie spẽi sue actiõis:⁊ huic assilat̃ ipm:⁊ oinoin oi qđ mouet̃ ab illis neẽe est vt sit itentio intelligibilis a ꝑn⁹ itelligibili:qđ intelligit bonitatẽ ꝑmã:⁊ ei⁹ ẽntia est sepata. Jã aũt nosti q oẽqđ intelligit est sepate essentie. Principiũ vo mot⁹ est coꝛpale. s. adherẽs coꝛpi. Jam aũt nosti q motus celestis est aialis ꝓueniẽs ab aia eligente renouata electionib⁹ ꝛti⁹ suaꝛ ꝓpriũ. vñ nũcrus itelligentiaꝛ separataꝛ post ꝑn⁹ ꝑ⁹ erit ſm nũeꝛ motuũ. Si aũt circuli planetaꝛ fuerint sic q ꝓncipiũ motus circuloꝛuz vniuscuiusq̃ planetaꝛ sit vtus fluens a planeta: tunc nõ erit longe gn separata sint ſm nũerũ planetaꝛ: nõ ſm numeꝛ circuloꝛ:⁊ tũc eoꝛ nũer⁹ erit decẽ post ꝑ⁹. Primũ aũt eoꝛ est itelligẽtia:que nõ mouet̃:cui⁹ est mouere spẽrã coꝛpis vltimi. Deindeid qđ sequit̃ est:qđ mouet spẽrã fixaꝛ. Deinde sequit̃ qđ mouet spẽrã saturni. Silr est q̃uisq; ꝓueniẽ ad intelligẽtiã:a q̃ fluit sup nras aias:⁊ B est intelligẽtia mũdi terreni:⁊ vocamus eã intelligẽtiã agẽtẽ. Si autez nõ fuerit sic:ſz fuerit q vnusquisq; circulus mouet̃ ad illas iudicio motus suiꝑius:⁊ silr est vnusq̃sq; planetaꝛ:tunc B separata erit plura numero:⁊ sequet̃ ſm sniam magistri primi q sunt circiter quinquaginta ⁊ amplius. Sed vltima ex eis est intelligentia agens. Jã autẽ nosti ex his que diximus in disciplinalibus quãtũ apprehendimus de numero eoꝛ.

¶ Capl'm.IIII. De ordinatione esse intelligētie ⁊ animarū celestiū ⁊ corporū superioꝝ a primo.

A TEm certū est nobis ex supradictis q̄ nec esse eē p se: vnū ē: ⁊ q̄ nō ē corp⁹ nec in cor⁹ nec diuidit̄ aliq̄ mō: ⁊ q̄ eē oiuz q̄ sunt: é ab eo ⁊ q̄ nō p̄t bñe p̄n̄ vllo mō nec cāz: nec a q̄ est res: nec in q̄ é res: nec p quā est, res: nec pp quā est res: ita vt ipe sit pp aliqd. vñ nō p̄t eē vt esse oiuz ab illo sit fm viā itētionis ab illo: quēadmodū ē nobis itētio in his oib⁹ q̄ fiūt a nobis. Tūc. n. ipe eēt itēdés pp aliqd aliō p̄ter se. Jā aūt expediti sum⁹ ab B in alys q̄ sūt ex eū. s. q̄ nulla res intēdit aliqd q̄ sit inferi⁹ se. Jn eo aūt B euideti⁹ est. Sz q̄ ppriū sit ei nō bñe intentionē vt eē oiuz sit ab eo: rō B est. s. q̄z B induceret multitudinē in sua eēntia. Tūc. n. eēt in eo aliqd pp qō intēderet. s. q̄z vel cognitio ei⁹ vel scia ei⁹ faceret debere itēdi: q̄ idigeret ea vel bonitas q̄ eēt in ea faceret debere B: deniq̄ intentio alicui⁹ vtilitat̄ q̄ ꝓdesset ei: sic̄ iā ꝓdiximus. Hoc aūt absurdū est. Oē. n. esse qō est ab eo nō est fm viā nāe ad B vt eē oiuz sit ab eo: nō p cognitionē nec p bñplacitū eius: quo B. n. eē poset cū ipe sit itellige⁹ pura q̄ itelligit seipz: ⁊ iō neče est vt itelligat seq̄ ipm vt eē oiuz sit ab eo inq̄tū ipe est p̄n̄ ei⁹: ⁊ in sua eēntia nō sit ꝓhibens B: eo q̄ eiⁿ tus oiuz sit ab eo sic q̄ sua eēntia est sciens q̄ sua ꝓfectio ⁊ sua excellētia est vt fluat ab eo bonitas: ⁊ B est de comitātib⁹ suā glīā quā ipse diligit p seipz. Ois aūt scia q̄ scit qō ꝓuenit ex ea nec admiscet ei impedimētū aliqō. ſz est quēadmodū iā oñdimus: placet ei id qō ꝓuenit ex ea: igr̄ p̄ placuit ex sua eēn⁹ vt flueret: ⁊ oē qō est. vitat̄ aūt p̄ nō est sua p̄ actio nisi p eēntiā. Jpe. n. itelligit suā eēntiā: ⁊ q̄ sua eēn⁹ est p̄n̄ ordinis bonitatis in eē: quēadmodū oz eē nō itellectu ꝓcedēte de po⁹ ad effectū: nec itellectu qui mouet̄ de vno itellectu ad aliō. Ei⁹. n. eēntia imunis est ab oi qō est in po⁹ oino: sic̄ iā supza oñdim⁹: ſz ipe est itelligēs oia vt vnū sil: ⁊ ex B q̄ itelligit seq̄t ordinatio bonitatis in eē: ⁊ intelligit vnū q̄r est pole elegāti⁹ ꝓuenire eē toti⁹ ſz iudiciū sui itellecti. Certitudo aūt itellecta apō eū est ipa sic̄ nosti: scia po⁹ ⁊ volūtas. Nos. n. ad exequēdū q̄ imaginamus idigemus itētiōe motu ⁊ volūtate ad B vt sit. Jn ipso aūt hoc nō est ꝓueniēs: nec pōt eē pp suā imunitatē a dualitate: in cui⁹ pbōne iā multuz desudauimus: igr̄ ipe itelligit se eē cām fm q̄ intelligit illud. Esse aūt q̄ est ab eo est fm viā ñdi ⁊ comitādi eius eē: nō q̄ ei⁹ eē sit pp esse aliqd aliud a se: q̄n ipe est agēs oē q̄ est hac itētione: q̄ ipe est ens a q̄ fluit q̄ gd est fluxu discreto ab ei⁹ eēntia: ſz q̄ esse ois ei⁹ q̄ō fit a p̄ nō est nisi ſz viā comitādi ſi certū fuerit q̄ necesse eē p se est necesse eē oibus suis modis. Jā expediti sumus ab B in ꝓcedētibus: igit̄ ea q̄ p̄ sunt ab eo: ⁊ B sunt creata nō p̄nt eē multa nec nūero nec diuisiōe in mām ⁊ formā: q̄n id q̄ō segr̄ ex eo est ab ei⁹ eēntia nō ab aliq̄ alio. Modus aūt ⁊ iudiciū de B q̄ō est in ei⁹ eēntia: fm quē segr̄ ab eo B: nō est modus ⁊ iudiciū fm q̄ seq̄ret ex eo nō B: ſz aliō ab B. Si. n. ꝓueniret ab eo due res discrete p exñtiā vel due res discrete ex qbus fit vnū sic̄ mā ⁊ forā comitātia sil̄ille nō ꝓuenirent nisi ex duob⁹ modis diuersis i ei⁹ eēn⁹. Si at illi duo modi eēnt nō in ei⁹ eēntia ſz comitātes ei⁹ essentiā: tūc remaneret q̄ō de comitātia ilōz duoꝝ: q̄uscz eēnt ō sua eēn⁹: ⁊ sic̄ipa eēt diuisibilis i itellectu. Jā aūt ꝓhibuim⁹ B antea: ⁊ oñdim⁹ de structionē ei⁹: manifestū ē igr̄ q̄ p̄m⁹ eoꝝ q̄ sūt a cā p̄ vnū nūero ē: ⁊ ei⁹ eēn⁹ ⁊ ei⁹ gdditas ē vnitas: ñ i mā: vñ nihil corporꝝ vel formaꝝ q̄ sūt ꝓfectiōes corporꝝ est cātū ei⁹, ppinquū: q̄z p̄m⁹ cātū est itelligētia pura: q̄z est for⁹ nō in mā: ⁊ ipa est p̄ itelligētiaꝝ sepataꝝ q̄s nūerauimus. Videt̄ aūt ipa eē p̄m⁹ mouēs corp⁹ vltimū fm viaz desidery. ¶ Pōt aūt aliqs dre: q̄z id q̄ō fit, a p̄ nō, ꝓbibet̄ B esse for⁹ mālis: ſz ex ea segr̄ esse sue māe. Ad q̄ō dico q̄ B faceret debere: vt ea q̄ sunt post hāc formaz ⁊ hanc mām eēt tertia in ordine cātoꝝ: ⁊ eēt coꝝ eē mediante mā: ⁊ sic mā eēt cā eēndi formas corporꝝ q̄ sunt multa in mūdo: ⁊ suaꝝ viriū. Hoc aūt est icōueniēs: eo q̄ suū eē māe ē eē receptibile trīn: nec est cā eēndi aliqd nisi fm viā receptōis. Si aūt aliq̄ ex māys nō est sic: tūc non est mā nisi cōione nois. Si aūt fuerit res posita stabilis non ad modū māe nisi cōione nois: tūc ꝑmi cāti cōpatio ad eū: nō erit inq̄tū est for⁹ in mā nisi cōione nois. Si vo fuerit B z^m sic: vt eo mō quo ab eo est mā sit gdda: ⁊ eo mō q̄ ab eo est for⁹ sit gdda aliud: ita vt alia for⁹ nō bēat eē mediāte mā: tūc for⁹ mālis erit sic q̄ aget actōe in q̄ nō idiget mā. gcgd aūt agit suā actionē nō idigēs mā ipm p seipm est nō idigēs mā: igr̄ for⁹ mālis nō idiget mā: ⁊ oino q̄uis for⁹ mālis sit cā māe exēbus eā ad effectū: ⁊ ꝓficies eā: tñ mā bret impssionē i eē illi⁹: ⁊ B est ipa appropari ⁊ signari. Si aūt p̄n̄ essendi fuerit de nō mā: sic̄ iā nosti: tunc sine du⁹ erit vnūqōq̄ eoꝝ cā alteri⁹ fm qō aliqd: ⁊ nō vno mō. Si vo nō fuerit ita: tūc destruet̄ forma mālē pēdere de mā vllo mō: silr̄ ēt supradiximus q̄ ad suū eē māe nō sufficit for⁹ trīn: ſz for⁹ est vt ptialis cā. Posit̄q̄ aūt ita est: tūc sola for⁹ nō pōt poni cā māe oino sufficiēs p se. Palā igit̄ est non posse eē: vt p̄m⁹ cātū sit for⁹ mālis: ſz q̄ nō sit mā manifestius est. Necessariū est igit̄ vt cātū p̄m⁹ sit for⁹ nō mālis oino. s. intelligētia. Tu scis aūt q̄ B sunt itelligētie ⁊ aie separate multe. vñ esse coꝝ nō pōt esse acgsitū ab aliq̄ mediante: q̄ō nō sit sepatū. Jtē nosti q̄ in vniuersitate coꝝ q̄ sunt a p̄: sunt coꝝ. ⁊ nosti q̄ oē corp⁹ est pole eē q̄tū est in se: ⁊ q̄ necessariū est p aliud eē: ⁊ nosti nō eē illis viā eēndi a p̄ absq̄ mediāte aliq̄. Sunt igr̄ ex ipo: ſz mediāte aliquo. Et nosti q̄ mediū nō est vnitas pura. Nosti ēt q̄ ex vno fm q̄ est vnū nō est nisi vnū. Necesse est igit̄ vt ex p̄ cātis pp eē coꝝ sint alia in gbus oz eē necessitatē ⁊ multitudinē q̄ocūq; eueniret. Jntelligētys. n. sepatis nō p̄t esse aliq̄ multitudo nisi q̄eadmodū dicaz: q̄n cātū p se est pole eē in seipo. Propter p̄m⁹ aūt est necessariū esse: sed necessitas sui, eē est fm q̄ō est itelligētia ⁊ intelligit seipz ⁊ intelligit p̄m⁹ necessario: vñ oz vt sit in eo multitudo ex B q̄ intelligit se: q̄ō est pole esse q̄tū in se: ⁊ ex B q̄ intelligit necessitatē sui esse a p̄ q̄ō est intellectū per se. Nō est aūt ei multitudo ex p̄. Nā possibilitas sui esse est ei q̄ddā ꝓpter se nō, ꝓpter p̄m⁹: sed est ei a p̄ necessitas sui esse: ⁊ deinde multiplicaf p B q̄ō intelligit p̄mū: ⁊ ꝓpter B q̄ intelligit seipm tali multiplicatione que est comitās eē sue vnitatis ex p̄. Nos aūt nō ꝓhibemus ex vno esse eēntiā vnā quā: postea sequaf̄ multitudo relatiua: que nō est ei in p̄n⁹ sui ess̄: nec est intrās in p̄n⁹ sue ꝟstitutionis: ⁊ pōt ꝓcedi esse vnū ex quo ꝓueniat vnū: ⁊ deinde B vnū comitet iudiciū ⁊ dispō vel ꝓpetas vel cātū. Et illud etiā fit vnū: ſz ꝓpter cōicatione illi⁹ comitātis seq̄t ex eo aliqd: pp q̄ō ꝓueniat multitudo ois variās eius essentiā: oz igit̄ vt hꝫ multitudo sit cā possibilitatis essendi aliā multitudinem silia cāto ꝑmo. Si. n. nō esset B multitudo: ꝓfecto nō eēt pole esse ab eo nisi vnū: nec esset pole esse ab eo coꝝ: ⁊ oino nō esset ibi possibilitas multitudinis nisi B mō trīn. Jā aūt manifestū est nobis ex ꝓdictis q̄ intelligentie separate sunt plures nūero: igr̄ nō bñt esse sil̄ ex p̄: ſz necesse est vt excellentioz oibus illis sit esse q̄ō p̄mū est ex eo: post q̄ō sequit̄ intelligētia. Sub vnaquaq; aūt itelligētia est celū cū sua mā ⁊ sua for⁹: que est aia ⁊ itelligētia inferi⁹ ea: igr̄ sub oi intelligentia sunt tria in esse. vñ oz vt possibilitas essendi B tria fit ab illa intelligentia ꝑmaīn creatione ꝓpter ternitatē q̄ est noīata in eā: ⁊ nobile sequit̄ ex

nobilioze multis modis: igit̄ ex ꝑma intelligētia iquātū itelligit ꝑmū segr̄ eē alterius itelligētie iferioris ea: ⁊ inquātū itelligit seipsaz: segr̄ ex ea for⁹ celi vltimi: ⁊ ei⁹ pfectio: ⁊ B est aia: ⁊ ꝓp nāz eēndi polez q̄ est ei⁹: q̄ est retēta iquātū itelligit seipsaz: est etiā corpeitat̄ celi vltimi que est ꝓtenta in totalitate celi vltimi: vñ ipsa: ⁊ id q̄ō est cōe vtuti sūt sic q̄ ex ipsa segr̄ itelligentia: ⁊ ex eo: q̄ō est cōe vtuti iquātū approꝑiaf̄ sibi ꝑsi fm modū suū: segr̄ spa ꝑma cū suis partib⁹ ouab⁹. s. mā ⁊ for⁹: mā aūt est mediāte for⁹: ⁊ cōsortio ei⁹: sic̄ politas eēndi trahit ad effectū id q̄ō est apud eā. s. formā celi. Silr̄ est dispō itelligen⁹ ⁊ intelligētia: ⁊ in celo ⁊ celo: q̄usq; ꝓueniāt ad itelligētiā agētē q̄ gubernat nāas aias. Nō opz ār vt B ꝓcedat i ifinitū ita vt sub vnoq̄ sepato sit sepatū. Dico eni q̄ si ex itelligētia ꝓuenit eē multitudinis: tūc erit B pp itentiones multitudinis q̄ sunt in ea: ſz nō cōuertit̄: ita vt in vnaq̄ itelligētia sit B multitudo: ⁊ q̄ ei⁹ multitudinē sequāt̄ B cāta. Nec be itelligētie sunt ꝓueniētes in spē. ita vt indi⁹ suarū itentionū sint ꝓueniētia: igit̄ icipiam⁹ oñdere bāc itētionē alio mō. ¶ Dico igit̄ q̄ celi sunt multi supza nūerū q̄ est in p̄ cāto q̄m⁹ ad multitudinez ei⁹ ꝓdictā ⁊ ꝓcipue cū vnūqōq; celi dicāt i suā māz ⁊ i suā for⁹: igr̄ nō p̄t eē p̄n̄ m⁹ eoꝝ vnū q̄ō sit cātū in p̄n⁹: nec ēt pōt eē vt vnūqōq; corporꝝ sit cā ei⁹: q̄ō ē ꝑpus: corpus eni ex B q̄ō est corpus nō pōt eē p̄n̄ m⁹ corpis: nec ex B q̄ bz vtutez aialē pōt esse p̄n̄ m⁹ aie in alio corpe. Nos eni iā oñdimus q̄ aia cuiusq; celi est ei⁹ pfectio ⁊ ei⁹ for⁹: nec est ſuba sepata, aliogn eēt intelligētia nō aia. nec moueret vllo mō nisi ad modum desidery: nec contingeret in eo variatio ex motu corpis nec ex cōsortio corpis ⁊ ingeret imaginatio ⁊ estimatio: cōsideratio aūt iā ꝓduxit nos ad stabiliendū has dispōnes in aiab⁹ celoꝝ sic̄ nosti. Si aūt res ita fuerit: tūc non poterit eē: vt ex aiab⁹ celoꝝ ꝓuenīāt actiōes in alys corporib⁹ nisi mediātib⁹ suis corpib⁹: forme eniz corporꝝ ⁊ eoꝝ pfectiōes sunt duob⁹ modis: aut eni sunt for⁹: q̄rum exñtie sunt pp mās corporꝝ: ⁊ iō exñtia earū est in materys corporꝝ illoꝝ: ⁊ ob B calor ignis nō calefacit. q. d. ſz q̄ō fuerit obuiās suo corpi vl fm cōpationem sui corpis. Silr̄ sol nō illuminat q. d. ſz q̄ō fuerit oppo⁹ suo corpi: aut sunt for⁹: q̄rū exñtie est p seipas nō pp mās corporū sic aie: q̄z vnaq̄ aia ñ approꝑiaf̄ corpi: nisi q̄ ei⁹ actio est pp illud corp⁹ ⁊ in illo. Si aūt aia eēt sepate eēntie ⁊ actiōis vtriusq; ab illo corpe: tūc eēt aia ois rei nō aia illius trīn corpis. Jā igr̄ manife⁹ ē fm oēs modos q̄ vires celestes q̄ sūt ipse ie i suis corpib⁹ ñ agūt nisi mediātib⁹ suis corpib⁹: absurdū ē āt vt agāt aiaz mediāte corpore: corp⁹. n. nō pōt eē mediū inter aiaz ⁊ aiaz. Si āt ille agūt aias absq; mediātib⁹ corpib⁹: tūc bñt solitaria exñtentiā absq; corpe: ⁊ approꝑiatione ⁊ actione sepatā a sua eēn⁹ ⁊ ab eēn⁹ corpis. B aūt est ꝓter ꝓpositū. Si aūt nō agit illud aia: tūc multo min⁹ aget corpus illud celeste: aia eniz ascellit corp⁹ i ordie ⁊ pcter cōicatione illi⁹ comitātis seq̄t ex eo aliqd: pp q̄ō ꝓueniat aliqd ex q̄ in suo celo ꝓueniat aliqd ⁊ ipsīo sine infusione sue eēntie cū occupaf̄ circa illud corpus: ſz eius eēn⁹ fit discreta in exñtia ⁊ actiōe ab illo corpe: nos non ꝓhibem⁹ B: q̄ B est q̄ō nos vocam⁹ itelligētia spoliataz: ex q̄ ponim⁹ aduenire id q̄ō est post eā: ſz ē ꝓter patiēs a corpe: ⁊ ꝓter cōicās ei: ⁊ ꝓter foraz ei⁹, ppriaz: ⁊ ꝓter oē id q̄ō dixim⁹ cū stabiliuim⁹ aiaz. Jā igr̄ certificatū est q̄ celi bñt p̄n̄ a: q̄ sūt nec corpa⁹: nec for⁹ corpoꝝ: ⁊ q̄ vnūqōq; celoꝝ approꝑiaf̄ alicui illoꝝ p̄n̄ o: vniuersitas aūt eoꝝ cōicat in vno p̄n̄ o. Nō ē āt dubiū B eē itelligētias simplices sepatas q̄ fiūt cū factura corpoꝝ humanoꝝ q̄ nō corrūpūt̄: ſz ꝑmanēt. Jā āt B manifestū ē i sciēty nālib⁹. q̄ nec ꝓueniūt a p̄ p̄n⁹: eo q̄ multe sint: q̄uis sint yna i spē. Sz q̄ fiunt: sunt cāte p̄mi mediāte aliq̄: cāe aūt agentes medie iter p̄m⁹: ⁊ illas nō p̄nt eē iferiores eis in ordine: ga nō sunt itelligētie simplices sepate: cāe vo datrices eē sūt pfectiones in eē: recipiētes vo eē sunt iferiores in eē: opz igit̄ vt cātū p̄m⁹ sit itelligētia vna p eēntiā ex q̄ nō pōt esse multitudo ꝓueniēs i spē. Intētiōes eni q̄ multiplicanf̄ in ea fm q̄ multitudo pōt eē in ea: si fuerint diuerse certitudinib⁹: tūc id q̄ō ꝓuenit ex vnaq̄q; ea p aliō est in spē ab eo q̄ō, ꝓuenit ab alia. Sed sic nō cōmitabit̄ vnūqōq; eorū q̄ō comitaf̄ alteri⁹: sed alia nā. Si vo fuerit ꝓueniētes in certitudine: tūc in q̄ erūt diuerse ⁊ multe cuz nō sit ibi diuisio māe: igit̄ ex cāto p nō pōt esse multitudo nisi diuersa i spē. igit̄ be aie terrene nō fiunt a cāto p̄ absq; mediāte alia cā iā eēnte. Silr̄ fit ab oi cāto p̄ sublimioze q̄usq; ꝓuenit ad cātū q̄ō fit cū factura eoꝝ: receptibiliuz gnōnis ⁊ corruptionis: q̄ multiplicanf̄ nūō ⁊ spē fil̄. igit̄ multitudo recipientis: cā est multitudinis actionis ꝑncipy q̄ō est vnū in eēntia: ⁊ B est post cōpletionez eē oium celestiū: ⁊ segtur semp itelligētia post itelligētiā: quousq; fiat spera lume: ⁊ deinde fiāt ela ⁊ aptanf̄ recipe impssione vnā in spē multā nūō ab itelligētia vltia. Si enī cā multitudis nō fuerit in agēte debebit eē nec̄io in patiēte: opz igr̄ vt ex vnaq̄q; intelligētia fiat itelligētia inferior ea: ⁊ cesset tūc q̄usq; possint fieri sube itelligibiles diuisibiles multe nūō pp multitudinē cārū: ⁊ vsq; huc ꝓueniūt. Jā igit̄ ex manifestū est q̄ ex oi itelligētia supioze in ordine fm B q̄ō itelligit p̄m⁹: ꝓuenit eē alteri⁹ intelligētie inferioris ea. Sed fm B q̄ intelligit seipsaz, ꝓueniēt circuli per se trīn: corpus: corpus vo celi fit ab ea ⁊ ꝑmanet mediāte aīa celesti: oīs eni forma causa est vt sua materia sit i effectu: ipsa eni mā nō habet exīstentiam.

¶ Capitulum. V. De dispositione generationis elementorū a causis ꝓmis.

A POst assignatū numerū sperarū celestiuz secundū est nēcio eē elmtoꝝ: corpa aūt elementaria sunt gñata corruptibilia: vnde oportet vt ꝑncipia eoꝝ ꝓpinqua sint res recipientes maneriā varietatis ⁊ motus: ⁊ vt id q̄ō est itelligētia pura nō sit causa esse eoꝝ sola: oportet aūt vt iam certus sis de B p ea que iam sepe replicauimus a gbus iam expediti sumus: B aūt elmta bñt māz in qua cōueniūt ⁊ formas gbus differunt: vñ oportet q̄ vt ad esse diuersitatē suarū formarū cooperet̄ diuersitas dispōnū celoꝝ: ⁊ vt ad esse cōueniētiā eoꝝ in mā cooperet̄ cōueniētia dispōnis celoꝝ: celi eni cōueniūt in nā iudicy motus circularis: opz igit̄ vt iudiciū illius nāe sit adiuuans esse māe. Et vt id in quo differūt sit ꝑncipiū ꝑparationis māe ad formas diuersas: ea aūt que sunt multa cōueniētia in specie ⁊ genere non sunt sola absq; ꝟsortio alterius adiuuantis: q̄ō est causa essentie: q̄ in seipsa est cōueniēs vnū: nec facit diuersa: nisi q̄ est aliud ab ipsa: hoc igitur vnū nō est ab ea nisi ꝑ ligationē alterius vnius: q̄ō reducit eā ad vnū aliquid: opz igit̄ vt illud fit vna de intelligentys separatis: sed vltima caꝝ que sequit̄ nos: ⁊ ipsa est a q̄ pp cōsortiū motuū celestiū fluit aliqd in quo est descriptio formarū mūdi inferioris fm modū patiendi: quēadmodū i illa itelligē⁹: ⁊ i alys itelligētys est descriptio formarū fm modū agendi a qua postea fluunt forme in hoc approꝑiantes ea non per seipsa solūmō: vnū eni vnū agit in vnū sicut nosti: sed ꝓpter cōsortiū corporū celestiū: euenit igit̄ q̄ cū B res approꝑiauerit aliquā de impressionibus celestib⁹ absq; mediāte corpe elntari vel mediāte: ita vt ponat illud fm aptitudinē ppriā. post cōmunionē que erit in sua ſuba. tūc ab B separato fluet forma ꝑpria ⁊ describet̄ in illa materia. Tu sis aūt q̄ vnū

nō appropriat vnū iquātū vnūqōq; eoꝝ est vnū p aliqd qō sit ei absq; alio:sed idiget vt sint ei appropriatores diuersi:appropriatores vo māe sunt eiꝰ ppatores:preparatores vo est ille a quo fit pparato qddā:cuiꝰ ꝓpatio ꝓuenientioꝛ ē ad illud q̄ ad aliqd aliud:erit aūt ꝟ ppatoꝛ eligens eē id qō est sibi digniꝰ a pmis datoꝛibꝰ formarū.Si autē mā eēt fm aptitudinē pmaꝛ posset vtiq; aptari duobꝰ ꝛryis:q̄re enī magis eligeret vnū q̄ aliud:nisi pp diſponē q̄ dſnt ipsimētes in ea:z buiꝰ ēt diuersitatꝫ ꝓpatio ad oēs mās vna est:vñ nō oꝛ vt q̄m ad illū appropriet vna mā portꝰ q̄ alia nisi pp aliqd ēt qō ē in illa mā:qō nō est nisi aptitudo pfecta:nec est ppatio:nisi ꝓpatio pfcā ad ipsiuꝫ: ad qō est ppata:z ꝟ est sic aq̄ q̄ cū nimiū caluerit iūgūt fil' calefactio eꝛnea z forma aq̄itatis q̄ cōiūcta fil' remota sunt ab cōpatione forme aqueitatis:ſz sunt multe cōparationis ad formā igneā:quo plus enī ꝟ itēdit:itēdit etiā ꝓpatio z augeꝫ aptitudo:z fit ꝺ inre forme ignee:vt fluat sup eā:ſz vis illiꝰ destruit.Sz qz mā non remanet sine forma:tūc nō est eiꝰ exñtia ex ꝟ solo q cōpat eidem pmis pncipys solūmō:ſz ex ꝟ q̄ est ex ſcipsa z ex forma. Sz qz foꝛª q̄ ꝓstituit hāc mās mō iam erat mā exñs sine ea:tūc nō est eiꝰ exñtia p formā solūmō:ſz p eā z mediātibꝰ pncipys ſcbarys vl mediātibꝰ aliys vel cōſitibꝰ. Si enī eēt ex pncipys pmis solūmō:tūc nō egeret fofa alia: eo q forma iā pceſſit.Sz qz cōueniūt ibi in motu circulari:z dſnt comitātia nāe quā ꝓstituūt nāe ꝑpe ctūlsq; celi:tūc mās cōstituit ꝟ cuius nā cōuenit aliq̄ nārū,ppārū q̄ sunt foꝛª:z sic motꝰ ē vilioꝛ diſpōne:q̄ ē ibi:sic z mā est vilioꝛ eēnª ꝟ:z sic ibi motꝰ est sequēs nām eius qō est in poª sic:z mā ꝟ cōuenit cū eo:qō est in poª:z sic ibi nāe ꝑpe z cōes sūt pn̄ª z adiuuātia nām ꝓpriā vel cōez:vt ꝟ sic:z id qō comitatꝫ nās ꝑpas z cōes ibi de ꝓpationibus cōstellationū diuersis mutabilibus ꝓueniētib⁹ i eas pp motū est pn̄ᵐ varietatis diſpōnū z permutationis earuꝫ ꝟ silr cōmixtiois suarū cōpationū ibi est cā cōmixtionis cōpationis istoꝛ eloꝛ vl adiuuās z a coꝛpib⁹ celestibus fiūt ipressiones i coꝛpa buiꝰ mūdi:z ex his itētiōib⁹ scim⁹ q̄ nā q̄ est gubernatrix istoꝛ coꝛpoꝛ ē q̄si pfectio:z forme fiunt ab aia diffusa vl adiutoꝛio eiꝰ. ¶ Dixerūt ārqdaꝫ ex philosophātibꝰ q̄ celuꝫ:eo q ē volubile:z ꝺ reuoluī suq aliqd:qō sit stabile in eiꝰ plenitudie:vñ ꝓfricationē eiꝰ cū eo segꝝ calefactio in trī:qō ꝓuertīt i ignē q̄ aūt remotissimū est ab eo remanet getū:z q̄ magꝭ accedet ad fridita tē z spissitudinē est terra:q̄ vo de illo seª ignē est calꝫ:sed minꝰ calm q̄ ignis:ſz qō de eo qō seª terra est spissuꝫ:sed minꝰ spissuꝫ q̄ terra:puitas aūt calꝫ:z puitas spissitudinis faciūt debere eē humiditatē.Siccitas vo ꝓuenit vl ex calitate vl ex friditate yltis:hūiditas aūt q̄ seª terrā ē frigidioꝛ:q̄ vo seª ignē ē calidioꝛ ꝟ ē cā eēndi ela:z ꝟ ē qō dixerūt:nō ē aūt ꝟ qō possit,pbare vbis syllogisticis:nec est firmū:cū diligēter ꝓsideratū fuerit.vr.n.ꝟ ē alr. Nā a coꝛpib⁹ celestib⁹.ſ.vl a q̄ttuoꝛ coꝛpib⁹ ex illis vl a nuō ꝺteto in q̄ttuoꝛ collectionib⁹ ex ynoq̄ coꝛ fluit in hāc mām:q̄ fit pp cōicationē aptitudo ad formā coꝛpis simplicis:q̄ cū sit apta recipit illas formas a datoꝛe formaꝝ vel vt ꝟ totū fluat ab vno coꝛpe:ſz sint ibi cōpationes:q̄ faciūt debere eē diuersitates a cāis occultis in eā.Tu.n. cū scire volueris ifirmū eē qō dixerūt cōsidera q̄ ipsi fecerūt debere pmū eē coꝛpus qō nō ꝺat aliquā ex formis cōstitutibꝰ nisi formā coꝛpalē:nec acgrit aliquā p̄ter foꝛᵐ nisi formā scbarię.Nos aūt iā oñdimꝰ destructionē huiꝰ:z oñdimꝰ q̄ eē coꝛpis nō pficit ex sola foꝛª coꝛporeitatis:nisi cū ea itellexeris ēt aliā formā. Nō formam eiꝰ trī est:q̄ pma cōstituit dimēsionē.Suū enī eē dimensionū segꝝ alias formas:q̄ pparāt ipsas. Sinaūt:ꝓsidera diſpōnē raritatis ex caloꝛe vl spissitudinis ex frigiditate. coꝛpoꝛ enī nō fit coꝛpoꝛ calm:nisi iquātū ipsiuꝫ segꝝ aliō in motu ad ꝟ vt calefaciat illud:ꝓntia illius motus ꝓntis. quē iā oñdimus nō eē violētū:sed nālē.Sinaūt:iā completa erat eiꝰ nā:pōt aūt cōcedi vt cū cōpleta fuerit eius nā seruet in loco q est aptioꝛ sibi ad cōseruādū illud:calidū enī cōseruaꝫ vbi est motus:z frigidū vbi est qes,dein de nō cogitauerūt qualr ps illius māe debuit descedere ad centrū:z alia ps eius vicinari surſuꝫ:z accidit ei caloꝛ. Sed de cā huius:cā reddi pōt. Jn vniuersitate enim est leuitas z grauitas.Sz de pte cuiuscq; eli sic est:q̄ postq̄ certū est ptes eloꝛ gnatas eē:cōstat q cuꝫ gnaꝫ aliq̄ ps eiꝰ in loco nēcio:segꝝ vt vna supficies eiꝰ sit supioꝛ cum moueꝫ surſuꝫ z illa supficies est cōueniētioꝛ superioꝛitati q̄ alia.Ex pn̄ vo sue gnōnis non fit vna supficies eius deoꝛsuꝫ z alia surſuꝫ:sed q̄ sine dubio trālmutata est pp motū aliquē q fecit eā bre sitū aliquē:q̄ aūt mihi magis vr ꝟ est qō ſentimꝰ:puto enim q̄ ille q ꝟ dixit de gnōne eiusdē intoꝛ conatus est abbꝛeuiare ꝟ alicui scribenti sibi super ꝟ:z q venit post eū cōfirmauit dictū eius. Jpse vero qui scripsit ꝟ fuit bō cōfundēs z perturbās rē.

¶ Capitulū. VI. Et de cura z ostensione:quomodo cōtinentur res sub diuino iudicio.

PEsquā aūt puenimꝰ ad ꝟ:opus e ostēdere:q̄ sit nob cura. Nō dubitas aūt tibi iā fuisse manifestuꝫ ex ꝓdictis q cause altioꝛes nō cōcedūt operari pp nos id qō operanť:nec intēdere aliqd ,pter nos:nec inducit eas aliqd:nec accidit eis electio.hoc aūt q̄ multe impressiones mirabiles fiunt in ꝟ q̄ gnaꝫ in hoc mūdo:tū in ptibus metalloꝝ:tū in ptibus vegetabiliū z bruto:uꝫ boiuꝫ:z in hoc q̄ itelligit de ptibus celi nō est tibi via dicere q̄ fiat per casuꝫ:q; rō inducit te ad iudicādū q̄ oia fiunt ex gubernatione z dispōne:opꝰ enī vt scias q̄ cura boꝝ est ex hoc q̄ primus scit seipsuꝫ:z q̄ ab ipso est nec̄itas ordinationis bonitatis:z q̄ sua ēntia est cā bonitatꝫ z pfectionis fm q̄ pole est rebus z placent ei:sicut prędictū est. Intelligit igit ordinationē bonitatis fm q̄ possibile est esse melius:vnde ex hoc q̄ intelligit ordinationē z bonitatē:que melior esse pōt fm q̄ ipse intelligit eā fluit ipsa tali fluxu quo perfectius peruenit ad ordinez fm possibilitatē:z hec est intentio de cura. ¶ Scias aūt q̄ malū est multis modis.dicit enī malū vt defectus q est ignoꝛātia z debilitas z dformitas;z dr malū vt doloꝛ z trīstīcia in gbꝰ est aliqua apprehensio cāe nō amissiōis rei trī.Cā aūt mouens bonitatē z ꝟ,phibens z facies debere esse eius pfectionē:aliqn est separata quā nō apprehendit ipeditus:sicut cū nubes obumbrāt z ꝟ,phibent radios solis cū opus est perfici per solē:cū enī ille cui opus est fuerit apprehensoꝛ apprehendet q̄ sol nō ,pdest:ſz in q̄tū apprehendit ꝟ:nō apprehendit q̄ nubes interpositę sunt:sed inquātū est vidēs:sed fm q̄ est videns non est dolens impeditus pp ꝟ vel carens eo:sed ex ꝟ q̄ est aliud:aliqn aūt est cōiuncta quā apprehendit apprehensoꝛ pfectionis salutis:sicut cū dolet pp amissionē ꝓtinuitatis mēbri ex caloꝛe dissoluēte. Jpse enī iquātū apphēdit amissionē continuitatis p virtutē q̄ est in ipso mēbro apprehēdit ēt nocens calm. Jam igit ꝺiuncta sunt ꝟ cū contingit apprehensio fm q̄ prediximus.ſ.apprehensio rerū pfectarū:z apprehēsio fm q̄ ꝓdiximus.ſ.apprehensio rerū q̄ sunt.Sed hoc apprehensiuꝫ in hoc q̄ est nō est malū in seipso:sed est maluꝫ respectu huius rei:priuatio enī respectu sue pfectionis z salutis nō est malū reᵘ ipsiꝰ

trī:ita vt sit el eē aut nō sit comes aliud:qz nō est ipsius eē:nisi malū in ipso:z ex ꝟ q̄ est:malū est:cecitas enī nō pōt esse nisi in oculis:z iquātū est in oculis nō pōt eē nisi malū:z nō est el alius modus pp quē sit nō malū. Caloꝛ aūt.v.q̄.cū sit:q̄uis q̄tū ad eū q dolet pp eū:malus sit: ꝟ trī aliū modū q̄ pōt eē nō malū.malū āt p eēntia ē priuatio:nec est q̄libꝫ ꝓuatio:nisi ꝓuati iudicy nāꝫ rerū a pfectionibꝰ sue spēi:z sue nāe.Sꝫ malū p accīs ē ꝓuatū vl retrahēs a iure sue pfectionis:nō aūt ē bonū ex ꝓuatiōe absoluta:nisi ex noīe eiꝰ:nec ē ēt malū q̄ sit. Si enī ipsa eēt aliq̄ mō malū eēt cōe. Nullū igr eē fm suā pfectionē vltimā in q̄ nō ē aliqd in poª segꝝ malū:nō segꝝ malusꝫ: nisi ꝟ in cui⁹ nā est aliqd in poª:z ꝟ fit pp mās:malū vo segꝝ mām pp aliqd p̄ᵐ:qō sibi accidit:z pp aliqd nouuꝫ: qō postea aduenit. Jd aūt qō ex seipsa ē ꝟ elt.ſ.qz accidit alicui māe i initio sui eē aliqd pter cās mali extrinsecas qō ipsimit in ea aliquā dispōnē:q̄ phibet eius ppriā aptitudinē a pfectione:ex q̄ ,puenit malū circa illū:sic mā ex qua gnaꝫ bō vel equus cū accidit ei ex cāis ptingētibus poni peioꝛis ꝓpōnis z duriꝛis subē:tūc nō recipit linea tionē z figuratōez z rectitudinē:z iō deturpaꝫ ꝓcreatio. Nō qz defuerit q̄ opus fuit ad pfectionē cōplionis:z q̄ opus fuit ad formā:z iō agēs fuit deficiens:sed qz patiēs nō recipit. Jd aūt q̄ ptingit extrinsecus est vnū:de duobus.ſ.vel ꝓhibēs iterpositū z retrahēs a pfectione:vl ꝺriū adiunctū destruēs pfectionē:exᵉᵐ pmi sunt nubes mīte sibi suppositę:z spissitudo earū cymbꝛe altoꝛū mōtiū, phibētes impsſionē solis in arboꝛes ad pfectionem. Scōi vo exᵉᵐ est casus gelu sup herbas:qō ipedit earuꝫ pfectionē in tpe suo:adeo q̄ destruit aptitudinē ,ppriā:z q̄ est cū ea:oēs aūt cāe malī nō inueniūť in bis q̄ sūt sub circulo lunę:q̄ aūt est sub circulo lunę pene nihil est cōpatione ceteroꝝ q̄ sunt sicut nosti. Deide malū nō cōtigit nisi i aliqb⁹:z aliqn spēb⁹ eoꝝ ꝺuat:malū aūt ve rū n ꝓtigit i plib⁹ ꝺiuiduis:nisi aliq̄ spēs mali.Scias āt q̄ malū ex ytētiōe ꝓpationis vl est malū q̄ᵐ ad id qō est neciuꝫ vl vtile,pp.necīum vel nō est malū q̄ᵐ ad ꝟ:ſz est malū q̄ᵐ ad ꝟ q̄ pole ē in his q̄ sūt raro.Si āt iueniret tūc eēt sic id qō ē supfluū i pfectionib⁹:q̄ sunt post pfectiones fixas:z nō est in eo iudiciū nāe polis:ſz ꝟ oīno est ,pter id qō debem⁹ oñdere:nec ēt ē malū q̄ᵐ ad ꝟ.ſz q̄tū ad id qō supaddit supra debitū spēi:sic ignoātia geometrie vel phīe vel alioꝛ hꝺ.ꝟ.n.nō ē malusꝫ q̄ᵐ ad ꝟ q̄ boies sumª:ſz ē malū q̄ᵐ ad hūdā pfectionē eiª:qō ꝓdest. Tu scies aūt q̄ ꝟ nō est ve malū:nisi cū aliqs hominū vl aliq̄ aia fuerit apta ad ꝟ. Nō ē āt aptª aliqs ex ꝟ q̄ ē hō vl aia:Sz qz iā placuit ei pulchritudo illiꝰ rei z cōcupiscit eā:z adaptať ad illā:sic ego postea oñdā tibi: aī ꝟ aūt nō est de nā spēi accōmodare se pfectioībꝰ scōis q̄ sequūť pfectionē pmā:ita vt si nō fit fiat ꝓuatio in aliq̄ iudicy nāe:igit malū in ebꝰ nēciuꝫ segꝝ idigētiā boni:ꝟ enī el nta nisi eēnt repugnātia z patiē a dñante nō possent ex eis eē he spēs nobiles.Si enī ex eis nō eēt ignis quē ꝺcurrētia q̄ accīt i cursu oī nēcio iducerēt ad ptigēdū pānū alicuiꝰ paupis:z nō deberet adurī:pfecto in igne nō eēt vtilitas cōis. Debuit igr nēcio vt bonū qō pole ē i his rebꝰ nō sit bonū.nisi postq̄ pole est,puenire hꝺ malū ex eo:z cū eo:fluxus aī bonitatꝫ nō faē debere dimitti bonitatez supabūdātē pp aliqd malū raro ꝓtigēs. Lēt.n.eiꝰ dimissio maiª malū q̄ illud malū.ꝓuatio enī illiꝰ.q̄ eē pole est in nā māe cū ē ꝓuatū peioꝛ est q̄ ꝓuatio vniꝰ alicuiꝰ rei: z iō sapiēs eligit cōburi in igne ea ꝺitōe vt euadat viuª. q̄ moꝛi sine doloꝛe.Si aūt ptermitteret ꝟ nā bonitatꝫ. tūc eēt malū mlto maius q̄ ꝟ malū:qō ē pp eē eiª:qz igr fuit in iudicio itelligētie cōphēdētis q̄litatē eēndi oꝛdinē fm ꝓtinuatōez bonitatis vt itelligeret digniᵉ eē hꝺ rē eē tali eē ex q̄ ꝓtigit aliqd qō cōcedit esse malū:iō opoꝛtuit vt fluat esse eius. ¶ Si qs aūt dixerit fuisse pole vt pm⁹ dispositoꝛ daret eē bonitatē purā imunē a malicia dicereť:qz ꝟ nō pōt cōcedi in tali maneria eēndi:quāuis possit cōcediin esse absoluto.maneria enī eē absoluti immunis est ab boc:z nō est ei sil'is:z ꝟ est qō fluit a dispōne pmi:z ꝓtinuenit ꝟ in rebus intelligibilibꝰ z aialibꝰ z celestibꝰ:sed illa maneria remansit in possibilitate:nec est ptermissum fieri illud eē pp maluꝫ qō āmisceť ei q̄ si a suo exoꝛdio nō eēt oīno z eēt ptermissuꝫ nō cōtingeret ꝟ malū:z eēt deterius q̄s si eēt:cū suū eē sit melꝰ illis duobus malis:z eueniret ꝟ etiā qō nō daret eē causis bonis q̄ sunt poꝛes bis cāis adducētibꝰ malū accidētali:ex esse enī illarū sequiť eē istarū:z sic esset maxima eūo in oꝛdine bonitatis vl'is:q̄uis aūt nō respiciamus ad ꝟ:trī si cōuerteremus cōsiderationē nostrā ad hoc:q̄ possibilitas essendi diuidiť fm modos eoꝝ:que sunt diuersa in suis dispositionibus:inuenimus q̄ quia fuit esse expers mali acquisitum remansit maneria eēndi que debuit eē huiusquā nō eē:qz peius est q̄s suū esse:fuit ideo necessariuꝫ vt flueret esse eius ab eo:vñ fluit eē qō est optimū:z fm modū ꝑdictū. ¶ Dico iterū q̄ malū dicit m'tis modis:maluꝫ enī dr opus abhoīabile:z dr malū ꝓncipiū eius.ſ.mores:z dr malū doloꝛ z trīstīcia:z ꝓilla:z dicit malū defectus rei a sua pfectione z amissio rei quā nāliter debebat hre:vr aūt q̄ quāuis itētiones doloꝛis z trīstīciæ hīt eē z nō sint ꝓuatoꝛie:ipse trī sequūť ꝓuatiōes z defectus: malū enī qō ē in actiōib⁹:vel est reᵘ eius q̄ amīsit sua pfectionē pp aduētū eiª ad illū:sicut iniuria vel respectu eiª q̄ amīsit pfectionē quā ꝺz hre in gubernatione suoꝛ vel ciuitat':sic fornicatio:silr z mores nō sunt mali nisi pp ꝟ q̄ ꝟ aduenīūt ex illis:z sunt cōiuncta cū ꝓuatiōib⁹ pfectionū aie q̄s opꝰ eā hre. Nihil aūt de actionib⁹ inuenit dici malū:qō nō sit pfectio cāe agētis eaꝫ:z fortasse nō est malū nisi respectu cāe recipiētis vel respectu alteriꝰ agētis:q̄ prohibet eius actionē in illa mā:in qua ipse est digniꝰ:hac actiōe. Jniuria aūt ,puenit ex ytīte querente victoriā q̄ est irascibilis:z victoꝛia est eius pfectio. z ob ꝟ creata est fm qō est irascibilis.ſ.vt sit intendēs ad q̄rēdā victoriā:z letet in ea ꝟ igit actio q̄tū ad ipꝫ bona est:sed si debilitať in agēdo illud q̄tū ad ꝟ est ei malusꝫ: nec est malū nisi iniuriato vl aīe rōnali:cuius est pfectio frangere hāc virtutē z ꝺnari ei:q̄ si non pōt facere est ei malū:z boc est ei cā efficiēs doloꝛē:alterū vo est:sicut cū ignis adurit:adustio enīz est perfectio ignis:sed est mala quātū ad eū a quo remouet salus pp eā:vel q̄ amisit id qō amisit:malū aūt cuius cā est defectus z penuria:que accidit embꝛioni nō est agens aliqs q̄ fecerit illud:sed qz agens nō egit. Jgit certe nō est bonū respectu alicuius rei:mala vo q̄ cōiunguntˉ rebꝰ bonis.nō sunt nisi ex duabus cāis. vna est ex pte māe inquātū est recipies formā z ꝓuationē.altera est ex pte agentis ex quo debuerunt esse mālia.z qz impossibile fuit vt mā hret debitū eē.qō erat sibi opus:z vt ageret actionē māe:ideo non fuit recipiens formā:sed ꝓuationē:fuit igit impole eā nō recipere oppositā:z fuit impossibile virtutibus agentib⁹ nō esse actiones ꝺrias aliis actionibus:quarū eē cū iā fuerit acquisitū:ipse non agant suā actionē. Jmpole est enī vt creeť id qō intelligit de igne z ipse nō cōburat. ¶ Item qz vniuersitas nō est pfecta nisi fuerit in ea calefactoꝛ:z nisi fuerit in ea calefactoꝛ ꝺburēs.fuit ideo necesse vt intentio ,pdesset ad essendū ꝟ duo ex gbus ꝓuenirent nouā cōbustiōis.Cōbustio enī est sic cū ignis cōburit

mẽbrũ alicuius bois religiosi:sed q̃ est sepius est inquisitio boni intenti in nã:silr est etiaz qñ est semp. Sed sepius est:qz q̃ plura ex idiuidus spẽz sunt remota a ꝓbustione. Semper vo est qz multe spẽs nõ pũt seruari semper:nisi per eẽ:q̃le est ignis:ita vt sit cõburẽs. raro vo est sicut id qñ ꝓuenit ab ignibus. ſ. nocumẽta q̃ ꝓueniũt ab illis. Silr est in oibus alys causis que sunt sil'es bis: nõ erat aũt bonũ ꝑtermitti vtilitates frequẽtes vel sempiternas pp accũtia mala rara:igit̃ bonitates que fiunt ex bis rebus fuerũt volite ꝑma volũtate ſm modũ quo cõuenit dici deũ velle res:z fuit volituz malũ etiã ſm modũ qui est per accidẽs:z p̃rescitũ fuit illud futurũ nec̃io. nec tñ curatũ est de eo. bonũ igit̃ iudicatũ est per eẽtiã z male iudicatũ est per accidẽs:esse aũt ℔ est q̃ puidẽtiã. Silr de mã ia notũ est:qz ipsa deficit in aligbus:z in ipa deficiunt pfectiões aliquarũ rerũ:sed a deo milta supplẽtur ei:q̃ nõ est cõpatio eozuz ad id qñ sibi deficit. postq̃ aũt ita est tunc nõ fuit sapientie diuine dimittere sũmas bonitates que semp:z sepe sunt pp mala aliquoz indiuiduoz:q̃ nõ sunt semp. Dico aũt q̃ res in estimatiõe aut sunt res:quaz eẽ possibile est esse nisi male absolute:aut sunt res:q̃rũ eẽ est bonũ:z ipole est eas eẽ malas impfectas:aut sunt res in q̃b̃ ꝑualet bonitas:z cũ fuerint i suo eẽ:nec est pole alr eẽ in naturis eaz:aut sunt res in q̃bus ꝑualet male:aut sunt res cẽles ad vtrãq̃ dispõnẽ. Sed malicia nõ iueniẽ in naturis q̃ aũt totũ est malũ vel in quo ꝑualet vl'est equale oũ nõ iueniẽ. Jd vo in cuius eẽ ꝑualet bonitas ꝓueniẽti' est esse cuz id ꝑualet in eo ẽ bonũ. Si aũt dr̃ q̃re nõ fuit remotũ malũ ab eo oino:ita vt totũ eẽt bonũ. Dicẽ q̃ tẽ ipsa res nõ eẽt ipsa:eo q̃ ia diximꝰ q̃ eẽ eiꝰ est tale eẽ:q̃ ipole est eẽ eiꝰ:q̃ accidat ex eo malũ. Sz si ponerẽ ℔ res sic vt ñ accidat ex ea malũ: tũc eẽ eiꝰ nõ erit eẽ:qđ est ei:sed erit eẽ aliarũ rerũ: q̃ sũt aliud ab ea:z ia sunt aligd. ſ. vt sic creẽt q̃ nõ ꝓsequ̇t eaz malicia cõsecutione ꝑma:cuiꝰ exẽm est ignis cũ fuerit eiꝰ eẽ:sic vt sit ꝓburẽs z fuerit eẽ cõburẽtis sic:vt cũ tetigerit pãnũ alicuius iusti cõburat eũ:eo q̃ eẽ pãni illiꝰ iusti tale est q̃ receptibile est cõbustionis:z fuerit eẽ vniuscuiusq̃ eoz sic vt accidãt ei motꝰ diuersi z fuerit eẽ motuũ diuersoz in rebꝰ sic vt accidat eis cõcursus:z eẽ duoruz cõcurrẽtiũ. ſ. agẽtis z patiẽtis fuerit sic vt comitẽt illud nãlr actio z passio. si aũt nõ fuerint sc̃aria nõ erit ꝑia. In vniuersitate igit̃ nõ sunt ordinate vires agẽtes z patientes. ſ. celestes z terrestres nãles z aiales: nisi ad ℔ vt cõducant ad ordinẽ vlez cũ hac ipossibilitate. sc̃z vt ipsa sint id qđ sunt:z nõ iducãt aliq̃ mala. igit̃ ex dispõnibus mũdi iter se adiuicẽ:sequit̃ vt fiat i aia forma ꝑaue ſnie vel icredulitat̃:vel alia malicia in aia vel in corꝑe:ita vt si nõ eẽt sic ordo vniuersitatis nõ eẽt pfectus:z tũ neglectũ fuit ℔:ne eẽnt attenta cõueniẽtia corrũpẽtia que necessario accidunt. Dictũ est enĩ in lege. creaui istos ad infernũ:nõ curo:creaui istos ad padisuz:nõ curo. ¶ Item dictũ est q̃ vniuersitas parata est ad id ad qđ parata est. ¶ Si q̃s aũt dixerit q̃ malũ nõ est exẽneũ:neq̃ rarũ:sed sepissimũ. Dicimꝰ q̃ nõ est ita:malũ est enĩ multũ:sed nõ sepissimuz oria aũt est iter sepe z multũ:℔ enĩ sunt multa q̃ sunt milta:z nõ sepe:sic̃ lãgores:q̃ sunt multi z nõ sepe:cũ aũt cõsideraueris istũ modũ dicẽdi malũ:de quo nũc logmur iuenies illũ multo minus q̃z bonũ:qđ est ei oppositũ:z qđ iueniẽ in eiꝰmã. q̃to aũt magis minus est cõpatione bonitatũ alia ꝑ sempiternarũ: ve ꝑ est autẽ q̃ mala q̃ sunt defectus pfectionũ sc̃ariarũ sunt sepissima: sed nõ sunt de malis ꝺ q̃bus nos logmur:z ℔ mala sunt: sicut ignorãtia geometrie:z sicut defectus nimie pulchritudinis:z aliorũ buiꝺ q̃ nõ nocent pfectiõibus ꝑmis:nec pfectionibus:que sequũt eas quãtũ ad vtilitatẽ que apparet ex eis:z ℔ mala non sunt ex actione agentis:sed q̃ non agit agens:eo q̃ agens non est paratus: vel q̃ ipsa nõ mouentur ad recipiendũ:z hec mala sunt ꝑuationes bonitatum ſm superfluitatem z augmentũ.

¶ Caplm. VII. De permissione diuina.

OPus est vt certificem℔ ℔ dispõnẽ aiaz humanarũ cũ sũt exute a corꝑibꝰ suis:ad quã dispõnez pueniũt. Oz ãt te scire q̃ ꝑmissio alia ẽ q̃ fide recipit̃: q̃ ñ ẽ via ad ꝓbãdũ eã nisi credẽdo testimonio ꝓphẽ:sic illa q̃ est de eo q̃ hẽbit corꝑ apud resurrectionẽ. Tu ãt ia scis delectatiões corꝑoz z gaudia qđ sunt. lex enĩ nr̃a quã dedit mahometh oñdit dispõnẽ felicitatis z miſie: q̃ sũt f̃z cõpꝰ. Et alia ẽ ꝑmissio q̃ apꝓbẽdit̃ itellu z argñe demr̃atiua:z ꝓbia approbat:z ℔ ẽ felicitas z miſia aiarũ:postq̃ sũt exute a corꝑibꝰ suis:q̃ ꝓbãt argñib⁹:q̃uis nr̃e estimationes debiles sint ad imaginãdũ eas nũc pp cas:q̃s ego oñdã. Sapiẽtibꝰ vo theologis multo maioz cupiditas fuit ad oñdũ bãc felicitem q̃ felicitatẽ cõpoz: q̃ q̃uis dareẽ eis:nõ tñ attẽderũt eã:nec appciati sũt eã: cõpatione bꝺ felicitat̃. q̃ est cõiuncta ꝑme vitati:sic̃ patloposť oñdã. De ea igit̃ facia ſciri dispõnẽ bꝺ felicitat̃ z miſie:q̃ est ei ℑria. Corꝑal aũt felicitas ia assignata est in lege. Dico aũt oportere vt scias q̃ ois vtus qialis bz delectationẽ z bonũ:q̃ sũt sibi ꝓpa:z bz nocumẽtũ z malũ:q̃ sũt sibi ꝓpa. v. g. q̃ delectatio voluptat̃ z bonitat̃ ei⁹ ẽ: vt pueniat ad ea q̃litas sensibilis ꝓueniẽs aliq̃ ex gnq̃:z delectatio ire est victoria:z delectatio estimationis est fiducia:z delectatio cõseruatiue est recordatio rerũ cõueniẽtiũ. Nocumẽtũ vo vniuscuiusq̃ eoz est id qđ est ℑriũ bis. Sed oẽs ꝓueniũt in vno cõi. ſ. i pcipe q̃ suũ ꝓueniẽs z sibi aptũ est bonũ:z delectatio q̃ sũt eis ꝓpa:cõueniẽs aũt cuiusq̃ eoz per eẽtiã z certitudinẽ est adeptio pfectionis in effectu q̃ est q̃tũ ad ipsaz pfectio. Et ℔ est vna radix. ¶ Jtẽ be vires q̃uis cõcant in bis intentionibꝰ tñ ordines earũ certe diuersi sunt. Cuius aũt pfectio est nobilior z abundãtior z cuius pfectio est maior diuturnior:z cuius pfectio est sibi vicinior z preparatior: z cuius actio est perfectior z nobilior:z apprehensio est iñ se fortior:illius delectatio:quã habebit erit excellentior z gliosior sine dubio:z ℔ a alia radix:eo q̃ suꝰ exit̃ ad effectũ in pfectiõe aliq̃ est vt sentiat illa fieri z delectẽ ſm eiꝰ q̃litatẽ:nõ enĩ pcipit delectationẽ iteriz dũ nõ bz: z dũ nõ pcipit illã nõ cõcupiscit eã:nec ꝑsilit ad eaz:sicut frigidi nãlr:certũ est enĩ sibi q̃ coitus bz delectationẽ:sz ipse nõ desiderat eũ:nec allicit̃ ad euz desiderio:z illecebra:que sunt ei ꝓpa:sed alio desiderio:sic̃ cũ desiderat id qđ fit in eo a quo acgrit̃ apꝓhẽsio p illud:z bz aliqđ nocumẽtũ:z oino nõ imaginat illud:silr etiaz est dispõ ceciati circa pulchrã formã:z silr surdi circa sonos ordinatos:z iõ opz vt prudens bõ nõ putet q̃ ois delectatio est: sicut ꝺlectatio asini:z q̃ ꝑ ꝑnã q̃ sunt. pxia dño seculoz careãt oi delectatiõe z gaudio:z q̃. ꝑpa pulchritudo dñi seculoz q̃ est ei in regno suo:z sua virtus que est infinita nõ sit ei in vltimo nobilitatis z excellẽtie z suauitat̃:sed extollẽdo eũ vocamus ℔ delectationẽ impropriẽ. ¶ Jtẽ asini z pecoza bñt delectationẽ z suauitatẽ. Sz q̃ cõpatio põt eẽ supiozũ ad ℔ vilia:℔ enĩ imaginamur z presentatur nobis. Jlla vo non scimus perceptione:sed argumentatione. nostra igitur dispositio erga illa est sicut dispositio surdi q̃ nunquã audiuit in sua ꝑuatione:imaginandi delectationẽ armonicã:cum ipse sit certus de amenitate eius:z ℔ est alia radix. ¶ Jtẽ pfectio z res cõueniẽs preparata est virtuti apprehẽdẽti. sed si ℔ fuerit ꝑhibẽs vel

ipediẽs aliaz abhorrebit eã:z eligẽt potius eius ℑriũ: sic̃ cũ infirmus aliqs abhoiaꝫ sapores dulces z desiderat sapores abhoiabiles malos per eẽtiaz: qđ fortasse nõ est abhoiatio:sed est ꝑuatio decretionis:sicut cũ formidolosus inuenit victoriã:z delectationẽ non pcipit eaz:nec delectaꝫ in ea:z ℔ est q̃rta alia radix. ¶ Jtẽ cũ vtus apprehẽdẽs fuerit ifecta ℑrio sue pfectionis nõ sentiet illõ nec refugiet illud:q̃uscz remoueaꝫ impediẽs:z tũc nocebit ei:z redibit ad suã nãm:quẽadmodũ amaricatus:aliq̃ nõ sentit amaritudinẽ sui oris:quouscz reparet eius cõplexio:z mũdeñ mẽbra eiꝰ:z tũc refugiet dispõnez:q̃ sibi accidit. Silr est aia aliq̃ fastidiẽs cibũ z abhorrẽs illũ:q̃uis sit ille q̃ cõueniẽtioz sibi z durat in ℔ lõgo tpe. Cũ aũt remoueꝫ ipediens redit ad debitũ sue nãe:z contortaꝫ fames eiꝰ:z suus appetitus cibi:ita vt nõ possit abstinere ab eo:sed destruit̃ cũ amittat illũ. bꝺ aũt ꝺigit ex magno dolore:sic̃ ex adustiõe ignis:z ex vredine glacies ledit̃ sensus sic vt corꝑus nõ sentiat illũ. Sed cũ remoueꝫ ipediẽs sentit nocumẽtũ magnũ. postq̃ aũt iam assignauimus has radices:opz redire ad id qđ ꝛtendimus.

B ¶ Dico igit̃ q̃ sua pfectio aie rõnalis est vt fiat sc̃lm intelligibile z decretibaꝫ in ea forma totius:z ordo itellis in toto:z bonitas fluẽs in esse:z vt icipiẽs a ꝑn⁹ totius, pcedat ad subas excellẽtiozes spirituales absolute:z deide ad spirituales pẽdẽtes aliquo mõ ex corꝑibꝰ. z deide ad alias mouẽtes corꝑa:z postea ad corꝑa celestia:z deinde vt ℔ oia sunt descripta in aia ſm dispõnes z vires eoz: q̃uscz pficiaꝫ in ea dispõ eẽ vniuersitatis:z sic trãseat in sc̃lm intellectũ instar eẽ totius mũdi:cernẽs id qđ est pulchritudo absolute:z bonitas absolute:z decoz verus fiat vnũ cũ ea iscripta exꝰ eius:z dispõne eius z incedens ſm viam eius cõuersa in silitudinez sube eius. Sed ℔ qũo poterit cõparari pfectionibꝰ amabilibꝰ aliarũ virtũ cũ turpe sit dicere eius ordinẽ esse nobiliorẽ vel pfectiorẽ istis:qñ istoz ad illã nulla oino ꝓpatio est nec in excellentia:nec in pfectione:nec in multitudine:nec in ceteris qbꝰ pficit̃ delectatio apꝓhẽdẽtiũ:de qbꝰ supra dixim⁹. Sed diuturnitas eternitatis qũo põt cõpari diuturnitati variabili corruptibili:vel q̃ erit dispõ eiꝰ:cuiꝰ applicatio est cõtingẽtia supficierũ ꝓparatione eius qđ ifundit̃ in subaz sui receptibilis:ita vt sitipm idẽ sine discretiõe:qñ intelligẽtia z itelligẽs:z intellectũ sunt vnũ vel pene vnũ. Sed q̃ apprehensuz a seipso sit pfectius q̃z ℔. ĩ o est occultũ: qz id qđ est subtilius apprehendẽs:qddã est q̃ tu poteri cognoscere parua ĩspectione pdictorũ. aia rationalis plura numero apprehendit:z plus scrutatur apprehensuz z plus expoliat illud a superadditis:q̃ ĩo sunt ĩtra eius intentionẽ nisi accidẽtaliꝫ:z ipsa penetrat interioza apprehẽsi z exteriora:qũo igit̃ ℔ apprehẽsio poterit comparari illi apprehensioni:vel quomõ hec delectatio poterit comparari delectatioi sensibili z bestiali z irascibili:Sed quia nos in hoc nostro sclo:z nostro corꝑe dimersi sumus in multa turpia. ideo nõ sentimus illã delectationẽ cũ apõnos fuerit aliquid de causis eius:sicut iã assignauim⁹ in aliq̃ de ꝑdictis radicibus:z iõ nõ ingrimus eã nec allicimur ad eã nisi ꝑpus deposuerimus a cerui cib⁹ nostris in gũ voluptatis:z ire z sozores earũ:z deguste mus aliquid illius delectationis:z sic fortasse imaginabimus de illa parũ aligd tanq̃ ꝑ interpositũ. Sed precipue cũ solute fuerint cõnes z reuelata sibi fuerit iquisita nobilia: tũc cõparatio huius nr̃e delectatiõis ad illã nr̃az delectationẽ erit:sicut cõpatio delectationis sensibilis:q̃ est odozãdi odores gustatozũ delectabiliũ ad delectationẽ comedẽdi ea:z ideo icõparabiliter est lõgius ab hoc. Tu aũt scis q̃ cũ intendis in aligd q̃ nimis est tibi corꝺi:si ꝑsentatur tibi aligd in quo est voluptas:z fecerint te eligere re vnũ de duob⁹:q̃ ꝑtemnes voluptatẽ si fueris nobilis animi:aie etiã vulgares dimittunt paratas voluptates:z sustinẽt labores z dolores magnos:vel ne deteganꝫ vel ne erubescant:vel ꝓp aliquã varietatẽ:vel ꝓp desideriũ alterius rei:be aũt oẽs sunt dispõnes intelligibiles:q̃ruz ℑria ꝓponũt eis que nãliter debẽt eligere:z ꝓpterea sustinent multa horrenda nãe:ex quo scies q̃ si fines itelligibiles preciosissimi sunt aie in rebus vilibus:q̃to magis in rebus excellentioribus aie etiã viles sentiũt bonũ vel malũ:qđ accidit rebus vilibus:z non sentiũt:qđ accidit rebus excellentibus ꝓpter occasiones que ia dicte sũt. Sed postq̃ separati fuerimus a corꝑe si aia nr̃a dũ fuit in corꝑe aiaduertit suã perfectionẽ sibi amabilẽ:quã nõ est adepta cũ ipsa nãliter tenderet ad eã:itelligit q̃ erat in effectu. sed sua occupatio cũ corꝑore:sicut diximus faciebat eaz obliuisci suppfius:z eius qđ amare oz:sicut infirmus q̃ obliuiscit̃ eius qđ opus est restaurare ꝑ eo qđ resoluit̃. De eo obliuiscit̃ delectatur in oblci z cõcupiscere: z inclinaꝫ ad occupiscendũ q̃ sunt vere abhoiabilia:z tũc accidũt aie dolor z tristicia ꝓpter amissionẽ eius: sicut accidit delectatio quã fecimus debere esse:z ꝑbauimus magnitudinẽ sui ordinis:igit̃ illud ẽ ifelicitas:z labor nõ eq̃lis sepationi ꝛtinuationis ab igne:z etiaz corruptioni z permutationi cõplexionis a glacie:igit̃ tũc erit q̃si paralisis:quã assignauim⁹ in pdictis:quã. ſ. agit in eo ignis z glacies:sz mã q̃ est ifecta in supficie sensus, phibet sentire eã z ppedere. Si vo postea contigerit remoueri impediẽs sentit dolorẽ magnũ. cũ aũt vtus itelligibilis fuerit cõsecuta veritatẽ termino pfectionis ſm q̃ sibi est pole: tũc cũ separata fuerit a corꝑore pficiet̃ in ea pfectione quã sibi pole est ꝓseq̃ ad silitudinẽ palitici:cui cũ ꝑsentaꝫ cibus cõcupiscibilis z cõpelliꝫ gustare cibũ delectabilem ipse nõ sentit. Si vo remoueꝫ palisis ab eo:stati speculatur maximã delectationẽ:sz illa delectatio nõ est de gne delectatiõis sensibilis z aialis vllo mõ:imo est delectatio cõueniẽs dispõni nãli:q̃ est subus viuis puris: z ẽ excellẽtioz z nobilioz oi delectatione:z ℔ est felicitas. Jlla vero alia ẽ labor z ifelicitas:sz ℔ labor non erit vniuscuiusq̃ impfecti:sed eoz q̃ p vtutẽ itelligibilẽ acgsierũt desideriũ sue perfectionis:ex ℔ qđ ĩa ꝑbatũ est apud eos ꝺ nã aie eẽ:vt apꝓhẽdat gdditate vniuersitat̃ p adeptionẽ ignoti ex noto z pfectõis in effectu:z qđ hoc nõ est sibi ex nã ꝑma:nec etiã ex ceteris vtutibus:sed pceperunt q̃ be pfectiones nõ fiunt nisi post aliãs cãs. aie vo z vires simplices pure sunt q̃si yle subiecta cũ non acgrunt vllo mõ ℔ desideriũ. ℔ enĩ desideriũ nõ fit nec figillaꝫ i subaz aie nisi postq̃ ꝑbatũ ẽ ei ℔ eẽ res:q̃rũ scia nõ acgrit̃ nisi q̃ medios terminos:sic̃ tu nosti:ante ℔ aũt nõ erat:eo q̃ ℔ desideriũ segẽ snias q̃ nõ sunt aie snia ꝑ⁹. sed snia adepta. Cũ igit̃ bi assequunt̃ bãc snіaz:comitaꝫ aiam nec̃io ℔ desideriũ:q̃ postq̃ fuerit separata si nondũ adepta fuit id quo post separationẽ peruenias ad pfectionẽ icidet̃ in bãc maneriã laboris eterni:eo q̃ ꝓncipia habitus scialis nõ acgrunt̃ nisi per corꝑ tiñ:sed corꝑ iã nõ est. Jsti vo aut negligũt studere ad acgrendũ perfectionẽ humanaz aut aduersanꝫ aut negãt z defendũt snias falsas:q̃ sunt ℑrie veris sentẽtijs:q̃ aũt negãt sũt ꝺteriozis dispõnis:eo q̃ acgsierũt dispõnes ℑrias pfectioni. Sz q̃stũ de imaginatiõe itelligibiliũ opoꝛteat aiaz bois acgrere ad hoc vt ptrãseat terminũ i q̃ est illa q̃ incidit in hunc laborez ita vt cũ ptrãsierit illũ terminũ bẽaꝫ fiducia illiꝰ felicitatis:nõ est mihi pole certe determinare:sed est pene pole: qz puto ℔ eẽ. ſ. vt aia bois imaginet ꝑn⁹ separata vissime z credat illa eẽ credulitate verissima:eo q̃ sunt apꝺ eã ꝑ

demonstrationē:ꝛ vt sciat cās finales:ꝛ eoꝝ q̄ icidūt in mot⁹ vles absq; pticularib⁹ nō būtib⁹ finē:ꝛ vt quiscat apud eū dispō totī⁹:ꝛ cōpatio suaꝝ ptiū iter se adiuicē:ꝛ ordinatio pueniēs a p̄ p̄n⁹ vsq; ad vltimū eoꝝ q̄ sunt:ꝛ eoꝝ q̄ icidūt iter ea:ꝛ vt imaginet curā:ꝛ q̄lr est:ꝛ vt eēntia que p̄cedit oia certificet q̄le est suū eē,ppriū:ꝛ qualis vnitas:ꝛ q̄lr p̄t sciri:ita vt nō cōmitet eā multitudo ꝛ alteratio vllo mō:ꝛ qūo est ad eā ꝛpatio ordinatiōis eorū q̄ sūt.ꝛ deide q̄ speculator q̄sto plus addiderit speculationis tāto plus addet aptitudo ad felicitatē:ꝛ q̄ nō liberat⁹ ab ꝟ mūdo:ꝛ ab eiꝰ illecebris:nisi post q̄ totus suspēsus ab illo mūdo desideret id q̄ est ibi:ꝛ amoꝛ eoꝝ que sunt ibi remoueat eū oīno a cōsideratione eiꝰ:qō est post se. Dico ēt q̄ ꝟ vissima felicitas nō p̄dicit:nisi pp̄ re ctitudinē illius ptis aīe q̄ est practica:ꝛ ꝓponā ad ꝟ ꝓpō nē:q̄uis tā dixerim⁹ ꝟ in p̄dict⁹. Dico igit q̄ mores sūt habit⁹ pp̄ quē facile pueniūt ab aia aliqua actiōes absq; ꝓmeditatiōe. Jā aūt p̄ceptū ē i lib. de moꝛib⁹:vt teneat mediocritas ꝛ acgraī bit⁹ vniuersitatis vel mediocritatis:bitus aūt mediocritatis hꝫ eē in vtute rōnali:ꝛ vtute aīali. Sꝫ in vtute aīali est:cū acgriī ei dispō subiectionis. In vtute vo rōnali est cū acgriī ei dispō aptitudinis ꝛ patiēdi:quēadmodū habit⁹ nūmie ꝛtinētie:ꝛ nimie solonis sunt in vtute rōnali:ꝛ vtute aīali in vtrūq; q̄ sunt eꝛrio mediocritatis. Notū est aūt q̄ nimia cōtinētia:ꝛ nimia solo sunt cōuenientioꝛes vtuti aīali. Cū eni cōfoꝛtaī vt⁹ aīalis:ꝛ acgriī ei habitus dīandi:fit in aīa rōnali dispō subiectiōis ꝛ ipꝛessio passiōis isfigeī in aīa rōnali:cuius nā est ponere aīaꝫ nimis ligatā cū coꝛpe:ꝛ nimis affectā circa illud:habit⁹ vo mediocritatis ītelligiī eē liberatio hoīs a dispōnib⁹ subiectibilib⁹ q̄ cōseruat aīam rōnalem ꝟm nām suā cū acgsitioe dispōnis erigēdi se ꝛ despiciēdi ꝟ q̄ nō est ɔrīū sue subē:nec est iclinās ad eā ad ptē coꝛporis:ꝫ a pte ei⁹:mediocritas.n.semp ꝟmouet ab ea duo extrema. ¶ Jtē subaꝫ aie coꝛpus occupat ꝛ reddit stultā ꝛ facit eā obliuisci sui desideriꝫ ppriꝫ:ꝛ iquirēdi pfectōeꝫ que sibi cōpetit ꝛ p̄cipiēdi delectatione pfectionis si eaꝫ būerit vt p̄cipiēdi aliq̄d de pfectioe si nō būerit eā. Non q̄ aīa fit ipꝛessa coꝛpi vel submersa in eo:ꝫ q̄ ligatio iter illa duo q̄ est desideriū nāle gubernādi illud ꝛ agitandi affectiōes ei⁹:ꝛ q̄cūd supuenerit ei ex accidētib⁹ coꝛpis ꝛ habitib⁹ q̄ ipūmūt in ea:q̄rū p̄n⁹ est coꝛp⁹:postq̄ aūt separata ē:remanet in ea bitus adept⁹ ex cōiunctioe sua cū eo. ꝛ ē pene sīlis dispōni sue i eo:q̄ q̄to plus minuīt:tāto pl⁹ remouet⁹ obliuio mot⁹ desideriꝫ sue pfectiōis:q̄ p ꝟ q̄ de illo remanet cū illā ē interpō:ne cōiugat pure loco sue felicitat:ꝛ ex his motib⁹ pturbatiuis hic magnificat ei⁹ doloꝛ. ¶ Jtē q̄ ꝟ dispō coꝛpalis sit ɔria sue subē ꝛ nociua nō fac nō currere:nisi coꝛp⁹ ꝛ nimia submersio eius in illud. Sed cū sepaī aīa a coꝛpe sentit illā ɔrietatē eē magnā:ꝛ q̄ nocuit sibi multū. ꝟ aūt nocumentū:ꝛ ꝟ doloꝛ nō ē ex aliq̄ comitati isepabili:sed ex accidēti extraneo. accīs vo exneu nō durat:nec remanet:ꝫ remouet⁹:ꝛ destruīt cessantib⁹ actionib⁹:q̄ ifligebāt illā dispōne assidui tate sua:ꝛ ex q̄ segī:vt pena q̄ debeī huic nō sit pēnis:sed remouet⁹ aī ꝛ deleaī paulati:q̄usq; purificata aīa puenīat ad felicitatē sibi ppriā:aīe vo isipientes:que nō acgsierūt ōsideriū boni:nec acgsierūt dispōnes malas cū fuerit sepate a coꝛpe merebunt aligd de magnitudine miseriꝛ die dei:ꝛ aliq̄ modū refrigery:si qs vo acgsierit dispōnes coꝛpis malas:nec fuerit apud eū alia dispō nisi hec: nec intētio q̄ aduersef ei:ꝛ refugiat:ei⁹ sine dubio desideriū erit ꝓnius ad iudiciū coꝛdis eius. Exuta igit a coꝛpe puniet⁹ pena forti pp amissionē coꝛpis:ꝛ iudicy coꝛporis fraudulenta acquisitione ei⁹:qō desideraueraī. Jn sīm eius eni iā destructū est:sed mores q̄ fuerant ex affectione coꝛpis adhuc ꝓmanēt. Ut ēt cē verū id qō dixit q̄dā ex sapientib⁹.s.q̄ be aie q̄ sunt munde cū sepant a coꝛpe; sed in fine inheret eis q̄dā modus fidei:q̄ est alys sibi cō silibus:ſm q̄ solet dici vulgo:ꝛ solet imaginari in aīab⁹ eoꝝ de hac cū ipsi sepant a coꝛpe si nō est eis itentio trahēs eos ad supiozē ptē ad pfectionē ad ꝟ vt felicitēt. illa felicitate:nec desideriū pfectionis ad ꝟ vt affligat pena illa:sed oēs eoꝝ dispōnes aīales iclinant iferius:ꝛ restringant circa coꝛpus:tūc nō est ꝓhibitiū gn mās celestes sint subiecte actiōib⁹ aie in seipsis.dixerūt eni q̄ ga ipsa imaginat q̄cd credebat de dispōnib⁹ alteri⁹ mūdi. iō instm ei⁹ p q̄ pōt imaginari ea est aliq̄ ex coꝛpibus celestib⁹:ꝛ ideo videt q̄cd dictū sibi fuerit in hoc mūdo de dispōnib⁹ sepulchri ꝛ de resurrectione eoꝝ:ꝛ de summis bonitatibus:aie vo male videt etiā penā quā imagi nauerant in hoc mundo:ꝛ affligunt ea:forma eni imagi nata nō est debilioꝛ sensibili:sed est maioꝛ impressione ꝛ claritate:sicut videmus in somnis.fortasse eni si somnia tū maius est ꝓ mō suo ꝟ sensibile:tūc q̄to magis illō q̄ est in alio seculo fortius est q̄ q̄ est i somnis pp̄ pau citatē ipediētiū ꝛ expoliationē aīe ꝛ claritatē recipientis forma eni q̄ vī in somnis vel q̄ sentit in vigilia: sicut tu nosti nō est nisi descripta in aīa:ꝫ vna earū icipit ab interioꝛi ꝛ descēdit ad illud:altera vo icipit ab exterioꝛi:ꝛ erigit ad illud.cū aūt describit in aīa p̄cipit ibi apphēsio visa:sed nō facit delectari:nec noceri certe:nisi ꝟ q̄ est descriptū in aīa nō q̄ est ex:gcgcd aūt describit in aīa agit suā actionē:q̄uis nō beat cām extrīsecus.cā eni eēntialī est ꝟ descriptio:extrīseca vo est cā g accīs vel cā cāe.hec igit felicitas ꝛ infelicitas viles sunt:qꝛ sūt in ꝓpatioe aīaꝝ viū:aie vo sancte longe sunt ab huiꝰ dispōnibus:qꝛ cōiungunt sue perfectioni p se:ꝛ imergunt in delectatione vissimā:ꝛ liberant a speculatioe eius:q̄ est post ipsas ꝛ a seruitute q̄ erant oīmoda liberatione. Si aūt remāserit in eis affectio:de ꝟ credibilis vl moralis nocebit eis:ꝛ retardabunt pp eā a cōsequēdo gradu superioꝛ:quousq; deleaī illa impressio:ꝛ tunc cōsequetur illū.

¶ Explicit tractatus. IX. Cum auxilio dei. Incipit. X.

¶ Capitulū. I. De p̄ncipio:ꝛ de ꝓmissione generalr:ꝛ de inspirationibus ꝛ oꝛationibus exauditis ꝛ flagellis celestibus.ꝛ de cōmemoratione dispositionū prophie:ꝛ dispositione iudicy de stellis.

Sicut aūt eē cepit a ꝓmo:tūc gradatim ꝛcēdit aliud est iferius in ordine suo ꝓoze:nec cessat descēdere p gradus. In hoc aūt ꝓmus gradus est angeloꝝ spiritaliū spoliatoꝝ q̄ vocant itelligentie:post hec est oꝛdo angeloꝝ spiritaliū q̄ vocant aie:ꝛ hi sunt angeli administratoꝛes:postea est oꝛdo coꝛpoꝝ celestiū ex ḡbus aliō est nobilius alio:sic vsquequo pueniat ad vltimū eoꝝ:post ꝟ aūt incipit esse materie recipientis formas generatas coꝛruptibiles:q̄ p iuestit formis elinto:ꝛ deinde gradatim informat formis alioꝝ:primū igitur esse q̄ est inter illa est id q̄ vilius ꝛ inferius est eo q̄ sequitur:q̄ autem est vilius inter ea:est materia:postea elinta:deide cōpōsita cōgelata:postea vegetabilia.deide aialia bruta postea homo. Ex his aūt nobilius est homo:ꝛ postea aialia.deinde vegetabilia.Sed ex hoib⁹ ille est nobilioꝛ:cuius aīa fit intelligentia in effectu:ꝛ acquirit moꝛes q̄ sunt bone statis practice:ex his autem ille excellentioꝛ est qui est aptus ad ordinem prophie:ꝛ ꝟ est ille:in cuius viribus animalibus sunt be tres proꝛietates.scz vt audiat verbum dei:ꝛ videat angelos transfiguratos coram se in

forma que possent videri. Jā aūt ondimus q̄liter fiat ꝟ:ꝛ ondim⁹ q̄ añ eū:cui fit ꝟ reuelatio trāsformanī angeli:ꝛ fit in eius auribus voz:quā ipse audit:q̄ est ex parte dei ꝛ angeloꝝ:ꝛ audit eā:q̄uis nō sit verbū hoium:nec aīalis terreni:ꝛ hic est cui daī spūs ꝓphie:ꝛ sicut id qō ꝓmū fit a ꝓncipio vsq; ad gradū māe fuit itelligētia.deinde aīa:postea coꝛpus celeste:sic ꝟ incipit eē a coꝛpib⁹: postea ad aīas:deide ad intelligētias. Jlla aūt forma nō fluit oīno nisi ab illis ꝓncipys:ea vo q̄ fiunt in ꝟ mundo fiunt ex cōflictib⁹ viriū agētiū ꝛ patiētiū terrenaꝝ sequētiū ɔflictus viriū agētiū celestiū:factura aūt eius:qō fit ex viribꝰ terrenis cōpleī de duab⁹ causis:vna est vires agētes in eis vel nāles vel volūtarie:alia est vires passiue vel nāles vel aīales. Sed ex viribꝰ celestib⁹ fiūt ipressiones in ꝟ coꝛpa q̄ sunt ifra ea:tribus modis::vn⁹ coꝛ est ex seipsis ſm q̄ nihil de aīalib⁹ est cā in eo oīo:ꝛ ꝟ est ex nā suoꝝ coꝛpoꝝ:ꝛ fuarū viriū coꝛpaliū ſm figurationes:q̄ ex eis ocurrūt cū viribꝰ terrenis:ꝛ ꝓpatiōib⁹ q̄ sūt iter ea. Scōm est ex ipsarū naturis aīalib⁹:terti⁹ est cōiocatio aliq̄ q̄ est illis cū dispōnib⁹ terrenis:ꝛ ꝟ nō sunt oīo nisi eo mō q̄ dicā. Jā.n.notū ē tibi q̄ aie coꝛpoꝝ celestiū būt modū agēdi i tētiōib⁹ ꝓticularib⁹ ſm vtā nō pure itelligibilē. Earū eni est puenire ad ꝓphēsionē eoꝝ:que fiūt ꝓticulariū ꝓapphēsionē distictiōis suarū cāꝝ:q̄ iaꝫ sūt iquātū sūt cāe:ꝛ ei⁹ q̄ puenit ex eis:nō aūt pueniūt: nisi ad nālia ꝛ volūtaria q̄ debēt eē et volūtaria fluctuātia:q̄ nō sūt firma:nec pueniūt ad violētiā: violē.n.aut fiūt p violētiā nāe vl p violētiā voluntat⁹:ad q̄s puenit resolo i oib⁹ violēt⁹. deide volūtates fiūt postq̄ nō fuerī. ꝛ iō būt cās ex q̄b⁹ ɔnr pueniūt faciētib⁹ eas eē debere. Nō ē aūt volūtas a volūtate:aliogn iret ꝟ i ifinitū:nec a nā volēt⁹:aliogn duraret volūtas q̄diu duraret nā:volūtates aūt fiūt a causis:q̄ fiūt faciētib⁹ debere eē:ꝛ inducētib⁹ ꝛ initētib⁹ terrenis vl celestib⁹:q̄ faciūt debere eē nēcio illā volūtatē:nālia aūt postq̄ iā sunt cōstituta cōstat q̄ si fiūt sine dubio pēdēt ēt ex reb⁹ celestib⁹ ꝛ terrenis. Jā aūt nosti ꝟ ex ꝓdictis:ꝫ pp ɔflictū ilārū cāruꝫ ꝛ impulsuꝫ eaꝝ:ꝛ pp reductionē earū in ordinez retrahūt sub motu celesti. Cū aūt cognita tibi fiunt ꝓma inquātū sunt p̄⁹:ꝛ dispō eoꝝ in suo descēsu ad sequētia:scies scōa nēcio:ꝛ ex his nostiq̄ aīe celestes:ꝛ q̄ ē supra eas sciūt nēcio pticularia:eius aūt q̄ ē supra eas cognitio de ilis est mō vli. Ipsa vo sciūt mō pticulari:fic vidēs vel inducēs ad videndū q̄ est pīs sensibus:igit sine dubio sciunt ipse id q̄ futurū est:ꝛ sine dubio ipse sciunt i plerisq; que particulariū quid sit melius ꝛ aptius ꝛ ꝓpinquius bonitati absolute de duob⁹ possibilib⁹. Jā aūt ondimus q̄ imaginationes:q̄ sunt illis causis sunt ꝓncipia eēndi illas formas ꝟ cū fuerit polēs:nec fuerūt ibi cāe celestes fortiozes illis imaginationibus:q̄ sunt poꝛes eis:nec q̄ ē in vna pte diuisiōis ꝑter hāc tertiā. Cū aūt res ita fuerit: nec̄ius erit eē id q̄ est pole nō ex cā terrena:nec ex causa nāli celi:ꝫ ex impssiōe aliq̄ ab his reb⁹ vires celestes. ꝟ aūt nō ē ꝥa ipressio:sed est ipressio ꝓnoꝝ eēndi illā rez a reb⁹ celestib⁹.cū eni illa itellexerint p̄⁹:tūc itelligēt illaꝫ rē:ꝛ cū itellexerit illā rē itelliget id q̄ est cōuenienti⁹ eē: cū aūt itellexerit ꝟ stati fiet cū nihil fuerit in eo, phibēs. scz vl ꝓuatio cāe nālis terrene eē cāe nālis terrene:ꝓuatio vo cāe nāl terrene est.v.g.cū aliq̄ res ē faciēs eē calorē:ꝫ nō est vt⁹ calefaciēs nālis terrena:calefactio igit illa fit imaginatiōi celesti ob ꝟ q̄ bonuꝫ est eē illā:quēadmodū sit in coꝛpib⁹ hoiuꝫ ex cāis imaginationū hoiuꝫ: fic iā nosti ex ꝓdict. exēm vo scōi nō ē,phibēs tm:ꝓuatio cāe calefactiōis:ꝫ eē cāe ifrigidatiōis:imaginationi igit celesti de eē caloꝛe aduersaī id q̄ facit nēcio eē frigiduꝫ pp violētiā ifrigidādi:quēadmodū nraꝫ imaginationeꝫ irascēdi cōpmit i nob cā ifrigidās:modi igr⁹ dispōsionis sūt ꝓmutatiōes reꝛ nāliū vl ispiratiōes addite ingrenti vel aly ab eo vl cōmixtio istoꝛ:q̄ꝛ vnū vl pla ex eis fit⁹ iducāt ad finē vtilē. ꝛpatio aūt rogādi ad acgrēdā illam vtutē est fic cōpatio manifestationis ad acgrēdū manifestationē rei:ꝫ ꝟ totū fluit de sup:nec ꝟ totuꝫ segtur ex imaginatione celestiū tm. Sed q̄ ꝓmus ver⁹ nouit ꝟ totū ſm modū quē dixim⁹ eē illi ꝓueniēte:iō ab eo icipit eē oīs ei⁹:qō fit:sed mediāte aliq̄:ꝛ ſm ꝟ est scia ei⁹. igit pp has cās ꝓsunt hoibus oꝛones ꝛ sacrificia: ꝛ ꝓcipue letanie ꝓ pluuia:ꝛ alia hꝺ.oꝫ vt timeas reddere malū ꝓ malo:ꝛ studeas reddere bonū ꝓ bono:cui⁹rei certitudo faciet te fugere malū. Sed certitudo h⁹ est euidētia miraculoꝝ ei⁹:miracla vo ei⁹ fiūt eē suoꝝ pticulariū:ꝟ aūt dispositio est itellecta apud p̄n⁹:oꝫ igit vt bēat esse. Si aūt nō hꝫ eē:tūc ꝟ est secretū:qō nos nō apphēdim⁹:vel ē cā alia ipediēs:ne illud fit dignī⁹ eē q̄ ꝟ:eē aūt illud:ꝛ eē ꝟ sil⁹ est ipse:cū aūt voluer⁹ scire q̄ res:q̄s itelligis vtiles iducūt ad cōmoditates:ꝛ q̄ sunt nā ſm modū vnitionis quē iā nosti:ꝛ certus es:cōsidera dispōnē vtilitatis membroꝝ in aīalib⁹ ꝛ plātis:ꝛ q̄uo vnūq̄q; eoꝝ creatū est:ꝛ nō est ibi cā nālis vllo mō:ꝫ p̄n⁹ ei⁹ est sine dubio ex cura dīna ſm q̄ tu iā nosti curā. Sil⁹ crede eē istarū intentionū pēderē ex cura dei ſm q̄ tu iā nosti de cura:fic illa pēdēt ex cura. Scias ēt q̄ qō plus appꝛobat vulgus:ꝛ ꝫ ꝛ dic verū ē:nec refugiūt ꝟ nisi illi q̄ volūt videri phi:eo q̄ ignozāt cās ꝛ actiōes istoꝝ. Jā aūt in hac maneria fecimus libꝝ de pctō:ꝛ ei⁹ oppolito. Jnde q̄ attende dispōnē istoꝝ oīuꝫ:ꝛ crede qō ꝺ de diuinis flagellis:q̄ descendūt sup ciuitates flagitiosoꝝ:ꝛ sup hoies iniuriosos:ꝛ cōsidera q̄lr defendit veritas. Scias etiā q̄ cā oīonis h⁹:ꝛ eſe:ꝛ silr euētus iniurie ꝛ pcti nō sūt nisi illinc. p̄n⁹ eni horū oīuꝫ pueniūt vsq; ad nām vel volūtatē vel casuꝫ nāe vo p̄n⁹ est illinc:ꝫ volūtates:q̄ sūt in nob sunt postq̄ vo fuerūt:qcqd aūt est postq̄ nō fuit cām hꝫ.igit oīs volūtas q̄ est in nob:cām hꝫ:cā aūt huiꝰ volūtatis nō tedit ad ifi⁹:ꝫ ad aliq̄ q̄ accidūt extrīsecus terrena.s.ꝛ celestia:ꝫ terrena pueniūt ad celestia:collectio igit hoꝝ oīuꝫ ꝓ nit nēcio ex nēcitate dine volūtat⁹. ¶ Casus aūt fit ex cōcursu oīuꝫ hoꝝ.cū eni resoluēris oīa:ꝓfecto reducēt ad p̄n⁹:q̄ꝛ nēcitas descēdit a deo. Judiciuꝫ aūt dei est ꝓma positio simplex:ꝛ mēsuratio est id ad qō pueniī iudiciuꝫ gradati:quēadmodū si faceret debere ɔiunctōes reꝛ simpliciū:q̄ iquātū sūt simplices referūt ad iudiciū ꝛ māda tū dīnū p̄⁹. Si āt pole eēt alicui hoiuꝫ scire oīa:ea q̄ fiūt i celo:ꝛ i terra:ꝛ nās eoꝝ sciret vtiq; q̄ q̄lr sūt futura. vñ astrolog⁹ iste actoꝛ iudicioꝝ:qñ pōnes ei⁹ p̄⁹:ꝛ ꝓpōnes ei⁹ nō initunt demfationi:ꝫ aliq̄n initunt expi⁹ vel ꝓphie:ꝛ aliq̄n vtiꝫ argumētatiōib⁹ poeticis ꝛ rethoricis i sua ꝓbōne:iō nō cōfidit nisi in signis vni⁹ gñis ex causis eoꝝ:q̄ fiūt:ꝛ ꝟ sunt ea:q̄ sunt in celo:eo q̄ nō ꝓmittat se cōphēdere oēs dispōnes:q̄ sūt in celo:q̄uis eni ꝟ ꝓmitteret nob:ꝛ ipleret:nō tñ eēt ei pole ponere nos ꝛ seipꝫ sic: vt cōphēdam⁹ eē oīuꝫ illoꝝ in vnoq̄q; tpe:q̄uis q̄tū ad actionē:ꝛ nām suā oia illa sint cognita apud nos. Jn eis nō sufficit nisi sciāt:an sint vel non sint:quēadmodū nō sufficit tibi scire ignē eē calidū calefaciēte ꝛ faciēte ꝟ:ꝛ ꝟ ad sciēdū q̄ iā calefec:nisi pus scies cū fuisseibi.q̄ ē āt via astrologie i arithmetica:q̄ possit nob dar cōgnē:que fiūt ꝛ cōtingūt in celo. Si eni ipse posset ꝓponere nos ꝛ seipꝫ sic vt cōphēderem⁹ ꝟ totū:nō tñ possem⁹ ꝓ ꝟ scire abstia. abstia.n.q̄ sūt i via fiēdi nō pficiunt:nisi p cōmixtiones rerū celestiū:ꝛ iō sustinem⁹ dre nos scire ea q̄ ꝓ cōpletionē sui nuī:qꝛ eni ex eis:q̄dā sunt ꝑterita:q̄dā

Ofones pro sunt hoibus.

Non debz hō reddere malū ꝓ malo.

sequẽtia:7 ex eis:q̃dã sunt agentia:7 quedã patiẽtia:7 ex eis q̃dã sunt nãlia:7 quedã voluntaria:iõ nõ põt explerI ꝑ sola celestia:nisi cõprehendaꝫ gcgd cõtineꝫ in vtrisq;. Necessitas aũt vniuscuiusq; eoꝝ proprie est id qõ pendet ex absente:7 iõ nõ possumus ꝓhendere absentia. vnde nõ debem⁹ adherere oĩno verbis eoꝝ:quãuis cõcedamus ꝓo beneplacito nostro q̃ quicquid nobis dãt ex suis ꝓpõnibus sapientialibus verũ esse.

¶ Caplm. II. De stabiliendo ꝓpham:7 qualis est oratio ꝓphe ad deũ altissimum:7 de promissione.

Non est credendũ astrologis.

Ari. ꝑ politi. lec. prima.

Auicẽna in he quinta sexti. caplo prio.

Et platoi epl stola nona.

DIco aũt iam notũ esse qõ bõ dr̃a ceteris aialibus in ℔ q̃ vita eius decora non esset si vn⁹ solus eẽt: nõ eni solus posset sufficere gubernationi suipsius: sine cõsortio alicui⁹ adiuuãtis se in necessitatibus suoꝝ negociorꝝ. Necessariũ est eni vt vni hoi ali vacãti aliũs sue spẽi ministret: qz. v. g. ℔ erat q̃ auferat illi aliqd: 7 ille q̃ obediret huic: 7 ille q̃ cõsuet huic: 7 illi auferat acũ ille: cũ igit cooperant sic fit vita eoꝝ sufficiẽs: 7 ob hoc etiã fuit necẽ vincirI ciuitates 7 congregationes: q̃cũq; eni neglexerit vinciri ciuitati fm cõditiones ciuitatis: sed cõuenit cuꝫ aliqbus viuere cõtenti cõsortio eoꝝ tm: isti tales vñr eẽ remoti a genere hoiuꝫ ꝓuati pfectionibus eoꝝ: ꝓseverI q̃ cũ necessariũ sit sibi vel alq cõsili copulari 7 assimilari ciuibus: q̃ posteq̃ ita est. Manifestũ est tũc q̃ ad permanendũ eẽ hois necia est cõicatio. cõicatio aũt nõ põt pficI: nisi ℑctib⁹: 7 aliqs causis necessarijs: q̃ sunt ꝓi⁹. In ℑctibus aũt necessarie sunt constitutiones 7 iusticia. Ad cõstitutiones aũt 7 iusticiã necessarius est cõstitutor: 7 iustitie executor. Neẽe ẽ ẽt: vt ℔ sit q̃ ꝓsuadeat hoib⁹ ꝓuare ℑstitutiões: 7 neẽe est: vt ℔ sit bõ q̃ nõ permittat hoies: seq̃ suas snias in ℔: 7 dissentire in viuẽdo: vnusquisq; eorũ qd fit sibi iusticia 7 qd iniuria: vnde neciũ est huiꝰ hoies esse in gñe hoiuꝫ: cuius eẽ magis necessariũ est q̃ natiuitas viloꝝ supercilij 7 palpebraꝝ: 7 q̃ ꝺcauitas plãtarum: 7 q̃ multa alia vtilia: sed nõ necessaria ad permanẽdũ: eẽ vo hoiem aptũ ad instituẽdũ 7 exequendũ iura polee est sicut nos iã diximus: vñ nõ põt eẽ vt illa cura ꝓma ꝓuideat illas vtilitates: 7 nõ ꝓuideat istã que est fũdamentũ illarũ: nec vt ꝓncipiũ pmũ: 7 angeli post ipsum sciãt illas: 7 nõ sciãt istã: nec vt sciãt qd in ordie rez̃ possibiliter: 7 necessario oꝫ esse acqsitũ ad stabiliendũ ordinẽ bonitatis: 7 ℔ nõ sit: qũo aũt põt eẽ vt nõ sit id ex cui⁹ eẽ pẽdet eius eẽ qõ est: igit neciuꝫ est ꝓphaꝫ hre: 7 necessariũ est ipsuꝫ eẽ hoiez̃: 7 neciuꝫ est eũ baberI ꝓprietatẽ que nõ est ceteris hoibus: ita vt hoies pcipiãt in ipo esse qdd ꝑ qõ dr̃at ab ipsis: 7 illud est miracula que ꝓdixim⁹: cũ aũt fuerit huiꝰ hõ oportebit vt ilstituat hoib⁹ iura in negocijs eoꝝ ꝓcepto dei 7 auxilio 7 inspiratione ei⁹: 7 revelatione scI spũs: 7 vt pmũ fundamẽtũ ei⁹: qõ instituit sit ℑ. s. vt assignet eis q̃ vnũ bñt factoꝛẽ oipotẽtẽ sciẽtẽ occulta 7 manifesta: 7 q̃ de iure ei⁹ ẽ vt obediaꝫ ꝑceptis ei⁹: oꝫ eni vt obediat mãdatis ei⁹: cui⁹ est creatura 7 q̃ obediẽtib⁹ sibi iã ꝓparauit sibi, pmissionẽ felicẽ: 7 inobediẽtib⁹, pmissionez̃ terribilẽ: ita vt vulgus assuescat eis que descẽdũt sup linguã ei⁹ a deo 7 angelis ei⁹ audiẽdo 7 obediẽdo: nõ opꝫ aũt vt detineat eos circa cognem alicui⁹ rei de deo nisi circa bãc. s. q̃ est vn⁹ viuẽs nõ bñs filem: sed si addiderit vt faciat eas credere eũ bñe eẽ nõ sigtũ in loco: nec diuisibile ꝟbo: nec qõ est ex mundũ vel intra: nec qõ est aliqd huius gñis: tũc magis honerabit: 7 turbabit in eis id qõ ꝓmũ ꝓcepant de fide: 7 mittet eos in id vñ nemo poterit se expedire nisi ille qui fuerit adiutus a deo: q̃ raro cõtingit esse cui ista dicant. vulgus. n. non põt imaginare bas dispones ꝓo modulo suo. pauci eni ex illis põt imaginare certitudinez huius vnitatis 7 singularitatis: 7 q; nõ credũt esse bui⁹ esse: iõ incident in hereses 7 cõuertent ad ingsitiones 7 argumentationes que retrabunt eos a suis operibus ciuilibus: 7 aliqñ faciũt eos incurrere in snias ℑrias vtilitatib⁹ ciuitatis: 7 ℑdicẽtes debito veritatis: 7 multiplicant eis qões in verisilitudines: 7 tũc legislatoꝛi difficile est eos coercere: nõ eni fiunt in sapia diuina vt oia eẽnt facilia. Nõ debet aũt legislatoꝛ dr̃e vulgo se occultasse aliqd qõ eis nõ reuelauerit: qz nõ oꝫ eũ eẽ facilẽ ad dicẽdũ eis aliqd õ his: imo opꝫ vt iinuet eis glIã dei 7 magnitudinẽ ei⁹ aliqb⁹ nutibus 7 pabolis sumptis a reb⁹ q̃ sunt apõ eos gliose 7 magnifice: 7 cũ ℔ dicat eis qõ nõ est sibi aliquid aliud cõparI vel simile. Similiter etiã opꝫ vt affirmet eis id qõ dicit̃ de ꝓmissione taliter vt possint imaginare eius qualitatem: 7 quiescant in eo aie eoꝝ: 7 vt felicitatis 7 terroꝛis inducat exempla per que ipsi intelligũt: 7 imaginat de eis. veritatẽ aũt huius non detegat eis nisi aliqd cõe. s. qõ est aliquid: qõ nec oculus vidit: nec auris audiuit: 7 q̃ illic ẽ regnũ delectatiõis maxime: 7 doloꝛis est horroꝛ eternꝰ. Scias aũt tu q̃ deus scit modũ bonitatis esse in his que dicta sunt: oporteẽt igitur vt id qõ deus scit faciat iueniri in hoibus ꝓ modulo suo sicut nosti: nõ est aũt malũ si inducat in suã rethoꝛica aliqua capta assignatiũ: que aptoꝫ naturaliꝫ moueãt ad inquisitionẽ sapientialẽ.

Jsaias ca. plo 64. 7 Paulus ad corin. pc. scdo.

¶ Cap. III. De cultu dei: 7 vtili⁹ ei⁹ in ℔ mũdo: 7 i futuro.

HEc aũt singulare qõ est, ꝓpha non est tale: cui⁹ eẽ renouet oĩ tpe: mã eni recipiẽs perfectionẽ hõ hois i paucis ꝓlonib⁹ iueniꝫ: vñ oꝫ sine dubio: vt ꝓpha iã scripserit exponẽ vt pmaneat: qõ istituit 7 pmulgauit de his q̃ pertinẽt ad vtilitates humanas: nec est dubiũ cãm bui⁹ rei esse. s. vt successio hoium sentiat actoꝛẽ 7 pmissionez̃ 7 remoueat cã inducens oblIuionẽ eius pp̃ decessuꝫ generationis que cõsecuta est, ꝓphaꝫ: vñ oꝫ vt inũgant hominibus actiones 7 opa que assuescant frequentare tpibus statutis ad hoc vt suũ tps sit ymbra cõsimilis ei: qõ iudicaꝫ. ex ipso tpe: vt redeat iterũ recoꝛdatio rei: 7 vt nõ delaꝫ eius snia oblIuione repetaꝫ aliqd annuati vel frequenter: opꝫ etiã vt he actiones sint cognite ei: qõ faꝯ reminisci dei 7 pmissionis: aliogn nihil vtilitatis est in eis. recoꝛdatio aũt vel fiat verbis q̃ dñr vel ex ꝓpo coꝛde re coꝛdãte imaginationis: 7 vt dicaꝫ eis q̃ he actiones approximant ad deũ glIosuꝫ 7 altissimũ: 7 facient pmereri bonitatẽ largissimã: 7 q̃ he actiones vere sunt ℔ modo: be aũt actione sunt quasi diuina obsequia: q̃ iniungũtur hoib⁹: oĩno eni oꝫ ℔ eẽ aliq̃ gbus excitẽtur hoies: excitãtia aũt sũt vel mot⁹ vl̃ ꝓuatiões: motuũ ducẽtes ad mot⁹. mot⁹ vo sũt vt oones: ꝓuatiões vo motuũ suũ vt ieiunũ: qõ q̃uis sit res ꝓuatoria: mouet tñ nãm motu fortI q̃ faꝯ pcipe hoiez̃ q̃ ipꝰ ẽ vnũ de mãdatis: 7 q̃ nõ fit in castuꝫ: 7 q̃ ℔ recoꝛdaꝫ ei⁹: qõ itẽdit: 7 qz ẽ appropriatio quatio ad deũ. oꝫ aũt si polẽ fuerit vt cũ his dispõbib⁹ cõmisce as: alias cõmoditates ad cõfoꝛtãdũ 7 exponẽdã cõsuetudinẽ: cõmoditates vo mũdane hoib⁹ sunt etiã vt agant eas: sicut est expugnare ifideles: 7 ire i pegrinatiões: 7 vt designet loca oõnũ: 7 ipsa sunt aptioza oĩbus alys locis ad seruiẽdũ deo: 7 qz sunt, ꝓpa loca dei: 7 vt assignet actiones necessarias hoib⁹: q̃ ptinent ipsi deo: vt sacrificia: eo q̃ multũ valẽt ad hoc: loca aũt vtilioza ad designanduꝫ sunt in ea in gbus cõuersaꝫ est legislatoꝛ: 7 vbi habitauit: qz ꝑ ea recoꝛdaꝫ eius: vtilitas aute huius recoꝛdationis ꝓis est vtilitatẽ recoꝛdationis dei 7 angelorum. Sed qz hoc vnus locus, ꝓphe nõ põt egdistare ab oi populo: iõ opꝫ iniungi iter peregrinationis ad illũ: 7 oꝫ dici q̃ ex bis oibus obsequijs idest acceptibilIus q̃ qõ ages paratur q̃si sit loquẽs in deo 7 tendẽs in ipm. 7 ad ipsuꝫ factus q̃si ꝑsens ei: 7 ℔ est oꝛo. vñ oꝫ vt doctoꝛ doceat oratoꝛẽ dispones: gbus ꝓparaꝫ ad oratiõ: quẽadmodũ ꝓsueuit hõ ꝓparare se ad occurrẽdũ regi humano in mũdicia 7 decore: 7 vt faciat assuescere mundItie 7 decoꝛi firma ꝓsuetudie: 7 instituat eũ ad modũ hois ꝓparãtis se in occursuꝫ regis cũ humilitate demisso vultu cõpressis mẽbris cessans a reuolutione 7 oĩ perturbatiõe. Silr̃ oꝫ istituere doctrinas 7 descriptiões laudabiles seruiẽdi deo in vnoquoq; tpe. be. n. dispões, psunt vulgo ad ipsimendũ memoriã dei in aialibus eoꝝ: 7 vt deuotio eoꝝ circa legez̃ 7 moꝛes sit firmioꝛ eis ꝑpter ℔. Si. n. nõ essent eis hõ cõmemoratia obliuiscerent eoꝝ oiuꝫ post discessuꝫ vnius gñatiõis vel duaꝝ. ℔ ẽt multũ ꝓsunt ad pmissionẽ: qz letificant aias eoꝝ sicut nosti. fꝫ ℔ oia potiusꝫ ꝓsunt maioꝛib⁹ ad pmissionẽ. Jã aũt stabiliuimus dispõnẽ vere, pmissiõis: 7 ostẽdim⁹ q̃ felicitas alteri⁹ mũdi acgrIt̃ vacatiõe aie 7 libertate 7 elõgatiõe eius a ꝑdeo dispões coꝛpales q̃ sunt ℑrie causis felicitatis: ℔ aũt libertas aie acgrIt̃ moꝛibus 7 habitibus. moꝛes vo 7 habitus acgrunt̃ actionibus: q̃ rũ nã est retrabere aiaꝫ a coꝛpe 7 a sensibus: 7 faciũt dura re memoriã eius in minoꝛa ad quã ptinet. cũ aũt multuꝫ fuerit retracta ad se nõ patiet̃ a dispõnibus coꝛpalibus: ad memoraãdũ aũt ista adiuuãt actiões laboꝛiose q̃ sũt ꝑter vsuꝫ nature 7 vltra vires. be aũt affligũt coꝛp⁹ 7 vires aiales: 7 destruũt volutates eoꝝ q̃ sunt getis 7 ocy: 7 subterfugiẽdi laboꝛẽ 7 ꝺgeladinãꝫ 7 discedẽdi ab exercitio acquirẽdi intẽtiones bestiales: nã ꝑpter exercitiũ illoꝝ motuũ venit in aiam recoꝛdatio dei 7 angeloꝝ 7 seculi 7 felicitatis velit, nolit, ꝑpter ℔ igit est infixa sibi volũtas discedẽdi ab ℔ ope 7 ab eius ipressionibus: 7 fit ei habit⁹ dñandi coꝛpi 7 nõ patiẽdi ab eo, cui si aduenerint actiones coꝛpales: nõ tñ agunt in eũ dispões 7 habitus suaꝝ ipressionũ: q̃si sit deditus eis 7 obediens oi mõ. 7 iõ dixit ꝓpha veritatis. q̃ elr̃ tollũt peccata. ℑ si durat in hoie ℔ actio acgret ei habitũ itẽdẽdi ad ptẽ vltatis 7 refugiendi falsitatẽ: 7 fit auidissim⁹ ad euadẽdũ ad felicitatẽ post sepationẽ sui a coꝛpe. bas aũt actiões sigs egerit: 7 nõ crediderit eas esse a deo. ſz crediderit q̃ in oi actiõe oꝫ eũ recoꝛdari dei 7: postponere cetera alia ℔ aliquẽ gradũ mercedis ꝓsequet̃ ꝑ ℔. q̃to magis cũ agit eas ille q̃ scit q̃ pphia ex deo est: 7 ex missiõe ei⁹: 7 q̃ in sapiẽtia diuina necessariũ est ipꝫ mitti: 7 q̃ gcgd ꝓstituit non est nisi id qõ apud deũ fuit vt ꝓstituereꝫ: 7 q̃ cõstituit ex deo est. ꝓphe igit̃ iniũctũ est a deo: vt stabiliat cultũ eius: ex quo vtilitas q̃ puenit cultoribus in ℔ qõ facit pmanere legẽ 7 cõsuetudinẽ in illis q̃ sunt cãe eẽ eoꝝ: 7 in ℔ q̃ i tpe, pmissionis facit eos prios deo est, ꝓpter ei⁹ sctãs benedictiões.

¶ Caplm. IIII. De ligatiõe ciuitatis 7 de ligatiõe domus. s. de coitu 7 de ꝓstitutionibus gñalibus in hoc.

Elemosine tollũt peccata. Danielis ca. 4.

OPortet vt istituẽdo legẽ ℔ sit ꝑma ꝑtitio. s. ordinare ciuitatem in tres ptes: dispositoꝛes: 7 ministros: 7 legis periptos: 7 in vnoquoq; ordie istoꝝ ordinet̃ aliquis ꝑlatus post quẽ ordinent̃ alij ꝑlati iferioꝛes eo ꝓiter: 7 post hos itez̃ alij ordinent̃ ꝓiter quousq; pueniat̃ ad paucos ad ℔ vt nullus sit in ciuitate inutilis q̃ nõ habeat aliquẽ statũ laudabilẽ: sed vt ab vnoquoq; pueniat vtilitas ciuitati: 7 iõ, phibeat ociositatẽ 7 vacationem. ita vt nullus ꝑtermittaꝫ q̃m qõ sibi cõpetit nõ habeat aliquẽ supra se. nec sit aliqs q̃ non obediat alicui alij. hꝫ. n. hoies oio cõpelẽdi sunt: q̃ aũt nõ patiuntur cõpesci. expellẽdi sunt a ciuitate: cũ aũt cã huius fuerit ifirmitas: vel nocumẽtũ aliqb⁹: tũc ꝓstituendus est eis locus in quo ꝑmaneat hꝫ hoies: 7 deputeẽ eis, pcuratoꝛ: oꝫ aũt vt in ciuitate sit qdã modus reipublice: q̃ partim, pueniat ex iure: qõ istituit̃ ℑctibus: ꝑti ex bis q̃ de terra vel vtero nascanꝫ: ꝑtim ex calũpnijs q̃ ꝓ pena ifligunt̃: ꝑtim ex ꝑdis rebellIũ: 7 vt ℔ respublica sit preparata cõibus vsibus: 7 vt de illa deĩ sumptus legis doctoꝛibus 7 illis q̃ nõ possunt lucrari. vñ viuãt, ꝑpter ifirmitatẽ: q̃ busdã aũt visum fuit debere occidi eũ de cui⁹ lãgoꝛe desperaꝫ: qõ abominabile ẽ: expẽsa. n. eoꝝ nõ grauat ciuitatẽ. Nã si aliqs eoꝝ hꝫ cognatos hñtes supflua ipsi sustẽtãt eũ: totã aũt calũniã nõ cogaꝫ ꝑsoluere solũ ille q̃ peccat sed adiuuẽt eũ sui, ꝓximi: q̃ nõ custodierunt nec cõposuerũt eũ: 7 leue fit q̃ cogit̃ ꝑsoluere: 7 ℔ nõ cũ seueritate exigaꝫ: sed cũ mãsuetudie: ℔ aũt sit cũ culpa ꝑpetraꝫ idustria q̃ nõ oꝫ ignosci: nõ solũ ãt oꝫ phibere ocia: sed ẽt studia p q̃ amittunt̃ hereditates 7 cẽsus: ita q̃ nulla vtilitas pueniat ex eis: sicut q̃ cupit vincere cã alicui⁹ lucri vt lucratoꝛ vel aleatoꝛ. ℔. n. accipit 7 nõ pdest ciuitati. Sz oꝫ q̃ accipit accipiat ꝓ o studio afferente fructum alij: vt sit cõmerciũ vel subẽ vel alicuius alterius vtilitatis: vel cõmerciũ bone fame vel alioꝛ hꝫ q̃ enumeraneꝫ iter bona humana. Silr̃ ẽt oꝫ phibere studia hoiuꝫ q̃ iducũt ℑria vtilitatibus sicut doctrina furãdi 7 rapiẽdi 7 decipiẽdi 7 alioꝛ hꝫ 7 vt phibeat ẽt actiões q̃ si negligunt̃ iducunt ℑriũ ꝓstructioni ciuitatis sicut formicatio: 7 sodomiti q̃ retrabũt hoies ab eo qõ meli⁹ ẽ in ciuitate. s. ꝓiugio. Deinde q̃ ꝑᵐ oꝫ istituere in ciuitate ꝓiugiũ ẽ: qõ iducit gñationẽ: 7 vt faciat illud nimis ocupisci: q̃ ipsam. n. remanet spes: cuius pmanẽtia signũ est diuine clemẽtie: 7 doceat vt mãifeste fiat ꝓiugiũ ne de gñatis ꝓiget dubõ 7 erubescẽtia: 7 eueniat ab ℔ alienatio pximoniꝝ: q̃ sunt radices subẽ: q̃ est necessaria vite. subã. n. ptim est ramꝰ ptis radix. Sz radix est pximoniũ vel aliqd qõ est testamẽto legatũ. vel datũ: ex quibus tribus radicib⁹ firmioꝛ est pximoniuꝫ: qz nõ est ex fortuꝰ vel ex casu vel ex ꝓsuetudie sic nãle: ex occultatiõe aũt ꝓiugy ꝓingũt aliqñ nocumẽta aliꝰ modis: sic debitũ vni⁹ sustẽtãdi aliũ 7 adiuuandi se: 7 alia hꝫ. q̃ si ꝓsideraverit sapies itelliget ꝑ se. opꝫ ẽt vt doceat firma esse iura h⁹ cõplonis ne ex vnaq; ira pueniat diuortiũ 7 seq̃ ide diuisio copleq̃ ꝓiugit filios 7 parentes: 7 in vnaq; vice egeat alio ꝓiugio: in quo sunt mlte ꝑs nocumẽtoꝝ. maioꝛ aũt vtilitas in bis ẽ amoꝛ. amoꝛ vo nõ acgrIt̃ nisi ꝓsortio. ſz ꝓsortiũ non acgrIt̃ nisi ꝓsuetudine. Cõsuetudo vo nõ fit nisi diutina familiaritate: ℔ ãt firmi⁹ oꝫ eẽ ex pte mulieris ne bẽat ptãte discedendi a viro qñ voluerit. Ipsa. n. facilis ẽ ad irascẽdũ 7 ꝺcupiscẽdũ: vñ oꝫ vt liceat viro aliqñ dimittere vxoꝛẽ. aliogn multa dãna pueniẽt. poterũt. n. talis nature eẽ ꝓiuges: vt quo magis coganꝫ simul manere magis odiãt se 7 pueniet ide maximũ malũ: aliqñ. n. erit aliqd iter eos: qõ abhoꝛeat nã: 7 ℔ cõpellet eos qrere alia ꝓiugia: qñ voluptas nãlis est: aliqñ vo ꝓiuges erũt tales: q̃ nõ adiuuãt se ad gñandũ: ſz si ꝓiugunt̃ aluꝫ gñabũt. vñ oꝫ vt iterueniat ibi scpatio. sed oꝫ vt ℔ difficile ꝑmittaꝫ: 7 vt nec coꝛ duoꝝ fuerit stultitioris sensus 7 magꝫ puerIus nõ bẽat hãc ptãte. Relinq̃t aũt ℔ arbitrio iudicis quousq; cognoscaꝫ cã discoꝛdie: 7 tũc separenẽ ad ℔ vt vir ꝑsoluat aliqd mulieri: 7 ꝑter hoc q̃ melius ẽ relinq̃re pacI locũ: 7 vt difficilI⁹ sit ei ipsaꝫ revocare q̃ dimittere. vñ ꝑceptũ ẽ in lege sic. vt posteq̃ dimissa fuerit nõ possit revocari nisi ꝑus aly nupserit q̃ cũ scierit vir fiet ei difficile vxoꝛẽ dimittere nisi fuerit vilis hõ q̃ puipẽdit verecundiã ꝑp delectatiõẽ aliq̃. ſz nos nõ curam⁹ de hꝫ hoibus. Justũ est aũt vt mulier custodiaꝫ: est. n. pui sensus 7 deceptibilis: 7 magne voluptatis: ex cuius cõione, puenit ignominia 7 verecundia maxima. Ex

cõione vero viri nõ puenit ignominia:sed inuidia:z ideo debent custodiri porte z coztine. Dz etiã vir mulieri ministrare necessaria:qz pro B accipit retributionẽ cuz ipse dñaz z ipa sibi obtẽperat:lz ẽt viro ducere quo voluerit: sed nõ lz mulieri:vtilitas vero coitus ytriqz cõis est: sed portio mulieris maioz est z delectatio eius in filys maioz est:oz etiã vt parentes nutriãt filios:ita vt mr̃ pbeat qõ ẽ suum ppriũ z pater ministret expẽsas. doceat etiam vt filius seruiat z obediat parentibus z reuereaz z cõmendat eos. Ipsi.n.sunt cause eius eẽ.pter B aũt qz iaz multum laboris sustinuerunt ppter eum.

¶ Caplm. V. De eligendo successoze z summo sacerdote z de cõtractibus z de moribus.

POst hec oz vt ppheta ostituat sibi successorem de genere suo:sed cũ osensu maioz z vulgi:z vt talẽ eligat q bene regere possit:z sit prudens z bonestoziuz moz.s.audax z mansuetus:z peritus gubernãdi:z peritus legis:quo nullus sit peritioz:z B sit manifestum oibus. Si aũt postea discozdauerint in B.ita vt aliuz velint eligere iam negauerunt deum:z ideo oz interponere iudicia in lege sua:vt qsquis se intrudere voluerit poa vel pecunia tota ciuitas vnanimiter irruat in euz z occidat:q si potuerint facere z nõ fecerint.tã dixerũt deo z negauerũt:nec est reus sanguinis q iterficit hoẽ:ita tñ vt pus innotescat populo. Qz etiã vt ostituat q post fidẽ ppbe nihil ẽ deo acceptabilius q̃ interfectio istius q se taliter intrudit. Si aũt iste q intrudit se,pbauerit illum nõ esse dignũ: sed se ad hanc dignitatez:z oñderit in illo vicia esse q̃ non sunt in se:tunc populus faueat ei:z sit cũ eo.oz etiã vt ins̃ituat aliqua esse in solẽnitatibus que nõ põt impleri nisi p successoze:sicut magne solẽnitates. Solennitates.n.magne vtiles sunt:eo q faciunt gẽtes cõgregari z dant eis audaciam z emulationem:z orones multitudinis exaudiunt z ppter eas eueniunt bñdictiones a deo. Silr ẽt opz vt in cõtractibus sint aliqua que non põt fieri sine summo sacerdote sicut ꝛingia z fraternitates gñales. vñ opz vt remoueat qcqd nocere põt in Zctibus: z doceant vt hoies adiuuent se.z defendant tam se q̃ ea q̃ possident subueniendo sibi. Cõtra inimicos aũt legis sint vnanimes ad expugnãdum eos z occidẽdum: sz postq̃ reuocauerint eos ad veritatẽ.postq̃ aũt necesse est vt hoies seruiant hominibus:tũc necesse est vt rediganẽ in seruitutẽ ciuiũ. Silr q cõtrary sunt libertati nãlr sunt serui:sicut turci z ethiopes.z oio oẽs qui nascunẽ in climatibus: in qbus nõ põt nasci hoies bone cõplonis nec boni sensus. Si aũt alia ciuitas fuerit bonaz ostitutionum B non aduersaẽ ei nisi tps fecerit debere nõ esse aliam legẽ nisi illam que descendit.cuius institutio qñ optima est:tunc dilatãda est p totum mundum. Si aũt aliqui fuerint iter eos qui in aliquo a lege discozdent:pus vt corrigan̄ resipiscant: qõ si facere noluerint occidan̄. Debet aũt intẽtare penas grauissimas z cõtumelias non obedientibus regi in B mundo. Nõ.n.oĩs homo dimittit malefacere ,pter id qõ timet in futuro:p̃zo eo qõ nocet alij. Si aũt fecerit aliquid qõ noceat sibi ipsi.nõ intelligaẽ ei a deo pena magna:sed corrigaẽ. Debet etiã docere q propria iudicia q̃ hñt vnũqõq tps q̃nq; debent pmutari:Sed qõ magis est necessarium ciuitati est ozdo legis peritoz fm qõ opus est eis z ab eis. Non põat aũt in ciuitate iudicia particularia: qz dãna ,pueniunt ex eis:eo q variaẽ fm varietatem tempoz sed generalia. Institutio.n. generaliuz non sufficit. vnde oz vt B reseruet deliberationi: oz etiã vt institutor instituat mozes z consuetudines ducentes ad equitatem que est mediocritas in oĩbus tribus viribus aie.s.in concupiscibili z irascibili:z in bona dispositione sapientie:z p cipue in practicis ad B vt sit hõ bonestus in B mundo:z postea libereẽ aĩa eius ab hoc corpe mundissima. Caput aũt baz bonestatũ sunt sapientia tẽperantia fortitudo z baz collectio est equitas:que est pter nabilitatẽ speculatiuam. Jn quocũq; aũt ꝛuenerit cũ illis sapientia speculatiua:iam B factus est felix:z cui cum B date fuerint ,p, phetates prophetie.fortasse fiet deus humanus: quez ſz adozari post deum:quia ipse rex terreni mundi z est vicarius dei in illo.

FINIS

¶ Explicit Methaphysica Auicẽne:siue eius pma philosophia optime castigata z emẽdata p canonicos regulares sancti Augustini. In monasterio diui Joãnis de viridario Cõmorantes. Ad laudem dei.

¶ Incipit tabula cõtentoz in sufficiẽtia Auicene.

Accidẽtia nõ sequñt formã li° p° c°.6. Accitia vbi cozp°.
Accidẽtiũ q̃dã egẽt mã z forma.ibidẽ.
Accidẽtiũ q̃dã accidũt extrinsecus: quedam ex suba rei.ibidem.
Accidẽtiũ q̃dã ꝛsequunt formã quedaz materiam.ibidem.
Accidentia z forme sunt:que trahunt i intellectũ nostruz ad apprehendendã sapientiã.libzo pzimo.caplo.9.
Accidẽtia multa veniũt ex mã nõ ex forma.ibidem.
Actiones z motus aduenĩunt cozporibus vel ab extrinseco:vel ab intrinseco:libzo pmo.ca°.5.
Accidẽs qũo põt denoiare rẽ in qua nõ est.li°z°.ca°.9.
Affectio oĩs vocaẽ forma. libzo pmo. ca°z°.
Affectio vbi contrarietas.
Agere z pati pñt qũo se hñt circa motũ.libzo z°. ca°3.
Albedo nõ vult itelligi nisi itelligaẽ:cũ q̃titate.li°p.c°.8.
Animalia agũtur in suos mot⁹ spõte:libzo pmo.caplo.5.
Arismethica est remotioza ꝛueniẽtia cũ natura z est maioris simplicitatis:libzo pmo.caplo.8.
Astronomia est simplicioz ceteris sciẽtijs subalternatis. libzo pmo.caplo.8.
Astronomie subiectũ est spa cũ motu.ibidem.

Calefactionis z frigefactionis cursus non cõtinuatur:libzo z°.caplo.3.
Casus z fatum quomõ differant:libzo pmo.ca°.13.
Cathegozie oẽs hñt exitũ de potẽtia ad effectũ.li°.z.ca.p.
Cause rez essentiales sunt q̃ttuoz.libzo pmo.ca°.10.
Cãe quo diuersimode ꝛsiderant a diuino z nãli.li°p.c°10.
Causaz diuersitates libzo pmo.caplo.12.
Cãe itrinsece z vniuersaliora sunt notiora fm itellectum composita z specialia fm nãm.libzo pmo.caplo pmo.
Cã necessaria ẽ p se:z qũo indiget causato.li° z°.ca° 9.
Cõmune differt duobus modis.libzo pmo.ca° 2°.
Complexio quid sit.libzo pmo.caplo.6.
Cõclusio inquãtũ ꝛclusio est pter pmissas.li° pmo.ca°.10.
Cõsiliũ malũ z infortunium quo differant.li° pmo.ca°.13.
Cõtinuum nõ bz partes in actu.libzo z°.caplo pmo.
Cõtinuationis tẽporis que sit causa.libzo z°.ca°.13.
Contrariũ non diffiniẽ p reliquum.libzo z°.ca°.4.
Cõtrarietas vã nõ necessaria iter extrema mot°.li°z°.c°3.
Cõtrarietas affectio z pñatio differũt.libzo pmo.ca° z.
Corpus naturale quid sit:z quid mathematicũ z ex quo habeat q sit corpus.libzo pmo.caplo.z.
Corpus naturale vnum manens numero variatur fm dimensionem terminatam.libzo pmo.caplo.z.
Corpus vnumqõq; qualitatis habet nãm.formã.mãm. z accidentia.libzo pmo.caplo.6.
Corpora simplicia sunt id qõ sunt ex forma non ex materia.libzo pmo.ca° 6.
Corporeitatis natura.libzo scõo.caplo pmo.
Corruptio fit p pñationẽ nõ p formam.libzo pmo. ca° z.

De generatio hominis non est cã nature: sz cã male electiõis.li° p. ca°7.
Densitas fit duobus modis.libzo z°.caplo.9.
Dependẽtie ratio vbi pendendi.
Deus nõ est de cõsideratione naturalis.li°pmo.ca° z.
Differẽtia ẽ qua ostituiẽ eẽntia rei quocũq;.li° z.ca° 8.
Diffinitiõis ps sũt multaq̃ ps nõ sunt eẽntie ei°.li° p.ca° 8.
Dimensio nõ patiẽ infundi.libzo scõo.caplo.7.
Discretio qd z propter quid sit.libzo pmo.ca°.14.
Disciplinalis vbi naturalis.
Disciplinales vbi mathematica.

Efficiens vniuersale dicitur dupliciter. libzo pmo.ca° z.
Efficiens cuius esse est,pter aliud est posterius illo fm naturam.libzo pmo.caplo pmo.
Efficiẽs quo ad nos p accñs est notiº z ignotius.li° p.c° p.
Efficiẽs in reb⁹ nãlib⁹ oẽ pn̄m motus in alio a se.li° p.c° io.
Efficiens causa quid.libzo pmo.caplo.io.
Efficiẽs ẽ cã finis z eõ diuersis tñ respectib⁹.li° p.ca.ii.
Efficiẽs cã:quid sit oĩbus modis.libzo pmo.caplo.iz.
Efficiẽs ppinquũ z remotũ:ibidem.
Efficienti principio attributa.libzo pmo.caplo.z.
Elemẽta moueri ab intrinseco videẽ innul.li° pmo.ca.z.
Essentia rei quomõ cã sit motus.libzo.z.ca° pmo.
Essentia rei aliq̃ notioz est nature aliq̃ nobis.li.z.c°.5.
Esse absolute:est vez esse.libzo scõo.ca°.13.
Ex summitur dupliciter:libzo pmo.ca°.z.
Extremum queritur duobus modis.libzo.z.caplo. 9.
Existentia ex seipsis quedam instituta sunt ad vnum q̃dam ad multa.libzo pmo.cap°.5.

Fabrica non restat post fabricatorem fm q est fabrica.libzo pzimo.caplo. iz.
Finis multiplex.s.essentialiter:accidentaliter ,ppinquus remotus propinquus: ppiquus cõis z reliqua.li° p.ca°.iz.
Finis quid sit.libzo scõo.caplo. 5.
Finalis principio attributa.libzo pmo.ca. z.
Finitum.libzo pmo.caplo.4.
Fit aliquid ex pñatione proprie: non aũt ex materia nisi vt est coniuncta pñationi.libzo pmo.ca.z.
Firmamentũ quomõ sit in loco.libzo scõo.ca.3.
Forma quomõ differat a pñatione.libzo pmo.ca. z.
Forma assimilat:masculo.libzo pmo.ca.z.
Formẽ q̃dã gñant z cõrũpũt:q̃dã nec fic nec sic.li°p.c.3.
Formis diuersis attributa.libzo pmo.caplo.8.
Forma quomõ conferat scire.libzo pmo.caplo.9.
Forma quid sit.libzo pmo.caplo.io.
Forma aliquomõ ẽ spẽs:z aliquo modo differt z multipliciter dicitur.libzo pmo.caplo.io.
Forma multiplex s. essentialis accidentalis propinqua remota:proprĩa cõis.libzo pmo.caplo.iz.
Forma substãtialis nõ recipit magis z minus.li°z.cap.3.
Forma substãtialis recipiẽ in mã nõ in suba.li° z.cap. 3.
Forme substãtiali vtrũ sit aliqd cõtrariũ.libzo.z.ca.3.
Forme subales aliquomõ opponunt oppositione extremorum.libzo z.ca.3.
Forma corporeitatis est coeterna materie. li° pmo.ca. p.
Formã eẽ igenerabilẽ itelligiẽ dupliciter.li° pmo.ca.3.
Forma dans esse est de consideratione naturalis:nõ aũt prima forma efficiens.libzo pmo.cap.3.
Forma vbi corpus.

Grauia z leuia non mouentur ex seipsis. libzo pzimo.capitulo.14.
Generatio fit p formã:nõ p pñationẽ.libzo pmo.ca.z.
Generatio in substãtialitate est corruptio.li°z.ca.3.
Geometrie subiectũ est quantitas.libzo pmo.ca.8.
Geometria pura nõ cõuenit cũ scia nãli.libzo pmo.ca.8.

Habitus predicamẽtum quo se hẽat. li°.z.ca.3.
Homo in eo q est homo:non est ens inquantum ens libzo pzimo.capitulo.4.
Homo creatus est,pter felicitatem.libzo pmo.ca. 7.

Incipiẽdum est a cõiozibus.libzo pmo.cap.p.
Jndiuidua non multiplicantur preterq̃ corruptibilia.libzo pmo.cap.pmo.
Jndiuiduũ magis vniuersalis est pzius notũ fm sensum: sed fm imaginationẽ indiuiduũ spẽi.libzo pmo.ca.pmo.

Infortunium vbi cõsilium malum.
Infirmus medicus aliud est a medico fm hoc q̃ est infirmus.libro primo.caplo.io.
Instans non hz esse in actu.libro.z.ca.p̃mo.
Instãtis itetio nisi multiplicet:sit nõ multiplicaꝫ.li.z.c.p̃.
Instãs vnde est istãs nõ põt eẽ bis.li° scõo.cap. iz.
Instãs suo cursu cãt tẽpus:q̃ qõ instans.libro scõo.ca.iz.
Intellectus pcipit quãtitatem nudam.libro p̃mo.cap. 8.

Logyce Locus gd sit:q̃ opiniones de hoc: q̃ alia multa ponuntur:libro scõo.caplo.5.p totum.
Locus quid sit:q̃ de proprietatibus loci:libro scõo. ca. 9.
Locus nõ est corpus nec equale corpori:libro scõo.ca.9.
Locus est equalis locato.est dictio ipropria.ibidem.
Locus necessarius est motui:q̃ non est prior eo causalitate sed natura:libro scõo.ca.9.

Magnum q̃ paruum an sint cõtraria: libro scõo .ca. 3.
Materia est susceptiua omnium naturaliũ formaꝝ cõis tñ duobus speciebus tantũ:libro p̃mo.ca.z.
Materia tripliciter cõparaꝫ ad cõpositũ:libro p°. ca. io.
Mã essentialis accidentalis propinqua remota propria cõmunis ꝛc.li.p̃.c.iz.
Materia est ppetua:q̃ nõ hz materiã:libro p̃mo. cap. 3.
Mã eadẽ nũero ẽ corruptibiliũ q̃ incorruptibiliũ:li.p̃.c.3.
Mã nõ ẽ in effectu nisi p receptionẽ formaꝝ:li° z.ca.3.
Mã nõ eẽt necessaria si forma poset eẽ sine ipa:li°p̃.c.6.
Mã ẽ ignotior ꝓuatiõe q̃ pbaꝫ topice:li° p̃mo.cap. z.
Mã non desiderat nec desiderio aiali nec nãli:q̃ nõ hz formam sibi propriam:libro p̃mo.ca.z.
Materia vbi corpus.
Mãlia p̃ncipia cõueniunt in vno intellectu:li°p̃mo.ca. io.
Mathematice scie ꝛsiderãt cãz formalẽ tñ:li°p̃mo.c.i5.
Mẽsurãs aligd non hz esse accidẽs illi:li° scõo.ca.i3.
Medicus sanans se:est alius aliquo mõ:li° p̃mo.ca.io.
Mobile est in quo est p̃ncipium motionis ↄin quo est perfectio prima:libro scõo.caplo.9.
Mobile cũ mouet est in duplici potẽtia:li° scõo.ca.p̃mo.
Mobile quomo quiescat:ibidem.
Mobilibus attributa:libro scõo.ca.io.
Mozs alicuius licet non sit ex lege nature particularis ẽ tñ ex lege nature vniuersalis:libro p̃mo.caplo.7.
Mozs ↄ ethica ex quo ꝓueniant:libro p̃mo.ca.i4.
Motus nihil hz fm intellectũ:libro scõo.cap.p̃mo.
Motus oĩs qũo intelligitur esse in tempore:li°. z.ca.p̃.
Motus pendet ex sex rebus:ibidem.
Motus plures diffinitiones ponunt:libro scõo.ca.p̃mo.
Motum pandit duplex potentia:libro scõo.ca.p̃mo.
Motus est perfectio pria eius qõ est in potentia fz q̃ est in potentia: ibidem.
Motus quare diuersis diffinitionibus diffinit:ibidẽ.
Motus ↄ quietis diuisio:libro p̃mo.caplo.5.
Motus est aliquando exitus de potentia ad effectum p formam in materiam:libro p̃mo.caplo.io.
Motus p̃ncipiũ aliqõ ẽ pparãs aliqõ pficiẽs:ibidẽ.
Motus in gbus pdicamentis reperitur:libro scõo.ca.p̃.
Motus quid sit:libro scõo.ca.p̃mo.
Motũ eẽ in pdicamẽto dr quadrupliciter:li.z.ca.3.
Motus qũo sit in quãtitate ↄ q̃litate:libro scõo.ca.3.
Motus quomõ habeat esse in situ:libro scõo.ca.3.
Motus nõ est ad formã nec ad mãm:libro scõo.ca.7.
Motus circularis est cã oĩum motuũ:libro scõo.ca. i3.
Motus quomõ mensuret tẽpus:libro scõo.ca.iz.
Motus vbi actiones.
Mouet se ipsum nihil:libro scõo.ca.p̃mo.
Musice subiectũ sunt toni ↄ tempora:libro p̃mo.ca.8.

Naturam esse an sit p̃ncipium scientie naturalis:libro p̃mo.capitulo.5.
Nature diffinitio:libro p̃mo.ca.5.
Natura tripliciter dicitur:libro p̃mo.ca.6.
Natura duplex.s.vniuersalis ↄ particularis:li° p̃mo.c.7.
Natura licet discretione careat:tamen eius opus tendit ad finem:libro primo.ca.i4.
Natura vbi corpus.
Naturalis non habet tractare de p̃ncipio efficiente ↄ finali cõmuni:libro primo.ca.3.
Naturale quid est:ↄ quid est qõ hz naturam ↄ qõ est per naturam ↄ qõ est ex natura:libro p̃mo.ca.7.
Naturalis ↄ disciplinalis quomõ differũt:li.p̃mo. cap.8.
Nãlis gbus egeat in suis probationibus:li.p̃mo.ca.9.
Numerator verus quis sit:libro scõo.cap.iz.
Numerus q̃re nõ ꝓinet sub scia nãli:libro p̃mo.ca. 8.
Numeri nã que sit vt est intelligibilis:libro p̃mo.ca.8.

Olim dupliciter:libro scõo.ca.i3.
Opus vnũ hz multos fines:libro p̃mo.ca.i3.

Perfectio aliquando vniuoca: aliquãdo equoca respectu diuersoꝝ: libro scõo.c. z.
Perfectio duplex.s.,ppria ↄ cõis:libro scõo.cap.5.
Perfectibile est de puatione in habitum: mutabile vero de contrario in contrarium:libro p̃mo.ca.scõo.
Pendendi ratio:libro p̃mo.ca.8.
Perspectiue subiectum:libro p̃mo.ca.8.
Principia alia sunt generati alia gñatõis:libro p̃mo.c.z.
Principia corporis sunt materia ↄ forma digniori modo q̃ priuatio:libro p̃mo.ca.z.
Principium cõe dicitur duobus modis:libro p̃mo.ca. z.
Principia sunt quattuor:libro primo.ca.z.
Principia propinqua ↄ remota que sint:libro p̃mo.c.iz. ↄ libro secundo.caplo p̃mo.
Principia propria debent inquiri in scientia an sint ↄ gd sint:libro primo.caplo p̃mo.
Principia p̃ma dicunt de alijs p̃cipijs:libro p̃mo.c.3.
Priozitas ↄ posteriozitas in cursu cuiꝰ ptes sint:li°z.c.ii.
Potentia existẽs nõ est perfectus:libro scõo.ca.i3.
Priuationis necessitas:libro p̃mo.caplo scõo.
Priuatio est p̃ncipium:ibidem.
Priuatio aliquo modo requiritur ad mutabile ↄ perfectibile:libro primo.ca.z.
Priuatio non est perfectio:libro p̃mo.caplo scõo.
Priuatio quomodo est principium:ibidem.
Priuatio dicit pparationẽ in materia:libro p̃mo.ca.z.
Priuatio alicuius nõ est coeterna materie:li.p̃mo,cap.3.
Priuatio sicut habet esse per accidens: ita generatur ↄ corrumpitur:libro p̃mo.caplo tertio.
Priuatio vbi contrarietas.

Quando attributa: libro scõo. ca.3.
Quãtitas est inaccessibilis substãtie.
Quantitas certa non est existens nisi in materia ↄ subiecto:libro primo.caplo quarto.
Quantitas quomõ intelligitur diuersimode a duobus modis formarum:libro p̃mo.capi.8.
Quãtitates quomõ diuersificant:libro scõo.ca.8.
Quies totius gd ↄ quomodo:libro scõo.caplo p̃mo.
Quies non opponitur secundum se motui:sed secundum aliquid qõ cõsequitur eam:libro scõo.ca.4.
Quies nõ põt esse habitus ↄ motus ꝓuatio:li°scõo.ca.4.
Quies quare aliquo mõ hz ꝓus ↄ posterius:li°scõo.ca.i3.
Quies vbi motus.
Quies quid sit:libro scõo.capitulo p̃mo.
Quies totius gd sit ↄ quomõ:libro scõo.caplo p̃mo.

Quies consideratur quantum ad id qõ est: ↄ quantum ad id qõ consequitur:libro scõo.ca.4.

Receptum aliquando est forma substãtialis:aliquando affectio accitalis:li.p̃.ca.
Relationi atributa:libro scõo.ca.3.
Requisita ad corporis mutabilitatẽ:li° p̃mo.cap.z.
Rez quedam sunt semper q̃dã sepe.libro p̃mo.ca. i3.
Rez diformitas ↄ similitudo vnde sit:li°p̃mo.ca.i4.
Res in principio generationis prius est in loco q̃ in forma sua:libro scõo. ca.7.
Res ꝓuenientes in nã quomõ multiplicant:li° z.ca.7.
Res quomodo sint in tẽpore:libro scõo.ca.i3.
Res in quibus nõ est prius nec posterius vllo modo nõ sunt in tempore:li° scõo.ca.i3.
Requisita ad corpis mutabilitatẽ:libro p̃mo.ca.z.
Respõsio p quas causas ↄ quomõ sit ꝓueniẽs:li° p̃.ca.i5.
Rũsio certa nõ est nisi nominent oẽs causẽ: libro p̃mo. capitulo.i5.circa finem.
Respectus multiplicari in infinitum non est inconueniens:libro primo.caplo.3.
Resoluere quid sit:libro scõo.ca.9.
Resistentie diuersitas:libro scõo.ca.8.

Sempiternũ quid sit:libro scõo.ca.i3.
Sigulare vagũ duplex:li.p̃.ca.p̃.
Singulare signatum non notius aut ignotius vlt spãli neq̃ quo ad itellectũ:neq̃ quo ad nãs:libro p̃mo.ca.p̃.
Simplicium nã est forma vt natura aque est ipsa forma:libro primo.ca.6.
Situs predicamentuz quomodo in eo sit ꝛria:li°.z.ca.3.
Situi attributa:ibidem.
Spes vt continentur sub genere sunt simul natura non tamen simpliciter:libro scõo.ca.z.
Spaciũ infinitũ si esset:esset solũ p se exñs:li°.z.ca.7.
Sperma quomõ fit aial paulatim:li°.z.ca.3.
Subiectũ scie nãlis est corpus sensibile:li°p̃mo.ca.p̃mo.
Superficies due distincte non componunt aliquid vnũ qõ sit locus:libro scõo.ca.9.
Superfluitates ꝓpter quẽ finẽ sint:li°p̃mo.ca. i4.

Tardius Tarditas ↄ velocitas quomodo diuersificentur.ibidem.
Transitus ↄ motus differunt:li°scõo.ca.p̃mo.
Trãsitus motus nõ hz discõtinuationẽ in actu:li° z.ca.p̃.
Tẽpus gd sit.ↄ tẽporis ,ppietates:li° scõo.ca.io.
Tẽpus nõ est motus dupliciter ,pbaꝫ.ibidẽ.
Tẽpus nõ est velocius neq̃ tardius aliquo tpe.ibidẽ.
Tempus est numerus motus:libro scõo.ca.ii.
Tempus quomodo sit prius ibidem.
Tempus est cui ex seipso accidit ante ↄ post:ↄ non est aliquid existens proprie:libro scõo.ca.ii.
Temporis nihil est nisi instans:libro scõo.ca.iz.
Tempus non põt numerari sine re.ibidem.
Tempus numerantia multa.ibidem.
Tempus mensurat motuz ↄ ecõuerso:li° scõo.ca.iz.
Tẽpus quomodo potest dici longum: breue: multum paucũ ↄ alia:libro scõo.ca.iz.
Tempus quomõ dicit habere esse:libro scõo.ca.i3.
Tempus quare sit debilius in esse q̃ motus: ↄ q̃ tẽpus non est relatiuum:libro scõo.ca.i3.
Tempus est inter quecũq; duo instantia.ibidem.
Tempus hz multa accidentia:libro scõo.ca.i3.
Temporalia verba que sint.ibidem.

Ubi predicamentũ q̃re in eo sit motus:li°scõo.ca.3.
Uacuũ non hz esse:libro scõo.ca.9.
Uegetabilis materia vocat natura:li° p̃mo.ca.5.
Uelocitas ↄ tarditas nõ sunt motus:li°scõo.ca.3.
Uniuersalia sunt ppetua duobus modis.s.respectu singularium ↄ respectu p̃dicatoz essentialiũ:li°p̃mo.ca.3.
Uniuersalia quare dicuntur non generari neq̃ corrumpi:libro p̃mo.ca.3.
Ulle non hz esse nisi in indiuiduis:libro scõo.ca.p̃mo.
Uniuersalia sunt magis nota quo ad rones nras:sed idiuiduum vagũ quo ad nãm ↄ pfectionẽ:li°p̃mo.ca.p̃mo.
In voluntarys difficile est assignare cãm:li° p̃mo.ca.3.

Yle materia origo ↄ elementum differunt ratione:libro p̃mo.ca.z.
Yle differt a priuatione:libro p̃mo.ca.z.
Yle assimilatur femine:libro p̃mo.ca.z.
Yle quid sit:libro p̃mo.ca. 3.

Sufficientie Tabule Finis.

Abstractio multiplex:ꝛ eius gradus species habẽtur parte scõa.cap. z.
Accidentia que accidũt essentie ex materia. parte scõa.ca.z.
Accidẽtia ꝛ actiões alique:q̃ accidũt aie dũ est in corpe:pte 4ª.ca.4.
Accidentia vbi dispositiones.
Actiões materie qbus modis differãt:pte ꝑma.ca.4.
Actiões diuerse ex diuersis sunt vtutibꝫ:pte.5.ca.8.
Actiones ꝓprie non absentantur ab essentia cuius sunt actiones.ibidem.
Admiratio vbi hominis ꝓprietates.
Adunatio fit duobus modis:parte.5.ca.5.
Aer quare nõ videat:parte 3ª.ca.ꝑmo.
Aer quomõ albificet.parte tertia.ca.4.
Aer an ponat instrm vel mediũ ad videndũ.ibidem.
Afficitur melius res a suo ɔrio q̃ a suo simili:pte ꝑª.c.z.
Albedo vnde habeat q̃ sit albedo:pte tertia.ca.ꝑmo.
Albedo an fiat ex lumine:pte tertia. ca.4.
Albedo non est lux. ibidem.
Albũ trãsit in nigrũ paulatiz tribus vys.ibidẽ.
Alcmeonis opinio de aia. parte ꝑma.ca.z.
Alteritas in qbus cadat ꝛ in qbus nõ.pte 4.ca.z.
Alie esse ꝛ diffinitio affirmat:parte ꝑma.ca.ꝑmo.
Alia dr vis vel potẽtia:dr forma ꝛ pfectio. ibidẽ.
Anima non est corpus.ibidem.
Anima est forma:finis:ꝛ efficiens.ibidem.
Anima cõuenientius dr perfectio: q̃ vis aut virtus aut potentia.ibidem.
Anima non est nomen essentie.vbi supra.
Anima quid sit. ibidem.
Alia quomõ appẽdere ꝛ mouere debeat.ibidẽ.
Anima que substãtia sit.ibidem.
Anima cur diffiniatur per corpus.ibidem.
Anima q̃re ɔsidereꝫ in scientia nãli.ibidem.
Anima nõ est perfectio ois corporis.ibidem.
Anima quid sit. ibidem.
Anima celi ibi. Celi anima.
Alia ꝯz aliquos ꝓuenit celo ꝛ vegetabilibus.ibidẽ.
Anima quid sit ex ꝛelatione quã bz.ibidem.
Anime scientiam diuersi diuersimode apprehendere cõtenderunt:parte ꝑma.ca.z.
Anime doctrinaz ꝓponere est via liberior ꝛ notior ad discẽdũ:q̃ ꝓponere doctrinã de corpe:in ꝓhemio.
Alia dum ɔiũgiũ si ponaũ esse hõ:aut aliqd aliud:multa ꝛ absurda incõuenientia ꝛ hereſis sequunt.pte ꝑª.ca. z.
Anima est causa qua vegetabile ꝛ animale sunt illius cõplexionis quam habẽt:parte ꝑma.ca.3.
Anima ɔtineꝫ in predicamento substãtie.ibidem.
Anima est causa vnde subiectum ꝓpriuz est id in effectu ꝛ est causa. vnde est sic.ibidem.
Alia cũ sepaꝛ:qd accidat ꝛ qd substituat.ibidem.
Alia est suba:qz est forma q̃ nõ est in subo. vbi supra.
Anima est vna in compositio.ibidem.
Alie actiões sunt:qz ɔgregat:ɔiũgit:cõpõit:ꝛ seruat.ibidẽ.
Anima est perfectio subiecti ꝛ quomõ.vbi supra.
Alie diuerse actiões sunt:ex diuersitate suarum virium. parte ꝑª.ca.4.
Anime humane virtus multiplex.ſ.contẽplatiua ꝛ activa ꝛ que sint.ibidem.
Anima humana licet non pendeat ex corpore:bz se tñ ad corpus vt forma:parte scõa.ca.ꝑmo.
Anima occupata circa interioza non curat de exteriozibus ꝛ ecõuerſo:parte quarta.ca.z.

Anima quomodo sit cã permutationis cõplonis in materia corpozali:parte quarta.ca.4.
Anime mundi attributa.ibidez.
Alia nobilis quomõ trãscẽdat opationẽ suã ī corpe.vbi s.
Anime accñtiũ cause que sint:pte q̃rta.ca.6.
Anima que est apta recipere intelligibilia ex intellectu: nõ est corpus nec forma exñs in corpe:pte 5ª.ca.ꝑ ꝛ.z.
Anime rationalis essentiã nõ esse impreſſaz in corpe probatur:parte quinta.ca.2º.p totum.
Anima apprehẽdit essentiã suaz semp ꝛc̃.ibidez.
Anime substãtia habet duas actiones: ꝛ vtreq̃ sunt ipedientes se.ꝛ quare.vbi supra.
Alia cũ intẽta fuerit sensibus retrahet ab itellectu.ibidẽ.
Alia rõnaꝛ quot mõis adiuuet a vtutibꝫ aialibꝫ.pte.5.c.3.
Anima si impedita nõ fuerit in ꝓprijs actionibus non egebit corpore.ibidez.
Anima perfecta ꝛ roborata:sola per se operatur actiones suas absolute.vbi supra.
Anima a quo habeat q̃ sit singularis.ibidez.
Anime singularitas est aliquid qõ esse incepit ꝛ nõ eternum qõ semper fuerit.vbi supra.
Anime cũ creaꝛ in aliquo corpe inest affectio nãlis iclinatiõis ad regẽdũ illõ ad quẽ dũ ei ꝛ alia bꝫ.ibidẽ.
Anima esse imortalẽ:ꝛ non trãsire de corpore ad corpus probatur.parte quinta.ca.4.ꝓ totum.
Anima a quo creatur:parte quinta.ca.4.
Anima quomõ pendeat ex corpore.ibidem.
Alaz fieri vel esse res itellectas nõ placet Aui.pte 5.ca.6.
Anima est quasi speculum.ibidez.
Alia cũ liberabit a corpore ꝛ ab accidẽtibus corporis poterit cõiungi intelligentie agenti.ibidem.
Anime instrumenta infra ibi. Instrumenta.
Anime humane sunt vnum in specie ꝛ diffõne.pte 5ª.c.3.
Anima non habet esse ante corpus.ibidez.
Alie nõ bñt alteritatẽ in essentia ꝛ forma.ibidez.
Alia q̃re habeat affectionẽ nãlem ad corpus. vbi supra.
Anima bz ꝓncipia pfectiõis sue mediãte corpe ibidẽ.
Alaz nõ ee vnã in oibus boibꝫ multiplr.pbaꝛ. vbi supra.
Anima quomõ itelligiꝫ esse effecta singularis.ibidẽ.
Anima q̃re nõ pẽdeat a corpore.pte gnta.ca.4.
Anime attribuens esse quid sit.ibidez.
Anima humana ꝓprius est intelligens in potentia: postea in effectu:parte quinta.ca.5.
Anima quomõ cõsideratur a naturali.ibidez.
Alia vegetabilis nõ est ɔiũcta cũ aia hũana:pte 5ª.ca.ꝑ.
Alie nre nõ bñt potestatẽ itelligẽdi oia subito:pte 5ª.ca.6.
Anima ꝓncipaliter pendet a corde:parte gnta.ca.8.
Anima viuificat animal ex corde.ibidez.
Animalia q̃dã q̃re in tenebris videãt:parte 3ª.ca.7.
Aiales vires qũo opanꝛ remoti impedimẽtis:pte 4ª.c.z.
Antiquoꝝ opiniones de aia: parte ꝑma.ca.z.
Anulosis aialibus attributa:parte ꝑma.ca.z.
Apis q̃re meliozẽ bẽat odorẽ q̃s cetera alia:pte zª.ca.5.
Apprehendens vis diuiditur:parte ꝑma.ca.5.
Apphẽdentiũ viriũ ab intus sufficiẽtia ꝛ qd sint. ibidẽ.
Apphẽdere formas:ꝛ apphẽdeꝛ itẽtões qũo dñt.vbi.s.
Apprehẽdere opando:ꝛ nõ opando differunt.ibidez.
Apprehẽdere principaliꝛ ꝛ secũdario qũo differãt. ibidẽ.
Apprehendẽtiuz viriũ sensibiliũ ab intus occultaꝝ sufficientia:ꝛ earum diffinitionis.vbi supra.
Apphẽsionũ modi ponunꝛ ꝛ declanꝛ:pte zª.ca.z.ꝓ totũ.
Apprehẽdere quid sit:parte scõa.ca.z.
Apphensio imaginabilis nõ nisi corpe pficiꝛ: pte 4ª.c.3.
Apprehendẽtes virtutes naturaliter inclinantur ad suũ apprehensibile:parte tertia.ca.8.

Apprehendẽtes virtutes naturaliter inclinantur ad suũ apprehensibile:parte 3ª.ca.8.
Apprehendẽtes virtutes nihil habent facere nisi iudicare vel apphẽdere:parte 4ª.cap.4.
Aptitudo alicuius vt aliquid emanet ab eo est duobus modis:parte ꝑma.caplo ꝑmo.
Aptitudo quid sit:parte quarta.ca.5.
Arti quedam attributa poꝛ.parte tertia.ca.4.
Atomi q̃re videanꝛ ab hoie exñtente in tenebris ꝛ non in radio:parte tertia.ca.3.
Auditus quid sit:parte ꝓma.caplo gnto.
Auditus infra. vbi visus.
Auditus fit a neruis cerebri:parte.5.ca.8.
Augumentatiua virtus quid sit ꝛ quomodo differat a nutritiua:parte scõa.capitulo ꝑmo.
Augumentatiua vbi nutritiua.

Brutorum multoruz cautelle naturales ex eoꝝ estimatiua pẽdẽtes poꝛ:pte.4. ca.3.
Bura nõ bñt puidẽtiã:ꝛ aliqua eis attributa:pte.5.ca.i.

Calor ethicoꝝ ibi ethicoꝝ calor.
Calor naturalis est primũ instrumentuz vegetabilis:parte scõa.caplo ꝓmo.
Celi anima an ɔtineaꝛ in diffõne data de aia:pte ꝑª.ca. ꝑ.
Celestiũ corpoꝝ nãz opiniões declarãtes ponit.ibidẽ.
Cogitatiua virtus que sit:parte q̃rta.ca.ꝑmo.
Cogitatiue ꝛ memoratiue loca q̃ sint:parte gnta.ca.8.
Color est q̃litas scdi mẽbri diuisionis:parte tertia.ca.ꝑ.
Color non est actu nisi per lumen.ibidem.
Colozis duo itelligunꝛ circa apparẽtiã einsdẽ:pte 3ª.c.3.
Color quid sit.ibidem.
Colozes medij quomodo fiant:parte tertia.ca.4.
Cõposita nõ aiata q̃re nõ habeãt sensuz nec vitã: quamuis augeantur:parte scõa.ca.3.
Cõparationes virtutũ ad corpus q̃les sint.pte.5.ca.7.
Cõplexiões spũz quare debeãt eẽ diuerse:pte.5.ca. 8.
Cõcupiscentia intenditur voluntas ad desideriũ : ꝛ ex ira ad victoriam:parte quarta.ca.4.
Coꝛ quomõ possit eẽ ꝓncipiũ oiuz vtutũ: parte.5.ca.8.
Cordis dispones multe ponunꝛ.parte quarta.ca.6.
Cordis ꝑmarie ꝛ secũdarie dispones q̃ sint.ibidẽ.
Cordi attributa.vbi supra.
Cordis sensus ꝛ precipue tactus est maioꝝ q̃s sensus cerebri:parte quinta.ca.8.
Corporum distinctio ponitur:parte ꝑma. ca.ꝑmo.
Corpora sunt duobus modis ꝯz ꝑmã diuisionẽ:pte.3.c.ꝑ.
Corpus patiꝛ a nõ corpe sine ipsiꝰ offensiõe:pte.3.ca.7.
Corpis dispones ex hoc q̃ est corpus ponitꝛ:pte.4.ca.4.
Corpus a quo habeat q̃ sit singulare:pte gnta.ca.3.
Corpus aut essentiam anime impossibile est esse thesauꝝ anime:parte quinta.ca.6.
Corpus ex hoc q̃ est corpus nõ posse esse id in quo coniunguntur virtutes ꝓbatur:parte gnta.ca.7.
Croci parua q̃titas q̃re tingat multã aquã:pte.3.ca.5.
Cupiditas ꝛ ira bñt dñiuz iter virtutes mouentes. Alie etiam virtutes graduanꝛ:parte quarta.ca.4.
Cura vbi lassitudo.

Delicia quid sit:parte quarta.ca.quinto.
Desideriũ quid sit:parte quarta.ca.3.
Desperatio quid sit:parte quarta.ca.3.
Destructo posteriozi nõ destruiꝛ priꝰ sed eꝫ.pte.5.c.4.
Destruẽdipotẽtia q̃ sit ꝛ exquo sit:parte gnta.ca.4.
Diafanum vbi translucens.
Difficultas cognoscẽdi est ex duobus:parte gnta.ca.5.
Diffidẽtia quid sit:parte quarta.ca.3.
Diffinitio vbi sillogismus.

Discere quare ɔtrariũ sit ad memorari.parte q̃rta. ca.3.
Discere ꝑmũ cui comparetur:parte gnta.ca.6.
Dispones q̃dã principaliter pendent ab anima: quedam ab vtroq;:ꝛ quedã a corpore:parte quarta.ca. 4.
Doloꝛis ire ꝛ tristicie causa ponitur:parte quarta.ca. 3.
Dubitatio est priuatio comprehensionis alterius cõtradictoziarum:parte prima. caplo quarto.

Elementa ꝛ multa mixta:quare non recipiãt vitam:parte quinta.ca.7.
Emanãtia ab anima primo que sint:parte gnta.ca. 7.
Epilenticus ꝛ aliqui alij quare videant intus id qõ apparet foris:parte quarta.ca.scõo.
Essentia alicuius nõ absentat ab eo:parte gnta.ca.7.
Essentie accidentia ex materia que sint:parte scõa. ca. z.
Ethicoꝝ calor est multo foztioz q̃s tertianoꝝ:pte.z. ca.3.
Extimatiua ꝛ alie vires iteriozes quid sint: parte prima. cap.gnto.ꝛ parte quarta.caplo ꝑmo.
Estimatiua quomõ abstrahat:parte scõa. caplo scõo.
Extimatiue ꝛ memoratiue vtus declaꝛ:pte.4.c.3.ꝓ totũ.
Extimatio fit multis modis.ibidem.
Extimatio est excellẽtioz iudex in aialibus.vbi supra.
Extimatiua quid operetur:parte quarta.caplo ꝑmo.
Extimatio ẽ nobilioz iter vtutes apphẽdẽtes:pte.4.c.4.
Excelles sensibile corrũpit sensum:parte quinta.ca.z.
Extrema vniuscuiusq; partis inter se babent differẽtias: ꝛ que sint:parte quarta.ca.6.

Fames ꝛ stis qd sint: parte scõa.ca.3.
Forma ois est perfectio ꝛ non conuertitur probatur:parte prima.ca.ꝑmo.
Forma multiplex:parte prima.ca.ꝑmo.
Formã esse vnicã in cõposito innuit:parte ꝑma.ca.3.
Forme plures:vtrũ sint in homine.ibidem.
Forma quomodo transeat de virtute interiori ad aliam virtutem interiorem:parte tertia.ca.8.
Forma intellecta vbi thesaurus.
Forma q̃ est in aia manifestũ ꝓncipiũ est eius qõ ɔtingit in mã:sicut forma sanitatis in aia media ꝛc̃.pte.4.c. 4.
Formationes tres itellectus quomõ differãt:pte.5.ca. 6.
Forme intelligibiles sunt res p se exñtes.ibidem.

Gaudium quid sit:parte quarta.caplo gnto.
Hñatiua vtus vbi vtꝰ:ꝛ vbi nutritiua.
Generatiua habet duas actiões:que sint:pte scõa.ca.ꝑ.
Generatiua restaurat qõ de specie resoluit.ibidem.
Generis nã imperfecta est:parte ꝑma.ca.ꝑmo.
Hñis ꝛ differẽtie nõ est pceſsus in ñfinitũ:parte.5.ca.z.
Hpsuz ꝛ alia similia quomõ albescant:parte tertia.c.4.
Graduatio viriũ oiuz tã nãliũ quã aialiũ:pte ꝑª.ca.5.
Gustus quid sit:parte prima.ca.gnto.
Gustꝰ vtilitas ꝛ qũo ꝓficiat ꝛ differat cũ tactu:pte.z.c.4.
Gustus vbi visus.

Herculis somniũ q̃le fuerit:parte quarta.ca.z.
Hominũ actões ꝓpe q̃ sint:pte ꝑª.c.4.
Homo quare habeat subtiliozem sensum tactus ceteris animalibus:parte scõa.ca.3.
Homo q̃re nõ habeat nisi duo nasa odoꝝ: parte.z.ca. 5.
Homo cur debiliter odoret.ibidem.
Homines veroꝝ somnioꝝ qui sint:parte quarta.ca.z.
Hoies ɔueniũt in apphẽdẽdo qõ sentiũt ꝛ imaginanꝛ:ſz differunt in velle illud:parte quarta.ca.quarto.
Hois ꝓpetates:actiões:ꝛ alia ei attributa.parte.5.ca.ꝑ.
Hominis ꝓprietas maxime propria est formare itẽtões vniuersales ꝛ itelligibiles maxie abstractas.ibidẽ.
Homini inest iudicãs sensibilis: ꝛ iudicãs imaginatiua ꝛ iudicãs estimatiua:ꝛ iudicãs cõtemplatiua : ꝛ iudicans actiua:parte quinta.ca.ꝑmo.

Homini ĩnest aliqua substantia que apprehendit intelligibilia recipiendo:parte quinta.ca.scdo.
Homines quomodo differant in qualitate ⁊ quantitate ingeny: parte quinta.ca.6.
Humana essentia est natura:parte scda.ca.z.
Humane essentie natura est nō multiplicari:⁊ que sit rō huius:parte scda.ca.scdo.
Humanitati accidit multiplicari ex mā.ibidem.

Infectio ybi permutatio. Ingeniū est actus rōnis:parte gnta.c.6.
Ingenium est pncipium doctrine.ibidem.
Ingenium suscipit maius ⁊ minus.ibidez.
Instrumēta fatigantur ex iugi motu:⁊ destruitur eorum cōplexio naturalis:parte gnta.ca.scdo.
Intellectus multiplr sumiť:parte pma.ca.5.
Intellectus ⁊ imaginatio quomodo differant in apprehensione albedinis ⁊ alioꝝ hꝫ:parte quarta.ca. 3.
Intellectus est prima virtus anime que comparať contemplationi:parte quinta.ca.pmo.
Intellectus actiuus eget corpore ⁊ corporalibus virtutibus ad omnes actiones suas.ibidem.
Intellectus contemplatiuus eget ⁊ipse huiusmodi ꝫ nō omnimodo.ybi supra.
Intellectus multiplex:parte quinta.ca.primo.
Intellectiua virtus si itelligeret instrō corporali nō itelligeret seipsam:parte quinta.ca.scdo.
Intellectiua virtus iterum si intelligeret instrumēto corporali nō intelligeret aliqua alia.ibidem.
Intellectus oppositō mō se hꝫ ad sensuz:nā cū itellexerit nobiliora poterit ⁊ ignobiliora apprehēdere: sensus vero non.ybi supra.
Intellectus quare magis corroboreť in senectute in iuuentute.ibidem.
Intellectus qualr nascatur in aia:parte gnta.ca.5.
Intellectꝰ hꝫ potestatē multiplicādi qđ ē vnū:⁊ adunandi que sunt multa:⁊ quomodo:⁊ qꝫ hoc nō cōpetit alys virtutibus.ibidem.
Intellectus quare non possit formare ea que sunt.in vltimo intelligibilitatis.ybi supra.
Intellectus hꝫ gradus:qui ponunť:parte gnta.ca.6.
Intellectus:intelligens:⁊ intellectum qꝫ non sint idem arguitur: parte quinta.ca.6.
Intellectus non continet multitudinem vllo modo: nec ordinem formarum.ibidem.
Intellectus est principium omnis forme emanantis ab eo in anima. ybi supra.
Intellectus nr est efficiēs formas ⁊ creans illas.ibidē.
Intellectus adeptus quid sit.ybi supra.
Intelligibilia pma sunt ppositiones quas nouit credere non aliunde:parte prima.caplo quinto.
Intelligibiliū formaꝝ receptibilē ee subaz nō corporalē pbatur multis rōnibus:parte quinta.cap.scdo.
Intelligētia agēs ⁊ patiēs declanť:pte gnta.ca.5.p totū.
Intelligētie quomō itelligāt malū ⁊ puationes. ibidē.
Intelligibilia dr formari tribus modis.parte.5.ca.6.
Irascibilis ⁊ concupiscibilis cuiꝰ sint ptes:parte pma. ca. 5.
Irascibili ⁊ concupiscibili attributa:parte gnta.ca.pmo.
Ira ybi concupiscentia.
Judiciū intellectuale ⁊ imaginale:parte quarta.ca.pmo.

Lassitudo ⁊ alia multa:cā sunt somni.pte. 4.c.z
Lucētia in nocte.parte tertia.ca.3.
Lucentia omnia sunt ciusdem generis.ibidem.
Luctus ybi hominis propietates.
Lumē est qlitas pmi mēbri diuisiois. parte tertia. ca. p.
Lumē descēdēs ex lucido an sit qlitas.parte tertia.ca.z.
Lumina superexcellētia q̄ sint:parte tertia.ca.tertio.
Lux:lumē:⁊ splēdoz quomō differāt.parte tertia.ca. p.
Lux est qlitas pmi mēbri diuisionis.ibidem.
Lux est pars coloris.parte tertia.cap.pmo.
Lux quid sit.ibidem.

Malum vbi intelligentie. Mā:vna:est:parte quinta.ca.2°.
Medicina deceptorum que vocatur lac virginuz quomodo fiat:parte tertia.ca.4.
Mediū nō calm neq; frigidum:parte scda.ca.tertio.
Medius termin⁹ in sillogismo duplr inuenirť. pte.5.c.6.
Memoria est thesaurus itellectus:parte quarta.c. pmo.
Memorie locus ibidē:⁊ ibi cogitatiue.
Memoratiue virtus:ybi estimatiue.
Memoria ⁊ si sit in brutis aliquibus:non tamen recordatio.parte quarta.caplo tertio.
Memorare quasi cōtrariū est ad discere.ibidem.
Memoriā magnā hīt q nō hīt multos mot⁹:pte.4.c.3.
Mores ex q̄ vtute aie habeat esse:parte gnta.ca.pmo.
Motiua diuiditur:parte prima.caplo quinto.
Motiuaꝝ virtutū dispositiones poꝰ:parte.4°.ca.4.
Motus diuisio:aut enīz est scdz q̄titatē:aut fm qlitatē: aut scdm aliud:si sit localis aut est nālis: aut voluntas: aut animalis ⁊ reliqua.parte prima.ca.scdo.
Motus voluntarius duplex:parte scda.ca.tertio.
Multitudo rez ex multis causis puenit.parte.5°.ca.3.

Natura pōt facere cōplonē:q̄ est ad modū pmutationis:ars vero nō.parte tertia.ca.4.
Nature actiōes sunt ifinite in diuidēdo ⁊ opando.ibidē.
Nigredo an sit color verus:parte tertia.caplo quarto.
Nihil ociosuz aut supfluū est in nā:parte gnta.ca.4.
Nucha que sit:⁊ quoꝝ sit ozigo:parte quinta.ca.8.
Nutricatio quomodo ꝛuenienter fiat.ibidem.
Nutrimentum non semper permutatur subito in naturā nutriti:parte scda.caplo pmo.
Nutritiua quid sit: ⁊ eius finis: ⁊ quomodo differat ab augmentatiua.ibidem.
Nutritiua seruit augmētatiue: ⁊ augmētatiua generatiue:⁊ due prime versanť circa singulare:tertia vero intēdit speciem:parte scda.caplo scdo.
Nutritiua restaurat qđ de singulari resoluiť.ibidē.

Oblivio in gb⁹ sit:⁊ a gb⁹ reb⁹ causeť. pte 4°.c.3. Obscuritas qđ sit:parte tertia.ca.pmo.
Obscuritas est in subiecto luminis.ibidem.
Oculus ybi sol. Oculi ybi animalia.
Occupari nō possum⁹ eodē tpe circa diuersa.pte 4°.c.2.
Odoratum qualiter possit esse vapor:parte scda.ca.5.
Odores ybi homo ⁊ pomum.
Odorandi mediū qđ sit.parte scda.ca.5.
Olfatus quid sit:parte prima.caplo quinto.
Olfactus hominis comparať ad olfactuz ceteroruz animalium:parte scda.caplo quinto.
Olfactus fit a duabus caruncul⁹:parte quinta.ca.8.
Olfactus ybi vilus.
Opinio quid sit:parte quinta.caplo pmo.
Opiniones antiquoꝝ de aia:parte pma.caplo scdo.
Ordo libroꝝ naturaliū vsq; ad hunc sextum inclusiue ponitur in probemio circa principium.
Ordo aliorum nāliū:disciplinaliū:⁊ diuinorum ponitur circa finem probemy.
Ouum qđ acquirat ab igne:parte tertia.ca.quarto.

Partes ostitutionis due:parte prima.ca. pmo.
Passio nō accit nisi ex re noua.pte 2°.c.3.
Passio quid sit ⁊ in quibus sit:parte scda.ca.3.
Passio quomodo fiat:parte tertia.cap.7.

Patitur res melius ⁊c. vbi afficitur.
Pauoz est causa somni ⁊ aliquando mortis.pte 4°.ca. z.
Percussio quid sit: parte secunda.caplo sexto.
Percutienti ⁊ percusso attributa.ibidem.
Perfectio est respectu speciei.parte prima. caplo pmo.
Perfectio duplex.s.prima ⁊ scda.ibidem.
Permanēdi appetitus est res que venit ex deo in omne qđ est:parte scda.caplo primo.
Permutatio quedam vera: quedam similitudinaria ⁊ que sint:parte tertia.caplo quinto.
Pomū q̄re marcescat ex multo odoratu:parte z°. cap.5.
Potentie nomen quid apprehendat:parte pma.ca.pmo.
Potētia tripliciter dr. Prima dr absoluta nālr. Scda dr facilis vel possibilis. Tertia dr esse perfectio virtutis: parte prima.caplo quinto.
Principium non omne elementum est.parte p°.caplo.z.
Principia actiui ⁊ ptēplatiui ex gbus sint.parte 5°.ca. p.
Priuationes vbi:intelligentie.
Prophetie aliqua attributa poꝰ.parte quarta.cap.4.7.5.
Propriū nō scimus nisi postq̄s sciuerim⁹ cōe.in phemio.
Puctus siue angulus sunt accitia rectitudini:pte 3°ca.5.
Puncto attributa:parte quinta.caplo scdo.
Pupilla vna quare ipleať cū altera claudiť.parte 3°.c.7.
Pupille attributa.ibidem.

Rationalis anime vires q̄ ⁊ qđ sint.pte p°.ca. 5. Recordatio vel reminiscētia nō est nisi in hoie iter animalia:licet in multis sit memoria: parte quarta.caplo tertio.
Recordatio quid sit ibidem ⁊ quomodo in recordatione procedatur ybi supra.
Recordanť qdā facilius q̄s discāt ⁊ q sint ⁊ bⁿ cā. ibidē.
Redditus quomodo fiat:parte scda.caplo quinto.
Reprobatio antiquoꝝ circa opiniōes de aia:pte p°.ca.z.
Resolutionē vsq; ad mās pmā innuit Aui.pte pma.ca.3.
Retractio anime vnde perueniat:parte quinta.caplo.z.
Risus ybi hominis propietates.

Sanguis cū fuerit diuersaꝝ cōplonū vel dispōnū inclinat ad diuersos mores vel diuersa accidentia ⁊ ad que.parte quarta.caplo sexto.
Sapiētia creatoris hꝫ in se oia pntia pterita ⁊ futura:an geli aūt ⁊ aie qualr se hēat circa hoc.parte 4°. cap. z.
Sapores quot sint ⁊ quid sint:parte scda.caplo tertio.
Sciētia est certa comprehensio alterius contradictoriarum.parte prima.caplo quarto.
Scientia quid sit.parte quinta. caplo primo.
Scissio quid sit.parte secunda.caplo sexto.
Sensata vt simul inueniant ab intellectu q̄s requirať. parte quarta.caplo pmo.
Sensibilia communia quomodo apprehendantur a sensibus particularibus.parte tertia.caplo octauo.
Sensibilia communia quare cōia dicanť.ibidem.
Sensibile excellens:vbi excellens.
Sensibilis aia ⁊ vegetabilis qđ ee hīt.parte pma.ca. 3.
Sensibilia cōia sunt quinq;:parte prima.caplo quarto.
Sēsibilis vis diuidit in motiuā ⁊ apphēdētē.pte p°.c. 5.
Sensus quomodo sentit se sentire.parte scda.caplo scdo.
Sēsuz cōparatio circa pati vel nō pati:parte scda.ca. 3.
Sēsus iteriores declaranť:⁊ q̄dā eis attributa:pte 3°c.8.
Sensus quid sit:parte prima.caplo primo.
Sensus est aliqua affectio vel passio:parte prima. ca°. z.
Sensus interiores quot sint.parte prima. caplo quinto
Sensus omnis denudat formas a materia sed nō ab accidentibus materie:parte scda.caplo scdo.
Sēsus ⁊ sentiēs quomō differēter abstrahāt: pte 3°.c. 7.
Sēsus cōis virtus ipsa videt audit ⁊c. parte tertia.ca°. 8.
Sensus cōis cōparať imaginatiue quo ad aliq̄. ibidem.
Sēsus nostri quomō sentiāt ⁊ sentianť:vbi supra.
Sensuum exteriorum quos habent animalia declaratio ponitur:parte quarta.caplo pmo.per totuz.
Sēsus cōis est virtus cui redduntť oia sensata.ibidē.
Sensus cōmunis est centrum omnium sensuuz ⁊ ab ipso originanť nerui:⁊ alia ei attributa. ybi supra.
Sēsus iteriores bene declaranť scōz huius intentionez. parte quarta.caplo pmo.
Sensuapprehenditur forma:estimatiua vero apprehenditur intentio.ibidem.
Sensuum interiorum loca propria.ybi supra.
Sensus non apprehendit se:sed aliquod exterius ⁊ quare.parte quinta.caplo scdo.
Sensus quomodo seruiāt anime humane.parte 5°. ca. 3.
Sētiens in effectu est sicut sensatū in effectu:silr in potētia.parte secunda.caplo scdo.
Sētiēs apphēdit suū sensatū ⁊ puationē sui sensati.ibidē.
Separatio multiplex:parte quinta.caplo septimo.
Sillogismus:diffinitio est via que ducit nos necessario ad discere:parte quarta.caplo tertio.
Similia nō multiplicanť nisi in materia.parte p°.ca. z.
Simplicia quare nō habeāt sensuz nec vitā:parte z°.c.3.
Simulachra rez non sunt fixa:parte tertia.caplo.8.
Sol ⁊ stelle quomodo videanť vel nō videanť. ⁊ quare in tenebris.s.parte tertia.caplo tertio.
Solē q̄re nō possit ituerī oculus humanus.parte.5.ca. 5.
Somny spes quedam ponunť.parte quarta. caplo.z.
Somny ipsius multe cause ponuntur.ibidem.
Somnus dignoscantur ac preuidentur aliqua ab aliquibus ⁊ huius causa.ybi supra.
Somnia que vera sint ⁊ que non.ibidem.
Somnia vera qua hora magis fiant:ybi supra.
Somnus quid sit:⁊ ex gbus causetur.ibidem.
Sono attributa ⁊ propietates ponunť:parte scda.ca. 6.
Sonus est primuz sensibile auditus.ibidem.
Sonus retrahit ab intellectu.parte quinta.caplo scdo.
Spes quid sit:parte quarta.caplo tertio.
Splendor ybi lumen.
Spiritus in quo existit sensus quomodo differat a sensu in quo existit imaginatiua:parte tertia. caplo octauo.
Spiritus substantia qualis sit.ibidem.
Spiritus sensus cōis quomō teneat formā.ybi supra.
Spūs est vehiculū virtutū aialiū:imo pportionabilr:nā alia est cōplo spūs aialis:alia vitalis:⁊ alia naturalis. parte quinta.caplo octauo.
Spirituū cōplexiones: ybi cōplexiones spirituum.
Substātia triplex mā:forma:cōpositū.parte pma.cap.p.
Substantia multiplex.ibidem.
Substātiale ⁊ substātia nō est vnū.ybi supra.
Subtilitas est supra ingenium.parte quinta. caplo sexto.
Superfluum ybi ociosum.

Tactus quid sit:parte prima.caplo quinto. Tactus propietates:parte scda.caplo.3.
Tactus virtutes multe.ibidem.
Tactus est primus sensuū pp quē aial est aial ybi supra.
Tactus ybi visus.
Tactus fit a neruis cerebri:parte quinta.caplo octauo.
Tenebra vbi obscuritas.
Thesaurus anime quis sit:parte quinta.caplo sexto.
Thesauri nō est apphendere formā sz tm retinere.ibidē.
Timor quid sit:parte quarta.caplo tertio.
Timor vnde causetur:parte quarta.caplo quarto.
Timor:audacia:ira:delectatio ⁊ alia hꝫ quomō nālr causenť ex diuersitate dispōnū sanguinis:parte q̄rta.ca.6.

Timitus an sit sonus ꝛ quomodo.parte scda.caplo.6.
Trāslucens nō est visibile vllo mō:parte tertia.ca.pmo.

Vapor quomodo possit odorari:parte scda.cap.5.
Uegetabilis anima ꝛ sensibilis qō esse habeant:parte prima.caplo tertio.
Uegetabiliū ꝛ anulosoꝝ aialiū differentia:parte p⁹.ca.z.
Uegetabilis aia in qbus ꝛ quomō sit:parte pma.cap.3.
Uegetabilis habet tres vires.s.nutritiuam augmentatiuam ꝛ generatiuam:parte prima.caplo quinto.
Uegetabilis virtutes proprie ponuntur ꝛ declarantur: parte secunda.caplo primo per totum.
Uehiculum virtutum vbi spiritus.
Uertigo est cā motus vaporis in cerebro:parte.4.ca. p̄.
Uigilia quid sit:parte quarta.caplo scdo.
Uigilia ex quibus causis fiat.ibidem.
Uires anime numerantur:parte prima.caplo quinto.
Uires aiales diuidunt̄ in tres ptes ꝛ q̄.ꝛ qd sint.ibidem.
Uirium naturaliū ꝛ animaliū graduatio.vbi supra.
Uiribus attributa:parte prima.caplo quarto.
Uis:vbi potentia.
Uis ex hoc q̄ est vis est ad aliud:parte prima. caplo. 4.
Uis imaginatiua ꝛ intellectiua ꝛ alie hꝫ ꝛeis attributa. ibidem.
Uirtutum motiuarum:vbi motiuarum.
Uirtute aliqua ꝯiunguntur sensibilia aliter enīz nō discerneret iter ea.parte 4ª.caplo pmo. Itē nō cognosceret vnū sensatū ex alio.ibidē. Itez nō rememoraret vnū ex alio:ꝛ sic difficile esset viuere vbi supra.
Uirtus omnis ex hoc q̄ est virtus ex quo sit.pte 5ª.c. 7.
Uirtutes omnes habent vinculum aliquod in quo coniunguntur ꝛ quare.ibidem.
Uirtus q̄ est p̄m qō emanat ab aia in sgma ꝛ semē:est virtus generans membra sm vnāquāq; virtutum congruam actioni illius:parte quinta.caplo.7.
Uirtutibus apprehēdentibus p instrumēta accidit ex p̄ seuerantia operis fatigari:parte quinta.caplo scdo.
Uirtutes aiales ꝛ nāles licet differāt nō solū accidēte: sz et diuerse sint spē:ꝯueniūt tn̄ in vna eēntia:pte 5ª.c.7.
Uirtus non separatur cum specialitate sua sed cum generalitate sua.ibidem.
Uirtus itellectiua qua etate corroborat̄:parte 5ª.cap. z.
Uirtus intellectiua quare magis corroboratur in senectute q̄z in iuuentute.ibidem.
Uirtus omnis apprehendens per instrumentum nō apprehendit essentiam suam vbi supra.
Uirtutes multe graduant̄:parte quarta.caplo.4.
Uirtutū cōparatio ad corpus q̄lis sit:parte qnta. cap. 7.
Uirtus vbi potentia.
Uisibiliū sentētia completur:parte tertia.caplo.7.
Uisibilis virtus est extra sensum cōmunem: quamuis emanet ab eo:parte tertia.caplo octano.
Uisio nō consistit in humore christaloides.ibidem.
Uisus quid sit:parte prima.caplo quinto.
Uisus abstrahit a mā imperfecte:parte scda.caplo.z.
Uisus determinatur:parte tertia.caplo pmo p totum.
Uisus vel circa visum ponuntur sentētie praue ꝛ destruuntur:parte tertia.caplo quinto.
Uisus debilium quomodo confortatur.ibidem.
Uisus:tactus:ꝛ gustus:ꝛ alij sensus particulares quomō apprehendant sensibilia cōia:parte tertia.caplo.8.
Uisus perficitur humore cristaloide:parte quinta. ca.8.
Uita dupliciter dicitur:parte prima.caplo primo.
Uita ꝓhibetur recipi ex vltimitate vel distantia maxima contrarietatis:parte quinta.caplo septimo.
Unum qualiter videtur duo:parte tertia.caplo.8.
Unum potest̄ videri duo quadruplici de causa.ibidem.
Uniuersalia sunt ꝯceptiōes tantū:parte quinta.ca. pmo.
Uolūtatis rami sunt irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis:pte 4ª.c.4.
Uultures quomodo intelligūtur odorare ex magno spacio.parte scda.caplo quinto.

Ymaginatiua quomō abstrahat:parte 2ª.ca.z. Ymaginatiua quomodo appellari possit fantasia.parte quarta.caplo primo.
Ymaginationes false ꝛ alia hꝫ a qbus causent̄.ibidez.
Ymaginatiua vocat̄ formalis vbi supra ꝛ caplo scdo.
Ymaginatiua quot modis ꝓpediat̄ ne agat:pte 4ª.ca. p̄.
Ymaginatiue natura que sit:ꝛ proprietas motus eius vnde causetur:parte quarta.caplo scdo.
Ymaginatiua cum sit fortior in aliquibus quid operetur in illis ꝛ non in alys.ibidem.
Ymaginatiue seruitiū qua hora sit melius vbi supra.
Ymaginatio malox motuū fit ab vsu mētiendi. ibidem.
Ymaginatio vbi intellectus.
Ymaginabilis apprehensio non fit nisi mediante corpore:parte quarta.caplo tertio.
Ymaginatio quomō pōt facere casuz: parte quarta.c. 4.
Ymaginatio nō ymaginat̄ scipsaz: parte quinta.ca. scdo.
Ymaginabiliū formatio qd sit:parte quinta.caplo.6.

Tabule Sexti Nāliū Auicēne. Finis.

Capitrum decez genera: libro octauo caplo.5.
Adolescentes generant creaturas debiles:libro quinto.caplo scdo.
Albabar animal libro primo.
Alzuti pisces libro primo.
Anima est vna:ꝛ est pmo ꝓiuncta cū pmo mēbro:ꝛ pmū instrumentum anime est calor naturalis:libro iz.caplo.6.
Animalia quedam similia sunt plātis:libro.8.capº pmo.
Animal carens sanguine:est ꝓtētū paruo cibo:lº i4.c. p̄.
Animal omne mouet aurem preter hominē: libro pmo.
Animalia quadrupedalia mouēt pedes ꝑio boi.libro p̄.
Animal omne cornutum est quadrupes:libro primo.
Animal cornutū:oē hꝫ cornu vacuū ꝓter ceruū:libro p̄.
Animal omne generās habet quinq; sensus preter tc. libro quarto.caplo scdo.
Animalium diuersitas circa modum generandi: libro quinto.caplo primo.
Animalia quomodo generent̄ ex ouo:libro.6.capº pmo.
Animalibus multis attributa:libro septimo.
Animalia serpentia possunt viuere longo tempore sine nutrimento:libro octauo.caplo primo.
Animal magis impinguatur cum mutatur de regione calida ad frigidam q̄z ecōuerso:libro octauo.caplo.z.
Animalia habentia sanguinem subtilem sunt timorosa: habentia vero spissum sunt magis audacia: libro nono.caplo primo.
Animal habens sanguinem omne illud habet cerebruz: libro.iz.caplo septimo.
Animalia quomodo sumant cibum ꝛ arbores similiter. libro.iz.caplo decimo.
Animalia quedam non habent fel.libro.i4. caplo pmo.
Animalia anulosa quedam volant ꝛ quedā nō:li.4.ca.p̄.
Animalia que habent vocem libro quarto.caplo scdo.
Animalia que dormiunt ꝛ que nō:libro quarto. caplo.3.
Animaliū quorūdā ꝓprietates ꝛ eis nocentia.li.8. capº. z.
Animalia anulosa impinguant̄ tēpore partus.ibidem.
Animalia quadrupedia in egypto sunt magna.ibidem.
Animalia asie sunt maloꝝ morum.vbi supra.
Animalium omniuz est partus determinatis preter hominis:libro nono.caplo quinto.
Animal completum quod sit.libro.i6.caplo pmo.
Animalium diuersitas ꝛ quomodo recipiant guttaz descendentem:ꝛ virtutes animales ꝛ alias virtutes: libro.i6.caplo primo.
Animalia que sint que multa ouа faciūt ꝛ que pauca: libro.i7.caplo primo.
Animal nō potest esse sine corde licet possit esse sine epate:libro.i8.caplo primo.
Animalium generationis modus.ibidem.
Animalium generatio:libro.i5.caplo pmo.
Animalia omnia sanguinea que ambulāt aut volant:aut saltant sunt diuersa per masculinuz ꝛ femininū.ibidē.
Animalia que generent cōpleta generatione ꝛ que non: vbi supra.
Animalia que multum ouant parum viuunt.li.i7.capº. p̄.
Animalia:que plures:ꝛ que paucos filios faciāt.libro.i8. capitulo primo.
Anseri attributa:libro sexto.caplo pmo.
Anulosa animalia quo fumo fugent̄.libro quarto.capº z.
Annus:vbi pluuiosus.
Apes habent principem:libro primo.
Apes libro.i7.caplo primo.
Apibus quedam attributa:libro octauo.caplo quarto.
Appetitum habet omne animal ad id cui cōuenit sua cōplexio:libro.iz.caplo.iz.
Aquile quedam attributa:libro octauo.caplo primo.ꝛ libro nono.caplo primo.
Aquila quomodo comedat aquilaz.ibidem.
Aquila facit tria ouа ꝛ vnuz eycit.libro.6.caplo pmo.
Aquilis attributa quedam:libro octauo.caplo primo.
Araneę plures modi ꝛ attributa quedam:libro.8.cap. 5.
Arbores que multos fructus faciunt parum viuūt.libro .i7.capitulo primo.
Archam animal libro primo.caplo vnico.
Arietes senes cum festinant ante iuuenes ad coitū significatur ꝙ ille annus erit fertilis:libro septimo.
Aristotelem sibi contradicere videtur innuere auctor iste.libro nono.caplo primo.
Assimilationis causa vnde oriatur.libro.i8.caplo pmo.
Asini quomodo impinguant̄:libro octauo.caplo pmo.
Asinorum egritudines:libro octauo.caplo scdo.
Asinus indicus habet vnum cornu.libro.iz.caplo.i4.
Asinis attributa:libro.i6.caplo scdo.
Auditui attributa aliqua.libro.iz.caplo.iz.
Aues venatiles raro potant:libro octauo.caplo pmo.
Aues quedam efficiuntur fortiores per vnum ventū q̄z per alium.libro octauo.caplo scdo.
Aues habentes vngues curuos valderaro potant. libro octauo.caplo scdo.
Aques quedam pariunt agnuz cornutuz.libro.8.capº.z.
Aues quedaz ponunt cinamomū in nidis suis.li.8.ca.4.
Aues non potant aquā multaz ꝛ quare.libro.iz.caplo. 5.
Auibus diuersis attributa:libro.i4.caplo octauo.
Auis que stat in aquis non facit nidum supra arborem. libro octauo.caplo primo.
Auicēna sub quo climate fuerit:ꝛ de qua ꝓuincia potest colligi.libro sexto.capitulo primo.
Auribus attributa aliqua.libro.iz.caplo.iz.

Baritus animal habet tres ordines dentium.li.p̄. Bos vbi cornua.
Boui attributa.libro septimo.

Cacha auis cantat suauiter.libro octauo. caplo. 4. Calidum multipliciter.libro.iz.caplo.6.
Calor habentium sanguinem.ibidem.
Calor vtruz sit maior in puero q̄z in iuuene vel ecōuerso. libro.iz.caplo tertio.
Camelus habet vngulas fissas ꝛ in aliqua regione non. libro primo.
Cameli repellunt equos.libro septimo.caplo primo.
Cameli appetunt potum aque turbide. libro.8. capº pmo.
Camelus non luxuriat cuz matre.libro octauo.caplo. 7.
Canar animal.libro quarto.caplo pmo.ꝛ libro.i4.ca.7.
Canes quidam non mansuescunt nisi post tertiam generationem:libro octauo.caplo scdo.
Canibus aliqua attributa:libro.7.ꝛ libro octauo. caplo pmo.ꝛ libro.i6.caplo scdo.
Canibus accidit squinātia podagra ꝛ rabies. libro octauo.capitulo scdo.
Canes: capri:ꝛ quedam alia animalia quomodo ꝛ quibus herbis medicentur.libro octauo.caplo quarto.
Canicici causa:libro nono.caplo quinto.
Caper vbi lac.
Capre attributa.libro septimo.ꝛ libro octauo. capº pmo.
Capre quedam habent auriculas in quibus est distātia palme ꝛ medium.libro octauo.caplo scdo.
Capreoli nunq̄z mutant dentes.
Capri oues ꝛ arietes sunt stulti.libro octauo.caplo.4.
Capre ꝛ oues quomodo impinguantur.ibidem.

Caput quare habeat parum carnis.libro.iz.caplo.io.
Capitis quedam attributa.ibidem.
Capitis tres figure naturales vbi supra.
Capitis ⁊ spodilij colli anothomia:libro.iz.ca.iz.
Charin qui ⁊ dicitur cignus:pugnat cum aquila ⁊ vincit eã:⁊ de cantu eius:libro octauo.caplo.4.
Carnes animalium que pascunt in montibus sunt meliores q̃ que in planis:libro octauo.caplo pmo.
Cartilaginis iuuamenta:libro.iz.caplo.iz.
Castor animal:libro.i5.caplo primo.
Causarum diuersitas vnde causetur:libro.i8.caº pmo.
Cerebrum quomodo ⁊ quare doleat ⁊ aliqua ei attributa:libro.iz.caplo sexto.
Cerebrum quare sit tante molliciei ⁊ quare illa sit lenis vnctuosa:libro.iz.caplo septimo.
Cerebrum quomodo se habeat.ibidem.
Cerebr̃ hꝫ duo foramina:⁊ alia ei attributa vbi supra.
Cerebrum non habet sanguinem.ibidem.
Cerebrum quomodo fit instrumentum operationũ sensuum:libro.iz.caplo decimo.
Cerual quo ingenio capiat ceruꝰ:libro octauo.caº pmo.
Cerual quomodo capiat bouem.ibidem.
Cerual quo pacto percutiat hominem:vbi supra.
Cerui quomõ doceãt ⁊ defendãt filios:libro.8.caº 4.
Cerui quomodo abscondant cornua cũ mutant ea ⁊ alia qua alia eis attributa ibidem.
Ceruus masculus habet cornua ⁊ quare non habeat cornua femina:libro.iz.caplo.i4.
Chistis fellis anothomia:libro.i3.caplo quinto.
Chocbi:libro.i4.capitulo septimo.
Complexio quid sit:libro.iz.caplo primo.
Chonche libro primo.
Cor impedientia:libro.iz.caplo sexto.
Cor quomõ sit principium sensuum:libro.iz.caplo.io.
Cor ex quibus ⁊ quomodo componat̃ ⁊ eidem attributa aliqua:libro.i3.caplo scõ.
Cor magnuꝫ habentia maioris sunt timoris q̃ habentia paruum:libro.i3.caplo tertio.
Cor primo generat̃ ⁊ vltimo morit̃:libro.i6.caplo pmo.
Cornua bouꝫ quomodo reddantur mollia: libro.8.capitulo pmo.
Corporales virtutes omnes habent terminum: libro.iz. caplo tertio.
Corpus est ex femina:⁊ spiritus animalis est ex masculo:libro.i6.caplo primo.
Coruus ⁊ bos nãr sunt inimici:libro octauo.caplo.3.
Coruus ⁊ vulpes licet dicant̃ esse amice:aliqñ tñ exptus est inter eos esse inimiciciã: libro octauo. caplo tertio.

Delphino attributa:libro quarto.ca.z. Et libro sexto.caº scõ:⁊ libro.8.caplo.7.

Dentibus attributa:libro.iz.caplo.i4.⁊ liº i6.caº scõ.
Dentes iuuant ad formationẽ litteraꝝ:ibidem.
Diafragma quare positum sit inter membra spiritualia ⁊ nutritiua:libro.i3.capitulo primo.
Digestiones multe ⁊ quomõ fiãt:libro.iz.caplo.4.
Dorsi anothomia:libro.i4.caplo tertio.

Elephanti attributa.libro.7. capitulo vnico:⁊ libro octauo.caplo primo.

Elephas raro infirmatur:libro octauo.caplo scõ.
Elephantes pugnant inter se:⁊ qua industria capiantur: ⁊ reddantur obedientes:libro.8.caplo tertio.
Epar est secunduꝫ membrum in generatione post cor:libro.i3.caplo. 3.
Epar ⁊ splen quare sint sub stomaco ⁊ quomõ:liº.i3.ca.5.
Epilepsia quandoq; aufertur anno.i4.libro.9.ca.pmo.
Equa abortit ex fumo extincte candele ⁊ similiter mulier:libro octauo.caplo scõ.
Equale scõm medicos quid:libro.iz.caplo primo.
Eque attributa:libro septimo.
Equa que impregnatur ab equo: si post coit cum asino corrumpitur quod est in eius vtero:libro.i6. caplo. z.
Equi impinguantur ex potu:⁊ appetunt aquam turbidã: libro octauo.caplo pmo.
Equis diuersis attributa:libro octauo.caplo scõ ⁊.7.
Equus quas aues habeat inimicas:libro octauo. capº.3.
Equis ⁊ vaccis quedam attributa:libro octauo.cap.4.
Etates sunt quattuor:libro.iz.caplo tertio.

Fani damnificantur a quodam animali quod nascitur in cera:libro octauo.caplo scõ.

Femine sunt malorum morum cum lactant:libro septimo.capitulo vnico.
Femina quandoq; aborsit ex fumo extincte candele: libro octauo.caplo scõ.
Feminis attributa quedam vbi mulieres.
Feminarum ꝓpter quid alique generant soluꝫ masculos ⁊ quedam feminas:libro.i8.caplo primo.
Fertilitatis anni signum:libro septimo.caplo vnico.
Fetus cuiuslibet generis ex sene est malus:libro.5.ca.z.
Fetus quomodo stat in matrice:libro nono.caplo quinto.
Fetus multi quare ⁊ quomodo simul generent̃. ibidez.
Flegma est sanguis non decoctus:libro octauo.caplo. z.
Filiorum assimilatio patri vel matri vnde causetur: libro.i8.caplo primo.
Formica ⁊ quedam alia animalia quomodo interficiãtur a quibusdam odoribus:libro quarto.caplo scõ.
Formicis attributa quedam:libro octauo.caplo quinto.

Gallus semper coit: libro primo.
Gallus hꝫ desideriũ multũ:libro septimo.
Galline attributa: libro sexto. caplo primo.⁊ libro octauo.caplo septimo.
Geminorum causa que sit:libro nono.caplo quinto.
Generatio piscium ⁊ aliorꝫ ponitur:libro septimo.
Generationis animalium modus:liº i5.caplo pmo.
Generatio ⁊ factio quomodo possint seinuicem iuuare in saluando speciem.ibidem.
Generationis materia debet esse mundior q̃ materia nutritionis:libro.i5.caplo tertio.
Generationis animalium qualitas:libro.i6. caplo pmo.
Grues habent principem:libro primo.
Grues mutant se ad diuersas regiones: libro.8. caplo.z.
Gruibus aliqua attributa.ibidem:⁊ libro nono.caplo.io.
Gusanes que sint innuitur:libro.i5.caplo pmo.

Hardon vel balarce animal:libro primo.

Homo non potest viuere solus et in hoc assimilantur ei formice apis ⁊ grues:libro primo.
Homo aialium solus habet tibias multum carnosas: libro pmo.
Hominis sanguis quomodo ad diuersas partes ꝺuertat̃ in somno ⁊ vigilia:libro tertio.ca.3.
Hominis quidam non somniant anteq̃ sit magni:⁊ quidam nunq̃:libro.4.ca.3.
Homo sitdat sanguinẽ:libro tertio.ca.3.
Homines quidã in quibusdã locis sunt qui assimilantur brutis:libro octauo.caplo pmo.
Homines sani ad tempus durare possunt sine cibo:libro octauo.caplo.z.
Hominis cuiusdam mirabilia.ibidem.
Homini attributa:libro nono.caplo pmo.
Hõ quomõ ⁊ q̃to tpe generet̃:libro nono.cap.5.
Hõ iter qia ajalia hꝫ pectus amplum.libro.i4.ca.7.
Homo vbi sperma.
Humor gd sit ⁊ quot sin. humores:libro.iz.caplo. 5.

Impinguationis plurium animaliũ ponit̃ modus:libro.8. ca. pmo.

Impregnatio ⁊ eius ipedimẽtũ:libro.io.ca.pmo.
Infirmitates diuersorꝫ aialiũ:libro.8.caplo scõ.
Intestinorꝫ anothomia ⁊ numerus:libro.i3.caplo.6.
Intoxicatio diuersorꝫ aialium: libro.8.caplo scõ.
Iricius marinus:libro quarto.caplo pmo.
Karabo:libro.i4.caplo septimo.

Labiozũ anothomia:libro.i4.ca.8.

Lac quomodo fiat:libro tertio.cap.3.
Lacti attributa.ibidem.
Lac quomõ sit etiam sine partu.vbi supra.
Lac fictium coagulat lac.ibidem.
Lac asine ⁊ aliorum animalium:libro.7.
Lactuca agresti vtitur quedaz auis contra thoribum serpentis:libro octauo.caplo quarto.
Lana ajalis comesti a lupo si ex ea fiat pannus facit multos pediculos:libro octauo.caplo pmo.
Leoni quedã attributa:libro.8.ca pmo.7.6.7.7 libro.i4.capitulo septimo.
Leones sunt magni in terra quadam:libro.8.caplo. z.
Leonum diuersitas:libro.i5.caplo scõ.
Leopardus quomõ saneꝫ ⁊ aliqua ei attributa:liº8.c.4.
Leopardus:libro.i4.caplo septimo.
Leo terre quid sit ⁊ ei attributa.ibidem.
Lingua hominis est ꝓpter loqui:in alijs animalibus ꝓpter alia:libro.iz.caplo.iz.
Linguã mouent nouẽ musculi.ibidem.
Lingue multa attributa: vbi supra.
Lupis q̃dã attributa:liº.8.ca.z.7.ca.7.7 liº.i6.caº scõ.
Lupi quidam comedunt pisces:libro octauo.ca.5.
Lupi quidã diligunt leopardum:libro octauo.caº 4.

Malebie Mãdibule anothomia:libro.i4.ca. 7.

Manuum anothomia:libro.i4.caplo septimo.
Marinis ajalibus q̃dã attributa:libro octauo. caº pmo.
Masculi aliqui habent lac:libro tertio.caplo tertio.
Matricis ⁊ virge anothomia:libro.i5.caplo pmo.
Maxillarum anothomia:libro.i4.caplo octauo.
Medulle multa attributa:libro.iz.caplo sexto.
Mel qõ sit melius:libro octauo.caplo sexto.
Membra hominis superiora primo sunt plasmata maiora inferioribus:liº primo.
Mẽbrorꝫ graduatio quoad q̃litates pmas:libro.iz.c.z.
Mẽbrũ magis sensibile quod sit:libro.iz.caplo.6.
Mẽbris nutritinis quedam attributa:liº. i3. caº primo.
Membrorꝫ quorũdam anothomia:libro.i4.caplo scõ.
Membrorꝫ consimilium differentia:libro.i6.caº vnico.
Menstruum quomodo ⁊ quando causetur: libro nono. caplo primo.⁊ libro.i5.caplo tertio.
Miluus ⁊ coruus iuicẽ pugnant:libro.8.caplo tertio.
Monstrum vnde causetur:libro.i8.caplo pmo.
Mors duplex nãlis.s.⁊ accidentalis:libro.iz.caº scõ.
Mula non menstruat:libro septimo.
Mulieres hominum plus habent sanguinis q̃ aliorum animalium femine:libro tertio.caplo tertio.
Mulieres nigre habent lac sanius.ibidem.
Mulieres vtplimũ sũt obedientes ⁊ maioris domatiõis ⁊ timoris ⁊ debilitatis ꝑter leopardas ⁊ lupas:liº.8.c 3.
Mulieribus aliqua attributa:ibidem:⁊ libro nono.capº primo:⁊ libro.i4.caº.7.⁊ libro.i6.caplo scõ.
Mulier grauida q̃re diuersa appetat:libro.9.ca.4.
Mulieris partus diuersi narrant̃:libro nono.caplo.5.
Mulieres nõ ingrauidant̃ post gnquagita annos: ibidẽ.
Mulieres quedã ingrauidant̃ cũ vno viro ⁊ cũ alio nõ. vbi supra.
Mulieris multum salis comedentis:filius nascitur sine vnguibus:ibidem.
Mulier que concipit beneficio medicine frequenter cõcipit filias.vbi supra.
Mulier qñ cito debet parere:signum:ibidem.
Mulieres q̃re cito eanescãt ⁊ ponit̃ vle caniciei:vbi.s̃.
Mulieres qualr multipliciter gestent fetus:ibidem.
Mulieri somniãti ꝓtingentia:libro.io.caplo vnico.
Mulieres nãliter debiliores sunt masculis:liº.i5.ca.3.
Mulieres an habeãt sperma:libro.i5.caplo scõ.
Mulorꝫ spes nõ est naturalis:libro.i6.caplo scõ.
Muribus attributa quedam:libro octauo. caplo scõ.
Musculi mouẽtes liguã sunt nouẽ:libro.iz.caplo.iz.

Naribus ⁊ odoratui attributa ⁊ narium iuuamẽta libro.iz.caplõ.iz.

Nerui motiui sunt magis frigidi ⁊ sicci:iz nerui sensitini sunt frigidi iz nõ multũ sicci:libro.iz.caplo scõ.
Nerui q̃re nõ oẽs oriantur a nucha:libro.iz.caplo.7.
Neruorum iuuamenta:libro.iz.capla octauo.
Nerui sensitiui quare ab anteriori parte cerebri oriant̃ ⁊ motiui a posteriori.ibidem.
Neruoꝝ septẽ paria oriunt̃ a medulla vel cerebro.ibidẽ
Neruus qui vadit ad oculum est fortior q̃ ille qui vadit ad linguam ⁊ huius ratio:vbi supra.
Neruis multa attributa.ibidem.
Nutrimẽtũ eoꝝ que fiant duplex:libro.i6.caplo pmo.

Oculi anothomia ponitur:libro.iz.caplo.xi.

Oculus:libro.i6.caplo scõ.
Odores interficiẽtes formicas:libro.4.caplo scõ.
Ossium anothomia ⁊ aliorꝫ:libro.iz.caplo nono.
Ossa q̃re q̃dã sint solida ⁊ quedã ꝓtinua.ibidem.
Ossa nõ sunt sentiẽtia nisi dentes:libro.iz.caplo.i4.
Ova animalium cum suis pullis ⁊ anothomia ponitur: libro sexto.caplo primo.per totum.
Ova feminina sunt que longiora sunt ⁊ hñtia vtrũq; caput acutũ:masculina vo q̃ hñt rotunditatẽ.ibidem.
Ouam iuuenũ faciunt citius filios q̃ ova senũ.vbi.s̃.
Ova vbi pisces.
Ouuꝫ vẽti a gbus ajalibus ponat̃:libro.6.caplo pmo.
Ova qñ cubent̃ a mare ⁊ qñ a femina.ibidem.
Oues vbi capre.
Ouis abũdat lacte ꝓ octo mẽses:libro tertio.ca.6.

Palumbe retinẽt ova:libro quarto.cap. pmo.

Palumbi.libro.i7.caplo pmo.
Palũbis attributa quedam:libro.8.cap.4.
Pappa in auibus est pmus vẽtriculus.libro.i3.cap.5.
Passerꝫ etas ⁊ alia attributa:libro.8.ca.4.⁊ caplo. 7.
Partes animaliũ numerant̃:libro.xi.caplo vnico.
Pectinis anothomia.libro.i4.caplo.4.
Pedis anothomia:libro.i4.cap.6.
Pestilẽtia nõ inuenit cõmuniter in piscibus sicut in animalibus terrestribus.libro.8.ca.scõ.
Pisces oẽs habent caput ⁊ caudam: libro pmo.ca. pmo.
Pisces nõ respirãt neq; habẽt pulmonẽ:libro scõ.
Pisces habent auditum:libro quarto.caplo scõ.
Piscium ova ⁊ eorꝫ ouatio.libro sexto.caplo scõ.
Piscium nõ oia ova fiunt pisces.ibidem.
Piscium quoddã genus cuius finditur venter qñ ouat ⁊ post cõglutinatur ⁊ sanatur.ibidem.
Pisces qui sunt in ripa quare saporosiores ⁊ saniores sũt. libro octauo.caplo scõ.
Pisces quidam nidificant.ibidem.

Pisces quidam apparēt ex pluuia.ibidem.
Piscibus diuersis attributa quedaz.ibidē.z li°.i.4.ca.7.
Pica dignoscīt esse uerisiua aliaz auiū:libro.8.ca.3.
Pigmei vbi habitent:libro.8.caplo scdo.
Pluuia vbi pisces.
Pluuiosus annus multiplicat pisces:libro.8.ca.scdo.
Porco mōtano attributa:libro octauo.ca.pmo.
Porci quomodo impinguanī.ibidem.
Porci infirmitates:libro.8.caplo scdo.
Psitacō attributa:libro.8.cap. 7.
Pueri nō somniant ante quartum annū:libro.4.c.3.
Puer quomō iaceat in ventre matris.libro.9.ca.6.
Puer ridet post quinquaginta dies.z est pma actio aīme rationalis.ibidem.
Pulmonis compositio z anothomia:libro.i3.ca.z°.Et ei attributa.ibidem.

Quadrupes omne habet collus.libro pmo.

Rapacibus aialibus q̄dā attributa.libro.8.c.z.
Ranis marinis attributa:li°.8.c.5.
Renum anothomie:libro.i4.caplo primo.
Rochus aial.libro primo.

Saliua bois ieiuni interficit aialia:libro.8.ca.z.
Sal quomō impinguat cāpas.li°.8.ca.z.
Sal facit abundare lac.ibidem.
Sāguis quoz aialiū coagulet.z quoz nō:li°.3.ca.3.
Sanguis hominis est tēperatus.ibidem.
Sanguis mēbroz inferioz est spissior.ibidem.
Sāguis cur facit nutrimētū toti°a cozde pncipalr.ibidē.
Semē viri z mulieris quō occurrūt ad gnationē.li.9.c.p.
Semini attributa:libro.i5.caplo primo.
Sepia.libro quarto.capitulo primo.
Spermate multo exeūte de boie plus discoloraī z debilitatur corpus eī si quadragies exiret de suo corpore sanguis.libro tertio.caplo.3.
Serpentium qui nidificant z qui non:libro.8.ca.scdo.
Serpentibus attributa.ibidem.
Serpētes magni in quadā terra:libro.8.ca.z.
Sensus a quo oriuntur:libro.iz.ca.io.
Splen.vbi epar.
Splen non est mēbrum essentiale:z multa animalia carent splene:libro.i3.ca.5.
Sperma quomodo fit.libro.3.cap.3.

Spmati attributa.libro.9.ca.pmo.z.3.z.5°.z lib°.i5.ca.p z°.z.3.z libro.i6.cap.pmo.
Sperma quid sit.libro.i5.ca.z.z.3.
Spermatis viri z mulieris differētia.li°.i5.ca.3.
Sperma quomō causetur: z q causa spermatis est contraria cause menstrui.ibidem.
Sperma quomō moueat ad gnandū creaturā.li.i6.c.p.
Stella piscis. libro.6.ca.z.
Spūs z sperma vbi virtus generatiua.
Spūs aialis est ex boie corpus ex femina:libro.i6.c.p.
Scorpionibus attributa quedā.libro.8.ca.z.
Spondiliū vtilitas:libro.iz.ca.6.
Spondilium colli anothomia:libro.i4.cā.5.
Stomaci anothomia z ei attributa:libro.i3.ca.5.
Sterilitatis cā in boibus z mulis:libro.i6.ca.pmo.

Tactui Tele aranee materia:libro.8.ca.3. attributa:libro.iz.cap.6.

Tacce impinguanī ex omni re vētosa:li°.8.ca.pmo.
Taccis z equis attributa:libro.8.ca.4.
Uētriculus posterior q̄re nō bēat foramina.li°.iz.ca.7.
Uesice anothomia:libro.i3.ca.5.
Uiri multū coeūtes cito senescūt:libro.9.ca.pmo.
Uirtuti nāli gnatiue z iformatiue attributa:li° i6.ca° p.
Uisus est nobilior alijs sensibus:libro.iz.ca.xi.
Uisus z oculi anothomia:libro.iz.caplo.xi.
Uocē pōt facere solum aial respirans:libro.4.ca.scdo.
Urina quadrupedū est spissior urina hominis:libro.7.
Ursus libro.i4.ca.7.
Urso z vrse quedā attributa:li°.8.ca.pmo.z scdo z.4.
Ungues: libro.i6.ca.z.
Uulpes habēt amicitiā cū serpēte:libro.8.ca.3.
Uulturibus attributa:libro.8.ca.4.

Yrūdinū sagacitas in nidificādo:libro.8.ca.4.
Ysofagus ē de suba stomaci:li.iz.c.p.z.4
Ysofagi anothomia z ei attributa.ibidem.

Tabule de animalibus. Finis.

Accidens quomodo possit eē in accidēte.tractatu 3°. ca° p.
Accidens vnius non pōt esse substantia respectu alterius.tractatu scdo.cap.p.
Accidens quid sit.lib.3°.caplo.8°.
Accidentia quedā comitantia: quedam non comitantia.tracta.5°.caplo 4°.
Actio in quo sit.tractatu 3°.caplo p.
Actio dei non habet quare:tractatu 8°.caplo.4°.
Actus z potentia:octo modis differunt.tractatu.3° ca.z°.
Actus quomodo sit prior potentia:z ecōuerso.trac.4.c.z.
Actus vbi effectus.
Ad aliquid quid sit.tracta.3.c.io.
Affirmatio z negatio non ꝯiunguntur in aliquo.trac.z.c.8.
Agens nāle solū disponere subm ad eē nouū:trac.6.cap.p.
Agens diuersimode cōsideraī a pho p:z a nāli.trac.6.c.p.
Agens attribuens esse:quale est suum est dignius q̄ aliud non attribuens tale esse:tracta.6°.caplo 3°.
Agens in quibus potest equari cum patiente:z in quibus non:tractatu 6°.caplo 3°.
Agens imperfectū eget motu z instrumentis.secus de perfecto.tractatu 6°caplo 4°.
Albedo q̄uis sit inseparabilis a materia:in se tamē habz esse.tractatu 5°.caplo primo.
Aliud oppositum:z differens que sint.tractatu 7°. capi.p.
Amor non acquiritur nisi cōsortio:tractatu.io.capi.4°.
Angeli vbi carentia materia.
Angulus quid sit:tractatu 3°.caplo 4°.
Animal z homo:z cetera huiz:in seipsis ꝺm seipsa cōsiderata sine conditione aliqua non sunt nisi aial tantuz:homo tantū:z c.huiz.tractatu 5°.caplo pmo.
Animal quō sit natura z res nālis z mīta alia:trac.5°.c.p.
Animal quū diuiditur in masculum z femina non specificatur:tractatu 5°.caplo 4°.
Aial quō diuersimode est genus z subm:tracta.5°.cap.3°.
Animalis differentia que sit:tractatu 5°.caplo 5°.
Animalis virtus omnis habet delectationem z bonuz:q̄ sunt sibi ppria.trac.9°.caplo 7°.
Anima quō habet esse:tractatu 4°.caplo scdo.
Anime virtus est vt intelligat se intelligere:z vt vnire attribuat diuersas dispositiones comparationū vsq; in infinitum:tractatu 5°.caplo 2°.
Anima rationalis est forma hominis:tracta.5.caplo.3.
Anima celi est eius perfectio z eius forma:nec est substantia separata.tractatu 9°.caplo 4°.
Anima añcedit corp° in ordine ad pfectionē. trac.9°.c.4.
Anime rōnalis pfectio post sepationē a corpe.trac.9.ca.7.
Anime nobili z vili appropriata:ibidem.
Aie natura:z ei attributa añ sepationē z post.trac.9.ca.7.
Anime celestes:z qō est supra eas sciunt particularia z futura:eius vero qō est supra eas cognitio de illis est modo vniuersali:trac.io.caplo pmo.
Aptitudo quedaz perfecta:quedā imperfecta:trac.6°.c.3°.
Aqua infrigidat seipsaz per seipsaz:vt conseruet suā spēm. proportionaliter digne:tracta.9.cap.3.
Ars ois in exordio est cruda z imatura.trac.7.ca.z.
Assimilatio corpoz celestiū ad pmū quō sit.trac.9.c.3.
Assignatio itentionū antigssimoz trac.7.caplo.z.
Astrologus quibus vtꝰ seu argumentationibus innitaī. tractatu.io.caplo pmo.
Athomus nō est diuisibile ex forma sua:trac.z.cap.z.
Auicēna fuit de lege maumeth.trac.9.cap.7.

Bonum in omi re est ipsam esse in effectu.tractatu 4°.caplo scdo.
Bonum z liberalitas quomō differant:tracta.6.cap.5.

Bonitas z malicia non sunt genera:trac.7.caplo pmo.
Bonitatē oia desiderant iuxta modulū suum. trac.8.c.6.
Bonū quare dr purū:z quare nō purū.trac.8.caplo.6.

Calor naturalis z occasio eēndi vires animales.tractatu.9.caplo.z.
Carentia materia nō recipiunt diuersitatē indiuidualem: eo q in illis est tantū vna spēs.trac.5.caplo.z.
Casus ex quibus proueniat.trac.io.caplo pmo.
Cause vltime nō sunt bic subm.trac.p.caplo.pmo.
Causa posita ponīt causatū z remota:remouet quō intelligitur:trac.4.caplo pmo.
Causa pma sola scit q̄diu duret motus eius:trac.9.c.3.
Causis attributa:trac.6.per totū.caplo.3.
Causas formales z finales ostēdit eē finitas.trac.8.c.3.
Cause sunt quattuor z quid sint.trac.6.caplo pmo.
Causarū sufficientia.trac.6.ca.pmo.
Causa non est faciens necessitate essendi suum causatum: tractatu.6.caplo.z.
Cause accidentales possunt ꝓcedere in infinitū:trac.6.c.z.
Causas esse finitas probatur:trac.8.caplo primo.
Cause simul sunt cum suis causatis:trac.6.caplo.z.
Celū est compositū ex materia sua z forma sua:trac.9.c.3.
Celū vnū aliud est vltra stellatum.trac.9.caplo.z.
Certitudo z veritas qd sint:trac.z.caplo pmo.
Creatoz mundi ponit:trac.6.c.primo.
Creatio est ens post non ens.trac.6.caplo.z.
Creatio est dignioz oibus modis dandi esse:trac.6.c.z.
Circulus quomodo cōficitur.trac.3.caplo.9.
Ciuitas qualiter debz ordinari in tres partes.trac.io.c.4.
Cōmunio multitudinis nō pōt eē nisi relone tm̄.trac.5.c.z.
Constituens rem prius est ea.trac.3.caplo pmo.
Contrariorū conditiones:trac.3.caplo.6.
Cōpositū ex aligbus duobus aliud est ab illis:trac.5.c.5.
Compositoz diffinitiones quomodo differant a diffinitionibus simplicium:tracta.5.caplo.5.
Conclusio nō est forma ꝓpositionū ꝑmissarū:trac.6.c.4.
Consuetudo sequit mores:z qō est delectabile.trac.6.c.5.
Contraria que sint:trac.7.c.primo.
Contrariū vnū non hz duo cōtraria.trac.7.c.pmo.
Contrariorū media qualiter:z c.trac.ibidem.
Constituens naturam indiuidualem est ab eo quo cōstituitur natura spēl:trac.5.caplo.7.
Conuenientie z diuersitatis sensus:trac.7.caplo primo.
Corpus naturale quid.trac.p.caplo.4.
Corpus quantū cuius mensura sit.trac.3.caplo.4.
Corpus q̄d differat ab alio corpore.trac.3.c.4.
Corpori z superficiei attributa:trac.3.caplo.4.
Corpus quō est pius z posterius aiali diuersis respectib°. tractatu.4.caplo primo.
Corpus quid sit.tractatu.z.caplo.z.
Corpus nāle quō differat a disciplinali.trac.z.c.z.
Corpus nullum est cui assimilet celū.trac.9.c.3.
Corpora celestia quare cōmunicāt in motu circulari z nō in alijs:ibidem.
Corpus ex hoc qō est corpus non potest esse pncipiuz corporis:tractatu.9.caplo.4.
Corpus compositū vt genus z vt materia quomodo differat:tractatu.5.c.3.
Corpus ex hoc q est aliquo colore coloratuz:siue masculū z c.non dr esse genus neq; spēs:trac.5.cap.4.
Corpus ex hoc qō est corpus non est aptuz esse rōnale vel irrationale:tractatu.5.caplo.4.
Corporeitas ē species specialissima:z teget mā.trac.z.c.z.
Corporeitas quō sit ante aialitatem.trac.5.cap.3.
Correlatiua quō inuicem se habeant.trac.3.caplo.io.

Cultus dei ꝛ de eius vtilitate:tractatu.10.capl̃o.3.
Ctm quid sit.tractatu.3.capl̃o.10.

Debilitati ꝛ fortitudini attributa:trac.4.c.2.
Decem non sunt nouem ꝛ vnum: vel quinq; ꝛ quinq;:trac.3.capl̃o.5.
Delectatio est vtilitas sensibilis imaginabilis:trac.6.ca.5.
Delectatio duplex.s.huius seculi ꝛ futuri:trac.9.c.7.
De sumitur dupliciter.trac.8.capi.2.
Delectationes multe multarū rerum.trac.9.ca.7.
Determinatio non alterat sed certificat:trac.5.c.5.
Deus non est subm metaphysice.trac.p̃.capl̃o p̃.
Deus nō hz quidditatē nec diffinitionē trac.8.c.4.
Deus non est in aliquo predicamento:trac.8.c.5.
Deus ex hoc q; est itelligens ꝛ intellectū:non est propter hoc duo in essentia.tracta.8.ca.6.
Deus quicquid intelligit:itelligit p se ꝛ nō per alias res:ꝛ quare.tractatu.8.capl̃o.6.
Deus qūo intelligit singularia:ibidem.
Deus intelligendo suā essentiā intelligit alia:trac.8.ca.7.
Deus intelligendo suā essentiā est cā oiuz que sunt:ibidē.
Dei actio sola est libera.trac.9.c.4.
Dei actio est per suam essentiā:ꝛ sua essentia causat oia:ꝛ intelligendo se intelligit omnia:ibidem.
Deus est causa omnium.trac.10.ca.6.
Differentie cuiuslibet proprietates stabilire non pertinet ad primū philosophum.trac.5.c.4.
Differentie rerū multe sunt nobis ignote:trac.5.c.5.
Differentia ꝛ genus qūo non predicatur de diffinitione:ꝛ econuerso:tractatu.5.capl̃o.5.
Differentia est genus in potentia.trac.5.c.6.
Differentie natura.trac.5.c.6.
Differentia quare non conueniat in quidditate cum genere qō de se predicatur.trac.5.cap.6.
Differētia vt differat a spē nō eget alia dria.trac.5.ca.6.
Differentie non opus est esse driam:ꝛ quare drie substantie sint substātie:ꝛ differentie qualiter sint qualitates:ꝛ que differentie predicant vniuoce.trac.5.c.6.
De diffinitiōis ꝛ diffiniti assignanda cōpatione.trac.5.c.5.
De differentia ꝛ eius certitudine.trac.5.c.6.
De diffinitione cū partibus eius.trac.5.c.7.
De disciplinalibus ꝛ ydeis scia destruitur.trac.7.c.3.
Diffinitio est quidditas diffiniti.trac.5.c.5.
Diffinitio determinat vere vnā nām:trac.5.c.5.
Diffinitio quādo sit idē qō diffinitū:ꝛ qñ nō.trac.5.c.5.
Diffones ve nō debēt hre aliquid superadditū.trac.5.c.5.
Diffinitio cōpositorū nō est ex sola forma.trac.5.c.5.
Diffinitionis partes quare aliq; vident priores ꝛ alique posteriores:tractatu.5.c.7.
Dimensio non est continuitas.trac.2.c.2.
Dispositio appropriata paternitati vel filiationi est ignota nobis.tractatu.3.capl̃o.10.
Dispositio que separat id qō est per naturaz est dispositio non naturalis.trac.9.c.2.
De domus ligatione.trac.10.c.4.
Diuina scientia quid sit.trac.p̃.c.2.
Diuine sapie est non dimittere summas bonitates:q̃ semper vl sepe sunt pg mala aliquoꝝ idiuiduoꝝ. trac.9.c.6.
Dualitas est primus numerus:ꝛ qūo pauca ꝛ non pauca. tractatu.3.capl̃o.6.

Effectus est prior potētia imaginatione diffinitione:perfectione:ꝛ fine.tractatu.4.ca.2.
Elementū qūo est principium:ꝛ qūo non.trac.6.c.p̃.
Elementum quid sit.trac.6.c.4.
Ens inquantū ens est subm metaphysice.trac.p̃.c.2.
Ens in quo primo diuiditur.tracta.p̃.capl̃o.2.
Ens ꝛ res.tractatu.2.capl̃o primo.
Ens est notius q̃ agens ꝛ patiens.tracta.2.c.p̃.
Entis ꝛ rei assignatio:ꝛ eorū p̃mis diuisionib⁹.trac.p̃.c.5.
Equalitas quid:ꝛ q; est propria quātitatis.trac.3.c.3.
Equale cui opponitur.trac.3.c.6.
Equinitas est tantum equinitas:cuius diffinitio est preter diffinitionē vniersalitatis.trac.5.c.p̃.
Esse duplex.s.per essentiā ꝛ per accidens.trac.3.ca.p̃.
Esse multipliciter dicit̃.trac.6.c.2.
Esse non recipit nec maius:nec minus.trac.6.c.3.
Essentie dei multa attributa.trac.9.c.4.

Finitum ꝛ infinitum posteriora sunt quantitate: tractatu.2.c.2.
Fides non potest probari argumentatione: sed prophete testimonio:trac.9.c.7.
Finis qd sit:rei multa attributa ꝛ diuisiones.trac.6.c.4.
Finis quidam essentialis:quidaz accidentalis. trac.6.c.5.
Finis quare dr causa causarū cum sit causatus:ꝛ quomodo prior ceteris causis.trac.6.c.5.
Finis duplex.trac.6.capl̃o.5.
Finitū est omne habens ordinē in natura.trac.8.c.p̃.
Forma elementi nō appropriat ipsuz magis vni loco eiusdem speciei q̃ alteri:trac.2.c.3.
Forma quomodo sit prior materia.trac.2.c.4.
Forma ꝛ materia quomodo habeant esse.trac.2.c.4.
Forma est principiuz ex quo aliquid fit.trac.4.c.2.
Forma quomodo differt a quidditate.trac.5.c.5.
Forme nāles diffinunt̃ per substantiā.trac.5.ca.5.
Forma simplicis est ipsum simplex:secus de forma compositi.tractatu.5.capl̃o.5.
Forma qñ debeat accipi in diffone ꝛ qñ nō.trac.5.c.7.
Forma dicit̃ quinq; modis.trac.6.capl̃o.4.
Fortitudo quid.trac.4.capl̃o.2.
Forma aliqñ perfecta aliqñ imperfecta.trac.6.c.4.
Forma finis ꝛ efficiens aliqñ coincidunt in idem:ibidez.
Forme corporum ꝛ perfectiones sunt duobus modis. tractatu.9.capl̃o.4.
Forma ois est cā vt sua mā sit in effectu:ibidem.

Generatio est quiddam quod accidit post vitaz. tractatu.5.capl̃o.4.
Genus dicit vnā essentiā:ꝛ nō vnā nām.trac.2.c.2.
Generis ꝛ spēi noie:secundū quā intentionem vtatur phs primus.trac.5.capl̃o.3.
Genus non est qddam terminatū in esse.trac.5.c.4.
Genus ꝛ differentia quomodo nō predicant̃ de diffinitione:nec e conuerso.trac.5.capl̃o.5.
Genus ꝛ differentia qñ non predicāt de specie.trac.5.c.6.
Geometrie subiectum.trac.primo.c.4.
Genus ꝛ materia qualiter differant.trac.5.capl̃o.3.

Habitus ꝛ priuatio non habent mediū.trac.7.c.p̃.
Habitus mediocritatis est liberatio hominis a dispositionibus subiecibilibus:qui cōseruat animam rationalem.trac.9.capl̃o.7.
Homo est anima ꝛ corpus.trac.3.c.2.
Homo quare non percipiat delectationes veras.s.alteri⁹ seculi:ꝛ hoc pter vicia.trac.9.c.7.
Hō liberaī ab illecebris huius mundi nisi totus suspēsus sit ab illo ꝛ desideret felicitatē eternaz.trac.9.c.7.
Homo est nobilior ceteris existentibus hic.trac.10.c.p̃.
Homo speculativus ꝛ mortalis est nobilior ceteris hominibus.ibidem.
Hō aptus ad ordinē pphetie est ceteris excellētior.ibidē.
Homo timeat reddere malum pro malo.ibidem.
Dois vita nō est decora si sit solus.tractatu.10.c.2.
Homines excitantia que sint.tractatu.10.c.3.

Idem dicitur multis modis.trac.7.c.p̃.
Illuminatio ꝛ lux a qua causa proueniant. tractatu.2.capl̃o.4.
Incuria motus que sit.tractatu.6.capl̃o.5.
Indiuiduis hominum attributa.trac.3.cap.2.
Indiuiduū quid sit.tractatu.5.capl̃o primo.
Indiuidua que possunt describi:ꝛ que non.trac.8.c.6.
Incipiens esse omne habet principiū māle. trac.4.c.2.
Inclinatio quid sit.trac.9.cap.2.
Indiuidua generata que sunt infinita nō sunt fines eētiales nature.tractatu.6.c.5.
Iniuria qualiter sit mala.tractatu.4.c.2.
Inquisitio ꝛ intentio omnis est de eo qō non habet intēdens ꝛ inquirens.trac.9.c.3.
Inquisitores diuersi diuersorum.trac.9.c.2.
Intelligentia qō esse habet.trac.3.c.2.
Intelligentie itelligūt se:q̃uis alia nō intelligant eas. tractatu.3.capl̃o.8.
Intelligentie qūo sciuntur a nobis.tracta.3.capl̃o.8.
Intelligentiarū separatarū post primā:numerus est fm numerum motuum.tracta.9.c.3.
Intelligentia agens que sit.ibidem.
Intelligentia prima.
Intelligentie non sunt cōuenientes in specie.trac.9.c.4.
Intelligentie quomodo se inuicē causent.trac.9.c.4.
Intentio vna ꝛ eadē non pōt esse in multis.trac.5.c.2.
Intentio generis duplex.tractatu.5.c.4.
Intentio intelligitur illud qō agens intelligit facere. tractatu.6.capl̃o primo.
Intentio sumitur pro eo qō intenditur.trac.9.ca.3.
Intentio assimilationis celorū est itelligentia separata. tractatu.9.capl̃o.8.

Liberalitas quid sit.tractatu.6.capl̃o.5.
Liberalitas quomodo a bono differat.tractatu.6.capl̃o.5.
Linea separatur a superficie.trac.3.capl̃o.4.
Linea vbi superficies.
Linee attributa.trac.3.capl̃o.9.
Longitudo:latitudo ꝛ pfunditas sunt equoca.tra.2.c.2.
Locus māe pcedit natura eius formā.trac.2.ca.3.

Malicia non habet essentiam.trac.8.c.6.
Malus dicitur multis modis.trac.9.c.6.
Malo attributa.tracta.4.capl̃o.2.
Maior ꝛ minor quid sit.trac.5.c.7.
Materia quomodo sit causa forme.trac.2.c.4.
Materia vtrum sit composita.trac.2.c.2.
Materia ꝛ forma dependēt in esse cognito abalterutra. tractatu.2.capl̃o.4.
Materia nō pōt esse cā essendi formā.trac.2.c.4.
Materia non habz esse nisi per formā.trac.5.c.5.
Materie esse est eē receptibile tantuz:nec est cā essendi aliquid.tractatu.9.capl̃o.4.
Mathematice scientie:quare sint post naturales aliquo modo sic:ꝛ aliquo modo non.trac.p̃.c.4.
Mensura in cōtinuis est quid cōtinuū.trac.3.c.4.
Mensure attributa.trac.p̃.c.2.
Medium per abnegationē extremoruz:quare nō sit verū medium.trac.7.capl̃o p̃.
Metaphysica quare sit nobilior scia alys.trac.p̃.c.2.
Metaphysica inquirit quattuor.trac.p̃.c.2.
Metaphysica conuenit ꝛ differt cum topica ꝛ sophystica.tractatu p̃.capl̃o.2.
Metaphysica qūo vtilis sit alys scientys: ꝛ quomodo non.tractatu primo.capl̃o.3.
Metaphysice vtilitas.trac.p̃.capl̃o.3.

Metaphysice ad alias scientias ordo.trac.p̃.c.3.
Metaphysice vltima intentio.ibidem.
Metaphysice scientia necessaria:ibidem.
Metaphysice scientie finis est cognitio dei.trac.p̃.c.4°.
Metaphysicus qūo speculet numerū.trac.p̃.c.4.
Mores nō roborāt nisi frequētatōe passiōis.trac.6.c.5.
Mores sunt habitus ꝓpter quē facile proueniūt ab alis alique actiones.trac.9.c.7.
Motus voluntarius hz duplex pn̄m.trac.6.c.5.
Motus aialis q̃dā sunt debita necio:q̃dā non:ibidem.
Motus non hz initium in tpe:ꝛ non est ei initiuz nisi ex parte creatoris.trac.9.c.p̃.per totū.
Motus circularis q̃re nō sit nālis:sed p nāz. trac.9.c.2.
Motus celi est per volūtatē.ibidem.
Motus celi idiget vtute ifinita spoliata a mā.trac.9.c.2.
Motus vniuersitatis est vnus:sperarū vero diuersarus diuersi.trac.9.c.2.
Motus corpoꝝ celestiū est pfectio eoꝝ.trac.9.c.3.
Mulier est parui sensus:quapp custodiēda.trac.10.c.4.
Multitudo qūo est notior q̃ vnū.trac.3.c.3.
Multitudo opponit̃ vnitati ꝛ paucitati.trac.3.c.5.
Multa sunt sil tpe q̃ nō sunt simul nāe.trac.2.c.4.

Natura vlis hz eē in his sensibilibus quomodo intelligitur.trac.5.ca.2.
Natura qūo indiuiduatur.trac.5.c.4.
Natura particularis ꝛ vlis qd intelligūt.trac.6.c.5.
Nālis scie subz ē corp⁹ subjcies motui ꝛ geti.trac.p̃.c.2.
Nālis non agit per electionē.trac.9.c.2.
Negatio p̃dicat de p̃uatione:fz nō conuertit̃.trac.7.c.p̃.
Neče esse est bonitas pura.trac.8.c.6.
Neče eē vnū est ꝛ ei attributa:trac.2.c.2.
Nociuū ꝛ vtile quomodo differunt.trac.p̃.c.3.
Nomen huius scientie.trac.p̃.c.3.
Numerus inquantū numerus nō pendet ex sensibilib⁹ nec insensibilibus.trac.p̃.c.2.
Numerū diffiniens:q; est multitudo aggregata ex vnitatibus:reprobatur.trac.3.c.3.
Numerus habet esse in aia:ꝛ in rebus:trac.3.c.5.
Numeri cōsideratio qūo difficilis.trac.3.c.6.

Oppositio est quadruplex.trac.3.c.6.
Opus bonū nō est ex nobis:nec bonitas.tractatu.9.capl̃o.3.
Ordo rerū productarū a primo.trac.10.c.p̃.
Orationes ꝛ letanie q̃bus prosint.trac.10.c.p̃.
Origo ois iquantū origo non habet nisi receptionē tantum.tractatu.6.capl̃o.4.
Ordo huius scientie.trac.primo.c.3.
Ordinatio esse intelligentie ꝛ animarū celestiuz ꝛ corpoꝝ superiorum a primo.trac.9.ca.4.

Partes integrales nō sunt de quidditate sui totius. tractatu.5.capl̃o.7.
Particulare qūo differat a parte:vide vbi vniuersale.
Particularia sciunt̃:ita q; aliquādo per ea variat̃ scies: ꝛ aliquādo non.trac.8.c.6.
Perfectio cāti est iferior pfectiōe cāe agētis. trac.9.c.2.
Perfectū quib⁹ primo attribuit̃ fm phos:ꝛ ad que trāsferatur.tractatu.4.capl̃o.3.
Perfectum ꝛ pluscq̃ perfectum quid sint:ibidem.
Perfectionū modi diuersi.trac.3.c.2.
Permissio diuina.trac.9.capl̃o.7.
Platonis opinio de principys subē.trac.3.c.p̃.
Potentia ppinqua:remota:pfecta:ꝛ ipfecta.trac.4.c.2.
Potentie quedā proueniunt ex nā quedā ex consuetudine:quedam ex artificio.tractatu.4.c.2.
Potētia i corruptibilib⁹ ē por actu:sec⁹ in eternis:ibidē.

Tabula Metaphysice

Potētia mali melior est cū effectus: sectus ō bono. ibidē.
Potentia multipliciter dr quere vbi actus.
Potētia quomodo sit potentie. tractatu. 5. c. 7.
Possibile esse. trac. 2. caplo. 2.
Phylosophye prime subm inquirit. trac. p. ca. pmo.
Phylosophie prime vtilitas 2 ordo. trac. p. c. 3.
Practica vbi scientia.
Preparator est cā essentialis: vl accūtalis. trac. 4. c. 2.
Predicatorū sufficientia. tractatu. 3. caplo. 2.
Predicabile aliud est constituens quidditatē: aliud cō-
municans quidditatem. trac. 5. c. 6.
Predicatorū nouem dispositio. tracta. 3. caplo. p.
Prius 2 posterius. trac. 4. c. p.
Principium primū vniuersi esse. trac. 8. c. p.
Principys attributa. trac. 9. c. p.
Principia vno mō sunt gnā alio mō ḡttur. trac. 6. c. p.
Principiū māle quid 2 qd eius dispositio cū alys est no-
uem modis. trac. 6. c. 4.
Principia motus aialis que sint. trac. 6. c. 5.
Principiū nō est pncipiū oium entium. trac. p. c. 2.
Priuatio dicitur multis modis. trac. 7. c. p.
Priuatio respectu sue perfectionis 2 salutis nō est malū
respectu sui tantū. trac. 9. c. 6.
Promissio duplex. vna que fide apprehēditur alia que
argumentatione 2 intellectu. trac. 9. c. 7.
Priuatio quid sit. trac. 3. c. 6.
Priuatio inquantū priuatio non desiderat. trac. 8. c. 6.
Profunditas 2 altitudo differunt fm rōnē. trac. 2. c. 2.
Prophetie necessitas 2 ei attributa. trac. 10. c. 2.
Punctū nō est diuisibile. trac. 3. c. 2.
Pūctū designare lineā suo motu nō est pole. trac. 3. c. 4.

Qualitates non esse substātias .pbat. trac. 3. c. 7.
Qualitates q̄sdaz in quantitate esse notum est: quasdā vero non. trac. 3. c. 9.
Questiones scientie naturalis. trac. p. c. 4.
Quiditas quid sit: 2 q̄ qdditas subē est suba. trac. 3. c. 8.
Quiditas oīs simplicis est ipsum simplex. trac. 5. c. 5.
Quiditas qūo differat a forma. trac. 5. c. 5.
Quiditas est cōposita ex mā 2 forma. trac. 5. c. 5.

Rationalitas 2 sensus quare non sunt differentie. tractatu. c. 6.
Res consideratur dupliciter. trac. 3. c. 4.
Res quomodo fiat in effectu. trac. 2. c. 2.
Res nāles 2 casuales que sint. trac. 4. c. 2.
Res esse anteq̄ sit vle inuitur. trac. 5. c. 2.
Res 2 ens differunt. trac. 6. c. 5.
Res vna nō cōtinet sub diuersis generibus. trac. 7. c. p.
Res prohibetur intelligi per hoc q̄ est in mā. trac. 8. c. 6.
Relatio nō intelligitur per se. trac. 3. c. 10.
Relatio multiplex. trac. 3. c. 10.
Relatio an in singularibus habeat esse in intellectu tā-
tum. tractatu 3. caplo. 10.
Relatiua multiplicia. trac. 3. c. 10.
Respectus diffinitionis ad diffinitū cū sit duplex qua-
liter diuersoꝝ causa fit. trac. 5. c. 5.

Sacerdos summus. trac. 10. caplo. 5.
Scia nā debz stabilire esse suū subie-
ctum. tractatu primo. caplo primo.
Scie phylosophice diuīsi speculatiuas 2 actiuas: ibidē.
Scientia speculatiua triplex. trac. p. c. p.
Scie subalternate qūo se habeant. trac. p. c. 2.
Scie oēs in qua vtilitate cōmunicent. trac. p. c. 3.
Sensus non est vera dria animalis. trac. 5. c. 5.
Sensus 2 rationalitas non sunt differentie: sed principia
differentie: 2 quare. trac. 5. caplo. 6.
Sensibile qiomodo diuersimode cōsideratū est diffe-
rentia 2 non differentia. trac. 5. c. 3.
Sepe 2 multū qūo differant. trac. 9. c. 6.
Singulare nō dz diffinitione vllo modo. trac. 5. c. 5.
Simplex dignius est composito. trac. 3. c. 2.
Separatio duplex. trac. 3. caplo. 4.
Speras esse plures q̄ octo probatur per motum vnius
mem. tractatu. 9. ca. 2.
Spēs est nā terminata in eē 2 in itellectu. trac. 5. c. 4.
Subm huius scientie inquiritur. trac. p. c. p.
Subm huius scie stabilitur: trac. p. c. 2.
Subiectum continuum est corpus. trac. 3. c. 2.
Subm 2 materia subiecta qūo differant. trac. 2. c. p.
Subē eē inquantū suba nō pendet ex mā. trac. p. c. 2.
Suba absolute non est subiectū huius scie: sed pars ali-
qua subi eius. trac. 2. caplo. 8.
Suba ex dr ens nō est suba: nec aliqua suba: ibidem.
Suba est prior alys. trac. 2. caplo primo.
Suba 2 sue partes notificant pryba gnalia. trac. 2. c. p.
Subē corpee certitudo 2 de eo qō ꝓpōit ex ea. tra. 2. c. 2.
Stellarū iudiciū. trac. 10. caplo. primo.
Susceptor qualiter est eligendus. trac. 10. c. 5.
Sufficiens 2 insufficiens quid sint. trac. 4. c. 3.
Superfluum quid sit. trac. 4. c. 3.
Sperficiei 2 linee attributa. trac. 3. c. 4.

Trianguli 2 colūne 2 pyramis esse. trac. 3. c. 9.
Torū differre ab vli sex dr̄s. 5. c. 2.

Veritas 2 certitudo quid sint. trac. p. c. 9.
Veritas vniuscuiusq̄ que sit. trac. 8. c. 6.
Universitas eoꝝ de quibus tractat hec scia. trac. p. c. 5.
Universa. trac. 4. caplo. 3.
Uniuersalitas qualiter comitat naturas. trac. 5. c. 2.
Uniuersalis 2 particularis dria ad totū 2 ptē: ibidem.
Uniuersitatis vires agētes 2 patientes ad quid ordina-
te sint. tractatu. 9. caplo. 6.
Unum ambigue dicitur. trac. 3. c. 2.
Unitatum compatio. tracta. 3. caplo. 2.
Unum parificatur ad esse. ibidem.
Unitas subē an separabilis sit a suba. trac. 3. c. 3.
Unitas nō intrat in diffone subē nec accidentis: ibidez.
Unitas quare non sit numerus. trac. 3. c. 5.
Unū 2 multū quare nō sunt cōtraria. trac. 3. c. 6.
Unum 2 multuz quare non opponuntur priuatiue 2 re-
latiue. ibidem.
Unum 2 multum qūo opponuntur. ibidem.
Unū inquantū vnū non causat nisi vnū. trac. 9. c. 4.
Unita oportet manere. trac. 2. ca. 3.
Uniuersale dicitur tribus modis. trac. 5. c. p.
Uniuersale quid sit: ibidem.
Uniuersale qūo habeat esse. trac. 5. c. 2.
Uniuersalitas est tantū in aia. ibidem.
Uniuersale differt a toto sex differentys. trac. 5. c. 2.
Unitio est multis modis. trac. 5. c. 5.
Unū est idem subiecto enti. trac. 7. c. p.
Unius partis: ibidem.
Unitatē cōsequentia. trac. 7. c. p.
Utilitas huius scientie. trac. primo. caplo. 3.
Utile vbi nociuum

Finis.

Uenetys mandato ac sumptibus heredū nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis ac patricij Modoctien. ab icarnatiōe vbi. anno octauo. supra Millesimū qngesimū centesimū. Per Bonetū Locatellū Bergomēsez pbyterū. Sextodecimo kalendas Maias.

Cum dei laude cui gratie sint infinite. Amē.

Registrum

a
Auicēne perhypatetici
Incipit Logica
Comparatio autez
qz singulare ab
b
tuis hoc aliqs
cipiemus a cōitatibus
c
Incipit probemium
pruscz causam:
entiam cum sua
faceremus aut non
d
le esse. Sed nobis
lignoꝝ ex suo
spōdeat ꝑ illa.
ab extrinseco:
e
nis qui est oppositus
aut nō alicubi
qz accidat diuersio.
sua totalitate eē
f
Incipit liber,
etiam magis
remotū: siue
g
Incipit opus
accipiatur in itellectu
tum proprīū de
quo nihil est
h
z occidentaliū
gnauimus ei multas
tentiam: z ramos
facilitatem
i
q̄ ptingit in spū
bilium. z facies
illusiones in
res itelligibilis
k
destruendum: z
haber esse effectus.
cidere ex aliqua
Capitulum. VIII.
l
intestinū: qō ꝓcedit
marina lati corporis
si vt in plurib⁹
vnā canem aliquādo
m
pter hoc dz iungi
la cā cōis erit:
omyomeron z
fuerit impeditus:
n
tiganalis: z figura
q̄ sunt tres musculi:
nō: z ppe epiglotim
ipm: parū declinat
o
ex parte domestica.
bo videnē similes:
quibus magis
didimalia. Sed in
p
principia noticiam
volumus autē
z ipsa quodāmodo
Incipit liber
q
nosti in logicis
differentias vel
vt remaneat
per aliquid
r
per se destructione
Color igit iste
ster ab eo oib⁹
cantur multis modis
s
qō cōtinet sub
in ea bis nasus
nō est nisi circuli
ignis est occasio
t
videlicet vt vel
mis essentialib⁹
primū. Nō itelligit
desiderat oio
v
nobiliore multis
trīs: ita vt sit ei eē
ipediēs aiaz
forma que possent
x
Patitur res melius
Accipitrum decez
Domo vbi sperma

Finis
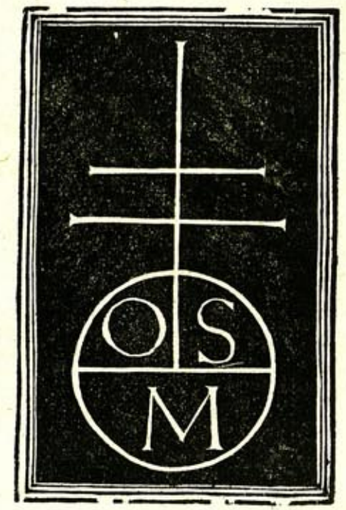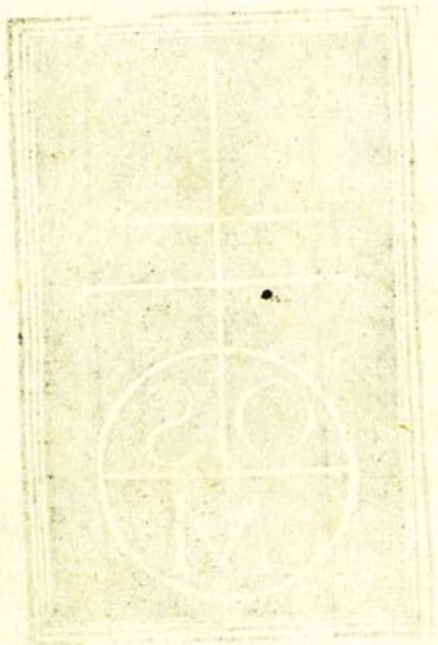
Aduerte lector: impssor: siue bibliopola: q̄ lege serenissimi atq̄ excelsi dominū ex speciali priuilegio cautum est ac definitū: ne cuiq̄ liceat hec Auicenne opera imprimere: nec imprimi facere: nec alibi impressa vendere in hac vrbe: nec in aliquibus terris vel locis eiusdem serenissimi dominij. Sub pena vt in gratia continetur: que notata est in officio dominorum aduocatorum.